GRUPUL EDITORIAL CORINT

CONTELE DE MONTE-CRISTO

Alexandre Dumas

LEDA

LEDA CLASIC

Alexandre Dumas

CONTELE DE MONTE-CRISTO

VOLUMUL I

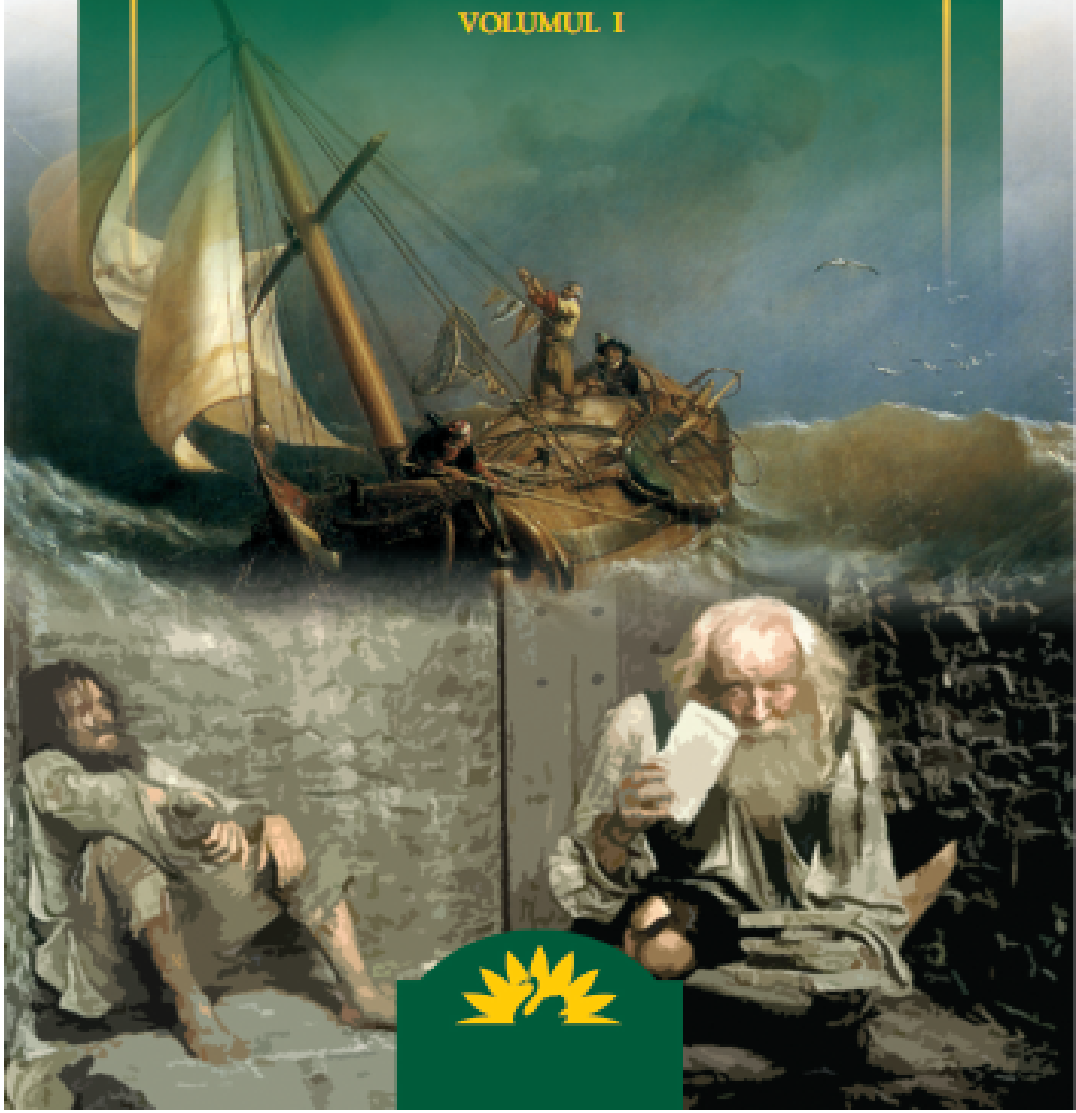

LEDA

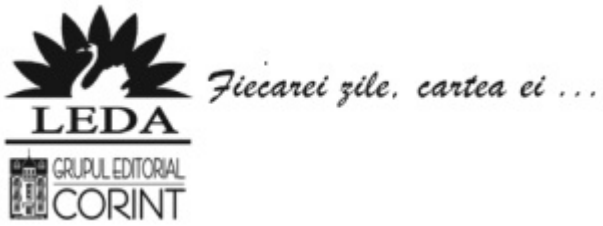

Alexandre Dumas
Contele de Monte-Cristo

Redactor: Voichiţa Domăneanţu
Tehnoredactare computerizată: Jora Grecea, Lucian Curteanu
Coperta: Walter Riess
Alexandre Dumas
LE COMTE DE MONTE-CRISTO
Toate drepturile asupra acestei ediţii sunt rezervate Editurii LEDA, parte componentă a Grupului Editorial Corint
ISBN 978-973-102-340-3
Pentru comenzi şi informaţii adresaţi-vă la:
Editura LEDA – Grupul editorial CORINT
Difuzare şi Clubul Cărţii
Calea Plevnei nr. 145, sector 1, Bucureşti, cod poştal 060012
Tel.: 021.319.88.22; 021.319.88.33; 021.319.88.55; 021.319.88.77
Fax: 021.319.88.66
E-mail: vanzari@edituracorint.ro
Magazinul virtual: www.grupulcorint.ro

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de Elefant.ro

Cuprins

TABEL CRONOLOGIC
I Marsilia — Sosirea
II Tatăl Şi fiul
III Catalanii
IV Complotul
V Ospăţul de logodnă
VI Substitutul procurorului regelui
VII Interogatoriul
VIII Castelul If
IX Seara logodnei
X Micul Cabinet de la Tuileries
XI Căpcăunul din Corsica
XII Tatăl Şi fiul
XIII Cele O Sută de Zile
XIV Deţinutul furios şi deţinutul nebun
XV Numărul 34 şi numărul 27
XVI Un savant italian
XVII Celula abatelui
XVIII Comoara
XIX Al treilea acces
XX Cimitirul castelului If
XXI Insula Tiboulen
XXII Contrabandiştii

XXIII Insula Monte-Cristo
XXIV Uluirea
XXV Necunoscutul
XXVI Hanul Pont du Gard
XXVII Povestirea
XXVIII Registrele închisorilor
XXIX Firma Morrel
XXX Cinci septembrie
XXXI Italia — Sindbad Marinarul
XXXII Trezirea
XXXIII Bandiţii romani
XXXIV Apariţia
XXXV Mazzolata
XXXVI Carnavalul de la Roma
XXXVII Catacombele Sfântului Sebastian
XXXVIII Întâlnirea
XXXIX Convivii
XL Dejunul
XLI Prezentarea
XLII Domnul Bertuccio
XLIII Casa din Auteuil
XLIV Vendeta
XLV Ploaia de sânge
XLVI Creditul nelimitat
XLVII Caii suri-rotaţi
XLVIII Ideologie

XLIX Haydée
L Familia Morrel
LI Piram şi Tisbe
LII Toxicologie
LIII Robert le Diable
LIV Creşterea şi scăderea acţiunilor
LV Maiorul Cavalcanti
LVI Andrea Cavalcanti
LVII Grădina cu lucernă
LVIII Domnul Noirtier de Villefort
LIX Testamentul
LX Telegraful
LXI Cum să-l scapi pe un grădinar de pârşii care îi mănâncă piersicile
LXII Fantomele
LXIII Dineul
LXIV Cerşetorul
LXV Scenă conjugală
LXVI Proiecte de căsătorie
LXVII Cabinetul procurorului regelui
LXVIII Un bal de vară
LXIX Informaţiile
LXX Balul
LXXI Pâinea şi sarea
LXXII Doamna de Saint-Méran
LXXIII Făgăduiala
LXXIV Cavoul familiei Villefort

LXXV Procesul-verbal
LXXVI Progresele lui Cavalcanti fiul
LXXVII Haydée
LXXVIII Ni se scrie din Ioannina
LXXIX Limonada
LXXX Acuzaţia
LXXXI Odaia brutarului pensionar
LXXXII Spargerea
LXXXIII Mâna lui Dumnezeu
LXXXIV Beauchamp
LXXXV Călătoria
LXXXVI Judecata
LXXXVII Provocarea la duel
LXXXVIII Insulta
LXXXIX Noaptea
XC Duelul
XCI Mama şi fiul
XCII Sinuciderea
XCIII Valentine
XCIV Mărturisirea
XCV Tatăl şi fiica
XCVI Contractul de căsătorie
XCVII Drumul spre Belgia
XCVIII Hanul Clopotul şi clondirul
XCIX Legea
C Vedenia

CI Locusta
CII Valentine
CIII Maximilien
CIV Semnătura lui Danglars
CV Cimitirul Père-Lachaise
CVI Împărţirea bunurilor
CVII Groapa cu Lei
CVIII Judecătorul
CIX Curtea cu Juri
CX Actul de acuzare
CXI Ispăşirea
CXII Plecarea
CXIII Trecutul
CXIV Peppino
CXV Meniul lui Luigi Vampa
CXVI Iertarea
CXVII Ziua de 5 octombrie

TABEL CRONOLOGIC

1802: La 24 iulie se naşte la Villers-Cotterêts, Aisne, fiul generalului republican Thomas Alexandre Dumas-Davy de La Pailleterie.

1811: Alexandre Dumas urmează, până în 1813, şcoala din Villers-Cotterêts.

1817: Având în vedere situaţia materială precară a familiei, după moartea tatălui (1806), este nevoit să-şi câştige existenţa, lucrând în birourile unor notari.

1819: Face cunoştinţă cu Adolphe de Leuven, care îl iniţiază în poezia modernă. Împreună scriu mai multe piese de teatru.

1823: Alexandre Dumas se stabileşte la Paris, unde intră în secretariatul ducelui d'Orléans, viitorul rege Louis-Philipe. Îşi completează studiile şi descoperă viaţa literară pariziană.

1824: În iulie, se naşte Alexandre Dumas-fiul, fructul legăturii lui Dumas cu Catherine Labay, pe care nu-l va recunoaşte decât în 1831.

1825: În septembrie are loc prima reprezentare a piesei *Vânătoarea şi dragostea,* vodevil într-un act, scris în colaborare cu Adolphe de Leuven.

1829: În februarie, la Comedia Franceză, se joacă piesa *Henric al III-lea şi curtea sa,* care cunoaşte un mare succes. Graţie prietenului său Charles Nodier, Dumas îl întâlneşte pe Victor Hugo, de care îl va lega o prietenie furtunoasă.

1831: În ianuarie are loc la Odéon premierea piesei *Napoleon,* piesă care va fi un eşec. În mai, se joacă drama în cinci acte *Antony,* considerată cea mai caracteristică piesă a teatrului romantic şi cel mai mare eveniment literar al timpului.

1837: Este numit Cavaler al Legiunii de Onoare.

1838: Dumas publică în revista *Le Siècle,* sub formă de foileton, primul său roman, *Căpitanul Paul.* În decembrie, îl cunoaşte pe Auguste Maquet, un tânăr profesor de istorie care îl va ajuta pe Dumas să scrie primele sale romane. Folosindu-se de o schiţă elaborată de Maquet, Dumas dezvoltă povestirea, adăugându-i personajele secundare şi dialogurile.

1842: Publică *Cavalerul d'Harmental,* cunoscând primul său succes de romancier.

1844: Scrie romanul *Cei trei muschetari,* povestea aventurilor lui d'Artagnan, Athos, Porthos şi Aramis, uniţi prin deviza „unul pentru toţi, toţi pentru unu". Auguste Maquet a fost colaborator, dar romanul este semnat doar de Alexandre Dumas.

1845: Publică *După douăzeci de ani*, *Contele de Monte-Cristo*, *Fiica regentului* şi *Regina Margot.*

1847: Dumas inaugurează, în februarie, Teatrul Istoric cu *Regina Margot.*

1848: Publică *Vicontele de Bragelonne.* Participă la revoluţia din 1848 şi încearcă în van să fie votat deputat.

1850: Scrie *Laleaua neagră.*

1851: În decembrie, *La Presse* începe publicarea memoriilor sale.

1853: Dumas fondează cotidianul *Le Mousquetaire*, care va apărea până în 1857.

1857: Dumas lansează săptămânalul *Le Monte-Cristo,* care va fiinţa până în 1860.

1860: Îl întâlneşte pe Garibaldi în Sicilia, pe care îl ajută, cumpărându-i arme. Victorios, Garibaldi îl numeşte director al Artelor Frumoase, Dumas ocupându-se mai ales de săpăturile arheologice de la Pompei. Fondează în Italia jurnalul franco-italian *L'Indipendente* ce va apărea până în 1864. Publică *Memoriile lui Garibaldi.*

1869: În timpul verii scrie, în Bretagne, o carte de bucate *Le Grand Dictionnaire de Cuisine*, acceptând propunerea editorului Lemerre.

1870: Suferă, în septembrie, un accident vascular. Moare în 5 decembrie.

I Marsilia — Sosirea

La 24 februarie 1815, omul de veghe din Notre-Dame de la Garde semnală corabia cu trei catarge, *Faraon*, care venea de la Smirna, prin Trieste şi Neapole.

Ca de obicei, un vas de coastă se desprinse numaidecât din port, trecu foarte aproape pe lângă castelul If şi se îndreptă către corabie, ca s-o abordeze între Capul Morgion şi Insula Rion.

Numaidecât, tot ca de obicei, platforma bateriei fortului Saint-Jean se umplu de curioşi, căci, la Marsilia, sosirea unei corăbii este întotdeauna un eveniment foarte important, mai ales când această corabie, cum era *Faraonul*, fusese construită, greată şi arimată pe şantierele anticei Foceea[1] şi aparţinea unui armator din oraş.

Între timp, corabia se apropia. Străbătuse cu bine strâmtoarea pe care vreun cutremur vulcanic o deschisese între insulele Calasareigne şi Jaros, trecuse pe lângă Insula Pomègue şi înainta, cu cele trei vele gabier, cu trinca şi cu randa întinse, dar atât de încet şi cu o înfăţişare atât de tristă, încât spectatorii, cu acel instinct care presimte o nenorocire, se întrebară oare ce accident se întâmplase la bord. Totuşi, cei mai pricepuţi într-ale navigaţiei observară că, dacă avusese loc vreun accident, el nu vătămase corabia, căci aceasta se mişca uşor, dând toate semnele că răspunde perfect la comenzi. Ancora era gata să fie lăsată la apă şi hobanele bompresului erau desprinse. În apropiere de cârmaci, care se pregătea să conducă *Faraonul* prin intrarea îngustă a portului Marsiliei, stătea un tânăr cu gesturi iuţi şi ochii ageri, supraveghind fiecare manevră a vasului şi repetând fiecare ordin al cârmaciului.

Neliniştea nelămurită care plutea asupra mulţimii îl impresionase mai cu seamă pe unul dintre spectatorii de pe esplanada Saint-Jean, ba într-atât încât acesta nu mai răbdă să aştepte intrarea corabiei în port, ci sări într-o barcă micuţă şi porunci vâslaşului să-l ducă înaintea *Faraonului*, pe care îl ajunse în golfuleţul din faţa localului *Réserve*.

Văzându-l pe localnic apropiindu-se, tânărul marinar îşi părăsi postul de lângă cârmaci şi veni, cu pălăria în mână, să se aplece peste parapetul corăbiei.

Era un tânăr de vreo optsprezece sau douăzeci de ani, înalt, zvelt, cu nişte frumoşi ochi negri şi un păr ca abanosul. Din întreaga sa făptură se răspândea aerul acela de stăpânire de sine şi hotărâre, specific oamenilor obişnuiţi să înfrunte primejdiile încă din copilărie.

— Ah! Tu erai, Dantès? strigă omul din barcă. Ei, ce s-a întâmplat şi ce-i cu tristeţea asta de la bordul vostru?

— S-a întâmplat o mare nenorocire, domnule Morrel! răspunse tânărul. O mare nenorocire, mai ales pentru mine. În dreptul portului Civitavecchia, l-am pierdut pe bravul căpitan Leclère...

— Dar ce-a păţit? întrebă armatorul, vizibil uşurat. Ce i s-a întâmplat, mă rog, bravului căpitan?

— A murit.

— A căzut în mare?

— Nu, domnule. A fost răpus de o febră cerebrală, în chinuri cumplite.

Apoi, întorcându-se către oamenii săi:

— Hei, atenţie! strigă el. La posturi, toată lumea! Pregătiţi-vă de ancorare!

Oamenii îi dădură ascultare. Cât ai clipi, cei opt sau zece mateloţi care alcătuiau echipajul se repeziră care la scote, care la braţe, unii la fungi, alţii la carcabasurile focurilor şi, în sfârşit, alţii la strângătoarele velelor.

Tânărul marinar aruncă o privire lipsită de emoţii la acest început de manevră şi, văzând că ordinele sale îi erau îndeplinite întocmai, se întoarse către omul cu care vorbise până atunci.

— Dar cum s-a întâmplat acest necaz? continuă armatorul, reluând discuţia de unde o lăsase tânărul marinar.

— Doamne sfinte, cu totul pe neaşteptate, domnule. După ce a stat îndelung de vorbă cu domnul comandant al portului, la Neapole, căpitanul Leclère a pornit la drum foarte neliniştit. Peste douăzeci şi patru de ore, se îmbolnăvea de febră. Peste alte trei zile, murea... I-am făcut funeraliile obişnuite şi acum se odihneşte, înfăşurat cum se cuvine într-un hamac, cu o ghiulea de treizeci şi şase la picioare şi cu alta de unu la cap, în dreptul Insulei El Giglio. I-am adus văduvei sale medalia de onoare şi sabia lui. Merită, într-adevăr, să te războieşti zece ani cu englezii, ca să ajungi să nici nu mori în patul tău, ca toată lumea! adăugă tânărul cu un zâmbet trist.

— Deh! Ce să-i faci, domnule Edmond, răspunse armatorul care părea din ce în ce mai împăcat. Toţi suntem muritori şi chiar e bine-venit ca

bătrânii să lase locul celor tineri, altminteri n-ar mai fi progres. Iar, din moment ce mă asiguri că încărcătura...

— Este în stare bună, domnule Morrel, aveţi cuvântul meu. Şi v-aş sfătui să nu socotiţi câştigul din călătoria asta la mai puţin de 25 000 de franci.

Apoi, cum tocmai trecuseră de turnul rotund:

— Pregătiţi-vă să învergaţi gabierul, trinca şi randa! porunci tânărul marinar. Nu vă lăsaţi pe tânjală!

Ordinul se execută cu aproape tot atâta promptitudine ca pe un vas de război.

— Strângeţi şi învergaţi restul pânzelor!

La această ultimă comandă, toate pânzele fură coborâte, iar corabia continuă să înainteze aproape pe nesimţite, cu viteza rămasă.

— Şi acum, dacă vreţi să urcaţi, domnule Morrel, zise Dantès, observând nerăbdarea armatorului, iată că tocmai iese din cabină contabilul dumneavoastră, domnul Danglars, şi o să vă dea el toate amănuntele pe care v-aţi dori să le aflaţi. Eu unul trebuie să supraveghez ancorarea şi să arborez pavilionul de doliu.

Armatorul nu aşteptă să fie poftit a doua oară. Apucă de frânghia pe care i-o azvârlise Dantès şi, cu o sprinteneală care i-ar fi făcut cinste oricărui om al mării, se căţără pe cuiele de scară bătute în bordajul pântecoasei corăbii, în vreme ce tânărul, reîntorcându-se la postul său de secund, lăsă conversaţia pe seama celui pe care îl anunţase cu numele de Danglars şi care, ieşind din cabina sa, venea, într-adevăr, în întâmpinarea armatorului.

Noul personaj era un bărbat de douăzeci şi cinci sau douăzeci şi şase de ani, cu înfăţişare destul de întunecată, slugarnic cu superiorii, obraznic cu subordonaţii. De aceea, pe lângă funcţia sa de contabil, dintotdeauna privită cu aversiune de marinari, Danglars nu era, în general, văzut cu ochi buni de echipajul care, în schimb, îl adora pe Edmond Dantès.

— Ei bine, domnule Morrel, zise Danglars, aţi aflat vestea rea, nu-i aşa?

— Da, da, sărmanul căpitan Leclère! Ce om curajos şi cinstit era!

— Şi mai cu seamă era un marinar grozav, cu o experienţă de o viaţă între cer şi apă, aşa cum se cuvine să fie cineva însărcinat cu afacerile unei firme atât de însemnate ca Morrel şi fiul, răspunse Danglars.

— Bine dar, răspunse armatorul, urmărindu-l din ochi pe Dantès, care căuta locul de acostare, mi se pare că nu este nevoie să fii un marinar atât de

bătrân, precum spui dumneata, Danglars, ca să-ţi cunoşti bine meseria, căci, uite, prietenul nostru Edmond şi-o îndeplineşte pe a lui, după câte îmi dau eu seama, ca un om care nu mai are nevoie să ceară sfatul nimănui.

— Da, zise Danglars azvârlind spre Dantès o privire piezişă, în care scăpără o scânteie de ură. Da, este tânăr şi nu se dă înapoi de la nimic. Abia de murise căpitanul, când el a şi preluat comanda, fără să întrebe pe nimeni, apoi ne-a făcut să pierdem o zi şi jumătate la Insula Elba, în loc să ne întoarcem direct la Marsilia.

— Că a preluat comanda corăbiei, zise armatorul, asta era de datoria lui, ca secund. Dar că a pierdut o zi şi jumătate la Insula Elba, aici a greşit. Cel puţin, dacă n-a avut de reparat vreo stricăciune la corabie.

— Corabia era în cea mai bună stare, la fel cum sunt şi eu şi cum vă doresc să fiţi şi dumneavoastră, domnule Morrel. Am pierdut o zi şi jumătate doar pentru că aşa i-a căşunat lui, pentru că a avut el poftă să pună piciorul pe uscat şi-atâta tot.

— Dantès! strigă armatorul, întorcându-se către tânăr. Vino puţin, te rog!

— Iertaţi-mă, domnule, răspunse Dantès, vin într-o clipă!

Apoi, adresându-se echipajului:

— Ancora la apă! strigă el.

Numaidecât, ancora căzu, iar lanţul se desfăşură zgomotos. Dantès rămase la postul său, deşi se afla şi cârmaciul de faţă, până când şi această ultimă manevră se încheie. Apoi, strigă iarăşi:

— Coborâţi drapelul până la jumătatea catargului, puneţi pavilionul în bernă, încrucişaţi vergile!

— Vedeţi şi dumneavoastră, zise Danglars, se crede deja căpitan, pe onoarea mea!

— Chiar asta şi este, zise armatorul.

— Da, numai că-i lipseşte numirea semnată de dumneavoastră şi de asociatul dumneavoastră, domnule Morrel.

— Păi, şi? De ce nu l-am lăsa în postul ăsta? făcu armatorul. Este tânăr, ştiu bine, dar mi se pare foarte potrivit şi are deja foarte multă experienţă în meseria lui.

O umbră trecu pe fruntea lui Danglars.

— Iertaţi-mă, domnule Morrel, zise Dantès apropiindu-se. Acum, odată corabia ancorată, vă stau întru totul la dispoziţie. M-aţi chemat, nu-i aşa?

Danglars se dădu un pas înapoi.

— Voiam să te întreb de ce v-aţi oprit la Insula Elba?

— Nu ştiu, domnule. A trebuit să îndeplinesc un ultim ordin al căpitanului Leclère care, înainte de a muri, mi-a înmânat un pachet pentru marele mareşal Bertrand[2].

— Aşadar, l-ai văzut, Edmond?

— Pe cine?

— Pe marele mareşal?

— Da.

Morrel privi în jurul său şi îl trase pe Dantès mai într-o parte.

— Şi ce mai face împăratul? întrebă el cu însufleţire.

— Bine, după câte mi-am dat eu seama.

— Aşadar, l-ai văzut şi pe împărat?

— A intrat în cabinetul mareşalului, în timp ce mă aflam şi eu acolo.

— Şi i-ai vorbit?

— Mai precis el mi-a vorbit mie, domnule, zise Dantès zâmbind.

— Şi ce ţi-a spus?

— Mi-a pus câteva întrebări despre corabie, despre data plecării spre Marsilia, despre drumul pe care l-a făcut şi despre încărcătură. Cred că, dacă ar fi fost goală şi dacă eu i-aş fi fost proprietar, ar fi vrut s-o cumpere. Însă i-am spus că nu sunt decât secundul şi că vasul aparţine casei Morrel şi fiul. „Aha! a zis el. Cunosc firma. Aceşti Morrel sunt armatori din tată-n fiu şi a existat un Morrel care servea în acelaşi regiment cu mine, pe când eram în garnizoană la Valence.”

— Cât se poate de adevărat! strigă armatorul, foarte vesel. Acela era unchiul meu, Policar Morrel, care a devenit căpitan. Dantès, spune-i unchiului meu că împăratul şi-a amintit de el şi o să-l vezi plângând pe bătrânul *grognard*[3]. Haide, haide, continuă armatorul, bătându-l pe tânăr prieteneşte pe umăr, ai făcut bine, Dantès, că ai urmat instrucţiunile căpitanului Leclère şi te-ai oprit la Insula Elba, cu toate că, dacă se află că i-ai dat un pachet mareşalului şi că ai stat de vorbă cu împăratul, s-ar putea să ai necazuri.

— Ce necazuri credeţi c-aş avea, domnule? zise Dantès. Habar n-am ce anume i-am dus mareşalului, iar împăratul mi-a pus nişte întrebări pe care le-ar fi putut pune oricui. Ah! Trebuie să mă iertaţi, iată că ne sosesc controalele sănătăţii şi ale vămii. Îmi daţi voie, nu-i aşa?

— Desigur, fă ce ai de făcut, dragul meu Dantès!

Tânărul plecă şi, când el se îndepărtă, Danglars se apropie:

— Ei, întrebă el, se pare că v-a dat motive întemeiate pentru faptul că a aruncat ancora la Porto-Ferrajo, nu-i aşa?

— Excelente, dragul meu domn Danglars.

— Ah! Cu atât mai bine, răspunse acesta, căci este întotdeauna neplăcut să vezi că un tovarăş de-al tău nu-şi face datoria.

— Dantès şi-a făcut-o pe a sa, răspunse armatorul, şi nu i se poate reproşa nimic. Căpitanul Leclère i-a ordonat escala.

— Fiindcă veni vorba de căpitanul Leclère, nu v-a dat o scrisoare din partea lui?

— Cine?

— Dantès.

— Mie, nu! Avea vreuna?

— Mi se pare că, în afară de pachet, căpitanul Leclère i-a mai încredinţat şi o scrisoare.

— De care anume pachet vorbeşti, Danglars?

— Păi, despre cel pe care Dantès l-a lăsat trecând prin Porto-Ferrajo, nu?

— De unde ştii că avea de lăsat un pachet la Porto-Ferrajo?

Danglars roşi.

— Treceam prin faţa uşii căpitanului, care era întredeschisă, şi l-am văzut când i-a dat lui Dantès un pachet şi o scrisoare.

— Nu mi-a vorbit despre nici o scrisoare, zise armatorul. Dar, dacă există o asemenea scrisoare, o să mi-o dea el.

Danglars chibzui un moment.

— Atunci, vă rog, domnule Morrel, zise el, nu-i mai spuneţi nimic lui Dantès. Poate că m-am înşelat.

În clipa aceea, tânărul secund se întoarse. Danglars se îndepărtă.

— Gata, dragul meu Dantès, acum eşti liber? întrebă armatorul.

— Da, domnule.

— N-a durat mult.

— Nu. Le-am arătat vameşilor lista cu mărfurile noastre, cât despre registratură, aceasta a trimis un om cu vasul de coastă, căruia i-am dat documentele.

— Să înţeleg că nu mai ai nimic de făcut aici?

Dantès aruncă o privire rapidă în jurul lui.

— Nu, totul este în ordine.

— Atunci, poţi să vii să iei masa cu noi?

— Iertaţi-mă, domnule Morrel, vă rog să mă iertaţi, dar prima vizită trebuie să i-o fac tatălui meu. Ceea ce nu înseamnă că vă sunt mai puţin recunoscător pentru onoarea pe care mi-o faceţi invitându-mă.

— Ai dreptate, Dantès, ai dreptate. Ştiu că eşti un fiu iubitor.

— Dar..., întrebă Dantès cu o oarecare şovăială, nu ştiţi cumva dacă tatăl meu o duce bine cu sănătatea?

— Ba cred că da, dragul meu Edmond, cu toate că nu l-am văzut cu ochii mei.

— Da, stă mai mult închis în odăiţa lui.

— Asta dovedeşte, cel puţin, că nu i-a lipsit nimic cât timp ai fost tu plecat.

Dantès zâmbi.

— Tatăl meu este un om mândru, domnule, şi, chiar dacă n-ar avea de nici unele, mă îndoiesc că i-ar cere ceva oricui pe lumea asta, poate numai lui Dumnezeu.

— Bine dar, după această primă vizită, te aşteptăm negreşit.

— Îmi cer iertare încă o dată, domnule Morrel, dar, după vizita asta, mai am încă una de făcut, care nu este mai puţin dragă inimii mele.

— Ei! Adevărat, Dantès, uitasem că există acolo, la catalani, cineva care de bună seamă că te aşteaptă cu nu mai puţină nerăbdare decât tatăl tău — frumoasa Mercédès.

Dantès zâmbi.

— Aha! făcu armatorul. Nu mă mai miră că a venit de trei ori să mă întrebe dacă am veşti despre *Faraon*. La dracu’, Edmond, nu eşti deloc de plâns, căci ai o iubită fermecătoare!

— Dar nu este iubita mea, domnule, zise cu seriozitate tânărul marinar, este logodnica mea.

— Uneori e totuna, zise armatorul râzând.

— Nu şi pentru noi, domnule, răspunse Dantès.

— Hai, gata, dragul meu Edmond, continuă armatorul, nu te mai ţin. Te-ai ocupat cu atâta sârguinţă de treburile mele, încât îţi dau oricât răgaz doreşti ca să te ocupi acum şi de ale tale. Ai nevoie de bani?

— Nu, domnule. Mi s-au plătit toate lefurile pentru călătorie, adică am banii pe aproape trei luni.

— Eşti un băiat chibzuit, Edmond.

— Nu uitaţi că am un tată sărac, domnule Morrel.

— Da, da, ştiu că eşti un fiu iubitor. Mergi atunci şi vezi-ţi tatăl. Şi eu am un fiu şi i-aş purta grozav de multă pică aceluia care, după o călătorie de trei luni, mi l-ar mai ţine departe de mine.

— Atunci, îmi daţi voie să plec? întrebă tânărul, salutând.

— Da, dacă nu mai ai nimic să-mi spui.

— Nu mai am.

— Căpitanul Leclère nu ţi-a înmânat cumva, înainte de a muri, o scrisoare pentru mine?

— I-ar fi fost cu neputinţă s-o scrie, domnule. Dar întrebarea dumneavoastră mi-a amintit că trebuie să vă cer un concediu de cincisprezece zile.

— Ca să te însori?

— În primul rând pentru asta şi apoi pentru că trebuie să mă duc până la Paris.

— Bine, bine! Ai oricât timp liber doreşti, Dantès. Ne va lua pe puţin şase săptămâni să descărcăm corabia şi n-o să fie gata pentru o nouă ieşire în larg mai devreme de trei luni... Numai că, peste trei luni, e musai să fii înapoi. Căci *Faraonul*, continuă armatorul bătându-l pe umăr pe tânărul marinar, n-o să poată pleca la drum fără căpitan.

— Fără căpitan! strigă Dantès cu ochi strălucitori de bucurie. Băgaţi bine de seamă ce spuneţi, domnule, căci tocmai aţi dat glas năzuinţelor celor mai tainice din inima mea. Oare aveţi de gând să mă numiţi căpitan pe *Faraon*?

— Dacă aş fi fost singurul proprietar, acum ţi-aş fi întins mâna, dragul meu Dantès, şi ţi-aş fi răspuns: „S-a făcut!”. Dar am un asociat şi cunoşti şi tu proverbul italian: *Che a compagne a padrone*[4]. Însă treaba e aranjată cel puţin jumătate, pentru că din două voturi ai deja unul. Ai încredere în mine că îl vei obţine şi pe celălalt, căci voi face tot ce-mi va sta în puteri.

— Oh, domnule Morrel! strigă tânărul marinar cu lacrimi în ochi, strângându-i mâinile armatorului. Domnule Morrel, vă mulţumesc, în numele tatălui meu şi al lui Mercédès!

— Bine, bine, Edmond, doar există un Dumnezeu în Ceruri şi pentru oamenii de ispravă, ce dracu’! Hai, du-te să-ţi vezi tatăl, du-te să o vezi şi pe Mercédès şi vino, după aceea, şi pe la mine.

— Nu vreţi să vă conduc până la chei?

— Nu, mulţumesc. Rămân aici să-mi închei socotelile cu Danglars. Ai fost mulţumit de el în timpul călătoriei?

— Depinde ce înţelegeţi prin această întrebare, domnule. În caz că mă întrebaţi dacă mi-a fost un bun tovarăş de drum — nu, întrucât cred că nu mă mai are la inimă din ziua în care am făcut prostia, după o mică ceartă iscată între noi doi, să-i propun să ne oprim zece minute pe Insula Monte-Cristo, ca să rezolvăm ce aveam de împărţit. Eu am greşit făcându-i această propunere, iar el a avut dreptate s-o refuze. Dacă mă întrebaţi despre el în calitate de contabil, cred că nu i se poate reproşa nimic şi că veţi fi mulţumit de cum şi-a îndeplinit misiunea.

— Păi şi atunci, Dantès, întrebă armatorul, dacă o să fii căpitanul *Faraonului*, o să-l păstrezi cu plăcere pe Danglars?

— Căpitan sau secund, domnule Morrel, răspunse Dantès, am să le arăt întotdeauna un deplin respect celor care se bucură de încrederea armatorilor mei.

— Ei, hai, Dantès! Bag seama că din toate punctele de vedere eşti un băiat de ispravă. Să nu te mai reţin! Hai, du-te, că văd că stai ca pe jar.

— Aşadar sunt în concediu? întrebă Dantès.

— Du-te, îţi zic!

— Îmi daţi voie să împrumut barca dumneavoastră?

— Ia-o!

— La revedere, domnule Morrel, şi mii de mulţumiri!

— La revedere, dragul meu Edmond, şi mult noroc!

Tânărul marinar sări în barcă, se aşeză la pupă şi dădu ordin să fie dus pe mal la Canebière. Doi mateloţi începură de îndată să vâslească viguros, iar barca se strecură, pe cât de repede era cu putinţă, printre miile de alte bărci înghesuite pe culoarul îngust dintre cele două rânduri de corăbii, care se întindea de la intrarea în port până la cheiul Orléans.

Armatorul îl petrecu din ochi, zâmbind, până ce ajunse la mal şi îl văzu pe tânăr punând piciorul, dintr-un salt, pe dalele cheiului şi dispărând, în clipa următoare, înghiţit de mulţimea pestriţă care, de la orele cinci ale dimineţii până la orele nouă seara, înţesa faimoasa stradă Canebière — de care foceenii moderni sunt atât de mândri încât spun cu cea mai mare seriozitate din lume şi cu acea apăsare în glas care le conferă atâta caracter spuselor: „Dacă Parisul ar avea o stradă Canebière, atunci Parisul ar fi o mică Marsilie”.

Întorcându-se pe călcâie, armatorul îl descoperi în spatele său pe Danglars, care, aparent, îi aştepta ordinele, dar care, în realitate, îl urmărea şi el pe tânărul marinar din priviri.

Numai că exista o mare deosebire de semnificaţie între aceste două priviri care petrecuseră unul şi acelaşi om.

---

[1] Cetate antică din Ionia, pe coasta de răsărit a Asiei Mici, care din secolul al VII-lea î.Hr. a avut o mare importanţă comercială. Massalia (astăzi, Marsilia) a fost unul dintre contoarele sale comerciale întemeiate în Occident.

[2] Contele Henri Bertrand, general francez (1773–1844). Devotat împăratului Napoleon I, l-a însoţit în exil pe Insula Elba şi pe Insula Sfânta Elena, apoi, în 1840, a organizat aducerea rămăşiţelor pământeşti ale împăratului în Franţa (depuse la Domul Invalizilor).

[3] Grognard (în limba franceză: *ursuz, nemulţumit, care bombăne*) — poreclă a soldatului din Vechea Gardă a lui Napoleon I.

[4] Cine are un tovarăş de drum are stăpân (în limba italiană, în original).

II Tatăl Şi fiul

Să-l lăsăm pe Danglars, zbătându-se în ghearele demonului urii, străduindu-se să-i strecoare armatorului la ureche, cu perfidie, câteva bănuieli împotriva tovarăşului său şi să-l urmăm pe Dantès, care, după ce străbătuse toată strada Canebière de la un capăt la altul, apucă pe strada Noailles, apoi intră într-o căsuţă situată pe partea stângă a Aleilor Meilhan, urcă grăbit pe o scară întunecoasă cele patru etaje şi, ţinându-se de balustradă cu o mână şi încercând să-şi potolească bătăile inimii cu cealaltă, se opri în faţa unei uşi întredeschise, care îi permitea să vadă până în capătul unei odăi micuţe.

Era odaia în care locuia tatăl lui Dantès.

Vestea sosirii *Faraonului* nu ajunsese încă până la bătrân, care, suit pe un scaun, se căznea să lege, cu o mână tremurândă, câteva fire de cicoare şi de clematite, întinse pe întreg spalierul din faţa ferestrei.

Deodată, bătrânul se simţi prins în braţe şi o voce bine cunoscută strigă în spatele lui:

— Tată, bunul meu tată!

Bătrânul dădu un ţipăt şi se întoarse. Apoi, văzându-l pe fiul său, se lăsă moale în braţele acestuia, tremurând şi foarte palid.

— Ce ai tată? strigă tânărul neliniştit. Eşti cumva bolnav?

— Nu, nu, dragul meu Edmond, băiatul meu, copilul meu, nu. Doar că nu te aşteptam şi bucuria, surpriza de a te revedea aşa, pe nepusă masă... Ah! Dumnezeule, cred c-o să mor!

— Ei hai, revino-ţi, tată! Sunt eu, chiar eu! Se zice că bucuria nu face niciodată rău şi de aceea am intrat fără să anunţ. Haide, zâmbeşte-mi şi nu te mai uita aşa la mine, cu ochii ăştia rătăciţi! M-am întors şi o să fim fericiţi împreună!

— Cu atât mai bine, băiatule! reluă bătrânul. Dar de ce o să fim fericiţi? Vrei să spui că nu mă mai părăseşti? Hai, povesteşte-mi ce noroc ţi-a ieşit în cale!

— Să mă ierte Dumnezeu, zise tânărul, dacă mă bucur de un noroc ivit în urma doliului unei familii, dar Dumnezeu ştie că nu mi-am dorit norocul ăsta. Însă, aşa a venit şi nu am destulă tărie să mă simt mâhnit. Bravul căpitan Leclère a murit, tată, şi este foarte posibil ca, ajutat de domnul

Morrel, să obţin eu postul său. Înţelegi, tată? Căpitan la douăzeci de ani! Cu o sută de ludovici simbrie şi un procent din câştig! Nu este oare mai mult decât putea nădăjdui un simplu marinar ca mine?

— Ba da, fiule, ba da, într-adevăr, zise bătrânul, este un mare noroc!

— Da, şi vreau ca din cei dintâi bani pe care o să-i primesc să-ţi fac rost de o căsuţă a ta, cu o grădină în care să-ţi creşti clematitele, cicoarea şi caprifoiul... Dar ce se întâmplă cu tine, tată? S-ar zice că ţi-e rău?

— Răbdare, răbdare! O să-mi treacă.

Şi, pierzându-şi puterile, bătrânul dădu să cadă pe spate.

— Ei, hai, hai! zise tânărul. Un păhărel de vin, tată, şi o să te pună pe picioare. Unde ai pus vinul?

— Nu, mulţumesc, nu-l căuta. Nu trebuie, făcu bătrânul, încercând să-l oprească pe fiul său.

— Ba trebuie, ba trebuie, tată! Spune-mi de unde să-l iau.

Şi deschise grăbit vreo două sau trei uşiţe ale dulapului.

— Degeaba..., zise bătrânul. Nu mai este vin.

— Cum aşa, nu mai este vin?! zise Dantès, pălind, la rândul său, şi privind când la obrajii traşi şi livizi ai bătrânului, când la dulapul gol. Cum aşa, nu mai este vin? Ai dus lipsă de bani, tată?

— N-am dus lipsă de nimic, fiindcă iată-te înapoi, zise bătrânul.

— Da, dar... totuşi, se bâlbâi Dantès, ştergându-şi năduşeala care-i şiroia pe frunte. Totuşi ţi-am lăsat două sute de franci, acum trei luni, când am plecat.

— Da, da, Edmond, e adevărat. Dar ai uitat, la plecare, de o mică datorie la vecinul Caderousse. El mi-a adus aminte de ea, zicându-mi că, dacă nu-i plătesc eu pentru tine, se va duce să-şi ceară banii de la domnul Morrel. Atunci, înţelegi... de teamă să nu-ţi iasă vorbe...

— Ei, ce?

— Ei bine, i-am plătit eu.

— Dar îi datoram o sută patruzeci de franci lui Caderousse! strigă Dantès.

— Da, da, bâigui bătrânul.

— Şi i-ai dat din cei două sute de franci pe care ţi-i lăsasem?

Bătrânul încuviinţă cu un semn din cap.

— Astfel încât ai trăit trei luni cu şaizeci de franci! murmură tânărul.

— Ştii doar că n-am nevoie de prea multe, zise bătrânul.

— Oh, Dumnezeule, Dumnezeule, iartă-mă! strigă Edmond aruncându-se în genunchi în faţa bătrânelului.

— Ce faci?

— Oh, mi-ai sfâşiat inima!

— Ei! Acuma iată-te aici! zise bătrânul zâmbind. Şi am dat uitării totul, căci acum totul este bine.

— Da, iată-mă aici, zise tânărul. M-am întors cu un viitor luminos şi cu ceva bani. Ţine, tată! adăugă el. Ia, ia de aici şi trimite numaidecât să ţi se cumpere ce-ţi trebuie!

Şi îşi goli pe masă buzunarele, care conţineau vreo douăzeci de monezi de aur, cinci sau şase monezi de câte cinci franci şi un pumn de mărunţiş.

Chipul bătrânului Dantès înflori.

— Ai cui sunt banii ăştia? întrebă el

— Cum adică? Ai mei!... ai tăi!... ai noştri!... Ia-i, cumpără de mâncare, fii fericit, căci mâine o să mai fie şi alţii.

— Uşurel, uşurel, zise bătrânul cu un zâmbet. Dacă-mi dai voie, o să mă folosesc cumpătat de punga ta. Altminteri, dacă mă vede lumea cumpărând prea multe lucruri deodată, o să creadă că am fost silit să aştept întoarcerea ta ca să mi le pot permite.

— Fie cum doreşti, dar, întâi de toate, ia-ţi o servitoare, tată. Nu mai vreau să rămâi singur. Am nişte cafea de contrabandă şi nişte tutun de cea mai bună calitate, într-un cufăr micuţ din cală. O să ţi-l aduc mâine. Dar, sst! Vine cineva.

— Este Caderousse care o fi aflat că te-ai întors şi care, desigur, vine să-ţi ureze bun sosit.

— Bun, încă nişte buze care spun una, în vreme ce inima simte alta, murmură Edmond. Dar nu contează, este un vecin care ne-a ajutat cândva, aşa că hai să-l întâmpinăm frumos.

Într-adevăr, în clipa în care Edmond încheie de rostit aceste cuvinte cu voce joasă, îşi făcu apariţia, în cadrul uşii de la intrare, capul negru şi bărbos al lui Caderousse, un bărbat în vârstă de vreo douăzeci şi cinci sau douăzeci şi şase de ani. Ţinea în mână o bucată de stofă, cu care, în calitatea sa de croitor, se pregătea să facă reverul unei haine.

— Hei! Aşadar te-ai întors, Edmond? zise el cu un accent marsiliez dintre cele mai pronunţate şi dezvelindu-şi dinţii albi ca fildeşul într-un zâmbet larg.

— După cum vezi, vecine Caderousse, şi sunt gata să te ajut cu orice ţi-ai dori, răspunse Dantès, ascunzându-şi stângaci răceala sub această propunere de a-l servi.

— Mulţumesc, mulţumesc. Din fericire, n-am nevoie de nimic. Ba chiar, de multe ori, ceilalţi au nevoie de ajutorul meu. (Dantès tresări.) Nu spun asta pentru tine, băiete! Eu ţi-am împrumutat nişte bani, tu mi i-ai dat înapoi, aşa cum se cuvine între buni vecini, şi suntem chit.

— Nu suntem niciodată chit faţă de cei care ne-au îndatorat, zise Dantès, căci, şi dacă nu le mai datorăm bani, tot le datorăm recunoştinţă.

— Ce rost are să mai vorbim despre asta? Ce-a fost a fost. Să vorbim mai bine despre întoarcerea ta cu noroc, băiete. Am trecut, într-o doară, prin port, să caut nişte stofă cafenie, că nu prea mai am, când m-am întâlnit cu prietenul Danglars.

„Tu, în Marsilia?”

„Ei da, după cum vezi”, mi-a răspuns el.

„Te credeam la Smirna.”

„Sută-n mie că am fost şi pe acolo, căci de acolo mă întorc.”

„Şi Edmond unde este, dragul de el?”

„Unde să fie? La tatăl lui, fără îndoială, mi-a răspuns Danglars.”

Aşa că am dat fuga până aici, continuă Caderousse, ca să am plăcerea de a-i strânge mâna unui prieten.

— Bunul Caderousse, zise bătrânul, ţine atât de mult la noi!

— Bineînţeles că ţin la voi, ba chiar vă respect mult, căci oamenii cinstiţi sunt păsări atât de rare! Ei, dar s-ar zice că te-ai îmbogăţit, nu-i aşa, băiete? adăugă croitorul, aruncând o privire piezişă către grămăjoara de aur şi argint pe care Dantès o pusese pe masă.

Tânărul prinse din zbor sclipirea lăcomiei care însufleţi ochii negri ai vecinului său:

— Ei, Doamne! zise el cu nepăsare. Banii aceştia nu sunt ai mei. Tocmai i-am spus tatălui meu că m-am temut să nu fi dus lipsă de ceva, în absenţa mea, iar el, ca să-mi arate că mă înşel, şi-a golit punga pe masă. Hai, tată, continuă Dantès, acum poţi să-ţi pui banii înapoi în puşculiţă... sau, mă rog, asta dacă vecinul Caderousse nu are cumva nevoie de bani, la rândul său, caz în care îi vor sta, cu siguranţă, la dispoziţie.

— Nu, băiete, zise Caderousse, n-am nevoie de nimic şi, slavă Domnului, meseria îi asigură omului traiul. Păstrează-ţi banii, păstrează-i...

niciodată nu sunt prea mulţi. Asta nu înseamnă că nu-ţi sunt recunoscător pentru propunere, ca şi când i-aş fi primit.

— Am făcut-o din toată inima, zise Dantès.

— Nu mă îndoiesc! Carevasăzică, eşti în cele mai bune relaţii cu domnul Morrel, răsfăţatule?

— Domnul Morrel s-a arătat întotdeauna foarte bun cu mine, răspunse Dantès.

— În cazul ăsta, ai greşit refuzându-i invitaţia la masă.

— Cum adică, i-ai refuzat invitaţia la masă? repetă bătrânul Dantès. Aşadar, te-a invitat la masă?

— Da, tată, zise Edmond zâmbitor, văzând uimirea pe care i-o stârnea bătrânului marea cinste care i se făcuse.

— Şi, mă rog, de ce l-ai refuzat, fiule? întrebă bătrânul.

— Ca să ajung mai repede la tine, tată, răspunse tânărul. Mă grăbeam să te văd.

— Asta trebuie să-l fi supărat pe acest cumsecade domn Morrel, reluă Caderousse. Şi, cum ţinta ta este să ajungi căpitan, este o greşeală să-ţi superi armatorul.

— I-am explicat motivul, răspunse Dantès, şi cred că m-a înţeles.

— Totuşi, ca să devii căpitan, trebuie să te pui bine cu patronii.

— Sper să ajung căpitan şi fără asta, răspunse Dantès.

— Prea bine, prea bine! Numirea asta le-ar face o mare plăcere tuturor prietenilor tăi vechi. Cunosc eu pe cineva, colo, în spatele fortului Saint-Nicolas, care s-ar bucura mult.

— Mercédès? întrebă bătrânul.

— Da, tată, zise Dantès, şi, cu îngăduinţa ta, acum fiindcă te-am văzut, fiindcă ştiu că eşti sănătos şi că ai tot ce-ţi trebuie, o să-ţi cer voie să mă laşi să fac o vizită la catalani.

— Du-te, copilul meu, zise bătrânul Dantès, şi Dumnezeu să te binecuvânteze cu soţia ta, cum m-a binecuvântat şi pe mine cu fiul meu!

— Soţia? se miră Caderousse. O cam iei înainte, moş Dantès! Nu este încă soţia lui, dacă nu mă înşel!

— Nu, dar, după toate probabilităţile, răspunse Edmond, nu va trece mult până să fie!

— Nu-i rău, zise Caderousse, mai bine că te grăbeşti, băiete!

— De ce?

— Pentru că Mercédès este o fată frumoasă, iar fetele frumoase nu duc lipsă de pretendenţi, mai ales ea, după care se ţin cu duiumul!

— Adevărat? făcu Edmond, cu un zâmbet de sub care străbătu o uşoară notă de nelinişte.

— Oh, da! urmă Caderousse. Şi încă nişte partide strălucite. Dar acuma, înţelegi, de vreme ce o să devii căpitan, tu unul n-ai de ce să te mai temi de vreun refuz!

— Ceea ce vrea să însemne, reluă Dantès, cu un surâs ce-i ascundea prost îngrijorarea, că dacă n-aş mai ajunge căpitan...

— Ei, alta! făcu Caderousse.

— Lasă, lasă! zise tânărul. Eu am o părere mai bună decât tine despre femei în general şi despre Mercédès în particular, şi sunt convins că, indiferent dacă o să ajung sau nu căpitan, ea o să-mi rămână credincioasă.

— Cu atât mai bine, cu atât mai bine! zise Caderousse. Întotdeauna, când eşti pe cale să te însori, este un lucru bun să ai încredere. Ce mai tura-vura! Ascultă-mă pe mine, băiete, nu mai pierde timpul, du-te numaidecât să-i dai de veste că te-ai întors şi să-i spui şi ei de speranţele tale de viitor.

— Am zburat! zise Edmond.

Îşi îmbrăţişă tatăl, îl salută pe Caderousse cu un semn din cap şi ieşi.

Caderousse mai zăbovi un moment. Apoi, luându-şi la revedere de la bătrânul Dantès, coborî, la rândul său, în stradă şi porni să se întâlnească din nou cu Danglars, care îl aştepta la colţul străzii Senac.

— Ei, zise Danglars, l-ai văzut?

— Adineauri ne-am despărţit, zise Caderousse.

— Şi a pomenit ceva despre speranţele sale de a ajunge căpitan?

— Vorbea de parcă ar fi fost numit deja.

— Uşurel! zise Danglars. Se cam grăbeşte, după părerea mea.

— Deh! Se pare că domnul Morrel i-a făgăduit-o.

— Adică este în culmea fericirii?

— Adică este neobrăzat. S-a repezit deja să mă ajute, de parcă ar fi fost cine ştie ce om cu greutate... vreau să spun că s-a oferit să mă împrumute cu bani, de parcă ar fi fost ditamai bancherul.

— Şi ai zis nu?

— Bineînţeles! Cu toate că aş fi putut accepta, având în vedere că eu i-am pus în palmă primii arginţi din viaţa lui. Dar, acum, domnul Dantès nu mai are nevoie de nimeni, căci este căpitan.

— Aş! zise Danglars. Nu este încă.

— Pe legea mea, ar fi mai bine să nu ajungă niciodată, zise Caderousse, altminteri n-o să mai poţi sta de vorbă cu el.

— Dacă ţinem neapărat, zise Danglars, o să rămână atât cât este acum, ba poate chiar mai puţin decât atât.

— Ce spui tu acolo?

— Nimic, vorbeam pentru mine. Şi este tot îndrăgostit de frumoasa catalană?

— Până peste urechi! La ea s-a dus acum. Dar, ori mă înşel eu amarnic, ori o să aibă parte de nişte neplăceri pe acolo.

— Explică-mi şi mie.

— La ce bun?

— Este mai important decât ai crede. Nu-ţi prea place Dantès, nu-i aşa?

— Nu-mi plac înfumuraţii.

— Bine, atunci, spune-mi tot ce ştii în legătură cu frumoasa catalană.

— Nu ştiu nimic sigur. Numai că am văzut nişte lucruri care m-au făcut să cred, cum ţi-am spus, că viitorul căpitan o să întâmpine niscavai neplăceri pe drumul spre Vechile Infirmerii.

— Ce-ai văzut? Hai, zi!

— Ei bine, am văzut că, de fiecare dată când Mercédès vine în oraş, o însoţeşte un flăcău vânjos, catalan şi el, cu ochii negri, cu pielea roşie, foarte brunet, foarte focos, şi pe care ea îl numeşte „verişor”.

— Nu zău! Şi crezi că acest verişor îi face curte?

— Bănuiesc... Ce dracului ar putea face altceva un gogeamite flăcăul de douăzeci şi unu de ani pe lângă o fată de şaptesprezece ani!

— Şi zici că Dantès s-a dus la catalani?

— A plecat cu puţin înaintea mea.

— Dacă am lua-o şi noi într-acolo, am ajunge la *Réserve* şi, stând la un pahar cu vin de Malaga, am putea aştepta veşti.

— Păi, cine să ni le dea?

— O să fim pe drumul pe care va trece Dantès înapoi şi o să citim pe faţa lui ce s-a întâmplat.

— Bine, hai! zise Caderousse. Dar plăteşti tu?

— Desigur, răspunse Danglars.

Astfel, amândoi porniră cu paşi grăbiţi către locul pomenit. Ajunşi acolo, cerură să li se aducă o sticlă de vin şi două pahare.

Jupân Pamphile tocmai îl văzuse trecând pe Dantès, cu nici zece minute în urmă.

Încredinţaţi că Dantès era la catalani, cei doi se aşezară la umbra proaspăt înfrunziţilor platani şi sicomori, în ramurile cărora un stol voios de păsări cânta una dintre primele zile frumoase de primăvară.

III Catalanii

La vreo sută de paŞi distanţă de locul în care cei doi prieteni, cu ochii aţintiţi în zare şi cu urechile ciulite, sorbeau primele înghiţituri din vinul de Malaga ce le sclipea în pahare, dincolo de o colină golaşă, bătută de soare şi de mistral, se ridica satul catalanilor.

Într-o bună zi, o colonie misterioasă plecase din Spania şi debarcase pe limba de pământ unde mai trăieşte încă şi astăzi. Venise de nu se ştia unde şi vorbea un grai necunoscut. Una dintre căpetenii, care înţelegea provensala, a cerut, comunei din Marsilia, să le cedeze acel promontoriu golaş şi arid, unde catalanii tocmai îşi urcaseră corăbiile pe mal, ca marinarii din Antichitate. Cererea i-a fost îndeplinită şi, la trei luni după aceea, în jurul celor douăsprezece sau cincisprezece corăbii care îi aduseseră pe aceşti nomazi ai mării, se ivise un sătuc.

Satul acela, construit într-un stil nemaivăzut şi pitoresc, pe jumătate maur, pe jumătate spaniol, este cel pe care îl vedem şi noi, în zilele noastre, locuit de urmaşii acelor nomazi, care mai vorbesc încă limba părinţilor lor. Deşi au venit în urmă cu vreo trei sau patru secole, i-au rămas credincioşi micului promontoriu pe care s-au aşezat, ca un stol de păsări de mare, de la bun început, şi nu s-au amestecat deloc cu populaţia Marsiliei, căsătorindu-se între ei, păstrându-şi obiceiurile şi portul din patria–mamă, cu aceeaşi sfinţenie cu care şi-au păstrat şi limba.

Îl invităm pe cititor să ne urmeze de-a lungul singurei uliţe a acestui sătuc şi să intre cu noi într-una din casele de aici, căreia soarele i-a dat, pe dinafară, acea frumoasă culoare de frunză uscată, specifică tuturor clădirilor din ţinut, iar, pe dinăuntru, peste stratul de var, acea nuanţă aparte de alb, reprezentând singurul ornament al locuinţelor spaniole.

O fată frumoasă, cu părul negru ca smoala, cu ochi catifelaţi ca ai gazelei, stătea în picioare, sprijinită cu spatele de un perete, şi mototolea între degetele sale lungi şi subţiri, cu linii ca de statuie antică, o buruiană nevinovată, căreia îi smulgea florile şi ale cărei rămăşiţe se vedeau împrăştiate pe jos. Braţele sale goale până la cot, cu pielea închisă la culoare, dar care păreau a fi modelate după acelea ale Venerei din Arles, zvâcneau într-un soi de nerăbdare febrilă. Fata lovi în pământ cu piciorul său suplu şi frumos arcuit, astfel încât i se zări o clipă forma pură, mândră şi

îndrăzneaţă a pulpei, strânsă într-un ciorap de bumbac roşu, tivit cu gri şi albastru.

La trei paşi de ea, aşezat pe un scaun în care se legăna, într-o mişcare ritmică, sprijinindu-şi cotul de un vechi scrin mâncat de carii, un zdrahon de flăcău, de vreo douăzeci sau douăzeci şi doi de ani, de parcă într-nsul se luptau neliniştea şi ciuda. Ochii lui erau întrebători, dar privirea hotărâtă şi fixă a fetei îl ţinea la respect.

— Hai, Mercédès, zicea tânărul, iată că se apropie Paştele. Nu crezi că este momentul potrivit pentru o nuntă? Răspunde-mi!

— Ţi-am mai spus de o sută de ori, Fernand, şi s-ar zice că-ţi place să te chinuieşti singur, dacă tot mă mai întrebi!

— Ei bine, mai spune-mi încă o dată, te implor, mai spune-mi încă o dată, că poate aşa o să ajung să te cred. Spune-mi pentru a o suta oară că îmi respingi dragostea, cu care mama ta era de acord. Fă-mă să înţeleg bine că te joci cu fericirea mea, că viaţa şi moartea mea nu înseamnă nimic pentru tine. Ah! Dumnezeule, Dumnezeule! Să visez zece ani că o să-ţi fiu soţ, Mercédès, şi să-mi pierd această nădejde, singura mea năzuinţă în viaţă!

— Cel puţin nu eu am fost cea care te-a încurajat în această nădejde, Fernand, răspunse Mercédès. Nu poţi să-mi reproşezi nici o cochetărie faţă de tine. Ţi-am spus mereu: „Te iubesc ca pe un frate, dar nu-mi cere niciodată mai mult decât acest sentiment frăţesc, fiindcă inima mea este dăruită altcuiva”. Nu ţi-am spus mereu aşa, Fernand?

— Da, o ştiu bine, Mercédès, răspunse tânărul. Da, faţă de mine ţi-ai luat întotdeauna libertatea să fii sinceră până la cruzime. Dar uiţi că există o lege sfântă printre catalani, să se căsătorească numai între ei?

— Te înşeli, Fernand, nu este o lege, este un obicei şi atâta tot. Şi, crede-mă, nu te gândi că îţi poate sluji dacă-mi aduci aminte de obiceiul acesta. Ai fost numit pentru înrolare, Fernand, iar libertatea care ţi-a fost lăsată nu este decât vremelnică; dintr-un moment într-altul poţi fi chemat sub arme. Odată ce vei fi soldat, ce o să faci cu mine, o biată orfană, tristă, fără zestre, a cărei singură avere este o cocioabă care stă să cadă şi în care atârnă doar câteva năvoade rupte, mizeră moştenire lăsată de tata mamei şi de mama mie? Gândeşte-te, Fernand, că de un an, de când a murit mama, eu trăiesc aproape din mila celorlalţi. Câteodată te prefaci că-ţi sunt de folos şi asta doar pentru a avea motiv să împarţi cu mine peştele pe care l-ai pescuit. Iar eu primesc, Fernand, pentru că tu eşti fiul unui frate de-al tatălui meu, pentru că am crescut împreună şi pentru că, mai presus de toate, ţi-aş

provoca o mare durere dacă te-aş refuza. Dar, ştiu bine că peştele pe care îl vând şi de pe urma căruia obţin banii pentru cânepa pe care o torc, ştiu bine, Fernand, că este doar o pomană.

— Şi ce contează, Mercédès, dacă, săracă şi singură cum eşti, mie îmi placi la fel de mult ca şi când ai fi fata celui mai nobil armator sau a celui mai bogat bancher din Marsilia! Nouă, catalanilor, ce ne trebuie? O soţie cinstită şi o gospodină pricepută. Unde aş găsi o alta mai bună decât tine?

— Fernand, răspunse Mercédès, clătinând energic din cap, devii o gospodină nepricepută şi nu poţi jura că o să rămâi femeie cinstită, când iubeşti pe altcineva decât pe cel care îţi este soţ. Mulţumeşte-te cu prietenia mea, căci, îţi repet, este tot ceea ce îţi pot promite şi eu nu promit decât ceea ce sunt sigură că pot dărui.

— Da, înţeleg, zise Fernand, înduri cu răbdare sărăcia ta, dar ţi-e teamă de a mea. Ei bine, Mercédès, dacă aş fi iubit de tine, aş încerca să fac avere. Tu mi-ai purta noroc, iar eu aş deveni bogat — aş putea fi şi altceva decât un simplu pescar, aş putea să intru ca agent la un contoar comercial, aş putea deveni eu însumi un negustor!

— Nu poţi încerca nimic din toate acestea, Fernand. Tu eşti soldat şi, dacă te mai afli acum la catalani, asta s-a întâmplat numai pentru că nu este război. Rămâi, aşadar, pescar. Nu-ţi mai face visuri care o să-ţi arate realitatea şi mai neagră decât este şi mulţumeşte-te cu prietenia mea, întrucât eu nu-ţi pot dărui altceva.

— Bine, ai dreptate, Mercédès, o să mă fac marinar. O să îmbrac, în locul costumului părinţilor noştri, pe care tu îl dispreţuieşti, o pălărie lucioasă, o cămaşă dungată şi o vestă albastră, cu nasturi în formă de ancoră. Nu aşa trebuie să fiu îmbrăcat ca să-ţi fiu pe plac?

— Ce vrei să spui? întrebă Mercédès aruncându-i o privire poruncitoare. Ce vrei să spui? Nu te înţeleg.

— Vreau să spun, Mercédès, că n-ai fi atât de neînduplecată şi de crudă cu mine, dacă nu ai aştepta pe cineva astfel îmbrăcat. Dar cel pe care îl aştepţi tu este, probabil, nestatornic sau, dacă nu este el, atunci poate că marea e nestatornică faţă de el!

— Fernand, strigă Mercédès, te credeam un suflet bun, dar m-am înşelat! Fernand, eşti hain dacă poţi să chemi mânia Domnului în ajutorul geloziei tale! Ei bine, da, nu mă ascund, îl aştept şi îl iubesc pe cel despre care vorbeşti, iar, dacă nu se mai întoarce, în loc să dau vina pe nestatornicia despre care pomeneai, eu voi zice că a murit iubindu-mă.

Tânărul catalan făcu un gest de furie.

— Te înţeleg, Fernand, îi porţi pică pentru că eu nu te iubesc pe tine. Ţi-ai încrucişa cuţitul de catalan cu pumnalul său! Şi unde mă rog ai ajunge cu asta? Ai pierde prietenia mea, dacă ai fi învins ori ai vedea prietenia mea preschimbată în ură, dacă ai fi învingător. Crede-mă, este un mijloc nefericit să cauţi pricină unui bărbat ca să îi fii pe plac femeii care îl iubeşte. Nu, Fernand, nu trebuie să dai apă la moară gândurilor tale negre. Dacă nu poţi să mă ai de nevastă, mulţumeşte-te să mă ai prietenă şi soră. De altfel, adăugă ea, cu ochii tulburi şi înecaţi în lacrimi, ai răbdare, mai aşteaptă puţin, Fernand! Ai zis-o şi tu, adineauri, marea este perfidă şi au trecut deja patru luni de când a plecat. În patru luni, am numărat multe furtuni!

Fernand rămase neclintit. Nu încercă să şteargă lacrimile care se rostogoleau pe obrajii lui Mercédès, deşi pentru fiecare dintre lacrimile ei ar fi dat un pahar din sângele lui. Dar aceste lacrimi curgeau pentru un altul.

Se ridică, făcu înconjurul casei, apoi se întoarse şi se opri în faţa lui Mercédès, cu ochii întunecaţi şi pumnii strânşi.

— Hai, Mercédès! zise el. Încă o dată, răspunde-mi, eşti foarte hotărâtă?

— Îl iubesc pe Edmond Dantès, zise cu răceală fata, şi nimeni altul, decât Edmond, nu îmi va fi soţ.

— Şi o să-l iubeşti întotdeauna?

— Cât voi trăi.

Fernand îşi plecă fruntea ca un om descurajat, scoase un oftat care aducea a geamăt, apoi, deodată, îşi ridică ochii, scrâşni din dinţi şi zise, cu nările răsfrânte:

— Şi dacă a murit?

— Dacă a murit, o să mor şi eu.

— Şi dacă te-a uitat?

— Mercédès! strigă un glas voios din afara casei. Mercédès!

— Ah! exclamă fata, împurpurându-se de bucurie şi tresăltând de iubire. Vezi bine că nu m-a uitat, pentru că iată-l!

Şi se repezi la uşă, pe care o deschise strigând:

— Aici, Edmond! Sunt aici!

Fernand, palid şi clocotind, se trase înapoi, cum face un călător când dă cu ochii de un şarpe şi, întâlnind scaunul pe care stătuse, se prăvăli în el.

Edmond şi Mercédès erau unul în braţele celuilalt. Soarele arzător al Marsiliei, care pătrundea de-a curmezişul prin uşa deschisă, îi îmbăia într-un şuvoi de lumină. La început, nu văzură nimic din ce era în jurul lor.

O nemărginită bucurie îi rupsese de lume şi nu-şi vorbeau decât în cuvinte întretăiate, pornite dintr-un preaplin de fericire atât de intensă că părea vecină cu durerea.

Deodată, Edmond zări chipul încruntat al lui Fernand, care se contura în umbră, palid şi ameninţător. Dintr-o pornire de care nici el nu-şi dădea seama, tânărul catalan îşi ţinea mâna pe cuţitul de la brâu.

— Ah! Îmi cer scuze, zise Dantès, încruntând din sprânceană, la rândul său. N-am observat că eram trei.

Apoi, întorcându-se către Mercédès:

— Cine este domnul?

— Domnul o să fie cel mai bun prieten al tău, Dantès, căci este şi prietenul meu. Este vărul meu, fratele meu, Fernand, adică omul pe care, după tine, Edmond, îl iubesc cel mai mult pe lumea asta. Nu-l recunoşti?

— Ah, ba da! zise Edmond.

Şi, fără să-i dea drumul lui Mercédès, pe care o ţinea strâns de mână, întinse cealaltă mână, cu o mişcare prietenească, spre catalan.

Dar Fernand, departe de a răspunde acestui gest de prietenie, rămase mut şi nemişcat ca o statuie.

Atunci, Edmond îşi plimbă privirea pătrunzătoare de la Mercédès, emoţionată şi fremătând, la Fernand, posomorât şi ameninţător.

Această singură privire îi dezvălui tot adevărul.

Mânia îl năpădi.

— Nu ştiam că mă grăbesc atât de tare să vin la tine, Mercédès, ca să găsesc un duşman.

— Un duşman! strigă Mercédès, cu o privire furioasă către vărul ei. Un duşman, la mine, spui, Edmond? Dacă aş crede aşa ceva, te-aş lua de braţ în clipa asta şi aş merge cu tine la Marsilia, părăsind această casă pentru totdeauna!

Ochii lui Fernand aruncară un fulger.

— Iar, dacă ţi s-ar întâmpla ceva rău, dragul meu Edmond, continuă ea cu acelaşi sânge-rece, care îi dovedea lui Fernand că fata îi citise până în străfunduri gândurile sale sângeroase, dacă ţi s-ar întâmpla ceva rău, m-aş sui pe vârful Morgion şi m-aş arunca pe stânci, cu capul înainte!

Fernand deveni înfiorător de livid.

— Dar te-ai înşelat, Edmond, urmă ea, nu ai nici un duşman pe aici. Aici nu se află decât Fernand, fratele meu, care o să-ţi strângă mâna ca unui prieten credincios.

Şi, la aceste cuvinte, fata îşi îndreptă ochii poruncitori asupra catalanului care, parcă hipnotizat de această privire, se apropie încet de Edmond şi îi întinse mâna.

Ura lui, aidoma unui val neputincios, deşi fierbând de mânie, se sparse de puterea pe care această femeie o avea asupra lui.

Dar, de îndată ce îi atinse mâna lui Edmond, simţi că mai mult n-ar mai fi putut îndura şi se năpusti afară.

— Oh! strigă el, alergând ca un smintit şi înfigându-şi mâinile în păr. Oh! Cine mă va scăpa, oare, de omul ăsta? Nefericire mie, nefericire mie!

— Hei, catalanule! Hei, Fernand! Încotro alergi aşa? zise o voce.

Tânărul se opri brusc, privi în jurul său şi îl zări pe Caderousse, la masă cu Danglars, sub un umbrar.

— Hai! zise Caderousse. De ce nu vii şi tu aici? Oare eşti aşa de grăbit încât n-ai timp nici să-ţi saluţi prietenii?

— Nici măcar când ei mai au şi o sticlă aproape plină în faţa lor? adăugă Danglars.

Fernand se uită lung la cei doi bărbaţi, cu un aer năuc, şi nu le răspunse nimic.

— Pare la pământ, şopti Danglars, împingându-l pe Caderousse cu genunchiul pe sub masă. Oare ne-am înşelat şi, în pofida celor pe care le-am prezis noi, Dantès a câştigat?

— Drace! Trebuie să aflăm, zise Caderousse.

Şi, întorcându-se către tânăr:

— Ei bine, haide, catalanule! Te hotărăşti? întrebă el.

Fernand îşi şterse sudoarea care îi şiroia pe frunte şi intră, încet, sub bolta de verdeaţă, a cărei umbră păru să-i toarne un strop de linişte în simţuri, iar răcoarea sa, un strop de bine în trupul istovit.

— Bună ziua, zise el, m-aţi chemat, nu-i aşa?

Şi mai degrabă se prăbuşi decât se aşeză pe una dintre băncile din jurul mesei.

— Te-am chemat pentru că alergai ca nebunul şi mi-a fost teamă că te arunci în mare, zise Caderousse râzând. Ce dracu’, doar de-aia ai prieteni, nu numai pentru a-i cinsti cu un pahar de vin, dar şi pentru a-i împiedica să bea trei sau patru pinte[5] de apă.

Fernand scoase un geamăt care aducea cu un icnet de plâns şi îşi lăsă capul să-i cadă pe încheieturile pumnilor puşi unul peste altul pe masă.

— Ei bine, dacă vrei să ţi-o spun pe şleau, Fernand, reluă Caderousse, stârnind discuţia cu acea brutalitate grosolană a oamenilor de rând, pe care curiozitatea îi face să uite de orice regulă de diplomaţie, atunci, iată: ai aerul unui îndrăgostit rămas cu buza umflată!

Şi îşi însoţi gluma cu un râs gros.

— Aş! replică Danglars. Un flăcău croit ca el nu este făcut pentru a fi nefericit în dragoste. Râzi degeaba, Caderousse!

— Ba deloc, reluă acesta. Mai bine ascultă-l cum mai oftează. Haide, haide, Fernand, zise Caderousse, scoate nasul de acolo şi răspunde-ne! Nu-i frumos să nu le răspunzi prietenilor când te întreabă cum o mai duci cu sănătatea.

— Cu sănătatea o duc bine, zise Fernand strângându-şi pumnii, dar fără să ridice fruntea.

— Aha! Vezi tu, Danglars, zise Caderousse, făcându-i cu ochiul prietenului său, să-ţi spun cum stau lucrurile! Fernand, aici de faţă, care este un catalan de toată isprava, unul dintre cei mai pricepuţi pescari din Marsilia, este îndrăgostit de o fată frumoasă, pe care o cheamă Mercédès. Dar, din păcate, se pare că frumoasa, la rândul ei, este îndrăgostită de secundul de pe *Faraon*. Şi, cum *Faraonul* a intrat chiar astăzi în port... pricepi?

— Nu, nu pricep, zise Danglars.

— Bietul Fernand a fost trimis la plimbare, continuă Caderousse.

— Ei bine, şi? făcu Fernand ridicându-şi capul şi privindu-l în ochi pe Caderousse, ca un om care caută un ţap ispăşitor, pe care să-şi verse năduful. Mercédès nu depinde de nimeni, nu-i aşa? Şi este liberă să iubească pe cine-i place!

— Ah, dacă o iei aşa, zise Caderousse, e altceva! Eu unul te credeam un catalan adevărat. Şi mi s-a spus că un catalan adevărat nu este omul care să se lase dat la o parte de un rival. Mi s-a mai spus, de altfel, că mai ales Fernand ar fi cumplit când se răzbună.

Fernand zâmbi cu milă.

— Un îndrăgostit nu-i niciodată cumplit, zise el.

— Bietul băiat! interveni Danglars, prefăcându-se că-l căinează pe tânăr din adâncul sufletului. Ce vrei? Nu se aştepta să-l vadă pe Dantès întorcându-se aşa, pe nepusă masă. Îl credea probabil mort, necredincios, cine ştie? Lucrurile acestea sunt cu atât mai dureroase cu cât ni se întâmplă pe neaşteptate.

— Ah! Pe legea mea, în orice caz, zise Caderousse, care bea vârtos după fiecare cuvânt şi asupra căruia aburii vinului de Malaga începuseră să-şi facă efectul, în orice caz, Fernand nu este singurul căruia norocoasa întoarcere a lui Dantès îi pune beţe în roate, nu-i aşa, Danglars?

— Nu, ai dreptate şi aş îndrăzni chiar să zic că asta o să-i aducă numai necazuri.

— Dar nu contează, reluă Caderousse, turnându-i lui Fernand un pahar de vin şi umplându-şi pentru a opta sau a zecea oară paharul său, în vreme ce Danglars abia de-şi înmuiase buzele într-al lui. Până una alta, se însoară cu Mercédès, cu frumoasa Mercédès. Cel puţin, pentru asta s-a întors, nu?

Între timp, Danglars îl învăluise într-o privire pătrunzătoare pe tânărul catalan, în inima căruia cuvintele lui Caderousse cădeau ca plumbul topit.

— Şi pe când nunta? întrebă el.

— Oh, nu s-a făcut încă! murmură Fernand.

— Nu, dar se va face, zise Caderousse. Este la fel de sigură ca şi numirea lui Dantès căpitan pe *Faraon*, nu-i aşa, Danglars?

Danglars tresări la această împunsătură neaşteptată şi se întoarse către Caderousse, căruia îi studie, şi lui, chipul, pentru a vedea dacă lovitura fusese dinainte plănuită. Dar nu citi nimic decât invidie pe chipul tâmp, de om beat.

— Ei bine, zise el, umplând paharele, să bem, aşadar, pentru căpitanul Edmond Dantès, soţul frumoasei catalane!

Caderousse îşi duse paharul la gură cu o mână îngreunată şi-l goli dintr-o dată. Fernand îl ridică pe al său şi dădu cu el de pământ.

— Ei, măi să fie! zise Caderousse. Ce văd oare acolo, în vârful colinei, în direcţia catalanilor? Uită-te şi tu, Fernand, ai vederea mai bună ca a mea. Cred că am început să văd dublu şi, ştii tu, vinul este amăgitor... S-ar zice că sunt doi îndrăgostiţi care merg unul lângă altul şi mână în mână. Să mă ierte Dumnezeu, nici nu le trece prin cap că noi îi vedem şi iată că se sărută!

Danglars nu scăpa nici unul dintre chinurile lui Fernand, a cărui faţă se răvăşea văzând cu ochii.

— Îi cunoşti, domnule Fernand? întrebă el.

— Da, răspunse acesta cu un glas înăbuşit. Sunt domnul Edmond şi domnişoara Mercédès.

— Ca să vezi! zise Caderousse. Şi eu care nu i-am recunoscut! Hei, Dantès! Hei, fată frumoasă! Veniţi aici un pic şi spuneţi-ne şi nouă pe când

nunta, că, uite, domnul Fernand ăsta e atât de încăpăţânat încât nu vrea să ne spună!

— Vrei să-ţi ţii gura? zise Danglars, prefăcându-se că-l opreşte pe Caderousse, care, cu stăruinţa beţivanilor, se tot apleca în afara umbrarului. Încearcă să te ţii în picioare şi lasă-i pe îndrăgostiţi să se iubească în linişte. Uită-te la domnul Fernand şi ia aminte! El unul este rezonabil.

Poate că Fernand, adus la capătul puterilor, împuns de Danglars ca taurul de *banderilleros*[6], s-ar fi năpustit asupra rivalului său, în cele din urmă, căci se ridicase deja în picioare şi părea că se încordează pentru atac. Dar Mercédès, surâzătoare şi dreaptă, îşi ridică frumosul cap şi ochii săi limpezi străluciră. Atunci, Fernand îşi aminti cum îl ameninţase fata că avea să moară şi ea, dacă Edmond ar fi murit, şi se prăbuşi înapoi, descurajat, pe scaunul său.

Danglars îi cercetă, pe rând, pe cei doi tovarăşi ai săi: unul îndobitocit de beţie, celălalt subjugat de iubire.

„N-am să scot nimic din neghiobii ăştia, îşi zise el, şi mi-e tare teamă că m-am împotmolit între un beţivan şi un laş. Iată un invidios, care se ameţeşte cu vin, când ar trebui să se îmbete cu fiere. Şi iată un mare nătărău, căruia i se suflă iubita de sub nas şi care se mulţumeşte să plângă şi să se vaite ca un mucos. Cu toate acestea, omul ăsta are nişte ochi de văpaie, ca ai spaniolilor, ai sicilienilor şi ai calabrezilor, care se răzbună atât de bine; omul ăsta are nişte pumni în stare să zdrobească un cap de bou tot atât de sigur ca un baros de măcelar. Hotărât lucru, destinul lui Edmond e câştigător. O să o ia de nevastă pe frumoasa fată, o să fie căpitan şi o să ne râdă în nas. Asta dacă nu... — şi un zâmbet fără culoare se desenă pe buzele lui Danglars — asta dacă nu mă amestec şi eu în toată povestea”, adăugă el.

— Hei! continua să zbiere Caderousse, pe jumătate ridicat de pe scaun, sprijinindu-se cu pumnii în masă. Hei! Edmond! Aşadar nu îţi mai vezi prietenii sau eşti deja prea mândru ca să te mai cobori să le vorbeşti?

— Nu, nu, dragul meu Caderousse, răspunse Dantès, nu sunt mândru, ci sunt fericit, iar fericirea te orbeşte, cred eu, mai mult decât mândria.

— Hai să trăieşti, iată o explicaţie! zise Caderousse. Ei, bună ziua, doamnă Dantès.

Mercédès salută cu gravitate.

— Nu este încă numele meu, zise ea, şi, în ţara mea, se spune că aduce ghinion dacă o numeşti pe o fată cu numele logodnicului său mai înainte ca acesta să-i devină soţ. Spuneţi-mi, aşadar, Mercédès, vă rog.

— Trebuie să-l ierţi pe bunul vecin Caderousse, zise Dantès, n-a greşit prea mult...

— Aşadar, nunta va avea loc curând, domnule Dantès? întrebă Danglars, salutându-i pe cei doi tineri.

— Cât mai curând cu putinţă, domnule Danglars. Astăzi, punem la punct amănuntele, la tatăl meu acasă, iar mâine sau cel mai târziu poimâine, facem ospăţul de logodnă, aici, la *Réserve*. Vor fi prezenţi toţi prietenii, nădăjduiesc. Asta înseamnă că eşti invitat şi dumneata, domnule Danglars, asta înseamnă că eşti invitat şi tu, Caderousse.

— Şi Fernand? întrebă Caderousse, hohotind într-un râs încleiat. Este şi Fernand invitat?

— Fratele soţiei mele este şi fratele meu, zise Edmond, şi am simţi o mare părere de rău, Mercédès şi cu mine, dacă n-ar fi alături de noi într-un asemenea moment.

Fernand deschise gura ca să-i răspundă, dar vocea i se curmă în gât şi nu putu rosti nici un cuvânt.

— Astăzi, amănuntele, mâine sau poimâine logodna... Drace! Eşti foarte grăbit, căpitane.

— Danglars, răspunse Edmond zâmbind, o să-ţi spun şi eu cum i-a spus Mercédès lui Caderousse, adineauri. Nu îmi da un titlu care nu-mi aparţine încă, asta o să-mi poarte ghinion.

— Iertare, răspunse Danglars. Ziceam doar că eşti foarte grăbit. Ce naiba! Avem tot timpul. *Faraonul* nu pleacă iar pe mare mai devreme de trei luni.

— Eşti întotdeauna grăbit să fii fericit, domnule Danglars, căci, după ce ai suferit multă vreme, cu greu îţi mai vine a crede în noroc. Însă, nu doar din egoism mă grăbesc, trebuie să mă mai duc şi până la Paris.

— Zău? La Paris? Este prima oară când te duci la Paris, Dantès?

— Da.

— Ai vreo treabă pe acolo?

— Nu mă duc pentru mine. Este un ultim comision cu care m-a însărcinat sărmanul căpitan Leclère. Aşa că, înţelegi, Danglars, e o datorie sfântă. De altfel, fii liniştit, n-o să-mi ia mai mult timp decât călătoria dus–întors.

— Da, da, înţeleg, zise cu voce tare Danglars.

Apoi, neauzit de nimeni:

„La Paris, ca să ducă, fără îndoială, la adresa indicată, scrisoarea pe care i-a dat-o marele mareşal. Desigur! Scrisoarea asta îmi dă o idee, o idee minunată! Ah! Dantès, prietene, nu eşti încă trecut în registrul *Faronului* la numărul unu!”

După care, răsucindu-se din nou spre Edmond, care deja se îndepărta:

— Drum bun! îi strigă.

— Mulţumesc, răspunse Edmond, întorcând capul şi însoţindu-şi mişcarea de un gest prietenesc.

Apoi, cei doi îndrăgostiţi îşi văzură de drum, liniştiţi şi veseli, ca doi aleşi cărora li se deschiseseră porţile Raiului.

---

5 Veche măsură franceză pentru capacitate, de 0,9 litri.

6 Ajutoarele toreadorului, care îi înfig taurului în ceafă nişte suliţe scurte, împodobite cu panglici colorate (banderillas), pentru a-l aţâţa.

IV Complotul

Danglars îi urmări cu privirea pe Edmond şi Mercédès până când cei doi îndrăgostiţi dispărură după unul din colţurile fortului Saint-Nicolas. Apoi, întorcându-se, îl observă pe Fernand care stătea, prăbuşit în scaunul său, palid şi tremurând, în vreme ce Caderousse bolborosea cuvintele unui cântec de beţie.

— Ah, dragul meu domn! îi zise Danglars lui Fernand. Iată o căsătorie care mi se pare că nu aduce bucurie tuturor!

— Mie îmi aduce deznădejde, zise Fernand.

— O iubeai, aşadar, pe Mercédès?

— O adoram!

— De mult?

— De când ne cunoaştem, am iubit-o întotdeauna.

— Şi stai să-ţi smulgi părul din cap, în loc să încerci să îndrepţi lucrurile! Ce naiba! Nu credeam că aşa se poartă oamenii din ţara ta!

— Şi ce-ai fi vrut să fac? întrebă Fernand.

— Ce ştiu eu? Ce mă priveşte pe mine? Doar nu eu, după câte ştiu, sunt îndrăgostit de domnişoara Mercédès, ci dumneata. Evanghelia zice: „Caută şi vei găsi!”.

— Găsisem deja.

— Ce anume?

— Voiam să-l înjunghii pe *bărbat*, dar femeia mi-a spus că, dacă i se întâmplă ceva rău logodnicului său, atunci o să-şi ia zilele.

— Aş! Lucrurile astea se spun, dar nu se fac!

— N-o cunoşti pe Mercédès, domnule. Dacă aşa a ameninţat, aşa o să facă.

„Dobitoc! murmură Danglars. Ce contează dacă se omoară sau nu, totul e ca Dantès să nu ajungă căpitan!”

— Şi, apoi, mai înainte ca Mercédès să moară, reluă Fernand, cu tonul unei hotărâri de neclintit, aş muri eu însumi.

— Iată dragostea adevărată! zise Caderousse, cu o voce din ce în ce mai înecată în vin. E adevărată ori eu nu mai sunt eu!

— Ia să vedem, zise Danglars, îmi pari un băiat drăguţ şi aş dori, să fiu al naibii!, aş dori să te scap din necaz, numai că...

— Da, zise Caderousse, ia să vedem.

— Dragul meu, îi răspunse Danglars, tu eşti pe trei sferturi beat. Termină tu sticla şi-o să fii criţă. Vezi-ţi de băut şi nu te mai amesteca în ce facem noi. Pentru ceea ce facem noi trebuie să ai capul limpede.

— Eu beat? protestă Caderousse. Haida-de! Îţi mai beau încă patru sticle de-astea de-ale tale, care nu sunt mai mari ca sticluţele cu apă de colonie! Jupân Pamphile, adu vin!

Şi, pentru a întări cele spuse, Caderousse izbi cu paharul în masă.

— Aşadar, ce spuneai, domnule? reluă Fernand, aşteptând cu nesaţ urmarea frazei întrerupte.

— Ce spuneam? Nu-mi mai aduc aminte. Beţivanul ăsta de Caderousse m-a făcut să-mi pierd firul.

— Poţi să mă faci beţivan cât vei vrea! Cu atât mai rău pentru cei care se tem de vin, asta înseamnă că au vreun gând ascuns şi le este teamă că vinul o să li-l dea în vileag.

Şi Caderousse se porni să cânte ultimele două versuri ale unui cântec foarte popular în vremea aceea:

Toţi răii-s băutori de apă
Precum Potopul limpede ne-arată...

— Spuneai, domnule, reluă Fernand, că ai vrea să mă scapi din necaz, numai că... ai adăugat dumneata.

— Da, numai că, adăugam eu... ca să scapi din necaz, ar fi de ajuns ca Dantès să nu se însoare cu fata pe care o iubeşti. Iar, căsătoria se poate foarte uşor împiedica, după părerea mea, fără ca Dantès să moară.

— Numai moartea i-ar putea despărţi, zise Fernand.

— Judeci cât o scoică, prietene, zise Caderousse. Ascultă-l pe Danglars, care este un rafinat, un geniu al răului, un spirit grec, şi o să-ţi arate că te înşeli. Arată-i, Danglars! Am garantat pentru tine. Spune-i că nu este nevoie ca Dantès să moară. De altfel, ar fi mare păcat să moară, tocmai Dantès. Este un băiat bun, eu unul ţin la Dantès. În sănătatea ta, Dantès!

Fernand se ridică nerăbdător.

— Lasă-l să vorbească, răspunse Danglars, oprindu-l pe tânăr. De altfel, aşa beat cum este, nu a greşit prea mult. Absenţa desparte inimile tot atât de bine ca şi moartea. Presupune că s-ar ridica, între Edmond şi Mercédès,

zidurile unei închisori. Vor fi despărţiţi întocmai ca şi când ar fi între ei o piatră de mormânt.

— Da, numai că din închisoare se mai şi iese, zise Caderousse, care, cu rămăşiţele sale de raţiune se înverşuna să se ţină de discuţie. Iar, când ieşi din închisoare şi te numeşti Edmond Dantès, te răzbuni.

— Ce contează! murmură Fernand.

— De altfel, adăugă Caderousse, de ce ar putea ajunge Dantès la închisoare? Nici n-a furat, nici n-a rănit, nici n-a ucis!

— Ţine-ţi gura! zise Danglars.

— Nu vreau să-mi ţin gura, de ce să-mi ţin gura, protestă Caderousse. Vreau să mi se spună de ce ar putea ajunge Dantès la închisoare. Eu îl iubesc pe Dantès. În sănătatea ta, Dantès!

Şi dădu pe gât încă un pahar de vin.

Danglars urmărea în ochii amorţiţi ai croitorului înaintarea beţiei şi, întorcându-se către Fernand:

— Ei bine, înţelegi acum, zise el, că nu este nevoie să-l omori?

— Fireşte că nu-i nevoie, dacă, aşa cum spuneai adineauri, ar mai fi un alt mijloc de a-l opri pe Dantès. Dar ce mijloc ai găsit?

— Căutând bine, zise Danglars, l-am putea găsi. Dar, continuă el, de ce dracului m-aş amesteca eu în treaba asta? Ce mă priveşte pe mine?

— Nu ştiu dacă te priveşte pe dumneata, zise Fernand apucându-l de braţ, dar ştiu că ai un motiv anume de a-l urî pe Dantès. Cel care urăşte nu se poate înşela asupra simţămintelor celorlalţi.

— Eu să am vreun motiv de a-l urî pe Dantès? Nici unul, pe cuvântul meu. Te-am văzut necăjit, iar necazul dumitale mi-a stârnit curiozitatea, atâta tot. Dar, din moment ce crezi că aş plănui ceva pentru sufletul meu, la revedere, dragul meu prieten, rezolvă-ţi problemele cum poţi!

Şi Danglars dădu să se ridice, la rândul lui.

— Nu, zise Fernand, oprindu-l. Rămâi! Puţin îmi pasă, la urma urmelor, dacă îi porţi sau nu pică lui Dantès! Eu unul îl urăsc şi-o recunosc cu voce tare. Găseşte-mi mijlocul acela şi eu o să-l pun în faptă, de vreme ce nu este vorba despre moarte de om, căci Mercédès a spus că se omoară, dacă Dantès o să fie ucis.

Caderousse, care îşi lăsase capul să-i cadă pe masă, ridică fruntea şi, privindu-i pe Fernand şi pe Danglars, cu ochii tulburi şi năuci:

— Dantès o să fie ucis? repetă el. Cine spune că Dantès o să fie ucis? Nu vreau să fie ucis, eu unul... Este prietenul meu. Azi–dimineaţă, s-a oferit

să îşi împartă banii cu mine, aşa cum i-am împărţit şi eu cu el... Nu vreau să fie ucis Dantès!

— Şi cine ţi-a spus ţie că vrea să-l ucidă, tâmpitule? se răsti Danglars. E doar o glumă. Bea în sănătatea lui, adăugă el, umplându-i paharul lui Caderousse, şi lasă-ne în pace!

— Da, da, în sănătatea lui Dantès! zise Caderousse, golindu-şi paharul. În sănătatea lui!... în sănătatea!... asta-i!

— Dar mijlocul, mijlocul? zise Fernand.

— Va să zică, dumneata nu l-ai găsit încă?

— Nu, dumneata trebuie să te ocupi cu asta.

— Adevărat, răspunse Danglars. Francezii au această superioritate faţă de spanioli, căci dacă spaniolii rumegă mult la o cale de ieşire din ananghie, francezii născocesc una.

— Născoceşte, atunci! îl îndemnă Fernand cu nerăbdare.

— Chelner, strigă Danglars, o pană, cerneală şi hârtie!

— O pană, cerneală şi hârtie! murmură Fernand.

— Da, sunt agent contabil, iar pana, cerneala şi hârtia sunt uneltele mele. Fără de uneltele mele, nu pot face nimic.

— O pană, cerneală şi hârtie! strigă, la rândul său, Fernand.

— Există tot ce doriţi acolo, pe masa aceea, zise chelnerul arătându-le obiectele cerute.

— Dă-ni-le, atunci!

Chelnerul luă hârtia, cerneala şi pana şi le aşeză pe masa de sub umbrar.

— Şi când te gândeşti, zise Caderousse, lăsându-şi mâna să cadă pe hârtie, că poţi ucide un om cu astea mai sigur decât dacă-l aştepţi la marginea unei păduri, ca să-i iei viaţa! Întotdeauna mi-a fost mai frică de o pană, de o călimară cu cerneală şi de o foaie de hârtie decât de o spadă sau de un pistol!

— Caraghiosul ăsta nu este atât de beat pe cât pare, zise Danglars. Toarnă-i de băut, Fernand!

Fernand îi umplu paharul lui Caderousse şi acesta, ca un adevărat băutor ce era, îşi luă mâna de pe foaia de hârtie şi o duse spre pahar.

Catalanul îi urmări mişcările până ce Caderousse, aproape doborât de această nouă şarjă, îşi aşeză sau, mai bine zis, îşi lăsă paharul să cadă înapoi pe masă.

— Şi acum? reluă catalanul, văzând că ultimele sclipiri de judecată ale lui Caderousse începuseră să se întunece sub influenţa acestui ultim pahar

de vin.

— Şi acum, reluă Danglars, să zicem, de pildă, că, după o călătorie, asemenea celei pe care tocmai a făcut-o Dantès, şi în care a trecut pe la Neapole şi pe la Insula Elba, dacă cineva l-ar denunţa la procurorul regelui ca agent bonapartist...

— Eu o să-l denunţ, eu! zise cu însufleţire tânărul.

— Da, numai că atunci vei fi pus să-ţi semnezi declaraţia, vei fi pus faţă în faţă cu acela pe care l-ai denunţat... Desigur, îţi pot face eu rost de dovezi ca să-ţi susţii acuzaţia. Însă Dantès nu poate rămâne pentru totdeauna în închisoare, mai devreme sau mai târziu tot o să iasă, iar, în ziua în care o să iasă, vai de cel care l-a vârât înăuntru!

— Oh! Nu cer decât un singur lucru, zise Fernand, să vină şi să-mi caute pricină!

— Da, dar Mercédès? Mercédès, care o să te urască fie şi dacă vei avea ghinionul să-i zgârii pielea mult iubitului său Edmond!

— Adevărat, zise Fernand.

— Nu, nu, reluă Danglars. Dacă ne-am hotărî să facem aşa ceva, vezi dumneata, ar fi mult mai bine să luăm pur şi simplu, uite aşa cum fac eu, pana aceasta, s-o muiem în cerneală şi să scriem cu mâna stângă, ca să nu ne fie recunoscut scrisul, un mic denunţ, conceput cam aşa...

Şi Danglars, adăugând practica la teorie, scrise cu mâna stângă şi cu un scris răsturnat, care nu semăna în nimic cu scrisul lui obişnuit, următoarele rânduri, pe care i le puse apoi în faţă lui Fernand şi pe care Fernand le citi cu glas scăzut:

„Domnul procuror al regelui este prevenit, de către un prieten al tronului şi al religiei, că numitul Edmond Dantès, secund pe corabia *Faraonul*, sosită în această dimineaţă de la Smirna, după ce a făcut escală la Neapole şi la Porto-Ferrajo, a fost însărcinat de către *Murat*[7] să-i ducă o scrisoare uzurpatorului şi de către uzurpator să ducă o scrisoare comitetului bonapartist din Paris.

Dovada vinovăţiei sale se poate obţine arestându-l, căci această scrisoare se va găsi fie asupra lui, fie în casa tatălui său, fie în cabina sa de la bordul *Faraonului*.”

— Să fie într-un ceas bun! continuă Danglars. Cu aceasta, răzbunarea ta va urma cursul obişnuit, căci cu nici un chip nu se poate întoarce asupra ta, iar lucrurile se vor rezolva de la sine. Nu ar mai lipsi decât să îndoi

scrisoarea asta, uite aşa cum fac eu, şi să scrii deasupra: „Domnului Procuror al Regelui”. Şi cu asta, s-a spus tot.

Iar Danglars scrise adresa, ca în joacă.

— Da, s-a spus tot! strigă Caderousse, care, printr-un ultim efort de concentrare urmărise lectura şi înţelesese, mai mult din instinct, toată nenorocirea pe care ar atrage-o după sine un asemenea denunţ. Da, s-a spus tot, numai că ar fi o ticăloşie!

Şi întinse mâna ca să ia scrisoarea.

— De altfel, zise Danglars împingând scrisoarea cât să n-o ajungă Caderousse, de altfel, ceea ce zic şi ceea ce fac eu acum, este numai în glumă, Căci eu cel dintâi aş fi foarte supărat, dacă i s-ar întâmpla ceva lui Dantès, bunului Dantès! De aceea, uite...

Luă scrisoarea, o mototoli în palme, şi aruncă ghemotocul într-un colţ al umbrarului.

— Hai să trăieşti! zise Caderousse. Dantès este prietenul meu şi eu n-aş vrea să i se facă vreun rău.

— Ei! Cine naiba se gândeşte să-i facă vreun rău! Nici eu, nici Fernand! zise Danglars, ridicându-se şi privindu-l pe tânărul catalan, care rămăsese aşezat, dar al cărui ochi pieziş învăluia cu căldură hârtia denunţului azvârlită într-un colţ.

— În acest caz, reluă Caderousse, să ni se aducă vin! Vreau să beau în sănătatea lui Edmond şi a frumoasei Mercédès!

— Ai băut deja prea mult, beţivanule, zise Danglars, şi dacă mai bei, o să fii silit să te culci aici, că nici nu te mai poţi ţine pe picioare.

— Eu? strigă Caderousse, ridicându-se, cu fudulia omului beat. Eu să nu mă pot ţine pe picioare? Pun rămăşag că urc până în turnul clopotniţei de la Accoules, ba chiar fără să mă clatin!

— Bine, fie! zise Danglars. Ţin rămăşagul, dar o lăsăm pe mâine. Astăzi, e timpul să ne ducem acasă. Dă-mi braţul şi hai să mergem.

— Să mergem acasă, zise Caderousse, dar n-am nevoie de braţul tău. Vii, Fernand? Mergi cu noi la Marsilia?

— Nu, eu mă întorc la catalani.

— Nu e bine, vino cu noi la Marsilia, vino!

— N-am de ce să merg la Marsilia şi nici nu vreau să merg până acolo.

— Cum ai zis? Nu vrei, flăcăule! Atunci, cum ţi-e voia! Libertate pentru toată lumea! Vino, Danglars, şi să-l lăsăm pe dumnealui să se întoarcă la catalanii săi, dacă asta vrea.

Danglars profită de momentul de bunăvoinţă a lui Caderousse pentru a-l târî spre Marsilia. Numai că, pentru a-i deschide un drum mai scurt şi mai uşor lui Fernand, în loc să apuce pe cheiul de la Rive-Neuve, o luă spre poarta Saint-Victor. Caderousse îl urma, clătinându-se, agăţat de braţul său.

După ce făcură vreo douăzeci de paşi, Danglars întoarse capul şi îl văzu pe Fernand repezindu-se la hârtie, culegând-o de jos şi vârând-o în buzunar, apoi, numaidecât, ieşind în fugă de sub umbrar şi pornind spre Pillon.

— Hei, dar ce face? se miră Caderousse. Ne-a minţit. A zis că se duce la catalani şi a luat-o spre oraş. Hei! Fernand! Ai greşit, băiatule, nu pe acolo!

— Ba nu vezi tu bine, zise Danglars, merge drept pe drumul către Vechile Infirmerii.

— Zău?... zise Caderousse. Ei, puteam să jur că a luat-o la dreapta! Hotărât lucru, vinul este amăgitor.

„Hai, hai! murmură neauzit Danglars. Cred că de-acum lucrarea s-a pornit şi nu mai avem altceva de făcut decât s-o lăsăm să-şi urmeze singură cursul.”

---

[7] Joachim Murat (1767–1815), aghiotant al lui Bonaparte, căsătorit cu Caroline Bonaparte, numit mareşal (1804), mare-duce de Berg şi de Clèves (1806-1808) şi regele Neapolelui (1808). După înfrângerea francezilor (1814), s-a străduit să facă recunoscute statele sale de către aliaţi, dar a fost obligat să abdice. În 1815, a încercat să se reîntoarcă în regatul său, dar a fost prins şi împuşcat.

V Ospăţul de logodnă

A doua zi a fost timp frumos. Soarele s-a ridicat fără pată şi strălucitor, iar primele raze ale unui răsărit purpuriu au smălţuit cu rubine crestele înspumate ale valurilor.

Masa fusese pregătită la primul etaj al aceleiaşi cârciumi, *Réserve*, unde se afla şi umbrarul pe care l-am cunoscut mai devreme, într-o sală încăpătoare, luminată de cinci sau şase ferestre, deasupra fiecăreia (să explice fenomenul cine-o putea!) fiind scris numele unui mare oraş al Franţei.

O terasă îngustă de lemn, ca şi restul clădirii, se întindea de-a lungul peretelui cu ferestre.

Deşi masa fusese plănuită să înceapă abia la amiază, încă de la ora unsprezece dimineaţa această terasă era înţesată de oameni care umblau de colo-colo, nerăbdători. Se vedeau printre ei marinarii preferaţi de secundul de pe *Faraon* şi câţiva soldaţi, prieteni cu Dantès. În cinstea logodnicilor, cu toţii îşi scoseseră la lumină cele mai frumoase rânduri de haine pe care le aveau.

Mergea vorba, printre viitorii meseni, că şi armatorii *Faraonului* urmau să onoreze cu prezenţa ospăţul de logodnă al secundului lor, dar aceasta însemna, din partea lor, o atât de mare cinste acordată lui Dantès, încât nimeni nu îndrăznea să creadă că va fi adevărat.

Cu toate acestea, Danglars, sosit împreună cu Caderousse, confirmă, la rândul său, această veste. Îl văzuse personal, de dimineaţă, pe domnul Morrel, iar domnul Morrel îi spusese că va veni la masă la *Réserve*.

Într-adevăr, la câteva clipe după sosirea lor, domnul Morrel îşi făcu, la rândul său, apariţia în încăpere, fiind salutat de către mateloţii de pe *Faraon* cu urale şi aplauze unanime. Prezenţa armatorului însemna pentru ei adeverirea zvonului care se răspândise deja că Dantès va fi numit căpitan şi, cum Dantès era foarte iubit la bord, aceşti oameni de ispravă îi mulţumeau, astfel, armatorului, pentru faptul că, întâmplător, de data aceasta alegerea lui se potrivise întru totul cu dorinţele lor. Abia de intră domnul Morrel, că Danglars şi Caderousse fură trimişi, într-un glas, la cei doi logodnici, cu misiunea să-i anunţe despre sosirea importantului personaj, la vederea căruia se stârnise o vie senzaţie, şi de a le cere să se grăbească.

Danglars şi Caderousse porniră în fugă, dar nu făcură nici o sută de paşi, când, în dreptul depozitului de praf de puşcă, zăriră micul grup care se apropia.

Alaiul era alcătuit din patru fete, prietene cu Mercédès şi catalane, ca şi ea, care însoţeau logodnica de la braţul lui Dantès. Lângă viitorii miri, mergea tatăl lui Dantès şi, în urma lor, venea Fernand, cu zâmbetul său hain.

Nici Mercédès, nici Edmond nu vedeau însă acest zâmbet al lui Fernand. Bieţii copii erau atât de fericiţi încât nu se vedeau decât pe ei doi şi cerul senin care li se părea că îi binecuvântează.

Danglars şi Caderousse îşi îndepliniră solia, apoi, după ce schimbară o strângere de mână foarte prietenească şi foarte viguroasă cu Edmond, se duseră să se aşeze, Danglars lângă Fernand şi Caderousse lângă tatăl lui Dantès, centrul atenţiei generale.

Bătrânul era îmbrăcat în cea mai frumoasă haină a sa, de tafta ripsată, împodobită cu nasturi mari de oţel, tăiaţi în mai multe faţete. Picioarele sale subţirele, dar nervoase, se lăfăiau în nişte minunaţi ciorapi de bumbac bob-de-piper, care miroseau de la o leghe a contrabandă englezească. De tricornul său atârna un mănunchi de panglici albe şi albastre.

În mers, se sprijinea de un baston de lemn, răsucit în spirală şi cu mâner încovoiat, ca un *pedum*[8] antic. Ai fi zis că este unul dintre acei *muscadini*[9] care făceau paradă, în 1796, prin parcurile–grădini de curând redeschise de la Luxemburg şi Tuileries.

Lângă el, cum am spus, se strecurase Caderousse, Caderousse pe care speranţa unei mese bune îl făcea să se considere definitiv împăcat cu cei doi Dantès, Caderousse căruia îi rămăsese în minte doar o amintire nedesluşită despre ceea ce se petrecuse în ajun, ca atunci când, la trezire, dimineaţa, nu rămâi decât cu senzaţia visului din timpul somnului.

Danglars, apropiindu-se de Fernand, îi aruncase îndrăgostitului dezamăgit o privire pătrunzătoare. Mergând în spatele viitorilor soţi, uitat cu desăvârşire de Mercédès, care, în egoismul tineresc şi fermecător al iubirii nu avea ochi decât pentru Edmond al său, Fernand era când palid, când roşu, după valurile de sânge fierbinte care într-o clipă îi inundau faţa, pentru ca, în clipa următoare să dispară, lăsând în loc, de fiecare dată, nişte obraji mai palizi ca înainte. Din timp în timp, întorcea capul spre Marsilia şi, atunci, un tremur nervos îi străbătea tot corpul. Fernand părea să aştepte sau, cel puţin, să presimtă vreun eveniment important.

Dantès era îmbrăcat simplu. Aparţinând marinei comerciale, purta un costum între uniforma militară şi costumul civil, iar în aceste veşminte, chipul său deschis, pe care îl însufleţeau încă şi mai mult bucuria şi frumuseţea logodnicei sale, era perfect.

Mercédès avea frumuseţea uneia dintre acele grecoaice din Cipru sau din Chios, cu ochii de abanos şi cu buze de coral. Mergea cu pasul liber şi drept al femeilor din Arles şi din Andaluzia. O fată de oraş probabil că ar fi încercat să-şi ascundă bucuria sub un voal sau, cel puţin, sub pleoapele sale catifelate, dar Mercédès zâmbea şi îi privea în ochi pe toţi cei care o înconjurau, iar zâmbetul şi privirea sa spuneau, la fel de limpede cum ar fi putut-o spune şi cuvintele sale: „Dacă sunteţi prietenii mei, bucuraţi-vă împreună cu mine, căci, într-adevăr, sunt foarte fericită!”.

De îndată ce logodnicii şi cei care îi însoţeau au fost zăriţi de la *Réserve*, domnul Morrel coborî şi le ieşi în întâmpinare, urmat de marinarii şi de soldaţii împreună cu care stătuse până atunci şi cărora le înnoise făgăduiala, pe care i-o făcuse şi lui Dantès, că tânărul îi va lua locul căpitanului Leclère. Văzându-l pe armator apropiindu-se, Edmond îşi retrase braţul şi îl trecu pe cel al logodnicii sale pe sub braţul domnului Morrel. Armatorul şi tânăra fată dădură apoi tonul, urcând cei dintâi scara de lemn, care conducea în sala unde era servită masa şi care gemu timp de cinci minute sub greutatea paşilor invitaţilor.

— Tată, zise Mercédès, oprindu-se la mijlocul mesei, stai dumneata în dreapta mea, te rog, iar, în stânga, o să-l poftesc să se aşeze pe cel care mi-a fost ca un frate, adăugă ea, cu o dulceaţă care pătrunse până în străfundurile inimii lui Fernand, ca o lovitură de pumnal.

Buzele lui îşi pierdură culoarea, iar pe sub pielea smeadă a obrazului său bărbătesc, s-a observat încă o dată sângele pierindu-i, încetul cu încetul, pentru a i se strânge tot în inimă.

În acest timp, Dantès făcuse şi el câteva aranjamente, aşezându-l la dreapta sa pe domnul Morrel, iar la stânga pe Danglars, după care îi pofti pe ceilalţi să ia loc unde le-ar fi plăcut mai mult.

La masă începuseră să fie aduşi cârnaţii din Arles, cu carnea întunecată şi bine afumaţi, langustele cu carapacea lucioasă, venusienele[10] cu cochilia rozalie, aricii–de–mare care semănau cu nişte castane învelite în coaja lor ţepoasă, clovissele despre care gurmanzii din sudul Franţei pretind că sunt mult mai gustoase decât stridiile din nord, în sfârşit, toate acele delicatese

pe care valul le rostogoleşte pe ţărmul nisipos şi pe care pescarii recunoscători le desemnează cu numele generic de fructe–de–mare.

— Câtă linişte! zise bătrânul, gustând cu mare plăcere dintr-un pahar de vin galben ca topazul, pe care jupân Pamphile în persoană venise să-l pună pe masă, în faţa lui Mercédès. Aş fi zis că există aici pe puţin treizeci de persoane care nu aşteaptă decât să se veselească.

— Deh, un mire nu este întotdeauna vesel, zise Caderousse.

— Adevărul este, zise Dantès, că sunt prea fericit în momentul acesta ca să fiu vesel. Dacă asta voiai să zici, vecine, atunci ai dreptate. Bucuria are câteodată un efect ciudat, te înăbuşă ca durerea.

Danglars îl cercetă pe Fernand, a cărui fire impresionabilă absorbea şi răsfrângea clar fiecare emoţie.

— Ei, cum aşa? îi zise el lui Edmond. Te temi de ceva? Mie mi se pare că, dimpotrivă, totul merge exact cum ţi-ai dorit.

— Tocmai asta mă înspăimântă, răspunse Dantès, mi se pare că omul nu este făcut pentru a atinge, atât de uşor, fericirea! Fericirea este ca unul dintre acele palate de pe insulele fermecate, cu porţi păzite de balauri. Trebuie să te lupţi ca se le cucereşti, iar eu, într-adevăr, nu ştiu ce merit am avut ca să dobândesc fericirea de a fi soţul lui Mercédès.

— Soţul, soţul! zise Caderousse râzând. Nu încă, dragul meu căpitan! Numai încearcă tu să faci niţel pe soţul şi-o să vezi cum vei fi primit!

Mercédès roşi.

Fernand se foia pe scaunul său, tresărea la cel mai mic zgomot şi, din când în când, îşi ştergea stropii mari de sudoare care îi îmbroboneau fruntea, ca primele picături de ploaie ale unei furtuni.

— Pe legea mea, zise Dantès, vecine Caderousse, n-are rost să mă contrazici pentru atât de puţin. Mercédès nu este încă soţia mea, adevărat... (îşi scoase ceasul din buzunar), dar va fi peste numai un ceas şi jumătate!

Cu toţii scoaseră o exclamaţie de surpriză, cu excepţia tatălui lui Dantès, al cărui zâmbet larg îi dezvelea dinţii încă foarte frumoşi. Mercédès surâse şi nu mai roşi. Fernand strânse, într-un spasm, mânerul cuţitului de la brâu.

— Peste un ceas? zise Danglars, pălind şi el, la rândul lui. Cum aşa?

— Da, prieteni, răspunse Dantès, mulţumită încrederii domnului Morrel, omului căruia, după tata, îi datorez cel mai mult pe lume, toate piedicile au fost înlăturate. Am plătit strigările cuvenite şi, la ora două şi jumătate, primarul Marsiliei ne aşteaptă la Primărie. Şi pentru că deja a

bătut de unu şi un sfert, nu cred că mă înşel prea mult dacă spun că peste o oră şi treizeci de minute Mercédès se va numi doamna Dantès.

Fernand strânse din ochi de parcă un nor de foc îi pârjolea pleoapele. Se sprijini de masă ca să nu cadă şi, în pofida tuturor strădaniilor sale, nu reuşi să-şi înăbuşe un geamăt surd, care se pierdu în zgomotul râsetelor şi-al felicitărilor adunării.

— Bine lucrat, nu-i aşa? zise bătrânul Dantès. Acum mai credeţi că asta înseamnă să-ţi pierzi timpul? Sosit ieri-dimineaţă, însurat astăzi, la ora trei! Spuneţi-mi despre marinari, ca să vă spun eu cât de repede rezolvă totul.

— Bine, dar celelalte formalităţi, protestă cu timiditate Danglars, foaia de dotă, înscrisurile?...

— Foaia de dotă, răspunse Dantès râzând, foaia de dotă este gata făcută: Mercédès nu are nimic, eu n-am nimic! Ne căsătorim sub regimul comunităţii de avere şi asta-i tot! N-a fost nici prea mult de scris, n-a costat nici prea scump.

Această glumă stârni o nouă explozie de veselie şi de felicitări.

— Aşadar, ceea ce socoteam noi o masă de logodnă, zise Danglars, era o masă de nuntă în toată regula!

— Nu chiar, zise Dantès. N-o să pierdeţi nimic, staţi liniştiţi. Mâine-dimineaţă, plec la Paris. Patru zile dus, patru zile întors, o zi pentru a-mi îndeplini conştiincios comisionul cu care sunt însărcinat, şi pe 1 martie sunt înapoi, aşa că pe 2 martie o să facem adevărata masă de nuntă.

Perspectiva unui nou ospăţ reînnoi veselia, într-atât încât bătrânul Dantès, care, la începutul mesei, se plângea de linişte, făcea acum, în mijlocul larmei generale, eforturi zadarnice să-şi rostească urările în cinstea viitorilor soţi.

Dantès ghici gândul tatălui său şi îi răspunse cu un zâmbet plin de dragoste. Mercédès începu să privească nerăbdătoare acele pendulei din sală şi îi făcu un mic semn lui Edmond.

Se înstăpânise în jurul mesei acea veselie zgomotoasă şi acea destindere individuală care însoţesc, la oamenii de rând, sfârşitul unei mese. Cei care erau nemulţumiţi de locurile ocupate se ridicaseră de la masă şi îşi căutaseră alţi vecini. Vorbeau toţi o dată şi nimeni nu-şi bătea capul să-i răspundă celuilalt, ci dădea glas doar propriilor gânduri.

Ai fi zis că obrajii lui Danglars se molipsiseră de paloarea lui Fernand. Cât despre Fernand, părea că încetase din viaţă şi acum era doar un suflet chinuit în flăcările iadului. El fusese unul dintre cei dintâi care se ridicase şi

acum se plimba în lung şi în lat prin sală, dorindu-şi să-şi astupe urechile şi să nu mai audă cântecele şi clinchetul paharelor ciocnite.

Caderousse se apropie de el în clipa în care Danglars, de care Fernand părea că vrea să fugă, îi tăiase calea, oprindu-l într-un colţ al sălii.

— Într-adevăr, începu Caderousse, căruia bunăvoinţa lui Dantès şi mai ales vinul delicios al jupânului Pamphile îi spulberaseră orice urmă din invidia pe care norocul neaşteptat al lui Dantès i-o sădise, deunăzi, în suflet, într-adevăr Dantès este un băiat drăguţ. Şi, când îl văd aşezat lângă logodnica sa, mă gândesc că ar fi fost mare păcat să i se facă gluma aceea proastă, pe care o puneaţi voi la cale ieri.

— Bine, dar, răspunse Danglars, ai văzut şi tu că n-a avut nici un fel de urmare. Bietul domn Fernand era atât de tulburat, încât, la început, mă înduioşase foarte tare. Dar, din moment ce s-a resemnat cu soarta sa, într-atât încât a acceptat să fie cavalerul de onoare la nunta rivalului său, nu mai este nimic de zis.

Caderousse se uită la Fernand şi îl văzu alb ca varul.

— Sacrificiul este cu atât mai mare, continuă Danglars, cu cât, într-adevăr, fata este foarte frumoasă. La dracu! Norocos mai este şi ştrengarul ăsta, viitorul meu căpitan! Mi-ar plăcea să mă numesc Dantès măcar următoarele douăsprezece ore!

— Mergem? întrebă vocea melodioasă a lui Mercédès. Uite că a bătut ora două şi suntem aşteptaţi la două şi un sfert.

— Da, da, să mergem! zise Dantès, ridicându-se cu însufleţire.

— Să mergem! repetă corul tuturor mesenilor.

Atunci, Danglars, care nu-l scăpa din ochi pe Fernand, stând aplecat peste pervazul ferestrei, îl văzu deschizând nişte ochi înnebuniţi, zvâcnind deodată pe picioare, dar prăbuşindu-se din nou pe pervaz. Aproape în aceeaşi clipă, un zgomot surd se auzi pe scară. Răsunară nişte paşi apăsaţi, apoi vuietul unor glasuri amestecate cu zăngănitul unor arme acoperi exclamaţiile mesenilor, aşa gălăgioase cum erau, şi atrase atenţia generală, drept pentru care se lăsă dintr-odată o tăcere neliniştită.

Zgomotul se apropie. Trei lovituri puternice se auziră în tăblia uşii. Fiecare se uită la vecinul său cu un aer uluit.

— În numele legii! strigă o voce sonoră, căreia nu-i răspunse nimeni.

Numaidecât uşa se deschise şi un comisar, încins cu eşarfa sa, intră în sală, urmat de patru soldaţi înarmaţi, conduşi de un caporal.

Neliniştea făcu loc groazei.

— Ce s-a întâmplat? întrebă armatorul, înaintând până în faţa comisarului pe care îl cunoştea. Cu siguranţă, domnule, este o greşeală.

— Dacă este o greşeală, domnule Morrel, răspunse comisarul, atunci fiţi sigur că greşeala va fi imediat îndreptată. Până atunci însă eu sunt purtătorul unui mandat de arestare şi, cu toate că îmi pare rău să vă tulbur, trebuie totuşi să-mi îndeplinesc misiunea. Cine dintre dumneavoastră, domnilor, este domnul Edmond Dantès?

Toate privirile se întoarseră către tânărul care, foarte emoţionat, dar păstrându-şi demnitatea, făcu un pas înainte şi zise:

— Eu sunt, domnule, ce doriţi?

— Edmond Dantès, reluă comisarul, în numele legii, te arestez!

— Mă arestaţi! zise Edmond, pălind uşor. Dar pentru ce mă arestaţi?

— Nu ştiu, domnule, dar o să aflaţi la primul interogatoriu.

Domnul Morrel înţelese că nu era nimic de făcut şi că nu se puteau împotrivi, în acea situaţie. Un comisar încins cu eşarfa sa nu mai este un om, ci este o statuie a legii însăşi: rece, surdă şi mută.

Bătrânul, dimpotrivă, se repezi spre ofiţer — există lucruri pe care inima unui tată sau a unei mame n-o să le înţeleagă niciodată.

Îl rugă, îl imploră, dar nici lacrimile, nici rugăminţile nu folosiră la nimic. Cu toate acestea, disperarea sa era atât de mare, încât îl mişcă pe comisar.

— Domnule, zise el, liniştiţi-vă! Poate că fiul dumneavoastră a uitat de vreo formalitate de vamă sau de sănătate şi, după toate probabilităţile, în clipa în care se vor primi de la el informaţiile dorite, va fi repus în libertate.

— Ah! Ce înseamnă asta? întrebă Caderousse, încruntând din sprâncene către Danglars, care se prefăcea nedumerit.

— De unde să ştiu eu? zise Danglars. Şi eu, ca şi tine, văd ce se petrece şi nu pricep nimic, sunt uluit.

Caderousse îl căută din ochi pe Fernand, dar acesta dispăruse.

Întreaga scenă din ajun îi reînvie atunci în minte cu o extraordinară limpezime.

S-ar fi zis că nenorocirea îi înlăturase vălul pe care beţia din ajun îl aşternuse între el şi memoria sa.

— Oh! zise el cu o voce răguşită. Asta să fie urmarea acelei glume de care vorbeai ieri, Danglars? În acest caz, blestemat să fie cel care a făcut-o, căci este foarte tristă!

— Ba deloc! strigă Danglars. Ştii bine că eu am rupt scrisoarea!

— Ba n-ai rupt-o! zise Caderousse. Ai aruncat-o într-un colţ, atâta tot.

— Taci o dată! Tu n-ai văzut nimic, erai beat.

— Unde este Fernand? întrebă Caderousse.

— Eu ştiu? răspunse Danglars. La treburile lui, probabil. Dar, în loc să ne batem capul cu asta, mai bine hai să le dăm o mână de ajutor bieţilor năpăstuiţi de colo!

Într-adevăr, pe când ei purtau această discuţie, Dantès, cu zâmbetul pe buze, strânsese mâna tuturor prietenilor săi şi se predase comisarului, zicând:

— Fiţi liniştiţi, greşeala se va lămuri şi probabil că nici nu voi ajunge până la închisoare.

— Oh, fără îndoială, aş putea băga mâna în foc! zise Danglars care, în acel moment, se apropia, cum spuneam, de grupul celor din mijloc.

Dantès coborî scara, în urma comisarului de poliţie şi înconjurat de soldaţi. O trăsură cu portiera larg deschisă aştepta. Edmond urcă, doi soldaţi şi comisarul urcară după el, portiera se închise, iar trăsura porni pe drumul spre Marsilia.

— La revedere, Dantès! La revedere, Edmond! strigă Mercédès, aplecându-se peste balustradă.

Arestatul auzi acest ultim strigăt, ieşit ca un hohot de plâns din inima sfâşiată a logodnicei sale. Îşi scoase capul pe fereastra trăsurii şi strigă:

— La revedere, Mercédès!

În clipa următoare, trăsura dispăru după colţul fortului Saint-Nicolas.

— Aşteptaţi-mă aici, zise armatorul. Iau prima trăsură pe care o întâlnesc, alerg la Marsilia şi mă întorc să vă aduc veşti.

— Duceţi-vă! se strigă din toate piepturile. Duceţi-vă! Şi întoarceţi-vă cât mai repede!

După plecarea celor doi, se lăsă un moment de tăcere îngrozită peste toţi cei rămaşi.

Bătrânul şi Mercédès rămaseră câtva timp deoparte, fiecare cufundat în durerea lui, dar, în cele din urmă, ochii lor se întâlniră. Se recunoscură ca două victime doborâte cu aceeaşi lovitură şi se aruncară unul în braţele celuilalt.

În timpul acesta, Fernand intră din nou în sală, îşi turnă un pahar de apă, pe care îl goli, şi merse să se aşeze pe un scaun.

Întâmplarea făcu însă ca pe scaunul de alături să se prăbuşească Mercédès, când se desprinse din braţele bătrânului.

Fernand, din instinct, îşi trase scaunul mai înapoi.

— El a fost! zise Caderousse către Danglars, fără să-l scape din ochi pe catalan.

— Nu cred, răspunse Danglars. Era prea bătut în cap. În orice caz, blestemul să cadă asupra celui care a făcut-o!

— Nu zici nimic şi despre cel care l-a sfătuit, observă Caderousse.

— Ah, pe legea mea! răspunse Danglars. Parcă eu sunt răspunzător pentru toate vorbele aruncate în vânt!

— Da, câtă vreme ce se aruncă în vânt loveşte drept la ţintă!

Între timp, mesenii, grupuri–grupuri, comentau arestarea în fel şi chip.

— Dar dumneata, Danglars, întrebă cineva, ce crezi despre această poveste?

— Eu? răspunse Danglars. Eu cred că ar putea avea legătură cu vreo câteva baloturi de mărfuri interzise.

— Dar, dacă acesta era motivul, dumneata trebuie să-l fi ştiut, Danglars, căci dumneata erai agentul contabil.

— Da, adevărat. Dar agentul contabil nu cunoaşte decât marfa care i se declară. Eu ştiu că am avut o încărcătură de bumbac, atâta tot. Ştiu că am încărcat marfă în Alexandria, de la domnul Pastret, şi în Smirna, de la domnul Pascal. Nu mă întrebaţi de altceva.

— Oh! Acum îmi amintesc, murmură bietul tată, agăţându-se de aceste fire şubrede, că mi-a zis, ieri, că avea pentru mine o ladă de cafea şi o ladă de tutun.

— Vedeţi, zise Danglars, asta este! În absenţa noastră, vama trebuie că a făcut o vizită pe bordul *Faraonului* şi a descoperit secretul.

Mercédès însă se îndoi de explicaţia aceasta şi înăbuşită până în clipa aceea, durerea sa izbucni deodată în hohote dezlănţuite.

— Haide, haide, să sperăm! zise, fără să creadă nici el prea mult în ceea ce spunea, bătrânul Dantès.

— Să sperăm! repetă Danglars.

— Să sperăm, încercă să şoptească şi Fernand.

Dar aceste cuvinte îl înăbuşeau. Buzele i se mişcară, dar nici un sunet nu-i ieşi din gură.

— Domnilor, strigă unul dintre meseni, rămas de veghe pe terasă. Domnilor, o trăsură! Ah! Este domnul Morrel! Curaj, curaj! Fără îndoială ne aduce veşti bune!

Mercédès şi bătrânul dădură fuga înaintea armatorului, pe care îl întâlniră la uşă. Domnul Morrel era foarte palid.

— Ei, cum e? strigară ei într-un glas.

— Cum să fie, prieteni, răspunse armatorul, clătinând din cap. Situaţia este mult mai gravă decât am fi bănuit.

— Oh, domnule, strigă Mercédès, este nevinovat!

— Eu ştiu, răspunse domnul Morrel, dar este acuzat...

— De ce e acuzat? întrebă bătrânul Dantès.

— Că este agent bonapartist.

Aceia dintre cititori care au trăit în epoca în care se petrece această poveste, îşi vor aminti ce îngrozitoare acuzaţie era pe atunci aceasta pe care tocmai o rostise domnul Morrel.

Mercédès scoase un ţipăt, bătrânul se lăsă să cadă pe un scaun.

— Ah! murmură Caderousse. M-ai păcălit, Danglars, iar gluma a fost dusă până la capăt. Dar nu vreau să-i las pe acest bătrân şi pe această fată să moară de durere, aşa că le voi spune tot adevărul.

— Taci, nefericitule! strigă Danglars, apucându-l de mână pe Caderousse. Altminteri nu garantez pentru soarta ta. Cine ţi-a spus ţie că Dantès nu este cu adevărat vinovat? Corabia a făcut escală pe Insula Elba, el a coborât şi a rămas o zi întreagă la Porto-Ferrajo. Dacă o să găsească asupra lui vreo scrisoare compromiţătoare, toţi cei care îl apără o să fie consideraţi complici!

Caderousse, cu instinctul rapid al egoismului, înţelese întreaga temeinicie a acestui argument. Îl privi pe Danglars cu ochi năuci de teamă şi durere şi, cum făcuse un pas înainte, făcu acum doi înapoi.

— Să aşteptăm, atunci, murmură el.

— Da, să aşteptăm, zise Danglars. Dacă este nevinovat, o să fie pus în libertate. Dacă este vinovat, n-ar avea nici un rost să ne compromitem pentru un conspirator.

— Atunci, hai să plecăm! Nu mai pot rămâne aici.

— Da, vino! zise Danglars, încântat să găsească un tovarăş împreună cu care să se retragă. Vino şi hai să-i lăsăm să se descurce cum or putea!

Plecară. Fernand, redevenit reazemul fetei, o luă pe Mercédès de mână şi o conduse la catalani. Prietenii lui Dantès îl conduseră, la rândul lor, pe Aleile Meilhan, pe bătrânul său tată, mai mult mort decât viu.

Curând, zvonul că Dantès tocmai fusese arestat ca agent bonapartist se răspândi în tot oraşul.

— Ţi-ai fi închipuit una ca asta, dragul meu Danglars? zise domnul Morrel, întâlnindu-l pe agentul său contabil, împreună cu Caderousse, căci armatorul se întorcea şi el în oraş, în graba mare, pentru a obţine vreo veste directă despre Edmond de la substitutul procurorului regelui, domnul de Villefort, pe care îl cunoştea, de departe. Ţi-ai fi închipuit una ca asta?

— Păi, domnule, răspunse Danglars, eu v-am zis că Dantès, fără nici un motiv, a făcut escală pe Insula Elba, iar această escală, cum ştiţi, mi s-a părut suspectă.

— Dar ai mai împărtăşit bănuielile dumitale şi altcuiva în afară de mine?

— M-am ferit cu străşnicie de-o astfel de greşeală, domnule, adăugă cu voce foarte joasă Danglars. Ştiţi bine că, din pricina unchiului dumneavoastră, domnul Policar Morrel, care a servit sub celălalt regim şi care nu-şi ascunde simpatiile, sunteţi şi dumneavoastră bănuit că l-aţi regreta pe Napoleon. Mi-ar fi fost frică să-i fac vreun rău lui Edmond şi, prin urmare, şi dumneavoastră. Există lucruri pe care un subordonat trebuie să i le spună armatorului său, dar pe care să le ascundă, cu stricteţe, de ceilalţi.

— Bine, Danglars, bine, zise armatorul. Eşti un băiat de ispravă. De altfel, mă gândisem şi la viitorul dumitale, în cazul în care bietul Dantès ar fi devenit căpitanul *Faraonului*.

— Cum aşa, domnule?

— Da, l-am întrebat dinainte pe Dantès ce părere avea despre dumneata şi dacă ar fi avut ceva împotrivă să-ţi fi păstrat postul. Căci, nu ştiu de ce, am avut impresia că observ o anumită răceală între voi doi.

— Şi ce v-a răspuns?

— Că, într-adevăr, socotea că se purtase nedrept faţă de dumneata, într-o anume împrejurare, pe care nu mi-a povestit-o, dar a mai zis că orice persoană care se bucura de încrederea armatorului, putea conta că o s-o aibă şi pe a lui.

— Ipocritul! murmură neauzit Danglars.

— Bietul Dantès! zise Caderousse. Adevărul este că era un băiat de zahăr.

— Da, numai că, până se vor lămuri lucrurile cu el, zise domnul Morrel, iată *Faraonul* rămas din nou fără căpitan.

— Oh! zise Danglars. Să nu ne pierdem speranţa că, dacă tot nu vom pleca mai devreme de trei luni, până atunci Dantès va fi pus în libertate.

— Fără îndoială, dar până atunci ce ne facem?

— Ei bine, până atunci, sunt la dispoziţia dumneavoastră, domnule Morrel! zise Danglars. Ştiţi că am învăţat, de-a lungul timpului, să manevrez o corabie la fel de bine ca orice căpitan. Dacă o să vă serviţi de mine o să fie chiar mai uşor pentru dumneavoastră, căci, atunci când Edmond o să iasă din închisoare, n-o să aveţi obligaţii faţă de nimeni. El îşi o să-şi ia locul său, iar eu o să mi-l reiau pe al meu, şi-atâta tot.

— Mulţumesc, Danglars, zise armatorul. Este, într-adevăr, o cale prin care să le împăcăm pe toate. Atunci, preia comanda, te împuternicesc eu, şi supraveghează descărcarea. Indiferent ce nenorocire li se întâmplă oamenilor, nu trebuie să lăsăm vreodată ca afacerile să aibă de suferit.

— Nici o grijă, domnule. Dar vom putea măcar să-l mai vedem pe bunul Edmond?

— O să-ţi spun cât de curând, Danglars. Încerc să ajung să-i vorbesc domnului de Villefort şi să stărui, pe lângă el, în favoarea acuzatului. Ştiu bine că este un regalist înrăit, dar, ce dracu'! Oricât de regalist ar fi procurorul regelui, este deopotrivă un om şi nu cred că este unul rău la suflet.

— Nu, zise Danglars, dar am auzit spunându-se despre el că ar fi ambiţios, iar asta-i cam acelaşi lucru.

— În sfârşit, zise domnul Morrel cu un oftat, vom vedea. Du-te la bord, vin şi eu curând.

Armatorul se despărţi de cei doi prieteni şi o luă pe drumul către Palatul de Justiţie.

— Vezi tu, zise Danglars către Caderousse, ce întorsătură ia toată problema? Mai ai acum poftă să te duci să-l sprijini pe Dantès?

— Nu, fără îndoială. Dar mi se pare totuşi un lucru cumplit ca o glumă să aibă astfel de urmări.

— La dracu! Cine a făcut-o? Nici tu, nici eu, nu-i aşa? Atunci, Fernand! Ştii bine că eu unul am aruncat hârtia într-un colţ — ba eram chiar convins că am rupt-o.

— Nu, nu, zise Caderousse, oh, cât despre asta, sunt foarte sigur! O văd şi acum în colţul umbrarului, mototolită, făcută ghem, şi tare mi-ar mai plăcea să mai fie încă acolo unde o văd!

— Ce vrei? Fernand o fi cules-o de pe jos, Fernand o fi copiat-o sau o fi pus pe cineva să o copieze, ori poate că Fernand nu s-a ostenit nici măcar

pentru atâta lucru. Şi mă gândesc... Dumnezeule! Poate că a trimis chiar hârtia scrisă de mine! Ce noroc că mi-am schimbat scrisul!

— Aşadar, tu ştiai că Dantès era conspirator?

— Eu? N-aveam nici cea mai mică bănuială! Cum ţi-am spus, am crezut că fac o glumă, nimic altceva. Se pare că, aidoma arlechinului, râzând am spus adevărul.

— Totuna! răspunse Caderousse. Aş fi dat mult să nu se fi întâmplat nimic din toate acestea sau, cel puţin, să nu fi fost eu amestecat cu nimic. Să vezi că o să ne poarte şi nouă ghinion, Danglars!

— Dacă o să-i poarte cuiva ghinion, atunci acela o să fie adevăratul vinovat, iar adevăratul vinovat este Fernand şi nu noi. Ce rău crezi că o să ni se întâmple nouă? Nu avem decât să stăm liniştiţi şi să nu suflăm vreun cuvânt despre toate acestea, iar furtuna va trece, fără ca trăsnetul să cadă asupra noastră!

— Amin! zise Caderousse, făcând un semn de rămas-bun către Danglars şi îndreptându-se către Aleile Meilhan, clătinând tot timpul din cap şi vorbind singur, aşa cum fac, de obicei, oamenii foarte preocupaţi de ceva.

„Bun! îşi zise Danglars. Lucrurile au apucat pe calea dorită de mine. Iată-mă locţiitor de căpitan şi, dacă imbecilul de Caderousse o să-şi ţină gura, ajung căpitan în toată regula. Aşadar, n-a mai rămas decât o singură primejdie — ca justiţia să-i dea drumul lui Dantès. Oh, adăugă el cu un surâs, dar justiţia este justiţie şi mă încred în ea!”

Iar, cu acestea, sări într-o barcă dând ordin vâslaşului să-l ducă la bordul *Faraonului*, unde armatorul, după cum ne amintim, îi dăduse întâlnire.

---

8 În Antichitate, însemnul zeităţilor la serbările câmpeneşti.

9 Tineri eleganţi, îmbrăcaţi excentric, regalişti convinşi şi adversari declaraţi ai iacobinilor, după august 1794 (data primei interziceri a Clubului iacobinilor).

10 Moluşte comestibile, bivalve, care se ascund în nisipul de la ţărm.

VI Substitutul procurorului regelui

Pe strada Grand-Cours, în faţa fântânii Meduzelor, într-una dintre acele case vechi, cu arhitectură aristocratică, construite de Puget, se desfăşura, în aceeaşi zi, la aceeaşi oră, o altă petrecere de logodnă.

Numai că, dacă actorii din scena dinainte fuseseră oameni din popor, mateloţi şi soldaţi, aceştia de aici aparţineau vârfului societăţii din Marsilia. Erau foştii magistraţi, care îşi dăduseră demisia din funcţia lor pe vremea uzurpatorului, foştii ofiţeri care dezertaseră din rândurile armatei naţionale, pentru a trece de partea armatei lui Condé şi tineri nobili, crescuţi în sânul familiilor lor (încă nesigure de viitorul odraslelor, în ciuda celor patru sau cinci înlocuitori pe care îi plătiseră să se ducă ei în armată) în ura faţă de acel om din care cinci ani de exil aveau să facă martir, iar cincisprezece de Restauraţie, un zeu.

Stăteau cu toţii la masă, iar conversaţia se învârtea, însufleţită de toate pasiunile, pasiunile epocii, pasiuni cu atât mai mistuitoare, mai fierbinţi şi mai îndârjite în Sud, unde de cinci sute de ani ura religioasă venea în ajutorul urii politice.

Împăratul, rege al Insulei Elba, după ce fusese suveran peste o întinsă bucată din lume, stăpânind acum peste o populaţie de cinci–şase mii de suflete, după ce auzise strigându-se „Trăiască Napoleon!” din o sută douăzeci de milioane de piepturi ale supuşilor săi, în zece limbi diferite, era socotit aici ca un om pierdut de-a pururi pentru Franţa şi pentru tron. Magistraţii îi subliniau erorile politice, militarii aminteau despre Moscova şi Leipzig[11], femeile despre divorţul de Joséphine[12]. Acestei societăţi regaliste, în culmea fericirii şi triumfătoare, nu din pricina căderii omului, ci din pricina spulberării principiului, i se părea că renăscuse la viaţă şi că se trezise dintr-un groaznic coşmar.

Un bătrân, decorat cu Marea Cruce a Sfântului Ludovic, se ridică şi le propuse celorlalţi meseni să închine un pahar în sănătatea regelui Ludovic al XVIII-lea[13]. Acest bătrân era marchizul de Saint-Méran.

La acest toast, care amintea, deopotrivă, de exilatul de la Hartwell şi de regele pacificator al Franţei, se iscă o puternică rumoare, paharele fură ridicate în stil englezesc, iar doamnele îşi desprinseră buchetele de flori din

corsaj, presărându-le sărbătoreşte pe faţa de masă. Entuziasmul tuturor fu aproape poetic.

— Ar fi fost şi ei de acord, dacă s-ar fi aflat aici — zise marchiza de Saint-Méran, o femeie cu ochi inexpresivi, cu buze subţiri, dar cu ţinută aristocratică şi încă elegantă, în pofida celor cincizeci de ani ai săi —, toţi acei revoluţionari care ne-au alungat pe noi şi pe care noi, la rândul nostru, îi lăsăm în pace, să conspire împotriva noastră în fostele noastre castele, cumpărate de ei, în epoca Terorii[14], la preţul unei bucăţi de pâine... ar fi fost şi ei de acord, ziceam, că adevăratul devotament există la noi, pentru că noi am rămas credincioşi unei monarhii în cădere, în vreme ce ei, dimpotrivă, au salutat răsăritul soarelui lor, pentru că aşa începeau să se îmbogăţească, în vreme ce noi ne pierdeam averile noastre. Şi ar fi fost de acord că regele nostru, pentru noi, a fost în cel mai sincer mod Ludovic Preaiubitul, în vreme ce uzurpatorul lor, pentru ei, n-a fost niciodată decât Napoleon Blestematul. Nu-i aşa, de Villefort?

— Ce spuneaţi, doamnă marchiză?... Iertaţi-mă, nu eram atent la discuţie.

— Ei, lăsaţi-i în pace pe copii, doamnă marchiză, reluă bătrânul care propusese toastul. Copiii aceştia se vor căsători curând şi bineînţeles că au de vorbit despre altceva decât despre politică.

— Îţi cer iertare, mamă, zise o tânără frumoasă, cu părul blond, cu ochii catifelaţi, înotând într-un fluid sidefat. Iată, ţi-l înapoiez pe domnul de Villefort, pe care îl răpisem un moment. Domnule de Villefort, mama te întreabă ceva.

— Voi fi gata să-i răspund doamnei, dacă va binevoi să-şi repete întrebarea pe care n-am auzit-o bine, zise domnul de Villefort.

— Vă iertăm, Renée! zise marchiza cu un surâs de tandreţe, în mod surprinzător înflorit pe chipul său uscat — dar inima femeii este astfel croită încât, oricât de aridă ar deveni, în bătaia vântului prejudecăţii şi al exigenţelor etichetei, păstrează întotdeauna într-însa un ungher roditor şi zâmbitor, şi anume acela pe care Dumnezeu i l-a hărăzit iubirii materne. Vă iertăm... Tocmai spuneam, Villefort, că bonapartiştii n-au avut nici convingerea, nici entuziasmul, nici devotamentul nostru.

— Oh, doamnă, dar au barem un lucru care le înlocuieşte pe toate: fanatismul. Napoleon este un Mahomed al Occidentului. El este, pentru toţi indivizii aceştia de rând, dar cu ambiţii înalte, nu doar un legislator şi un stăpân, ci, mai mult, este un simbol, simbolul egalităţii.

— Al egalităţii? exclamă marchiza. Napoleon, simbolul egalităţii? Şi atunci, din Robespierre ce o să faci? Mi se pare că îi răpeşti locul ca să i-l dăruieşti corsicanului. Eu aş zice că îi ajunge o uzurpare.

— Nu, doamnă, zise Villefort, îi las pe fiecare pe piedestalul său: pe Robespierre, în Piaţa Ludovic al XV-lea, pe eşafodul său, iar pe Napoleon, în Piaţa Vendôme, pe coloana sa. Numai că unul a creat o egalitate prin coborâre, iar celălalt o egalitate prin înălţare. Unul a coborât regii la nivelul ghilotinei, iar celălalt a ridicat plebea la nivelul tronului. Aceasta nu vrea să însemne, adăugă Villefort râzând, că nu sunt amândoi nişte ticăloşi de revoluţionari şi că 9 termidor[15] şi 4 aprilie 1814[16] nu reprezintă două zile fericite pentru Franţa şi demne de a fi sărbătorite de prietenii ordinii şi ai monarhiei. Dar aceasta explică, deopotrivă, cum, chiar şi aşa, doborât — cât să nu se mai ridice vreodată, sper —, Napoleon şi-a păstrat credincioşii fanatici. Cum ar putea fi altfel, doamnă marchiză? Cromwell, care n-a fost nici pe jumătate din tot ceea ce a fost Napoleon şi tot a avut partizani fanatici!

— Ştiţi că lucrurile pe care le spui, Villefort, miros a revoluţie de la o poştă? Dar te iert, căci nu poţi fi urmaşul unui girondin şi să nu păstrezi un gust al originii.

O roşeaţă intensă coloră fruntea lui Villefort.

— Tatăl meu a fost girondin, doamnă, zise el, este adevărat, dar n-a votat moartea regelui. Tatăl meu a fost proscris de aceeaşi Teroare care v-a proscris şi pe dumneavoastră şi a fost cât pe-aci să-şi lase capul pe acelaşi eşafod pe care a căzut capul tatălui dumneavoastră.

— Da, zise marchiza, fără ca această amintire sângeroasă să-i schimbe câtuşi de puţin expresia feţei, numai că, dacă ar fi urcat amândoi pe eşafod, ar fi fost pentru principii diametral opuse, iar dovada este că întreaga mea familie a rămas fidelă prinţilor din exil, în vreme ce tatăl dumitale s-a grăbit să treacă de partea noului guvern, astfel încât, după ce Noirtier cetăţeanul a fost girondin, contele Noirtier a devenit senator.

— Mamă, mamă, zise Renée, doar ne-am înţeles că n-o să mai aducem vorba despre aceste amintiri neplăcute!

— Doamnă, răspunse Villefort, mă alătur domnişoarei de Saint-Méran pentru a vă ruga, cu tot respectul, să uităm trecutul. La ce-ar folosi să ne învinuim pentru lucruri în care însăşi voinţa Domnului s-a dovedit neputincioasă? Dumnezeu poate schimba viitorul, dar nu poate, nici măcar El, să modifice trecutul. Ceea ce putem face noi, muritorii, este dacă nu să-l

renegăm, cel puţin să aruncăm un văl deasupra lui. Ei bine, eu unul m-am separat nu doar de opinia, dar şi de numele tatălui meu. Tatăl meu a fost sau probabil că mai este încă bonapartist şi se numeşte Noirtier. Eu sunt regalist şi mă numesc de Villefort. Lăsaţi să moară în bătrânul trunchi ce a mai rămas din seva revoluţionară şi vedeţi, doamnă, numai lăstarul care se depărtează de acest trunchi, fără a putea, ba aş zice chiar fără a vrea să se desprindă în întregime.

— Bravo, Villefort! zise marchizul. Bravo, bine răspuns! Şi eu am stăruit mereu pe lângă marchiză să uităm trecutul, fără a reuşi s-o conving vreodată. Îţi doresc să fii dumneata mai norocos!

— Bine, bine, răspunse marchiza, să uităm trecutul, nici nu vreau altceva, sunt perfect de acord. Dar Villefort ar trebui să fie neînduplecat, cel puţin pe viitor. Ţine minte, Villefort, că noi am garantat pentru dumneata în faţa Majestăţii Sale, că Majestatea Sa, de asemenea, s-a arătat gata să uite, la rugămintea noastră (şi marchiza îşi întinse mâna), cum o să uit şi eu, la rugămintea dumitale. Numai că, dacă îţi cade vreun conspirator pe mână, gândeşte-te că sunt cu atât mai mulţi ochi îndreptaţi asupra dumitale cu cât se ştie că provii dintr-o familie care se află, probabil, în legătură cu aceşti conspiratori.

— Vai, doamnă! zise Villefort. Profesia mea, mai ales în timpurile pe care le trăim, îmi porunceşte să fiu aspru. Voi fi! Am avut deja de pledat câteva acuzaţii politice şi, din acest punct de vedere, am dovedit că sunt neînduplecat. Din nefericire, nu suntem la capăt de drum.

— Crezi? întrebă marchiza.

— Mă tem că aşa este. Napoleon pe Insula Elba este încă destul de aproape de Franţa. Prezenţa sa sub ochii celor de pe ţărmurile noastre, întreţine speranţa partizanilor săi. Marsilia este plină de ofiţeri cu jumătate de soldă care, în fiecare zi, sub nu contează ce pretext, caută pricină regaliştilor. De aici şi duelurile dintre cei din lumea bună, de aici şi asasinatele în rândurile celor din popor.

— Da, zise contele de Salvieux, vechi prieten cu domnul de Saint-Méran şi şambelan al domnului conte d’Artois[17], da, numai că ştiţi bine că Sfânta Alianţă[18] o să-l trimită pe uzurpator mai departe.

— Da, se vorbea despre aceasta când am plecat noi din Paris, zise domnul de Saint-Méran. Şi unde o să-l trimită?

— Pe Sfânta Elena.

— Pe Sfânta Elena? Ce mai este şi asta? întrebă marchiza.

— O insulă, situată la două mii de leghe depărtare de aici, dincolo de ecuator, răspunse contele.

— Să fie într-un ceas bun! Cum zicea Villefort, era nebunie curată să-l lase pe un astfel de om între Corsica, unde s-a născut, şi Neapole, unde încă mai domneşte cumnatul său, în faţa acestei Italii din care el voia să facă un regat pentru fiul său[19].

— Din păcate, zise Villefort, avem tratatele din 1814 şi nu ne-am putea atinge de Napoleon fără să le încălcăm.

— Ba le vom încălca, zise domnul de Salvieux. Ce, el a stat atât pe gânduri când a fost să-l împuşte pe sărmanul duce d'Enghien[20]?

— Ei, da, zise marchiza, atunci ne-am înţeles. Sfânta Alianţă scapă Europa de Napoleon, iar Villefort scapă Marsilia de partizanii lui. Regele ori domneşte ori nu domneşte! Dacă domneşte, guvernul său trebuie să fie puternic, iar reprezentanţii săi neînduplecaţi. Aceasta este singura cale de a preîntâmpina răul.

— Din nefericire, doamnă, zise zâmbind Villefort, un substitut de procuror al regelui intervine întotdeauna după ce răul a fost comis.

— Atunci, lui îi revine misiunea să-l îndrepte.

— Aş putea să vă atrag atenţia, doamnă, şi că noi nu îndreptăm răul, ci îl răzbunăm. Atâta tot.

— Oh, domnule Villefort, zise o tânără şi drăguţă domnişoară, fiica domnului de Salvieux şi prietena domnişoarei de Saint-Méran, o să încercaţi, nu-i aşa, să faceţi un proces răsunător cât timp o să stăm noi în Marsilia. N-am văzut niciodată o Curte cu juri şi am auzit că este foarte interesant.

— Foarte interesant, într-adevăr, domnişoară, zise substitutul, căci, în locul unor tragedii imaginare, acolo se petrec drame veritabile şi, în loc de dureri jucate, durerile de acolo sunt reale. Omul care se poate vedea acolo, în loc să se întoarcă la el acasă, când se lasă cortina, să stea la masă cu familia sa şi să se culce liniştit, pentru a-şi reîncepe spectacolul a doua zi, se duce în închisoare, unde este aşteptat de călău. Aşadar, înţelegeţi că, pentru persoanele energice, doritoare de emoţii tari, nu există alt spectacol mai bun decât acela. Fiţi liniştită, domnişoară, căci, dacă se iveşte vreun prilej, o să vă ofer această satisfacţie.

— Ne dă fiori de groază... şi el râde! zise Renée, foarte palidă.

— Ce altceva aş putea face... Este ca într-un duel... Am cerut deja de cinci sau şase ori pedeapsa cu moartea împotriva acuzaţilor politici sau de

alt fel... Ei bine, cine ştie câte pumnale nu se ascut, la ora aceasta, în umbră sau nu sunt deja îndreptate împotriva mea?

— Oh, Doamne! zise Renée, întunecându-se din ce în ce mai mult. Vorbeşti serios, domnule de Villefort?

— Cum nu se poate mai serios, domnişoară, reluă tânărul magistrat, cu zâmbetul pe buze. Tocmai prin aceste procese răsunătoare, pe care şi le doreşte domnişoara, pentru a-şi satisface curiozitatea şi pe care eu mi le doresc, la rândul meu, pentru a-mi satisface ambiţia, situaţia nu face decât să se agraveze. Credeţi că toţi aceşti soldaţi ai lui Napoleon, obişnuiţi să se azvârle orbeşte asupra duşmanului, stau cumva pe gânduri când trebuie să-şi descarce puşca sau să-şi croiască drum cu baioneta? Şi credeţi oare că se vor gândi mai bine când va fi să ucidă pe cineva pe care ei îl socotesc duşmanul lor personal, decât atunci când a trebuit să ucidă vreun rus, vreun austriac sau vreun ungur, pe care nu l-au văzut niciodată? De altfel, vedeţi dumneavoastră, este chiar necesar să se întâmple aşa, altminteri meseria noastră n-ar mai avea nici o scuză. Eu însumi, când văd sclipind în ochii acuzatului fulgerul luminos al furiei turbate, mă simt încurajat, prind aripi. Atunci, nu mai este un proces, este o luptă. Eu lupt împotriva lui, el ripostează, eu lovesc de două ori mai tare, iar lupta se sfârşeşte, ca toate luptele, printr-o victorie sau printr-o înfrângere. Iată ce înseamnă a pleda într-un proces! Primejdia stârneşte elocvenţa. Un acuzat care mi-ar zâmbi, după ce mi-am rostit replica, m-ar face să cred că n-am vorbit bine, că lucrurile pe care le-am spus au fost neconvingătoare, fără vigoare, insuficiente. Gândiţi-vă, aşadar, la senzaţia de orgoliu pe care o încearcă un procuror al regelui, convins de vinovăţia acuzatului, când îl vede pe acesta din urmă albind la faţă şi încovoindu-se sub povara dovezilor şi sub lovitura de trăsnet a elocvenţei sale! Capul care se pleacă va cădea!

Renée scăpă o exclamaţie.

— Iată ce înseamnă să ştii să vorbeşti! zise unul dintre meseni.

— Iată omul care ne trebuie în vremuri ca ale noastre! zise un al doilea.

— Da, de altfel, zise un al treilea, la ultimul dumitale proces ai fost nemaipomenit, dragul meu Villefort. Ştii, acela cu individul care îşi omorâse tatăl. Ei bine, pur şi simplu l-ai ucis mai înainte să ajungă pe mâna călăului!

— Oh, de paricizi, zise Renée, nu-mi pasă deloc. Nu există pedeapsă destul de mare pentru astfel de oameni. Dar pentru sărmanii acuzaţi politici...

— Dar vina lor este încă şi mai mare, Renée, căci regele este părintele naţiunii şi să vrei să-ţi răstorni sau să-ţi ucizi regele înseamnă să vrei să-l ucizi pe tatăl a treizeci şi două de milioane de oameni!

— Oh, e totuna! zise Renée. Domnule de Villefort, îmi promiteţi că o să arătaţi îngăduinţă pentru cei pe care o să ţi-i recomand eu?

— Nici o grijă, zise Villefort, cu cel mai fermecător surâs al său, vom întocmi împreună rechizitoriile.

— Draga mea, zise marchiza, tu ocupă-te de păsările tale colibri, de prepelicarii tăi şi de veşmintele tale, şi lasă-ţi viitorul soţ să-şi facă datoria. Astăzi, armele se odihnesc şi roba de magistrat este atotputernică. Există despre aceasta un dicton latin de o mare profunzime.

— *Cedant arma togae*[21], zise, înclinându-se Villefort.

— Eu n-aş îndrăzni să vorbesc latineşte, răspunse marchiza.

— Cred că mi-ar fi plăcut mai mult să fi fost medic, reluă Renée. Îngerul nimicitor[22], oricât e el de înger, m-a îngrozit întotdeauna.

— Buna mea Renée! murmură Villefort, învăluind-o pe tânără într-o privire plină de iubire.

— Fata mea, zise marchizul, domnul de Villefort va fi medicul moral şi politic al acestei provincii şi, crede-mă, are un rol foarte frumos de jucat.

— Şi o să fie şi un mijloc de a-l uita pe cel jucat de tatăl lui, adăugă incorigibila marchiză.

— Doamnă, răspunse Villefort cu un zâmbet trist, am avut deja onoarea de a vă spune că tatăl meu s-a lepădat, cel puţin aşa sper, de erorile sale din trecut, că a devenit un prieten plin de râvnă al religiei şi al ordinii, un regalist poate chiar mai bun decât mine, fiindcă la el porneşte din căinţă, pe când la mine, este doar din pasiune.

Iar, după această frază concluzivă, Villefort, pentru a cântări efectul elocvenţei sale, se uită către ceilalţi meseni, cum s-ar fi uitat, la tribunal, după o frază asemănătoare, către juraţi.

— Ştii, dragul meu Villefort, reluă contele de Salvieux, exact aşa i-am răspuns şi eu, alaltăieri, la Tuileries, şambelanului regelui, care mă rugase să-i explic puţin această ciudată alianţă între fiul unui girondin şi fiica unui ofiţer din armata lui Condé, iar şambelanul a înţeles foarte bine. Acest tip de uniri este specific epocii lui Ludovic al XVIII-lea. De aceea, regele, care, fără îndoială, ne asculta discuţia, ne-a întrerupt, zicând: „Villefort — şi reţineţi, vă rog, că n-a pronunţat numele de Noirtier, dimpotrivă, l-a accentuat pe cel de Villefort — Villefort, a spus regele, va face carieră. Este

un tânăr deja copt şi face parte din lumea mea. Am privit cu plăcere faptul că marchizul şi marchiza de Saint-Méran l-au ales drept ginere şi i-aş fi îndrumat eu însumi în această direcţie, dacă nu mi-ar fi luat-o înainte şi nu mi-ar fi cerut ei primii permisiunea să încheie această căsătorie”.

— Aşa a spus regele, domnule conte? exclamă Villefort încântat.

— V-am redat întocmai cuvintele sale şi, dacă marchizul binevoieşte să fie sincer, va confirma că spusele mele de acum sunt în perfectă concordanţă cu ceea ce i-a răspuns lui însuşi regele, când i-a cerut sfatul, acum şase luni, în legătură cu proiectul de căsătorie dintre fiica sa şi dumneavoastră.

— Este adevărat, zise marchizul.

— Oh, atunci înseamnă că îi datorez totul acestui principe foarte demn! De aceea, o să fac totul pentru a-l sluji!

— Să fie într-un ceas bun! zise marchiza. Aşa te vreau! Numai să vină un conspirator, în clipa aceasta, şi o să fie întâmpinat cum se cuvine!

— Iar eu, mamă, zise Renée, mă rog la Dumnezeu să nu te asculte deloc şi să-i trimită domnului de Villefort numai hoţi mărunţi, scăpătaţi neînsemnaţi şi escroci timizi. Aşa voi dormi şi eu liniştită.

— Asta, zise Villefort râzând, este ca şi când i-aţi ura unui medic numai migrene, rujeole şi înţepături de viespe, adică doar bolile care nu aduc atingere decât pielii. Dacă doriţi să mă vedeţi procuror al regelui, uraţi-mi mai bine acele boli cumplite a căror vindecare îi fac cinste mediculuі!

În momentul acela, ca şi cum întâmplarea nu aşteptase decât să-şi rostească Villefort dorinţa cu glas tare ca să i-o îndeplinească, intră un valet care se apropie de magistrat şi îi şopti câteva cuvinte la ureche. Atunci, Villefort părăsi masa, cerându-şi iertare, şi se întoarse după câteva clipe, cu faţa luminată şi cu zâmbetul pe buze.

Renée îl privi cu dragoste, căci Villefort, cu ochii lui albaştri, cu obrazul mat şi favoriţi negri, încadrându-i chipul, era într-adevăr un tânăr elegant şi frumos. Iată de ce, acum, fata aştepta cu sufletul la gură să-i explice de ce fusese nevoit să iasă un moment.

— Ei bine, zise Villefort, dacă dumneata stăruiai adineauri, domnişoară, să ai drept soţ un medic, iată că între mine şi discipolii lui Esculap (în 1815 se mai vorbea încă astfel) există cel puţin o asemănare, prin faptul că niciodată timpul nu-mi aparţine şi că sunt deranjat chiar şi atunci când mă aflu lângă dumneata, chiar şi atunci când stau la masa mea de logodnă.

— Şi din ce cauză te-au deranjat, domnule? întrebă frumoasa fată, cu o uşoară îngrijorare.

— Vai! Pentru un bolnav care, dacă aş da crezare celor ce mi s-au spus, ar fi gata să moară. De data aceasta este un caz grav, iar boala îl trage către eşafod.

— O, Doamne! strigă Renée pălind.

— Adevărat? exclamă adunarea într-un glas.

— Se pare că s-a descoperit pur şi simplu un mic complot bonapartist.

— E cu putinţă? se miră marchiza.

— Iată scrisoarea care-l denunţă.

Şi Villefort citi:

„Domnul procuror al regelui este prevenit, de către un prieten al tronului şi al religiei, că numitul Edmond Dantès, secund pe corabia *Faraonul*, sosită în această dimineaţă de la Smirna, după ce a făcut escală la Neapole şi la Porto-Ferrajo, a fost însărcinat de către Murat să-i ducă o scrisoare uzurpatorului şi de către uzurpator să ducă o scrisoare comitetului bonapartist din Paris.

Dovada vinovăţiei sale se poate obţine arestându-l, căci această scrisoare se va găsi fie asupra lui, fie în casa tatălui său, fie în cabina sa de la bordul *Faraonului*”.

— Dar, zise Renée, scrisoarea aceasta, care, de altfel, nu este decât o anonimă, îi este adresată domnului procuror al regelui şi nu dumneavoastră.

— Da, numai că procurorul regelui este absent, iar în absenţa sa epistola a intrat pe mâna secretarului său, care are însărcinarea să deschidă toate scrisorile. Aşadar, el a deschis-o şi pe aceasta, apoi a trimis să fiu căutat şi, negăsindu-mă, a dat ordin ca suspectul să fie arestat.

— Aşadar, vinovatul este arestat, zise marchiza.

— Vrei să spui acuzatul, o corectă Renée.

— Da, doamnă, răspunse Villefort, şi, cum am avut onoarea să-i spun, acum câteva clipe, domnişoarei Renée, dacă se va găsi scrisoarea respectivă, bolnavul va fi cu adevărat fără speranţă.

— Şi unde este acum acest nefericit? întrebă Renée.

— La mine în birou.

— Du-te, prietene, zise marchizul, nu întârzia de la datorie, doar ca să rămâi alături de noi, când slujba regelui te aşteaptă în altă parte! Du-te, aşadar, acolo unde te cheamă slujba regelui!

— Oh, domnule de Villefort, zise Renée, împreunându-şi mâinile, fii îngăduitor, este ziua logodnei dumitale!

Villefort făcu înconjurul mesei şi, apropiindu-se de tânără, se aplecă peste spătarul scaunului ei:

— Pentru a-ţi alunga neliniştea, zise el, voi face tot ce voi putea, dragă Renée. Dar, dacă dovezile sunt clare, dacă acuzaţia este adevărată, va fi obligatorie tăierea acestei buruieni bonapartiste!

Renée se cutremură la cuvântul „tăiere”, căci buruiana pe care voia el s-o taie avea un cap.

— Haide, haide! zise marchiza. Nu-ţi pleca urechea la copila aceasta, Villefort. Se va obişnui ea!

Şi marchiza îi întinse lui Villefort o mână uscată, pe care el o sărută, nedezlipindu-şi ochii de la Renée, parcă spunându-i: „Mâna ta o sărut sau, cel puţin, mâna ta mi-aş dori s-o sărut în clipa aceasta!”.

— Triste auspicii! murmură Renée.

— Într-adevăr, domnişoară, zise marchiza, eşti exasperant de copilăroasă! Îmi vine să te întreb ce legătură poate avea destinul statului cu închipuirile dumitale sentimentale şi cu inima dumitale sensibilă!

— Oh, mamă! murmură Renée.

— Fiţi îngăduitoare cu regalista noastră şovăielnică, doamnă marchiză, zise Villefort. Vă făgăduiesc că o să-mi îndeplinesc datoria de substitut al procurorului regelui cu toată conştiinciozitatea, adică o să fiu îngrozitor de sever.

Dar, în acelaşi timp în care magistratul îi adresa marchizei aceste cuvinte, logodnicul îi arunca pe furiş o privire logodnicei sale, iar această privire îi spunea: „Fii liniştită, Renée, în numele dragostei tale, o să fiu indulgent”.

Renée răspunse acestei priviri prin cel mai dulce surâs al său, iar Villefort ieşi cu inima cântându-i.

---

[11] Intrarea Marii Armate în Moscova incendiată de către ruşi şi retragerea haotică a trupelor franceze decimate a fost ultimul act al dezastruoasei Campanii din Rusia (1812), momentul de cotitură în istoria domniei lui Napoleon, după care au urmat înfrângerea de la Leipzig (1813), invazia Franţei de către armata Coaliţiei şi abdicarea (1814).

[12] Marie–Josèphe Tascher de La Pagerie (1763–1814), împărăteasa francezilor. Căsătorită cu vicontele de Beauharnais (1779), rămâne văduvă (1794), devine soţia generalului Bonaparte (1796) şi este încoronată împărătească (1804). Neputându-i dărui un urmaş Împăratului, a fost repudiată în 1809.

[13] Ordin creat în 1693 de către Ludovic al XIV-lea pentru a-i recompensa pe ofiţerii catolici care serviseră 10 ani în armata regelui, indiferent de rangul nobiliar. În 1750, ordinul a fost asimilat unei înnobilări — după trei generaţii de titulari, familia devenea nobilă cu titlu patentat. Ordinul este abolit în 1792, restabilit în 1814 şi încetează de a mai fi conferit în 1830.

[14] Numele unei perioade a Revoluţiei franceze (iunie–iulie 1794), caracterizate prin instaurarea unei dictaturi populare, sprijinite pe o justiţie sălbatic antiaristocratică, cu arestări abuzive, masacre şi ghilotinări, şi pe o politică de decreştinare, de măsuri de control economic şi de redistribuire a bunurilor celor suspecţi de-a fi ostili revoluţiei la cei foarte săraci.

[15] Adică 27 iulie 1794, ziua în care Robespierre şi partizanii săi au fost arestaţi şi, după eşecul intervenţiei Comunei din Paris, executaţi, ceea ce a marcat sfârşitul perioadei aşa–numite Marea Teroare.

[16] Data primei abdicări a lui Napoleon şi începutul exilului său pe Insula Elba.

[17] Fratele regelui Ludovic al XVIII-lea, unul dintre conducătorii exilaţilor radical–monarhişti din timpul Imperiului. Devenit rege în 1824 (la moartea fratelui său) pierde în încercarea de a iniţia o contrarevoluţie şi, din pricina ordonanţelor sale din iulie 1830 (în vederea restrângerii dreptului de vot şi suspendării libertăţii presei), este obligat să abdice.

[18] Pactul de fraternitate şi de ajutor reciproc, încheiat la 28 septembrie 1815, între suveranii Rusiei, Austriei şi Prusiei. A jucat un rol limitat, căci, la iniţiativa Marii Britanii, a fost creată Cvadrupla Alianţă, în noiembrie 1815. Aceasta din urmă a combătut mişcările naţionaliste, liberale sau revoluţionare, din grija de a păstra echilibrul european.

[19] Napoleon al II-lea (François Charles Joseph Bonaparte), fiul lui Napoleon I şi al Mariei-Luiza de Habsburg–Lorrena. Proclamat regele Romei încă de la naştere (1811), după abdicarea tatălui se retrage, împreună cu mama, la Viena, unde este numit duce de Reichstadt (1818).

[20] Louis Antoine Henri de Bourbon-Condé, duce d’Enghien (1772–1804). Ultimul descendent al familiei de Condé. A emigrat la Revoluţie, dar Napoleon l-a arestat pe teritoriul german, l-a transferat la închisoarea de la Vincennes şi a ordonat să fie împuşcat, ca să le spulbere regaliştilor şi ultima speranţă într-o restauraţie a Burbonilor.

[21] Armele să cedeze locul togii (în limba latină, în original) — primul emistih al unui vers citat de Cicero; folosit pentru a exprima faptul că guvernarea militară din timp de război, reprezentată prin arme, trebuie să cedeze locul, în timp de pace, guvernării civile, reprezentate prin toga magistratului.

[22] Îngerul prin care Dumnezeu i-a lovit cu moartea pe egiptenii care îi prigoneau pe evrei (Exod, 12, 23).

VII Interogatoriul

Abia părăsise sala ospăţului, că Villefort îşi lepădă masca voioasă pentru a-şi lua aerul grav al unui om chemat la suprema datorie de a hotărî asupra vieţii sau morţii semenului său. Or, în pofida mobilităţii fizionomiei sale, mobilitate pe care substitutul, aidoma oricărui actor priceput, ajunsese s-o stăpânească studiindu-se îndelung în oglindă, de data aceasta fu nevoie de mult efort din partea lui pentru a-şi încrunta sprâncenele şi a-şi înăspri trăsăturile. Într-adevăr, în afară de amintirea liniei politice urmate de tatăl său şi care ar fi putut, dacă el, fiul, nu s-ar fi separat complet de aceasta, să-i pună piedici viitorului său, Gérard Villefort era, în acel moment, pe cât de fericit îi este dat omului să fie. Deja bogat prin forţe proprii, ocupa, la cei douăzeci şi şapte de ani ai săi, un loc înalt în magistratură, se căsătorea cu o tânără şi frumoasă fată, pe care o iubea, nu cu pasiune, ci cu întreaga raţiune, aşa cum numai un substitut al procurorului regelui poate iubi. În afară de frumuseţea ei remarcabilă, domnişoara de Saint-Méran, logodnica sa, aparţinea uneia dintre familiile cel mai bine văzute la curte, la vremea aceea, iar influenţa tatălui şi a mamei sale, care nu aveau alt copil, puteau fi dedicată în întregime netezirii drumului ginerelui lor. Mai mult, ea îi aducea soţului o zestre de cincizeci de mii de livre, care, graţie speranţelor de moştenire, această expresie atroce, născocită de mijlocitorii căsătoriilor, s-ar fi putut ridica, într-o bună zi, la suma de o jumătate de milion.

Toate aceste argumente puse cap la cap alcătuiau, aşadar, pentru Villefort, un total de fericire orbitor, până într-acolo încât i se părea că vede pete şi pe soare, după ce privise îndelung viaţa sa particulară cu ochii sufletului său.

La uşă, magistratul îl găsi pe comisarul de poliţie, care îl aştepta. Vederea omului negru îl făcu numaidecât să recadă din al nouălea cer pe pământul solid pe care se păşeşte de obicei. Îşi compuse expresia feţei, cum am spus, şi, apropiindu-se de ofiţerul legii:

— Iată-mă, domnule, zise el. Am citit scrisoarea şi aţi făcut bine arestându-l pe acel om. Acum daţi-mi toate detaliile pe care le-aţi obţinut despre el şi despre conspiraţie.

— Despre conspiraţie, domnule, nu ştim nimic, deocamdată. Toate hârtiile confiscate de la el au fost strânse într-un singur pachet, care a fost

sigilat şi depus pe biroul dumneavoastră. Cât despre acuzat, după cum aţi văzut din scrisoarea care îl denunţă, este un individ numit Edmond Dantès, secund pe corabia cu trei catarge *Faraon*, care face negoţ de bumbac cu Alexandria şi Smirna şi care aparţine firmei Morrel şi fiul, din Marsilia.

— Înainte de a lucra în marina comercială, a servit cumva în marina militară?

— Oh, nu, domnule! Este foarte tânăr.

— Câţi ani are?

— Nouăsprezece sau douăzeci de ani, cel mult.

În momentul acela, cum Villefort, venind de pe strada principală, ajunsese la colţul străzii Conseils, un om care părea că-l aşteaptă, îi ieşi în cale. Era domnul Morrel.

— Ah, domnule de Villefort! strigă inimosul armator, zărindu-l pe substitut. Sunt foarte bucuros că vă întâlnesc. Închipuiţi-vă că tocmai s-a săvârşit o greşeală dintre cele mai ciudate şi nemaiauzite: a fost arestat secundul corabiei mele, Edmond Dantès.

— Ştiu, domnule, zise Villefort, căci am venit să-i iau interogatoriul.

— Oh, domnule! continuă domnul Morrel, îmboldit de prietenia sa pentru tânărul secund. Dumneavoastră nu-l cunoaşteţi pe acuzat, pe când eu îl cunosc. Închipuiţi-vă cel mai blând om, cel mai cinstit şi, aş îndrăzni să spun chiar omul care ştie cel mai bine să-şi facă meseria, din toată marina comercială. Oh, domnule de Villefort, vi-l recomand cu toată sinceritatea şi din toată inima!

Villefort, cum am văzut, aparţinea societăţii nobile din oraş, iar Morrel, poporului de rând. Cel dintâi era ultraregalist, cel de-al doilea era bănuit de bonapartism tăinuit. Villefort îl privi dispreţuitor pe Morrel şi-i răspunse cu răceală:

— Ştiţi bine, domnule, că se poate să fii blând în viaţa personală, cinstit în relaţiile comerciale, priceput în meseria proprie, dar să nu fii totuşi nevinovat din punct de vedere politic. Ştiţi acest lucru, nu-i aşa, domnule?

Iar magistratul apăsă aceste ultime cuvinte, de parcă voia să-şi îndrepte acuzele asupra armatorului însuşi, în vreme ce privirea lui pătrunzătoare părea că vrea să răzbată până în străfundul sufletului acestui om într-atât de cutezător încât să intervină pentru un altul, când ar fi trebuit să ştie că el însuşi avea nevoie de indulgenţă din partea autorităţilor.

Morrel roşi, căci nu-şi simţea conştiinţa fără pată în ceea ce privea opiniile politice. Şi, de altfel, mărturisirile pe care i le făcuse Dantès, despre

întrevederea sa cu marele mareşal şi despre cele câteva cuvinte pe care i le adresase împăratul, îi tulburau cugetul, într-o oarecare măsură. Adăugă totuşi cu tonul celui mai profund interes:

— Vă implor, domnule Villefort, fiţi drept aşa cum trebuie să fiţi, bun aşa cum aţi fost mereu şi *daţi-ni-l* înapoi cât mai repede pe bietul Dantès!

Acest „daţi-ni-l” sună foarte revoluţionar în urechile substitutului procurorului regelui.

„Ei, alta! îşi zise el în gând. Daţi-ni-l... Să fie oare acest Dantès membru al vreunei organizaţii secrete de carbonari[23], dacă protectorul său foloseşte astfel, fără să clipească, formula colectivă? A fost arestat într-o cârciumă, adăugă el, parcă aşa mi-a zis comisarul, unde se afla în compania multor persoane, probabil strânşi la vreun complot.”

Apoi, zise cu voce tare:

— Domnule, puteţi fi absolut convins că n-aţi apelat zadarnic la spiritul meu de dreptate, dacă arestatul e nevinovat. Dar dacă, dimpotrivă, este vinovat... Trăim vremuri grele, domnule, în care nepedepsirea ar fi un exemplu dezastruos, aşadar o să fiu silit să-mi fac datoria.

Şi, cu acestea, fiindcă ajunsese la uşa casei sale, aflate chiar în spatele tribunalului, intră maiestuos, după ce îl salutase cu o politeţe de gheaţă pe nefericitul armator, care rămase împietrit în loc.

Villefort traversă anticamera, aruncă o privire piezişă către Dantès şi, după ce luă un teanc de hârtii pe care i-l înmână un agent, dispăru, zicând:

— Să fie adus arestatul!

Oricât de rapid aruncase acea privire, lui Villefort îi fusese de ajuns ca să-şi facă o părere despre omul pe care urma să-l interogheze — recunoscuse semnul inteligenţei în fruntea largă şi deschisă, curajul în ochii cu privire directă şi în sprâncenele încruntate şi sinceritatea în buzele groase şi întredeschise, care lăsau să se vadă două şiraguri de dinţi albi ca fildeşul.

Cea dintâi impresie îi fusese favorabilă lui Dantès, însă Villefort auzise atât de des, ca o maximă de adâncă înţelepciune politică, faptul că nu trebuie să te încrezi în prima ta pornire, mai ales dacă este bună, încât el aplică maxima şi la impresie, fără a ţine cont de diferenţa dintre cele două cuvinte.

Îşi înăbuşi, aşadar, toate pornirile bune care dădeau să-i năpădească inima pentru a-i lua apoi cu asalt raţiunea, îşi compuse în faţa oglinzii chipul său de zile mari şi se aşeză, încruntat şi ameninţător, la birou.

O clipă mai târziu, în urma lui intră Dantès.

Tânărul continua să fie palid, dar părea calm şi surâzător. Îşi salută judecătorul cu o politeţe fără nimic forţat, apoi căută din ochi un scaun, ca şi cum ar fi fost în salonul armatorului Morrel.

Abia atunci întâlni privirea cea lipsită de expresie a lui Villefort, acea privire specifică oamenilor legii, care nu vor să li se citească gândurile şi care fac din ochii lor o sticlă mată. Această privire îi reaminti că se afla în faţa justiţiei, chip cu trăsături întunecate.

— Cine eşti şi cum te numeşti? îl întrebă Villefort, frunzărind însemnările pe care agentul i le înmânase când intrase şi care, în numai o oră, deveniseră deja voluminoase, într-atât de rapid se lipesc păcatele iscodirilor de trupurile nefericiţilor care se numesc suspecţi.

— Mă numesc Edmond Dantès, domnule, răspunse tânărul, cu o voce liniştită şi sonoră. Sunt secund la bordul corabiei *Faraonul*, care aparţine domnilor Morrel şi fiul.

— Vârsta? urmă Villefort.

— Nouăsprezece ani, răspunse Dantès.

— Ce făceai în momentul în care ai fost arestat?

— Participam la masa propriei mele logodne, domnule, zise Dantès cu o voce uşor emoţionată, într-atât de dureros era contrastul între acel moment de bucurie şi lugubra ceremonie care se îndeplinea acum, într-atât chipul încruntat al domnului Villefort făcea să strălucească mai tare amintirea chipului radios al lui Mercédès.

— Participai la masa logodnei dumitale? zise substitutul, tresărind în pofida voinţei sale.

— Da, domnule, sunt pe cale să mă căsătoresc cu o fată pe care o iubesc de trei ani.

Villefort, oricât de mult sânge-rece avea de obicei, fu însă izbit de această coincidenţă, iar vocea emoţionată a lui Dantès, luat prin surprindere din mijlocul celor mai fericite clipe ale vieţii sale, atinse o coardă de simpatie din străfundul sufletului magistratului, căci şi el se căsătorea, şi el se simţise fericit, până să i se tulbure bucuria şi să fie chemat să contribuie la distrugerea bucuriei unui om, care, ca şi el, era doar la un pas de fericire.

„Această comparaţie filosofică, gândi Villefort, va fi de mare efect la întoarcerea mea în salonul domnului de Saint-Méran.” Şi îşi căută în minte, în vreme ce Dantès aştepta noile întrebări, cuvintele antitetice cu care s-o prezinte, acelea cu care oratorii îşi construiesc frazele prin care vor neapărat

să smulgă aplauzele auditoriului şi care, uneori, lasă impresia unei veritabile elocvenţe.

Când micul său *speech*[24] mental fu aranjat, Villefort zâmbi la gândul efectului pe care îl va produce şi, revenind la Dantès:

— Continuă, domnule, zise el.

— Ce să continui?

— Să lămureşti justiţia.

— Să binevoiască justiţia să-mi precizeze asupra cărui punct ar vrea să fie lămurită, iar eu îi voi spune tot ce ştiu. Numai că, adăugă el, zâmbind la rândul său, o previn că nu ştiu mare lucru.

— Ai servit în armată pe timpul uzurpatorului?

— Urma să fiu înrolat în marina militară când a căzut.

— Se spune că opiniile dumitale politice sunt exagerate, zise Villefort, căruia nu i se suflase nici un cuvinţel despre aşa ceva, dar care nu se sfia să pună această întrebare sub forma unei acuzaţii.

— Opiniile mele politice, ale mele, domnule? Vai! Aproape că mi-e ruşine s-o spun, dar n-am avut niciodată ceea ce se cheamă o opinie politică. Abia de-am împlinit nouăsprezece ani, cum am avut onoarea să vă declar. Nu ştiu nimic, nu sunt ales să joc nici un rol. Puţinul care sunt eu şi care voi rămâne, dacă mi se acordă postul către care năzuiesc, i-l datorez numai domnului Morrel. Aşadar, toate părerile mele, n-aş zice politice, mai degrabă personale, se mărginesc la următoarele trei sentimente: îl iubesc pe tatăl meu, îl respect pe domnul Morrel şi o ador pe Mercédès. Iată, domnule, tot ce îi pot declara eu justiţiei şi, după cum vedeţi, e prea puţin interesant pentru ea.

În timp ce Dantès vorbea, Villefort îi privea chipul, deopotrivă delicat şi deschis, şi îi reveneau în minte cuvintele lui Renée, care, fără să-l cunoască, îi ceruse îngăduinţă pentru acest acuzat. Cu experienţa pe care substitutul o avea deja în materie de crimă şi criminali, vedea cum, la fiecare cuvânt al lui Dantès, apare dovada nevinovăţiei sale. Într-adevăr, acest tânăr sau, ca să zicem aşa, acest copil, simplu, neprefăcut, elocvent cu acea elocvenţă a inimii, pe care n-o obţii niciodată când te sforţezi, plin de dragoste faţă de toţi cei din jur, pentru că el era fericit, iar fericirea îi face buni chiar şi pe cei răi, revărsa până şi asupra judecătorului său plăcuta sa bunăvoinţă, care izvora neîntrerupt din inima sa. Edmond nu avea în privire, în voce, în gesturi, oricât de aspru şi de sever se arătase Villefort cu el, decât blândeţe şi bunătate pentru cel care îl interoga.

„Pe cuvânt, îşi zise Villefort, iată un băiat fermecător şi sper că n-o să-mi fie prea greu să mă pun bine cu Renée, îndeplinindu-i prima rugăminte pe care mi-a făcut-o. Asta o să-mi aducă din partea ei o călduroasă strângere de mână, de faţă cu ceilalţi şi un încântător sărut, într-un colţ ferit.”

Şi, cu gândul la această răsplată plăcută, faţa lui Villefort înflori, astfel încât, atunci când îşi îndreptă privirile către Dantès, care urmărea toate schimbările de pe chipul judecătorului său, văzu că Dantès era surâzător ca şi gândurile sale.

— Domnule, zise Villefort, ştii pe cineva care îţi este duşman?

— Mie să-mi fie duşman? făcu Dantès. Am fericirea să fiu prea neînsemnat pentru ca poziţia mea să-mi atragă duşmănia cuiva. Cât despre caracterul meu, poate cam aprig, ce-i drept, am încercat întotdeauna să mi-l îmblânzesc faţă de subordonaţi. Am zece sau doisprezece mateloţi sub comandă: întrebaţi-i, domnule, şi ei o să spună că mă iubesc şi mă respectă, nu ca pe un tată, căci sunt prea tânăr pentru asta, ci ca pe un frate mai mare.

— Însă, dacă nu ai duşmani, poate că te invidiază cineva. Urmează să fii numit căpitan, la doar nouăsprezece ani, ceea ce este o poziţie de frunte pentru condiţia dumitale, urmează să te căsătoreşti cu o fată frumoasă, care te iubeşte, ceea ce este o fericire rară, indiferent de condiţia omului pe pământ. Aceste două favoruri din partea sorţii poate că ţi-au atras invidii.

— Da, aveţi dreptate. Dumneavoastră cunoaşteţi oamenii mai bine decât mine şi se poate să fie aşa. Dar, dacă aceşti invidioşi ar exista printre prietenii mei, vă mărturisesc că mi-ar plăcea să nu-i ştiu, ca să nu fiu silit să-i urăsc.

— Greşeşti, domnule. Trebuie, pe cât posibil, să vezi întotdeauna foarte limpede pe cine ai în jur. Şi, într-adevăr, mi se pare că eşti un tânăr cu atâta demnitate încât, pentru dumneata, o să mă îndepărtez de la regulile obişnuite ale justiţiei şi o să te ajut, aducându-ţi puţină lumină şi făcându-ţi cunoscut denunţul din pricina căruia ai fost adus în faţa mea. Iată scrisoarea care te învinovăţeşte. Recunoşti scrisul?

Şi Villefort scoase scrisoarea din buzunarul său şi i-o arătă lui Dantès. Dantès o privi şi o citi. Un nor trecu pe fruntea sa şi zise:

— Nu, domnule, nu-l cunosc. Este un scris prefăcut, totuşi pare netremurat. În orice caz, aici a scris o mână abilă. Mă bucur sincer, adăugă el, privindu-l cu recunoştinţă pe Villefort, că am de-a face cu un om ca

dumneavoastră, căci, într-adevăr, cel care mă invidiază îmi este un veritabil duşman.

Iar în fulgerul care trecu prin ochii tânărului când rosti aceste cuvinte, Villefort putu întrezări întreaga energie distructivă ascunsă sub această blândeţe de suprafaţă.

— Şi acum, să vedem, zise substitutul, răspunde-mi sincer, domnule, nu ca un acuzat în faţa judecătorului său, ci aşa cum un om înţeles greşit îi răspunde celui care se interesează de el: ce este adevărat din această acuzaţie anonimă?

Şi Villefort azvârli cu dezgust pe birou scrisoarea pe care Dantès i-o înapoiase.

— Totul şi nimic, domnule, şi acesta este purul adevăr, jur pe onoarea mea de marinar, pe dragostea mea pentru Mercédès şi pe viaţa tatălui meu.

— Vorbeşte, domnule! zise răspicat Villefort.

Apoi, în sinea lui, adăugă:

„Dacă m-ar putea vedea Renée, cred că ar fi mulţumită de mine şi nu m-ar mai numi un tăietor de capete!”

— Ei bine, plecând din Neapole, căpitanul Leclère a căzut bolnav, lovit de o febră cerebrală. Cum noi nu aveam un medic la bord şi cum nu a vrut să facem escală nicăieri pe coastă, grăbit cum era să ajungă pe Insula Elba, boala sa l-a covârşit, astfel că, a treia zi, pe înserat, simţind că va muri, m-a chemat la el.

„Dragul meu Dantès, mi-a zis el, jură-mi pe onoarea dumitale că vei face ceea ce-ţi voi cere. Sunt interese dintre cele mai înalte la mijloc.”

„Vă jur, căpitane”, i-am răspuns eu.

„Ei bine, pentru că ţie îţi va reveni, după moartea mea, comanda corăbiei, trebuie să te îndrepţi către Insula Elba, să debarci la Porto-Ferrajo, să îl cauţi pe marele mareşal şi să-i înmânezi această scrisoare. Atunci, probabil, că ţi se va da în schimb o altă scrisoare şi vei primi o altă misiune. Această misiune, care era prevăzută pentru mine, Dantès, ai s-o îndeplineşti tu în locul meu şi ţie o să-ţi revină toată cinstea.”

„O voi face, căpitane, dar poate că nu se ajunge atât de uşor la marele mareşal cum ziceţi dumneavoastră.”

„Iată un inel pe care o să i-l trimiţi, a zis căpitanul, şi care va înlătura toate piedicile.”

Şi, cu aceste cuvinte, mi-a întins un inel.

Toate s-au petrecut la moment, pentru că, două ore mai târziu, a început să delireze, iar dimineaţa era mort.

— Şi dumneata ce-ai făcut atunci?

— Am făcut ceea ce trebuia să fac, domnule, şi ceea ce oricine altcineva ar fi făcut în locul meu. Oricum rugămintea unui muribund este sfântă, dar, la marinari, ultima rugăminte a unui superior este un ordin care trebuie neapărat îndeplinit. Aşadar, am întins pânzele către Insula Elba, unde am ajuns a doua zi, am poruncit să rămână toată lumea la bord şi am coborât numai eu pe uscat. Aşa cum mă aşteptam, am avut ceva de furcă până să fiu lăsat să-i vorbesc marelui mareşal, dar i-am trimis inelul care trebuia să-mi servească drept semn de recunoaştere şi atunci mi s-au deschis toate uşile. M-a primit, mi-a cerut să-i povestesc cum a murit bietul Leclère şi, aşa cum prevăzuse acesta din urmă, mi-a înmânat o scrisoare pe care m-a însărcinat s-o duc, personal, la Paris. I-am făgăduit că o s-o duc, fiindcă şi asta însemna tot îndeplinirea ultimelor dorinţe ale căpitanului meu. Am debarcat la Marsilia, mi-am încheiat repede toate treburile la bord, apoi am dat fuga să-mi văd logodnica, pe care am găsit-o mai frumoasă şi mai iubitoare ca niciodată. Mulţumită domnului Morrel, am trecut peste toate formalităţile bisericeşti şi, în sfârşit, domnule, mai aveam doar o oră până să mă însor şi îmi făcusem socoteala să plec mâine la Paris, în clipa în care, în urma acestui denunţ, pe care, dacă nu mă înşel, dumneavoastră îl dispreţuiţi în aceeaşi măsură ca mine, am fost arestat.

— Da, da, murmură Villefort, toate acestea mi se par adevărate şi, dacă eşti vinovat de ceva, atunci eşti vinovat de nechibzuinţă. Mai mult, această nechibzuinţă este justificată, prin ordinele primite de la căpitanul dumitale. Predă-ne scrisoarea care ţi s-a înmânat pe insula Elba, dă-mi cuvântul dumitale că te vei prezenta la primul rechizitoriu şi poţi merge înapoi, la prietenii dumitale!

— Adică sunt liber, domnule? izbucni Dantès, în culmea bucuriei.

— Da, numai dă-mi scrisoarea cu pricina.

— Păi, trebuie să fie în faţa dumneavoastră, domnule, căci mi-a fost luată odată cu celelalte hârtii, dintre care am recunoscut vreo câteva în teancul acela.

— O clipă! îi zise substitutul lui Dantès, care îşi luase deja mănuşile şi pălăria. O clipă, cui îi era adresată scrisoarea?

— „Domnului Noirtier, strada Coq-Héron, la Paris.”

Trăsnetul dacă ar fi căzut asupra lui Villefort nu l-ar fi doborât cu o lovitură mai rapidă şi mai neprevăzută. Se prăbuşi în fotoliul său, din care se ridicase pe jumătate, ca să tragă spre el teancul de hârtii confiscate de la Dantès şi, scotocind printre ele în mare grabă, scoase scrisoarea fatală, căreia îi aruncă o privire încărcată de o nespusă groază.

— „Domnului Noirtier, strada Coq-Héron numărul 13”, repetă el, pălind din ce în ce mai tare.

— Da, domnule, răspunse Dantès uluit. Îl cunoaşteţi?

— Nu, răspunse iute Villefort. Un credincios slujitor al regelui nu îi cunoaşte pe conspiratori.

— Aşadar, este vorba despre o conspiraţie? întrebă Dantès, care începu, după ce se crezuse liber, să fie din nou cuprins de teamă, una mai mare acum, decât cea dintâi. În orice caz, domnule, după cum v-am spus, nu ştiu absolut nimic despre conţinutul misivei pe care trebuia s-o duc.

— Da, răspunse Villefort, cu o voce înăbuşită. Dar ştii numele celui căruia îi era adresată!

— Ca să i-o înmânez personal, domnule, trebuia să i-l ştiu.

— Şi n-ai arătat nimănui această scrisoare? întrebă Villefort, în vreme ce-o citea şi, cu cât citea, cu atât se făcea mai alb la faţă.

— Nimănui, domnule, pe onoarea mea!

— Nu mai ştie nimeni că dumneata erai purtătorul unei scrisori trimise de pe Insula Elba şi adresate domnului Noirtier?

— Nimeni, domnule, în afară de cel care mi-a înmânat-o.

— E mult, e mult şi atât! murmură Villefort.

Fruntea lui Villefort se întuneca din ce în ce mai tare, pe măsură ce se îndrepta către sfârşitul scrisorii. Buzele sale livide, mâinile tremurătoare şi ochii înflăcăraţi îi sădiră în suflet lui Dantès cele mai negre presimţiri.

După această lectură, Villefort îşi lăsă capul în palme şi rămase, pentru câteva clipe, copleşit.

— O, Dumnezeule! Despre ce este vorba, domnule? întrebă timid Dantès.

Villefort nu răspunse, dar, după o vreme, îşi ridică faţa albă ca varul şi răvăşită şi citi încă o dată scrisoarea.

— Şi dumneata spui că nu ştii ce conţine această scrisoare? reluă Villefort.

— Pe onoarea mea, v-o repet, domnule, zise Dantès, habar n-am. Dar ce-aţi păţit, Dumnezeule! Vă e rău! Vreţi să sun, vreţi să chem pe cineva?

— Nu, domnule, zise Villefort ridicându-se repede. Nu te mişca, nu scoate nici o vorbă! Eu sunt cel care dă ordine aici, nu dumneata!

— Domnule, zise Dantès jignit, nu voiam decât să vă ajut.

— N-am nevoie de nimic. O ameţeală trecătoare, atâta tot. Mai bine poartă-ţi dumitale de grijă, nu mie, şi răspunde-mi!

Dantès aşteptă interogatoriul pe care îl anunţa această poruncă, dar în zadar. Villefort recăzu în fotoliu, îşi trecu mâna îngheţată peste fruntea şiroind de sudoare şi, pentru a treia oară, se apucă să citească scrisoarea.

„Oh! Dacă ar şti ce conţine această scrisoare, murmură el neauzit, şi dacă ar afla vreodată că Noirtier este tatăl lui Villefort, atunci aş fi pierdut, pierdut pentru totdeauna!”

Şi, din când în când, se uita la Edmond, de parcă ar fi vrut să străpungă cu privirea acea barieră nevăzută care închide în inimă tainele pe care gura refuză să le rostească.

— Oh, gata cu statul la îndoială! strigă el, deodată.

— În numele Cerului, domnule! strigă nefericitul tânăr. Dacă vă îndoiţi de mine, dacă mă bănuiţi, întrebaţi-mă! Sunt gata să vă răspund!

Villefort se strădui să se stăpânească şi, cu un glas pe care voia să-l facă să pară sigur:

— Domnule, zise el, din acest interogatoriu au rezultat acuzaţiile cele mai grave împotriva dumitale şi nu-mi pot îngădui, aşa cum crezusem la început, să îţi redau pe loc libertatea. Mai înainte de a lua o astfel de decizie, trebuie să mă consult cu judecătorul de instrucţie. Până atunci, sper că ai văzut în ce mod m-am purtat cu dumneata.

— Oh, da, domnule! strigă Dantès. Şi vă mulţumesc, căci aţi fost pentru mine mai degrabă un prieten decât un judecător.

— Ei bine, domnule, o să te mai ţin un timp la arest, cât mai scurt cu putinţă. Principala acuzaţie care există împotriva dumitale este această scrisoare şi, după cum vezi...

Villefort se apropie de cămin şi o aruncă în foc, rămânând cu ochii ţintă la ea până se prefăcu în cenuşă.

— Şi, după cum vezi, continuă el, o fac să nu mai existe.

— Oh! strigă Dantès. Domnule, sunteţi mai mult decât dreptatea, sunteţi bunătatea însăşi!

— Dar, ascultă-mă bine, urmă Villefort. După un asemenea gest, înţelegi că poţi avea încredere în mine, nu-i aşa?

— O, domnule! Porunciţi şi vă voi îndeplini întocmai ordinele.

— Nu, zise Villefort, apropiindu-se de tânăr, nu ordine vreau eu să-ţi dau, înţelegi, ci sfaturi.

— Spuneţi şi mă voi supune ca şi când ar fi ordine.

— O să te ţin până diseară aici, la tribunal. Poate că o să mai vină şi altcineva să te interogheze. Să spui tot ce mi-ai spus mie, dar nici un cuvânt despre această scrisoare.

— Vă făgăduiesc, domnule.

Villefort părea cel care implora, iar arestatul cel care îl liniştea pe judecător.

— Înţelegi? zise el, aruncând o privire la cenuşa care mai păstra încă forma hârtiei şi care zburătăcea pe deasupra flăcărilor. Acum, fiindcă scrisoarea a fost distrusă, numai dumneata şi cu mine mai ştim că a existat. N-o să-ţi mai poată fi arătată. Aşadar, neagă, dacă ţi se pomeneşte despre ea, neagă cu îndrăzneală şi vei fi salvat.

— Voi nega, domnule, fiţi liniştit, făgădui Dantès.

— Bine, bine! zise Villefort, întinzând mâna după cordonul soneriei.

Dar, când să sune, se opri deodată:

— Era singura scrisoare pe care o aveai? mai întrebă el.

— Singura.

— Jură-mi!

Dantès întinse mâna.

— V-o jur! zise el.

Villefort sună.

Comisarul de poliţie intră.

Villefort se apropie de omul legii şi îi spuse câteva cuvinte la ureche. Comisarul îi răspunse printr-un singur semn din cap.

— Urmează-l pe domnul! îi zise Villefort lui Dantès.

Dantès se înclină, îi aruncă o ultimă privire plină de recunoştinţă lui Villefort şi ieşi.

Abia se închise uşa în urma lui, că puterile îl părăsiră pe Villefort, care se prăbuşi, aproape fără cunoştinţă, într-un jilţ.

Apoi, după câteva clipe:

„O, Dumnezeule! murmură el. Uite de ce atârnă viaţa şi viitorul omului!... Dacă procurorul regelui s-ar fi aflat la Marsilia, dacă ar fi fost chemat judecătorul de instrucţie în locul meu, aş fi fost pierdut, căci această hârtie, această hârtie blestemată m-ar fi zvârlit în păpastie. Ah, tată, tată! O

să fii mereu o piedică în calea fericirii mele pe lumea asta şi-o să mă lupt veşnic cu trecutul tău?”

Apoi, dintr-odată, o idee neaşteptată păru să-i vină în minte, luminându-i chipul. Un zâmbet i se desenă pe gura încă încleştată, privirile sale speriate deveniră fixe şi părură să se oprească asupra unui gând.

„Asta e! zise el. Da, această scrisoare care ar fi trebuit să mă piardă, o să fie, probabil, norocul meu. Hai, Villefort, la treabă!”

După ce se asigură că arestatul nu mai este în anticameră, substitutul procurorului regelui ieşi, la rândul său, şi se îndreptă grăbit spre casa logodnicei sale.

---

[23] Mişcare politică ai cărei membri alcătuiau o societate secretă, luptând împotriva dominaţiei lui Napoleon în regatul Neapolelui (1808–1815), apoi împotriva suveranilor italieni. Mişcarea s-a dezvoltat şi în Franţa, după 1818.

[24] Discurs, cuvântare (în limba engleză în original).

VIII Castelul If

Trecând prin anticameră, comisarul de poliţie făcu un semn către doi jandarmi, care se aşezară unul la dreapta şi unul la stânga lui Dantès. Apoi, deschiseră o uşă care făcea legătura dintre biroul procurorului regelui şi palatul de justiţie. O vreme merseră pe unul dintre acele culoare întunecate, care le dau fiori celor care le străbat, chiar şi atunci când n-au nici un motiv să se înfioare.

La fel cum comunica biroul lui Villefort cu palatul de justiţie, palatul de justiţie comunica, şi el, cu închisoarea, clădire mohorâtă şi masivă, lipită de palat, care priveşte, curioasă, prin toate deschizăturile căscate în zidul său spre clopotniţa de la Accoules, care se înalţă în faţa sa.

După numeroase cotituri pe culoarul pe care îl urmau, Dantès văzu deschizându-se o uşă cu vizetă de fier. Comisarul de poliţie bătu cu un ciocan de fier, iar cele trei bătăi răsunară, pentru Dantès, de parcă ar fi lovit chiar în inima lui. Uşa se deschise, iar cei doi jandarmi îl împinseră înainte pe prizonierul lor care încă şovăia. Dantès trecu pragul de temut, iar uşa se închise cu zgomot în spatele său. Respira un alt aer, un aer nesănătos şi greu — era în închisoare.

Fu condus într-o încăpere destul de curată, deşi cu gratii la fereastră şi cu uşa zăvorâtă, drept pentru care aspectul noii sale locuinţe nu îl înfricoşă prea tare. De altfel, cuvintele substitutului procurorului regelui, rostite cu acel glas care lui Dantès i se păruse plin de grijă pentru soarta sa, încă îi mai răsunau în urechi, ca o mângâietoare promisiune de speranţă.

Se făcuse deja ora patru când Dantès fusese vârât în celula sa. Era, după cum spuneam, în ziua de 1 martie. Aşadar, arestatul se trezi, foarte curând, în beznă.

Atunci, simţul auzului i se ascuţi, îmbogăţindu-se şi cu sensibilitatea vederii, care tocmai i se stinsese — la cel mai mic zgomot care ajungea până la el, încredinţat că veneau să-l repună în libertate, se ridica grăbit şi făcea un pas către uşă. Dar, curând, zgomotul trecea de uşa lui şi se pierdea într-o altă direcţie, iar Dantès recădea pe băncuţa lui.

În sfârşit, pe la orele zece seara, în momentul în care Dantès începuse să-şi piardă speranţa, un nou zgomot se făcu auzit, care i se păru, de data aceasta, că se îndrepta către celula sa. Într-adevăr, paşii care răsunau pe

culoar se opriră în faţa uşii sale, o cheie se învârti în broască, zăvoarele scrâşniră şi solida barieră de stejar se deschise, lăsând să pătrundă, dintr-odată, în întunericul încăperii lumina orbitoare a două torţe.

Sub aceste două torţe, Dantès zări strălucind săbiile şi muschetele a patru jandarmi.

Făcuse deja doi paşi înainte, dar se opri văzând această suplimentare de forţe.

— Aţi venit după mine? întrebă Dantès.

— Da, răspunse unul dintre jandarmi.

— Din partea domnului substitut al procurorului regelui?

— Cred că da.

— Bine, zise Dantès, sunt gata să vă urmez.

Convingerea că veneau să-l caute din partea domnului Villefort îi înlătură orice urmă de teamă nefericitului tânăr. Înaintă, aşadar, cu sufletul liniştit şi pasul sigur, aşezându-se el însuşi în mijlocul escortei sale.

O trăsură aştepta la uşa dinspre stradă, vizitiul era la locul său, pe capră, un locţiitor de ofiţer stătea lângă vizitiu.

— Pentru mine s-a adus trăsura asta? întrebă Dantès.

— Pentru tine, răspunse unul dintre jandarmi. Urcă!

Dantès dădu să spună ceva, dar portiera se deschise şi simţi că era împins înăuntru. Nu avea nici cum, nici de ce să opună rezistenţă. Într-o clipă se trezi aşezat în fundul trăsurii, între doi jandarmi. Ceilalţi doi se aşezară pe bancheta din faţă şi vehiculul greoi se puse în mişcare, cu un uruit sinistru.

Prizonierul îşi aruncă ochii spre ferestrele portierelor — erau zăbrelite. Nu făcuse decât să-şi schimbe închisoarea, numai că aceasta din urmă mergea şi îl ducea, astfel, către o ţintă necunoscută. Privind printre gratiile dese prin care abia şi-ar fi putut strecura o mână, Dantès izbuti să-şi dea seama că străbăteau în lung strada Caisserie, apoi că, luând-o pe strada Saint-Laurent şi pe strada Taramis, coborau spre chei.

Curând, văzu strălucind, printre gratiile trăsurii sale şi printre gratiile clădirii pe lângă care trecea, luminile de la Consigne.

Trăsura se opri, locţiitorul coborî şi se apropie de corpul de gardă. Doisprezece soldaţi ieşiră şi se aşezară în linie. Dantès le văzu puştile lucind în lumina felinarelor de pe chei.

„Pentru mine să fie oare toată desfăşurarea asta de forţe?” se întrebă el.

Locţiitorul, deschizându-i portiera pe care o încuiase cu cheia, îi dădu răspunsul la această întrebare, deşi fără să rostească nici un cuvânt, căci Dantès văzu, printre soldaţii aşezaţi pe două rânduri, o cărare pregătită pentru el, de la trăsură până în port.

Cei doi jandarmi care erau aşezaţi pe bancheta din faţă coborâră cei dintâi, apoi îl făcură şi pe el să coboare, după care urmară cei doi jandarmi care stătuseră lângă el. Grupul se îndreptă către o barcă, pe care un marinar de-al vămii o ţinea aproape de chei, cu un odgon. Când trecu prin faţa lor, soldaţii se uitară la Dantès cu un aer de curiozitate buimacă. Într-o clipă, Dantès fu instalat la pupa bărcii, tot între cei patru jandarmi, în vreme ce ofiţerul locţiitor se aşeză la provă. O smucitură puternică îndepărtă barca de chei şi patru vâslaşi traseră puternic la rame, îndreptând-o către Pilon. La strigătul cuiva din barcă, lanţul care închidea portul fu coborât, iar Dantès se văzu în ceea se numea Frioul, adică în apele de dincolo de port.

Primul impuls al prizonierului, odată ajuns la aer liber, fu unul de bucurie. Aerul înseamnă aproape libertate. Inspiră, aşadar, adânc, umplându-şi pieptul cu aerul brizei vioaie, care aducea pe aripile sale toate mirosurile necunoscute ale nopţii şi ale mării. Curând însă scoase un suspin, căci trecea prin dreptul localului *Réserve*, unde fusese atât de fericit în aceeaşi dimineaţă, în ceasurile de dinaintea arestării sale, şi de unde, prin cele două ferestre luminate şi larg deschise, zgomotul vesel al unei petreceri ajunse până la el.

Dantès îşi împreună mâinile, îşi ridică ochii spre cer şi se rugă.

Barca îşi vedea mai departe de drum. Depăşise Capul de Mort şi se afla în faţa micului Golf Pharo, pregătindu-se să treacă pe lângă baterie, ceea ce însemna o manevră de neînţeles pentru Dantès.

— Dar unde mă duceţi, de fapt? îl întrebă el pe unul dintre jandarmi.

— O să afli cât de curând.

— Totuşi...

— Ni s-a interzis să-ţi dăm vreo explicaţie.

Dantès era pe jumătate soldat. Să le pună întrebări unor subordonaţi cărora li se interzisese să răspundă i se păru un lucru absurd, aşa că tăcu.

Atunci, gândurile cele mai ciudate începură să-i treacă prin minte. Cum nu se putea ca barca aceasta să facă un drum prea lung, cum nu exista nici o corabie ancorată în partea în care mergeau ei, se gândi că avea să fie debarcat într-un punct îndepărtat de pe coastă, unde avea să i se spună că e liber. Nu era legat şi nu se făcuse nici o tentativă de a-i pune cătuşe, iar

lucrul acesta i se păru un semn bun. De altfel, nu-i spusese oare substitutul, care se purtase minunat cu el, că, dacă nu avea să rostească niciodată numele fatal de Noirtier, putea să nu se teamă de nimic? Oare Villefort nu distrusese, în prezenţa sa, acea scrisoare periculoasă, singura dovadă care exista împotriva lui?

Aşadar, aşteptă, tăcut şi dus pe gânduri, încercând să pătrundă, cu ochiul său de marinar, obişnuit cu întunecimile şi cu spaţiul larg, prin bezna nopţii.

Lăsaseră la dreapta Insula Ratonneau, pe care era aprins un far, şi ajunseseră în dreptul golfuleţului catalanilor. Acolo, privirile prizonierului îşi dublară concentrarea — acolo se afla Mercédès şi i se părea că, în fiecare clipă, vede conturându-se pe ţărmul întunecat, forma abia desluşită şi şovăielnică a unei femei.

Oare cum de nici o presimţire nu-i spunea lui Mercédès că iubitul său trecea pe la trei sute de paşi distanţă de ea?

O singură lumină strălucea dinspre satul catalanilor. Cercetând unde era situată această lumină, Dantès îşi dădu seama că venea dinspre odaia logodnicei sale. Mercédès era singura care veghea, din întreaga colonie. Dacă ar fi strigat tare, tânărul ar fi putut fi auzit de logodnica sa.

Dar îl opri un soi de ruşine. Ce-ar zice oamenii aceştia, care se uitau la el, dacă l-ar auzi strigând ca nebunul? Prin urmare, rămase mut, fără să-şi dezlipească ochii de la acea lumină.

Între timp, barca îşi vedea de drum, dar prizonierul nu se mai gândea la barcă, ci se gândea doar la Mercédès.

O ridicătură de-a ţărmului îi ascunse privirilor lumina aceea. Atunci Dantès se întoarse şi îşi dădu seama că barca pornise în larg.

Cât el privise ţărmul, prins în gândurile sale, se înlocuiseră vâslele cu pânzele şi barca înainta acum mânată de vânt.

În pofida neplăcerii pe care o simţea Dantès să-i pună din nou întrebări jandarmului, se apropie totuşi de el şi îl apucă de mână.

— Prietene, îi zise el, în numele conştiinţei tale şi totodată al calităţii tale de soldat, te implor să ai milă de mine şi să-mi răspunzi. Sunt căpitanul Dantès, un bun şi credincios francez, cu toate că sunt acuzat de nu ştiu ce trădare. Unde mă duceţi? Spune-mi şi, pe cuvântul meu de marinar, o să mă supun la tot ce trebuie să fac şi o să mă resemnez cu soarta mea.

Jandarmul se scărpină după ureche şi se uită la tovarăşul său. Acesta îi făcu un semn, care s-ar fi putut traduce cumva: „Cred că, în locul unde ne

aflăm, nu mai are cu ce să ne încurce”, aşa că jandarmul se întoarse către Dantès şi-i zise:

— Eşti din Marsilia şi, pe deasupra, marinar, şi mă întrebi pe mine unde mergem?

— Da, căci pe onoarea mea nu ştiu.

— Nici n-ai vreo bănuială?

— Nici una.

— Nu-i cu putinţă!

— Îţi jur pe ce-am mai sfânt pe lume. Răspunde-mi, deci, fie-ţi milă!

— Păi, consemnul?

— Consemnul nu te opreşte să-mi spui ceea ce voi afla şi singur peste vreo zece minute, peste vreo jumătate de oră sau peste vreo oră. Doar că mă vei scuti, de aici şi până acolo, de nişte clipe, pentru mine lungi cât nişte veacuri, de nesiguranţă. Te întreb, ca pe prietenul meu. Uite, nu vreau nici să mă revolt, nici să fug — de altfel, nici n-aş putea — unde mergem?

— Adică, deşi nu eşti legat la ochi şi ai mai ieşit la viaţa ta din portul Marsiliei, tot nu ghiceşti unde eşti dus?

— Nu.

— Uită-te în jurul tău, atunci.

Dantès se ridică şi, fireşte, îşi aruncă ochii în direcţia în care se îndrepta barca. La vreo sută de stânjeni în faţa lui, văzu înălţându-se stânca neagră şi abruptă în vârful căreia stă, ca un moţ de prisos din silex, sumbrul castel If.

Această construcţie stranie, această închisoare în jurul căreia domnea o groază atât de profundă, această fortăreaţă care hrănea de trei sute de ani legendele lugubre ale Marsiliei, apăru deodată în faţa lui Dantès, care nu se gândea nicidecum la ea, şi îi produse efectul pe care îl are vederea eşafodului de către condamnatul la moarte.

— Ah, Dumnezeule! strigă el. Castelul If! Ce căutăm acolo?

Jandarmul zâmbi.

— Că doar nu sunt dus acolo pentru a fi închis? continuă Dantès. Castelul If este o închisoare de stat, destinat numai marilor vinovaţi politici. Eu n-am comis nici o crimă. Există judecători de instrucţie sau un alt fel de judecători la castelul If?

— Bănuiesc că nu există, zise jandarmul, decât un guvernator, nişte temniceri, o garnizoană şi nişte ziduri trainice. Haide, haide, prietene, nu te mai preface a fi atât de uluit, căci, pe cuvântul meu, mă faci să cred că-mi răsplăteşti îngăduinţa pe care ţi-am arătat-o râzându-ţi de mine!

Dantès strânse puternic de mâna jandarmului, de-ai fi zis că vrea să i-o rupă.

— Susţii, aşadar, că sunt dus la castelul If ca să fiu închis?

— Probabil, zise jandarmul. Dar, în orice caz, prietene, este zadarnic să mă strângi atât de tare.

— Fără nici o altă anchetă, fără nici o altă formalitate? întrebă tânărul.

— Formalităţile sunt încheiate, ancheta s-a făcut.

— Aşadar, în ciuda promisiunii domnului de Villefort?...

— Eu nu ştiu dacă domnul de Villefort ţi-a promis ceva, zise jandarmul. Eu ştiu doar că mergem la castelul If. Ei, ce naiba faci? Hei, camarazi, săriţi!

Printr-o mişcare iute ca fulgerul, care totuşi fusese intuită de ochiul format al jandarmului, Dantès ar fi vrut să se arunce în apă, dar patru mâini viguroase îl opriră în clipa în care picioarele sale se desprinseră de barcă.

Căzu înapoi pe fundul bărcii, urlând de furie.

— Bine! strigă jandarmul, înfigându-i un genunchi în piept. Bine! Iată cum îţi ţii cuvântul de marinar! Să mai ai încredere în oameni cu vorba dulce! Ei bine, de acuma, dragul meu prieten, mai fă o mişcare, una singură, şi-o să-ţi vâr un glonţ în cap! Mi-am încălcat eu primul consemn, dar, îţi spun deschis, n-o să mi-l încalc şi pe-al doilea!

Şi îşi îndreptă într-adevăr carabina spre Dantès, care simţi cum vârful ţevii i se lipeşte de tâmplă.

O clipă, fu ispitit să facă acea mişcare interzisă şi să termine brusc cu neaşteptata nenorocire care se abătuse asupra lui şi care îl înhăţase deodată în ghearele sale ca de vultur. Dar, tocmai pentru că nenorocirea aceasta era neaşteptată, Dantès se gândi că nu avea cum să dureze prea mult. Apoi îşi aminti de promisiunile domnului de Villefort. Apoi sau, ca să zicem aşa, în sfârşit, această moarte, pe fundul unei bărci, venind din mâna unui jandarm, i se păru urâtă şi umilă.

Aşadar, se lăsă pe fundul bărcii, scoţând un urlet de furie şi muşcându-şi pumnii, înnebunit.

Aproape în aceeaşi clipă, o ciocnire puternică zgâlţâi barca. Unul dintre vâslaşi sări pe stânca de care vârful bărcii tocmai se izbise, un cablu se desfăşură din jurul unui scripete care scârţâi, iar Dantès înţelese că ajunseseră şi că barca era legată la mal.

Într-adevăr, paznicii săi, care îl ţineau şi de braţe şi de gulerul hainei, îl forţară să se ridice, îl siliră să coboare pe mal şi îl târâră spre treptele care

duceau la poarta citadelei, în vreme ce locţiitorul, înarmat cu o puşcă scurtă, cu baionetă, venea în spatele lui.

Dantès, de altfel, nu mai opunea rezistenţă, căci era zadarnică. Încetineala sa venea mai degrabă din inerţie decât din împotrivire. Era năucit şi se clătina ca un om beat. Văzu soldaţi care se aliniară din nou pe povârnişul abrupt, simţi treptele care îl obligau să-şi ridice picioarele, îşi dădu seama că trece printr-o poartă şi că această poartă se închide în urma lui, dar toate acestea le înregistră maşinal, ca printr-o ceaţă, fără să fie sigur de nimic din jur. Nu mai vedea nici măcar marea, din pricina acelei nemărginite dureri a captivilor, care privesc spaţiul cu sentimentul cumplit că nu mai sunt în stare să-l străbată.

Se opriră câteva clipe, timp în care Dantès încercă să-şi adune gândurile. Privi în jurul său. Se afla într-o curte pătrată, închisă de patru ziduri înalte; se auzea pasul rar şi regulat al santinelelor şi, de fiecare dată când treceau prin faţa a două sau trei mănunchiuri de raze, proiectate pe ziduri de către cele două sau trei ferestre luminate ale castelului, li se vedeau sclipind ţevile puştilor.

Aşteptară acolo aproape zece minute. Încredinţaţi că Dantès nu mai putea fugi, jandarmii îi dăduseră drumul. Se părea că aşteptau ordine şi, la un moment dat, sosiră şi aceste ordine.

— Unde este deţinutul? întrebă o voce.

— Iată-l, răspunseră jandarmii.

— Să vină după mine, o să-l conduc la celula lui.

— Hai! ziseră jandarmii, împingându-l pe Dantès.

Deţinutul îşi urmă călăuza, care îl conduse într-o sală aproape subterană, ale cărei ziduri golaşe şi jilave păreau îmbibate de un abur de lacrimi. Un soi de lampion aşezat pe o bancă şi a cărui feştilă plutea într-o unsoare puturoasă, ilumina zidurile acestei încăperi de înfricoşător popas şi i-l arătau lui Dantès pe călăuza sa, un soi de ajutor de temnicer, prost îmbrăcat şi cu înfăţişare vulgară.

— Iată celula ta pentru noaptea asta, zise el. Este târziu, iar domnul guvernator s-a culcat. Mâine, când o să se trezească şi-o să afle dispoziţiile în ceea ce te priveşte, poate că o să-ţi schimbe locul. Până atunci, uite nişte pâine, apă ai în ulciorul ăsta, paie ai acolo, în colţ — asta-i tot ce-şi poate dori un deţinut. Noapte bună!

Şi, mai înainte ca Dantès să se gândească să deschidă gura pentru a-i răspunde, mai înainte să observe unde anume aşezase temnicerul pâinea,

mai înainte să-şi dea seama de locul în care zăcea ulciorul, mai înainte să-şi fi întors ochii spre colţul în care se aflau paiele destinate să-i servească drept pat, temnicerul luase lampionul şi, închizând din nou uşa, îi răpise deţinutului această imagine palidă care îi arătase, ca în lumina unui fulger, zidurile şiroind de umezeală ale temniţei sale.

Atunci, rămase singur în beznă şi în tăcere, la fel de mut şi la fel de întunecat ca şi bolţile cărora le simţea frigul ca de gheaţă aşternându-se pe fruntea sa înfierbântată.

Când cele dintâi raze ale zilei aduseră puţină lumină în această grotă, temnicerul se întoarse cu ordinul de a-l lăsa pe deţinut acolo unde se afla. Dantès nu se clintise. O mână de fier părea că-l pironise chiar în locul unde se oprise în ajun. Doar ochii săi adânci se ascunseseră sub pleoapele umflate de atâta scăldat în lacrimi. Stătea nemişcat şi privea în pământ.

La fel îşi petrecuse toată noaptea, în picioare şi fără să doarmă nici măcar o clipă.

Temnicerul se apropie de el, îi dădu ocol, dar Dantès păru că nu-l vede.

Îl bătu pe umăr. Dantès tresări şi scutură din cap.

— N-ai dormit? întrebă temnicerul.

— Nu ştiu, răspunse Dantès.

Temnicerul îl privi uimit.

— Nu ţi-e foame? continuă el.

— Nu ştiu, răspunse din nou Dantès.

— Vrei ceva?

— Vreau să-l văd pe guvernator.

Temnicerul ridică din umeri şi ieşi.

Dantès îl urmări din ochi, întinse mâinile către uşa întredeschisă, dar uşa se închise iarăşi.

Atunci, un geamăt prelung păru să îi sfâşie pieptul. Lacrimile care îi umpluseră inima îi ţâşniră ca două pâraie. Se prăbuşi cu fruntea la pământ şi se rugă îndelung, retrăind în minte toate zilele existenţei sale şi întrebându-se ce crimă comisese oare în viaţa sa scurtă, atât de tânăr cum era, care să merite o atât de crudă pedeapsă.

Astfel trecu ziua. Abia dacă muşcă de vreo două ori din pâine şi bău câteva picături de apă. Când rămânea aşezat şi cufundat în gânduri, când se învârtea împrejurul celulei sale ca un animal sălbatic închis într-o cuşcă de fier.

Mai presus de toate, avea un gând care nu-i dădea pace, şi anume că, în timpul traversării până aici, când, din pricină că nu cunoştea locul în care era condus, rămăsese atât de calm şi de liniştit, ar fi putut de zece ori să se arunce în mare şi, odată ajuns în apă, datorită priceperii sale la înot, datorită acestei obişnuinţe care făcea din el unul dintre cei mai iscusiţi scufundători din Marsilia, ar fi putut să dispară sub apă, să scape de paznicii săi, să ajungă pe ţărm, să fugă, să se ascundă în vreun golfuleţ pustiu, să se alăture vreunui vas genovez sau catalan, să se ducă în Italia sau în Spania şi, de acolo, să-i scrie lui Mercédès să vină la el. Cât pentru traiul ce l-ar fi aşteptat, în nici o ţară nu s-ar fi temut, căci pretutindeni marinarii buni sunt preţuiţi. Vorbea italiana ca un toscan, spaniola ca un fiu al Vechii Castilii. Ar fi trăit liber şi fericit cu Mercédès şi cu tatăl său, căci tatăl său ar fi venit să stea cu ei. În schimb, iată, era un deţinut, întemniţat în castelul If, în această închisoare din care nimeni nu scăpa viu, neştiind ce o să se întâmple cu tatăl lui, ce o să se întâmple cu Mercédès, şi toate acestea pentru că avusese încredere în cuvântul lui Villefort... Simţea că înnebuneşte! Şi Dantès se zvârcolea furios pe paiele proaspete pe care i le adusese temnicerul.

A doua zi, la aceeaşi oră, intră iar temnicerul.

— Ei bine, îl întrebă omul, eşti mai de înţeles astăzi decât ieri?

Dantès nu-i răspunse.

— Haide, urmă temnicerul, un pic de curaj! Vrei ceva din ce am voie să-ţi aduc? Hai, zi!

— Vreau să vorbesc cu guvernatorul.

— Ei! se răţoi temnicerul. Ţi-am mai spus că asta e cu neputinţă!

— De ce e cu neputinţă?

— Pentru că, prin regulamentul închisorii, nu-i este îngăduit vreunui deţinut s-o ceară.

— Dar ce îi este îngăduit aici? întrebă Dantès.

— O mâncare mai bună, dacă plăteşte, o plimbare şi, uneori, cărţi.

— N-am nevoie de cărţi, n-am nici un chef să mă plimb şi găsesc că mâncarea e bună. Aşa că nu vreau decât un singur lucru, să-l văd pe guvernator.

— Dacă mă baţi la cap, repetându-mi acelaşi lucru la nesfârşit, nu-ţi mai aduc de mâncare.

— Ei şi? zise Dantès. Dacă nu-mi mai aduci de mâncare, o să mor de foame, şi cu asta basta.

Tonul cu care Dantès rosti aceste cuvinte îl convinse pe temnicer că deţinutul său ar fi bucuros să moară. Era stabilit că orice deţinut îi aducea cincizeci de centime pe zi temnicerului său, iar temnicerul lui Dantès calculă paguba care ar rezulta pentru el dacă Dantès ar muri, aşa că reluă, pe un ton mai îmblânzit:

— Ascultă, ce vrei tu este cu neputinţă, deci nu mi-o mai cere, căci nu s-a mai pomenit ca, la cererea deţinutului, guvernatorul să vină în celula acestuia. Aşa că, fii deştept! Dacă o să ţi se îngăduie plimbarea, se prea poate ca, într-o zi, în timp ce te plimbi, să treacă guvernatorul... şi atunci o să-l întrebi. Dacă-ţi răspunde, îl priveşte!

— Şi, zise Dantès, cam cât timp aş putea aştepta aşa, până să am un astfel de prilej?

— Ei, la dracu! zise temnicerul. O lună, trei luni, şase luni, poate chiar un an.

— E prea mult, zise Dantès, vreau să-l văd numaidecât!

— Ah! zise temnicerul. Nu te chiti aşa pe o singură dorinţă şi aia imposibilă, altminteri, în mai puţin de două săptămâni, înnebuneşti.

— Zău? făcu Dantès.

— Da, înnebuneşti. Aşa începe întotdeauna nebunia, avem şi aici un exemplu. Oferindu-i neîncetat un milion guvernatorului, numai să vrea să-l pună în libertate, uite aşa s-a zdruncinat creierul abatelui care a locuit în celula asta înaintea ta.

— Şi de când nu mai e în celula asta?

— De doi ani.

— A fost pus în libertate?

— Nu, a fost dus la carceră.

— Ascultă, zise Dantès, eu nu sunt abate, nu sunt nici nebun. Poate că o să ajung şi nebun, dar, din păcate, deocamdată sunt în toate minţile. O să-ţi propun altceva.

— Ce?

— Eu n-o să-ţi ofer un milion, căci nu ţi-aş putea da atât, dar îţi ofer o sută de scuzi, dacă o să vrei ca, prima oară când o să te mai duci la Marsilia, să cobori până la catalani şi să-i dai o scrisoare unei fete pe nume Mercédès... Nici măcar o scrisoare, numai două rânduri.

— Dacă ţi-aş duce astea două rânduri şi aş fi descoperit, mi-aş pierde slujba, care este de o mie de livre pe an, fără să mai pun la socoteală

câştigurile în plus şi mâncarea. Aşadar, pricepi că aş fi un mare dobitoc să risc să pierd o mie de livre ca să câştig, în schimb, trei sute.

— Ei bine, zise Dantès, ascultă şi ţine minte bine ce-ţi spun: dacă nu vrei să-i duci două rânduri lui Mercédès sau cel puţin s-o anunţi că sunt aici, într-o zi o să te aştept pitit după uşă şi, când o să intri, o să-ţi sparg capul cu banca asta!

— Ameninţări! strigă temnicerul, trăgându-se un pas înapoi şi punându-se în apărare. Cu siguranţă te-ai scrântit la cap. Şi abatele a început ca tine. În trei zile o să fii nebun de legat, ca şi el. Din fericire, avem destule carcere la castelul If.

Dantès apucă banca şi-o roti pe deasupra capului.

— Bine, bine! zise temnicerul. Atunci, dacă ţii cu tot dinadinsul, o să fie anunţat guvernatorul.

— Aşa te vreau! zise Dantès, punând banca jos şi aşezându-se pe ea, cu fruntea plecată şi ochii rătăciţi, de parcă într-adevăr îşi pierduse minţile.

Temnicerul ieşi, dar, în clipa următoare, se întoarse cu patru soldaţi şi un caporal.

— Din ordinul guvernatorului, zise el, coborâţi-l pe deţinut cu un etaj mai jos!

— Adică la carceră, zise caporalul.

— La carceră. Nebunii trebuie puşi laolaltă cu nebunii.

Cei patru soldaţi tăbărâră pe Dantès, care căzu într-un soi de amorţire fizică şi îi urmă fără împotrivire.

Îl coborâră cincisprezece trepte şi îi deschiseră uşa unei carcere, în care el intră, murmurând:

„Are dreptate, nebunii trebuie puşi laolaltă cu nebunii”.

Uşa se închise din nou, iar Dantès făcu vreo câţiva paşi înainte, cu mâinile întinse, până când dădu de zid. Atunci, se aşeză într-un colţ şi rămase nemişcat, până când ochii, obişnuindu-se încetul cu încetul cu întunericul, începură să desluşească lucrurile din jur.

Temnicerul avea dreptate: încă puţin şi Dantès ar fi înnebunit.

IX Seara logodnei

Villefort, aşa cum am spus, pornise din nou pe drumul către piaţa Grand-Cours şi, intrând în casa doamnei de Saint-Méran, îi găsi pe invitaţii care terminaseră masa şi trecuseră în salon, la cafea.

Renée îl aştepta cu o nerăbdare care părea să fie împărtăşită şi de restul celor prezenţi. De aceea, fu întâmpinat cu o exclamaţie generală:

— Ei, tăietorule de capete, stâlpul societăţii, Brutus regalist! îi strigă unul. Ce s-a întâmplat? S-auzim!

— Suntem oare ameninţaţi de un nou regim al Terorii? întrebă un altul.

— Căpcăunul din Corsica a ieşit din grota lui? întrebă un al treilea.

— Doamnă marchiză, zise Villefort, apropiindu-se de viitoarea sa soacră, vă cer iertare că sunt silit să vă părăsesc astfel... Domnule marchiz, aş putea avea onoarea de a vă spune câteva cuvinte între patru ochi?

— Oh! Înseamnă că este într-adevăr grav, nu-i aşa? întrebă marchiza, observând norul care îi întuneca fruntea lui Villefort.

— Atât de grav încât sunt obligat să-mi iau rămas-bun de la dumneavoastră pentru vreo câteva zile. Şi după asta, continuă el, întorcându-se către Renée, o să puteţi aprecia cât de gravă este într-adevăr problema.

— Pleci, domnule? întrebă Renée, fără să-şi poată ascunde emoţia pe care i-o stârni această veste neaşteptată.

— Vai, da, domnişoară! răspunse Villefort. Trebuie.

— Şi unde te duci, mă rog? întrebă marchiza.

— Este secret de serviciu, în slujba justiţiei, doamnă. Totuşi, dacă vreunul dintre dumneavoastră are vreun comision pentru Paris, am un prieten care va pleca în seara aceasta şi care vă va primi însărcinările cu plăcere.

Toţi se uitară de la unul la celălalt.

— Mi-ai cerut să stăm de vorbă câteva clipe? zise marchizul.

— Da, să mergem în cabinetul dumneavoastră, dacă nu vă supăraţi.

Marchizul îl luă de braţ pe Villefort şi ieşiră împreună.

— Ei bine, întrebă acesta din urmă, odată ajunşi în cabinet, ce s-a întâmplat? Vorbeşte!

— Nişte lucruri pe care le consider foarte grave şi care îmi impun să plec neîntârziat la Paris. Acum, domnule marchiz, iertaţi-mi indiscreţia şi brutalitatea întrebării: aveţi rente de stat?

— Întreaga mea avere este în titluri, cam şase sau şapte sute de mii de franci.

— Ei bine, vindeţi-le, domnule marchiz, vindeţi-le sau sunteţi ruinat!

— Dar cum ai vrea să le vând de aici?

— Aveţi un agent de bursă, nu-i aşa?

— Da.

— Daţi-mi o scrisoare pentru el şi cereţi-i să vândă fără a mai pierde nici un minut, nici o secundă. Poate că şi aşa voi ajunge prea târziu.

— Drace! zise marchizul. Atunci, să nu mai pierdem vremea!

Şi se aşează la masă şi scrise o scrisoare către agentul său de bursă, în care îi ordona să vândă tot, la orice preţ.

— Acum, dacă am scrisoarea aceasta, zise Villefort punând-o cu grijă în portofel, îmi mai trebuie încă una.

— Pentru cine?

— Pentru rege.

— Pentru rege?

— Da.

— Dar eu nu îndrăznesc să-i scriu personal Majestăţii Sale.

— Tocmai de aceea nici nu vă cer dumneavoastră să o scrieţi, ci să-l rugaţi pe domnul de Salvieux. Trebuie să-mi dea o scrisoare cu ajutorul căreia să pot pătrunde până la Majestatea Sa, fără a mai fi supus tuturor formalităţilor de solicitare a unei audienţe, care m-ar putea face să pierd un timp preţios.

— Dar nu-l ai pe păstrătorul Sigiliilor, care are dreptul de a intra nestingherit la Tuileries şi prin mijlocirea căruia ai putea ajunge, fie noapte, fie zi, până la rege?

— Da, fără îndoială, însă nu are nici un rost să împart cu altul meritul veştii pe care o port. Înţelegeţi? Păstrătorul Sigiliilor m-ar pune pur şi simplu în plan secund şi mi-ar răpi toate avantajele situaţiei. Nu vă spun decât un singur lucru, domnule marchiz: cariera mea este asigurată dacă ajung cel dintâi la Tuileries, căci îi voi aduce un serviciu regelui pe care nu-şi va îngădui să-l mai uite vreodată.

— În acest caz, dragul meu, du-te şi fă-ţi bagajele! Eu o să-l chem pe de Salvieux şi o să-l conving să scrie scrisoarea care să îţi servească de

liberă-trecere.

— Bine, dar nu mai pierdeţi nici o clipă, căci, într-un sfert de oră trebuie să fiu în trăsură.

— Cere vizitiului să oprească în faţa uşii.

— Fără îndoială că aşa am să fac. O să mă scuzaţi dumneavoastră pe lângă doamna marchiză, nu-i aşa? Şi pe lângă domnişoara de Saint-Méran, pe care o părăsesc, tocmai în ziua aceasta, cu un sincer şi profund regret.

— O să le găseşti pe amândouă în cabinetul meu şi o să vă puteţi lua rămas-bun.

— Vă mulţumesc de mii de ori. Ocupaţi-vă de scrisoarea mea!

Marchizul sună. Apăru un lacheu.

— Spune-i contelui de Salvieux că îl aştept... Hai, du-te acum! adăugă marchizul către Villefort.

— Bine, n-o să-mi ia timp decât până mă duc şi mă întorc.

Şi Villefort ieşi alergând. Dar, la uşă, se gândi că un substitut al procurorului regelui care ar fi fost văzut trecând în goana mare ar risca să tulbure liniştea întregului oraş, aşa că îşi reluă mersul său obişnuit, cu desăvârşire maiestuos.

La uşa casei lui, zări în umbră un soi de fantomă albă, care îl aştepta, neclintită.

Era frumoasa fată catalană care, neavând veşti despre Edmond, se strecurase la căderea nopţii, plecând din Pharo, ca să vină să întrebe ea însăşi pentru ce fusese arestat iubitul său.

La apropierea lui Villefort, se desprinse de zidul de care se sprijinea şi îi tăie calea. Dantès îi povestise substitutului despre logodnica lui, şi nu mai era nevoie ca Mercédès să-şi spună numele, căci Villefort o recunoscuse. Fu surprins de frumuseţea şi demnitatea acestei femei şi, când ea îl întrebă ce se întâmplase cu iubitul ei, substitutului i se păru că el era acuzatul şi ea judecătorul.

— Omul despre care-mi vorbiţi, zise cu bruscheţe Villefort, este foarte vinovat, iar eu nu pot face nimic pentru el, domnişoară.

Mercédès lăsă să-i scape un suspin şi, cum Villefort încerca să treacă mai departe, îl opri din nou.

— Dar spuneţi-mi măcar unde este, întrebă ea, ca să pot să întreb dacă e mort sau viu?

— Nu ştiu, nu mă mai ocup eu de el, răspunse Villefort.

Şi, stingherit de privirea ei pătrunzătoare şi de atitudinea ei imploratoare, o împinse în lături pe Mercédès şi intră în casă, închizând grăbit uşa, de parcă ar fi vrut să lase afară durerea care i se aducea.

Însă durerea nu se lasă alungată astfel. Ca săgeata mortală, despre care vorbeşte Vergiliu, omul rănit o duce cu sine. Villefort intrase, închisese uşa, dar, odată ajuns în salonul său, i se tăiară picioarele, scoase un suspin, care aducea a hohot de plâns, şi căzu moale într-un fotoliu.

Atunci, în străfundul acestei inimi bolnave încolţi prima sământă a unei răni de nevindecat. Acel om pe care îl sacrifica pentru ambiţia sa, acel nevinovat care plătea pentru greşeala tatălui său, îi apăru înaintea ochilor, palid şi ameninţător, ţinând-o de mână pe logodnica lui, la fel de palidă, şi aducând după el remuşcarea, nu cea care îl face pe bolnav să se ridice din suferinţa lui, precum revoltaţii împotriva sorţii din Antichitate, ci acea coardă vibrând înăbuşit şi dureros, care, în anumite momente, loveşte în inimă şi o răneşte cu amintirea unei fapte din trecut, o rană care, zvâcnind chinuitor, sapă un rău din ce în ce mai adânc, până la moarte.

Atunci, se ivi în sufletul acestui om încă o clipă de şovăire. Până atunci ceruse de mai multe ori, ba chiar fără altă emoţie în afară de cea a duelului dintre judecător şi acuzat, pedeapsa cu moartea împotriva arestaţilor. Iar acei arestaţi, executaţi, ca urmare a elocvenţei sale zdrobitoare, care convinsese fie judecătorul, fie juriul, nu lăsaseră nici măcar o umbră de regret pe fruntea sa, fiindcă acei arestaţi erau vinovaţi sau, cel puţin, Villefort aşa îi considerase.

Dar, de data aceasta, era cu totul altceva. Tocmai îl pedepsea cu închisoarea pe viaţă pe un nevinovat, pe un nevinovat care se pregătea să fie fericit şi căruia el îi spulbera nu doar libertatea, dar şi fericirea. De data aceasta, nu mai era judecător, era călău.

Gândindu-se astfel, simţea loviturile surde din inimă, pe care le-am descris şi care îi fuseseră necunoscute până în clipa aceea, le simţea cum răsună în străfundul sufletului său şi cum îi apasă pieptul cu temeri nedesluşite. Tot astfel, printr-o vie intuiţie a suferinţei, este prevenit şi rănitul, care nu-şi va apropia niciodată degetul fără să tremure de rana sa deschisă şi sângerândă, până ce rana nu i se va închide.

Dar rana pe care o primise Villefort era dintre acelea care nu se închid niciodată sau care se închid doar pentru a se redeschide, sângerând încă şi mai tare şi provocând încă şi mai multă suferinţă decât înainte.

Dacă, în momentul acela, i-ar fi răsunat în urechi glasul dulce al lui Renée cerând milă, dacă frumoasa Mercédès ar fi intrat şi i-ar fi zis: „În numele lui Dumnezeu din Ceruri, care ne vede şi ne judecă, daţi-mi logodnicul înapoi”, da, această frunte pe jumătate plecată sub povara adevărului s-ar fi coborât, atunci, pe de-a întregul, iar mâinile sale îngheţate ar fi semnat, fără îndoială şi cu riscul oricăror neplăceri care s-ar fi putut ivi pentru el, ordinul de punere în libertate pentru Dantès. Dar nici o voce nu se auzi murmurând în tăcerea din jur, iar uşa nu se deschise... decât pentru a-l lăsa să intre pe valetul de cameră al lui Villefort, care îl anunţă că se înhămaseră caii la trăsura lui de călătorie.

Villefort se ridică sau, mai bine-zis, sări în picioare ca un om care iese învingător dintr-o luptă lăuntrică, se repezi la biroul său de lucru, îşi umplu buzunarele cu tot aurul pe care îl găsi în sertare, îşi întoarse speriat pentru o clipă privirile prin cameră, ducându-şi mâna la frunte şi rostind cuvinte fără şir, apoi, în sfârşit, când valetul veni să-i aşeze mantia pe umeri, ieşi din casă, se azvârli în trăsură şi-i porunci vizitiului, cu voce seacă, să oprească puţin pe strada Grand-Cours, la domnul de Saint-Méran.

Nefericitul Dantès era condamnat.

După cum îi făgăduise domnul de Saint-Méran, Villefort le găsi pe marchiză şi pe Renée în cabinet. Dând cu ochii de Renée, tânărul tresări, căci crezu că ea avea să-i ceară din nou libertatea lui Dantès. Dar, vai! Trebuie să mărturisim, cu ruşine pentru egoismul nostru, că frumoasa fată nu mai era preocupată decât de un singur gând, că Villefort pleca.

Îl iubea pe Villefort, iar Villefort, iată, trebuia că plece chiar în momentul în care urma să-i devină soţ. Villefort nu ştia să spună când avea să se întoarcă, iar Renée, în loc să-l deplângă pe Dantès, îl blestemă pe omul care, prin crima lui, o despărţea de iubitul ei.

Cât despre Mercédès, ce era să mai spună?

Biata Mercédès îl întâlnise, la colţul străzii de la Loge, pe Fernand, care o urmărise. Se întorsese la catalani şi, simţind că moare de deznădejde, se aruncase pe patul ei. Lângă pat, Fernand se aşezase în genunchi şi, strângându-i mâna îngheţată, pe care Mercédès nu se gândea să şi-o retragă, i-o acoperea cu sărutări fierbinţi, pe care Mercédès nici nu le simţea.

Toată noaptea rămase astfel. Lampa se stinse, când nu mai avu untdelemn. Ea însă nu băgă de seamă întunericul, cum nu observase nici lumina dinainte. Se făcu iarăşi ziuă, dar ea nu văzu nici asta.

Durerea îi aşezase peste ochi un văl, care nu-i îngăduia să-l vadă decât pe Edmond.

— Ah! Eşti aici! zise ea în cele din urmă, întorcându-se către Fernand.

— De ieri nu te-am mai părăsit, răspunse Fernand cu un suspin îndurerat.

Domnul Morrel nu se dăduse bătut. Aflase că, în urma interogatoriului, Dantès fusese dus la închisoare. Atunci, alergase pe la toţi prietenii, se înfăţişase tuturor persoanelor din Marsilia care ar fi putut avea vreo influenţă, dar deja se răspândise zvonul că tânărul fusese arestat ca agent bonapartist şi, pentru că, la vremea aceea, chiar şi cei mai fantezişti priveau drept un vis nebunesc orice încercare de-a lui Napoleon de a-şi relua tronul, domnul Morrel nu întâmpinase decât răceală, teamă sau refuz făţiş, aşa că se întorsese acasă la el, disperat şi recunoscând, totodată, că situaţia era gravă şi că nimeni nu putea face nimic.

La rândul său, Caderousse era foarte neliniştit şi adânc tulburat. În loc să iasă din casă, cum făcuse domnul Morrel, în loc să încerce să facă ceva în favoarea lui Dantès, pe care, ce-i drept, nu-l putea ajuta cu nimic, se închisese în casă, cu două sticle de vin de coacăze şi se străduise să-şi înece neliniştea în beţie. Dar, în starea de spirit în care se afla, două sticle însemnau prea puţin pentru a-i întuneca judecata. Rămăsese aşadar în casă, prea beat ca să se ducă să-şi mai ia nişte vin, dar nu îndeajuns de beat încât să uite cele întâmplate, stând cu coatele pe o masă şchioapă, în faţa celor două sticle goale, şi văzând cum dansează, în lumina pâlpâitoare a lumânării sale cu feştila lungă, toate acele năluci pe care Hoffmann le-a presărat în manuscrisele sale udate de punci, ca pe un praf negru şi fantastic.

Numai Danglars nu era nici tulburat, nici neliniştit. Danglars era chiar bucuros, căci se răzbunase pe un duşman şi îşi asigurase, la bordul *Faraonului*, locul pe care se temuse că o să-l piardă. Danglars era unul dintre acei oameni ai calculului, care parcă se nasc cu un condei după ureche şi cu o călimară în loc de inimă. Pentru el, totul pe lumea aceasta era numai adunare sau scădere, iar o cifră i se părea mult mai preţioasă decât un om, fiindcă cifra putea creşte totalul pe care omul l-ar fi micşorat.

Danglars se culcase, aşadar, la ora lui obişnuită, şi dormea liniştit.

Villefort, după ce obţinuse scrisoarea de la domnul de Salvieux, o sărutase pe Renée pe amândoi obrajii, după ce îi sărutase mâna doamnei de

Saint-Méran şi i-o strânsese pe aceea a marchizului, pornise ca vântul pe drumul spre Aix.

Tatăl lui Dantès se stingea din viaţă de durere şi de îngrijorare.

Cât despre Edmond, ştim ce se întâmplase cu el.

X Micul Cabinet de la Tuileries

Să-l lăsăm pe Villefort îndreptându-se spre Paris, mâncând pământul, mulţumită celor trei rânduri de cai pe care le plătise, şi să pătrundem, trecând prin cele două sau trei saloane de dinainte, în Micul Cabinet de la Tuileries, cu fereastra arcuită, despre care toată lumea ştie că a fost cabinetul preferat al lui Napoleon şi al lui Ludovic al XVIII-lea, pentru a ajunge, după aceea, preferatul regelui Louis-Philippe.

Aici, în acest cabinet, aşezat la o masă de nuc, pe care o adusese cu el de la Hartwell şi pe care, dintr-una din maniile acelea obişnuite ale marilor personaje, o îndrăgea în mod special, regele Ludovic al XVIII-lea asculta distrat un bărbat de vreo cincizeci sau cincizeci şi doi de ani, cu părul cărunt, cu figura aristocratică şi cu ţinuta minuţios aranjată, în vreme ce făcea însemnări pe marginea unui volum de Horaţiu, într-o ediţie de a lui Gryphius, destul de incorectă, deşi apreciată, şi care dădea loc din belşug pătrunzătoarelor observaţii filologice ale Majestăţii Sale.

— Spuneai, aşadar, domnule?... zise regele.

— Că sunt cum nu se poate mai îngrijorat, Sire.

— Adevărat? Ai văzut cumva în vis şapte vaci grase şi şapte vaci slabe?

— Nu, Sire, căci aşa ni s-ar prevesti că urmează şapte ani de belşug şi şapte ani de foamete, iar, cu un rege atât de prevăzător cum este Majestatea Voastră, noi nu ne putem teme de foamete.

— Atunci despre care altă urgie este vorba, dragul meu de Blacas?

— Sire, cred, am toate motivele să cred că se anunţă o furtună dinspre Sud.

— Ei bine, dragul meu duce, răspunse Ludovic al XVIII-lea, se pare că eşti greşit informat, căci eu ştiu sigur că, dimpotrivă, e vreme frumoasă în partea aceea.

Cu toate că era un om de duh, Ludovic al XVIII-lea îndrăgea gluma ieftină.

— Sire, zise domnul de Blacas, chiar dacă ar fi numai ca să liniştiţi un servitor credincios, Majestatea Voastră n-ar putea trimite în Languedoc, în Provence şi în Dauphiné nişte oameni siguri, care să-i prezinte un raport exact despre starea de spirit din aceste trei provincii?

— *Conimus surdis*[25], răspunse regele, continuându-şi însemnările în volumul de Horaţiu.

— Sire, răspunse curteanul râzând, pentru a lăsa impresia că a înţeles emistihul poetului din Venusia, Majestatea Voastră poate avea perfectă dreptate contând pe starea de spirit bună a Franţei, dar cred că nici eu nu greşesc prea tare când mă tem de vreo tentativă disperată.

— Din partea cui?

— Din partea lui Bonaparte sau, cel puţin, a partizanilor săi.

— Dragul meu de Blacas, zise regele, nu mă laşi să lucrez cu spaimele dumitale.

— Iar pe mine, Sire, nu mă lăsaţi să dorm cu siguranţa dumneavoastră.

— Stai puţin, dragul meu, stai puţin, am de făcut o notă fericită în legătură cu *Pastor quam traheret*[26]. Opreşte-te puţin, o să continui după aceea!

Se lăsă o clipă de tăcere, în timpul căreia Ludovic al XVIII-lea aşternu, cu un scris cât mai mărunt, o nouă însemnare pe marginea volumului său de Horaţiu. Apoi, odată încheiată această notă:

— Continuă, dragul meu duce! zise el, întorcându-se la discuţie cu aerul satisfăcut al cuiva care crede că a avut o idee când, de fapt, a comentat ideea altuia. Continuă, te ascult!

— Sire, zise de Blacas, care sperase o clipă să-i fure meritele veştii lui Villefort, sunt silit să vă spun că nu sunt simple zvonuri, lipsite de orice temei, simple vorbe în vânt, cele care mă îngrijorează pe mine. Există cineva cu mintea limpede, care merită întreaga mea încredere şi însărcinat de mine să supravegheze Sudul (ducele şovăi rostind aceste cuvinte), şi care a venit într-un suflet ca să-mi spună: Un mare pericol îl ameninţă pe rege. De aceea, m-am grăbit şi eu la dumneavoastră, Sire.

— *Mala ducis avi domum*[27], continuă Ludovic al XVIII-lea, înscriind încă o notiţă.

— Majestatea Voastră îmi porunceşte să nu mai stărui asupra acestui subiect?

— Nu, dragul meu duce, dar întinde mâna.

— Care?

— Oricare, acolo jos, la stânga.

— Aici, Sire?

— Ţi-am spus la stânga şi dumneata cauţi la dreapta. Stânga mea, voiam să zic... acolo! Ai ajuns! Trebuie să găseşti raportul ministrului

Poliţiei, cu data de ieri... Dar, poftim! Iată-l chiar pe domnul Dandré în persoană... Nu-i aşa, n-ai spus domnul Dandré? se întrerupse Ludovic al XVIII-lea, adresându-se uşierului, care într-adevăr tocmai îl anunţase pe ministrul Poliţiei.

— Da, Sire, domnul baron Dandré, repetă uşierul.

— Desigur, baron, reluă Ludovic al XVIII-lea cu un surâs imperceptibil. Intră, baroane şi povesteşte-i ducelui ultimele informaţii pe care le-ai primit despre domnul de Bonaparte. Să nu ne ascunzi nimic din cum stau lucrurile, oricât de grave ar fi ele. S-auzim, este Insula Elba un vulcan din care noi vom vedea ţâşnind flacăra războiului, aţâţată la culme: *bella, horrida bella*[28]?

Domnul Dandré, sprijinindu-şi ambele mâini de speteaza unui fotoliu, se legănă cu foarte multă graţie şi zise:

— Majestatea Voastră a binevoit să consulte raportul de ieri?

— Da, da. Numai spune-i şi ducelui, care nu-l poate găsi, ce conţinea acel raport. Povestiţi-i în amănunt ce face uzurpatorul pe insula sa.

— Domnule, îi zise baronul ducelui, toţi slujitorii Majestăţii Sale trebuie să aplaude veştile recente care ne-au sosit din Insula Elba. Bonaparte...

Domnul Dandré se uită către Ludovic al XVIII-lea care, ocupat să înscrie o notă, nici nu-şi ridică fruntea.

— Bonaparte, continuă baronul, se plictiseşte de moarte. Petrece zile în şir privind minerii din Porto-Longone muncind.

— Şi se scarpină ca să se mai amuze, zise regele.

— Se scarpină? întrebă ducele. Ce vrea să spună Majestatea Voastră?

— Ei da, dragul meu duce! Ai uitat oare că acest mare bărbat, acest erou, acest semizeu este atins de o boală de piele care îl devorează, prurigo?

— Mai mult încă, domnule duce, continuă ministrul Poliţiei, suntem aproape siguri că, în scurt timp, uzurpatorul o să înnebunească.

— O să înnebunească?

— O să fie nebun de legat! Mintea îi slăbeşte şi ba plânge cu lacrimi fierbinţi, ba râde în hohote. Alteori, petrece ore în şir pe ţărm, aruncând cu pietre în apă şi, când vreo piatră face cinci sau şase salturi, pare la fel de mulţumit ca şi când ar fi câştigat un nou Marengo sau un nou Austerlitz. Iată, trebuie să admiteţi, nişte semne clare de nebunie.

— Sau de înţelepciune, domnule baron, sau de înţelepciune! zise Ludovic al XVIII-lea râzând. Căci tot aşa, aruncând pietricele în mare, se

relaxau şi marii căpitani din Antichitate, vezi Plutarh, despre viaţa lui Scipio Africanul.

Domnul de Blacas rămase visător, confruntat cu aceste două exemple de nepăsare. Villefort, care nu voise să-i mărturisească totul, ca să nu-i răpească nimeni foloasele de pe urma secretului pe care îl deţinea, îi spusese, totuşi, destul pentru a-i stârni îngrijorarea.

— Haide, haide, Dandré, zise Ludovic al XVIII-lea, uite, de Blacas tot nu-i convins. Treci la convertirea uzurpatorului.

Ministrul de Poliţie se înclină.

— Convertirea uzurpatorului? murmură ducele, uitându-se când la rege, când la Dandré, care dădeau replica, pe rând, ca doi păstori de-ai lui Vergiliu. Uzurpatorul s-a convertit?

— Neîndoielnic, dragul meu duce.

— La bunele principii. Explică-i, baroane!

— Iată despre ce este vorba, domnule duce, zise ministrul pe cel mai serios ton din lume. De curând, Napoleon şi-a trecut în revistă oamenii din jurul lui şi, cum vreo doi sau trei dintre bătrânii lui „ursuzi”, cum îi numeşte el, şi-au manifestat dorinţa de a se întoarce în Franţa, el i-a eliberat din slujba sa, îndemnându-i să-şi servească bunul lor rege. Acestea au fost chiar cuvintele sale, domnule duce, sunt absolut sigur.

— Ei bine, Blacas, acum ce părere ai? întrebă regele triumfător, oprindu-se pentru o clipă din răsfoirea volumului deschis în faţa lui.

— Aş zice, Sire, că ori domnul ministru al Poliţiei se înşală ori eu mă înşel. Dar, cum este cu neputinţă ca tocmai domnul ministru al Poliţiei să greşească, întrucât el veghează la siguranţa şi onoarea Majestăţii Sale, atunci se prea poate să greşesc eu. Cu toate acestea, Sire, în locul Majestăţii Voastre, aş accepta să-i pun câteva întrebări şi persoanei despre care v-am vorbit. Ba eu chiar insist ca Majestatea Sa să-i acorde această cinste.

— Cu plăcere, duce, la recomandarea ta voi primi pe oricine vei dori. Dar vreau să-l primesc cu armele în mână. Domnule ministru, n-ai un raport mai recent decât acesta, căci acesta este din 20 februarie, iar acum suntem în 3 martie?

— Nu, Sire, dar aştept unul dintr-o clipă într-alta. Sunt plecat de azi-dimineaţă şi, probabil că, în absenţa mea a sosit deja.

— În cazul acesta, du-te la Prefectură şi, dacă n-a sosit, atunci... Ei bine, continuă râzând Ludovic al XVIII-lea, atunci întocmeşte-mi unul pe loc. Nu aşa se practică?

— Oh, Sire! zise ministrul. Slavă Domnului, la acest capitol, nu este nevoie să inventăm nimic. În fiecare zi, birourile noastre gem de numărul denunţurilor dintre cele mai detaliate, provenind de la o mulţime de sărmani năpăstuiţi, care nădăjduiesc puţină recunoştinţă pentru nişte servicii pe care nu le fac, dar pe care ar vrea să le facă. Mizează cu toţii pe noroc şi speră că, într-o bună zi, vreun eveniment neaşteptat va da un soi de temei prezicerilor lor.

— Bine. Atunci du-te, domnule, zise Ludovic al XVIII-lea, şi nu uita că te aştept!

— Am plecat şi o să mă întorc numaidecât, Sire. În zece minute sunt înapoi.

— Iar eu, Sire, zise domnul de Blacas, mă duc să-l caut pe mesagerul meu.

— Aşteaptă puţin, aşteaptă puţin! zise Ludovic al XVIII-lea. Într-adevăr, Blacas, trebuie să-ţi schimb blazonul — o să-ţi dau un vultur cu aripile desfăcute, ţinând în gheare o pradă, care încearcă în zadar să-i scape, şi cu deviza: *Tenax*.

— Sire, vă ascult, zise domnul de Blacas, muşcându-şi pumnii de nerăbdare.

— Aş vrea să-ţi cer părerea despre fragmentul următor: *Molli fugiens anhelitu*[29], ştii, este vorba despre cerbul care fuge din faţa lupului. Nu eşti un vânător şi mare amator de lupi? Cum găseşti dumneata, în dubla dumitale calitate, acest *molli anhelitu*?

— Admirabil, Sire. Dar mesagerul meu este ca cerbul despre care vorbiţi, căci tocmai a străbătut 220 de leghe, oprindu-se doar cât să schimbe caii, în mai puţin de trei zile.

— Asta înseamnă prea multă oboseală şi prea multe griji, dragul meu duce, de vreme ce avem telegraful, căruia nu-i trebuie decât trei sau patru ore să trimită o veste, şi asta fără să-şi mai piardă nimeni răsuflarea, câtuşi de puţin.

— Ah, Sire, îl răsplătiţi destul de prost pe acest biet tânăr, care soseşte de atât de departe, cu atâta ardoare, numai pentru a-i da Majestăţii Voastre un sfat util. Măcar în numele domnului de Salvieux, care mi l-a recomandat, vă implor să-l primiţi cu îngăduinţă.

— Domnul de Salvieux, şambelanul fratelui meu?

— El însuşi.

— Adevărat, acum e la Marsilia.

— De acolo mi-a scris.

— Vorbeşte, aşadar, şi el despre această conspiraţie?

— Nu, dar mi-l recomandă pe domnul de Villefort şi mă însărcinează să-l prezint Majestăţii Voastre.

— Domnul de Villefort? strigă regele. Mesagerul dumitale se numeşte, deci, domnul de Villefort?

— Da, Sire.

— El este cel care a venit din Marsilia?

— În persoană.

— De ce nu mi-ai spus numele lui mai devreme? reluă regele, lăsând să se citească pe chipul său un început de nelinişte.

— Sire, credeam că acest nume nu-i este cunoscut Majestăţii Voastre.

— Din contră, din contră, Blacas. Este un om serios, cultivat şi mai ales ambiţios. Şi, fără îndoială, dumneata îi cunoşti numele tatălui său.

— Tatăl său?

— Da, Noirtier.

— Noirtier girondinul? Noirtier senatorul?

— Da, acela.

— Şi Majestatea Voastră se foloseşte de serviciile fiului unui astfel de om?

— Blacas, prietene, nu ai înţeles nimic. Ţi-am spus că Villefort este ambiţios. Ca să reuşească, Villefort ar sacrifica totul, chiar şi pe tatăl lui.

— Atunci, Sire, să-l aduc aici?

— Neîntârziat, duce. Unde este?

— L-am lăsat să mă aştepte jos, în trăsura mea.

— Mergi şi adu-mi-l.

— Alerg!

Ducele ieşi cu sprinteneala unui tânăr. Ardoarea sa de sincer regalist îl făcea să se simtă de douăzeci de ani.

Ludovic al XVIII-lea rămase singur. Îşi întoarse ochii spre volumul de Horaţiu întredeschis şi murmură:

— *Justum et tenacem propositi virum*[30].

Domnul de Blacas urcă înapoi cu aceeaşi sprinteneală cu care coborâse, dar, în anticameră, se văzu silit să invoce autoritatea regelui, căci veşmintele prăfuite ale lui Villefort, costumul său, cu totul nepotrivit ţinutei de la curte, îi trezise bănuielile domnului de Brézé, uluit să afle că acest tânăr avea pretenţia să se prezinte îmbrăcat astfel în faţa regelui. Însă ducele

înlătură toate piedicile cu o singură explicaţie: „Ordinul Majestăţii Sale!”. Şi, în ciuda observaţiilor pe care maestrul de ceremonie continua să le facă de dragul principiilor, Villefort fu introdus la rege.

Regele era aşezat în acelaşi loc în care îl lăsase ducele. Deschizând uşa, Villefort se trezi chiar în faţa lui şi primul impuls al tânărului magistrat fu să se oprească.

— Intră, domnule de Villefort, zise regele, intră!

Villefort salută şi făcu vreo câţiva paşi, aşteptând ca regele să-i pună întrebări.

— Domnule Villefort, începu Ludovic al XVIII-lea, domnul duce de Blacas, aici de faţă, susţine că ai avea să ne spui ceva foarte important.

— Sire, domnul duce are dreptate şi sper că şi Majestatea Voastră va recunoaşte acelaşi lucru.

— Mai întâi şi mai întâi, domnule, este răul atât de grav, după părerea dumitale, pe cât s-ar dori să cred eu?

— Sire, eu cred că impune măsuri urgente. Dar, mulţumită iuţelii cu care m-am mişcat, nădăjduiesc că se mai poate îndrepta ceva.

— Vorbeşte, domnule, cât de mult crezi de cuviinţă! zise regele, simţind că-l cuprindea şi pe el emoţia care îi răvăşise faţa domnului de Blacas şi care îi gâtuia vocea lui Villefort. Vorbeşte şi, mai ales, începe cu începutul — îmi place ordinea în toate lucrurile.

— Sire, zise Villefort, îi voi prezenta Majestăţii Voastre un raport exact, dar o voi ruga, totuşi, să mă ierte dacă tulburarea în care mă aflu o să-mi mai încurce uneori cuvintele.

O privire scurtă aruncată regelui, după această introducere plină de subînţeles, îl asigură pe Villefort că izbutise să-i câştige bunăvoinţa augustului său auditor, aşadar continuă:

— Sire, am venit cât am putut de repede la Paris, pentru a aduce la cunoştinţa Majestăţii Voastre că am descoperit, prin mijloacele funcţiei mele, nu unul dintre acele comploturi comune şi fără de consecinţe, cum se urzesc în fiecare zi în rândurile cele mai de jos ale poporului şi ale armatei, ci o veritabilă conspiraţie, o furtună care ameninţă nici mai mult nici mai puţin decât tronul Majestăţii Voastre. Sire, uzurpatorul armează trei corăbii; pune la cale nu ştiu ce proiect, nebunesc probabil, dar la fel de probabil îngrozitor, aşa nebunesc cum este. La ora aceasta, trebuie să fi părăsit Insula Elba. Încotro se îndreaptă? Nu ştiu, dar cu siguranţă încearcă o debarcare, fie la Neapole, fie pe coastele Toscanei, fie chiar în Franţa. Majestatea

Voastră cunoaşte, desigur, că suveranul Insulei Elba a păstrat relaţii strânse cu Italia şi cu Franţa.

— Da, domnule, ştiu, zise regele foarte emoţionat, şi, de curând chiar, am primit informaţii că ar avea loc întruniri bonapartiste pe strada Saint-Jacques. Dar, continuă, te rog. Cum ai obţinut aceste detalii?

— Sire, au ieşit la iveală într-un interogatoriu la care l-am supus pe un om din Marsilia, pe care îl supravegheam de mult şi pe care l-am arestat chiar în ziua în care am pornit încoace. Acest om, un marinar turbulent şi un bonapartist care mi s-a părut suspect, a fost, în secret, pe Insula Elba, l-a văzut pe marele mareşal, care l-a însărcinat cu o misiune verbală pentru un bonapartist din Paris, al cărui nume nu l-am putut convinge să-l dezvăluie. Însă misiunea era de a-l însărcina pe acest bonapartist parizian cu pregătirea spiritelor pentru o întoarcere (observaţi că acestea au fost cuvintele din interogatoriu, Sire), pentru o întoarcere care, neîndoielnic, va avea loc foarte curând.

— Şi unde este acest om? întrebă Ludovic al XVIII-lea.

— La închisoare, Sire.

— Şi lucrurile pe care le-aţi aflat vi s-au părut grave?

— Atât de grave, Sire, încât, deşi acest eveniment m-a surprins în toiul unei sărbători familiale, chiar în ziua logodnei mele, am lăsat tot, logodnică şi prieteni, am amânat totul pentru mai târziu, doar pentru a veni să-mi aştern la picioarele Majestăţii Voastre atât temerile de care am fost cuprins, cât şi asigurarea devotamentului meu.

— Adevărat, zise Ludovic al XVIII-lea, nu exista un proiect de căsătorie între dumneata şi domnişoara de Saint-Méran?

— Fiica unuia dintre cei mai credincioşi slujitori ai Majestăţii Voastre.

— Da, da... Dar să revenim la complot, domnule de Villefort.

— Sire, mi-e teamă că este mai mult decât un complot, mi-e teamă că este o conspiraţie.

— O conspiraţie în vremurile acestea, zise regele zâmbind, este un lucru uşor de gândit, dar mai greu de dus la îndeplinire, prin faptul că, reurcaţi mai ieri pe tronul strămoşilor noştri, avem ochii deschişi deopotrivă asupra trecutului, prezentului şi viitorului. De zece luni, miniştrii mei şi-au dublat vigilenţa pentru ca litoralul Mediteranei să fie bine păzit. Dacă Bonaparte ar debarca la Neapole, întreaga Coaliţie s-ar pune în mişcare, mai înainte ca el să ajungă la Piombino. Dacă ar debarca în Toscana, ar însemna să pună piciorul într-o ţară duşmană. Dacă ar debarca în Franţa, n-ar avea decât o

mână de oameni, iar noi l-am învinge cu uşurinţă, căci este detestat de popor. Aşadar, linişteşte-te, domnule! Ceea ce nu înseamnă că nu poţi conta pe recunoştinţa noastră regească.

— Ah! Iată-l pe domnul Dandré! exclamă ducele de Blacas.

În momentul acela, într-adevăr, îşi făcu apariţia în prag domnul ministru al Poliţiei, palid, tremurând şi cu priviri şovăielnice, de parcă ar fi fost cuprins de ameţeală.

Villefort făcu un pas pentru a se retrage, dar o strângere de mână din partea domnului de Blacas îl opri.

---

[25] Să batem toba la urechea surzilor (în limba latină, în original).

[26] Când păstorul te încântă (în limba latină, în original).

[27] Duci mere la casa bunicului (în limba latină, în original).

[28] Frumoasă, cumplit de frumoasă (în limba latină, în original).

[29] Fugind de respiraţia slabă (în limba latină, în original).

[30] Bărbat drept şi tenace în intenţiile sale (în limba latină, în original).

XI Căpcăunul din Corsica

Ludovic al XVIII-lea, la vederea acestui chip tulburat, împinse brusc măsuţa în faţa căreia se găsea.

— Ce-ai păţit, domnule baron? strigă el. Pari cu totul răvăşit. Oare această tulburare şi această şovăire au legătură cu ceea ce spunea domnul de Blacas şi cu ceea ce tocmai mi-a confirmat domnul de Villefort?

La rândul său, domnul de Blacas se apropie cu însufleţire de baron, dar groaza curteanului împiedică orgoliul omului de stat să triumfe. Într-adevăr, într-o asemenea împrejurare, era cu mult mai bine pentru el să fie umilit de către prefectul Poliţiei decât să-l umilească el, pe marginea unui asemenea subiect.

— Sire... bâigui baronul.

— Ei bine, s-auzim! zise Ludovic al XVIII-lea.

Şi ministrul de Poliţie, cedând atunci unui val de disperare, se repezi să îngenuncheze la picioarele lui Ludovic al XVIII-lea, care se trase un pas înapoi, încruntând din sprâncene.

— Ai de gând să vorbeşti? zise el.

— Oh, Sire! Ce groaznică nenorocire! Nici nu ştiu dacă o să am puterea s-o plâng îndeajuns? N-o să mă simt niciodată consolat!

— Domnule, zise Ludovic al XVIII-lea, îţi poruncesc să vorbeşti!

— Ei bine, Sire, uzurpatorul a părăsit Insula Elba la 28 februarie şi a debarcat la 1 martie.

— Unde anume? întrebă iute regele.

— În Franţa, Sire, într-un port micuţ, aproape de Antibes, în Golful Juan.

— Uzurpatorul a debarcat în Franţa, aproape de Antibes, în Golful Juan, la două sute cincizeci de leghe de Paris, la 1 martie, şi dumneata afli această veste abia astăzi, 3 martie!... Ei, domnule, ceea ce îmi spui este cu neputinţă! Ţi s-a transmis un raport mincinos sau nu eşti în toate minţile!

— Vai, Sire! Este prea adevărat!

Ludovic al XVIII-lea făcu un gest de nedescris, de mânie şi de frică, şi se ridică drept în picioare, ca şi când ar fi primit pe neaşteptate o lovitură atât în inimă, cât şi peste obraz.

— În Franţa! strigă el. Uzurpatorul în Franţa! Dar nu îl supraveghea nimeni pe acest om? Sau, cine ştie, poate că eraţi în înţelegere cu el?

— Oh, Sire! strigă ducele de Blacas. Nu se poate acuza de trădare un om ca domnul Dandré. Sire, noi toţi am fost orbi, iar ministrul Poliţiei a împărtăşit orbirea generală, atâta tot.

— Dar... făcu Villefort, oprindu-se brusc. Ah! Iertare, iertare, Sire! făcu el, înclinându-se. M-am lăsat furat de zel, o rog pe Maiestatea Voastră să binevoiască să mă ierte!

— Vorbeşte, domnule, îndrăzneşte! zise regele. Numai dumneata ne-ai prevenit de răul acesta, ajută-ne să-i găsim şi leacul!

— Sire, zise Villefort, uzurpatorul este urât de oamenii din Sud. Cred că, dacă se aventurează în Sud, am putea ridica lesne Provence şi Languedoc împotriva lui.

— Da, fără îndoială, zise ministrul. Dar el înaintează prin Gap şi Sisteron.

— Înaintează, înaintează! făcu Ludovic al XVIII-lea. Se îndreaptă, aşadar, spre Paris?

Ministrul Poliţiei păstră o tăcere care echivala cu cea mai fermă confirmare.

— Şi Dauphiné, domnule, îl întrebă regele pe Villefort, credeţi că am putea s-o ridicăm la fel ca şi pe Provence?

— Sire, sunt mâhnit să-i spun Majestăţii Voastre un crud adevăr, dar starea de spirit a populaţiei din Dauphiné este departe de a valora cât aceea din Provence şi Languedoc. Montaniarzii sunt bonapartişti, Sire.

— Atunci, murmură Ludovic al XVIII-lea, uzurpatorul a fost bine informat. Şi câţi oameni are cu el?

— Sire, nu ştiu, zise ministrul Poliţiei.

— Cum, nu ştii? Ai uitat să te informezi şi asupra acestui amănunt? Este adevărat că nu are prea mare importanţă, adăugă el cu un zâmbet zdrobitor.

— Sire, nu puteam să mă informez. Depeşa nu conţinea decât vestea debarcării şi indicaţia direcţiei urmate de uzurpator.

— Şi cum ţi-a parvenit, mă rog, această depeşă? întrebă regele.

Ministrul plecă fruntea şi o roşeaţă învăpăiată îi invadă chipul.

— Prin telegraf, Sire, îngăimă el.

Ludovic al XVIII-lea făcu un pas înainte şi îşi încrucişă braţele, cum ar fi făcut Napoleon.

— Aşadar, zise el, albindu-se de furie, şapte armate coalizate l-au dat jos de la putere pe acest om. Un miracol al Cerului m-a reaşezat pe tronul părinţilor mei după douăzeci şi cinci de ani de exil. În timpul acestor douăzeci şi cinci de ani, eu am studiat, am sondat, am analizat oamenii şi lucrurile din această Franţă care mi-era făgăduită, pentru ca, atunci când mi-am atins, în sfârşit, ţelurile, forţa pe care o ţineam în mâinile mele să erupă şi să mă strivească!

— Sire, e o fatalitate!... murmură ministrul, simţind că o asemenea povară, neînsemnată pentru destin, este suficientă pentru a strivi un om.

— Aşadar, ceea ce spuneau duşmanii noştri despre noi era adevărat? N-au învăţat nimic nou, n-au uitat nimic? Dacă măcar aş fi fost trădat ca el, aş mai fi avut o consolare. Dar, să mă aflu înconjurat de oameni ridicaţi de mine la demnităţile lor, care ar fi trebui să vegheze asupra mea cu mai multă grijă decât asupra lor înşişi, pentru că destinul meu este şi-al lor, oameni care mai înainte de mine nu erau nimic, iar după mine nu vor mai fi nimic, şi să pier atât de jalnic, din incapacitate, din prostie! Oh, da, domnule, aveţi dreptate, este o fatalitate!

Ministrul îşi ţinea capul plecat sub această îngrozitoare anatemă.

Domnul de Blacas îşi ştergea fruntea asudată. Villefort zâmbea în sinea lui, căci simţea cum îi creşte importanţa.

— Să cazi, continuă Ludovic al XVIII-lea, care, de la prima privire sondase prăpastia pe marginea căreia se înclina monarhia, să cazi şi să afli de căderea ta prin telegraf! Oh! Mai bine m-aş urca pe eşafodul fratelui meu, Ludovic al XVI-lea, decât să cobor astfel scările de la Tuileries, acoperit de ridicol... Ridicolul, domnule, dumneata nu ştii ce este ridicolul în Franţa şi, totuşi, ar fi trebuit s-o ştii.

— Sire, Sire, şopti ministrul, fie-vă milă!...

— Apropie-te, domnule de Villefort, continuă regele, adresându-se tânărului care, în picioare, nemişcat, stând mai în spate, cântărea evoluţia acestei discuţii în care plutea, în derivă, destinul unui regat. Apropie-te şi spune-i domnului că se putea şti dinainte tot ce el n-a ştiut.

— Sire, era practic cu neputinţă să ghiceşti proiectele pe care acest om le ascundea de toată lumea.

— Practic cu neputinţă! Da, iată o vorbă mare, domnule. Din păcate, există vorbe mari, cum există şi oameni mari, le-am măsurat eu. Practic cu neputinţă pentru un ministru, care are o administraţie, birouri, agenţi, informatori, spioni şi un milion cinci sute de mii de franci fonduri secrete,

ca să ştie ce se petrece la şaizeci de leghe de coastele Franţei! Ei bine, poftim! Iată un domn, care n-a avut nici una dintre aceste resurse la dispoziţia sa, iată un domn, un simplu magistrat, care a ştiut mai mult decât toată poliţia dumitale şi care mi-ar fi salvat coroana, dacă ar fi avut, ca dumneata, privilegiul de a se folosi de un telegraf.

Privirea ministrului de Poliţie se întoarse cu o expresie de profundă ciudă asupra lui Villefort, care îşi plecase capul, cu modestia triumfului.

— Nu spun aceste lucruri pentru dumneata, Blacas, continuă Ludovic al XVIII-lea, căci, dacă n-ai descoperit nimic, cel puţin ai avut destulă minte să stărui în bănuielile dumitale. Un altul în locul dumitale ar fi considerat descoperirea domnului de Villefort drept neînsemnată sau chiar inspirată de o ambiţie venală.

Aceste cuvinte făceau aluzie la ceea ce ministrul de Poliţie declarase, cu atâta încredere, mai devreme cu o oră.

Villefort pricepu jocul regelui. Un altul, probabil că s-ar fi lăsat îmbătat de laude, dar el se temu să şi-l facă duşman de moarte pe ministrul Poliţiei, cu toate că simţi că acesta era pierdut fără cale de întoarcere. Într-adevăr, ministrul care, în deplinătatea puterii sale, nu ştiuse să ghicească secretul lui Napoleon, ar fi putut, zvârcolindu-se în agonia sa, să îl descopere pe cel al lui Villefort — ar fi fost de ajuns, pentru aceasta, să-l interogheze pe Dantès. Aşadar, în loc să-l strivească definitiv, tânărul magistrat îi sări în ajutor ministrului.

— Sire, zise Villefort, iuţeala cu care s-a petrecut evenimentul trebuie să fie o dovadă pentru Majestatea Voastră că numai Dumnezeu ar fi putut să-l împiedice, ridicându-i înainte o furtună. Ceea ce Majestatea Voastră consideră că ar fi, din partea mea, o profundă perspicacitate s-a datorat, pur şi simplu, întâmplării. Am profitat de această întâmplare ca un servitor devotat, atâta tot. Nu-mi acordaţi mai multe merite decât mi se cuvin, Sire, şi, astfel, să nu mai ajung niciodată la înălţimea celei dintâi păreri pe care v-aţi făcut-o despre mine.

Ministrul de Poliţie îi mulţumi tânărului printr-o privire grăitoare, iar Villefort pricepu că reuşise să-şi atingă scopul, adică, fără a pierde nimic din recunoştinţa regelui, tocmai îşi făcuse un prieten pe care, la nevoie, putea să conteze.

— Bine, zise regele. Şi acum, domnii mei, continuă el întorcându-se către domnul de Blacas şi domnul ministru al Poliţiei, nu mai am nevoie de

voi, vă puteţi retrage. Ceea ce a rămas de făcut este de resortul ministrului de Război.

— Din fericire, Sire, zise domnul de Blacas, putem să ne bizuim pe armată. Majestatea Voastră ştie că toate rapoartele noastre ne-au descris-o devotată guvernării dumneavoastră.

— Nu-mi mai vorbi despre rapoarte! Acum, duce, ştiu câtă încredere se poate avea în ele. Ei, dar apropo de rapoarte, domnule baron, ce-ai mai aflat despre afacerea din strada Saint-Jacques?

— Despre afacerea din strada Saint-Jacques! strigă Villefort, neputându-şi stăpâni această exclamaţie.

Dar, luându-şi seama numaidecât:

— Iertare, Sire, zise el, devotamentul meu faţă de Majestatea Voastră mă face să uit mereu, nu de respectul pe care vi-l port, căci acest respect este mult prea adânc săpat în inima mea, ci de regulile etichetei.

— Ai toată libertatea, domnule, reluă Ludovic al XVIII-lea. Ţi-ai obţinut, astăzi, dreptul deplin de a pune orice întrebare.

— Sire, răspunse ministrul de Poliţie, tocmai voiam să-i dau, astăzi, Majestăţii Voastre noile informaţii pe care le-am adunat cu privire la această afacere, când atenţia Majestăţii Voastre a fost atrasă către teribila catastrofă din golf. Acum, aceste informaţii n-ar mai prezenta nici un interes pentru rege.

— Dimpotrivă, domnule, dimpotrivă! zise Ludovic al XVIII-lea. Această afacere mi se pare a fi în strânsă legătură cu ceea ce ne preocupă acum, iar moartea generalului Quesnel ne va pune, probabil, pe urmele unui mare complot intern.

La numele generalului Quesnel, Villefort se înfioră.

— Într-adevăr, Sire, răspunse ministrul Poliţiei, totul ne conduce la concluzia că această moarte nu este rezultatul unei sinucideri, cum s-a crezut la început, ci al unui asasinat. Generalul Quesnel ieşise de la ceea ce pare a fi un club bonapartist, când a dispărut. Un necunoscut venise să-l caute chiar în dimineaţa aceea şi îi dăduse întâlnire în strada Saint-Jacques. Din nefericire, valetul generalului, care îi aranja frizura, în momentul în care necunoscutul a fost introdus în cabinetul generalului, a auzit clar când acela i-a indicat strada Saint-Jacques, dar n-a putut ţine minte numărul.

Pe măsură ce ministrul Poliţiei îi dădea regelui Ludovic al XVIII-lea aceste informaţii, Villefort, care părea că-i soarbe cuvintele de pe buze, roşea şi pălea.

Regele se întoarse către el:

— Nu eşti de părere, cum sunt şi eu, domnule de Villefort, că generalul Quesnel, despre care s-ar fi putut crede că-i este încă devotat uzurpatorului, dar care, în realitate, mi-era devotat întru totul mie, a pierit ca victima unei capcane bonapartiste?

— Se poate, Sire, răspunse Villefort. Dar nu se mai ştie nimic altceva?

— Agenţii sunt pe urmele omului care i-a dat întâlnire.

— Sunt pe urmele sale? repetă Villefort.

— Da, servitorul generalului ne-a dat semnalmentele: un bărbat între cincizeci şi cincizeci şi doi de ani, brunet, cu ochii negri, ascunşi de nişte sprâncene groase, şi cu mustaţă; era îmbrăcat într-o redingotă albastră şi purta, la butonieră, o rozetă de ofiţer a Legiunii de Onoare. Ieri a fost urmărit un individ ale cărui semnalmente corespundeau întru totul celor pe care vi le-am enumerat, dar agenţii l-au pierdut la intersecţia străzii Jussienne cu strada Coq-Héron.

Villefort se sprijinise de spătarul unui fotoliu, căci, pe măsură ce ministrul Poliţiei vorbea, simţea că i se taie picioarele. Dar, când auzi că suspectul scăpase din ochii agentului care îl urmărise, respiră uşurat.

— Să-l căutaţi pe acest om, domnule, zise regele către ministrul Poliţiei, căci, dacă, aşa cum totul mă face să cred, generalul Quesnel, care ne-ar fi fost atât de folositor în acest moment, a fost victima unei crime, bonapartişti sau nu, vreau ca asasinii lui să fie aspru pedepsiţi!

Villefort avu nevoie de tot sângele său rece ca să nu-şi trădeze groaza pe care i-o inspira această dispoziţie a regelui.

— Ciudat lucru! continuă regele, cu un gest amuzat. Poliţia crede că a spus totul cu declaraţia: „a fost comisă o crimă” şi că a făcut totul, adăugând: „agenţii sunt pe urmele vinovaţilor”!

— Sire, nădăjduiesc că Maiestatea Voastră, cel puţin la acest punct, va fi satisfăcută.

— Bine, vom vedea! Nu te mai reţin, baroane. Domnule de Villefort, trebuie să fii obosit după lunga călătorie făcută, mergi să te odihneşti. Ai poposit, fără îndoială, la tatăl dumitale.

Un văl de ameţeală trecu prin faţa ochilor lui Villefort.

— Nu, Sire, zise el, am poposit la Hotelul Madrid, pe strada Tournon.

— Dar l-ai văzut?

— Sire, m-am dus direct la domnul duce de Blacas.

— Dar o să-l vezi, totuşi?

— Nu cred, Sire.

— Ah! Adevărat, zise Ludovic al XVIII-lea zâmbind, astfel încât să se vadă că toate întrebările pe care le pusese nu fuseseră fără intenţie. Am uitat că nu eşti în relaţii bune cu domnul Noirtier şi că acesta este încă un sacrificiu pe care l-ai făcut pentru cauza regalităţii şi pentru care trebuie să te despăgubesc.

— Sire, bunătatea pe care mi-o arată Majestatea Voastră este o recompensă care depăşeşte cu mult toate ambiţiile mele, aşa că nu cer nimic în plus de la regele meu.

— Nu contează, domnule, noi nu te vom uita, fii pe pace! Până atunci... (regele desprinse crucea Legiunii de Onoare pe care o purta, de obicei, la haina sa albastră, lângă crucea Sfântului Ludovic, deasupra plăcii ordinului Notre-Dame du Mont Carmel şi Saint-Lazare, şi i-o întinse lui Villefort) până atunci, zise el, primeşte totuşi această cruce.

— Sire, zise Villefort, Majestatea Voastră se înşală, această cruce este de ofiţer.

— Pe cuvântul meu, domnule, zise Ludovic al XVIII-lea, primeşte-o aşa cum este, căci n-am timp să cer alta. Blacas, să ai grijă ca brevetul să-i fie trimis domnului de Villefort.

Ochii lui Villefort se umeziră de lacrimile unei bucurii orgolioase. Luă crucea şi o sărută.

— Şi acum, întrebă el, care sunt ordinele cu care mă onorează Majestatea Voastră?

— Odihneşte-te cât ai nevoie şi gândeşte-te că, lipsit de puterea de a mă servi la Paris, poţi să-mi fii de cel mai mare folos la Marsilia.

— Sire, răspunse Villefort înclinându-se, într-o oră voi părăsi Parisul.

— Du-te, domnule, zise regele, şi, dacă te voi uita cumva, memoria regilor e scurtă, nu te sfii să-mi aduci aminte de dumneata... Domnule baron, dă ordin să fie chemat ministrul de Război! Blacas, rămâi!

— Ah, domnule! îi zise ministrul Poliţiei lui Villefort, pe când ieşeau de la Tuileries. Ai intrat pe uşa norocoasă, iar viitorul dumitale este ca şi aranjat.

„Şi o să dureze mult?”, se întrebă Villefort în gând, salutându-l pe ministru, a cărui carieră se sfârşise, şi căutând din ochi o trăsură pentru a se întoarce la hotel.

O birjă trecea pe chei. Villefort îi făcu semn şi birja se apropie. Villefort îi spuse vizitiului adresa şi se azvârli în fundul cupeului, dând frâu liber

viselor sale ambiţioase. Zece minute mai târziu, Villefort intra în hotel. Dădu poruncă să i se înhame caii şi să fie gata de plecare peste vreo două ore şi îşi comandă de mâncare.

Tocmai se pregătea să se aşeze la masă, când glasul clopoţelului răsună, cordonul fiind tras de o mână viguroasă şi hotărâtă. Valetul de cameră merse să deschidă, iar Villefort auzi o voce care îi rosti numele.

„Cine a putut afla deja că sunt aici?” se întrebă tânărul.

În clipa aceea, valetul de cameră se întoarse.

— Ei bine, zise Villefort, cine e? Cine a sunat? Cine mă caută?

— Un străin care nu vrea să-şi spună numele.

— Cum? Un străin care nu vrea să-şi spună numele? Şi ce vrea de la mine străinul acesta?

— Vrea să-i vorbească domnului.

— Mie?

— Da.

— M-a numit el pe mine?

— Întocmai.

— Şi cum arată străinul acesta?

— Păi, domnule, este un bărbat de vreo cincizeci de ani.

— Mic? Mare?

— Aproape cât domnul de înalt.

— Brunet sau blond?

— Brunet, foarte brunet: păr negru, ochi negri, sprâncene negre.

— Şi de îmbrăcat cum este îmbrăcat? întrebă iute Villefort.

— Cu o redingotă lungă, albastră, încheiată în nasturi de sus până jos, decorat cu Legiunea de Onoare.

— El e, murmură Villefort pălind.

— Păi, bineînţeles! zise, apărând în cadrul uşii, individul căruia i-am descris deja de două ori înfăţişarea. O grămadă de mofturi! Aşa e obiceiul la Marsilia, ca fiii să-şi lase taţii să facă anticameră?

— Tată! strigă Villefort. Aşadar, nu m-am înşelat... Nu mă îndoiam că tu erai.

— Atunci, dacă nu te îndoiai că eu eram, reluă nou-venitul, aşezându-şi bastonul într-un colţ şi pălăria pe un scaun, dă-mi voie să-ţi spun, dragul meu Gérard că nu este deloc politicos din partea ta să mă faci să aştept aşa.

— Lasă-ne singuri, Germain! zise Villefort.

Servitorul ieşi, dând semne vădite de mare mirare.

XII Tatăl Şi fiul

Domnul Noirtier, căci, într-adevăr, el era cel care tocmai intrase, urmări servitorul din ochi, până ce acesta închise uşa în urma sa. Apoi, temându-se, fără îndoială, că o să tragă cu urechea în anticameră, se duse să deschidă din nou uşa, după plecarea valetului — precauţie deloc inutilă, căci rapiditatea cu care îşi luă tălpăşiţa jupânul Germain dovedi că nu era deloc scutit de păcatul care i-a pierdut pe primii părinţi ai omului. Domnul Noirtier îşi asumă, apoi, răspunderea de a încuia el însuşi uşa de la anticameră, se întoarse şi o încuie şi pe aceea de la odaia de dormit, trase zăvoarele şi veni să-i întindă mâna lui Villefort, care îi urmărise toate aceste manevre cu o surpriză din care nu-şi revenise încă.

— Nu zău? Ştii oare, dragul meu Gérard, îi zise el tânărului, privindu-l cu un zâmbet a cărui expresie era destul de greu de definit, că nu ai deloc aerul c-ai fi încântat că mă vezi?

— Ba da, tată, zise Villefort, sunt încântat. Dar nu mă aşteptam câtuşi de puţin la vizita dumitale şi de aceea m-am zăpăcit puţin.

— Dar, dragul meu fiu, reluă domnul Noirtier, aşezându-se, mi se pare că şi eu ţi-aş putea zice acelaşi lucru. Cum adică? Îmi anunţi logodna ta, pe 28 februarie, la Marsilia, iar, pe 3 martie, te afli la Paris?

— Dacă mă aflu aici, tată, zise Gérard apropiindu-se de domnul Noirtier, n-ar trebui să te plângi, căci pentru tine am venit, iar călătoria mea s-ar putea să te salveze.

— Ei, nu spune! făcu domnul Noirtier, întinzându-se cu dezinvoltură în fotoliul în care se aşezase. Adevărat? Povesteşte-mi cum vine treaba asta, domnule magistrat, căci trebuie să fie tare ciudată.

— Tată, ai auzit vorbindu-se despre un anumit club bonapartist, care se întruneşte pe strada Saint-Jacques?

— La numărul 53? Da, eu sunt vicepreşedintele.

— Tată, sângele tău rece îmi dă fiori.

— Ce vrei, dragul meu? Când ai fost proscris printre montaniarzi, când ai ieşit din Paris ascuns într-o căruţă cu fân, când ai fost hăituit prin câmpiile de la Bordeaux de copoii lui Robespierre, te căleşti şi te deprinzi cu multe! Continuă, deci. Ei bine, ce s-a întâmplat la acel club din strada Saint-Jacques?

— S-a întâmplat că a fost chemat generalul Quesnel, iar generalul Quesnel, plecând la orele nouă de acasă de la el, a fost găsit a treia zi în Sena.

— Şi cine ţi-a spus ţie această frumoasă poveste?

— Regele însuşi, domnule.

— Ei bine, eu, în schimbul poveştii tale, continuă Noirtier, o să-ţi servesc una nouă.

— Tată, cred că ştiu deja ce urmează să-mi spui.

— Aha! Ai aflat despre debarcarea Majestăţii Sale împăratul?

— Tăcere, tată, te rog, în primul rând pentru binele tău şi apoi şi pentru al meu. Da, am aflat această veste, ba chiar am aflat-o înaintea ta, căci de acum trei zile am pornit la drum, gonind ca vântul, de la Marsilia la Paris, furios că nu pot trimite la două sute de leghe înaintea mea gândul care îmi arde creierul.

— De acum trei zile! Eşti nebun? Acum trei zile împăratul nici nu se îmbarcase.

— Nu contează, eu ştiam de plan.

— Cum aşa?

— Dintr-o scrisoare de pe Insula Elba care ţi-era adresată.

— Mie?

— Ţie, iar eu am găsit-o întâmplător în portofelul mesagerului. Dacă această scrisoare ar fi căzut în mâinile altcuiva, la ora aceasta, tată, ai fi fost probabil împuşcat.

Tatăl lui Villefort începu să râdă.

— Haida-de! zise el. Se pare că Restauraţia a învăţat de la Imperiu modul de a-şi rezolva expeditiv problemele... Împuşcat! Dragul meu, te cam pripeşti! Şi, scrisoarea asta, unde este? Te cunosc prea bine pentru a mă teme că ai lăsat-o să zacă pe undeva.

— Am ars-o, cu frica să nu rămână cumva vreun colţişor cât de mic. Căci, acea scrisoare era sentinţa ta la moarte.

— Şi distrugerea viitorului tău, răspunse cu răceală Noirtier. Da, înţeleg. Dar nu am de ce să mă tem, câtă vreme mă aperi tu.

— Fac mai mult decât atât, domnule, te salvez.

— Ah, drace! Devine chiar dramatic. Explică-te!

— Domnule, revin la clubul acela de pe strada Saint-Jacques.

— S-ar părea că acest club stă ca un ghimpe în inima domnilor de la poliţie. De ce n-au căutat mai bine? L-ar fi găsit.

— Nu l-au găsit încă, dar i-au luat urma.

— E termenul consacrat, ştiu prea bine. Când poliţia e prinsă pe picior greşit, zice că s-a luat urma vinovatului, iar guvernul aşteaptă liniştit până în ziua în care poliţia vine şi spune, cu urechile pleoştite, că urma aceea s-a pierdut.

— Da, însă a fost găsit un cadavru. Generalul Quesnel a fost ucis şi, în toate ţările lumii, acest lucru se consideră o crimă.

— O crimă spui? Dar nimic nu dovedeşte că generalul ar fi fost victima unei crime! La fiecare trei zile se pescuiesc morţi din Sena, oameni care s-au azvârlit din disperare sau care au făcut baie şi s-au înecat fiindcă nu ştiau să înoate.

— Tată, ştii bine că generalul nu s-a înecat din disperare şi că nu face nimeni baie în Sena în luna ianuarie. Nu, nu, nu-ţi face iluzii, această moarte este apreciată fără dubii drept crimă.

— Şi cine a apreciat-o astfel?

— Regele însuşi.

— Regele! Îl credeam destul de bun filosof ca să înţeleagă că nu există crimă în politică. În politică, dragul meu, ştii la fel de bine ca mine, nu există oameni, ci idei, nu există sentimente, ci interese. În politică nu se ucide un om, ci se suprimă un obstacol, atâta tot. Vrei să ştii cum s-au petrecut lucrurile? Ei bine, o să-ţi povestesc eu. Am crezut că se poate conta pe generalul Quesnel, ne fusese recomandat de pe Insula Elba. Unul dintre ai noştri s-a dus la el acasă şi l-a invitat să vină pe strada Saint-Jacques, la o întrunire unde avea să se găsească între prieteni. El a venit şi, acolo, i s-a dezvăluit întregul plan, plecarea din Insula Elba, debarcarea prevăzută şi restul. Apoi, după ce a ascultat totul, a înţeles totul şi n-a mai avut nimic de aflat, ne-a răspuns că el este regalist. Stupoare! Toţi ne-am uitat unii la alţii. I-am cerut să jure că nu va trăda, el a jurat, dar cu atâta rea-credinţă, încât a jura astfel însemna aproape să-l ispiteşti pe Dumnezeu. Ei bine, cu toate acestea, generalul a fost lăsat să iasă de bunăvoie, perfect liber. Nu s-a mai întors la el acasă? Ei, ce vrei, dragul meu? A plecat de la noi şi a greşit drumul, asta-i tot. O crimă! Într-adevăr, mă uimeşti, Villefort, tu, un substitut de procuror al regelui, să întemeiezi o acuzaţie pe nişte dovezi atât de fragile! Oare eu am venit vreodată la tine să-ţi spun, pe când îţi făceai meseria de regalist şi puneai să i se taie capul vreunuia dintre ai mei: „Fiule, ai comis o crimă!”. Nu, ci am spus: „Foarte bine, domnule, ai luptat şi ai învins; revanşa, mâine!”.

— Dar, tată, ia aminte, această revanşă va fi îngrozitoare când ne va veni nouă rândul.

— Nu te înţeleg.

— Contezi pe întoarcerea uzurpatorului?

— Mărturisesc.

— Te înşeli, tată, nu va face nici zece leghe în interiorul Franţei fără a fi urmărit, hăituit, prins ca o fiară sălbatică.

— Dragul meu, împăratul este, în momentul acesta, pe drumul spre Grenoble, pe 10 sau pe 12 martie va fi la Lyon şi, pe 20 sau pe 25, la Paris.

— Populaţia se va ridica...

— Pentru a-i ieşi cu drag în întâmpinare.

— Nu are cu el decât o mână de oameni şi împotriva lui vor fi trimise armate întregi.

— Care vor deveni escorta sa, până în capitală. Într-adevăr, dragul meu Gérard, tot copil ai rămas. Te crezi bine informat, pentru că un telegraf îţi anunţă, la trei zile după debarcare: „Uzurpatorul a debarcat la Cannes cu vreo câţiva oameni. Este urmărit”. Dar unde este acum? Ce face? Habar n-aveţi! Este urmărit, iată tot ce ştiţi. Ei bine, va fi urmărit aşa până la Paris, fără a se trage nici un foc de armă.

— Grenoble şi Lyon sunt oraşe devotate şi îi vor opune o barieră de netrecut.

— Grenoble îi va deschide porţile cu entuziasm, Lyonul întreg va ieşi înaintea lui să i se închine. Crede-mă, suntem la fel de bine informaţi ca şi voi, iar poliţia noastră este mai bună decât a voastră. Vrei o dovadă? De pildă, tu voiai să-mi ascunzi venirea ta, iar eu am aflat totuşi că ai sosit, la doar o jumătate de oră după ce ai trecut de barieră. Nu ţi-ai dat adresa nimănui decât vizitiului; ei bine, eu îţi ştiu adresa şi, ca dovadă, am venit pe la tine, chiar în clipa în care te aşezai la masă. Sună, aşadar, şi mai cere un tacâm! O să mâncăm împreună.

— Într-adevăr, răspunse Villefort, privindu-şi tatăl cu uimire, într-adevăr, mi se pare că eşti bine informat.

— Ei, Doamne, lucrurile sunt foarte simple! Voi, ceilalţi, care deţineţi acum puterea, nu aveţi decât căile pe care vi le deschid banii, pe când noi, care aşteptăm puterea, le avem pe ale devotamentului.

— Devotament? zise Villefort râzând.

— Da, devotament. Aşa se numeşte, în termeni sinceri, ambiţia care nădăjduieşte.

Şi tatăl lui Villefort întinse mâna către cordonul soneriei, pentru a-l chema el însuşi pe servitorul pe care fiul său nu-l chema.

Villefort îl opri, apucându-l de braţ.

— Stai puţin, tată, zise tânărul, încă un cuvânt!

— Zi!

— Aşa prost pregătită cum este poliţia regalistă, ea ştie totuşi nişte lucruri teribile.

— Care anume?

— Semnalmentele omului care, în dimineaţa zilei în care a dispărut generalul Quesnel, s-a prezentat la el acasă.

— Ah, le ştie ea, această vrednică poliţie? Şi care sunt, mă rog, semnalmentele cu pricina?

— Obraz smead, părul, favoriţii şi ochii negri, redingotă albastră, încheiată în nasturi până la bărbie, rozetă de ofiţer a Legiunii de Onoare la butonieră, pălărie cu boruri largi şi baston de trestie.

— Aha! Ştie ea toate astea? făcu Noirtier. Şi, în acest caz, de ce n-a pus mâna pe omul cu pricina?

— Pentru că i-a pierdut urma, ieri sau alaltăieri, la colţul străzii Coq-Héron.

— Când îţi spuneam eu că poliţia voastră e prostănacă!

— Da, dar dintr-un moment într-altul îl poate regăsi.

— Da, zise Noirtier, privind cu nepăsare în jur. Da, dacă acel om nu este avertizat, dar el este şi... adăugă el zâmbind, o să-şi schimbe şi înfăţişarea şi costumul.

La aceste cuvinte, se ridică, îşi scoase redingota şi cravata, se îndreptă către o masă pe care erau pregătite toate obiectele necesare toaletei fiului său, apucă un brici, îşi săpuni faţa, şi, cu o mână foarte sigură îşi dădu jos favoriţii compromiţători, care reprezentau un indiciu atât de preţios pentru poliţie.

Villefort îl privea cu o spaimă împletită cu admiraţie.

Odată scăpat de favoriţi, Noirtier îşi dădu o altă linie tunsorii; îşi puse, în locul cravatei negre, o cravată colorată, pe care o luă dintr-un cufăr deschis; îmbrăcă, în locul redingotei sale albastre şi cu nasturi până sus, o redingotă de-a lui Villefort, de culoare cafenie şi evazată la poale; probă, în faţa oglinzii, pălăria cu boruri întoarse a tânărului, păru mulţumit de cum îi venea şi, lăsându-şi bastonul de trestie în colţul căminului, unde îl aşezase, spintecă aerul de vreo câteva ori cu o nuieluşă de bambus, pe care mâna sa

nervoasă o făcu să şuiere, nuieluşă cu ajutorul căreia elegantul substitut îi conferea mersului său acea siguranţă care constituia una dintre principalele sale calităţi.

— Ei bine, zise el, întorcându-se către fiul său, încremenit de uimire, când acest mod de schimbare a înfăţişării tatălui se încheie, ei bine, crezi că poliţia ta o să mă mai recunoască acum?

— Nu... Nu, tată, bâigui Villefort. Cel puţin aşa sper.

— Cu acestea, dragul meu Gérard, continuă Noirtier, mă bizui pe prudenţa ta ca să dispară toate obiectele pe care ţi le las în păstrare.

— Oh, fii fără grijă, tată! zise Villefort.

— Da, da! Acuma, cred că ai dreptate şi că se prea poate să-mi fi salvat viaţa. Dar, stai liniştit, îţi voi întoarce serviciul foarte curând.

Villefort clătină din cap.

— Nu eşti convins?

— Nădăjduiesc, cel puţin, că te înşeli.

— O să-l mai vezi pe rege?

— Poate.

— Vrei să treci drept profet în ochii lui?

— Profeţii care anunţă nenorociri nu sunt bine primiţi la curte, tată.

— Da, însă, mai devreme sau mai târziu, li se face dreptate. Şi, dacă ar mai fi o a doua Restauraţie, atunci ai fi privit ca un om de excepţie.

— Şi, mă rog, ce-ar trebui să-i spun regelui?

— Spune-i aşa: „Sire, aţi fost înşelat asupra stării de spirit a francezilor, asupra părerii oraşelor, asupra credinţei armatei. Cel numit la Paris căpcăunul din Corsica şi, la Nevers, încă uzurpator, este numit deja Bonaparte la Lyon şi Împărat la Grenoble. Îl credeţi hăituit, urmărit, pus pe fugă; el înaintează, iute ca vulturul pe care îl aduce înapoi. Soldaţii, pe care îi credeţi morţi de foame, sleiţi de oboseală, gata să dezerteze, cresc la număr ca zăpada în jurul bulgărelui care se rostogoleşte. Sire, plecaţi! Lăsaţi-i Franţa adevăratului său stăpân, celui care nu a cumpărat-o, ci a cucerit-o. Plecaţi, Sire, nu pentru că v-ar pândi vreun pericol, adversarul dumneavoastră este destul de puternic ca să vă ierte, ci pentru că ar fi umilitor pentru un nepot al Sfântului Ludovic să-i datoreze viaţa omului de la Arcole, de la Marengo şi de la Austerlitz!”. Aşa să-i spui, Gérard. Sau, mai degrabă, vezi-ţi de drum şi nu-i mai spune nimic. Ţine ascuns faptul că ai venit până aici, nu te lăuda cu scopul pentru care ai venit şi cu ceea ce ai făcut la Paris, zboară ca vântul înapoi, intră în Marsilia la ceas de noapte,

intră la tine în casă pe uşa din dos şi, odată ajuns acolo, rămâi în banca ta, umil, neştiut de nimeni şi mai ales nu te arăta ameninţător, căci, de data aceasta, ţi-o jur, vom acţiona ca nişte oameni foarte hotărâţi, care-şi cunosc bine duşmanii. Du-te, fiule, du-te, dragul meu Gérard, şi în schimbul acestei supuneri la poruncile părinteşti sau, dacă-ţi place mai mult, acestui respect pentru sfaturile unui prieten, o să te lăsăm în funcţia ta. Aşa o să ai, adăugă Noirtier zâmbind, încă un prilej de a mă salva, dacă roata politică o să te urce iarăşi, într-o bună zi, iar pe mine o să mă coboare. La revedere, dragul meu Gérard şi, la viitoarea ta călătorie, să vii să stai la mine!

Rostind aceste cuvinte, Noirtier ieşi, cu liniştea care nu-l părăsise nici o clipă cât durase această întrevedere, atât de tensionată.

Villefort, palid şi agitat, alergă la fereastră, ridică puţin perdeaua şi îl văzu trecând, calm şi netulburat, printre vreo doi sau trei indivizi cu mutre întunecate, pândind pe după stâlpi şi la colţul străzii, care probabil că stăteau acolo ca să-l aresteze pe omul cu favoriţi negri, cu redingotă albastră şi cu pălărie cu boruri largi.

Villefort rămase astfel, nemişcat şi ţinându-şi respiraţia, până ce tatăl său dispăru, la intersecţia cu strada Bussy. Atunci, se repezi către lucrurile pe care i le lăsase, îndesă cât mai la fundul cufărului cravata neagră şi redingota albastră, turti pălăria şi o înghesui în şifonier, rupse bastonul de trestie în trei bucăţi pe care le aruncă în foc, îşi puse o şapcă de voiaj, îşi chemă valetul de cameră, îl opri, cu o privire, de a-i pune miile de întrebări care îi stăteau pe buze, îşi încheie socotelile de la hotel, sări în trăsura care îl aştepta gata de drum, află, la Lyon, că Bonaparte tocmai intrase în Grenoble şi, trecând prin mijlocul agitaţiei care domnea de-a lungul întregului drum, sosi la Marsilia, pradă tuturor exaltărilor care cuprind inima unui om ambiţios, când a primit cele dintâi onoruri.

XIII Cele O Sută de Zile

Domnul Noirtier se arătă un bun profet, iar lucrurile decurseră rapid şi întocmai cum le prezisese el. Toată lumea ştie cum a fost această întoarcere din Insula Elba, întoarcere ciudată, miraculoasă, care, fără precedent în istorie, va rămâne probabil neegalată şi în viitor.

Ludovic al XVIII-lea făcu doar câteva, foarte slabe, încercări de a para această lovitură atât de dură, căci puţina sa încredere în oameni îi spulberase şi încrederea în evenimente. Regalitatea sau, mai bine-zis, monarhia, care abia fusese reconstituită de el, se clătină din temeliile sale încă nesigure şi, cu un singur gest, împăratul făcu să se prăbuşească tot acest edificiu, de fapt, un amestec inform de prejudecăţi învechite şi de idei novatoare. Villefort nu obţinu, aşadar, de la regele său, decât o recunoştinţă nu doar nefolositoare pentru moment, dar chiar primejdioasă, iar el avu prudenţa să nu-şi arate Crucea de Ofiţer al Legiunii de Onoare, deşi domnul de Blacas, aşa cum îl îndemnase regele, îi trimisese grijuliu brevetul.

Cu siguranţă că Napoleon l-ar fi destituit pe Villefort, dacă acesta nu s-ar fi bucurat de protecţia lui Noirtier, devenit atotputernic la curtea celor O Sută de Zile, datorită atât pericolelor pe care le înfruntase, cât şi serviciilor pe care le adusese. Astfel, după cum îi făgăduise, girondinul din ’93 şi senatorul din 1806, îl protejă pe cel care îl protejase în ajun.

Întreaga strădanie a lui Villefort de a-şi impune autoritatea se mărgini, aşadar, de-a lungul acestei perioade de evocare a imperiului, căruia, de altfel, i se putea prevedea cu uşurinţă a doua cădere, la a înăbuşi taina pe care Dantès fusese pe punctul de-a o dezvălui.

Numai procurorul regelui fu destituit, bănuit că s-ar fi arătat de partea bonapartiştilor doar din interes.

Cu toate acestea, abia fusese restabilită puterea imperială, cu alte cuvinte, abia se instalase împăratul în acelaşi Tuileries pe care tocmai îl părăsise Ludovic al XVIII-lea şi începu să-şi lanseze ordinele numeroase şi contradictorii din acel mic cabinet în care, pe urmele lui Villefort, ne-am introdus şi noi cititorii, şi pe a cărui masă de nuc el găsi, încă deschisă şi pe jumătate plină, tabachera lui Ludovic al XVIII-lea, că Marsilia, în pofida atitudinii magistraţilor săi, începu să simtă mocnind în sânul său acele rămăşiţe de război civil, niciodată stinse pe de-a întregul în sudul Franţei. A

lipsit foarte puţin pentru ca represaliile să treacă peste micile busculade zgomotoase, în luarea cu asalt a locuinţelor regaliştilor, baricadaţi în casele lor, şi peste injuriile cu care erau blagosloviţi cei care totuşi îndrăzneau să iasă.

Printr-o revenire absolut firească, venerabilul armator, despre care noi v-am spus că făcea parte din tabăra populară, se trezi, la rândul său, hai să nu zicem atotputernic, fiindcă domnul Morrel era un om chibzuit şi cam timid din fire, ca toţi cei care şi-au dobândit încet şi cu trudă o avere din comerţ, ci să zicem numai că se trezi în măsură, chiar şi-aşa depăşit de bonapartiştii zeloşi care-l catalogau drept moderat, în măsură, ziceam, de a-şi ridica vocea pentru a face auzită o reclamaţie — iar această reclamaţie, după cum se poate lesne bănui, era în legătură cu Dantès.

Villefort rămăsese în picioare, în pofida căderii superiorului său, iar căsătoria sa, la fel de bine statornicită, fusese doar amânată pentru timpuri mai bune. Dacă împăratul şi-ar fi păstrat tronul, lui Gérard i-ar fi trebuit o altă persoană cu care să se căsătorească, iar tatăl său se însărcinase să-i găsească una potrivită. Dacă o a doua Restauraţie l-ar fi readus pe Ludovic al XVIII-lea în Franţa, atât influenţa domnului de Saint-Méran, cât şi a lui personal s-ar fi dublat, iar căsătoria cu Renée ar fi devenit mai nimerită ca oricând.

Aşadar, substitutul procurorului regelui era, pentru moment, cel mai de frunte magistrat al Marsiliei, când, într-o dimineaţă, uşa biroului său se deschise şi îi fu anunţat domnul Morrel.

Un altul s-ar fi grăbit să iasă în întâmpinarea armatorului şi, prin această grabă, şi-ar fi trădat slăbiciunea, dar Villefort era un om superior, care avea, dacă nu practica, cel puţin intuiţia tuturor lucrurilor. Îl lăsă pe domnul Morrel să facă anticameră, la fel cum ar fi procedat şi pe timpul Restauraţiei, cu toate că nu avea pe nimeni în biroul său, ci numai pentru simplul motiv că aşa se obişnuieşte, ca la un substitut al procurorului regelui să faci anticameră. Apoi, după un sfert de oră, timp pe care îl folosi ca să răsfoiască vreo două sau trei ziare de orientări opuse, porunci să fie introdus armatorul.

Domnul Morrel se aştepta să-l găsească pe Villefort spăşit, în schimb îl găsi la fel cum îl văzuse şi cu şase săptămâni mai devreme, adică sigur pe sine, hotărât şi arătând aceeaşi desăvârşită politeţe rece, bariera cel mai greu de trecut între omul nobil şi omul de rând.

Păşise în cabinetul lui Villefort convins că magistratul o să tremure când o să dea cu ochii de el şi, dimpotrivă, el se trezi străbătut de fiori din cap până în picioare, emoţionat la culme în faţa acestui personaj care îl aştepta, cu o privire întrebătoare şi cu un cot sprijinit pe masa lui de lucru.

Armatorul se opri în prag. Villefort se uita la el de parcă ar fi făcut un oarecare efort de a-l recunoaşte. În sfârşit, după vreo câteva clipe de examinare în tăcere, în care onorabilul armator îşi tot învârti pălăria în mâini:

— Domnul Morrel, dacă nu mă înşel? zise Villefort.

— Da, domnule, chiar eu, răspunse armatorul.

— Atunci, apropiaţi-vă, continuă magistratul, făcându-i cu mâna un semn protector, şi spuneţi-mi cărui prilej îi datorez cinstea vizitei dumneavoastră.

— Nu bănuiţi deloc, domnule? întrebă Morrel.

— Nu, nici pe departe. Ceea ce nu mă împiedică însă să fiu gata de a vă servi, dacă îmi va sta în puteri să fac ceva în acest sens.

— Lucrul despre care vreau să vă vorbesc ţine numai şi numai de dumneavoastră, domnule, zise Morrel.

— Bine, atunci, vorbiţi!

— Domnule, începu armatorul, recăpătându-şi siguranţa pe măsură ce vorbea şi întărit, de altfel, şi de convingerea în dreptatea evidentă a cauzei pe care o susţinea, vă amintiţi că, mai înainte cu vreo câteva zile de a afla vestea despre debarcarea Majestăţii Sale împăratul, am venit la dumneavoastră să vă cer indulgenţă pentru un nefericit băiat, un marinar, secund la bordul bricului meu. Era acuzat, dacă vă mai amintiţi, de a fi avut legături cu Insula Elba, iar acele legături, care pe atunci erau o crimă, astăzi sunt un titlu de merit. Dumneavoastră îl serveaţi pe atunci pe Ludovic al XVIII-lea şi nu l-aţi tratat cu îngăduinţă, domnule, căci aceea era datoria dumneavoastră. Astăzi, îl serviţi pe Napoleon şi trebuie să-l protejaţi. Şi aceasta este tot datoria dumneavoastră. Am venit, aşadar, să vă întreb ce s-a întâmplat cu el.

Villefort făcu un efort uriaş de a se stăpâni.

— Numele acestui om? întrebă el. Fiţi bun şi amintiţi-mi cum se numea.

— Edmond Dantès.

E limpede că lui Villefort i-ar fi plăcut mai degrabă ca, într-un duel, să înfrunte primejdia de a sta sub gloanţele adversarului la douăzeci şi cinci de

paşi decât să audă rostindu-se astfel, în faţa lui, numele acesta. Totuşi, rămase neclintit.

„Astfel, îşi zise Villefort în gând, nu voi mai putea fi învinovăţit că am făcut din arestarea tânărului acesta o problemă pur şi simplu personală.”

— Dantès? repetă el. Edmond Dantès, aţi spus?

— Da, domnule.

Villefort deschise atunci un registru gros, aşezat pe un raft din apropiere, se îndreptă către o masă, de acolo trecu la dosare şi, întorcându-se către armator:

— Sunteţi foarte sigur că nu vă înşelaţi, domnule? îl întrebă el, cu tonul cel mai firesc din lume.

Dacă Morrel ar fi avut un spirit de observaţie mai ascuţit sau ar fi fost mai bine pus în temă asupra acestui caz, i s-ar fi părut ciudat că substitutul procurorului regelui catadicsea să-i dea socoteală despre nişte probleme cu totul în afara resortului său. El nu se întrebă de ce Villefort nu îl trimitea la registrele în care se ţinea evidenţa deţinuţilor, la guvernatorii închisorilor, la prefectul departamentului. Dar Morrel, căutând zadarnic semnele fricii la Villefort, nu văzu, în locul fricii care părea absentă, decât îngăduinţă: Villefort îl întâmpinase corect.

— Nu, domnule, zise Morrel, nu mă înşel. De altfel, îl cunosc pe bietul băiat de zece ani de zile şi este în slujba mea de patru ani. Am venit, vă mai amintiţi? acum şase săptămâni, să vă rog să fiţi îngăduitor, cum am venit şi astăzi să vă rog să-i faceţi dreptate bietului băiat. Data trecută, mi-aţi primit rugămintea destul de neplăcut şi mi-aţi răspuns ca un om nemulţumit. Ah! Crud se mai purtau regaliştii faţă de bonapartişti pe vremea aceea!

— Domnule, răspunse Villefort, parându-l cu iuţeala şi sângele său rece dintotdeauna, eram regalist pe atunci, fiindcă îi consideram pe Burboni nu doar moştenitorii legitimi ai tronului, dar şi aleşii poporului. Însă întoarcerea miraculoasă la care tocmai am fost martori mi-a dovedit că mă înşelam. Spiritul lui Napoleon a învins, monarhul legitim este monarhul iubit.

— Bravo! strigă Morrel, cu sinceritatea lui de om cumsecade şi dintr-o bucată. Îmi face plăcere să vă aud vorbindu-mi astfel şi cred că asta-i de bine pentru soarta lui Edmond.

— Numai puţin, reluă Villefort, frunzărind un nou registru, am dat de caz: era un marinar, nu-i aşa, care urma să se însoare cu o catalană? Da, da... Oh, îmi amintesc acum. Situaţia era foarte gravă.

— Cum aşa?

— Ştiţi că, după ce a ieşit de la mine, a fost condus direct la închisoarea din palatul justiţiei.

— Da, şi?

— Ei bine, am trimis un raport la Paris şi am adăugat şi hârtiile găsite asupra lui. Ce vreţi, îmi făceam datoria... La opt zile după arestare, acuzatul a fost luat de acolo.

— A fost luat? strigă Morrel. Şi ce-au făcut oare cu bietul băiat?

— Oh, liniştiţi-vă! Poate că a fost dus la Fenestrelle, la Pignerol sau pe insulele Sainte-Marguerite, ceea ce se numeşte expatriat, în termeni administrativi. Dar, într-o bună dimineaţă, o să-l vedeţi întorcându-se ca să preia comanda pe corabia lui.

— Să vină când o vrea el, locul îi va fi păstrat. Dar cum de nu s-a întors încă? Credeam că prima grijă a justiţiei bonapartiste ar trebui să fie eliberarea celor pe care i-a întemniţat justiţia regalistă.

— Nu acuzaţi cu nesocotinţă, dragul meu domn Morrel, răspunse Villefort. Trebuie, în toate lucrurile, să se procedeze conform legii. Ordinul de întemniţare a venit de sus şi tot de sus trebuie să vină şi ordinul de eliberare. Or, Napoleon s-a întors de numai cincisprezece zile şi abia de-au fost expediate scrisorile de iertare de pedeapsă.

— Dar, întrebă Morrel, nu există vreun mijloc prin care să grăbim formalităţile, acum, când ne bucurăm de victorie? Am câţiva prieteni, o oarecare influenţă, aş putea obţine anularea sentinţei.

— N-a fost nici o sentinţă.

— Atunci, a ordinului de întemniţare.

— Când este vorba despre deţinuţi politici, nu există registre. Uneori, guvernele au interesul să facă să dispară un om fără urmă. Numai însemnările de la închisori ar putea ajuta la căutare.

— Aşa se întâmpla probabil pe timpul Burbonilor, dar acum...

— Aşa se întâmplă în toate timpurile, dragul meu domn Morrel. Guvernele vin şi trec, dar seamănă între ele. Maşinăria penitenciarelor pusă la punct pe vremea lui Ludovic al XIV-lea continuă să meargă şi astăzi, în afară de Bastilia. Împăratul a fost întotdeauna mai riguros în ceea ce priveşte regulile de funcţionare a închisorilor decât însuşi Marele Rege, iar numărul celor închişi care nu apar în registre este incalculabil.

Atâta bunăvoinţă ar fi îndepărtat şi convingerile în prefăcătoria sa, iar Morrel nu avea nici măcar bănuieli.

— Dar, în sfârşit, domnule de Villefort, zise armatorul, ce sfat mi-aţi da ca să grăbesc întoarcerea sărmanului Dantès?

— Unul singur, domnule: faceţi o petiţie către ministrul de Justiţie.

— Oh, domnule, ştim noi cum stau lucrurile cu petiţiile. Ministrul primeşte două sute pe zi şi nu citeşte nici măcar patru.

— Da, reluă Villefort, dar va citi o petiţie pe care i-o voi trimite eu, recomandată de mine şi adresată lui direct.

— Şi aţi vrea să vă ocupaţi personal să-i parvină această scrisoare, domnule?

— Cu cea mai mare plăcere. Dantès putea fi vinovat, pe atunci, dar este nevinovat astăzi, şi este de datoria mea să ajut la redarea libertăţii celui pe care a fost de datoria mea să-l bag la închisoare.

Villefort preîntâmpina astfel pericolul unei anchete, puţin probabile, totuşi posibile, anchetă care l-ar fi pierdut fără speranţă.

— Dar cum trebuie să te adresezi ministrului?

— Luaţi loc aici, domnule Morrel, zise Villefort, cedându-i jilţul său armatorului. O să vă dictez eu.

— Aveţi această bunătate?

— Fără îndoială. Să nu mai pierdem timpul, căci deja am pierdut destul!

Villefort fu străbătut de un fior la gândul acelui deţinut, care îl blestema în tăcere şi în beznă, dar era amestecat prea mult pentru a mai da înapoi. Dantès trebuia zdrobit între rotiţele ambiţiei sale.

— Aştept, domnule, zise armatorul, aşezat în jilţul lui Villefort, cu pana în mână.

Villefort îi dictă, atunci, o cerere în care, din motive foarte temeinice, nici nu încăpea îndoială, îi exagera patriotismul lui Dantès şi serviciile aduse de el cauzei bonapartiste. În această cerere, Dantès deveni unul dintre cei mai activi agenţi care contribuiseră la întoarcerea lui Napoleon. Era evident că, văzând o astfel de prezentare, ministrul trebuia să-i facă dreptate pe loc, dacă justiţia nu i-ar fi făcut-o deja.

Petiţia odată încheiată, Villefort o reciti cu voce tare.

— Asta e, zise el, şi de acum, bizuiţi-vă pe mine.

— Şi petiţia va pleca în curând, domnule?

— Chiar azi.

— Cu recomandaţia dumneavoastră?

— Cea mai bună recomandaţie pe care o pot adăuga, domnule, este de a întări că tot ceea ce aţi scris dumneavoastră în această cerere este absolut

adevărat.

Şi Villefort se aşeză, la rândul său, şi, pe un colţ al petiţiei, îşi aşternu mărturia.

— Şi acum, domnule, ce trebuie să mai facem?

— Să aşteptăm, răspunse Villefort. Răspund eu de tot.

Această încredinţare îi readuse speranţa în suflet lui Morrel. Plecă de la substitutul procurorului regelui încântat de el şi se duse să-i anunţe bătrânului tată al lui Dantès că îşi va vedea fiul foarte curând.

Cât despre Villefort, în loc s-o trimită la Paris, puse grijuliu la păstrare această cerere care, dacă l-ar fi salvat pe Dantès în prezent, l-ar fi compromis îngrozitor în viitor, presupunând că s-ar fi întâmplat acel lucru pe care situaţia din Europa şi cursul evenimentelor îngăduiau deja să fie întrevăzut, adică o a doua Restauraţie.

Dantès rămase, aşadar, la închisoare. Pierdut în străfundurile carcerei sale, nu-i ajunse nimic la urechi din vuietul formidabil al căderii de pe tron al lui Ludovic al XVIII-lea şi din acela, mai teribil încă, al prăbuşirii imperiului.

Villefort, însă, urmărise totul cu un ochi vigilent şi ascultase totul cu o ureche atentă. De două ori, în timpul acelei scurte apariţii imperiale pe firmamentul istoriei, denumite Cele O Sută de Zile, Morrel îşi reînnoise asaltul, stăruind de fiecare dată în favoarea eliberării lui Dantès, şi, de fiecare dată, Villefort îl liniştise cu făgăduieli şi speranţe. Până la urmă, sosi momentul Waterloo. Morrel nu-şi mai făcu apariţia la Villefort — armatorul făcuse pentru tânărul său prieten tot ce fusese omeneşte cu putinţă. Să fi încercat noi tentative, sub această a doua Restauraţie, ar fi însemnat să se compromită zadarnic.

Ludovic al XVIII-lea se urcă din nou pe tron. Villefort, pentru care Marsilia era plină de amintiri, care îl împovărau cu remuşcări, ceru şi obţinu postul vacant de procuror al regelui de la Toulouse. La cincisprezece zile după instalarea la noua sa reşedinţă, se căsători cu domnişoara Renée de Saint-Méran, al cărei tată era mai bine văzut la curte ca oricând.

Iată cum Dantès, în timpul celor O Sută de Zile şi după Waterloo, rămase întemniţat, uitat, dacă nu de oameni, cel puţin de Dumnezeu.

Danglars înţelese întreaga greutate a loviturii pe care i-o dăduse lui Dantès, văzându-l pe Napoleon întorcându-se în Franţa. Denunţul său fusese adevărat şi, ca toţi oamenii cu o anumită înclinaţie către crimă şi cu o

inteligenţă medie în viaţa obişnuită, numi această stranie coincidenţă „un decret al Providenţei”.

Dar când Napoleon fu din nou la Paris şi vocea i se făcu din nou auzită, poruncitoare şi puternică, Danglars se temu. Dintr-o clipă într-alta se aştepta să-l vadă reapărând pe Dantès, Dantès ştiind totul, Dantès ameninţător şi capabil de orice răzbunare. Atunci îşi exprimă în faţa domnului Morrel dorinţa de a părăsi serviciul pe mare şi obţinu de la el o recomandaţie pe lângă un negustor spaniol, la care Danglars intră pe post de comis, pe la sfârşitul lunii martie, adică la vreo zece sau douăsprezece zile după reinstalarea lui Napoleon la Tuileries. Plecă la Madrid şi nimeni nu mai auzi vorbindu-se de el.

Fernand, în ceea ce-l priveşte, nu pricepu nimic. Dantès era absent şi asta era tot ce-şi dorise. Ce se întâmplase cu el? Nici nu încercă să afle. Numai că, de-a lungul întregului răgaz prilejuit de această absenţă, el se căzni, pe de-o parte, să o înşele pe Mercédès în privinţa motivelor acestei dispariţii şi, pe de alta, să-şi făurească planuri de a o răpi şi a pleca împreună în altă ţară. Din când în când, de asemenea, şi acestea erau ceasurile întunecate din viaţa sa, se aşeza pe vârful capului Pharo, în acel loc de unde se puteau zări, deopotrivă, Marsilia şi satul catalanilor, pândind, trist şi neclintit ca o pasăre de pradă, dacă nu cumva avea să-l vadă reapărând, pe unul dintre aceste două drumuri, pe tânărul frumos cu pasul sprinten, cu fruntea ridicată, care, şi pentru el, devenise mesagerul unei crâncene răzbunări. În acel caz, hotărârea nestrămutată a lui Fernand era de a-i fi zburat creierii lui Dantès cu un foc de armă şi de a se fi omorât şi pe el, după aceea, pentru a-şi înfrumuseţa asasinatul, cum îşi zicea el în gândul său. Dar Fernand se amăgea singur: un om cu firea sa nu s-ar fi sinucis niciodată, căci nădăjduia necontenit.

În acel moment şi după atâtea ezitări dureroase, imperiul chemă, pentru ultima oară, soldaţii sub drapel şi tot ce însemna bărbat în stare să poarte o armă dădu fuga, dincolo de graniţele Franţei, ascultând de glasul poruncitor al împăratului. Fernand plecă, laolaltă cu ceilalţi, părăsindu-şi căsuţa din sat şi pe Mercédès, măcinat de gândul sumbru şi îngrozitor că, în urma lui, probabil, rivalul său avea să se întoarcă şi s-o ia de nevastă pe aceea pe care o iubea.

Dacă Fernand a fost vreodată la un pas de sinucidere, atunci aceasta s-a întâmplat când a trebuit s-o părăsească pe Mercédès.

Atenţiile cu care o înconjura pe Mercédès, mila pe care se prefăcea că o simte faţă de nenorocirea ei, grija cu care se străduia să-i ghicească fie şi cea mai mică dorinţă a fetei, produseseră efectul pe care îl produc întotdeauna gesturile de devotament asupra inimilor generoase. Mercédès îl preţuise întotdeauna pe Fernand ca pe un bun prieten. Acum, prietenia faţă de el spori, îmbogăţită cu un nou sentiment, recunoştinţa.

— Frate, zise ea, prinzându-i catalanului pe umăr raniţa sa de recrut, fratele meu, singurul meu prieten, nu te lăsa ucis, nu mă lăsa singură pe lumea aceasta, unde pentru mine nu sunt decât lacrimi şi unde voi rămâne a nimănui, dacă tu nu vei mai fi.

Aceste cuvinte, rostite în momentul plecării, îi mai dădură un strop de nădejde lui Fernand. Dacă Dantès nu avea să se întoarcă, Mercédès ar fi putut fi a lui, într-o bună zi.

Mercédès rămase singură, în locul acela pustiu, care niciodată nu i se păruse mai sterp, cu marea întinzându-se nemărginit în zare. Neîncetat scăldată în lacrimi, ca biata nebună a cărei poveste dureroasă ne-o spune legenda, era văzută rătăcind fără odihnă în jurul micului sat al catalanilor, ba oprindu-se sub dogoarea soarelui din Sud, stând încremenită şi mută ca o statuie, privind către Marsilia, ba aşezată pe ţărmul înalt, ascultând geamătul mării, veşnic ca şi durerea ei, şi întrebându-se neîncetat dacă n-ar fi fost mai bine să se aplece, să se lase trasă de propria sa greutate, să cadă în adâncuri şi să se lase înghiţită de ele, decât să îndure toată această crudă aşteptare fără speranţă.

Dacă nu-şi puse în fapt acest gând, nu fu din pricină că îi lipsi curajul, ci pentru că religia îi veni în ajutor şi o salvă de la sinucidere.

Caderousse fu chemat şi el în armată, ca şi Fernand, numai că, fiind mai în vârstă cu opt ani decât catalanul şi fiind deja căsătorit, nu plecă decât la a treia chemare sub arme şi fu trimis pe coastă.

Bătrânul Dantès, care nu-şi mai ţinea zilele decât cu speranţă şi-o pierdu şi pe aceasta, la căderea împăratului.

După cinci luni de zile de la despărţirea de fiul său şi aproape la aceeaşi oră la care fusese arestat, îşi dădu ultima suflare, în braţele lui Mercédès.

Domnul Morrel plăti toate cheltuielile de înmormântare şi stinse şi celelalte mici datorii, pe care bătrânul le făcuse cât timp zăcuse bolnav.

Însemna mai mult decât o binefacere să procedeze astfel, însemna curaj. Sudul era în fierbere şi să-l ajuţi, chiar şi pe patul de moarte, pe tatăl unui bonapartist atât de periculos ca Dantès era socotită o fărădelege.

XIV Deţinutul furios şi deţinutul nebun

Aproape la un an după reînscăunarea lui Ludovic al XVIII-lea, avu loc o vizită a domnului inspector general al închisorilor.

Din străfundul carcerei sale, Dantès auzi zdroncăniturile şi scârţâiturile tuturor acestor pregătiri, care stârneau mult tărăboi deasupra, dar care, jos, nu însemnau decât nişte zgomote slabe pentru urechea oricui altcuiva decât a unui deţinut, obişnuit să asculte, în încremenirea nopţii, cum îşi ţese păianjenul pânza şi cum cade, periodic, picătura de apă căreia îi lua o oră să se formeze pe tavanul carcerei lui.

Ghici că se petrecea un lucru neobişnuit la cei vii — locuia de atât de multă vreme într-un mormânt încât se putea considera, fără a greşi cine ştie ce, drept un mort.

Într-adevăr, inspectorul vizita, una după alta, sălile, celulele şi carcerele. Mai mulţi deţinuţi fură interogaţi — cei a căror blândeţe sau prostie îi recomanda îngăduinţei administraţiei. Inspectorul îi întrebă cum li se părea mâncarea şi dacă aveau vreo cerere.

Cu toţii răspunseră că mâncarea era oribilă şi că voiau să fie puşi în libertate.

Inspectorul îi întrebă, atunci, dacă nu mai aveau şi altceva să-i spună.

Oamenii clătinară din cap. Ce altceva mai bun decât libertatea puteau cere nişte deţinuţi?

Inspectorul se întoarse zâmbind şi îi zise guvernatorului:

— Nu ştiu de ce suntem puşi să facem aceste inspecţii zadarnice. Cine vede un deţinut e ca şi când ar vedea o sută, iar cine ascultă unul e ca şi când ar asculta o mie. Întotdeauna acelaşi refren: prost hrăniţi şi nevinovaţi. Mai aveţi şi alţii?

— Da, mai avem deţinuţii periculoşi sau nebuni, pe care îi ţinem în carcere.

— Hai să ne facem meseria până la capăt, zise inspectorul cu un aer de profundă lehamite. Să coborâm până la carcere!

— Staţi puţin, zise guvernatorul, să trimitem barem după doi paznici. Deţinuţii comit uneori nişte acte disperate şi zadarnice, pur şi simplu pentru că sunt sătui de viaţă şi vor să fie o dată condamnaţi la moarte. Aţi putea cădea victimă unui astfel de act.

— Bine, atunci luaţi măsurile de precauţie necesare, se învoi inspectorul.

Într-adevăr, chemară doi soldaţi şi abia după aceea începură să coboare o scară — atât de împuţită, atât de scârboasă şi atât de mucegăită, încât doar trecerea printr-un astfel de loc îţi afecta neplăcut şi vederea şi mirosul şi respiraţia.

— Oh! făcu inspectorul oprindu-se la jumătatea scării. Cine naiba poate trăi aici?

— Un conspirator dintre cei mai periculoşi, pentru care ni s-a recomandat pază deosebită şi care ne-a fost descris ca un individ în stare de orice.

— Stă singur?

— Bineînţeles.

— De cât timp se află aici?

— De aproape un an.

— Şi a fost vârât în carcera asta încă de când a intrat în închisoare?

— Nu, domnule, ci numai după ce a vrut să-l omoare pe temnicerul însărcinat să-i aducă mâncarea.

— A vrut să-l omoare pe temnicer?

— Da, domnule, chiar pe omul acesta, care ne luminează drumul, nu-i aşa, Antoine? întrebă guvernatorul.

— A vrut să mă ucidă cu tot dinadinsul, răspunse temnicerul.

— Nu zău! Atunci, înseamnă că individul este nebun?

— E mai rău decât atât, zise temnicerul, este un drac împeliţat.

— Vreţi să depuneţi o plângere împotriva lui? îl întrebă inspectorul pe guvernator.

— N-are rost, domnule, căci este destul de greu pedepsit şi aşa. De altfel, în prezent, este la un pas de a-şi pierde minţile şi, după experienţa observaţiilor noastre, nu va trece anul şi o să şi le piardă de tot.

— Pe legea mea, cu atât mai bine pentru el, zise inspectorul. Odată nebun de-a binelea, va suferi mai puţin.

După cum se vede, inspectorul era un om plin de omenie şi foarte demn de funcţia filantropică pe care o îndeplinea.

— Aveţi dreptate, domnule, zise guvernatorul, iar cuvintele dumneavoastră dovedesc că aţi studiat domeniul în profunzime. De pildă, într-o altă carceră, care nu este despărţită de asta de aici decât de vreo douăzeci de picioare de zid şi la care se ajunge coborând pe o altă scară,

avem un bătrân abate, fost şef de partid din Italia, care se află aici din 1811 şi căruia i s-a zdruncinat judecata pe la sfârşitul anului 1813, moment după care a devenit, din punct de vedere fizic, de nerecunoscut. Ba plânge, ba râde; ba slăbeşte, ba se îngraşă. Nu vreţi să-l vedeţi mai degrabă pe acesta? Nebunia lui este amuzantă şi n-o să vă întristeze nicidecum.

— O să-i văd şi pe unul şi pe celălalt, răspunse inspectorul. Trebuie să ne îndeplinim misiunea conştiincios.

Inspectorul era la primul său tur de vizite şi voia să facă impresie bună superiorilor.

— Să intrăm, mai întâi, la cel de aici, adăugă el.

— Cu plăcere, răspunse guvernatorul.

Făcu un semn temnicerului care deschise uşa.

La scârţâitul încuietorilor masive, la ţipătul balamalelor ruginite, învârtindu-se în pivoturile lor, Dantès, ghemuit într-un colţ al carcerei sale, unde primea, cu o fericire de nespus, o firavă geană de lumină, filtrată printr-o răsuflătoare îngustă şi zăbrelită, îşi înălţă capul. La vederea unui necunoscut, însoţit de doi soldaţi, luminat de torţele ţinute de doi temniceri, căruia guvernatorul îi vorbea cu pălăria în mână, Dantès ghici despre cine era vorba şi, socotind că i s-a ivit în sfârşit prilejul de a-i vorbi unei autorităţi, ţâşni înainte, cu mâinile împreunate.

Soldaţii încrucişară numaidecât baionetele, fiindcă avură impresia că deţinutul voia să se repeadă asupra inspectorului cu intenţii rele.

Inspectorul însuşi se retrase cu un pas.

Dantès înţelese că îi fusese prezentat ca un om de temut.

Atunci, îşi adună în privire toată blândeţea şi umilinţa care ar putea exista în inima unui om şi, exprimându-se cu un soi de elocvenţă pioasă, care îi uimi pe cei de faţă, încercă să-i mişte sufletul vizitatorului său.

Inspectorul ascultă cuvântarea lui Dantès până la sfârşit. Apoi, se întoarse către guvernator:

— O s-o apuce pe calea smereniei religioase, zise el, cu jumătate de voce. Este deja predispus la sentimente mai blânde. Aţi văzut? Teama a avut efect asupra lui, căci a dat înapoi în faţa baionetelor, câtă vreme un nebun nu se dă înapoi de la nimic. Am făcut, în legătură cu acest aspect, nişte observaţii foarte neobişnuite la Charenton.

După care, întorcându-se spre deţinut:

— Pe scurt, zise el, ce anume ceri?

— Cer să mi se spună ce crimă am comis; cer să fiu dus în faţa unor judecători; cer să înceapă instrucţia procesului meu; cer, în sfârşit, să fiu împuşcat, dacă sunt găsit vinovat, dar să fiu pus în libertate, dacă sunt nevinovat.

— Primeşti mâncare bună?

— Da, cred, habar n-am. Dar nu contează. Ceea ce trebuie să conteze, nu doar pentru mine, nefericit deţinut, dar şi pentru toţi funcţionarii care aplică legea, ba chiar şi pentru regele care ne cârmuieşte, este ca un nevinovat să nu fie victima unui denunţător mişel şi să nu moară în închisoare, blestemându-şi călăii.

— Astăzi eşti foarte potolit, zise guvernatorul. N-ai fost aşa mereu. Vorbeai cu totul altfel, dragul meu prieten, în ziua în care ai vrut să-ţi ucizi gardianul.

— Este adevărat, domnule, răspunse Dantès, şi îi cer cu umilinţă iertare pentru asta omului acestuia, care s-a purtat întotdeauna frumos cu mine... Dar, ce puteam face? Eram înnebunit, eram furios.

— Şi nu mai eşti?

— Nu, domnule, căci închisoarea m-a încovoiat, m-a frânt, m-a făcut una cu pământul... A trecut atâta vreme de când mă aflu aici!

— Atâta vreme?... Dar când ai fost arestat? întrebă inspectorul.

— Pe 28 februarie 1815, la ora două după-amiaza.

Inspectorul socoti:

— Suntem în 30 iulie 1816. Păi, ce spui? Au trecut numai şaptesprezece luni de când eşti în închisoare.

— Numai şaptesprezece luni! repetă Dantès. Ah, domnule, nu ştiţi ce înseamnă şaptesprezece luni de închisoare — sunt şaptesprezece ani, şaptesprezece secole! Mai ales pentru cineva ca mine, care era la un pas de fericire, pentru cineva ca mine, care urma să se însoare cu femeia pe care o iubea, pentru cineva ca mine, care vedea deschisă în faţa sa o carieră onorabilă şi care a pierdut totul într-o clipă. Un om care, din miezul celei mai frumoase zile a vieţii sale, cade în noaptea cea mai neagră, care îşi vede cariera făcută praf şi pulbere, care nu mai ştie dacă femeia care îl iubea îl mai iubeşte încă şi care nu are habar dacă bătrânul lui tată mai trăieşte sau a murit. Şaptesprezece luni de închisoare pentru un om obişnuit cu aerul mării, cu libertatea marinarului, cu spaţiul deschis, cu nemărginirea, cu infinitul! Domnule, şaptesprezece luni de închisoare înseamnă mai mult decât ar merita oricare dintre crimele numite prin cele mai cumplite cuvinte

din limba omenească. Aşadar, fie-vă milă de mine, domnule, şi cereţi pentru mine, nu iertarea, ci rigoarea; nu graţierea, ci un proces; nişte judecători, domnule, nu cer mai mult decât nişte judecători; nu i se pot refuza judecătorii unui acuzat.

— Bine, răspunse inspectorul. Vom vedea.

Apoi, întorcându-se către guvernator:

— Într-adevăr, zise el, sărmanul nenorocit m-a tulburat. Când o să ajungem sus, să-mi arătaţi registrul cu ordinul său de întemniţare.

— Desigur, zise guvernatorul. Dar cred că veţi găsi acolo nişte acuzaţii îngrozitoare împotriva lui.

— Domnule, continuă Dantès, ştiu că nu vă stă în puteri să mă scoateţi de aici, dar îmi puteţi transmite cererea către autorităţi, puteţi porni o anchetă, puteţi, în sfârşit, să mă ajutaţi să ajung în faţa unui tribunal. Un proces este tot ceea ce-mi doresc, ca să ştiu ce crimă am comis şi la ce pedeapsă sunt osândit. Căci, vedeţi dumneavoastră, nesiguranţa este cea mai rea dintre toate caznele.

— Ce vrei să spui? întrebă inspectorul.

— Domnule, exclamă Dantès, înţeleg, după tonul vocii dumneavoastră, că sunteţi mişcat. Domnule, spuneţi-mi că pot să sper!

— Nu îţi pot spune asta, răspunse inspectorul, pot doar să-ţi făgăduiesc că o să-ţi cercetez dosarul.

— Oh, domnule, atunci sunt liber, sunt salvat!

— Cine te-a arestat? întrebă inspectorul.

— Domnul de Villefort, răspunse Dantès. Căutaţi-l şi vorbiţi cu el.

— Domnul de Villefort nu mai este la Marsilia de un an, s-a mutat la Toulouse.

— Ah, nu mă mai miră, murmură Dantès. Singurul meu protector este departe.

— Domnul de Villefort avea vreun motiv de a te duşmăni? întrebă inspectorul.

— Nici unul, domnule. Ba chiar s-a arătat binevoitor cu mine.

— Aşadar, mă pot încrede în însemnările pe care le-a lăsat despre tine sau pe care o să mi le arate?

— Întru totul, domnule.

— Bine, aşteaptă!

Dantès căzu în genunchi, ridicându-şi mâinile către Cer şi murmurând o rugăciune, în care îl binecuvânta înaintea Domnului pe omul care coborâse

în temniţa lui, asemenea Mântuitorului venit să elibereze sufletele din iad.

Uşa se închise iarăşi, dar speranţa care coborâse odată cu inspectorul, rămase înăuntru, în carcera lui Dantès.

— Doriţi să vedeţi registrul de întemniţare imediat, întrebă guvernatorul, sau treceţi mai întâi pe la carcera abatelui?

— Hai să terminăm odată cu vizita carcerelor, răspunse inspectorul. Dacă o să ajung la lumina zilei, poate că n-o să mai am curajul să-mi duc până la capăt trista misiune.

— Ah, abatele nu este ca deţinutul ăsta, iar nebunia lui stârneşte mult mai puţină tristeţe decât mintea întreagă a vecinului său.

— Şi cum se manifestă, mă rog, nebunia lui?

— Oh, are o obsesie destul de ciudată: se crede posesorul unei comori uriaşe. În primul său an de închisoare, i-a oferit guvernului un milion, dacă guvernul ar fi fost de acord să-i redea libertatea. În al doilea an, două milioane, în al treilea, trei milioane şi tot aşa, din ce în ce mai mult. Acum a intrat în al cincilea an de închisoare şi o să vă ceară să vă vorbească între patru ochi, oferindu-vă cinci milioane.

— Da, este într-adevăr ciudat, zise inspectorul. Şi cum se numeşte milionarul acesta?

— Abatele Faria.

— Numărul 27! zise inspectorul.

— Am ajuns. Deschide, Antoine!

Temnicerul se supuse ordinului, iar privirea curioasă a inspectorului pătrunse până în străfundul carcerei „abatelui nebun”.

Astfel era numit, în general, deţinutul acela.

În mijlocul celulei sale, într-un cerc trasat pe pământ cu o bucăţică de mortar, smuls din zid, era întins un om aproape gol, într-atât de zdrenţuite îi ajunseseră hainele de pe el. Desenase în cercul lui nişte linii geometrice foarte drepte şi părea, în momentul acela, la fel de concentrat să-şi rezolve problema, cât era şi Arhimede când a fost ucis de un soldat de-al lui Marcellus. De aceea, nu se clinti la zgomotul pe care îl făcu uşa carcerei când se deschise şi nu păru să se trezească la realitate decât atunci când torţele scăldară într-o lumină neobişnuită pentru el pământul jilav pe care îşi făcea calculele. Abia atunci se întoarse şi văzu cu uimire grupul numeros care tocmai coborâse până la el în carceră.

Numaidecât, se sculă cu vioiciune, luă o pătură aruncată la picioarele patului său mizer şi se înfăşură grăbit în ea, ca să apară într-o ţinută cât mai

cuviincioasă în ochii străinilor.

— Ce anume ceri? întrebă inspectorul fără a-şi varia formula.

— Eu, domnule? făcu abatele cu un aer foarte mirat. Eu nu cer nimic.

— Nu înţelegi, reluă inspectorul. Eu sunt agent al guvernului, am misiunea de a merge prin închisori şi de a asculta reclamaţiile deţinuţilor.

— Oh, atunci, domnule, este cu totul altceva! strigă cu însufleţire abatele. Nădăjduiesc că ne vom înţelege.

— Vedeţi, zise şoptit guvernatorul, nu vi se pare că începe, aşa cum v-am prevenit?

— Domnule, continuă deţinutul, sunt abatele Faria, născut la Roma; am fost douăzeci de ani secretarul cardinalului Rospigliosi; am fost arestat, nu ştiu prea bine pentru ce, pe la începutul anului 1811. Din momentul acela, mi-am cerut mereu libertatea pe lângă autorităţile italiene şi franceze.

— De ce pe lângă autorităţile franceze? întrebă guvernatorul.

— Pentru că am fost arestat la Piombino şi presupun că, la fel ca Milano şi Florenţa, a devenit şi Piombino capitala vreunui departament francez.

Inspectorul şi guvernatorul se uitară unul la altul râzând.

— La dracu, dragul meu, zise inspectorul, informaţiile tale despre Italia nu sunt deloc recente.

— Datează din ziua în care am fost arestat, domnule, zise abatele Faria. Şi, cum Majestatea Sa împăratul crease deja regatul Romei pentru fiul pe care Cerul i-l trimisese, presupun că, urmându-şi cuceririle începute, a înfăptuit visul lui Machiavelli şi-al lui Cesare Borgia, acela de a uni toată Italia într-un singur regat.

— Domnule, zise inspectorul, din fericire, Providenţa a adus câteva schimbări în acest plan gigantic, pe care mi se pare că îl susţii cu înflăcărare.

— Este singurul mod de a face din Italia un stat puternic, independent şi fericit, răspunse abatele.

— Se prea poate, răspunse inspectorul, dar n-am venit ca să-ţi ţin o lecţie de politică transalpină, ci pentru a te întreba, ceea ce am făcut deja, dacă ai vreo nemulţumire în privinţa mâncării şi a condiţiilor de aici.

— Mâncarea este aşa cum este în toate închisorile, răspunse abatele, adică foarte proastă. Cât despre condiţii, le vedeţi şi singur, este un loc umed şi nesănătos, totuşi destul de bun pentru o carceră. Însă acum nu despre acestea trebuie să vorbim, ci despre nişte dezvăluiri de cea mai mare

importanţă şi de cel mai înalt interes, pe care vreau să i le comunic guvernului.

— Iată-ne ajunşi la oile noastre, zise în şoaptă guvernatorul către inspector.

— Iată de ce mă bucur să vă văd, continuă abatele, cu toate că m-aţi întrerupt dintr-un calcul foarte important, care, dacă mi-ar reuşi, ar schimba, probabil, sistemul lui Newton. Mi-aţi putea acorda favoarea de a vă vorbi între patru ochi?

— Ei, ce spuneam eu?! făcu guvernatorul către inspector.

— Vă cunoaşteţi omul, răspunse acesta din urmă zâmbind.

Apoi, reîntorcându-se către Faria:

— Domnule, zise el, ceea ce îmi ceri este cu neputinţă.

— Totuşi, domnule, stărui abatele, dacă ar fi vorba să ajutaţi guvernul să câştige o sumă enormă, o sumă de cinci milioane, de pildă?

— Pe legea mea, zise inspectorul întorcându-se către guvernator, aţi prezis până şi cifra!

— Hai, bine, reluă abatele, băgând de seamă că inspectorul făcuse o mişcare de a se retrage, nu este nevoie să fim absolut singuri. Domnul guvernator poate asista la discuţia noastră.

— Dragul meu domn, zise guvernatorul, din păcate, ştim dinainte şi pe de rost ceea ce ai de spus. Este vorba despre comoara dumitale, nu-i aşa?

Faria îl privi pe zeflemitor cu nişte ochi în care un observator nepărtinitor ar fi observat, cu siguranţă, un licăr de raţiune şi de adevăr.

— Fără îndoială, zise el. Despre ce altceva aţi vrea să vă vorbesc, dacă nu despre asta?

— Domnule inspector, continuă guvernatorul, vă pot relata această poveste la fel de bine ca şi abatele, căci de vreo patru sau cinci ani îmi tot împuiază urechile cu ea.

— Ceea ce dovedeşte, domnule guvernator, zise abatele, că sunteţi întocmai ca îndărătnicii despre care se vorbeşte în Scriptură, cei care au ochi şi nu văd, care au urechi şi nu aud.

— Dragul meu domn, zise inspectorul, guvernul este bogat şi, slavă Domnului, nu are nevoie de banii dumitale. Păstrează-i, aşadar, pentru ziua în care vei ieşi din închisoare.

Abatele căscă ochii mari şi îl apucă de mână pe inspector.

— Dar, dacă nu ies din închisoare, zise el, dacă, împotriva oricărei forme de dreptate, sunt ţinut mai departe în această temniţă, dacă mor fără a

apuca să îi transmit secretul nimănui, atunci această comoară va fi pierdută, nu-i aşa? Oare nu-i mai bine ca guvernul să profite de ea şi eu, de asemenea? O să urc oferta până la şase milioane, domnule. Da, voi ceda şase milioane şi mă voi mulţumi cu restul, dacă voi fi pus în libertate.

— Pe cuvântul meu, zise inspectorul cu jumătate de glas, dacă n-aş şti că omul acesta nu este în toate minţile, ascultându-l cum vorbeşte, pe un ton atât de convins, aş crede că spune adevărul.

— Nu sunt nebun, domnule, şi chiar spun adevărul! reluă Faria care, cu acea ascuţime a auzului, specifică deţinuţilor, nu scăpase nici un cuvânt din cele rostite de inspector. Comoara despre care vă vorbesc există cu adevărat şi sunt gata să semnez o înţelegere cu dumneavoastră, prin care dumneavoastră să mă duceţi până în locul pe care vi-l voi indica eu; acolo, se va săpa pământul sub ochii noştri şi, dacă mint, dacă nu se va găsi nimic, dacă sunt un nebun, aşa cum spuneţi... Ei bine, o să mă aduceţi înapoi, chiar în carcera aceasta, unde o să rămân până la sfârşitul zilelor mele şi unde o să mor fără să mai cer niciodată ceva, nici de la dumneavoastră, nici de la altcineva.

Guvernatorul izbucni în râs.

— Şi este departe comoara ta? întrebă el.

— La aproape o sută de leghe de aici, zise Faria.

— Socoteala nu-i rea, zise guvernatorul. Dacă toţi deţinuţii ar vrea să se distreze, plimbându-şi temnicerii vreo sută de leghe, şi dacă temnicerii s-ar învoi să facă o asemenea plimbare, pentru deţinuţi ar fi o şansă minunată ca s-o ia la sănătoasa de îndată ce li s-ar ivi prilejul, iar, pe durata unei astfel de călătorii, prilejul s-ar ivi cu siguranţă.

— Este un mijloc cunoscut, zise inspectorul, şi domnul abate nici măcar nu are meritul de a fi primul care l-a născocit.

Apoi, întorcându-se spre abate:

— Te-am întrebat dacă primeşti destulă mâncare, repetă el.

— Domnule, răspunse Faria, juraţi-mi pe Hristos că mă veţi elibera, dacă ceea ce v-am spus este adevărat şi eu o să vă indic locul în care este îngropată comoara.

— Primeşti mâncare destulă? repetă inspectorul.

— Domnule, în modul ăsta nu riscaţi nimic şi vedeţi prea bine că nu urmăresc să-mi aranjez şansa unei evadări, de vreme ce o să rămân în închisoare, cât se va face călătoria.

— N-ai răspuns la întrebarea mea! repetă nerăbdător inspectorul.

— Nici dumneavoastră la cererea mea! strigă abatele. Aşa că fiţi blestemat, ca toate capetele seci care n-au vrut să mă creadă! Nu vreţi aurul meu, o să-l păstrez eu! Îmi refuzaţi libertatea, o să mi-o trimită Dumnezeu! Plecaţi, nu mai am nimic de zis.

Şi abatele, aruncându-şi pătura pe pat, îşi luă de jos bucata de mortar şi se duse din nou să se aşeze în mijlocul cercului său, unde îşi continuă trasarea liniilor şi calculele sale.

— Ce face acolo? întrebă inspectorul, îndreptându-se spre ieşire.

— Îşi socoteşte comorile, răspunse guvernatorul.

Faria răspunse acestei batjocuri cu o privire scurtă, plină de cel mai profund dispreţ.

Vizitatorii ieşiră. Temnicerul încuie uşa în urma lor.

— Poate că a fost, într-adevăr, stăpân pe nişte comori, zise inspectorul, urcând scara.

— Sau poate că a visat că le stăpânea, răspunse guvernatorul, iar a doua zi s-a trezit nebun.

— Ce-i drept, zise inspectorul, cu naivitatea celor corupţi, dacă ar fi fost într-adevăr bogat, nu ar fi ajuns la închisoare.

Astfel se încheie aventura pentru abatele Faria. El rămase închis şi, în urma acestei vizite, faima sa de nebun spori şi mai mult.

Caligula sau Nero, aceşti inveteraţi căutători de comori, aceşti doritori de imposibil, şi-ar fi plecat urechea la cuvintele acestui biet năpăstuit şi i-ar fi acordat gura de aer pe care şi-o dorea, spaţiul căruia el îi dădea un asemenea preţ şi libertatea pe care se oferea s-o plătească atât de scump. Însă regii din zilele noastre, îngrădiţi între hotarele posibilului, nu mai au cutezanţa de a vrea; se tem de urechea care le ascultă ordinele pe care le dau ei, de ochiul care le scrutează faptele; nu mai simt superioritatea naturii lor divine; sunt doar nişte muritori încoronaţi, atâta tot. Odinioară, se credeau fiii lui Jupiter sau cel puţin aşa îşi ziceau şi păstrau câte ceva din firea de zeu a tatălui lor — e greu de cercetat ce se petrece dincolo de nori. Astăzi, regii se lasă cu uşurinţă priviţi. Or, cum dintotdeauna guvernului despotic i-a displăcut să lase la vedere, în ochii tuturor, efectele temniţei şi ale torturii, cum se cunosc puţine exemple de victime ale inchiziţiilor care să se fi întors între semeni cu oasele rupte şi rănile sângerânde, la fel se petrec lucrurile şi în cazul minţilor rătăcite — această plagă apărută în mâzga carcerelor, în urma torturilor morale, se păstrează aproape întotdeauna ascunsă cu grijă în locul unde s-a căpătat ori, dacă victima mai iese totuşi de

acolo, va fi înmormântată în cine ştie ce ospiciu sinistru, unde medicii nu mai recunosc nici omul, nici gândirea în rămăşiţele informe care le sunt predate de vreun temnicer obosit.

Abatele Faria, pierzându-şi minţile în temniţă, era condamnat, tocmai din pricina nebuniei sale, la închisoare pe viaţă.

În privinţa lui Dantès, inspectorul se ţinu de cuvânt. Urcând în biroul guvernatorului, ceru să vadă registrul cu însemnările despre deţinuţi. Notiţa în legătură cu Dantès era concepută astfel:

Edmond Dantès

— Bonapartist înrăit, a luat parte în mod activ la întoarcerea uzurpatorului de pe Insula Elba.

— A fi ţinut în cel mai mare secret şi sub cea mai strictă supraveghere.

Această notiţă era scrisă de o altă mână şi cu o altă cerneală decât celelalte din registru, ceea ce dovedea că fusese adăugată după încarcerarea lui Dantès.

Acuzaţia era prea limpede pentru a încerca s-o conteşti. Inspectorul scrise, aşadar, dedesubtul acoladei:

„Nimic de făcut”.

Această vizită îl readusese la viaţă, ca să zicem aşa, pe Dantès. De când intrase la închisoare, uitase să mai numere zilele, însă inspectorul îi dăduse o nouă dată, iar Dantès n-o mai uită. După ce vizitatorul plecă, scrise pe perete, cu o bucăţică de mortar, căzută din tavan, 30 iulie 1816 şi, începând de atunci, scrijeli câte un semn în fiecare zi, pentru ca socoteala timpului să nu-i mai scape.

Se scurseră astfel zile, apoi săptămâni, apoi luni... Dantès aştepta mai departe. Începuse prin a stabili, pentru eliberarea sa, un termen de cincisprezece zile. Socotind că avea să pună în rezolvarea cazului său fie şi jumătate din interesul pe care păruse că-l încercase, inspectorului i-ar fi fost de ajuns cincisprezece zile. Odată ce trecură cele cincisprezece, Dantès îşi zise că fusese absurd din partea lui să creadă că inspectorul avea să se ocupe de el mai înainte de a se întoarce la Paris. Or, nu se putea întoarce la Paris decât după ce şi-ar fi terminat vizitele pe la închisori, ceea ce ar fi putut dura o lună sau chiar două — aşadar, îşi acordă trei luni, în locul celor cincisprezece zile. După ce se scurseră şi cele trei luni, un alt argument îi veni în ajutor, ceea ce îl făcu să-şi acorde şase luni, dar, după ce se scurseră şi aceste şase luni, trăgând o linie sub scrijeliturile zilelor, descoperi că aşteptase zece luni şi jumătate. În aceste zece luni, nimic nu se schimbase în

regimul închisorii, nu i se dăduse nici o veste mângâietoare, iar, când îl întreba, temnicerul rămânea mut ca de obicei. Dantès începu atunci să se îndoiască de simţurile sale, să creadă că luase drept o amintire ceea ce nu fusese nimic altceva decât o nălucire a creierilor săi şi că îngerul mântuitor care îi apăruse în celula sa coborâse de fapt pe aripile vreunui vis.

Când se împlini un an, guvernatorul fu schimbat, căci obţinuse postul de conducere al fortului Ham, şi, plecând, luă cu el mai mulţi dintre subordonaţi, printre care şi pe temnicerul lui Dantès. Sosi un nou guvernator, dar, cum i-ar fi trebuit prea mult timp ca să înveţe numele deţinuţilor săi, porunci să i se vorbească despre ei desemnându-i doar prin numerele lor. Cumplitul azil, plin, se compunea din cincizeci de încăperi. Ocupanţii acestora fură numiţi după numărul celulei în care stăteau, astfel că nefericitul nostru tânăr încetă să se mai numească după numele său mic, Edmond, sau după numele de Dantès — deveni numărul 34.

XV Numărul 34 şi numărul 27

Dantès trecu prin toate fazele nefericirii pe care le îndură deţinuţii uitaţi într-o închisoare.

Începu prin orgoliu, care este o consecinţă a speranţei şi o convingere în nevinovăţia personală. Apoi, ajunse să se îndoiască de nevinovăţia sa, ceea ce adeverea în bună măsură părerile guvernatorului despre alienarea mintală. În sfârşit, prăbuşindu-se de pe culmile trufiei sale, se rugă, dar nu lui Dumnezeu, ci oamenilor. Dumnezeu fu ultima soluţie. Astfel, nefericitul, în loc să înceapă prin a nădăjdui în Domnul, nu ajunse la El decât după ce epuiză toate celelalte nădejdi.

Dantès se rugă, aşadar, să fie scos din carcera sa pentru a fi vârât într-alta, chiar şi mai întunecată şi mai adâncă. O schimbare, chiar şi în mai rău, rămânea totuşi o schimbare şi i-ar fi ţinut gândurile ocupate pentru câteva zile. Se rugă să i se îngăduie plimbarea, aerul, cărţile, cele trebuincioase scrisului. Nimic din toate acestea nu i se acordă, dar, nu conta, el le cerea neîncetat. Se obişnuise să-i vorbească noului său gardian, deşi acesta era încă şi mai mut decât cel dinainte, dacă era cu putinţă aşa ceva, dar, a-i vorbi unui om, fie el şi mut, tot însemna o plăcere. Dantès vorbea doar ca să-şi mai audă glasul. Încercase să vorbească şi de unul singur, dar atunci se speriase.

Adesea, pe vremea când era în libertate, Dantès se gândise cu groază la tovărăşia acestor deţinuţi, vagabonzi, bandiţi şi asasini, care, într-un soi de sărbătoare a josniciei, se dedau, toţi laolaltă, la nişte orgii de neînţeles şi la prieteşuguri înspăimântătoare. Acum ajunsese să-şi dorească să fie azvârlit într-o cloacă dintr-acestea, doar ca să poată vedea şi alte chipuri decât pe al temnicerului acela nepăsător, care nu voia să deschidă gura niciodată. Regreta ocna cu veşmintele înjositoare, cu lanţurile de picioare şi cu semnul pus cu fierul roşu pe umăr. Cei de pe galere erau, cel puţin, în compania unora ca ei, respirau aerul curat, vedeau cerul — cei de pe galere erau foarte fericiţi.

Îl imploră, într-o bună zi, pe gardian să ceară pentru el un tovarăş, chiar dacă ar fi fost să fie şi acel abate nebun, de care auzise vorbindu-se. Sub înfăţişarea temnicerului, oricât de aspră ar fi fost, rămâne întotdeauna un pic de omenie. Iar paznicul lui Dantès, în adâncul inimii sale, deşi faţa nu-l

trăda în nici un fel, îl căina pe nefericitul tânăr a cărui detenţie era atât de grea. El îi transmise guvernatorului cererea numărului 34, dar guvernatorul, precaut de parcă ar fi fost un înalt om politic, îşi închipui că Dantès voia să-i stârnească la răzmeriţă pe deţinuţi, să urzească cine ştie ce complot ori să se ajute, astfel, de un prieten într-o încercare de evadare, aşa că îl refuză.

Dantès încheiase cercul resurselor umane. După cum am spus că trebuia să se întâmple, se întoarse, atunci, către Dumnezeu.

Toate gândurile cucernice răspândite în lume, pe care le spicuiesc nefericiţii covârşiţi de destin, începură atunci să-i reîntărească mintea; îşi readuse aminte rugăciunile pe care îl învăţase mama sa şi le găsi un înţeles care, odinioară, îi scăpase, căci, pentru omul fericit, rugăciunea rămâne un şir de cuvinte monotone şi lipsite de sens, până în ziua în care durerea vine să-i explice lovitului de soartă acest limbaj sublim cu ajutorul căruia îi poate vorbi lui Dumnezeu.

Se rugă, aşadar, nu cu ardoare, ci cu furie. Rugându-se cu voce tare, nu se mai sperie de sunetul vocii sale şi, ca atare, căzu într-un soi de extaz. Îl vedea pe Dumnezeu apărând la fiecare cuvânt pe care îl rostea. Toate faptele din viaţa sa umilă şi pierdută le raporta la voinţa acestui Dumnezeu puternic, făcând din ele nişte pilde, propunându-şi diverse misiuni de îndeplinit şi, la sfârşitul fiecărei rugăciuni, strecura dorinţa egoistă, pe care oamenii găsesc mult mai des prilejul de a o adresa altor oameni decât lui Dumnezeu: Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri.

În pofida acestor rugăciuni fierbinţi, Dantès rămase în închisoare.

Atunci, gândirea i se întunecă, de parcă i se lăsase un nor gros peste ochi. Dantès era un om simplu şi lipsit de educaţie — trecutul rămăsese pentru el ascuns de acel văl întunecat pe care cunoaşterea îl înlătură. În singurătatea celulei sale şi în pustietatea minţii sale, nu putea să reconstituie epocile de mult apuse, să reînvie popoarele de mult dispărute, să reclădească cetăţile antice, pe care imaginaţia le îmbogăţeşte cu şi mai multă strălucire şi poezie şi care se perindă, apoi, prin faţa ochilor minţii, uriaşe şi luminate de focul din cer, ca tablourile babiloniene ale lui Martinn. El nu avea decât istoria sa, atât de scurtă, prezentul său, atât de întunecat şi viitorul său, atât de îndoielnic. Nouăsprezece ani de lumină la care să se gândească, probabil, timp de o noapte fără de sfârşit! Aşadar, nimic din ceea ce ştia nu-i putea veni în ajutor, abătându-i gândurile: spiritul său energic, căruia i-ar fi plăcut cel mai mult să străbată erele în zbor, era silit să rămână

captiv ca un vultur într-o colivie. Prin urmare, se agăţă de o idee, aceea a fericirii sale năruite aparent fără vreun motiv, dintr-un ghinion nemaiauzit. Şi se înverşună să creadă în această idee, răsucind-o pe toate părţile şi mestecând-o cu poftă, ca să zicem aşa, la fel cum în infernul lui Dante nemilosul Ugolino zdrobea între dinţi craniul arhiepiscopului Roger. Dantès nu avusese decât o chemare trecătoare la credinţă, bizuindu-se pe putere — o pierdu şi pe aceea, cum o pierd mulţi alţii după izbândă. Cu deosebirea că el unul nu obţinuse nimic.

După ascetism urmă turbarea. Edmond striga nişte blasfemii care îl făceau să tresară de groază pe temnicer, se izbea cu toată puterea de zidurile celulei, îşi revărsa furia pe tot ce găsea în jur şi mai ales pe el însuşi, izbucnind la cea mai mică supărare pe care i-o provoca vreun fir de nisip, vreun pai sau vreo pală de aer. Atunci, acea scrisoare de denunţ pe care i-o arătase Villefort, pe care o văzuse cu ochii lui şi o atinsese cu mâna lui, îi revenea limpede în minte — fiecare rând îi apărea scris cu litere de foc pe ziduri, ca Mene, Thekel, Upharsin[31] lui Belşaţar. Îşi spunea că ura oamenilor şi nu mânia dumnezeiască fusese aceea care îl azvârlise în prăpastia în care se afla şi le făgăduia acestor oameni necunoscuţi toate chinurile pe care i le născocea imaginaţia lui înfierbântată şi tot socotea că până şi cele mai cumplite erau încă prea blânde şi mai ales prea scurte pentru ei, căci, după chinuri urma moartea, iar moartea însemna, dacă nu odihna, cel puţin neputinţa de a mai simţi ceva, care semăna cu odihna.

Zicându-şi în sinea lui, privitor la aceşti duşmani, că moartea însemna linişte şi că, atunci când vrei să pedepseşti cu deosebită cruzime, îţi trebuie alte mijloace decât moartea, căzu în nemişcarea posacă a gândurilor de sinucidere. Nefericire celui care, odată alunecând pe panta deznădejdii, se agaţă de astfel de idei sinistre! Căci acestea alcătuiesc una dintre acele mări moarte, care se întind ca azurul apelor limpezi, dar în care înotătorul simte cum i se încleiază, din ce în ce mai tare, picioarele în mocirla aceea vâscoasă, care îl atrage către ea, îl soarbe, îl înghite. Odată prins astfel, dacă ajutorul divin nu se întâmplă să-l salveze, totul s-a sfârşit, căci fiecare strădanie, pe care o face el pentru a se smulge, îl afundă şi mai mult în moarte.

Totuşi, această stare de agonie morală este mai puţin cumplită decât suferinţa de dinainte şi decât pedeapsa care probabil îi va urma. Este un soi de consolare veritiginoasă, care îţi arată prăpastia căscându-se sub tine, iar, în fundul prăpastiei, neantul. Ajuns la acest punct, Edmond găsi o oarecare

mângâiere în această perspectivă: toate durerile sale, toate suferinţele sale, cu tot cortegiul de năluci pe care îl târau după ele, părură că-şi iau zborul din acel cotlon al închisorii sale, în care îngerul morţii ar fi putut, din acel moment, să coboare în tăcere. Dantès privi cu linişte la viaţa sa de până atunci, cu spaimă la viaţa lui viitoare şi alese această poziţie de mijloc, care i se părea un adăpost temporar.

„Uneori, îşi zicea el atunci, în călătoriile mele îndepărtate, pe vremea când mai eram încă un om şi când acest om, liber şi puternic, le dădea celorlalţi comenzi care îi erau duse la îndeplinire, vedeam bolta acoperindu-se, marea fremătând şi mugind, furtuna născându-se într-un colţ de cer şi, asemeni unui vultur gigantic, străbătând spaţiul dintr-o zare într-alta, cu aripile sale. Atunci, simţeam că vasul meu nu era decât un refugiu neputincios, căci până şi vasul meu, uşor ca un fulg în mâna unui uriaş, tremura şi se înfiora. După puţin timp, în vuietul înspăimântător al talazurilor, priveliştea colţilor de stâncă tăioşi îmi vestea moartea, iar moartea mă înfricoşa. Mă străduiam să-i scap şi-mi adunam toate puterile mele de om şi toată ştiinţa mea de marinar ca să mă lupt cu Dumnezeu!... Dar asta pentru că, atunci, eram fericit, pentru că a reveni la viaţă însemna a reveni la fericire; pentru că moartea aceea n-o chemasem eu, n-o alesesem eu; pentru că, în sfârşit, somnul de veci mi se părea greu pe patul acela de alge şi de pietre; pentru că mă revoltam, eu, care mă socoteam o creatură făcută după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, şi nu voiam să slujesc, după moarte, drept hrană pescăruşilor şi vulturilor. Dar astăzi este altceva — am pierdut tot ce mă putea face să iubesc viaţa; astăzi, moartea îmi surâde ca o doică pruncului pe care îl va legăna; astăzi, mor în plata mea şi mă cufund în somn, sleit şi frânt, la fel cum adormeam după una dintre acele seri de disperare şi de furie, în timpul cărora număram trei mii de ocoluri date celulei, adică trei mii de paşi, adică aproape zece leghe.”

De îndată ce acest gând încolţi în mintea tânărului deţinut, deveni mai împăcat, mai senin. Îşi preţui mai mult patul său tare şi pâinea sa neagră, mâncă mai puţin, nu mai dormi deloc şi, după puţin timp, găsi aproape suportabil acest rest de existenţă, de care acum era încredinţat că s-ar fi putut lepăda când ar fi dorit, cum lepezi un veşmânt ponosit.

Erau două moduri de a muri: unul, simplu, consta în a-şi lega batista de una dintre gratiile ferestrei şi a se spânzura. Celălalt ar fi fost să se prefacă numai că mănâncă şi să se lase să moară de foame. Primul îi era absolut nesuferit lui Dantès, crescut în groaza de piraţi, indivizii care, de obicei,

erau spânzuraţi de vergile corăbiilor. De aceea, spânzurarea însemna pentru el un soi de pedeapsă ruşinoasă şi nu voia s-o aplice lui însuşi. Alese, aşadar, al doilea mod şi începu să-l pună în fapt încă din ziua aceea.

Aproape patru ani se scurseseră în alternative ca acestea, pe care le-am descris. La sfârşitul celui de-al doilea, Dantès încetase să mai numere zilele şi recăzuse în uitarea timpului din care, odinioară, îl scosese inspectorul.

Dantès zisese: „Vreau să mor” şi îşi alesese felul morţii. După ce îl cântărise îndelung, de teamă să nu revină asupra deciziei sale, făcuse legământ cu sine însuşi că avea să moară astfel. „Când o să mi se aducă porţia de dimineaţă şi porţia de seară, se gândise el, o să arunc mâncarea pe fereastră şi o să-i fac să creadă că am mâncat-o.”

Făcu precum îşi jurase. De două ori pe zi, prin îngusta răsuflătoare zăbrelită, care nu-i îngăduia să zărească decât un petic de cer, îşi aruncă mâncarea, la început cu voioşie, apoi îngândurat şi, mai pe urmă, cu părere de rău. Trebuia să-şi repete în minte jurământul, ca să aibă tăria de a-şi continua cumplitul plan. Mâncarea aceea, care mai înainte îl dezgusta, acum, din pricina foamei care-l rodea cu colţii ei ascuţiţi, i se părea îmbietoare la vedere şi delicioasă la miros. Uneori, ţinea în mână câte un ceas tingirea plină, cu ochii ţintă la bucăţica de carne stricată sau la peştele împuţit şi la pâinea neagră şi mucegăită. Erau ultimele instincte vitale care încă mai luptau în el şi care, din când în când, îi îngenuncheau hotărârea. Atunci, celula sa nu i se mai părea chiar aşa de întunecată, iar situaţia lui devenea mai puţin disperată. Era încă tânăr. Probabil că avea vreo douăzeci şi cinci sau douăzeci şi şase de ani şi îi mai rămâneau aproape cincizeci de ani de trăit, adică de două ori mai mult decât trăise. În acest uriaş interval de timp, o groază de evenimente ar fi putut lua cu asalt porţile, ar fi putut dărâma zidurile castelului If şi i-ar fi putut reda libertatea! Şi atunci îşi apropia dinţii de mâncarea pe care, ca un Tantal osândit din proprie voinţă, şi-o îndepărtase el însuşi de gură. Însă, în clipa următoare, îi răsărea în minte jurământul său, iar firea sa generoasă se temea prea mult de propriul dispreţ ca să-şi încalce făgăduiala. Îşi istovi, aşadar, cu regularitate şi necruţător, puţina viaţă care îi rămăsese, până când veni o zi în care nu mai avu puterea să se ridice ca să-şi arunce pe fereastră mâncarea ce-i fusese adusă.

A doua zi, nu mai vedea şi abia de mai auzea.

Temnicerul îl credea foarte bolnav. Edmond spera într-o moarte foarte apropiată.

Ziua întreagă se scurse astfel. Edmond simţea cum o amorţeală nedesluşită, care nu era lipsită de o oarecare plăcere, punea stăpânire pe el. Spasmele nervoase ale stomacului i se liniştiseră, arşiţele setei i se potoliseră. Când închidea ochii, vedea o puzderie de luminiţe orbitoare, asemenea focurilor vii ale gazelor de mlaştină, care se văd izbucnind, ici-colo, noaptea — ajunsese la hotarul acelui tărâm necunoscut care se numeşte moarte. Deodată, seara, pe la ora nouă, auzi un zgomot surd, venind din zidul lângă care zăcea.

Atâtea vietăţi scârboase se perindaseră prin temniţa aceea, cu zgomotele lor cu tot, încât, treptat, Edmond se obişnuise să nu-şi mai întrerupă somnul doar pentru atâta lucru. De data aceasta, însă, fie că simţurile i se ascuţiseră la culme, din pricina înfometării îndelungate, fie că într-adevăr zgomotul era mai puternic ca de obicei, fie că în acel moment suprem totul căpăta mai multă importanţă, Edmond înălţă capul, ciulind urechea.

Era un râcâit uniform, care părea să vină fie de la o gheară uriaşă, fie de la nişte dinţi puternici, fie, în fine, de la trecerea apăsată a vreunei unelte pe piatră.

Cu toate că era slăbit, creierul tânărului fu surprins de această idee banală, necontenit vie în mintea oricărui deţinut — eliberarea. Zgomotul venea exact în clipa în care toate zgomotele urmau să înceteze pentru el, încât i se părea că Dumnezeu arăta, în sfârşit, îndurare pentru suferinţele sale şi îi trimitea acest zgomot pentru a-l îndemna să se oprească pe marginea gropii, unde se clătina deja pe picioare. Cine putea şti dacă vreunul dintre prietenii săi, vreunul dintre cei dragi, la care se gândise atât de adesea încât îşi istovise mintea, nu acţiona pentru el în momentul acela şi nu încerca să micşoreze distanţa care îi despărţea?

Însă, nu, fără îndoială că Edmond se înşela şi de fapt era unul dintre acele vise care leagănă sufletul în pragul morţii.

Totuşi, Edmond ascultă mai departe acest râcâit, care dură aproape trei ceasuri. Apoi, auzi un soi de prăbuşire, după care orice zgomot încetă.

După alte câteva ore, râcâitul începu iar, mai tare şi mai aproape de el. Deja Edmond era foarte interesat de această lucrare care îi ţinea tovărăşie. Deodată, intră temnicerul.

De aproape opt zile, de când se hotărâse să moară şi de aproape patru zile, de când începuse să-şi pună acest plan în aplicare, Edmond nu-i mai spusese nici un cuvânt acelui om, nu-i răspunsese nici atunci când acesta îl întrebase de care anume boală credea el că ar fi fost lovit şi se întorcea cu

faţa la perete când era privit prea îndeaproape. Dar, în ziua aceea, temnicerul ar fi putut auzi acel zgomot surd, ar fi putut da alarma, i-ar fi putut pune capăt şi ar fi împiedicat, astfel, acea nedesluşită speranţă, care şi doar prin gândul la ea îi făcuse încântătoare ultimele clipe lui Dantès.

Gardianul îi adusese mâncarea.

Dantès se săltă în capul oaselor şi, ridicându-şi vocea, se porni să turuie despre toate lucrurile care îi trecură prin minte, despre proasta calitate a alimentelor pe care le primea, despre frigul pe care îl îndura în celula aceea, protestând şi bombănind, ca să poată apoi să strige în gura mare, şi scoţându-l din răbdări pe temnicerul care, tocmai în ziua aceea, solicitase pentru deţinutul bolnav o fiertură şi nişte pâine proaspătă şi venise să i le aducă.

Din fericire, omul crezu că Dantès delira. Aşeză mâncarea pe masa prăpădită şi şchioapă, pe care o aşeza de obicei, şi se retrase.

Odată rămas singur, Edmond se reapucă să asculte cu bucurie.

Zgomotul devenise atât de desluşit încât, acum, tânărul îl auzea fără efort.

„Nu mai încape nici o îndoială, zise el în sinea lui, de vreme ce zgomotul continuă, chiar dacă e ziuă, atunci este vreun nefericit de deţinut, ca şi mine, care sapă ca să evadeze. Oh! Dacă aş fi aproape de el, cum l-aş mai ajuta!”

Apoi, deodată, un nor întunecat trecu peste acea abia ivită rază de speranţă din mintea sa, obişnuită cu nefericirea şi care nu putea reveni decât cu greu la bucuriile omeneşti. Ideea care îi ţâşnise în clipa aceea fu că zgomotul s-ar fi putut să fie produs de niscaiva muncitori pe care guvernatorul îi pusese să repare ceva, în celula învecinată.

Îi era uşor să verifice, dar cum să rişte să pună întrebarea? Desigur, era foarte simplu să aştepte venirea temnicerului, să-l pună să asculte şi el acel zgomot şi să observe ce mutră avea să facă în clipa în care avea să-l audă. Dar, să rezolve astfel problema n-ar fi însemnat oare să trădeze nişte interese mult mai preţioase, pentru o satisfacţie de foarte scurtă durată? Din păcate, capul lui Edmond, ca un clopot gol, era asurzit de zumzetul unei singure idei, iar el era într-atât de slăbit încât mintea îi plutea ca o ceaţă şi nu se putea închega într-un gând clar. Edmond nu văzu decât un singur mijloc de a reda cugetării sale limpezimea şi judecăţii sale luciditatea — îşi întoarse ochii către fiertura încă aburindă, pe care temnicerul tocmai i-o aşezase pe masă, se ridică, se îndreptă clătinându-se până la ea, apucă

gamela, o duse până la buze şi înghiţi zeama dinăuntru cu o plăcere nespusă.

Apoi, avu curajul de a se opri la atât, căci auzise povestindu-se că unii naufragiaţi, sleiţi de foame, după ce erau salvaţi de la înec, mureau pentru că înfulecau deodată, cu lăcomie, o mâncare prea consistentă. Edmond aşează înapoi pe masă pâinea pe care o ţinea deja la gură şi se întoarse, întinzându-se iar pe pat. Edmond nu mai voia să moară.

Curând, simţi că se făcea din nou lumină în creierul său. Toate gândurile sale, nedesluşite şi aproape cu neputinţă de fixat, îşi reluau locul pe eşichierul acela miraculos, unde o singură căsuţă în plus este, poate, suficientă pentru a stabili superioritatea omului faţă de animale. A fost capabil atunci să se gândească şi să-şi întărească gândirea prin raţionament.

Aşadar, îşi zise:

„Trebuie să încerc să mă lămuresc, dar fără a compromite pe nimeni. Dacă omul care lucrează este un muncitor obişnuit, nu am decât să bat în zid, pe partea mea, şi numaidecât el o să se oprească din treabă, ca să încerce să ghicească cine bate şi în ce scop bate. Dacă munca lui este nu doar permisă, dar şi poruncită, o să se reapuce curând de lucru. Dacă, dimpotrivă, este un deţinut, zgomotul pe care o să-l fac eu o să-l sperie, o să se teamă că a fost descoperit, o să înceteze lucrul şi n-o să-l reia decât seara, când va socoti că toată lumea s-a culcat şi a adormit”.

Numaidecât, Edmond se ridică din nou. De data aceasta, picioarele nu-i mai erau nesigure şi vederea nu i se mai întuneca. Se îndreptă către un ungher al celulei, desprinse o piatră din tencuiala roasă de umezeală şi veni înapoi, ca să bată în zid în locul unde zgomotul se auzea cel mai bine.

Lovi de trei ori.

Încă de la prima lovitură, zgomotul încetă ca prin farmec.

Edmond ascultă cu sufletul la gură. Trecu un ceas, apoi trecură două şi nici un zgomot nu se mai auzi. Edmond stârnise de partea cealaltă a zidului o tăcere deplină.

Plin de speranţă, Edmond luă câteva îmbucături din pâinea sa şi câteva înghiţituri de apă şi, mulţumită constituţiei robuste cu care natura îl hărăzise, îşi refăcu puterile, aproape ca înainte.

Ziua trecu, iar liniştea continuă să domnească.

Veni noaptea, dar zgomotul tot nu reîncepu.

„Este un deţinut”, îşi zise Edmond cu o bucurie de nedescris.

Din clipa aceea, mintea îi luă foc şi se simţi reînsufleţit şi dornic de a trece la acţiune.

Noaptea trecu fără ca nici cel mai mic zgomot să se facă auzit.

Edmond nu închise ochii toată noaptea aceea.

Veni ziua următoare. Temnicerul intră şi îi aduse o nouă porţie de mâncare. Edmond o terminase deja pe cea din ajun. O înfulecă şi pe aceasta, ciulind necontenit urechea la zgomotul care nu se mai întorcea, tremurând de spaima că încetase pentru totdeauna, mergând zece sau douăsprezece leghe în jurul celulei sale, trăgând ore în şir de gratiile de fier ale răsuflătoarei sale, redobândindu-şi supleţea şi vigoarea trupului printr-un exerciţiu de care se dezvăţase de mult, pregătindu-se, în sfârşit, de a se lupta corp la corp cu destinul care îl aştepta, la fel cum face luptătorul, întinzându-şi braţele şi ungându-şi trupul cu ulei, înainte de a intra în arenă. Apoi, în pauzele din această activitate febrilă, asculta dacă zgomotul nu revenise cumva, neliniştindu-se din pricina prudenţei celuilalt deţinut, care nu ghicea deloc că fusese întrerupt din munca sa către libertate de către un alt deţinut, cel puţin tot atât de grăbit de a fi liber ca şi el.

Trei zile se scurseră astfel, şaptezeci şi două de ore ucigătoare, numărate minut cu minut!

În sfârşit, într-o seară, când temnicerul tocmai îşi încheiase ultimul rond, Dantès îşi lipi, poate pentru a suta oară, urechea de zid şi i se păru că simte un tremur uşor, înăbuşit, în capul său, împins cu putere de pietrele tăcute.

Dantès se trase înapoi, ca să-şi liniştească puţin creierul zdruncinat, dădu ocol de vreo câteva ori celulei sale şi îşi reaşeză urechea în acelaşi loc.

Nu mai avu nici o îndoială, se lucra ceva de partea cealaltă — deţinutul recunoscuse primejdia acţiunii sale şi adoptase o altă metodă, desigur ca să-şi continue lucrul mai cu băgare de seamă, înlocuind ranga cu dalta.

Încurajat de această descoperire, Edmond se hotărî să-i vină în ajutor neobositului săpător. Începu prin a-şi muta patul, în spatele căruia i se părea că se desfăşura munca de eliberare şi căută din ochi un obiect cu care să poată cresta zidul, să scoată mortarul umed dintre pietre şi să desprindă, în cele din urmă, prima piatră.

Nu văzu nimic potrivit. Nu avea nici cuţit, nici altă unealtă tăioasă. În afară de gratiile ferestrei, nu exista nimic de fier, iar despre gratii avusese destule ocazii să se convingă că erau atât de bine înţepenite în zid, încât nici nu merita să încerce să le clintească din loc.

Tot mobilierul său se alcătuia dintr-un pat, un scaun, o masă, o căldare şi un ulcior de piatră.

Patul avea, ce-i drept, mai multe cepuri de fier, dar acestea erau fixate în lemn cu şuruburi. I-ar fi trebuit o şurubelniţă pentru a desface şuruburile şi a scoate cepurile cu pricina.

Masa şi scaunul nu aveau nimic de fier. Căldarea avusese, cândva, şi o toartă, dar toarta fusese luată.

Nu exista, pentru Dantès, decât o singură soluţie, şi anume să-şi spargă urciorul, apoi cu unul dintre cioburile de gresie cu vârf ascuţit să se pună pe treabă.

Lăsă urciorul să-i cadă din mână pe o dală, iar urciorul se prefăcu în bucăţi.

Dantès alese două sau trei cioburi ascuţite, le ascunse între paiele patului şi le lăsă pe celelalte împrăştiate pe jos. Spargerea urciorului era un accident mult prea firesc pentru a stârni îngrijorare.

Edmond avea la dispoziţie toată noaptea pentru a lucra, dar, pe întuneric, treaba mergea anevoie, căci se mişca pe bâjbâite şi, curând, simţi că tocea unealta sa informă de o rocă mult mai dură. Aşadar, împinse patul la loc şi aşteptă să se facă ziuă. Odată cu speranţa îi revenise şi răbdarea.

Întreaga noapte îl ascultă şi îl auzi pe minerul necunoscut, care îşi continua săpăturile sub pământ.

Veni şi ziua, iar temnicerul îşi făcu apariţia. Dantès îi spuse că, pe când bea apă, în ajun, din urcior, îl scăpase din mână şi, căzând, se spărsese. Temnicerul plecă bodogănind să caute un alt urcior, fără să catadicsească să adune cioburile celui spart.

Se întoarse după câteva clipe, îi ceru deţinutului să fie mai cu băgare de seamă şi ieşi.

Dantès ascultă cu o bucurie de nespus scrâşnetul broaştei la care, până atunci, de fiecare dată când era încuiată la loc, simţea o dureroasă strângere de inimă. Ascultă cum se îndepărtează ecoul paşilor şi, când zgomotul acesta se stinse, se repezi la culcuşul lui, trase patul şi, la firava lumină a zilei care pătrundea în celulă, putu vedea zădărnicia străduinţei sale de cu o seară înainte, căci râcâise chiar în mijlocul pietrei, în loc să nimerească mortarul de pe margini.

De la umezeală, mortarul devenise sfărâmicios.

Dantès văzu cu inima săltându-i voioasă că se desprindea uşor, bucată cu bucată — nişte bucăţi infime, e adevărat, dar, după o jumătate de oră,

Dantès scosese, totuşi, aproape un pumn de mortar. Un matematician ar fi putut socoti că, în vreo doi ani de muncă, presupunând că nu avea să întâlnească nici o altă rocă în cale, ar fi putut săpa un tunel larg de două picioare pătrate şi adânc de douăzeci.

Deţinutul se mustră, atunci, că nu folosise muncind astfel acele nesfârşite ore care se scurseseră până atunci, una după alta, mereu mai leneşe, şi pe care le irosise în nădejdi deşarte, în rugăciuni şi în disperare.

De aproape şase ani de când era închis în celula aceasta, ce lucrare, chiar şi aşa înceată cum ar fi fost, n-ar fi putut el înfăptui!

Iar ideea aceasta îi dădu un nou avânt.

În alte trei zile, ajunse, cu precauţii nemaipomenite, să scoată tot cimentul şi să dezgolească piatra. Zidul era construit din moloane, între care, pentru a-i conferi un plus de trăinicie, se pusese, din loc în loc, câte o piatră cioplită. Tocmai una dintre aceste pietre cioplite o curăţase el de mortar şi se căznea, acum, s-o clatine şi s-o desprindă din lăcaşul ei.

Dantès încercă mai întâi cu unghiile, dar unghiile nu erau de ajuns pentru asta.

Cioburile de ulcior vârâte în spaţiile goale se sparseră, când Dantès voi să le folosească drept pârghii.

După o oră de încercări zadarnice, Dantès se ridică în picioare, cu fruntea lac de sudoare şi încruntată de o mare îngrijorare.

Să fie, aşadar, împiedicat chiar de la început şi silit să aştepte, neputincios şi inutil, ca vecinul său — care, la rândul lui, ar fi putut să se sature, la un moment dat — să facă singur totul?

Atunci, îi fulgeră un gând prin minte. Rămase în picioare, zâmbind, iar broboanele de năduşeală de pe frunte i se uscară de la sine.

În fiecare zi, temnicerul îi aducea lui Dantès ciorba într-o tingire de tablă. În ea intrau porţia lui şi porţia unui alt deţinut, căci Dantès băgase de seamă că vasul era când plin ochi, când numai pe jumătate, după cum începea gardianul sau însoţitorul său distribuirea mâncării.

Tingirea avea un mâner de fier şi acest mâner şi-l dorea acum Dantès, pe care l-ar fi plătit, dacă i-ar fi fost ceruţi la schimb, cu zece ani din viaţa lui.

Temnicerul răsturna conţinutul tingirii în strachina lui Dantès. După ce îşi mânca zeama cu o lingură de lemn, Dantès spăla strachina pe care o folosea, în acelaşi fel, în fiecare zi.

În seara aceea, Dantès îşi aşează strachina pe pământ, la jumătatea distanţei dintre uşă şi masă. Gardianul, intrând, călcă pe strachină şi-o făcu fărâme.

De data aceasta, nu avea pentru ce să-l certe pe Dantès. E drept că deţinutul greşise lăsându-şi strachina pe jos, dar şi el, gardianul, greşise, când nu se uitase pe unde calcă.

Omul se mulţumi, aşadar, să bodogăne în barbă.

Apoi, privi în jur după ceva în care să poată turna ciorba, dar dotările din celula lui Dantès se limitau la această unică strachină, aşa că nu avu de ales.

— Lasă-mi tingirea, îi zise Dantès. O s-o iei înapoi mâine, când mi-aduci mâncarea de dimineaţă.

Îndemnul acesta fu chiar pe placul lenei temnicerului, care nu mai era silit astfel să urce, să coboare şi apoi iar să urce.

Îi lăsă tingirea.

Dantès fremătă de bucurie.

De data aceasta, mâncă iute ciorba şi carnea care, după obiceiul din puşcării, era pusă laolaltă cu fiertura. Apoi, după ce mai aşteptă să treacă o oră, ca să fie sigur că gardianul nu se răzgândeşte, îşi trase patul, luă tingirea, vârî capătul mânerului între piatra cioplită, curăţată de mortar, şi moloanele din jurul ei şi începu să tragă de pârghia astfel încropită.

O uşoară clătinare îi dovedi lui Dantès că era pe drumul cel bun.

Într-adevăr, după o oră, piatra era scoasă din zid, în care lăsase o adâncitură de mai bine de un picior şi jumătate în diametru.

Dantès strânse cu grijă tot molozul, îl duse în colţurile celulei sale, râcâi pământul cenuşiu cu unul dintre cioburile ulciorului său şi presără ţărână peste mortar.

Apoi, voind să profite de noaptea aceasta în care fie norocul, fie savanta manevră pe care o concepuse el, îi pusese în mână o unealtă atât de preţioasă, continuă să sape cu îndârjire.

În zorii zilei, reaşează piatra în lăcaşul său, împinse la loc patul lângă perete şi se culcă.

Masa de dimineaţă consta într-un coltuc de pâine; temnicerul intră şi îi puse raţia de pâine pe masă.

— Bine, dar nu mi-aduci altă strachină? întrebă Dantès.

— Nu, zise temnicerul. Spargi tot ce-ţi cade în mână. Tu ţi-ai spart ulciorul şi tot tu ai fost de vină că ţi-am spart eu strachina. Dacă toţi

deţinuţii ar face la fel de multe stricăciuni, guvernul n-ar mai putea să-i întreţină. O să ţi se lase tingirea şi o să ţi se toarne ciorba în ea. În felul ăsta, poate că n-o să-ţi mai spargi vasele.

Dantès îşi ridică ochii spre Cer şi îşi împreună mâinile pe sub pătură.

Bucata de fier care îi rămânea îi făcea să-i încolţească în inimă un elan de recunoştinţă faţă de Cer şi mai fierbinte, cum nu îi sădiseră niciodată, în viaţa lui de dinainte, nici cele mai mari binefaceri de care avusese parte.

Observase însă că, de când începuse el să lucreze, celălalt deţinut nu mai făcea nimic.

Dar ce conta! Nu însemna un motiv temeinic ca să renunţe la ţinta sa. Dacă vecinul său nu mai venea la el, atunci avea să se ducă el pe la vecinul său.

Întreaga zi munci fără răgaz. Seara, mulţumită noii sale unelte, scosese din zid mai bine de zece pumni de moloz, bucăţi de moloane, de mortar şi de ciment.

Când veni ora de vizită, îşi îndreptă cum putu mai bine mânerul încovoiat al tingirii sale şi aşeză vasul în locul lui obişnuit. Temnicerul îi turnă porţia de ciorbă şi carnea sau, mai bine zis, zeama şi peştele, căci ziua aceea era o zi de post. De trei ori pe săptămână, deţinuţii erau puşi să postească — şi acesta ar fi fost un mijloc de a calcula trecerea timpului, dacă Dantès n-ar fi renunţat de mult să-i ţină socoteala.

Apoi, o dată ciorba turnată, temnicerul ieşi.

De data aceasta, Dantès voi să se convingă că vecinul său se oprise, într-adevăr, din săpat.

Ascultă.

Totul era învăluit în tăcere, ca de trei zile încoace, de când munca celuilalt se întrerupsese.

Dantès oftă. În mod vădit, vecinul său nu avea încredere în el.

Totuşi, nu se descurajă, ci continuă să muncească toată noaptea, dar, după vreo două sau trei ore de trudă, întâlni un obstacol. Fierul nu mai muşca, ci aluneca pe o suprafaţă plană.

Dantès pipăi obstacolul şi înţelese că dăduse peste o grindă.

Această grindă traversa sau, mai bine zis, închidea în întregime tunelul pe care îl începuse Dantès.

Acum, trebuia să sape fie pe deasupra, fie pe sub grindă.

Nefericitul tânăr nu se gândise la un astfel de obstacol.

— Oh, Doamne Dumnezeule! strigă el. Te-am rugat totuşi atât de fierbinte şi-am tot sperat că mă auzi. Doamne, după ce mi-ai luat libertatea vieţii, Doamne, după ce mi-ai luat liniştea morţii, Doamne, Tu, care m-ai rechemat la viaţă, Doamne, ai milă de mine şi nu mă lăsa să mor în deznădejde!

— Cine vorbeşte despre Dumnezeu şi despre deznădejde în acelaşi timp? rosti o voce care părea că vine de sub pământ şi care, înăbuşită de grosimea zidului, ajunse la urechile tânărului ca un glas din mormânt.

Edmond simţi că i se ridică părul măciucă de spaimă şi se dădu înapoi, în genunchi.

— Ah, murmură el, aud un om vorbind!

Erau patru sau cinci ani de când Edmond nu-l mai auzise vorbind decât pe temnicerul lui, iar, pentru deţinut, temnicerul nu este un om, ci o uşă vie adăugată la uşa lui de stejar, o stavilă de carne adăugată gratiilor sale de fier.

— În numele Cerului! strigă Dantès. Tu, cel ce mi-ai vorbit, mai zi ceva, cu toate că glasul tău mă îngrozeşte. Cine eşti?

— Dar tu cine eşti? întrebă vocea.

— Un biet deţinut, zise Dantès, care, din partea lui, nu avea nimic împotrivă să-i răspundă.

— Din ce ţară?

— Francez.

— Numele?

— Edmond Dantès.

— Ocupaţia?

— Marinar.

— De câtă vreme eşti aici?

— De la 28 februarie 1815.

— Pentru care fărădelege?

— Sunt nevinovat.

— Dar de ce ai fost acuzat?

— De a fi conspirat pentru întoarcerea împăratului.

— Cum adică pentru întoarcerea împăratului?! Împăratul nu mai este, deci, pe tron?

— A abdicat la Fontainebleau, în 1814, şi a fost exilat pe Insula Elba. Dar tu, mă rog, de cât timp te afli aici, dacă nu ştii despre asta?

— Din 1811.

Dantès se cutremură, căci omul acela avea cu patru ani de închisoare mai mult decât el.

— Bine, nu mai săpa! zise vocea, vorbind foarte repede. Spune-mi doar la ce înălţime se află tunelul pe care l-ai făcut tu?

— La nivelul podelei.

— Cum e ascuns?

— În spatele patului meu.

— Ţi-au mutat vreodată patul de când eşti închis?

— Nu, niciodată.

— Unde dă celula ta?

— Într-un culoar.

— Şi culoarul?

— Culoarul dă în curte.

— Vai! făcu vocea.

— Oh, Doamne, ce-i? strigă Dantès.

— Nimic, doar că m-am înşelat, că m-a păcălit imperfecţiunea planurilor mele, că lipsa unui compas m-a pierdut, că o linie greşită din planul meu a însemnat o abatere reală de cincisprezece picioare şi că am luat zidul în care ai săpat şi tu drept zidul exterior al castelului.

— Păi, atunci ai fi ajuns la mare!

— Asta şi voiam.

— Şi dacă ai fi reuşit?

— M-aş fi aruncat în apă şi aş fi înotat până la una dintre insuliţele din jurul castelului If, fie pe Insula Daume, fie pe Insula Tiboulen, fie chiar pe coastă şi, atunci, aş fi fost salvat.

— Ai fi putut, deci, să înoţi până acolo?

— Dumnezeu mi-ar fi dat puterea... dar acum totul e pierdut.

— Totul?

— Da. Astupă-ţi tunelul cu grijă şi nu mai săpa, nu mai face nimic, aşteaptă veşti de la mine.

— Cine eşti... cel puţin spune-mi cine eşti?

— Sunt... sunt numărul 27.

— N-ai încredere în mine? întrebă Dantès.

Edmond crezu că aude un soi de râs amar, care străbătu grota şi urcă până la el.

— Oh, sunt un bun creştin, strigă el, ghicind din instinct că omul se gândea să-l părăsească. Îţi jur pe Hristos că mai degrabă îmi voi pierde viaţa

decât să le şoptesc vreun cuvinţel despre povestea asta călăilor tăi şi ai mei. Dar, în numele Cerului, nu mă lipsi de prezenţa ta, nu mă lipsi de vocea ta, altminteri îţi jur, cum sunt la capătul puterilor, o să-mi crăp capul de zid şi-o să ai moartea mea pe conştiinţă!

— Câţi ani ai? Vocea ta pare a fi vocea cuiva tânăr.

— Nu mai ştiu câţi ani am, căci n-am ţinut socoteala timpului de când mă aflu aici. Ştiu doar că urma să împlinesc nouăsprezece ani când am fost arestat, pe 18 februarie 1815.

— Douăzeci şi şase de ani neîmpliniţi, murmură vocea. Ei, hai, la vârsta asta nimeni nu-i încă trădător.

— Oh, nu, nu! Îţi jur că nu, repetă Dantès. Ţi-am spus şi ţi-o mai spun o dată, mai degrabă mă las făcut bucăţi decât să te trădez!

— Ai făcut bine că mi-ai vorbit. Ai făcut bine că m-ai rugat, căci voiam să-mi fac un alt plan şi să mă îndepărtez de tine. Dar vârsta ta m-a liniştit. O să vin până la tine, aşteaptă-mă!

— Când?

— Trebuie să calculez ce şanse avem. Lasă-mă să-ţi dau eu un semn.

— Dar n-o să mă părăseşti, n-o să mă laşi singur, o să vii la mine sau barem o să-mi dai voie să vin eu la tine? O să evadăm împreună şi, dacă n-o să putem evada, măcar o să vorbim, tu, despre oamenii dragi ţie, eu, despre cei dragi mie. Trebuie să iubeşti pe cineva, nu-i aşa?

— Sunt singur pe lumea asta.

— Atunci o să mă îndrăgeşti pe mine. Dacă eşti tânăr, o să fiu prietenul tău, iar dacă eşti în vârstă, o să fiu băiatul tău. Am un tată care trebuie să fi împlinit şaptezeci de ani, dacă mai trăieşte încă. Nu-i iubeam decât pe el şi pe o fată pe nume Mercédès. Tata nu m-a uitat, sunt sigur; dar ea, Dumnezeu ştie dacă se mai gândeşte la mine. O să te iubesc ca pe tatăl meu.

— Bine, zise deţinutul, pe mâine!

Aceste câteva cuvinte fură rostite pe un ton care-l convinse pe Dantès. Nu-i mai puse alte întrebări, ci se ridică, ascunse cu aceeaşi grijă, ca şi până atunci, bucăţile de moloz pe care le mai scosese din zid şi împinse din nou patul de perete.

Din momentul acela, Dantès se lăsă în voia bucuriei. De bună seamă că avea să nu mai fie singur, poate chiar avea să fie liber. În cel mai rău caz, chiar dacă ar fi rămas în închisoare, ar fi avut măcar un tovarăş. Or, captivitatea împărtăşită cu altcineva nu mai este decât pe jumătate

captivitate. Jeluirile făcute împreună cu altcineva sunt aproape nişte rugăciuni, iar rugăciunile făcute în doi sunt aproape nişte mântuiri.

Întreaga zi, Dantès se plimbă în sus şi în jos prin celula sa, cu inima săltându-i de bucurie. Din când în când, această bucurie îl sufoca şi atunci se aşeza pe pat, apăsându-şi pieptul cu mâna. La cel mai mic zgomot pe care îl auzea pe culoar, se repezea la uşă. În vreo două rânduri, se înfricoşă la gândul că o să fie despărţit de celălalt deţinut, pe care nu-l cunoştea deloc şi pe care totuşi îl îndrăgea deja ca pe un prieten bun. Dacă s-ar fi întâmplat aşa ceva, Dantès luase deja o hotărâre. În clipa în care temnicerul i-ar fi dat patul la o parte şi s-ar fi aplecat ca să cerceteze scobitura, Dantès i-ar fi spart capul cu dala de piatră pe care era aşezat ulciorul.

Ar fi fost condamnat la moarte, ştia bine, dar oare nu fusese gata să moară de singurătate şi disperare, în momentul în care acel zgomot miraculos îl readusese la viaţă?

Seara, veni temnicerul. Dantès era lungit pe pat, căci de acolo i se părea că apără mai bine tunelul neterminat. Neîndoielnic îşi privea vizitatorul cu o uitătură ciudată, căci acesta îi zise:

— Hait! Mi te-apucă din nou nebuneala?

Dantès nu-i răspunse nimic, căci se temea să nu-l dea de gol emoţia din glas.

Temnicerul ieşi, clătinând din cap.

Când se lăsă noaptea, Dantès crezu că vecinul său o să profite de linişte şi de întuneric pentru a reînnoda discuţia cu el, dar se înşelă. Noaptea trecu fără ca vreun zgomot să-i răspundă aşteptării sale înfrigurate. Dar, a doua zi, după rondul de dimineaţă, de îndată ce îşi trase patul de lângă zid, auzi trei lovituri, la intervale egale. Se grăbi să îngenuncheze.

— Tu eşti? zise el. Iată-mă!

— Gardianul tău a plecat? întrebă vocea.

— Da, răspunse Dantès, nu se întoarce până diseară. Avem douăsprezece ore libere.

— Pot, deci, să lucrez? mai întrebă vocea.

— Oh, da, da, fără întârziere, chiar de acum, te implor.

Numaidecât, bucata de pământ pe care Dantès, pe jumătate vârât în groapa făcută, îşi ţinea mâinile, păru că cedează sub el. Se trase iute înapoi, în vreme ce o masă de pământ şi de pietre dislocate se prăbuşi într-un tunel, care se deschise dedesubtul scobiturii pe care o făcuse el. Atunci, din fundul acestei gropi întunecate, căreia nu îi putea ghici adâncimea, văzu apărând

întâi un cap, apoi nişte umeri şi, în sfârşit, un om în întregime, care ieşi destul de sprinten din galeria deschisă.

---

[31] Numărat, cântărit, împărţit — ameninţare profetică scrisă de o mână fără trup pe pereţii sălii unde petrecea Belşaţar, anunţându-i că Dumnezeu i-a numărat zilele domniei, că l-a cântărit şi l-a găsit uşor sufleteşte şi că a hotărât împărţirea regatului Babilonului între mezi şi perşi (Daniel, 5).

XVI Un savant italian

Dantès îl prinse în braţe pe acest nou prieten, atât de multă vreme şi cu atâta nerăbdare aşteptat şi îl trase către fereastră, ca puţina lumină care pătrundea în celulă să i-l lumineze pe de-a întregul.

Era un personaj mic de statură, cu părul albit mai degrabă de chinuri decât de vârstă, cu ochii pătrunzători, umbriţi de sprâncene groase, care începuseră să încărunţească, cu barba încă neagră, coborându-i până la piept. Obrazul foarte slab, brăzdat de cute adânci, şi linia îndrăzneaţă a trăsăturilor îl arătau un om mai deprins să se folosească de capacităţile sale intelectuale decât de forţa fizică. Fruntea nou-venitului era acoperită cu broboane de sudoare.

Cât despre veşmintele sale, era cu neputinţă să le mai ghiceşti forma de la origine, căci se prefăcuseră în zdrenţe.

Părea să fi avut pe puţin şaizeci şi cinci de ani, deşi o vădită sprinteneală în mişcări te avertiza că avea, probabil, mai puţin ani în spate decât îl arăta îndelungata sa detenţie.

Întâmpină cu un soi de plăcere gesturile entuziaste ale tânărului — sufletul său îngheţat păru, pentru o clipă, că se reîncălzeşte şi se topeşte în contact cu acest suflet înfocat. Îi mulţumi destul de călduros lui Dantès pentru primirea prietenoasă, deşi dezamăgirea sa trebuie să fi fost uriaşă descoperind o nouă celulă acolo unde crezuse că avea să găsească libertatea.

— Mai întâi, hai să vedem, zise el, dacă există vreun mijloc să facem să dispară din ochii paznicilor tăi urmele tunelului meu. Toată liniştea noastră viitoare atârnă de nebăgarea lor de seamă a ceea ce s-a întâmplat.

Cu acestea, se aplecă deasupra scobiturii, luă piatra, pe care o ridică destul de uşor, în ciuda greutăţii sale, şi o potrivi din nou în deschizătură.

— Piatra aceasta a fost desprinsă foarte neglijent, zise el dând din cap. Aşadar, tu n-ai unelte?

— Dar tu, întrebă Dantès uluit, înseamnă că ai?

— Mi-am făcut vreo câteva. În afară de o pilă, am tot ce-mi trebuie: daltă, cleşte, rangă.

— Oh, aş fi curios să văd şi eu rezultatele răbdării şi iscusinţei tale, zise Dantès.

— Uite, pentru început, ai aici o daltă.

Şi îi arătă o lamă rezistentă şi ascuţită, vârâtă într-un mâner făcut din lemn de fag.

— Din ce ai făcut asta? se miră Dantès.

—Dintr-una din scoabele patului meu. Cu unealta asta mi-am săpat tot drumul până aici, aproape cincizeci de picioare.

— Cincizeci de picioare! exclamă Dantès cu un soi de groază.

— Vorbeşte mai încet, băiete, vorbeşte mai încet! Se întâmplă deseori să se tragă cu urechea pe la uşile celulelor.

— Se ştie că sunt singur.

— Nu contează.

— Şi zici că ai săpat un tunel de cincizeci de picioare ca să ajungi până aici?

— Da, cam atâta e distanţa care desparte celula mea de a ta. Numai că am calculat greşit curbura, din lipsa instrumentelor geometrice cu care să-mi stabilesc scara proporţiilor. În loc de patruzeci de picioare pe elipsă, s-a întâmplat să fie cincizeci. Voiam, după cum ţi-am mai spus, să ajung până la zidul exterior şi să-l străpung, ca să mă arunc în mare. Dar am mers de-a lungul culoarului spre care se deschide celula ta, în loc să trec pe dedesubt. Toată munca mea e zadarnică, de vreme ce acest culoar dă într-o curte plină de paznici.

— Adevărat, zise Dantès, dar culoarul nu se întinde decât de-a lungul unei laturi al celulei mele, iar celula mea are patru.

— Da, fără îndoială, numai că, iată, una dintre ele este închipuită chiar de peretele stâncii şi ar trebui zece ani de muncă pentru zece săpători, dotaţi cu toate uneltele necesare, pentru a străpunge stânca asta. Latura de acolo trebuie să aibă în spate fundaţia locuinţei guvernatorului, aşa că am cădea în pivniţele care sunt, fireşte, încuiate cu cheia şi am fi prinşi. Iar latura opusă dă... stai puţin... unde dă latura opusă?

Latura respectivă era aceea în care fusese scobită ferestruica prin care venea lumina zilei, iar această ferestruică, adâncindu-se în zid şi îngustându-se din ce în ce mai mult, până să ajungă la lumină, de nici un copil n-ar fi putut trece prin ea, era, în plus, prevăzută cu trei rânduri de gratii de fier, care l-ar fi putut lecui de teama unei evadări pe calea aceea şi pe cel mai bănuitor dintre temniceri.

Iar nou-venitul, punând această întrebare, trase masa sub fereastră.

— Suie-te pe masă! îi zise el lui Dantès.

Dantès îi dădu ascultare, se urcă pe masă şi, ghicindu-i intenţiile tovarăşului său, se sprijini cu spinarea de zid şi întinse mâinile spre el.

Deţinutul care se prezentase cu numărul camerei şi căruia Dantès nu-i aflase încă adevăratul nume, se căţără atunci cu mai multă spinteneală decât ţi-ai fi putut închipui că are la vârsta lui, cu o abilitate de pisică sau de şopârlă, mai întâi pe masă, apoi de pe masă pe mâinile lui Dantès, apoi de pe mâini, pe umeri. Astfel, cu trupul îndoit din mijloc, căci bolta celulei nu-i îngăduia să se ţină drept, îşi strecură capul prin primul rând de gratii şi putu să arunce, apoi, o privire de sus în jos.

O clipă după aceea, îşi trase capul înapoi, cu repeziciune.

— Oho! îşi zise el. Bănuiam!

Şi se lăsă să alunece pe lângă trupul lui Dantès până pe masă şi de acolo sări pe pământ.

— Ce anume bănuiai? întrebă tânărul neliniştit la culme, sărind, la rândul său, lângă el.

Bătrânul deţinut chibzuia.

— Da, zise el, asta e! Cea de-a patra latură a celulei tale dă într-o galerie exterioară, un soi de alee de strajă, pe unde trec patrulele şi unde veghează santinelele.

— Eşti sigur de asta?

— Am văzut un chipiu de soldat şi vârful unei puşti şi m-am tras înapoi atât de repede tocmai de teamă să nu fiu zărit, la rândul meu.

— Ei şi? făcu Dantès.

— Vezi bine că este cu neputinţă să evadezi prin celula ta.

— Atunci? continuă tânărul întrebător.

— Atunci, zise deţinutul în vârstă, facă-se voia Domnului!

Şi o expresie de resemnare profundă se înstăpâni pe trăsăturile bătrânului.

Dantès privi la acest om, care renunţa cu atâta uşurinţă şi cu atâta înţelepciune la o speranţă întreţinută atât de multă vreme, cu o uimire împletită cu admiraţie.

— Acuma, vrei să-mi spui cine eşti? întrebă Dantès.

— Oh, Dumnezeule, da! Dacă asta te mai interesează încă, de vreme ce acum nu-ţi mai pot fi cu nimic de folos.

— Poţi să-mi fii de folos, consolându-mă şi încurajându-mă, căci îmi pari o fire dintre cele mai tari.

Omul zâmbi trist.

— Sunt abatele Faria, zise el, întemniţat din 1811, după cum ştii, în castelul If. Însă, fusesem închis cu trei ani mai devreme, în fortăreaţa Fenestrelle. În 1811, m-au transferat din Piemont în Franţa. Atunci am aflat că destinul, care, la vremea aceea, părea să fie în mâinile lui, îi dăruise un fiu lui Napoleon şi că acest fiu fusese numit, încă din leagăn, rege al Romei. Pe atunci nici nu mi-ar fi trecut prin gând ceea ce mi-ai spus tu, deunăzi, şi-anume că, la cinci ani după aceea, colosul avea să fie răsturnat. Cine domneşte acum în Franţa? Napoleon al II-lea?

— Nu, Ludovic al XVIII-lea.

— Ludovic al XVIII-lea, fratele lui Ludovic al XVI-lea? Ciudate şi necunoscute mai sunt căile Domnului! Care o fi fost oare intenţia Providenţei când l-a doborât pe omul pe care tot ea l-a înălţat şi când l-a înălţat pe acela pe care tot ea îl doborâse?

Dantès îl sorbea din ochi pe acest om care uita, o clipă, de propria lui soartă şi se preocupa, astfel, de soarta lumii.

— Da, da, urmă el, s-a întâmplat ca în Anglia: după Carol I, Cromwell; după Cromwell, Carol al II-lea şi, probabil, după Iacob al II-lea, vreun ginere, vreo rudă, vreun prinţ de Orania, vreun guvernator olandez al unei provincii din Ţările de Jos, care se unge rege. Şi, apoi, noi concesii pentru popor, apoi o constituţie, apoi libertatea! Tu vei vedea toate acestea, băiete! zise el întorcându-se către Dantès şi privindu-l cu ochi strălucitori şi pătrunzători, cum trebuie să fi avut profeţii. Eşti încă la o vârstă la care le mai poţi vedea şi o să le vezi!

— Da, dacă o să ies de aici!

— Ah! Adevărat, zise abatele Faria. Suntem deţinuţi. Sunt momente în care uit de treaba asta şi în care, din pricină că ochii mei pot trece prin zidurile care mă înconjoară, mă cred în libertate.

— Dar tu de ce-ai fost închis?

— Eu? Pentru că am visat în 1807 lucrurile pe care Napoleon a vrut să le înfăptuiască în 1811. Pentru că, asemenea lui Machiavelli, în mijlocul tuturor acestor prinţişori care făceau din Italia un cuib de regate micuţe, tiranice şi vulnerabile, eu am dorit un singur şi mare imperiu, strâns unit şi puternic. Pentru că am crezut că mi-am găsit un Cesare Borgia al meu într-un neghiob încoronat, care s-a prefăcut că mă înţelege ca să mă trădeze mai uşor. Acesta a fost şi visul lui Alexandru al VI-lea şi al lui Clement al VII-lea. Dar visul acesta o să dea mereu greş şi, drept dovadă, ei s-au

străduit zadarnic să-l pună în fapt, iar Napoleon nu l-a putut îndeplini. Hotărât lucru, Italia este blestemată!

Bătrânul îşi lăsă capul în jos.

Dantès nu pricepea cum şi-ar fi putut cineva risca viaţa pentru astfel de ţeluri. E adevărat că, dacă îl ştia pe Napoleon, pentru că îl văzuse şi îi vorbise, în schimb habar nu avea cine erau Clement al VII-lea şi Alexandru al VI-lea.

— Nu eşti tu oare, zise Dantès, începând să împărtăşească părerea temnicerului său, care era şi părerea general răspândită la castelul If, nu eşti tu preotul acela despre care se crede că ar fi... bolnav?

— Vrei să spui despre care se crede că ar fi nebun, nu-i aşa?

— N-am îndrăznit, zise Dantès zâmbind.

— Da, da, continuă Faria cu un râs amar. Da, eu sunt cel care trece drept nebun. Eu sunt cel care distrez, de multă vreme, gazdele acestei închisori şi care i-aş înveseli şi pe copiii mici, dacă ar exista copii în lăcaşul acesta al durerii fără speranţă.

Dantès rămase o clipă încremenit şi fără grai.

— Aşadar, renunţi la evadare? îi zise el.

— Văd că scăparea este cu neputinţă. Ar însemna să te revolţi împotriva lui Dumnezeu încercând ceva ce Dumnezeu nu vrea să se împlinească.

— De ce îţi pierzi curajul? N-ar fi prea mult şi să-i ceri Providenţei să-ţi îngăduie să izbândeşti de la prima încercare? Nu poţi să începi din nou, în altă direcţie, lucrarea pe care ai făcut-o până aici?

— Dar ştii, mă rog, ce am făcut, de vorbeşti cu atâta uşurinţă despre a începe din nou? Ştii că mi-a luat patru ani ca să-mi fac uneltele pe care le am acum? Ştii că de doi ani tot râcâi şi scobesc într-un pământ tare ca granitul? Ştii că a trebuit să scot din lăcaşul lor pietre pe care, altădată, n-aş fi crezut că le pot clinti din loc, că am pierdut zile în şir cu această muncă titanică şi că, uneori, seara, eram fericit pentru că scosesem fie şi un deget din acest ciment vechi, devenit la fel de tare ca piatra? Ştii, dar ştii că, pentru a ascunde tot pământul scos şi toate pietrele dezgropate, a fost nevoie să sparg bolta unei scări, în tamburul căreia am îndesat toate aceste resturi, unul câte unul, astfel încât, astăzi, tamburul este plin şi nu mai am unde să pun nici măcar un pumn de ţărână? În sfârşit, ştii că am crezut că sunt aproape de limanul tuturor caznelor mele, că mă simţeam destul de în putere să îndeplinesc această misiune şi iată că Dumnezeu nu doar că-mi amână atingerea acestei ţinte, dar o mai şi duce departe de mine, habar n-am

unde? Ah! Îţi spun eu şi ţi-o repet, nu voi mai face nimic de acum încolo ca să-mi recapăt libertatea, întrucât voinţa Domnului este ca ea să-mi fie pierdută pentru totdeauna.

Edmond plecă fruntea, ca să nu-i mărturisească acestui om că bucuria de a avea un tovarăş îl împiedica să împărtăşească, după cum s-ar fi cuvenit, durerea pe care o încerca deţinutul că nu se putea salva.

Abatele Faria se lăsă condus şi aşezat pe patul lui Edmond, iar Edmond rămase în picioare.

Tânărul nu se gândise niciodată la evadare. Există lucruri care par într-atât de imposibile încât nici măcar nu-ţi trece prin minte să le încerci şi le laşi deoparte, din instinct. Să sape cincizeci de picioare pe sub pământ, să-i dedice acestei lucrări o trudă de trei ani, ca, după aceea, dacă ar fi izbutit, să se zdrobească, în cădere, cu capul de vreo stâncă, asta în caz că nu l-ar fi secerat mai înainte glonţul santinelelor, apoi să fie silit, dacă scăpa cu bine din aceste primejdii, să străbată o leghe înot, toate acestea însemnau prea mult ca să nu se resemneze şi, după cum am văzut, Dantès ajunsese să-şi împingă resemnarea până la moarte.

Însă, acum, când tânărul văzuse un bătrân cramponându-se de viaţă cu atâta energie şi dându-i pilda unor soluţii disperate, începu să chibzuiască şi să-şi cântărească propriul curaj. Un altul încercase ceea ce lui nici nu-i trecuse prin gând să facă. Un altul, mai puţin tânăr, mai puţin puternic, mai puţin îndemânatic decât el îşi procurase, prin iscusinţă şi răbdare, toate uneltele de care avea nevoie pentru această ispravă de necrezut, pe care doar o măsurătoare greşită o făcuse să dea greş. Dacă un altul izbutise să facă toate acestea, atunci nimic nu-i era cu neputinţă lui Dantès. Faria croise un drum de cincizeci de picioare, el ar fi putut săpa unul de o sută. Faria, la vârsta de cincizeci de ani, îşi dedicase trei ani din viaţă îndeplinirii acestei lucrări; el nu avea decât jumătate din vârsta lui Faria şi ar fi putut pune la bătaie şi şase ani pentru o muncă asemănătoare. Faria, un abate, un savant, un om al Bisericii, nu se temuse de a risca să străbată înot distanţa de la castelul If până la Insula Daume, Ratonneau sau Lemaire. El, Edmond marinarul, el, Dantès cutezătorul scufundător, care căutase de atâtea ori vreo ramură de coral pe fundul mării, ar fi şovăit, oare, să străbată o leghe înot? Cât i-ar fi luat să înoate o leghe? O oră? Ei, şi? Oare nu rămăsese el ore de-a rândul în larg, fără să pună piciorul pe ţărm? Nu, nu, Dantès nu avea nevoie decât să fie încurajat printr-un exemplu. Tot ce un altul a făcut sau ar fi putut face, avea să facă şi el.

Tânărul stătu câteva clipe pe gânduri.

— Am găsit ce căutai! îi zise bătrânului.

Faria tresări.

— Tu? zise el şi îşi ridică ochii cu un aer care arăta că, dacă Dantès spunea adevărul, descurajarea tovarăşului său nu ar fi fost de lungă durată. Tu? Hai să vedeam, ce ai găsit?

— Tunelul pe care l-ai făcut ca să ajungi de la tine până aici se întinde pe aceeaşi linie cu galeria exterioară, nu-i aşa?

— Da.

— Atunci, înseamnă că nu-i mai departe de vreo cincisprezece paşi de aceasta?

— Cam aşa.

— Ei bine, pe la mijlocul tunelului o să săpăm un altul, ca un braţ de cruce. De data aceasta, o să măsori cu mai multă grijă. O să ieşim în galeria exterioară. O să ucidem santinela şi o să evadăm. Ca ne să izbutească planul, nu ne trebuie decât curaj, iar tu ai aşa ceva, şi vigoare, iar de asta nu duc eu lipsă. Nu-ţi vorbesc despre răbdare, tu ai dovedit că o ai şi o să dovedesc şi eu, la rândul meu.

— O clipă, răspunse abatele. N-ai aflat, dragul meu tovarăş, natura curajului meu şi pentru ce anume socoteam că o să-mi folosesc puterile. Cât despre răbdare, cred că am fost îndeajuns de răbdător luând de la capăt, în fiecare dimineaţă, munca din timpul nopţii şi, în fiecare noapte, munca din timpul zilei. Însă, pe atunci, ascultă-mă bine, tinere, o făceam pentru că mi se părea că-l slujeam pe Dumnezeu, eliberându-i una din creaturile Sale, care, fiind nevinovată, nu putuse fi condamnată.

— Păi, întrebă Dantès, şi acum nu-i aceeaşi situaţie? Ce, de când m-ai întâlnit pe mine, ai descoperit cumva că eşti vinovat?

— Nu, dar nu vreau să devin vinovat. Până aici, am crezut că nu am de-a face decât cu lucruri, dar iată că îmi propui să am de-a face cu oameni. Am putut să străpung un zid şi să distrug o scară, dar nu voi străpunge pieptul cuiva şi nu voi distruge o viaţă.

Dantès făcu o uşoară mişcare de surpriză.

— Cum, zise el, când ai putea fi liber, te laşi împiedicat de un astfel de scrupul?

— Dar tu, zise Faria, de ce nu l-ai omorât într-o seară pe temnicerul tău, cu piciorul mesei, ca să te îmbraci în hainele lui şi să încerci să fugi?

— Pentru că nu mi-a trecut prin minte, zise Dantès.

— Ba pentru că, în sufletul tău, ai o asemenea aversiune faţă de o astfel de crimă, o asemenea groază, încât nici măcar nu te-ai gândit la aşa ceva, urmă bătrânul. Căci, în lucrurile simple şi îngăduite, înclinaţiile firii noastre ne ţin să nu ne abatem de la linia noastră dreaptă. Tigrul, care din fire varsă sânge, o face pentru că asta este natura lui, menirea lui. El nu are nevoie decât de un singur lucru, şi anume ca mirosul să îi dea de ştire că prada se află pe aproape. Îndată ce o simte, se repede la pradă, îi cade în spate şi o sfâşie. Aşa-l îndeamnă instinctul, iar el i se supune. Omul, dimpotrivă, are oroare de sânge. Nu legile sociale se împotrivesc omorului, ci legile firii.

Dantès tăcu încurcat. Aceasta era, într-adevăr, explicaţia a ceea ce se petrecuse, fără să-şi dea seama, în mintea ori, mai precis, în sufletul său, căci există unele imbolduri care îi vin omului din cap şi altele care îi vin din inimă.

— Şi apoi, continuă Faria, de aproape doisprezece ani de când zac în închisoare, am recapitulat în gând toate evadările celebre. S-au văzut doar rareori evadări izbutite. Evadările norocoase, evadările încununate de un succes deplin, sunt cele chibzuite cu grijă şi îndelung pregătite. Aşa au scăpat ducele de Beaufort[32] din castelul de la Vincennes, abatele Dubuquoi de la For-l’Evêque şi Latude de la Bastilia. Afară de acestea, mai există şi cele pe care pura întâmplare le poate scoate în cale, iar acestea sunt cele mai bune. Să aşteptăm un prilej, crede-mă, şi, dacă acest prilej se prezintă, să profităm de el!

— Tu unul ai putut aştepta, zise Dantès cu un oftat. Truda asta îndelungată ţi-a fost o preocupare care ţi-a umplut toate clipele şi, când nu munceai la tunel ca să-ţi absoarbă gândurile, barem aveai speranţele care te mângâiau.

— Însă, zise abatele, nu mă ocupam numai cu asta.

— Dar ce altceva mai făceai?

— Scriam sau studiam.

— Vrei să spui că ţi-au dat hârtie, condeie şi cerneală?

— Nu, răspunse abatele, dar mi le-am făcut eu.

— Ţi-ai făcut hârtie, condeie şi cerneală? se miră Dantès.

— Da.

Dantès se uită la omul acela cu admiraţie, numai că tot îi venea greu să creadă ceea ce îi spunea. Faria îşi dădu seama de această umbră de îndoială.

— Când o să vii pe la mine, îi zise el, o să-ţi arăt o lucrare în toată regula, rezultatul gândurilor, cercetărilor şi meditaţiilor mele de o viaţă

întreagă, care mi s-au născut la umbra Coliseului din Roma, la picioarele coloanei San Marco din Veneţia şi pe malurile fluviului Arno din Florenţa. Nu bănuiam că, într-o bună zi, temnicerii o să-mi îngăduie răgazul s-o desăvârşesc între cei patru pereţi ai castelului If. Este un *Tratat despre posibilitatea unei monarhii generale în Italia.* Tipărit, o să rezulte un mare volum *in-quarto.*

— Şi pe ce l-ai scris?

— Pe două cămăşi. Am născocit un preparat care face ţesătura netedă şi uniformă ca pergamentul.

— Aşadar eşti şi chimist?

— Puţin. L-am cunoscut pe Lavoisier[33] şi eram prieten cu Cabanis[34].

— Bine, dar, pentru o asemenea lucrare, a trebuit să faci cercetări istorice. Asta înseamnă că ai avut cărţi?

— La Roma, aveam pe puţin cinci mii de volume în bibliotecă. Pentru că le-am tot citit şi recitit, am descoperit că, dacă pui deoparte o sută cincizeci de lucrări, alese cu grijă, ai, dacă nu rezumatul complet al cunoaşterii umane, cel puţin tot ceea ce îi foloseşte unui om să ştie. Mi-am închinat trei ani din viaţă să citesc şi să recitesc aceste o sută cincizeci de volume, aşa încât le ştiam aproape pe dinafară în momentul în care am fost arestat. În temniţa mea, cu un mic efort de memorie, mi le-am reamintit pe de-a întregul. De aceea, acum, aş putea să-ţi recit Tucidide, Xenofon, Plutarh, Tit Liviu, Tacit, Strada, Jornandès, Dante, Montaigne, Shakespeare, Spinoza, Machiavelli şi Bossuet, ca să nu-i pomenesc decât pe cei mai importanţi.

— Atunci, înseamnă că ştii mai multe limbi?

— Vorbesc cinci limbi vii, germana, franceza, italiana, engleza şi spaniola. Pentru că ştiu greaca veche, o înţeleg şi pe cea modernă, doar că o vorbesc mai prost. Dar o învăţ în prezent.

— O înveţi? făcu Dantès.

— Da, mi-am alcătuit un vocabular din cuvintele pe care le ştiam, le-am aranjat, le-am combinat, le-am sucit şi răsucit astfel încât să-mi fie suficiente pentru a-mi putea exprima gândurile. Ştiu aproape o mie de cuvinte şi este tot ce-mi trebuie, la nevoie, deşi cred că există vreo sută de mii în dicţionare. Cu toate că nu m-aş exprima ca la carte, m-aş face înţeles de minune, şi-asta mi-e de ajuns.

Din ce în ce mai uluit, Edmond începu să considere aproape supranaturale capacităţile mintale ale acestui om neobişnuit. Voind să-l

prindă descoperit într-o chestiune oarecare, continuă:

— Dar, dacă nu ţi s-au dat condeie, zise el, cu ce ai putut scrie un tratat atât de gros?

— Mi-am făcut unele nemaipomenite, care, dacă materialul le-ar fi cunoscut celorlalţi, sigur ar fi preferate în locul penelor obişnuite, şi anume din cartilajele uriaşilor merlani care ni se dau, câteodată, la masă, în zilele de post. De aceea întotdeauna aştept cu mare bucurie zilele de miercuri, vineri şi sâmbătă, căci îmi întăresc speranţa de a-mi spori provizia de condeie, iar studiile istorice sunt, pentru mine, mărturisesc, cea mai plăcută îndeletnicire. Întorcându-mă în trecut, uit de prezent, mergând liber şi independent prin istorie, nu-mi mai amintesc că sunt închis.

— Dar cerneala? întrebă Dantès. Din ce ţi-ai făcut cerneala?

— A existat, odată, un şemineu în celula mea, răspunse Faria. Acest şemineu a fost astupat cu puţin înainte de venirea mea, fără îndoială, dar ani de-a rândul în el s-a făcut focul şi, prin urmare, tot interiorul este acoperit de un strat bunicel de funingine. Dizolv funinginea asta în porţia de vin care ni se dă în fiecare duminică şi aşa obţin o cerneală minunată. Pentru însemnările speciale, care trebuie să atragă atenţia, mă înţep în buricele degetelor şi scriu cu sânge.

— Şi când aş putea vedea şi eu toate acestea? întrebă Dantès.

— Când vrei, răspunse Faria.

— Oh, neîntârziat! exclamă tânărul.

— Atunci, vino cu mine, zise abatele.

Şi intră din nou în galeria subterană, dispărând din vedere. Dantès îl urmă.

---

[32] François de Bourbon, duce de Beaufort (1616–1669), nepotul regelui Henri al IV-lea, a conspirat în mai multe rânduri împotriva coroanei şi l-a susţinut pe cardinalul de Retz în timpul Frondei, când popularitatea sa i-a adus supranumele de „regele Halelor”.

[33] Antoine Laurent de Lavoisier (1743–1794), unul dintre cei mai faimoşi chimişti ai tuturor timpurilor, om de ştiinţă (geologie, biologie, agronomie, meteorologie), om politic, administrator, economist; opera sa este fundamentală pentru progresul ştiinţelor fizice.

[34] Georges Cabanis (1757–1808), medic, filosof şi academician francez.

XVII Celula abatelui

După ce trecu, târându-se ca un Şarpe, deşi cu destulă uşurinţă, prin culoarul de sub pământ, Dantès ajunse la capătul celălalt al tunelului, care dădea în celula abatelui. Acolo, tunelul se îngusta şi abia de mai lăsa loc unui om pentru a se strecura înăuntru, târâş. Celula abatelui era pardosită cu dale de piatră. Sub una dintre aceste dale, din cel mai întunecos ungher, îşi începuse abatele săpăturile cărora Dantès le văzuse sfârşitul.

De cum intră şi se ridică în picioare, tânărul cercetă cu mare atenţie întreaga celulă. La prima vedere, nu avea nimic deosebit.

— Bine, zise abatele, nu este decât douăsprezece şi un sfert, mai avem câteva ore bune la dispoziţie.

Dantès privi în jur, căutând să descopere pe care orologiu putuse abatele citi, cu atâta precizie, ce oră era.

— Uită-te la raza asta de soare, care vine pe fereastră, îl lămuri abatele, şi uită-te la liniile pe care le-am scrijelit eu pe zid. Cu aceste linii, care sunt combinate cu dubla mişcare a Pământului şi elipsa pe care o descrie el în jurul Soarelui, ştiu ce oră este cu mai multă precizie decât dacă aş avea un ceas, căci un ceas se strică, în vreme ce Soarele şi Pământul nu se strică niciodată.

Dantès nu pricepuse nimic din această explicaţie. El crezuse întotdeauna, văzând Soarele răsărind din spatele munţilor şi apunând în Mediterana, că el era cel care se deplasa şi nu Pământul. Această dublă mişcare a globului pe care sălăşluia şi de care totuşi nu-şi dădea seama, i se părea aproape cu neputinţă. În fiecare cuvânt al tovarăşului său întrezărea nişte taine ale ştiinţei, la fel de pasionant de scos la iveală ca aurul şi diamantele din minele pe care le vizitase, odată, pe când era un băieţandru, într-o călătorie la Guzarat şi la Golconda[35].

— Hai, îi zise el abatelui, ard de curiozitate să-ţi văd mai îndeaproape comorile.

Abatele se îndreptă spre şemineu, îndepărtă cu cleştele pe care îl ţinea încă în mână piatra care odinioară închipuia vatra şi care acoperea acum o groapă destul de adâncă. În această groapă erau închise toate obiectele despre care îi povestise lui Dantès.

— Ce-ai vrea să vezi mai întâi? îl întrebă el.

— Arată-mi marea ta lucrare despre monarhia din Italia.

Faria trase din preţiosul său dulap trei sau patru rulouri de pânză, răsucite cu grijă, ca foile de papirus. Erau făcute din fâşii de aproape patru degete lăţime şi optsprezece lungime. Aceste fâşii, numerotate, erau acoperite cu un text pe care Dantès îl putea citi, căci era scris în graiul matern al abatelui, adică în italiană, limbă pe care Dantès, în calitatea sa de provensal, o înţelegea la perfecţie.

— Vezi, îi zise abatele, totul este cuprins aici. Au trecut aproape opt zile de când am scris cuvântul *sfârşit*, în josul celei de-a şaizeci şi opta fâşii. Două dintre cămăşile mele şi toate batistele pe care le-am avut au folosit pentru opera asta. Dacă o să-mi recapăt vreodată libertatea şi dacă o să se găsească, în toată Italia, vreun tipograf care să cuteze să-mi tipărească lucrarea, atunci reputaţia mea este asigurată.

— Da, răspunse Dantès, văd bine. Şi acum arată-mi, te rog, condeiele cu care a fost scrisă această lucrare.

— Uite! zise Faria.

Şi îi arătă tânărului un beţigaş lung de şase degete, gros cât o coadă de pensulă, la capătul căruia era legat cu o aţă, petrecută de jur împrejurul lui, unul dintre acele cartilaje, încă murdar de cerneală, despre care abatele îi vorbise lui Dantès. Cartilajul era subţiat la vârf ca un cioc şi crestat în două ca o peniţă obişnuită.

Dantes îl studie atent, căutând apoi din ochi obiectul cu care putuse fi tăiat, atât de corect.

— Ah, da, zise Faria, briceagul, nu-i aşa? Este capodopera mea. L-am făcut cu mâna mea, ca şi pe cuţitul ăsta, dintr-un sfeşnic vechi de fier.

Briceagul tăia ca briciul. Cât despre cuţit, avea avantajul că putea fi folosit deopotrivă drept cuţit de masă şi drept pumnal.

Dantès examină diversele obiecte cu aceeaşi atenţie cu care, în prăvăliile de curiozităţi din Marsilia, examinase, cândva, uneltele făcute de sălbatici şi aduse din mările Sudului de căpitanii de cursă lungă.

— Cât despre cerneală, zise Faria, ştii deja cum am obţinut-o. Am făcut doar cantitatea care mi-a trebuit.

— Acum, un singur lucru mă mai miră, zise Dantès, şi anume că ţi-au ajuns zilele pentru toată munca asta.

— Am avut şi nopţile, răspunse Faria.

— Nopţile! Păi, eşti din neamul pisicilor, vezi bine şi noaptea?

— Nu, dar Dumnezeu i-a dăruit omului inteligenţa ca să-i vină în ajutor puţinătăţii simţurilor, aşa că mi-am făcut rost de lumină.

— Cum?

— Din carnea care mi-a fost adusă, am ales grăsimea, am frământat-o până am înmuiat-o şi-am scos un soi de ulei tare. Poftim, iată lumânarea mea!

Şi abatele îi arătă lui Dantès un soi de lampion, de felul celor care se folosesc la iluminatul public.

— Şi focul?

— Iată două pietricele şi nişte pânză arsă.

— Şi chibriturile?

— M-am prefăcut că sufăr de o boală de piele şi am cerut nişte sulf, pe care mi l-au adus.

Dantès aşează pe masă obiectele pe care le ţinea şi îşi lăsă capul în jos, covârşit de stăruinţa răbdătoare şi de puterea acestei minţi.

— Şi nu e totul, continuă Faria. Fiindcă nu trebuie să-ţi pui toate bogăţiile într-o singură ascunzătoare, hai s-o închidem pe aceasta de aici.

Potrivită lespedea la locul ei. Abatele presără un pumn de ţărână pe deasupra şi o netezi cu piciorul, pentru a face să dispară orice gol dintre dalele pardoselii, apoi se îndreptă către pat şi îl trase deoparte.

Dincolo de căpătâiul patului, ascuns de o piatră care o închidea aproape perfect, era o scobitură în care se afla o scară de sfoară, lungă de vreo douăzeci şi cinci sau treizeci de picioare.

Dantès o cercetă; ar fi rezistat la orice încercare.

— Cine ţi-a dat sfoara trebuincioasă pentru o minunăţie ca asta?

— La început, cele câteva cămăşi care îmi mai rămăseseră, apoi cearşafurile patului pe care, în cei trei ani de închisoare la Fenestrelle, le-am destrămat. Când m-au mutat la castelul If, am găsit o cale să aduc cu mine şi firele destrămate, iar aici, mi-am continuat lucrul.

— Dar nu s-a observat că cearşafurile patului tău nu mai aveau tiv?

— Le coseam la loc.

— Cu ce?

— Cu acul acesta.

Şi abatele, întorcându-şi una din zdrenţele veşmintelor sale, îi arătă lui Dantès un os lung de peşte, ascuţit şi încă având aţă pe el, pe care îl purta asupra lui.

— Da, urmă Faria, mai întâi m-am gândit să scot gratiile şi să fug pe fereastra asta, care e ceva mai largă decât a ta, după cum vezi, şi pe care aş mai fi lărgit-o puţin, în clipa în care aş fi evadat, dar mi-am dat seama că fereastra dădea într-o curte interioară şi atunci am renunţat la planul acesta, prea riscant. Totuşi am păstrat scara, pentru vreun prilej neprevăzut, pentru vreuna dintre acele evadări despre care-ţi vorbeam, pe care norocul le scoate în calea omului.

Dantès, deşi părea că examinează scara, se gândea la altceva. Îi venise o idee. Acest om, atât de inteligent, atât de priceput, atât de profund, ar fi putut vedea limpede vreo explicaţie în bezna nefericirii sale, în care el unul nu deslușise niciodată nimic?

— La ce te gândeşit? îl întrebă abatele zâmbind şi luând tăcerea preocupată a lui Dantès drept o admiraţie ameţitoare.

— Mai întâi, mă gândesc la un lucru, şi anume la cantitatea uriaşă de cunoaştere pe care ai fost nevoit s-o consumi ca să ajungi unde ai ajuns. Ce-ai fi făcut, oare, dacă ai fi fost liber?

— Nimic, probabil. Acest preaplin al creierului meu s-ar fi dus pe nimicuri. Trebuie să existe o durere mare pentru a săpa adânc în minele tainice, ascunse în mintea omenească. Îţi trebuie presiune ca să faci să explodeze praful de puşcă. Închisoarea a unit într-un singur punct toate capacităţile mele intelectuale, care pluteau în derivă; acestea s-au ciocnit de un spaţiu foarte strâmt şi, ştii şi tu, din ciocnirea norilor ia naştere electricitatea, din electricitate fulgerul, iar din fulger, lumina.

— Nu, eu nu ştiu nimic, zise Dantès, mâhnit de neştiinţa sa. O parte din cuvintele pe care le spui sunt pentru mine lipsite de înţeles. Ce fericit trebuie să fie cineva, când e atât de învăţat ca tine!

Abatele zâmbi.

— Adineauri ziceai că te gândeşti la două lucruri, nu-i aşa?

— Da.

— Nu mi l-ai împărtăşit decât pe unul. Care e al doilea?

— Al doilea este că tu mi-ai povestit viaţa ta, dar n-ai aflat-o, în schimb, şi pe a mea.

— Viaţa ta, tinere, este prea scurtă ca să cuprindă întâmplări de mare importanţă.

— Însă cuprinde o nemărginită nefericire, zise Dantès, o nefericire pe care n-am meritat-o şi, ca să nu-l mai hulesc pe Dumnezeu, cum am făcut-o,

de vreo câteva ori, aş vrea să pot să dau vina pe oameni pentru suferinţa mea.

— Asta înseamnă că te socoteşti nevinovat de fapta de care eşti acuzat?

— Întru totul nevinovat, jur pe viaţa singurelor două fiinţe care îmi sunt dragi, pe viaţa tatălui meu şi-a lui Mercédès.

— Hai s-auzim! zise abatele, închizând ascunzătoarea şi împingându-şi patul la loc. Spune-mi, acum, povestea vieţii tale.

Dantès îi relată ceea ce el numea povestea vieţii sale şi care se mărginea la o călătorie în India şi la două sau trei călătorii în Levant. Apoi, ajunse la ultima sa ieşire în larg, la moartea căpitanului Leclère, la pachetul înmânat lui pentru marele mareşal, la întrevederea cu marele mareşal, la scrisoarea pe care acesta i-o înmânase, adresată unui anume domn Noirtier, în sfârşit, la sosirea sa în Marsilia, la reîntâlnirea cu tatăl său, la discuţiile drăgăstoase cu Mercédès, la ospăţul de logodnă, la arestarea sa şi, în cele din urmă, la întemniţarea sa definitivă în castelul If. Mai departe, Dantès nu mai ştia nimic altceva, nici măcar de cât timp era închis.

Povestea o dată încheiată, abatele rămase adâncit în gânduri.

— Există, în legătură cu toate acestea, zise el, după câteva clipe, o axiomă cu foarte mare dreptate şi de o mare profunzime, pe care tocmai ţi-am spus-o adineauri, şi anume că, dacă reaua intenţie nu se naşte deopotrivă într-o fire strâmbă, natura umană are oroare de fapta rea. Cu toate acestea, civilizaţia ne-a creat nevoi, vicii şi pofte străine de firea noastră, care, câteodată, reuşesc să înăbuşe în noi bunele instincte şi care ne împing la rele. De aici, rezultă maxima aceasta: dacă vrei să descoperi vinovatul, caută mai întâi să afli cui i-ar fi putut fi de folos fărădelegea săvârşită! Cine ar fi putut trage foloase de pe urma dispariţiei tale?

— Nimeni, Dumnezeule! Eram atât de neînsemnat!

— Nu zice aşa, căci răspunsul ăsta este lipsit şi de logică şi de înţelepciune. Totul este relativ, dragul meu prieten, de la regele care îl stinghereşte pe succesorul său, până la angajatul care-l încurcă pe ultimul venit în firmă şi neprevăzut în buget — dacă regele moare, urmaşul moşteneşte o coroană; dacă angajatul moare, ultimul venit moşteneşte leafa lui de o mie două sute de livre. Această leafă de o mie două sute de livre reprezintă, pentru el, tot atât venitul unui conducător de stat, banii aceştia îi sunt la fel de trebuincioşi pentru trai cât ar fi douăsprezece milioane pentru un rege. Fiecare individ, de la cel mai de rând până la cel de pe treapta cea mai înaltă a scării sociale, adună în jurul său o mică lume de interese, cu

vârtejurile sale şi cu atomii săi lacomi, ca în universurile lui Descartes. Numai că aceste lumi întotdeauna se dilată, pe măsură ce se înalţă. Ca o spirală răsturnată, care se menţine în jurul centrului printr-un joc al echilibrelor. Să ne întoarcem, aşadar, la lumea ta personală. Urma să fii numit căpitan pe *Faraon*?

— Da.

— Urma să te însori cu o tânără frumoasă?

— Da.

— Ar fi avut cineva interesul să nu devii căpitan pe *Faraon*? Ar fi avut cineva interesul să nu te căsătoreşti cu Mercédès? Răspunde mai întâi la prima întrebare, căci ordinea este cheia rezolvării tuturor problemelor. Ar fi avut cineva interesul să nu devii căpitan pe *Faraon*?

— Nu. Eram foarte iubit la bord. Dacă marinarii şi-ar fi putut alege şeful, sunt încredinţat că m-ar fi ales pe mine. Un singur om avea un oarecare motiv să-mi poate pică... avusesem, cu puţin timp în urmă, o ceartă cu el şi îi propusesem un duel, pe care el îl refuzase.

— Serios? Şi omul acela cum se numea?

— Danglars.

— Ce era el la bord?

— Agent contabil.

— Dacă ai fi fost numit căpitan, l-ai fi păstrat în funcţie?

— Nu, dacă lucrurile ar fi depins de mine, fiindcă mi se păruse că văd nişte nereguli în socotelile sale.

— Bun. Acum, a mai fost cineva de faţă la ultima ta discuţie cu căpitanul Leclère?

— Nu, am fost singuri.

— Ar fi putut auzi cineva discuţia voastră?

— Da, căci uşa era deschisă şi chiar... Stai puţin!... Da, da, Danglars a trecut prin faţa ei chiar în clipa în care căpitanul Leclère îmi înmâna pachetul pentru marele mareşal.

— Aşa, făcu abatele, suntem pe calea cea bună. Ai mai luat pe cineva cu tine când ai debarcat pe Insula Elba?

— Pe nimeni.

— Ţi s-a dat o scrisoare?

— Da, marele mareşal mi-a dat-o.

— Şi cu scrisoarea asta ce-ai făcut?

— Am pus-o în portofelul meu.

— Aveai, deci, portofelul la tine? Dar cum se putea ca un portofel, care trebuia să conţină o scrisoare oficială, să fie ţinut în buzunarul unui marinar?

— Ai dreptate, portofelul meu era la bord.

— Deci, abia când ai ajuns la bord ai pus în portofel scrisoarea respectivă.

— Da.

— Din Porto-Ferrajo până ai ajuns la corabie, ce ai făcut cu acea scrisoare?

— Am ţinut-o în mână.

— Iar când ai urcat din nou la bordul *Faraonului*, toată lumea a putut să vadă că aveai o scrisoare în mână?

— Da.

— Şi Danglars, deopotrivă cu ceilalţi?

— Şi Danglars, deopotrivă cu ceilalţi.

— Atunci, ascultă-mă bine. Străduieşte-te să-ţi aduci aminte clar. Îţi aminteşti în ce termeni era redactat denunţul?

— Oh, l-am citit de trei ori şi fiecare cuvinţel mi s-a întipărit adânc în minte.

— Spune-mi-l şi mie!

Dantès se concentră o clipă.

— Iată, cuvânt cu cuvânt.

„Domnul procuror al regelui este prevenit, de către un prieten al tronului şi al religiei, că numitul Edmond Dantès, secund pe corabia *Faraonul*, sosită în această dimineaţă de la Smirna, după ce a făcut escală la Neapole şi la Porto-Ferrajo, a fost însărcinat de către Murat să-i ducă o scrisoare uzurpatorului şi de către uzurpator să ducă o scrisoare comitetului bonapartist din Paris.

Dovada vinovăţiei sale se poate obţine arestându-l, căci această scrisoare se va găsi fie asupra lui, fie în casa tatălui său, fie în cabina sa de la bordul *Faraonului*.”

Abatele ridică din umeri.

— E limpede ca lumina zilei, zise el. Trebuie să fii într-adevăr naiv şi curat la suflet, de n-ai ghicit tărăşenia de la bun început.

— Crezi? strigă Dantès. Ah, ar fi o mare ticăloşie!

— Cum arăta scrisul obişnuit al lui Danglars?

— Frumos şi aplecat spre dreapta.

— Cum arăta cel din scrisoarea anonimă?

— Aplecat spre stânga.

Abatele zâmbi.

— Schimbat, nu?

— Prea netremurat ca să fi fost schimbat.

— Stai puţin, zise abatele.

Îşi luă condeiul sau, mai bine zis ceea ce numea el condei, îl înmuie în cerneală şi scrise cu mâna stângă, pe o bucată de pânză pregătită pentru aceasta, primele două sau trei rânduri din denunţ.

Dantès se trase înapoi şi privi aproape îngrozit la abate.

— Oh, uluitor, strigă el, ce tare seamănă scrisul aceasta cu celălalt!

— Asta pentru că denunţul a fost scris cu mâna stângă. Am observat un lucru, continuă abatele.

— Care?

— Că toate scrisurile făcute cu mâna dreaptă se deosebesc între ele, iar toate scrisurile făcute cu mâna stângă seamănă.

— Bine, dar, tu ai văzut totul, le-ai observat pe toate?

— Să continuăm!

— Oh, da, da!

— Să trecem la cea de-a doua întrebare.

— O ascult!

— Ar fi avut cineva interesul să nu te căsătoreşti cu Mercédès?

— Da! Un tânăr care o iubea.

— Şi care se numea?

— Fernand.

— E un nume spaniol?

— Catalan.

— Crezi că tânărul acela ar fi fost în stare să scrie denunţul?

— Nu! Mai degrabă mi-ar fi dat o lovitură de pumnal şi cu asta basta!

— Da, aşa le stă în fire spaniolilor: un asasinat, da — o laşitate, nu.

— De altfel, urmă Dantès, habar nu avea despre amănuntele înşirate în denunţ.

— Nu le împărtăşiseşi, deci, nimănui?

— Nimănui.

— Nici măcar iubitei tale?

— Nici măcar logodnicei mele.

— Atunci, este Danglars.

— Oh, acum sunt sigur de asta!

— Numai puţin... Danglars îl cunoştea pe Fernand?

— Nu... ba da... Îmi amintesc că...

— Ce?

— Cu două zile înainte de căsătoria mea, i-am văzut stând împreună la masă, sub umbrarul de la jupân Pamphile. Danglars era vorbăreţ şi zeflemitor, Fernand era palid şi tulburat.

— Erau singuri?

— Nu, mai erau cu un tovarăş, pe care îl cunoşteam foarte bine şi care, fără îndoială, fusese cel care le făcuse cunoştinţă. Este vorba despre un croitor, pe nume Caderousse... dar el era deja beat. Stai aşa!... stai aşa!... Cum de nu mi-am adus aminte până acum? Lângă masa unde beau ei, se afla o călimară, o hârtie şi nişte pene! (Dantès îşi duse mâna la frunte.) Oh! Ticăloşii, ticăloşii!

— Mai vrei să afli şi altceva? întrebă abatele râzând.

— Da, da, de vreme ce pătrunzi în miezul tuturor lucrurilor, de vreme ce desluşeşti limpede toate cele, vreau să ştiu de ce n-am fost interogat decât o singură dată, de ce nu mi s-au dat judecători şi cum de am fost condamnat fără sentinţă?

— Oh, asta, zise abatele, este ceva mai dificil. Justiţia are căile ei, întunecate şi tainice, pe care este greu să le înţelegi. Ceea ce am făcut până acum, în privinţa celor doi prieteni ai tăi, a fost o joacă de copii. Pentru treaba astalaltă, trebuie să-mi dai amănunte cu cea mai mare precizie.

— Hai să vedem, întreabă-mă, căci, pe bună dreptate, vezi în viaţa mea mai bine decât mine însumi!

— Cine te-a interogat? Procurorul regelui, substitutul, judecătorul de instrucţie?

— Substitutul.

— Era tânăr sau bătrân?

— Tânăr, douăzeci şi şapte sau douăzeci şi opt de ani,

— Bine! Încă necorupt, dar deja ambiţios, zise abatele. Cum s-a purtat cu tine?

— Mai degrabă cu blândeţe decât cu asprime.

— I-ai povestit totul?

— Totul.

— Şi purtările sale s-au schimbat cumva pe durata interogatoriului?

— S-au schimbat, pentru o clipă, când a citit scrisoarea care mă compromitea. A părut copleşit de nenorocirea mea.

— De nenorocirea ta?

— Da.

— Eşti foarte sigur că nenorocirea ta o deplângea el?

— Păi, cel puţin, după asta mi-a dat o dovadă grăitoare despre simpatia sa.

— Care anume?

— A ars singura probă care mă putea pune în pericol.

— Care, denunţul?

— Nu, scrisoarea împăratului.

— Eşti sigur de asta?

— A ars-o în faţa mea.

— Atunci e altceva. Omul acesta ar putea fi un mârşav mai mare decât ai bănui.

— Mă faci să mă înfior, pe legea mea! zise Dantès. Aşadar, lumea este plină de tigri şi de crocodili?

— Da, numai că tigrii şi crocodilii cu două picioare sunt mai periculoşi decât ceilalţi.

— Mai departe, mai spune-mi!

— Cu dragă inimă. A ars scrisoarea, ziceai.

— Da şi mi-a spus: „Vezi tu, nu există decât această dovadă împotriva ta, iar eu o distrug”.

— Gestul acesta este prea frumos ca să fie adevărat.

— Crezi?

— Sunt convins. Cui îi era adresată scrisoarea?

— Domnului Noirtier, strada Coq-Héron numărul 13, la Paris.

— Ai putea presupune că substitutul tău ar fi avut vreun interes ca această scrisoare să dispară?

— Probabil, căci mi-a făgăduit de vreo două sau trei ori, zicându-mi că ar fi în interesul meu, să nu pomenesc nimănui despre această scrisoare, ba chiar m-a pus să jur că nu voi rosti numele celui căruia scrisoarea îi era adresată.

— Noirtier?... repetă abatele. Noirtier?... Am cunoscut un Noirtier la curtea fostei regine a Etruriei, un Noirtier care fusese girondin în timpul Revoluţiei. Pe substitutul tău cum îl chema?

— De Villefort.

Abatele izbucni în râs.

Dantès îl privi înmărmurit.

— Ce-i? întrebă el.

— Vezi tu raza asta de lumină? întrebă abatele.

— Da.

— Ei bine, pentru mine, totul este mai clar acum decât raza aceasta străvezie şi luminoasă. Biet copil, sărmane tânăr! Şi magistratul acesta zici că a fost bun cu tine?

— Da.

— Acest demn substitut a ars, a distrus scrisoarea?

— Da.

— Acest cinstit furnizor al călăului te-a pus să juri că nu vei rosti niciodată numele de Noirtier?

— Da.

— Dar Noirtier, sărmane orb, ştii tu de fapt cine era Noirtier?... Noirtier era tatăl lui!

Trăsnetul dacă ar fi căzut la picioarele lui Dantès, căscându-i o prăpastie în fundul căreia ar fi văzut porţile iadului deschise, şi tot nu i-ar fi produs un efect mai rapid, mai încărcat de electricitate, mai zdrobitor ca aceste cuvinte neaşteptate. Se ridică, apucându-şi capul cu ambele mâini, parcă să-l împiedice să explodeze.

— Tatăl lui! Tatăl lui! strigă el.

— Da, tatăl lui, care se numeşte Noirtier de Villefort, răspunse abatele.

Atunci, un fulger luminos îi străbătu creierul deţinutului şi tot ceea ce îi fusese de neînţeles, îi deveni într-o clipă mai limpede ca lumina zilei. Acele şovăieli ale lui Villefort din timpul interogatoriului, acea scrisoare distrusă, acel jurământ cerut cu stăruinţă, acel glas aproape rugător al magistratului, care, în loc să ameninţe, părea să implore, toate îi reveniră în minte. Scoase un strigăt, se clătină o clipă ca un om beat, apoi, repezindu-se către gura tunelului care ducea din celula abatelui într-a lui:

— Oh, zise, trebuie să fiu singur ca să mă pot gândi la toate acestea!

Şi, ajuns în celula sa, se prăbuşi în pat, unde gardianul îl găsi stând, seara, cu ochii ficşi, cu chipul încordat, dar nemişcat şi mut ca o statuie.

În timpul acestor ore de chibzuinţă, care zburaseră ca secundele, luase o hotărâre îngrozitoare şi făcuse un jurământ cumplit.

O voce îl smulse pe Dantès din această visare cu ochi deschişi. Era aceea a abatelui Faria care, după ce primise, la rândul său, vizita

temnicerului, venise să-l poftească pe Dantès să ia masa împreună cu el. Faima sa de smintit şi, mai ales, de smintit amuzant, îi aducea bătrânului deţinut unele privilegii, ca aceea de a primi o pâine ceva mai albă şi o sticluţă mică de vin, duminica. Or, tocmai se încheiase o zi de duminică, iar abatele venise să-şi invite tânărul tovarăş să împartă cu el pâinea şi vinul.

Dantès îl urmă — toate trăsăturile chipului său îşi reveniseră şi îşi reluaseră expresia obişnuită, dar cu o asprime şi o fermitate, dacă se poate zice astfel, care trădau faptul că luase o decizie. Abatele îl privi cu luare-aminte.

— Sunt supărat că te-am ajutat în căutările tale şi că ţi-am spus ce ţi-am spus, începu el.

— De ce, mă rog? întrebă Dantès.

— Pentru că ţi-am strecurat în inimă un sentiment care nu exista la tine: răzbunarea.

Dantès zâmbi.

— Să vorbim de altceva! zise el.

Abatele îl mai privi câteva clipe şi clătină trist din cap. Apoi, după cum îl rugase Dantès, vorbi despre altceva.

Bătrânul deţinut era unul dintre acei oameni a cărui conversaţie, ca a tuturor celor care au suferit mult, conţinea numeroase învăţăminte şi ţinea treaz interesul. Dar nu era egoistă, iar acest năpăstuit nu pomenea niciodată despre necazurile lui.

Dantès îi sorbea cuvintele plin de admiraţie — unele se potriveau cu ideile pe care le avea deja şi cunoştinţele pe care le dobândise datorită îndeletnicirii sale de marinar: altele însă se refereau la nişte lucruri necunoscute de el şi, aidoma aurorelor boreale care luminează calea navigatorilor la latitudinile australe, îi dezvăluiau tânărului perspective şi orizonturi noi, iluminate de străluciri neobişnuite. Dantès pricepu şansa fericită pe care mintea sa o avea de a-l urma pe acest spirit ales pe înălţimile morale, filosofice sau sociale, pe unde avea obiceiul de a se juca.

— Ar trebui să mă înveţi câte ceva din tot ce ştii, zise Dantès, fie chiar şi pentru a nu te plictisi cu mine. Mi se pare, în momentul acesta, că mai curând ai alege singurătatea decât tovărăşia unuia ca mine, fără educaţie şi fără putinţa de a te înţelege. Dacă accepţi rugămintea mea, îţi făgăduiesc să nu-ţi mai vorbesc a doua oară despre evadare.

Abatele zâmbi.

— Vai, copile! zise el. Ştiinţa omenească este destul de mărginită şi, după ce te voi fi învăţat matematică, fizică, istorie şi cele trei sau patru limbi vii pe care le vorbesc, vei ştii tot ceea ce ştiu şi eu. Or, pentru toate cunoştinţele acestea îmi vor fi de ajuns cel mult doi ani ca să le torn din mintea mea într-a ta.

— Doi ani! zise Dantès. Crezi că voi putea învăţa toate lucrurile acestea în doi ani?

— În practică, nu, dar în principiile lor, da. A învăţa nu-i totuna cu a şti. Există iniţiaţi şi savanţi, pe unii îi caracterizează memoria, pe ceilalţi filosofia.

— Dar filosofia nu se poate învăţa?

— Filosofia nu se învaţă. Filosofia este întrunirea cunoştinţelor dobândite în mintea genială a celui care le aplică, filosofia este norul orbitor pe care Hristos a păşit pentru a urca la Ceruri.

— Hai să vedem, zise Dantès, ce o să mă înveţi mai întâi? Sunt nerăbdător să încep, mi-e sete de cunoaştere.

— Totul! răspunse abatele.

Într-adevăr, chiar din seara aceea, cei doi deţinuţi stabiliră un plan de instruire, care începu să fie pus în fapt încă de a doua zi. Dantès avea o memorie de invidiat şi o uşurinţă deosebită de a pătrunde conceptele. Predispoziţia spre matematică a minţii sale îl făcea apt să priceapă totul prin calcul, în vreme ce înclinaţia spre poezie a marinarului şlefuia tot ce ar fi putut fi prea material în demonstraţia redusă la cifre seci sau la linii drepte. De altfel, el ştia deja italiana şi puţină greacă modernă, prinsă din călătoriile sale în Orient. Cu aceste două limbi, înţelese curând modul de funcţionare al tuturor celorlalte şi, după numai şase luni, începu să vorbească spaniola, engleza şi germana.

Aşa cum îi spusese abatelui Faria, fie pentru că noutatea pe care o constituia pentru el învăţătura îi ţinu loc de libertate, fie că, după cum am văzut deja, îşi păstra cu stricteţe cuvântul dat, nu mai deschise niciodată vorba despre evadare, iar zilele i se păreau că trec iute şi că sunt foarte bogate. După un an, era un alt om.

În ceea ce-l priveşte pe abatele Faria, Dantès băgă de seamă că, în pofida variaţiei pe care prezenţa sa i-o adusese în captivitate, se posomora din zi în zi. Parcă un gând stăruitor îi lua necontenit mintea cu asalt şi bătrânul cădea în adânci visări cu ochii deschişi, suspina fără voie, apoi se ridica deodată, îşi încrucişa braţele şi se plimba încruntat prin celulă.

Într-o zi, se opri pe neaşteptate în timp ce descria unul din cercurile, de sute de ori repetate, în jurul încăperii şi exclamă:

— Ah, dacă n-ar exista santinelă!

— Santinela n-o să existe decât atâta vreme cât vrei tu să existe, răspunse Dantès, care îi citise gândul prin oasele capului ca printr-un glob de cristal.

— Ei, ţi-am mai spus, reluă abatele, nu-mi place ideea de omor.

— Bine, dar acest omor, dacă o să fie înfăptuit, o să vină doar din instinctul nostru de conservare, dintr-un sentiment de apărare personală.

— Nu contează, n-aş putea.

— Dar te gândeşti, totuşi, la asta?

— Fără încetare, fără încetare, murmură abatele.

— Şi ai găsit şi o cale, nu-i aşa? întrebă Dantès cu însufleţire.

— Da, dacă s-ar întâmpla să fie pusă de pază, pe galerie, o santinelă surdă şi oarbă.

— O să fie oarbă şi-o să fie surdă! răspunse tânărul, cu o asemenea hotărâre în glas, încât îl înspăimântă pe abate.

— Nu, nu, strigă acesta, cu neputinţă!

Dantès voi să mai stăruie asupra acestui subiect, dar abatele clătină din cap şi refuză să mai spună ceva.

Se scurseră încă trei luni.

— Eşti puternic? îl întrebă, într-o zi, abatele pe Dantès.

Dantès, fără să-i răspundă, apucă în mână dalta, o îndoi ca pe o potcoavă şi-o îndreptă apoi la loc.

— Făgăduieşti că nu vei ucide santinela decât dacă nu se va putea altfel?

— Da, pe cuvântul meu de onoare.

— Atunci, zise abatele, o să putem să ne punem în aplicare planul.

— Şi de cât timp o să avem nevoie ca să-l înfăptuim?

— Un an, cel puţin.

— Când putem să trecem la treabă?

— Imediat.

— Oh! Păi, vezi, am pierdut un an! exclamă Dantès.

— Crezi că l-am pierdut? făcu abatele.

— Oh, iartă-mă, iartă-mă! zise Dantès repede, roşind.

— Sst! zise abatele. Omul nu este niciodată decât om şi tu, încă, eşti unul dintre cei mai buni pe care i-am cunoscut. Uite, ăsta e planul meu.

Abatele îi arătă atunci lui Dantès o schiţă pe care o desenase el. Era planul celulei sale, al celulei lui Dantès şi al tunelului care le unea. La mijlocul culoarului subteran, stabilise începutul unei ramificaţii înguste, asemenea celor care se fac în mine. Această ramificaţie i-ar fi condus pe cei doi deţinuţi sub galeria exterioară, unde îşi făcea rondul santinela. Odată ajunşi acolo, ar fi săpat o groapă largă şi ar fi desprins una dintre dalele care alcătuiau pardoseala galeriei. La momentul hotărât, dala aceea s-ar fi prăbuşit sub picioarele soldatului, care ar fi dispărut, înghiţit de groapa de dedesubt. Dantès s-ar fi aruncat asupra lui în clipa în care, încă năucit de cădere, omul nu s-ar fi putut apăra, l-ar fi legat, i-ar fi pus căluş, după care deţinuţii, ieşind printr-una din ferestrele acestei galerii, ar fi coborât pe zidul exterior cu ajutorul scării de frânghie şi s-ar fi salvat.

Dantès bătu din palme şi ochii îi scânteiară de bucurie, căci planul era atât simplu, încât nu avea de ce să nu izbutească.

Chiar din ziua aceea săpătorii se aşternură pe treabă, muncind cu atât mai mult zel cu cât această activitate venea după o lungă perioadă de odihnă şi nu însemna, după toate aparenţele, decât o continuare a gândurilor tainice, neîmpărtăşite, ale fiecăruia.

Nu se opreau din lucru, decât numai atunci când venea ceasul la care fiecare dintre ei era silit să se întoarcă în celula sa, pentru a primi vizita temnicerului. Pe deasupra, învăţaseră să desluşească, după zgomotul abia perceptibil al paşilor, momentul în care gardianul cobora şi niciodată, nici unul, nici celălalt, nu fuseseră prinşi nepregătiţi. Pământul pe care îl scoteau din noua galerie şi care ar fi ajuns, până la urmă, să astupe vechiul tunel, era aruncat, puţin câte puţin şi cu precauţii nemaipomenite, pe vreuna dintre ferestrele celulelor, ori pe a lui Dantès, ori pe a lui Faria. Îl făceau pulbere şi-i dădeau drumul cu grijă, iar vântul nopţii îl ducea departe, fără să lase urme.

Mai bine de un an se scurse trudind astfel, doar cu o daltă, un cuţit şi o pârghie de lemn — singurele lor unelte. În anul acesta şi în timp ce munceau, Faria a continuat să-l educe pe Dantès, vorbindu-i când într-o limbă, când într-alta, învăţându-l istoria popoarelor şi viaţa marilor oameni care au lăsat, din timp în timp, în urma lor, una dintre acele dâre luminoase care se numesc glorie. Abatele, om de lume şi din înalta societate, avea, în plus, în manierele sale, un soi de maiestuozitate melancolică, din care Dantès, mulţumită capacităţii de a-şi însuşi cunoştinţele cu care îl înzestrase natura, ştiu să extragă acea politeţe elegantă, care îi lipsea, şi acele purtări

aristocratice, pe care nu le dobândeşti, de obicei, decât prin contactul frecvent cu oamenii din clasele de sus sau în compania spiritelor superioare.

După cincisprezece luni, tunelul secundar era terminat, groapa de sub galerie era săpată şi se putea auzi santinela trecând încolo şi încoace. Cei doi deţinuţi, siliţi să aştepte o noapte întunecoasă şi fără lună, ca să dea un plus de siguranţă evadării lor, nu mai aveau decât o singură spaimă: să nu vadă pământul prăbuşindu-se mai înainte de vreme sub picioarele soldatului. Ca măsură de prevedere împotriva acestui neajuns, voiau să pună, în chip de suport, un soi de grindă micuţă, pe care o găsiseră în fundaţie. Dantès tocmai încerca s-o fixeze, când îl auzi deodată pe abatele Faria, rămas în celula tânărului, unde se ocupa, la rândul său, cu cioplirea unui cui de lemn care să ţină scara de frânghie, că îl strigă cu un glas deznădăjduit. Dantès se întoarse într-un suflet şi îl găsi pe abate, stând în picioare în mijlocul celulei, palid, cu sudoarea şiroindu-i pe frunte şi cu mâinile crispate.

— Oh, Doamne! strigă Dantès. Ce s-a întâmplat, ce-ai păţit?

— Repede, repede! zise abatele. Ascultă-mă!

Dantès văzu faţa lividă a lui Faria, ochii încondeiaţi cu un cerc vineţiu, buzele albe ca varul şi părul zburlit şi, de spaimă, scăpă dalta din mână.

— Spune ce s-a întâmplat? strigă Edmond.

— Sunt pierdut! zise abatele. Ascultă-mă! Un rău îngrozitor, poate chiar mortal, o să mă cuprindă. Accesul se apropie, îl simt; m-a mai lovit o dată, în anul de dinaintea întemniţării mele. Împotriva acestui rău nu există decât un singur leac şi o să ţi-l spun imediat. Du-te repede la mine în celulă şi ridică piciorul patului. Piciorul ăsta este scobit şi-o să vezi acolo o sticluţă, pe jumătate plină cu o licoare roşie. Adu-mi-o... sau, mai bine nu, nu, căci aş putea fi găsit aici. Ajută-mă să mă întorc la mine în celulă cât mai am încă putere. Cine ştie ce se va mai întâmpla pe timpul crizei?

Dantès, fără a-şi pierde capul, cu toate că mâhnirea care îl cuprinsese fu nemărginită, coborî în tunel, târându-l pe sărmanul său tovarăş după el şi ducându-l, cu mari cazne, până la capătul celălalt, intră în celula abatelui şi-l aşează pe pat.

— Mulţumesc, zise abatele, tremurând din toate mădularele, ca şi când ar fi ieşit dintr-o apă rece ca gheaţa. Iată şi criza, o să cad în catalepsie. Poate că n-o să mai fac nici o mişcare, poate că n-am să scot nici un geamăt, dar este la fel de posibil să fac spume la gură, să înţepenesc din tot corpul şi să strig. Încearcă să-mi înăbuşi strigătele, să nu se audă... este

important, căci, altminteri, poate că o să mă ducă într-altă celulă şi o să ne despartă pentru totdeauna. Când o să mă vezi nemişcat, rece şi mort, ca să zicem aşa, numai în clipa aceea, ţine minte bine ce-ţi spun, numai atunci descleştează-mi dinţii cu lama cuţitului, toarnă-mi în gură opt sau zece picături din licoarea asta şi poate că-mi voi reveni...

— Poate? strigă îndurerat Dantès.

— Gata! gata! strigă abatele. Acum... acum mo...

Accesul fu atât de rapid şi de violent încât bietul deţinut nici nu mai sfârşi cuvântul început. Un nor trecu peste fruntea sa, grăbit şi întunecat, ca de furtună pe mare. Criza îi dilată ochii, îi schimonosi gura şi-i pătă obrajii în purpuriu. Se zbătu, făcu spume la gură, răcni, dar, după cum îl sfătuise chiar el, Dantès îi înăbuşi strigătele cu pătura. Toate acestea durară vreo două ore. Apoi, mai nemişcat ca un stană de piatră, mai palid şi mai rece ca marmura, mai zdrobit ca o trestie călcată în picioare, abatele căzu, se înţepeni iarăşi într-un ultim spasm şi se învineţi.

Edmond aşteptă ca această moarte aparentă să pună stăpânire pe tot corpul şi să-l îngheţe până la inimă. Abia atunci luă cuţitul, îi vârî lama între dinţi, îi descleştă cu multă trudă fălcile strânse, numără, una după alta, zece picături din licoarea roşie şi aşteptă.

Trecu o oră fără ca bătrânul să dea vreun semn de viaţă, cât de mic. Dantès se temu că a aşteptat prea mult şi îl privea trăgându-se cu mâinile de păr. În sfârşit, o uşoară roşeaţă apăru pe obrajii abatelui, iar ochii lui, rămaşi tot timpul deschişi şi nemişcaţi, îşi reluară expresia, un oftat slab îi scăpă de pe buze şi făcu o mişcare.

— Salvat! Salvat! strigă Dantès.

Suferindul nu putea încă vorbi, dar întinse mâna, cu o nelinişte vizibilă, spre uşă. Dantès ciuli urechea şi auzi paşii temnicerului. Se făcuse ora şapte! Dantès nu avusese răgaz să măsoare timpul.

Tânărul făcu un salt către deschizătura din zid şi se strecură înăuntru, trase dala peste cap şi se întoarse în celula sa.

În clipa următoare, uşa lui fu deschisă, la rândul ei, iar temnicerul, ca de obicei, îl găsi pe deţinut culcat în pat.

Abia de se întoarse cu spatele, abia de se stinse zgomotul paşilor săi pe culoar, că Dantès, mistuit de îngrijorare, o luă din nou, fără să se gândească nici o clipă la mâncare, pe drumul pe care venise şi, ridicând dala cu creştetul capului, intră iarăşi în celula abatelui.

Acesta îşi revenise în fire, dar zăcea mai departe, nemişcat şi fără vlagă, în patul său.

— Nu credeam c-o să te mai văd, îi zise el lui Dantès.

— De ce? întrebă tânărul. Credeai c-o să mori?

— Nu, dar totul este gata pregătit pentru fugă şi credeam c-ai s-o iei din loc.

Roşeaţa revoltei îi aprinse obrajii lui Dantès.

— Fără tine? strigă el. Chiar m-ai crezut în stare de una ca asta?

— Acum văd că m-am înşelat, zise bolnavul. Ah! Sunt slăbit de tot, frânt de tot, cu totul neputincios.

— Curaj, o să-ţi recapeţi puterile! zise Dantès aşezându-se lângă patul lui Faria şi luându-i mâinile într-ale sale.

Abatele clătină din cap.

— Data trecută, zise el, accesul a durat o jumătate de oră, după care mi-a fost foame şi m-am ridicat singur. Astăzi, nu-mi pot mişca nici piciorul, nici mâna dreaptă, iar capul mi-e tulbure, ceea ce dovedeşte că am un cheag pe creier. A treia oară, o să rămân paralizat din cap până în picioare sau voi muri în timpul crizei.

— Nu, nu, linişteşte-te, n-ai să mori. Al treilea acces, dacă o să te mai lovească, te va găsi în libertate. O să te punem pe picioare ca şi de data aceasta şi poate chiar mai bine decât acum, fiindcă vom avea toate mijloacele de ajutor necesare.

— Prietene, zise bătrânul, nu te amăgi singur. Criza care a trecut acum m-a condamnat la închisoare pe viaţă. Ca să evadezi, trebuie să poţi merge.

— Atunci o să mai aşteptăm, o săptămână, o lună, două luni, dacă va trebui. În timpul ăsta, o să-ţi recapeţi puterile. Totul este gata pregătit pentru evadarea noastră şi suntem liberi să ne alegem ora şi momentul, după plac. În ziua în care te vei simţi destul de refăcut ca să înoţi, ei bine, numai în ziua aceea o să ne punem planul în acţiune.

— Nu voi mai înota niciodată, zise Faria. Braţul ăsta este paralizat nu pentru o zi, ci pentru totdeauna. Ridică-l şi tu şi vezi numai cum atârnă.

Tânărul îi ridică braţul şi-i dădu drumul; braţul căzu, fără simţire, înapoi. Dantès scăpă un suspin.

— Acuma te-ai convins, nu-i aşa, Edmond? zise Faria. Crede-mă, ştiu ce-ţi spun. De la primul atac de genul celui pe care l-am suferit acum, m-am gândit neîncetat la următorul. Îl aşteptam, căci este o moştenire de familie. Tatăl meu a murit la a treia criză, bunicul meu, la fel. Medicul care mi-a

preparat licoarea asta, nimeni altul decât faimosul Cabanis, mi-a prezis aceeaşi soartă.

— Medicul s-a înşelat! strigă Dantès. Cât despre paralizia de acum, nu mă deranjează, o să te iau pe umerii mei şi o să înot ţinându-te şi pe tine la suprafaţă.

— Copile, zise abatele, eşti marinar, eşti înotător, aşa că trebuie să ştii că un om încărcat cu o asemenea povară n-ar face nici cincizeci de stânjeni în larg. Încetează de a te mai îmbăta cu iluzii de care nici inima ta de aur nu se lasă păcălită! Aşadar, eu o să rămân aici până ce-mi va suna ceasul eliberării, care, de acum, nu mai poate fi altul decât cel al morţii. Cât despre tine, fugi, pleacă! Tu eşti tânăr, îndemânatic şi puternic, nu trebuie să-mi porţi mie de grijă, te absolv de cuvântul dat!

— Bine, zise Dantès. Bine, atunci, rămân şi eu.

Apoi, ridicându-se şi întinzând solemn mâna deasupra bătrânului:

— Pe sângele lui Hristos, jur că nu te voi părăsi până la moarte!

Faria îl privi cercetător pe acest tânăr atât de generos, atât de simplu, atât de nobil, şi îi citi pe trăsăturile chipului, însufleţite de expresia celui mai pur devotament, sinceritatea sentimentelor şi loialitatea jurământului său.

— Fie! zise bolnavul. Primesc şi îţi mulţumesc.

Apoi, întinzându-i mâna:

— Poate că o să fii răsplătit pentru acest devotament atât de dezinteresat, îi zise el. Dar, pentru că eu nu pot şi pentru că tu nu vrei să pleci, este musai să astupăm tunelul pe care l-am făcut pe sub galerie — soldatul ar putea să bage de seamă, trecând pe acolo, că sunetul paşilor săi este altul în dreptul săpăturii noastre, ar putea să cheme pe cineva să inspecteze şi, atunci, am putea fi descoperiţi şi despărţiţi. Du-te să faci tu lucrarea asta la care, din păcate, eu nu te mai pot ajuta. Foloseşte toată noaptea, dacă trebuie, şi nu te întoarce decât mâine-dimineaţă, după vizita temnicerului, căci am să-ţi spun ceva important.

Dantès îi strânse mâna abatelui, care îl linişti cu un zâmbet, şi ieşi cu supunerea şi respectul pe care tocmai i le mărturisise bătrânului său prieten.

---

35 Vechi mine din India meridională, faimoase pentru bogăţiile lor fabuloase.

XVIII Comoara

A doua zi dimineaţa, când Dantès se întoarse în celula tovarăşului său de închisoare, îl găsi pe Faria aşezat pe marginea patului, cu chipul senin.

Sub raza firavă ce se strecura prin deschizătura îngustă a ferestrei din celula sa, ţinea în mâna stângă — singura, după cum ne amintim, de care se mai putea folosi — o bucată de hârtie, care, fiind de obicei strâns rulată, păstra cu încăpăţânare forma unui cilindru, împotrivindu-se la întins.

Abatele îi arătă, fără vreun cuvânt, hârtia lui Dantès.

— Ce e asta? întrebă tânărul.

— Uită-te bine, îl îndemnă abatele zâmbind.

— Mă uit cu toată atenţia, zise Dantès, dar nu văd decât o hârtie pe jumătate arsă şi pe care sunt scrise nişte litere gotice, cu o cerneală ciudată.

— Hârtia aceasta, prietene, zise Faria, este — acum îţi pot împărtăşi totul, căci te-am încercat — este comoara mea, din care, începând de astăzi, jumătate îţi aparţine.

Broboane reci de năduşeală îi năpădiră fruntea lui Dantès. Până în ziua aceea — şi ce de timp trecuse! — se ferise să-i pomenească lui Faria despre acea comoară, pricina pentru care bietul abate era acuzat de nebunie. Cu delicateţea sa instinctivă, Edmond preferase să nu-i atingă această coardă dureros de sensibilă, iar, la rândul său, şi Faria tăcuse. Socotise tăcerea bătrânului drept o revenire la raţiune. Astăzi, cele câteva cuvinte, ieşite din gura lui Faria după o criză atât de cumplită, păreau să anunţe o gravă recădere în rătăcirea minţii.

— Comoara ta? bâigui Dantès.

Faria zâmbi.

— Da, zise el. Din toate punctele de vedere, Edmond, eşti un suflet nobil şi înţeleg, după paloarea ta şi după fiorul care te-a străbătut, ce se petrece în tine, în clipa aceasta. Nu, stai liniştit, nu sunt nebun. Comoara aceasta există, Dantès, şi, dacă mie nu mi-a fost dat s-o stăpânesc, în schimb, o s-o stăpâneşti tu. N-a vrut nimeni să mă asculte, nici să mă creadă, pentru că m-au socotit nebun. Dar tu, care trebuie să te fi încredinţat până acum că sunt în toate minţile, o să mă asculţi şi-o să mă judeci după aceea cum vei dori.

„Vai! zise Edmond în sinea lui. L-a apucat din nou! Asta-mi mai lipsea!”

Apoi, cu voce tare:

— Prietene, îi spuse el lui Faria, criza de ieri poate că te-a istovit... N-ai vrea să te odihneşti puţin? Mâine, dacă vrei, o să-ţi ascult povestea, dar astăzi mi-ar plăcea să am grijă de tine, atâta tot. Şi apoi, ce? continuă el zâmbind. O comoară este aşa o problemă urgentă pentru noi?

— Foarte urgentă, Edmond! răspunse bătrânul. Cine ştie dacă mâine sau poate poimâine n-o să urmeze al treilea acces? Bagă de seamă că, atunci, totul s-ar sfârşi! Da, este adevărat, m-am gândit nu o dată, cu o plăcere amară, că bogăţiile acelea, care ar însemna bunăstarea pentru zece familii, sunt pierdute pentru oamenii care mă persecută. Iar gândul acesta îmi ţinea loc de răzbunare — şi o savuram pe îndelete, în bezna celulei mele şi în disperarea captivităţii. Dar, acum, când am iertat lumea de dragul tău, acum când te văd tânăr şi cu viitorul în faţă, acum când mă gândesc la tot binele care ar urma pentru tine dintr-o asemenea dezvăluire, mă înfior că mai întârzii şi tremur că n-o să apuc să-i încredinţez unui atât de demn proprietar cum eşti tu stăpânirea atâtor bogăţii îngropate.

Edmond îşi întoarse capul, suspinând.

— Continui să nu mă crezi, Edmond, urmă Faria. Glasul meu nu te-a convins? După cum văd eu, îţi trebuie dovezi. Ei bine, citeşte hârtia asta, pe care n-am mai arătat-o nimănui!

— Mâine, prietene, zise Edmond, căci nu-i venea la îndemână să-i dea apă la moară nebuniei bătrânului. Parcă am hotărât să nu vorbim despre asta decât mâine.

— Bine, n-o să vorbim despre asta decât mâine, dar citeşte hârtia, astăzi.

„Hai să nu-l zgândărim!”, îşi zise Edmond.

Şi, luând hârtia cu pricina, din care lipsea o jumătate, distrusă, fără îndoială, în cine ştie ce accident, citi:

„Această comoară, care poate ajunge până la două
de scuzi romani, în ungherul cel mai înd
de la a doua deschidere, pe care
declar că-i aparţine în între
tor.
25 aprilie 149...”

— Ei, ce zici? întrebă Faria, când tânărul sfârşi de citit.

— Păi, răspunse Dantès, nu văd decât rânduri întrerupte şi cuvinte fără şir. Literele sunt mâncate de foc şi cele rămase sunt de neînţeles.

— Pentru tine, prietene, care le citeşti pentru prima oară, însă nu şi pentru mine, care le-am cercetat nopţi de-a rândul, care am reconstruit fiecare frază şi-am completat fiecare idee.

— Şi crezi că ai găsit înţelesul celor ce lipsesc?

— Sunt sigur de asta, după cum o să-ţi dai seama şi singur, dar, mai întâi, ascultă povestea acestei hârtii.

— Tăcere!... exclamă Dantès. Paşi!... Se apropie... eu am plecat... la revedere!

Şi Dantès, bucuros să scape de povestea şi de explicaţia care i-ar fi întărit, fără îndoială, convingerea în sminteala prietenului său, se strecură ca o năpârcă prin tunelul îngust, în timp ce Faria, silit de spaimă să facă şi el ceva, împinse cu piciorul dala de piatră şi zvârli o rogojină deasupra, ca să ascundă de privirea nepoftiţilor golurile din pardoseală, căci nu avusese răgaz să le şteargă.

Intră guvernatorul care, aflând de la temnicer de accidentul suferit de Faria, venise să vadă cu ochii lui cât de grav era.

Faria îl întâmpină aşezat pe pat, ferindu-se de orice gest care l-ar fi putut da în vileag, şi reuşi să-i ascundă guvernatorului paralizia care deja îi lovise de moarte jumătate din trupul său. Se temea ca nu cumva guvernatorul, cuprins de milă pentru el, să vrea să-l mute într-o celulă mai sănătoasă şi să-l despartă, astfel, de tânărul său tovarăş. Din fericire, nu se întâmplă aşa, iar guvernatorul plecă încredinţat că bietul său nebun, pentru care simţea, în străfundul sufletului, o oarecare înduioşare, nu suferise decât o tulburare trecătoare.

Între timp, Edmond, aşezat pe patul său, ţinându-şi capul în palme, se străduia să-şi adune gândurile. De când îl cunoscuse, Faria se arătase, în toate, atât de chibzuit, atât de bine ştiutor şi de logic, încât nu putea pricepe cum de această înţelepciune, desăvârşită din toate punctele de vedere, ar fi făcut pereche bună cu sminteala într-un singur punct. Şi atunci, Faria era cel care se înşela în privinţa comorii sale ori toată lumea se înşela în privinţa lui Faria?

Dantès rămase în celula sa toată ziua, neîndrăznind să se întoarcă la prietenul său. Încerca să amâne, astfel, momentul în care avea să capete certitudinea că abatele era nebun. Convingerea aceasta l-ar fi îngrozit.

Spre seară, însă, după ora de vizită obişnuită, văzând că tânărul nu se mai întoarce, abatele se căzni să străbată singur distanţa care îi despărţea. Edmond se cutremură auzind eforturile chinuitoare pe care le făcea bătrânul ca să se târască. Un picior îi atârna fără viaţă şi nu se mai putea ajuta decât de o mână. Edmond fu silit să-l tragă, căci n-ar fi putut niciodată să iasă singur prin deschizătura strâmtă care dădea în celula lui Dantès.

— Iată-mă pornit cu îndârjire şi fără milă în urmărirea ta, zise Faria cu un zâmbet strălucind de bunăvoinţă. Ai crezut că poţi să scapi de generozitatea mea, dar te-ai înşelat. Ascultă-mă, deci!

Edmond înţelese că nu mai putea ocoli discuţia, aşa că îl întinse pe bătrân pe patul lui, iar el se aşeză lângă dânsul, pe scăunel.

— Cum ştii, zise abatele, eram secretarul, apropiatul familiei şi prietenul cardinalului Spada, ultimul prinţ cu acest nume. Îi datorez acestui nobil senior tot binele pe care mi-a fost dat să-l cunosc în viaţa mea. Nu era bogat, deşi bogăţiile familiei sale erau proverbiale şi auzeam zicându-se adeseori „bogat ca un Spada”. Însă el, după cum zicea şi gura lumii, ducea un trai pe măsura acestei reputaţii de avuţie. Palatul său a fost Raiul pentru mine. M-am ocupat de educaţia nepoţilor săi, care au murit, iar, când a rămas singur pe lume, i-am plătit, printr-o supunere oarbă la toate dorinţele sale, tot ceea ce făcuse el pentru mine vreme de zece ani.

În scurt timp, casa cardinalului n-a mai avut secrete pentru mine. Îl văzusem adesea pe Monseniorul lucrând, cercetând scrierile antice şi scormonind cu nesaţ prin praful manuscriselor de familie. Într-o zi, pe când îl mustram pentru nopţile pierdute zadarnic şi stările de slăbiciune care le urmau, el s-a uitat la mine, zâmbindu-mi cu amărăciune şi mi-a deschis o carte despre istoria cetăţii Romei. Acolo, la capitolul douăzeci din *Viaţa papei Alexandru al VI-lea*, am citit următoarele rânduri, pe care nu le-am mai uitat niciodată:

„Marile războaie pentru provincia Romana[36] se încheiaseră. Cesare Borgia, care desăvârşise cucerirea ei, avea nevoie de bani ca să cumpere întreaga Italie. Papa avea şi el nevoie de bani, ca să scape de Ludovic al XII-lea, regele Franţei, încă de temut, în ciuda înfrângerilor suferite în ultima vreme. Trebuia, aşadar, să facă repede o afacere bănoasă, ceea ce nu era uşor în această biată Italie secătuită.

Sanctitatea Sa avu o idee. Se hotărî să numească doi cardinali.

Alegând două personalităţi de frunte din Roma şi, mai cu seamă, două personaje bogate, iată cum se gândise Sfântul Părinte să tragă foloase din

această numire: în primul rând, avea să vândă importantele titluri şi funcţiile strălucite de care se bucuraseră până atunci cei doi viitori cardinali; în plus, nădăjduia că avea să obţină un preţ foarte bun din vânzarea celor două pălării de cardinal.

Exista şi un al treilea aspect al tranzacţiei, care o să fie dezvăluit puţin mai încolo.

Papa şi Cesare Borgia îi găsiră, mai întâi, pe cei doi viitori cardinali. Unul era Giovanni Rospigliosi, care deţinea deja patru dintre cele mai înalte demnităţi ale Sfântului Scaun, iar celălalt era Cesare Spada, unul dintre romanii cei mai nobili şi mai bogaţi ai provinciei. Şi unul şi celălalt bănuiau preţul pentru o asemenea favoare din partea papei, dar erau oameni ambiţioşi. O dată ce îi alese pe ei, Cesare Borgia găsi, curând, şi cumpărători pentru funcţiile pe care le deţinuseră până atunci.

Cu alte cuvinte, Rospigliosi şi Spada plătiră pentru a deveni cardinali şi alţi opt nobili plătiră pentru a deveni ceea ce fuseseră mai înainte cei doi proaspeţi cardinali. Astfel, intrară opt sute de mii de scuzi în cuferele iluştrilor speculanţi.

Acum a venit momentul să trecem la ultima parte a afacerii. După ce papa îi covârşise cu atenţii pe Rospigliosi şi pe Spada, conferindu-le însemnele de cardinali, fiind încredinţat că venise momentul — pentru achitarea datoriei, nicidecum ipotetice, a recunoştinţei lor — să îşi însuşească şi să îşi completeze averile ca să se stabilească la Roma, papa şi Cesare Borgia îi invitară la un ospăţ pe cei doi cardinali.

Această invitaţie stârni o discuţie în contradictoriu între Sfântul Părinte şi fiul său. Cesare socotea că s-ar fi putut folosi de unul dintre acele mijloace pe care le ţinea întotdeauna la dispoziţia prietenilor săi apropiaţi, de pildă de faimoasa cheie cu care anumite persoane erau rugate să meargă să deschidă un anumit scrin. Această cheie era prevăzută cu un mic vârf de fier, aparent din neglijenţa celui care o şlefuise. Când respectivul forţa deschiderea scrinului, a cărui încuietoare era îndărătnică, se înţepa în vârful acela şi murea a doua zi. Mai exista, de asemenea, şi inelul cu cap de leu, pe care Cesare şi-l punea pe deget când strângea mâinile anumitor persoane. Leul muşca pielea mâinilor acestor favoriţi, iar muşcătura atrăgea moartea după douăzeci şi patru de ore.

Cesare îi propuse, aşadar, tatălui său, fie să-i trimită pe cardinali să deschidă scrinul, fie să le strângă fiecăruia mâna, călduros, dar Alexandru al VI-lea îi răspunse:

— Să nu ne uităm la o masă, când este vorba despre minunaţii cardinali Spada şi Rospigliosi. Ceva îmi spune că ne vom scoate banii cheltuiţi pentru acest ospăţ. De altfel, uiţi, Cesare, că o indigestie se manifestă pe loc, în vreme ce o înţepătură sau o muşcătură nu-şi ating scopul decât după o zi sau două.

Cesare cedă în faţa acestui raţionament. Iată de ce cardinalii fură invitaţi la ospăţ.

Masa fu întinsă în via pe care o avea papa, în apropiere de Saint–Pierre–ès–Liens, o fermecătoare reşedinţă, a cărei faimă cardinalii o cunoşteau prea bine.

Rospigliosi, cu totul ameţit de noua sa demnitate, îşi pregăti stomacul şi cea mai strălucită ţinută a sa. Spada, om prudent, care îşi iubea, mai mult decât orice pe lume, nepotul, un tânăr căpitan cu perspective dintre cele mai luminoase, puse mâna pe o hârtie şi pe o pană şi îşi făcu testamentul.

Îi trimise apoi vorbă acestui nepot să-l aştepte în imediata apropiere a viei papei, dar se întâmplă că servitorul nu-l găsi.

Spada cunoştea obiceiul invitaţiilor. De când Creştinismul, eminamente civilizator, îşi adusese progresele în Roma, nu mai vedeai centurioni sosind din partea tiranului ca să-ţi spună: «Cezar vrea să mori». Acum vedeai un legat papal a latere[37], care venea, cu faţa numai zâmbet, ca să-ţi spună, din partea pontifului: «Sanctitatea Sa ar dori să luaţi masa împreună cu ea».

Spada porni pe la ora două către via de la Saint–Pierre–ès–Lines; papa îl aştepta acolo. Primul chip care îi sări în ochi lui Spada fu cel al nepotului său, gătit din cap până în picioare, foarte graţios, asupra căruia Cesare Borgia îşi revărsa atenţiile. Spada păli, iar Cesare, care îi azvârli o privire plină de ironie, îi dădu de înţeles că se gândise la toate şi că îi întinsese bine capcana.

Se aşezară la masă. Spada nu putu să-şi întrebe nepotul decât: «Ai primit mesajul meu?». Nepotul îi răspunse că nu şi înţelese perfect sensul acestei întrebări — era prea târziu, căci tocmai băuse un pahar de vin excelent, pus deoparte pentru el de către chelarul papei. Spada văzu, în aceeaşi clipă, apropiindu-se de el o altă sticlă din care i se turnă cu generozitate. La o oră după aceea, un medic îi declara pe amândoi intoxicaţi cu ciuperci otrăvitoare. Spada muri pe hotarul viei, iar nepotul îşi dădu duhul la uşa casei sale, făcând un ultim semn, pe care soţia sa nu-l pricepu.

Îndată după aceea, Cesare şi papa se grăbiră să se repeadă asupra moştenirii, pretextând că ar fi căutat documentele răposaţilor. Dar

moştenirea consta numai într-o bucată de hârtie, pe care Spada scrisese:

«Îi las mult îndrăgitului meu nepot cuferele şi cărţile mele, printre care frumosul meu breviar cu ferecături de aur, dorind ca el să păstreze această amintire de la unchiul său care l-a iubit».

Nepoţii moştenitori scotociră pretutindeni, admirară breviarul, luară cu japca mobilele şi se mirară că Spada, om bogat, a fost, în realitate, cel mai sărac dintre unchi. Cât despre comori, nici urmă — mai puţin acele tezaure de ştiinţă adunate în biblioteca şi în laboratoarele sale.

Asta a fost tot. Oricât au căutat, au scormonit şi au iscodit, Cesare şi tatăl său nu s-au ales cu nimic sau, mai bine zis, nu cu cine ştie ce: nici o mie de scuzi din obiectele de orfevrărie şi cam tot atâţia în monezi. Dar nepotul apucase să-i spună, la întoarcere, soţiei sale:

«Căutaţi printre hârtiile unchiului meu, căci există un testament adevărat».

Şi căutară cu încă şi mai multă râvnă, probabil, decât o făcuseră auguştii vânători de moştenire. Zadarnic! N-au rămas decât două castele şi o vie, dincolo de Palatin. Dar, la vremea aceea, bunurile imobiliare aveau o valoare modestă. Cele două castele şi via au rămas familiei, dispreţuite parcă de lăcomia papei şi a fiului său.

Au trecut lunile, apoi anii. Alexandru al VI-lea a murit otrăvit, se ştie din ce greşeală[38]. Cesare, otrăvit în acelaşi timp cu el, a scăpat, alegându-se doar cu o schimbare de piele, ca un şarpe care o leapădă pe cea veche pentru a îmbrăca una nouă, pe care otrava lăsase pete asemenea celor care se pot vedea pe blana unui tigru. În cele din urmă, silit să părăsească Roma, şi-a găsit sfârşitul, fără glorie, ucis într-o încăierare nocturnă, aproape ignorată de istorie.

După moartea papei şi după surghiunul fiului său, toată lumea se aştepta să vadă familia Spada reluându-şi traiul princiar pe care îl dusese pe timpul cardinalului, dar n-a fost aşa. Urmaşii lui Spada au rămas la o bunăstare îndoielnică, o taină veşnică a învăluit această sumbră întâmplare şi s-a zvonit că Cesare, un politician mai abil decât tatăl său, îi răpise papei averea celor doi cardinali. Spun doi, pentru că pe cardinalul Rospigliosi, care nu-şi luase nici o măsură de precauţie, l-au jefuit de tot ce avusese.”

Până aici, se opri Faria zâmbind, povestea cred că nu ţi se pare lipsită de orice noimă, nu-i aşa?

— O, prietene, zise Dantès, mi se pare, dimpotrivă, că ascult o cronică foarte interesantă. Zi mai departe, te rog!

— Zic mai departe:

Familia s-a obişnuit cu existenţa ei fără strălucire. Au trecut anii. Dintre descendenţi, unii au fost soldaţi, alţii diplomaţi, unii oameni ai Bisericii, alţii bancheri, unii s-au îmbogăţit, alţii au sfârşit în ruină. Ajung acum la ultimul vlăstar al familiei, cel căruia i-am fost secretar, contele de Spada.

Îl auzisem foarte adesea plângându-se de disproporţia dintre averea sa şi rangul său şi, de aceea, l-am sfătuit să-şi transforme puţinele bunuri care îi mai rămăseseră în rente viagere. El mi-a urmat sfatul şi, astfel, şi-a dublat veniturile.

Faimosul breviar rămăsese în familie şi contele de Spada era cel care îl deţinea pe atunci. Se transmisese din tată în fiu, căci neobişnuita clauză din singurul testament găsit îl ridicase la rangul de veritabilă relicvă, păstrată cu o veneraţie superstiţioasă în familie. Era o carte împodobită cu miniaturi gotice dintre cele mai frumoase şi atât de grea din pricina aurului, încât, în zilele de mare sărbătoare, când trebuia dusă la biserică, întotdeauna o căra un servitor, care mergea înaintea cardinalului.

La vederea hârtiilor de tot felul, titluri, contracte, pergamente, care se păstrau în arhivele familiei şi care proveneau, toate, de la cardinalul otrăvit, m-am apucat, la rândul meu, ca şi cei douăzeci de servitori, douăzeci de intendenţi şi douăzeci de secretari de dinaintea mea, să cercetez uriaşele vrafuri — în ciuda hărniciei şi a conştiinciozităţii căutărilor mele, n-am descoperit absolut nimic. Cu toate acestea, am citit, ba chiar am şi scris o istorie precisă, aproape o efemeridă, a familiei Borgia, doar în scopul de a mă asigura că vreun surplus de avere nu ajunsese pe mâna acestor principi după moartea cardinalului Cesare Spada, dar nu dădusem decât de adăugarea bunurilor cardinalului Rospigliosi, cel care împărtăşise aceeaşi soartă crudă ca a lui Spada.

Aşadar, eram aproape încredinţat că de moştenire nu se bucuraseră nici Borgia, nici familia, ci rămăsese fără stăpân, precum acele comori din basmele arabe, care dorm în măruntaiele pământului, sub privirile vreunui duh. Am scormonit, am socotit, am evaluat de mii şi mii de ori veniturile şi cheltuielile familiei în ultimii trei sute de ani — totul a fost zadarnic, eu am rămas la fel de neştiutor, iar contele Spada, la fel de sărac.

Protectorul meu a murit. În renta sa viageră nu inclusese documentele de familie, biblioteca, alcătuită din cinci mii de volume, şi faimosul său breviar. Pe acestea mi le-a lăsat mie moştenire, laolaltă cu o mie de scuzi romani, pe care îi avea în bani lichizi, cu condiţia să pun să se rostească

mese comemorative şi să întocmesc un arbore genealogic şi o istorie a neamului său, ceea ce am şi făcut întocmai...

Linişteşte-te, dragul meu Edmond, ne apropiem de sfârşit!

În 1807, cu o lună înainte de arestarea mea şi la cincisprezece zile de la moartea contelui de Spada, în ziua de 25 a lunii decembrie — o să pricepi curând de ce data aceasta mi-a rămas întipărită în minte — reciteam pentru a mia oară hârtiile familiei, pe care le puneam în ordine, căci, palatul aparţinând de acum unui străin, eu urma să părăsesc Roma şi să mă stabilesc în Florenţa, ducând cu mine cele douăsprezece mii de cărţi pe care le aveam, biblioteca şi faimosul breviar. La un moment dat, istovit de atâta cercetare, prost dispus după o masă care-mi picase destul de greu la stomac, mi-am lăsat fruntea pe braţe şi-am adormit — era ora trei după-amiaza.

M-am trezit când pendula bătea ora şase.

Mi-am ridicat capul. Mă aflam în cea mai adâncă beznă. Am sunat să mi se aducă lumină, dar n-a venit nimeni, aşa că m-am hotărât să mă servesc singur. Era, de altfel, o obişnuinţă de filosof pe care trebuia s-o deprind. Am luat cu o mână o lumânare gata pregătită şi cu cealaltă m-am apucat să caut, în lipsa beţelor de chibrit din cutie, o hârtie pe care s-o aprind de la o ultimă flacără, firavă, a focului din cămin. Însă, temându-mă că, în bezna aceea, aş putea lua o hârtie valoroasă în loc de una neînsemnată, şovăiam. Atunci mi-am amintit că văzusem, în faimosul breviar, care era aşezat pe masă, aproape de mine, o hârtie veche, foarte îngălbenită pe la margini, care părea să fi servit drept semn de carte şi care străbătuse secolele, păstrată la locul ei din veneraţia moştenitorilor. Am căutat, pe pipăite, acea hârtie nefolositoare, am găsit-o, am răsucit-o şi, apropiind-o de flacăra gata să se stingă, am aprins-o.

Dar, sub degetele mele, ca printr-o vrajă, pe măsură ce focul urca, am văzut nişte litere îngălbenite răsărind din hârtia albă şi desenându-se pe foaie. M-a cuprins groaza, am strâns în palme hârtia, am înăbuşit focul, am aprins lumânarea direct din vatră şi am redeschis, cu o emoţie de nespus, scrisoarea mototolită. Am descoperit că literele acelea fuseseră scrise cu o misterioasă cerneală simpatică şi nu se vedeau decât dacă apropiai hârtia de căldura focului. Ceva mai mult de o treime din hârtie fusese mistuită de flacără... Este aceeaşi hârtie pe care ai citit-o în dimineaţa aceasta. Citeşte-o din nou, Dantès, şi apoi, după ce o s-o citeşti, o să-ţi completez eu frazele întrerupte şi sensul neterminat.

Şi Faria, oprindu-se din povestit, îi întinse hârtia lui Dantès care, de data aceasta, sorbi din ochi cuvintele următoare, scrise cu o cerneală roşiatică, asemănătoare ruginii:

„În ziua aceasta, 25 aprilie 1498, fi...
Alexandru al VI-lea, şi temându-mă ca, ne...
să nu vrea în plus şi moştenirea mea şi să nu-mi pre...
şi Bentivoglio, morţi prin otrăvire, ...
moştenitorul tuturor bunurilor mele, că am în...
căci l-a vizitat împreună cu mine, adică în
Insula Monte-Cristo, tot ceea ce av...
ţioase, diamante, bijuterii; că numai...
poate urca la aproape două mil...
va găsi, ridicând a douăzecea stân...
golf de la Est în linie dreaptă. Două hru...
în aceste grote: comoara este în ungherul cel mai înd...
care comoară i-o las moştenire şi i-o cedez în între...
singurul moştenitor.
25 aprilie 1498.
CES...”

— Acum, reluă abatele, citeşte şi hârtia asta!

Şi îi întinse lui Dantès o a doua foaie, cu alte frânturi de rânduri.

Dantès o luă şi citi:

„...ind invitat la masă de Sanctitatea Sa
...mulţumit cu faptul că m-a pus să plătesc pentru pălăria de cardinal,
...gătească soarta cardinalilor Crapara
îi fac cunoscut nepotului meu Guido Spada,
...gropat într-un loc pe care îl cunoaşte,
grotele micuţei
...eam, lingouri, monezi de aur, pietre pre...
eu ştiu de existenţa acestei comori, care
...ioane de scuzi romani, şi pe care o
...că, începând de la micuţul
...be au fost săpate
...epărtat din cea de-a doua,
...gime, el fiindu-mi
25 aprilie 1498.
...ARE † SPADA”

Faria îl urmărea cu ochi pătrunzători.

— Şi acum, zise el, când văzu că Dantès ajunsese la ultimul rând, alătură cele două fragmente şi judecă singur!

Dantès îi ascultă îndemnul. Cele două fragmente, puse unul lângă celălalt, dădeau conţinutul următor:

„În ziua aceasta, 25 aprilie 1498, fi...ind invitat la masă de Sanctitatea Sa Alexandru al VI-lea, şi temându-mă ca, ne...mulţumit cu faptul că m-a pus să plătesc pentru pălăria de cardinal, să nu vrea în plus şi moştenirea mea şi să nu-mi pre...gătească soarta cardinalilor Crapara şi Bentivoglio, morţi prin otrăvire, îi fac cunoscut nepotului meu Guido Spada, moştenitorul tuturor bunurilor mele, că am în...gropat într-un loc pe care îl cunoaşte, căci l-a vizitat împreună cu mine, adică în grotele micuţei Insule Monte-Cristo, tot ceea ce av...eam, lingouri, monezi de aur, pietre preţioase, diamante, bijuterii; că numai eu ştiu de existenţa acestei comori, care poate urca la aproape două mil...ioane de scuzi romani, şi pe care o va găsi, ridicând a douăzecea stân...că, începând de la micuţul golf de la Est în linie dreaptă. Două hru..be au fost săpate în aceste grote: comoara este în ungherul cel mai înd...epărtat din cea de-a doua, care comoară i-o las moştenire şi i-o cedez în între...gime, el fiindu-mi singurul moştenitor.

25 aprilie 1498.

CES...ARE † SPADA”

— Ei bine, înţelegi, în sfârşit? îl întrebă Faria.

— Era declaraţia lui Cesare Spada şi testamentul căutat atâta amar de vreme? făcu Dantès, încă nevenindu-i să creadă.

— Da, de mii de ori da.

— Cine l-a reconstituit astfel?

— Eu! Cu ajutorul fragmentului rămas, am ghicit restul măsurând lungimea rândurilor cu aceea a hârtiei şi pătrunzând până la înţelesul lipsă cu ajutorul înţelesului care se mai vedea, la fel cum te călăuzeşti printr-un tunel după o rază de lumină venind de sus.

— Şi ce ai făcut când ai crezut că ai descoperit adevărul?

— Mi-am pus în cap să plec şi am pornit chiar în momentul acela, luând cu mine începutul marii mele lucrări despre unirea Italiei într-un singur regat. Dar, de mai mult timp, Poliţia imperială, care, la vremea aceea, susţinea împărţirea provinciilor, împotriva a ceea ce voia Napoleon de când i se născuse un fiu, mă ţinea sub observaţie. Plecarea mea în grabă, plecare

căreia nici pe departe nu-i ghicea cauza, a trezit suspiciuni şi, în clipa în care mă îmbarcam, la Piombino, am fost arestat.

Acum, continuă Faria, privindu-l pe Dantès cu o expresie aproape părintească, acum, prietene, ştii tot atât cât ştiu şi eu. Dacă o să scăpăm vreodată împreună, jumătate din comoara mea o să fie a ta şi, dacă mor aici, iar tu evadezi singur, o să-ţi aparţină în întregime.

— Dar, întrebă Dantès şovăind, comoara nu are pe lumea asta vreun stăpân mai legitim decât noi?

— Oh, nu, stai liniştit, familia s-a stins cu totul. Ultimul conte de Spada, de altfel, m-a învestit moştenitorul său. Lăsându-mi moştenire breviarul acela simbolic, mi-a lăsat moştenire şi ceea ce conţinea. Nu, nu, stai liniştit, dacă vom pune mâna pe această avere, ne vom putea bucura de ea fără remuşcări!

— Şi spuneai că această comoară s-ar ridica la...

— Două milioane de scuzi romani, aproape treisprezece milioane în banii noştri de astăzi.

— Cu neputinţă! zise Dantès, speriat de suma uriaşă.

— Cu neputinţă? Şi de ce, mă rog? reluă bătrânul. Familia Spada era una dintre cele mai vechi şi mai puternice familii din secolul al XV-lea. De altfel, pe vremea aceea, când lipseau orice speculaţie şi orice escrocherie, asemenea îngrămădiri de aur şi de bijuterii nu erau rare, şi mai există şi astăzi încă familii romane care mor de foame, lângă o avere de aproape un milion în diamante şi în giuvaieruri, transmisă, cu interdicţie de înstrăinare, doar primului născut şi de care ele nu se pot atinge.

Edmond credea că visează, plutea între neîncredere şi bucurie.

— Am ţinut atâta vreme secretul faţă de tine, continuă Faria, întâi pentru a te pune la încercare şi apoi ca să-ţi fac o surpriză. Dacă am fi evadat mai înainte de criza mea de catalepsie, te-aş fi condus la Monte-Cristo. Acum, adăugă el cu un oftat, o să mă duci tu până acolo. Ei bine, Dantès, nu-mi mulţumeşti?

— Comoara aceasta îţi aparţine, prietene, zise Dantès, îţi aparţine numai şi numai ţie, eu n-am nici un drept, nu-ţi sunt rudă.

— Eşti fiul meu, Dantès! strigă bătrânul. Eşti copilul captivităţii mele. Situaţia mea m-a condamnat la celibat. Dumnezeu mi te-a trimis, ca mângâiere deopotrivă pentru bărbatul care nu putea să fie tată şi pentru deţinutul care nu putea să fie liber!

Şi Faria întinse braţul pe care-l mai putea mişca spre tânărul ce i se aruncă de gât, plângând.

---

36 Veche provincie a Italiei, pe ţărmul Adriaticii, care alcătuia, împreună cu Emilia, regiunea numită Emilia-Romana.

37 Corect: *a latore* — în chip de emisar, de curier (în limba italiană, în original).

38 Plănuind să-l otrăvească pe cardinalul Adriano di Corneto, pentru a pune mâna pe averea sa, din nebăgare de seamă, Alexandru al VI-lea şi Cesare Borgia au băut din vinul pregătit pentru victima lor (1503).

XIX Al treilea acces

Acum, când această comoară, care fusese atât de multă vreme subiectul de meditaţie al abatelui, putea asigura fericirea viitoare a celui pe care Faria îl iubea într-adevăr ca pe fiul său, îşi dublase valoarea în ochii bătrânului. În fiecare zi vorbea îndelung asupra sumei la care se ridica partea sa din această comoară, explicându-i lui Dantès tot ceea ce putea face un om, în timpurile lor moderne, cu o avere de treisprezece sau paisprezece milioane pentru binele prietenilor săi. Atunci, chipul lui Dantès se întuneca, fiindcă îi apărea în minte jurământul său de răzbunare şi se gândea, la rândul lui, la cât de multe putea face un om, tot în timpurile lor moderne, cu o avere de treisprezece sau paisprezece milioane pentru nenorocirea duşmanilor săi.

Abatele nu cunoştea Insula Monte-Cristo, dar Dantès o ştia bine. Trecuse adesea pe lângă această insulă, situată la douăzeci şi cinci de mile marine de Pianosa, între Corsica şi Insula Elba, iar, o dată, chiar făcuse escală acolo. Insula era, cum fusese dintotdeauna şi cum avea să rămână, în întregime pustie — doar o stâncă de-o formă aproape conică, părând a fi fost scoasă de vreun cataclism vulcanic din străfundurile mării la suprafaţă.

Dantès îi desenă lui Faria harta insulei, iar Faria îi dădu sfaturi despre mijloacele pe care ar fi fost bine să le folosească pentru a găsi comoara.

Numai că Dantès era departe de a se simţi la fel de entuziasmat şi, mai cu seamă, la fel de încrezător ca bătrânul. Desigur, acum era pe deplin convins că Faria nu era nebun, iar modul în care ajunsese la descoperirea pentru care toată lumea îl socotise nebun îi crescuse şi mai mult admiraţia faţă de el. Totodată, însă, nu putea crede că acest tezaur, presupunând că ar fi existat vreodată, mai era încă acolo şi, când nu considera comoara himerică, o considera cel puţin absentă.

Între timp, ca şi cum destinul ar fi vrut să le spulbere deţinuţilor şi ultima speranţă şi să-i facă să înţeleagă că erau osândiţi la închisoare pentru tot restul vieţii lor, îi lovi o nouă nenorocire. Galeria dinspre mare, care de multă vreme ameninţa să se năruiască, fu renovată — se reparară temeliile şi se blocă, îngrămădindu-se pe lângă ea enorme blocuri de piatră, ramura tunelului deja pe jumătate astupată de către Dantès. Fără această măsură de prevedere, care, după cum ne amintim, îi fusese sugerată tânărului de către abate, nenorocirea lor ar fi fost şi mai mare încă, fiindcă li s-ar fi descoperit

încercarea de evadare şi, fără îndoială, ar fi fost despărţiţi. O nouă poartă, şi mai trainică, şi mai de netrecut se închisese, aşadar, în faţa lor.

— Vezi bine, îi zicea tânărul, cu o blândă tristeţe, lui Faria, vezi bine că Dumnezeu vrea să mă despoaie, până la cât merit de fapt, de ceea ce tu numeşti devotamentul meu pentru tine. Ţi-am făgăduit să rămân pe veci cu tine şi acum nu mai am cum să nu-mi ţin făgăduiala. N-o să am nimic mai mult decât tine din comoara aceea şi n-o să mai ieşim de aici, nici unul, nici celălalt. La urma urmelor, vezi tu, prietene, adevărata mea comoară nu este cea care mă aşteaptă sub negrele stânci de pe Monte-Cristo, ci este prezenţa ta, este traiul nostru laolaltă timp de cinci sau şase ore pe zi, în pofida paznicilor. Este mănunchiul razelor de gândire inteligentă cu care tu mi-ai revărsat lumina asupra creierului meu, limbile pe care mi le-ai sădit în memorie şi care au încolţit acolo, cu toate încrengăturile lor filologice. Ştiinţele diverse pe care le-ai făcut să mi se pară atât de uşoare, prin adâncimea cunoştinţelor pe care le posezi şi limpezimea principiilor la care le-ai rezumat, iată comoara mea, prietene, iată prin ce anume m-ai făcut bogat şi fericit! Crede-mă şi resemnează-te, pentru mine asta înseamnă mai mult decât tone de aur şi decât cufere întregi de diamante, chiar dacă ar fi fost mai puţin îndoielnice decât acei aburi care îi vezi plutind, dimineaţa, la suprafaţa mării, despre care ai zice că sunt pământ solid şi care însă se evaporă, se risipesc şi dispar pe măsură ce te apropii de ei. Să te am lângă mine cât mai mult timp cu putinţă, să îţi ascult glasul convingător şlefuindu-mi mintea, împrospătându-mi sufletul, făcându-mi întreaga făptură capabilă de lucruri măreţe şi grozave, dacă vreodată o să mai fiu liber, să mi le umpli cu atâta măiestrie încât deznădejdea, de care era cât pe-aci să mă las târât, în clipa când te-am cunoscut, să nu-şi mai găsească loc, iată, pentru mine, comoara mea! Şi aceasta nu este una himerică! Ţie îţi datorez faptul că este atât de adevărată şi că toţi suveranii lumii, fie ei toţi nişte Cesare Borgia, nu vor izbuti să mi-o răpească!

Astfel, pentru cei doi nefericiţi urmară, dacă nu nişte zile cu adevărat fericite, barem nişte zile care se scurseră cu iuţeală. Faria, care ani de-a rândul păstrase tăcerea în ceea ce privea comoara, aducea acum vorba despre ea cu orice prilej. Aşa cum prevăzuse, braţul drept şi piciorul stâng îi rămaseră paralizate şi aproape că îşi pierduse speranţa că s-ar mai putea şi el bucura de ea, însă visa neîncetat pentru tânărul său tovarăş o eliberare sau o evadare şi se bucura pentru el. De teamă ca scrisoarea să nu se rătăcească ori să se piardă într-o bună zi, îl silise pe Dantès s-o înveţe pe de rost, iar

Dantès o ştia de la primul la ultimul cuvânt. Atunci, rupsese foaia cu partea a doua, astfel încât acum putea fi găsită cea dintâi şi confiscată fără a i se ghici adevăratul sens. Uneori, Faria îşi petrecea ore întregi dându-i instrucţiuni lui Dantès, instrucţiuni care trebuiau să-i folosească în ziua în care avea să fie liber. Atunci, când avea să fie în libertate, încă din prima zi, din primul ceas, din prima clipă a libertăţii sale, nu trebuia să mai aibă decât un singur gând: să ajungă la Monte-Cristo printr-un mijloc oarecare, să rămână singur acolo, sub un pretext care să nu dea nimănui de bănuit şi, odată ce-ar fi fost lăsat singur, să încerce să regăsească grotele misterioase şi să sape în locul indicat. Locul indicat, după cum ne amintim, era ungherul cel mai îndepărtat din cea de-a doua hrubă.

Până atunci, orele treceau, dacă nu în zbor, cel puţin suportabile. Faria, după cum am spus, fără a-şi fi redobândit stăpânirea asupra braţului şi piciorului său, îşi recăpătase, în schimb, toată limpezimea gândirii şi, puţin cât puţin, în afara cunoştinţelor morale, pe care le-am descris în amănunt, îl învăţă pe tânărul său tovarăş această meserie sublimă a răbdării de deţinut, care din nimic ştie să facă un lucru însemnat. Ca atare, îşi găseau mereu câte ceva de făcut, Faria din spaima de a nu se vedea îmbătrânind, Dantès din spaima de a-şi reaminti trecutul său, aproape stins, care, în străfundurile memoriei, nu mai plutea decât ca o lumină îndepărtată, rătăcită în noapte. Astfel se desfăşurau lucrurile, ca în acele existenţe cărora nenorocirea nu le aduce nici o schimbare şi care se scurg, din inerţie şi domol, sub privirile îngăduitoare ale Providenţei.

Însă, sub acest calm de suprafaţă, pulsau în sufletul tânărului, poate şi în cel al bătrânului, de asemenea, o mulţime de avânturi ţinute în frâu, o mulţime de suspine înăbuşite, care ieşeau la iveală doar când Faria rămânea singur şi când Edmond se întorcea în celula sa.

Într-o noapte, Edmond se trezi tresărind, cu senzaţia că se auzise strigat.

Deschise ochii şi încercă să străpungă bezna groasă.

Numele său ori mai bine zis un glas tânguitor care se chinuia să-i articuleze numele ajunse până la el.

Se ridică în capul oaselor în pat, cu năduşeala neliniştii pe frunte şi ciuli urechea. Nu mai încăpea îndoială, tânguirea venea din celula tovarăşului său.

„Doamne sfinte! murmură Dantès. Să fie oare?...”

Îşi trase patul, scoase piatra, porni grăbit prin tunel şi ajunse la capătul celălalt. Dala era dată deoparte.

La lumina micului opaiţ, fără formă şi cu flacără tremurătoare, despre care am mai vorbit, Edmond îl văzu pe bătrân, alb ca varul, încă stând în picioare şi agăţându-se de lemnul patului. Trăsăturile îi erau răvăşite de acele cumplite simptome pe care Dantès le cunoştea deja şi care îl îngroziseră atât de tare, când le văzuse pentru prima oară.

— Ei bine, prietene, zise Faria resemnat, înţelegi, nu-i aşa? Nu-i nevoie să te mai învăţ nimic!

Edmond scoase o exclamaţie îndurerată şi, pierzându-şi capul, se repezi la uşă strigând:

— Ajutor! ajutor!

Faria mai găsi încă puterea să-l oprească, apucându-l de mână.

— Tăcere, zise el, altminteri eşti pierdut! Hai să nu ne mai gândim decât la tine, prietene, la cum să-ţi facem detenţia suportabilă sau fuga posibilă. Ţi-ar trebui ani de-a rândul ca să refaci, singur, tot ceea ce am făcut eu aici şi care ar fi distrus chiar în clipa în care paznicii ar prinde de veste despre complicitatea noastră. De altfel, fii liniştit, prietene, celula pe care eu o s-o părăsesc curând n-o să rămână mult timp goală, o să vină un alt nefericit şi-o să-mi ia locul. Acestuia o să-i apari ca un înger salvator. Poate că o să fie un tânăr, puternic şi răbdător ca şi tine, iar el o să te poată ajuta să fugi, câtă vreme eu te-aş împiedica. N-o să mai ai o jumătate de cadavru legată de tine, care să-ţi îngreuneze toate mişcările. Hotărât lucru, Dumnezeu face în sfârşit ceva bun pentru tine, îţi dă înapoi mai mult decât ţi-a luat şi este, într-adevăr, timpul să mor!

Edmond nu putu decât să-şi împreuneze mâinile şi să exclame:

— Oh, prietene, prietene, taci!

Apoi, regăsindu-şi stăpânirea de sine, pentru o clipă zdruncinată de această lovitură neaşteptată, şi curajul, o clipă îngenuncheat de cuvintele bătrânului:

— Oh, zise el, te-am salvat o dată, te salvez şi a doua oară!

Desprinse piciorul patului şi scoase sticluţa în care mai era încă o treime din licoarea roşie.

— Uite, zise el, a mai rămas ceva din această băutură salvatoare. Repede, repede, spune-mi ce trebuie să fac de data aceasta, sunt instrucţiuni noi? Spune-mi, prietene, te ascult!

— Este fără de speranţă, răspunse Faria clătinând din cap, dar nu conteză! Dumnezeu vrea ca omul pe care l-a creat şi în inima căruia a înrădăcinat atât de adânc dragostea de viaţă să facă tot ce va putea ca să-şi

păstreze această existenţă, atât de chinuitoare uneori şi întotdeauna atât de preţioasă.

— Da, da, da! strigă Dantès. Şi eu o să te salvez, ţi-o jur!

— Prea bine, încearcă atunci! Mă cuprinde frigul... simt sângele care-mi năvăleşte în creier... tremurul ăsta cumplit, care mă face să clănţănesc din dinţi şi pare să-mi desprindă toate oasele din încheieturi, a început să mă zgâlţâie din cap până-n picioare. Peste cinci minute va izbucni criza, peste un sfert de ceas nu va mai rămâne din mine decât stârvul.

— Oh! strigă Dantès, cu inima sfâşiată de durere.

— O să faci cum ai făcut şi prima oară, numai că n-o să mai aştepţi atât de mult. Toate izvoarele vieţii îmi sunt destul de secătuite, la ora asta, iar moartea, continuă el, arătând către braţul şi piciorul paralizate, n-o să aibă decât jumătate de misiune de îndeplinit. Dacă, după ce mi-ai turnat douăsprezece picături în gură, în loc de zece, vezi că nu-mi revin, atunci îmi torni şi restul. Acuma, du-mă în pat, căci nu mai pot să mă ţin pe picioare.

Edmond îl luă pe bătrân în braţe şi îl aşeză pe pat.

— Acum, prietene, zise Faria, singura mângâiere din viaţa mea amărâtă, pe care Cerul mi te-a trimis puţin cam târziu, dar mi te-a trimis totuşi, ca pe un dar de nepreţuit şi pentru care îi mulţumesc... în clipa aceasta, în care mă despart de tine pentru totdeauna, îţi doresc toată fericirea şi tot belşugul pe care le meriţi. Fiule, te binecuvântez!

Tânărul se aruncă în genunchi, sprijinindu-şi capul de patul bătrânului.

— Dar mai cu seamă ascultă cu atenţie ce îţi spun în acest moment suprem: comoara familiei Spada există. Dumnezeu îmi îngăduie să nu mai existe pentru mine nici distanţă, nici piedică... O văd, în fundul celei de-a doua grote. Ochii mei străpung măruntaiele pământului şi sunt orbiţi de atâtea bogăţii. Dacă izbuteşti să evadezi, aminteşte-ţi că bătrânul abate, pe care toată lumea îl socotea nebun, de fapt avea mintea întreagă. Aleargă la Monte-Cristo, profită de averea noastră, profită, căci ai suferit destul!

Un spasm violent îi curmă vorbele bătrânului. Dantès ridică privirea şi îi văzu ochii roşii, injectaţi, de-ai fi zis că un val de sânge îi năvălise din piept în cap.

— Adio, adio! murmură bătrânul, strângându-i convulsiv mâna tânărului. Adio!

— Oh, nu încă, nu încă! strigă acesta din urmă. Nu ne părăsi, Doamne! Ia-l în paza Ta... ajută-l... pentru mine...

— Taci! şopti muribundul. Taci, ca să nu ne despartă, dacă o să mă salvezi!

— Ai dreptate. Oh, da, da! Fii pe pace, o să te salvez! De altfel, deşi suferi mult, mi se pare că suferi mai puţin ca data trecută.

— Oh, nu te lăsa amăgit! Sufăr mai puţin, pentru că există în mine puterea de a suferi. La vârsta ta, omul crede în viaţă, este un dar al tinereţii să crezi şi să nădăjduieşti! Însă bătrânii văd mai limpede moartea. Oh, iat-o!... vine... S-a sfârşit... mi se înceţoşează vederea... îmi pierd cunoştinţa... Mâna ta, Dantès!... Adio... adio!

Şi, ridicându-se cu o ultimă sforţare, în care îşi adună toate puterile:

— Monte-Cristo! zise. Nu uita de Monte-Cristo!

Apoi recăzu în pat.

Criza fu groaznică. Membre contorsionate, pleoape umflate, o spumă sângerie, un trup înţepenit, iată ce rămase pe acest pat al durerii în locul fiinţei inteligente care se culcase acolo cu câteva clipe mai devreme.

Dantès luă opaiţul, îl aşează la căpătâiul patului pe o piatră ieşită în afară şi de unde flacăra sa tremurătoare învăluia într-o lumină ciudată şi nepământeană chipul acela descompus şi trupul acela, neînsufleţit şi împietrit.

Cu ochii ţintă la abate, aştepta curajos momentul în care să-i administreze leacul salvator.

Când crezu de cuviinţă că sosise clipa, luă cuţitul, îi descleştă dinţii, care opuseră mai puţină rezistenţă ca prima oară, numără, una după alta, zece picături şi aşteptă. Sticluţa mai conţinea aproape de două ori mai mult decât îi turnase el.

Aşteptă zece minute, un sfert de oră, o jumătate de oră... Nici o mişcare. Tremurând, cu părul ridicat măciucă în vârful capului, cu fruntea îmbrobonită de o sudoare îngheţată, număra secundele după bătăile inimii sale.

Atunci, se gândi că era timpul să încerce ultima soluţie. Apropie sticluţa de buzele vineţii ale lui Faria şi, fără să mai fie nevoit să-i descleşteze fălcile, rămase deschise, îi turnă tot lichidul rămas.

Leacul produse un efect galvanic. Un violent spasm îi încordă membrele bătrânului, ochii lui se căscară larg, înspăimântători la vedere, scoase un geamăt ce aducea a strigăt, apoi, tot trupul său scuturat de fiori, reintră, încetul cu încetul, în nemişcarea de dinainte.

Numai ochii îi rămaseră deschişi.

Trecu o jumătate de oră, apoi o oră, apoi o oră şi jumătate. În tot acest răstimp de nelinişte şi groază, Edmond, aplecat deasupra prietenului său, cu mâna lipită în dreptul inimii sale, simţi, încetul cu încetul, cum trupul i se răcea, iar bătăile inimii se stingeau, din ce în ce mai înăbuşite şi mai rare.

Până la urmă, nu mai rămase nimic. Ultima înfiorare a inimii încetă, obrazul îi deveni livid, ochii continuară să stea deschişi, dar privirea îşi pierdu strălucirea.

Era ora şase dimineaţa. Ziua începea să se ivească, iar lumina sa alburie, inundând celula, făcu să pălească flacăra muribundă a opaiţului. Stranii licăriri treceau pe faţa mortului, împrumutându-i, când şi când, aspectul vieţii. Cât mai dură această luptă dintre noapte şi zi, Dantès încă mai găsi puterea să se îndoiască, dar, de îndată ce ziua ieşi învingătoare, înţelese că se afla singur, în faţa unui trup neînsufleţit.

Atunci îl cuprinse o groază profundă şi de nestăpânit. Nu mai îndrăzni să strângă mâna aceea care atârna pe lângă pat, nu mai îndrăzni să-şi îndrepte privirile spre ochii aceia ficşi şi albi, pe care încercă de o mie de ori să-i închidă şi care se deschideau mereu la loc. Stinse opaiţul, îl ascunse cu grijă şi fugi, aşezând cât putu mai bine dala deasupra capului său.

De altfel, era şi timpul, căci trebuia să vină temnicerul.

De data aceasta, omul îşi începu rondul de la Dantès. Ieşind din celula lui, urma să treacă în cea a lui Faria, căruia îi ducea de mâncare şi de îmbrăcat.

Nimic, de altfel, nu arăta că temnicerul ar fi avut cunoştinţă despre ceea ce se întâmplase. Ieşi.

Atunci, pe Dantès îl apucă o nerăbdare greu de descris în cuvinte, ţinând morţiş să ştie ce avea să se petreacă în celula nefericitului său prieten. Aşadar, intră din nou în tunel şi sosi la timp pentru a auzi exclamaţiile temnicerului, care strigă după ajutor.

Curând, intrară şi ceilalţi gardieni, apoi se auzi obişnuitul pas greu şi cadenţat al soldaţilor, neschimbat nici în afara orelor de serviciu. În urma soldaţilor sosi guvernatorul.

Edmond auzi zgomotul patului pe care mortul era întors pe toate părţile. Auzi glasul guvernatorului care porunci să i arunce lui Faria cu apă pe faţă şi care, văzând că, în ciuda acestui tratament, deţinutul nu-şi reveni, trimise după doctor.

Guvernatorul ieşi, iar la urechile lui Dantès ajunseră câteva cuvinte de milă, amestecate cu râsete zeflemitoare.

— Ia te uită, zicea unul, nebunul a plecat după comorile lui. Călătorie sprâncenată!

— Şi n-o să aibă, cu toate milioanele lui, nici cu ce să-şi plătească giulgiul, zicea un altul.

— Oh! replică o a treia voce. Giulgiurile de la castelul If nu costă mult.

— Poate, zise unul din primii vorbitori, fiindcă a fost un om al Bisericii, se vor face oarece cheltuieli în cinstea lui.

— Atunci, o să fie onorat cu sacul!

Edmond asculta, fără să piardă nici un cuvânt, dar nu pricepu mare lucru din toate acestea. În scurt timp, vocile se stinseră, iar lui i se păru că spectatorii plecaseră din încăpere.

Cu toate acestea, nu cuteză să intre. S-ar fi putut să fi lăsat vreun gardian ca să vegheze mortul.

Rămase aşadar mut, nemişcat şi ţinându-şi respiraţia.

După aproape o oră, liniştea se însufleţi cu un zgomot slab, care crescu din ce în ce mai mult.

Era guvernatorul, care se întorcea însoţit de un medic şi de mai mulţi ofiţeri.

Se lăsă o clipă de tăcere — era limpede că doctorul se apropiase de pat şi examina cadavrul.

Imediat după aceea începură întrebările.

Medicul căută semnele bolii care îl răpusese pe deţinut şi îl declară mort.

Întrebările şi răspunsurile se schimbau cu o nepăsare care îl revoltă pe Dantès. I se părea că toată lumea trebuia să simtă pentru sărmanul abate măcar o parte din dragostea pe care i-o purta el.

— Îmi pare rău pentru ce îmi spui, zise guvernatorul, răspunzând astfel siguranţei neabătute a medicului când îl declară pe Faria mort. Era un deţinut blând, nu făcea rău nimănui, înveselea pe toţi cu nebunia lui şi, mai ales, era uşor de supravegheat.

— Oh! zise şi temnicerul. Am fi putut să nu-l supraveghem deloc şi pot să bag mâna în foc că ăsta ar fi rămas liniştit şi cincizeci de ani aici, fără să încerce să evadeze nici măcar o dată.

— Cu toate acestea, zise guvernatorul, cred că este neapărat nevoie, chiar şi în pofida convingerii dumitale, asta nu că m-aş îndoi de cunoştinţele dumitale, ci pentru propria-mi responsabilitate, să ne încredinţăm că deţinutul este mort de-a binelea.

Se lăsă un moment de tăcere deplină, iar Dantès, mereu la pândă, socoti că doctorul examina şi pipăia a doua oară cadavrul.

— Puteţi fi liniştit, zise medicul la sfârşit, este mort, garantez!

— Ştii, domnule, începu din nou guvernatorul stăruitor, că noi nu ne mulţumim, în cazuri ca acesta, cu o simplă examinare. În pofida tuturor aparenţelor, te rog să duci treaba până la capăt, îndeplinind formalităţile prescrise de lege.

— Atunci, să se înroşească un fier în foc, zise doctorul, dar, pe cuvântul meu, este o măsură cu totul inutilă.

Ordinul de a se înroşi un fier în foc îl cutremură pe Dantès.

Se auziră paşi grăbiţi, scârţâitul uşii, o oarecare vânzolelală prin celulă şi, după câteva clipe, un temnicer intră din nou, spunând:

— Am adus vasul cu jăratic şi cu fierul.

Se lăsă iarăşi o clipă de tăcere, apoi se auzi sfârâitul cărnii arse, al cărei miros greu şi îngreţoşător pătrunse până şi prin zidul în spatele căruia Dantès asculta îngrozit.

Simţind miasma cărnii de om arse, fruntea tânărului se făcu lac de sudoare şi crezu că o să leşine.

— Acuma vezi şi dumneata, domnule, că este mort de-a binelea, zise doctorul. Arsura asta la călcâi este o dovadă de netăgăduit... Bietul nebun este vindecat de nebunie şi eliberat din închisoarea lui.

— Nu-l chema Faria? întrebă unul dintre ofiţerii care îl însoţeau pe guvernator.

— Ba da, domnule, şi, după cum pretindea, era de spiţă veche. De altfel, era foarte învăţat şi dovedea o mare înţelepciune în toate lucrurile care nu priveau comoara sa. Dar despre aceasta, trebuie să mărturisesc, era de nelecuit.

— Era afecţiunea pe care noi o numim monomanie, zise doctorul.

— N-ai avut niciodată vreun motiv de-a te plânge de el? îl întrebă guvernatorul pe gardianul însărcinat să-i aducă mâncare abatelui.

— Niciodată, domnule guvernator, răspunse gardianul, dar niciodată, chiar niciodată! Dimpotrivă, au fost dăţi când mă înveselea foarte tare, spunându-mi fel şi fel de poveşti. Într-o zi, când nevastă-mea era bolnavă, mi-a dat chiar o reţetă care a făcut-o bine.

— Aha! făcu doctorul. N-am ştiut că am de-a face cu un coleg de breaslă. Nădăjduiesc, domnule guvernator, adăugă el râzând, că o să-l cinsteşti ca atare.

— Da, da, nici o grijă, o să fie băgat în sacul cel mai nou care se va găsi. Eşti mulţumit?

— Trebuie să îndeplinim această ultimă formalitate în prezenţa dumneavoastră, domnule? întrebă un temnicer.

— Bineînţeles, dar daţi-i zor, căci nu pot rămâne în celula asta toată ziua.

Se auzi din nou un du-te-vino şi, puţin mai târziu, un fâşâit de pânză ajunse la urechile lui Dantès, patul gemu din încheieturi şi un pas îngreunat, ca de om care ridică o povară, călcă pe dală, după care patul gemu iarăşi sub greutatea aşezată înapoi pe el.

— Diseară, zise guvernatorul.

— O să i se facă şi o slujbă? întrebă unul dintre ofiţeri.

— Cu neputinţă, răspunse guvernatorul. Preotul capelei noastre tocmai mi-a cerut ieri un concediu, ca să plece într-o scurtă călătorie de opt zile, până la Hyères, iar eu i-am răspuns că o să am grijă de toţi deţinuţii în perioada asta. Bietul abate, dacă nu s-ar fi grăbit atâta, ar fi avut parte şi de-un recviem.

— Aş, fleacuri! zise doctorul, cu lipsa de respect faţă de cele sfinte caracteristică oamenilor cu meseria sa. Este o faţă bisericească, Dumnezeu o să aibă grijă, în ceea ce-l priveşte, şi n-o să-i dea iadului satisfacţia răutăcioasă de a-i trimite un preot.

Un hohot de râs însoţi această glumă proastă.

Între timp, operaţiunea înfăşurării mortului în giulgiu continua.

— Diseară! repetă guvernatorul, când aceasta se termină.

— La ce oră? întrebă temnicerul.

— Cam pe la zece sau unsprezece.

— Să veghem mortul?

— La ce bun? O să încuiem celula ca şi cum ar fi viu, asta-i tot.

Apoi paşii se îndepărtară, vocile se pierdură încetul cu încetul, se făcu auzit zgomotul uşii, cu încuietoarea sa scârţâitoare şi zăvoarele scrâşnitoare, după care o linişte mai sumbră decât aceea a singurătăţii, liniştea morţii, năpădi totul, până în inima îngheţată a tânărului.

Atunci, ridică încet dala cu capul şi aruncă o privire cercetătoare în încăpere.

Celula era goală. Dantès ieşi din tunel.

XX Cimitirul castelului If

Pe pat, întins de-a lungul său şi slab luminat de lumina unei zilei ceţoase, care pătrundea prin fereastră, se vedea un sac de pânză grosolană, sub cutele căruia se contura, nedesluşit, o formă lungă şi ţeapănă — era giulgiul mortuar al lui Faria, giulgiul care, după spusele temnicerilor, costa atât de puţin. Aşadar, totul se sfârşise. Exista deja o barieră fizică între Dantès şi bătrânul său prieten, nu-i mai putea vedea ochii, care îi rămăseseră deschişi parcă pentru a privi de dincolo de moarte, nu mai putea strânge acea mână pricepută, care ridicase pentru el vălul ce acoperea lucrurile ascunse. Faria, folositorul, bunul tovarăş cu care se obişnuise atât de tare, nu mai exista decât în amintirea sa. Atunci, se aşeză la căpătâiul acestui pat înspăimântător şi se cufundă într-o posomorâtă şi amară melancolie.

Singur! Rămăsese iarăşi singur! Recăzuse în tăcere, se găsea din nou în faţa neantului!

Singur, fără să mai poată vedea, fără să mai poată auzi singura fiinţă care îl mai lega încă de lume! Oare n-ar fi fost mai bine, precum Faria, să se ducă să-i ceară lui Dumnezeu să-l dezlege de taina vieţii, cu riscul de a trece prin poarta lugubră a suferinţelor?

Gândul sinuciderii, alungat de prietenul său, îndepărtat prin prezenţa sa, începu atunci să prindă din nou formă, ca o stafie, în apropierea trupului neînsufleţit al lui Faria.

„Dacă aş putea muri, îşi zise el, m-aş duce şi eu unde s-a dus el şi l-aş reîntâlni, cu siguranţă. Şi cum să mor? Oh, dar e foarte simplu, adăugă el râzând. O să rămân aici, o să mă arunc asupra celui dintâi om care va intra, o să-l strâng de gât şi o să mă trimită la ghilotină.”

Însă, cum se întâmplă în marile dureri ca şi în marile furtuni, când prăpastia se află între două creste de val, Dantès dădu înapoi în faţa gândului unei morţi atât de înjositoare şi trecu grăbit de la această deznădejde la o sete arzătoare de viaţă şi de libertate.

„Să mor? Oh, nu! strigă el. Nu merita osteneala să fi trăit atât, să fi suferit atât, ca să mor acum! Să mor ar fi fost un lucru bun, atunci când am luat această hotărâre, în urmă cu vreo câţiva ani, dar acum ar însemna să-mi ajut într-adevăr prea mult jalnica mea soartă. Nu! Vreau să trăiesc, vreau să

lupt până la capăt! Vreau să recuceresc acea fericire care mi-a fost răpită! Uitam că, înainte de a muri, mai am de pedepsit călăii mei şi poate, cine ştie? de răsplătit câţiva prieteni. Numai că, până una-alta, o să fiu uitat aici şi n-o să ies din celula mea decât ca Faria.”

Însă, la aceste cuvinte, Edmond rămase încremenit, cu ochii ficşi, parcă trăsnit de o idee neaşteptată, dar înfricoşat de ea. Deodată, se ridică, îşi duse mâna la frunte, ca şi cum ar fi ameţit, făcu de vreo două sau trei ori înconjurul celulei şi se întoarse, oprindu-se lângă pat...

„Oho! şopti el. Cine-mi trimite acest gând? Să fii Tu oare acela, Doamne? Dacă numai morţii ies liberi de aici, atunci hai să luăm locul morţilor!”

Şi fără a mai pierde timp să chibzuiască mai bine asupra hotărârii, de parcă ar fi vrut să nu-i dea minţii sale răgazul de a-i zădărnici această soluţie disperată, se aplecă asupra sacului înfiorător, îl deschise cu ajutorul cuţitului pe care îl meşterise Faria, trase mortul din sac, îl cără la el în celulă, îl culcă în patul său, îi puse pe cap bucata de cearşaf pe care avea obiceiul să şi-o pună pe cap el însuşi, sărută pentru ultima oară acea frunte îngheţată, încercă să-i închidă ochii care se îndărătniceau să stea deschişi, înfricoşători în absenţa gândirii, îi întoarse capul spre perete, astfel încât gardianul, când avea să aducă masa de seară, să creadă că se culcase, cum îi stătea adesea în obicei, intră din nou în tunel, trase patul lângă perete, ajunse în cealaltă celulă, luă din ascunzătoare acul şi aţa, îşi lepădă hainele, ca să se simtă, prin pânza de sac, corpul gol, se strecură în sacul despicat, se aşeză în poziţia în care fusese mortul şi cusu tăietura pe dinăuntru.

Dacă din nefericire ar fi intrat cineva în clipa aceea, i-ar fi putut auzi bătăile inimii.

Dantès ar fi putut foarte bine să aştepte până după vizita de seară, dar se temea ca guvernatorul să nu-şi schimbe hotărârea între timp şi mortul să fie dus de acolo mai devreme.

Atunci, ar fi pierdut şi ultima nădejde.

În orice caz, acum, planul său era ferm stabilit.

Iată ce se gândise să facă.

Dacă, pe drum, groparii ar fi descoperit că duceau un om viu în loc de a căra un mort, Dantès nu le-ar fi dat timp să se dumerească. Cu o lovitură zdravănă de cuţit, ar fi spintecat sacul de sus până jos, ar fi profitat de groaza lor şi ar fi fugit. Dacă ar fi vrut să-l prindă, s-ar fi folosit de cuţit.

Dacă l-ar fi dus până la cimitir şi l-ar fi aruncat într-o groapă, s-ar fi lăsat acoperit cu pământ, apoi, cum era noapte, de îndată ce groparii s-ar fi îndepărtat, şi-ar fi croit un drum prin pământul afânat şi ar fi ieşit. Nădăjduia că acesta n-o să cântărească într-atât încât să nu-l poată da deoparte.

Dacă s-ar fi înşelat, dacă, dimpotrivă, pământul ar fi fost mult prea greu, ar fi murit sufocat şi, cu atât mai bine! Totul s-ar fi isprăvit.

Dantès nu mâncase din ajun, dar de dimineaţă nu se gândise la foame, cum nici acum nu se gândea încă. Situaţia lui era prea nesigură pentru a-i îngădui să se mai oprească asupra altor idei.

Cea dintâi primejdie care-l pândea pe Dantès era ca temnicerul, când avea să-i aducă mâncarea, la ora şapte, să-şi dea seama de înlocuirea făcută; din fericire, de zeci de ori până atunci, fie din mizantropie, fie de oboseală, Dantès îl primise pe temnicer culcat în pat. Şi, în aceste cazuri, de obicei, omul îi punea pâinea şi zeama pe masă şi ieşea, fără să-i adreseze vreun cuvânt.

Dar, de data aceasta, temnicerul ar fi putut să renunţe la muţenia sa obişnuită, să-i vorbească lui Dantès şi, văzând că Dantès nu-i răspunde în nici un fel, să se apropie de pat şi să descopere toată tărăşenia.

Când se apropie ora şapte, începu cu adevărat neliniştea lui Dantès. Cu o mână apăsată pe piept încerca să-şi înăbuşe bătăile inimii, iar cu mâna cealaltă îşi ştergea năduşeala de pe frunte, care îi şiroia de-a lungul tâmplelor. La răstimpuri, se simţea străbătut prin tot corpul de fiori reci, care îi strângeau inima ca într-o menghină de gheaţă. Orele trecură fără să se stârnească nici o forfotă în castel, iar Dantès pricepu că scăpase de cea dintâi primejdie — i se păru de bun augur. În sfârşit, în jurul orei stabilite de guvernator, se auziră nişte paşi pe scară. Edmond înţelese că venise momentul... Îşi adună tot curajul, ţinându-şi respiraţia. Ar fi fost fericit dacă ar fi putut să-şi oprească, totodată, şi zvâcnirile grăbite ale arterelor.

Când paşii se opriră la uşă, îşi dădu seama că erau doi oameni. Dantès îşi zise că erau groparii care veniseră după el. Bănuiala aceasta se transformă în certitudine, când auzi zgomotul pe care îl făcură lăsând jos năsălia.

Uşa se deschise şi o lumină difuză ajunse la ochii lui Dantès. Prin pânza care îl acoperea, văzu două umbre apropiindu-se de patul său. O a treia, la uşă, ţinea în mână un felinar. Oamenii care se apropiaseră de pat apucară amândoi de sac, fiecare de la un capăt.

— Da’ atârnă destul de greu pentru un bătrân atât de slab! zise unul dintre ei, ridicându-l de cap.

— Se zice că fiecare an de viaţă adaugă o jumătate de livră la greutatea oaselor, zise celălalt, apucându-l de picioare.

— Ai făcut nodul? întrebă primul.

— Ce sunt prost? Ca să ne încărcăm degeaba cu o povară? zise al doilea. O să-l fac jos.

— Ai dreptate. Hai să mergem!

„Pentru ce un nod?” se întrebă Dantès.

Îl mutară pe aşa-zisul mort de pe pat pe năsălie. Edmond se încordase cât putuse, pentru a-şi juca mai bine rolul de defunct. Fu aşezat pe năsălie, iar cortegiul funerar, călăuzit de lumina omului cu felinarul, care mergea în frunte, urcă scara.

Deodată, îl izbi aerul rece şi pătrunzător al nopţii. Dantès recunoscu mistralul. Senzaţia fu neaşteptată, plină deopotrivă de încântare şi nelinişte.

Cioclii făcură vreo douăzeci de paşi, apoi se opriră şi lăsară năsălia jos.

Unul dintre ei se îndepărtă, iar Dantès îi auzi încălţările răsunând pe dalele de piatră.

„Oare unde sunt?” se întrebă Dantès.

— Află că nu-i uşor deloc! zise cel rămas lângă Dantès, aşezându-se pe marginea năsăliei.

Cel dintâi imbold al lui Dantès fu să iasă din sac. Din fericire, se abţinu.

— Fă-mi o dată lumină, dobitocule, se răsti groparul care se îndepărtase, altminteri n-am să găsesc în veci ceea ce caut!

Omul cu felinarul dădu ascultare poruncii, deşi, cum am văzut, fusese exprimată foarte necuviincios.

„Oare ce caută? se întrebă Dantès. O cazma, fără îndoială.”

O exclamaţie de satisfacţie îi dădu de înţeles că groparul găsise ceea ce căuta.

— În sfârşit, zise celălalt gropar, da’ ştiu c-a durat!

— Da, răspunse omul, însă el n-a pierdut nimic, dacă a aşteptat.

La aceste cuvinte, se apropie din nou de Dantès, care îl auzi lăsând lângă el un obiect greu, răsunător. În aceeaşi clipă, o sfoară îi înconjură picioarele, într-o strânsoare energică, dureroasă.

— Ei bine, nodul e gata? întrebă groparul care stătuse degeaba.

— E făcut şi încă bine, zise celălalt, crede-mă!

— Atunci, hai!

Şi năsălia, ridicată din nou, îşi reluă drumul.

Mai făcură aproape cincizeci de paşi, după care se opriră ca să deschidă o poartă, apoi porniră mai departe. Pe măsură ce înaintau, zgomotul valurilor spărgându-se de stâncile pe care era construită fortăreţa ajungea din ce în ce mai desluşit la urechile lui Dantès.

— Câinoasă vreme! zise unul dintre cioclii. N-o să fie prea plăcut să fii în mare, în noaptea asta.

— Da, abatele e în mare primejdie de-a se uda până la piele! îi răspunse celălalt şi amândoi izbucniră în râs.

Dantès nu pricepu prea bine gluma, ceea ce nu-l scuti de a-şi simţi părul din cap zburlindu-i-se de groază.

— Bun, iată-ne ajunşi! reîncepu cel dintâi.

— Mai departe, mai departe! zise celălalt. Ştii bine că ultimul a rămas în drum, zdrobit de stânci, iar guvernatorul ne-a certat a doua zi că suntem leneşi.

Mai făcură încă vreo patru sau cinci paşi, urcând în continuare, apoi Dantès simţi că este luat de cap şi de picioare şi balansat.

— Unu..., ziseră în cor groparii.

— Doi...

— Trei!

În clipa aceea, Dantès se simţi azvârlit, pur şi simplu, într-un gol nesfârşit, trecând prin aer ca o pasăre rănită, căzând şi tot căzând, cu o spaimă care îi îngheţă inima. Deşi era tras în jos de un obiect greu, care-i grăbea zborul rapid, i se păru că prăbuşirea durează un secol. În sfârşit, cu un zgomot înfiorător, pătrunse ca săgeata într-o apă rece ca gheaţa, ceea ce-l făcu să scoată un strigăt, înăbuşit imediat, de scufundare.

Dantès fusese aruncat în mare, spre fundul căreia îl târa o ghiulea de treizeci şi şase, legată de picioarele sale.

Marea era cimitirul castelului If.

XXI Insula Tiboulen

Dantès, năucit, aproape sufocat, avu totuşi prezenţa de spirit să-şi ţină respiraţia şi, fiindcă mâna sa dreaptă, după cum am mai spus, gata pregătită pentru orice s-ar fi putut întâmpla, încă mai ţinea cuţitul, spintecă rapid sacul şi îşi eliberă mai întâi braţul, apoi capul. Însă, în ciuda eforturilor de a ridica ghiuleaua, simţi că era târât mai departe în adânc. Atunci, se ghemui, căutând sfoara care îi lega picioarele şi, cu o sforţare ieşită din comun, o reteză chiar în momentul în care se sufoca. Apoi, dând cu putere din picioare, urcă nestingherit la suprafaţă, în vreme ce ghiuleaua duse în străfundurile neştiute ale mării pânza grosolană de sac, care ratase prilejul de a-i deveni giulgiu.

Dantès nu rămase la suprafaţă decât doar cât să ia câteva guri de aer şi se scufundă din nou, căci primul lucru pe care trebuia să-l facă era să se ferească de a fi văzut.

Când ieşi pentru a doua oară la aer, se afla deja la cel puţin cincizeci de paşi distanţă de locul unde căzuse. Văzu deasupra capului său o boltă întunecată, prevestind furtuna, pe sub care vântul mătura câţiva nori grăbiţi, descoperind, din când în când, un mic petic de cer azuriu, luminat de câte o stea. În faţa lui se desfăşura întinderea de apă ca smoala, care vuia şi ale cărei valuri începuseră să se învolbureze ca înainte de furtună, în vreme ce, în spatele lui, mai negru decât marea, mai negru decât cerul, se înălţa, ca o fantomă ameninţătoare, castelul If, uriaşul de granit, al cărui pinten sumbru părea un braţ întins pentru a-şi reînhăţa prada. Pe cea mai înaltă stâncă zări un felinar conturând două umbre.

I se păru că aceste două umbre stăteau aplecate, cercetând neliniştite faţa mării. Într-adevăr, neobişnuiţii gropari trebuie să fi auzit strigătul pe care îl scosese în cădere. Dantès se scufundă, aşadar, încă o dată şi înotă destul de mult pe sub apă. Manevra aceasta îi fusese, odinioară, familiară şi atrăgea de obicei în jurul lui, în golful de la Pharo, numeroşi admiratori, care îl proclamaseră de multe ori cel mai abil înotător din Marsilia.

Când reveni la suprafaţă, felinarul dispăruse.

Trebuia să se orienteze. Dintre toate insulele din jurul castelului If, Ratonneau şi Pomègue se aflau cel mai aproape, dar şi una şi cealaltă erau locuite. La fel se întâmpla şi cu micuţa insulă Daume. Aşadar, cele mai

sigure erau insulele Tiboulen şi Lemaire, numai că amândouă se aflau la o leghe distanţă de castelul If.

Dantès nu stătu pe gânduri ca să aleagă drept ţintă una dintre aceste două insule. Dar cum putea să le găsească în mijlocul beznei care se îngroşa din ce în ce mai mult în jurul său?

În clipa aceea, zări strălucind ca o stea farul de la Planier.

Dacă ar fi luat-o drept către acest far, ar fi lăsat puţin mai în stânga insula Tiboulen. Aşadar, deviind puţin spre stânga, avea s-o întâlnească în cale.

Însă, după cum am spus, distanţa era de cel puţin o leghe de la castelul If până la această insulă.

Adeseori, în temniţă, când îl vedea abătut şi fără poftă de nimic, Faria îi spunea tânărului:

— Dantès, nu te lăsa cuprins de moliciune. O să te îneci, dacă o să încerci să evadezi, fără să-ţi fi întreţinut forţele.

Înotând pe sub apa grea şi amăruie, cuvintele acestea îi veniră din nou în minte lui Dantès. Atunci, se grăbi să iasă la suprafaţă şi să taie valurile, ca să vadă dacă într-adevăr nu-şi pierduse forţele. Descoperi cu bucurie că lipsa de mişcare la care fusese constrâns nu-i ştirbise cu nimic din puterea şi sprinteneala de odinioară şi că în apa în care se jucase de când era copil se simţea, la fel ca întotdeauna, în elementul lui.

De altfel frica, această harpie gata oricând să te înşface, îi dubla puterile lui Dantès. Ciulea urechea, aplecat pe creasta valului, căutând să-şi dea seama dacă ajungea vreun zgomot omenesc până la el. De fiecare dată când se ridica pe coama unui val, îmbrăţişa cu un ochi pătrunzător orizontul vizibil şi încerca să străpungă bezna groasă. În fiecare val puţin mai înalt decât celelalte i se părea că vede o barcă venind pe urmele sale şi, atunci, îşi dubla eforturile, metodă prin care e drept că se îndepărta mai mult, dar care, repetându-se, avea să-i istovească negreşit forţele.

Totuşi înota şi deja cumplitul castel începuse să se topească în aburul nopţii. Nu-l mai zărea, dar îl simţea mereu în spatele său.

Trecu o oră, timp în care Dantès, înflăcărat de sentimentul libertăţii care îi năpădise întreaga făptură, continuă să despice valurile în direcţia aleasă.

„Ia să vedem, îşi zicea el, curând se va face o oră de când înot, însă, cum vântul mi-e potrivnic, probabil că am pierdut vreun sfert din viteza mea obişnuită. Totuşi, cel puţin dacă n-am deviat, acum trebuie să fiu aproape de Tiboulen... Şi dacă m-am înşelat?”

Un fior străbătu tot corpul înotătorului. Încercă să facă pluta, pentru câteva clipe, ca să se odihnească, dar marea devenea din ce în ce mai zbuciumată şi înţelese curând că acest mijloc de repaus pe care se bizuise îi era imposibil.

„Ei bine, zise el, fie! O să înot până la capăt, până când o să mă lase braţele, până când o să mi se pună cârcei în toţi muşchii şi, atunci, o să mă duc la fund!”

După care se porni să înoate cu forţa şi impulsul disperării.

Deodată i se păru că bolta cerului, şi aşa destul de întunecată, se înnegură şi mai tare, iar un nor gros, greu, dens, coborî spre el. În acelaşi timp, simţi o violentă durere în genunchi, iar imaginaţia sa, cu o viteză de neînchipuit, îi spuse că îl nimerise un glonţ şi că avea să audă numaidecât bubuitul împuşcăturii. Dar împuşcătura nu răsună. Dantès întinse mâna şi simţi un obstacol. Îşi trase celălalt picior şi atinse o piatră, înţelegând, atunci, ce anume era obiectul pe care îl luase drept nor.

La douăzeci de paşi în faţa lui se înălţa o îngrămădire uriaşă de stânci bizare, pe care le-ai fi putut lua drept un cuptor imens, împietrit în toiul arderii sale, când era cel mai încins. Era Insula Tiboulen.

Dantès se ridică, înaintă vreo câţiva paşi şi se întinse, mulţumindu-i lui Dumnezeu, pe steiurile acelea de granit, care i se părură, în clipa aceea, mai primitoare decât i se păruse vreodată cel mai pufos pat.

Apoi, în ciuda vântului, în ciuda furtunii, în ciuda ploii care începuse să cadă, sleit de oboseală cum era, alunecă în acel somn încântător, în care trupul omului amorţeşte, în vreme ce sufletul său rămâne treaz, conştient de un noroc nesperat.

După vreun ceas, Edmond se deşteptă sub bubuiturile unui tunet infernal — furtuna se dezlănţuise în văzduh şi sfâşia aerul cu aripile sale devastatoare. Din când în când, un fulger cobora din cer ca un şarpe de foc, luminând valurile şi norii care se rostogoleau unii înaintea celorlalţi, ca apele unei uriaşe genuni.

Dantès, cu ochiul său de marinar încercat, nu se înşelase. Ajunsese pe prima dintre cele două insule la care se gândise şi care era, într-adevăr, Tiboulen. Ştia despre ea că este stearpă, golaşă şi că nu oferă nici cel mai mic adăpost. Dar, de îndată ce furtuna avea să se potolească, voia să pornească din nou înot până la Insula Lemaire, la fel de aridă, însă mai mare şi, prin urmare, mai ospitalieră.

O stâncă aplecată în afară îi oferea lui Dantès un adăpost de moment şi, de cum se refugie acolo, furtuna izbucni cu toată furia sa.

Edmond simţea zgâlţâindu-se stânca sub care se adăpostise. Valurile, spărgându-se de temelia giganticei piramide, ţâşneau până la el. Deşi se afla în siguranţă, se simţea totuşi cuprins de un soi de ameţeală, în mijlocul acelui vacarm infernal, în mijlocul acelor fulgerări orbitoare. I se părea că întreaga insulă se cutremura sub picioarele sale şi că, dintr-un moment într-altul, ca o corabie ancorată, avea să-şi rupă odgonul şi să-l târască în inima uriaşului vârtej.

Îşi aminti atunci că nu mai mâncase de douăzeci şi patru de ore: îi era foame, îi era sete.

Dantès întinse mâinile şi capul şi bău apa de ploaie din scobitura unei stânci.

Când se întoarse, un fulger, care păru că despică în două cerul până la picioarele tronului orbitor al Domnului, lumină tot spaţiul. În lumina acestui fulger, între Insula Lemaire şi Capul Croisille, cam la un sfert de leghe depărtare de el, Dantès văzu apărând, ca o stafie, alunecând din vârful unui talaz într-o prăpastie de ape, o mică barcă de pescari, mânată deopotrivă de furtună şi de valuri. O secundă mai târziu, pe creasta altui talaz, fantoma reapăru, apropiindu-se cu o înspăimântătoare viteză. Dantès voi să strige, căută o bucată de pânză pe care s-o fluture în aer ca să-i facă să vadă că se îndreptau spre pieire, deşi asta vedeau prea bine şi ei. La lumina unui alt fulger, tânărul zări patru oameni încleştaţi de catarge şi de straiuri; un al cincilea se ţinea de bara cârmei rupte. Oamenii pe care îi văzu îl văzură şi ei, fără îndoială, căci strigăte disperate, purtate de rafalele de vânt, ajunseră la urechile sale. Sub catarg, sucindu-se şi răsucindu-se ca o trestie, se zbătea în aer, cu mişcări rapide, o velă zdrenţuită. Deodată, frânghiile care o ţinuseră până atunci plesniră şi pânza dispăru, luată şi dusă în negrele abisuri ale cerului, aidoma marilor păsări albe care se observă trecând, uneori, pe sub norii întunecaţi.

În aceeaşi clipă, un trosnet îngrozitor se făcu auzit şi nişte strigăte de agonie ajunseră până la Dantès. Agăţat ca un sfinx de stânca sa, de unde se apleca deasupra prăpastiei, un nou fulger îi arătă micuţa barcă sfărâmată şi, printre rămăşiţele sale, capete cu chipuri deznădăjduite şi braţe întinse către Cer.

Apoi, totul se cufundă din nou în beznă — cumplitul spectacol durase cât un fulger.

Dantès coborî într-un suflet panta alunecoasă a stâncilor, cu riscul de a se prăbuşi în mare. Ascultă, se uită, dar nu mai auzi şi nu mai văzu nimic, nici strigăte, nici sforţări omeneşti. Numai furtuna, această urgie a Domnului, continua să urle cu vântul şi să spumege cu valurile.

Încetul cu încetul, vântul scăzu. Cerul rostogolea către apus vălătucirile norilor cenuşii, storşi, ca să zicem aşa, de furtună. Azurul reapăru, cu stele mai sclipitoare ca niciodată. Curând, la răsărit, o fâşie lungă, purpurie, desenă la orizont brâuri şerpuitoare de un albastru-închis. Valurile tresăltară de bucurie şi o lumină neaşteptată se împrăştie peste capetele lor, preschimbându-le din creste înspumate în plete de aur.

Venea ziua.

Dantès rămase nemişcat şi mut în faţa măreţului spectacol, de parcă îl vedea pentru prima oară în viaţa lui. Într-adevăr, de când fusese închis în castelul If, îl uitase. Îşi întoarse privirile spre fortăreaţă, cercetând totodată îndelung, de jur împrejur, pământul şi marea.

Mohorâtul bastion se înălţa din valuri cu impunătoarea măreţie a lucrurilor neclintite, care par să supravegheze şi, deopotrivă, să poruncească.

Era vreo cinci dimineaţa. Marea continua să se domolească.

„Peste două sau trei ore, îşi zise Edmond, temnicerul o să intre în celula mea, o să găsească trupul neînsufleţit al sărmanului meu prieten, o să-l recunoască, o să mă caute în zadar şi o să dea alarma. Atunci, o să se descopere spărtura din zid şi tunelul. O să fie întrebaţi oamenii care m-au azvârlit în mare şi care trebuie să fi auzit ţipătul pe care l-am scos. Fără întârziere, câteva bărci pline de soldaţi înarmaţi o să pornească pe urmele nefericitului fugar, despre care se va şti sigur că nu poate fi prea departe. Tunul va avertiza toată coasta că nu trebuie să îi ofere adăpost unui om pe care o să-l întâlnească gol şi înfometat. Iscoadele şi agenţii din Marsilia o să fie informaţi şi o să mă caute pe toată coasta, în vreme ce guvernatorul castelului If o să pună să fiu căutat pe mare. Atunci, hăituit pe apă, încolţit pe uscat, ce-o să se aleagă de mine? Mi-e foame, mi-e frig, nu am nimic, nimic, căci am renunţat până şi la cuţitul salvator, care mă încurca la înot. Sunt la mila primului ţăran care o să vrea să câştige douăzeci de franci predându-mă. Nu mai am nici puteri, nici idei, nici curaj. O, Doamne Dumnezeule! Judecă Tu dacă am suferit îndeajuns şi dacă poţi face pentru mine mai mult decât mai pot face eu însumi.”

În clipa în care Edmond, într-un soi de delir, provocat de vlăguirea forţelor sale şi de golul din minte, rosti această rugă fierbinte, privind cu spaimă către castelul If, văzu apărând, în dreptul promontoriului Insulei Pomègue, conturându-şi la orizont vela latină, asemenea unui pescăruş zburând la rasul valului, o mică ambarcaţiune, în care ochiul unui marinar putea recunoaşte, pe zarea încă pe jumătate întunecată a mării, o tartană genoveză. Venea din portul Marsiliei şi se îndrepta spre larg, stârnind în partea din faţă o spumă sclipitoare la tăierea valurilor cu prova sa ascuţită, care înlesnea alunecarea coastelor carenei sale pântecoase.

— Oh! exclamă Dantès. Aş zice că într-o jumătate de oră aş ajunge pe corabia aceasta, dacă nu m-aş teme că voi fi luat la întrebări, recunoscut drept un evadat şi dus înapoi la Marsilia! Ce să fac? Ce să spun? Ce poveste să născocesc ca să-i pot păcăli? Genovezii sunt toţi contrabandişti, pe jumătate piraţi. Sub pretextul că fac cabotaj, jefuiesc tot ce prind de-a lungul coastelor. O să le placă mai mult să mă vândă decât să facă o faptă bună pe degeaba.

Să mai aştept!

Dar e cu neputinţă să mai aştept, căci mor de foame. În câteva ceasuri, o să-mi piară şi bruma de forţe care mi-a rămas. De altfel, se apropie ora de vizită... N-a fost tras încă semnalul de alarmă, aşa că s-ar putea ca marinarii să nu bănuiască nimic... M-aş putea da drept unul dintre pescarii din bărcuţa care s-a sfărâmat astă-noapte. Povestea asta n-o să fie cu totul lipsită de adevăr, n-o să mă contrazică nimeni, căci s-au înecat, fără îndoială, cu toţii. Hai!

Şi, rostind aceste cuvinte, Dantès îşi întoarse ochii spre locul în care se sfărâmase bărcuţa şi tresări. La marginea unei stânci rămăsese agăţată tichia frigiană a unuia din marinarii naufragiaţi şi, foarte aproape, pluteau câteva resturi din carenă, ca nişte grinzi fără viaţă, pe care marea le împingea înainte şi înapoi, la temelia insulei, în care acestea izbeau ca nişte berbeci neputincioşi.

Cât ai clipi, hotărârea lui Dantès fu luată. Se aruncă în mare, înotă către tichie, şi-o puse pe cap, înşfăcă una dintre grinzi şi porni de-a curmezişul pe direcţia pe care o urma corabia, voind să-i taie calea.

„Acum, sunt salvat”, murmură el.

Iar această convingere îi dădu puteri.

Curând, zări tartana care, cu vântul împotrivă, înainta aproape în linie dreaptă printre castelul If şi turnul Planier. O clipă, Dantès se temu că, în

loc să se ţină de coastă, corăbioara o să cârmească spre larg, cum ar fi făcut, de pildă, dacă destinaţia sa ar fi fost Corsica ori Sardinia. Dar, după modul în care era condusă, înotătorul îşi dădu seama numaidecât că voia să treacă, aşa cum este obiceiul vaselor care merg în Italia, printre insulele Jaros şi Calasareigne.

Între timp, corabia şi înotătorul se apropiau pe nesimţite unul de altul. Cârmind la un moment dat, corabia veni chiar până la un sfert de leghe distanţă de Dantès. Atunci, el se ridică pe valuri, făcând semne cu tichia, în semn de cerere disperată de ajutor, dar nu-l observă nici unul dintre oamenii de pe corabia care viră şi reporni într-o nouă direcţie. Dantès se gândi să strige, dar, măsurând distanţa din ochi, înţelese că vocea sa nu va ajunge până la corabie, purtată şi învăluită cum ar fi fost de briza mării care îi bătea din faţă şi de zgomotul valurilor.

Atunci se felicită pentru măsura de precauţie luată, când se întinsese pe o grindă. Slăbit cum era, poate că n-ar fi izbutit să se ţină la suprafaţă până la întâlnirea cu tartana şi, mai mult ca sigur, dacă tartana ar fi trecut de el fără să-l vadă, ceea ce se putea întâmpla, n-ar fi izbutit să se mai întoarcă la ţărm.

Dantès, deşi ghicise foarte corect direcţia pe care o urma corabia, o petrecu din priviri cu o oarecare îngrijorare, până în momentul în care o văzu venind sub vânt şi întorcându-se spre el.

Atunci, înotă din nou, cu gând să-i iasă în cale, dar, mai înainte de a se întâlni, corabia începu iar să vireze.

Numaidecât Dantès, printr-o sforţare supraomenească, se ridică aproape în picioare la suprafaţa apei, agitându-şi tichia şi scoţând unul dintre acele strigăte jalnice pe care le emit marinarii aflaţi în pericol de moarte şi care par a fi tânguirea vreunui duh al mării.

De data aceasta, fu zărit şi auzit. Tartana îşi întrerupse manevra şi se răsuci cu prova în direcţia lui. În acelaşi timp, văzu că se pregăteau să lase o barcă la apă.

O clipă mai târziu, barca, în care suiseră doi oameni, începu să se apropie de el, bătând puternic valurile cu perechea sa de rame. Atunci, Dantès îi dădu drumul grinzii, de care socoti că nu mai avea nevoie şi înotă cu hotărâre, pentru a-i scuti de jumătate din drum pe cei care veneau către el.

Totuşi, înotătorul se bizuise pe nişte forţe care-i lipseau aproape cu desăvârşire şi abia atunci preţui cum se cuvenea utilitatea acelei bucăţi de

lemn, care plutea acum la o sută de paşi depărtare de el. Braţele începuseră să îi înţepenească, picioarele îşi pierduseră flexibilitatea, mişcările îi deveniseră greoaie şi spasmodice, iar respiraţia gâfâită.

Scoase un ţipăt puternic, la care cei doi vâslaşi îşi sporiră eforturile şi unul dintre ei îi strigă, în italiană:

— Curaj!

Îndemnul îi sosi în clipa când un val, pe care nu mai avu putere să-l depăşească, îi trecu pe deasupra capului, acoperindu-l cu spumă.

Ieşi din nou la suprafaţă, bătând apa cu mişcările dezordonate şi disperate ale omului care se îneacă, scoase un al treilea strigăt şi simţi cum se scufundă în mare, de parcă ar mai fi avut încă prinsă de picioare ghiuleaua morţii.

Apa îl acoperi şi, prin ea, văzu cerul livid, cu pete negre.

Cu un efort cumplit urcă din nou la suprafaţă. I se păru atunci că fu prins de păr, apoi nu mai văzu nimic. Îşi pierduse cunoştinţa.

Când deschise din nou ochii, Dantès se trezi pe puntea tartanei, care îşi vedea de drumul ei. Cea dintâi privire pe care o aruncă fu să vadă în ce direcţie se îndrepta — continua să se îndepărteze de castelul If.

Dantès era atât de sleit de oboseală, încât exclamaţia de bucurie pe care o scăpă fu luată drept un icnet de durere.

După cum am spus, era întins pe punte, un marinar îi freca trupul cu o pătură de lână, un altul, pe care îl recunoscu drept cel care îi strigase curaj, îi vâra în gură gâtul unei ploşti. Un al treilea, un bătrân lup de mare, care era deopotrivă şi pilotul şi patronul corăbiei, îl privea cu acel sentiment de milă egoistă, pe care îl încearcă în general oamenii în faţa unei nenorociri de care ei au scăpat în ajun, dar care îi poate lovi chiar a doua zi.

Câteva picături de rom din ploscă îi înviorară tânărului inima slăbită, în vreme ce frecţiile pe care marinarul îngenuncheat în faţa lui continua să i le aplice cu pătura de lână îi dezmorţiră oasele.

— Cine eşti? întrebă într-o franceză stricată patronul.

— Sunt un marinar maltez, îi răspunse Dantès într-o italiană stricată. Veneam din Siracuza, cu o încărcătură de vin şi *panoline*[39]. Vijelia de astă-noapte ne-a surprins la Capul Morgion şi ne-am ciocnit de stâncile pe care le vedeţi colo.

— De unde vii?

— De la stâncile acelea, de care eu am avut norocul să mă agăţ, în vreme ce bietul nostru căpitan şi-a spart capul de ele. Ceilalţi trei oameni ai

noştri s-au înecat. Cred că sunt singurul rămas în viaţă. Am zărit corabia voastră şi, de frică să nu am prea mult de aşteptat pe insula aia, singuratică şi pustie, m-am încumetat să iau o rămăşiţă a vasului nostru şi să încerc să vin până la voi. Mulţumesc, continuă Dantès, mi-aţi salvat viaţa. Eram pierdut. Noroc că unul dintre marinarii dumitale m-a prins de păr.

— Eu am fost acela, zise un matelot cu chipul sincer şi deschis, încadrat de lungi favoriţi negri. La ţanc, căci te duceai la fund.

— Da, zise Dantès întinzându-i mâna, da, prietene, şi îţi mulţumesc încă o dată.

— Pe legea mea, făcu marinarul, aproape c-am şovăit s-o fac! Cu barba asta de şase degete lungime şi cu părul lung de un picior, aduceai mai degrabă a bandit decât a om cinstit.

Dantès îşi aminti că, într-adevăr, de când fusese închis în castelul If, nu-şi mai tunsese părul şi nu-şi mai răsese barba.

— Da, zise el, asta-i din pricina jurământului pe care l-am făcut la Madona del Pie de la Grotta, într-un moment de mare pericol, că timp de zece ani n-o să-mi mai tund nici părul, nici barba. Tocmai astăzi mi se împlinea sorocul jurământului şi era cât pe-aci să mă înec, de sărbătoarea asta.

— Acum, ce-o să facem cu tine? întrebă patronul.

— Vai! răspunse Dantès. Ce vreţi voi! Feluca pe care m-am îmbarcat este pierdută, căpitanul a murit. După cum vedeţi, am scăpat şi nu i-am împărtăşit soarta, dar sunt gol-goluţ. Din fericire, sunt un marinar destul de bun. Lăsaţi-mă în primul port în care o să faceţi escală şi-o să găsesc negreşit un angajment pe o corabie de negoţ.

— Ştii Mediterana?

— Navighez pe-aici de când m-am născut.

— Ştii locurile bune de ancorare?

— Sunt puţine porturi, chiar şi dintre cele mai dificile, în care să nu pot intra sau din care să nu pot ieşi cu ochii închişi.

— Ei bine, ia zi, patroane, întrebă matelotul care-i strigase lui Dantès curaj, dacă omul nostru spune adevărul, ce-l împiedică să rămână cu noi?

— Da, dacă spune adevărul, zise patronul cu un aer de îndoială, dar, în starea în care e acum, nenorocitul, făgăduieşte marea cu sarea, chit că o să împlinească doar ce i-o sta în puteri.

— O să împlinesc mai mult decât am făgăduit, zise Dantès.

— Oho! făcu patronul râzând. Mai vedem noi!

— Când vreţi, răspunse Dantès, ridicându-se. Încotro vă duceţi?

— La Livorno.

— Bine, şi atunci, în loc să mergeţi după curenţi, ceea ce vă sileşte să pierdeţi un timp preţios, de ce nu strângeţi pur şi simplu vântul cât mai îndeaproape?

— Pentru că am intra drept în Insula Rion.

— Ba aţi trece pe lângă ea la mai bine de douăzeci de stânjeni.

— Atunci, du-te la cârmă, zise patronul, şi să vedem ce ştii!

Tânărul merse să se aşeze la cârmă, se asigură, forţând-o puţin, că ambarcaţiunea asculta de comenzi şi, văzând că, fără a fi din cale-afară de zveltă, nu refuza totuşi vântul:

— La braţe şi la buline! porunci el.

Cei patru marinari care alcătuiau echipajul dădură fuga la posturile lor, în vreme ce patronul se uita la ce făceau.

— Strângeţi vântul! continuă Dantès.

Marinarii îi îndepliniră ordinul, destul de precis.

— Şi acum legaţi bine parâmele!

Şi acest ordin fu executat la fel ca primele două, iar micuţa corabie, în loc de a continua să meargă după curenţi, începu să înainteze spre Insula Rion, pe lângă care trecu, după cum prezisese Dantès, lăsând-o la tribord, la o distanţă de vreo douăzeci de stânjeni.

— Bravo! zise patronul.

— Bravo! repetară marinarii.

Şi cu toţii se uitau, fermecaţi, la acest bărbat a cărui privire îşi regăsise o agerime şi-al cărui trup îşi recăpătase o vigoare nici pe departe bănuită.

— Vedeţi, zise Dantès părăsind cârma, aş putea să vă fiu de un oarecare folos, cel puţin până la destinaţie. Dacă la Livorno n-o să mă mai vreţi, ei bine, o să mă lăsaţi acolo. Şi, până ajungem, cu solda din primele mele luni de muncă, o să vă plătesc pentru hrana şi hainele pe care o să mi le împrumutaţi.

— Bine, bine, zise patronul. O să ne înţelegem noi, dacă nu ceri prea mult.

— Un om valorează cât oricare alt om, zise Dantès. Cât le dai celorlalţi, o să-mi dai şi mie, şi cu asta am spus tot.

— Nu e corect, zise matelotul care îl scosese pe Dantès din mare, fiindcă tu ştii mai multe decât noi.

— De ce dracului te amesteci tu? Ce te priveşte asta pe tine, Jacopo? zise patronul. Fiecare este liber să se tocmească pentru suma care îi convine.

— E drept, zise Jacopo. Ziceam şi eu aşa...

— Ei, ai face şi mai bine dacă i-ai împrumuta băiatului ăstuia de ispravă, care este în pielea goală, nişte pantaloni şi o bluză, în caz că ai cumva rufărie de schimb.

— N-am, zise Jacopo, dar am o cămaşă şi nişte pantaloni.

— Este tot ce-mi trebuie, zise Dantès. Mulţumesc, prietene.

Jacopo coborî pe scara tambuchiului şi urcă înapoi, câteva clipe mai târziu, cu cele două veşminte, pe care Dantès le îmbrăcă nespus de bucuros.

— Acum îţi mai trebuie ceva? întrebă patronul.

— O bucată de pâine şi încă o înghiţitură din minunatul rom din care am gustat mai devreme, căci a trecut cam multişor de când n-am mai pus nimic în gură.

Într-adevăr, trecuseră aproape patruzeci de ore.

I se aduse lui Dantès o bucată de pâine şi Jacopo îi întinse plosca.

— Bara la babord! strigă căpitanul, întorcându-se către timonier.

Dantès aruncă o privire în partea aceea, în timp ce ducea plosca la gură, dar rămase cu ea la jumătatea drumului.

— Poftim! se miră patronul. Ce se petrece oare la castelul If?

Într-adevăr, un norişor alb, nor care îi atrăsese atenţia lui Dantès, tocmai apăruse deasupra crenelurilor bastionului sudic al castelului If.

O secundă după aceea, zgomotul unei explozii îndepărtate ajunse, stins, până la bordul tartanei.

Mateloţii ridicară capul, uitându-se unii la alţii.

— Ce-o însemna asta? întrebă patronul.

— O fi evadat vreun deţinut peste noapte, zise Dantès, şi se trage cu tunul de alarmă.

Patronul îi aruncă o privire tânărului care, după ce rostise aceste cuvinte, îşi dusese plosca la gură, dar îl văzu bând pe îndelete din licoarea pe care o conţinea, cu atâta linişte şi cu atâta plăcere, încât, şi dacă avusese vreo bănuială, aceasta îi fulgerase doar o clipă prin minte, risipindu-se numaidecât.

— E un rom al dracului de tare! făcu Dantès, ştergându-şi cu mâneca fruntea şiroind de năduşeală.

„În orice caz, îşi zise patronul cu ochii la Dantès, dacă este el, cu atât mai bine, căci m-am ales cu un şmecher nevoie mare.”

Sub pretextul că era obosit, Dantès ceru voie să se aşeze la cârmă. Timonierul, încântat să fie scutit de treabă, îl întrebă din priviri pe patron, care îi făcu semn cu capul că îi putea ceda timona noului său tovarăş.

Dantès, astfel plasat, putu rămâne cu ochii aţintiţi pe coasta Marsiliei.

— În ce zi a lunii suntem? îl întrebă Dantès pe Jacopo, care venise să se aşeze lângă el, în momentul în care pierdu din vedere castelul If.

— În 28 februarie, răspunse acesta.

— Şi în ce an? întrebă mai departe Dantès.

— Cum în ce an? Mă întrebi în ce an?

— Da, răspunse tânărul, te întreb în ce an.

— Ai uitat în ce an suntem?

— Deh, ce să-i faci! Mi-a fost atât de frică, noaptea trecută, zise Dantès râzând, încât am fost cât pe-aci să-mi pierd minţile. De aceea memoria mi-e dată peste cap. Aşadar, te întreb: suntem în 28 februarie în care an?

— În anul 1829, răspunse Jacopo.

Trecuseră paisprezece ani, zi după zi, de când Dantès fusese arestat.

Intrase în castelul If la vârsta de nouăsprezece ani, ieşea din el la treizeci şi trei.

Un surâs îndurerat îi flutură pe buze. Se întrebă ce s-o fi întâmplat cu Mercédès, după atâta timp în care, cu siguranţă, îl crezuse mort.

Apoi, un licăr de ură se aprinse în ochii săi, gândindu-se la cei trei oameni cărora le datora o atât de lungă şi de crudă captivitate.

Îşi reînnoi împotriva lui Danglars, Fernand şi Villefort, jurământul de răzbunare neîndurătoare pe care îl rostise deja în închisoare.

Iar acest jurământ nu mai era o ameninţare în van, căci, la ora aceea, nici cel mai rapid vas cu pânze de pe Mediterana n-ar mai fi reuşit să prindă din urmă tartana micuţă, care înainta, cu toate pânzele sus, spre Livorno.

---

39 Corect: *pannolino — pânză de in* (în limba italiană, în original).

XXII Contrabandiştii

Nici nu petrecuse Dantès o zi întreagă la bord şi deja îşi dăduse seama cu cine avea de-a face. Fără să fi fost vreodată la şcoala abatelui Faria, respectabilul patron al *Tinerei Amélie*, căci acesta era numele tartanei genoveze, ştia aproape toate graiurile care se vorbeau pe malurile acestui mare lac numit Mediterana, de la arabă la provensală. Acest lucru, care îl scutea de tălmaci, oameni întotdeauna plicticoşi şi, câteodată, indiscreţi, îi dădea o mare uşurinţă de comunicare, fie cu vasele pe care le întâlnea pe mare, fie cu micile bărci pe care le aborda de-a lungul coastelor, fie, în fine, cu oamenii fără de nume, fără de patrie, fără un rost al lor, aşa cum găseşti întotdeauna pe dalele cheiurilor din vecinătatea porturilor maritime, care îşi duc zilele din resurse tainice şi ascunse, pe care ai putea lesne să le crezi ca picate de-a dreptul din cer, întrucât nu au nici un mijloc de trai vizibil cu ochiul liber. Se înţelege că Dantès se afla la bordul unei corăbii de contrabandişti.

Tocmai de aceea patronul îl primise la bord cu o oarecare neîncredere — era cunoscut ca un cal breaz de către toţi vameşii de pe coastă şi, cum exista între aceşti domni şi el o permanentă bătălie în vicleşuguri dintre cele mai abile, se gândise, la început, că Dantès era unul dintre agenţii afurisitei gabele[40], care se folosea de acest mijloc ingenios pentru a pătrunde câteva din secretele meseriei sale. Însă, modul strălucit în care Dantès făcuse faţă probelor, când orientase corabia cât se putea de precis, îl convinsese pe deplin. Apoi, mai târziu, când văzuse acel mic norişor plutind ca un panaş deasupra bastionului castelului If şi când auzise zgomotul îndepărtat al exploziei, îi trecuse prin minte, pentru o clipă, că îl primise la bord pe cel căruia, aidoma regilor când intră şi când ies intr-un palat, i se acordau acele cinstiri ale salvei de tun — lucru care îl îngrijora mult mai puţin, trebuie s-o spunem, decât dacă nou-venitul ar fi fost un vameş. Dar şi această a doua bănuială i se risipise curând, ca şi cea dintâi, în momentul în care observase liniştea desăvârşită a recrutului său.

Edmond avu, aşadar, avantajul de a ştii ce era patronul său fără ca patronul său să fi putut ghici, la rândul său, ce era el. Din orice parte încercară să-l prindă pe picior greşit bătrânul lup de mare sau tovarăşii săi, el se ţinu tare şi nu se trădă prin nimic, dând numeroase amănunte despre

Neapole şi despre Malta, pe care le cunoştea la fel de bine ca pe Marsilia, şi reluând întocmai prima sa poveste, cu o siguranţă care-i făcea cinste ţinerii sale de minte. Prin urmare, genovezul, oricât de ager era, a fost cel care se lăsă păcălit de Edmond, în favoarea căruia pledau blândeţea firii, experienţa într-ale navigaţiei şi, mai ales, desăvârşita artă a disimulării.

Şi apoi, poate că genovezul era şi el asemenea acelor oameni deştepţi care nu ştiu niciodată ce ar trebui să ştie şi care nu cred decât ceea ce vor ei să creadă.

Astfel stăteau lucrurile între ei când ajunseră la Livorno.

Edmond trebuia să treacă, acolo, printr-o nouă încercare, şi anume de a afla dacă se mai putea recunoaşte, după paisprezece ani în care nu se mai văzuse. Ţinea minte destul de bine cum arătase pe când fusese tânăr şi urma să vadă cum arăta acum, ca bărbat matur. Pentru că tovarăşilor săi le servise povestea cu jurământul care ajunsese la termen şi pentru că, odinioară, făcuse de douăzeci de ori escală la Livorno şi cunoscuse un bărbier pe strada Saint-Ferdinand, se prezentă aşadar la acesta, ca să-şi radă barba şi să-şi tundă părul.

Bărbierul îl privi cu uimire pe bărbatul cu părul lung şi barba deasă şi neagră, care părea unul dintre acele frumoase capete pictate de Tiţian. La vremea aceea, încă nu era moda să se poarte barba şi părul atât de lungi — în zilele noastre, un bărbier s-ar fi mirat doar că un bărbat dotat cu asemenea calităţi fizice de excepţie se hotărâse vreodată, de bunăvoie, să şi le ascundă.

Bărbierul se puse pe treabă fără să spună nimic.

Când operaţiunea se încheie, când Edmond îşi simţi obrazul ras în întregime, când pletele îi fură scurtate până la lungimea obişnuită, ceru o oglindă şi se privi.

Avea treizeci şi trei de ani, după cum am spus, şi cei paisprezece ani de închisoare îi aduseseră o mare schimbare morală, ca să zicem aşa, în înfăţişare.

Dantès intrase în castelul If cu faţa plină, luminoasă şi înfloritoare, a tânărului fericit, ai cărui primi paşi în viaţă fuseseră uşori şi care credea că viitorul avea să fie o urmare în deplină concordanţă cu trecutul. Totul se schimbase.

Chipul său oval se alungise, gura sa zâmbitoare căpătase acele linii ferme şi adânci care indică hotărârea, între sprâncenele arcuite se săpase o cută, una singură, meditativă, în ochi i se întipărise o profundă tristeţe, iar

din adâncul lor ţâşneau, din când în când, fulgere întunecate, de dispreţ faţă de semeni şi de ură. Pielea, ţinută atât de multă vreme departe de lumina zilei şi de razele soarelui, prinsese acea culoare mată, care, dacă faţa este încadrată de un păr negru, reprezintă semnul frumuseţii aristocratice a oamenilor din Nord. În plus, învăţăturile temeinice pe care le deprinsese între timp îi răspândiseră, în toate trăsăturile, o aură de siguranţă inteligentă. În afară de acestea, deşi era firesc pentru cineva atât de înalt, dobândise acea vigoare îndesată a trupului care îşi concentrează neîntrerupt forţele.

Eleganţei formelor zvelte şi delicate îi luase locul robusteţea formelor împlinite şi musculoase. Cât despre vocea sa, rugăciunile, plânsul şi blestemele o modulaseră, conferindu-i când timbrul unei blândeţi neobişnuite, când o accentuare aspră şi aproape răguşită.

Mai mult, stând neîncetat într-o semiobscuritate alternată cu bezna, ochii lui căpătaseră acea rară capacitate de a desluşi obiectele în timpul nopţii, ca ochii hienei sau ai lupilor.

Edmond zâmbi văzându-se. Până şi celui mai bun prieten al său, în caz că i-ar mai fi rămas totuşi vreun prieten, i-ar fi fost cu neputinţă să-l recunoască. Nici el nu se recunoştea.

Patronul *Tinerei Amélie*, care ţinea mult să păstreze în echipajul său un om de valoarea lui Edmond, îi propusese să-i dea un avans din câştigurile viitoare care i-ar fi revenit, iar Edmond primise. Cea dintâi grijă a sa, după ce ieşi de la bărbierul care operase asupra sa această primă metamorfoză, fu să intre într-o prăvălie şi să-şi cumpere un echipament complet de marinar. Acest echipament este, cum se ştie, foarte simplu, alcătuit dintr-o pereche de pantaloni albi, o cămaşă dungată şi o tichie frigiană.

În aceste veşminte, după ce îi înapoie lui Jacopo cămaşa şi pantalonii împrumutaţi, se prezentă din nou în faţa patronului *Tinerei Amélie*, căruia se văzu obligat să-i repete povestea sa. Patronului nu-i venea să creadă că acest marinar chipeş şi elegant era unul şi acelaşi cu sălbaticul cu barbă deasă, cu părul încâlcit şi plin de alge, şi cu trupul muiat de apa mării, pe care îl culesese despuiat şi pe moarte, urcându-l pe puntea corăbiei sale.

Încurajat de înfăţişarea sa plăcută, îi reînnoi lui Dantès propunerea de angajare, însă Dantès, care avea planurile sale, nu se învoi decât pentru trei luni.

Altminteri, echipajul de pe *Tânăra Amélie* era foarte harnic şi supus ordinelor unui patron care avea obiceiul să nu piardă timpul. Nici nu trecuseră bine opt zile de când sosise în Livorno, şi toată cala pântecoasă a

corăbiei era ticsită cu museline pictate, cu bumbac prohibit, cu praf de puşcă englezesc şi cu tutun pe care perceptorii uitaseră să-şi pună sigiliul. Aveau de gând să scoată toate acestea din Livorno, port scutit de taxe, şi să debarce pe ţărmul Corsicii, de unde nişte aşa-zişi negustori, care se îndeletniceau cu specula, se însărcinau să treacă încărcătura în Franţa.

Plecară. Edmond navigă din nou pe această mare azurie, cel dintâi orizont al tinereţii sale, pe care îl revăzuse de atâtea ori în visele sale din închisoare. Lăsă în dreapta Gorgona, în stânga Pianosa, şi porni către patria lui Paoli[41] şi a lui Napoleon.

A doua zi, urcând pe punte, ceea ce făcea întotdeauna foarte de dimineaţă, patronul îl găsi pe Dantès sprijinit de parapet, privind, cu o expresie stranie pe chip, o îngrămădire de stânci granitice, pe care răsăritul soarelui le scălda într-o lumină trandafirie — era Insula Monte-Cristo.

Tânăra Amélie o lăsă la tribord, la vreo trei sferturi de leghe distanţă, şi îşi continuă drumul către Corsica.

Dantès se gândea, în timp ce trecea pe lângă această insulă cu nume atât de sonor pentru el, că nu avea decât să sară în apă şi, într-o jumătate de oră, ar fi fost pe acel pământ al făgăduinţei. Dar acolo ce-ar fi făcut, fără unelte pentru a-şi descoperi comoara, fără arme pentru a şi-o apăra? De altfel, ce-ar fi zis marinarii? Ce-ar fi gândit patronul? Trebuia să mai aştepte.

Din fericire, Dantès ştia să aştepte, îşi aşteptase paisprezece ani libertatea, aşa că putea foarte bine, acum, când era liber, să-şi mai aştepte vreo şase luni sau un an bogăţia.

Oare n-ar fi primit el libertatea, chiar fără bogăţie, dacă i s-ar fi propus?

Pe de altă parte, oare bogăţia asta nu era doar o închipuire? Născută din creierul bolnav al sărmanului abate Faria, oare nu pierise odată cu el?

Adevărat că scrisoarea aceea, a cardinalului Spada, era ciudat de precisă.

Iar Dantès repetă, din memorie, de la început până la sfârşit, scrisoarea cu pricina, din care nu uitase nici un cuvânt.

Veni seara. Edmond văzu insula îmbrăcând toate culorile pe care apusul le adusese cu sine şi apoi dispărând, pentru ochii întregii lumi, în întuneric. Dar el, cu privirea sa obişnuită cu bezna închisorii, continuă fără îndoială să o vadă, căci rămase ultimul pe punte.

A doua zi, la deşteptare, se aflau în dreptul Insulei Aleria. Toată ziua se lăsară în voia curenţilor, iar, spre seară, pe ţărm se aprinseră nişte focuri. După cum indicau aceste focuri, se înţelegea, fără îndoială, că se putea

debarca, căci un fanal fu ridicat în locul pavilionului, în vârful picului, şi corabia se apropie la o bătaie de puşcă de ţărm.

Dantès băgase de seamă că, pentru această ocazie solemnă, fără îndoială, patronul *Tinerei Amélie* urcase pe turelă, în timp ce se apropiau de uscat, două culevrine micuţe, asemănătoare flintelor de pe zidurile de apărare, care, fără să facă mare zgomot, puteau trimite frumuşel un proiectil de un sfert de livră până la o mie de paşi distanţă.

Însă, pentru seara aceea, precauţia fu de prisos, căci lucrurile se desfăşurară în modul cel mai paşnic şi mai politicos din lume. Patru şalupe se apropiară cu zgomot reţinut de corabie, care, fără îndoială, în cinstea lor, lăsă propria şalupă la apă. Iar aceste cinci şalupe se mişcară cu atâta râvnă încât, la ora două dimineaţa, întreaga încărcătură fusese trecută de la bordul *Tinerei Amélie* pe uscat.

Chiar în aceeaşi noapte, într-atât îi plăcea patronului *Tinerei Amélie* ordinea în toate lucrurile, se făcu împărţirea câştigului, fiecare om primind câte o sută de livre toscane, adică vreo optzeci şi cinci de franci.

Dar expediţia nu se încheiase. Se luă cap-compas Sardinia. Trebuia să se ducă să reîncarce vasul pe care tocmai îl goliseră.

A doua operaţiune se termină şi ea cu bine, ca şi cea dintâi. *Tinerei Amélie* îi surâdea norocul.

Noua încărcătură trebuia să ajungă în ducatul Lucca. Era alcătuită aproape în întregime din ţigări de Havana, din vin de Xeres şi de Malaga.

Acolo avură necazuri cu gabela, această eternă inamică a patronului *Tinerei Amélie*. Un vameş rămase mort pe loc, iar doi mateloţi fură răniţi. Dantès fu unul dintre aceştia doi. Un glonţ îi trecuse prin umărul stâng.

Dantès era aproape bucuros de această încăierare şi aproape mulţumit de această rană. Căci aceste severe învăţătoare îi dezvăluiră cu ce ochi privea el pericolul şi cu câtă tărie sufletească îndura suferinţa. Privise pericolul râzând şi, primind lovitura, spusese, precum filosoful grec: „Durere, tu nu eşti un rău”[42].

În plus, cercetase vameşul rănit de moarte şi, fie din înfierbântarea sângelui în luptă, fie din îngheţarea sentimentelor umane, vederea lui nu-i provocase decât o vagă emoţie. Dantès era pe calea pe care voia s-o parcurgă şi se îndrepta ferm către scopul pe care voia să-l atingă — inima începuse să-i împietrească în piept.

Pe de altă parte, Jacopo, care, văzându-l căzut, îl crezuse mort, se repezise spre el, îl ridicase şi, în sfârşit, după aceea, îl îngrijise ca un

minunat camarad.

Aşadar, lumea nu era atât de bună cum o credea doctorul Pangloss[43], dar nu era nici aşa de rea cum o credea Dantès, de vreme ce un om ca Jacopo, care nu avea nimic de aşteptat de la tovarăşul său decât să-i moştenească partea de câştig, simţise o atât de profundă îngrijorare văzându-l căzut în luptă.

Din fericire, după cum am spus, Edmond nu era decât rănit. Mulţumită ierburilor culese în anumite perioade şi vândute contrabandiştilor de bătrânele sarde, rana se închise foarte repede. Edmond voi să-l încerce atunci pe Jacopo. Îi oferi, în schimbul îngrijirilor pe care le primise, partea sa din câştig, dar Jacopo refuză cu indignare.

Acest soi de devotament simţitor, pe care Jacopo îl dovedise pentru Edmond încă din primul moment în care îl văzuse, avusese drept rezultat faptul că şi Edmond îi arăta lui Jacopo, o oarecare simpatie. Jacopo nici nu cerea mai mult. Ghicise, instinctiv, în Edmond acea uriaşă superioritate faţă de el, superioritate pe care Edmond izbutise s-o ascundă celorlalţi, iar, cu puţinul pe care i-l acorda Edmond, acest marinar cumsecade era mulţumit.

De aceea, în timpul zilelor lungi de la bord, când corabia, alunecând în siguranţă pe marea de azur, nu avea nevoie, graţie vântului favorabil care îi umfla pânzele, decât de ajutorul timonierului, Edmond, cu o hartă maritimă în mână, se transforma în profesorul lui Jacopo, precum şi bietul abate Faria se transformase în profesorul lui. Îi arăta poziţia coastelor, îi explica variaţiile busolei, îl învăţa să citească în marea carte deschisă deasupra capetelor noastre, care se numeşte cer şi în care Dumnezeu a scris pe azur cu litere de diamant.

Iar când Jacopo îl întreba:

— La ce-i foloseşte unui biet marinar ca mine să înveţe toate lucrurile acestea?

Edmond îi răspundea:

— Cine ştie? Poate o să ajungi, într-o bună zi, căpitanul unui vas... Compatriotul tău, Bonaparte, n-a devenit ditamai împăratul?

Am uitat să vă spunem că Jacopo era corsican.

Două luni şi jumătate trecuseră, deja, cu aceste curse neîntrerupte. Edmond devenise un marinar de cabotaj tot atât de abil pe cât fusese altădată un marinar îndrăzneţ. Făcuse cunoştinţă cu toţi contrabandiştii coastei, învăţase toate semnele secrete cu ajutorul cărora aceşti semipiraţi se recunoşteau între ei.

Trecuse în sus şi în jos de zeci de ori prin faţa insulei sale, Monte-Cristo, dar, în toate aceste curse, nu i se ivise nici măcar un singur prilej de a pune piciorul pe pământul său.

Prin urmare, luase o hotărâre.

De îndată ce învoiala sa cu patronul *Tinerei Amélie* avea să ia sfârşit, Dantès avea să închirieze o barcă mică, pe socoteala sa (îşi permitea s-o facă, pentru că din numeroasele sale curse strânsese aproape o sută de piaştri) şi, sub un pretext oarecare, avea să se ducă pe Insula Monte-Cristo.

Acolo, nestingherit de nimeni, avea să-şi întreprindă căutările.

Nu chiar nestingherit de nimeni, căci avea să fie, fără îndoială, iscodit de către cei care l-ar fi dus până acolo.

Dar pe lumea asta e musai să rişti.

Închisoarea îl făcuse pe Edmond prudent şi i-ar fi plăcut mai mult să nu rişte nimic.

Însă îşi munci mintea zadarnic, căci, oricât de bogată îi era imaginaţia, nu găsi alt mijloc de a ajunge pe insula mult dorită decât acela de a veni cu un echipaj.

Dantès stătea încă la îndoială, când, într-o seară, patronul, care dobândise mare încredere în el şi ar fi dorit să-l păstreze în serviciul său, îl luă de braţ şi îl conduse într-o tavernă de pe *via* del Oglio, unde obişnuia să se adune floarea contrabandiştilor din Livorno.

În localul acela se încheiau, de obicei, afacerile coastei. Dantès mai intrase de vreo două sau trei ori în această Bursă maritimă şi, văzându-i pe acei curajoşi piraţi, pe care îi producea un litoral de aproape două mii de leghe pe contur, se întrebase de câtă putere n-ar dispune cineva care ar reuşi să le insufle voinţa sa tuturor acestor firi, total diferite sau potrivnice, adunându-le sub un singur sceptru.

În seara aceea, se punea la cale o mare afacere. Era vorba despre o corabie încărcată cu covoare turceşti şi cu ţesături din Levant şi Caşmir. Trebuia ales un teren neutru unde să se efectueze schimbul, apoi să se încerce plasarea acestor mărfuri pe coastele Franţei.

Dacă lovitura ar fi reuşit, câştigul ar fi fost uriaş — se vorbea despre cincizeci sau şaizeci de piaştri de căciulă.

Patronul *Tinerei Amélie* propuse ca loc de debarcare Insula Monte-Cristo, care, fiind absolut pustie şi neavând nici soldaţi, nici vameşi, părea să fie pusă în mijlocul mării din timpurile Olimpului păgân de însuşi Mercur, zeul negustorilor şi al hoţilor — două bresle pe care noi le socotim

fără legătură una cu cealaltă, dacă nu chiar deosebite, dar pe care Antichitatea, după toate aparenţele, le aşeza în aceeaşi categorie.

La numele de Monte-Cristo, Dantès tresăltă de bucurie. Se ridică pentru a-şi masca emoţia şi dădu ocol tavernei îmbâcsite de fum, în care toate graiurile lumii cunoscute veniseră să se topească în limba franceză.

Când se apropie din nou de cei doi contrabandişti, află că se luase deja hotărârea să se debarce pe Monte-Cristo şi să se pornească în această expediţie chiar în noaptea următoare.

Edmond, întrebat ce părere are, zise că insula oferea toată siguranţa cu putinţă şi că marile acţiuni, ca să izbândească, trebuiau să fie puse repede în fapt.

Aşadar, nu se mai schimbă nimic din planul stabilit. Se înţeleseră să încarce a doua zi, pe înserat, şi, marea fiind calmă şi vântul favorabil, să încerce să ajungă, în seara celei de-a treia zile, în apele insulei neutre.

---

[40] Administraţie care percepea impozit pe sare, în Franţa medievală; denumire extinsă la toate organismele fiscale.

[41] Paoli Pascal (1725–1807), patriot corsican. Numit conducătorul insulei, a luptat pentru independenţă, întâi împotriva genovezilor, apoi, mai ales după anexarea Corsicii (tratatul de la Versailles, 1768), împotriva Franţei.

[42] Cuvinte atribuite filosofului stoic Socrate (470–399 î.Hr.).

[43] Personajul principal din romanul Candide (1759) de Voltaire (1694-1778), tipul optimistului până la absurd.

XXIII Insula Monte-Cristo

În sfârŞit, printr-un noroc nesperat, dintr-acelea care li se mai ivesc câteodată celor faţă de care soarta s-a arătat multă vreme potrivnică, Dantès avea să-şi atingă ţinta, printr-un mijloc simplu şi firesc, adică avea să pună piciorul pe insulă fără a trezi vreo bănuială cuiva.

Numai o singură noapte îl mai despărţea de această călătorie îndelung aşteptată.

Noaptea aceasta fu una dintre cele mai agitate pe care le trăi Dantès. În această noapte, toate şansele şi toate piedicile defilară, rând pe rând, prin mintea sa. De cum închidea ochii, vedea scrisoarea cardinalului Spada, scrisă pe zid cu litere de foc. De cum aţipea o clipă, visele cele mai nebuneşti începeau să i se învălmăşească în creier. Cobora în grote pardosite cu smaralde, cu pereţii de rubin, cu stalactite de diamante. Perlele picurau, una după alta, ca apa care pătrunde prin bolta peşterilor în mod obişnuit.

Edmond, încântat, fermecat, îşi umplea buzunarele cu pietre preţioase, apoi ieşea la lumina zilei, unde nestematele se preschimbau în pietricele obişnuite. Atunci, încerca să intre din nou în acele grote minunate, abia întrezărite, dar drumul se încâlcea la nesfârşit, cu fel şi fel de cotituri, iar intrarea dispărea. Îşi storcea zadarnic creierii epuizaţi ca să-şi aducă aminte cuvântul magic şi tainic care deschidea pentru pescarul arab peşterile splendorilor lui Ali-Baba. Fără folos! Comoara dispărută se întorcea iarăşi în stăpânirea duhurilor pământului, cărora el sperase pentru o clipă să le-o smulgă.

Ziua îl găsi aproape în aceeaşi înfrigurare de peste noapte, însă îi aduse şi logica în ajutorul imaginaţiei, iar Dantès putu să-şi încropească un plan, până atunci plutindu-i nedesluşit prin minte.

Veni şi seara şi, odată cu ea, momentul pregătirilor de plecare. Pregătirile acestea fură pentru Dantès un mijloc de a-şi ascunde zbuciumul. Încetul cu încetul, căpătase atâta autoritate asupra tovarăşilor săi, încât le dădea porunci de parcă el ar fi fost stăpânul corăbiei. Şi, cum ordinele sale erau întotdeauna clare, precise şi uşor de executat, tovarăşii săi le îndeplineau nu doar cu grăbire, dar şi cu plăcere.

Bătrânul lup de mare îi dădea mână liberă, căci şi el recunoscuse superioritatea lui Dantès faţă de ceilalţi marinari şi faţă de el însuşi. Vedea în tânăr urmaşul său firesc şi îi părea rău că nu are o fiică pentru a-l lega pe Edmond prin sacra verigă a căsătoriei.

La ora şapte seara, totul era gata. La şapte şi zece minute, treceau pe lângă far, chiar în clipa în care se aprindea.

Marea era calmă, cu un vânt răcoros suflând dinspre sud-est. Navigau sub un cer de azur, pe care Dumnezeu aprindea, de asemenea, unul după altul, farurile sale, fiecare din ele fiind câte o lume. Dantès spuse celorlalţi că se puteau duce la culcare, fiindcă el se însărcina să rămână la cârmă.

Când Maltezul (aşa i se spunea lui Dantès) făcea un asemenea anunţ, era de ajuns şi cu toţii se puteau duce liniştiţi la culcare.

Se mai întâmplase aşa şi-n alte dăţi. Dantès, azvârlit din singurătate în lume, simţea, din când în când, nevoia imperioasă de singurătate. Or, ce singurătate este mai deplină şi, totodată, mai poetică decât aceea a unei corăbii care pluteşte, izolată, pe mare, în întunericul nopţii, în tăcerea nemărginirii şi sub privirile Domnului?

De data aceasta, singurătatea îi fu populată de gânduri, noaptea îi fu luminată de închipuiri, iar tăcerea, însufleţită de făgăduinţe.

Dimineaţa, când patronul se trezi, corabia gonea cu toate pânzele sus. Nu rămăsese nici un petic de pânză care să nu fie umflat de vânt. Înaintau cu mai mult de două leghe şi jumătate pe oră.

Insula Monte-Cristo creştea la orizont.

Edmond dădu înapoi corabia pe mâna stăpânului său şi se duse să se întindă, la rândul său, în hamac. Dar, în pofida nopţii nedormite, nu putu aţipi nici măcar pentru o clipă.

Două ore mai târziu, urcă din nou pe punte. Corabia tocmai trecea pe lângă Insula Elba. Se aflau în dreptul Marecianei şi dincolo de Pianosa, insula cea netedă şi verde. Pe albastrul cerului se conturau semeţe crestele învăpăiate ale Insulei Monte-Cristo.

Dantès îi ceru timonierului să orienteze cârma spre babord, ca să lase Pianosa în dreapta. Socotise el că prin această manevră ar scurta drumul cu vreo două sau trei noduri.

Pe la ora cinci după-amiaza, avură în faţa ochilor priveliştea întregii insule. I se zăreau şi cele mai mici detalii, mulţumită limpezimii văzduhului, caracteristică luminii pe care o trimit razele soarelui la apus.

Edmond sorbea din priviri îngrămădirea de stânci care se schimba în toate culorile amurgului, de la trandafiriu-aprins până la albastru-închis. Când şi când, valuri de fierbinţeală îi năvăleau în obraji. Fruntea i se împurpura şi un văl sângeriu i se aşternea pe ochi.

Niciodată vreun jucător de noroc care şi-a mizat toată averea pe o singură aruncare de zaruri n-a trăit neliniştea pe care a simţit-o Edmond în culmea nădejdilor sale.

Se lăsă noaptea. La ora zece seara aruncară ancora. *Tânăra Amélie* sosise prima la întâlnire.

Dantès, în ciuda stăpânirii de sine obişnuite, nu se putu abţine şi sări cel dintâi pe ţărm. Dacă ar fi îndrăznit, ar fi sărutat pământul ca Brutus.

Se făcu întuneric deplin. Dar, pe la ora unsprezece, din mijlocul mării răsări luna, care polei cu argint fiecare încreţitură de val. Apoi, pe măsură ce se înălţa, razele sale începură să se joace, revărsând cascade de lumină pe stâncile, înghesuite una într-alta, ale acestui adevărat Pelion[44].

Echipajul *Tinerei Amélie* cunoştea insula, căci era unul din locurile lor obişnuite de popas. În ceea ce-l priveşte pe Dantès, o văzuse de fiecare dată când călătorise în Levant, dar nu coborâse niciodată pe pământul ei.

Îl întrebă pe Jacopo:

— Unde o să ne petrecem noaptea?

— Păi, cum unde? La bordul tartanei, răspunse marinarul.

— Nu ne-ar fi mai bine în grote?

— În care grote?

— Păi, în grotele de pe insulă.

— Nu cunosc nici o grotă, zise Jacopo.

O năduşeală rece se ivi pe fruntea lui Dantès.

— Nu există grote pe Monte-Cristo? întrebă el.

— Nu.

Dantès rămase o clipă ca trăsnit. Apoi, se gândi că aceste grote s-ar fi putut să se fi acoperit, între timp, printr-un accident oarecare sau să fi fost astupate, pentru un plus de precauţie, chiar de cardinalul Spada.

Principalul era, în acest caz, să regăsească intrarea pierdută. Ar fi fost zadarnic s-o caute în timpul nopţii. Dantès amână, aşadar, cercetările pe a doua zi. De altfel, un semnal ridicat pe catargul unei corăbii la o jumătate de leghe în larg, la care *Tânăra Amélie* răspunse îndată printr-unul asemenea, dădu de veste că venise momentul să treacă la treabă.

Vasul întârziat, liniştit de semnalul lor, prin care i se anunţa ultimului sosit că se putea apropia în deplină siguranţă, se ivi curând, alb şi silenţios ca o fantomă, şi îşi aruncă ancora la o lungime de cablu de ţărm.

Numaidecât începu transportul.

Dantès se gândea, în timp ce muncea, la strigătul de bucurie pe care, cu un singur cuvânt, îl putea obţine de la acei oameni, dacă ar fi rostit cu glas tare gândul care îi zumzăia necontenit în urechi şi în suflet. Însă, în loc să le dezvăluie minunatul secret, dimpotrivă, se temu că deja spusese prea mult şi că stârnise bănuieli prin neîncetatul său neastâmpăr, prin întrebările repetate, prin observaţiile minuţioase şi preocuparea sa continuă. Din fericire, cel puţin în această împrejurare, un trecut din cale afară de dureros îi reflecta pe chip o tristeţe de neşters, iar lucirile de veselie care se mai întrezăreau prin acest nor, nu durau, de fapt, decât tot cât fulgerele.

Nimeni nu avea nici o bănuială în ceea ce-l privea, iar a doua zi, când, luându-şi o armă, plumbi şi praf de puşcă, Dantès îşi exprimă dorinţa de a merge să vâneze vreuna dintre numeroasele capre sălbatice, care se vedeau sărind din stâncă în stâncă, toată lumea puse această expediţie a lui Dantès pe seama plăcerii de a vâna sau a poftei de-a fi singur. Singur Jacopo stărui să-l însoţească. Dantès nu ar fi vrut să se împotrivească, temându-se ca, prin refuzul de a fi întovărăşit, să trezească unele bănuieli. Însă, de-abia făcuseră un sfert de leghe că, prinzând prilejul de a trage şi de a doborî un ied, îl trimise pe Jacopo să-l ducă tovarăşilor săi, cu rugămintea de a-l pune la fript şi de a-i da un semn, când avea să fie gata, printr-un foc de armă, să vină să-şi mănânce şi el porţia. Câteva poame şi un *fiasco*[45] de vin de Monte-Pulcino aveau să completeze meniul ospăţului.

Dantès îşi văzu mai departe de drum, privind îndărăt, din când în când. Ajuns în vârful unei stânci, îi văzu, la o mie de picioare sub el, pe tovarăşii săi, cărora Jacopo li se alăturase şi care se ocupau deja cu râvnă de pregătirea mesei, îmbogăţită cu o delicatesă, mulţumită dibăciei lui Dantès.

Edmond îi privi o clipă cu acel surâs îngăduitor şi trist al omului superior.

„Peste două ore, îşi zise el, oamenii aceştia vor porni din nou la drum, mai bogaţi cu cincizeci de piaştri, ca să se ducă, riscându-şi vieţile, să încerce să mai câştige alţi cincizeci; apoi se vor întoarce, cu averea lor de şase sute de livre, ca s-o toace într-un oraş oarecare, cu mândria sultanilor şi cu încrederea nababilor. Astăzi, speranţa mă îndeamnă să dispreţuiesc bogăţia lor, care mi se pare cea mai jalnică sărăcie. Mâine, dezamăgirea mă

va face, probabil, să privesc această jalnică sărăcie ca pe suprema fericire... Oh, nu! strigă Edmond. Nu se va întâmpla una ca asta. Savantul, atotştiutorul Faria nu s-ar fi putut înşela tocmai asupra acestui punct. De altfel, mai bine moartea decât să continui această viaţă mizeră şi josnică!”

Astfel, lui Dantès, care, în urmă cu trei luni, năzuia numai la libertate, i se părea deja că nu-i mai ajunge libertatea şi îşi dorea acum şi bogăţia. Nu era vina lui Dantès, ci a lui Dumnezeu care, îngrădind puterea omului, l-a înzestrat, totodată, cu aspiraţii nemărginite! Între timp, pe o cale de acces pierdută între doi pereţi de stâncă, urmând o cărare săpată de torenţi, care, după toate probabilităţile, nu fusese niciodată călcată de vreun om, Dantès se apropiase de locul unde presupunea că ar fi trebuit să se afle grotele. Ţinând mereu linia ţărmului şi cercetând îndeaproape şi cele mai mici obiecte întâlnite, cu o atenţie gravă, crezu că observă pe unele stânci nişte crestături făcute de mâna omului.

Vremea, care aruncă asupra oricărui lucru din natură mantia sa de muşchi verde, cum aruncă şi asupra lucrurilor morale mantia sa de uitare, părea să fi cruţat aceste urme, făcute cu o anume regularitate şi, probabil, în scopul de a marca un drum. Totuşi, din când în când, semnele dispăreau sub tufe de mirt, crescute în buchete mari, încărcate de flori, sau sub licheni. Atunci, Edmond trebuia să îndepărteze ramurile ori să ridice covorul de muşchi pentru a regăsi semnele care îl conduceau prin acest labirint. Aceste crestături, ce-i drept, îi reînsufleţiseră speranţa. S-ar fi putut ca însuşi cardinalul să le fi făcut, astfel încât, în caz de vreo nenorocire neprevăzută, să-i servească nepotului său drept semne călăuzitoare. Locurile acestea pustii erau foarte potrivite pentru cineva care ar fi vrut să îngroape o comoară. Dar oare aceste semne trădătoare nu atrăseseră atenţia şi altor ochi decât ai acelora pentru care fuseseră scrijelite? Oare insula cu minunăţiile sale ascunse îşi păstrase cu statornicie taina splendorilor sale?

Cu toate acestea, la vreo şaizeci de paşi depărtare de locul de ancorare, lui Edmond, ascuns vederii tovarăşilor săi de neregularităţile terenului, i se păru că scrijeliturile se opreau, numai că nu ajunseseră la nici o grotă. Un bolovan mare şi rotund, aşezat pe un soclu de piatră solid, era singurul capăt la care păreau să fi condus. Edmond se gândi că, în loc să fi ajuns la sfârşitul drumului, se afla, de fapt, la începutul său. Prin urmare, se întoarse şi porni înapoi, pe acelaşi drum pe care venise.

Între timp, tovarăşii săi pregătiseră masa, se duseseră să caute apă proaspătă de izvor, aduseseră pâinea şi fructele de pe corabie şi fripseseră

iedul. Chiar în clipa când scoteau iedul din proţapul improvizat, îl zăriră pe Edmond care, sprinten şi îndrăzneţ ca o capră neagră, sărea din piatră în piatră, şi traseră un foc de armă, ca să-i dea semnalul. Vânătorul îşi schimbă numaidecât direcţia şi se întoarse, în fugă, spre ei. Dar, pe când toţi îl urmăreau din ochi cum cobora ca o pasăre în zbor, socotindu-i agilitatea drept nesăbuinţă, de parcă ar fi vrut să le îndreptăţească temerile, Edmond făcu un pas greşit. Îl văzură clătinându-se pe vârful unei stânci, scoţând un strigăt şi dispărând.

Toţi deopotrivă săriră să-l ajute, căci toţi îl iubeau pe Edmond, în pofida superiorităţii sale. Jacopo, însă, ajunse cel dintâi.

Îl găsi pe Edmond lat, sângerând şi aproape fără cunoştinţă. Se prăbuşise din vârful unei stânci de vreo douăsprezece sau cincisprezece picioare. Îi turnară pe gât vreo câteva picături de rom, iar acest leac, care îl mai readusese o dată în simţiri, avu acelaşi rezultat ca şi prima oară.

Edmond deschise ochii. Se plânse de o durere ascuţită la genunchi, de o apăsare grea pe creieri şi de junghiuri cumplite în şale. Voiră să-l ducă pe braţe până la ţărm, dar, când îl atinseră, deşi Jacopo se îngrijea îndeaproape de operaţiune, Edmond declară, gemând, că nu se simţea în stare să îndure drumul până acolo.

Se înţelege că lui Dantès nu-i mai ardea de masă, dar stărui ca tovarăşii săi, care nu aveau aceleaşi motive ca el să ţină post, să se întoarcă la locurile lor. În ceea ce îl privea, susţinu că nu avea nevoie decât de puţină odihnă şi că, după aceea, când vor veni la el, îl vor găsi refăcut.

Marinarii nu se lăsară mult rugaţi, căci le era foame, mirosul fripturii de ied ajungea până la ei şi, oricum, lupii de mare între ei nu ţin la etichetă.

O oră mai târziu, se întoarseră. Tot ce putuse face Edmond fusese să se târască pe o distanţă de vreo zece paşi, ca să se reazeme de o stâncă acoperită cu muşchi.

Însă, departe de a-i fi trecut, durerile lui Dantès păreau să fi crescut în violenţă. Bătrânul patron, care era silit să pornească în timpul dimineţii pentru a ajunge la timp să-şi lase încărcătura la graniţa dintre Piemont şi Franţa, între Nisa şi Fréjus, stărui ca Dantès să încerce să se scoale. Dantès făcu eforturi supraomeneşti ca să dea curs acestei invitaţii, dar, la fiecare mişcare, cădea înapoi, gemând şi pălind.

— Are şalele fărâmate, zise cu voce joasă patronul. Nu contează! Este un om de toată isprava şi nu se face să-l părăsim! Să încercăm să-l ducem până la tartană.

Însă Dantès protestă, spunând că mai bine murea decât să îndure chinurile cumplite pe care i le-ar fi provocat mişcarea, oricât de blândă ar fi fost.

— Atunci, zise patronul, fie ce-o fi, dar n-o să se zică despre noi că am lăsat fără ajutor un brav tovarăş ca tine. N-o să plecăm până diseară!

Cuvintele acestea îi mirară din cale afară pe marinari, deşi nici unul dintre ei nu se împotrivi, din contră. Patronul era un om atât de sever, încât era prima oară când îl vedeau renunţând la o călătorie de afaceri sau măcar întârziind-o.

Numai că Dantès nu voi să se împace cu gândul că, de dragul lui, se încălcau atât de grav regulile de disciplină statornicite la bord.

— Nu, îi zise el patronului, eu m-am purtat prosteşte şi este drept să suport singur ponoasele nepriceperii mele. Lăsaţi-mi o porţie de galete, o armă, praf de puşcă şi nişte plumbi, ca să vânez nişte capre sau poate chiar ca să mă apăr de fiare şi un hârleţ, ca să-mi încropesc un bordei, în caz că veţi întârzia ceva mai mult până să veniţi să mă luaţi.

— Dar o să mori de foame, zise patronul.

— Mai bine aşa, răspunse Edmond, decât să îndur durerile nemaipomenite care mă săgetează şi la cea mai mică mişcare.

Patronul întoarse capul spre corabia, care se legăna în micul golf, cu vreo câteva pânze ridicate pentru plecare, gata să pornească în larg de îndată ce i s-ar fi întins toate velele.

— Păi, şi ce vrei să facem, Maltezule? întrebă el. Nu te putem lăsa aici, dar tu zici să nici nu rămânem.

— Plecaţi, plecaţi! strigă Dantès.

— Vom lipsi cel puţin opt zile, zise patronul, ba chiar va trebui să ne abatem de la ruta noastră ca să venim să te luăm.

— Ascultă! zise Dantès. Dacă de azi în două sau trei zile o să întâlniţi vreun vas de pescari sau de alt soi care să se îndrepte încoace, spuneţi-i despre mine. Sunt gata să dau douăzeci şi cinci de piaştri ca să mă ducă înapoi la Livorno. Dacă nu găsiţi nici unul, atunci vă întoarceţi voi.

Patronul clătină din cap.

— Auzi, patroane Baldi, ar fi o cale să împăcăm pe toată lumea, zise Jacopo. Plecaţi voi, iar eu o să rămân ca să am grijă de rănit.

— Şi-o să renunţi la partea ta de câştig, zise Edmond, ca să rămâi cu mine?

— Da, zise Jacopo, şi fără părere de rău.

— Haide, Jacopo! Eşti un băiat de ispravă, zise Edmond, Dumnezeu o să te răsplătească pentru bunăvoinţa ta, dar nu am nevoie de nimeni, mulţumesc. O zi sau două de odihnă mă vor pune pe picioare şi trag nădejde să găsesc printre stâncile astea niscavai ierburi de leac minunate pentru lovituri.

Spunând acestea, un zâmbet de neînţeles flutură pe buzele lui Dantès. Îi strânse călduros mâna lui Jacopo, dar se arătă de neclintit în hotărârea sa de a nu pleca şi de a rămâne singur.

Contrabandiştii îi lăsară lui Edmond ceea ce le ceruse şi plecară, nu fără a-şi întoarce ochii de mai multe ori înapoi şi, de fiecare dată, făcându-i semnele celui mai prietenesc rămas-bun, la care Edmond le răspundea doar dând din mână, de parcă n-ar fi putut să-şi mişte restul corpului.

Apoi, când dispărură din vedere:

— Ciudat lucru, zise Dantès râzând, că tocmai printre indivizi de teapa lor găseşti dovezi de prietenie şi gesturi de devotament!

Apoi, se târî cu băgare de seamă până în vârful unei stânci care îl ferea de a fi văzut de pe mare şi, de acolo, privi tartana terminându-şi de întins pânzele, ridicându-şi ancora, făcându-şi elan cu graţie, ca un pescăruş care o să-şi ia zborul, şi plecând.

După o oră, dispăruse cu totul — cel puţin, din locul unde rămăsese rănitul, nu se mai putea zări.

Atunci, Dantès se ridică în picioare, mai zvelt şi mai sprinten ca oricare dintre caprele care ţâşneau printre tufele de mirt şi de fistic, pe stâncile neumblate, îşi luă arma într-o mână, hârleţul într-alta, şi se grăbi către bolovanul acela, la care se opreau crestăturile pe care le observase pe stânci.

— Şi acum, strigă el, amintindu-şi basmul pescarului arab pe care i-l povestise Faria, şi acum: Sesam, deschide-te!

---

[44] În mitologia greacă, pe acest masiv din Tesalia îşi avea sălaşul centaurul Chiron şi tot aici urcaseră Titanii când au atacat Olimpul.

[45] Sticlă burduhănoasă, cu gâtul lung, îmbrăcată într-o împletitură de nuiele (în limba italiană, în original).

XXIV Uluirea

Soarele străbătuse aproape o treime din drumul său pe boltă, iar razele sale de mai cădeau, calde şi dătătoare de viaţă, pe stâncile care, şi ele, păreau încântate de căldura lui. Prin desişuri, mii de greieri nevăzuţi îşi făceau auzit ţârâitul monoton şi neîntrerupt. Frunzele de mirt şi de măslin tremurau, scuturate de fiori, şi scoteau un sunet aproape metalic. La fiecare pas pe care îl făcea Edmond pe granitul încins, speria şopârlele ca smaraldele. În depărtare, se vedeau săltând, pe pantele abrupte, caprele sălbatice care, uneori, îi atrăgeau pe vânători până aici. Pe scurt, insula era locuită, vie, însufleţită şi, cu toate acestea, Edmond se simţea singur, în voia Domnului.

Îl încerca o nu ştiu ce emoţie, asemănătoare fricii — era neîncrederea în lumina zilei la amiază, care ne face să avem impresia că, fie şi în deşert, suntem urmăriţi de nişte ochi iscoditori.

Această senzaţie fu atât de puternică încât, în momentul în care era să treacă la treabă, Edmond se opri, îşi aşeză hârleţul jos, îşi luă puşca, se mai căţără o dată în vârful stâncii celei mai înalte de pe insulă şi, de acolo, îşi aruncă ochii roată, cercetând împrejurimile.

Însă, trebuie s-o spunem, ceea ce îi atrase atenţia nu fu nici poetica Insulă Corsica, pe care putea desluşi până şi casele, nici aproape necunoscuta Sardinie, care îi urma, nici Insula Elba cu amintiri măreţe, nici, în sfârşit, linia aceea abia vizibilă care se întindea la orizont şi care, pentru ochiul învăţat al marinarului, dezvăluia superba Genovă şi negustorescul Livorno. Nu, ci brigantina care pornise la drum de cum se crăpase de ziuă şi tartana care tocmai părăsise insula.

Cea dintâi era pe punctul de a se pierde din vedere, în strâmtoarea Bonifacio. Cealaltă, înaintând în direcţia opusă, intrase în apele Corsicii, pregătindu-se s-o depăşească.

Această privelişte îl linişti pe Edmond.

Îşi întoarse ochii asupra obiectelor din apropierea sa. Se văzu pe vârful cel mai înalt al insulei, sub formă de con, ca o statuie firavă pe un uriaş piedestal. Sub el, nici ţipenie de om; la ţărm, nici o barcă; de jur împrejur nimic altceva decât marea azurie, care îşi trimitea valurile să se izbească de

temelia insulei, iar această ciocnire neîntreruptă o tivea cu o dantelă de argint.

Atunci, coborî cu un pas grăbit, totuşi plin de băgare de seamă. Îi era foarte teamă, într-un moment ca acesta, de un accident asemenea celui pe care îl simulase cu atâta iscusinţă şi cu atât succes.

Dantès, după cum am spus, o luase înapoi pe drumul marcat de crestăturile de pe stânci şi văzuse că această linie îl conducea către un soi de mic golfuleţ, ca o scăldătoare a unei nimfe antice. Golfuleţul era destul de larg în deschidere şi destul de adânc la mijloc pentru a-i îngădui unui vas micuţ, de tipul acelor *speronare*, să intre şi să se ascundă în el. Apoi, pornind pe firul inducţiilor, acel fir pe care îl văzuse, în mâinile abatelui Faria, cum îi călăuzeşte mintea, într-un mod atât de ingenios, prin labirintul probabilităţilor, se gândi că, pentru a nu fi observat, cardinalul Spada îşi trăsese corabia în acest golfuleţ, apucase pe cărarea indicată de crestături şi, la capătul acestei cărări, îşi îngropase comoara.

Această ipoteză îl readuse pe Dantès la bolovanul rotund.

Numai că, iar acest lucru îl neliniştea pe Edmond şi-i dădea peste cap toate cunoştinţele pe care le avea despre dinamică, cum oare fusese cu putinţă, fără a folosi o mulţime de oameni, să se ridice uriaşul bolovan, care cântărea probabil cinci sau şase mii de livre, pe soclul pe care se odihnea?

Deodată, îl străfulgeră un gând. „În loc să-l urce, îşi zise el, l-au făcut să coboare”.

Şi se repezi pe stâncile de deasupra bolovanului, ca să-i caute locul unde stătuse la origini.

Într-adevăr, văzu curând că fusese amenajată o pantă uşoară. Bolovanul alunecase pe această pantă şi se oprise în locul unde era acum; o altă piatră, cât un bolovan obişnuit, îi servise drept proptea; alte pietre şi pietricele fuseseră potrivite cu grijă, ca să acopere orice urmă de deschizătură. Această mică lucrare de zidărie fusese reacoperită cu pământ, ierburile crescuseră şi muşchiul se întinsese deasupra, câteva seminţe de mirt şi de fistic încolţiseră acolo, iar bătrânul bolovan ajunsese să pară lipit de sol.

Dantès dădu pământul uşurel la o parte şi recunoscu sau, mai bine zis, crezu că recunoaşte ingeniosul artificiu.

Atunci, începu să sape cu hârleţul în acest zid de legătură, cimentat de vreme.

După zece minute de muncă, zidul cedă şi se căscă o gaură cât să vâri un braţ.

Dantès se duse să taie măslinul cel mai zdravăn pe care îl putut găsi, îl curăţă de ramuri, îl vârî în scobitură şi-l folosi drept pârghie.

Însă bolovanul era prea greu şi piatra de proptea prea bine înfiptă, pentru ca un om, fie el Hercule în persoană, să-l poată clinti cu puterile sale.

Dantès socoti că întâi trebuia să înlăture chiar piatra de proptea.

Dar cum?

Îşi plimbă ochii în jurul său, cum fac oamenii în mare încurcătură, iar privirile îi căzură asupra cornului de muflon, plin cu praf de puşcă, pe care i-l lăsase prietenul său Jacopo.

Zâmbi — născocirea infernală avea să muncească în locul lui.

Cu ajutorul hârleţului, Dantès săpă, între bolovanul de deasupra şi piatra pe care era aşezat, un şanţ de mină, cum obişnuiesc să facă deschizătorii de drumuri, când vor să scutească braţele oamenilor de o prea mare osteneală. Îndesă în el praf de puşcă, apoi, sfâşiindu-şi batista şi tăvălind-o prin praful de puşcă, făcu din ea un fitil.

Dantès dădu foc fitilului şi se îndepărtă.

Explozia nu se lăsă aşteptată: bolovanul fu pentru o clipă săltat în sus, de forţa nemaipomenită, iar piatra de sub el zbură în fărâme. Prin mica deschizătură scobită de Dantès mai devreme se revărsară o puzderie de gângănii zăpăcite şi o viperă uriaşă, păzitoarea tainicului drum, care alunecă grăbită pe inelele sale albăstrii şi dispăru.

Dantès se apropie. Bolovanul cel mare, rămas fără sprijin, se înclinase către râpă. Neobositul căutător îi dădu ocol, alese locul cel mai sensibil, îşi propti pârghia într-un colţ şi, asemenea lui Sisif, se încordă, împingând din toate puterile în bolovan.

Bolovanul, deja zdruncinat de explozie, se clătină. Dantès îşi dublă eforturile. Ai fi zis că era unul dintre acei Titani care smulgeau munţii din rădăcini ca să se lupte cu stăpânul zeilor. În sfârşit, bolovanul cedă, se rostogoli, sări în gol, se prăbuşi şi fu înghiţit de mare.

În urmă, lăsase descoperită o arie circulară şi scosese la iveală un inel de fier, prins în mijlocul unei lespezi de formă pătrată.

Dantès scoase un strigăt de bucurie şi de uimire. Niciodată un rezultat mai strălucit nu încununase o primă încercare.

Voi să continue, dar genunchii îi tremurau atât de tare, inima îi bătea atât de nebuneşte, un văl atât de fierbinte îi trecu pe dinaintea ochilor, încât fu silit să se oprească.

Această clipă de şovăială avu durata fulgerului. Edmond vârî pârghia prin inel, o trase în sus cu vigoare, iar lespedea, care nu mai era pecetluită, se urni, descoperind panta abruptă a unui soi de scară, care se adâncea în umbra unei grote din ce în ce mai întunecoase.

Un altul s-ar fi repezit înainte, ar fi scos chiote de bucurie, dar Dantès înlemni, păli şi se lăsă cuprins de îndoială.

„Ei hai, îşi zise el, să fim bărbaţi! Deprinşi cu soarta potrivnică, să nu ne lăsăm doborâţi de o dezamăgire, să nu socotim că, dacă n-avem asta, am suferit degeaba! Inima se sfărâmă când, după ce a dospit peste măsură sub răsuflarea călduţă a speranţei, intră deodată şi se reînchide în realitatea rece! Faria a visat: cardinalul Spada n-a îngropat nimic în grota aceasta, poate că nici n-a venit vreodată până aici sau, dacă a venit, Cesare Borgia, energicul aventurier, neobosit şi nemilos tâlhar, a venit după el, i-a descoperit urmele, s-a ţinut după aceleaşi scrijelituri ca şi mine, a ridicat, ca şi mine, această lespede şi a coborât, înaintea mea, fără să-mi mai lase nimic.”

Rămase câteva clipe nemişcat, gânditor, cu ochii aţintiţi la gura aceea întunecată şi fără fund.

„De vreme ce acum nu mai aştept nimic, de vreme ce acum mi-am spus că n-aş fi în toate minţile dac-aş mai nutri vreo nădejde, urmarea acestei aventuri este pentru mine doar o curiozitate şi atâta tot.”

Şi rămase mai departe nemişcat şi cugetând.

„Da, da! Aceasta este o aventură care-şi găseşte locul numai în viaţa împletită din umbre şi lumini a acestui bandit de viţă regească, numai în această urzeală de evenimente ciudate, care alcătuiesc ţesătura pestriţă a existenţei sale. Întâmplarea aceasta de poveste a fost obligatoriu înlănţuită de alte fapte. Da, Borgia a venit într-o noapte până aici, cu o torţă într-o mână şi cu o sabie în cealaltă, iar, la douăzeci de paşi distanţă de el, poate chiar la poalele acestei stânci, stăteau de pază doi zbiri încruntaţi şi ameninţători, doi zbiri care supravegheau pământul, cerul şi marea, în timp ce stăpânul lor intra, cum mă pregătesc să intru şi eu, răscolind adâncurile înnegurate cu braţul său de temut şi cu o făclie...

Da, însă cu zbirii cărora le-a dezvăluit astfel taina sa ce-o fi făcut Cesare? se întrebă Dantès.

A făcut ceea ce s-a făcut şi cu groparii lui Alaric, îşi răspunse el zâmbind, pe care i-au îngropat odată cu mortul.

Totuşi, dacă ar fi venit, reluă Dantès, ar fi găsit şi-ar fi luat comoara. Borgia, bărbatul care asemuia Italia cu o anghinare şi-o devora, frunză cu

frunză, Borgia ştia prea bine preţul timpului, ca să şi-l mai piardă aşezând la loc bolovanul pe soclul său.

Hai să coborâm!”

Aşadar, coborî, cu zâmbetul neîncrederii pe buze, şoptind acest ultim cuvânt al înţelepciunii omeneşti:

„Poate!...”

Însă, în locul beznei pe care se aşteptase s-o întâlnească, în locul unui aer îmbâcsit şi nesănătos, Dantès nu găsi decât o lumină blândă, destrămată în raze albăstrii. Aerul şi lumina se strecurau nu doar prin intrarea proaspăt descoperită, dar şi prin crăpăturile stâncilor, pe afară de nevăzut cu ochiul liber, şi de-a lungul cărora se zărea albastrul cerului, pe care dansau ramurile tremurătoare ale stejarilor verzi şi vrejurile spinoase şi căţărătoare ale mărăcinilor.

După câteva clipe de stat în grota aceasta, al cărei aer mai degrabă catifelat decât umed, mai degrabă înmiresmat decât închis, era, faţă de căldura de pe insulă, ca lumina albăstrie dinăuntru faţă de razele soarelui de afară, ochii lui Dantès, obişnuiţi, cum am mai spus, cu întunericul, pătrunseră până în cele mai retrase unghere ale peşterii. Avea pereţii de granit, ale căror faţete, împodobite cu paiete de siliciu, sclipeau ca diamantele.

„Vai! îşi zise Edmond surâzând. Iată, fără îndoială, toate comorile pe care le-a lăsat cardinalul. Iar bunul meu abate, văzând în vis aceşti pereţi strălucitori, şi-a întreţinut astfel speranţele sale de bogăţie.”

Însă Dantès îşi aminti cuvintele din testament, pe care le ştia pe de rost: „În ungherul cel mai îndepărtat din cea de-a doua hrubă”, se spunea acolo.

Dantès pătrunsese doar în cea dintâi grotă, aşa că trebuia să caute acum intrarea în cea de-a doua.

Încercă să se orienteze. A doua grotă trebuia, în mod firesc, să se adâncească spre inima insulei. Cercetă baza pietrelor şi merse să ciocănească într-un perete care i se păru a fi acela unde ar fi trebuit să se afle a doua intrare, mascată, fără îndoială, pentru mai multă siguranţă.

Hârleţul răsună o clipă, scoţând din stâncă un sunet sec, la care fruntea lui Dantès se îmbroboni de sudoare. În sfârşit, minerului stăruitor i se păru că o porţiune din zidul de granit răspundea cu un ecou mai înăbuşit şi mai adânc la bătaia sa. Îşi apropie cu nesaţ ochii de zid şi descoperi, cu simţul deţinutului, ceea ce probabil că nimeni altul nu ar fi izbutit, şi anume că acolo trebuia să existe o intrare.

Totuşi, pentru a nu se osteni zadarnic, Dantès, care, aidoma lui Cesare Borgia, învăţase preţul timpului, încercă şi ceilalţi pereţi cu hârleţul, cercetă pământul de sub picioare cu patul puştii, răscoli nisipul în cotloanele mai suspecte şi, negăsind nimic, nedescoperind nimic, se întoarse la porţiunea de zid care suna promiţător.

Izbi din nou şi cu mai multă forţă.

Atunci, băgă de seamă un lucru neobişnuit, şi anume că, sub loviturile uneltei sale, un soi de tencuială, ca aceea care se întinde pe pereţi înainte de a se picta pe ei o frescă, sărea şi cădea în foiţe ca solzii, dezgolind o piatră alburie şi moale, asemenea pietrelor cioplite obişnuite, folosite în zidărie. Borta din stâncă fusese astupată cu pietre de altă natură, apoi se întinsese tencuiala peste zid, iar peste tencuială se imitaseră culoarea şi sclipirile granitului.

Dantès lovi atunci cu vârful ascuţit al hârleţului său, care pătrunse de un deget în uşa de zid.

În locul acela trebuia săpat.

Printr-o taină de neînţeles a făpturii omeneşti, cu cât se strângeau mai multe dovezi că Faria nu se înşelase, Dantès, în loc să se liniştească, îşi simţea inima neîncrezătoare lăsându-se cu atât mai mult pradă îndoielii şi chiar deznădejdii. Această nouă experienţă, care ar fi trebuit să-i dea un nou avânt, îi răpi şi forţele care îi mai rămăseseră. Hârleţul coborî, aproape scăpându-i din mâini. Îl aşeză pe pământ, îşi şterse fruntea năclăită şi urcă spre ieşire, zicându-şi că voia să vadă dacă nu-l iscodeşte nimeni, dar, în realitate, ieşea pentru că avea nevoie de aer, simţind că este gata să leşine.

Insula era pustie, iar soarele la zenit părea c-o inundă în privirile sale de foc. În depărtare, mici bărci de pescari îşi întindeau pânzele pe marea de un albastru ca safirul.

Dantès nu pusese nimic în gură, dar nu-i stătea gândul la mâncare într-un asemenea moment. Dădu pe gât o înghiţitură de rom şi intră din nou în grotă, cu inima întărită.

Hârleţul care i se păruse, cu puţin înainte, atât de greu, redeveni uşor ca fulgul. Îl ridică şi se reapucă hotărât de treabă.

După vreo câteva lovituri, observă că pietrele nu fuseseră prinse în mortar, ci numai aşezate unele deasupra altora şi acoperite cu tencuiala despre care am vorbit. Împinse vârful hârleţului într-una dintre crăpături, se lăsă cu toată greutatea pe coadă şi văzu, cu bucurie, piatra căzându-i la picioare.

Din clipa aceea, Dantès nu mai avu altceva de făcut decât să tragă spre el fiecare piatră cu dintele de fier al hârleţului şi, fiecare piatră cădea, una după alta, lângă cea dintâi.

Încă de la primele pietre desprinse, Dantès ar fi putut intra, dar amână câteva clipe, agăţându-se de speranţă ca să întârzie certitudinea.

În cele din urmă, după o nouă şovăială, Dantès trecu din prima grotă în cea de-a doua.

Această a doua grotă era mai joasă, mai întunecată şi mai înspăimântătoare la vedere decât cea dintâi. Aerul, care nu pătrundea decât prin spărtura proaspăt făcută de Dantès, avea acel iz infect de care se mirase că nu-l găsise în cea dintâi.

Dantès îi dădu timp aerului de afară să reîmprospăteze atmosfera aceea moartă şi înaintă.

În stânga spărturii era un ungher adânc şi întunecat.

Dar, cum am spus, pentru ochii lui Dantès nu existau tenebre.

Cuprinse cu privirea a doua grotă — era la fel de goală ca şi cea dintâi.

Comoara, dacă exista, trebuia să fie îngropată în acel ungher întunecat.

Sosise ceasul de extremă încordare. Două picioare de pământ de săpat, atât îl mai separa pe Dantès de suprema bucurie ori de suprema disperare.

Înaintă, aşadar, spre acel ungher şi, ca şi cum ar fi luat o hotărâre bruscă, îşi înfipse hârleţul în pământ cu vigoare.

La a cincea sau a şasea lovitură de hârleţ, fierul răsună pe fier.

Niciodată clopotul funebru, niciodată dangătul dătător de fiori nu a stârnit un asemenea efect asupra celui care l-a auzit. Dantès unul nu auzise nimic care să-l facă să pălească mai tare.

Vârî hârleţul alături de locul unde săpase deja şi întâlni aceeaşi rezistenţă, dar nu şi acelaşi sunet.

„Este un cufăr de lemn, cu ferecături de fier”, îşi zise el.

În clipa aceea, o umbră trecu iute, întrerupând lumina zilei.

Dantès lăsă hârleţul jos, îşi apucă puşca, trecu înapoi prin deschizătură şi ţâşni afară.

O capră sălbatică trecuse dintr-un salt pe deasupra celei dintâi intrări şi acum păştea, la câţiva paşi distanţă.

Era un bun prilej de a-şi asigura masa, dar Dantès se temu ca detunătura puştii să nu atragă vreun nepoftit.

Stătu o clipă pe gânduri, tăie un pui de brad şi coborî să-l aprindă la focul încă fumegând, unde contrabandiştii îşi pregătiseră mâncarea, apoi se

întoarse cu această torţă.

Nu voia să piardă nici un amănunt din ce urma să vadă.

Apropie torţa de groapa fără formă şi neterminată şi descoperi că nu se înşelase: hârleţul său izbise, rând pe rând, în fier şi în lemn.

Înfipse torţa în pământ şi se reapucă de treabă.

Numaidecât, o ascunzătoare de aproape trei picioare lungime şi două lăţime fu curăţată de pământ, iar Dantès putu recunoaşte un cufăr din lemn de stejar, încins cu nişte cercuri din fier cizelat. La mijlocul capacului strălucea puternic, pe o placă de argint pe care ţărâna nu o putuse înnegri, blazonul familiei Spada, adică o spadă verticală, la mijlocul unui scut oval, ca în toate blazoanele italiene, şi având deasupra o pălărie de cardinal.

Dantès recunoscu uşor aceste însemne: abatele Faria i le desenase de atâtea ori!

Din clipa aceea, nu mai avu nici o îndoială. Comoara se afla într-adevăr acolo, căci nimeni n-ar fi luat atâtea măsuri de precauţie ca să îngroape în acel loc un cufăr gol.

În clipele următoare, tot pământul de jur împrejurul cufărului fu îndepărtat, iar Dantès văzu apărând, una după alta, încuietoarea din mijloc, fixată între două lacăte, şi mânerele de pe laturi, toate cizelate după moda epocii în care arta înnobila şi metalele cele mai de rând.

Dantès luă cufărul de mânere şi încercă să-l ridice — absolut cu neputinţă.

Încercă să-l deschidă, dar atât încuietoarea, cât şi lacătele fuseseră închise cu cheia şi, ca nişte paznici credincioşi, nu voiau să dea drumul la comoara lor.

Atunci, vârî tăişul hârleţului între cufăr şi capac, apăsă pe coada uneltei, iar capacul, după ce scrâşni puternic, sări în lături. O crăpătură largă în peretele de scândură făcuse încuietorile nefolositoare — ele căzură, la rândul lor, strângând încă dârz în gheare bucăţi de lemn, smulse odată cu ele. Astfel, cufărul fu deschis.

O fierbinţeală vertiginoasă puse stăpânire pe Dantès. Îşi luă puşca, o încărcă şi o aşeză la îndemână. Mai întâi închise ochii, cum fac copiii când vor să zărească, în noaptea strălucitoare a imaginaţiei mai multe stele decât pot număra, pe un cer încă luminat, apoi îi redeschise şi rămase uluit.

Cufărul era împărţit în trei compartimente.

În primul străluceau scuzii de aur, cu văpăi roşiatice.

În cel de-al doilea, lingourile neşlefuite şi rânduite cuminţi, dar care nu aveau altă valoare decât aceea a aurului şi a greutăţii sale.

În sfârşit, în cel de-al treilea, pe jumătate plin, Edmond îşi trecu printre degete diamantele, perlele şi rubinele care, ca o cascadă orbitoare, făceau, în cădere, ciocnindu-se unele de altele, zgomotul grindinei pe geamuri.

După ce atinse, pipăi şi îşi îngropă mâinile fremătânde în aur şi în giuvaieruri, Edmond se ridică şi o luă spre ieşirea din grote, cu tremurul necontrolat al omului în pragul nebuniei. Sări pe o stâncă de unde putea vedea marea, dar nu zări nimic. Era singur, numai el, cu acele bogăţii nenumărate, nemaivăzute, fabuloase, care îi aparţineau. Numai că... visase ori fusese treaz? Avusese un vis de-o clipă sau strânsese în pumni o realitate?

Simţi nevoia să-şi revadă aurul şi, totuşi, parcă nu era în stare, în momentul acela, să mai dea ochii cu el. Pentru câteva clipe, îşi apăsă mâinile în creştetul capului, de parcă ar fi vrut să-şi împiedice judecata de a-l părăsi. Apoi, se repezi de-a curmezişul insulei, fără a urma cărarea, deşi nu-i bine spus cărare, căci nu exista aşa ceva pe Monte-Cristo, ci făgaşul marcat, alungând caprele sălbatice şi speriind păsările de mare cu chiotele şi gesturile sale. Apoi, după un ocol, se întoarse, încă nevenindu-i să creadă, trecu în fugă din prima grotă în cea de-a doua şi se regăsi în faţa acelei mine de aur şi de nestemate.

De data aceasta, căzu în genunchi, apăsându-şi spasmodic, cu amândouă palmele, inima care-i bătea mai să-i sară din piept şi murmură o rugăciune pe care numai Dumnezeu ar fi putut s-o priceapă.

Curând, se simţi mai calm şi, prin urmare, mai fericit, căci abia din momentul acela începu să creadă cu adevărat în fericirea sa.

Se apucă, apoi, să-şi socotească bogăţia. Avea o mie de lingouri de aur, de două până la trei livre fiecare. Apoi, numără un maldăr de douăzeci şi cinci de mii de scuzi de aur, putând valora, fiecare, optzeci de franci în moneda noastră, toţi cu efigia papei Alexandru al VI-lea şi ale predecesorilor săi, şi îşi dădu seama că nu golise nici pe jumătate compartimentul cu bani. În sfârşit, măsură de zece ori, cu pumnii plini, perlele, giuvaierurile, diamantele, dintre care multe, datorită monturilor executate de cei mai buni artişti aurari ai epocii, aveau, pe lângă valoarea lor în sine, şi o valoare de execuţie remarcabilă.

Dantès văzu lumina zilei micşorându-se şi stingându-se treptat. Se temu să nu dea cineva peste el, dacă ar fi rămas în peşteră, şi ieşi cu arma în

mână. O bucată de galetă şi câteva înghiţituri de vin fură toată masa lui. Apoi, aşeză lespedea la loc, se întinse deasupra ei şi dormi, numai câteva ore, acoperind cu trupul său intrarea în grotă.

Noaptea aceea fu una dintre acele nopţi deopotrivă încântătoare şi cumplite, cum tânărul nostru, care avusese parte de emoţii fulgerătoare, mai trăise deja de vreo două sau trei ori în viaţă.

XXV Necunoscutul

Se făcu iarăŞi ziuă. Dantès o aştepta de multă vreme, cu ochii deschişi. La primele raze, se ridică, urcă, la fel ca în ajun, pe cea mai înaltă stâncă a insulei, ca să scruteze împrejurimile. Ca şi în ajun, totul era pustiu.

Edmond coborî, ridică lespedea, îşi umplu buzunarele de nestemate, aşeză la locul lor, cât putu mai bine, scândurile şi ferecăturile cufărului, îl reîngropă, bătători pământul şi presără nisip deasupra, ca să facă să semene locul proaspăt răscolit cu pământul din jur. Apoi ieşi din grotă, puse lespedea la loc, îngrămădi peste ea pietre de diferite mărimi, îndesă pământ în lăcaşurile dintre pietre şi plantă în aceste goluri tufe de mirt şi de buruieni, udând noile răsaduri, ca să le facă asemenea celor vechi. Şterse urmele paşilor săi din jurul acestui loc şi aşteptă cu nerăbdare întoarcerea tovarăşilor săi. Într-adevăr, acum nu mai era vorba de a-şi petrece timpul privind la aurul şi diamantele găsite şi de a rămâne la Monte-Cristo, ca un balaur păzind comori nefolositoare. Acum era timpul să se întoarcă la viaţă, printre oameni, şi să-şi dobândească, în societate, rangul, influenţa şi puterea pe care le oferă, în lumea aceasta, bogăţia, cea dintâi şi cea mai mare dintre forţele de care poate dispune fiinţa umană.

Contrabandiştii se întoarseră în a şasea zi. Dantès recunoscu de departe forma şi modul de a înainta ale *Tinerei Amélie*. Se târî până la ţărm ca Filoctet[46] rănit şi, când tovarăşii săi puseră piciorul pe uscat, îi anunţă, încă plângându-se de dureri, că se simţea ceva mai bine. Apoi, la rândul său, ascultă povestea aventurierilor. Acţiunea le izbutise, într-adevăr, dar, abia puseseră la adăpost încărcătura, că observaseră un bric al pazei de coastă din Toulon ieşind din port şi îndreptându-se către ei. Atunci, îşi luaseră tălpăşiţa cât putuseră mai repede, regretând că Dantès, care ştia să facă vasul să zboare nu alta, nu era cu ei ca să-l conducă. Într-adevăr, la scurt timp, zăriseră vasul care îi urmărea, dar, la adăpostul nopţii şi ieşind în larg pe lângă capul Corsicii, scăpaseră de el.

Una peste alta, nu ieşiseră în pagubă din această călătorie şi tuturor, mai cu seamă lui Jacopo, le părea rău că Dantès nu participase, ca să-şi fi putut lua şi el partea din beneficiile obţinute, parte care însemna cincizeci de piaştri.

Edmond nu lăsă să i se citească nimic pe chip, nici măcar nu zâmbi când îi înşirară câştigurile de care s-ar fi bucurat şi el, dacă n-ar fi rămas pe insulă. Şi, cum *Tânăra Amélie* nu făcuse escală la Monte-Cristo decât pentru a-l căuta pe el, Dantès se reîmbarcă în aceeaşi seară şi se întoarse cu patronul său la Livorno.

La Livorno, se duse la un evreu şi vându patru dintre cele mai mici diamante, luând câte cinci mii de franci pe fiecare. Evreul ar fi putut să întrebe cum de un marinar avea asemenea pietre preţioase, dar tăcu mâlc, întrucât câştiga o mie de franci la bucată.

A doua zi, Dantès cumpără o corabie nou-nouţă, pe care i-o dărui lui Jacopo, adăugând la acest dar şi o sută de piaştri, ca să-şi poată tocmi şi un echipaj, toate acestea cu condiţia ca Jacopo să plece la Marsilia şi să ceară informaţii despre un bătrân numit Louis Dantès, care locuia într-o casă de pe Aleile Meilhan, şi despre o tânără care locuia în satul catalanilor şi care se numea Mercédès.

Fu rândul lui Jacopo să creadă că visează. Edmond îi povesti, atunci, că se făcuse marinar dintr-o pornire nebunească de a sa şi pentru că familia îi refuzase banii necesari întreţinerii sale, dar că, întorcându-se la Livorno, pusese mâna pe moştenirea unui unchi, care îl numise pe el singurul moştenitor. Educaţia aleasă a lui Dantès îi dădea acestei poveşti o asemenea greutate, încât Jacopo nu se îndoi nici o clipă că fostul său tovarăş îi spunea adevărul.

Pe de altă parte, cum angajamentul lui Dantès la bordul *Tinerei Amélie* se încheiase, îşi luă la revedere de la bătrânul lup de mare, care încercă întâi să-l oprească, dar care, aflând, ca şi Jacopo, povestea moştenirii, se văzu silit să renunţe la speranţa de a-i schimba hotărârea fostului său matelot.

A doua zi, Jacopo ridică pânzele spre Marsilia. Trebuia să-l întâlnească apoi pe Edmond la Monte-Cristo.

În aceeaşi zi, Dantès plecă, fără să spună încotro, despărţindu-se de echipajul *Tinerei Amélie* prin câte un dar regesc şi de patron cu făgăduiala c-o să-i mai dea veşti, într-o bună zi.

Dantès plecă la Genova.

În momentul în care sosea în port, tocmai se încerca un mic iaht, comandat de către un englez care, auzind că genovezii sunt cei mai buni constructori de vase din Mediterana, voise să aibă un iaht construit la Genova. Englezul se înţelesese cu genovezii pentru preţul de patruzeci de mii de franci. Dantès oferi şaizeci de mii, cu condiţia ca vasul să-i fie dat pe

mână chiar în ziua aceea. Fiindcă englezul plecase într-o lungă călătorie prin Elveţia, până ce vasul său avea să fie gata, şi urma să se întoarcă abia peste trei săptămâni sau o lună, constructorul se gândi că ar avea timp să-i meşterească primului său client un alt iaht. Dantès îl conduse pe constructor la un evreu, se retrase împreună cu negustorul în spatele prăvăliei, după care evreul îi numără constructorului în mână şaizeci de mii de franci.

Constructorul se oferi să-l ajute pe Dantès ca să-i găsească un echipaj, dar Dantès îi mulţumi, spunând că avea obiceiul să navigheze singur şi că singurul lucru pe care îl dorea era să i se facă în cabină, la căpătâiul patului, un dulăpior cu încuietoare secretă şi cu trei despărţituri, fiecare, de asemenea, cu încuietori secrete. Indică dimensiunile pentru aceste compartimente şi totul fu gata, a doua zi.

Două ore mai târziu, Dantès ieşea din portul Genovei, petrecut de privirile unei mulţimi de curioşi strânşi să-l vadă pe seniorul spaniol care obişnuia să navigheze singur.

Dantès se descurcă de minune. Doar cu ajutorul cârmei, fără a fi nevoie s-o părăsească, sili vasul să facă toate manevrele dorite. S-ar fi zis că iahtul era o fiinţă inteligentă, gata să asculte la cel mai mic gest, iar Dantès rămase încredinţat, în sinea lui, că genovezii îşi meritau faima de cei mai pricepuţi constructori de vase din lume.

Curioşii urmăriră iahtul din ochi până când le pieri din vedere, după care se iscară discuţii aprinse despre destinaţia sa — unii înclinau către Corsica, alţii către Insula Elba; unii ziceau că puteau pune rămăşag că se ducea în Spania, alţii susţineau că se ducea în Africa. Nimănui nu-i trecu prin cap să pomenească de Insula Monte-Cristo.

Totuşi, la Monte-Cristo se ducea Dantès.

Ajunse către sfârşitul celei de-a doua zile. Vasul era un excelent velier şi parcursese distanţa în treizeci şi cinci de ore. Dantès studiase la perfecţie ţărmul insulei şi, în loc de a debarca unde se obişnuia, îşi aruncă ancora în micul golfuleţ.

Insula era pustie. Nici un om nu părea să fi pus piciorul acolo de când plecase Dantès. Se duse la comoara sa. Toate se aflau exact aşa cum le lăsase.

A doua zi, imensa lui avere era transportată la bordul iahtului şi adăpostită în cele trei compartimente ale dulapului cu încuietoare secretă.

Dantès mai aşteptă încă opt zile. În acest timp, se plimbă cu iahtul în jurul insulei, studiindu-l, cum îşi studiază călăreţul calul. La sfârşitul acestei

perioade, îi cunoştea toate calităţile şi toate cusururile. Dantès îşi făgădui să le îmbunătăţească pe unele şi să le îndrepte pe celelalte.

În cea de-a opta zi, Dantès zări o corabie micuţă, care venea spre insulă cu toate pânzele întinse, şi recunoscu barca lui Jacopo. Dădu un semnal la care Jacopo răspunse, iar, după alte două ore, barca era lângă iaht.

Jacopo avea câte un răspuns trist pentru fiecare dintre întrebările lui Edmond.

Bătrânul Dantès murise.

Mercédès dispăruse.

Edmond ascultă ambele veşti cu obrazul neclintit. Dar, imediat după aceea, coborî pe uscat şi nu îngădui nimănui să îl urmeze.

Peste alte două ore, se întoarse. Doi oameni din barca lui Jacopo trecură pe iahtul său, ca să-l ajute la manevrare, iar el dădu poruncă să pornească spre Marsilia. La moartea tatălui său se aşteptase, dar cu Mercédès ce se întâmplase oare?

Fără a-şi dezvălui secretul, Edmond nu-i putea da suficiente instrucţiuni unei iscoade şi, de altfel, mai erau şi alte informaţii pe care dorea să le obţină şi pentru care nu se putea bizui decât pe el. Oglinda îi arătase, la Livorno, că nu-l pândea pericolul de a fi recunoscut şi, în plus, avea acum la dispoziţie toate mijloacele pentru a se deghiza. Aşadar, într-o dimineaţă, iahtul, urmat de barca lui Jacopo, intră curajos în portul Marsiliei şi se opri chiar în faţa locului unde, în seara de tristă amintire, Dantès fusese îmbarcat şi dus la castelul If.

Nu-şi putu stăpâni un fior când văzu venind către el un jandarm, într-o barcă. Însă, cu desăvârşita stăpânire de sine pe care o dobândise, Dantès îi arătă un paşaport englez, pe care îl cumpărase la Livorno. Prin mijlocirea acestui document de liberă trecere al unui străin, cu mult mai respectat în Franţa decât ale francezilor, coborî fără piedici pe uscat.

Primul om pe care îl zări Dantès, de cum păşi pe strada Canebière, fu unul dintre marinarii de pe *Faraon*. Slujise sub comanda sa şi se afla acolo parcă pentru a-l asigura pe Dantès de uriaşele schimbări care se petrecuseră în înfăţişarea sa. Se duse drept la marinar şi îi puse mai multe întrebări, la care omul îi răspunse fără a da vreun semn, nici prin cuvinte, nici prin expresia feţei, că şi-ar fi amintit că l-ar mai fi văzut vreodată pe cel care îi vorbea.

Dantès îi dărui marinarului o monedă, mulţumindu-i pentru lămuriri. O clipă mai târziu, îl auzi pe cinstitul om alergând după el.

Dantès se întoarse.

— Iertare, domnule, zise marinarul, dar v-aţi înşelat, fără îndoială. Aţi crezut că mi-aţi dat o monedă de patruzeci de centime şi mi-aţi dat, de fapt, un dublu-napoleon.

— Într-adevăr, prietene, zise Dantès, m-am înşelat. Dar, cum cinstea ta merită o răsplată, iată încă unul, pe care te rog să-l primeşti şi să bei cu tovarăşii tăi în sănătatea mea.

Marinarul îl privi pe Edmond atât de uluit, încât nu-i mai trecu prin minte nici să-i mulţumească. Rămase uitându-se lung după el, pe când se îndepărta, zicându-şi:

„O fi vreun nabab picat din India”.

Dantès îşi văzu de drum. Fiecare pas pe care îl făcea îi împovăra inima cu o nouă emoţie. Toate amintirile din copilăria sa, amintiri de neşters, mereu vii în gândurile sale, se înălţau din fiecare ungher de piaţă, la fiecare colţ de stradă, la fiecare stâlp indicator de la vreo răscruce de drumuri. Ieşind la capătul străzii Noailles şi zărind Aleile Meilhan, îşi simţi genunchii înmuindu-se şi fu gata să cadă sub roţile unei trăsuri. În cele din urmă, ajunse la căsuţa în care locuise tatăl său. Caprifoiul şi cicoarea dispăruseră de la mansarda unde, odinioară, mâna bătrânului le aranja, cu atâta grijă, pe spalier.

Se sprijini de un copac şi rămase un timp dus pe gânduri, privind la ultimele etaje ale căsuţei sărăcăcioase. În cele din urmă, se îndreptă către intrare şi, trecându-i pragul, întrebă dacă nu exista vreun apartament liber. Cu toate că era închiriat, stărui într-atât să-l viziteze pe cel de la cinci, încât portăreasa urcă şi le ceru voie persoanelor ce locuiau acolo, să-i îngăduie unui străin să vadă cele două odăi din care se compunea apartamentul. Locatarii din prezent ai micuţului apartament erau un băiat şi o fată căsătoriţi de numai o săptămână.

Văzându-i pe cei doi tineri, Dantès oftă adânc.

În rest, nimic nu-i mai amintea de locuinţa tatălui său — nu mai era acelaşi tapet, iar toate mobilele vechi, prietenele din copilărie ale lui Edmond, prezente în amintirile sale până în cele mai mici detalii, dispăruseră. Doar pereţii rămăseseră aceiaşi.

Dantès se întoarse către pat, aşezat în acelaşi loc ca şi cel al fostului locatar. Fără voia sa, ochii lui Edmond se înecară în lacrimi — în locul acela îşi dăduse duhul bătrânul, cu numele fiului său pe buze.

Cei doi tineri se uitară foarte miraţi la acest bărbat cu fruntea severă, pe obrajii căruia se rostogoleau două lacrimi mari, fără să-i tresară nici un muşchi de pe faţă. Dar, cum orice durere poartă în sine aura sa de sfinţenie, tinerii nu-l întrebară nimic pe necunoscut. Se traseră doar mai într-o parte, ca să-l lase să plângă în voie şi, când plecă, îl conduseră, spunându-i că putea să mai vină, oricând ar fi dorit şi că sărmana lor căsuţă îi va fi întotdeauna deschidă.

La etajul de dedesubt, trecând pe palier, Edmond se opri în faţa altei uşi şi întrebă dacă mai locuia acolo croitorul Caderousse. Dar portăreasa îi răspunse că omului despre care vorbea îi merseseră prost afacerile şi că acum ţinea un mic han, pe drumul dintre Bellegarde şi Beaucaire.

Dantès coborî, ceru adresa proprietarului casei din Aleile Meilhan, se duse până la el, se prezentă sub numele de Lordul Wilmore (era numele şi titlul care figurau pe paşaportul său) şi îi cumpără căsuţa pentru suma de douăzeci şi cinci de mii de franci, cu zece mii de franci mai mult decât valora. Însă Dantès ar fi plătit şi o jumătate de milion, dacă i s-ar fi cerut.

În aceeaşi zi, tinerii de la etajul al cincilea fură anunţaţi de către notarul care încheiase contractul că noul proprietar le dădea voie să aleagă oricare alt apartament din casă, fără a le creşte în nici un fel chiria, cu condiţia să-i cedeze lui cele două odăi pe care le ocupau în prezent.

Această întâmplare ciudată le stârni interesul timp de mai bine de o săptămână tuturor celor ce locuiau pe Aleile Meilhan, care făcură mii de presupuneri, deşi nici una nu se întâmplă să fie adevărată.

Însă, ceea ce zăpăci mai cu seamă toate creierele şi tulbură toate minţile a fost faptul că îl văzură, în aceeaşi seară, pe acelaşi necunoscut pe care îl văzuseră intrând în casa de pe Aleile Meilhan, plimbându-se în micul sat al catalanilor şi intrând într-o casă micuţă de pescari, unde rămase mai bine de un ceas, întrebând despre persoane care muriseră sau care dispăruseră cu peste cincisprezece sau şaisprezece ani în urmă.

A doua zi, oamenii la care intrase pentru a le pune toate aceste întrebări primiră în dar o luntre catalană nou-nouţă, dotată cu două năvoade şi o plasă mare de pescuit.

Oamenii aceştia cumsecade ar fi vrut din toată inima să-i mulţumească generosului necunoscut care le pusese întrebări, dar, după ce plecase de la ei, fusese văzut dându-i câteva ordine unui marinar, suind pe un cal şi ieşind din Marsilia pe la bariera dinspre Aix.

46 În mitologia greacă, arcaş vestit, care moştenise arcul şi săgeţile de la Heracles, dar care, din pricina unei răni, a fost abandonat de către greci pe drumul către Troia; îngrijit şi vindecat, avea să ajute la asediul cetăţii, ucigându-l pe Paris.

XXVI Hanul Pont du Gard

Cei care, ca Şi mine, au străbătut pe jos sudul Franţei au putut observa între Bellegarde şi Beaucaire, cam la jumătatea distanţei dintre sat şi oraş, deşi mai aproape totuşi de Beaucaire decât de Bellegarde, un mic han unde stă spânzurată, pe o placă de tablă, care scârţâie la cea mai mică adiere de vânt, o reprezentare grotescă a podului du Gard. Acest han micuţ, dacă luăm ca reper cursul Rhônului, este situat pe partea dreaptă a drumului, cum te uiţi dinspre fluviu. Este însoţit de ceea ce în Languedoc se numeşte o grădină, adică latura opusă celei care îşi deschide porţile călătorilor dă într-o îngrăditură unde cresc, ca vai de lume, vreo câţiva măslini sfrijiţi şi câţiva smochini sălbatici, cu frunze argintate de praf. Între pomi, singurele legume care se văd sunt usturoiul, ardeiul iute şi haşma. În sfârşit, într-unul din ungherele sale, ca o santinelă uitată în post, un uriaş pin îşi înalţă melancolic tulpina-i mlădioasă, în vreme ce coroana sa, desfăcută în evantai, crapă sub dogoarea soarelui de treizeci de grade.

Toţi aceşti copaci, mari sau mici, se cocoşează, înclinându-se în mod firesc în direcţia în care suflă mistralul, una dintre cele trei urgii care lovesc Provence, celelalte două fiind, cum se ştie sau cum nu se ştie, Durance şi Parlamentul.

În câmpia dimprejur, care seamănă cu un mare lac de colb, ici şi colo moţăie câteva spice de grâu cârnău, pe care cultivatorii din regiune îl plantează, fără îndoială, din pură curiozitate şi care, fiecare, slujeşte drept stinghie de cocoţat pentru câte un greiere, care urmăreşte cu ţârâitul său ascuţit şi monoton călătorii rătăciţi prin această Tebaidă.

De vreo şapte sau opt ani, micul han era ţinut de un bărbat şi o femeie, având drept servitori o fată-n casă numită Trinette şi un băiat, rândaş, care răspundea la numele de Pacaud — dublu ajutor care, de altfel, era mai mult decât suficient pentru treburile casei, de când între Beaucaire şi Aiguemortes se săpase un canal care dusese la înlocuirea cu succes a căruţelor de transport cu vapoarele şi a diligenţelor cu bacurile.

Acest canal, parcă pentru a-l amărî şi mai tare pe nefericitul hangiu pe care îl aducea în sapă de lemn, se afla între Rhônul care îl umplea cu apă şi drumul mare pe care îl golea de trecători, adică la vreo sută de paşi distanţă de hanul pe care tocmai l-am descris scurt, dar cuprinzător.

Jupânul care ţinea acest han era un bărbat de vreo patruzeci sau patruzeci şi cinci de ani, înalt, ciolănos şi nervos, veritabil tip meridional cu ochii săi înfundaţi în orbite şi foarte vioi, cu nasul vulturesc şi dinţii albi ca ai fiarelor carnivore. Părul său, care, în pofida primelor semne ale vârstei, părea că nu se putuse hotărî să încărunţească, era, ca şi barba pe care o purta lungă până la piept, des, creţ şi abia înspicat de câteva fire albe. Obrazul său, oacheş de felul lui, se acoperise cu încă un strat brun, din obiceiul căpătat de sărmanul nenorocit de a sta, de dimineaţă până seara în pragul uşii, ca să vadă dacă, fie pe jos, fie cu trăsura, nu-i venea vreun muşteriu — aşteptare aproape întotdeauna zadarnică şi în timpul căreia nu folosea drept pavăză împotriva arşiţei mistuitoare a soarelui decât o batistă roşie, înnodată în jurul capului, în stilul catârgiilor spanioli. Omul acesta era vechea noastră cunoştinţă, Gaspard Caderousse.

Spre deosebire de el, nevastă-sa, care pe numele de fată o chemase Madeleine Radelle, era o femeie palidă, slabă şi bolnăvicioasă. Născută în împrejurimile Arlesului, deşi îşi păstrase trăsăturile originare ale frumuseţii tradiţionale a femeilor din ţinutul său, îşi văzuse chipul veştejindu-i-se treptat în crizele aproape neîntrerupte ale uneia dintre acele febre cronice, obişnuite printre locuitorii din vecinătăţile iazurilor de la Aiguemortes şi ale mlaştinilor de la Camargue. De aceea, mai mereu zăcea dârdâind în fundul camerei sale de la etaj, fie lungită într-un fotoliu, fie sprijinită cu perne în pat, în vreme ce bărbatul său ieşea în prag — activitatea sa obişnuită, pe care o prelungea cu atât mai cu dragă inimă cu cât, de fiecare dată când se găsea cu ursuza sa jumătate, aceasta îl copleşea cu jelaniile sale necontenite împotriva sorţii, la care bărbatul nu răspundea, de regulă, decât cu aceste cuvinte pline de înţelepciune:

— Taci din gură, Carconta! Asta e voia Domnului!

Porecla nevestei venea de la faptul că Madeleine Radelle se născuse în satul Carconte, situat între Salon şi Lambesc. Or, potrivit unui obicei al ţinutului, după care aproape întotdeauna oamenii sunt desemnaţi printr-o poreclă în loc de numele lor, bărbatul său îi înlocuise numele de Madeleine cu acest apelativ, poate chiar prea blând şi prea melodios pentru graiul ei necioplit.

Cu toate acestea, în ciuda faptului că se prefăcea resemnat în faţa hotărârilor Providenţei, nu trebuie să credem că hangiul nostru nu simţea până în străfundul sufletului amărăciunea sărăciei lucii la care îl adusese blestemăţia aceea de canal de la Beaucaire şi că rămânea nepăsător la

tânguirile necontenite cu care îl sâcâia nevastă-sa. Însă era, ca orice meridional, un om serios şi fără mari pretenţii, dar nespus de orgolios în ceea ce privea imaginea sa în ochii lumii. De pildă, în vremurile sale de belşug, nu lăsa să treacă nici un târg de vite, nici o procesiune de tarască[47] fără a se arăta în lume cu Carconta sa, el în costumul pitoresc al locuitorilor din sudul Franţei, care aminteşte deopotrivă de portul catalan şi de cel andaluz, iar ea în acel fermecător costum al femeilor din Arles, care pare împrumutat din Grecia şi din Arabia. Însă, încetul cu încetul, lanţurile ceasurilor, colierele, brâurile în mii de culori, pieptarele brodate, ilicele de catifea, ciorapii cu modele elegante, jambierele pestriţe, pantofii cu catarame de argint dispăruseră, iar Gaspard Caderousse, fiindcă nu se mai putea înfăţişa la înălţimea splendorii sale apuse, renunţase, pentru el şi pentru nevastă-sa, la toate aceste ceremonii mondene, cărora le auzea, făcându-şi inimă rea, zarva voioasă ajungând până la sărăcăciosul său han — pe care continua să-l păstreze mai degrabă ca acoperiş deasupra capului decât ca local profitabil.

Aşadar, Caderousse se proţăpise, după cum îi era obiceiul, pentru o bună parte a dimineţii în faţa uşii, plimbându-şi privirea melancolică de la peticul de pământ, chel de iarbă, din faţa casei, unde ciuguleau câteva găini, la cele două capete ale drumului pustiu, care se pierdeau, unul înspre miazăzi, iar celălalt înspre miazănoapte, când, deodată, glasul cârâit al nevestei sale îl sili să-şi părăsească postul de observaţie. Intră bodogănind şi urcă la etaj, lăsând totuşi uşa larg deschisă, ca pentru a pofti călătorii să nu-l ocolească.

În clipa în care Caderousse intra în casă, drumul mare despre care am vorbit şi pe care îl străbătuseră privirile sale, era la fel de golaş şi la fel de neumblat ca un deşert la amiază. Drumul se întindea, albicios şi nesfârşit, printre două rânduri de copaci piperniciţi şi este lesne de înţeles că nici un călător, liber de a-şi alege o altă oră a zilei, nu se aventura prin Sahara aceasta înspăimântătoare.

Totuşi, în ciuda tuturor aşteptărilor, dacă ar fi rămas la postul său, Caderousse ar fi putut vedea mijind dinspre Bellegarde un cal şi un călăreţ, înaintând în pasul acela sincer şi prietenos care arată cele mai bune relaţii între cal şi călăreţ. Calul era un jugan, mergând frumos în buiestru. Călăreţul era un preot cu sutana neagră şi purtând pe cap o pălărie cu trei colţuri, în pofida pârjolului dezlănţuit al soarelui de la amiază. Însă amândoi veneau într-un trap foarte domol.

Ajunşi în faţa uşii, cei doi se opriră. Ar fi greu de spus dacă omul oprise calul sau calul îl oprise pe om, dar, în orice caz, călăreţul puse piciorul pe pământ şi, trăgând animalul de căpăstru, se duse să-l priponească de foraibărul unui oblon prăpădit, care nu se mai ţinea decât într-o balama. Apoi, apropiindu-se de uşă, îşi şterse, cu o batistă de bumbac roşie, fruntea şiroind de năduşeală şi bătu de trei ori în prag, cu vârful de fier al bastonului pe care îl ţinea în mână.

Numaidecât sări un uriaş câine negru, care făcu spre el vreo câţiva paşi, lătrând şi arătându-şi colţii albi şi ascuţiţi, într-o dublă demonstraţie de ostilitate, care trăda cât de puţin era obişnuit cu lumea.

În scurt timp, un pas greoi cutremură scara de lemn, construită pe lângă perete, şi pe ea coborî, de-a-ndăratelea şi încovoindu-se, stăpânul sărmanului han la uşa căruia rămăsese preotul.

— Vin acu’! zicea Caderousse, uimit peste măsură. Iată-mă! Mai taci o dată, Margottin! Nu vă fie frică, domnule, latră el, dar nu muşcă. Vreţi nişte vin, nu-i aşa? Căci e o pârdalnică de arşiţă afară... Ah! Iertaţi-mă, se întrerupse Caderousse, văzând cu ce fel de călător avea de-a face. N-am ştiut pe cine am onoarea să primesc. Ce doriţi, ce vă pofteşte inima, domnule abate? Sunt la porunca dumneavoastră.

Preotul îl privi pe hangiu vreo două-trei secunde cu o stăruinţă ciudată şi păru chiar că încerca să-i atragă atenţia şi hangiului asupra lui. Apoi, văzând că trăsăturile acestuia din urmă nu exprimau altceva decât surprinderea de a nu primi un răspuns, socoti că era cazul să pună punct acestei mirări, zicând, cu un foarte pronunţat accent italian:

— Dumneata eşti *signore* Caderousse?

— Da, domnule, răspunse hangiul, probabil încă şi mai mirat de întrebarea aceasta decât fusese de tăcerea de dinainte a abatelui. Eu sunt acela, Gaspard Caderousse, la porunca sfinţiei tale!

— Gaspard Caderousse... Da, cred că acestea erau numele şi prenumele. Ai locuit, odinioară, pe Aleile Meilhan, nu-i aşa? La etajul patru?

— Aşa este.

— Dar, pe când stăteai acolo, nu erai croitor?

— Ba da, numai că am scăpătat cu meseria aceea. E atât de cald în afurisita de Marsilie încât cred că, până la urmă, lumea n-o să se mai îmbrace deloc. Dar, apropo de căldură, n-ai vrea ceva să te răcoreşti, părinte?

— Fie, adu-mi o sticlă din cel mai bun vin al dumitale şi mai vorbim după aceea, dacă vrei, sau nu mai vorbim deloc.

— Cum doreşti dumneata, părinte, zise Caderousse.

Şi, ca să nu piardă acest prilej fără a-şi plasa una dintre ultimele sticle de vin de Cahors care-i mai rămăseseră, Caderousse se grăbi să ridice o trapă, decupată chiar în podeaua acelei încăperi de la parter, care servea deopotrivă de sală de oaspeţi şi de bucătărie.

Când, după vreo cinci minute, apăru din nou, îl găsi pe abate aşezat pe un scăunel, cu un cot sprijinit de o masă lungă, în vreme ce Margottin, care părea că făcuse pace cu el, o dată ce pricepuse că, în pofida obiceiului, călătorul acesta ciudat va servi ceva la han, îşi întinsese grumazul descărnat peste genunchiul său şi-l privea cu ochi galeşi.

— Eşti singur? îl întrebă abatele pe hangiu, în vreme ce acesta îi punea înainte sticla de vin şi un pahar.

— Oh, Doamne, da! Singur sau pe-aproape, domnule abate, căci nevastă-mea nu mă poate ajuta cu nimic, întrucât este veşnic bolnavă, biata Carconta.

— Aha, eşti căsătorit! zise preotul cu un soi de curiozitate, aruncând o privire în jur care părea să aprecieze, la neînsemnata sa valoare, puţinul mobilier al sărmanei gospodării.

— Ţi se pare că nu sunt prea bogat, nu-i aşa, domnule abate? zise oftând Caderousse. Dar ce să-i faci? Nu-i de ajuns să fii om cinstit ca să-ţi meargă bine în lumea asta.

Abatele îl ţintui cu o privire pătrunzătoare.

— Da, om cinstit, cu asta mă pot lăuda, părinte, adăugă hangiul înfruntând privirea abatelui, cu o mână la piept şi mişcându-şi capul de sus în jos. Şi, în vremurile noastre, nu toată lumea poate spune asta.

— Cu atât mai bine, dacă lucrul cu care te lauzi este adevărat, zise abatele, căci eu sunt pe deplin încredinţat că, odată şi-odată, omul cinstit este răsplătit, iar cel rău este pedepsit.

— Dumitale îţi dă mâna să vorbeşti aşa, părinte, căci asta este meseria dumitale, răspunse Caderousse cu amărăciune. La urma urmei, oricine este liber să se îndoiască de adevărul spuselor dumitale.

— Greşeşti, vorbind astfel, domnule, zise abatele, căci poate chiar eu o să fiu pentru dumneata, cât de curând, o dovadă pentru aceste spuse.

— Ce vrei să zici? întrebă Caderousse cu un aer uimit.

— Vreau să zic că trebuie, mai întâi, să mă asigur că dumneata eşti cel cu care am eu treabă.

— Şi ce dovadă vrei să-ţi dau?

— L-ai cunoscut cumva, prin 1814 sau 1815, pe un marinar pe nume Dantès?

— Dantès?!... Dacă l-am cunoscut pe bietul Edmond?! Cred şi eu! Era chiar unul dintre cei mai buni prieteni ai mei! strigă Caderousse, a cărui faţă se împurpură deodată, în vreme ce ochii limpezi şi liniştiţi ai abatelui păreau că se măresc cât să-l cuprindă cu totul pe cel întrebat.

— Da, cred că Edmond îl chema.

— Dacă îl chema Edmond, bietul băiat?! Cred şi eu! La fel de adevărat cum mă cheamă pe mine Gaspard Caderousse. Ce s-a întâmplat, părinte, cu bietul Edmond? continuă hangiul. L-aţi cunoscut? Mai trăieşte? E liber? E bine?

— A murit în închisoare, mai deznădăjduit şi mai nenorocit decât ocnaşii care îşi târăsc ghiuleaua de picior în ocna din Toulon.

O paloare de moarte luă locul îmbujorării care-i năpădise mai devreme faţa lui Caderousse. Întoarse capul într-o parte, iar abatele îl văzu ştergându-şi o lacrimă cu colţul baticului roşu care îi împodobea scăfârlia.

— Bietul băiat! murmură Caderousse. Ei bine, iată încă o dovadă că e cum ţi-am spus eu, domnule abate: bunul Dumnezeu nu este bun decât pentru cei răi. Ah! continuă Caderousse, cu limbajul acela colorat al oamenilor din Sud. De vreme ce lumea merge din rău în mai rău, să curgă, atunci, din cer, două zile pucioasă şi o oră foc şi cu asta basta!

— Mi se pare că ai ţinut la băiatul ăsta din toată inima, domnule, observă abatele.

— Da, l-am iubit într-adevăr, zise Caderousse, deşi mă pot învinovăţi că, pentru o clipă, i-am pizmuit norocul. Dar, de atunci, îţi jur, pe onoarea mea de Caderousse, că i-am plâns amarnic soarta nefericită.

Se lăsă un moment de tăcere, timp în care privirea stăruitoare a abatelui nu conteni să cerceteze chipul expresiv al hangiului.

— Aşadar, l-ai cunoscut şi dumneata pe bietul băiat? reîncepu Caderousse.

— Am fost chemat la căpătâiul său, pentru a-i da, înainte de moarte, ultima mângâiere a religiei, răspunse abatele.

— Şi din ce pricină a murit? întrebă Caderousse cu glas gâtuit.

— Păi, din ce pricină mori în închisoare, când mori la treizeci de ani, dacă nu chiar din pricina închisorii?

Caderousse îşi şterse năduşeala care-i şiroia pe frunte.

— Ceea ce este ciudat în toate acestea, continuă abatele, este că Dantès, pe patul de moarte, pe crucea lui Hristos căruia îi săruta picioarele, mi-a jurat că nu ştia adevăratul motiv al întemniţării lui.

— E adevărat, e adevărat, murmură Caderousse, n-avea de unde să ştie. Nu, domnule părinte, nu minţea, bietul băiat.

— Tocmai pentru acest lucru m-a însărcinat pe mine să lămuresc de unde i s-a tras nenorocirea, pe care el n-a izbutit niciodată să şi-o lămurească singur, şi să-i îndrept renumele, dacă i-ar fi fost cumva pătat.

Şi ochii abatelui, privind din ce în ce mai fix, sorbeau expresia mohorâtă care apăruse pe chipul lui Caderousse.

— Un englez bogat, continuă abatele, tovarăşul său de necaz, eliberat din închisoare la A Doua Restauraţie, avea un diamant de mare preţ. Când a ieşit din închisoare, a ţinut să i-l lase lui Dantès, în semn de recunoştinţă pentru faptul că, în timpul unei boli de care suferise, Dantès îl îngrijise ca un frate. În loc să se folosească de diamant pentru a-şi mitui gardienii, care, de altfel, l-ar fi putut primi şi trăda după aceea, el l-a păstrat cu multă grijă, pentru cazul în care ar fi ieşit din închisoare, căci, dacă ar fi fost eliberat, viitorul său ar fi fost asigurat doar prin vânzarea acestui singur diamant.

— Prin urmare, era, cum ai spus dumneata, un diamant de mare preţ? întrebă Caderousse cu ochii aprinşi.

— Depinde, totu-i relativ, răspunse abatele. Pentru Edmond era de mare preţ. Fusese estimat la cincizeci de mii de franci.

— Cincizeci de mii de franci! exclamă Caderousse. Atunci era cât o nucă de mare?

— Nu, nu chiar atât, zise abatele, dar o să te poţi convinge cu ochii dumitale, căci îl am la mine.

Caderousse părea că scotoceşte pe sub sutana abatelui, după locul unde se afla comoara despre care vorbea.

Abatele scoase din buzunar o cutiuţă de şagrin negru, o deschise şi făcu să strălucească sub ochii uluiţi ai lui Caderousse, minunea scânteietoare, montată pe un inel admirabil lucrat.

— Şi acesta preţuieşte cincizeci de mii de franci?

— Fără montură, care este şi ea de valoare, zise abatele.

Şi închise la loc cutiuţa, vârând înapoi în buzunar briliantul care continua să sclipească în ochii minţii lui Caderousse.

— Dar cum de-a ajuns diamantul în mâna dumitale, domnule abate? întrebă Caderousse. Te-a numit oare Edmond moştenitorul lui?

— Nu moştenitorul, ci executorul său testamentar. „Am avut trei prieteni buni şi o logodnică, mi-a spus el. Toţi patru, sunt convins, mă plâng amar. Unul dintre aceşti buni prieteni se numea Caderousse...”.

Pe Caderousse îl trecură fiorii.

— „Celălalt, continuă abatele, fără să dea semne că ar fi observat emoţia lui Caderousse, celălalt se numea Danglars. Al treilea, a adăugat el, deşi era rivalul meu, mă iubea deopotrivă...”

Un zâmbet diabolic îi lumină trăsăturile lui Caderousse, care făcu o mişcare pentru a-l opri pe abate.

— Aşteaptă, zise abatele, lasă-mă să termin şi, dacă ai să-mi spui ceva, poţi s-o faci îndată după aceea. „Celălalt, deşi rivalul meu, mă iubea deopotrivă şi se numea Fernand. Cât despre logodnica mea, ea se numea...” Uite că nu-mi mai aduc aminte numele logodnicei, făcu abatele.

— Mercédès, zise Caderousse.

— Ah, da! Aşa e! urmă abatele, cu un suspin înăbuşit. Mercédès!

— Ei bine? întrebă Caderousse.

— Dă-mi o cană cu apă! ceru abatele.

Caderousse se grăbi să-i îndeplinească dorinţa.

Abatele umplu paharul şi bău câteva înghiţituri.

— Unde rămăsesem? întrebă el, aşezând paharul pe masă.

— Logodnica se numea Mercédès.

— Da, aşa e. „Te vei duce la Marsilia...” Sunt tot cuvintele lui Dantès, pricepi dumneata?

— Foarte clar.

— „Vei vinde acest diamant, vei împărţi suma luată în cinci părţi egale şi le vei da câte una fiecăruia dintre aceşti buni prieteni ai mei, singurele fiinţe care m-au iubit pe lume!”

— Cum cinci părţi? sări Caderousse. Mi-ai vorbit doar despre patru persoane.

— Pentru că a cincea a murit, după cum mi s-a spus... A cincea era tatăl lui Dantès.

— Vai, da! zise Caderousse, tulburat de sentimentele care se învolburau în pieptul lui. Vai, da, bietul om, a murit.

— Mi s-a spus asta la Marsilia, răspunse abatele, făcând un efort ca să pară nepăsător, dar a trecut atât de multă vreme de când a murit, încât n-am putut afla nici un amănunt... Ştii dumneata ceva despre cum a sfârşit bătrânul?

— Ei! zise Caderousse. Cine ar putea ştii asta mai bine decât mine?... Locuiam uşă-n uşă cu bietul om... Ei, Doamne, da! La nici un an după dispariţia fiului său, a murit, sărmanul bătrân!

— Dar de ce a murit?

— Medicii au numit boala... o gastroenterită, cred. Cei care îl cunoşteau au spus că a murit de durere... Iar eu, care aproape că l-am văzut murind sub ochii mei, spun că a murit...

Caderousse se opri.

— De ce a murit? repetă cu mare nelinişte preotul.

— Ei bine, a murit de foame!

— De foame? strigă abatele, tresărind puternic pe scăunelul său. De foame! Nici animalele cele mai josnice nu mor de foame! Câinii care rătăcesc pe drumuri tot mai găsesc o mână miloasă care să le azvârle o bucată de pâine! Şi un om, un creştin, a murit de foame, în mijlocul altor oameni care îşi zic creştini ca şi el? Cu neputinţă! Oh, e cu neputinţă!

— Eu am spus ce-am spus, se apără Caderousse.

— Şi rău ai făcut, zise un glas de pe scară. De ce te amesteci tu?

Cei doi bărbaţi se întoarseră şi văzură, printre stinghiile balustradei, chipul bolnăvicios al Carcontei. Se târâse până acolo şi trăsese cu urechea la discuţie, aşezată pe ultima treaptă, cu capul sprijinit pe genunchi.

— De ce-ţi bagi tu nasul, nevastă? zise Caderousse. Domnul părinte cere informaţii şi buna-cuviinţă mă obligă să i le dau.

— Da, dar prudenţa te obligă să nu i le dai. Cine ţi-a zis ţie în ce scop îţi cere să vorbeşti, neghiobule?

— Într-unul foarte bun, doamnă, ţi-aş răspunde eu, zise abatele. Bărbatul dumitale n-are de ce se teme, câtă vreme răspunde sincer.

— N-are de ce se teme, vezi să nu! Începeţi cu făgăduieli îmbietoare şi vă mulţumiţi, la sfârşit, să spuneţi că nu trebuie să ne temem de nimic. Apoi, plecaţi fără să vă ţineţi nici una dintre făgăduielile voastre şi, într-o bună zi, pe capul oamenilor sărmani cade nenorocirea, fără să ştie de unde li se trage.

— Fii liniştită, femeie, n-o să cadă pe capul vostru nici o nenorocire din partea mea, te asigur.

Carconta bombăni câteva vorbe de neînţeles, îşi puse din nou capul pe genunchi, de unde şi-l ridicase o clipă, şi reîncepu să tremure din pricina frigurilor, lăsându-şi bărbatul să-şi continue nestingherit discuţia, dar aşezându-se astfel încât să nu piardă nici un cuvinţel.

Între timp, abatele băuse alte câteva înghiţituri de apă şi îşi recăpătase stăpânirea de sine.

— Bine, dar, reîncepu el, nefericitul bătrân era părăsit chiar de toată lumea, de a sfârşit de o asemenea moarte?

— Oh, părinte, răspunse Caderousse, n-a murit pentru că Mercédès, catalana, sau pentru că domnul Morrel l-ar fi părăsit, ci pentru că bietul bătrân nu-l mai putea deloc suferi pe Fernand, acelaşi Fernand despre care Dantès ţi-a spus că ar fi fost unul dintre prietenii săi.

— Adică, nu-i era? făcu abatele.

— Gaspard, Gaspard! şuieră femeia din vârful scării. Bagă de seamă la ce spui!

Caderousse făcu un gest de nerăbdare şi, fără a-i da vreun alt răspuns celei care îl întrerupsese:

— Poate fi cineva prieten cu omul căruia îi râvneşte femeia? îi răspunse el abatelui. Dantès, care avea o inimă de aur, îi numea pe toţi oamenii aceştia prietenii lui... Bietul Edmond! Într-adevăr, mai bine că n-a ştiut nimic, s-ar fi chinuit prea mult să-i ierte, în clipa morţii... Şi, orice s-ar zice, continuă Caderousse în felul său de a vorbi, care nu era lipsit de un soi de poezie neşlefuită, mie mi-este mult mai frică de blestemul morţilor decât de ura celor vii.

— Cap sec! zise Carconta.

— Aşadar ştii, continuă abatele, ce i-a făcut Fernand lui Dantès?

— Dacă ştiu? Cred şi eu că ştiu!

— Atunci, vorbeşte!

— Gaspard, fă ce vrei, tu eşti stăpânul, zise femeia. Dar, dacă m-ai asculta, n-ai povesti nimic.

— De data asta, nevastă, cred că ai dreptate, zise Caderousse.

— Adică, nu vrei să spui nimic? întrebă abatele.

— La ce bun? zise Caderousse. Dacă băiatul ar fi fost în viaţă şi ar fi venit la mine ca să afle adevărul, o dată pentru totdeauna, despre toţi prietenii şi duşmanii săi, n-aş fi zis nu. Dar el e în pământ, după câte mi-ai spus dumneata, şi nu mai poate nici să simtă ură, nici să se răzbune. Să uităm toate acestea.

— Atunci, zise abatele, vrei să le dau oamenilor acelora, pe care dumneata îi acuzi că au fost josnici şi falşi prieteni, o răsplată menită prietenilor credincioşi?

— Adevărat, ai dreptate, zise Caderousse. De altfel, cât ar însemna acum pentru ei moştenirea de la bietul Edmond? O picătură de apă într-un ocean!

— Fără a mai pune la socoteală că oamenii aceia te-ar putea zdrobi cu un singur gest, zise nevasta.

— Cum aşa? Vrei să spui că oamenii aceia au devenit bogaţi şi puternici?

— Nu cunoşti povestea lor?

— Nu, povesteşte-mi-o dumneata!

Caderousse păru că stă o clipă pe gânduri.

— Nu, pe cuvânt, zise el, ar dura prea mult.

— Ai toată libertatea din lume să taci, prietene, zise abatele cu accentul celei mai profunde nepăsări, şi îţi respect scrupulele. De altfel, ceea ce faci acum este fapta unui om cu adevărat bun. Să nu mai vorbim despre asta! La urma urmei, cu ce eram eu însărcinat? Cu o simplă formalitate. O să vând, aşadar, diamantul acesta.

Şi scoase diamantul din buzunar, deschise cutiuţa şi îi jucă iarăşi apele în ochii uluiţi ai lui Caderousse.

— Vino să vezi, nevastă! zise acesta din urmă, cu glas răguşit.

— Un diamant? zise Carconta, ridicându-se şi coborând scara cu un pas destul de ferm. Ce-i cu diamantul ăsta?

— Cum, n-ai auzit, nevastă? zise Caderousse. Este un diamant pe care băiatul nostru ni l-a lăsat moştenire — tatălui său, în primul rând, apoi celor trei prieteni ai săi, Fernand, Danglars şi eu, şi apoi lui Mercédès, logodnica lui. Diamantul valorează cincizeci de mii de franci.

— Oh, frumos giuvaier! zise ea.

— Adică, a cincea parte din suma aceasta e a noastră? întrebă Caderousse.

— Da, domnule, răspunse abatele, plus partea tatălui lui Dantès, pe care mă cred îndreptăţit să o împart la toţi patru.

— Şi de ce, mă rog, la toţi patru? întrebă Carconta.

— Pentru că patru erau prietenii lui Edmond.

— Nu sunt prieteni cei care trădează! murmură înăbuşit, la rândul ei, femeia.

— Da, da, zise Caderousse, tocmai asta spuneam şi eu, că este aproape o profanare, un sacrilegiu să răsplăteşti trădarea, poate chiar crima.

— Voi aţi vrut-o, răspunse liniştit abatele, vârând din nou diamantul în buzunarul sutanei. Acum, daţi-mi adresa prietenilor lui Edmond, ca să îi pot îndeplini ultimele dorinţe.

Năduşeala se scurgea în picături mari pe fruntea lui Caderousse. Îl văzu pe abate ridicându-se, îndreptându-se către uşă, ca pentru a arunca un ochi să vadă ce-i mai făcea calul, şi întorcându-se.

Caderousse şi nevastă-sa se uitau unul la altul cu o expresie de nedescris în cuvinte.

— Diamantul ar fi numai al nostru, zise Caderousse.

— Crezi? replică femeia.

— Un om al Bisericii n-ar urmări să ne păcălească.

— Fă cum vrei! zise femeia. Eu una nu mă amestec!

Şi porni înapoi să urce scara, dârdâind din tot corpul, cu dinţii clănţănindu-i în gură, în ciuda faptului că era o căldură nesuferită.

Pe ultima treaptă, se opri o clipă.

— Gândeşte-te bine, Gaspard! zise ea.

— M-am hotărât, zise Caderousse.

Carconta intră din nou în odaia sa, scoţând un oftat. Se auzi tavanul scârţâind sub paşii săi, până ce ajunse la fotoliul în care se prăbuşi, cu zgomot surd.

— Te-ai hotărât să ce? întrebă abatele.

— Să-ţi povestesc totul, răspunse hangiul.

— Cred, într-adevăr, că este cel mai bun lucru de făcut, zise preotul. Nu pentru că ţin să ştiu lucrurile pe care vrei să mi le ascunzi, dar, în sfârşit, dacă poţi să mă ajuţi să împart moştenirea după ultima dorinţă a testatorului, ar fi mai bine.

— Aşa trag şi eu nădejde, răspunse Caderousse, cu obrajii aprinşi de roşeaţa speranţei şi a lăcomiei.

— Te ascult, zise abatele.

— Stai puţin, răspunse Caderousse. Am putea fi întrerupţi în momentul cel mai interesant şi asta ar fi tare neplăcut. De altfel, nu-i nevoie să mai ştie cineva că ai venit dumneata aici.

Se duse la uşa hanului şi o încuie, peste care, ca o măsură de precauţie în plus, lăsă şi drugul cu care o baricada noaptea.

În acest timp, abatele îşi alesese locul de unde să asculte în voie: se aşezase într-un colţ, astfel încât să rămână în umbră, în schimb lumina să cadă din plin pe chipul hangiului. Ţinându-şi capul plecat şi mâinile împreunate sau, mai bine zis, încleştate, se pregătea să asculte cu toată atenţia.

Caderousse trase un scăunel lângă el şi se aşeză în faţa abatelui.

— Ţine minte că eu nu te îmboldesc în nici un fel! se mai auzi vocea tremurătoare a Carcontei, de parcă, prin tavan, putea vedea şi ea scena care se pregătise.

— Bine, bine, zise Caderousse, gata cu asta! Iau totul asupra mea!

Şi începu.

---

47 Balaur legendar de care Sfânta Marta a scăpat Tarasconul, episod reprezentat în serbările populare.

XXVII Povestirea

— Înainte de toate, zise Caderousse, trebuie, domnule, să te rog să-mi făgăduieşti ceva.

— Ce anume? întrebă abatele.

—Că niciodată, dacă o să te foloseşti în vreun fel de amănuntele pe care o să ţi le spun, nu se va afla că aceste amănunte le ştii de la mine, căci oamenii despre care o să-ţi povestesc sunt bogaţi şi puternici, şi, dacă o să mă atingă doar cu vârful degetelor, o să mă facă praf ca şi când aş fi de sticlă.

— Fii liniştit, prietene, zise abatele, sunt preot, iar spovedaniile rămân pe veci pecetluite în mine. Adu-ţi aminte că nu avem alt scop decât să îi îndeplinim cum se cuvine ultimele dorinţe ale prietenului nostru. Vorbeşte, aşadar, fără părtinire, fără ură. Spune adevărul, tot adevărul! Nu-i cunosc şi n-o să-i cunosc, probabil, niciodată pe oamenii despre care o să-mi vorbeşti. De altfel, eu sunt italian şi nu francez, aparţin Domnului şi nu oamenilor, şi o să mă întorc la mănăstirea mea, din care am ieşit doar pentru a-i îndeplini ultimele dorinţe unui muribund.

Această făgăduială limpede păru să-i mai dea lui Caderousse puţină încredere.

— Ei bine, în cazul acesta, zise Caderousse, vreau sau, aş zice chiar mai mult, trebuie să-ţi schimb părerea, greşită, asupra acestor prietenii pe care bietul Dantès îi credea sinceri şi devotaţi.

— Să începem cu tatăl său, dacă vrei, zise abatele. Edmond mi-a vorbit mult despre acest bătrân pentru care nutrea o dragoste profundă.

— Povestea este tristă, domnule, zise Caderousse, dând din cap. Cunoşti, probabil, începuturile.

— Da, răspunse abatele, Edmond mi-a povestit cum au stat lucrurile până în momentul în care a fost arestat, într-o mică tavernă, din apropiere de Marsilia.

— La *Réserve*! O, Doamne, da! Mai văd şi acum scena, de parcă aş mai fi acolo.

— Nu l-au arestat chiar la ospăţul său de logodnă?

— Ba da, şi ospăţul care începuse vesel a avut un sfârşit trist. A intrat un comisar de poliţie, urmat de patru puşcaşi, şi Dantès a fost arestat.

— Iată unde se opreşte firul celor pe care le ştiu eu, domnule, zise preotul. Dantès însuşi nu mai ştia nimic altceva decât ceea ce i se întâmplase lui direct, fiindcă niciodată n-o mai văzuse pe vreuna dintre cele cinci persoane pe care ţi le-am numit, nici nu mai auzise despre ele.

— Ei bine, Dantès odată arestat, domnul Morrel a dat fuga să afle amănunte. Ceea ce a aflat a fost foarte trist. Bătrânul s-a întors singur la el acasă, şi-a dezbrăcat costumul de nuntă plângând şi s-a învârtit toată ziulica în sus şi-n jos prin odaia sa. Nici seara nu s-a culcat, căci eu locuiam chiar sub apartamentul său şi l-am auzit plimbându-se toată noaptea. Nici eu, trebuie s-o mărturisesc, n-am închis un ochi în noaptea aceea, căci durerea sărmanului tată mă răscolea şi pe mine şi fiecare dintre paşii lui îmi zdrobea inima, de parcă şi-ar fi pus într-adevăr piciorul pe pieptul meu.

A doua zi, Mercédès a venit la Marsilia ca să implore sprijinul domnului Villefort. N-a obţinut nimic, dar, fiindcă tot venise în oraş, i-a făcut o vizită şi bătrânului. Când l-a văzut atât de mâhnit şi atât de abătut, când a înţeles că petrecuse toată noaptea fără să se întindă o clipă în pat şi că nu mai mâncase din ajun, a vrut să-l ia la ea, ca să-l îngrijească, dar bătrânul nu s-a înduplecat nici în ruptul capului.

„Nu, zicea el, n-o să-mi părăsesc casa, căci pe mine mă iubeşte bietul meu copil mai presus decât orice pe lume şi, dacă iese din închisoare, la mine o să dea fuga să mă vadă mai întâi. Ce-ar zice el, dacă n-aş fi aici, aşteptându-l?”

Eu am ascultat toată discuţia de la fereastră, căci mi-aş fi dorit ca Mercédès să-l convingă pe bătrân să meargă cu ea. Paşii lui răsunându-mi zi de zi în cap nu-mi îngăduiau nici o clipă de odihnă.

— Dar n-ai urcat până la bătrân, ca să încerci să-l mângâi? întrebă preotul.

— Ah, domnule! răspunse Caderousse. Nu încerci să-i mângâi decât pe cei care vor să fie mângâiaţi, iar el nu voia. Pe de altă parte, nu ştiu de ce, dar mi se părea că nu-i făcea deloc plăcere să mă vadă. Totuşi, într-una din nopţi, când i-am auzit plânsul cu sughiţuri, n-am mai putut îndura şi am urcat. Însă, când am ajuns la uşă, nu mai suspina, ci se ruga. Ce spunea, ce cuvinte mişcătoare şi ce fierbinţi implorări, n-aş putea să vă redau, domnule, însă era mai mult decât evlavie, era mai mult decât durere. Atunci, eu, care nu sunt nici habotnic, dar nu-i înghit nici pe iezuiţi, mi-am zis în ziua aceea: Ferice de mine, într-adevăr, că sunt singur pe lume, căci, dacă aş fi fost tată şi aş fi simţit o durere asemănătoare cu a bietului bătrân,

cum n-aş fi avut de unde găsi în mintea sau în inima mea tot ce îi spunea el bunului Dumnezeu, m-aş fi aruncat fără şovăială în mare, ca să nu mai sufăr atâta.

— Bietul tată! şopti abatele.

— Din zi în zi, trăia tot mai singur şi tot mai departe de lume! Domnul Morrel şi Mercédès veneau adesea să-l vadă, dar găseau uşa încuiată. Şi, cu toate că eu eram foarte sigur că era acasă, nu răspundea nimănui. Într-o zi când, în pofida obiceiului său, o primise pe Mercédès, şi când biata copilă, şi ea pradă disperării, încerca totuşi să-l încurajeze:

„Crede-mă, fiica mea, i-a zis el, Edmond a murit. Şi, în loc să-l aşteptăm noi pe el, el este cel care ne aşteaptă pe noi. Eu sunt într-adevăr fericit, fiindcă sunt cel mai bătrân şi, prin urmare, o să fiu primul care o să-l reîntâlnească”.

Oricât de bun ai fi, vezi dumneata, renunţi curând să îi mai vizitezi pe cei care te mâhnesc. Bătrânul Dantès a sfârşit prin a rămâne absolut singur. Nu mai vedeam urcând până la el decât, din când în când, nişte necunoscuţi, care coborau apoi cu câte un pachet prost ascuns. Eu am înţeles încă de pe atunci ce era cu pachetele alea: îşi vindea, unul după altul, toate lucrurile, pentru a avea din ce trăi. În cele din urmă, bietul om a ajuns la capătul resurselor sale. Era dator chiria pe trei trimestre. A fost ameninţat că o să fie dat afară. A mai cerut opt zile păsuire şi i s-au dat. Cunosc acest amănunt pentru că proprietarul a venit pe la mine, de îndată ce a ieşit de la el.

În timpul primelor trei zile, l-am auzit plimbându-se prin odaie, ca de obicei, dar, în cea de-a patra, n-am mai auzit nimic. Mi-am făcut curaj şi am urcat. Uşa era încuiată, dar, prin gaura cheii, l-am zărit, atât de palid şi atât de slăbit, încât, socotindu-l foarte bolnav, i-am trimis vorbă domnului Morrel şi am dat fuga la Mercédès. Amândoi s-au grăbit să vină. Domnul Morrel a adus şi un doctor. Doctorul a declarat că are gastroenterită şi i-a prescris să ţină regim. Eram de faţă, domnule, şi n-o să uit niciodată zâmbetul bătrânului auzind această recomandare.

De atunci, deschidea uşa oricui, căci avea o scuză ca să nu mai mănânce — doar doctorul îi prescrisese să ţină regim.

Abatelui îi scăpă un soi de geamăt.

— Povestea asta te-a mişcat, nu-i aşa, părinte? zise Caderousse.

— Da, răspunse abatele, este înduioşătoare.

— Mercédès s-a întors. L-a găsit atât de schimbat încât, la fel ca prima dată, a vrut să-l ia şi să-l ducă la ea acasă. De aceeaşi părere era şi domnul

Morrel, care voia să-l ia pe sus, cu de-a sila. Dar atât a protestat bătrânul, încât li s-a făcut frică. Mercédès a rămas la căpătâiul patului său. Domnul Morrel s-a retras, făcându-i semn catalanei că îi lăsase o pungă cu bani, pe poliţa căminului. Însă, înarmat cu reţeta doctorului, bătrânul n-a vrut să pună gura pe nimic. În sfârşit, după nouă zile de deznădejde şi post negru, bătrânul şi-a dat duhul, blestemându-i pe cei care îi aduseseră nenorocirea şi spunându-i lui Mercédès:

„Dacă o să-l mai vezi pe Edmond al meu, spune-i că am murit binecuvântându-l”.

Abatele se ridică, făcu de vreo două ori înconjurul încăperii, ducându-şi mâna tremurătoare la gâtul său uscat.

— Şi dumneata crezi că a murit...

— De foame... domnule, de foame, zise Caderousse. Sunt tot atât de sigur de asta pe cât sunt de sigur că suntem doi creştini aici de faţă.

Cu mâna zvâcnindu-i nestăpânit, abatele apucă paharul de apă, încă pe jumătate plin, îl goli dintr-odată şi se aşeză la loc, cu ochii înroşiţi şi cu obrajii livizi.

— Trebuie să recunoşti că e o mare nenorocire! zise el cu glas răguşit.

— Cu atât mai mult, domnule, cu cât n-a fost deloc mâna lui Dumnezeu, ci numai oamenii au pricinuit-o.

— Atunci, să trecem la aceşti oameni, zise abatele, dar, bagă de seamă, continuă el cu un aer de-a dreptul ameninţător, ai făgăduit să-mi spui totul! Hai să auzim, cine sunt cei care i-au împins pe fiu să moară de deznădejde şi pe tată de foame?

— Doi oameni care îl pizmuiau, domnule, unul din dragoste, celălalt din ambiţie: Fernand şi Danglars.

— Şi cum s-a manifestat invidia asta, mă rog?

— L-au denunţat pe Edmond ca agent bonapartist.

— Dar care dintre cei doi l-a denunţat, care dintre cei doi a fost adevăratul vinovat?

— Amândoi, domnule. Unul a scris scrisoarea, celălalt a pus-o la poştă.

— Şi unde a fost întocmită scrisoarea asta?

— Chiar la *Réserve*, în ajunul nunţii.

— Chiar aşa a fost, chiar aşa, murmură abatele. O, Faria, Faria! Cum mai cunoşteai tu oamenii şi lucrurile!

— Ce spuneţi, domnule? întrebă Caderousse.

— Nimic, răspunse preotul. Continuă!

— Danglars a fost cel care a scris denunţul, cu mâna stângă, ca să nu i se recunoască scrisul, iar Fernand a fost cel care l-a trimis.

— Bine, strigă deodată abatele, dar erai şi dumneata acolo!

— Eu? zise Caderousse uluit. Cine ţi-a spus că eram şi eu acolo?

Abatele îşi dădu seama că o luase înainte.

— Nimeni, răspunse el, dar ca să fii atât de bine la curent cu toate aceste amănunte, nu se poate decât să fi fost de faţă.

— E adevărat, zise Caderousse cu glas înăbuşit, eram şi eu acolo.

— Şi nu te-ai împotrivit la o asemenea mârşăvie? făcu abatele. Atunci, eşti complicele lor!

— Domnule, zise Caderousse, îmi tot dăduseră amândoi să beau până când aproape că-mi pierdusem minţile. Abia de mai vedeam, ca prin ceaţă. Am zis tot ce putea zice un om în starea mea, dar amândoi mi-au răspuns că voiau să facă doar o glumă şi că gluma asta n-o să aibă urmări.

— Dar a doua zi, domnule, a doua zi ai văzut bine că a avut urmări şi, cu toate acestea, n-ai spus nimic. Totuşi erai de faţă când a fost arestat.

— Da, domnule, eram de faţă şi voiam să vorbesc, voiam să dau totul în vileag, dar m-a oprit Danglars.

„Şi dacă, din întâmplare, chiar este vinovat? mi-a zis el. Dacă într-adevăr a făcut escală pe Insula Elba, dacă într-adevăr a fost însărcinat să ducă o scrisoare la comitetul bonapartist din Paris? Păi, dacă se găseşte scrisoarea asta asupra lui, cei care l-au apărat o să fie socotiţi complici.”

Mărturisesc că mie îmi era frică de politica de atunci. Am tăcut. A fost o laşitate, de acord, dar n-a fost o crimă.

— Înţeleg, ai lăsat lucrurile să meargă, atâta tot.

— Da, domnule, răspunse Caderousse, şi asta îmi apasă cugetul zi şi noapte. I-am cerut de nenumărate ori iertare lui Dumnezeu, ţi-o jur, cu atât mai mult cu cât fapta aceasta, singura pe care mi-o pot într-adevăr reproşa, din toată viaţa mea, este, fără îndoială, pricina tuturor necazurilor mele. Ispăşesc o clipă de egoism. De aceea întotdeauna îi zic mereu Carcontei, când se plânge: „Taci din gură, nevastă, asta e voia Domnului!”.

Şi Caderousse îşi lăsă capul în piept, dând toate semnele unei adevărate căinţe.

— Bine, domnule, zise abatele, ai vorbit cu sinceritate. Cine se învinovăţeşte astfel îşi merită iertarea.

— Din păcate, zise Caderousse, Edmond e mort şi tocmai el nu m-a iertat.

— N-a ştiut..., zise abatele.

— Dar ştie acum, probabil, răspunse Caderousse. Se zice că morţii ştiu totul.

Se lăsă un moment de tăcere. Abatele se ridicase şi se plimba gânditor. Se întoarse la locul său şi se aşeză.

— Mi-ai pomenit deja de vreo două sau trei ori despre un anumit domn Morrel. Cine era omul acesta?

— Era armatorul *Faraonului*, domnule, patronul lui Dantès.

— Şi ce rol a jucat el în toată povestea aceasta foarte tristă? întrebă abatele.

— Rolul unui om cinstit, curajos şi simţitor, domnule. De douăzeci de ori a intervenit pentru Edmond. Când s-a întors împăratul, a scris, a rugat, a ameninţat... Până acolo încât, la A Doua Restauraţie, a suferit mult, fiind persecutat ca bonapartist. De douăzeci de ori, cum ţi-am spus, a venit la tatăl lui Dantès, încercând să-l ia la el acasă şi, cu o zi sau două înainte de moartea bătrânului, şi pe-asta ţi-am mai spus-o, a lăsat la plecare o pungă cu bani pe poliţa căminului, din care i s-au plătit datoriile bietului om şi s-au îngrijit de cele trebuincioase la înmormântare, astfel că sărmanul bătrân a putut barem să moară aşa cum a trăit, fără să-i facă nimănui vreo pagubă de bani. Mai păstrez şi acum punga aceea, o pungă mare, îmbrăcată în plasă roşie.

— Şi, întrebă abatele, acest domn Morrel mai trăieşte?

— Da, zise Caderousse.

— În cazul acesta, reluă abatele, trebuie să fie un om binecuvântat de Dumnezeu, trebuie să fie bogat... fericit... nu?

Caderousse zâmbi amar.

— Da, fericit ca mine, zise el.

— Cum se poate, domnul Morrel să fie nefericit? strigă abatele.

— E în pragul mizeriei, domnule, ba, mai mult, e în pragul dezonoarei.

— Cum aşa?

— Da, răspunse Caderousse, aşa e. După douăzeci şi cinci de ani de muncă, după ce dobândise cea mai onorabilă poziţie în comerţul Marsiliei, domnul Morrel s-a ruinat cu desăvârşire. A pierdut cinci vase în doi ani, a trecut la un pas de trei falimente îngrozitoare şi nu mai trage nădejde decât de la *Faraon*, aceeaşi corabie pe care o comanda bietul Dantès şi care trebuie să sosească, zilele astea, din Indii, cu o încărcătură de cârmâz şi indigo. Dacă şi corabia asta dă greş, ca şi celelalte, e pierdut.

— Şi, mai întrebă abatele, are nevastă, are copii, nefericitul?

— Da, are o nevastă care, în toate nenorocirile astea s-a purtat ca o sfântă. Are o fată, care urma să se mărite cu un băiat pe care-l iubea, dar pe care familia lui nu mai vrea să-l lase să ia de soţie pe fiica unuia ruinat. Şi mai are un fiu, locotenent în armată, dar, înţelegeţi prea bine, toate acestea îi sporesc durerea tatălui în loc să i-o îndulcească. Dacă ar fi fost singur, şi-ar fi zburat creierii şi cu asta basta!

— E cumplit! murmură preotul.

— Iată cum îi răsplăteşte Dumnezeu pe cei virtuoşi, domnule, zise Caderousse. Uite, eu, care n-am făcut niciodată vreun rău, în afară de fapta pe care v-am povestit-o, acum mă zbat în sărăcie. Eu, după ce mi-am văzut biata mea nevastă stingându-se pe picioare din pricina frigurilor, fără să pot face nimic pentru ea, o să mor de foame, cum a murit tatăl lui Dantès, în vreme ce Fernand şi Danglars se scaldă în aur.

— Ei, cum aşa?

— Uite-aşa, pentru că lor le-a mers totul din plin, în vreme ce oamenilor cinstiţi totul le-a ieşit foarte prost.

— Ce s-a întâmplat cu Danglars — cel mai vinovat, nu-i aşa, uneltitorul?

— Ce s-a întâmplat? A plecat din Marsilia. A intrat, cu recomandaţie de la domnul Morrel, care habar nu avea ce crimă făcuse, ca agent, la un bancher spaniol. În timpul războiului cu Spania, s-a ocupat de o parte din aprovizionarea armatei franceze şi a făcut avere. Apoi, cu banii aceştia a făcut cămătă până şi-a întreit, ba chiar şi-a împătrit capitalurile. Rămas văduv, la moartea fiicei bancherului cu care se însurase, s-a recăsătorit cu o văduvă, doamna de Nargonne, fiica domnului Servieux, şambelanul regelui de acum, şi se bucură de cele mai mari favoruri. A ajuns milionar, a fost numit baron, astfel încât, astăzi, este baronul Danglars, cu un palat pe strada Mont-Blanc, zece cai de rasă în grajduri, şase lachei în anticameră şi nu ştiu câte milioane în casele sale de bani.

— Aha! făcu abatele, cu un accent ciudat. Şi este fericit?

— Ei, fericit! Cine-ar putea s-o spună? Nefericirea sau fericirea lui sunt închise între pereţii casei sale. Zidurile or fi având urechi, dar n-au şi limbă să vorbească. Dacă atunci când are o mare avere, omul este fericit, înseamnă că Danglars e fericit.

— Şi Fernand?

— Fernand? Şi el e cu totul alt om, astăzi.

— Păi, cum a putut face avere un amărât de pescar catalan, fără bani, fără educaţie? Nu pot să pricep, mărturisesc că mă depăşeşte.

— Pe toată lumea depăşeşte! Trebuie să fi existat, în viaţa sa, vreo taină ciudată, pe care n-o ştie nimeni.

— Dar, mă rog, pe ce trepte vizibile a urcat, spre o mare avere sau spre o poziţie înaltă?

— Spre amândouă, domnule, spre amândouă! Are deopotrivă şi avere şi poziţie înaltă.

— E un adevărat basm ce-mi spui dumneata!

— Adevărul este că seamănă a basm. Dar ascultaţi şi o să înţelegeţi.

Cu vreo câteva zile înainte de întoarcerea împăratului, Fernand a fost chemat în armată. Burbonii îl lăsaseră în pace, în satul catalanilor, dar s-a întors Napoleon şi a decretat o înrolare extraordinară, aşa că Fernand s-a văzut silit să plece. Şi eu am plecat atunci, dar, cum eram mai în vârstă decât Fernand şi cum tocmai mă însurasem cu biata mea nevastă, am fost trimis doar la paza de coastă.

În ceea ce-l priveşte pe Fernand, el a fost încorporat în trupele active, a ajuns la graniţă cu regimentul său şi a luat parte la bătălia de la Ligny.

După bătălie, în noaptea următoare, era de planton la uşa generalului, care întreţinea legături secrete cu duşmanul. Chiar în noaptea aceea, generalul trebuia să treacă în tabăra englezilor. I-a propus lui Fernand să-l însoţească. Fernand a primit, şi-a părăsit postul şi l-a urmat pe general.

Ceea ce l-ar fi adus pe Fernand în faţa unui tribunal militar, dacă Napoleon ar fi rămas pe tron, i-a servit drept recomandaţie pe lângă Burboni. S-a întors în Franţa cu tresele de sublocotenent şi, cum protecţia generalului său, care se bucura de mare trecere, nu l-a părăsit, a devenit căpitan, în 1823, în timpul războiului cu Spania, cu alte cuvinte chiar în momentul în care Danglars îşi punea la bătaie banii în primele sale speculaţii. Fernand era spaniol, aşa că a fost trimis la Madrid, ca să afle în ce ape se scaldă compatrioţii săi. Acolo l-a întâlnit pe Danglars, s-au înţeles amândoi, i-a făgăduit generalului său un sprijin printre regaliştii din capitală şi din provinciile spaniole, a primit, la rândul lui, făgăduieli de protecţie, şi-a luat angajamente, şi-a condus regimentul pe drumuri numai de el ştiute, prin defileurile păzite de regalişti şi, în fine, în această scurtă campanie a adus asemenea servicii, încât, după ce Trocadero a fost cucerit, el a fost numit colonel şi a primit Crucea de Ofiţer al Legiunii de Onoare şi titlul de conte.

— Soartă, soartă! murmură abatele.

— Da, însă ascultă mai departe, că asta nu-i tot! Războiul din Spania odată încheiat, cariera lui Fernand părea compromisă, din pricina păcii îndelungate care promitea să domnească în Europa. Numai Grecia ridicase armele împotriva Turciei şi începuse războiul de independenţă. Toată lumea îşi întorsese ochii spre Atena, era la modă să-i deplângi şi să-i susţii pe greci. Guvernul francez, fără a-i încuraja deschis, după cum se ştie, închidea ochii la plecările voluntarilor într-acolo. Fernand a cerut şi a primit permisiunea să meargă să lupte în Grecia, rămânând totuşi, în continuare, la dispoziţia armatei.

La puţin timp după aceea, s-a aflat că domnul conte de Morcerf, acesta era noul său nume, intrase în serviciul lui Ali-Paşa, cu gradul de general de instrucţie.

Ali-Paşa a fost ucis, după cum se ştie, dar, înainte de a muri, i-a răsplătit serviciile lui Fernand lăsându-i moştenire o sumă considerabilă, cu care Fernand s-a întors în Franţa, unde gradul său de general-locotenent i-a fost confirmat.

— Astfel încât, astăzi?... întrebă abatele.

— Astfel încât, astăzi, urmă Caderousse, are un palat luxos la Paris, pe strada Helder, la numărul 27.

Abatele deschise gura, rămase aşa o clipă, ca un om care şovăie, dar, făcând un efort să se adune:

— Şi Mercédès, zise el, mi s-a spus că a dispărut?

— Da, a dispărut, zise Caderousse, cum dispare soarele, ca să răsară a doua zi, mai strălucitor încă.

— Ce, a făcut şi ea avere? întrebă abatele cu un zâmbet ironic.

— Mercédès este, la ora asta, una dintre cele mai nobile şi mai bogate doamne din Paris.

— Continuă, zise abatele, mi se pare că ascult povestea unui vis. Dar am văzut cu ochii mei nişte lucruri atât de neobişnuite, încât ceea ce-mi spui nu mă mai miră.

— Mercédès a fost, la început, zdrobită din pricina nenorocirii care i-l răpise pe Edmond. Ţi-am povestit despre stăruinţele sale pe lângă domnul de Villefort şi despre devotamentul ei pentru tatăl lui Dantès. Deja în culmea deznădejdii sale, a primit o nouă lovitură dureroasă prin plecarea lui Fernand la război, a lui Fernand, a cărui vină ea n-o ştia şi pe care îl privea ca pe un frate.

Fernand a plecat, Mercédès a rămas singură.

Au trecut trei luni, timp în care ea a plâns necontenit — nici o veste de la Edmond, nici o veste de la Fernand. Nimic altceva decât un bătrân care murea, sub ochii ei, de disperare.

Într-o seară, după ce stătuse toată ziua, cum îşi luase obiceiul, la răspântia celor două drumuri care vin dinspre Marsilia în satul catalanilor, se întorcea acasă, mai abătută ca niciodată — nici iubitul ei, nici prietenul ei nu se arătaseră pe vreunul din cele două drumuri şi ea nu mai ştia nimic nici despre unul, nici despre celălalt.

Deodată, i s-a părut că aude un pas cunoscut. S-a întors cu nelinişte, uşa s-a deschis şi a apărut Fernand, în uniforma lui de sublocotenent.

Mercédès i-a strâns mâinile lui Fernand cu o însufleţire pe care acesta din urmă a luat-o drept iubire, dar care nu era decât bucuria de a nu mai fi singură pe lume şi de a-şi revedea, în sfârşit, un prieten, după lungile ceasuri de amărăciune petrecute în singurătate. Şi apoi, trebuie spus că pe Fernand nu îl urâse niciodată. Nu-l iubea, atâta tot. Inima lui Mercédès era dăruită altuia, iar acest altul era absent... dispăruse... poate că murise. La acest ultim gând, Mercédès a izbucnit într-un plâns nestăvilit, frângându-şi mâinile de durere, dar gândul, pe care altădată îl alunga cu străşnicie, când îi era sugerat de către altcineva, îi revenea acum de la sine în minte. De altfel, şi bătrânul Dantès, la rândul său, nu contenea să-i spună: „Edmond al nostru a murit, căci, dacă n-ar fi mort, ar veni înapoi la noi”.

Bătrânul a murit, cum am spus. Dacă ar mai fi trăit, poate că Mercédès n-ar fi devenit niciodată soţia altuia decât a lui Edmond, căci bătrânul ar fi fost lângă ea, mustrând-o pentru necredinţă. Fernand şi-a dat seama de asta. Când a aflat de moartea bătrânului, s-a întors iar. De data aceasta, era locotenent. La cea dintâi permisie, nu-i pomenise lui Mercédès nici un cuvânt despre iubire. La cea de-a doua, i-a amintit că o iubea.

Mercédès i-a mai cerut şase luni, ca să-l mai aştepte şi să-l mai plângă pe Edmond.

— Cu totul, zise abatele surâzând amar, credinţa i-a durat optsprezece luni. Nici cel mai iubit dintre bărbaţi nu ar putea cere mai mult!

Apoi, murmură cuvintele poetului englez:

— *Frailty, thy name is woman!*[48]

— Şase luni mai târziu, reluă Caderousse, a avut loc nunta, la biserica de la Accoules.

— Aceeaşi biserică unde trebuia să se mărite cu Edmond, murmură preotul. N-a schimbat decât mirele, atâta tot.

— Mercédès s-a măritat, aşadar, continuă Caderousse, însă, deşi în ochii tuturor părea liniştită, n-a putut să nu leşine trecând prin faţa cârciumii *Réserve*, acolo unde, cu un an şi jumătate mai înainte, îşi sărbătorise logodna cu acela pe care ar fi văzut că încă îl mai iubea, dacă ar fi privit în adâncul inimii sale.

Fernand, mai fericit, însă nu şi mai liniştit, căci m-am întâlnit cu el, la vremea aceea, şi se temea neîncetat de întoarcerea lui Edmond, Fernand s-a ocupat fără întârziere să o scoată din ţară pe soţia lui şi să se exileze el însuşi. Erau deopotrivă prea multe primejdii şi prea multe amintiri ca să rămână în satul catalanilor.

La opt zile după nuntă, au plecat amândoi.

— Ai mai văzut-o, de atunci, pe Mercédès? întrebă preotul.

— Da, când a început războiul din Spania, la Perpignan, unde o lăsase Fernand. Pe atunci, se ocupa de educaţia fiului ei.

Abatele tresări.

— A fiului ei? repetă el.

— Da, răspunse Caderousse, a micului Albert.

— Bine, dar, de vreme ce îl educa pe acest fiu, continuă abatele, înseamnă că primise ea însăşi o educaţie, nu? Mi se pare că l-am auzit pe Edmond spunându-mi că era fiica unui simplu pescar, frumoasă, dar fără învăţătură.

— Oh! zise Caderousse. Aşadar, atât de puţin îşi cunoştea logodnica! Mercédès ar fi putut deveni regină, domnule, dacă s-ar pune coroana numai pe capetele cele mai frumoase şi cele mai inteligente. Averea ei deja începuse să înflorească, iar ea înflorea odată cu averea. Învăţa desen, învăţa muzică, învăţa de toate. De altfel, fie vorba între noi, eu cred că făcea toate acestea doar pentru a-şi abate gândurile, pentru a uita, şi nu-şi încărca mintea cu atâtea lucruri, decât pentru a scăpa de povara din inimă. Dar, acuma, să spunem lucrurilor pe nume, continuă Caderousse, bogăţia şi onorurile au consolat-o, fără îndoială. Este bogată, este contesă şi, cu toate acestea...

Caderousse se opri.

— Cu toate acestea ce? întrebă abatele.

— Cu toate acestea sunt convins că nu este fericită, zise Caderousse.

— Ce te face să crezi asta?

— Ei bine, când m-am aflat la mare ananghie, m-am gândit că vechii mei prieteni m-ar fi putut ajuta cu câte ceva. M-am prezentat la Danglars, care nici măcar nu m-a primit. M-am dus la Fernand, care şi-a trimis valetul să-mi dea o sută de franci.

— Adică, nu l-ai văzut pe nici unul?

— Nu, dar m-a văzut pe mine doamna de Morcerf.

— Cum aşa?

— Pe când ieşeam, a căzut o pungă cu bani, la picioarele mele. Înăuntru erau douăzeci şi cinci de ludovici. Am ridicat iute capul şi am zărit-o pe Mercédès, care trăgea jaluzelele.

— Şi domnul de Villefort? se interesă abatele.

— Oh, el n-a fost prietenul meu. Nu l-am cunoscut. Lui nu aveam nimic să-i cer.

— Dar nu ştii ce s-a întâmplat cu el sau care a fost partea lui de vină în nenorocirea lui Edmond?

— Nu. Ştiu doar că, la scurt timp după ce l-a arestat, s-a căsătorit cu domnişoara de Saint-Méran şi, curând, a părăsit Marsilia. Fără îndoială că i-a surâs şi lui norocul, ca şi celorlalţi, fără îndoială că acum este bogat ca Danglars şi respectat ca Fernand. Numai eu, după cum vezi, am rămas sărac, ca vai de capul meu şi uitat de Dumnezeu.

— Te înşeli, prietene, zise abatele. Dumnezeu s-ar putea să lase impresia că uită, uneori, când dreptatea lui se odihneşte, dar întotdeauna vine un moment când îşi aminteşte — şi iată dovada!

Cu aceste cuvinte, abatele scoase diamantul din buzunar şi i-l întinse lui Caderousse:

— Ţine, prietene, îi zise el, primeşte acest diamant, căci e al dumitale.

— Cum, numai al meu? strigă Caderousse. Ah, domnule, nu glumiţi?

— Diamantul acesta trebuia împărţit între prietenii lui Emond. Edmond nu avea decât un singur prieten, aşadar împărţirea n-are rost. Ia diamantul şi vinde-l! Valorează cincizeci de mii de franci, îţi repet, iar această sumă sper că o să-ţi ajungă ca să te scape de sărăcie.

— Oh, domnule abate, zise Caderousse, întinzând şovăielnic o mână şi ştergându-şi cu cealaltă sudoarea care îi îmbrobonise fruntea. Oh, domnule abate, nu vă jucaţi cu fericirea sau cu deznădejdea unui om!

— Ştiu bine ce înseamnă şi fericirea şi deznădejdea şi n-o să mă joc niciodată, pentru plăcerea mea, cu sentimentele cuiva. Aşa că ia-l, dar, în schimb...

Caderousse, care atinsese deja diamantul, îşi trase iute mâna înapoi.

Abatele zâmbi.

— În schimb, continuă el, dăruieşte-mi punga aceea îmbrăcată în mătase roşie, pe care domnul Morrel a lăsat-o pe căminul bătrânului Dantès şi pe care, după cum mi-ai spus, o mai păstrezi şi astăzi.

Caderousse, din ce în ce mai uluit, se îndreptă către un dulap mare de stejar, îl deschise şi îi dădu abatelui o pungă lunguiaţă, îmbrăcată în plasă de mătase roşie, ponosită, care se strângea la gură cu două inele de aramă, odinioară aurite.

Abatele o luă şi, în locul ei, îi dădu lui Caderousse diamantul.

— Oh! Eşti cu adevărat slujitorul lui Dumnezeu, domnule! strigă Caderousse. Pentru că, la urma urmei, nu mai ştia nimeni că Edmond ţi-a dat acest diamant şi ai fi putut să-l păstrezi pentru dumneata!

„Bine, mormăi abatele doar pentru sine, se pare că tu unul aşa ai fi făcut!”

Abatele se ridică şi îşi luă pălăria şi mănuşile.

— Încă ceva, zise el. Ceea ce mi-ai spus este adevărul adevărat, nu-i aşa, şi pot să-i dau crezare întru totul povestirii dumitale?

— Uite, domnule abate, zise Caderousse. Aici, pe perete, în colţul acesta, este un Hristos de lemn sfinţit, iar aici, pe sipetul ăsta, este Evanghelia nevestei mele. Deschide cartea asta şi o să-ţi jur deasupra ei, cu mâna întinsă spre Hristos, o să-ţi jur pe mântuirea sufletului meu, pe legea mea de creştin, că ţi-am povestit lucrurile întocmai aşa cum s-au petrecut şi cum îngerul Domnului i le va povesti lui Dumnezeu la ureche, în ziua Judecăţii de Apoi!

— Bine, zise abatele, convins de tonul lui Caderousse că spusese adevărul. Bine, atunci. Să-ţi fie cu folos banii ăştia! Rămâi cu bine, eu o să mă întorc în locul meu, departe de oamenii care îşi fac atâta rău unii altora!

Şi abatele, eliberându-se cu mare greutate de revărsările de entuziasm ale lui Caderousse, îşi ridică singur drugul de la uşă, ieşi, se urcă în şa, îl salută pentru ultima oară pe hangiul care se încurca în mulţumiri zgomotoase şi plecă, luând-o mai departe pe drumul pe care venise.

Când Caderousse se întoarse, o văzu în spatele lui pe Carconta, mai palidă şi mai scuturată de friguri ca niciodată.

— Să fie adevărat ce-am auzit? întrebă ea.

— Ce? Că ne-a dat diamantul numai pentru noi? zise Caderousse, aproape nebun de fericire.

— Da.

— Nimic mai adevărat, căci iată-l!

Femeia îl privi o clipă, apoi, cu voce surdă:

— Şi dacă este fals? zise ea.

Caderousse se albi şi se clătină.

— Fals..., murmură el, fals... Şi de ce să-mi fi dat omul ăsta un diamant fals?

— Ca să-ţi smulgă secretul fără să-ţi plătească, neghiobule!

Caderousse rămase o clipă buimăcit sub greutatea acestei presupuneri.

— Oh! zise el după câteva clipe, punându-şi pălăria peste batista roşie legată în jurul capului. O să aflăm numaidecât!

— Cum, mă rog?

— E zi de târg la Beaucaire. Sunt şi bijutieri din Paris acolo. O să mă duc să le arăt diamantul. Tu să ai grijă de casă, nevastă, că în două ore sunt înapoi!

Şi Caderousse ieşi ca vântul din casă, luând-o la goană pe drumul opus celui pe care plecase necunoscutul.

— Cincizeci de mii de franci! şopti Carconta, când rămase singură. Sunt bani mulţi... dar nu sunt o avere!

---

[48] Nestatornicie, numele tău e femeie (în limba engleză, în original) — vers celebru din tragedia Hamlet de William Shakespeare.

XXVIII Registrele închisorilor

A doua zi după întâmplarea care s-a petrecut pe drumul de la Bellegarde la Beaucaire, scena pe care tocmai am povestit-o, un bărbat de vreo treizeci sau treizeci şi trei de ani, îmbrăcat într-un frac albastru-deschis, cu pantaloni de nanchin şi vestă albă, având şi ţinuta şi accentul unui britanic, se prezentă la primarul Marsiliei.

—Domnule, îi zise el, sunt comisul firmei Thomson şi French, din Roma. De zece ani de zile facem afaceri cu firma Morrel şi fiul, din Marsilia. Avem în jur de o sută de mii de franci investiţi în aceste afaceri şi suntem destul de îngrijoraţi, având în vedere că se zvoneşte că firma parteneră este ameninţată de ruină. Am venit, aşadar, special de la Roma, ca să vă cer informaţii despre această firmă.

— Domnule, răspunse primarul, într-adevăr ştiu că de vreo patru sau cinci ani pe domnul Morrel pare să-l urmărească ghinionul. A pierdut, una după alta, patru sau cinci corăbii, a fost de trei sau patru ori la un pas de faliment. Însă nu sunt în măsură, deşi eu însumi îi sunt creditor pentru vreo zece mii de franci, să dau vreo informaţie despre situaţia finanţelor sale. Întrebaţi-mă ce cred ca primar despre domnul Morrel şi o să vă răspund că este un om de cuvânt până la rigiditate şi că, până în prezent, şi-a ţinut toate angajamentele cu o desăvârşită exactitate. Iată tot ce vă pot spune eu, domnule. Dacă vreţi să aflaţi mai multe, adresaţi-vă domnului de Boville, inspector al închisorilor, pe strada de Noailles numărul 15. Are şi el, cred, vreo două sute de mii de franci plasaţi la firma Morrel şi, dacă există într-adevăr motive de îngrijorare, cum suma aceasta este cu mult mai importantă decât a mea, o să-l găsiţi, probabil, la acest punct, mai bine informat decât mine.

Englezul păru că apreciază deosebita delicateţe a primarului, salută şi ieşi, pornind către adresa indicată, cu acel mers caracteristic fiilor Marii Britanii.

Domnul de Boville era în cabinetul său. Zărindu-l, englezul făcu un gest de surpriză, care părea să arate că nu era pentru prima oară când se găsea în faţa celui căruia tocmai îi făcea această vizită. Cât despre domnul de Boville, era atât de tulburat, încât în mod vădit toate facultăţile sale intelectuale erau absorbite de singura problemă care îl frământa în

momentul acela, neîngăduindu-i nici memoriei, nici imaginaţiei răgazul să hoinărească prin trecut.

Englezul, cu nepăsarea specifică poporului său, îi puse aceeaşi întrebare şi aproape cu aceleaşi cuvinte ca şi primarului Marsiliei.

— Oh, domnule! strigă domnul de Boville. Îngrijorările dumneavoastră sunt, din păcate, cum nu se poate mai întemeiate. Aveţi în faţă un om deznădăjduit. Aveam două sute de mii de franci plasaţi la firma Morrel. Aceste două sute de mii de franci erau zestrea fiicei mele, pe care doream s-o mărit peste cincisprezece zile. Aceste două sute de mii de franci erau date cu titlul de împrumut şi trebuia să primesc înapoi o sută de mii pe 15 ale lunii curente, o sută pe 15 ale lunii viitoare. L-am încunoştinţat pe domnul Morrel de faptul că aş dori ca rambursarea să fie făcută exact la termen şi iată că m-am trezit cu el aici, domnule, acum nici o jumătate de oră, ca să-mi spună că, dacă *Faraonul*, corabia sa, nu o să fie în port, de astăzi până pe 15, o să se găsească în imposibilitatea de a-mi plăti.

— Dar, zise englezul, asta seamănă foarte mult cu o amânare de termen.

— Spuneţi mai degrabă, domnule, că asta seamănă cu un faliment! strigă domnul de Boville disperat.

Englezul păru că se gândeşte puţin, apoi zise:

— Aşadar, domnule, creanţa aceasta vă îngrijorează?

— Mai bine zis, o socotesc pierdută.

— Ei bine, v-o cumpăr eu.

— Dumneavoastră?

— Da, eu.

— Dar cu o reducere enormă, fără îndoială.

— Nu, în schimbul a două sute de mii de franci. Firma noastră, adăugă englezul râzând, nu face afaceri de soiul acesta.

— Şi cum plătiţi?

— În numerar.

Şi englezul scoase din buzunar un teanc de bilete de bancă, valorând poate chiar dublul sumei pe care domnul de Boville se temea că o s-o piardă.

Un licăr de bucurie trecu pe faţa domnului de Boville, dar făcu totuşi un efort să se stăpânească şi zise:

— Domnule, trebuie să vă avertizez că, după toate probabilităţile, n-o să recuperaţi nici şase la sută din această sumă.

— Asta nu mă priveşte, răspunse englezul. Este treaba firmei Thomson şi French, în numele căreia lucrez. Poate că are interesul să grăbească falimentul unei firme rivale. Dar, ceea ce ştiu sigur, domnule, este că sunt gata să vă număr pe loc această sumă, în schimbul transferării poliţei în contul firmei mele. Numai că o să vă cer un drept de curtaj.

— Cum să nu, domnule, este foarte corect! strigă domnul de Boville. Comisionul este, de obicei, de unu şi jumătate. Dumneavoastră vreţi doi? Vreţi trei? Vreţi cinci? În sfârşit, vreţi mai mult? Spuneţi!

— Domnule, răspunse englezul râzând, eu am aceleaşi principii ca şi firma mea: nu fac afaceri de soiul acesta. Nu, dreptul meu de curtaj este de o cu totul altă natură.

— Spuneţi atunci, domnule, vă ascult.

— Dumneavoastră sunteţi inspectorul închisorilor?

— Da, de mai bine de paisprezece ani.

— Şi dumneavoastră păstraţi registrele intrărilor şi ieşirilor?

— Fără îndoială.

— Iar la aceste registre trebuie anexate notiţele privitoare la deţinuţi?

— Fiecare deţinut are dosarul lui.

— Ei bine, domnule, la Roma, am luat lecţii de la un sărman abate, care a dispărut dintr-odată. Am aflat, mai târziu, că fusese închis la castelul If şi mi-aş dori să aflu amănunte despre moartea sa.

— Cum se numea?

— Abatele Faria.

— Oh, îmi amintesc perfect! exclamă domnul de Boville. Era nebun.

— Aşa se spunea.

— Oh, era nebun de-a binelea.

— Se poate. Şi care era nebunia lui?

— Pretindea că ar fi avut cunoştinţă despre o comoară uriaşă şi oferea sume nebuneşti guvernului, dacă s-ar fi învoit să-l repună în libertate.

— Sărmanul! Şi a murit?

— Da, domnule, acum vreo cinci sau şase luni, în februarie trecut.

— Aveţi o memorie deosebită, domnule, dacă vă aduceţi aminte astfel toate datele.

— Pe aceasta mi-o amintesc pentru că moartea bietului om a fost însoţită de o întâmplare nemaipomenită.

— Pot să aflu şi eu această întâmplare? întrebă englezul cu o expresie de curiozitate, pe care un observator abil ar fi fost uimit s-o descopere pe

chipul său flegmatic.

— Oh, Doamne, da! Celula abatelui era la o distanţă de vreo patruzeci şi cinci sau cincizeci de picioare de aceea a unui fost agent bonapartist, unul dintre cei care au contribuit esenţial la întoarcerea uzurpatorului în 1815, un individ foarte energic şi foarte periculos.

— Serios? făcu englezul

— Da, răspunse domnul de Boville. Am avut eu însumi prilejul să-l văd, prin 1816 sau 1817, şi ştiu că nu se putea coborî până la celula sa decât cu un corp de soldaţi de pază. Omul acesta mi-a lăsat o impresie profundă şi n-am să-i uit niciodată chipul.

Englezul surâse imperceptibil.

— Spuneaţi, aşadar, domnule, reluă el, că acele două celule...

— Erau la o distanţă de cincizeci de picioare una de alta. Dar se pare că Edmond Dantès...

— Individul acela periculos se numea?...

— Edmond Dantès, da, domnule. Se pare că acest Edmond Dantès îşi făcuse rost de unelte sau îşi meşterise câteva, căci s-a descoperit un tunel cu ajutorul căruia cei doi deţinuţi comunicau.

— Tunelul, desigur, fusese săpat ca să evadeze?

— Întocmai. Dar, din păcate pentru deţinuţi, abatele Faria a suferit un atac de catalepsie şi a murit.

— Înţeleg, şi asta probabil că a pus capăt planurilor de evadare.

— În ceea ce îl priveşte pe mort, da, răspunse domnul de Boville, dar nu şi în ceea ce îl priveşte pe viu, dimpotrivă. Acesta a văzut în moartea abatelui un mijloc de a-şi grăbi evadarea. A socotit, fără îndoială, că deţinuţii morţi la castelul If erau îngropaţi într-un cimitir obişnuit. L-a mutat pe mort în celula sa, i-a luat locul în sacul în care fusese cusut răposatul şi a aşteptat momentul înmormântării.

— Iată un mijloc foarte riscant, care dovedeşte că avea un oarecare curaj, comentă englezul.

— Oh, cum v-am spus, domnule, era un individ foarte periculos. Din fericire, a scutit el însuşi guvernul de temerile pe care le nutrea faţă de supusul său.

— Cum aşa?

— Cum? Nu v-aţi prins?

— Nu.

— Castelul If nu are cimitir. Morţii sunt azvârliţi pur şi simplu în mare, după ce li se leagă de picioare o ghiulea de treizeci şi şase.

— Ei, şi? făcu englezul, de parcă ar fi fost greu de cap.

— Ei, şi i s-a legat de picioare o ghiulea de treizeci şi şase şi a fost aruncat în mare.

— Nu zău! strigă englezul.

— Da, domnule, continuă inspectorul. Înţelegeţi ce uimire trebuie să fi fost pe capul evadatului, când a simţit că se prăbuşeşte din vârful stâncilor până jos? Mi-ar fi plăcut să-i văd mutra în momentul acela!

— Asta ar fi fost mai greu.

— Ce contează? zise domnul de Boville, căruia siguranţa că avea să-şi recapete cele două sute de mii de franci îi readusese buna dispoziţie. N-are a face! Mi-o închipui eu!

Şi pufni în râs.

— Şi eu mi-o închipui, zise englezul.

Şi începu şi el să râdă, însă cum râd englezii, adică din vârful buzelor.

— Aşadar, continuă englezul, care îşi reluă cel dintâi sângele-rece, aşadar, evadatul s-a înecat?

— De-adevăratelea.

— Astfel încât guvernatorul castelului a scăpat, dintr-o lovitură, şi de furios şi de nebun?

— Exact.

— Dar s-a întocmit vreun act cu prilejul acestei întâmplări? întrebă englezul.

— Da, da, certificatul de deces. Înţelegeţi, rudele lui Dantès, dacă are vreunele, ar fi putut avea interesul să ştie dacă era mort sau viu.

— Astfel că, acum, pot fi liniştiţi, dacă îl moştenesc. Chiar a murit, a murit de-a binelea?

— Oh, Doamne, da! Şi i se poate elibera certificatul oricând o vor cere.

— Aşa să fie! zise englezul. Dar, să ne întoarcem la registre.

— Adevărat, povestea asta ne-a îndepărtat de subiect. Îmi cer iertare.

— Iertare pentru ce? Pentru poveste? Dimpotrivă, mi s-a părut interesantă.

— Chiar aşa şi este. Aşadar, vreţi să vedeţi, domnule, tot ce stă scris în privinţa bietului dumneavoastră abate, care era într-adevăr blândeţea întruchipată?

— Mi-ar face mare plăcere.

— Să trecem în cabinetul meu şi o să vă arăt.

Şi amândoi intrară în cabinetul domnului de Boville.

Totul, aici, era ţinut în cea mai bună rânduială: fiecare registru se afla la numărul lui, fiecare dosar pe raftul lui. Inspectorul îl pofti pe englez să se aşeze în jilţul său şi îi aşeză în faţă registrul şi dosarul privitoare la castelul If, îngăduindu-i deplina libertate de a-l răsfoi, în vreme ce el, aşezat într-un colţ, începu să-şi citească ziarul.

Englezul găsi uşor dosarul referitor la abatele Faria, dar se părea că întâmplarea povestită de domnul de Boville îi stârnise cel mai viu interes, căci, după ce luă cunoştinţă de aceste documente, continuă să răsfoiască, până ce ajunse la vraful de hârtii în legătură cu Edmond Dantès. Acolo, regăsi fiecare lucru la locul lui: denunţul, interogatoriul, petiţia lui Morrel, însemnarea domnului de Villefort. Împături încetişor denunţul, îl vârî în buzunar, citi interogatoriul şi văzu că numele lui Noirtier nu fusese pomenit. Îşi aruncă ochii peste cererea din data de 10 aprilie 1815, în care Morrel, la sfatul substitutului, exagera, mânat de cea mai bună intenţie, întrucât pe atunci domnea Napoleon, serviciile pe care Dantès le adusese cauzei imperiale, servicii pe care confirmarea lui Villefort le făcea incontestabile. Atunci, înţelese totul. Cererea aceasta către Napoleon, păstrată de Villefort, devenise, sub A Doua Restauraţie, o armă cumplită în mâinile procurorului regelui. Aşadar, nu se mai miră când, răsfoind registrul, dădu peste această notă, pusă în acoladă, în dreptul numelui său:

Edmond Dantès

— Bonapartist înrăit, a luat parte în mod activ la întoarcerea uzurpatorului de pe Insula Elba.

— A fi ţinut în cel mai mare secret şi sub cea mai strictă supraveghere.

Dedesubtul acestor rânduri stătea scris, de către o altă mână:

Văzut nota de mai sus, *nimic de făcut.*

Numai că, atunci când compară scrisul din acoladă cu acela din confirmarea adăugată în josul cererii lui Morrel, dobândi certitudinea că nota din acoladă fusese scrisă de aceeaşi mână care scrisese şi confirmarea, adică de mâna lui Villefort.

Cât priveşte adnotarea care însoţea acolada, englezul pricepu că trebuie să fi fost adăugată de vreun inspector care se arătase, pe moment, interesat de situaţia lui Dantès, dar pe care informaţia pe care am citat-o mai sus îl puseseră în imposibilitatea de a-şi duce mai departe acest interes.

După cum am spus, domnul de Boville, din discreţie şi ca să nu-l stinghereascâ pe elevul abatelui Faria în căutările sale, se trăsese mai la o parte şi citea *Drapelul alb*.

Aşadar, nu-l văzu pe englez împăturind şi vârând în buzunar denunţul scris de Danglars sub umbrarul de la *Réserve* şi purtând ştampila poştei din Marsilia: „27 februarie, ridicată la orele 6 seara”.

Dar, trebuie s-o spunem, şi să-l fi văzut, acorda prea puţină importanţă acestei hârtii şi prea multă importanţă celor două sute de mii de franci ai săi, ca să se fi împotrivit la ceea făcea englezul, oricât de incorectă era fapta sa.

— Mulţumesc, zise acesta din urmă, închizând zgomotos registrul. Am obţinut ce-mi trebuia. Acum este rândul meu să mă ţin de promisiune. Întocmiţi-mi un simplu transfer al creanţei dumneavoastră. Menţionaţi în acest transfer că aţi primit suma şi eu o să vă număr biletele de bancă.

Zicând acestea, îi cedă locul la birou domnului de Boville, care se aşeză fără mofturi şi se grăbi să întocmească transferul cerut, în vreme ce englezul număra biletele de bancă pe marginea casei de bani.

XXIX Firma Morrel

Cel care ar fi părăsit Marsilia cu vreo câţiva ani mai înainte, cunoscând interiorul firmei Morrel, şi s-ar fi întors la vremea la care am ajuns şi noi cu povestitul, ar fi fost de părere că se schimbase mult.

În locul acelui aer plin de viaţă, de îndestulare şi de mulţumire, pe care-l răspândeşte, ca să zicem aşa, o firmă pe calea prosperităţii, în locul acelor chipuri vesele arătându-se în spatele perdelelor de la ferestre, în locul acelor agenţi ocupaţi, trecând pe culoare cu o pană de scris vârâtă după ureche, în locul acelei curţi ticsite de baloturi, răsunând de strigătele şi de râsetele curierilor, ar fi descoperit, de la prima privire, o atmosferă de tristeţe nedesluşită şi de moarte. Pe culoarul pustiu şi în curtea goală, dintre numeroşii funcţionari care umpleau, altădată, birourile, rămăseseră numai doi. Unul era un tânăr de vreo douăzeci şi trei sau douăzeci şi patru de ani, numit Emmanuel Raymond, care era îndrăgostit de fiica domnului Morrel şi rămăsese la firmă în ciuda a tot ce putuseră face părinţii lui să-l ia de aici. Celălalt era un bătrân ajutor de casier, chior, numit Coclès, poreclă pe care i-o dăduseră tinerii care roiau odinioară prin acest mare stup zumzăitor, astăzi părăsit, şi care îi înlocuise atât de potrivit şi atât de definitiv adevăratul său nume, încât, după toate probabilităţile, nici n-ar mai fi întors capul, dacă l-ar mai fi strigat cineva pe nume.

Coclès rămăsese în slujba domnului Morrel şi o schimbare ciudată se produsese şi în situaţia bietului om. Urcase în funcţia de casier plin şi, totodată, căzuse la rangul de servitor.

Ceea ce nu înseamnă că nu mai era acelaşi Coclès, bun, răbdător, devotat, dar foarte riguros la capitolul aritmetică, singurul la care ar fi ţinut piept lumii întregi, chiar şi domnului Morrel, şi necunoscând decât tabelul lui Pitagora— însă pe acesta îl ştia şi-n cruciş şi-n curmeziş, oricum ai fi întors-o şi oricum ai fi încercat să-l încurci.

În mijlocul tristeţii generale care năpădise firma Morrel, Coclès era, de altfel, singurul care rămăsese rece. Dar să nu ne înşelăm: această răceală nu venea dintr-o lipsă de sensibilitate, ci, dimpotrivă, dintr-o nestrămutată convingere. Aidoma şobolanilor care, se zice, abandonează, încetul cu încetul, o corabie condamnată dinainte de către soartă să piară pe mare, astfel încât, în momentul în care ridică ancora, toţi aceşti musafiri egoişti au

părăsit-o până la ultimul, în acelaşi fel, ziceam, întreaga liotă de agenţi şi de funcţionari, care îşi câştigau mijloacele de trai în firma armatorului, încetul cu încetul lăsaseră pustii biroul şi magazia. Or, Coclès îi privise pe toţi luându-şi tălpăşiţa, fără a-i da măcar prin cap să îşi explice pricina plecării lor. Pentru Coclès, repetăm, totul se reducea la o simplă chestiune de cifre şi, de douăzeci de ani de când lucra la firma Morrel, văzuse întotdeauna plăţile făcându-se la birourilor deschise cu o asemenea regularitate, încât nu mai putea concepe că această regularitate s-ar putea întrerupe, iar aceste plăţi s-ar putea suspenda, cum n-ar putea concepe un morar, care ar avea o moară pusă în funcţiune de apele abundente ale unui râu, că acest râu ar putea înceta să mai curgă. Într-adevăr, până în ziua aceea, nu se întâmplase nimic care să-i zdruncine lui Coclès această convingere. La ultimul sfârşit de lună, plăţile se efectuaseră cu o punctualitate extremă. Coclès descoperise o greşeală de şaptezeci de centime, comisă de domnul Morrel în dauna lui, şi, în aceeaşi zi, îi adusese înapoi domnului Morrel cei paisprezece bănuţi pe care îi găsise în plus, iar domnul Morrel, cu un zâmbet melancolic, îi luase şi îi lăsase să cadă într-un sertar aproape gol, zicând:

— Bine, Coclès, eşti o comoară de casier.

Iar Coclès ieşise cum nu se poate mai satisfăcut, căci o laudă din partea domnului Morrel, care era, la rândul său, o comoară printre toţi oamenii cinstiţi din Marsilia, îl măgulea pe Coclès mai mult decât o gratificaţie de cincizeci de scuzi.

Însă, de la acel sfârşit de lună atât de victorios onorat, domnul Morrel trăise ceasuri cumplite. Pentru a face faţă acelui sfârşit de lună, îşi storsese toate resursele şi, îngrozit la gândul că zvonul strâmtorării sale s-ar putea răspândi prin Marsilia, făcuse o călătorie la târgul de la Beaucaire, pentru a vinde câteva bijuterii de-ale soţiei şi de-ale fiicei sale şi o parte din argintăria familiei. Prin mijlocirea acestui artificiu, lucrurile decurseseră încă o dată normal, spre desăvârşita onoare a firmei Morrel, dar casa rămăsese absolut goală. Creditorii, speriaţi de zvonuri, se retrăseseră, cu egoismul lor obişnuit, iar pentru a face faţă rambursării celor două sute de mii de franci împrumutaţi de la domnul de Boville, o sută pe data de 15 ale lunii, şi cealaltă, scadentă în 15 ale lunii următoare, domnul Morrel nu avea, în realitate, decât nădejdea întoarcerii *Faraonului*, despre care un alt vas, care ridicase ancora în acelaşi timp cu el şi care ajunsese cu bine în port, îi adusese vestea că pornise spre casă.

Însă vasul străin, venind, ca şi *Faraonul*, de la Calcutta, sosise de cincisprezece zile, în vreme ce despre *Faraon* nu se mai ştia nimic.

Aşa stăteau lucrurile când, a doua zi după ce încheiase cu domnul de Boville importanta afacere pe care v-am descris-o, trimisul firmei Thomson şi French, din Roma, se prezentă la domnul Morrel.

Îl întâmpină Emmanuel. Tânărul, pe care fiecare faţă nouă îl înspăimânta, căci fiecare faţă nouă anunţa un nou creditor care, făcându-şi griji pentru sine, venea să-l ia la întrebări pe patronul firmei, tânărul, spuneam, dori să-şi scutească patronul de neplăcerea acestei vizite. Îl trase de limbă pe nou-venit, dar acesta îi declară că nu avea nimic să-i comunice domnului Emmanuel şi că voia să-i vorbească domnului Morrel în persoană. Atunci, Emmanuel sună, suspinând, după Coclès. Coclès apăru şi tânărul îi porunci să-l conducă pe străin la domnul Morrel.

Coclès o luă înainte, străinul îl urmă.

Pe scară se întâlniră cu o frumoasă fată de vreo şaisprezece sau optsprezece ani, care îl privi pe străin cu nelinişte.

Coclès nu băgă de seamă expresia de pe chipul fetei, care, în schimb, păru să nu-i fi scăpat străinului.

— Domnul Morrel este în cabinetul dumnealui, nu-i aşa, domnişoară Julie? întrebă casierul.

— Da, cel puţin aşa cred, zise tânăra şovăind. Verifică, mai întâi, Coclès, şi, dacă tata este acolo, anunţă-l pe domnul.

— N-ar avea nici un rost să mă anunţe, domnişoară, răspunse englezul, căci domnul Morrel nu-mi cunoaşte numele. Prietenul Coclès nu trebuie decât să-i spună că sunt împuternicitul firmei domnilor Thomson şi French, din Roma, cu care firma tatălui dumneavoastră întreţine relaţii de afaceri.

Tânăra păli şi continuă să coboare, în vreme ce Coclès şi străinul continuară să urce.

Ea intră în biroul în care rămăsese Emmanuel, iar Coclès, cu ajutorul unei chei, pe care o avea asupra lui şi care dovedea marea trecere de care se bucura pe lângă stăpânul său, descuie o uşă situată în colţul palierului de la etajul al doilea, îl pofti pe străin într-o anticameră, descuie o a doua uşă, pe care o încuie în urma lui, şi, după ce îl lăsă singur pentru o clipă pe trimisul firmei Thomson şi French, reapăru, făcându-i semn că putea intra.

Englezul înaintă. Îl găsi pe domnul Morrel la masa de lucru, pălind în faţa coloanelor înspăimântătoare de cifre din registrul în care erau însemnate datoriile.

Când străinul intră, domnul Morrel închise registrul, se ridică şi-l pofti să ia loc pe un scaun. Abia după ce îl văzu pe străin aşezându-se, şezu şi el.

Cei paisprezece ani trecuţi îl schimbaseră mult pe venerabilul negustor care, în vârstă de treizeci şi şase de ani, la începutul povestirii de faţă, era acum în pragul celor cincizeci de ani ai săi. Părul îi încărunţise, grijile îi brăzdaseră fruntea, în sfârşit, privirea, odinioară atât de hotărâtă şi de stăpânită, devenise ştearsă şi şovăielnică, şi părea să se teamă continuu că va fi silit să se oprească fie asupra unei idei, fie asupra unui om.

Englezul îl privi cu un sentiment de curiozitate împletită, în mod vădit, cu interes.

— Domnule, zise domnul Morrel, care, examinat astfel, păru că se pierde şi mai mult cu firea, aţi vrut să-mi vorbiţi?

— Da, domnule. Aţi aflat din partea cui vin, nu-i aşa?

— Din partea firmei Thomson şi French, cel puţin din câte mi-a spus casierul.

— V-a spus adevărul, domnule. Firma Thomson şi French are de plătit, în Franţa, în cursul acestei luni şi al lunii viitoare, vreo trei sau patru sute de mii de franci şi, cunoscând punctualitatea dumneavoastră riguroasă, a strâns toate poliţele pe care le-a putut găsi purtând semnătura dumneavoastră şi m-a însărcinat ca, pe măsură ce acestea ajung la scadenţă, să mă folosesc de fondurile de la dumneavoastră şi să plătesc datoriile firmei din aceste fonduri.

Morrel scoase un oftat adânc şi îşi trecu mâna peste fruntea asudată.

— Aşadar, domnule, întrebă Morrel, aveţi poliţe semnate de mine?

— Da, domnule, şi pentru o sumă destul de importantă.

— Pentru cât anume? întrebă Morrel, cu un glas pe care încerca să-l facă să pară sigur.

— Iată, mai întâi, zise englezul, scoţând un teanc de hârtii din buzunar, un transfer de două sute de mii de franci, făcut firmei noastre de către domnul de Boville, inspectorul închisorilor. Recunoaşteţi că îi datoraţi această sumă domnului de Boville?

— Da, domnule, este vorba despre un plasament pe care l-a făcut la firma mea, cu 4,5 la sută, se vor împlini curând cinci ani de atunci.

— Şi pe care trebuie să-l rambursaţi...

— Jumătate pe 15 ale lunii acesteia, jumătate pe 15 ale lunii viitoare.

— Aşa este. Apoi, iată treizeci şi două de mii cinci sute de franci, scadente la sfârşitul lunii. Sunt poliţe semnate de dumneavoastră şi trecute

în custodia noastră de către terţi.

— Le recunosc, zise Morrel, căruia roşeaţa ruşinii îi năpădea chipul, la gândul că, pentru prima oară în viaţa sa, probabil că nu avea să-şi poată onora semnătura. Asta-i tot?

— Nu, domnule. Mai am, tot pentru sfârşitul lunii viitoare, aceste titluri, pe care le-am preluat de la firma Wild şi Turner din Marsilia, de aproape cincizeci şi cinci de mii de franci. Cu totul, două sute optzeci şi şapte de mii cinci sute de franci.

Sunt cu neputinţă de descris chinurile pe care le îndura nefericitul Morrel în timpul acestei enumerări.

— Două sute optzeci şi şapte de mii cinci sute de franci, repetă el maşinal.

— Da, domnule, răspunse englezul. Ei bine, continuă el după câteva clipe de tăcere, n-o să vă ascund, domnule Morrel, că, deşi ţinând seama de corectitudinea dumneavoastră fără reproş până în prezent, în Marsilia circulă zvonul că nu aţi mai fi în stare de a face faţă plăţilor.

La această introducere aproape brutală, domnul Morrel păli îngrozitor.

— Domnule, zise el, până în prezent, şi sunt mai bine de douăzeci şi patru de ani de când am primit firma din mâinile tatălui meu, care, la rândul său, o condusese treizeci şi cinci de ani, până în prezent, nici o cambie semnată Morrel şi fiul nu a fost prezentată la casă fără a fi achitată.

— Da, cunosc, răspunse englezul. Dar, ca de la om de onoare la om de onoare, răspundeţi-mi sincer. Domnule, le veţi plăti şi pe acestea de acum cu aceeaşi promptitudine?

Morrel tresări şi se uită lung la cel care îi vorbea astfel, cu mai multă siguranţă decât până atunci.

— La întrebări formulate cu o sinceritate ca aceasta, zise el, se cuvine să răspund fără ocolişuri. Da, domnule, o să plătesc, dacă, aşa cum nădăjduiesc, corabia mea va ajunge cu bine în port, căci sosirea ei îmi va reîntări credibilitatea pe care accidentele în lanţ cărora le-am fost victimă mi-au şubrezit-o. Însă, dacă, din nefericire, *Faraonul*, această ultimă resursă pe care mă bizui, o să piară...

Lacrimile îi înecară ochii bietului armator.

— Ei bine, întrebă vizitatorul său, dacă o să pierdeţi şi această ultimă resursă?

— Atunci, continuă Morrel, domnule, mă doare s-o spun... dar, deja deprins cu nenorocirea, trebuie să mă obişnuiesc şi cu ruşinea. Ei bine,

atunci cred că o să fiu silit să-mi suspend plăţile.

— Nu aveţi nici un prieten care să vă poată ajuta în această împrejurare?

Morrel zâmbi trist.

— În afaceri, domnule, zise el, nu există prieteni, ştiţi bine. Nu există decât parteneri de afaceri.

— Adevărat, murmură englezul. Aşadar, nu mai aveţi decât o speranţă?

— Una singură.

— Ultima?

— Ultima.

— Astfel că, dacă această speranţă vi se spulberă...

— Sunt pierdut, domnule, cu desăvârşire pierdut.

— Pe când mă îndreptam către firma dumneavoastră, tocmai intra o corabie în port.

— Ştiu, domnule. Un tânăr care a rămas credincios nenorocului meu îşi petrece o bucată de vreme pe o belvedere, aflată sus pe casă, nădăjduind astfel că va putea să fie cel dintâi care să vină să-mi aducă o veste bună. De la el am aflat despre această corabie.

— Şi nu este a dumneavoastră?

— Nu, este *Gironde*, o corabie din Bordeaux, care vine tot din India, dar nu este a mea.

— Poate că ştie ceva despre *Faraon* şi o să vă dea vreo veste.

— Trebuie să v-o spun, domnule! Mă tem aproape tot atât de mult să aflu ceva despre corabia mea cât să rămân aşa, fără să ştiu nimic sigur. Nesiguranţa înseamnă speranţă în continuare.

Apoi, domnul Morrel adăugă, cu glas înăbuşit:

— Întârzierea aceasta nu este firească. *Faraonul* a părăsit Calcutta la 5 februarie. De mai bine de o lună trebuia să fie aici.

— Ce-i asta? zise englezul, ascultând cu atenţie. Ce-i cu zgomotul acesta?

— O, Doamne! Doamne! strigă Morrel, albindu-se la faţă. Ce mai e?

Într-adevăr, era mare gălăgie pe scară. Un du-te-vino grăbit, ba chiar se auzi şi o exclamaţie îndurerată.

Morrel se ridică, voind să meargă să deschidă uşa, dar îl părăsiră puterile şi recăzu în fotoliu.

Cei doi bărbaţi rămaseră faţă în faţă, Morrel tremurând din toate încheieturile, străinul privindu-l cu o expresie de adâncă milă. Zarva

încetase, totuşi s-ar fi zis că Morrel încă mai aştepta ceva: dacă avusese o cauză, trebuia să aibă şi-o urmare.

Străinului i se păru că aude cum cineva urcă scara încetişor şi că paşii, care erau ai mai multor persoane, se opresc pe palier.

O cheie pătrunse în broasca primei uşi, care scârţâi ascuţit în balamale.

— Numai două persoane au cheia de la această uşă, şopti Morrel. Coclès şi Julie.

În acelaşi timp, se deschise cea de-a doua uşă şi se văzu apărând în prag tânăra fată, palidă şi cu obrajii scăldaţi în lacrimi.

Morrel se ridică tremurând din tot corpul şi se sprijini de braţul fotoliului, căci nu se putea ţine pe picioare. Ar fi vrut să întrebe ce s-a întâmplat, dar îi pierise graiul.

— Oh, tată! zise fata, împreunându-şi mâinile. Iartă-i fiicei tale că trebuie să fie mesagera unei veşti rele!

Morrel păli îngrozitor. Julie se aruncă în braţele lui.

— O, tată, tată! zise ea. Curaj!

— Adică, *Faraonul* a pierit? întrebă Morrel, cu voce gâtuită.

Fata nu răspunse, ci făcu un semn afirmativ din cap, sprijinindu-şi fruntea de pieptul tatălui ei.

— Şi echipajul? întrebă Morrel.

— Salvat, zise fata, salvat de vasul din Bordeaux, care tocmai a intrat în port.

Morrel îşi ridică mâinile spre Cer, cu o expresie de resemnare şi de sublimă recunoştinţă.

— Mulţumesc, Doamne! zise Morrel. Cel puţin, nu mă loveşti decât pe mine.

Oricât de flegmatic ar fi fost englezul, o lacrimă îi umezi pleoapa.

— Intraţi, zise Morrel, intraţi, căci presupun că sunteţi toţi la uşă!

Într-adevăr, de îndată ce rosti aceste cuvinte, doamna Morrel intră plângând nestăvilit, urmată de Emmanuel. În fundul anticamerei se vedeau chipurile aspre ale unor marinari vreo şapte sau opt la număr, pe jumătate despuiaţi. La vederea acestor oameni, englezul tresări, făcu un pas de parcă ar fi vrut să se ducă la ei, dar se stăpâni şi, dimpotrivă, se ascunse în colţul cel mai îndepărtat al cabinetului.

Doamna Morrel veni să se aşeze în fotoliu, luând una dintre mâinile soţului într-ale sale, în vreme ce Julie rămăsese la pieptul tatălui său.

Emmanuel se oprise la jumătatea drumului şi părea să servească de legătură între grupul familiei Morrel şi marinarii care stăteau la uşă.

— Cum s-a întâmplat? întrebă Morrel.

— Vino încoace, Penelon, zise tânărul, şi povesteşte cum a fost.

Un bătrân matelot, înnegrit de soarele de la Ecuator, înaintă învârtind în mâini rămăşiţele unei tichii.

— Bună ziua, domnule Morrel, zise el, de parcă ar fi plecat din Marsilia în ajun şi-acum s-ar fi întors de la Aix sau de la Toulon.

— Bună ziua, prietene, zise armatorul, neputându-şi opri un zâmbet printre lacrimi. Dar căpitanul unde e?

— În ceea ce-l priveşte pe căpitan, domnule Morrel, el a rămas bolnav la Palma, dar, dacă Dumnezeu se va îndura, n-o să păţească nimic şi-o să-l vedeţi înapoi peste câteva zile, la fel de sănătos ca dumneavoastră şi ca mine.

— Bine... Acum spune, Penelon! zise domnul Morrel.

Penelon îşi mută gogoloiul de tutun de mestecat din obrazul drept în obrazul stâng, duse mâna la gură, se întoarse, zvârli înspre anticameră un jet lung de scuipat negricios, puse un picior în faţă şi, legănându-se din şolduri:

— Păi, atunci, domnule Morrel, zise el, să tot fi fost cam aşa între Capul Blanc şi Capul Boyador, mânaţi de o afurisenie de briză dinspre sud–sud-vest, după ce ne sleiseră vreo opt zile de acalmie, când căpitanul Gaumard a venit la mine, că trebuie să vă spun că eram la cârmă, şi mi-a zis: „Penelon, ce zici tu de norii ăia care se adună colo, în zare?”.

Tocmai atunci mă uitam şi eu la ei.

„D-apoi ce să zic, căpitane! Zic că o să se întindă niţel mai iute decât au voie şi că sunt mai negri decât se cuvine norilor care n-au gânduri rele.”

„Aşa mă gândeam şi eu, a zis căpitanul, şi mă duc să-mi iau măsurile mele de apărare. Avem prea multe pânze pentru vântul care o să se stârnească numaidecât... Hei, marinari! Treceţi la strâns rândunicile şi daţi jos focul mic!”

La ţanc, că oamenii nici nu apucaseră să execute ordinul şi vântul ne sufla în ceafă, iar vasul se pleca pe-o coastă.

„Bine, a zis căpitanul. Avem încă prea multe pânze, treceţi şi învergaţi vela mare!”

Cinci minute după aceea, vela mare era învergată şi mergeam numai cu trinca, gabierele şi zburătoarele.

„Ei, moş Penelon, mi-a zis căpitanul, ce ai de dai din cap?”

„Am că, în locul dumitale, vezi dumneata, eu n-aş rămâne chiar în drumul urgiei.”

„Cred că ai dreptate, moşule, a zis el, o să avem o vijelie.”

„Ei, asta-i bună, căpitane! i-am răspuns eu. Cine-o cumpăra ce-i colo în zare drept vijelie, o să aibă şi ceva pe deasupra! E o furtună în toată puterea cuvântului ori eu sunt un ageamiu!”

Asta voia să-nsemne că se vedea hula venind cum se vede venind praful la Montredon. Noroc că avea de-a face cu unul priceput.

„Treceţi să luaţi două terţarole la gabiere! a strigat căpitanul. Desfaceţi bulinele, volta în vânt, coborâţi gabierele, trageţi balansinele pe vergi!”

— Asta nu era destul pentru locurile în care vă aflaţi! zise englezul. Eu aş fi luat patru terţarole şi m-aş fi descotorosit de trincă.

Această voce neşovăitoare, sonoră şi neaşteptată, îi făcu pe toţi să tresară. Penelon îşi puse mâna streaşină la ochi şi îl privi pe cel care îi corecta, cu atâta îndrăzneală, manevra căpitanului său.

— Am făcut mai mult decât atât, domnule, zise bătrânul marinar cu un oarecare respect, căci am strâns randa şi am pus volta în vânt ca să fugim dinaintea furtunii. Zece minute mai târziu, strângeam şi gabierele şi rămâneam fără nici o pânză.

— Corabia era prea veche ca să riscaţi asta, zise englezul.

— Păi, chiar aşa! Asta ne-a pierdut. După douăsprezece ceasuri în care am fost zgâlţâiţi şi hâţânaţi, de parcă ne luptam cu necuratul însuşi, s-a ivit o spărtură. „Penelon, mi-a zis căpitanul, cred că ne ducem la fund, bătrâne. Lasă-mi mie cârma şi coboară până-n cală.”

I-am lăsat cârma şi am coborât. Apa urcase deja la trei picioare. Am urcat înapoi, strigând: „La pompe, la pompe!”. Bine, bine, da’ era prea târziu! Am început să tragem la pompe, dar parcă de ce trăgeam, d-aia era mai multă apă.

„Ah, pe legea mea! am zis eu, după vreo patru ceasuri de trudă. Dacă tot ne ducem la fund, atunci hai să ne ducem, o moarte avem!”

„Aşa dai tu exemplu, jupâne Penelon? mi-a zis căpitanul. Ei, lasă, lasă!”

Şi s-a dus în cabină să-şi ia pistoalele.

„Primului care pleacă de la pompă, a zis el, îi zbor creierii!”

— Bine, zise englezul.

— Nimic nu-ţi dă mai mult curaj ca motivele convingătoare, continuă marinarul, cu atât mai mult cu cât, pe la ceasul acela, vremea se mai limpezise şi vântul căzuse. Dar, tot atât de adevărat este că apa creştea

mereu, nu cu mult, cu vreo două degete pe oră, dar, în tot cazul, creştea. Două degete pe oră, vedeţi dumneavoastră, s-ar zice că-i un fleac, dar, în douăsprezece ore, fac nu mai puţin de douăzeci şi patru de degete, iar douăzeci şi patru de degete fac două picioare. Două picioare şi cu trei, pe care le aveam deja, ne-a adus la cinci. Acuma, când o corabie are cinci picioare de apă în pântece, poţi zice lesne că suferă de hidropizie.

„Hai, a zis căpitanul, ajunge atâta! Domnul Morrel n-o să ne poată învinovăţi de nimic. Am făcut tot ce ne-a stat în puteri ca să salvăm corabia, dar acum trebuie să încercăm să îi salvăm pe oameni. La bărci, copii, şi mai repejor!”

Credeţi-mă, domnule Morrel, continuă Penelon, ne era tare drag *Faraonul*, dar oricât de dragă i-ar fi unui marinar corabia sa, mai dragă îi e viaţa lui. De aceea, n-am aşteptat să ne zică de două ori. Unde mai pui că, vedeţi dumneavoastră, corabia gemea şi parcă ne zicea: „Duceţi-vă o dată, duceţi-vă o dată!”. Şi nu minţea, bietul *Faraon*, că-l simţeam pur şi simplu scufundându-se sub picioarele noastre. Ei, şi uite-aşa, într-o clipită barca era la apă şi noi ne suiam toţi opt în ea.

Căpitanul a coborât ultimul sau, mai degrabă... Nu, n-a coborât, căci nu voia să părăsească vasul, ci l-am luat eu pe sus şi l-am zvârlit peste punte, la ceilalţi, după care am sărit şi eu. La ţanc, fiindcă, de îndată ce-am sărit, puntea a crăpat, făcând un zgomot de-ai fi zis că-i salva tunurilor de patruzeci şi opt a vreunui vas de război.

Zece minute mai târziu, prora a intrat sub apă, apoi pupa, apoi s-a apucat să se învârtă în loc, ca un câine care aleargă după coada lui. Şi-apoi, la revedere, domnii mei, bâldâbâc!... Şi cu asta basta, adio *Faraon*!

Cât despre noi, am plutit vreo trei zile fără mâncare, fără băutură, încât vorbeam deja să tragem la sorţi ca să aflam care dintre noi îi va hrăni pe ceilalţi, când am zărit-o pe *Gironde*. I-am făcut semn, ne-a văzut, s-a îndreptat către noi, ne-a trimis barca ei şi ne-a pescuit. Iată cum s-a întâmplat, domnule Morrel, pe cuvântul meu! Pe legea mea de marinar! Nu-i aşa? Ziceţi şi voi, ăştialalţi!

Un murmur general de aprobare arătă că povestitorul întrunise toate voturile prin adevărul faptelor expuse şi pitorescul detaliilor.

— Bine, prieteni, zise domnul Morrel, sunteţi nişte oameni de ispravă şi am ştiut dinainte că, pentru nenorocirea care mi s-ar fi întâmplat, doar soarta mea ar fi fost de vină. Aceasta este vrerea Domnului şi nu greşeala

oamenilor. Să ne închinăm voinţei lui Dumnezeu! Acuma, cât vi se datorează soldă?

— Ei, da! Să nu mai vorbim despre asta, domnule Morrel!

— Dimpotrivă, să vorbim, zise armatorul cu un surâs amar.

— Ei bine, ni se datorează trei luni... zise Penelon.

— Coclès, plăteşte-le acestor oameni curajoşi câte două sute de franci de fiecare. În vremurile bune, prieteni, continuă Morrel, aş fi adăugat: „Dă-i fiecăruia şi o primă de două sute de franci!”. Dar acum sunt timpuri grele, prieteni, şi puţinii bani care îmi mai rămân nu mai sunt ai mei. Iertaţi-mă, aşadar, şi nu-mi purtaţi pică pentru asta.

Chipul lui Penelon se schimonosi a înduioşare, se întoarse către tovarăşii săi, schimbă câteva cuvinte cu ei şi veni din nou.

— În ceea ce priveşte asta, domnule Morrel, zise el, mutându-şi gogoloiul de tutun în partea cealaltă a gurii şi zvârlind în anticameră un al doilea jet de scuipat, care se duse să facă pereche cu primul. În ceea ce priveşte asta...

— Ce anume?

— Solda...

— Ei?

— Ei bine, domnule Morrel, oamenii zic că, pentru moment, le-ar fi de ajuns cincizeci de franci de căciulă şi că o să mai aştepte restul.

— Mulţumesc, prieteni, mulţumesc! strigă Morrel, mişcat până în adâncul sufletului. Sunteţi cu toţii nişte oameni minunaţi. Dar luaţi banii, luaţi-i şi, dacă găsiţi o slujbă bună, angajaţi-vă, sunteţi liberi!

Această ultimă parte a frazei produse un efect considerabil asupra cinstiţilor marinari. Se uitară unii la alţii cu un aer năuc. Penelon, căruia i se tăiase respiraţia, fu cât pe-aci să-şi înghită gogoloiul de tutun. Din fericire, îşi duse la moment mâna la gâtlej.

— Cum aşa, domnule Morrel, zise el cu glas sugrumat. Cum aşa, ne concediaţi? Sunteţi nemulţumit de noi?

— Nu, copiii mei, zise armatorul. Nu, nu sunt nemulţumit de voi, ba dimpotrivă. Nu, nu vă concediez. Dar ce să fac? Nu mai am vase, nu mai am nevoie de marinari.

— Cum adică nu mai aveţi vase? făcu Penelon. Atunci, o să puneţi să vi se construiască altele, noi o să aşteptăm. Ferească Dumnezeu, ştim noi ce înseamnă să fii dat de colo-colo.

— Nu mai am bani ca să construiesc alte vase, Penelon, zise armatorul cu un surâs trist, aşa că nu pot primi propunerea voastră, oricât de binevoitoare este.

— Atunci, dacă nu aveţi bani, nu-i nevoie să ne plătiţi. O să facem şi noi cum a făcut sărmanul *Faraon*, o să plutim cu pânzele strânse şi atâta tot.

— Gata, gata, prieteni! zise Morrel, înăbuşindu-se de emoţie. Plecaţi, vă rog! O să ne mai întâlnim noi, în vremuri mai bune. Emmanuel, adăugă armatorul, condu-i şi ai grijă ca porunca să-mi fie îndeplinită!

— Dar barem ne mai întâlnim, nu-i aşa, domnule Morrel? zise Penelon.

— Da, prieteni, nădăjduiesc că barem atât. Plecaţi!

Şi-i făcu un semn lui Coclès, care ieşi primul. Marinarii îl urmară pe casier, iar, după ei, plecă şi Emmanuel.

— Acum, zise armatorul soţiei şi fiicei sale, lăsaţi-mă singur o clipă. Am de discutat cu domnul.

Şi îl arătă din ochi pe împuternicitul firmei Thomson şi French, care rămăsese în picioare, nemişcat, în colţul său, tot timpul cât durase această scenă, la care nu luase parte decât prin cele câteva cuvinte pe care vi le-am reprodus. Cele două femei îşi ridicară ochii spre străinul de care uitaseră cu desăvârşire şi plecară. Dar, la ieşire, fata îi aruncă acestui om o privire de sublimă implorare, la care el îi răspunse printr-un zâmbet, pe care un observator din afară ar fi fost surprins să-l zărească înflorind pe acest chip îngheţat. Cei doi bărbaţi rămaseră singuri.

— Ei bine, domnule, zise Morrel, lăsându-se să cadă înapoi în fotoliu, aţi văzut totul, aţi auzit totul, eu nu mai am altceva să vă spun.

— Am văzut, domnule, zise englezul, că vi s-a întâmplat o nouă nenorocire, nemeritată ca şi celelalte, iar asta mi-a întărit dorinţa de a vă arăta cât mai multă îngăduinţă.

— O, domnule! zise Morrel.

— Hai să vedem, continuă străinul. Eu sunt unul dintre principalii creditori ai dumneavoastră, nu-i aşa?

— Adică dumneavoastră sunteţi cel care posedă poliţele cu cel mai scurt termen scadent.

— Doriţi o amânare ca să îmi plătiţi?

— O amânare ar putea să-mi salveze onoarea şi, prin urmare, viaţa.

— Cât timp cereţi?

Morrel şovăi.

— Două luni, zise el.

— Bine, răspunse străinul, eu vă dau trei.

— Dar, credeţi că firma Thomson şi French...

— Fiţi liniştit, domnule, iau totul asupra mea. Astăzi suntem în 5 iunie.

— Da.

— Ei bine, reînnoiţi-mi toate aceste cambii pentru 5 septembrie şi, la 5 septembrie, la ora unsprezece dimineaţa (în acel moment pendula tocmai bătea ora unsprezece), o să mă prezint la dumneavoastră.

— O să vă aştept, domnule, zise Morrel, şi veţi fi plătit... sau voi fi mort.

Aceste ultime cuvinte fură rostite atât de încet, încât străinul nu le putu auzi.

Întocmiră alte cambii, le rupseră pe cele vechi, iar bietul armator se trezi măcar cu trei luni în faţă, pentru a încerca să-şi adune ultimele resurse.

Englezul îi primi mulţumirile cu nepăsarea specifică poporului său şi îşi luă rămas-bun de la Morrel, care îl conduse, binecuvântându-l, până la uşă.

Pe scară, se reîntâlni cu Julie. Fata se prefăcea că tocmai coboară, dar, în realitate, îl aştepta.

— O, domnule! zise ea, împreunându-şi mâinile.

— Domnişoară, zise străinul, o să primiţi, într-o zi, o scrisoare semnată... Sindbad Marinarul... Faceţi, pas cu pas, tot ce vi se va cere în scrisoarea aceea, oricât de ciudată vi s-ar părea cerinţa!

— Da, domnule, răspunse Julie.

— Îmi făgăduiţi că o să faceţi întocmai?

— Vă jur!

— Bine. La revedere, domnişoară. Să fiţi întotdeauna o fiică la fel de bună şi de neprihănită precum sunteţi acum şi nădăjduiesc din toată inima că Dumnezeu vă va răsplăti, dându-vi-l pe Emmanuel drept soţ.

Julie scoase un ţipăt uşor, se făcu roşie ca o cireaşă şi se încleştă de balustradă să nu cadă.

Străinul îşi văzu de drum, făcându-i cu mâna un semn de rămas-bun.

În curte îl întâlni pe Penelon, care ţinea un şomoiog de câte o sută de franci în fiecare mână şi părea că nu se putea hotărî să le ia acasă.

— Vino, prietene, îi zise străinul, vreau să vorbesc ceva cu tine!

XXX Cinci septembrie

Amânarea acordată de împuternicitul firmei Thomson şi French, în clipa în care Morrel se aştepta cel mai puţin, i se păru bietului armator o revenire a norocului, dintr-acelea care îi anunţă omului că, în sfârşit, soarta s-a săturat să-l mai vrăjmăşească. În aceeaşi zi, el povesti ce i se întâmplase fiicei sale, soţiei sale şi lui Emmanuel, şi o rază de speranţă, dacă nu de linişte, reapăru în sânul familiei. Dar, din păcate, Morrel nu făcea afaceri doar cu firma Thomson şi French, cu care căzuse la învoială în mod atât de avantajos. După cum spusese el, în comerţ omul are parteneri de afaceri şi nu prieteni. Dacă se gândea mai bine, nu pricepea deloc atitudinea generoasă a domnilor Thomson şi French faţă de el. Nu şi-o explica decât prin raţionamentul acesta, subtil şi egoist, pe care l-ar fi putut face firma: mai bine să susţinem un om care ne datorează aproape trei sute de mii de franci şi să avem, totuşi, după trei luni, cele trei sute de mii de franci, decât să îi grăbim falimentul şi să obţinem doar şase sau opt procente din capital.

Din nefericire, fie din ură, fie din orbire, nu toţi partenerii de afaceri ai lui Morrel gândeau la fel, ba câţiva gândiră chiar pe dos. Prin urmare, poliţele subscrise de Morrel fură aduse la casă cu o scrupuloasă rigoare şi, mulţumită amânării acordate de către englez, fură achitate de Coclès îndată ce se prezentară. Coclès continuă, prin urmare, să plutească în pacea lui fatidică. Numai domnul Morrel văzu, cu groază, că, dacă ar fi trebuit să-i achite, la 15 ale lunii, cele cincizeci de mii de franci ai lui de Boville şi, la 30, cele treizeci şi două de mii cinci sute de franci ale poliţelor pentru care, la fel ca şi pentru creanţa inspectorului închisorilor, primise o amânare, ar fi fost, încă din luna aceea, un om pierdut.

Părerea tuturor negustorilor din Marsilia era că, după nenorocirile în lanţ care îl loviseră, Morrel nu mai putea rezista. Se înţelege astfel marea lor uimire în momentul în care văzură că plăţile de la sfârşitul lunii sunt onorate cu exactitudinea obişnuită. Totuşi, asta nu fu de ajuns pentru ca încrederea să se reîntoarcă în minţile lor şi decretară, într-un glas, că falimentul nefericitului armator nu fusese întârziat decât până la sfârşitul lunii următoare.

Întreaga lună se scurse în eforturi nemaipomenite din partea lui Morrel pentru a-şi aduna toate rezervele. Odinioară, o poliţă semnată de el, cu

indiferent ce scadenţă, era primită cu încredere, ba chiar cerută. Morrel încercă să negocieze o poliţă pentru optzeci de zile şi găsi uşile băncilor închise pentru el. Din fericire, Morrel mai avea şi de primit câteva sume, pe care putea conta, iar, când aceşti bani îi intrară în casă, Morrel se găsi din nou în măsură să facă faţă plăţilor sale, la sfârşitul lunii iulie.

În rest, împuternicitul firmei Thomson şi French nu mai fu văzut prin Marsilia. A doua sau a treia zi după vizita sa la Morrel, dispăruse. Or, cum în Marsilia nu stătuse de vorbă decât cu primarul, cu inspectorul închisorilor şi cu Morrel, trecerea sa nu lăsase altă urmă decât amintirile diferite pe care le păstraseră despre el aceste trei persoane. Cât despre marinarii de pe *Faraon*, se părea că îşi găsiseră un alt angajament, căci dispăruseră, de asemenea.

Căpitanul Gaumard, refăcut după boala care îl reţinuse la Palma, se întoarse, şi el. Şovăia să se înfiinţeze la domnul Morrel, dar acesta din urmă află de sosirea sa şi merse să-l caute personal. Onorabilul armator ştia dinainte, din povestirea lui Penelon, despre purtarea curajoasă a căpitanului, păstrată de-a lungul întregii catastrofe, aşa că el fu acela care încercă să-l consoleze. Îi adusese toată solda restantă, despre care căpitanul Gaumard n-ar fi îndrăznit să vină să-i amintească.

Pe când cobora scara, domnul Morrel îl întâlni pe Penelon, care urca. Penelon, după câte se părea, se folosise cu largheţe de banii săi, căci era îmbrăcat în haine noi din cap până în picioare. Dând cu ochii de armator, cinstitul cârmaci păru grozav de încurcat. Se vârî în colţul cel mai îndepărtat al palierului, îşi plimbă gogoloiul de tutun de la stânga la dreapta şi de la dreapta la stânga, învârtindu-şi în cap ochii holbaţi şi buimăciţi şi nu răspunse decât printr-o apăsare timidă la viguroasa strângere de mână pe care i-o oferi, cu prietenia sa obişnuită, domnul Morrel. Domnul Morrel puse stingherеala lui Penelon pe seama îmbrăcăminţii sale dichisite. În mod vădit, se gândi armatorul, omul acesta cumsecade nu se dedase, pe socoteala sa, unui asemenea lux. Aşadar, se angajase, fără îndoială, pe vreun alt vas, iar ruşinea sa provenea din faptul că nu ţinuse mai multă vreme doliu după *Faraon*, ca să zicem aşa. Mai mult, poate că tocmai venea să-l felicite pe căpitanul Gaumard pentru norocul său şi pentru a-i transmite oferte de angajare din partea noului său stăpân.

„Bunii mei slujitori, îşi zise Morrel îndepărtându-se, fie să vă îndrăgească noul vostru stăpân la fel de mult cum v-am îndrăgit eu şi să fie el mai norocos decât sunt eu!”

August se scurse în încercări neîncetat reînnoite de către Morrel pentru a-şi restabili vechiul credit sau pentru a-şi deschide măcar unul nou. La 20 august, se află în toată Marsilia că îşi rezervase un bilet la diligenţă şi lumea îşi spuse că pesemne falimentul avea să se producă la sfârşitul lunii şi că Morrel pleca mai înainte ca să nu fie de faţă la cruda scenă finală, delegându-i în acest scop pe comisul său Emmanuel şi pe casierul său Coclès. Însă, contrar tuturor previziunilor, când sosi ziua de 31 august, casa se deschise, ca de obicei. Coclès îşi făcu apariţia în spatele grilajului, liniştit ca înţeleptul lui Horaţiu, cercetă cu aceeaşi atenţie dintotdeauna înscrisurile care i se prezentară şi, de la cea dintâi şi până la cea din urmă, plăti poliţele cu aceeaşi exactitudine. Veniră chiar şi două rambursări, pe care Morrel le prevăzuse şi pe care Coclès le achită cu aceaşi punctualitate cu care plătise şi poliţele semnate de armator în numele său. Nimeni nu mai înţelegea nimic şi, cu încăpăţânarea caracteristică profeţilor de veşti rele, îi amânară, atunci, falimentul pentru sfârşitul lui septembrie.

Pe 1 septembrie, Morrel se întoarse. Toată familia îl aştepta cu sufletul la gură. Din această călătorie la Paris trebuia să se ivească ultima sa cale de salvare. Morrel se gândise la Danglars, în prezent milionar, care îi fusese, odinioară, îndatorat, căci la recomandarea lui Morrel intrase el în serviciul bancherului spaniol, la care îşi întemeiase uriaşa avere. În prezent, se spunea că Danglars avea şase sau opt milioane numai ale lui şi un credit nelimitat. Danglars, fără a scoate nici un ban din buzunar, îl putea salva pe Morrel. Nu avea decât să-i gireze un împrumut, iar armatorul ar fi scăpat de la ananghie. Morrel se gândise mai de mult la Danglars, dar există unele aversiuni instinctive, care nu se pot stăpâni, şi, prin urmare, întârziase cât putuse să recurgă la acest ultim mijloc. Avusese dreptate, căci se întoarse zdrobit de umilinţa unui refuz.

De aceea, la întoarcere, Morrel nu lăsase să-i scape nici o nemulţumire, nu proferase nici un reproş. Îşi îmbrăţişase, plângând, soţia şi fiica, îi întinsese o mână prietenească lui Emmanuel, se închisese în cabinetul său de la etajul al doilea şi îl chemase pe Coclès.

— De data aceasta, îi ziseră cele două femei lui Emmanuel, suntem pierduţi.

Apoi, sfătuindu-se puţin între ele, se înţeleseră ca Julie să-i scrie fratelui său, aflat în garnizoană la Nîmes, să vină numaidecât acasă.

Bietele femei simţeau instinctiv că aveau nevoie de toate forţele pentru a înfrunta lovitura care le ameninţa.

De altfel, Maximilien Morrel, deşi era în vârstă de numai douăzeci şi doi de ani, avea deja o mare influenţă asupra tatălui său.

Era un tânăr hotărât şi drept. În momentul în care se pusese problema de a îmbrăţişa o carieră, tatăl său nu voise să-i impună dinainte un viitor, ci îl întrebase pe micul Maximilien ce i-ar fi plăcut. Băiatul declarase atunci că voia să urmeze cariera militară. Prin urmare, făcuse studii, încheiate cu rezultate strălucite, intrase prin concurs la Şcoala Politehnică, de unde ieşise sublocotenent în regimentul 53 de linie. Deţinea acest grad de un an şi avea promisiunea că va fi numit locotenent cu prima ocazie. La regiment, Maximilien Morrel era dat exemplu, lăudat pentru faptul că îndeplinea cu stricteţe nu doar toate obligaţiile impuse unui militar, dar şi toate îndatoririle necesare unui om adevărat, şi i se spunea Stoicul. Se înţelege de la sine că mulţi dintre cei care îl numeau cu porecla aceasta, o repetau numai pentru că o auziseră, dar nu pentru că ar fi ştiut ce vrea să însemne epitetul respectiv.

Acesta era tânărul pe care mama şi sora sa îl chemau în ajutor, ca să le sprijine în grelele împrejurări în care simţeau că urmau să se găsească.

Ele nu se înşelaseră asupra gravităţii situaţiei, căci, la foarte puţin timp după ce domnul Morrel se închisese în cabinetul lui cu Coclès, Julie îl văzu ieşind pe acesta din urmă, palid, tremurând şi cu faţa foarte răvăşită.

Ar fi vrut să-l oprească şi să-l descoasă, pe când trecea pe lângă ea, dar bietul om, continuând să coboare scările cu o grabă care nu-i stătea în obicei, se mulţumi să exclame, ridicându-şi braţele către cer:

— O, domnişoară, domnişoară! Ce groaznică nenorocire! Cine ar fi crezut vreodată?

O clipă mai târziu, Julie îl văzu urcând din nou, purtând două sau trei registre groase, un portofel şi o pungă cu bani.

Morrel consultă registrele, deschise portofelul şi numără banii.

Toate rezervele sale se ridicau la suma de şase sau opt mii de franci, încasările sale, până pe data de 5 ale lunii, la vreo patru sau cinci mii, ceea ce făceau, rotunjind cu optimism, un activ de paisprezece mii de franci, cu care trebuia să achite o poliţă de două sute optzeci şi şapte de mii cinci sute de franci. Totalul acesta nu-i îngăduia nici măcar mijlocul de a oferi suma deţinută ca acont.

Totuşi, când domnul Morrel coborî la masă, părea destul de calm. Acest calm le sperie mai tare pe cele două femei decât dacă l-ar fi văzut în cea mai neagră tristeţe.

După masă, Morrel avea obiceiul să iasă la plimbare. Se ducea să-şi bea cafeaua la clubul Foceenilor şi să citească gazeta *Sémaphore*. În ziua aceea, nu mai ieşi, ci urcă înapoi în biroul său.

Cât despre Coclès, părea complet aiurit. O bună parte a zilei stătuse în curte, aşezat pe o piatră, cu capul descoperit, în bătaia unui soare de treizeci de grade.

Emmanuel încercă să le liniştească pe femei, dar nu era deloc convingător. Tânărul era mult prea la curent cu afacerile firmei ca să nu simtă că o mare nenorocire apăsa deasupra familiei Morrel.

Se lăsă noaptea. Femeile stătuseră la pândă, nădăjduind că, atunci când avea să coboare din cabinet, Morrel va veni şi pe la ele. Dar îl auziră trecând prin faţa uşii lor, ba chiar grăbindu-şi pasul, de teamă să nu-l cheme.

Amândouă ciuliră urechea. El intră în camera sa şi încuie uşa pe dinăuntru.

Doamna Morrel o trimise la culcare pe fiica ei, apoi, la o jumătate de oră după ce Julie se dusese în camera ei, se ridică, îşi scoase pantofii şi se strecură pe culoar, ca să se uite pe gaura cheii şi să vadă ce făcea soţul ei.

Pe culoar, zări o umbră care se furişa. Era Julie care, şi ea foarte neliniştită, i-o luase înainte mamei sale.

Tânăra veni lângă doamna Morrel.

— Scrie, zise ea.

Cele două femei se înţeleseseră fără să se fi vorbit.

Doamna Morrel se aplecă până la gaura cheii. Într-adevăr, Morrel scria. Dar, ceea ce nu observase fiica ei, observă doamna Morrel, şi anume că soţul ei scria pe o hârtie cu sigiliu.

Şi atunci îi trecu prin cap cumplitul gând că el îşi făcea testamentul. Se cutremură, dar, cu toate acestea, avu puterea să nu spună nimic.

A doua zi, domnul Morrel părea întru totul liniştit. Stătu în biroul său ca de obicei, coborî la masă ca de obicei, numai că, după masă, o pofti pe fiica lui să se aşeze lângă el, îi luă capul ei de copil în braţe şi îl strânse mult timp la piept.

Seara, Julie îi spuse mamei sale că, deşi în aparenţă era liniştit, ea băgase de seamă că inima tatălui său bătea cu putere.

Următoarele două zile se scurseră aproape la fel. La 4 septembrie, seara, domnul Morrel îi ceru înapoi fiicei sale cheia de la cabinetul său.

Julie tresări auzind această cerere, care i se păru sinistră. De ce îi cerea tatăl ei înapoi această cheie, pe care ea o avusese dintotdeauna şi care, pe când era mică, nu i se lua decât în chip de pedeapsă?

Fata îl privi pe domnul Morrel.

— Cu ce am greşit, mă rog, tată, zise ea, ca să-mi iei cheia?

— Cu nimic, copila mea, răspunse nefericitul Morrel, pe care, la această întrebare atât de simplă, îl podidiseră lacrimile. Cu nimic, numai că am nevoie de ea.

Julie se prefăcu a căuta cheia.

— Cred c-am lăsat-o la mine, zise ea.

Şi ieşi, dar, în loc să se ducă la ea în odaie, coborî şi alergă să-i ceară sfatul lui Emmanuel.

— Nu-i da cheia înapoi tatălui tău, zise acesta, iar, mâine-dimineaţă, dacă poţi, nu-l lăsa singur.

Ea încercă să-i ceară lămuriri lui Emmanuel, dar acesta nu ştia nimic în plus sau nu voia să spună nimic.

Tot timpul nopţii de 4 spre 5 septembrie, doamna Morrel stătu cu urechea lipită de perete. Până la trei dimineaţa ea îşi auzi soţul plimbându-se nervos prin camera sa.

Abia la ora trei Morrel se azvârli pe pat.

Cele două femei îşi petrecură noaptea împreună. Încă din ajun îl aşteptau pe Maximilien.

La ora opt dimineaţa, Morrel intră în camera în care se aflau ele. Era liniştit, dar zbuciumul din timpul nopţii i se citea pe chipul palid şi tras.

Femeile nu cutezară să-l întrebe dacă dormise bine.

Morrel se purtă mai îngăduitor cu soţia lui şi mai părinteşte cu fiica sa decât se purtase vreodată până atunci. Nu se mai sătura s-o privească şi s-o îmbrăţişeze pe biata copilă.

Julie îşi aminti de sfatul lui Emmanuel şi voi să-şi însoţească tatăl, când acesta ieşi, dar el o refuză cu blândeţe:

— Rămâi cu mama ta, îi zise.

Julie dădu să mai încerce.

— Insist! zise Morrel.

Era pentru prima oară când Morrel îi spunea fiicei sale „Insist!”, dar i-o spusese cu un ton încărcat de o asemenea blândeţe părintească, încât Julie nu îndrăzni să mai facă vreun pas.

Rămase pe loc, în picioare, mută şi neclintită. Câteva clipe mai târziu, uşa se deschise iarăşi, iar ea simţi două braţe care o înlănţuiră şi nişte buze care i se lipiră de frunte.

Îşi ridică ochii şi scoase un strigăt de bucurie.

— Maximilien, frate! exclamă ea.

La aceste cuvinte, doamna Morrel ieşi în fugă şi se aruncă în braţele fiului ei.

— Mamă, zise tânărul, uitându-se, pe rând, când la doamna Morrel, când la sora lui. Ce s-a întâmplat? Ce se petrece aici? Scrisoarea voastră m-a îngrozit şi am venit într-un suflet.

— Julie, zise doamna Morrel, făcându-i semn tânărului, du-te şi spune-i tatălui tău că a venit Maximilien.

Tânăra se repezi afară din cameră, dar, pe prima treaptă a scării, se întâlni cu un om care ţinea în mână o scrisoare.

— Dumneavoastră sunteţi cumva domnişoara Julie Morrel? zise omul, cu un foarte pronunţat accent italian.

— Da, domnule, răspunse Julie, bâlbâindu-se. Dar ce treabă aveţi cu mine? Nu vă cunosc.

— Citiţi această scrisoare, zise omul, întinzându-i o hârtie.

Julie şovăia.

— Este pentru salvarea tatălui dumneavoastră, zise mesagerul.

Fata îi smulse hârtia din mână.

Apoi, o despături cu înflăcărare şi citi:

„Duceţi-vă chiar în clipa aceasta pe Aleile Meilhan, intraţi în casa de la numărul 15, cereţi-i portăresei cheia odăii de la etajul al cincilea, intraţi în acea odaie, luaţi de pe colţul căminului punga îmbrăcată în plasă de mătase roşie şi aduceţi-i această pungă tatălui dumneavoastră.

Este foarte important ca el să o primească înainte de ora unsprezece.

Mi-aţi făgăduit că o să mă ascultaţi orbeşte, vă reamintesc făgăduiala.

Sindbad Marinarul”

Fata scose un strigăt de bucurie, îşi ridică ochii şi îl căută, ca să-l mai întrebe ceva, pe omul care îi înmânase scrisoarea, însă acesta dispăruse.

Îşi plecă din nou ochii pe bilet, ca să-l mai citească o dată, şi îşi dădu seama că mai avea şi un *post-scriptum*.

Citi:

„Este foarte important să îndepliniţi această misiune personal şi singură. Dacă o să veniţi însoţită sau dacă altcineva decât dumneavoastră o să se

prezinte la adresa indicată, portăreasa o să răspundă că nu ştie despre ce este vorba”.

Acest *post-scriptum* o smulse brusc din bucuria ei. Oare nu trebuia să se teamă de nimic, nu era vorba despre vreo capcană care i se întindea? Nevinovăţia ei o împiedica să-şi dea seama care erau primejdiile pe care le-ar fi putut întâmpina o fată de vârsta ei, dar nu-i nevoie să cunoşti neapărat primejdiile ca să-ţi fie frică. Ba chiar se poate remarca următorul lucru, şi anume că tocmai primejdiile necunoscute stârnesc cele mai mari spaime.

Julie şovăia. Se hotărî să ceară un sfat.

Dar, dintr-un sentiment ciudat, nu apelă nici la mama, nici la fratele ei, ci la Emmanuel.

Coborî, îi povesti ceea ce i se întâmplase în ziua în care împuternicitul firmei Thomson şi French venise la tatăl ei. Îi spuse despre discuţia de pe scară, îi repetă făgăduiala pe care i-o făcuse ea şi îi arătă scrisoarea.

— Trebuie să te duci până acolo, domnişoară, zise Emmanuel.

— Să mă duc până acolo? murmură Julie.

— Da, te voi însoţi.

— Dar n-ai citit că trebuie să fiu singură? zise Julie.

— Vei fi şi singură, răspunse tânărul. Eu te voi aştepta la colţul străzii du Musée şi, dacă întârzii cât să-mi stârneşti vreo îngrijorare, atunci voi veni să te găsesc şi, îţi dau cuvântul meu, vai de cei despre care o să-mi spui că te-au supărat cu ceva!

— Va să zică, Emmanuel, reluă fata şovăind, părerea ta este să răspund acestei invitaţii?

— Da. Oare nu ţi-a spus mesagerul că este pentru salvarea tatălui tău?

— Dar, până la urmă, Emmanuel, ce primejdie îl paşte pe el? întrebă fata.

Emmanuel ezită o clipă, dar dorinţa de-a o convinge pe fată dintr-o dată şi fără întârziere învinse.

— Ascultă, îi zise el, astăzi este 5 septembrie, nu-i aşa?

— Da.

— Astăzi, la ora unsprezece, tatăl tău are aproape trei sute de mii de franci de plătit.

— Da, ştim asta.

— Ei bine, zise Emmanuel, nu sunt nici cincisprezece mii în casă.

— Atunci, ce se va întâmpla?

— Se va întâmpla că, dacă astăzi, înainte de ora unsprezece, tatăl tău nu găseşte pe cineva care să-i vină în ajutor, la prânz va fi silit să declare falimentul.

— Oh, vino, vino! strigă fata, trăgându-l pe tânăr după ea.

Între timp, doamna Morrel îi povestise totul fiului său.

Tânărul ştia bine că, după şirul neîntrerupt de nenorociri care se abătuse asupra tatălui său, se făcuseră mari modificări în cheltuielile casei, dar nu bănuia că lucrurile ajunseseră până aici.

Rămase înmărmurit.

Apoi, deodată, se năpusti ca furtuna afară din cameră şi urcă în goană scările, crezând că tatăl lui era în cabinet. Dar bătu zadarnic la uşă.

Cum stătea în faţa uşii acestui cabinet, o auzi pe cea de la camera domnului Morrel deschizându-se şi, când se întoarse, îl văzu pe tatăl său. În loc să se fi dus direct în cabinet, domnul Morrel intrase în camera sa, de unde ieşea abia acum.

Domnul Morrel scoase o exclamaţie de surpriză zărindu-l pe Maximilien. El nu ştia despre sosirea tânărului. Rămase pe loc, fără nici o mişcare, strângând în mâna stângă un obiect pe care îl ţinea ascuns sub redingotă.

Maximilien coborî repede scara şi se aruncă de gâtul tatălui său, dar, numaidecât se dădu înapoi, lăsându-şi doar mâna dreaptă sprijinită de pieptul tatălui său.

— Tată, zise el, devenind palid ca un mort, de ce ai o pereche de pistoale sub redingotă?

— Ah, iată de ce mă temeam! zise Morrel.

— Tată, tată! În numele Cerului, strigă tânărul, de ce îţi trebuie armele astea?

— Maximilien, răspunse Morrel privindu-l ţintă pe fiul său, eşti bărbat şi un bărbat de onoare. Vino, o să-ţi spun!

Şi Morrel urcă scara, cu pas sigur, până la cabinetul său, iar Maximilien îl urmă, clătinându-se.

Morrel descuie uşa şi o încuie din nou, în urma fiului său. Apoi, traversă anticamera, se apropie de birou, îşi aşează pistoalele pe colţul mesei şi îi făcu fiului său un semn din vârful degetului, arătând un registru deschis.

În acest registru situaţia era consemnată cât se poate de desluşit.

Morrel trebuia să plătească, într-o jumătate de oră, două sute optzeci şi şapte de mii cinci sute de franci.

Avea, cu totul, cincisprezece mii două sute cincizeci şi şapte de franci.

— Citeşte! zise Morrel.

Tânărul citi şi rămase un moment ca trăsnit.

Morrel nu scotea nici o vorbă. Ce-ar fi putut spune în plus faţă de sentinţa neînduplecată a cifrelor?

— Şi ai făcut totul, tată, zise tânărul după câteva clipe, tot ce se putea ca să nu se întâmple dezastrul?

— Da, răspunse Morrel.

— Nu mai aştepţi nici o încasare?

— Nici una.

— Ai epuizat toate resursele?

— Toate.

— Şi, într-o jumătate de oră, zise Maximilien cu o voce sumbră, numele nostru o să fie dezonorat!

— Sângele spală dezonoarea, zise Morrel.

— Ai dreptate, tată, te înţeleg.

Apoi, întinzând mâna către pistoale:

— Sunt două, unul pentru tine şi unul pentru mine, zise el. Mulţumesc!

Morrel îl opri, prinzându-l de mână.

— Şi mama ta... şi sora ta... cine o să aibă grijă de zilele lor?

Un fior îl străbătu pe tânăr din cap până-n picioare.

— Tată, zise el, vrei să spui că mă îndemni să trăiesc?

— Da, asta îţi spun, răspunse domnul Morrel, căci este de datoria ta. Tu ai o fire calmă şi puternică, Maximilien... Maximilien, tu nu eşti un om obişnuit. Eu nu-ţi cer nimic, nu-ţi poruncesc nimic, ci îţi zic numai: Cântăreşte-ţi situaţia ca şi cum ai fi un străin şi judec-o tu însuţi.

Tânărul stătu pe gânduri câteva clipe, apoi o expresie de resemnare sublimă i se aşternu în priviri. Cu mişcări încete şi triste, îşi scoase tăcut epoleţii şi contraepoleţii, însemnele gradului său.

— Bine, zise el, întinzându-i mâna lui Morrel. Mori în pace, tată! O să trăiesc.

Morrel făcu un gest ca pentru a se arunca la picioarele fiului său. Maximilien îl trase spre el, iar aceste două inimi nobile bătură, o clipă, una lângă alta.

— Tu ştii că nu e vina mea, nu-i aşa? zise Morrel.

Maximilien zâmbi.

— Ştiu, tată, că eşti cel mai cinstit om pe care l-am cunoscut vreodată.

— Atunci e bine. Nu mai e nimic de zis. Acum, întoarce-te lângă mama şi sora ta.

— Tată, zise tânărul, punând un genunchi în podea, binecuvântează-mă!

Morrel îi prinse capul în mâini, îl trase către el şi, apăsându-şi de mai multe ori buzele pe fruntea fiului său:

— Oh, da, da! zise el. Te binecuvântez, în numele meu şi în numele celor trei generaţii de oameni fără reproş. Ascultă, aşadar, ce spun ei prin gura mea! Edificiul pe care nenorocirea l-a năruit, Providenţa îl poate reclădi. Când o să mă vadă mort de o moarte ca asta, şi cei mai neînduplecaţi o să aibă milă de tine. Ţie poate că îţi va fi acordat timpul pe care mie mi l-au refuzat. Atunci, încearcă să nu fie rostit cuvântul infam, aşterne-te pe treabă, munceşte, tinere, luptă cu înfocare şi curaj, veghează ca mama şi sora ta să aibă cele trebuincioase pentru trai, astfel încât, zi după zi, averea celor cărora le sunt dator să crească şi să rodească în mâinile tale. Gândeşte-te că va veni o zi, o zi mare, o zi solemnă, aceea a reabilitării, ziua în care, în acelaşi birou de acum, vei spune: Tatăl meu a murit pentru că nu putea face ceea ce fac eu astăzi; dar a murit liniştit şi împăcat, pentru că ştia că, murind, o s-o fac eu.

— Oh, tată, tată! strigă tânărul. Dacă totuşi ar fi cu putinţă să trăieşti!...

— Dacă aş trăi, toate ar fi altfel. Dacă aş trăi, interesul s-ar schimba în îndoială, mila în îndârjire. Dacă aş trăi, n-aş mai fi decât un om care nu s-a ţinut de cuvânt, care şi-a încălcat angajamentele, n-aş fi decât unul care a dat faliment şi atât. Dacă mor, dimpotrivă, ia gândeşte-te, Maximilien, rămăşiţele mele pământeşti n-o să mai fie decât cele ale unui nefericit om de onoare. Trăind, nici cei mai buni prieteni ai mei nu-mi vor mai trece pragul. Mort, întreaga Marsilie mă va conduce, lăcrimând, până la locul meu de odihnă. Trăind, o să-ţi fie ruşine cu numele meu. Mort, o să-ţi ridici fruntea şi-o să spui: Sunt fiul celui care s-a sinucis, deoarece, pentru prima oară în viaţa lui, s-a văzut silit să nu-şi ţină cuvântul.

Tânărul scoase un geamăt, dar păru resemnat. Era a doua oară când convingerea pătrundea nu doar în inima, dar şi în mintea sa.

— Şi acum, zise Morrel, lasă-mă singur şi încearcă să le ţii departe pe femei.

— Nu vrei s-o mai vezi o dată pe sora mea? întrebă Maximilien.

Tânărul îşi pusese o ultimă şi înăbuşită speranţă în revederea aceasta şi de aceea i-o propusese. Domnul Morrel clătină din cap.

— Am văzut-o de dimineaţă, zise el, şi mi-am luat rămas-bun de la ea.

— Nu mai ai să-mi dai vreun sfat aparte, tată? întrebă Maximilien cu o voce de nerecunoscut.

— Ba da, fiule, unul sfânt.

— Spune, tată.

— Firma Thomson şi French este singura care, din omenie — sau poate din egoism, dar nu-mi stă mie în putere să citesc în inimile oamenilor — a avut milă de mine. Împuternicitul său, cel care, peste zece minute, o să vină să încaseze plata unei poliţe de două sute optzeci şi şapte de mii cinci sute de franci, nu zic că mi-a acordat, ci mi-a dăruit trei luni răgaz. Vreau ca firma aceasta să fie despăgubită cea dintâi, fiul meu, iar omul acesta să fie sfânt pentru tine.

— Bine, tată, zise Maximilien.

— Şi acum, încă o dată, adio! zise Morrel. Du-te, du-te! Am nevoie să fiu singur. O să găseşti testamentul, în sertarul biroului din dormitorul meu.

Tânărul rămase în picioare, nemişcat, doar cu voinţa de a se mişca, dar fără putere.

— Ascultă, Maximilien, zise tatăl său, să spunem că sunt un soldat, ca tine, că am primit ordinul să cuceresc o redută şi că tu ştii că o să fiu ucis, cucerind-o. Oare atunci nu mi-ai spune, la fel cum mi-ai spus adineauri: „Du-te, tată, căci îţi pierzi onoarea dacă rămâi, şi mai bine moartea decât ruşinea!”?

— Ba da, ba da, zise tânărul. Da.

Şi, strângându-l convulsiv pe Morrel în braţe:

— Du-te, tată! zise el.

Şi se năpusti afară din cabinet.

După ce fiul său ieşi, Morrel rămase o clipă în picioare, cu ochii aţintiţi la uşă, apoi întinse mâna, găsi cordonul soneriei şi sună.

După o clipă, apăru Coclès.

Casierul nu mai era acelaşi om. Cele trei zile de când căpătase certitudinea ruinării, îl zdrobiseră. Gândul că firma Morrel o să-şi înceteze plăţile, îl încovoiase până la pământ, mai mult decât ar fi izbutit s-o facă douăzeci de ani în plus de viaţă.

— Bunul meu Coclès, zise Morrel cu un accent căruia ar fi cu neputinţă de descris expresia, tu o să rămâi în anticameră. Când domnul acela, care a mai venit şi acum trei luni, îl ştii, împuternicitul firmei Thomson şi French, când o să vină, să mi-l anunţi.

Coclès nu răspunse. Făcu un semn din cap, se duse să se aşeze în anticameră şi aşteptă.

Morrel se prăbuşi din nou în jilţul său, iar ochii i se îndreptară spre pendulă. Mai avea şapte minute, atât. Acul înainta cu o viteză de necrezut, i se părea că îl vede cum se mişcă.

Ceea ce se petrecu, atunci, în acel moment dramatic, în mintea acelui om care, încă tânăr, în urma unui raţionament, probabil neîntemeiat, dar convingător, cel puţin, avea să se despartă de tot ceea ce iubea mai mult pe lume şi de viaţa însăşi, impregnată, pentru el, cu toate plăcerile familiei, este cu neputinţă de descris. Ca să-ţi faci o idee, ar fi trebuit să-i vezi fruntea, îmbrobonită de sudoare şi totuşi resemnată, şi ochii, înotând în lacrimi şi totuşi înălţaţi către Cer.

Limba pendulei îşi vedea mai departe de drum, pistoalele erau gata încărcate. Întinse mâna, luă unul şi murmură numele fiicei sale.

Apoi, aşeză din nou arma morţii pe masă, luă pana şi scrise câteva cuvinte.

I se părea, în momentul acela, că nu-şi luase destul rămas-bun de la copila sa dragă.

Apoi, se întoarse către pendulă. Nu mai număra minutele, ci secundele.

Luă din nou arma, cu gura întredeschisă şi cu ochii aţintiţi pe limba pendulei. Tresări la zgomotul pe care îl făcu el însuşi, ridicând cocoşul.

În clipa aceea, o năduşeală rece îi acoperi fruntea şi o nelinişte şi mai ucigătoare îi strânse inima.

Auzi uşa de la intrare scârţâind din balamale.

Apoi, se deschise cea dinspre scară, a cabinetului său.

Pendula se pregătea să bată ora unsprezece.

Morrel nu se întoarse. Aştepta să-l audă pe Coclès, spunându-i cuvintele:

— Împuternicitul firmei Thomson şi French.

Îşi apropie arma de gură...

Deodată, auzi un ţipăt: era glasul fiicei sale.

Se răsuci şi o zări pe Julie. Pistolul îi scăpă din mână.

— Tată! strigă fata, cu răsuflarea tăiată şi aproape răpusă de fericire. Salvat!... eşti salvat!

Şi se aruncă în braţele sale, ridicând în mână o pungă îmbrăcată într-o plasă roşie, de mătase.

— Salvat?... Copila mea, îngăimă Morrel, ce vrei să spui?

— Da, salvat, salvat! Uite, uite! zise fata.

Morrel luă punga şi tresări, căci o vagă amintire îi evoca faptul că acest obiect îi aparţinuse cândva.

Într-o despărţitură se afla poliţa de două sute optzeci şi şapte de mii cinci sute de franci.

Poliţa era achitată.

În cealaltă, era un diamant de mărimea unei alune, cu trei cuvinte scrise pe o bucată de pergament: „Zestrea lui Julie”.

Morrel îşi trecu mâna peste frunte. Credea că visează.

În clipa aceea, pendula începu să bată ora unsprezece.

Glasul metalic suna pentru el ca şi când fiecare lovitură a ciocanului de oţel vibra în inima lui.

— Haide, copila mea, zise el, lămureşte-mă! Unde ai găsit această pungă?

— Într-o casă de pe Aleile Meilhan, la numărul 15, pe colţul căminului dintr-o odăiţă sărmană, de la etajul al cincilea.

— Atunci, strigă Morrel, punga aceasta nu este a ta!

Julie îi întinse tatălui său scrisoarea pe care o primise în dimineaţa aceea.

— Cum? Şi tu te-ai dus singură în casa aceea? întrebă Morrel, după ce o citi.

— M-a însoţit Emmanuel, tată. Trebuia să mă aştepte la colţul străzii du Musée, dar, în mod ciudat, când m-am întors eu, nu mai era acolo.

— Domnule Morrel! strigă o voce pe scară. Domnule Morrel!

— E vocea lui, zise Julie.

În acelaşi timp, Emmanuel intră, cu faţa răvăşită de bucurie şi de emoţie.

— *Faraonul*! strigă el. *Faraonul*!

— Ei bine, ce-i cu *Faraonul*? Ţi-ai pierdut minţile, Emmanuel? Ştii bine că s-a pierdut.

— *Faraonul*, domnule! S-a semnalat *Faraonul*! *Faraonul* intră în port!

Morrel se prăbuşi în jilţul său, lipsit de puteri. Mintea sa refuza să facă ordine în această avalanşă de întâmplări de necrezut, nemaipomenite, fantastice.

Însă, atunci intră şi fiul său.

— Tată, strigă Maximilien, de ce spuneai că *Faraonul* s-a pierdut? L-a semnalat paza de coastă şi tocmai intră în port.

— Dragii mei, zise Morrel, dacă aşa ar fi, ar trebui să credem într-o minune dumnezeiască! Cu neputinţă, cu neputinţă!

Dar ceea ce era real, deşi nu mai puţin de necrezut, era acea pungă pe care o ţinea în mâinile sale, era acea poliţă achitată, era acel magnific diamant.

— Ah, domnule! zise şi Coclès, la rândul său. Ce înseamnă asta? Chiar *Faraonul*?

— Să mergem, copiii mei, zise Morrel ridicându-se, să mergem să vedem şi Dumnezeu să ne aibă în paza lui, dacă este o veste falsă.

Coborâră. La mijlocul scării aştepta doamna Morrel. Biata femeie nu cutezase să urce.

Într-o clipă ajunseră cu toţii pe Canebière.

Era multă lume în port.

Toată această lume se dădu la o parte din faţa lui Morrel.

— *Faraonul*! *Faraonul*! ziceau toate vocile.

Într-adevăr, lucru minunat şi nemaiauzit, în faţa turnului Saint-Jean, o corabie, purtând la pupa aceste cuvinte, scrise cu litere albe: „*Faraon* — Morrel şi fiul, din Marsilia” şi având, ca şi cealaltă, o încărcătură de cârmâz şi de indigo, îşi arunca ancora şi îşi strângea pânzele. Pe punte, căpitanul Gaumard dădea ordine, iar jupânul Penelon îi făcea cu mâna domnului Morrel.

Nu mai încăpea îndoială! Mărturia simţurilor era acolo şi zece mii de persoane veneau în sprijinul acestei mărturii.

În vreme ce Morrel şi fiul său se îmbrăţişau pe chei, în aplauzele întregului oraş, martor al acestei minuni, un bărbat, a cărui faţă era pe jumătate acoperită de o barbă neagră şi care, ascuns în spatele gheretei unei santinele, privea această scenă cu înduioşare, murmură aceste cuvinte:

— Fii fericită, inimă nobilă! Fii binecuvântată pentru tot binele pe care l-ai făcut şi pe care îl vei mai face încă, iar recunoştinţa mea să rămână în umbră, ca şi binefacerea ta.

Apoi, cu un zâmbet în care se citeau bucuria şi mulţumirea, părăsi adăpostul unde era ascuns şi, fără ca nimeni să-i dea atenţie, într-atât fiecare era preocupat de marea întâmplare a zilei, coborî una dintre scăriţele care serveau drept debarcader şi strigă de trei ori:

— Jacopo! Jacopo! Jacopo!

Atunci, o barcă se apropie de el, îl primi la bord şi îl conduse la un iaht echipat luxos, pe puntea căruia omul se sui cu sprinteneala unui marinar. De

acolo, se uită încă o dată la Morrel, care, plângând de bucurie, împărţea călduroase strângeri de mână cu toată acea mulţime din jur şi îi mulţumea, cu o privire nedesluşită, necunoscutului său binefăcător, pe care părea că-l caută în Ceruri.

— Şi acum, zise necunoscutul, adio bunătate, omenie, recunoştinţă!... Adio tuturor sentimentelor care bucură inima!... I-am luat locul Providenţei pentru a-i răsplăti pe cei buni... Acum, să-mi cedeze locul Dumnezeul răzbunării, ca să-i pedepsesc pe cei răi!

Cu aceste cuvinte, făcu un semn şi, ca şi când nu aştepta decât acest semn ca să pornească, iahtul ieşi numaidecât în larg.

XXXI Italia — Sindbad Marinarul

Pe la începutul anului 1838, în Florenţa se aflau doi tineri, aparţinând vârfului înaltei societăţi din Paris, unul, vicontele Albert de Morcerf, celălalt, baronul Franz d'Épinay. Se înţeleseseră între ei să se ducă să petreacă la carnavalul din acel an de la Roma, unde Franz, care, de aproape patru ani locuia în Italia, avea să-i servească drept cicerone lui Albert.

Ei, dar, cum nu e floare la ureche să te duci să petreci carnavalul la Roma, mai ales când nu vrei să te culci în Piaţa Poporului sau în Campo-Vaccino, ei îi scriseră jupânului Pastrini, proprietarul Hotelului Londra, din piaţa Spaniei, pentru a-l ruga să le rezerve un apartament confortabil.

Jupânul Pastrini răspunse că nu le mai putea pune la dispoziţie decât două camere şi un cabinet, situate *al secondo piano*[49], pe care le oferea în schimbul modicei sume de un ludovic pe zi. Cei doi tineri acceptară. Apoi, dorind să profite de timpul care îi mai rămăsese, Albert plecă la Neapole. Cât despre Franz, el rămase la Florenţa.

După ce se bucură, o vreme, de viaţa din oraşul familiei de Medici, după ce se plimbă destul prin acel Eden, cum este numit cartierul Cazinourilor, după ce fu primit în casele acelor generoşi amfitrioni care fac onorurile Florenţei, a avut poftă, fiindcă vizitase deja Corsica, leagănul lui Bonaparte, să meargă să vadă Insula Elba, faimosul loc de exil al lui Napoleon.

Aşadar, într-o seară, deznodă odgonul unei *barchetta* de inelul de fier care o ţinea legată în portul din Livorno, se aşeză pe bancheta din spate, înfăşurându-se bine în mantia sa şi spunându-le marinarilor doar aceste cuvinte:

— La Insula Elba!

Barca ieşi din port ca o pasăre de mare care îşi părăseşte cuibul, iar, a doua zi, trăgea la mal în Porto-Ferrajo.

Franz străbătu insula imperială, după ce mersese pe toate urmele lăsate pe aici de paşii uriaşului, şi se duse să se îmbarce pentru o călătorie în Marciana.

La două ore de când părăsise uscatul, coborî din nou pe pământ, la Pianosa, unde îl aşteptau, după cum i se dăduseră încredinţări, stoluri

nenumărate de potârnichi roşii.

Vânătoarea fu slabă. Cu mare greutate, Franz împuşcă vreo câteva potârnichi pipernicite şi, ca orice vânător care s-a ostenit de pomană, veni înapoi la barcă, destul de întors pe dos.

— Ah, dacă Excelenţa Voastră ar vrea, îi zise căpitanul, ar face o vânătoare pe cinste.

— Unde, mă rog?

— Vedeţi insula aceea? continuă căpitanul, întinzând mâna spre sud şi arătându-i o îngrămădire ţuguiată de pietre, care răsărea din mjilocul mării colorate în cea mai frumoasă nuanţă de indigo.

— Da, dar ce insulă este? întrebă Franz.

— Insula Monte-Cristo, răspunse livornezul.

— Păi, nu am autorizaţie să vânez pe insula aceea.

— Excelenţa Voastră nu are nevoie de nici o autorizaţie, căci insula este pustie.

— Ah! făcu tânărul. Zău că o insulă pustie în mijlocul Mediteranei e un lucru ciudat.

— Şi firesc, Excelenţă. Insula aceea este un banc de stânci şi, pe tot cuprinsul ei, nu găseşti nici un pogon de pământ de cultivat.

— Şi cui aparţine ea?

— Toscanei.

— Ce vânat aş găsi acolo?

— Mii de capre sălbatice.

— Care trăiesc lingând pietrele, zise Franz, cu un zâmbet neîncrezător.

— Nu, ci rozând bălăriile, lăstarii de mirt şi de fistic care cresc printre pietre.

— Bine şi unde o să dorm?

— Pe uscat, în grote, sau în barcă, în mantia dumneavoastră. De altfel, dacă Excelenţa Voastră doreşte, am putea pleca îndată după vânătoare. Ştiţi că putem întinde pânzele noaptea la fel de bine ca şi ziua şi că, dacă n-o să meargă cu pânzele, avem vâslele.

Deoarece lui Franz îi rămăsese încă destul timp până să-şi întâlnească prietenul şi deoarece nu mai trebuia să-şi bată capul cu unde o să locuiască la Roma, primi propunerea de a-şi scoate pârleala pentru prima vânătoare.

Auzind încuviinţarea din partea lui, marinarii schimbară câteva cuvinte între ei, pe şoptite.

— Ei, întrebă Franz, ce mai e? A apărut vreo piedică?

— Nu, răspunse căpitanul, dar trebuie s-o prevenim pe Excelenţa Voastră că insula este pusă sub urmărire.

— Asta ce înseamnă?

— Asta înseamnă că, deşi Monte-Cristo este nelocuită, serveşte uneori drept loc de popas pentru contrabandiştii şi piraţii care vin din Corsica, din Sardinia sau din Africa, iar, dacă ne semnalează cineva şi ne denunţă excursia pe insulă, o să fim siliţi, la întoarcerea în Livorno, să stăm vreo şase zile în arest.

— Drace! Atunci se schimbă problema! Şase zile! Tocmai cât i-a luat lui Dumnezeu să creeze lumea. E un timp cam lung, băieţi!

— Însă, cine o să spună că Excelenţa Voastră a fost la Monte-Cristo?

— Oh, în nici un caz eu! exclamă Franz.

— Nici noi, ziseră marinarii.

— Atunci, să mergem la Monte-Cristo!

Căpitanul ordonă manevra, se luă direcţia către insulă, iar barca începu să alunece spre Monte-Cristo.

Franz aşteptă să se încheie operaţiunea şi, când apucară pe noua rută, când briza umflă pânza şi când cei patru marinari îşi reluară locurile, trei în faţă, unul la cârmă, reînnodă conversaţia:

— Dragul meu Gaetano, îi zise el căpitanului, parcă mi-ai spus adineauri că Insula Monte-Cristo ar servi drept refugiu piraţilor, ceea ce mi se pare un vânat cu totul deosebit faţă de capre.

— Da, Excelenţă, aşa v-am spus şi acesta este adevărul.

— Ştiam prea bine că au existat piraţi, dar socoteam că, după cucerirea Algerului şi înfrângerea Regenţei, piraţii n-ar mai exista decât în romanele lui Cooper şi ale căpitanului Marryat.

— Ei bine, Excelenţa Voastră s-a înşelat. Piraţi mai există, cum mai există şi bandiţi, despre care se presupune că au fost stârpiţi de papa Leon al XII-lea şi care, totuşi, le ies în cale în fiecare zi călătorilor, chiar la porţile Romei. Nu aţi auzit spunându-se că, acum nici şase luni, însărcinatul cu afaceri al Franţei pe lângă Sfântul Scaun a fost jefuit, la cinci sute de paşi de Velletri?

— Ba da.

— Ei bine, dacă Excelenţa Voastră ar locui, ca noi, la Livorno, ar auzi vorbindu-se, din când în când, că un vas mic, încărcat cu mărfuri, sau că un elegant iaht englezesc, care era aşteptat la Bastia, la Porto-Ferrajo sau la Civitavecchia, n-a mai ajuns la destinaţie, că nu se ştie ce s-a întâmplat cu

el şi că, foarte probabil, s-a zdrobit de vreo stâncă. Ei bine, stânca aceea pe care a întâlnit-o este de fapt o barcă joasă şi îngustă, echipată cu vreo şase sau opt oameni, care l-a atacat pe neaşteptate şi l-a jefuit, într-o noapte întunecoasă şi furtunoasă, pe când trecea pe lângă vreo insuliţă sălbatică şi nelocuită, la fel cum bandiţii înhaţă şi jefuiesc o trăsură a poştei la marginea pădurii.

— Bine dar, zise iarăşi Franz, stând mai departe întins pe bancheta sa, de ce oamenii cărora li se întâmplă un astfel de accident nu se plâng, de ce nu invocă împotriva acestor piraţi răzbunarea guvernului francez, sard sau toscan?

— De ce? făcu Gaetano cu un zâmbet.

— Da, de ce?

— Pentru că, mai întâi, se transportă de pe vasul sau iahtul respectiv în barcă tot ceea ce este bun de luat, apoi i se leagă picioarele şi mâinile echipajului atacat, fiecărui om i se prinde de gât o ghiulea de douăzeci şi patru, se taie o gaură cam de mărimea unui butoi de doi barili în chila vasului capturat, se urcă înapoi pe punte, se închid tambuchiurile şi se trece în barcă. În zece minute, vasul începe să se vaite şi să geamă, şi, puţin câte puţin, se scufundă. Mai întâi, se scufundă o coastă, apoi cealaltă. Apoi, se mai ridică o dată, pentru a coborî iarăşi sub apă, scufundându-se tot mai mult. Deodată, se aude un zgomot asurzitor ca o salvă de tun: este aerul din chilă care sparge puntea. Atunci, vasul se zbate ca un om care se îneacă, îngreunându-se la fiecare mişcare. Curând, apa, presată prea mult în pântecele vasului, ţâşneşte prin spărturi, ca nişte coloane de lichid pufnite pe nări de vreo balenă uriaşă. În sfârşit, scoate un ultim horcăit, se mai suceşte o dată în jurul său şi se duce la fund, sfredelind adâncurile şi iscând o pâlnie uriaşă, care se învârte o clipă şi se umple, puţin câte puţin, până se şterge cu totul, atât de bine încât ar trebui ochiul lui Dumnezeu ca să se mai caute pe fundul acestei mări liniştite vasul dispărut.

Înţelegeţi, acum, adăugă căpitanul zâmbind, de ce vasul nu se mai întoarce în port şi de ce echipajul nu depune nici o plângere?

Dacă Gaetano i-ar fi povestit aceste lucruri mai înainte de a propune expediţia, se prea poate ca Franz să se fi gândit de două ori până să zică da. Însă erau deja pe drum, iar lui i se păru că ar fi fost un laş, dacă s-ar fi răzgândit. Era unul dintre acei oameni care nu aleargă după situaţii periculoase, dar care, dacă această situaţie se prezintă dinaintea lor, îşi păstrează sângele-rece netulburat, încercând să-i facă faţă. Era unul dintre

acei oameni cu o voinţă liniştită, care nu privesc o primejdie din viaţa lor ca pe un adversar într-un duel, ci îşi calculează mişcările, îşi cântăresc forţele şi se feresc, destul cât să-şi recapete suflul, dar nu într-atât încât să pară laşi, şi care totuşi, cuprinzând dintr-o singură privire toate avantajele, ucid dintr-o singură lovitură.

— Aş! răspunse el. Am străbătut Sicilia şi Calabra, am navigat două luni prin Arhipelag, dar n-am văzut niciodată o umbră cât de mică de bandit sau de pirat.

— Păi, nici eu nu i-am spus toate acestea Excelenţei Sale, făcu Gaetano, pentru a-l convinge să renunţe la plan. Excelenţa Sa m-a întrebat, iar eu i-am răspuns, atâta tot.

— Da, dragul meu Gaetano, iar discuţia cu tine este dintre cele mai interesante. Şi pentru că vreau să mă bucur de ea cât mai mult timp posibil, atunci, să mergem la Monte-Cristo!

Între timp, se apropiau repede de ţinta călătoriei. Sufla un vânt bun şi vioi, iar barca prindea şase sau şapte mile pe oră. Pe măsură ce se apropiau, insula părea să se înalţe tot mai mult din sânul mării şi, prin văzduhul limpede, luminat de ultimele raze ale zilei, se desluşea, aidoma ghiulelelor dintr-un arsenal, acea adunătură de stânci puse de-a valma unele peste altele, dintre care se iţeau tufe ruginii şi copaci verzi. Cât despre mateloţi, deşi păreau foarte liniştiţi, în mod vădit atenţia lor era trează şi privirea lor iscodea nemărginita oglindă a apei pe care alunecau şi pe care doar câteva bărci de pescari, cu pânzele lor albe, o împodobeau la orizont, legănându-se ca pescăruşii pe coama valurilor.

Mai aveau de parcurs numai vreo cincisprezece mile până la Monte-Cristo, când soarele începu să apună în spatele Corsicii, ai cărei munţi se vedeau în dreapta, crestând cerul cu zimţii săi întunecaţi. Mormanul de pietre, semănând cu uriaşul Adamastor, se ridica ameninţător în faţa bărcii, căreia îi răpea soarele ce lui îi poleia creştetul cu aur. Încetul cu încetul, umbra se înălţă din mare şi păru să alunge din faţa ei aceste ultime raze ale zilei care se stingea, până când mănunchiul de lumină se strânse în vârful piramidei de piatră, unde adăstă câteva clipe, precum cununa învăpăiată a unui vulcan. În fine, umbra, înălţându-se mereu, înghiţi până la urmă şi culmile, cum înghiţise poalele, iar insula nu se mai înfăţişă decât ca un munte mohorât, care se întuneca din ce în ce mai tare. O jumătate de oră mai târziu, se făcu noapte deplină.

Din fericire, marinarii se aflau pe meleagurile lor obişnuite şi cunoşteau până şi cea mai mică stâncă a arhipelagului toscan, căci, altminteri, în barca împresurată de bezna deasă, Franz nu s-ar fi simţit tocmai în largul lui. Corsica dispăruse cu desăvârşire din vedere, ba chiar nici Insula Monte-Cristo nu se mai zărea. Dar barcagiii păreau să aibă ochi de linx, în stare să pătrundă prin vălul de întuneric, iar căpitanul care stătea la cârmă nu dădea nici cel mai mic semn de şovăială.

Trecuse aproape o oră de la apusul soarelui, când lui Franz i se păru că zăreşte, la vreun sfert de milă în stânga, un obiect negru ca smoala, dar îi fu atât de greu să îşi dea seama ce anume era încât, temându-se să nu le stârnească râsul mateloţilor săi, confundând nişte nori joşi cu uscatul, păstră tăcerea. Însă, deodată, o lumină strălucitoare se ivi pe ţărm. Uscatul putea să semene cu un nor, dar focul acela nu era un meteor.

— Ce-i lumina aceea? întrebă el.

— Sst! zise căpitanul. Este un foc.

— Parcă ziceai că insula este nelocuită?

— Am zis că nu are localnici permanenţi, dar am mai zis şi că este un loc de adăpost pentru contrabandişti.

— Şi pentru piraţi!

—Şi pentru piraţi, zise Gaetano, repetând cuvintele lui Franz. Tocmai de aceea am dat ordin să trecem dincolo de insulă, şi, astfel, după cum vedeţi, focul a rămas în urma noastră.

— Dar focul acesta, continuă Franz, mi se pare mai curând un motiv de siguranţă decât de nelinişte. Nişte oameni care s-ar teme să fie văzuţi n-ar aprinde un astfel de foc.

— Oh, nu-i neapărat aşa! zise Gaetano. Dacă aţi putea să vă daţi seama, prin bezna asta, de poziţia insulei, aţi înţelege că, aşezat aşa cum este acum, focul acesta nu poate fi zărit nici dinspre coastă, nici dinspre Pianosa, ci doar din larg.

— Adică, dumneata te temi că focul acesta ne anunţă o întâlnire neplăcută?

— Asta va trebui să verificăm, răspunse Gaetano, cu ochii aţintiţi în continuare asupra steluţei terestre.

— Şi cum o să facem?

— O să vedeţi.

Rostind aceste cuvinte, Gaetano ţinu sfat cu tovarăşii săi şi, după cinci minute de discuţie, se execută în linişte o manevră, cu ajutorul căreia, într-o

clipă, barca viră întorcându-se invers şi apoi porni înapoi pe drumul pe care îl făcuse. În foarte scurt timp de la această schimbare de direcţie, focul dispăru, ascuns de nişte dâmburi de pe mal.

Atunci, căpitanul îndreptă cârma astfel încât micul vas apucă într-o nouă direcţie, apropiindu-se vizibil de uscat, de care, curând, nu-l mai despărţi decât o distanţă de cincizeci de paşi.

Gaetano strânse pânza, iar barca rămase pe loc.

Toate acestea fuseseră executate fără nici cel mai mic zgomot şi, de altfel, de când schimbaseră direcţia, nu se mai rostise nici un cuvânt la bord.

Gaetano, care propusese excursia, luase asupra lui întreaga responsabilitate. Cei patru marinari nu-l scăpau din ochi, pregătindu-şi lopeţile şi în mod vădit aşteptând semnul de-a începe să vâslească, lucru care, mulţumită beznei, nu era greu de îndeplinit fără a atrage atenţia.

Cât despre Franz, îşi controlă armele cu acel sânge-rece pe care i-l cunoaştem. Avea două puşti cu câte două focuri şi o carabină. Le încărcă, trase piedicile şi aşteptă.

Între timp, căpitanul îşi dezbrăcase haina de marinar cu glugă şi bluza, îşi strânsese mai bine pantalonii în brâu şi, cum era desculţ, fu scutit de grija de a-şi descălţa ciorapii şi pantofii. Odată rămas în acest costum sau, mai bine zis, fără costum, duse un deget la buze, făcându-le semn celorlalţi să păstreze cea mai deplină tăcere, şi se lăsă în apă, înotând către ţărm cu atâta băgare de seamă încât era cu neputinţă să auzi vreun zgomot cât de mic. Numai dâra fosforescentă pe care o croia trecerea lui prin apă îţi îngăduia să-i urmăreşti înaintarea.

Curând şi această dâră dispăru. Desigur, Gaetano ajunsese la mal.

Toţi cei din barcă rămaseră neclintiţi vreo jumătate de oră, după care se văzu reapărând lângă ţărm şi apropiindu-se de barcă aceeaşi dâră luminoasă. Peste câteva clipe, din câteva mişcări de braţe, Gaetano ajunse la barcă.

— Ei? făcură laolaltă Franz şi cei patru marinari.

— Ei bine, răspunse el, sunt contrabandişti spanioli. Numai că au cu ei şi doi bandiţi corsicani.

— Şi ce caută doi bandiţi corsicani cu nişte contrabandişti spanioli?

— Ei, Doamne! răspunse Gaetano pe un ton de profundă milă creştinească. Excelenţă, oamenii trebuie să se ajute unii pe alţii. Adeseori bandiţii se trezesc încolţiţi, pe uscat, de jandarmi sau de carabinieri şi atunci găsesc câte o barcă şi, în barca aceea, nişte băieţi buni ca noi. Vin să ne

ceară găzduire în casa noastră plutitoare. Cum să refuzi ajutorul unui biet nenorocit care e urmărit? Îl primim şi, pentru mai multă siguranţă, ieşim în larg. Asta nu ne costă nimic şi salvează viaţa sau libertatea vreunuia dintre semenii noştri, care, cu acest prilej, se arată recunscător pentru ajutorul pe care i l-am dat, indicându-ne câte un loc potrivit unde să ne putem debarca mărfurile, fără a fi stingheriţi de nepoftiţi.

— Nu zău! făcu Franz. Atunci şi dumneata, dragul meu Gaetano, eşti puţin contrabandist?

— Deh, ce să-i faci, Excelenţă! zise el, cu un zâmbet cu neputinţă de descris. Facem câte puţin din toate, doar trebuie să trăim cumva.

— Înseamnă că nu-ţi sunt chiar necunoscuţi oamenii care se află acum pe Insula Monte-Cristo.

— Cam aşa. Noi, ăştia, marinarii, suntem ca francmasonii, ne recunoaştem după anumite semne.

— Şi crezi că n-o să avem de ce ne teme, dacă o să debarcăm şi noi?

— De absolut nimic. Contrabandiştii nu sunt hoţi.

— Dar cei doi bandiţi corsicani?... stărui Franz, socotind dinainte toate riscurile.

— Ei, Doamne! zise Gaetano. Nu este vina lor că sunt bandiţi, ci a autorităţilor.

— Cum aşa?

— Fără îndoială! Sunt urmăriţi pentru că au făcut o piele, nimic altceva, de parcă n-ar fi în firea corsicanului să se răzbune.

— Ce vrei să spui cu „au făcut o piele”? Au ucis pe cineva? zise Franz, continuându-şi interogatoriul.

— Vreau să spun că şi-au ucis un duşman, răspunse căpitanul, ceea ce este cu totul altceva.

— Fie, zise tânărul, atunci să mergem să le cerem ospitalitate contrabandiştilor şi bandiţilor. Crezi că o să ne primească?

— Fără nici o îndoială.

— Câţi sunt?

— Patru, Excelenţă, şi cu bandiţii, şase.

— Aşadar câţi suntem şi noi. Şi, în caz că aceşti domni o să se burzuluiască la noi, avem forţe egale şi, prin urmare, o să fim în stare să-i potolim. Aşa că, pentru ultima oară, hai pe Monte-Cristo!

— Da, Excelenţă, dar o să-mi îngăduiţi, totuşi, să iau câteva măsuri de prevedere?

— Cum altfel, dragul meu? Fii înţelept ca Nestor şi prudent ca Ulise! O să fac mai mult decât să ţi le îngădui, o să ţi le cer.

— Atunci, linişte! porunci Gaetano.

Toată lumea amuţi.

Pentru cineva ca Franz, care aprecia toate lucrurile la adevărata lor valoare, situaţia de acum, fără să i se pară periculoasă, nu i se înfăţişa lipsită de un oarecare risc. Se afla în cea mai neagră dintre bezne, izolat, în mijlocul mării, cu nişte barcagii pe care nu-i cunoştea şi care nu aveau nici un motiv să-i fie credincioşi, care ştiau că purta la brâu câteva mii de franci şi care de vreo zece ori îi examinaseră, dacă nu pofticioşi, cel puţin curioşi, armele, care erau foarte frumoase. Pe de altă parte, avea să coboare din barcă, fără altă escortă decât oamenii aceştia, pe o insulă care purta un nume foarte cucernic, dar care părea să nu-i făgăduiască lui Franz altă ospitalitate decât aceea a Calvarului lui Hristos, din pricina contrabandiştilor şi a bandiţilor săi. Apoi, povestea aceea cu vasele scufundate, pe care o crezuse exagerată în timpul zilei, i se părea mult mai demnă de crezare, noaptea. Astfel, prins între două pericole, deşi probabil doar în închipuirea lui, nu-i scăpa din ochi pe aceşti oameni şi stătea cu puşca în mână.

Între timp, marinarii ridicaseră din nou pânzele şi tăiau din nou apa, pe brazda deja adâncită de atâtea du-te-vino de până atunci. Prin întuneric, Franz, de acum mai obişnuit cu negura, desluşi uriaşul de granit pe la poalele căruia aluneca barca, apoi, în sfârşit, ocolind pintenul unei stânci, zări focul care ardea mai strălucitor decât înainte şi, aşezaţi în jurul acestui foc, vreo cinci sau şase oameni.

Bătaia focului se întindea până la vreo sută de paşi pe mare. Gaetano trecu pe lângă lumină, având totuşi grijă să rămână cu barca în partea neluminată. Apoi, când fu în dreptul focului, cârmi barca direct spre el şi intră curajos în cercul orbitor, fredonând un cântec de pescari, la strofe cântând singur, iar la refren fiind ajutat de tovarăşii lui.

La cel dintâi sunet al cântecului, oamenii din jurul focului săriseră în picioare şi se apropiaseră de debarcader, cu ochii aţintiţi la barcă, în mod vădit căznindu-se să-i numere pasagerii şi să le ghicească intenţiile. Curând, părură că o cântăriseră destul şi, cu excepţia unuia singur, care rămase pe ţărm, se întoarseră să se aşeze iarăşi în jurul focului, la care era pus la frigare un ied întreg.

Când barca ajunsese la vreo douăzeci de paşi de uscat, omul de pe ţărm făcu, maşinal, din carabina sa, gestul unei santinele care aşteaptă o patrulă, şi strigă „Cine-i acolo?”, în dialect sard.

Franz îşi armă netulburat puşca sa cu două focuri.

Gaetano schimbă cu omul acela câteva cuvinte, din care călătorul nu pricepu nimic, dar care, fără îndoială, se refereau la el.

— Excelenţa Sa, întrebă căpitanul, vrea să-şi spună numele sau vrea să şi-l păstreze necunoscut?

— Numele meu trebuie să le rămână complet necunoscut. Aşadar, continuă Franz, spune-le doar că sunt un francez în călătorie de plăcere.

Când Gaetano transmise acest răspuns, santinela dădu un ordin unuia dintre oamenii de lângă foc, care se ridică numaidecât şi dispăru printre stânci.

Se lăsă tăcerea. Fiecare părea preocupat de treaba lui: Franz de debarcarea sa, marinarii de pânzele lor, contrabandiştii de iedul lor. Dar, de-a lungul acestei aparente nepăsări, se studiau unii pe alţii.

Omul care se îndepărtase reapăru deodată, din partea opusă celei în care dispăruse. Făcu un semn din cap către santinelă, care se întoarse către cei din barcă şi se mulţumi să rostească doar aceste cuvinte:

— *S’accommodi!*

Acest *s’accommodi* din italiană este intraductibil. Vrea să însemne, deopotrivă, poftiţi, intraţi, fiţi bine-veniţi, simţiţi-vă ca acasă, voi sunteţi stăpânii. Are aceeaşi încărcătură de sensuri ca fraza turcească a lui Molière, care îl mirase într-atât pe burghezul gentilom prin sumedenia de lucruri pe care le desemna.

Marinarii nu se lăsară rugaţi. Din patru lovituri de lopeţi, barca atinse ţărmul. Gaetano sări pe pietriş şi mai schimbă vreo câteva cuvinte, pe şoptite, cu santinela. Tovarăşii lui coborâră, unul după altul. Apoi veni, în sfârşit, rândul lui Franz.

Ţinea una din puşti în bandulieră, Gaetano i-o ţinea pe cealaltă, iar unul dintre marinari îi ducea carabina. După hainele sale, Franz ar fi putut trece, deopotrivă, drept un artist sau un dandy, lucru care nu le trezi oaspeţilor nici o bănuială şi, prin urmare, nici o nelinişte.

Legară barca la ţărm, făcură vreo câţiva paşi, pentru a căuta un loc potrivit de tabără, dar, fără îndoială, direcţia pe care o apucaseră nu era pe placul contrabandistului care, îndeplinind funcţia de supraveghetor, strigă la Gaetano:

— Nu, nu pe acolo, vă rog!

Gaetano îngăimă o scuză şi, fără a mai stărui, o luă în direcţie opusă, în vreme ce doi marinari, pentru a lumina drumul, se duseră la foc să aprindă nişte torţe.

Nici nu făcură bine treizeci de paşi şi se opriră pe o mică esplanadă, străjuită de jur împrejur de stânci, în care erau săpate un soi de adăposturi, cam în genul micilor gherete în care soldaţii de gardă mai pot sta şi ei jos. În jur, din venele de pământ vegetal creşteau câţiva stejari pitici şi tufe dese de mirt. Franz aplecă o torţă şi văzu, după o grămăjoară de cenuşă, că nu era cel dintâi care descoperise ce bun adăpost îl reprezentau scobiturile acelea din stâncă şi că, de bună seamă, era unul din locurile obişnuite de popas ale vizitatorilor nomazi de pe Insula Monte-Cristo.

Cât despre aşteptarea încordată a ceea ce avea să urmeze, acum se potolise. Odată ce pusese piciorul pe uscat, odată ce văzuse atitudinile dacă nu prietenoase, cel puţin nepăsătoare ale gazdelor sale, îi dispăruse orice urmă de îngrijorare şi, la mirosul iedului ce se rumenea în bivuacul vecin, îngrijorarea sa se preschimbă în poftă de mâncare.

Îi spuse în treacăt vreo două cuvinte despre această nouă senzaţie lui Gaetano, care îi răspunse că nimic nu era mai simplu ca o masă, când aveau, ca ei, în barcă pâine, vin, şase potârnichi şi, pe ţărm, un foc zdravăn pentru a le frige.

— De altfel, adăugă el, dacă Excelenţa Voastră găseşte atât de îmbietor mirosul iedului, mă pot duce să le ofer vecinilor noştri două dintre păsările noastre pentru o bucată din patrupedul lor.

— Du-te, Gaetano, du-te! zise Franz. Eşti într-adevăr născut cu simţul negocierii.

Între timp, marinarii smulseseră câteva braţe de uscături, îngrămădiseră vreascuri de mirt şi de stejari veşnic verzi şi le aprinseseră, făgăduind să obţină un foc respectabil.

Aşadar, Franz, adulmecând mai departe aroma iedului, aştepta cu nerăbdare întoarcerea căpitanului, când îl văzu venind cu un aer foarte îngândurat.

— Ei, întrebă tânărul, ce veşti? Ni s-a respins oferta?

— Dimpotrivă, zise Gaetano. Şeful, căruia i s-a spus că sunteţi un tânăr francez, vă pofteşte la masă cu el.

— Se pare, zise Franz, că este un om foarte bine-crescut acest şef şi nu văd de ce l-aş refuza. Cu atâta mai mult cu cât îmi aduc şi eu contribuţia la

masă.

— Oh, nu-i vorba despre asta! Are el ce să mănânce, ba chiar să-i şi rămână, dar problema este că pune o singură condiţie ca să vă prezentaţi la el acasă.

— La el acasă? se miră tânărul. Vasăzică şi-a construit o casă?

— Nu, dar asta nu înseamnă că nu are un lăcaş al lui foarte confortabil, cel puţin după cum am fost încredinţat.

— Îl cunoşti pe acest şef?

— Am auzit vorbindu-se despre el.

— De bine sau de rău?

— De amândouă.

— Drace! Şi care este condiţia aceea?

— Să vă lăsaţi legat la ochi şi să nu vă scoateţi legătura decât în momentul în care vă va pofti el însuşi s-o scoateţi.

Franz îi scrută concentrat ochii lui Gaetano, ca să afle ce ascundea această propunere.

— Ah, fir-ar! reîncepu acesta din urmă, răspunzându-i gândurilor lui Franz. Ştiu bine că se cuvine chibzuită bine toată daravera.

— Tu ce-ai face în locul meu? întrebă tânărul.

— Eu, cum n-am nimic de pierdut, m-aş duce.

— Ai primi?

— Da, măcar de curiozitate.

— Există ceva de văzut la acest şef care să stârnească interesul?

— Ascultaţi, zise Gaetano, coborând vocea, nu ştiu dacă ceea ce se spune este adevărat...

Şi se opri, uitându-se dacă îl asculta vreun nepoftit.

— Şi ce se spune?

— Se spune că acest şef locuieşte într-o grotă, pe lângă care palatul Pitti este un fleac.

— Ce vis! zise Franz, aşezându-se iarăşi jos.

— Oh! Nu este un vis, este realitate, continuă patronul. Cama, pilotul vasului *Saint-Ferdinand*, a intrat acolo într-o zi şi a ieşit pur şi simplu fermecat, spunând că nu există comori ca acelea decât în basme.

— Zău? zise Franz. Dar ştii că, spunându-mi astfel de lucruri, mă ambiţionezi să cobor în peştera acestui Ali-Baba?

— Vă repet ce mi s-a spus, Excelenţă.

— Aşadar, mă sfătuieşti să primesc?

— Oh, n-am zis asta! Excelenţa Voastră va face după cum va crede de cuviinţă. N-aş vrea să-i dau eu un sfat, într-o asemenea împrejurare.

Franz se gândi vreo câteva clipe, pricepu că acel om, atât de bogat, nu putea să râvnească la ceva de la el, care avea în buzunare doar câteva mii de franci. Şi, cum în toată povestea nu întrezărea decât prilejul de-a servi o masă excelentă, se învoi. Gaetano se duse să-i transmită răspunsul.

Cu toate acestea, după cum am spus, Franz era prudent, de aceea dorea să afle cât mai multe amănunte despre gazda sa bizară şi misterioasă. Se întoarse, aşadar, către marinarul care, cât durase discuţia sa cu Gaetano, jumulise potârnichile cu seriozitatea unui om mândru de însărcinarea sa şi îl întrebă cum sosiseră pe insulă contrabandiştii, fiindcă nu se vedeau nici bărci, nici *speronare*, nici tartane.

— Eu nu-mi bat capul cu asta, zise marinarul, căci ştiu vasul pe care urcă.

— E o corabie frumoasă?

— I-aş dori şi Excelenţei Voastre să aibă una la fel şi să facă înconjurul lumii cu ea.

— Cam cât are?

— Păi, vreo sută de tone. De altfel, este un vas de plăcere, un iaht, cum îi zic englezii, dar construit, vedeţi dumneavoastră, în aşa fel încât să reziste pe mare la orice furtună.

— Şi unde a fost construit?

— Nu ştiu. Totuşi, cred că este genovez.

— Şi cum a îndrăznit o căpetenie de contrabandişti, continuă Franz, să-şi construiască un iaht destinat tipului său de negoţ tocmai în portul Genovei?

— Eu n-am zis că proprietarul acestui iaht ar fi un contrabandist.

— Nu, dar Gaetano aşa a zis, dacă nu mă înşel.

— Gaetano a văzut echipajul de departe, dar încă n-a vorbit cu nici unul.

— Bine şi, dacă acest om nu este o căpetenie de contrabandişti, atunci ce este?

— Un bogat senior, care călătoreşte pentru plăcerea lui.

„Măi să fie, gândi Franz, personajul este din ce în ce mai misterios, de vreme ce poveştile despre el sunt diferite.”

— Şi cum se numeşte?

— Atunci când este întrebat, răspunde că se numeşte Sindbad Marinarul. Dar mă îndoiesc să fie acesta adevăratul său nume.

— Sindbad Marinarul?

— Da.

— Şi unde locuieşte acest nobil domn?

— Pe mare.

— Din ce ţară este?

— Nu ştiu.

— Tu l-ai văzut?

— De vreo câteva ori.

— Ce fel de om este?

— Excelenţa Voastră o să-şi dea seama singur.

— Şi unde urmează să mă primească?

— Fără îndoială că în palatul de sub pământ, despre care v-a vorbit Gaetano.

— Şi voi n-aţi avut niciodată curiozitatea, când aţi mai debarcat pe aici şi aţi găsit insula pustie, să căutaţi să intraţi în palatul vrăjit?

— Oh, ba da, Excelenţă, răspunse marinarul, şi nu o dată! Dar întotdeauna căutările noastre au fost zadarnice. Am scormonit peste tot prin grotă şi n-am găsit nici cea mai mică intrare. De altfel, se spune că uşa nu se deschide cu o cheie, ci cu un cuvânt magic.

„Ei, hotărât lucru, murmură Franz, iată-mă intrat într-o poveste din *O mie şi una de nopţi!*”

— Excelenţa Sa vă aşteaptă, zise în spatele lui o voce pe care o recunoscu ca fiind a santinelei.

Nou-venitul era însoţit de doi oameni din echipajul iahtului.

În loc de orice răspuns, Franz îşi scoase batista şi i-o întinse celui care îi vorbise.

Fără vreun cuvânt, i se legară ochii, cu o grijă ce trăda teama să nu fie ispitit să tragă cu ochiul. După aceea, îl puseră să jure că nu va încerca în nici un chip să-şi dea jos legătura.

Franz jură.

Atunci, cei doi oameni îl luară fiecare de câte un braţ şi porniră, el păşind condus de cei doi şi, înaintea lor, mergând santinela.

După vreo treizeci de paşi, Franz simţi, după mireasma din ce în ce mai ademenitoare a iedului, că trecea din nou prin faţa bivuacului. Apoi, fu condus mai departe, încă vreo cincizeci de paşi, înaintând, fără îndoială, în

direcţia în care nu fusese lăsat s-o apuce Gaetano, oprelişte care se înţelegea, în acest moment. Curând, după schimbarea de aer, deduse că intraseră într-o grotă sub pământ. După încă vreo câteva secunde de mers, auzi un trosnet şi i se păru că aerul se schimbă din nou, devenind călduţ şi parfumat. În sfârşit, simţi că păşeşte pe un covor gros şi moale. Călăuzele sale îi dădură drumul. Pentru câteva clipe domni tăcerea, apoi un glas spuse, în cea mai corectă limbă franceză, deşi cu un uşor accent străin:

— Sunteţi bine-venit în casa mea, domnule, şi puteţi să vă scoateţi batista!

Cum este lesne de închipuit, Franz nu aşteptă să i se repete invitaţia. Îşi ridică batista şi se trezi în faţa unui bărbat de vreo treizeci şi opt sau patruzeci de ani, îmbrăcat într-un costum tunisian, adică având o tichie, cu un ciucure lung de mătase albastră, o vestă de postav negru, în întregime brodată cu aur, pantaloni de culoarea sângelui de bou, largi şi bufanţi, ghetre de aceeaşi culoare, brodate cu aur ca şi vesta, şi papuci galbeni. Un foarte bogat brâu de caşmir îi încingea talia şi un mic hanger, ascuţit şi cu vârful curbat, era trecut prin această cingătoare.

Deşi de o paloare aproape cadaverică, bărbatul avea un chip deosebit de frumos. Ochii lui, vii şi pătrunzători, nasul drept şi aproape în prelungirea liniei frunţii evocau frumuseţea grecească în deplina sa puritate, iar dinţii săi, albi ca perlele, contrastau admirabil cu mustaţa neagră, care îi încadra.

Numai că paloarea obrajilor era într-adevăr stranie. Ai fi zis că fusese multă vreme închis într-un sicriu şi că n-a mai putut să revină la culoarea celor vii.

Fără a fi foarte înalt, era bine făcut şi, ca toţi oamenii din sud, avea mâinile şi picioarele mici.

Dar ceea ce îl uimi pe Franz, care socotise povestirea lui Gaetano drept o simplă născocire, fu somptuozitatea decorului.

Întreaga încăpere era tapisată cu stofe turceşti stacojii şi ţesute cu flori din fir de aur. Într-o nişă din perete era un soi de divan, deasupra căruia se afla o panoplie de arme arabe cu teci de argint aurit şi cu mânere sclipind orbitor de mulţimea pietrelor scumpe. De plafon atârna o lampă de Veneţia, încântătoare ca formă şi culoare, iar pe jos era întins un covor turcesc, în care picioarele se afundau până la glezne. Draperii grele atârnau în faţa uşii prin care intrase Franz şi în faţa unei alte uşi, conducând într-o a doua încăpere, care părea feeric luminată.

Gazda îl lăsă câteva clipe pe Franz pradă surprizei sale şi, de altfel, îl trata cu aceeaşi monedă, cercetându-l atent, fără să-l scape din ochi.

— Domnule, zise el într-un sfârşit, îmi cer de mii de ori iertare pentru măsurile de precauţie pe care le-am cerut din partea dumneavoastră ca să vă aduc până la mine, dar, cum majoritatea timpului insula este pustie, dacă taina acestui lăcaş ar fi cunoscută, fără îndoială că, la întoarcere, mi-aş găsi refugiul într-o stare deplorabilă, ceea ce mi-ar displăcea profund, nu atât pentru paguba pe care mi-ar produce-o, cât pentru că n-aş mai avea certitudinea că pot, când vreau, să mă rup de restul lumii. Acum o să-mi dau silinţa să vă fac să uitaţi această mică neplăcere, oferindu-vă ceea ce cu siguranţă n-aţi bănuit că o să găsiţi aici, adică o masă acceptabilă şi nişte paturi de dormit destul de bune.

— Pe legea mea, dragul meu amfitrion, răspunse Franz, nu trebuie să vă cereţi iertare. Din câte am aflat, întotdeauna li se legau ochii celor care pătrundeau în palatele fermecate — amintiţi-vă de Raoul din *Hughenoţii*[50] — şi chiar că nu am de ce mă plânge, căci ceea ce îmi arătaţi aici este parcă o urmare a minunilor din *O mie una de nopţi*.

— Vai! O să vă răspund ca Lucullus: Dacă aş fi ştiut că o să am onoarea să mă vizitaţi, m-aş fi pregătit. Dar, în sfârşit, aceasta este sihăstria mea, o pun la dispoziţia dumneavoastră, iar masa mea, aşa cum este, vă este oferită. Ali, suntem serviţi?

Aproape în aceeaşi clipă, draperia din faţa uşii se ridică şi un nubian, negru ca abanosul şi îmbrăcat într-o simplă tunică albă, îi făcu semn stăpânului său că puteau trece în odaia cu masa.

— Acum, zise necunoscutul către Franz, nu ştiu dacă împărtăşiţi aceeaşi părere, dar găsesc că nimic nu este mai stingheritor decât să rămânem două sau trei ceasuri împreună, fără a şti cu ce nume sau cu ce titlu să ne adresăm unul altuia. Ţineţi seama că respect prea mult legile ospitalităţii ca să vă întreb cum vă numiţi sau ce titlu aveţi în realitate. O să vă rog doar să-mi spuneţi un nume oarecare, cu ajutorul căruia să mă pot adresa dumneavoastră. Cât despre mine, ca să vă fac să nu vă simţiţi încurcat, o să vă spun că, de obicei, sunt numit Sindbad Marinarul.

— Iar eu, răspunse Franz, o să vă spun că, având în vedere că nu-mi lipseşte decât lampa fermecată ca să fiu aidoma în situaţia lui Aladin, nu văd nici un neajuns ca, pentru moment, să mă numiţi Aladin. Asta nu ne va scoate din Orientul unde mă simt ispitit să cred că m-a purtat, pe aripile sale, vreun duh bun.

— Ei bine, senior Aladin, făcu neobişnuitul amfitrion, cred că aţi auzit că suntem serviţi, nu-i aşa? Aşadar, binevoiţi a vă osteni să intraţi în sufragerie. Preaumilul dumneavoastră servitor o să treacă înaintea dumneavoastră, pentru a vă arăta drumul.

Şi, cu aceste cuvinte, ridicând draperia de la intrare, Sindbad o luă într-adevăr înaintea lui Franz.

Franz trecea din uluire în uluire: masa era splendid servită. Odată lămurit asupra acestui punct important, îşi plimbă ochii în jur. Sufrageria era nu doar la fel de luxoasă ca budoarul pe care îl lăsase în urmă: era îmbrăcată de sus până jos în marmură, cu basoreliefuri antice dintre cele mai scumpe şi, în fiecare din cele două capete ale acestei săli, care avea o formă lunguiaţă, se aflau două superbe statui, purtând pe creştet nişte coşuleţe. Aceste coşuleţe erau încărcate cu două piramide de fructe minunate, ananas din Sicilia, rodii din Malaga, portocale din insulele Baleare, piersici din Franţa şi curmale din Tunis.

Cât despre mâncăruri, erau deja aranjate pe masă: un fazan fript, înconjurat cu mierle din Corsica, un jambon de mistreţ în aspic, un sfert de ied *à la tartare*[51], un îmbietor calcan şi o langustă uriaşă. Între tipsiile mari, stăteau mai multe alte farfurii mai mici, cu dulciuri.

Tipsiile erau din argint, farfuriile din porţelan din Japonia.

Franz se frecă la ochi, să fie sigur că nu visează.

Numai lui Ali i se îngăduia să servească la masă şi acesta se achita foarte bine de însărcinarea sa. Musafirul îi adresă câteva complimente gazdei sale, în această privinţă.

— Da, răspunse acesta din urmă, în vreme ce făcea onorurile mesei cu cea mai mare uşurinţă în mişcări. Da, este un biet nenorocit, care îmi este foarte devotat şi care îşi dă toată silinţa. N-a uitat că eu i-am salvat viaţa şi, cum ţinea la capul lui, după câte se pare, îmi mai arată ceva recunoştinţă pentru faptul că l-am ajutat să şi-l păstreze pe umeri.

Ali se apropie de stăpânul său, îi luă mâna şi i-o sărută.

— Aş fi prea indiscret, senior Sindbad, zise Franz, dacă v-aş întreba în ce împrejurări aţi făcut această lăudabilă faptă?

— Oh, Doamne, povestea e foarte simplă, răspunse gazda. După toate aparenţele, caraghiosul acesta dăduse târcoale seraiului beiului din Tunis mai îndeaproape decât s-ar fi cuvenit s-o facă un flăcău de culoarea sa, astfel încât fusese condamnat de către bei să i se taie limba, mâna şi capul — limba în prima zi, mâna într-a doua, iar capul în cea de-a treia. Eu

întotdeauna îmi dorisem un mut în serviciul meu, aşa că am aşteptat să i se taie limba, după care m-am dus să-i propun beiului să mi-l dea mie, în schimbul unei superbe puşti cu două focuri, care, în ajun, mi se păruse că îi făcuse cu ochiul Înălţimii Sale. Beiul a stat puţin în cumpănă, într-atât era de pornit să-i facă de petrecanie acestui biet păcătos. Însă, am adăugat la acea puşcă şi un cuţit de vânătoare englezesc, cu care îi prăpădisem iataganul Înălţimii Sale, astfel că beiul s-a hotărât să-l ierte de-a mai plăti cu mâna şi capul, dar cu condiţia să nu mai pună vreodată piciorul în Tunis. Avertismentul n-avea rost. De oricât de departe ar zări necredinciosul Ali coastele Africii, se ascunde în fundul calei şi nu-l mai convingi să iasă de acolo decât abia atunci când această treime din lume a dispărut din vedere.

Franz rămase un moment fără grai şi dus pe gânduri, încercând să-şi dea seama ce trebuia să creadă despre mărinimia crudă cu care gazda sa îi depănase această poveste.

— Şi tot ca onorabilul marinar al cărui nume l-aţi împrumutat, zise el, schimbând subiectul, vă petreceţi viaţa călătorind?

— Da. Este un jurământ pe care l-am făcut într-o vreme când nici nu-mi trecea prin minte că o să mi-l pot îndeplini, zise necunoscutul zâmbind. Am mai făcut vreo câteva asemănătoare şi nădăjduiesc că se vor împlini şi ele, la rândul lor.

Deşi Sindbad rostise aceste cuvinte cu un desăvârşit sânge-rece, ochii săi azvârliseră un fulger de o cruzime stranie.

— Aţi suferi mult, domnule? îl întrebă Franz.

Sindbad tresări şi se uită fix la el.

— Ce vă face s-o credeţi? îl întrebă el.

— Totul, răspunse Franz. Vocea dumneavoastră, privirea dumneavoastră, paloarea dumneavoastră şi chiar viaţa pe care o duceţi.

— Eu? Eu duc viaţa cea mai fericită pe care o cunosc, o veritabilă viaţă de paşă. Sunt regele creaţiei. Dacă-mi place un loc, rămân acolo, dacă mă plictisesc, plec. Sunt liber ca pasărea cerului şi am aripi ca şi ea. Oamenii care mă înconjoară mi se supun la un semn. Din timp în timp, mă amuză să iau peste picior justiţia omenească, răpindu-i vreun bandit pe care îl caută, vreun criminal pe care îl urmăreşte. Apoi, am justiţia mea personală, şi de rând şi înaltă, fără amânări, fără drept de apel, care condamnă sau iartă şi pentru care nimeni nu-mi cere socoteală. Ah! Dacă aţi gusta, măcar o vreme, din modul meu de trai, n-aţi mai dori vreun altul şi nu v-aţi mai

întoarce niciodată în lume, cel puţin dacă nu aveţi vreun proiect măreţ de îndeplinit acolo.

— O răzbunare, de pildă!... zise Franz.

Necunoscutul aţinti asupra tânărului una dintre acele priviri care pătrund în străfundurile sufletului şi-ale gândirii.

— De ce tocmai o răzbunare? întrebă el.

— Pentru că, răspunse Franz, mi-aţi sugerat, pe ansamblu, aerul unui om care, nedreptăţit de societate, are nişte conturi cumplite de reglat cu ea.

— Ei bine, făcu Sindbad, râzând cu râsul său ciudat, care-i dezvelea dinţii albi şi ascuţiţi, n-aţi ghicit! Aşa cum mă vedeţi, sunt un soi de filantrop şi, probabil, într-o bună zi mă voi duce la Paris ca să-i fac concurenţă domnului Appert şi omului cu Mica Mantie Albastră.

— Ar fi prima oară când aţi face această călătorie?

— Oh, Doamne, da! Vi se par puţin cam ciudat, nu-i aşa? Dar vă asigur că nu din pricina mea am întârziat atât şi că, într-o bună zi, o s-o fac şi pe-asta.

— Şi nădăjduiţi să faceţi curând această călătorie?

— Nu ştiu încă. Depinde de nişte împrejurări care se supun unor calcule nesigure.

— Aş vrea să fiu şi eu acolo, în perioada în care veţi veni, ca să încerc, pe cât îmi va sta în puteri, să vă răsplătesc ospitalitatea pe care mi-o oferiţi dumneavoastră acum, cu atâta generozitate, la Monte-Cristo.

— V-aş primi propunerea cu mare plăcere, răspunse gazda. Dar, din nefericire, dacă o să mă duc acolo, o s-o fac, probabil, incognito.

Între timp, înaintau cu masa, care părea să fi fost servită doar în cinstea lui Franz, căci necunoscutul abia de se atinsese de unul sau două dintre felurile de mâncare ale splendidului banchet oferit de el şi căruia convivul său neaşteptat îi făcuse onorurile pe săturate.

La sfârşit, Ali aduse desertul sau, mai bine zis, luă coşuleţele din mâinile statuilor şi le aşează pe masă.

Între cele două coşuleţe, aşează o cupă mică, de argint aurit, închisă cu un capac din acelaşi metal.

Veneraţia cu care Ali adusese acea cupă îi aţâţă curiozitatea lui Franz. Săltă capacul şi văzu un soi de pastă verzuie, care semăna cu dulceţurile de angelică, dar care îi era cu desăvârşire necunoscută.

Puse capacul la loc, la fel de neştiutor despre ceea ce conţinea cupa după ce îi aşează capacul ca şi înainte de a-l fi ridicat şi, îndreptându-şi ochii

spre amfitrionul său, îl văzu zâmbind de nedumerirea lui.

— Nu puteţi ghici, îi zise acesta, ce specie de lucru comestibil conţine acest mic vas şi asta vă intrigă, nu-i aşa?

— Mărturisesc că aşa e.

— Ei bine, acest tip de dulceaţă verde nu este nici mai mult nici mai puţin decât ambrozia pe care Hebe o servea la masa lui Jupiter.

— Însă această ambrozie, zise Franz, de vreme ce-a trecut prin mâna oamenilor, fără îndoială că şi-a pierdut denumirea divină pentru a căpăta una omenească. În limbaj de rând cum se numeşte acest ingredient pentru care, de altfel, nu simt o prea mare atracţie?

— Ei! Iată tocmai ceea ce ne trădează originea materială! exclamă Sindbad. Adeseori trecem astfel pe lângă fericire fără să o vedem, fără să o privim sau, dacă o vedem şi o privim, fără s-o recunoaştem. Sunteţi o fire practică şi aurul este zeul dumneavoastră? Gustaţi de aici şi minele din Peru, din Guzarat şi din Golconda or să vi se deschidă! Sunteţi un om cu imaginaţie, sunteţi un poet? Gustaţi, de asemenea, de aici, iar limitele posibilului or să dispară, tărâmurile nemărginirii or să vi se deschidă, o să vă plimbaţi, cu inima uşoară, cu spiritul liber, prin domeniul fără hotar al visării. Sunteţi un ambiţios, alergaţi după măririle lumeşti? Gustaţi tot de aici şi, într-un ceas, o să fiţi rege şi nu regele unui mic regat, ascuns într-un cotlon al Europei, ca Franţa, Spania sau Anglia, ci regele întregii lumi, regele universului, regele creaţiei. Tronul dumneavoastră o să fie ridicat pe muntele unde Satana l-a purtat pe Iisus. Şi, fără a fi nevoie să-l slăviţi, fără a fi silit să-i sărutaţi gheara în semn de supunere, o să fiţi suveranul stăpân al tuturor regatelor de pe pământ. Nu este ispititor ce vă ofer eu aici, spuneţi, şi nu-i un lucru foarte lesne, de vreme ce nu trebuie să faceţi decât atât? Priviţi!

Cu aceste cuvinte, descoperi, la rândul său, micuţa cupă de argint aurit ce conţinea substanţa atât de lăudată, luă o linguriţă din dulceţurile magice, o duse la gură şi o savură încet, cu ochii pe jumătate închişi şi capul răsturnat pe spate.

Franz îi lăsă deplin răgaz să îşi înghită hrana preferată, apoi, când îşi mai reveni puţin în fire:

— Dar, în definitiv, zise el, ce este acest preparat atât de preţios?

— Aţi auzit vorbindu-se de Bătrânul Muntelui, îl întrebă gazda sa, cel care a vrut să-l asasineze pe Philippe Auguste?

— Desigur.

— Ei bine, ştiţi că el domnea peste o vale bogată, de la poalele muntelui de unde îşi luase numele acesta pitoresc. În valea aceasta erau magnificele grădini plantate de Hassan-ben-Sabah şi, în grădinile acestea, se aflau mai multe pavilioane izolate. În aceste pavilioane intrau numai cei pe care îi alegea el şi, acolo, le dădea să mănânce, după cum ne povesteşte Marco Polo, o anumită iarbă care îi purta în Paradis, în mijlocul florilor veşnic înflorite, al fructelor veşnic coapte şi al femeilor veşnic fecioare. Ei bine, ceea ce tinerii aceia preafericiţi luau drept realitate nu era decât un vis, dar un vis atât de plăcut, atât de îmbătător, atât de voluptuos, încât îşi vindeau şi trupul şi sufletul celui care li-l dăduse şi căruia îi ascultau poruncile ca unui Dumnezeu, pentru care se duceau până la capătul lumii să lovească victima pe care Bătrânul le-o indica, murind în cazne fără a se plânge, cu singurul gând în minte că moartea pe care o îndurau nu era decât o poartă către acea viaţă de desfătări, pe care iarba aceea sfântă, acum şi în faţa dumneavoastră, îi ajutase s-o guste deja.

— Atunci ştiu! strigă Franz. E haşiş! Da, îl cunosc, după nume cel puţin.

— Tocmai aţi rostit cuvântul, senior Aladin. Este haşiş, haşişul cel mai bun şi mai pur care se prepară în Alexandria, haşişul lui Abougor, neîntrecutul maestru, omul fără egal pe lume, omul căruia ar trebui să i se ridice un palat cu această inscripţie: *Vânzătorului de fericire, lumea recunoscătoare*.

— Ştiţi, mai că am poftă să apreciez eu însumi adevărul sau exagerarea laudelor pe care i le-aţi adus, îi zise Franz.

— Convingeţi-vă dumneavoastră singur, dragul meu oaspete, convingeţi-vă! Dar nu vă opriţi doar la o primă încercare. Ca în orice lucru, trebuie să-ţi obişnuieşti simţurile cu o impresie nouă, plăcută sau violentă, tristă sau veselă. Există o luptă a naturii noastre împotriva acestei divine substanţe, a naturii noastre care nu este făcută pentru bucurie şi se cramponează de suferinţă. Trebuie ca natura noastră, învinsă, să capituleze în această bătălie, trebuie ca realităţii să-i ia locul visul şi atunci visul domneşte ca stăpân, atunci visul devine viaţă şi viaţa devine vis — dar câtă deosebire în această prefacere! Comparând durerile existenţei reale cu bucuriile existenţei imaginare, n-o să mai doriţi să mai trăiţi vreodată, ci o să doriţi să visaţi de-a pururea. Când o să părăsiţi lumea dumneavoastră, ca să vă întoarceţi în lumea celorlalţi, o să vi se pară că treceţi dintr-o primăvară napolitană la o iarnă laponă, o să vi se pară că părăsiţi Paradisul

pentru pământ, raiul pentru iad. Gustaţi din haşiş, dragul meu oaspete! Gustaţi!

În loc de orice răspuns, Franz luă o linguriţă din acea pastă fermecată, umplută cam tot atât cât a amfitrionului său, şi o duse la gură.

— Drace! făcu el, după ce înghiţi dulceaţa divină. Nu ştiu încă dacă rezultatul o să fie la fel de plăcut precum susţineţi, dar chestia asta nu mi se pare atât de gustoasă precum ziceţi dumneavoastră.

— Pentru că la dumneavoastră cerul gurii nu este încă obişnuit să perceapă sublimul substanţei pe care îl degustaţi. Spuneţi-mi, v-au plăcut, de prima oară când le-aţi încercat, stridiile, ceaiul, berea englezească, trufele şi toate celelalte lucruri după care, mai târziu, v-aţi dat în vânt? Oare îi înţelegeţi pe romani, care asezonau fazanii cu *assa foetida* sau pe chinezii care adoră cuiburile de rândunică? Ei, Doamne, nu! Atunci, la fel şi cu haşişul: gustaţi din el numai opt zile la rând şi o să aveţi impresia că nici o altă mâncare de pe lume nu atinge fineţea acestui gust, care, astăzi, vi se pare, probabil, fad şi greţos. De altfel, să mergem în încăperea de alături, adică în camera dumneavoastră, unde Ali ne va servi cafeaua şi ne va aduce pipele.

Se ridicară amândoi şi, în timp ce bărbatul care-şi luase numele de Sindbad — şi căruia i-am zis şi noi la fel, ca să-l putem numi cumva, din când în când, la fel ca invitatul său — îi dădea câteva porunci servitorului, Franz intră în încăperea învecinată.

Aceasta avea un mobilier mai simplu, deşi nu mai puţin preţios. Era de formă rotundă, iar un mare divan se întindea de jur împrejurul pereţilor. Însă divanul, pereţii, plafonul şi podeaua erau, toate, îmbrăcate în piei nemaivăzute, catifelate şi moi, precum cele mai pufoase covoare. Erau piei de leu din Atlas, cu coame bogate, erau piei de tigru din Bengal, tărcate în culori calde, piei de pantere de la Cap, ale căror pete înveseleau ochiul, aidoma celor pe care le văzuse Dante, în sfârşit, piei de urs din Siberia, de vulpi din Norvegia şi, toate acestea, aşternute din belşug, unele peste altele, astfel încât îţi dădeau senzaţia că păşeşti pe iarba cea mai deasă şi te odihneşti pe patul cel mai mătăsos.

Amândoi se întinseră pe divan. Nişte ciubuce cu ţeavă din iasomie şi cu bucea de ambră erau aşezate la îndemână şi pregătite astfel ca să nu fie nevoie să fumezi de două ori dintr-acelaşi. Îşi luară fiecare câte unul. Ali le aprinse şi ieşi, ca să aducă şi cafeaua.

Se scurse un moment de tăcere, în timpul căreia Sindbad se lăsă purtat de gândurile sale, care păreau că nu-i dau pace nici o clipă, nici măcar în mijlocul discuţiei, iar Franz se abandonă acelei reverii mute, în care alunecă aproape întotdeauna fumătorii când dau de un tutun bun, care li se pare că le risipeşte, odată cu fumul, toate chinurile spiritului, dăruindu-le în schimb toate visările sufletului.

Ali aduse cafelele.

— Cum o beţi? întrebă necunoscutul. Franţuzeşte sau turceşte, tare sau slabă, dulce sau amară, filtrată sau fiartă? Spuneţi cum doriţi — vi se poate prepara în orice fel.

— O să vreau una turcească, răspunse Franz.

— Şi aveţi dreptate! exclamă gazda. Asta dovedeşte că aveţi înclinaţii pentru viaţa orientală. Ah! Orientalii, vedeţi dumneavoastră, sunt singurii oameni care ştiu să trăiască! Cât despre mine, adăugă el cu unul dintre acele surâsuri ciudate, care nu-i scăpaseră tânărului, când o să-mi sfârşesc treburile la Paris, o să mă duc să mor în Orient şi, dacă atunci o să vreţi să mă mai vedeţi, o să fiţi nevoit să veniţi să mă căutaţi la Cairo, la Bagdad sau la Ispahan.

— Pe legea mea, zise Franz, o să fie cel mai uşor lucru din lume, căci simt cum îmi cresc aripi de vultur şi, cu aripile acestea, o să fac înconjurul lumii în douăzeci şi patru de ore!

— Aha! Este haşişul care lucrează! Atunci, deschideţi-vă aripile şi zburaţi în tărâmurile supraomeneşti! Nu vă temeţi de nimic, se veghează asupra dumneavoastră şi, dacă, precum aripile lui Icar, şi ale dumneavoastră se topesc la soare, suntem noi aici pentru a vă prinde.

Apoi, zise câteva cuvinte în arabă către Ali, care făcu un gest de supunere şi se trase deoparte, dar fără a ieşi.

În ceea ce-l priveşte pe Franz, o ciudată prefacere avea loc într-însul. Toată oboseala fizică de peste zi, toată frământarea minţii pe care o născuseră întâmplările din timpul serii dispăruseră, ca în acel prim moment de odihnă, în care mai eşti încă destul de conştient ca să simţi venirea somnului. I se părea că trupul îi căpătase o uşurătate imaterială, mintea i se limpezise într-un mod nemaiştiut, simţurile îi erau mai ascuţite ca oricând. Orizontul se lărgea din ce în ce mai mult, dar nu mai era acel orizont întunecat, asupra căruia plutea o spaimă nedesluşită, pe care îl văzuse înainte de vis, ci era o zare albastră, străvezie, nemărginită, care avea tot azuriul mării, toate sclipirile soarelui, toate miresmele brizei. Apoi, în

mjilocul cântecelor marinarilor săi, cântece atât de curate şi de limpezi că s-ar fi putut face din ele o armonie divină, dacă ar fi fost cu putinţă să fie puse pe note, vedea apărând insula Monte-Cristo, care nu mai era un colţ de stâncă ieşit ameninţător din valuri, ci semăna cu o oază pierdută într-un deşert. Apoi, pe măsură ce barca se apropia, cântecele deveneau din ce în ce mai numeroase, căci o muzică vrăjită şi tainică urca de la insulă spre Dumnezeu, de parcă vreo zână ca Loreley sau vreun vrăjitor ca Amfion ar fi vrut să ademenească un suflet sau să-şi clădească acolo o cetate.

În sfârşit, barca atinse ţărmul, dar fără efort, fără zguduitură, ci aidoma buzelor atingând alte buze, şi el intră din nou în grotă, fără ca muzica fermecată să înceteze vreo clipă. Coborî sau, mai bine zis, i se păru că a coborât câteva trepte, respirând aerul proaspăt şi îmbălsămat, ca aerul care trebuie să fi fost răspândit în jurul grotei lui Circe, în care se împleteau asemenea parfumuri încât făceau mintea să viseze, asemenea patimi încât aprindeau simţurile. Văzu din nou tot ce văzuse înainte de vis, şi pe Sindbad, gazda lui fantastică, şi pe Ali, servitorul mut. Apoi, totul păru să i se şteargă şi să i se amestece sub ochi, ca ultimele umbre ale unei lanterne magice pe cale de-a se stinge. Se afla iarăşi în încăperea cu statui, luminată doar de una dintre acele lămpi antice şi palide, care veghează în miezul nopţii asupra somnului sau voluptăţii.

Erau tot aceleaşi statui cu forme pline, îmbiind la desfrâu şi poezie, cu ochi irezistibili, cu surâsuri lascive, cu păr bogat. Erau Phryne, Cleopatra şi Messalina, cele trei mari curtezane. Apoi, între aceste umbre lipsite de pudoare se strecura, ca o rază neprihănită, ca un înger creştin în mijlocul Olimpului, una dintre acele figuri caste, una dintre acele umbre liniştite, una dintre acele viziuni dulci, care părea să-şi ascundă sub un văl fruntea feciorelnică, în preajma întinăciunilor de marmură.

Apoi, i se păru că acele trei statui îşi împletiseră iubirile într-una singură, pentru un singur bărbat şi că acel bărbat era el, că ele se apropiau de patul unde visa el un al doilea vis, cu picioarele ascunse sub tunicile lor lungi şi albe, cu piepturile dezgolite, cu pletele revărsându-se râuri-râuri, cu atitudini dintr-acelea în faţa cărora zeii îngenunchează, dar sfinţii rezistă, cu priviri dintr-acelea stăruitoare şi intense, ca ale şarpelui aţintite asupra păsării, şi că el se lăsa pradă acestor priviri dureroase ca o încleştare, voluptuoase ca un sărut.

I se păru lui Franz că închidea ochii şi că, la ultima privire aruncată în jurul lui, întrezărea statuia feciorelnică, acoperindu-se în întregime cu vălul.

Odată ce îşi închise ochii pentru obiectele reale, simţurile i se deschiseră pentru nişte impresii imposibile.

Apoi, fu o voluptate neîntreruptă, o dragoste fără răgaz, ca aceea pe care le-o făgăduia Profetul aleşilor săi. Iar toate acele guri de piatră căpătau viaţă, toate acele piepturi se încălzeau, până într-atât încât pentru Franz, care se afla pentru prima dată sub influenţa haşişului, această dragoste era aproape o suferinţă, această voluptate aproape un chin, când simţea trecându-i peste buzele amorţite buzele statuilor acelora, zvelte şi reci ca inelele trupurilor de şopârle. Dar, cu cât braţele sale încercau să îndepărteze de la el această dragoste necunoscută, cu atât simţurile sale erau şi mai mult supuse farmecului acestui vis misterios, astfel că, după o luptă pentru care şi-ar fi dat şi sufletul, i se abandonă fără rezerve şi sfârşi prin a cădea gâfâind, sfâşiat de oboseală, sleit de voluptate, sub săruturile acestor metrese de marmură şi sub vraja acestui vis nemaipomenit.

---

[49] La etajul al doilea (în limba italiană, în original).

[50] Cunoscută operă a compozitorului Mayerbeer (1791–1871), al cărei libret a fost scris, în 1836, după romanul lui Deschamps, unul dintre primii reprezentanţi ai romantismului.

[51] Fel de mâncare din carne crudă (de viţel, de cal), tăiată bucăţi şi amestecată cu gălbenuş de ou, capere şi foarte multe condimente.

XXXII Trezirea

Când Franz îŞi recăpătă cunoŞtinţa, obiectele din jur i se părură a doua parte a visului său. Se crezu într-un cavou, unde abia de pătrundea, ca o privire de milă, o rază de soare. Întinse mâna şi simţi piatră. Se ridică în capul oaselor şi văzu că era culcat pe mantia sa, întinsă pe un pat de ierburi uscate, foarte moi şi foarte înmiresmate.

Toate vedeniile dispăruseră şi, de parcă statuile n-ar fi fost decât nişte suflete ieşite din mormintele lor în timpul visului său, îşi luaseră zborul la deşteptarea sa.

Făcu vreo câţiva paşi spre locul de unde venea lumina. Întregului zbucium al somnului îi luase locul liniştea realităţii. Se văzu într-o grotă, înaintă către intrare şi, prin arcuirea acesteia, zări un cer albastru şi o mare de azur. Aerul şi apa sclipeau orbitor în razele soarelui de dimineaţă. Pe ţărm, marinarii stăteau tolăniţi, vorbind şi râzând. La zece paşi distanţă, pe apă, barca ancorată se legăna cu graţie.

Atunci, respiră câteva clipe cu nesaţ în briza proaspătă care îi mângâia fruntea, ascultă zgomotul slab al valurilor care se loveau de ţărm şi aşterneau pe stânci o dantelă de spumă albă ca argintul. Se lăsă, fără să-şi dea seama, golit de gânduri, în voia acestui farmec divin care există în natură, mai ales când ieşi dintr-un vis fantastic. Apoi, încetul cu încetul, viaţa din jurul său, atât de liniştită, atât de pură, atât de măreaţă, îi aduse aminte de visul său de necrezut, iar amintirile începură să îi reînvie în minte.

Îşi aminti cum sosise pe insulă, cum se prezentase în faţa unui şef al contrabandiştilor, îşi aminti de un palat sub pământ plin de splendori, de o masă deosebit de gustoasă şi de o linguriţă de haşiş.

Numai că, în faţa realităţii, în lumina crudă a zilei, i se păru că trecuse cel puţin un an de când se întâmplaseră lucrurile acestea, într-atât era de viu şi atât de multă importanţă avea încă în mintea sa visul din ajun. De aceea, din timp în timp, imaginaţia îi readucea, ba aşezată în mijlocul marinarilor, ba săltând pe o stâncă, ba legănându-se în barcă, una dintre nălucile care îi înstelaseră noaptea cu săruturile lor. Altminteri, avea capul uşor şi trupul perfect odihnit — nici o apăsare pe creier, ci, dimpotrivă, o stare de bine desăvârşit, o putinţă de-a se bucura de aer şi de soare mai mare ca oricând.

Aşadar, se apropie voios de marinari.

De îndată ce îl văzură venind, ei se ridicară, iar căpitanul îi ieşi înainte.

— Seniorul Sindbad, îi zise el, ne-a însărcinat să vă transmitem toate cele bune Excelenţei Voastre şi ne-a rugat să vă spunem că regretă că n-a putut să-şi ia rămas-bun de la dumneavoastră, dar că nădăjduieşte că o să-l iertaţi, când o să aflaţi că o problemă foarte urgentă l-a chemat la Malaga.

— Oh, vai! zise Franz. Aşadar, dragul meu Gaetano, totul s-a petrecut de-adevăratelea? Chiar există un om care m-a primit pe la el, pe această insulă, care mi-a oferit o ospitalitate demnă de un rege şi care a plecat în timp ce eu dormeam?

— De bună seamă că există, căci iată-i iahtul care se îndepărtează cu toate pânzele întinse şi la bordul său, dacă vreţi să vă uitaţi cu ocheanul dumneavoastră, o s-o recunoaşteţi, după toate probabilităţile, pe gazda dumneavoastră, în mijlocul echipajului său.

Şi, rostind aceste cuvinte, Gaetano întinse braţul în direcţia în care un vas micuţ se îndrepta, cu toate pânzele sus, spre ţărmul meridional al Corsicii.

Franz îşi scoase ocheanul, îl duse la ochi şi îl îndreptă către locul indicat.

Gaetano nu se înşela. La pupa vasului, misteriosul străin stătea în picioare, întors cu faţa spre el şi ţinând, ca şi el, un ochean în mână. Era îmbrăcat în acelaşi costum în care apăruse, în ajun, în faţa musafirului său, şi îşi flutura batista în semn de rămas-bun.

Franz îi răspunse la salut scoţându-şi, la rândul său, batista şi fluturând-o ca şi el.

După o clipă, un norişor subţire de fum se ivi la pupa vasului, se desprinse cu graţie şi urcă spre cer. Apoi, o detunătură înăbuşită ajunse până la Franz.

— Ia! Auziţi? zise Gaetano. Iată că vă spune la revedere!

Tânărul îşi luă carabina şi o descărcă în aer, deşi cu slabe speranţe ca zgomotul să poată străbate distanţa care despărţea iahtul de ţărm.

— Ce porunceşte Excelenţa Voastră? întrebă Gaetano.

— Mai întâi, să-mi aprinzi o torţă.

— Ah! Da, înţeleg, răspunse căpitanul, vreţi să căutaţi intrarea în sălaşul fermecat. Cu multă plăcere, Excelenţă, dacă asta doriţi, o să vă dau torţa cerută. Şi pe mine m-a frământat gândul care vă frământă pe dumneavoastră acum şi m-am lăsat mânat de imaginaţie de vreo trei sau patru ori, dar am

sfârşit prin a renunţa. Giovanni, adăugă el, aprinde o torţă şi adu-i-o Excelenţei Sale!

Giovanni îi dădu ascultare. Franz luă torţa şi intră în grotă, urmat de Gaetano.

Recunoscu locul unde se trezise, în patul de ierburi care încă îi mai păstrau urma trupului. Numai că degeaba îşi plimbă torţa prin toată grota, nu văzu nimic, în afară de dârele de fum lăsate de torţele altora, care căutaseră acelaşi lucru, fără succes, înaintea lui.

Cu toate acestea, nu lăsă necercetată nici o palmă din zidul acela de granit, de nepătruns la fel ca viitorul, nici o crăpătură în care să nu-şi fi vârât lama cuţitului de vânătoare, nici o ieşitură de care să nu tragă, în speranţa că va ceda. Dar totul fu zadarnic şi pierdu astfel, fără nici un rezultat, două ore.

După aceste două ore, renunţă. Gaetano triumfa.

Când Franz reveni pe plajă, iahtul nu se mai zărea decât ca un mic punct alb la orizont. Încercă şi cu ocheanul, dar chiar şi aşa, îi fu cu neputinţă să mai distingă ceva.

Gaetano îi reaminti că venise pentru a vâna capre, lucru de care uitase cu desăvârşire. Îşi luă puşca şi începu să cutreiere insula, cu aerul unui om care mai degrabă îndeplineşte o datorie decât îşi face o plăcere şi, după nici un sfert de oră, împuşcase o capră şi doi iezi. Dar aceste capre, deşi sălbatice şi iuţi ca nişte capre negre, semănau prea mult cu cele domestice, iar Franz nu le socotea chiar un vânat.

De altfel, mintea îi era muncită de alte gânduri, mult mai stăruitoare. Din ajun era într-adevăr eroul unei poveşti din *O mie şi una de nopţi* şi se simţea atras, fără putinţă de împotrivire, înapoi la grotă.

Atunci, în ciuda zădărniciei primei sale percheziţii, se porni să caute a doua oară, după ce îi poruncise lui Gaetano să frigă unul dintre cei doi iezi. Şi această a doua vizită dură destul de mult, căci, în momentul în care se întoarse, iedul era gata şi masa deja întinsă.

Franz se aşeză în locul unde, în ajun, veniseră să îl invite la masă din partea misteriosului său amfitrion şi de unde mai putea zări încă, de mărimea unui pescăruş legănat pe creasta unui val, micul iaht care continua să înainteze spre Corsica.

— Bine, dar, îi zise el lui Gaetano, mi-ai spus că seniorul Sindbad se duce la Malaga, în vreme ce mie mi se pare că se îndreaptă direct spre Porto-Vecchio.

— Nu vă mai aduceţi aminte, răspunse căpitanul, că v-am spus că printre oamenii din echipajul său erau, pentru moment, şi doi bandiţi corsicani?

— Adevărat! Şi o să-i debarce pe coastă? întrebă Franz.

— Exact. Ah! strigă Gaetano. Este un individ care nu se teme nici de Dumnezeu, nici de dracul, după câte se spune, şi care s-ar abate din drum şi cincizeci de leghe, doar ca să-l ajute pe vreun sărman năpăstuit.

— Dar cu genul ăsta de ajutoare ar putea să intre în încurcătură cu autorităţile ţării în care îndeplineşte astfel de fapte caritabile, zise Franz.

— Ei, aş! zise Gaetano râzând. Ce-i pasă lui de autorităţi! Îşi bate joc de ele cum vrea! N-au decât să încerce să-l urmărească. Mai întâi că iahtul său nu este un vas, este o pasăre şi la fiecare douăsprezece noduri ar câştiga trei în plus faţă de orice fregată. Apoi, n-are decât să debarce el însuşi pe coastă, căci ar găsi prieteni pretutindeni.

Din toată povestea reieşea cât se poate de limpede că seniorul Sindbad, gazda lui Franz, avea onoarea de-a întreţine legături cu toţi contrabandiştii şi bandiţii de pe toate coastele Mediteranei, ceea ce te făcea să-i atribui o poziţie destul de curioasă.

Cât despre Franz, nimic nu-l mai reţinea pe Insula Monte-Cristo. Pierduse orice nădejde că ar mai descoperi taina grotei, aşa că se grăbi să mănânce, poruncindu-le oamenilor să pregătească barca de drum, până avea să termine el.

O jumătate de oră mai târziu, era la bord.

Aruncă o ultimă privire către iahtul care era pe punctul de a dispărea în golful Porto-Vecchio.

Dădu semnalul de plecare.

În clipa în care barca se punea în mişcare, iahtul dispărea.

Cu el, i se şterse şi ultima senzaţie de realitate a întâmplărilor din noaptea precedentă. Cina, Sindbad, haşişul şi statuile, toate începeau să se topească, pentru Franz, într-unul şi acelaşi vis.

Barca merse toată ziua şi toată noaptea, iar, a doua zi, când răsări soarele, şi Insula Monte-Cristo dispăruse din vedere, la rândul său.

O dată ce Franz puse din nou piciorul pe uscat, uită, cel puţin pentru moment, de evenimentele petrecute. Îşi încheie plimbările şi vizitele de obligaţie de la Florenţa şi nu se mai ocupă decât de întâlnirea cu prietenul său, care îl aştepta la Roma.

Aşadar plecă, iar sâmbătă seara sosi în Piaţa Vămii, cu diligenţa.

Apartamentul, după cum am spus, fusese dinainte reţinut, aşadar nu avea decât să se prezinte la hotelul jupânului Pastrini, ceea ce nu era foarte lesne, căci străzile erau înţesate de lume, Roma fiind deja pradă acelei emoţii surde şi febrile care precedă marile sărbători. Iar, la Roma, sunt patru mari sărbători pe an: carnavalul, Săptămâna Patimilor, Ziua Domnului şi Sfântul Petru.

În restul anului, oraşul lâncezeşte într-o ursuză apatie, într-o stare intermediară între viaţă şi moarte, care îl face să semene cu un fel de loc de popas între lumea aceasta şi lumea de dincolo. Popas sublim, plin de poezie şi de caracter, pe care Franz îl mai vizitase deja de vreo cinci sau şase ori şi, de fiecare dată, îl găsise mai uimitor şi mai fantastic decât înainte.

În sfârşit, îşi croi drum prin mulţimea din ce în ce mai deasă şi mai agitată şi ajunse la hotel. La prima sa întrebare i se răspunse, cu acea obrăznicie proprie birjarilor care au trăsura rezervată şi a hangiilor care au tot localul ocupat, că nu mai există un loc liber şi pentru el la Hotelul Londra. Atunci îi trimise jupânului Pastrini cartea sa de vizită şi ceru să-i vorbească domnului Albert de Morcerf. Metoda avu succes, iar jupân Pastrini veni fuga, în persoană, scuzându-se că o făcuse pe Excelenţa Sa să aştepte, certându-şi valeţii, smulgându-i sfeşnicul din mână ghidului, care deja pusese stăpânire pe călător şi se pregătea să-l conducă la Albert, când acesta din urmă îi ieşi în întâmpinare prietenului său.

Apartamentul rezervat se compunea din două cămăruţe şi un mic cabinet. Camerele aveau vedere la stradă, lucru pe care jupân Pastrini îl sublinie ca şi când ar fi fost un merit cu totul deosebit. Restul etajului era închiriat de un personaj foarte bogat, despre care se credea că ar fi sicilian sau maltez, jupânul nu putea spune exact căreia dintre cele două naţiuni îi aparţinea acel călător.

— Este foarte bine, jupâne Pastrini, zise Franz, dar o să avem nevoie numaidecât de ceva de mâncare pentru în seara aceasta şi o caleaşcă pentru mâine şi zilele următoare.

— În ceea ce priveşte cina, răspunse hotelierul, o să fiţi serviţi de îndată. În schimb, caleaşca...

— Cum aşa, în schimb caleaşca? strigă Albert. O clipă, o clipă! Fără glumă, jupâne Pastrini! Ne trebuie o caleaşcă.

— Domnule, zise hangiul, o să facem tot ce-o să putem ca să obţinem una pentru dumneavoastră. Iată tot ce vă pot spune.

— Şi când o să avem un răspuns sigur? întrebă Franz.

— Mâine-dimineaţă, zise hotelierul.

— Ce dracu’! făcu Albert. O s-o plătim mai scump şi asta e! Ştim cam cât costă. La Drake sau la Aaron, douăzeci şi cinci de franci în zilele obişnuite şi treizeci sau treizeci şi cinci duminica sau de sărbători. Punem şi cinci franci pe zi pentru cel care ne face rost de una, cu totul face patruzeci, ce să mai discutăm!

— Mi-e foarte teamă că domnii, oferind chiar dublu, n-o să poată face rost de una.

— Atunci, o să punem nişte cai la a mea. E puţin cam şubrezită de călătorie, dar nu contează.

— Domnii n-o să găsească nici cai.

Albert se uită la Franz ca unul căruia i se dăduse un răspuns de neînţeles pentru el.

— Tu pricepi cum vine asta, Franz? Nu sunt nici cai, zise el. Dar de nişte cai de poştă putem face rost?

— Sunt închiriaţi toţi încă de acum cincisprezece zile şi n-au mai rămas decât cei absolut necesari pentru serviciu.

— Ce zici de asta? întrebă Franz.

— Zic că, atunci când un lucru mi se pare că-mi depăşeşte puterea de înţelegere, obişnuiesc să nu-mi bat capul cu el şi să trec la altceva. Cina este gata, jupâne Pastrini?

— Da, Excelenţă.

— Atunci, să cinăm, mai întâi.

— Bine, dar trăsura şi caii? întrebă Franz.

— Fii liniştit, dragă prietene, o să vină de la sine. N-o să fie vorba decât despre preţ.

Şi Morcerf, cu această admirabilă filosofie a omului care nu crede că ar fi ceva cu neputinţă, câtă vreme îşi simte punga plină sau portofelul burduşit, mâncă, se culcă, dormi buştean şi visă că gonea prin carnaval într-o trăsură cu şase cai.

XXXIII Bandiţii romani

A doua zi, Franz se trezi cel dintâi Şi, îndată după aceea, sună.

Nu se stinsese bine clinchetul clopoţelului, când se prezentă jupân Pastrini în persoană.

— Ei bine, zise gazda triumfătoare, fără măcar să aştepte să-l întrebe Franz, aseară aveam dreptate să mă îndoiesc, Excelenţă, când nu voiam să vă făgăduiesc nimic. Aţi venit prea târziu şi nu mai este decât o singură trăsură în toată Roma, pentru ultimele trei zile, se înţelege.

— Da, făcu Franz, adică pentru cele în care este absolut necesară.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Albert, intrând. Nu există trăsură?

— Exact, dragul meu prieten, răspunse Franz, ai ghicit din prima.

— Ei bine, drăguţă cetate mai este şi cetatea voastră eternă!

— Adică, Excelenţă, continuă jupânul Pastrini, care dorea să păstreze o anumită demnitate a capitalei lumii creştine faţă de călătorii săi, adică nu mai sunt trăsuri începând de duminică dimineaţă până marţi seară, dar, după aceea, o să puteţi găsi şi cincizeci, dacă vreţi.

— Ah! Tot e ceva, zise Albert. Astăzi este joi. Cine ştie ce se mai poate întâmpla de azi până duminică?

— Se mai poate întâmpla să sosească zece sau douăsprezece mii de călători, răspunse Franz, care vor face lucrurile încă şi mai complicate.

— Prietene, zise Morcerf, să ne bucurăm de prezent şi să nu ne întunecăm viitorul.

— Cel puţin, întrebă Franz, o fereastră am putea avea?

— Care să dea unde?

— Spre Corso, fireşte!

— Ei, cum să nu, o fereastră! exclamă jupân Pastrini. Cu neputinţă, absolut cu neputinţă! Mai rămăsese una la etajul al cincilea al palatului Doria, dar şi aceea a fost închiriată de un prinţ rus pentru douăzeci de ţechini pe zi.

Cei doi tineri se uitară unul la altul cu un aer înmărmurit.

— Atunci, dragul meu, îi zise Franz lui Albert, ştii ce ar fi cel mai bine să facem? Să ne ducem să petrecem carnavalul la Veneţia. Cel puţin acolo, dacă nu găsim o trăsură, o să găsim nişte gondole.

— Ah, nu! Pe legea mea, nu! se împotrivi Albert. Am hotărât că o să văd carnavalul la Roma şi o să-l văd chiar şi pe picioroange!

— Poftim! exclamă Franz. Iată o idee minunată, mai ales când o să vrem să stingem nişte *moccoletti*.[52] O să ne deghizăm în paiaţe–vampiri sau în păstori din Landes şi o să avem un succes nebun!

— Excelenţele Lor tot mai vor o trăsură până duminică?

— La dracu! zise Albert. Oare crezi c-o să batem străzile Romei pe jos, ca nişte copişti de-ai avocaţilor?

— Mă grăbesc să le execut ordinele Excelenţelor Lor, zise jupânul Pastrini. Numai că, le previn, trăsura îi va costa şase piaştri pe zi.

— Iar eu, dragul meu domn Pastrini, zise Franz, eu care nu sunt vecinul nostru milionar, te previn, la rândul meu, că, având în vedere că este a patra oară când vin la Roma, ştiu preţul trăsurilor, şi în zilele obişnuite, şi de duminică, şi de sărbători. O să-ţi dăm doisprezece piaştri pentru astăzi, mâine şi poimâine, iar dumneata o să câştigi şi un bacşiş frumuşel pe deasupra.

— Totuşi, Excelenţă!... zise jupân Pastrini, încercând să se revolte.

— Haide, draga mea gazdă, du-te, zise Franz, sau o să îmi stabilesc eu însumi preţul cu acelaşi *affettatore*[53] al dumitale, care este deopotrivă şi al meu. Îmi este un vechi prieten, care deja m-a furat de bani frumuşei la viaţa lui şi care, în speranţa de-a mă mai fura încă, o să lase din preţ, cerând o sumă mai mică decât aceea pe care ţi-o ofer eu. O să pierzi, adică, diferenţa, şi o să fie numai vina dumitale.

— Nu-i nevoie să vă osteniţi, Excelenţă, zise jupânul Pastrini, cu acel zâmbet al speculantului italian, care se mărturiseşte învins. O să-mi dau toată silinţa şi nădăjduiesc că o să fiţi mulţumit.

— Aşa, da! Iată ce înseamnă să ştii să vorbeşti.

— Când doriţi trăsura?

— Într-o oră.

— Într-o oră o să fie la intrare.

O oră mai târziu, într-adevăr, trăsura îi aştepta pe cei doi tineri. Era un fiacru modest, care, dată fiind solemnitatea împrejurării, fusese ridicat la rang de caleaşcă. Dar, oricât de neînsemnată ar fi fost înfăţişarea sa, tinerii se arătară foarte bucuroşi de a avea un asemenea vehicul pentru următoarele trei zile.

— Excelenţă! strigă ghidul, văzându-l pe Franz scoţându-şi nasul pe fereastra portierei. Să vă chem trăsura la poarta palatului?

Oricât de obişnuit era Franz cu emfaza italiană, primul său impuls fu să privească în jurul său. Dar chiar lui îi fuseseră adresate acele cuvinte.

Franz era Excelenţa, fiacrul era trăsura, iar Hotelul Londra era palatul.

Tot geniul laudativ al poporului era concentrat în această singură frază.

Franz şi Albert coborâră. Trăsura se apropie de palat. Excelenţele Lor îşi întinseră picioarele sub banchete, iar ghidul sări pe băncuţa din spate.

— Unde doresc Excelenţele Lor să fie conduse?

— Păi, mai întâi la San Petro şi după aceea la Coliseu! zise Albert, ca un veritabil parizian ce era.

Dar Albert nu ştia un lucru: că îţi trebuie o zi ca să vezi San Pietro şi o lună ca să-l studiezi. Ziua trecu, aşadar, fără nimic altceva decât vizita la San Pietro.

Dintr-o dată, cei doi prieteni îşi dădură seama că vine seara.

Franz îşi scoase ceasul din buzunar: era patru şi jumătate.

Numaidecât o luară din nou pe drumul către hotel. La uşă, Franz îi dădu poruncă vizitiului să fie gata de plecare la ora opt. Voia să îl ducă pe Albert să vadă Coliseul sub clar de lună, cum îl dusese să vadă San Pietro în plină zi. Când îţi duci un prieten să vadă un oraş pe care l-ai mai văzut şi înainte, te comporţi cu aceeaşi cochetărie ca atunci când îi prezinţi o femeie al cărei amant ai fost.

Prin urmare, Franz îi stabili vizitiului itinerarul. Trebuia să iasă din oraş prin poarta del Popolo, să meargă de-a lungul zidului exterior şi să intre din nou, pe la poarta San Giovanni. Astfel, Coliseul avea să li se înfăţişeze fără nici un preaviz, adică fără ca Forumul, Capitoliul, arcul lui Septimiu Sever, templul lui Antonin şi Faustina şi via Sacra să fie aşezate în cale şi să le fi servit drept trepte pregătitoare şi, astfel, să-iştirbească din valoare.

Se aşezară la masă. Jupânul Pastrini le făgăduise oaspeţilor săi un festin pe cinste. Le servi o cină acceptabilă, nimic de zis.

La sfârşitul mesei, îşi făcu apariţia. Franz crezu, mai întâi, că venise pentru a primi complimente pentru cină şi îşi trase aer în piept, ca să înceapă să i le înşire, când, de la primele cuvinte, acesta îl întrerupse:

— Excelenţă, zise, sunt măgulit de aprecierile dumneavoastră, dar nu pentru acest motiv am urcat...

— Ai urcat ca să ne spui că ai găsit o trăsură? întrebă Albert, aprinzându-şi o ţigară.

— Nici atât, Excelenţă, ba chiar aţi face mai bine să nu vă mai gândiţi la asta şi să vă vedeţi de treabă cu ce aveţi. La Roma, lucrurile se pot ori nu se

pot face. Când vi s-a spus că nu se pot face, s-a terminat.

— La Paris este mult mai uşor. Când nu se poate, se plăteşte dublu şi se obţine, într-o clipă, ce s-a cerut.

— Aud asta de la toţi francezii, zise jupânul Pastrini puţin înţepat, ceea ce mă face să nu pricep de ce mai călătoresc.

— Păi, zise Albert suflând flegmatic fumul spre tavan şi legănându-se pe picioarele din spate ale fotoliului, numai nebunii şi netoţii ca noi călătoresc. Oamenii întregi la minte nu-şi părăsesc locuinţa lor din strada Helder, bulevardul de Gand şi cafeneaua Paris.

Se înţelege de la sine că Albert locuia pe strada citată, îşi făcea în fiecare zi plimbarea pe bulevardul la modă şi lua masa, zilnic, în singura cafenea unde se şi mănâncă, dacă, fireşte, eşti în relaţii bune cu ospătarii.

Jupânul Pastrini rămase câteva clipe tăcut. În mod vădit rumega răspunsul care, fără îndoială, nu i se părea foarte limpede.

— Dar, în sfârşit, zise Franz la rândul său, curmând reflecţiile geografice ale gazdei sale, ai venit într-un anume scop. Vrei să ne dai amănunte despre motivul vizitei dumitale?

— Ah, adevărat! Iată: aţi cerut trăsura pentru ora opt?

— Întocmai.

— Aveţi în plan să vizitaţi il *Colosseo*?

— Asta înseamnă Coliseul?

— Este absolut acelaşi lucru.

— Fie, da.

— I-aţi spus vizitiului dumneavoastră să iasă din oraş pe poarta del Popolo, să o ia pe lângă zidurile împrejmuitoare şi să intre înapoi pe la poarta San Giovanni.

— Acestea au fost întocmai cuvintele mele.

— Ei bine, acest traseu este imposibil.

— Imposibil?

— Sau, cel puţin, foarte periculos.

— Periculos? Şi de ce?

— Din cauza faimosului Luigi Vampa.

— Mai întâi, draga mea gazdă, cine este faimosul Luigi Vampa? întrebă Albert. O fi foarte vestit la Roma, dar îţi atrag atenţia că nu este deloc cunoscut la Paris.

— Cum aşa? Nu îl cunoaşteţi?

— Nu am această onoare.

— N-aţi auzit niciodată rostindu-se numele lui?

— Niciodată.

— Ei bine, este un bandit pe lângă care Deseraris şi Gasparone sunt un soi de copii nevinovaţi.

— Atenţie, Albert! strigă Franz. Iată, în sfârşit, un bandit!

— Te previn, draga mea gazdă, că n-am să cred nici un cuvinţel din ce o să spui. Acestea fiind stabilite, vorbeşte cât doreşti, te ascult! „A fost odată...” Ei, hai, începe!

Jupânul Pastrini se întoarse către Franz, care i se părea cel mai cu capul pe umeri dintre cei doi tineri. Trebuie să-i facem dreptate bietului om: găzduise mulţi francezi la viaţa lui, dar niciodată nu înţelesese o anumită latură a spiritului lor.

— Excelenţă, zise el foarte grav, adresându-se, după cum am spus, lui Franz, dacă mă socotiţi un mincinos, degeaba vă mai spun ce voiam să vă spun. Totuşi, pot să vă asigur că era în interesul Excelenţelor Voastre.

— Albert n-a spus că eşti un mincinos, dragul meu domn Pastrini, răspunse Franz. Ţi-a spus doar că el nu o să te creadă, atâta tot. Însă eu unul o să te cred, fii liniştit. Aşadar, vorbeşte!

— Totuşi, Excelenţă, înţelegeţi bine că, dacă se pune la îndoială adevărul spuselor mele...

— Dragul meu, îl întrerupse Franz, eşti mai bănuitor decât Cassandra, care, totuşi, era o prezicătoare şi pe care nimeni nu o asculta. În vreme ce dumneata, cel puţin, poţi conta pe jumătate din auditoriul dumitale. Hai, ia loc şi spune-ne cine este domnul Vampa.

— V-am spus, Excelenţă, că este un bandit cum n-a fost dat să mai vedem de la faimosul Mastrilla.

— Bine şi ce legătură este între acest bandit şi porunca pe care i-am dat-o vizitiului meu, de a ieşi din oraş pe poarta del Popolo şi de a intra din nou pe la poarta San Giovanni?

— Aceea că, răspunse jupân Pastrini, o să puteţi ieşi în voie pe una, dar mă îndoiesc că o să intraţi din nou pe cealaltă.

— De ce, mă rog? întrebă Franz.

— Pentru că, odată ce s-a lăsat noaptea, nu mai este nimeni în siguranţă, nici la cincizeci de paşi de porţi.

— Pe cuvânt? strigă Albert.

— Domnule viconte, zise jupân Pastrini, în continuare rănit până în străfundul inimii de îndoiala exprimată de Albert în privinţa adevărului

spuselor sale. Ceea ce spun eu acum nu este pentru dumneavoastră, ci pentru tovarăşul dumneavoastră de călătorie, care cunoaşte Roma şi care ştie că nu se glumeşte cu lucruri dintr-acestea.

— Dragul meu, zise Albert către Franz, iată o aventură minunată, servită pe tavă. O să ne căptuşim trăsura cu pistoale, flinte şi puşti cu două focuri. Luigi Vampa o să vină să ne înhaţe şi o să-l înhăţăm noi pe el. O să-l aducem la Roma şi-o să i-l dăm plocon Sanctităţii Sale, care o să ne întrebe ce dorinţă să ne îndeplinească pentru a ne răsplăti un atât de mare serviciu. Atunci, noi o să-i cerem pur şi simplu un cupeu şi doi cai din grajdurile sale şi o să vedem carnavalul din trăsură. Fără să mai punem la socoteală că, probabil, poporul din Roma, recunoscător, o să ne încoroneze la Capitoliu şi o să ne proclame, ca pe Curtius şi Horatius Cocles, salvatorii patriei.

În timp ce Albert construia această ipoteză, jupân Pastrini făcea o mutră pe care ne-am chinui zadarnic s-o descriem.

— Şi de unde, mă rog, o să iei tu toate pistoalele, flintele şi puştile alea cu două focuri, cu care vrei să-ţi căptuşeşti trăsura? îl întrebă Franz pe Albert.

— Adevărul e că nu le mai am în arsenal, zise el, căci, la poarta Terracina mi-au luat tot, până şi pumnalul. Ţie nu?

— Mie mi-au făcut la fel, la Aqua Pendente.

— Ah! Dragă gazdă, zise Albert aprinzându-şi a doua ţigară de la chiştocul celei dintâi, ştii că, pentru hoţi, e foarte avantajoasă măsura asta de prevedere a autorităţilor şi că mi se pare că a fost luată pe jumătate în înţelegere cu ei?

Fără îndoială, jupân Pastrini socoti gluma jignitoare, căci nu răspunse decât cu jumătate de gură şi adresându-se mai departe lui Franz, ca singurului om inteligent, cu care se putea înţelege cât de cât.

— Excelenţa Sa ştie că nu e obiceiul să te aperi când eşti atacat de bandiţi.

— Cum adică? strigă Albert, al cărui curaj se răzvrătea la gândul de a se lăsa jefuit fără a spune nimic. Cum adică? Nu e obiceiul?

— Nu, fiindcă orice apărare ar fi zadarnică. Ce-aţi vrea să faceţi împotriva unei duzini de bandiţi care ies dintr-un şanţ, dintr-o magherniţă sau dintr-un apeduct şi care îţi lipesc gurile puştilor de obraz, toţi deodată?

— Ei drăcie! Să-i văd eu că mă împuşcă ei pe mine! strigă Albert.

Hotelierul se întoarse către Franz, cu un aer care voia să spună: Hotărât lucru, Excelenţă, prietenul dumneavoastră nu e în toate minţile.

— Dragul meu Albert, interveni Franz, răspunsul tău este sublim şi tot atât de valoros cât „Să moară!” al bătrânului Corneille. Numai că, atunci când Horaţiu răspundea astfel, era vorba despre salvarea Romei şi merita osteneala. Dar, în ceea ce ne priveşte, te-aş ruga să bagi de seamă că este vorba numai de o toană şi că ar fi ridicol ca, pentru o toană de a noastră, să ne riscăm viaţa.

— Ah! *Per Bacco!*[54] strigă jupânul Pastrini. Bravo, iată ce înseamnă să vorbeşti cum trebuie!

Albert îşi turnă un pahar de *lacrima Christi*[55], pe care îl bău cu înghiţituri mici, mormăind cuvinte de neînţeles.

— Ei bine, jupâne Pastrini, reluă Franz, acum că prietenul meu s-a potolit şi că ai putut judeca singur înclinaţiile mele paşnice, acum, hai s-auzim, cine este seniorul Luigi Vampa? E un păstor sau un patrician? E tânăr sau bătrân? E mărunţel sau uriaş? Descrie-ni-l, ca, în caz că ne întâlnim cu el prin mulţime, ca Jean Sbogar sau Lara, să-l putem barem recunoaşte.

— Nici că puteaţi întreba pe-un altul mai bine informat decât mine, Excelenţă, ca să aflaţi precis toate detaliile, căci l-am cunoscut pe Luigi Vampa pe când era copil. Şi, într-o zi, când am căzut eu însumi în mâinile lui, pe drumul de la Ferentino la Alatri, şi-a amintit, spre norocul meu, de vechea noastră tovărăşie, drept pentru care m-a lăsat să plec fără să-mi ceară răscumpărare, ba chiar mi-a dat în dar un foarte frumos ceas şi mi-a povestit viaţa lui.

— Ia să vedem şi noi ceasul! zise Albert.

Jupânul Pastrini scoase dintr-un buzunar al jiletcii un minunat ceas Breguet, având gravate numele fabricantului, stema Parisului şi o coroană de conte.

— Poftim! zise jupânul.

— Fir-aş al naibii! făcu Albert. Te felicit! Am şi eu unul aproape la fel — şi îşi scoase ceasul din buzunarul jiletcii sale — care m-a costat trei mii de franci.

— S-auzim povestea! zise Franz, la rândul său, trăgând un jilţ mai aproape şi făcându-i semn jupânului Pastrini să ia loc.

— Excelenţele Lor îmi îngăduie? făcu hotelierul.

— La dracu! răspunse Albert. Că doar nu eşti predicator, dragul meu, ca să vorbeşti în picioare.

Hotelierul se aşeză, după ce făcuse către fiecare dintre cei doi ascultători ai săi câte o plecăciune respectuoasă, care voia să le arate că era gata să le dea toate informaţiile dorite despre Luigi Vampa.

— Ah, făcu Franz, curmându-i avântul jupânului Pastrini tocmai când deschisese gura, ai zis că l-ai cunoscut pe Luigi Vampa pe când era copil. Aşadar, este tânăr?

— Dacă-i tânăr?! Cred şi eu, are abia douăzeci şi doi de ani! Oh, dar e un viteaz care o să ajungă departe, nici o grijă!

— Ce zici de asta Albert? Bună treabă! La douăzeci şi doi de ani să-ţi fi făcut deja o reputaţie! zise Franz.

— Da, cum să nu! Unde mai pui că, la vârsta lui, nici Alexandru, Cezar sau Napoleon, care pe urmă au stârnit ceva vâlvă în lume, nu ajunseseră atât de departe ca el!

— Aşadar, reluă Franz, adresându-se gazdei sale, eroul a cărui poveste o s-o aflăm nu are decât douăzeci şi doi de ani.

— Abia împliniţi, cum am avut onoarea să vă spun.

— E mărunţel sau mătăhălos?

— Potrivit de stat, cam ca Excelenţa Sa, zise hotelierul arătând către Albert.

— Mulţumesc de comparaţie, zise acesta din urmă, înclinându-se.

— Zi mai departe, jupâne Pastrini! îl îndemnă Franz, zâmbind de susceptibilitatea prietenului său. Şi din ce clasă socială provine?

— Era un sărman ciobănaş, pe lângă moşia de la ţară a contelui de San Felice, undeva între Palestrina şi Lacul Gabri. Se născuse la Pampinara şi intrase, încă de la cinci ani, în slujba contelui. Tatălsău, şi el cioban la Agnani, avea o mică turmă a lui şi trăia din lâna şi din laptele pe care le strângea de la oile sale şi pe care venea, apoi, să le vândă la Roma.

De când era copil, micul Vampa s-a dovedit o fire mai ciudată. Pe la şapte ani, a venit într-o zi să-l caute pe pastorul din Palestrina şi l-a rugat să-l înveţe să citească. Era o treabă grea, căci micul ciobănel nu-şi putea lăsa turma de izbelişte. Însă, bunul pastor se ducea zi de zi să ţină slujba într-un cătun amărât, prea neînsemnat ca să-şi poată plăti un preot, şi căruia, fiindcă nu avea nici măcar un nume, lumea îi zicea dell'Borgo[56]. Pastorul i-a propus lui Luigi să îl aştepte pe drum, pe la ora când se întorcea din cătun, şi să-l înveţe astfel din mers, atrăgându-i atenţia că lecţia va fi scurtă şi că va trebui, prin urmare, să profite de ea.

Copilul a primit cu bucurie.

În fiecare zi, Luigi îşi ducea turma la păscut pe drumul dintre Palestrina la Borgo şi, în fiecare zi, pe la ora nouă, pastorul trecea pe acolo. Şi copilul şi preotul se aşezau pe tăpşan, iar micul ciobănaş îşi făcea lecţia pe cărţulia de rugăciuni a preotului.

După trei luni, ştia să citească.

Nu era destul, trebuia acum să înveţe şi să scrie.

Preotul l-a rugat pe un profesor de caligrafie de la Roma să-i scrie trei alfabete: cu literele mari, cu literele mici şi de mână. Apoi, i-a arătat copilului că, desenând semnele după acest alfabet, cu un cui pe o ardezie, putea învăţa să scrie.

În aceeaşi seară, când s-a întors cu turma la fermă, micul Vampa a dat fuga la lăcătuşul din Palestrina, a luat un piron, l-a înroşit în foc, l-a bătut cu ciocanul, l-a rotunjit şi a făcut din el un soi de stilet antic.

A doua zi, adunase o grămadă de ardezii şi trecuse la treabă.

După trei luni, ştia să scrie.

Pastorul, uimit de această agerime de spirit şi mişcat de această aplecare către învăţătură, i-a dăruit mai multe caiete, un mănunchi de pene şi un briceag de ascuţit penele.

Asta a însemnat încă ceva nou de învăţat, dar a fost floare la ureche pe lângă cele dintâi. Opt zile mai târziu, mânuia pana cu aceeaşi uşurinţă ca stiletul.

Pastorul a povestit întâmplarea contelui de San Felice, care a vrut să-l vadă pe micul ciobănaş, l-a pus să scrie în faţa lui, i-a poruncit intendentului să-l primească la masă printre ceilalţi servitori şi, începând de atunci, i-a dat doi piaştri pe lună.

Cu banii aceştia, Luigi şi-a cumpărat cărţi şi creioane.

În plus, exersa această uşurinţă de a copia asupra tuturor obiectelor pe care le vedea în jur şi, precum Giotto când era copil, desena pe ardeziile sale oi, arbori, case.

Apoi, cu vârful briceagului său a început să cioplească lemnul şi să-i dea tot soiul de forme. Tot aşa a început şi Pinelli, sculptorul popular.

O fetiţă de vreo şase sau şapte anişori, adică puţin mai mică decât Vampa, păştea şi ea oile, pe o moşie vecină, dincolo de Palestrina. Era orfană, se născuse la Valmontone şi se numea Teresa.

Cei doi copii s-au întâlnit, s-au aşezat unul lângă altul, şi-au lăsat turmele să se amestece şi să pască împreună, în timp ce ei au stat de vorbă, au râs şi s-au jucat. Apoi, seara, au separat oile contelui de San Felice de

cele ale baronului Cervetri şi s-au despărţit pentru a se duce, fiecare, la ferma lui, făgăduindu-şi că o să se revadă a doua zi dimineaţa.

A doua zi s-au ţinut de cuvânt şi, tot aşa, au crescut împreună.

Vampa împlinise doisprezece ani, iar micuţa Teresa unsprezece.

Între timp, s-au dezvoltat şi instinctele lor naturale.

Pe lângă gustul pentru artă, pe care Luigi îl cultivase cât putuse el, în singurătatea în care trăia, se întrista de vorbele în doi peri, se înflăcăra pe neaşteptate, se mânia din nimic şi mai tot timpul răspundea în zeflemea. Nici unul dintre băieţii din Pampinara, din Palestrina sau din Valmontone nu putuse să-i devină prieten, darămite să-l mai şi influenţeze cumva. Firea lui nestrunită, mereu gata să pretindă, fără să se învoiască vreodată să mai şi lase de la el, îndepărta din jurul său orice încercare de împrietenire, orice dovadă de simpatie. Numai Teresa îi poruncea cu un cuvânt, cu o privire sau cu un gest acestui suflet neîmblânzit, care se înmuia ca ceara sub mâna unei femei, dar care, sub mâna unui bărbat, oricine ar fi fost acela, se încorda gata să plesnească.

Teresa era, dimpotrivă, vioaie, iute şi veselă, dar din caleafară de cochetă. Cei doi piaştri pe care îi dădea lui Luigi intendentul contelui de San Felice şi tot câştigul de pe urma figurinelor sculptate, pe care le vindea el negustorilor de jucării din Roma, se duceau pe cercei de mărgăritar, pe şiraguri de mărgele şi pe broşe aurite. Şi uite-aşa, datorită baierelor largi ale pungii prietenului său, ea era cea mai frumoasă şi cea mai dichisită ţărăncuţă din împrejurimile Romei.

Cei doi copii au continuat să crească împreună, petrecându-şi toate zilele unul cu altul, lăsându-se pradă fără oprelişti instinctelor naturii lor necultivate. Astfel, şi când stăteau de vorbă, şi când îşi mărturiseau dorinţele, şi când visau cu ochii deschişi, Vampa se vedea întotdeauna ajungând un căpitan de vas, un general de armată sau guvernatorul unei provincii. Teresa se vedea bogată, îmbrăcată în cele mai frumoase rochii şi escortată de servitori în livrea. Apoi, după ce-şi petreceau toată ziulica brodând pe marginea viitorului lor arabescuri dintr-acestea, nebuneşti şi strălucitoare, se despărţeau ca să-şi mâne fiecare turma la strunga lui, coborând înapoi, de la înălţimea viselor, la mizeria situaţiei lor adevărate.

Într-o zi, tânărul păstor i-a zis intendentului contelui că văzuse un lup venind din Munţii Sabinei şi dând târcoale turmei sale. Intendentul i-a dat o puşcă. Asta îşi dorea Vampa.

Puşca s-a întâmplat să fie o excelentă armă din Brescia, cu o bătaie a glonţului cât a unei carabine englezeşti. Numai că, într-o zi, contele, zvârlind cu ea după o vulpe rănită, îi spărsese patul şi o aruncase la gunoi.

Pentru un sculptor ca Vampa, asta nu era o stricăciune cu neputinţă de îndreptat. S-a uitat cu atenţie la cum fusese primul pat, a socotit dintr-o privire ce trebuia să-i înlocuiască şi a cioplit un alt pat, împodobindu-l cu ornamente atât de frumoase încât, dacă ar fi vrut să se ducă la oraş să vândă numai lemnul, ar fi luat fără îndoială cincisprezece sau douăzeci de piaştri pe el.

Dar lui nu-i trecea prin cap să facă una ca asta. O puşcă fusese prea multă vreme visul său. În toate ţările în care libertatea ţine loc de independenţă, cea dintâi trebuinţă pe care o simte orice inimă curajoasă, orice făptură puternică este aceea a unei arme, obiect care îi asigură deopotrivă atacul şi apărarea şi care, dacă îl face de obicei crud pe cel ce o poartă, îl face adeseori şi de temut.

Începând din acel moment, Vampa s-a ocupat, în toate clipele care-i rămâneau libere, să înveţe să mânuiască arma. A cumpărat praf de puşcă şi gloanţe şi totul i-a devenit o ţintă — trunchiul măslinului, trist, firav şi cenuşiu, care creşte pe versanţii Munţilor Sabinei, vulpea care, seara, iese din vizuina ei, pornind la vânătoarea de noapte, şi vulturul care se roteşte în văzduh. În scurt timp, a devenit atât de îndemânatic, încât Teresa şi-a uitat de teama simţită la început, auzind detunătura, şi se înveselea văzându-şi prietenul nimerind în orice voia să nimerească, la fel de precis de parcă vâra glonţul cu mâna.

Într-o seară, un lup a ieşit, într-adevăr, dintr-o pădure de brazi, în apropiere de care cei doi tineri aveau obiceiul să poposească. Nici nu făcuse bine zece paşi în câmp deschis, că lupul era mort.

Vampa, mândru nevoie mare de această lovitură măiastră, l-a luat în spinare şi l-a adus la fermă.

Toate aceste lucruri îi făcuseră lui Luigi o oarecare faimă prin vecinătăţile fermei. Omul deosebit, oriunde s-ar afla, îşi creează o clică de admiratori. Se vorbea despre tânărul păstor ca despre cel mai îndemânatic, cel mai puternic şi cel mai curajos *contadino*[57] care s-ar fi găsit la zece leghe roată prin ţinut. Şi, cu toate că Teresa, la rândul ei, pe o arie încă şi mai largă, trecea drept una dintre cele mai drăguţe fiice ale Sabinei, nimeni nu îndrăznea să-i şoptească vreun cuvânt drăgăstos, căci se ştia că este iubită de Vampa.

Totuşi, cei doi tineri nu-şi spuseseră niciodată că se iubesc. Crescuseră unul lângă altul ca doi arbori care-şi împletesc rădăcinile sub pământ, ramurile în aer şi parfumurile în văzduh. Numai că dorinţa lor de a se vedea era aceeaşi, ba chiar devenise o neapărată nevoie şi ar fi fost mai degrabă gata să moară decât să fie despărţiţi chiar şi pentru o zi.

Teresa avea şaisprezece ani, iar Vampa şaptesprezece.

Cam pe la vremea aceea, lumea a început să vorbească mult despre o bandă de tâlhari care începuse să prindă cheag în Munţii Lepini. Tâlhăria n-a fost niciodată stârpită cu totul de prin împrejurimile Romei. Uneori mai lipsesc nişte căpetenii, dar şi când răsare câte una, rareori se întâmplă să rămână fără o bandă.

Vestitul Cucumetto, urmărit îndeaproape în Abruzze, gonit din regatul Neapolelui, unde iscase un adevărat război, traversase Garigliano ca Manfred şi venise, printre Sonnino şi Juperno, să-şi găsească un refugiu la ţărmul Amasinei.

El era cel care se ocupa, în momentele acelea, să-şi readune o trupă şi s-o ia pe urmele lui Decesaris şi-a lui Gasparone, pe care nădăjduia să-i întreacă în curând. Mai mulţi tineri din Palestrina, din Frascati şi din Pampinara au dispărut. Mai întâi, oamenii şi-au făcut griji despre soarta lor, apoi, în scurtă vreme, au aflat că se duseseră să se alăture bandei lui Cucumetto.

După un timp, Cucumetto a devenit obiectul atenţiei generale. Se povesteau despre această căpetenie de bandiţi nişte fapte de-o îndrăzneală nemaipomenită şi de-o cruzime revoltătoare.

Într-o zi, a răpit o fată. Era fiica arpentorului din Frosinone. Legile bandiţilor sunt foarte stricte: o fată este, mai întâi, a celui care a răpit-o, apoi, pe rând, prin tragere la sorţi, a celorlalţi, astfel încât nefericita satisface plăcerile întregii bande, până când este abandonată sau până când moare.

Dacă părinţii ei sunt destul de bogaţi ca s-o răscumpere, li se trimite un mesager, care să negocieze suma. Prizoniera răspunde cu capul de siguranţa emisarului. Dacă răscumpărarea este refuzată, prizoniera este condamnată fără nici o şansă.

Iubitul tinerei răpite era în banda lui Cucumetto. Se numea Carlini.

Văzându-l pe tânăr, fata şi-a întins braţele către el şi s-a crezut salvată. Dar bietul Carlini, recunoscând-o, a simţit că i se sfâşie inima, căci ştia prea bine ce soartă o aşteaptă.

Totuşi, cum era preferatul lui Cucumetto, cum de trei ani de zile trecuse, alături de el, prin toate primejdiile, cum îi salvase o dată viaţa, doborându-l cu un foc de pistol pe un carabinier care îşi ridicase deja sabia deasupra capului şefului, nădăjduia că poate Cucumetto avea să aibă un pic de milă de el.

Aşadar, l-a tras pe şef deoparte, în vreme ce fata, sprijinită de trunchiul unui pin secular, care se ridica în mijlocul unui luminiş din pădure, se înfăşurase toată în acoperământul de cap pitoresc al ţărăncilor romane şi îşi ascunsese faţa de privirile deşănţate ale bandiţilor.

Carlini îi povesti lui Cucumetto totul, iubirea sa cu prizoniera, jurămintele lor de credinţă şi cum, în fiecare noapte, de când se afla banda prin acel ţinut, ei doi îşi dădeau întâlnire la nişte ruine.

Tocmai în seara aceea, deoarece Cucumetto îl trimisese pe Carlini într-un sat vecin, el nu se putuse duce la întâlnire. Dar Cucumetto, care din întâmplare se afla pe acolo, zicea el, o răpise pe fata lui.

Carlini l-a rugat fierbinte pe şef să facă o excepţie de dragul lui şi să n-o batjocorească pe Rita, spunându-i că tatăl ei era bogat şi că va plăti bani frumoşi s-o răscumpere.

Cucumetto păru să-şi plece urechea la rugăminţile prietenului său şi îi porunci să găsească un păstor pe care să-l trimită la tatăl Ritei, în Frosinone.

Atunci, Carlini s-a apropiat în culmea fericirii de fată, i-a zis că era salvată şi a îndemnat-o să-i scrie tatălui ei o scrisoare, în care să-i povestească tot ce i se întâmplase şi să-l anunţe că răscumpărarea ei fusese stabilită la trei sute de piaştri.

Tatălui i se dădea un răgaz de douăsprezece ore, adică până a doua zi, la orele nouă dimineaţa.

Scrisoarea odată întocmită, Carlini a luat-o numaidecât şi a dat fuga în câmp, ca să caute un mesager.

A găsit un tânăr păstor, care tocmai îşi închidea oile la stână. Solii bandiţilor sunt, de obicei, ciobanii, căci ei trăiesc între oraş şi munţi, ducând o viaţă între sălbăticie şi civilizaţie.

Tânărul cioban a pornit de îndată la drum, făgăduind că într-un ceas avea să fie la Frosinone.

Carlini s-a întors în tabără, foarte vesel, ca să-şi revadă iubita şi să-i dea vestea cea bună.

A găsit toată banda strânsă în luminiş, unde mânca, plină de voie bună, din proviziile pe care bandiţii le ridicau de la ţărani, ca un mic tribut. Printre

aceşti voioşi comeseni, i-a căutat zadarnic din ochi pe Cucumetto şi pe Rita.

A întrebat unde erau. Bandiţii i-au răspuns cu un răsunător hohot de râs. O năduşeală rece i-a acoperit fruntea lui Carlini şi a simţit cum, de groază, i se ridică părul în cap.

Şi-a repetat întrebarea. Unul dintre bandiţii care mâncau, a umplut un pahar de vin de Orvieto, întinzându-i-l şi zicându-i: „În sănătatea viteazului Cucumetto şi a frumoasei Rita!”.

În clipa aceea, lui Carlini i s-a părut că aude un ţipăt de femeie. A ghicit totul. A luat paharul şi l-a azvârlit în obrazul celui care i-l întindea, după care s-a repezit în pădure.

La nici o sută de paşi distanţă, după un lăstăriş, a găsit-o pe Rita, leşinată, în braţele lui Cucumetto.

Zărindu-l pe Carlini, Cucumetto s-a ridicat, ţinând câte un pistol în fiecare mână.

Cei doi bandiţi s-au privit o clipă în ochi. Unul, cu surâsul desfrâului pe buze, celălalt cu paloarea morţii pe frunte.

Ai fi crezut că avea să se petreacă un lucru cumplit între cei doi bărbaţi. Dar, încetul cu încetul, trăsăturile lui Carlini s-au înseninat, mâna sa, care zvâcnise către unul din pistoalele de la brâu, i-a căzut neputincioasă pe lângă corp.

Rita zăcea pe jos, între ei doi.

Luna scălda în lumină întreaga scenă.

„Ei bine, i-a zis Cucumetto, ai îndeplinit porunca primită?”

„Da, căpitane, i-a răspuns Carlini, şi mâine, mai înainte de ora nouă, tatăl Ritei va fi aici, cu banii.”

„Minunat! Până atunci, o să petrecem o noapte de veselie. Fata asta este fermecătoare şi te pricepi, într-adevăr, la femei, jupâne Carlini. De aceea, pentru că nu sunt un egoist, o să ne întoarcem la tovarăşii noştri şi o să tragem la sorţi să vedem a cui o să-i fie mai departe.”

„Aşadar, te-ai hotărât s-o dai tuturor, potrivit legii noastre?”

„Şi de ce s-ar face o excepţie în favoarea ei?”

„Crezusem că rugămintea mea...”

„Şi ce, tu eşti mai altfel decât restul?”

„Adevărat.”

„Stai liniştit, a reluat Cucumetto râzând, mai devreme sau mai târziu, o să-ţi vină şi ţie rândul!”

Carlini a scrâşnit din dinţi mai să-i spargă.

„Hai, a zis Cucumetto, făcând un pas către bandiţii care mâncau, vii?”

„După tine...”

Cucumetto s-a îndepărtat, fără să-l scape din ochi pe Carlini, căci, fără îndoială se temea să nu-l lovească pe la spate. Dar nimic nu dădu de bănuit că tânărul ar fi avut vreun gând necurat.

Rămăsese în picioare, cu braţele încrucişate, lângă Rita, în continuare leşinată.

Pentru o clipă, Cucumetto a avut impresia că tânărul avea s-o ia în braţe şi să fugă cu ea. Dar, acum, nu-i mai păsa, căci el avusese de la Rita tot ce voise. Cât despre bani, trei sute de piaştri împărţiţi la întreaga bandă însemnau o sumă atât de mică, încât nu-şi făcea prea mari griji.

Continua, aşadar, să se îndrepte către luminiş, unde, spre marea lui mirare, Carlini a sosit aproape odată cu el.

„Tragerea la sorţi! tragerea la sorţi!” au strigat în cor bandiţii, când şi-au văzut şeful.

Iar ochii tuturor bărbaţilor acelora au sclipit de beţie şi de poftă, în vreme ce flacăra focului îi îmbăia din cap până în picioare într-o lumină roşie, care îi făcea să semene cu nişte diavoli.

Cerinţa lor era îndreptăţită. De aceea, şeful a făcut un semn din cap, anunţând că era de acord cu ce strigau ei. S-au pus toate numele într-o pălărie, pe al lui Carlini laolaltă cu celelalte, şi cel mai tânăr din bandă a tras din urna improvizată un bilet.

Biletul acela purta numele lui Diavolaccio.

Acesta era chiar banditul care-i propusese lui Carlini să bea în cinstea şefului şi căruia Carlini îi răspunsese zvârlindu-i paharul în obraz.

Avea o tăietură adâncă, deschisă de la tâmplă până la gură, prin care sângele curgea şiroaie.

Diavolaccio, văzându-se astfel răsfăţat de soartă, a izbucnit într-un hohot de râs.

„Căpitane, a zis el, adineauri, Carlini n-a vrut să bea în sănătatea ta. Zi-i să bea într-a mea şi poate c-o să aibă mai multă bunăvoinţă faţă de propunerea ta decât faţă de a mea.”

Cu toţii se aşteptau să vadă o izbucnire din partea lui Carlini. Dar, spre marea lor mirare, el a luat un pahar din mâna unuia, un *fiasco* dintr-a altuia, apoi, umplând paharul:

„În sănătatea ta, Diavolaccio!” a zis el cu o voce netulburată.

Şi a dat pe gât conţinutul paharului, fără să-i tremure mâna. Apoi, aşezându-se lângă foc:

„Partea mea din cină! a cerut el. Drumul după cioban, pe care tocmai l-am făcut, mi-a deschis pofta de mâncare!”

„Ura, Carlini! Trăiască!” au strigat bandiţii.

„Bravo! Iată ce înseamnă să accepţi toate lucrurile ca un tovarăş adevărat!”

Şi cu toţii s-au aşezat din nou în cerc în jurul focului, în vreme ce Diavolaccio se îndepărta.

Carlini mânca şi bea, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

Bandiţii se uitau la el cu uimire, neînţelegând deloc această linişte deplină, când, deodată, au auzit răsunând în spatele lor un pas îndesat.

S-au întors şi l-au recunoscut pe Diavolaccio, venind cu fata în braţe.

Ea ţinea capul pe spate, iar părul ei lung se revărsa până la pământ.

Pe măsură ce se apropiau de cercul de lumină al focului, ceilalţi au observat o neobişnuită paloare a fetei şi a banditului.

Apariţia aceasta avea ceva atât de straniu şi de solemn, încât s-au ridicat toţi în picioare, mai puţin Carlini, care a rămas aşezat şi a continuat să bea şi să mănânce, de parcă nu se petrecea nimic în jurul lui.

Diavolaccio a continuat să înainteze, în mijlocul tăcerii din ce în ce mai adânci, şi a lăsat-o pe Rita jos, la picioarele căpitanului.

Atunci, şi-au putut da seama de pricina acelei palori a tinerei şi a banditului. Rita avea un pumnal înfipt până la plăsele, deasupra sânului stâng.

Ochii tuturor se îndreptară spre Carlini. Teaca pumnalului său de la brâu era goală.

„Aha! a zis şeful. Acuma înţeleg de ce-a rămas Carlini în urma mea.”

Orice fire sălbatică este în stare să aprecieze o faptă de dârzenie. Deşi poate că nici unul dintre bandiţi n-ar fi făcut ceea ce făcuse Carlini, cu toţii au înţeles de ce o făcuse.

„Ei bine, a zis Carlini, ridicându-se, la rândul lui şi apropiindu-se de moartă, cu mâna pe tocul unuia dintre pistoalele sale, mai vrea cineva să-mi ia femeia?”

„Nu, zise şeful, e a ta!”

Atunci, Carlini a luat-o şi el în braţe şi a dus-o afară din cercul de lumină pe care îl arunca flacăra focului.

Cucumetto a numit oamenii de pază, ca de obicei, iar bandiţii s-au culcat, înveliţi în pelerinele lor, în jurul focului.

La miezul nopţii, santinela a dat deşteptarea şi, într-o clipă, şeful şi tovarăşii lui au sărit în picioare.

Venise tatăl Ritei în persoană, aducând răscumpărarea fiicei sale.

„Ţine! i-a zis el lui Cucumetto, întinzându-i o pungă de bani. Ai aici trei sute de pistoli, dă-mi înapoi copila!”

Dar şeful, fără să se atingă de bani, i-a făcut semn să-l urmeze. Bătrânul s-a supus. Amândoi s-au îndepărtat, luând-o pe sub copaci, printre ramurile cărora luna îşi cernea razele. În sfârşit, Cucumetto s-a oprit, întinzând mâna şi arătându-i bătrânului două trupuri, unul lângă altul, la poalele unui copac.

„Uite, i-a zis el, cere-i fiica lui Carlini. El să-ţi dea socoteală!”

Şi s-a întors la tovarăşii lui.

Bătrânul a rămas nemişcat şi cu ochii holbaţi. Presimţea că vreo nenorocire necunoscută, nemărginită, nemaiauzită plutea deasupra capului său.

În cele din urmă, a făcut vreo câţiva paşi către perechea de trupuri, din care nu putea desluşi nimic clar.

La zgomotul pe care îl făcea înaintând spre el, Carlini şi-a înălţat capul, iar trupurile celor doi au început să se înfăţişeze mai limpede în ochii bătrânului.

O femeie era întinsă pe pământ, cu capul sprijinit pe genunchiul bărbatului aşezat, care stătea aplecat peste ea. Abia când îşi ridicase fruntea, bărbatul îi descoperise chipul femeii pe care o ţinea strâns la pieptul lui.

Bătrânul şi-a recunoscut fiica, iar Carlini l-a recunoscut pe bătrân.

„Te aşteptam”, i-a zis banditul, tatălui Ritei.

„Nelegiuitule! i-a răspuns bătrânul. Ce-ai făcut?”

Şi s-a uitat îngrozit la Rita, albă, nemişcată, însângerată, cu pumnalul înfipt în piept.

O rază de lună cădea asupra ei şi o învăluia în lumina ei lividă.

„Cucumetto ţi-a pângărit fiica, a răspuns banditul, şi, pentru că o iubeam, am omorât-o, fiindcă, după el, urma să fie ciuca bătăii de joc a întregii bande.”

Bătrânul n-a mai scos nici un cuvânt, numai s-a făcut alb ca o stafie.

„Acum, a zis Carlini, dacă am greşit, răzbun-o!”

Şi a smuls pumnalul din pieptul tinerei apoi, ridicându-se în picioare, i l-a întins cu o mână bătrânului, în timp ce, cu cealaltă, şi-a descheiat jiletca,

prezentându-i pieptul gol.

„Ai făcut bine, a zis bătrânul cu glas înăbuşit. Îmbrăţişează-mă, fiule!”

Carlini s-a aruncat plângând în hohote în braţele tatălui iubitei sale. Erau cele dintâi lacrimi pe care le vărsa acest om.

„Hai, i-a zis bătrânul lui Carlini, ajută-mă să-mi înmormântez fiica.”

Carlini s-a dus să caute două hârleţe, iar tatăl şi iubitul s-au apucat să sape pământul la poalele unui stejar, ale cărui crengi stufoase urma să-i acopere mormântul fetei.

Când mormântul a fost săpat, tatăl a îmbrăţişat-o cel dintâi, iubitul după aceea. Apoi, apucând-o unul de picioare, celălalt pe sub umeri, au coborât-o în groapă.

După aceea, au îngenuncheat, unul de-o parte, altul de cealaltă, şi au rostit rugăciunile pentru morţi.

Când au terminat, au pus la loc pământul, peste trupul neînsufleţit, până ce groapa s-a umplut.

Atunci, întinzându-i mâna:

„Îţi mulţumesc, fiul meu! i-a zis bătrânul lui Carlini. Acum, lasă-mă singur!”.

„Bine, dar...”, a îngăimat acesta din urmă.

„Lasă-mă, îţi poruncesc!”

Carlini s-a supus şi s-a întors la tovarăşii lui, s-a înfăşurat în mantia lui şi, curând, s-ar fi zis că doarme la fel de dus ca şi ceilalţi.

Bandiţii hotărâseră, în ajun, să-şi schimbe tabăra.

Cu o oră înainte de răsărit, Cucumetto şi-a trezit oamenii şi a dat ordinul de plecare.

Carlini n-a vrut să părăsească pădurea, mai înainte de a afla ce s-a întâmplat cu tatăl Ritei.

S-a îndreptat către locul unde îl lăsase.

L-a găsit pe bătrân spânzurat de una din crengile stejarului care îi ţinea umbră mormântului fiicei sale.

Atunci, a jurat deasupra cadavrului unuia şi deasupra mormântului celuilalt că o să îi răzbune pe amândoi.

Dar nu şi-a putut ţine jurământul, căci, la două zile după aceea, într-o ciocnire cu carabinierii romani, Carlini a fost ucis.

Numai că a fost de mirare faptul că, înfruntând duşmanul din faţă, primise un glonţ între omoplaţi.

Mirarea a încetat când unul dintre bandiţi a spus, ca în treacăt, tovarăşilor săi, că îl văzuse pe Cucumetto la şase paşi în spatele lui Carlini, atunci când Carlini căzuse.

În dimineaţa plecării din pădurea Frosinone, Cucumetto îl urmărise pe Carlini prin întuneric, auzise jurământul pe care îl făcuse şi, ca un om prudent ce era, i-o luase înainte.

Se mai povesteau despre cumplitul şef de bandiţi alte zeci de istorii, nu mai puţin ciudate decât aceasta.

Astfel că, de la Fondi până la Perugia, toată lumea tremura doar la auzul numelui lui Cucumetto.

Poveştile acestea fuseseră nu o dată discutate între Luigi şi Teresa.

Fata se înfiora de spaimă când i se relatau aceste întâmplări. Dar Vampa o liniştea cu un zâmbet, plesnindu-şi puşca lui deşteaptă, care trimitea atât de precis glonţul. Apoi, dacă ea tot nu se liniştea, îi arăta, la vreo sută de paşi distanţă, vreun corb agăţat de o creangă uscată şi îl lua la ochi, apăsa pe trăgaci, iar pasărea, secerată, cădea la picioarele copacului.

Cu toate acestea, timpul trecuse. Cei doi tineri stabiliseră că o să facă nunta când aveau să aibă, Vampa douăzeci de ani, iar Teresa nouăsprezece.

Erau amândoi orfani, nu trebuia să ceară voie decât stăpânului lor. Îl întrebaseră şi acesta fusese de acord.

Într-o zi, pe când vorbeau despre planul lor de viitor, au auzit două sau trei împuşcături. Apoi, deodată, un bărbat a ieşit din pădurea lângă care tinerii noştri aveau obiceiul să-şi pască turmele, gonind către ei.

Ajuns destul de aproape cât să fie auzit:

„Sunt urmărit! le-a strigat el. Puteţi să mă ascundeţi?”.

Cei doi îşi dăduseră seama că fugarul trebuia să fie vreun bandit, dar există între ţăran şi banditul roman o simpatie înnăscută, din pricina căreia cel dintâi este întotdeauna gata să-l ajute pe cel de-al doilea.

Fără să zică nimic, Vampa a alergat, atunci, la piatra care astupa intrarea din grota lor, a descoperit-o, trăgând piatra într-o parte, i-a făcut semn fugarului să intre în acel refugiu necunoscut de nimeni altcineva, a împins piatra la loc, în urma lui, şi a venit înapoi, să se aşeze lângă Teresa.

Aproape în aceeaşi clipă, patru carabinieri călare s-au ivit la marginea pădurii. Trei păreau a fi în urmărirea fugarului, iar cel de-al patrulea târa legat de gât un bandit prins.

Cei trei carabinieri au cercetat împrejurimile dintr-o privire, i-au zărit pe cei doi tineri, s-au năpustit către ei la galop şi i-au luat la întrebări.

Tinerii nu văzuseră nimic.

„Ce ghinion, a zis brigadierul, fiindcă îl căutam chiar pe şef.”

„Cucumetto?” au strigat, fără voie, şi Luigi şi Teresa.

„Da, a răspuns brigadierul. Şi cum pe capul lui s-a pus un premiu de o mie de scuzi romani, cinci sute ar fi fost ai voştri, dacă ne-aţi fi ajutat să-l prindem.”

Tinerii au schimbat o privire. Brigadierul a sperat, pentru o clipă. Cinci sute de scuzi romani făceau trei mii de franci, iar trei mii de franci însemnau o avere pentru doi orfani săraci, care voiau să se căsătorească.

„Da, ghinion, a zis Vampa, dar noi nu l-am văzut.”

Atunci, carabinierii au răscolit tot ţinutul, în sus şi în jos, dar nu l-au găsit.

Apoi, unul câte unul, au dispărut.

După aceea, Vampa s-a dus să dea piatra la o parte, iar Cucumetto a ieşit.

Prin crăpătura de la marginea porţii de granit, banditul îi văzuse pe cei doi tineri vorbind cu urmăritorii lui şi îşi dăduse seama despre ce anume vorbeau, dar citise pe chipurile lui Luigi şi al Teresei hotărârea nestrămutată de a nu-l preda. A scos din buzunar o pungă plină cu aur şi le-a dăruit-o.

Vampa şi-a înălţat capul cu mândrie. Cât despre Teresa, ochii i-au strălucit, gândindu-se la toate bijuteriile scumpe şi toate hainele frumoase pe care le-ar fi putut cumpăra cu această pungă plină cu aur.

Cucumetto era un diavol foarte iscusit. De data aceasta, Satana luase înfăţişarea unui bandit, în loc de a unui şarpe. Prinsese din zbor privirea aceea şi recunoscuse în Teresa o demnă fiică a Evei. Când a plecat, apucând din nou către pădure, a întors capul de mai multe ori, sub pretextul că-şi lua rămas-bun de la salvatorii săi.

Au trecut, apoi, mai multe zile, fără să-l mai vadă pe Cucumetto, fără să mai audă vorbindu-se de el.

Se apropia vremea carnavalului. Contele de San Felice anunţase un mare bal mascat, la care fusese invitată toată floarea înaltei societăţi din Roma.

Teresa îşi dorea din tot sufletul să vadă balul. Luigi i-a cerut protectorului său, intendentul, să le dea voie, lui şi Teresei, să se uite şi ei, ascunşi printre servitorii casei. Li s-a dat voie.

Contele organizase acest bal mai ales pentru a-i face pe plac fiicei sale, Carmela, pe care o adora.

Carmela era de aceeaşi vârstă şi de aceeaşi statură cu Teresa, iar Teresa era cel puţin tot atât de atrăgătoare ca ea.

În seara balului, Teresa s-a gătit cu cele mai frumoase straie ale sale, cu cele mai scumpe agrafe şi cele mai strălucitoare mărgele. Îmbrăcase costumul unei ţărănci din Frascati.

Luigi avea costumul popular atât de pitoresc al ţăranului roman în zilele de sărbătoare.

Amândoi s-au amestecat, după cum li se îngăduise, printre servitori şi ţărani.

Serbarea era minunată. Nu doar palatul era din belşug iluminat, dar mii de lanterne colorate erau atârnate de copacii din grădină. De aceea, curând, lumea a ieşit din palat pe terase, iar, de pe terase, pe alei.

La fiecare răscruce exista o orchestră, şi mese întinse, cu bufet şi răcoritoare. Plimbăreţii se opreau, se strângeau în cadriluri şi dansau oriunde aveau poftă să danseze.

Carmela era costumată în ţărancă Sonino. Purta o bonetă brodată în întregime cu perle, agrafele din părul ei erau din aur, incrustate cu diamante, brâul era din mătase turcească, ţesută cu fir închipuind nişte flori mari, surtucul şi juponul erau din caşmir, şorţul era din muselină indiană, iar toţi nasturii corsetului său erau tot atâtea giuvaieruri.

Avea două domnişoare de companie, costumate, una în ţărancă din Nettuno, cealaltă în portul femeilor din Riccia.

Patru tineri din cele mai bogate şi cele mai nobile familii din Roma le însoţeau, cu acea libertate a italienilor, fără egal în nici o altă ţară a lumii. Erau costumaţi, la rândul lor, în ţărani din Albano, Velletri, Civita-Castellana şi Sora.

Se înţelege de la sine că aceste costume de ţărani, ca şi cele de ţărăncuţe, îţi luau ochii cu strălucirea aurului şi nestematelor care le împodobeau.

Carmelei i-a trecut prin minte să formeze un cadril uniform, numai că mai aveau nevoie de o fată.

S-a uitat în jurul ei, dar nici una dintre invitate nu avea un costum asemănător cu al său şi al domnişoarelor sale de companie.

Contele de San Felice i-a arătat-o, printre ţărănci, pe Teresa, sprijinită de braţul lui Luigi.

„Ne dai voie, tată?” s-a mirat Carmela.

„Desigur, a răspuns contele. Nu suntem oare în zilele carnavalului?”

Carmela s-a aplecat la urechea unui tânăr care o însoţea, vorbindu-i vesel, şi i-a şoptit câteva cuvinte, arătându-i-o cu degetul pe Teresa.

Tânărul a urmărit din ochi mâna drăguţă care îi servea drept ghid, a făcut un semn de supunere şi s-a dus s-o invite pe Teresa să ia parte la cadrilul condus de fiica domnului conte.

Teresa a simţit un soi de flacără aprinzându-i obrajii. S-a uitat întrebătoare spre Luigi. Nu avea cum să refuze. Luigi a lăsat să-i alunece încet braţul Teresei, pe care îl ţinea sub al său, iar Teresa, îndepărtându-se împreună cu elegantul său cavaler, s-a dus, tremurând de emoţie, să-şi ocupe locul în cadrilul aristocratic.

Desigur, în ochii unui artist, costumul autentic şi sobru al Teresei ar fi avut un cu totul alt caracter decât acela al Carmelei şi al prietenelor sale. Dar Teresa era o tânără uşuratică şi cochetă. Broderiile muselinei, înfloriturile brâului, strălucirea caşmirului o orbeau, iar scânteierile safirelor şi a diamantelor o scoteau din minţi.

Dinspre partea lui, Luigi simţea cum se naşte în el un sentiment necunoscut până atunci. Mai întâi, a fost ca un fel de durere surdă, care-i muşca din inimă, iar, de aici, fremătătoare, a pornit să-i alerge prin toate venele şi a pus stăpânire pe tot trupul său. Urmărea din ochi şi cele mai mici gesturi ale Teresei şi ale cavalerului ei. Când mâinile lor se atingeau, simţea un fel de ameţeală, arterele i se zbăteau înnebunite şi ar fi putut zice că un clopot îi vibra în urechi. Când îşi vorbeau, deşi Teresa mai mult asculta, sfioasă şi cu ochii plecaţi, ceea ce îi spunea partenerul său, pentru că Luigi citea în ochii înflăcăraţi ai chipeşului tânăr că acele cuvinte erau nişte laude la adresa fetei, i se părea că se învârte pământul cu el şi că toate glasurile iadului îi şopteau îndemnuri de a ucide, de-a face moarte de om. Atunci, de teamă de a nu se lăsa dus de nebunia lui, se agăţa cu o mână de tufele de carpeni lângă care stătea, iar cu cealaltă strângea convulsiv pumnalul cu mânerul cioplit, pe care îl avea la brâu şi pe care, fără să-şi dea seama, îl scotea aproape în întregime din teacă.

Luigi era gelos! Simţea că, lăsându-se furată de firea ei cochetă şi orgolioasă, Teresa ar putea să-i scape.

Între timp, ţărăncuţa şovăitoare şi aproape speriată, la început, îşi revenise curând. Am mai spus că Teresa era frumoasă. Şi nu numai atât! Teresa era graţioasă, cu acea graţie sălbatică, mustind de forţă, cu totul alta decât graţia de salon, sclifosită şi afectată.

Primi aproape toate onorurile cadrilului şi, dacă ea o pizmuia pe fericita fiică a contelui San Felice, n-am avea cum să nu spunem că şi Carmela o invidia pe Teresa.

Astfel, copleşind-o cu o mulţime de complimente, chipeşul său partener a adus-o înapoi, în locul de unde o luase şi unde o aştepta Luigi.

De vreo două sau trei ori, în timpul contradansului, fata aruncase o privire către prietenul ei şi, de fiecare dată îl zărise palid şi cu trăsăturile schimonosite de încordare. Ba, într-un rând, lama pumnalului, pe jumătate ieşit din teacă, o orbise ca un fulger sinistru.

De aceea, aproape tremurând îl luă din nou de braţ pe iubitul său.

Cadrilul avusese cel mai mare succes şi era limpede că s-ar fi vrut încă un dans. Numai Carmela se împotrivea. Însă contele San Felice stărui cu atâta căldură pe lângă fiica sa, încât ea sfârşi prin a se îndupleca.

Numaidecât, unul dintre domnişori se apropie ca s-o invite pe Teresa, fără de care contradansul era cu neputinţă, dar fata deja dispăruse.

Într-adevăr, Luigi nu se mai simţise în stare să îndure o a doua încercare şi, pe jumătate convingând-o, pe jumătate silind-o, o trăsese pe Teresa într-un alt colţ al grădinii. Teresa cedase, în pofida voinţei sale, dar văzuse chipul răvăşit al iubitului ei şi pricepuse, după tăcerea lui întretăiată de zvâcnete nervoase, că se petrecea ceva ciudat în el. Ea însăşi simţea o mare tulburare în sufletul ei şi, chiar dacă ştia că nu făcuse nimic rău, înţelegea că Luigi era îndreptăţit să-i facă reproşuri. Pentru ce, habar n-avea, dar îşi dădea seama că reproşurile acelea le-ar fi primit pe merit.

Totuşi, spre marea uimire a Teresei, Luigi a rămas mut. Întreaga seară, nici un cuvânt nu i-a mai ieşit de pe buze. Numai în momentul în care răcoarea nopţii a început să-i alunge pe invitaţi din grădină şi când uşile palatului s-au închis în urma lor, petrecerea continuând înăuntru, Luigi a însoţit-o pe Teresa acasă şi, când ea se pregătea să intre, a întrebat-o:

„Teresa, la ce te gândeai în timp ce dansai în faţa tinerei contese de San Felice?”.

„Mă gândeam, i-a răspuns fata cu toată sinceritatea sufletului ei, că aş da jumătate din viaţa mea ca să am un costum ca al ei.”

„Şi partenerul tău ce-ţi spunea?”

„Îmi spunea că nu depinde decât de mine ca să-l am şi că nu trebuie să zic decât un singur cuvânt pentru aceasta.”

„Avea dreptate, a răspuns Luigi. Ţi-l doreşti chiar aşa de mult cum spui?”

„Da.”

„Atunci, o să-l ai!”

Fata, uluită, şi-a ridicat privirea, ca să-l întrebe ce voia să spună, dar faţa lui era atât de întunecată şi atât de înfricoşătoare, încât întrebarea i-a îngheţat pe buze.

De altfel, după ce rostise aceste cuvinte, Luigi se îndepărtase.

Teresa l-a urmărit din ochi prin noapte, până când nu l-a mai văzut. Apoi, când el a dispărut, a intrat în casă, suspinând.

În aceeaşi noapte, s-a petrecut o mare nenorocire, fără îndoială din pricina nebăgării de seamă a unor servitori care uitaseră să stingă lumânările. Palatul contelui de San Felice a luat foc, începând chiar din dependinţele apartamentului frumoasei Carmela. Trezită în toiul nopţii de lumina flăcărilor, ea sărise jos din pat, se înfăşurase în rochia sa de casă şi încercase să fugă pe uşă, dar culoarul prin care trebuia să treacă era deja pradă incendiului. Atunci, se întorsese în odaia ei, strigând din răsputeri după ajutor, când, deodată, fereastra, care se afla la douăzeci de picioare înălţime de sol, s-a deschis. Un tânăr ţăran s-a repezit înăuntru, a luat-o în braţe şi, cu o forţă şi-o abilitate neomeneşti, a dus-o până pe iarba peluzei, unde ea şi-a pierdut cunoştinţa. Când şi-a revenit în fire, în faţa ei stătea tatăl său. Toţi servitorii o înconjurau, dându-i îngrijiri. O întreagă aripă a palatului arsese, dar nu mai avea nici o importanţă, de vreme ce Carmela era teafără şi nevătămată.

L-au căutat pretutindeni pe salvator, însă nu l-au găsit. Au întrebat pe toată lumea, dar nimeni nu-l văzuse. Cât despre Carmela, fusese atât de zăpăcită, încât nu ţinuse minte cum arăta.

În rest, cum contele era putred de bogat, în afară de primejdia prin care trecuse Carmela şi care lui i s-a părut, din pricina modului miraculos în care scăpase fata, mai degrabă o nouă dovadă de bunăvoinţă din partea Providenţei decât o nenorocire adevărată, pierderea prilejuită de incendiu n-a însemnat mare lucru pentru el.

A doua zi, la ora obişnuită, tinerii noştri s-au reîntâlnit la marginea pădurii. Luigi sosise cel dintâi. A ieşit înaintea fetei cu multă veselie. Părea că uitase cu desăvârşire scena din ajun. Teresa era în mod vădit gânditoare, dar, văzându-l pe Luigi atât de binedispus, se prefăcu şi ea nepăsătoare şi zâmbitoare, aşa cum îi stătea de fapt în fire, când nici o dorinţă chinuitoare nu se întâmpla s-o tulbure.

Luigi a luat-o pe Teresa de braţ şi a condus-o până la intrarea în grotă. Acolo, s-a oprit. Fata, înţelegând că înăuntru trebuia să fie ceva deosebit, s-a uitat la el pătrunzător.

„Teresa, a zis Luigi, aseară mi-ai spus că ai da orice, ca să ai un costum ca al fiicei contelui, nu-i aşa?”

„Da, a îngăimat Teresa mirată, dar n-am ştiut ce spun dorindu-mi una ca asta.”

„Iar eu ţi-am răspuns: «Atunci o să-l ai», este?”

„Da, a zis iarăşi fata, a cărei mirare creştea cu fiecare cuvânt al lui Luigi. Dar mi-ai răspuns aşa, fără îndoială, doar ca să-mi faci mie plăcere.”

„Niciodată nu ţi-am făgăduit ceva fără să-ţi dau acel ceva, Teresa, a zis Luigi împăunându-se. Intră în grotă şi îmbracă-te!”

Cu aceste cuvinte, a dat piatra la o parte şi i-a arătat Teresei grota luminată de două lumânări, care ardeau fiecare de o parte şi de alta a unei minunate oglinzi. Pe masa ţărănească, meşterită de Luigi, erau colierul de perle şi broşele cu diamante, iar pe un scaun, lângă masă, era aşezat şi restul costumului.

Teresa a scos un strigăt de bucurie şi, fără să întrebe de unde venea acel costum, s-a repezit în grota prefăcută în cameră de toaletă.

În urma ei, Luigi a împins piatra la loc, fiindcă tocmai zărise, pe culmea unui deluşor, care adăpostea vederii dinspre Palestrina locul unde se aflau, un drumeţ călare, care se oprise o clipă, de parcă n-ar mai fi ştiut pe unde s-o apuce, silueta lui conturându-se pe azuriul cerului cu acea limpezime a detaliilor specifică ţinuturilor meridionale neumblate.

Zărindu-l şi el pe Luigi, drumeţul şi-a îmboldit calul la galop şi s-a apropiat.

Luigi nu se înşelase. Călătorul, care pornise de la Palestrina ca să ajungă la Trivoli, nu mai ştia care este drumul cel bun.

Tânărul i-a arătat, dar, cum la vreun sfert de milă depărtare, drumul se împărţea în trei şi călătorul, odată ajuns la această răscruce, s-ar fi putut rătăci din nou, el l-a rugat pe Luigi să-i servească drept călăuză.

Luigi şi-a dezbrăcat haina şi a lăsat-o pe pământ, şi-a aruncat carabina pe umăr şi, eliberat astfel de povara veşmintelor, a luat-o înaintea călătorului cu pasul iute al omului de la munte, de care şi un cal abia se ţine.

În zece minute, Luigi şi drumeţul ajungeau la răscrucea de care pomenise tânărul păstor.

Acolo, cu un gest maiestuos ca de împărat, el a întins mâna spre cărarea pe care trebuia s-o urmeze călătorul:

„Iată drumul dumneavoastră, Excelenţă! a zis Luigi. De acum n-o să vă mai rătăciţi!”

„Iată şi răsplata ta, a zis călătorul, oferindu-i tânărului păstor câţiva bănuţi.”

„Mulţumesc, a răspuns Luigi, trăgându-şi mâna. Eu dau o mână de ajutor, nu o vând.”

„Însă, a stăruit călătorul, care părea, de altfel, obişnuit cu această deosebire dintre servilismul omului de la oraş şi orgoliul celui de la ţară, dacă refuzi plata, atunci primeşti barem un dar?”

„Ah, da! Asta-i altceva.”

„Bine, a zis călătorul, ia aceşti doi ţechini veneţieni şi dăruieşte-i logodnicei tale, să-şi facă din ei o pereche de cercei.”

„Atunci, primiţi şi dumneavoastră acest pumnal, a zis tânărul păstor, căci n-o să mai găsiţi vreunul cu mâner la fel de bine cioplit din Albano până la Civita-Castellana.”

„Primesc, a zis călătorul, dar înseamnă că îţi rămân eu dator, căci pumnalul ăsta face mai mult de doi ţechini.”

„Pentru un negustor, poate, însă pentru mine, care l-am cioplit cu mâna mea, abia de face un piastru.”

„Cum te cheamă?” a întrebat călătorul.

„Luigi Vampa, a răspuns ciobanul, cu un aer de parcă ar fi răspuns «Alexandru, regele Macedoniei». Dar pe dumneavoastră?”

„Pe mine, a zis călătorul, pe mine mă cheamă Sindbad Marinarul...”

Aici, Franz d’Épinay scoase o exclamaţie de surpriză.

— Sindbad Marinarul! strigă el.

— Da, răspunse povestitorul. Aşa i-a zis călătorul lui Vampa că se numeşte.

— Ei, şi? interveni Albert. Ce ai de spus împotriva acestui nume? Este un nume foarte frumos, iar aventurile personajului al cărui nume l-a împrumutat domnul acela mărturisesc că m-au distrat foarte tare în copilărie.

Franz nu mai stărui. Numele Sindbad Marinarul, cum se înţelege de la sine, trezise în el un întreg puhoi de amintiri, la fel cum se întâmplase, în ajun, când auzise numele contelui de Monte-Cristo.

— Continuă! îl îndemnă el pe hotelier.

— Vampa şi-a vârât dispreţuitor cei doi ţechini în buzunar şi s-a întors, fără grabă, pe drumul pe care venise. Cam la vreo două sau trei sute de paşi distanţă de grotă, i s-a părut că aude un ţipăt.

S-a oprit, ciulind urechea să vadă dincotro venea acel ţipăt.

După o clipă, se auzi clar strigat pe nume.

Chemarea venea dinspre grotă.

A ţâşnit ca o capră sălbatică, încărcându-şi puşca din fugă, şi a ajuns în mai puţin de un minut în vârful dealului opus celui unde apăruse călătorul de mai devreme.

Acolo, strigătele de ajutor îi răsunară şi mai limpede în urechi.

Şi-a aruncat privirea peste locul de la poalele dealului. Un bărbat o răpea pe Teresa, precum Centaurul Nesus pe Deianira.

Bărbatul acela, care se îndrepta spre pădure, străbătuse deja pe trei sferturi drumul de la grotă la marginea pădurii.

Vampa cântări distanţa. Bărbatul avea cel puţin două sute de paşi avans şi el n-avea nici o şansă să-l prindă mai înainte de a intra în pădure.

Tânărul păstor a înlemnit, de parcă picioarele-i prinseseră rădăcini. Şi-a sprijinit patul puştii de umăr, a ridicat încet ţeava în direcţia răpitorului, l-a urmărit o secundă prin cătare şi a tras.

Răpitorul s-a oprit brusc, genunchii i s-au înmuiat şi s-a prăvălit la pământ, trăgând-o şi pe Teresa în cădere.

Însă Teresa s-a ridicat numaidecât. Cât despre fugar, el a rămas pe jos, zbătându-se în ghearele agoniei.

Vampa s-a repezit imediat către Teresa, fiindcă, la vreo zece paşi de muribund, i se înmuiaseră şi ei picioarele şi căzuse, de asemenea, în genunchi. Tânărul albise de spaimă ca nu cumva glonţul care îl doborâse pe duşman să o fi rănit, în acelaşi timp, şi pe logodnica sa.

Din fericire, nu păţise nimic şi numai spaima o făcuse pe Teresa să-şi piardă puterile. După ce Luigi s-a încredinţat că fata era teafără şi nevătămată, şi-a întors ochii spre rănit.

Tocmai îşi dăduse duhul, cu pumnii strânşi, cu gura încleştată de durere şi părul zburlit, năclăit de năduşeala agoniei.

Ochii îi rămăseseră deschişi şi ameninţători.

Vampa s-a apropiat de mort şi l-a recunoscut pe Cucumetto.

Din ziua în care banditul fusese salvat de cei doi tineri, îi picase cu tronc Teresa şi îşi jurase în barbă că fata o să fie a lui. Încă de atunci îi iscodise. Şi, profitând de momentul în care iubitul ei o lăsase singură ca să-i arate

drumul călătorului rătăcit, o răpise şi o credea deja a lui, când glonţul lui Vampa, ţintit de ochiul fără greş al tânărului păstor, îi pătrunsese în inimă.

Vampa l-a privit o clipă, fără ca nici cea mai mică emoţie să i se citească pe faţă, în vreme ce, dimpotrivă, Teresa, încă tremurând din tot trupul, n-a îndrăznit să se apropie de banditul mort decât cu paşi mărunţi, aruncându-i doar o privire, şovăielnică, peste umărul iubitului ei.

După câteva clipe, Vampa s-a întors către fată.

„Ah! a zis el. E bine, tu te-ai îmbrăcat. Acum e rândul meu să mă gătesc.”

Într-adevăr, Teresa era îmbrăcată din cap până-n picioare în costumul de bal al fiicei contelui de San Felice.

Vampa a luat pe sus leşul lui Cucumetto, l-a dus la grotă, în vreme ce Teresa, la rândul ei, a rămas de pază, afară.

Dacă ar fi trecut atunci încă un călător, ar fi văzut un lucru tare ciudat: o ciobăniţă păzindu-şi oile într-o rochie de caşmir, cu nişte cercei şi un colier de perle, cu broşe de diamant şi nasturi de safire, smaralde şi rubine.

Fără îndoială că s-ar fi crezut întors în timp, pe vremea lui Florian, şi ar fi declarat, odată ajuns înapoi, la Paris, că o întâlnise pe însăşi ciobăniţa Alpilor, aşezată la poalele Munţilor Sabini.

După un sfert de ceas, Vampa a ieşit din grotă. Hainele sale nu erau mai puţin elegante, în felul lor, decât veşmintele Teresei.

Purta o tunică de catifea grena, cu nasturi de aur cizelaţi, o jiletcă de mătase, acoperită în întregime cu broderii, o eşarfă romană, înnodată în jurul gâtului, o cartuşieră cusută cu fir de aur şi de mătase roşie şi verde, pantaloni de catifea de culoarea cerului senin, prinşi deasupra genunchiului cu nişte catarame bătute cu diamante, ghetre din piele de căprioară, împestriţate cu mii de arabescuri, şi o pălărie de care fluturau panglici de toate culorile. Două ceasuri îi atârnau de centură, iar de cartuşieră îşi prinsese un minunat pumnal.

Teresa a scos un strigăt de admiraţie. Vampa, în aceste veşminte, semăna cu o pictură de Leopold Robert sau de Schnetz.

Se îmbrăcase cu toate hainele lui Cucumetto.

Tânărul şi-a dat seama că o impresiona pe Teresa şi un zâmbet de trufie îi flutură pe buze.

„Acuma, i-a zis el Teresei, eşti gata să-ţi împarţi soarta cu mine, oricare ar fi ea?”

„Oh, da!”, a strigat fata cu înflăcărare.

„Şi să mă însoţeşti oriunde o să merg?”

„Până la capătul lumii!”

„Atunci, ia-mă de braţ şi hai să plecăm, căci n-avem vreme de pierdut!”

Fata şi-a trecut braţul pe sub braţul iubitului său, fără să-l întrebe nici măcar unde o conducea, fiindcă, în momentul acela, i se părea frumos, mândru şi puternic ca un zeu.

Şi amândoi s-au îndreptat către pădure, iar, câteva clipe mai târziu, ajunseseră la marginea ei.

E de la sine înţeles că Vampa cunoştea toate cărările muntelui. Aşadar, intră în pădure fără să şovăie vreo clipă, deşi nu exista nici un drum croit prin desişuri, dar ţinându-şi calea pe care trebuia s-o urmeze după copaci şi tufişuri. Au mers astfel vreo oră şi jumătate.

Ajunseseră la cea mai deasă porţiune din pădure. Un torent al cărui vad era secat ducea într-o prăpastie adâncă. Vampa apucă pe această potecă ciudată care, afundată între maluri şi întunecată de umbra deasă a pinilor părea, mai puţin coborâşul uşor al pantei, însăşi cărarea Avernului despre care vorbeşte Vergiliu.

Teresa, care începuse din nou să se teamă la înfăţişarea acelui loc sălbatic şi pustiu, s-a strâns lângă călăuza ei, fără să scoată vreun cuvânt. Dar, văzându-l mergând mai departe cu pas aşezat, cu chipul perfect liniştit, şi-a găsit şi ea puterea să-şi aşcundă emoţia.

Deodată, la zece paşi de ei, un om păru că se desprinde de trunchiul unui copac în spatele căruia stătuse ascuns şi îl luă pe Vampa la ochi cu puşca:

„Stai pe loc, a strigat el, sau eşti mort!”

„Haida-de! a făcut Vampa ridicând mâna într-un gest de dispreţ, în vreme ce Teresa, neascunzându-şi frica, se lipise de el. Au ajuns lupii să se sfâşie între ei!”

„Cine eşti?”, a întrebat santinela.

„Sunt Luigi Vampa, ciobanul de la moşia lui San Felice.”

„Ce vrei?”

„Vreau să vorbesc cu tovarăşii tăi, care se află în luminişul de la Rocca Bianca.”

„Atunci, vino cu mine, a zis santinela sau, mai degrabă, de vreme ce tot ştii unde-i locul, ia-o înainte!”

Vampa a zâmbit cu dispreţ la această măsură de precauţie a banditului, a trecut înainte cu Teresa şi a continuat să meargă cu acelaşi pas, hotărât şi

liniştit, cu care venise şi până acolo.

După încă vreo cinci minute, banditul le-a făcut semn să se oprească.

Tinerii s-au supus.

Banditul a imitat de trei ori strigătul corbului.

Un croncănit i-a răspuns întreitei chemări.

„E-n regulă, a zis banditul. Acum poţi să-ţi continui drumul.”

Dar, pe măsură ce înaintau, Teresa, tremurând, se lipea din ce în ce mai strâns de iubitul ei. Într-adevăr, printre copaci începuseră să se zărească arme şi să lucească ţevi de puşcă.

Luminişul de la Rocca Bianca era pe vârful unui munte scund, care fără îndoială că fusese, cândva, un vulcan, dar se stinsese mai înainte ca Romulus şi Remus să părăsească Alba ca să vină să clădească Roma.

Teresa şi Luigi au ajuns în vârf şi s-au trezit, în aceeaşi clipă, cu vreo douăzeci de bandiţi în faţă.

„Ăsta-i un flăcău care vă caută şi vrea să vă vorbească”, a zis santinela.

„Şi ce vrea să ne spună?” întrebă cel care, în lipsa şefului, ţinea loc de căpetenie.

„Vreau să vă spun că m-am plictisit să mai fac pe ciobanul”, a zis Vampa.

„Aha, pricep! a zis locţiitorul. Şi vii la noi ca să ne ceri să te primim în rândurile noastre?”

„E bine-venit!” au strigat mai mulţi bandiţi din Ferrusino, Pampinara şi Agnani, care îl recunoscuseră pe Luigi Vampa.

„Da, numai că eu am venit să vă cer altceva decât să fiu tovarăşul vostru.”

„Ei, ce ai venit să ne ceri?” s-au mirat bandiţii.

„Am venit să vă cer să fiu eu căpetenia voastră”, a răspuns tânărul.

Bandiţii au izbucnit în hohote de râs.

„Dar ce isprăvi ai făcut, mă rog, ca să-ţi doreşti această cinste?” a întrebat locţiitorul.

„L-am ucis pe şeful vostru, Cucumetto, ale cărui haine le vedeţi pe mine, a zis Luigi, şi am pus foc palatului contelui San Felice, ca să-i dau o rochie de nuntă logodnicei mele.”

O oră mai târziu, Luigi Vampa era ales căpitan, în locul lui Cucumetto.

— Ei bine, dragul meu Albert, zise Franz, întorcându-se către prietenul său, acum ce mai spui despre cetăţeanul Luigi Vampa?

— Spun că este un mit, răspunse Albert, şi că n-a existat niciodată cu adevărat.

— Ce e aia un mit? întrebă Pastrini.

— Ar lua prea mult să-ţi explicăm, draga mea gazdă, răspunse Franz. Aşadar dumneata zici că jupânul Vampa îşi exercită în acest moment profesiunea prin împrejurimile Romei?

— Şi cu o îndrăzneală cum nu s-a mai văzut vreodată la alt bandit de dinaintea lui.

— Adică, poliţia a încercat în zadar să pună mâna pe el?

— Ce să-i faci! Vampa e în înţelegere deopotrivă cu ciobanii de la câmpie, cu pescarii de pe Tibru şi contrabandiştii de pe coastă. Îl cauţi în munţi, el e pe fluviu; îl urmăreşti pe fluviu, el iese în larg pe mare. Apoi, când îl crezi ascuns pe vreuna din insulele del Giglio, del Guanuti sau Monte-Cristo, deodată îl vezi că apare la Albano, la Tivoli sau la Riccia.

— Şi ce face cu prinşii?

— Ei, Doamne, foarte simplu! După distanţa la care se află faţă de oraş, le dă opt ore, douăsprezece ore sau o zi ca să-şi plătească răscumpărarea. Apoi, dacă răgazul s-a scurs, le mai acordă o oră de iertare. În cel de-al şaizecilea minut al acestei ore, dacă nu are banii, îi zboară creierii prizonierului cu un foc de pistol sau îi împlântă pumnalul în inimă şi cu asta basta.

— Ei bine, Albert, îl întrebă Franz pe prietenul său, mai vrei şi acum să mergi la Coliseu pe străzile din afara oraşului?

— De bună seamă, zise Albert, dacă traseul este mai pitoresc.

În momentul acela, orologiile sunară ora nouă, uşa se deschise şi apăru vizitiul.

— Excelenţele Voastre, zise el, trăsura vă aşteaptă!

— Ei bine, zise Franz, în cazul acesta, hai la Coliseu!

— Pe la poarta del Popolo, Excelenţă, sau pe străzile oraşului?

— Pe străzi, la dracu, pe străzi! strigă Franz.

— Ah, dragul meu! zise Albert, ridicându-se la rândul său şi aprinzându-şi o a treia ţigară. Pe cuvânt, te credeam mai curajos!

Cu acestea, cei doi tineri coborâră scara şi urcară în trăsură.

---

52 Lanternă veneţiană, lampion (în limba italiană, în original).

53 Pretenţios, exagerat (în limba italiană, în original).

[54] La dracu! (în limba italiană, în original).

[55] Vin provenind din podgoria de la poalele Vezuviului.

[56] Satul (în limba italiană, în original).

[57] Ţăran (în limba italiană, în original).

XXXIV Apariţia

Franz găsise o cale de mijloc pentru ca Albert să ajungă la Coliseu fără să treacă pe lângă nici o ruină antică şi, prin urmare, fără ca pregătirile treptate să-i răpească monumentului vreun dram din efectul proporţiilor sale gigantice. Puteau să străbată via Sixtina, să taie în unghi drept piaţa Santa Maria Maggiore şi să ajungă, luând-o pe *via* Urbana şi San Pietro in Vincoli, până la *via* del Colosseo.

Acest itinerar oferea, de altfel, şi un alt avantaj, şi anume acela de a nu-i şterge lui Franz nici un pic impresia produsă asupra lui de istoria pe care i-o povestise jupân Pastrini şi în care se găsea implicat şi misteriosul său amfitrion de pe Insula Monte-Cristo. De aceea, stând în colţul lui din trăsură, sprijinit într-un cot, recăzuse în vârtejul nesfârşit al miilor de întrebări pe care şi le mai pusese şi înainte, fără să-i poată găsi vreun răspuns mulţumitor pentru nici una din ele.

În plus, îi mai amintise ceva de prietenul său Sindbad Marinarul, şi anume tainicele legături dintre bandiţi şi marinari. Ceea ce povestise jupân Pastrini despre refugiul pe care îl găsea Vampa la bordul bărcilor pescarilor şi contrabandiştilor, îi amintise lui Franz de cei doi bandiţi corsicani, pe care îi văzuse luând masa cu echipajul micului iaht, iaht care se abătuse din drumul lui şi făcuse escală la Porto-Vecchio, numai ca să-i lase pe ei pe uscat. Numele pe care şi-l dăduse amfitrionul lui de pe Insula Monte-Cristo, rostit de gazda lui de la Hotelul Spania, îi întărea convingerea că acesta juca acelaşi rol filantropic pe coastă la Piombino, la Civitavecchia, la Ostia şi la Gaeta, ca şi pe coastele Corsicii, Toscanei şi Spaniei. Iar pentru că el însuşi, după câte îşi putea aminti Franz, îi vorbise despre Tunis şi Palermo, însemna o dovadă că aria relaţiilor sale era destul de întinsă.

Dar, oricât de puternice ar fi fost toate aceste reflecţii asupra minţii tânărului, ele se risipiră în clipa în care văzu ridicându-se înaintea ochilor săi silueta întunecată şi gigantică a Coliseului, prin arcurile căruia luna proiecta raze lungi şi palide, aidoma celor care ies din ochii fantomelor. Trăsura se opri la câţiva paşi de Mesa Sudans. Vizitiul veni să deschidă portiera. Tinerii săriră din trăsură şi se treziră în faţa unui cicerone care părea să fi ieşit din pământ.

Cum ghidul de la hotel îi însoţise, cu acesta, ar fi însemnat să aibă doi.

De altfel, este cu neputinţă să eviţi, la Roma, acest belşug de ghizi. În afară de cel general, care te înhaţă din clipa în care pui piciorul în pragul hotelului şi care nu se mai dezlipeşte de tine decât în ziua în care pui piciorul în afara oraşului, mai există încă un cicerone special, ataşat pe lângă fiecare monument şi, aş putea zice, chiar pe lângă fiecare părticică de monument. Gândiţi-vă, aşadar, dacă ar fi putut lipsi ghizii tocmai de la Coliseu, adică de la monumentul monumentelor, cel care l-a făcut pe Marţial să spună:

„Să înceteze Memfisul să ni se laude cu miracolele barbare ale piramidelor sale, să nu ne mai cânte Babilonul minunile sale! Toate trebuie să se închine în faţa construcţiei măreţe a amfiteatrului cezarilor şi toate glasurile faimei trebuie să se unească pentru a lăuda acest monument”.

Franz şi Albert nici nu încercară să se sustragă tiraniei ciceroniene. De altfel, ar fi fost cu atât mai greu cu cât numai ghizii au dreptul de a vizita monumentul cu torţe. Nu schiţară, aşadar, nici un gest de împotrivire, ci se abandonară cu totul călăuzelor lor.

Franz cunoştea traseul pentru că îl mai străbătuse de zece ori înainte. Dar pentru că tovarăşul său, mai neiniţiat, păşea pentru prima dată prin monumentul lui Flavius Vespasianus, trebuie să mărturisim, spre lauda sa, că, în ciuda trăncănelii ignorante a ghizilor, era profund emoţionat. Şi aceasta din pricină că n-ai cum să-ţi dai seama, când n-ai văzut-o cu ochii tăi, de maiestuozitatea unei asemenea ruine, ale cărei proporţii sunt încă şi mai impresionante sub razele misterioase ale lunii pline din sud, care par a fi un apus occidental.

Iată de ce, abia făcuse gânditorul Franz vreo sută de paşi pe sub porticurile interioare, că, părăsindu-l pe Albert în puterea ghizilor săi, care nu voiau nici în ruptul capului să renunţe la dreptul imprescriptibil de a-l face să vadă, în toate detaliile lor, Groapa cu Lei, Cuşca Gladiatorilor şi Podiumul Cezarilor, el o apucă pe o scară pe jumătate ruinată şi, lăsându-i să-şi continue periplul lor simetric, se duse să se aşeze la umbra unei coloane, din faţa unei spărturi a zidului care îi îngăduia să îmbrăţişeze cu privirea uriaşul de granit în toată întinderea sa impunătoare.

Franz stătea acolo de vreun sfert de oră, ascuns, cum spuneam, în umbra unei coloane, mulţumindu-se să-l privească pe Albert care, însoţit de cei doi purtători de torţe, tocmai ieşea dintr-un vomitoriu, situat în capătul celălalt al Coliseului, şi care, asemenea umbrelor care urmăresc focurile vii, ale gazelor ce se aprind singure deasupra mlaştinilor, coborau din graden în

graden către locurile rezervate vestalelor, când i se păru că aude, rostogolindu-se în gol, până în măruntaiele monumentului, o piatră desprinsă din scara din faţa celei pe care urcase el, pentru a veni până în locul unde era aşezat. Fără îndoială, nu era un lucru neobişnuit ca o piatră să se desprindă sub pasul timpului şi să se rostogolească în hău, dar, de data aceasta, i se păru că piatra cedase sub pasul unui om, al cărui zgomot ajunse până la el, deşi cel care îl producea se străduia cât putea să şi-l înăbuşe.

Într-adevăr, după câteva clipe, apăru un om, ieşind încet-încet din umbră, pe măsură ce urca scara a cărei deschidere, situată în faţa lui Franz, era luminată de lună, dar ale cărei trepte, în josul ei, se cufundau în întuneric.

Putea fi un călător ca şi el, preferând să mediteze în singurătate, decât să îi împuieze ghizii capul cu vorbăria lor de două parale şi, prin urmare, apariţia lui nu avea nimic surprinzător. Dar, după modul şovăitor în care urcă ultimele trepte, după modul în care, ajuns sus pe platformă, se opri şi păru să tragă cu urechea, era evident că se afla acolo într-un alt scop decât al călătorului obişnuit şi că aştepta pe cineva.

Dintr-o pornire instinctivă, Franz se ascunse, trăgându-se cât mai în spatele coloanei.

La zece picioare deasupra platformei pe care se aflau amândoi, bolta era străpunsă la mijloc şi o deschidere rotundă, ca gura unui puţ, îngăduia să se zărească cerul spuzit de stele.

În jurul acestei deschideri, care lăsa probabil de sute de ani să treacă prin ea razele lunii, creşteau mărăcini, ale căror împletituri verzi şi fragile, se conturau foarte net pe azurul mat al boltei cereşti, în vreme ce liane uriaşe şi vrejuri puternice de iederă atârnau, de această terasă de deasupra, şi se legănau sub arcul de piatră ca nişte parâme deznodate.

Personajul a cărui sosire misterioasă atrăsese atenţia lui Franz se plasase într-o penumbră care nu lăsa să i se desluşească trăsăturile chipului, dar care, totuşi, nu îi asigurau atâta întuneric încât să nu i se vadă, în amănunţime, hainele pe care le purta. Era înfăşurat într-o mantie largă, cafenie, a cărei pulpană, aruncată pe un umăr, îi ascundea partea de jos a feţei, în vreme ce pălăria cu boruri largi îi acoperea partea de sus. Numai marginile veşmintelor sale erau luminate de lumina piezişă care pătrundea prin deschiderea bolţii şi care îngăduia să se distingă pantalonii negri, asortaţi cochet cu nişte cizme de lac.

Omul aparţinea, fără îndoială, dacă nu aristocraţiei, cel puţin înaltei societăţi.

Stătea în locul acela de vreo câteva minute bune şi începuse să dea semne vizibile de nerăbdare, când un zgomot uşor se făcu auzit de pe terasa de deasupra.

În aceeaşi clipă, o umbră păru să intre în calea luminii şi în gura rotundă a deschizăturii se ivi cineva care îşi aruncă ochii în jos, încercând să străpungă bezna cu privirea, şi care îl descoperi pe omul cu mantie largă. Numaidecât se apucă strâns de un mănunchi din lianele şi iedera care atârnau în aer şi se lăsă să alunece în jos pe ele, până la vreo trei sau patru picioare de sol, când se desprinse, sărind cu sprinteneală. Ultimul sosit purta, din cap până-n picioare, costumul tradiţional al unui locuitor din Transtevere.

— Iertaţi-mă, Excelenţă, zise el în dialect roman, v-am făcut să aşteptaţi. Totuşi n-am întârziat decât vreo câteva minute. Tocmai a bătut de zece la orologiul de la San Giovanni di Laterano.

— N-ai întârziat tu, ci am venit eu mai devreme, răspunse străinul în cel mai curat grai toscan. Aşa că, fără alte politeţuri. De altfel, chiar dacă m-ai fi făcut să aştept, aş fi fost sigur că se întâmplă din pricini independente de voinţa ta.

— Şi n-aţi fi greşit, Excelenţă. Vin de la castelul Santangelo şi mi-au crescut peri albi până am izbutit să vorbesc cu Beppo.

— Cine e Beppo?

— Beppo este un angajat al închisorii, pe care-l plătesc regulat, ca să aflu ce se petrece în castelul Sanctităţii Sale.

— Aha! Dar văd că eşti un om precaut, dragul meu!

— Ce să-i faci, Excelenţă, nu se ştie ce se poate întâmpla. Poate că şi eu, într-o bună zi, o să fiu prins în plasă ca bietul Peppino şi o să am nevoie de un şobolan ca să-mi roadă câteva ochiuri din plasa captivităţii mele.

— Pe scurt, ce-ai aflat?

— O să fie două execuţii, marţi, la ora două, cum este obiceiul în Roma la deschiderea marilor serbări. Un condamnat o să fie *mazzolato* — un nenorocit care a omorât un preot de-l crescuse şi care nu merită nici o atenţie —, iar celălalt o să fie *decapitato*, şi ăsta o să fie bietul Peppino.

— Asta e, dragul meu, inspiri atâta groază, nu doar guvernului pontifical, dar chiar şi regatelor învecinate, încât se vrea neapărat să se dea un exemplu.

— Dar Peppino nici nu făcea parte din banda mea! Era doar un biet cioban care ne făcea rost de mâncare.

— Ceea ce a însemnat dovada clară a complicităţii cu voi. De altfel, vezi şi tu că îi arată un oarecare respect. În loc să-i zobească ţeasta cu barosul, cum ţi-ar face ţie, dacă ar pune vreodată mâna pe tine, se mulţumesc să-l ghilotineze. În plus, asta o să ofere o variaţie în distracţiile gloatei şi o să fie un spectacol pentru toate gusturile.

— Fără a-l mai pune la socoteală pe cel pe care îl pregătesc eu şi la care nu se aşteaptă nimeni, adăugă transteverinul.

— Dragul meu prieten, dă-mi voie să-ţi spun, reîncepu omul cu mantia, că mi se pare că eşti gata să faci vreo prostie.

— Sunt gata să fac orice pentru a împiedica execuţia sărmanului nefericit, care e la ananghie pentru că m-a ajutat pe mine. Pe Sfânta Fecioară! M-aş considera ultimul laş, dacă n-aş face ceva pentru băiatul ăsta de ispravă.

— Şi ce-o să faci?

— O să pun vreo douăzeci de oameni în jurul eşafodului şi, în momentul în care o să-l aducă, la semnalul pe care o să-l dau eu, ne vom năpusti cu pumnalul în mână împotriva escortei şi îl vom răpi.

— Mi se pare foarte riscant şi cred, cu tărie, că planul meu e mai bun decât al tău.

— Şi care este planul dumneavoastră, Excelenţă?

— O să-i dau zece mii de piaştri cuiva pe care îl cunosc şi care o să obţină ca execuţia lui Peppino să fie amânată pentru la anul. Apoi, în cursul anului acordat, o să dau încă o mie de piaştri cuiva pe care, de asemenea, îl cunosc şi o să-l ajut să evadeze din închisoare.

— Sunteţi sigur de izbândă?

— *Pardieu!*[58] zise în franceză omul cu mantia.

— Ce spuneţi? întrebă transteverinul.

— Spun, dragul meu, că o să fac mai mult eu singur cu aurul meu decât tu şi toţi oamenii tăi, cu pumnalele, cu pistoalele, cu carabinele şi cu flintele voastre. Lasă-mă, aşadar, pe mine!

— Îmi convine de minune! Dar, dacă daţi greş, o să ne ţinem aproape şi noi, ceilalţi.

— Ţineţi-vă aproape cât vreţi, dar fiţi siguri că o să-i obţin iertarea.

— Marţi e poimâine, luaţi seama! Nu mai aveţi decât ziua de mâine.

— Ei, dar ziua se compune din douăzeci şi patru de ore, şi fiecare oră se compune din şaizeci de minute, şi fiecare minut din şaizeci de secunde. Iar, în optzeci şi şase de mii patru sute de secunde, lucrurile se fac cum trebuie.

— Şi dacă aţi izbutit, Excelenţă, noi cum vom şti?

— Simplu! Am închiriat ultimele trei ferestre de la cafeneaua Rospoli. Dacă am obţinut amânarea execuţiei, cele două ferestre dinspre margini vor fi drapate în damasc galben, iar cea din mijloc va fi îmbrăcată în damasc alb, cu o cruce roşie.

— Minunat! Şi prin cine veţi anunţa iertarea?

— Trimite-mi unul dintre oamenii tăi, deghizat în călugăr, şi o să i-o dau lui. Mulţumită sutanei, o să ajungă până la picioarele eşafodului şi o să-i înmâneze bula şefului confreriei, care o să i-o dea mai departe călăului. Până atunci, daţi-i de ştire despre asta şi lui Peppino, ca să nu moară de frică sau să înnebunească, căci atunci ar însemna că am cheltuit banii de pomană.

— Ascultaţi, Excelenţă, zise ţăranul, vă sunt foarte devotat şi dumneavoastră o ştiţi bine, nu-i aşa?

— Cel puţin aşa sper.

— Ei bine, dacă o să-l salvaţi pe Peppino, o să fie mai mult decât devotament pe viitor, o să fie supunere oarbă.

— Bagă de seamă la ce spui, dragul meu! O să-ţi aduc aminte de asta, într-o bună zi, căci poate că, vreodată, şi eu o să am nevoie de tine...

— Ei bine, atunci, Excelenţă, când o să daţi de greu, o să mă găsiţi, la fel cum v-am găsit eu când am dat de greu. Atunci, chiar de-aţi fi la celălalt capăt al lumii, n-aveţi decât să-mi scrieţi „Fă aia!” şi am s-o fac, pe onoarea mea de...

— Sst! făcu necunoscutul. Aud un zgomot!

— Sunt călătorii care vizitează Coliseul la lumina torţelor.

— Nu are rost să ne găsească împreună. Turnătorii ăştia de ghizi te-ar putea recunoaşte şi, oricât de onorabilă este prietenia ta, dragul meu prieten, dacă ne-ar şti în bune relaţii, aşa cum suntem, mă tem, pe bună dreptate, că relaţiile acestea mi-ar ştirbi oarecum din creditul de care mă bucur.

— Aşadar, dacă aveţi amânarea?...

— Fereastra din mijloc drapată în damasc alb, cu o cruce roşie.

— Şi dacă n-o aveţi?...

— Trei pânze galbene.

— Şi atunci?...

— Atunci, dragul meu prieten, foloseşte-ţi pumnalul cum crezi de cuviinţă, îţi dau voie şi o să fiu şi eu de faţă, ca să te văd la treabă.

— La revedere, Excelenţă, mă bizui pe dumneavoastră, bizuiţi-vă şi dumneavoastră pe mine!

Cu aceste cuvinte, transteverinul dispăru pe scară în jos, în vreme ce necunoscutul, acoperindu-şi faţa şi mai abitir cu pulpana mantiei, trecu la doi paşi de Franz şi coborî în arenă pe gradenurile exterioare.

O clipă după aceea, Franz îşi auzi numele răsunând pe sub bolţi. Era Albert, care îl striga.

Aşteptă, ca să-i răspundă, până când cei doi bărbaţi fură departe, nedorind să le dea de veste că avuseseră un martor, care, dacă nu le văzuse chipurile, nu pierduse nici un cuvinţel din discuţia lor.

Zece minute mai târziu, Franz se îndrepta, în trăsură, către Hotelul Spania, ascultând cu o nepăsare foarte necuviincioasă cuvântarea pe care i-o ţinea Albert, după Pliniu şi Calpurniu, despre plasele cu ghimpi de fier, care împiedicau animalele sălbatice să se repeadă în spectatori.

Îl lăsă să vorbească fără să-l contrazică. Abia aştepta să rămână singur ca să se gândească, netulburat, la ceea ce tocmai se petrecuse în faţa ochilor săi.

Dintre cei doi bărbaţi, unul îi era cu siguranţă necunoscut — era pentru prima oară când îl vedea şi-l auzea. Dar, cu celălalt, lucrurile nu stăteau la fel. Şi, cu toate că Franz nu-i desluşise chipul, permanent învăluit în umbră sau ascuns de mantia sa, inflexiunile acelui glas îl surprinseseră prea tare prima oară când le auzise ca să nu le poată recunoaşte oricând le-ar mai fi auzit prin preajmă.

Exista, mai ales în tonul său zeflemitor, ceva strident şi metalic, care îl făcuse să tresară, la ruinele Coliseului ca şi în grota de la Monte-Cristo.

De aceea, era ferm încredinţat că omul acela nu fusese altul decât Sindbad Marinarul.

În orice altă împrejurare, curiozitatea pe care i-o stârnise acest om ar fi fost atât de puternică încât s-ar fi dus la el, dar, în împrejurarea aceea, discuţia pe care tocmai o auzise era prea tainică pentru a nu se simţi oprit de teama, foarte întemeiată, că apariţia sa nu i-ar fi fost omului pe plac. Aşadar, îl lăsase să se îndepărteze, după cum am văzut, însă făgăduindu-şi că, dacă îl va mai întâlni o dată, n-o să lase să-i scape prilejul, cum se întâmplase acum.

Franz era prea tulburat ca să mai doarmă bine. Îşi petrecu toată noaptea reamintindu-şi, încă şi încă o dată, toate circumstanţele care aveau legătură cu omul din grotă şi cu necunoscutul de la Coliseu şi care înclinau să facă din cele două personaje unul şi acelaşi individ. Cu cât se gândea mai mult, cu atât Franz căpăta mai multă convingere în această ipoteză.

Adormi abia spre ziuă, motiv pentru care nu se trezi decât foarte târziu. Albert, ca un adevărat parizian ce era, îşi luase deja măsuri de prevedere pentru petrecerea de seară. Trimisese pe cineva să-i facă rost de o lojă la Teatrul Argentina.

Franz avea de scris mai mult scrisori în Franţa şi, prin urmare, lăsă toată ziua trăsura la dispoziţia lui Albert.

La ora cinci, Albert se întoarse. Îşi dusese scrisorile de recomandaţie, obţinuse invitaţii pentru fiecare seară şi văzuse Roma.

Lui Albert o zi îi fusese de ajuns pentru a face toate acestea.

Ba chiar avusese timp să se intereseze despre piesa care se juca şi despre actorii care o jucau.

Piesa avea titlul *Parisina*, iar pe solişti îi chema Coselli, Moriani şi La Spech.

Tinerii noştri nu erau atât de ghinionişti, după cum se vede: urmau să asiste la reprezentaţia uneia dintre cele mai bune opere ale autorului[59] vestitei *Lucia din Lammermoor,* interpretată de trei dintre cei mai renumiţi artişti din Italia.

Albert nu se putuse niciodată obişnui cu teatrele ultramontane, cu orchestră la care nu se obişnuieşte să se ocupe locurile şi care nu aveau nici balcoane, nici loji descoperite. Era greu pentru un om care avea stalul său la Bouffes şi locurile sale în loja infernală de la Opéra.

Toate acestea, însă, nu-l împiedicau pe Albert să se îmbrace în toaletele sale orbitoare, de fiecare dată când mergea la operă cu Franz, toalete fără efect, căci, trebuie s-o mărturisim, spre ruşinea unuia dintre cei mai demni reprezentanţi ai modei franţuzeşti, de patru luni de când cutreiera Italia în sus şi-n jos, Albert nu avusese nici măcar o singură aventură.

Încerca, uneori, să se ia în râs în această privinţă, dar, în străfundul sufletului, era nespus de umilit, el, Albert de Morcerf, unul dintre tinerii cei mai vânaţi de la Paris, să nu tragă nici un profit din vacanţa italiană. Situaţia era cu atât mai ridicolă cu cât, după obiceiul modest al dragilor compatrioţi francezi, Albert plecase din Paris încredinţat că avea să obţină în Italia cele

mai mari succese şi că se va întoarce să îi lase pe toţi cu gura căscată, povestindu-le, pe bulevardul Gand, despre norocul lui nemaivăzut.

Dar, vai! Nu se întâmplase nimic. Fermecătoarele contese genoveze, florentine şi napolitane rămăseseră credincioase, nu soţilor, ci amanţilor lor, iar Albert căpătase această crudă convingere: că italiencele au, cel puţin faţă de franţuzoaice, avantajul de a fi fidele infidelităţii lor.

Nu că aş vrea să spun că în Italia, ca pretutindeni, n-ar fi şi excepţii.

Totuşi, Albert era nu doar un tânăr cavaler deo eleganţă fără cusur, dar şi un om deosebit de spiritual. Pe deasupra, era viconte — de nobleţe recentă, adevărat, dar în vremurile acelea, când nu se mai punea preţ pe dovezile de vechime, ce mai conta că aveai titlul din 1399 sau din 1815? În plus de toate acestea, mai avea şi o rentă de cincizeci de mii de livre. Era, cum se înţelege, mai mult decât trebuia pentru a fi apreciat la Paris. De aceea, era destul de umilitor pentru el că, aici, nu fusese încă remarcat în mod serios de nimeni, prin nici unul din oraşele prin care trecuse.

Însă nădăjduia că o să recupereze la Roma, carnavalul fiind, în toate ţările lumii care celebrează această sărbătoare vrednică de stimă, o perioadă de libertate, în care şi cele mai virtuoase femei se lăsau atrase în vreo nebunie. Or, cum carnavalul se deschidea a doua zi, era foarte important ca Albert să-şi lanseze prospectele mai înainte de această deschidere.

Tocmai în acest scop Albert închiriase una dintre lojile cele mai bătătoare la ochi din teatru şi, ca să-şi facă apariţia în seara aceea, alesese o toaletă ireproşabilă. Loja se afla în primul rând, acolo unde, la francezi, se află galeria. De altfel, primele trei etaje sunt considerate la fel de aristocratice şi la francezi şi la italieni, şi, din această pricină, sunt numite rândurile nobile.

Pe de altă parte, această lojă, în care ar fi încăput douăsprezece persoane fără să se înghesuie, îi costase pe cei doi prieteni doar puţin mai ieftin decât o lojă de patru persoane la Ambigu.

Albert mai nutrea încă o speranţă, şi anume că va izbuti să câştige un loc în inima vreunei frumoase fiice a Romei, ceea ce l-ar fi ajutat, în mod firesc, să-şi cucerească un *posto* şi în trăsura ei şi, prin urmare, să vadă carnavalul de la înălţimea unui vehicul aristocratic sau a unui balcon princiar.

Toate aceste considerente îl făceau, aşadar, pe Albert mai vioi ca niciodată. Se întorcea cu spatele la scenă, se apleca mai mult de jumătate

peste balustrada lojei, fixând toate femeile drăguţe cu un binoclu de şase degete lungime.

Ceea ce nu convinse însă nici o femeie drăguţă să-l răsplătească barem cu o singură privire, măcar de curiozitate, pentru toate strădaniile sale.

Într-adevăr, toate vorbeau despre problemele lor, despre iubirile lor, despre plăcerile lor, despre carnavalul care avea să se deschidă în a doua zi a săptămânii sfinte următoare, fără să acorde vreo clipă atenţie nici artiştilor, nici piesei, decât în momentele indicate, când fiecare întorcea capul spre scenă fie să audă o bucată din recitativul lui Coselli, fie pentru a aplauda vreo notă strălucită a lui Moriani, fie pentru a-i striga bravo lui La Spech, după care, conversaţiile particulare îşi reluau firul.

Pe la sfârşitul actului întâi, uşa unei loji care rămăsese goală până atunci se deschise, iar Franz văzu intrând o femeie căreia avusese cinstea de a-i fi prezentat la Paris şi pe care o credea încă în Franţa. Albert văzu tresărirea lui Franz la această apariţie şi, întorcându-se către el:

— O cunoşti pe această femeie? întrebă.

— Da. Cum ţi se pare?

— Fermecătoare, dragul meu, şi blondă. Oh! Minunat păr! E o franţuzoaică?

— E o veneţiană.

— Şi se numeşte?

— Contesa G***.

— Oh! Numele ei mi-e cunoscut, strigă Albert. Se zice că este tot atât de spirituală pe cât e de frumoasă. Pe cuvânt, când mă gândesc că aş fi putut să-i fiu prezentat la ultimul bal al doamnei de Villefort, unde se afla şi ea, dar că am neglijat lucrul ăsta!... Mare prost mai sunt!

— Vrei să îndrept eu această greşeală? întrebă Franz.

— Cum? O cunoşti atât de îndeaproape încât să mă conduci la loja ei?

— Am avut onoarea să-i vorbesc de vreo trei sau patru ori în viaţa mea. Dar, cum ştii, este destul cât să nu se considere o încălcare a convenienţelor.

În momentul acela, contesa îl zări pe Franz şi îi făcu un semn graţios cu mâna, la care el răspunse printr-o respectuoasă înclinare a capului.

— Aha! Mi se pare că eşti în cele mai bune relaţii cu ea! zise Albert.

— Ei bine, tocmai aici te înşeli şi tocmai asta este ceea ce ne face neîncetat pe noi, francezii, să comitem mii de stupizenii în străinătate — faptul că apreciem totul după punctele noastre de vedere pariziene. În Spania şi, mai ales, în Italia, nu socoti niciodată gradul de intimitate dintre

oameni după gradul de libertate al realţiilor dintre ei. Contesa şi cu mine ne-am plăcut şi-atâta tot.

— V-aţi plăcut cu inima? întrebă Albert râzând.

— Nu, cu mintea, şi atât, răspunse Franz cu seriozitate.

— Şi cu ce ocazie?

— Cu ocazia unei plimbări la Coliseu, asemănătoare cu aceea pe care am făcut-o noi doi.

— Sub clar de lună?

— Da.

— Singuri?

— Aproape.

— Şi aţi vorbit despre...

— Despre morţi.

— Ah! strigă Albert, iată ceva într-adevăr foarte distractiv. Ei bine, eu unul îţi promit că, dacă o să am norocul să fiu însoţitorul frumoasei contese într-o asemenea plimbare, o să-i vorbesc despre vii.

— Şi o să greşeşti, probabil.

— Până atunci, mă duci să mă prezinţi, cum mi-ai făgăduit?

— De îndată ce se lasă cortina.

— Naiba să-l ia de primul act, că lung mai e!

— Ascultă finalul, e foarte frumos, iar Coselli îl cântă minunat.

— Da, dar ce de reluări!

— La Spech este aici cum nu se poate mai dramatică!

— Înţelegi că, după ce le-ai ascultat pe Sontag şi pe Malibran...

— Nu ţi se pare că interpretarea lui Moriani este nemaipomenită?

— Nu-mi plac bruneţii care cântă blond.

— Ei, dragul meu! zise Franz, întorcându-se către scenă, în vreme ce Albert continua să fixeze femeile cu lornionul. Pe cuvânt că eşti prea mofturos!

În sfârşit cortina căzu, spre marea satisfacţie a vicontelui de Morcerf, care îşi luă pălăria, îşi trecu repede mâna prin păr, îşi aranjă puţin cravata şi manşetele şi îl anunţă pe Franz că îl aştepta.

Cum, la rândul ei, contesa, pe care Franz o întrebă din ochi, îi dădu de înţeles printr-un semn că va fi bine-venit, Franz nu mai întârzie să-i răspundă nerăbdării lui Albert şi dădu ocol hemiciclului, însoţit de prietenul său, care profită de drum pentru a-şi îndrepta cutele pe care foielile de

dinainte i le-ar fi putut imprima gulerului cămăşii şi reverului hainei, după care ajunse la uşa lojei numărul patru, aceea pe care o ocupa contesa.

Numaidecât, tânărul care era aşezat alături de ea, pe scaunul din faţă, se ridică, cedându-şi locul, după obiceiul italian, nou-venitului, care trebuia să-l cedeze, la rândul său, dacă ar mai fi intrat vreun alt vizitator.

Franz i-l prezentă pe Albert contesei ca pe un tânăr francez dintre cei mai distinşi, atât prin poziţia socială, cât şi prin inteligenţa sa, ceea ce, de altfel, era foarte adevărat, căci la Paris şi în mediul în care trăia, Albert trecea drept un cavaler ireproşabil. Franz adăugă că, regretând că nu ştiuse să profite de timpul petrecut de contesă la Paris ca să-i fie prezentat, Albert îl însărcinase de a îndrepta această greşeală, misiune de care el se achita în acel moment, rugând-o pe contesă, pe lângă care ar fi avut nevoie el însuşi de o persoană care să-l introducă, să îi ierte indiscreţia.

Contesa răspunse printr-un încântător salut către Albert şi întinzându-i mâna lui Franz.

Albert, invitat de dânsa, ocupă scaunul din faţă, iar Franz se aşează pe rândul al doilea, din spatele contesei.

Albert găsise un excelent subiect de discuţie: Parisul. Îi vorbi contesei despre cunoştinţele lor comune. Franz pricepu că Albert îşi începuse cucerirea. Îl lăsă să se desfăşoare şi, cerându-i uriaşul binoclu, se apucă, la rândul său, să exploreze sala.

Singură, în rândul din faţă al unei loji, situată la al treilea nivel în faţa lor, era o femeie minunat de frumoasă, îmbrăcată într-un costum de grecoaică, pe care îl purta cu atâta naturaleţe încât era evident că era costumul ei obişnuit.

În spatele său, în umbră, se contura silueta unui bărbat căruia nu i se vedea chipul.

Franz întrerupse conversaţia dintre Albert şi contesă, întrebând-o pe aceasta din urmă dacă o cunoştea cumva pe acea frumoasă albaneză, demnă de a atrage atenţia nu doar bărbaţilor, dar şi a femeilor.

— Nu, răspunse ea. Tot ce ştiu este că se află la Roma de la începutul stagiunii, căci am văzut-o prima oară la deschiderea teatrului, tot acolo unde stă şi acum. De vreo lună nu lipseşte de la nici o reprezentaţie, venind când însoţită de bărbatul care este alături de ea în acest moment, când urmată, pur şi simplu, de un servitor negru.

— Cum vi se pare, contesă?

— Deosebit de frumoasă. Cam aşa trebuie să fi arătat Medora.

Franz şi contesa schimbară un surâs. Ea reîncepu să discute cu Albert, iar Franz o studie mai departe prin binoclu pe albaneză.

Cortina se ridică pentru balet. Era unul dintre acele valoroase balete italiene, puse în scenă de faimosul Henri, care dobândise în Italia, în calitate de coregraf, o reputaţie uriaşă, dar pe care, nefericitul, tocmai o pierduse în teatrul nautic. Un balet în care toată lumea, de la personajul principal până la cel din urmă figurant, ia o parte atât de activă la acţiune încât vezi o sută cincizeci de persoane care fac, în aceeaşi clipă, acelaşi gest şi ridică, împreună, acelaşi braţ sau acelaşi picior.

Baletul din seara aceea se numea *Poliska*.

Franz era mult prea preocupat de frumoasa lui grecoaică pentru a mai da vreo atenţie baletului, oricât de interesant ar fi fost. Cât despre ea, se vedea că-i plăcea spectacolul, plăcere care făcea un puternic contrast cu nepăsarea profundă a însoţitorului său, care, atât cât dură capodopera coregrafică, nu făcu nici un gest, părând că, în pofida vacarmului infernal pe care îl scoteau trompetele, talgerele şi chimvalele ca nişte pălării chinezeşti din orchestră, gusta din îngerească dulceaţă a unui somn liniştit şi radios.

În sfârşit, baletul se încheie, iar cortina căzu în mijlocul aplauzelor frenetice ale unui parter îmbătat de admiraţie.

Mulţumită acestui obicei de a întrerupe opera printr-un balet, antractele sunt foarte scurte în Italia, cântăreţii având timp destul să-şi tragă răsuflarea şi să-şi schimbe costumele, cât dansatorii îşi execută piruetele şi *entrechats*[60]*-urile.*

Uvertura actului al doilea începu. La primele sunete ale arcuşurilor, Franz îl văzu pe spectatorul adormit ridicându-se încet şi apropiindu-se de grecoaică. Femeia se întoarse pentru a-i spune câteva cuvinte, după care îşi sprijini din nou cotul de balustrada lojei.

Chipul interlocutorului său rămăsese mai departe în umbră, iar Franz nu-i putu desluşi nici o trăsătură.

Cortina se ridică, iar atenţia lui Franz fu în mod necesar atrasă de interpreţi şi, prin urmare, ochii săi părăsiră, pentru o clipă, loja frumoasei grecoaice, ca să se îndrepte către scenă.

Actul începe, cum se ştie, printr-un duet al visului: Parisina, culcată, lasă să-i scape în faţa lui Azzo taina iubirii sale pentru Ugo. Soţul trădat trece prin toate chinurile geloziei, până când, convins că soţia lui îi este necredincioasă, o trezeşte ca s-o anunţe că se va răzbuna curând.

Acest duet este unul dintre cele mai frumoase, cele mai expresive şi cele mai emoţionante care au ieşit vreodată din pana fecundă a lui Donizetti. Franz îl asculta pentru a treia oară şi, cu toate că nu trecea drept un meloman înrăit, produse asupra lui un efect profund. Prin urmare, tocmai voia să-şi unească aplauzele cu cele ale sălii, când mâinile sale, gata să se atingă, rămaseră în aer, iar strigătul de bravo care dădea să-i iasă din piept i se stinse pe buze.

Bărbatul din lojă se ridicase în picioare şi, capul aflându-i-se acum în plină lumină, Franz îl recunoscuse pe misteriosul locuitor de pe Insula Monte-Cristo, acelaşi căruia, în ajun, i se păruse că-i recunoaşte talia şi vocea în ruinele de la Coliseu.

Nu mai încăpea îndoială, ciudatul călător locuia la Roma.

Cu siguranţă că expresia de pe chipul lui Franz era în concordanţă cu tulburarea pe care această apariţie i-o stârnise în minte, căci contesa îl privi, izbucni în râs şi îl întrebă ce-a păţit.

— Doamnă contesă, răspunse Franz, v-am întrebat, adineauri, dacă o cunoaşteţi pe femeia albaneză. Acum o să vă întreb dacă îl cunoaşteţi pe soţul ei.

— Nu mai mult decât pe ea, răspunse contesa.

— Nu l-aţi remarcat?

— Iată o întrebare tipic franţuzească! Ştiţi bine că, pentru noi, italiencele, nu există alt bărbat pe lume decât acela pe care îl iubim!

— Adevărat, răspunse Franz.

— În orice caz, continuă ea, ducându-şi binoclul lui Albert la ochi şi îndreptându-l către lojă, trebuie să fie un proaspăt deshumat, vreun răposat ieşit din mormânt cu acordul groparului, căci mi se pare îngrozitor de palid.

— Întotdeauna este aşa, răspunse Franz.

— Înseamnă că dumneata îl cunoşti? se miră contesa. Atunci, te întreb eu pe dumneata cine este.

— Cred că l-am mai întâlnit şi mi se pare că-l recunosc.

— Într-adevăr, zise ea, făcând o mişcare din frumoşii săi umeri ca şi când un fior rece îi trecea prin vene, pot să înţeleg că, dacă o dată ai văzut un astfel de om, nu-l mai uiţi niciodată.

Efectul pe care îl simţise Franz nu era, aşadar, o năzărire de-a lui, de vreme ce şi o altă persoană îl resimţea la fel.

— Ei bine, o întrebă Franz pe contesă, după ce ea ţinu să îl mai privească o dată prin binoclu. Ce părere aveţi despre omul acesta?

— Mi se pare a fi Lordul Ruthwen în carne şi oase.

Într-adevăr, această nouă evocare din Byron îl surprinse pe Franz. Dacă era cineva în stare să te facă să crezi în existenţa vampirilor, de bună seamă că străinul era acela.

— Trebuie să aflu cine este, zise Franz ridicându-se.

— Oh, nu! strigă contesa. Nu, nu mă părăsi, mă bizui pe dumneata să mă conduci acasă şi nu-ţi dau voie să pleci.

— Cum aşa? îi zise Franz, aplecându-se şi vorbindu-i la ureche. Chiar vă este frică?

— Ascultă, răspunse ea, Byron mi-a jurat că el unul crede în vampiri, mi-a spus că i-a văzut, mi-a descris chipul lor... Ei bine, este întocmai aşa: părul acesta negru, ochii aceştia aprinşi de un foc straniu, paloarea aceasta cadaverică şi, apoi, uită-te că nici nu se află cu o femeie ca toate femeile, ci cu o străină... o grecoaică, o schismatică... fără îndoială, tot o vrăjitoare ca şi el. Te rog, nu te duce acolo! Mâine, n-ai decât să-l cauţi cât ai să crezi de cuviinţă, dar astăzi îţi spun răspicat că te opresc lângă mine.

Franz stărui.

— Uite ce e, zise ea ridicându-se, eu am plecat, nu pot rămâne până la sfârşitul spectacolului, mă aşteaptă nişte invitaţi acasă. Vei fi oare atât de puţin politicos ca să refuzi să mă conduci?

Ce altceva ar mai fi putut face un bărbat decât să-şi ia pălăria, să deschidă uşa lojii şi să-i ofere braţul contesei.

Ceea ce făcu şi Franz.

Contesa era într-adevăr foarte tulburată. Nici Franz însuşi nu reuşea să scape de un soi de teamă superstiţioasă, cu atât mai de înţeles cu cât, ceea ce la contesă nu era decât produsul unei reacţii instinctive, la el era amintirea unui fapt trăit.

Franz simţi, la urcarea în trăsură, că mâna contesei tremura.

O conduse până acasă la ea. Nu avea nici un invitat, nu era aşteptată de nimeni. O dojeni pentru minciună.

— Pe cuvântul meu, îi zise ea, nu mă simt prea bine şi am nevoie să fiu singură. Vederea acelui om m-a răvăşit grozav.

Franz încercă să râdă.

— Nu râde! îl opri ea. De altfel, nici n-ai chef să râzi. Acum, făgăduieşte-mi un lucru.

— Ce anume?

— Jură-mi!

— Vă jur tot ce vreţi, mai puţin că o să renunţ să descopăr cine este acest om. Am nişte motive ale mele, pe care nu vi le pot dezvălui, ca să-mi doresc să ştiu cine este, de unde vine şi încotro se duce.

— De unde vine n-am idee. Dar unde se duce pot să-ţi spun eu: se duce în iad, fără nici o îndoială.

— Să revenim la făgăduiala pe care voiaţi să v-o fac, contesă, zise Franz.

— Ah, uite! Să te întorci direct la hotelul dumitale şi să nu încerci să te întâlneşti cu el în seara aceasta. Există unele afinităţi între persoanele pe care le părăsim şi persoanele pe care le întâlnim. Nu servi drept punte de legătură între omul acesta şi mine. Mâine, poţi să alergi după el cât oi vrea, dar mie nu mi-l prezenta niciodată, dacă nu vrei să mă faci să mor de frică. Şi cu asta, noapte bună! Încearcă să dormi. Eu una sunt sigură că n-o să dorm!

Şi, după aceste cuvinte, contesa se despărţi de Franz, lăsându-l nedumerit, fără să-şi dea seama dacă se amuzase pe socoteala lui sau dacă simţise într-adevăr frica pe care şi-o exprimase.

Întorcându-se la hotel, Franz îl găsi pe Albert în halat şi în pantaloni de casă, tolănit cu voluptate într-un fotoliu şi fumându-şi ţigara.

— Ah, tu erai! îi zise el. Pe legea mea, te aşteptam abia mâine.

— Dragul meu Albert, răspunse Franz, sunt bucuros că-mi dai ocazia să-ţi spun, o dată pentru totdeauna, că ai cea mai greşită părere despre femeile din Italia. Aş fi zis că dezamăgirile tale amoroase ar fi trebuit să ţi-o schimbe până acum.

— Ce să-i faci! Diavoliţele astea de femei, să nu mai înţelegi nimic, nu alta! Îţi întind mâna, ţi-o strâng, îţi vorbesc cu glas şoptit, te roagă să le conduci acasă — păi, cu numai un sfert din purtările astea, o pariziancă şi-ar pierde reputaţia!

— Ei, tocmai de aceea! Pentru că nu au nimic de ascuns, pentru că trăiesc în plin soare, tocmai de aceea femeile se poartă cu atât de puţină prefăcătorie pe frumoasele meleaguri unde răsună si-ul, cum zice Dante. De altfel, ai putut vedea şi tu că doamnei contese îi era într-adevăr frică.

— Frică de ce? De domnul acela onorabil, care stătea în faţa noastră, cu grecoaica aceea drăguţă? Eu am vrut să rămân cu inima împăcată în ceea ce îi priveşte, aşa că le-am ieşit în cale, pe culoar. Nu ştiu de unde naiba vi s-au năzărit vouă toate ideile voastre cu lumea cealaltă! El este un bărbat foarte frumos, foarte bine pus la punct şi care, după toate aparenţele, îşi comandă

hainele din Franţa, de la Blin sau de la Humann. E puţin cam palid, recunosc, dar ştii bine că paloarea este semnul distincţiei.

Franz zâmbi, căci Albert făcea mare caz de paloarea lui.

— Şi eu, îi zise Franz, sunt convins că ideile contesei despre acest om sunt lipsite de orice temei. A vorbit cumva în apropierea ta, adică l-ai auzit rostind nişte cuvinte?

— A vorbit, dar în greaca modernă. Am recunoscut limba după câteva cuvinte stâlcite din greaca veche. Trebuie să-ţi spun, dragul meu, că la colegiu eram foarte tare la greacă.

— Aşadar, vorbea în greaca modernă?

— Probabil.

— Nu încape îndoială că el este, murmură Franz.

— Ce spui?...

— Nimic. Ce făceai aici?

— Îţi pregăteam o surpriză.

— Care?

— Mai ştii că este cu neputinţă să îţi procuri o caleaşcă?

— Desigur, de vreme ce noi am făcut tot ce era omeneşte posibil pentru asta şi degeaba!

— Ei bine, mi-a venit o idee minunată!

Franz se uită la Albert ca la un om în a cărui imaginaţie nu avea mare încredere.

— Dragul meu, zise Albert, m-ai onorat cu o privire pentru care ai merita din plin să-ţi cer socoteală.

— Sunt gata să-ţi dau satisfacţie, dragă prietene, dacă ideea este atât de ingenioasă precum zici.

— Ascultă!

— Ascult!

— Nu există vreun mijloc de a găsi o caleaşcă, aşa-i?

— Nu există.

— Nici cai?

— Nici.

— Dar se poate găsi o căruţă?

— Poate.

— Şi o pereche de boi?

— Probabil.

— Ei bine, dragul meu, iată soluţia noastră! O să decorez căruţa, o să ne costumăm în secerători napolitani şi o să reprezentăm pe viu magnificul tablou al lui Leopold Robert. Dacă, pentru o mai mare asemănare, contesa ar vrea să îmbrace costumul unei ţărănci din Pozzuoli sau din Sorrento, asta ne-ar completa mascarada, iar ea este destul de frumoasă ca să treacă drept originalul *Madonei cu pruncul*.

— Bineînţeles! strigă Franz. De data aceasta aveţi dreptate, domnule Albert, iată o idee într-adevăr fericită.

— Şi întru totul naţională, reînnoită de regi trândavi, dragul meu, nimic altceva! Ah! Domnilor romani, credeaţi că o să alergăm pe jos pe străzile voastre, ca nişte *lazzaroni*[61], şi asta pentru că duceţi voi lipsă de caleşti şi de cai! Ei bine, o să-i inventăm!

— Şi i-ai mai împărtăşit cuiva ideea asta strălucită?

— Hotelierului nostru. Când m-am întors, l-am adus cu mine sus şi i-am explicat la ce m-am gândit. M-a asigurat că nimic nu-i mai uşor. Voiam să cer să se aurească şi coarnele boilor, dar mi-a spus că asta ar lua trei zile, aşadar, va trebui să ne lipsim de acest amănunt inutil.

— Şi unde este?

— Cine?

— Hotelierul nostru.

— În căutarea celor trebuincioase. Mâine va fi poate prea târziu.

— Adică o să ne dea răspunsul chiar în seara aceasta?

— Pe el îl aştept.

În clipa aceea, uşa se deschise şi jupânul Pastrini vârî capul înăuntru.

— *Permesso?*[62] întrebă el.

— Bineînţeles că se poate! strigă Franz.

— Ei, întrebă Albert, ne-ai găsit căruţa şi boii, aşa cum ţi-am cerut?

— Am găsit ceva mai bun decât atât, răspunse el, părând pe deplin mulţumit de sine.

— Ah, draga mea gazdă, ia seama! zise Albert. Mai binele este opusul binelui.

— Excelenţele Voastre să se bizuie pe mine! zise jupânul Pastrini, pe un ton de om destoinic.

— Dar, în sfârşit, despre ce e vorba? întrebă Franz, la rândul său.

— Ştiţi dumneavoastră, zise hotelierul, că domnul conte de Monte-Cristo locuieşte la acelaşi etaj cu domniile voastre?

— Cred şi eu că ştim, zise Albert, căci mulţumită lui suntem cazaţi noi ca doi studenţi de pe strada Cum–o–da–Domnu’!

— Ei bine, el ştie că vă aflaţi în încurcătură şi vă oferă două locuri în trăsura sa şi două locuri la ferestrele sale de la palatul Rospoli.

Albert şi Franz se uitară unul la altul.

— Dar, întrebă Albert, se cuvine oare să acceptăm oferta acestui străin, a unui om pe care nu-l cunoaştem?

— Cine este acest conte de Monte-Cristo? îl întrebă Franz pe hotelier.

— Un foarte mare senior sicilian sau maltez, nu ştiu precis, dar ştiu că e nobil ca un Borghese şi bogat ca o mină de aur.

— Mie mi se pare, îi zise Franz lui Albert, că, dacă acest om ar fi fost de aşa nişte bune maniere, cum spune gazda noastră, ar fi trebuit să ne trimită invitaţia într-alt fel, fie scriindu-ne, fie...

În clipa aceea, cineva bătu la uşă.

— Intră! strigă Franz.

Un servitor, îmbrăcat într-o livrea de o eleganţă desăvârşită, îşi făcu apariţia în prag.

— Din partea contelui de Monte-Cristo, pentru domnul Franz d’Épinay şi pentru domnul viconte Albert de Morcerf! zise el.

Şi îi întinse hotelierului două cărţi de vizită, pe care acesta le dădu mai departe tinerilor.

— Domnul conte de Monte-Cristo, continuă servitorul, le cere acestor domni îngăduinţa de a se prezenta ca vecin, mâine dimineaţă, la domniile lor. Are onoarea de a-i întreba pe aceşti domni la ce oră ar putea fi vizitaţi.

— Pe legea mea, îi zise Albert lui Franz, nu i se poate reproşa nimic, iată, a făcut tot ce se cuvine.

— Spune-i contelui, răspunse Franz, că noi suntem cei care o să avem onoarea să-l vizităm.

Servitorul se retrase.

— Iată ce înseamnă să te întreci în eleganţă, zise Albert. Haide, în mod hotărât, aveai dreptate, jupâne Pastrini, este un domn într-adevăr foarte manierat contele dumitale de Monte-Cristo.

— Atunci, îi primiţi invitaţia? întrebă hotelierul.

— Pe legea mea, da! răspunse Albert. Totuşi, mărturisesc că regret căruţa noastră şi secerătorii. Şi, dacă n-ar fi fost vorba de fereastra de la palatul Rospoli, care să compenseze ceea ce pierdem, cred că m-aş fi întors la planul meu dintâi. Tu ce zici, Franz?

— Zic că şi pe mine tot ferestrele de la palatul Rospoli m-au convins, îi răspunse Franz lui Albert.

Într-adevăr, această invitaţie pentru două locuri la una dintre ferestrele palatului Rospoli îi amintise lui Franz de discuţia pe care o auzise în ruinele Coliseului, dintre necunoscutul său şi transteverin, discuţie în care omul cu mantie îşi luase angajamentul să obţină iertarea condamnatului. Or, dacă omul cu mantie era, după cum totul îl conducea pe Franz să creadă, acelaşi a cărui apariţie în sala Teatrului Argentina îl preocupase atât de mult, avea să-l reîntâlnească, fără îndoială, şi atunci nimic nu avea să-l mai împiedice să-şi satisfacă interesul şi curiozitatea faţă de persoana lui.

Franz petrecu o parte din noapte meditând la cele două apariţii ale necunoscutului şi dorindu-şi să vină mai repede ziua următoare. Desigur, a doua zi, totul avea să se lămurească şi, de data aceasta, cel puţin dacă amfitrionul său de pe Monte-Cristo nu avea cumva inelul lui Gyges[63] şi, mulţumită acestui inel, capacitatea de a deveni nevăzut, era evident că nu avea să îi mai scape. De aceea, Franz fu în picioare înainte de opt dimineaţa.

Cât despre Albert, cum nu avea aceleaşi motive ca Franz de a fi matinal, dormea încă buştean.

Franz îl chemă pe hotelier, care se prezentă cu slugărnicia sa obişnuită.

— Jupâne Pastrini, îi zise el, nu trebuie să fie astăzi o execuţie?

— Ba da, Excelenţă, dar, dacă mă întrebaţi despre asta ca să faceţi rost de o fereastră, vă pot spune că aţi întârziat foarte mult.

— Nu, nu de asta, continuă Franz. De altfel, dacă ţineam neapărat să văd acest spectacol, aş fi găsit un loc, cred, pe Monte Pincio.

— Oh! Presupun că Excelenţa Voastră n-ar vrea să se compromită, amestecându-se cu toate canaliile, pentru care locul acela este, într-o oarecare măsură, amfiteatrul lor natural.

— Este foarte probabil că n-o să mă duc, zise Franz. Dar aş dori să aflu câteva amănunte.

— Care?

— Aş vrea să ştiu numărul condamnaţilor, numele lor şi ce fel de supliciu îi aşteaptă.

— Asta pică de minune, Excelenţă! Tocmai mi s-au adus *tavolettele*.

— Ce sunt *tavolettele* astea?

— *Tavolettele* sunt nişte tăbliţe de lemn, care se agaţă la fiecare colţ de stradă din oraş, în ajunul execuţiilor, şi pe care se lipesc numele

condamnaţilor, pricina condamnării lor şi modul în care vor fi executaţi. Anunţul acesta are scopul de a-i invita pe credincioşi să se roage la Dumnezeu să le dea vinovaţilor o sinceră căinţă.

— Şi dumitale ţi se aduc aceste *tavolette* ca să-ţi alături rugăciunile la cele ale credincioşilor? întrebă Franz, cu aerul că se îndoieşte.

— Nu, Excelenţă. M-am înţeles eu cu omul care lipeşte afişele şi mi le aduce la fel cum îmi aduce afişele de teatru, pentru ca, dacă vreunul dintre oaspeţii hotelului meu ar dori să asiste la execuţie, să fie informat.

— Ah! strigă Franz. Iată o atenţie deosebit de delicată!

— Oh! făcu jupânul Pastrini, zâmbind. Mă pot lăuda că fac tot ce îmi stă în puteri ca să le satisfac dorinţele nobililor străini care mă onorează cu încrederea dumnealor.

— Asta văd şi eu, draga mea gazdă! Şi le-o voi repeta tuturor celor care vor dori să mă asculte, fii foarte sigur. Până atunci, aş vrea să citesc şi eu una dintre aceste *tavolette*.

— Nimic mai simplu, zise hotelierul, deschizând uşa. Am pus una chiar aici, la etaj.

Ieşi, desprinse *tavoletta* din perete şi i-o aduse lui Franz.

Iată traducerea, cuvânt cu cuvânt, a afişului patibular.

„Se dă de ştire tuturor că marţi, 22 februarie, în prima zi de carnaval, prin sentinţa tribunalului de la Rota, vor fi executaţi, în piaţa del Popolo, numitul Andrea Rondolo, vinovat de asasinat împotriva preaonorabilei şi foarte venerabilei persoane a lui don Cesare Torlini, canonic al bisericii San Giovanni di Laterano, şi numitul Peppino, zis *Rocca Priori*, găsit vinovat de complicitate cu odiosul bandit Luigi Vampa şi oamenii din banda sa.

Primul va fi *mazzolato*.

Şi al doilea, *decapitato*.

Inimile miloase sunt rugate să-i ceară lui Dumnezeu o căinţă sinceră pentru aceşti doi nefericiţi condamnaţi.”

Era întocmai ceea ce auzise şi Franz cu două zile înainte, în ruinele de la Coliseu. Nu se schimbase nimic din program: numele condamnaţilor, pricina osândei lor şi genul execuţiei erau întru totul aceleaşi.

Astfel după toate aparenţele, transteverinul nu era altul decât banditul Luigi Vampa, iar omul cu mantia, Sindbad Marinarul, care, la Roma ca şi la Porto-Vecchio şi la Tunis, îşi continua expediţiile sale filantropice.

Cu toate acestea, timpul trecea, bătuse de nouă, iar Franz tocmai voia să se ducă să-l trezească pe Albert, când, spre marea lui mirare, îl văzu pe

acesta ieşind din camera lui, gata îmbrăcat de plimbare. Se gândise tot timpul doar la carnaval şi asta îl trezise mai devreme decât ar fi bănuit prietenul său.

— Ei bine, zise Franz către gazda lor, acum că suntem amândoi gata, crezi dumneata, dragă jupâne Pastrini, că ne-am putea prezenta la contele de Monte-Cristo?

— Oh, bineînţeles! răspunse el. Contele de Monte-Cristo are obiceiul să fie foarte matinal şi sunt sigur că s-a sculat de mai bine de două ore.

— Aşadar, crezi că nu-l vom deranja, dacă ne vom prezenta la el chiar acum?

— Deloc.

— În acest caz, Albert, dacă eşti gata...

— Foarte gata, zise Albert.

— Hai să-i mulţumim vecinului nostru pentru amabilitatea sa!

— Hai!

Franz şi Albert nu aveau decât de traversat palierul, iar hotelierul le-o luă înainte, sunând la uşă pentru ei. Un servitor veni să deschidă.

— *I Signori Francesi*[64], spuse hotelierul.

Servitorul se înclină şi le făcu semn să intre.

Străbătură două camere mobilate cu un lux pe care n-ar fi crezut că-l vor găsi în hotelul jupânului Pastrini şi ajunseră, în sfârşit, într-un salon de-o eleganţă desăvârşită. Un covor turcesc era aşternut pe parchet, iar mobilele cele mai confortabile îmbiau cu pernuţele lor umflate şi rezemătorile lăsate pe spate. Minunate tablouri semnate de maeştri, printre care se amestecau trofee de arme superbe, atârnau de pereţi şi bogate draperii fluturau în faţa uşilor.

— Dacă Excelenţele Lor binevoiesc să ia loc, mă duc să-l anunţ pe domnul conte.

Şi se făcu nevăzut printr-una din uşi.

În momentul în care această uşă se deschise, sunetele unei guzle ajunseră până la cei doi prieteni, dar se stinseră îndată. Uşa, închisă aproape în acelaşi timp în care se deschisese, nu lăsase să pătrundă în salon decât o suflare de armonie, ca să zicem aşa.

Franz şi Albert schimbară o privire între ei şi îşi reîntoarseră ochii la mobile, la tablouri şi la arme. Totul, la această a doua vedere, li se păru mai strălucitor decât prima oară.

— Ei bine, îl întrebă Franz pe prietenul său, ce zici de asta?

— Pe legea mea, dragul meu, zic că aş crede că vecinul nostru este vreun agent de schimb care a speculat căderea acţiunilor fondurilor spaniole sau vreun prinţ care călătoreşte incognito.

— Sst! îl întrerupse Franz. Asta o să vedem de îndată, căci uite că vine!

Într-adevăr, vizitatorii auziră scârţâitul balamalelor unei uşi deschizându-se şi, aproape în acelaşi moment, draperia, ridicându-se, permise intrarea proprietarului tuturor acestor bogăţii.

Albert făcu vreo câţiva paşi înainte, dar Franz rămase pironit locului.

Cel care tocmai intrase nu era altul decât omul cu mantie de la Coliseu, necunoscutul din lojă, misteriosul său amfitrion de pe Insula Monte-Cristo.

---

58 Desigur, bineînţeles.

59 Gaetano Donizetti (1797–1848), compozitor italian, autor al mai multor opere lirice.

60 Figură clasică de dans, constând într-un salt şi o mişcare rapidă de forfecare în aer cu picioarele întinse.

61 Coate-goale, calici, sărăntoci (în dialect napolitan, în original)

62 Permiteţi? Se poate? (în limba italiană, în original).

63 Regele Lydiei (644 î.Hr.). Legenda îi atribuie un inel care îl făcea invizibil.

64 Domnii francezi (în limba italiană, în original).

XXXV Mazzolata

— Domnilor, zise intrând contele de Monte-Cristo, primiţi, vă rog, toate scuzele mele pentru faptul că v-am lăsat să veniţi dumneavoastră primii, dar m-am temut că, dacă m-aş fi prezentat eu mai devreme la dumneavoastră, aş fi putut pica într-un moment nepotrivit. De altfel, mi-aţi transmis că o să veniţi dumneavoastră, aşa că v-am aşteptat.

— Trebuie să vă spunem, Franz şi cu mine, că vă mulţumim de mii de ori, domnule conte, zise Albert. Ne scoateţi, pe drept cuvânt, dintr-o mare încurcătură. Eram pe cale să născocim cele mai fantastice vehicule, în clipa în care a sosit preaîndatoritoarea dumneavoastră invitaţie.

— Oh! Domnilor... răspunse contele, făcând un semn către cei doi tineri să ia loc pe un divan. Este numai vina netotului de Pastrini, dacă v-am lăsat atâta timp în nesiguranţă. Nu mi-a suflat nici un cuvânt despre încurcătura în care vă aflaţi, mie, care, singur şi izolat cum sunt aici, abia aşteptam un prilej de a face cunoştinţă cu vecinii mei. Din momentul în care am aflat că vă puteam fi de folos la ceva, aţi văzut cu ce grăbire m-am agăţat de acest prilej, ca să vă prezint complimentele mele.

Cei doi tineri se înclinară. Franz nu găsise nici un cuvânt de spus. Nu luase încă nici o hotărâre şi, cum nimic nu trăda la conte intenţia de a-l recunoaşte sau dorinţa de a fi recunoscut de el, nu ştia dacă trebuia, printr-o aluzie oarecare, să amintească de trecut sau să lase timpul să-i ofere noi dovezi viitoare. De altfel, convins că el era cel ce fusese în lojă în ajun, nu putea răspunde la fel de hotărât la întrebarea dacă tot el fusese şi cel care, cu două seri mai înainte, se aflase la Coliseu. Îşi zise, aşadar, să lase lucrurile să meargă, fără a deschide direct subiectul în faţa contelui. În plus, avea acum şi un avantaj asupra lui, căci îi cunoştea secretul, câtă vreme contele, dimpotrivă, nu putea avea nici o putere asupra Franz, care nu avea nimic de ascuns.

Cu toate acestea, se hotărî să îndrepte discuţia asupra unui subiect care ar fi putut, între timp, să îi mai lămurească vreo câteva dintre chestiunile încă neclare.

— Domnule conte, îi zise el, ne-aţi oferit nişte locuri în trăsura dumneavoastră şi nişte locuri la ferestrele dumneavoastră de la palatul Rospoli. Acum, ne-aţi putea spune şi nouă cum am putea să ne facem rost

de un posto oarecare, cum se spune în Italia, care să dea în piaţa del Popolo?

— Ah, da, adevărat, zise contele cu un aer distrat şi privindu-l pe Morcerf cu o atenţie susţinută. Nu o să aibă loc, în piaţa del Popolo, ceva de soiul unei execuţii?

— Ba da, răspunse Franz, văzând că interlocutorul lui venea de bunăvoie la subiectul spre care voise să-l atragă.

— Numai puţin, numai puţin, cred că i-am poruncit, ieri, intendentului meu să se ocupe de lucrul acesta. Poate că o să reuşesc să vă mai fac un mic serviciu.

Întinse mâna către cordonul unei sonerii, de care trase de trei ori.

— V-aţi bătut vreodată capul, îi zise el lui Franz, cu modul de folosire a timpului şi cu mijlocul de a reduce numărul de du-te-vino al servitorilor? Eu unul am făcut un experiment: dacă sun o dată, este pentru valetul meu de cameră; dacă sun de două ori, este pentru bucătar, iar de trei ori, pentru intendent. În felul acesta, nu risipesc nici un minut, nici un cuvânt. Iată, a venit chiar cel de care aveam nevoie!

Văzură atunci intrând un bărbat de vreo patruzeci şi cinci sau cincizeci de ani, care lui Franz i se păru că seamănă, ca două picături de apă, cu contrabandistul care îl condusese până la grotă, dar care nu se trădă prin nimic că l-ar fi recunoscut. Pricepu atunci că aşa îi fusese ordonat.

— Domnule Bertuccio, zise contele, te-ai ocupat, cum ţi-am poruncit ieri, să-mi faci rost de o fereastră care să dea în piaţa del Popolo?

— Da, Excelenţă, răspunse intendentul, dar a fost foarte târziu.

— Cum? exclamă contele încruntând din sprâncene. Nu ţi-am spus că voiam să am o fereastră?

— Şi Excelenţa Voastră are una, de bună seamă, pe aceea care fusese închiriată prinţului Lobaniev, însă am fost silit să plătesc o sută...

— Bine, bine, domnule Bertuccio, scuteşte-i pe domnii de toate amănuntele acestea gospodăreşti. Ai obţinut fereastra, e tot ce trebuia să faci. Să-i spui vizitiului adresa casei şi să rămâi pe scară, ca ne conduci. Ajunge, du-te!

Intendentul salută şi făcu un pas către ieşire.

— Ah! îl opri contele. Fă-mi plăcerea şi întreabă-l pe Pastrini dacă a primit *tavoletta* şi dacă vrea să-mi trimită programul execuţiilor.

— Nu este nevoie, zise Franz, scoţându-şi carneţelul din buzunar. Am avut tăbliţele cu pricina sub ochi, le-am copiat şi iată-le!

— Bine. Atunci, domnule Bertuccio, poţi să te retragi, nu mai am nevoie de dumneata. Să fim anunţaţi doar când o să fie gata masa. Nădăjduiesc că domnii, continuă el întorcându-se către cei doi prieteni, îmi vor face onoarea să ia masa împreună cu mine?

— Dar, pe cuvânt, domnule conte, zise Albert, ar însemna să abuzăm.

— Nu, dimpotrivă, îmi faceţi o mare plăcere. O să-mi întoarceţi toate serviciile acestea, într-o bună zi, la Paris, unul sau altul şi probabil amândoi. Domnule Bertuccio, ai grijă să se aşeze trei tacâmuri.

Contele luă carneţelul din mâna lui Franz.

— Spuneam, aşadar, continuă el pe un ton de parcă ar fi citit *Petites Affiches*, că „vor fi executaţi, astăzi, 22 februarie, numitul Andrea Rondolo, vinovat de asasinat împotriva preaonorabilei şi foarte venerabilei persoane a lui don Cesare Torlini, canonic al bisericii San Giovanni di Laterano, şi numitul Peppino, zis *Rocca Priori*, găsit vinovat de complicitate cu odiosul bandit Luigi Vampa şi oamenii din tagma sa”... Hm! „Primul va fi *mazzolato*, al doilea, *decapitato*.” Da, într-adevăr, reluă contele, aşa trebuia iniţial să se petreacă lucrurile, dar cred că, de ieri, a intervenit o oarecare schimbare în ordinea şi desfăşurarea evenimentului.

— Aş! făcu Franz.

— Da, ieri, la cardinalul Rospigliosi, unde mi-am petrecut seara, era vorba despre ceva de soiul unei amânări de pedeapsă acordate unuia dintre condamnaţi.

— Lui Andrea Rondolo? întrebă Franz.

— Nu, răspunse nepăsător contele, celuilalt... (aruncă o privire către carneţel, ca pentru a-şi reaminti numele) „lui Peppino, zis *Rocca Priori*”. Asta vă privează de o ghilotinare, dar vă rămâne *mazzolata*, care este o execuţie foarte interesantă, când o vezi pentru prima oară, ba chiar şi pentru a doua oară. În schimb, cealaltă, pe care de altfel sunt sigur că o cunoaşteţi, este prea simplă, prea monotonă, nu are nimic neaşteptat. *Mandaïa*[65] nu se înşală, nu tremură, nu greşeşte lovitura, nu se reia de treizeci de ori, ca soldatul care i-a tăiat capul contelui de Chalais şi căruia, de altfel, Richelieu i-o recomandase pe victimă. Ah, poftim! adăugă contele pe un ton de dispreţ. Nu-mi vorbiţi despre europeni şi despre execuţii! Nu înţeleg mai nimic din ele şi sunt cu adevărat în faza de copilărie sau, mai curând, de senilitate a cruzimii.

— Într-adevăr, domnule conte, răspunse Franz, s-ar zice că aţi făcut un studiu comparativ al execuţiilor la diferitele popoare ale lumii.

— Sunt puţine cele pe care nu le-am văzut, răspunse contele cu răceală.

— Şi aţi găsit plăcut să asistaţi la asemenea spectacole oribile?

— Primul sentiment a fost repulsia, al doilea, indiferenţa, iar al treilea, curiozitatea.

— Curiozitatea! Cuvântul este cumplit, vă daţi seama?

— De ce? Nu există în viaţă decât o singură preocupare gravă, şi aceea este moartea. Ei bine, nu este curios să studiezi în câte moduri diferite poate ieşi sufletul din corp şi cum, după caracterele, temperamentele şi chiar moravurile ţării, suportă indivizii această supremă trecere a fiinţei în neant? În ceea ce mă priveşte, vă răspund în felul următor: cu câţi ai văzut mai mulţi murind, cu atât devine mai uşor pentru tine să mori. Astfel, după părerea mea, moartea poate că este un supliciu, dar nu este o ispăşire.

— Nu vă înţeleg prea bine, zise Franz. Explicaţi-mi, căci n-am cuvinte să vă spun cât de tare îmi stârneşte interesul ceea ce-mi spuneţi acum.

— Ascultaţi, zise contele, şi obrazul său se împânzi de fiere, la fel cum faţa altuia s-ar fi colorat de sânge. Dacă un om i-ar face să piară, în chinuri nemaiauzite şi în suferinţe neîntrerupte, pe tatăl dumneavoastră, pe mama dumneavoastră, pe iubita dumneavoastră, mă rog, pe una dintre acele fiinţe care, atunci când vă sunt smulse din inimă, vă lasă înăuntru un gol veşnic şi o rană de-a pururi sângerândă, credeţi că această despăgubire pe care v-o acordă societatea este suficientă, doar pentru că tăişul ghilotinei trece printre baza occipitalului şi muşchii trapezi ai ucigaşului şi pentru că acela care v-a făcut să simţiţi ani de-a rândul o suferinţă morală îndură, şi el, câteva secunde de durere fizică?

— Da, ştiu, răspunse Franz. Justiţia omenească este neîndestulătoare în materie de consolare. Ea poate vărsa sânge în schimbul sângelui vărsat, atâta tot. Dar şi noi trebuie să-i cerem să facă doar ceea ce îi stă în puteri, nu altceva.

— Ba eu aş continua şi v-aş supune atenţiei un caz concret, urmă contele, cel în care societatea, lovită prin moartea unui individ de la temelia edificiului său, răzbună moartea prin moarte. Dar oare nu există milioane de dureri în ghearele cărora măruntaiele omului pot fi sfâşiate, fără ca societatea să se ocupe nici o clipă de el, fără ca ea să-i ofere nici măcar mijlocul insuficient de răzbunare despre care vorbeam mai înainte? Nu există oare crime pentru care tragerea în ţeapă de la turci, adăparea silită de la persani, răsucirea nervilor de la irochezi ar însemna suplicii încă prea

blânde şi pe care, totuşi, societatea nepăsătoare le lasă nepedepsite?... Răspundeţi, nu există astfel de crime?

— Ba da, răspunse Franz, şi tocmai pentru a le pedepsi pe acestea este tolerat duelul.

— Ah, duelul! strigă contele. Amuzantă metodă, pe sufletul meu, de a ajunge la ţintă, când ţinta este răzbunarea! Un om v-a răpit iubita, un om v-a sedus soţia, un om v-a dezonorat fiica. Dintr-o viaţă întreagă, care avea dreptul să aştepte de la Dumnezeu partea sa de fericire, aceea pe care El i-a făgăduit-o fiecărei fiinţe omeneşti când a creat-o, omul acela a făcut o existenţă de durere, de mizerie sau de infamie. Şi vă credeţi răzbunat pentru că acestui om, care v-a zvârlit agonia în minte şi disperarea în inimă, i-aţi dat o lovitură de spadă în piept sau i-aţi vârât un glonţ în cap? Haida-de! Fără a mai pune la socoteală că, adeseori, el este cel care iese învingător din luptă, spălat de păcate în ochii lumii şi întru câtva iertat şi de Dumnezeu. Nu, nu, continuă contele, dacă ar trebui vreodată să mă răzbun, nu aşa m-aş răzbuna eu.

— Adică nu sunteţi de acord cu duelul? Adică dumneavoastră nu v-aţi bate în duel? întrebă, la rândul său Albert, uimit să audă o atât de stranie teorie.

— Oh, ba da! zise contele. Hai să ne înţelegem: m-aş bate în duel pentru orice fleac, pentru o insultă, pentru o ocară, pentru o palmă — şi asta cu atât mai multă nepăsare cu cât, mulţumită îndemânării pe care am dobândit-o în toate exerciţiile corpului şi mulţumită îndelungatei obişnuinţe cu primejdia, pe care am căpătat-o, aş fi aproape sigur că mi-aş ucide adversarul. Oh, ba da! M-aş bate în duel pentru toate acestea! Dar, pentru o durere lentă, profundă, nemărginită, veşnică, aş răspunde, dacă ar fi posibil, cu o durere asemănătoare celei care mi-a fost provocată. Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte, cum spun orientalii, învăţătorii noştri în toate lucrurile, aceşti aleşi ai creaţiei care au ştiut să-şi facă o viaţă de vise şi un paradis de realităţi.

— Dar, zise Franz, cu această teorie care vă învesteşte, deopotrivă, şi judecător şi călău în propriul dumneavoastră proces, este greu să vă păstraţi între anumite limite, astfel încât să scăpaţi veşnic şi dumneavoastră, la rândul dumneavoastră, de braţul legii. Ura este oarbă, mânia tulbură judecata şi cel care îşi toarnă răzbunare riscă să bea amărăciune.

— Da, dacă este sărac şi neîndemânatic. Nu, dacă este milionar şi abil. De altfel, cel mai rău ar fi, pentru el, acest ultim supliciu despre care

vorbeam adineauri, cel cu care filantropica Revoluţie franceză a înlocuit sfârtecarea în patru şi roata. Ei! Cât mai înseamnă supliciul, dacă te-ai răzbunat? Într-adevăr, sunt aproape supărat că, după toate probabilităţile, acest mizerabil de Peppino n-o să fie decapitato, cum spun ei, ca să vedeţi cât durează şi dacă merită cu adevărat să vorbim despre asta. Dar, pe onoarea mea, domnilor, iată că purtăm o discuţie cam ciudată pentru o zi de carnaval. De la ce am ajuns aici? Ah, mi-am amintit! M-aţi cerut un loc la fereastra mea. Ei bine, fie, o să-l aveţi! Dar hai să stăm mai întâi la masă, căci iată că vin să ne anunţe că suntem serviţi.

Într-adevăr, un servitor deschise una dintre cele patru uşi ale salonului şi făcu să se audă cuvintele solemne:

— *Al suo commodo!*[66]

Cei doi tineri se ridicară şi trecură în sufragerie.

În timpul mesei, care era excelentă şi servită cu o grijă de neînchipuit pentru toate amănuntele, Franz căută să-i prindă privirea lui Albert, ca să citească în ea impresia pe care nu se îndoia că i-o stârniseră cuvintele amfitrionului lor. Dar, fie că, din nebăgarea lui de seamă obişnuită, Albert nu le acordase prea mare atenţie, fie că datorită concesiei făcute de contele de Monte-Cristo în privinţa duelului se împăcase cu el, în sfârşit, fie că întâmplările de mai înainte, pe care le-am povestit, cunoscute doar de Franz, îi accentuaseră numai lui efectul teoriilor contelui, nu observă că prietenul său ar fi fost cât de cât preocupat. Dimpotrivă, onora ospăţul ca un om condamnat de vreo patru sau cinci luni la bucătăria italiană, adică la una dintre cele mai proaste bucătării din lume. Cât despre conte, el abia se atingea de câte o mâncare, de-ai fi zis că, aşezându-se la masă cu invitaţii săi, îndeplinea o simplă datorie de politeţe şi că aştepta momentul plecării lor pentru a mânca vreo ciudăţenie sau vreo specialitate.

Aceasta îi aminti lui Franz, fără voie, de groaza pe care i-o inspirase contele de Monte-Cristo contesei G*** şi convingerea pe care i-o împărtăşise că, omul pe care i-l arătase în loja din faţa ei, contele, era de fapt un vampir.

La sfârşitul mesei, Franz îşi scoase ceasul.

— Ei bine, îi zise contele, ce aveţi de gând să faceţi, mai departe?

— O să ne iertaţi, domnule conte, răspunse Franz, dar mai avem încă o sumedenie de lucruri de făcut.

— Ce anume?

— Nu avem costume de carnaval şi, astăzi, este obligatoriu să fii deghizat.

— Atunci, nu vă faceţi griji în această privinţă. Avem, după câte ştiu eu, în piaţa del Popolo, o cameră a noastră. O să cer să vi se aducă acolo costumele pe care nădăjduiesc că veţi avea bunăvoinţa să mi le indicaţi şi o să ne deghizăm la faţa locului.

— După execuţie? exclamă Franz.

— Fără îndoială. După, în timpul sau înaintea execuţiei, cum doriţi.

— În faţa eşafodului?

— Eşafodul face parte din serbare.

— Uite, domnule conte, m-am gândit bine, zise Franz. Vă sunt recunoscător, cât se poate de sincer, pentru solicitudinea dumneavoastră, dar mă voi mulţumi să accept un loc în trăsura dumneavoastră, un loc la fereastra palatului Rospoli, dar o să vă las toată libertatea de a dispune de locul meu de la fereastra din piaţa del Popolo.

— Ţin să vă spun că o să pierdeţi un lucru foarte interesant, răspunse contele.

— O să mi-l povestiţi dumneavoastră, continuă Franz şi sunt încredinţat că, auzită de la dumneavoastră, povestirea mă va impresiona aproape tot atât de mult cât m-ar impresiona dacă aş vedea execuţia cu ochii mei. De altfel, de multe ori am vrut să-mi impun să asist la o execuţie, dar nu m-am putut hotărî niciodată. Dar tu, Albert?

— Eu, răspunse vicontele, am văzut execuţia lui Castaing, dar cred că eram cam mahmur în ziua aceea. Era chiar ziua ieşirii mele din colegiu şi petrecuserăm noaptea la nu mai ştiu care cabaret.

— De altfel, faptul că n-aţi făcut un lucru la Paris, nu este un motiv să nu-l faceţi nici în străinătate. Când călătoreşti, o faci să te instruieşti, când schimbi locul, o faci pentru a vedea. Gândiţi-vă, numai, cum o să apăreţi în ochii celor de acasă când o să fiţi întrebaţi: Cum se execută condamnaţii la Roma? Iar dumneavoastră o să răspundeţi: Nu ştiu. Şi apoi, ni se spune că respectivul condamnat este un ticălos netrebnic, un nenorocit care l-a omorât lovindu-l cu grătarul sobei pe un preot bun, care îl crescuse ca pe fiul lui. Ce naiba! Când ucizi un om al Bisericii, găseşti o armă mai potrivită decât un grătar de tăciuni, mai ales când acest om al Bisericii este, probabil, tatăl tău. Dacă aţi călători în Spania, v-aţi duce să vedeţi luptele cu taurii, nu-i aşa? Atunci, presupuneţi că o să mergem să vedem o astfel de luptă. Amintiţi-vă de romanii antici de la Circ, de vânătorile la care se

ucideau trei sute de lei şi o sută de oameni. Amintiţi-vă, cu alte cuvinte, de acei optzeci de mii de spectatori care băteau din palme, de acele înţelepte matroane care îşi conduceau într-un loc ca acela fiicele de măritat şi de acele fermecătoare vestale cu mâinile de alabastru, care făceau cu degetul mare un delicat semn ce însemna: Haide, fără tragere de timp! Termină-mi-l pe omul acela, care este pe trei sferturi mort.

— Te duci, Albert? întrebă Franz.

— Pe legea mea, da, dragul meu! Mă îndoiam şi eu ca tine, dar elocvenţa contelui m-a hotărât.

— Bine, să mergem, din moment ce aşa vrei, zise Franz. Dar, până să ajungem la piaţa del Popolo, mi-ar plăcea să trecem pe Corso. Se poate, domnule conte?

— Pe jos, da — cu trăsura, nu.

— Atunci, eu voi merge pe jos.

— Este absolut necesar să treci pe Corso?

— Da, trebuie să văd ceva.

— Prea bine, să trecem pe Corso! O să trimitem trăsura să ne aştepte în piaţa del Popolo, pe strada del Babuino. De altfel, nu mă deranjează să trecem pe Corso, căci o să pot vedea dacă ordinele pe care le-am dat eu au fost îndeplinite.

— Excelenţă, zise servitorul deschizând uşa, un bărbat în haine de călugăr vrea să vă vorbească.

— Ah, da! răspunse contele. Ştiu despre ce e vorba. Domnilor, n-aţi vrea să mergeţi din nou în salon? O să găsiţi pe masă nişte minunate ţigări de Havana, iar eu o să vă ţin companie, în câteva clipe.

Cei doi tineri se ridicară şi ieşiră pe una dintre uşi, în timp ce contele, după ce îşi reînnoi scuzele în faţa lor, ieşi pe o alta. Albert, care era un mare amator de tutun şi care, de când se afla în Italia, nu socotea deloc un sacrificiu neînsemnat acela de a fi lipsit de ţigările de la cafeneaua sa din Paris, se apropie de masă şi scoase un strigăt de bucurie, zărind nişte *puros*[67] veritabile.

— Ei, îl întrebă Franz, ce părere ai despre contele de Monte-Cristo?

— Ce părere să am? făcu Albert, vizibil uimit că prietenul său îi punea o astfel de întrebare. Cred că este un om fermecător, care ştie de minune să facă onorurile casei ca gazdă, care a văzut multe, a studiat multe, a meditat mult, care este, aidoma lui Brutus, din şcoala stoicilor şi care, adăugă el,

suflând cu dragoste un norişor de fum care urcă în spirale către tavan, şi care, pe deasupra, mai are şi nişte ţigări de prima mână.

Aceasta era părerea lui Albert despre conte. Or, cum Franz ştia că Albert pretindea că el nu-şi face o părere despre oameni şi despre lucruri decât după o matură chibzuinţă, nu încercă s-o schimbe cu nimic în funcţie de a lui.

— Dar, mai zise el, ai băgat de seamă un lucru ciudat?

— Care?

— Atenţia cu care te privea.

— Pe mine?

— Da, pe tine.

Albert se gândi puţin.

— Ah! zise el, oftând. Nu-i nimic surprinzător în asta. Am plecat din Paris de mai bine de un an şi de bună seamă că am haine ca de pe lumea cealaltă. Contele m-o fi luat drept un provincial. Lămureşte-l tu, dragul meu prieten, şi spune-i, te implor, cu prima ocazie, că s-a înşelat.

Franz zâmbi. O clipă mai târziu, contele se întoarse.

— Iată-mă, domnilor, zise el, sunt cu totul al dumneavoastră. Ordinele s-au dat, trăsura se duce la locul ei din piaţa del Popolo, iar noi o să mergem până la ale noastre luând-o, dacă ţineţi cu tot dinadinsul, pe Corso. Mai serviţi câteva ţigări din acestea, domnule de Morcerf!

— Pe legea mea, cu multă plăcere, zise Albert, căci ţigările italiene sunt chiar mai rele decât cele ale regiei. Când o să veniţi la Paris, o să vă înapoiez toate aceste daruri.

— N-am să vă refuz. Nădăjduiesc să ajung acolo, într-o bună zi, şi, de vreme ce îmi îngăduiţi, o să vin să bat la poarta dumneavoastră. Să mergem, domnilor, să mergem! N-avem timp de pierdut, este douăsprezece şi jumătate, să plecăm!

Coborâră toţi trei. Apoi, vizitiul primi ultimele ordine de la stăpânul său şi o porni pe *via* del Babuino, în vreme ce ei o luară pe jos, traversând Piaţa Spania şi cotind pe *via* Frattina, care îi conducea de-a dreptul între palatul Fiano şi palatul Rospoli.

Toată atenţia lui Franz se concentră asupra ferestrelor acestui palat din urmă. Nu uitase de semnalul convenit la Coliseu între bărbatul cu mantie şi transteverin.

— Care sunt ferestrele dumneavoastră? îl întrebă el pe conte, cu cel mai firesc ton pe care şi-l putea lua.

— Ultimele trei, răspunse contele, cu o nepăsare care nu avea nici urmă de prefăcătorie, căci nu putea ghici în ce scop îi fusese adresată această întrebare.

Ochii lui Franz se îndreptară cu iuţeală către cele trei ferestre. Ferestrele laterale erau drapate în damasc galben, iar cea din mijloc, în damasc alb cu o cruce roşie.

Omul cu mantie se ţinuse de cuvântul dat transteverinului şi, astfel, nu mai exista nici o îndoială: omul cu mantia fusese într-adevăr contele.

Cele trei ferestre erau încă goale.

De altfel, pretutindeni se făceau pregătiri: se aşezau scaunele, se ridicau schelele, se drapau ferestrele. Măştile nu puteau încă să-şi facă apariţia, trăsurile nu puteau circula decât la sunetul clopotului. Dar se simţeau măştile în spatele tuturor ferestrelor şi trăsurile în spatele tuturor porţilor.

Franz, Albert şi contele coborâră mai departe pe Corso. Pe măsură ce se apropiau de piaţa del Popolo, mulţimea îşi îngroşa rândurile şi, peste capetele acestei mulţimi, se vedeau înălţându-se două lucruri: obeliscul, cu o cruce în vârf, care marca mijlocul pieţei şi, în faţa obeliscului, chiar în punctul de confluenţă al celor trei străzi, del Babuino, del Corso şi di Ripeta, cei doi stâlpi superiori ai eşafodului, între care strălucea fierul arcuit al *mandaïei*.

La colţul străzii îl întâlniră pe intendentul contelui, care îşi aştepta stăpânul.

Fereastra închiriată la acel preţ exorbitant, fără îndoială, pe care contele nu voise să-l afle şi invitaţii săi, se afla la cel de-al doilea etaj al marelui palat, situat între strada del Babuino şi Monte Pincio. Era, după cum am mai spus, un soi de cabinet de toaletă, dând într-o odaie de dormit. Dacă închideau uşa de la odaia de dormit, cei din cabinet erau apăraţi de orice priviri indiscrete. Pe scaune fuseseră întinse nişte costume de paiaţă, din satin alb şi albastru, dintre cele mai elegante.

— Fiindcă aţi lăsat în grija mea alegerea costumelor, le zise contele celor doi prieteni, vi le-am pregătit pe acestea. În primul rând, pentru că sunt cele mai la modă anul acesta şi, în al doilea rând, pentru că sunt cele mai comode pentru confetti, desigur, dacă n-o să fie şi făină.

Franz nu receptă decât într-o doară cuvintele contelui şi poate că nici nu aprecie la adevărata sa valoare acest nou gest de amabilitate, căci întreaga sa atenţie era atrasă de spectacolul pe care îl prezenta piaţa del Popolo şi de unealta groazei ce constituia, la ora aceea, principala sa podoabă.

Era pentru prima oară când Franz vedea o ghilotină. Spunem ghilotină, căci *mandaïa* romană este construită cam după acelaşi tipar ca unealta morţii de la francezi. Cuţitul, care are forma unei semilune şi taie cu partea convexă, cade însă de la o mai mică înălţime şi asta este singura diferenţă.

Doi bărbaţi, aşezaţi pe scândura basculantă pe care se întinde condamnatul, se aflau la masă, în aşteptare, şi mâncau, după cât putu Franz să desluşească, pâine şi cârnaţi. Unul dintre ei ridică scândura, scoase de sub ea o sticlă de vin, bău o duşcă şi îi trecu sticla şi tovarăşului său. Aceşti doi oameni erau ajutoarele călăului!

Numai la această imagine, Franz simţi năduşeala perlându-i rădăcinile firelor de păr din cap.

Condamnaţii, transportaţi în ajun, de cu seară, de la Carceri Nuove, în micuţa biserică Santa Maria del Popolo, îşi petrecuseră noaptea, asistaţi fiecare de câte doi preoţi, într-o capelă luminată şi închisă cu gratii, prin faţa căreia se plimbau santinele, ce se schimbau din oră în oră.

Un rând dublu de carabinieri, începând de la fiecare uşă a bisericii, se întindea până la eşafodul pe care îl încercuiau, lăsând liber un culoar larg de vreo zece picioare, iar, în jurul ghilotinei, un loc de vreo sută de paşi în circumferinţă. În rest, toată piaţa se vedea ca o mare de capete de bărbaţi şi femei. Multe femei îşi ţineau copiii pe umeri. Copiii aceştia, care răsăreau deasupra mulţimii de la brâu în sus, erau privitorii cel mai bine plasaţi.

Monte Pincio părea un uriaş amfiteatru, ale cărui gradene fuseseră ticsite de spectatori. Balcoanele celor două biserici din colţul străzii del Babuino cu strada di Ripetta, dădeau pe dinafară de curioşi privilegiaţi. Treptele peristilurilor păreau un fluviu unduitor şi pestriţ, pe care un flux continuu îl împingea către portic. Fiecare ieşitură a zidului, pe care putuse încăpea un om, îşi avea acum câte o statuie vie.

Aşadar, părea adevărat ce spunea contele, că lucrul cel mai interesant din viaţă este spectacolul morţii.

Cu toate acestea, în locul tăcerii pe care te aşteptai s-o impună solemnitatea spectacolului, o larmă asurzitoare urca dinspre această mulţime, larmă compusă din râsete, din huiduieli şi din strigăte vesele. Era evident şi faptul că, aşa cum spusese contele, această execuţie nu însemna nimic altceva, pentru toată gloata, decât semnalul de începere a carnavalului.

Deodată, zarva încetă ca prin farmec: se deschidea uşa bisericii.

Mai întâi se ivi o confrerie de penitenţi, fiecare membru fiind înveşmântat într-un sac cenuşiu, străpuns numai în dreptul ochilor, şi ţinând în mână o lumânare de ceară aprinsă. În frunte mergea mai-marele confreriei.

În urma penitenţilor venea un om înalt. Era gol, numai într-o pereche de nădragi de pânză, pe şoldul drept atârnându-i un cuţit mare, vârât în teacă, iar pe umărul drept ducând un baros greu, de fier masiv. Omul acesta era călăul.

În picioare avea sandale, legate cu sfori petrecute peste pulpă.

În urma călăului veneau, în ordinea în care aveau să fie executaţi, întâi Peppino, apoi Andrea.

Fiecare era însoţit de câte doi preoţi.

Nici unul, nici celălalt nu erau legaţi la ochi.

Peppino mergea cu un pas destul de sigur — fără îndoială, i se dăduse de ştire ceea ce se pregătise pentru el.

Andrea era sprijinit de fiecare braţ de câte un preot.

Amândoi sărutau, din când în când, crucifixul pe care li-l întindea duhovnicul.

Franz simţi, doar la această privelişte, că i se taie picioarele. Se uită la Albert. Era alb ca şi cămaşa de pe el şi, cu o mişcare maşinală, îşi zvârli ţigara până departe, deşi nu o fumase decât jumătate.

Numai contele părea netulburat. Ba, mai mult chiar, o uşoară nuanţă purpurie părea că se străduieşte să străbată prin paloarea lividă a obrajilor.

Nările i se dilatau ca ale unei fiare crude, care adulmecă sânge, iar buzele, uşor întredeschise îi dezveleau dinţii albi, mici şi ascuţiţi ca ai şacalului.

Totuşi, în pofida tuturor acestora, chipul său avea o expresie de blândeţe surâzătoare, pe care Franz nu i-o mai văzuse niciodată. Mai cu seamă ochii lui negri erau nespus de catifelaţi şi încărcaţi de bunătate.

Între timp, cei doi condamnaţi continuau să înainteze către eşafod şi, pe măsură ce se apropiau, li se puteau desluşi trăsăturile chipurilor. Peppino era un băiat frumos, de vreo douăzeci şi patru sau douăzeci şi şase de ani, cu obrazul pârlit de soare, cu privirea directă şi sălbatică. Îşi ţinea capul drept şi părea să adulmece în bătaia vântului să vadă dincotro avea să vină eliberatorul său.

Andrea era scund şi îndesat. Chipul său, de o cruzime josnică, nu lăsa să i se ghicească vârsta. I-ai fi putut da vreo treizeci de ani. În închisoare îşi

lăsase barbă. Capul îi tot cădea pe un umăr, picioarele i se înmuiau sub el, toată făptura lui părea să se mişte sub un impuls străin, în care voinţa lui nu mai intervenea cu nimic.

— Parcă m-aţi anunţat, îi zise Franz contelui, că nu va fi decât o singură execuţie.

— V-am spus adevărul, răspunse el rece.

— Totuşi văd aici doi condamnaţi.

— Da, dar dintre aceşti doi condamnaţi, unul este în ghearele morţii, iar celălalt mai are încă ani lungi de trăit.

— Eu aş zice că, dacă este să-i vină graţierea, nu mai e timp de pierdut.

— Şi iat-o că vine, priviţi! zise contele.

Într-adevăr, în momentul în care Peppino ajungea la picioarele *mandaïei*, un penitent, care părea să fi întârziat, străpunse şirul soldaţilor fără ca aceştia să-l împiedice să treacă şi, înaintând către mai-marele confreriei, îi întinse o hârtie împăturită în patru.

Privirii arzătoare a lui Peppino nu-i scăpase nici unul dintre aceste amănunte. Mai-marele confreriei despături hârtia, o citi şi ridică mâna.

— Slăvit fie numele Domnului, iar Sanctitatea Sa fie binecuvântată! zise el cu voce tare şi limpede. I s-a dăruit viaţa unuia dintre condamnaţi.

— Graţiere! strigă gloata într-un glas. E o graţiere!

La cuvântul graţiere, Andrea păru că tresare şi îşi ridică fruntea.

— Graţiere pentru cine? răcni el.

Peppino rămase nemişcat, mut şi gâfâind.

— Este iertat de pedeapsa cu moartea Peppino zis *Rocca Priori*, spuse mai-marele confreriei.

Şi îi trecu hârtia căpitanului comandant al carabinierilor, care, după ce o citi, i-o dădu înapoi.

— Graţiere pentru Peppino! urlă Andrea, trezit de-a binelea din starea de amorţire în care păruse cufundat. De ce graţiere pentru el şi pentru mine nu? Trebuie să murim amândoi... mi s-a făgăduit că el o să moară înaintea mea... nu aveţi dreptul să mă trimiteţi la moarte singur, nu vreau!

Şi se agăţă de braţele celor doi preoţi, zvârcolindu-se, urlând, scoţând răgete şi făcând eforturi smintite să rupă sforile cu care îi erau legate mâinile.

Călăul le făcu semn celor două ajutoare, care săriră la picioarele eşafodului, ca să îl înhaţe pe condamnat.

— Ce se întâmplă? îl întrebă Franz pe conte.

Căci, pentru că toate acestea se spuseseră în dialect roman, nu pricepuse foarte bine.

— Ce se întâmplă? zise contele. Nu înţelegeţi? Se întâmplă că această făptură umană care va muri este furioasă pe faptul că semenul său nu moare împreună cu ea şi că, dacă ar fi lăsată s-o facă, mai degrabă l-ar sfâşia cu unghiile şi cu dinţii decât să-l lase să se bucure de viaţa de care ea va fi lipsită. O, oamenii! Oamenii! Rasă de crocodili, cum zice Karl Moor! strigă contele, întinzând pumnii către toată mulţimea din piaţă. Ce clar vă recunosc în ce se întâmplă aici şi cum nu vă dezminţiţi voi în nici o clipă!

Într-adevăr, Andrea şi cele două ajutoare de călău se tăvăleau în ţărână, condamnatul răcnind fără încetare:

— Trebuie să moară şi el, vreau să moară şi el! Nu aveţi dreptul să mă omorâţi numai pe mine!

— Priviţi, priviţi! continuă contele, prinzându-i pe amândoi tinerii de braţ. Priviţi, căci, pe sufletul meu, este foarte interesant. Iată un om care se resemnase cu soarta lui, care mergea la eşafod, care urma să moară, ca un laş, ce-i drept, dar, în sfârşit, urma să moară fără împotrivire, fără proteste. Ştiţi ce îi dădea puţin curaj? Ştiţi ce îl consola? Ştiţi ce îl făcea să-şi accepte răbdător osânda? Faptul că un altul îi împărtăşea groaza, faptul că un altul avea să moară ca şi el, faptul că un altul avea să moară înaintea lui! Duceţi două oi la măcelărie, doi boi la abator şi faceţi-l pe unul dintre ei să priceapă că tovarăşul său nu va muri: oaia va behăi de bucurie, boul va mugi de plăcere. Dar omul, omul pe care Dumnezeu l-a făcut după chipul şi asemănarea sa, omul căruia Dumnezeu i-a dat drept cea dintâi, unica şi suprema poruncă iubirea aproapelui, omul căruia Dumnezeu i-a dat graiul ca să-şi exprime gândurile — ei, care este primul său strigăt, când află că semenul său este salvat? Un blestem. Cinste omului, acestei capodopere a naturii, acestui rege al creaţiei!

Şi contele izbucni în râs, dar într-un râs cumplit, care dovedea că suferise îngrozitor de ajunsese să râdă astfel.

Între timp, lupta continua şi era înspăimântătoare la vedere. Slugile călăului îl târau pe Andrea spre eşafod. Toată gloata se îndârjise împotriva lui şi douăzeci de mii de piepturi strigau, într-un singur glas:

— La moarte! La moarte!

Franz se trase repede înapoi, dar contele îl prinse din nou de braţ şi îl opri în faţa ferestrei.

— Dar ce faceţi? îi zise el. Vă este milă? Pe legea mea, că tare potrivită mai e! Dacă auziţi lumea strigând la un câine turbat, vă luaţi puşca, vă repeziţi în stradă şi îl ucideţi fără milă şi fără să mai staţi pe gânduri pe bietul animal, care, la urma urmelor, nu este vinovat decât pentru că a fost muşcat de un alt câine şi pentru că face şi el ceea ce i s-a făcut lui. Şi iată că vă este milă de un om pe care nu l-a muşcat nici un alt om şi care totuşi şi-a ucis binefăcătorul, iar acum, nemaiputând ucide, fiindcă are mâinile legate, vrea cu tot dinadinsul să-l vadă murind pe tovarăşul lui de captivitate, părtaşul său la nefericire! Nu, nu se poate, priviţi, priviţi!

Îndemnul devenise aproape inutil, căci Franz era ca hipnotizat de oribilul spectacol. Cele două ajutoare de călău îl suiseră pe condamnat pe eşafod şi, acolo, în pofida zbaterilor, muşcăturilor şi ţipetelor sale îl siliseră să îngenuncheze. În acest timp, călăul se aşezase într-o parte, cu barosul gata pregătit să lovească. Apoi, la un semn, cele două ajutoare se depărtară. Osânditul voi să se ridice, dar, mai înainte de a avea timp s-o facă, barosul îl izbi în tâmpla stângă. Se auzi un trosnet înăbuşit şi sec, victima se prăvăli ca un bou, cu faţa în jos, apoi, cu o zvâcnire, se întoarse pe spate. Atunci călăul lăsă să-i cadă barosul, îşi scoase cuţitul de la brâu, apoi, dintr-o singură mişcare, îi tăie gâtul şi, sărindu-i imediat pe piept, se porni să-l joace în picioare.

La fiecare călcătură, un jet de sânge ţâşnea din gâtul osânditului.

De data aceasta, Franz nu se mai putu stăpâni. Se trase iute înapoi şi se prăbuşi într-un fotoliu, pe jumătate leşinat.

Albert, cu ochii închişi, rămase în picioare, dar ţinându-se strâns de perdeaua ferestrei.

Contele stătea drept şi triumfător, ca un înger al răului.

---

65 Cuţitul ghilotinei (în limba italiană, în original).

66 La dispoziţia dumneavoastră! Domnii sunt serviţi! (în limba italiană, în original)

67 Ţigări cu tutun original (în limba italiană, în original).

XXXVI Carnavalul de la Roma

Când Franz îŞi recăpătă cunoŞtinţa, îl văzu pe Albert bând un pahar cu apă, de care paloarea sa dovedea că avea mare nevoie, iar pe conte îmbrăcându-şi deja costumul de paiaţă. Îşi aruncă fără voie ochii spre piaţă. Totul dispăruse, eşafod, călău, victime. Nu mai rămăsese decât gloata, gălăgioasă, agitată, veselă. Clopotul de pe Monte Citorio, care nu se trage decât la moartea papei şi la deschiderea *mascheratei*[68], suna din răsputeri.

— Ei, îl întrebă el pe conte, ce s-a mai întâmplat?

— Nimic, absolut nimic, zise el, după cum vedeţi. Doar că a început carnavalul. Să ne îmbrăcăm repede!

— Într-adevăr, îi mărturisi Franz contelui, n-a mai rămas din toată scena aceea oribilă decât o amintire ca de vis.

— Pentru că nu este altceva decât un vis, un coşmar de-al dumneavoastră.

— Da, pentru mine, dar pentru condamnat?

— Şi pentru el e tot un vis. Doar că el a rămas adormit, în vreme ce dumneavoastră v-aţi trezit. Cine ar putea spune care e mai fericit?

— Dar cu Peppino ce s-a întâmplat? întrebă Franz.

— Peppino este un băiat de bun-simţ, care nu are nici un dram de amor-propriu şi care, spre deosebire de obiceiul oamenilor care se înfurie când nu sunt băgaţi în seamă, el unul a fost încântat să vadă că atenţia generală s-a îndreptat asupra tovarăşului său. S-a folosit, aşadar, de această nebăgare de seamă, pentru a se strecura prin mulţime şi a dispărut, fără măcar să le mai mulţumească nici venerabililor preoţi care îl însoţiseră. Hotărât lucru, omul este un animal foarte nerecunoscător şi foarte egoist... Hai, îmbrăcaţi-vă! Uite, luaţi exemplul domnului de Morcerf.

Într-adevăr, Albert îşi trăsese maşinal pantalonii de tafta peste pantalonii săi negri şi cizmele de lac.

— Cum aşa, Albert, întrebă Franz, chiar eşti gata să faci nebunii? Haide, răspunde sincer!

— Nu, zise el. Dar, într-adevăr, mă simt mai uşurat că am văzut un asemenea lucru şi înţeleg ce spunea domnul conte, că, atunci când te-ai obişnuit cu un asemenea spectacol, doar el îţi mai poate da emoţii.

— Fără a mai pune la socoteală faptul că numai într-un moment ca acesta poţi face studii de caractere, zise contele. Pe prima treaptă a eşafodului, moartea îi smulge omului masca pe care a purtat-o întreaga viaţă şi iese la iveală adevărata sa faţă. Trebuie să admitem că a lui Andrea nu era prea plăcută la vedere... Dezgustător ticălos!... Să ne îmbrăcăm, domnii mei, să ne îmbrăcăm!

Ar fi fost caraghios ca Franz să facă nazuri şi să nu urmeze exemplul pe care i-l dădeau ceilalţi doi tovarăşi ai săi. Îşi îmbrăcă, aşadar, costumul şi îşi puse masca, cu siguranţă nu mai albă decât faţa sa.

Toaleta odată încheiată, coborâră. Trăsura aştepta la poartă, plină de confetti şi de buchete de flori.

Intrară în şir.

E greu să-ţi faci o idee despre un contrast mai puternic al priveliştii decât cel care se petrecuse între timp. În locul spectacolului morţii, posomorât şi tăcut, piaţa del Popolo înfăţişa acum o nebunească şi zgomotoasă orgie. Nenumărate măşti ieşeau, revărsându-se de pretutindeni, scăpând pe uşi, coborând pe ferestre. Trăsurile descărcau, la toate colţurile, pierroţi, arlechini, dominouri, marchizi, transteverini, personaje ridicole, cavaleri, ţărani — toţi strigând, gesticulând, azvârlind ouă umplute cu făină, confetti, buchete de flori, atacând ori cu vorba ori cu bomboane prieteni şi străini, cunoscuţi şi necunoscuţi, fără ca vreunul să aibă dreptul să se supere, fără ca vreunul să facă altceva decât să râdă.

Franz şi Albert erau ca oamenii care, pentru a-i smulge dintr-o crâncenă durere sufletească, îi conduci la o petrecere dezlănţuită şi care, pe măsură ce beau şi se îmbată, simt un soi de văl des coborându-se între trecut şi prezent. Vedeau mereu în faţa ochilor sau, mai bine zis, continuau să simtă în ei cele văzute. Dar, încetul cu încetul, beţia generală îi cuceri, li se păru că judecata lor şovăielnică era pe cale să-i părăsească, simţeau o nevoie ciudată să ia parte la zgomotul din jur, la mişcare, la vârtej. Un pumn de confetti, care ajunse până la Morcerf dintr-o trăsură vecină şi care, umplându-l de praf, pe el şi pe cei doi însoţitori ai săi, îi pişcă pielea de pe gât şi de pe acea porţiune a feţei care nu era apărată de mască, de parcă i s-ar fi aruncat cu mii de ace, îl hotărî deodată să intre şi el în lupta generală, în care erau deja angajate toate măştile pe care le întâlneau. Se ridică, la rândul său, în trăsură, îşi afundă mâinile în săculeţi şi, cu toată vigoarea şi îndemânarea de care era în stare, începu să arunce, cu pumnii plini, ouă şi alte proiectile în vecinii săi.

Din clipa aceea, lupta se înteţi. Amintirea lucrurilor văzute cu o jumătate de oră mai devreme li se şterse dintr-odată din minţi celor doi tineri, într-atât îi captivă spectacolul pestriţ, în mişcare, nebunesc, pe care îl aveau acum sub ochi. În ceea ce-l priveşte pe contele de Monte-Cristo, nu păruse nici o clipă, după cum am spus, impresionat în vreun fel.

Într-adevăr, închipuiţi-vă marea şi frumoasa stradă Corso, străjuită, de o parte şi de cealaltă, de palate cu patru sau cinci etaje, cu toate ferestrele drapate. La aceste balcoane şi la aceste ferestre, închipuiţi-vă trei sute de mii de spectatori, romani, italieni şi străini veniţi din toate colţurile lumii, toate soiurile de aristocraţie reunite, aristocraţii de sânge, aristocraţii de bani, aristocraţii de spirit, femei fermecătoare care, suferind ele însele influenţa acestui spectacol, se apleacă peste balcoane sau peste pervazurile ferestrelor şi toarnă deasupra trăsurilor în trecere o ploaie de confeti, la care li se răspunde cu buchete de flori. Închipuiţi-vă atmosfera înţesată de bomboane care coboară şi de flori care urcă. Apoi, pe străzi, o mulţime veselă, neastâmpărată, ca ieşită din minţi, îmbrăcată în costume care mai de care mai trăsnite: verze uriaşe care se plimbă, capete de bivoli care mugesc pe umeri de oameni, câini care par că merg pe picioarele dinapoi. Din mijlocul tuturor acestora se ridică o mască şi, în această ispitire a Sfântului Anton visată de Callot, vreo Astarte îşi arată un chip încântător, pe care lumea ar vrea s-o urmărească, dar care este înconjurată şi apărată de un soi de demoni, asemănători cu aceia care se văd în coşmaruri. Închipuiţi-vă toate acestea şi veţi avea o vagă idee despre ce înseamnă carnavalul de la Roma.

La al doilea tur, contele opri trăsura şi le ceru voie tovarăşilor lui să-i părăsească, lăsându-le trăsura la dispoziţie. Franz ridică ochii. Se aflau în faţa palatului Rospoli şi, la fereastra din mijloc, aceea drapată cu o bucată de damasc alb cu o cruce roşie, stătea un domino albastru, sub care mintea lui Franz şi-o închipui lesne pe frumoasa grecoaică de la Teatrul Argentina.

— Domnilor, zise contele sărind din trăsură, când o să vă săturaţi de a mai fi actori şi o să vreţi să redeveniţi spectatori, ştiţi că aveţi un loc pregătit la ferestrele mele. Până atunci, folosiţi-vă după pofta inimii de vizitiul meu, de trăsura şi de servitorii mei.

Am uitat să spunem că vizitiul contelui era îmbrăcat, cu seriozitate, într-o piele de urs negru, întru totul asemănătoare cu a lui Odry din *Ursul* şi *Paşa*, iar cei doi lachei care stăteau în picioare, în spatele cupeului, aveau

costume de maimuţe verzi, perfect potrivite la siluetele lor, şi măşti cu resorturi pe care le făceau să se strâmbe la trecători.

Franz îi mulţumi contelui pentru oferta lui îndatoritoare. Cât despre Albert, cocheta cu o trăsură plină de ţărăncuţe romane, oprită, ca şi a contelui, într-una dintre acele pauze, atât de des întâlnite în alaiuri, trăsură pe care el o covârşea cu buchete de flori.

Din nefericire pentru el, coloana se repuse în mişcare şi, în vreme ce el cobora spre piaţa del Popolo, trăsura care îi atrăsese atenţia urca spre palatul Veneţia.

— Ah, dragul meu! îi zise el lui Franz. Ai văzut?...

— Ce? întrebă Franz.

— Uite, caleaşca aceea care se duce, încărcată cu ţărăncuţe romane!

— Nu.

— Ei bine, sunt sigur că sunt nişte femei fermecătoare.

— Ce ghinion că eşti mascat, dragul meu Albert! zise Franz. Acesta era momentul să-ţi mai răscumperi din dezamăgirile tale amoroase!

— Oh! răspunse el pe jumătate râzând, pe jumătate convins. Nădăjduiesc că nu va trece carnavalul fără să mă aleg cu o oarecare despăgubire.

În pofida acestei speranţe a lui Albert, întreaga zi se scurse fără altă aventură decât întâlnirea, de două sau de trei ori repetată, a caleştii cu ţărăncuţe romane. La una dintre aceste întâlniri, fie din întâmplare, fie din calculul lui Albert, masca i se desfăcu.

La această întâlnire, el apucă restul buchetelor din trăsură şi le aruncă în caleaşcă.

Fără îndoială, una dintre femeile încântătoare pe care Albert le ghicea sub costumul cochet de ţărănci, fu mişcată de această galanterie, căci, la rândul său, în timp ce trăsura celor doi prieteni trecea pe lângă a ei, aruncă un bucheţel de violete.

Albert se repezi la bucheţel. Cum Franz nu avea nici un motiv să creadă că îi era adresat, îl lăsă pe Albert să pună stăpânire pe el. Albert şi-l prinse victorios la butonieră şi trăsura îşi continuă cursa triumfătoare.

— Ei bine, îi zise Franz, iată un început de aventură!

— Râzi cât vrei, răspunse Albert, dar pe cuvânt, eu cred că aşa este. De aceea, n-o să mai las buchetul ăsta.

— Bineînţeles, cred şi eu! zise Franz râzând. Este un semn de recunoaştere.

Gluma, de altfel, căpătă curând un caracter de realitate, căci, atunci când, mereu mânaţi de curentul mulţimii, Franz şi Albert se încrucişară din nou cu trăsura *contadinelor*, cea care îi aruncase lui Albert bucheţelul, bătu din palme văzându-l la butoniera sa.

— Bravo, dragul meu! Bravo! îi zise Franz. Iată că lucrurile merg minunat! Vrei să te părăsesc, n-ar fi mai bine pentru tine să fii singur?

— Nu, zise el, să nu forţăm nota în nici un fel. Nu vreau să mă las prins ca un prost, încă de la primele semne, într-o întâlnire lângă ceas, cum zicem noi pentru balul Operei. Dacă frumoasa ţărăncuţă are poftă să meargă mai departe, o s-o găsim şi mâine sau, mai degrabă, o să ne găsească ea pe noi. Atunci, o să-mi dea un semn de viaţă şi-o să văd ce am de făcut.

— Într-adevăr, dragul meu Albert, zise Franz, eşti înţelept ca Nestor şi prudent ca Ulise. Şi dacă Circe a ta ajunge să te preschimbe într-un animal oarecare, înseamnă că este fie foarte abilă, fie foarte puternică.

Albert avea dreptate. Frumoasa necunoscută hotărâse, într-adevăr, să nu împingă mai departe flirtul din ziua aceea, căci, deşi tinerii mai făcură vreo câteva tururi, nu mai zăriră caleaşca, pe care o căutau, de altfel, din ochi. Dispăruse, fără îndoială, pe una din străduţele laterale.

Atunci, se întoarseră la palatul Rospoli, dar şi contele dispăruse, cu dominoul său albastru. Altminteri, cele două ferestre împodobite cu damasc galben continuau să fie ocupate de către persoane pe care, fără îndoială, el le invitase.

În momentul acela, acelaşi clopot care sunase deschiderea *mascheratei*, sună şi stingerea. Coloana de oameni de pe Corso se risipi numaidecât şi, într-o clipă, toate trăsurile dispărură pe străzile lăturalnice.

Franz şi Albert se aflau, în acel moment, la intrarea pe *via* delle Maratte.

Vizitiul o străbătu fără să zică nimic şi, ajungând în Piaţa Spaniei, o luă de-a lungul palatului Poli şi se opri în faţa hotelului.

Jupânul Pastrini veni să-şi întâmpine oaspeţii în pragul uşii.

Cea dintâi grijă a lui Franz fu să întrebe despre conte şi să-şi exprime regretul de a nu-l fi luat la timp cu trăsura, dar Pastrini îl linişti, zicându-i că domnul conte de Monte-Cristo comandase şi o a doua trăsură pentru el şi că această trăsură plecase să-l ia, la ora patru, de la palatul Rospoli. În plus, hotelierul era însărcinat, din partea Domniei Sale, să le ofere celor doi prieteni cheia lojii sale de la teatrul Argentina.

Franz îl întrebă pe Albert ce-ar mai fi vrut să facă, dar Albert avea planuri mari de pus în fapt, mai înainte de a se gândi să meargă la teatru.

Prin urmare, în loc să răspundă, se interesă dacă jupânul Pastrini ar fi putut să-i facă rost de un croitor.

— Un croitor? întrebă hotelierul. Şi pentru ce?

— Ca să ne facă, până mâine, nişte costume de ţărani romani, cât mai elegante cu putinţă, zise Albert.

Jupânul Pastrini clătină din cap.

— Să vă facă până mâine două costume! strigă el. Iată, de bună seamă, îmi cer iertare Excelenţelor Voastre, o cerere tipic franţuzească. Două costume! Când opt zile de acum încolo n-aţi găsi, cu siguranţă, nici un croitor care să accepte să vă coasă măcar şase nasturi la jiletcă, chiar dacă i-aţi plăti pentru nasturii ăştia un scud de fiecare!

— Adică trebuie să renunţ să-mi mai fac rost de hainele pe care le vreau?

— Nu, pentru că avem noi aceste haine, gata făcute. Lăsaţi-mă pe mine să mă ocup de treaba asta şi, mâine, o să găsiţi, la deşteptare, o colecţie întreagă de pălării, de veste şi de pantaloni bufanţi, de care o să fiţi mulţumit.

— Dragul meu, îi zise Franz lui Albert, să ne lăsăm pe mâna hotelierului nostru. Ne-a dovedit deja că este un om cu multe resurse. Să cinăm, aşadar, în linişte şi, după masă, să mergem să vedem *Italianca în Alger*.

— Fie *Italianca în Alger*! zise Albert. Dar, gândeşte-te, jupâne Pastrini, că eu şi domnul, continuă el, arătându-l pe Franz, considerăm de cea mai mare importanţă să avem, mâine, hainele pe care vi le-am cerut.

Hotelierul îi încredinţă, încă o dată, pe oaspeţii săi că nu aveau de ce să-şi facă griji pentru nimic şi că o să fie serviţi după pofta inimii lor. La care Franz şi Albert urcară la ei, ca să scape de costumele de paiaţe.

Albert, dezbrăcându-l pe al său, puse deoparte cu mare grijă bucheţelul de violete — era semnul său de recunoaştere pentru a doua zi.

Cei doi prieteni se aşezară la masă, dar, în timp ce mâncau, Albert nu se putu împiedica să nu remarce diferenţa considerabilă care exista între meritele bucătarului jupânului Pastrini şi cele ale bucătarului contelui de Monte-Cristo. Or, adevărul îl sili pe Franz să mărturisească, în pofida reticenţelor pe care părea să le aibă la adresa contelui, că paralela nu era deloc în favoarea bucătarului jupânului Pastrini.

La desert, servitorul veni să întrebe ora la care tinerii domni doreau trăsura. Albert şi Franz se uitară unul la altul, temându-se într-adevăr să nu deranjeze. Servitorul înţelese.

— Excelenţa Sa, contele de Monte-Cristo, le zise el, a dat porunci clare ca trăsura să rămână toată ziua la dispoziţia Înălţimilor Lor. Înălţimile Lor pot, aşadar, s-o folosească fără teama că vor încurca pe cineva.

Tinerii se hotărâră să profite până la capăt de curtoazia contelui şi porunciră să înceapă să înhame caii, iar, între timp, ei aveau să-şi schimbe toaletele de zi cu unele de seară, căci cele dintâi erau cam mototolite în urma numeroaselor lupte la care participaseră.

Această măsură de prevedere odată fiind luată, se duseră la Teatrul Argentina şi se instalară în loja contelui.

În timpul primului act, contesa G*** îşi făcu apariţia în loja ei. Prima sa privire se îndreptă spre locul unde, în ajun, îl văzuse pe conte, astfel încât dădu cu ochii de Franz şi Albert în loja celui pe socoteala căruia ea îşi exprimase, cu douăzeci şi patru de ore înainte, în faţa lui Franz, o atât de ciudată părere.

Lornionul contesei era îndreptat asupra lui cu o asemenea stăruinţă, încât Franz îşi dădu seama că ar fi fost o cruzime din partea lui să mai întârzie să-i satisfacă doamnei contese curiozitatea. De aceea, folosindu-se de privilegiul acordat spectatorilor din teatrele italiene, care constă în a face din sălile de spectacol saloanele lor de primire a vizitelor, cei doi prieteni părăsiră loja în care stăteau, pentru a se duce să-şi prezinte omagiile contesei.

Abia intraseră în lojă, că ea îi şi făcu semn lui Franz să se aşeze pe locul de onoare.

Albert, la rândul său, se aşeză în spate.

— Ei, zise ea, abia dându-i răgaz lui Franz să se aşeze, se pare că nu ai avut nici o altă urgenţă decât să faci cunoştinţă cu noul Lord Ruthwen, şi acum iată-vă cei mai buni prieteni din lume, nu?

— Fără îndoială, răspunse Franz, că suntem atât de avansaţi, cum spuneţi, pe calea unei intimităţi reciproce. Nu pot nega, doamnă contesă, căci am abuzat toată ziua de generozitatea lui.

— Cum adică toată ziua?

— Pe legea mea, acesta este cuvântul potrivit. Azi-dimineaţă, am primit invitaţia să luăm micul dejun la el, în timpul întregii *mascherata* am bătut Corso în sus şi în jos în trăsura sa şi, în sfârşit, în seara aceasta, am venit la spectacol în loja sa.

— Vasăzică îl cunoaşteţi?

— Da şi nu.

— Cum aşa?

— E o poveste lungă.

— Pe care mi-o vei povesti?

— V-ar înfricoşa prea tare.

— Cu atât mai mult.

— Aşteptaţi, cel puţin, ca povestea aceasta să ajungă la un deznodământ.

— Fie, îmi plac poveştile întregi. Până atunci, spune-mi, cum aţi ajuns să vă vorbiţi? Cine v-a prezentat contelui?

— Nimeni. Dimpotrivă, el ni s-a prezentat nouă.

— Când?

— Aseară, după ce m-am despărţit de dumneavoastră.

— Prin mijlocirea cui?

— Oh, Doamne! Prin mijlocirea foarte prozaică a hotelierului nostru.

— Locuieşte, aşadar, la Hotel Spania, ca şi voi?

— Nu doar în acelaşi hotel, dar chiar şi la acelaşi etaj.

— Cum se numeşte? Căci, fără îndoială, i-aţi aflat numele.

— Desigur, contele de Monte-Cristo.

— Ce nume mai e şi ăsta? Nu este un nume de viţă nobilă.

— Nu, este numele unei insule pe care a cumpărat-o.

— Şi este conte?

— Conte toscan.

— În sfârşit, o s-o înghiţim şi pe-asta, răspunse contesa, care era dintr-una din cele mai vechi familii din împrejurimile Veneţiei. Şi, altminteri, ce fel de om este?

— Întrebaţi-l pe vicontele de Morcerf.

— Aţi auzit, domnule, am fost trimisă la dumneavoastră, zise contesa.

— Am fi prea pretenţioşi dacă n-am recunoaşte că este fermecător, doamnă, răspunse Albert. Un prieten vechi de zece ani n-ar fi făcut pentru noi mai mult decât a făcut el, ba chiar cu o graţie, o delicateţe, o curtoazie care-l arată un veritabil om de lume.

— Haide, zise contesa râzând, o să vedeţi că vampirul meu o să se dovedească pur şi simplu un proaspăt îmbogăţit, care vrea să-i fie iertate milioanele sale şi care a împrumutat privirea lui Lara ca să nu fie confundat cu domnul de Rothschild. Dar pe ea aţi văzut-o?

— Care ea? întrebă Franz zâmbind.

— Frumoasa grecoaică de ieri.

— Nu. I-am auzit, după câte cred eu, sunetele guzlei la care cânta, dar ea n-a apărut deloc.

— Cu alte cuvinte, când spui că n-a apărut, dragul meu Franz, zise Albert, vrei doar să faci pe misteriosul. Cine, mă rog, crezi că a fost dominoul acela albastru, care stătea la fereastra drapată cu damasc alb?

— Şi unde era fereastra aceasta drapată în damasc alb? întrebă contesa.

— La palatul Rospoli.

— Contele avea, aşadar, trei ferestre la palatul Rospoli?

— Da. Aţi trecut pe Corso?

— Bineînţeles.

— Ei bine, aţi remarcat două ferestre drapate în damasc galben şi o fereastră drapată în damasc alb, cu o cruce roşie? Aceste trei ferestre erau ale contelui.

— Zău? Dar, atunci, omul ăsta este un nabab? Ştiţi cât costă trei ferestre ca acelea pentru opt zile de carnaval, şi încă la palatul Rospoli, adică în cel mai bine situat palat de pe Corso?

— Două sau trei sute de scuzi romani.

— Spune mai degrabă două sau trei mii.

— Ah, drace!

— Şi insula lui îi aduce venitul ăsta minunat?

— Insula lui? Nu-i aduce nici un *bajocco*[69].

— Şi atunci de ce a mai cumpărat-o?

— Dintr-un capriciu.

— Aşadar, e un original?

— Adevărul este, zise Albert, că mi s-a părut destul de excentric. Dacă s-ar îmbrăca de la Paris, dacă ar frecventa spectacolele noastre, aş fi spus, dragul meu, fie că este unul căruia îi plac glumele proaste şi care face paradă, fie că este un biet nenorocit pe care l-a distrus literatura. Pe cuvânt, a avut astăzi vreo două sau trei izbucniri demne de Didier sau de Antony.

În acel moment, intră un alt vizitator şi, după obicei, Franz îi cedă locul nou-venitului. Această împrejurare, în afara schimbării locurilor, avu drept rezultat şi schimbarea subiectului discuţiei.

O oră mai târziu, cei doi prieteni se întorceau la hotel. Jupânul Pastrini se ocupase deja de travestiul lor de a doua zi şi le făgădui că vor fi mulţumiţi de strădania şi inventivitatea lui.

Într-adevăr, a doua zi, la ora nouă, intra în camera lui Franz, însoţit de un croitor încărcat cu vreo opt sau zece costume de ţărani romani. Cei doi

prieteni aleseră două asemănătoare, care li se potriveau cel mai bine ca mărime, şi îl însărcinară pe hotelier să se ocupe să li se coasă vreo douăzeci de metri de panglici la fiecare dintre pălăriile lor şi să le facă rost de două dintre acele eşarfe de mătase cu dungi transversale şi culori vii, cu care oamenii din popor, în zilele de sărbătoare, au obiceiul să se încingă la brâu.

Albert se grăbea să vadă cum îi stătea în noul său costum, compus dintr-o haină şi nişte pantaloni bufanţi de catifea albastră, ciorapi cu broderii, pantofi cu cataramă şi o jiletcă de mătase. Într-adevăr, în acest costum pitoresc, Albert nu se putea să nu câştige admiraţia şi, când centura îi fu strânsă în jurul taliei sale zvelte, când pălăria, uşor înclinată într-o parte, lăsă să i se reverse pe umeri râurile de panglici, Franz fu obligat să accepte că, adeseori, costumul joacă un rol foarte important în superioritatea fizică pe care le-o atribuim unor popoare. Turcii, odinioară atât de pitoreşti, cu lungile lor giubele viu colorate, nu ni se par groteşti, astăzi, în redingotele lor albastre încheiate cu nasturi până sus şi cu fesurile lor greceşti pe cap, care le dau înfăţişarea unor sticle de vin cu dopuri roşii?

Franz îşi exprimă complimentele pentru ţinuta lui Albert, care, de altfel, stând în picioare în faţa oglinzii, îşi zâmbea cu un aer de satisfacţie neascunsă.

Aşa îi surprinse contele de Monte-Cristo, intrând la ei în odaie.

— Domnilor, le zise el, pentru că, oricât de plăcut ar fi un tovarăş de distracţie, libertatea este încă şi mai plăcută, am venit să vă spun că, pentru astăzi şi zilele următoare, o să las la dispoziţia dumneavoastră trăsura de care v-aţi folosit ieri. Hotelierul nostru ar fi trebuit să vă informeze că eu mai am vreo trei sau patru în grajdurile sale, aşadar nu mă veţi încurca deloc. Folosiţi-o cât doriţi, fie pentru distracţia dumneavoastră, fie pentru a vă rezolva treburile. Locul nostru de întâlnire, dacă o să avem ceva să ne spunem, o să fie palatul Rospoli.

Cei doi tineri voiră să protesteze cât de cât, dar nu aveau, în realitate, nici un motiv întemeiat de a refuza o ofertă care, de altfel, le făcea mare plăcere. Sfârşiră, aşadar, prin a primi.

Contele de Monte-Cristo rămase un sfert de oră împreună cu ei, vorbind despre toate lucrurile cu o dezinvoltură deosebită. Era, după cum deja putuseră remarca, foarte la curent cu literatura tuturor ţărilor. O privire aruncată pe pereţii salonului său le dovedise, lui Franz şi lui Albert, că era mare amator de tablouri. Câteva cuvinte, fără afectare, pe care le rosti în

trecere, le dovediră că nici ştiinţele nu-i erau străine şi părea să se fi ocupat îndeosebi de chimie.

Cei doi prieteni nu aveau pretenţia de a-i întoarce contelui o masă la fel cu aceea pe care le-o dăduse el. Ar fi fost, desigur, o glumă de prost gust să-i ofere, în schimbul excelentului său dejun, mâncarea foarte mediocră a jupânului Pastrini. Îi mărturisiră acest lucru deschis, iar el le primi scuzele, ca un om care le aprecia delicateţea.

Albert era încântat de manierele contelui, pe care doar cunoştinţele sale în domeniu îl împiedicau să-l recunoască drept un adevărat gentilom. Mai cu seamă libertatea de a se folosi după plac de trăsură îi încununa bucuria. Avea planurile sale în legătură cu graţioasele sale ţărăncuţe şi, cum ele apăruseră, în ajun, într-o trăsură foarte elegantă, nu-l stingherea câtuşi de puţin să continue să apară şi el, din acest punct de vedere, pe picior de egalitate cu ele.

La ora unu şi jumătate, cei doi tineri coborâră. Vizitiul şi lacheii se gândiseră să îşi îmbrace livrelele peste pieile lor de urs, ceea ce le conferea un aspect încă şi mai grotesc decât în ajun şi le atraseră sincere complimente din partea lui Franz şi a lui Albert.

Albert îşi prinsese, sentimental, bucheţelul de violete ofilite la butonieră.

La primul dangăt al clopotului, porniră pe *via* Vittoria şi se azvârliră în mulţimea de pe Corso.

La al doilea tur, un buchet de violete proaspete sări dintr-o caleaşcă încărcată de paiaţe, ajungând să cadă în trăsura contelui, ceea ce îi semnală lui Albert faptul că, la fel cum făcuseră şi el cu prietenul său, ţărăncuţele din ajun îşi schimbaseră costumele şi că, fie din întâmplare, fie dintr-un sentiment asemănător celui care îl determinase pe el să îmbrace, galant, un costum potrivit cu al lor, şi ele, la rândul lor, se costumaseră potrivit costumului lor din ajun.

Albert îşi prinse la butonieră bucheţelul proaspăt în locul celuilalt, deşi păstră buchetul ofilit în mână. Şi, când se încrucişară din nou cu caleaşca, îl duse cu dragoste la buze — gest care păru să fie foarte pe placul nu doar al celei care îi aruncase buchetul, dar şi al nebunaticelor sale însoţitoare.

Ziua fu la fel de plină de entuziasm ca şi cea din ajun. Probabil că un observator atent ar fi notat chiar o creştere a larmei şi a veseliei. Pentru o clipă, îl zăriră şi pe conte la fereastră, dar, când trăsura trecu din nou prin faţa palatului, contele dispăruse.

E de la sine înţeles că schimbul de cochetării dintre Albert şi paiaţa cu buchetele de violete dură întreaga zi.

Seara, la întoarcere, pe Franz îl aştepta o scrisoare de la ambasadă. Era anunţat că o să aibă onoarea de a fi primit, a doua zi, în vizită la Sanctitatea Sa. În toate călătoriile pe care le făcuse şi mai înainte la Roma, solicitase şi obţinuse aceeaşi favoare. Şi, atât din cucernicie, cât şi din recunoştinţă, n-ar fi vrut să pună piciorul dincolo de bariera capitalei lumii creştine, fără să-şi aşeze respectuosul său omagiu la picioarele unuia din succesorii Sfântului Petru, care dăduse nepreţuitul exemplu al tuturor virtuţilor.

Pentru el nu se mai punea, aşadar, problema să se mai gândească, în ziua următoare, la carnaval. Căci, în ciuda bunătăţii cu care el îşi înconjura măreţia, întotdeauna oamenii se pregăteau să se închine, cu un respect plin de o emoţie profundă, în faţa acelui nobil şi sfânt bătrân, numit Grigore al XVI-lea.

Ieşind de la Vatican, Franz se duse direct la hotel, chiar ferindu-se să treacă pe Corso. Purta în el o comoară de gânduri pioase, pentru care contactul cu veselia nebunească de la *mascherata* ar fi însemnat o profanare.

La ora cinci şi zece minute, Albert se întoarse. Era în culmea fericirii. Paiaţa îşi reîmbrăcase costumul de ţărăncuţă şi, la încrucişarea cu trăsura lui Albert, îşi ridicase puţin masca.

Era fermecătoare.

Franz îl felicită sincer pe Albert, iar acesta îi primi cuvintele ca unul care într-adevăr la merita. Băgase de seamă, zicea el, după unele semne de eleganţă cu neputinţă de imitat, că frumoasa lui necunoscută făcea sigur parte din cea mai înaltă aristocraţie.

Era ferm hotărât să îi scrie, a doua zi.

Franz, în acelaşi timp ce i se împărtăşi această confidenţă, observă că Albert parcă ar fi vrut să-i ceară ceva şi, totuşi, şovăia să-şi rostească gândul cu voce tare. Stărui, declarându-i dinainte că era gata să facă, pentru fericirea prietenului său, toate sacrificiile care i-ar fi stat în puteri. Albert se lăsă rugat atâta cât cerea politeţea prietenească. Apoi, în sfârşit, îi mărturisi lui Franz că i-ar face un mare serviciu, dacă l-ar lăsa, a doua zi, să folosească numai el trăsura.

Albert considera că din pricina absenţei prietenului său frumoasa ţărăncuţă avusese deosebita amabilitate de a-şi ridica masca.

Se înţelege că Franz nu era atât de egoist ca să stea în calea lui Albert, în mijlocul unei aventuri care făgăduia, deopotrivă, să fie tot atât de plăcută pentru curiozitatea sa, cât şi măgulitoare pentru amorul său propriu. Cunoştea destul de bine indiscreţia demnului său prieten pentru a fi încredinţat că îl va ţine la curent până în cele mai mici detalii cu evoluţia norocului său. Şi, cum de vreo doi sau trei ani, de când cutreiera Italia în toate direcţiile, nu avusese niciodată şansa de a încerca o astfel de aventură pe cont propriu, Franz nu avea nimic împotrivă să afle cum se petrec lucrurile într-un astfel de caz.

Îi făgădui, aşadar, lui Albert, că o să se mulţumească, a doua zi, să privească spectacolul de la ferestrele palatului Rospoli.

Într-adevăr, a doua zi, îl urmări pe Albert trecând de mai multe ori pe sub ferestre. Avea un uriaş buchet pe care, fără îndoială, îl menise să fie purtătorul epistolei sale amoroase. Această presupunere se preschimbă în certitudine, când Franz revăzu acelaşi buchet, deosebit de frumos, datorită unui cerc de camelii albe, în mâinile unei fermecătoare paiaţe, îmbrăcate în satin trandafiriu.

De aceea, seara nu mai fu veselie, fu un adevărat delir. Albert nu se îndoia că frumoasa necunoscută avea să-i răspundă pe aceeaşi cale. Franz îi preîntâmpină dorinţele, spunându-i că toată vânzoleala aceea îl obosea şi că se hotărâse să îşi petreacă ziua următoare revăzându-şi jurnalul şi scriind nişte notiţe.

Într-adevăr, Albert nu se înşelase în previziunile sale. În seara următoare, Franz îl văzu intrând dintr-un salt în camera sa, scuturând întruna un petic de hârtie, pe care-l ţinea de un colţ.

— Ei, îi zise el, n-am avut dreptate?

— A răspuns? exclamă Franz.

— Citeşte!

Îndemnul acesta fu rostit cu o intonaţie cu neputinţă de descris. Franz luă biletul şi citi:

„Marţi seara, la ora şapte, coborâţi din trăsura dumneavoastră în faţa străzii dei Pontefici şi urmaţi-o pe ţăranca romană care vă va smulge *moccoletto* din mână. Când ajungeţi pe prima treaptă a bisericii San Giacomo, aveţi grijă, pentru ca ea să vă poată recunoaşte, să vă înnodaţi o eşarfă roz pe umărul costumului dumneavoastră de paiaţă.

Din momentul acesta, n-o să mă mai vedeţi.

Răbdare şi discreţie!”

— Ei bine, îl întrebă el pe Franz, când acesta termină de citit, ce zici de asta, dragă prietene?

— Păi, zic că lucrurile capătă forma clară a unei aventuri cât se poate de plăcute, răspunse Franz.

— Asta e şi părerea mea, întări Albert, şi mi-e tare teamă că ai să te duci singur la balul ducelui de Bracciano.

Franz şi Albert primiseră, fiecare, în dimineaţa aceea, o invitaţie din partea celebrului bancher roman.

— Ia seama, dragul meu Albert, zise Franz, toată floarea aristocraţiei va fi prezentă la duce. Şi, dacă frumoasa ta necunoscută face parte cu adevărat din aristocraţie, nu se poate să nu se arate acolo.

— Dacă se arată sau nu, eu îmi menţin părerea despre ea, continuă Albert. Ai citit biletul?

— Da.

— Cunoşti ce săracă educaţie primesc femeile din mezzo cito[70]?

Aşa i se spunea burgheziei.

— Da, răspunse iarăşi Franz.

— Atunci, citeşte încă o dată biletul ăsta, uită-te bine la scris şi găseşte-mi o greşeală, de limbă sau de ortografie!

Într-adevăr, scrisul era deosebit, iar ortografia fără cusur.

— Eşti predestinat, îi zise Franz lui Albert, înapoindu-i a doua oară biletul.

— Râzi cât vrei, glumeşte cum îţi vine, răspunse Albert, dar eu m-am îndrăgostit.

— Oh, Doamne! Mă sperii! strigă Franz. Şi văd eu nu doar că o să mă duc singur la balul ducelui de Bracciano, dar că mă paşte şi primejdia să mă întorc singur la Florenţa.

— Adevărul este că, dacă necunoscuta mea este la fel de amabilă pe cât este de frumoasă, îţi declar că o să rămân la Roma pentru cel puţin şase săptămâni. Ador Roma şi, de altfel, am avut întotdeauna o atracţie deosebită pentru arheologie.

— Haida-de, încă una sau două întâlniri ca asta şi o să încep să trag nădejde să te văd membru al Academiei de Istorie şi de Litere.

Fără îndoială că Albert s-ar fi apucat să discute serios despre drepturile sale la un jilţ academic, dar tocmai atunci intră servitorul, ca să-i anunţe pe cei doi tineri că masa era gata. Or, în ceea ce-l privea pe Albert, iubirea nu

se împotrivea nicidecum poftei de mâncare. Aşadar, se grăbi, ca şi prietenul lui, să se aşeze la masă, hotărât să reia discuţia după cină.

După cină, le fu anunţată vizita contelui de Monte-Cristo. De două zile tinerii nu mai dăduseră ochii cu el. O treabă urgentă, spusese jupânul Pastrini, îl chemase în Civitavecchia. Plecase în ajun, spre seară, şi venise înapoi abia de o oră.

Contele fu deosebit de drăguţ. Fie pentru că se stăpânea, fie pentru că ocazia nu-i atingea corzile ironiei muşcătoare, pe care alte câteva împrejurări le făcuse să răsune de vreo două sau trei ori în cuvinte amare, se purtă aproape ca toată lumea. Omul acesta era pentru Franz o veritabilă enigmă. Contele nu se putea îndoi că tânărul îl recunoscuse şi totuşi nici o singură aluzie, de la începutul noii lor întâlniri, nu trădase faptul că îşi amintea să-l mai fi văzut şi în altă parte. La rândul său, oricât şi-ar fi dorit Franz să facă vreo aluzie la prima lor întrevedere, îl reţinea teama de a nu-i deveni nesuferit unui om care îl copleşise, şi pe el ca şi pe prietenul său, cu atenţii delicate. Continuă, aşadar, să păstreze aceeaşi tăcere ca şi contele.

Acesta din urmă aflase că cei doi prieteni voiseră să-şi rezerve o lojă la Teatrul Argentina şi că li se răspunsese că toate erau închiriate.

Prin urmare, le aducea cheia lojii sale. Cel puţin, acesta fu pretextul vizitei sale.

Franz şi Albert se împotriviră o vreme, motivând că nu îndrăzneau să-l lipsească pe conte de propria lojă. Dar contele le răspunse că, fiindcă în seara aceea mergea la Teatrul Palli, loja sa de la Teatrul Argentina ar fi rămas goală, dacă nici ei n-ar fi profitat de ea.

Astfel liniştiţi, cei doi prieteni se hotărâră să primească.

Franz se obişnuise, încetul cu încetul, cu acea paloare a contelui care îl surprinsese atât de tare prima oară când îl văzuse. Nu se putea împiedica să nu recunoască frumuseţea chipului său sever, căruia paloarea îi era singurul cusur sau, poate, principala sa calitate. Veritabil erou byronian, Franz nu putea, hai să nu spunem să n-o vadă, ci numai să nu se gândească la această faţă sumbră, fără să şi-o închipuie pe umerii lui Manfred sau sub toca lui Lara. Avea cuta aceea pe frunte care indica prezenţa necontenită a unui gând amar, avea ochii aceia pătrunzători care citeau până în străfundurile sufletelor, avea acea gură trufaşă şi batjocoritoare, care conferea cuvintelor rostite acel caracter special, datorită căruia se întipăreau profund în memoria celui care le asculta.

Contele nu mai era tânăr, avea pe puţin patruzeci de ani şi, totuşi, era mai mult decât limpede că îi întrecea oricând şi în orice pe tinerii împreună cu care se afla. Într-adevăr, printr-o ultimă asemănare cu eroii fantastici ai poetului englez, contele părea să aibă darul de a fascina.

Albert nu contenea să vorbească despre norocul pe care îl avuseseră, Franz şi cu el, când întâlniseră un asemenea om. Franz era mai puţin entuziasmat şi, totuşi, suferea influenţa contelui, influenţa pe care orice om superior o exercită asupra minţilor celor care îl înconjoară.

Se gândea la intenţia, pe care contele şi-o exprimase deja de vreo două sau trei ori, de a veni la Paris, şi era sigur că, datorită caracterului său excentric, chipului său aparte şi averii sale colosale, contele avea să stârnească un interes nemaipomenit.

Cu toate acestea, nu-şi dorea să se afle la Paris când avea să vină el acolo.

Seara se scurse cum se scurg de obicei serile la teatru în Italia, nu ascultând interpreţii, ci făcând vizite din lojă în lojă şi vorbind. Contesa G*** ar fi vrut să redeschidă discuţia despre conte, dar Franz o anunţă că avea să-i împărtăşească o noutate mult mai fierbinte şi, în ciuda demonstraţiilor de falsă modestie din partea lui Albert, îi povesti contesei marele eveniment care, de trei zile, alcătuia principala preocupare a celor doi prieteni.

Cum intrigile amoroase nu sunt o raritate în Italia, cel puţin dacă e să dăm crezare mărturiilor călătorilor, contesa nu se arătă câtuşi de puţin neîncrezătoare şi îl felicită pe Albert pentru zorii unei aventuri care făgăduia să se încheie într-un mod atât de plăcut.

Se despărţiră, promiţându-şi că aveau să se reîntâlnească la balul ducelui de Bracciano, la care întreaga Romă fusese invitată.

Doamna cu buchetul se ţinu de cuvânt: nici a doua zi, nici a treia zi nu îi mai dădu lui Albert vreun semn de viaţă.

Sosi, în sfârşit, ziua de marţi, ultima şi cea mai zgomotoasă zi de carnaval. Marţi, teatrele se deschid încă de la ora zece dimineaţa, căci, de la ora opt seara începe postul. Marţi, orice om care, fie din lipsă de timp, fie de bani, fie de tragere de inimă, nu a luat parte încă la serbările din zilele anterioare, se amestecă în bacanală, se lasă purtat de orgie şi îşi aduce contribuţia de zarvă şi de agitaţie la zarva şi agitaţia generală.

De la ora două până la ora cinci, Franz şi Albert urmară convoiul, făcură schimb de şarje de confetti cu trăsurile din coloana opusă şi cu trecătorii

care se strecurau printre picioarele cailor, printre roţile trăsurilor, fără să se întâmple, în mijlocul acestei îngrozitoare îmbulzeli, nici măcar un singur accident, o singură ceartă, o singură încăierare. Din acest punct de vedere, italienii sunt poporul ideal. Sărbătorile sunt pentru ei adevărate sărbători. Autorul povestirii de faţă, care a locuit în Italia cinci sau şase ani, nu-şi aminteşte să fi văzut vreodată o ceremonie tulburată de nici măcar unul dintre aceste evenimente, care apar întotdeauna, ca un corolar, la ale noastre.

Albert era în culmea fericirii, în costumul său de paiaţă. Purta pe umăr o panglică roz, înnodată, ale cărei capete îi atârnau până la genunchi. Pentru a nu se isca nici o confuzie între el şi Franz, acesta din urmă îşi păstrase costumul de ţăran roman.

Pe măsură ce ziua înainta, tumultul devenea mai mare. Nu existau pe străzi, în trăsuri sau la ferestre, vreo gură care să rămână mută, vreun braţ care să stea leneş. Era un adevărat uragan omenesc, alcătuit dintr-un tunet de strigăte şi dintr-o grindină de bomboane, de buchete de flori, de ouă, de portocale şi de flori.

La ora trei, zgomotul cutiilor de artificii explodate în acelaşi timp, în piaţa del Popolo şi la palatul Veneţia, străbătând cu mare greutate prin vacarmul îngrozitor, anunţă că urma să înceapă cursele.

Cursele, ca şi *moccoli*, alcătuiesc unul dintre episoadele caracteristice ale acestor zile de carnaval. Auzind explozia artificiilor, trăsurile rupseră numaidecât rândurile şi se refugiară, fiecare, pe strada laterală cea mai apropiată de locul în care se găseau în acel moment.

Toate aceste manevre se petrecură, de altfel, cu o abilitate de necrezut şi cu o iuţeală de mirare, fără ca poliţia să se îngrijească nici o clipă de a-i arăta fiecăreia locul pe care să-l ocupe sau de a-i stabili fiecăreia direcţia de urmat.

Pietonii se lipiră cu spatele de zidurile palatelor, apoi se auzi un răsunător tropot de cai şi zăngănit de săbii.

O trupă de carabinieri călare, venind câte cincisprezece, unul lângă altul, străbătu în galop şi pe toată lăţimea strada Corso, pe care parcă o măturară ca să facă loc berberilor. Când trupa ajunse la palatul Veneţia, răsună o nouă explozie de artificii, care anunţa că strada era liberă.

Aproape imediat, într-o hărmălaie asurzitoare, universală, nemaipomenită, se văzură trecând ca nişte năluci, şapte sau opt cai, aţâţaţi de strigătele de încurajare ale trei sute de mii de persoane şi de loviturile

castanelor de fier care le săltau pe spinare. Apoi, tunul castelului Santangelo trase trei salve, pentru a anunţa că numărul trei câştigase.

De îndată, fără să fie nevoie de vreun alt semnal, trăsurile se repuseră în mişcare, revărsându-se pe Corso, năvălind din toate străduţele dimprejur, ca nişte torenţi opriţi pentru o clipă, care se aruncă toţi deodată în albia fluviului pe care îl alimentează, iar şuvoiul uriaş îşi reluă, mai rapid ca oricând, cursul printre cele două maluri de granit.

Numai că un nou motiv de zarvă şi de agitaţie se amestecase în această mulţime: intraseră în scenă vânzătorii de *moccoli*.

Moccoli sau *moccoletti* sunt nişte lumânări, de grosime variabilă, de la marea lumânare de ceară de Paşti până la meschinele scofâlcituri, şi care trezesc în actorii marii scene ce încheie carnavalul roman două preocupări opuse.

1° Aceea de a-şi păstra aprinsă propria *moccoletto*

2° Aceea de a le stinge celorlalţi *moccoletti*

Se întâmplă cu *moccoletto* ca şi cu viaţa: omul n-a găsit încă decât un singur mijloc de a o transmite, iar acest mijloc îi este dăruit de Dumnezeu.

În schimb, a descoperit mii de mijloace de a lua viaţa. Este adevărat că, în această supremă operaţiune, i-a dat şi diavolul o mână de ajutor.

Moccoletto se aprinde apropiind-o de o flacără oarecare.

Dar cum să descrii miile de mijloace născocite pentru a stinge o *moccoletto*, suflătorile uriaşe, stingătoarele monstruoase, evantaiele supraomeneşti?

Fiecare se grăbi, aşadar, să cumpere *moccoletti*, Franz şi Albert laolaltă cu ceilalţi.

Noaptea se apropia cu paşi grăbiţi şi deja la strigătul de „*Moccoli*!”, repetat de glasurile stridente a vreo mie de fabricanţi, două sau trei stele începură să sclipească deasupra mulţimii. A fost ca un semnal.

În zece minute, cincizeci de mii de lumini scânteiară, coborând de la palatul Veneţia în Piaţa Poporului şi urcând din Piaţa Poporului către palatul Veneţia.

Ai fi zis că este sărbătoarea focurilor vii.

Nu poţi să-ţi faci o idee despre această privelişte, dacă n-ai văzut-o niciodată.

Închipuiţi-vă că toate stelele s-ar desprinde din cer şi ar veni să se învolbureze pe pământ într-un dans smintit.

Totul însoţit de strigăte, cum niciodată urechii omeneşti nu i-a mai fost dat să audă pe restul pământului.

Mai cu seamă în aceste moment nu mai există distincţii sociale. *Facchino*[71] se agaţă de prinţ, prinţul de transteverin, transteverinul de burghez, fiecare suflând, stingând, reaprinzând. Dacă bătrânul Eol şi-ar face apariţia în momentul acela, ar fi proclamat regele tuturor *moccoli*, iar Aquilon, moştenitorul prezumtiv al coroanei.

Această cursă nebunească a flăcărilor dură aproape două ceasuri. Corso era luminată ca în plină zi, încât se desluşeau şi trăsăturile spectatorilor de la al treilea şi al patrulea etaj.

Din cinci în cinci minute, Albert îşi scotea ceasul din buzunar. În sfârşit, acesta îi arătă ora şapte.

Cei doi prieteni se aflau tocmai în dreptul intrării pe via dei Pontefici. Albert sări din trăsură, cu *moccoletto* în mână.

Vreo două sau trei măşti voiră să se apropie de el pentru a i-o stinge sau a i-o smulge din mână, dar, ca un agil boxer, Albert le îmbrânci, una după alta, de-a rostogolul, la zece paşi de el, continuându-şi goana către biserica San Giacomo.

Treptele erau înţesate de privitori şi de măşti care se luptau să-şi smulgă flăcăruile din mână. Franz îl urmări din ochi pe Albert şi îl văzu punând piciorul pe prima treaptă. Apoi, aproape imediat, o mască, purtând costumul bine cunoscut al ţărăncuţei cu buchetul de violete, întinse braţul şi, de data aceasta fără ca el să mai opună vreo rezistenţă, îi fură *moccoletto*.

Franz era prea departe pentru a auzi cuvintele pe care le schimbară, dar, fără îndoială că nu fu vorba despre nimic neprietenos, căci îi văzu pe Albert şi pe ţărăncuţă plecând împreună, ţinându-se de braţ.

Un timp, îi urmări pe amândoi peste capetele mulţimii, dar pe *via* Macello îi pierdu din vedere.

Deodată răsună dangătul clopotului care anunţa închiderea carnavalului şi, în aceeaşi clipă, toate *moccoli* se stinseră ca prin farmec. Ai fi zis că o imensă pală de vânt spulberase totul.

Franz se trezi în bezna cea mai neagră.

Totodată, încetară şi strigătele, de parcă aceeaşi pală de vânt care risipise luminile, risipise, în acelaşi timp, şi zgomotul.

Nu se mai auzea decât uruitul trăsurilor care le duceau înapoi pe măşti la ele acasă. Nu se mai vedeau decât rarele luminiţe care străluceau în dosul ferestrelor.

Carnavalul se sfârşise.

---

68 *Mascherata — mascaradă, carnaval* (în limba italiană, în original).

69 Para chioară (în limba italiană, în original).

70 Pătura de mijloc (în limba italiană, în original).

71 Hamal (în limba italiană, în original).

XXXVII Catacombele Sfântului Sebastian

Probabil că în viaţa lui Franz nu mai simţise o schimbare de impresie atât de subită, o trecere atât de rapidă de la veselie la tristeţe, ca în acel moment. S-ar fi zis că Roma, sub răsuflarea magică a vreunui demon al nopţii, tocmai se prefăcuse într-un uriaş mormânt. Dintr-o întâmplare care făcea întunericul încă şi mai negru, luna, care era în descreştere, nu avea să răsară decât pe la ora unsprezece noaptea. Străzile pe care tânărul le străbătea erau, aşadar, cufundate în cea mai adâncă beznă. În schimb, nu avea prea mult de mers. În zece minute, trăsura sa ori, mai bine zis, a contelui se opri în faţa Hotelului Londra.

Cina era servită, dar, fiindcă Albert îl prevenise că nu credea că o să se întoarcă foarte curând, Franz se aşează la masă fără el.

Jupânul Pastrini, care se obişnuise să-i vadă luând masa împreună, se interesă de cauzele absenţei prietenului său. Franz se mulţumi să-i răspundă că Albert primise în ajun o invitaţie şi că se dusese în locul respectiv. Stingerea bruscă a tuturor *moccoletti*, bezna care luase locul fluviului de lumină, liniştea care urmase zgomotului lăsaseră în mintea lui Franz o oarecare tristeţe, nu lipsită şi de un fior de îngrijorare. Cină, aşadar, foarte tăcut, în pofida purtării atente şi ceremonioase a gazdei sale, care intră de vreo două sau trei ori, întrebându-l dacă mai avea nevoie de ceva.

Franz se hotărâse să-l aştepte pe Albert cât de târziu ar fi putut. Aşadar, ceru ca trăsura să fie gata abia la ora unsprezece, rugându-l pe jupânul Pastrini să-i dea de veste de îndată ce Albert ar fi reapărut la hotel, fie şi pentru numai câteva clipe. La ora unsprezece, Albert nu se întorsese. Franz se îmbrăcă şi plecă, anunţându-şi gazda că va petrece noaptea la ducele de Bracciano.

Locuinţa ducelui de Bracciano este una dintre cele mai plăcute din Roma. Soţia sa, una dintre ultimele moştenitoare ale familiei Colonna, îi face onorurile într-un mod desăvârşit. De aici rezultă faptul că serbările pe care le organizează au o faimă europeană. Franz şi Albert sosiseră la Roma înarmaţi cu scrisori de recomandaţie pe lângă duce. De aceea, prima sa întrebare pe care i-o adresă lui Franz fu ce se întâmplase cu tovarăşul său de călătorie. Franz îi răspunse că se despărţiseră cu puţin înainte de a se stinge *moccoli* şi că îl pierduse din vedere pe *via* Macello.

— Adică, nu s-a întors? întrebă ducele.

— L-am aşteptat până adineauri, răspunse Franz.

— Dar ştiţi unde se ducea?

— Nu, nu foarte precis. Totuşi, cred că era vorba despre ceva ca o întâlnire.

— Drace! făcu ducele. Este o zi nepotrivită sau, mai degrabă, este o noapte nepotrivită ca să întârzii, nu-i aşa, doamnă contesă?

Aceste ultime cuvinte i se adresau contesei G***, care tocmai sosise şi care se plimba la braţul domnului Torlonia, fratele ducelui.

— Găsesc că, dimpotrivă, este o noapte fermecătoare, răspunse contesa. Iar cei care se află aici nu o să se plângă decât de un singur lucru, şi anume că o să treacă prea repede.

— Bine, dar, reluă ducele zâmbind, eu nu vorbesc despre persoanele de faţă, fiindcă ele nu întâmpină alte primejdii decât bărbaţii de a se îndrăgosti de dumneavoastră, iar femeile de a se îmbolnăvi de gelozie, văzându-vă atât de frumoasă. Eu vorbesc despre cei care bat străzile Romei.

— Ei, Doamne sfinte, întrebă contesa, cine bate străzile Romei la ora aceasta, în afară de cazul în care n-ar veni la balul dumneavoastră?

— Prietenul nostru Albert de Morcerf, doamnă contesă, pe care l-am părăsit pe când era în urmărirea necunoscutei sale, la ora şapte seara, zise Franz, şi pe care nu l-am mai văzut de atunci.

— Cum? Şi nu ştiţi unde este?

— N-am nici cea mai mică idee.

— Este înarmat?

— Poartă costumul de paiaţă.

— N-ar fi trebuit să-l lăsaţi să plece, îi zise ducele lui Franz, dumneavoastră, care cunoaşteţi Roma mai bine decât el.

— Ba bine că nu! Tot atât aş fi reuşit şi dacă aş fi încercat să-l opresc pe numărul trei al berberilor, care a câştigat astăzi premiul cursei, răspunse Franz. Şi, de altfel, după dumneavoastră, ce-ar putea să i se întâmple?

— Cine ştie! Noaptea este foarte întunecoasă, iar Tibrul este destul de aproape de *via* Macello.

Franz simţi un fior furnicându-i prin vene văzând că părerile ducelui şi ale contesei se potriveau atât de bine cu îngrijorările sale personale.

— De aceea am şi lăsat vorbă la hotel că am onoarea să petrec noaptea la dumneavoastră, domnule duce, zise Franz, şi urmează să vină cineva să mă anunţe când se va întoarce.

— Iată! zise ducele. Cred că tocmai îl văd pe unul dintre servitorii mei care vă caută.

Ducele nu se înşela. Zărindu-l pe Franz, servitorul se apropie de el.

— Excelenţă, zise, patronul Hotelului Londra vă anunţă că vă aşteaptă un om la dumnealui, cu o scrisoare de la vicontele de Morcerf.

— Cu o scrisoare de la viconte? se miră Franz.

— Da.

— Şi cine este acest om?

— Nu ştiu.

— De ce n-a venit să mi-o aducă aici?

— Mesagerul nu mi-a dat nici o lămurire.

— Şi unde este mesagerul?

— A plecat îndată ce m-a văzut intrând în sala de bal, ca să vă dau de ştire.

— Oh, Doamne! îi zise contesa lui Franz. Du-te repede! Bietul băiat, poate că i s-a întâmplat vreun accident.

— Alerg, zise Franz.

— O să te mai vedem, ca să ne spui şi nouă ce ai mai aflat? întrebă contesa.

— Da, dacă lucrurile nu sunt grave. Altminteri, nu ştiu să vă răspund ce o să fac mai departe.

— În orice caz, prudenţă! zise contesa.

— Oh, fiţi liniştită!

Franz îşi luă pălăria şi plecă în mare grabă. Îşi trimisese trăsura înapoi, poruncindu-i vizitiului să se întoarcă la ora două, dar, din fericire, palatul Bracciano, care dă cu o latură în Corso şi cu cealaltă în piaţa Sfinţilor Apostoli, este la cel mult zece minute de mers de Hotelul Londra. Apropiindu-se de hotel, Franz văzu un om stând în picioare, în mijlocul străzii. Nu se îndoi nici o clipă că acela era mesagerul lui Albert. Omul era înfăşurat bine într-o mantie largă. Se îndreptă către el, dar, spre marea uimire a lui Franz, omul începu primul să vorbească.

— Ce doriţi de la mine, Excelenţă? zise el, trăgându-se un pas înapoi, ca unul care vrea să îşi ia măsuri.

— Nu dumneata eşti cel care mi-a adus o scrisoare de la vicontele de Morcerf? întrebă Franz.

— Excelenţa Voastră sunteţi cel care locuieşte la hotelul lui Pastrini?

— Da.

— Excelenţa Voastră sunteţi tovarăşul de călătorie al vicontelui?

— Da.

— Cum se numeşte Excelenţa Voastră?

— Baronul Franz d’Épinay.

— Atunci, într-adevăr, Excelenţei Voastre îi este adresată scrisoarea.

— Se aşteaptă un răspuns? întrebă Franz, luându-i scrisoarea din mâini.

— Da, cel puţin, prietenul dumneavoastră aşa nădăjduieşte.

— Urcă până la mine, atunci, şi o să ţi-l dau.

— Mi-ar plăcea mai mult să aştept aici, zise mesagerul râzând.

— De ce, mă rog?

— Excelenţa Voastră o să înţeleagă cum stau lucrurile când o să citească scrisoarea.

— Înseamnă că o să te găsesc aici?

— Fără nici o îndoială.

Franz intră în hotel. Pe scară, se întâlni cu jupânul Pastrini.

— Ei? îl întrebă acesta.

— Ei, ce? răspunse Franz.

— L-aţi văzut pe omul care dorea să vă vorbească din partea prietenului dumneavoastră? îl întrebă el pe Franz.

— Da, l-am văzut, răspunse acesta din urmă, şi mi-a înmânat această scrisoare. Aprinde lumina la mine, te rog.

Hotelierul dădu poruncă unui servitor să meargă înaintea lui Franz, cu o lumânare. Tânărul băgase de seamă la jupânul Pastrini un aer îngrozit, ceea ce îi aţâţase şi mai mult dorinţa de a citi scrisoarea de la Albert. Se apropie de sfeşnic de îndată ce îi fu aprins şi despături hârtia. Scrisoarea era scrisă de mâna lui Albert şi semnată de el. Franz o citi de două ori, într-atât de neaşteptat era conţinutul.

Iat-o, reprodusă cuvânt cu cuvânt.

„Dragă prietene, de îndată ce primeşti prezenta, fii drăguţ şi ia din portofelul meu, pe care o să-l găseşti în sertarul pătrat al biroului, scrisoarea mea de credit. Ia-o şi pe a ta, dacă suma nu este suficientă. Du-te degrabă la Torlonia, ridică pe loc patru mii de piaştri şi dă-i banii purtătorului acestui bilet. Trebuie neapărat ca această sumă să ajungă la mine, fără nici o clipă întârziere.

Nu stărui mai mult, bizuindu-mă pe tine, cum şi tu te-ai putea bizui pe mine.

P.S. *I believe now to italian banditti*[72].

Prietenul tău,

ALBERT DE MORCERF”

Sub aceste rânduri erau adăugate, de o mână străină, aceste câteva cuvinte în italiană:

„Se alle sei della mattina le quattro mile piastre non sono nelle mie mani, alla sette, il conte Alberto avia cessato di vivere[73].

LUIGI VAMPA”

Această a doua semnătură îi lămuri totul lui Franz, care pricepu de ce mesagerul nu voise să urce la el în odaie — strada i se părea mai sigură decât camera lui Franz. Albert căzuse în mâinile faimoasei căpetenii a bandiţilor în existenţa căreia refuzase multă vreme să creadă.

Nu mai era nici o clipă de pierdut. Se repezi la birou, îl deschise, în sertarul indicat găsi portofelul şi, în portofel, scrisoarea de credit. Se garantau, cu totul, şase mii de piaştri, dar din aceşti şase mii, Albert cheltuise deja trei mii. Cât despre Franz, el nu avea nici o scrisoare de credit. Cum locuia în Florenţa şi cum venise la Roma doar pentru şapte sau opt zile, luase la el numai o sută de ludovici, iar, din această sută, mai avea cel mult cincizeci.

Îi lipseau, aşadar, şapte sau opt sute de piaştri pentru ca ei doi, Franz şi Albert, să poată aduna suma cerută. E drept că Franz putea apela, într-o astfel de situaţie, la amabilitatea domnilor Torlonia.

Se pregătea, aşadar, să se întoarcă la palatul Bracciano, fără a mai pierde vreo clipă, când deodată o idee luminoasă îi trecu prin minte.

Se gândi la contele de Monte-Cristo. Franz făcu vreo câţiva paşi, ca să-l cheme pe jupânul Pastrini, când îl văzu apărând în persoană în pragul uşii.

— Dragul meu domn Pastrini, îi zise el cu însufleţire, crezi că domnul conte este acasă?

— Da, Excelenţă, tocmai s-a întors.

— A avut timp să se ducă la culcare?

— Mă îndoiesc.

— Atunci, sună la uşa lui, te rog, şi întreabă-l, din partea mea, dacă pot să-i fac o vizită.

Jupânul Pastrini se grăbi să urmeze instrucţiunile primite. După cinci minute, era înapoi.

— Contele îl aşteaptă pe Excelenţa Voastră, zise el.

Franz traversă palierul. Un servitor îl conduse până la conte. Acesta se afla într-un mic cabinet, pe care Franz nu-l mai văzuse până atunci, cu

divane de jur împrejur. Contele îi ieşi în întâmpinare.

— Ei, ce vânt bun vă aduce la ora aceasta? îl întrebă el. Aţi venit, cumva, să mă chemaţi la masă? Ar fi deosebit de amabil din partea dumneavoastră.

— Nu, vin să vă vorbesc despre o problemă gravă.

— Despre o problemă? exclamă contele, privindu-l pe Franz cu acea privire pătrunzătoare, care-i era caracteristică. Despre care problemă?

— Suntem singuri?

Contele merse până la uşă şi se întoarse.

— Absolut singuri, zise el.

Franz îi arătă scrisoarea lui Albert.

— Citiţi! îi zise el.

Contele citi scrisoarea.

— Măi să fie! făcu el.

— Aţi văzut şi post-scriptumul?

— Da, zise el, îl văd: „Se alle sei della mattina le quattro mile piastre non sono nelle mie mani, alla sette il conte Alberto avia cessato di vivere. LUIGI VAMPA”

— Ce spuneţi de asta? întrebă Franz.

— Aveţi suma care vi s-a cerut?

— Da, mai puţin opt sute de piaştri.

Contele se îndreptă către biroul său, îl deschise şi, trăgând un sertar plin de aur:

— Nădăjduiesc, îi zise el lui Franz, că n-o să mă jigniţi adresându-vă altcuiva decât mie.

— Dimpotrivă, după cum vedeţi, am venit drept la dumneavoastră, zise Franz.

— Şi eu vă mulţumesc. Luaţi!

Şi îi făcu semn lui Franz să ia cât voia din sertar.

— Este neapărat nevoie să-i trimitem această sumă lui Luigi Vampa? întrebă tânărul, privindu-l ţintă, la rândul său, pe conte.

— Păi, cum! făcu el. Gândiţi-vă şi dumneavoastră, post-scriptumul este foarte clar.

— Eu aş crede că, dacă v-aţi da osteneala să căutaţi, aţi găsi vreun mijloc care ar simplifica mult negocierea, zise Franz.

— Care anume? întrebă contele uimit.

— De pildă, dacă ne-am duce să-l găsim împreună pe Luigi Vampa, sunt sigur că nu o să vă refuze eliberarea lui Albert.

— Mie? Şi ce influenţă aţi vrea să am eu asupra acestui bandit?

— Nu i-aţi făcut, de curând, unul dintre acele servicii care nu se uită niciodată?

— Care anume?

— Nu i-aţi salvat viaţa lui Peppino?

— I-auzi! Cine v-a spus asta?

— Ce contează, ştiu eu.

Contele rămase o clipă mut şi încruntat.

— Şi, dacă o să mă duc să-l găsesc pe Vampa, o să mă însoţiţi?

— Dacă tovărăşia mea nu vă este prea neplăcută.

— Ei bine, fie! E timp frumos, o plimbare în împrejurimile Romei nu ne poate face decât bine.

— Trebuie să ne luăm arme?

— Pentru ce?

— Bani?

— N-are rost. Unde este omul care a dus acest bilet?

— Jos, în stradă.

— Aşteaptă răspunsul?

— Da.

— Trebuie să ştim, cât de cât, încotro s-o luăm. O să-l chem.

— Degeaba, n-a vrut să urce.

— La dumneavoastră, poate, dar, la mine, n-o să se împotrivească.

Contele se duse la fereastra cabinetului care dădea înspre stradă şi fluieră într-un mod anume. Omul cu mantia se desprinse de lângă zid şi înaintă până în mijlocul drumului.

— *Salite*![74] zise contele, cu tonul cu care i-ar fi dat un ordin unui servitor de-al său.

Mesagerul se supuse fără întârziere, fără şovăire, ba chiar cu grăbire şi, urcând cele patru trepte ale peronului, intră în hotel. După cinci secunde, era la uşa cabinetului.

— Ah! Tu erai, Peppino? zise contele.

Dar Peppino, în loc să răspundă, se zvârli în genunchi, apucă mâna contelui şi îşi lipi buzele de ea, de mai multe ori.

— Ia te uită! zise contele. Încă n-ai uitat că ţi-am salvat viaţa? Ciudat, au trecut, totuşi, opt zile de atunci.

— Nu, Excelenţă, n-am uitat şi n-am s-o uit niciodată! răspunse Peppino pe un ton de adâncă recunoştinţă.

— Niciodată, asta e foarte mult! Dar, în sfârşit, dacă o crezi tu, e bine şi atât. Ridică-te şi răspunde!

Peppino aruncă o privire neliniştită către Franz.

— Oh, poţi vorbi de faţă cu Excelenţa Sa, zise contele. Este unul dintre prietenii mei.

Apoi, întorcându-se spre Franz:

— Îmi îngăduiţi să vă dau acest titlu, zise el în franceză. Este necesar, ca să-i câştig încrederea acestui om.

— Poţi vorbi de faţă cu mine, întări Franz, sunt un prieten al contelui.

— Prea bine! zise Peppino, întorcându-se, la rândul său, către conte. Excelenţa Voastră să mă întrebe şi o să-i răspund.

— Cum a căzut vicontele de Morcerf în mâinile lui Luigi?

— Excelenţă, trăsura francezului s-a încrucişat de mai multe ori cu aceea în care se afla Teresa.

— Iubita şefului?

— Da. Francezul i-a făcut ochi dulci, Teresa s-a amuzat să-i răspundă. Francezul i-a aruncat buchete de flori, ea i-a răspuns în acelaşi fel. Toate acestea, bineînţeles, cu încuviinţarea şefului, care era în aceeaşi caleaşcă.

— Cum? strigă Franz. Luigi Vampa era în caleaşca ţărăncuţelor romane?

— El o conducea, deghizat în vizitiu, răspunse Peppino.

— Şi apoi? întrebă contele.

— Ei bine, apoi, francezul şi-a scos masca. Teresa, mereu cu încuviinţarea şefului, a făcut acelaşi lucru. Francezul i-a cerut o întâlnire, Teresa i-a acordat întâlnirea cerută. Numai că, în loc de Teresa, s-a dus Beppo pe treptele bisericii San Giacomo.

— Cum? îl întrerupse încă o dată Franz. Ţăranca aceea care i-a smuls *moccoletto*?...

— Era un băiat de cincisprezece ani, răspunse Peppino. Dar nu este nimic ruşinos pentru prietenul dumneavoastră că s-a lăsat înşelat. Beppo i-a prins pe mulţi în plasă, nici o grijă!

— Şi Beppo l-a condus dincolo de zidurile oraşului?

— Chiar el. O caleaşcă aştepta la capătul străzii Macello. Beppo a urcat înăuntru, invitându-l pe francez să-l urmeze. N-a aşteptat să-i zică a doua oară. I-a oferit lui Beppo, galant, locul din dreapta şi francezul s-a aşezat

lângă el. Beppo l-a anunţat, atunci, că avea să-l conducă la o vilă situată la o leghe depărtare de Roma. Francezul l-a asigurat pe Beppo că era gata să-l urmeze până la capătul lumii. Numaidecât, vizitiul a urcat pe *via* di Ripetta, a ajuns la poarta San Paolo şi, la două sute de paşi în câmp, pentru că francezul devenise prea îndrăzneţ, pe legea mea, Beppo i-a pus o pereche de pistoale în gât. Imediat vizitiul a oprit caii, s-a întors pe capră şi a făcut acelaşi lucru. În acelaşi timp, patru dintr-ai noştri, care erau ascunşi sub malurile râului Almo, s-au repezit la portiere. Francezul ar fi avut mare chef să se apere, chiar l-a strâns niţel de gât pe Beppo, după câte am auzit spunându-se, dar nu avea ce face împotriva a cinci oameni înarmaţi. A fost silit să se predea. L-au pus să coboare din trăsură, au luat-o pe malul râului şi l-au condus până la Teresa şi Luigi, care-l aşteptau la catacombele Sfântului Sebastian.

— Bine, dar, zise contele, întorcându-se către Franz, mie povestea mi se pare destul de bună. Dumneavoastră ce spuneţi, căci sunteţi cunoscător?

— Eu zic că aş socoti-o foarte caraghioasă, răspunse Franz, dacă i s-ar fi întâmplat altcuiva decât bietului Albert.

— Adevărul este că, zise contele, dacă nu m-aţi fi găsit aici, ar fi fost o întâmplare a naibii, care l-ar fi costat puţin cam scump pe prietenul dumneavoastră. Dar, liniştiţi-vă, o să scape numai cu spaima.

— Rămâne în picioare înţelegerea că ne ducem să-l căutăm? întrebă Franz.

— Bineînţeles! Cu atât mai mult cu cât se află într-un loc foarte pitoresc. Cunoaşteţi catacombele Sfântului Sebastian?

— Nu, n-am coborât niciodată în ele, dar îmi propusesem să cobor, într-o bună zi.

— Atunci, iată că vi se oferă prilejul şi ar fi greu să daţi peste un altul mai nimerit. Aveţi trăsura pregătită?

— Nu.

— Nu face nimic. S-au obişnuit să-mi păstreze una gata de drum, noapte şi zi.

— Gata de drum?

— Da, sunt o fiinţă foarte capricioasă. Trebuie să vă mărturisesc că, uneori, când mă scol, fie la sfârşitul mesei, fie din somn, în toiul nopţii, mă apucă dorul de plecare, într-un oarecare punct de pe pământul ăsta, şi chiar plec.

Contele sună o dată şi apăru valetul său de cameră.

— Pune să se scoată trăsura din grajd, zise el, şi luaţi pistoalele din buzunarele portierelor. Nu-i nevoie să-l trezeşti pe vizitiu, o să conducă Ali.

După câteva clipe, se auzi zgomotul trăsurii care se oprea în faţa intrării.

Contele îşi scoase ceasul.

— O jumătate de oră peste miezul nopţii, zise el. Am fi putut pleca de aici şi la cinci dimineaţa şi tot am fi ajuns la timp. Dar, poate că această întârziere l-ar fi silit să petreacă o noapte de coşmar pe tovarăşul dumneavoastră. Aşadar, mai bine să mergem în goana mare şi să-l smulgem din mâinile necredincioşilor. Mai vreţi să mă însoţiţi?

— Mai mult ca oricând.

— Atunci, veniţi!

Franz şi contele ieşiră, urmaţi de Peppino.

La uşă, găsiră trăsura. Ali era pe capră. Franz îl recunoscu pe sclavul mut din grota de la Monte-Cristo.

Franz şi contele urcară în trăsură, care era un cupeu. Peppino se aşeză lângă Ali şi porniră în galop. Ali primise ordine dinainte, căci o luă pe Corso, traversă Campo Vaccino, urcă până la capătul străzii San Gregorio şi ajunse la poarta San Sebastian. Acolo, omul de la barieră încercă să le pună beţe în roate, dar contele de Monte-Cristo îi arătă o autorizaţie de la guvernatorul Romei, prin care i se îngăduia să intre şi să iasă din oraş la orice oră din zi şi din noapte. Bariera de fier fu, aşadar, ridicată, paznicul primi un ludovic pentru osteneală, şi trecură.

Drumul pe care îl urma trăsura era antica *via* Appia, mărginită, şi de-o parte şi de alta, de morminte. Din când în când, la lumina lunii care începuse să se ridice, lui Franz i se părea că vede câte o santinelă desprinzându-se de ruine. Dar, numaidecât, la un semnal schimbat cu Peppino, santinela intra din nou în umbră şi dispărea.

Cu puţin înainte de Circul lui Caracalla, trăsura se opri, Peppino veni să deschidă portiera, iar contele şi Franz coborâră.

— În zece minute, îi zise contele însoţitorului său, suntem acolo.

Apoi, îl trase de-o parte pe Peppino, îi dădu un ordin în şoaptă, iar Peppino plecă, după ce îşi luă o torţă pe care o scoase din cufărul cupeului.

Trecură încă cinci minute, în timpul cărora Franz îl văzu pe cioban intrând pe o potecă îngustă, în mijlocul denivelărilor de teren pe care le prezintă solul convulsionat al câmpiei Romei, şi dispărând printre înaltele buruieni arămii, care păreau coama zbârlită a unui leu uriaş.

— Acum, zise contele, să mergem după el!

Franz şi contele porniră, la rândul lor pe aceeaşi potecă şi, după vreo sută de paşi, aceasta începu să coboare o pantă, conducând în fundul unei văi micuţe.

Curând, zăriră doi oameni stând de vorbă în umbră.

— Trebuie să mergem mai departe, îl întrebă Franz pe conte, sau trebuie să aşteptăm?

— Să mergem. Peppino l-a prevenit cu siguranţă pe omul de strajă de venirea noastră.

Într-adevăr, unul dintre cei doi oameni era Peppino, celălalt era un bandit postat la vedere.

Franz şi contele se apropiară. Banditul salută.

— Excelenţă, zise Peppino adresându-i-se contelui, dacă vreţi să mă urmaţi, intrarea în catacombe este la doi paşi de aici.

— Bine, zise contele, ia-o înainte.

Într-adevăr, în spatele unui pâlc de tufe dese şi în mijlocul câtorva bolovani mari, se vedea o deschizătură prin care abia de putea trece un om.

Peppino se strecură cel dintâi prin această crăpătură. Dar, după numai câţiva paşi, culoarul subteran se lărgea. Acolo, Peppino se opri, îşi aprinse torţa şi se întoarse să vadă dacă îl urmau.

Contele trecu primul prin acest soi de răsuflătoare, iar Franz după el.

Culoarul cobora în pantă lină şi se lărgea pe măsură ce înaintau. Cu toate acestea, Franz şi contele erau siliţi să meargă încovoiaţi de spate şi cu greu ar fi putut păşi unul lângă altul. Mai făcură astfel vreo sută cincizeci de paşi, apoi fură opriţi de strigătul:

— Stai, cine-i?

În acelaşi timp, văzură lucind prin întuneric ţeava unei carabine la lumina torţei lor.

— Prieten! zise Peppino.

Şi înaintă singur, spunându-i câteva cuvinte în şoaptă celei de-a doua santinele care, ca şi cea dintâi, salută şi le făcu semn vizitatorilor nocturni că-şi puteau continua drumul.

În spatele santinelei era o scară de vreo douăzeci de trepte. Franz şi contele coborâră cele douăzeci de trepte şi se treziră la un soi de răscruce de cavou. Cinci culoare se răsfirau ca razele unei stele, iar pereţii lor, în care erau scobite nişe unele peste altele, având forma unor sicrie, arătau că ajunseseră, în sfârşit, în catacombe.

Printr-una din aceste galerii, cărora era cu neputinţă să le desluşeşti întinderea, pătrundeau, ziua, câteva raze de lumină.

Contele puse o mână pe umărul lui Franz.

— Vreţi să vedeţi o tabără de bandiţi odihnindu-se? îl întrebă el.

— Desigur, răspunse Franz.

— Atunci, veniţi cu mine... Peppino, stinge torţa!

Peppino îi dădu ascultare, iar Franz şi contele rămaseră în cea mai adâncă beznă. Numai că, la vreo cincizeci de paşi înaintea lor, continuară să vadă câteva sclipiri roşiatice dansând de-a lungul pereţilor, mai clare acum, de când Peppino îşi stinsese torţa.

Înaintară în tăcere, contele conducându-l pe Franz de parcă ar fi avut acea capacitate specială de a vedea prin întuneric. De altfel, Franz însuşi desluşea mai lesne pe unde mergea, pe măsură ce se apropia de acele luciri care le serveau drept puncte de reper.

Dădură peste trei arcade, cea din mijloc închipuind o poartă, prin care păşiră mai departe.

Aceste arcade se deschideau, de o parte, în culoarul în care se aflau contele şi Franz, iar de cealaltă, într-o mare încăpere pătrată, cu nişe de jur împrejur, asemănătoare cu cele despre care am vorbit mai devreme. În mijlocul acestei încăperi se ridicau patru pietre, care odinioară serviseră drept altar, după cum indica crucea înălţată şi acum deasupra lor.

O singură lampă, aşezată pe fusul unei coloane retezate, lumina palid şi pâlpâitor ciudata scenă care se oferea privirilor celor doi vizitatori, ascunşi în întuneric.

Un bărbat stătea aşezat, sprijinit cu un cot de această coloană, şi citea, întors cu spatele la arcade, prin deschizătura cărora nou-veniţii îl priveau acum.

Acesta era şeful bandei, Luigi Vampa.

De jur împrejurul lui, grupaţi după cum crezuseră de cuviinţă, culcuşiţi în mantalele lor sau sprijiniţi cu spatele de un soi de bancă de piatră care înconjura columbariumul, se desluşeau vreo douăzeci de tâlhari. Fiecare avea câte o carabină la îndemână.

În fund, abia vizibilă şi părând o stafie, o santinelă se plimba fără zgomot în sus şi-n jos prin faţa unei intrări, care nu se desluşea bine, căci bezna părea şi mai groasă în cotlonul acela.

Când contele socoti că Franz se bucurase îndeajuns de a privi acest pitoresc tablou, îşi duse degetul la buze, în semn să păstreze tăcerea, şi,

urcând cele trei trepte care duceau dinspre culoar spre columbarium, păşi în încăperea pătrată prin arcada din mijloc, înaintând către Vampa, care era atât de cufundat în lectura sa încât nu auzi deloc zgomotul paşilor.

— Stai, cine-i? strigă santinela, mai puţin neatentă, care văzu la lumina lămpii un soi de umbră ce creştea în spatele şefului său.

La acest strigăt, Vampa sări iute, în acelaşi timp trăgându-şi pistolul de la brâu.

Cât ai clipi, toţi bandiţii fură în picioare şi douăzeci de ţevi de puşcă se îndreptară spre conte.

— Ei bine, zise acesta liniştit, cu o voce fără nici un tremur, fără să-i tresară nici măcar un singur muşchi al feţei. Ei bine, dragul meu Vampa, cred că-i prea multă tevatură când primeşti în vizită un prieten.

— Armele jos! ştigă şeful, făcând un semn poruncitor cu o mână, în vreme ce, cu cealaltă, îşi scoase respectuos pălăria.

Apoi, întorcându-se către neobişnuitul personaj care domina întreaga scenă:

— Iertare, domnule conte, îi zise el, dar nici nu-mi trecea prin cap că o să primesc vizita dumneavoastră şi de aceea nu v-am recunoscut.

— Se pare că ai memoria scurtă în toate cele, Vampa, zise contele, şi că nu uiţi doar chipurile oamenilor, dar şi înţelegerile făcute cu ei.

— De care înţelegere ziceţi că am uitat, domnule conte? întrebă banditul ca unul care, dacă a comis vreo greşeală, vrea neapărat s-o îndrepte.

— Nu rămăsese înţeles, zise contele, că nu doar persoana mea, dar şi cele ale prietenilor mei îţi vor fi sfinte?

— Şi cu ce mi-am încălcat învoiala, Excelenţă?

— L-ai răpit, astă-seară, şi l-ai adus aici pe vicontele Albert de Morcerf. Ei bine, continuă contele cu un accent care-l făcu pe Franz să se înfioare, acest tânăr este *un prieten de-al meu*, acest tânăr locuieşte în acelaşi hotel cu mine, acest tânăr s-a plimbat pe Corso, timp de opt zile, în trăsura mea şi, cu toate acestea, ţi-o repet, l-ai răpit şi l-ai adus aici. Ba, mai mult, adăugă contele, scoţând scrisoarea din buzunar, l-ai pus la răscumpărare de parcă ar fi fost un oarecare.

— De ce nu mi-aţi spus de treaba asta, voi de colo? zise şeful, întorcându-se către oamenii săi, care dădură toţi înapoi în faţa privirii sale. De ce m-aţi silit astfel să-mi încalc cuvântul pe care mi l-am dat unui om ca domnul conte, care ţine vieţile noastre, ale tuturor, în mâinile sale? Pe

sângele lui Hristos! Dacă aflu că vreunul dintre voi a ştiut că tânărul era prietenul Excelenţei Sale, îi zbor creierii cu mâna mea!

— Vedeţi, zise contele întorcându-se către Franz, am spus eu bine că trebuie să fie vreo greşeală.

— Nu sunteţi singur? întrebă Vampa neliniştit.

— Sunt împreună cu persoana căreia i-a fost adresată această scrisoare şi căreia am vrut să-i dovedesc că Luigi Vampa este un om de cuvânt. Apropiaţi-vă, Excelenţă, îi zise el lui Franz. Iată-l pe Luigi Vampa, care o să vă spună cu gura lui că îi pare foarte rău de greşeala pe care a săvârşit-o.

Franz se apropie. Şeful făcu vreo câţiva paşi către el.

— Fiţi bine-venit printre noi, Excelenţă, îi zise el. Aţi auzit ce a spus contele şi ce i-am răspuns eu. O să adaug că n-aş fi vrut, pentru cei patru mii de piaştri la care i-am stabilit răscumpărarea prietenului dumneavoastră, să se fi întâmplat una ca asta.

— Dar, zise Franz privind în jurul lui cu nelinişte, unde este prizonierul? Că nu-l văd.

— Sper că n-a păţit nimic! zise contele întrebător, încruntând din sprânceană.

— Prizonierul este acolo, zise Vampa arătând cu mâna grota în faţa căreia se plimba banditul pus de pază. O să-l anunţ chiar eu că este liber.

Şeful înaintă spre locul desemnat de el, care-i servea drept temniţă lui Albert, iar Franz şi contele îl urmară.

— Ce face prizonierul? îl întrebă Vampa pe paznic.

— Pe legea mea, căpitane, răspunse acesta din urmă, habar n-am. De vreo oră, nu l-am mai auzit mişcând.

— Veniţi, Excelenţă! zise Vampa.

Contele şi Franz urcară vreo şapte sau opt trepte, cu şeful înaintea lor, care trase un zăvor şi împinse o uşă.

Atunci, la lumina unei lămpi ca aceea aprinsă în columbarium, îl putură vedea pe Albert, înfăşurat într-o mantie pe care i-o împrumutase unul dintre bandiţi, culcat într-un colţ şi dormind dus.

— Mda! zise contele zâmbind, cu acel zâmbet aparte. Nu-i rău, pentru un om care trebuia să fie împuşcat la ora şapte dimineaţa.

Vampa îl privi pe Albert adormit cu o oarecare admiraţie. În mod vădit, aprecia această dovadă de curaj.

— Aveţi dreptate, domnule conte, zise el, omul acesta este, fără îndoială, unul dintre prietenii dumneavoastră!

Apoi, apropiindu-se de Albert şi bătându-l pe umăr:

— Excelenţă! zise el. Vreţi să vă treziţi?

Albert îşi întinse braţele, se frecă la ochi şi apoi îi deschise.

— Aşa, zise el, dumneata erai, căpitane? La dracu, mai bine m-ai fi lăsat să dorm, aveam un vis încântător. Visam că dansam un galop cu contesa G***, acasă la Torlonia!

Îşi scoase ceasul, pe care îl păstrase ca să vadă singur cât timp a trecut.

— Unu şi jumătate noaptea! exclamă el. Păi, de ce naiba mă trezeşti la ora asta?

— Ca să vă spun că sunteţi liber, Excelenţă.

— Dragul meu, răspunse Albert cu o linişte desăvârşită, ţine minte bine, pe viitor, maxima asta a lui Napoleon cel Mare: „Nu mă treziţi decât pentru veştile rele”. Dacă m-ai fi lăsat să dorm, mi-aş fi terminat dansul şi ţi-aş fi rămas recunoscător toată viaţa... Vasăzică, mi s-a plătit răscumpărarea?

— Nu, Excelenţă.

— Bine şi atunci cum sunt liber?

— Cineva, căruia nu-i pot refuza nimic, a venit până aici, să vă ceară.

— Până aici?

— Până aici.

— Ei, la naiba! Acest cineva este foarte amabil!

Albert privi în jurul lui şi îl zări pe Franz.

— Cum, îi zise el, tu eşti, dragul meu Franz, cel pe care devotamentul l-a împins până aici?

— Nu, nu eu, răspunse Franz, ci vecinul nostru, domnul conte de Monte-Cristo.

— Ah, la naiba! Domnule conte, zise vesel Albert, îndreptându-şi cravata şi manşetele, sunteţi un om într-adevăr de nepreţuit şi nădăjduiesc că o să mă consideraţi etern îndatorat faţă de dumneavoastră, mai întâi pentru treaba cu trăsura şi apoi pentru aceasta de acum!

Şi îi întinse mâna contelui, care se înfioră când trebui să i-o dea pe a lui, dar, cu toate acestea, i-o dădu.

Banditul privea întreaga scenă cu un aer interzis. În mod vădit era obişnuit să-şi vadă prizonierii tremurând în faţa lui, şi iată că exista unul a cărui poftă de zeflemea nu fusese nicidecum întunecată. Cât despre Franz, era încântat că Albert, chiar şi având de-a face cu un bandit, păstrase neştirbită onoarea naţională.

— Dragul meu Albert, îi zise el, dacă ai fi drăguţ să te grăbeşti, am mai avea încă timp să ne încheiem noaptea la Torlonia. O să-ţi reiei dansul de unde l-ai întrerupt, astfel încât n-o să-i mai porţi pică seniorului Luigi, care, pe drept cuvânt, s-a purtat în toată afacerea asta ca un adevărat gentilom.

— Ah, chiar aşa! zise el. Ai dreptate. Am putea fi acolo la ora două. Senior Luigi, continuă Albert, mai există vreo formalitate de îndeplinit înainte de a-mi lua rămas-bun de la dumneavoastră?

— Nici una, domnule, răspunse banditul. Sunteţi liber ca pasărea cerului!

— În cazul acesta, numai bine şi bucurii! Să mergem, domnilor, să mergem!

Şi Albert, urmat de Franz şi de conte, coborî scara şi traversă marea sală pătrată. Toţi bandiţii stăteau în picioare, cu pălăriile în mână.

— Peppino, zise şeful, dă-mi torţa!

— Dar ce vrei să faci? întrebă contele.

— Vă conduc la ieşire, zise căpitanul. Barem cu atât s-o pot onora şi eu pe Excelenţa Voastră.

Luând torţa aprinsă din mâinile ciobanului, o apucă înaintea oaspeţilor săi, nu ca un valet care îndeplineşte cu umilinţă o datorie de serviciu, ci ca un rege care merge în faţa ambasadorilor săi.

Ajuns la ieşire, se înclină.

— Şi acum, domnule conte, zise el, îmi cer din nou iertare şi nădăjduiesc că nu-mi veţi purta nici o supărare pentru cele întâmplate.

— Nu, dragul meu Vampa, zise contele. De altfel, îţi răscumperi greşelile într-un mod atât de îndatoritor, încât mai că îmi vine să-ţi mulţumesc că le-ai comis.

— Domnilor, continuă şeful întorcându-se către tineri, poate că invitaţia n-o să vi se pară foarte atrăgătoare, dar, dacă o să simţiţi vreodată pofta să-mi mai faceţi o vizită, oriunde m-aş afla, o să fiţi bine-veniţi.

Franz şi Albert se înclinară, salutând. Contele ieşi cel dintâi, Albert îl urmă, dar Franz mai rămase o clipă.

— Excelenţa Voastră vrea să mă mai întrebe ceva? zise Vampa, zâmbind.

— Da, mărturisesc, răspunse Franz. Aş fi curios să aflu ce carte citeaţi cu atâta atenţie când am sosit noi?

— *Comentariile lui Cezar*, zise banditul. Este cartea mea preferată.

— Hei, ce faci, nu vii? strigă Albert.

— Ba da, răspunse Franz, iată-mă!

Şi ieşi, la rândul său, prin răsuflătoare.

Făcură câţiva paşi în câmp.

— Ah, pardon! zise Albert, întorcându-se înapoi. Îmi permiţi, căpitane?

Şi îşi aprinse ţigara de la torţa lui Vampa.

— Acum, domnule conte, zise el, să mergem cât mai repede cu putinţă! Ţin cu tot dinadinsul să mă duc şi să-mi închei noaptea la ducele de Bracciano.

Găsiră trăsura în locul unde o lăsaseră. Contele îi spuse un singur cuvânt în arabă lui Ali, iar caii porniră în goana mare.

Ceasul lui Albert arăta ora două fix când cei doi prieteni intrară în sala de dans.

Întoarcerea lor fu un eveniment. Dar, fiindcă intraseră împreună, toate gândurile negre pe care şi le-ar fi putut face în privinţa lui Albert se risipiră într-o clipă.

— Doamnă, zise vicontele de Morcerf înaintând către contesă, ieri aţi avut bunăvoinţa să-mi făgăduiţi un galop. Vin puţin cam târziu să vă cer să vă ţineţi această amabilă făgăduială, dar iată-l pe prietenul meu, care ştiţi că nu minte şi care o să vă confirme că întârzierea n-a fost din vina mea.

Pentru că, în momentul acela, muzica dădea tonul unui vals, Albert îşi petrecu braţul în jurul taliei contesei şi dispăru cu ea, în vârtejul dansatorilor.

În acest timp, Franz se gândea la ciudatul fior care îl străbătuse pe contele de Monte-Cristo din cap până-n picioare în momentul în care fusese silit, într-o oarecare măsură, să dea mâna cu Albert.

---

72 Acum cred în existenţa bandiţilor italieni (în limba engleză, în original).

73 Dacă la ora şase dimineaţa, cei patru mii de piaştri nu sunt în mâna mea, la ora şapte, vicontele Albert de Morcerf va înceta din viaţă (în limba italiană, în original).

74 Urcă! (în limba italiană, în original).

XXXVIII Întâlnirea

A doua zi, de cum se trezi, Albert îi propuse lui Franz să îi facă o vizită contelui. Îi mulţumise, deja, în ajun, dar considera că un ajutor ca acela pe care i-l dăduse merita şi două mulţumiri.

Franz, pe care o fascinaţie amestecată cu groază îl atrăgea spre contele de Monte-Cristo, nu voi să-l lase să se ducă singur la acel om, aşa că îl însoţi. Amândoi fură conduşi în salon. Cinci minute mai târziu, apăru şi contele.

— Domnule conte, îi zise Albert, înaintând spre el, îngăduiţi-mi să repet, în dimineaţa aceasta, ceea ce v-am spus atât de grăbit, ieri, şi anume că n-am să uit niciodată împrejurarea în care mi-aţi venit în ajutor şi că îmi voi aminti întotdeauna că vă datorez viaţa sau pe aproape.

— Dragul meu vecin, răspunse contele râzând, exagerezi cu recunoştinţa către mine. Îmi datorezi o mică parte, de vreo douăzeci de mii de franci, din bugetul dumitale de călătorie şi atâta tot. După cum vezi, nici nu merită să vorbim despre asta. Din partea mea, adăugă el, primeşte, te rog, felicitările mele, ai fost adorabil de îndrăzneţ şi de nepăsător.

— Ce era să fac, domnule conte, zise Albert. Mi-am închipuit că mă certasem urât cu cineva şi că mă alesesem cu un duel şi am vrut să-i fac pe aceşti bandiţi să priceapă un lucru: că duelul există în toate ţările din lume, dar că numai francezii se duelează râzând. Cu toate acestea, cum obligaţia mea faţă de dumneavoastră nu este mai puţin importantă, vin să vă întreb dacă, prin mine, prin prietenii mei şi prin cunoştinţele *mele*, n-aş putea să vă fiu de folos la ceva. Tatăl meu, contele de Morcerf, care este de origine spaniolă, deţine o poziţie înaltă în Franţa şi în Spania şi vă încredinţez că atât eu cât şi toţi cei care mă iubesc suntem la dispoziţia dumneavoastră.

— Ei bine, zise contele, îţi mărturisesc, domnule de Morcerf, că aşteptam oferta aceasta şi că o primesc din toată inima. Am pus deja ochii pe dumneata pentru a-ţi cere un mare serviciu.

— Care nume?

— N-am mai fost niciodată la Paris. Nu cunosc Parisul...

— Adevărat? exclamă Albert. Aţi putut trăi până în ziua de azi fără să vedeţi Parisul? De necrezut!

— Este adevărat, totuşi. Dar simt, ca şi dumneata, că ar fi cu neputinţă să-mi prelungesc ignoranţa în ceea ce priveşte capitala lumii inteligente. Mai mult chiar, poate că aş fi făcut mai devreme această călătorie de neînlăturat, dacă aş fi cunoscut pe cineva care să mă poată introduce în această lume, în care eu nu am nici o relaţie.

— Oh, un om ca dumneavoastră? strigă Albert.

— Eşti foarte drăguţ, dar, cum nu-mi recunosc vreun alt merit decât că pot să-i fac concurenţă, ca milionar, domnului Aguado sau domnului Rotshchild şi cum nu merg la Paris pentru a juca la Bursă, m-am tot împiedicat de acest mic amănunt. Acum, însă, oferta dumitale m-a ajutat să mă hotărăsc. Aşadar, îmi făgăduieşti, domnule de Morcerf (contele îşi însoţi aceste cuvinte cu un zâmbet ciudat), îmi făgăduieşti că, atunci când voi fi în Franţa, o să-mi deschizi porţile acestei lumi în care o să fiu tot atât de străin ca un huron sau un cochinchinez?

— Oh, dacă despre asta este vorba, domnule conte, vă făgăduiesc din toată inima! răspunse Albert. Şi cu atât mai bucuros (dragul meu Franz, nu râde prea tare de mine), cu cât sunt chemat înapoi la Paris, printr-o scrisoare pe care am primit-o chiar în dimineaţa aceasta şi în care mi se vorbeşte despre un proiect de alianţă cu o familie foarte respectabilă şi care are cele mai bune relaţii în societatea parizianã.

— Alianţă prin căsătorie? întrebă Franz râzând.

— Oh, Doamne, da! Astfel că, atunci când o să te întorci tu la Paris, o să mă găseşti om aşezat la casa lui şi poate chiar tată de familie. Asta se potriveşte foarte bine cu sobrietatea firii mele, nu-i aşa? În orice caz, domnule conte, vă repet, eu şi ai mei suntem trup şi suflet ai dumneavoastră.

— Primesc, zise contele, căci vă jur că nu-mi lipsea decât acest prilej pentru a-mi îndeplini nişte planuri la care mă gândesc de multă vreme.

Franz nu se îndoi nici o clipă că aceste planuri erau tocmai acelea despre care contele lăsase să-i scape o aluzie, în grota de pe Monte-Cristo. Îl privi atent, în timp ce rostea aceste cuvinte, pentru a încerca să surprindă pe faţa lui vreun indiciu despre planurile care îl chemau la Paris, numai că era foarte greu să pătrunzi în sufletul acestui om, mai ales când şi-l ascundea sub vălul unui surâs.

— Însă, domnule conte, reluă Albert, încântat că o să aibă de prezentat un om ca Monte-Cristo, nu este şi acesta unul dintre planurile acelea

nefondate, de care se fac cu miile în călătorie şi care, aidoma castelelor de nisip, sunt spulberate la prima adiere de vânt?

— Nu, pe cuvânt de onoare, zise contele. Vreau să vin la Paris, trebuie să vin!

— Şi când va fi?

— Dar dumneavoastră când veţi fi acolo?

— Eu? făcu Albert. Oh, Doamne, peste cincisprezece zile, cel mult trei săptămâni, doar cât îmi trebuie pentru drum.

— Atunci, zise contele, o să vă dau trei luni. După cum vedeţi, vă dau ceva mai mult răgaz.

— Şi peste trei luni, strigă Albert cu bucurie, o să bateţi la uşa mea?

— Doriţi o întâlnire precisă, la o zi anume, la o oră anume? zise contele. Vă previn că sunt de o punctualitate exasperantă.

— La o zi anume, la o oră anume! răspunse Albert. Îmi convine de minune.

— Bine, fie!

Întinse mâna către un calendar atârnat lângă oglindă.

— Acum, zise, suntem în 21 februarie (îşi scoase ceasul:) ora zece şi jumătate dimineaţa. Sunteţi de acord să mă aşteptaţi pe 21 mai, la ora zece şi jumătate dimineaţa?

— E perfect! zise Albert. Masa va fi gata.

— Unde locuiţi?

— Pe strada Helder, numărul 27.

— Locuiţi într-o casă numai a dumneavoastră, n-o să deranjez?

— Stau în casa tatălui meu, dar într-un pavilion din fundul curţii, cu totul separat de restul.

— Bine.

Contele îşi luă carneţelul de buzunar şi notă: „Strada Helder, numărul 27, pe 21 mai, la ora zece şi jumătate dimineaţa”.

— Şi acum, zise contele, vârându-şi carneţelul înapoi în buzunar, puteţi sta liniştit, o să fiu mai exact decât limba pendulei dumneavoastră.

— O să vă mai văd înainte să plec? întrebă Albert.

— Depinde. Când plecaţi?

— Mâine, la ora cinci după-amiaza.

— În cazul acesta, vă spun rămas-bun. Am nişte treburi de rezolvat la Neapole şi nu mă voi întoarce aici decât sâmbătă seara sau duminică

dimineaţa. Dar dumneavoastră? îl întrebă contele pe Franz. Plecaţi şi dumneavoastră, domnule baron?

— Da.

— În Franţa?

— Nu, la Veneţia. Mai rămân un an sau doi în Italia.

— Aşadar, n-o să ne vedem la Paris?

— Mă tem că nu voi avea această onoare.

— Atunci, domnii mei, drum bun! zise contele către cei doi prieteni, întinzându-le fiecăruia câte o mână.

Era pentru prima oară când Franz îi atingea mâna acestui om. Tresări, căci era îngheţată ca de mort.

— Pentru ultima oară, zise Albert, rămâne bine stabilit, pe cuvânt de onoare, nu-i aşa? În strada Helder, numărul 27, pe 21 mai, la ora zece şi jumătate dimineaţa?

— Pe 21 mai, la ora zece şi jumătate dimineaţa, în strada Helder, numărul 27, răspunse contele.

Cu acestea, cei doi tineri îl salutară pe conte şi ieşiră.

— Ce-ai păţit? îi zise Albert lui Franz, când se întoarseră în apartamentul lor. Te văd foarte îngrijorat.

— Da, zise Franz, mărturisesc, contele este un om ciudat şi mă gândesc cu nelinişte la această întâlnire pe care ţi-a dat-o la Paris.

— Întâlnirea aceasta... cu nelinişte? Alta! Dar ai înnebunit, dragul meu Franz? exclamă Albert.

— Ce să-i fac, zise Franz, nebun sau nu, asta este.

— Ascultă, răspunse Albert, şi sunt chiar mulţumit că am prilejul să-ţi spun lucrul ăsta. Te-am văzut întotdeauna destul de rece faţă de conte, pe care, în ceea ce-l priveşte, l-am găsit întotdeauna perfect faţă de noi. Ai ceva anume împotriva lui?

— Poate.

— L-ai mai văzut în altă parte înainte de a-l întâlni aici?

— Tocmai.

— Unde anume?

— Îmi făgăduieşti că n-ai să spui nimănui vreun cuvânt despre ceea ce o să-ţi povestesc?

— Îţi făgăduiesc.

— Pe cuvânt de onoare?

— Pe cuvânt de onoare.

— Atunci, ascultă!

Şi Franz îi povesti lui Albert despre excursia sa pe Insula Monte-Cristo, cum găsise acolo un echipaj de contrabandişti şi, în mijlocul acestui echipaj, doi bandiţi corsicani. A stăruit asupra tuturor detaliilor ospitalităţii feerice pe care contele i-a oferit-o în grota sa din *O mie şi una de nopţi*. I-a povestit despre masă, despre haşiş, despre statui, despre realitate şi despre vis şi cum, atunci când se trezise, nu mai rămăsese nici o dovadă, ca amintire, din toată acea întâmplare, decât micul iaht care se îndepărta la orizont, îndreptându-se spre Porto-Vecchio.

Apoi, povesti despre noaptea de la Coliseu, din Roma, despre discuţia pe care o surprinsese, dintre conte şi Vampa, discuţie în legătură cu Peppino şi în care contele făgăduise că o să obţină graţierea banditului, făgăduială pe care şi-o ţinuse întocmai, după cum şi cititorii noştri au putut vedea.

În sfârşit, ajunse la întâmplarea din noaptea precedentă, la încurcătura în care se trezise văzând că îi lipseau, pentru a completa suma cerută, vreo şase sau şapte sute de piaştri. În fine, ajunse la ideea pe care o avusese de a se adresa contelui, idee care condusese la un rezultat atât de pitoresc şi deopotrivă atât de fericit.

Albert îl asculta pe Franz sorbindu-i cuvintele.

— Ei bine, îi zise el, când sfârşi, unde vezi tu, în toate acestea, ceva de rău? Contele este călător, contele are un vas al lui, pentru că este bogat. Du-te la Portsmouth sau la Southampton şi-o să vezi porturile înţesate de iahturi aparţinând unor englezi bogaţi, care au acelaşi capriciu. Ca să ştie unde să tragă, când se opreşte din călătoriile sale, ca să nu mai mănânce din această groaznică bucătărie, care ne otrăveşte, pe mine de patru luni, pe tine de patru ani, ca să nu mai doarmă în paturile astea jalnice, în care numai să dormi nu poţi, şi-a amenajat o palmă de loc la Monte-Cristo. Când şi-a aranjat locul lui pe Monte-Cristo, s-a temut să nu-l alunge guvernul toscan şi să-şi piardă, astfel, toate investiţiile, aşa că a cumpărat insula şi i-a împrumutat numele. Dragul meu, caută bine în amintirile tale şi spune-mi câţi oameni, dintre cei pe care îi cunoşti bine, şi-au luat numele unor proprietăţi pe care nu le-au avut niciodată?

— Dar, protestă Franz, cum rămâne cu bandiţii corsicani, care se găseau în echipajul său?

— Ei, şi ce-i atât de uluitor în asta? Ştii mai bine ca oricine, nu-i aşa, că bandiţii corsicani nu sunt hoţi, ci pur şi simplu fugari, pe care mai ştiu eu ce vendeta i-a surghiunit din oraşele sau satele lor. Poţi să-i cunoşti, aşadar,

fără nimic compromiţător. Cât despre mine, îţi jur că, dacă vreodată o să mă duc în Corsica, mai înainte de a mă prezenta la guvernator sau la prefect, o să mă prezint bandiţilor din Colomba, dacă, bineînţeles, se poate ajunge până la ei. Eu îi găsesc fermecători.

— Dar Vampa şi banda lui? stărui Franz. ăştia sunt bandiţi care opresc oamenii la drumul mare pentru a-i jefui, n-ai s-o negi, sper. Ce zici de influenţa contelui asupra unor astfel de oameni?

— Zic, dragul meu, că, după toate probabilităţile, acestei influenţe îi datorez eu viaţa şi nu se cuvine ca tocmai eu s-o critic prea tare. Aşadar, în loc să-i fac contelui din asta, ca tine, un păcat capital, cred că n-o să ai nimic să-mi reproşezi că eu îl voi ierta, dacă nu pentru faptul că mi-a salvat viaţa, ceea ce este, probabil, puţin exagerat, cel puţin pentru că m-a scutit să pierd patru mii de piaştri, care fac nici mai mult nici mai puţin de douăzeci şi patru de mii de livre în banii noştri, sumă la care cu siguranţă nu m-ar fi preţăluit nimeni în Franţa. Ceea ce dovedeşte, adăugă Albert râzând, că nimeni nu-i profet în ţara sa.

— Ei bine, tocmai, chiar aşa! Din ce ţară este contele? Ce limbă vorbeşte el nativ? Care sunt mijloacele sale de existenţă? De unde provine imensa lui avere? Care a fost prima parte a vieţii lui, misterioase şi necunoscute, care a răspândit peste cea de-a doua parte această umbră ameninţătoare şi mizantropică? Iată ce aş vrea eu să ştiu, în locul tău.

— Dragul meu Franz, răspunse Albert, atunci când, primind scrisoarea mea, ai văzut că aveam nevoie de influenţa contelui, te-ai dus la el şi i-ai spus: „Albert de Morcerf, prietenul meu, este în primejdie, ajutaţi-mă să-l scap din această primejdie!”. Nu-i aşa?

— Da.

— Atunci, te-a întrebat el oare: „Cine este domnul Albert de Morcerf? De unde îi vine numele? De unde are averea sa? Care sunt mijloacele lui de existenţă? Care este ţara lui? Unde s-a născut el?”. Te-a întrebat el toate astea, spune?

— Nu, mărturisesc.

— A venit şi atâta tot. M-a scos din mâinile domnului Vampa, unde, în ciuda aerului meu nepăsător, cum zici tu, mărturisesc că făceam o impresie foarte proastă. Ei bine, dragul meu, atunci când, în schimbul unui asemenea serviciu, el îmi cere să fac pentru el ceea ce toată lumea face, în fiecare zi, pentru primul prinţ rus sau italian care trece prin Paris, adică să-l prezint în societate, tu ai vrea să-i refuz asta? Haide, pesemne că ţi-ai pierdut minţile!

Trebuie să spunem că, în pofida obiceiului, toate motivele bine întemeiate erau, de data aceasta, de partea lui Albert.

— În sfârşit, zise Franz cu un oftat, fă cum crezi, dragul meu viconte, căci tot ce îmi spui este imparabil, mărturisesc. Dar nu este mai puţin adevărat că Monte-Cristo este un om foarte ciudat.

— Contele de Monte-Cristo este un filantrop. Nu ţi-a spus în ce scop vine la Paris. Ei bine, vine pentru a concura la premiul Montyon şi, dacă nu-i va lipsi decât votul meu pentru a-l câştiga şi influenţa acelui domn atât de urât de care depinde să-l câştige, ei bine, o să i-l dau pe unul şi o să i-l garantez pe celălalt. Cu acestea, dragul meu Franz, hai încheiem discuţia şi să ne aşezăm la masă şi apoi să mergem să facem o ultimă vizită la San Pietro.

Făcură cum spusese Albert şi, a doua zi, la ora cinci după-amiaza, cei doi tineri se despărţeau, Albert de Morcerf pentru a se întoarce la Paris, Franz d’Épinay pentru a se duce să petreacă vreo cincisprezece zile la Veneţia.

Dar, înainte de a urca în trăsură, Albert trimise încă o dată, prin băiatul de la hotel, într-atât se temea că amfitrionul său va lipsi de la întâlnire, o carte de vizită pentru domnul de Monte-Cristo, pe care, sub aceste cuvinte: „Vicontele Albert de Morcerf”, scrisese, cu creionul:

„21 mai, ora zece şi jumătate dimineaţa, strada Helder numărul 27”.

XXXIX Convivii

În casa de pe strada Helder, unde Albert de Morcerf îi dăduse întâlnire, pe când se afla la Roma, contelui de Monte-Cristo, pregătirile erau în toi în dimineaţa de 21 mai, pentru a onora cuvântul dat de tânărul viconte.

Albert de Morcerf locuia într-un pavilion, situat într-un colţ al unei curţi mari şi stând faţă în faţă cu o altă clădire, destinată servitorilor. Numai două ferestre ale acestui pavilion dădeau spre stradă, celelalte fiind orientate, trei spre curte şi alte două spre grădina din spate.

Între curte şi grădină se înălţa, construită cu prostul gust al arhitecturii imperiale, locuinţa aristocratică şi spaţioasă a contelui şi contesei de Morcerf.

Pe toată lăţimea proprietăţii, în partea dinspre stradă, se întindea un zid, pe care erau aşezate, din loc în loc, vase de flori, şi care era întrerupt, la mijloc, de o mare poartă zăbrelită, cu vârfuri de lance aurite, care servea pentru intrările de gală. O poartă micuţă, aproape lipită de ghereta portarului, era folosită de oamenii de serviciu sau de stăpâni când intrau sau ieşeau pe jos.

Se ghicea, în alegerea pavilionului destinat ca locuinţă personală a lui Albert, delicata prevedere a unei mame care, voind să nu se despartă de fiul său, înţelesese totuşi că un tânăr de vârsta vicontelui avea nevoie de libertate deplină. Pe de altă parte, trebuie s-o spunem, se mai deducea şi inteligentul egoism al tânărului, îndrăgostit de această viaţă de libertate şi trândăvie, tipică odraslelor de familii bune, cărora li se aureşte totul în jur, ca păsărilor coliviile.

Prin aceste două ferestre care dădeau spre stradă, Albert de Morcerf putea să exploreze lumea de afară. Vederea spre afară este foarte necesară tinerilor care vor să vadă întotdeauna lumea traversându-le orizontul, chiar dacă orizontul acesta se limitează la o stradă! Apoi, odată ce îşi încheia explorarea, dacă această explorare părea să merite o cercetare mai aprofundată, Albert de Morcerf putea, ca să se dedea studiilor sale sociologice, să iasă printr-o portiţă, perechea celei despre care am pomenit mai sus, de lângă ghereta portarului, şi care merită o descriere mai detaliată.

Era o poartă mică, despre care ai fi zis că a fost uitată de toată lumea, din ziua în care se construise casa, şi pe care ai fi crezut-o condamnată pe

veci, într-atât părea de neînsemnată şi de prăfuită. Dar avea încuietoarea şi balamalele unse cu grijă, ceea ce trăda că era folosită în secret şi cu regularitate. Mica poartă tainică le făcea concurenţă celorlalte două şi îşi râdea de portar, scăpându-i vigilenţei şi tutelei sale, deschizându-se ca faimoasa intrare a peşterii din *O mie şi una de nopţi*, ca sesamul fermecat al lui Ali-Baba, prin mijlocirea câtorva cuvinte cabalistice, pronunţate de cele mai dulci glasuri din lume, sau prin câteva semnale, făcute într-un anume fel dinainte stabilit, de cele mai delicate degete din lume.

La capătul unui culoar larg şi liniştit, care pornea de la această portiţă şi care închipuia un soi de anticameră, se deschidea, la dreapta, sufrageria lui Albert, cu vedere spre curte, şi, la stânga, micul lui salon, cu deschidere spre grădină. Din tufele dese, plante agăţătoare se deschideau în evantai în faţa ferestrelor, ascunzând vederii dinspre curte sau dinspre grădină interiorul acestor două încăperi, singurele situate la parter şi, prin urmare, expuse primejdiei de a fi iscodite de ochi indiscreţi.

La primul etaj, aceste două încăperi se repetau, îmbogăţite cu o a treia, suspendată deasupra anticamerei. Aceste trei încăperi închipuiau un salon, o cameră de dormit şi un budoar.

Salonul de jos nu era decât un soi de divan algerian, destinat fumătorilor.

Budoarul de la primul etaj dădea în camera de dormit şi, printr-o uşă mascată, comunica cu scara. Se înţelege, aşadar, că se luaseră toate măsurile de prevedere.

Deasupra primului etaj se întindea un spaţios atelier, căruia i se mărise întinderea renunţându-se la pereţi şi la compartimentări, alcătuind un adevărat pandemoniu, disputat în egală măsură de artist şi de dandy. Aici se refugiau şi se îngrămădeau toate capriciile succesive ale lui Albert: cornurile de vânătoare, basurile, flautele, o întreagă orchestră, căci Albert avusese într-o vreme nu gustul, ci fantezia muzicii; apoi şevaletele, paletele de culori, pastelurile, căci după fantezia muzicii urmase înfumurarea picturii; în sfârşit, floretele, mănuşile de box, spadele şi bastoanele de toate felurile, căci, urmând tradiţia tinerilor la modă în epoca despre care vorbim, Albert de Morcerf cultiva, cu infinit mai multă perseverenţă decât procedase în cazul muzicii şi al picturii, aceste trei arte ce completează educaţia leilor[75], adică scrima, boxul şi lupta cu bastonul, şi îi primea, unul după altul, în această încăpere destinată tuturor exerciţiilor fizice, pe Grisier, Cooks şi Charles Leboucher.

Restul mobilelor din această încăpere privilegiată erau nişte cufere vechi de pe vremea lui Francisc I, cufere pline de porţelanuri chinezeşti, de vase japoneze, de obiecte de ceramică făcute de Luca della Robbia şi de platouri făcute de Bernard de Palissy. Apoi, nişte jilţuri străvechi, în care se aşezaseră, probabil, Henric al IV-lea sau Sully, Ludovic al XIII-lea sau Richelieu, căci două dintre aceste jilţuri, împodobite cu un blazon sculptat, pe care străluceau, pe fond de azur, cele trei flori de crin ale Franţei, având deasupra coroana regală, ieşiseră, fără îndoială, din depozitul de mobile de la Luvru sau, în orice caz, din cel al vreunui castel regal. Pe aceste jilţuri, cu tapiţerii întunecate şi sobre, erau aruncate, de-a valma, stofe bogate în culori vii, înmuiate în soarele Persiei sau înflorite sub degetele femeilor din Calcutta sau din Shandernagor. Ce căutau stofele acestea aici, nu s-ar fi putut spune. Aşteptau, odihnind ochii, o destinaţie necunoscută până şi proprietarului lor şi, între timp, luminau încăperea cu lucirile lor mătăsoase şi aurite.

În locul cel mai vizibil se ridica un pian, făcut de Roller şi Blanchet, din lemn de trandafir, pian pentru saloanele franţuzeşti liliputane, închizând totuşi o orchestră întreagă în strâmta sa cutie de rezonanţă, gemând sub povara capodoperelor lui Beethoven, Weber, Mozart, Haydn, Grétry şi Porpora.

Apoi, pretutindeni, de-a lungul pereţilor, deasupra uşilor, pe tavan, săbii, pumnale, pumnale malaieziene, buzdugane, securi, armuri complete, aurite, cu intarsii de aur şi argint, ierbare, bucăţi mari de minereuri, păsări împăiate, deschizându-şi pentru un zbor static aripile lor de culoarea focului sau ciocurile pe care nu le mai închideau niciodată.

Este de la sine înţeles că această încăpere era camera preferată a lui Albert.

Cu toate acestea, în ziua întâlnirii, tânărul, pe jumătate îmbrăcat, îşi stabilise cartierul general în micul salon de la parter. Acolo, pe o masă înconjurată, la distanţă, de un divan încăpător şi pufos, înfloreau în vase de ceramică crachelată, dintr-aceea după care se dau în vânt olandezii, toate soiurile de tutun cunoscute, de la tutunul galben de Petersburg, până la tutunul negru de Sinai, trecând prin cel din Maryland, Porto-Rico şi Latakia. Alături de acestea, în casete de lemn parfumat, erau rânduite, după mărime şi calitate, purosurile, regalele, havanele şi manillele. În sfârşit, într-un dulăpior cu uşile deschise larg, trona o colecţie de pipe germane, ciubucuri cu muştiuc din chihlimbar, împodobite cu coral, şi narghilele

incrustate cu aur, cu ţevi lungi de marochin, încolăcite ca şerpii, aşteptând capriciul sau simpatia fumătorilor. Albert condusese el însuşi aranjarea sau mai degrabă dezordinea simetrică pe care, după cafea, invitaţilor la un dejun modern le place s-o contemple prin fumul care le iese din gură şi care urcă spre tavan în spirale lungi şi capricioase.

La ora zece fără un sfert, intră un valet de cameră. Era un mic lacheu, de vreo cincisprezece ani, care nu vorbea decât engleza şi răspundea la numele de John, singurul servitor numai al lui Albert. Bineînţeles că, în zilele obişnuite, bucătarul casei era la dispoziţia sa şi, la ocazii, curierul contelui, de asemenea.

Acest valet de cameră, care se numea de fapt Germain şi care se bucura de întreaga încredere a tânărului său stăpân, ţinea acum în mâini un teanc de ziare, pe care le aşează pe o masă, şi un pachet de scrisori pe care i-l înmânã lui Albert.

Albert aruncă o privire distrată peste vreo câteva scrisori şi alese două, cu scrisuri fine şi plicuri parfumate, le desfăcu şi le citi cu o oarecare atenţie.

— Cum au venit scrisorile acestea? întrebă el.

— Una prin poştă, cealaltă a fost adusă prin valetul de cameră al doamnei Danglars.

— Transmite-i doamnei Danglars că primesc locul pe care mi-l oferă în loja dumneaei... Aşteaptă!... Apoi, în cursul zilei, vei trece pe la Rosa. O să-i spui că o să vin, după cum mă invită, să iau masa cu ea, la ieşirea de la Opéra. Şi să-i duci şase sticle de vinuri asortate, de Cipru, de Xeres, de Malaga, şi un butoiaş de stridii de Ostende... Cumpără stridiile de la Borel şi nu uita să-i spui că sunt pentru mine.

— La ce oră doreşte domnul să fie servit?

— Cât este ceasul acum?

— Zece fără un sfert.

— Ei bine, serveşti exact la zece şi jumătate. Debray o să fie probabil silit să treacă pe la ministerul lui... Şi, de altfel... (Albert îşi consultă carneţelul de buzunar), da, este chiar ora pe care i-am indicat-o contelui: „21 mai, la ora zece şi jumătate dimineaţa”. Cu toate că nu pun prea mare temei pe făgăduiala sa, vreau să fiu exact. Apropo, ştii cumva dacă doamna contesă s-a trezit?

— Dacă domnul viconte doreşte, o să mă interesez.

— Da... Să-i ceri una din casetele ei cu lichioruri, căci a mea este incompletă, şi să-i spui că o să am onoarea să trec pe la ea, pe la ora trei, şi că îi cer permisiunea să-i prezint pe cineva.

Valetul ieşi. Albert se aruncă pe divan, rupse învelitorile de la vreo două sau trei ziare, privi programele de spectacole, se strâmbă descoperind că se juca o operă şi nu un balet, căută zadarnic în anunţurile parfumierilor un preparat pentru dinţi despre care i se vorbise de curând şi aruncă, una după alta, cele mai citite trei gazete din Paris, bombănind, într-un căscat lung:

— Pe cuvânt, ziarele astea devin din ce în ce mai plicticoase...

În clipa aceea, o trăsură uşoară se opri în faţa porţii şi, puţin mai târziu, intră din nou valetul de cameră pentru a-l anunţa pe domnul Lucien Debray. Un tânăr înalt şi blond, palid, cu ochii cenuşii şi îndrăzneţi, cu buze subţiri şi reci, purtând o haină albastră cu nasturi de aur cizelaţi, o cravată albă, un lornion de baga, atârnat de un şnur de mătase, pe care, printr-o încordare a nervului sprâncenos şi a nervului zigomatic, izbutea să şi-l fixeze, din timp în timp, în orbita ochiului drept, intră fără zâmbet, fără cuvinte şi cu un aer semioficial.

— Bună ziua, Lucien... bună ziua! zise Albert. Ah! Eşti de speriat, dragul meu, cu punctualitatea ta! Ce spun? Punctualitate? Tu, pe care te aşteptam cel din urmă, vii la zece fără cinci minute, când întâlnirea fusese stabilită abia la zece şi jumătate! E de necrezut! A căzut ministerul, cumva?

— Nu, scumpule, zise tânărul înfigându-se în divan. Linişteşte-te, ne clătinăm încontinuu, dar nu cădem niciodată. Ba încep să cred chiar că o să trecem pur şi simplu în neclintire, fără a mai pune la socoteală că afacerile Peninsulei o să ne consolideze de tot.

— Ah, da, adevărat, îl alungaţi pe don Carlos din Spania.

— Nici măcar, scumpule, să nu încurcăm lucrurile. Îl aducem doar de partea cealaltă a frontierei cu Franţa şi îi oferim o ospitalitate regească la Bourges.

— La Bourges?

— Da, n-are de ce să se plângă, ce naiba! Bourges este capitala regelui Carol al VII-lea. Cum, nu ştiai? De ieri vuieşte tot Parisul şi, alaltăieri, afacerea transpirase deja la Bursă, căci domnul Danglars, nu ştiu deloc prin ce mijloace omul acesta află noutăţile odată cu noi, căci domnul Danglars, spuneam, a jucat pe creşterea acţiunilor şi a câştigat un milion.

— Iar tu o panglică nouă, după câte se pare, căci văd că ai o panglică albastră la butonieră.

— Deh! Mi-au trimis ordinul Carol al III-lea, răspunse cu nepăsare Debray.

— Haide, nu te preface indiferent şi mărturiseşte că ţi-a făcut plăcere să-l primeşti.

— Pe legea mea, da! Ca o completare a toaletei, o decoraţie dă bine pe o haină neagră, închisă cu nasturi până sus. Este elegant.

— Şi, zise Morcerf zâmbind, aşa semeni cu prinţul de Wales sau cu ducele de Reichstadt.

— Iată de ce mă vezi atât de devreme în dimineaţa aceasta, scumpule.

— Pentru că ai ordinul Carol al III-lea şi pentru că voiai să-mi dai această veste bună?

— Nu, pentru că mi-am pierdut toată noaptea expediind scrisori: douăzeci şi cinci de depeşe diplomatice. Când m-am întors acasă, abia când se crăpa de ziuă, am vrut să mă culc, dar m-a lovit durerea de cap, aşa că m-am sculat iar, ca să călăresc o oră. Pe la Boulogne, am fost cuprins de foame şi de plictis, doi duşmani care merg rareori mână-n mână şi care, totuşi, s-au aliat împotriva mea, un soi de alianţă carlo-republicană. Mi-am amintit, atunci, că tu dai o masă, în dimineaţa aceasta, aşa că iată-mă! Mi-e foame, hrăneşte-mă; mă plictisesc, distrează-mă!

— Este însăşi datoria mea de amfitrion, dragă prietene, zise Albert sunând după valetul de cameră, în vreme ce Lucien vântura, cu vârful vergelei sale cu măciulia de aur incrustată cu turcoaze, ziarele despăturite. Germain, adu un pahar de xeres şi un biscuit! Până atunci, dragul meu Lucien, iată nişte ţigări, de contrabandă, bineînţeles. Te poftesc să le încerci şi să-l sfătuieşti pe ministrul tău să ne vândă şi nouă unele la fel, în loc de specimenele acelea din foi de nuc, la care îi condamnă pe cetăţeni să le fumeze.

— Drace! O să mă feresc ca de foc să fac aşa ceva! Din momentul în care ţi-ar fi date de guvern, nu ţi-ar mai plăcea şi le-ai găsi dezgustătoare. De altfel, asta nu e treaba Internelor, ci a Finanţelor. Vorbeşte cu domnul Humann, secţia Contribuţii indirecte, culoarul A, numărul 26.

— Pe cuvânt de onoare, zise Albert, mă uluieşti cu vastitatea cunoştinţelor tale! Dar ia, totuşi, o ţigară!

— Ah, dragă viconte! zise Lucien, aprinzându-şi o manilla de la o lumânare roz, care ardea într-un sfeşnic de argint aurit, şi lăsându-se pe spate pe divan. Ah, dragă viconte, ce fericit eşti tu că nu ai nimic de făcut! Serios, habar n-ai ce fericit eşti!

— Şi, mă rog, ce te-ai face tu, dragul meu pacificator de regate, răspunse Morcerf cu o uşoară ironie, dacă n-ai avea nimic de făcut? Cum aşa? Secretar particular al unui ministru, implicat deopotrivă în marea cabală europeană şi în micile intrigi ale Parisului, având regi şi, mai mult decât atât, regine de apărat, partide de împăcat, alegeri de condus, făcând mai mult, în cabinetul tău, cu condeiul şi telegraful, decât făcea Napoleon pe câmpul de bătălie, cu sabia şi victoriile sale, posedând douăzeci şi cinci de mii de livre de rentă, în afara retribuţiei funcţiei tale, având un cal pentru care Château-Renaud ţi-a oferit patru sute de ludovici, un croitor care nu-ţi greşeşte niciodată vreun pantalon, având Opéra, Jockey-Clubul şi Teatrul de Varietăţi. Tu nu găseşti, în toate acestea, nimic să te distreze? Ei bine, fie, o să te distrez eu!

— Şi cum, mă rog?

— Făcându-ţi cunoştinţă cu cineva nou.

— Bărbat sau femeie?

— Bărbat.

— Oh, cunosc deja destui!

— Dar nu cunoşti nici unul ca acela despre care îţi vorbesc eu.

— Şi de unde vine? De la capătul lumii?

— Poate chiar mai de departe.

— Ah, drace! Sper că nu el ne aduce dejunul?

— Nu, fii liniştit, dejunul nostru se prepară în bucătăria maternă. Dar ţi-e foame, nu glumă!

— Da, mărturisesc, oricât de umilitor ar fi s-o spun. Dar am cinat, ieri, la domnul de Villefort şi, ai băgat de seamă, dragă prietene? Masa e foarte proastă la toţi cei din Parchet. Ai zice de fiecare dată că au remuşcări să mănânce mai bine.

— Da, sigur! Dispreţuieşte tu mesele la alţii, că tare bine se mai mănâncă la miniştrii voştri!

— Da, însă noi barem nu invităm oameni de lume. Şi dacă n-am fi siliţi să-i onorăm la masa noastră pe vreo câţiva coate-goale, care gândesc şi, mai ales, care votează bine, ne-am păzi ca de ciumă să dăm mese la noi acasă, te rog să mă crezi.

— Atunci, dragul meu, mai ia un pahar de xeres şi încă un biscuit.

— Cu plăcere, vinul tău spaniol este excelent. Vezi bine că am avut mare dreptate să pacificăm ţara aceasta.

— Bine, dar don Carlos?

— Ei, don Carlos o să bea vin de Bordeaux şi, în zece ani, o să-i însurăm fiul cu mica regină.

— Ceea ce ţie o să-ţi aducă Lâna de Aur, dacă o să mai fii încă la minister.

— Aş crede, Albert, că ai ales, pentru dimineaţa aceasta, să mă hrăneşti cu linguşeli.

— Ei bine, trebuie să recunoşti că astea pică cel mai bine la stomac. Dar, uite, aud vocea lui Beauchamp în anticameră, o să vă certaţi şi asta te va face să ai răbdare cu masa.

— Pe ce să ne certăm?

— Pe ziare.

— Oh, dragă prietene, zise Lucien cu un dispreţ suveran, că parcă eu citesc ziarele!

— Un motiv în plus, atunci, să vă certaţi şi mai abitir.

— Domnul Beauchamp! anunţă valetul de cameră.

— Intră, intră! Pană de temut! zise Albert, ridicându-se şi ieşindu-i în întâmpinare tânărului. Iată-l aici pe Debray, care te dispreţuieşte fără să te citească, după câte spune el, cel puţin.

— Are foarte mare dreptate, zise Beauchamp. E ca mine, şi eu îl critic fără să ştiu ce face. Bună ziua, comandorule.

— Ah, ai aflat deja, zise secretarul particular al ministrului, schimbând cu jurnalistul o strângere de mână şi un surâs.

— Bineînţeles! răspunse Beauchamp.

— Şi ce se spune în lume?

— În care lume? Avem o mulţime de lumi în anul de graţie 1838.

— Ei, în lumea critico-politică, din ai cărei lei faci parte şi tu.

— Păi, se spune că este un lucru foarte corect şi că sădeşti destul roşu cât să răsară un pic de albastru.

— Ei, hai c-ai zis-o bine, recunoscu Lucien. De ce nu eşti tu unul dintr-ai noştri, dragul meu Beauchamp? Cu o minte ca a ta, ai face avere în trei sau patru ani.

— Iată de ce nu aştept decât un singur lucru pentru a-ţi urma sfatul: un minister care să reziste sigur şase luni. Acum, doar un cuvânt, dragul meu Albert, căci se cuvine să-l las să răsufle pe bietul Lucien. Dejunăm sau prânzim? Eu trebuie să mă duc la Cameră. Nu este totul roz, cum se vede de la voi, în meseria noastră.

— O să dejunăm. Nu mai aşteptăm decât două persoane şi o să stăm la masă de îndată ce o să sosească.

— Şi ce fel de persoane aştepţi tu la dejun? întrebă Beauchamp.

— Un gentilom şi un diplomat, răspunse Albert.

— Atunci, asta înseamnă că o să avem de aşteptat două ore scurte pentru gentilom şi două ore lungi pentru diplomat. Mă întorc la desert. Păstrează-mi nişte căpşune, cafea şi ţigări. O să mănânc un cotlet la Cameră.

— Nici să nu te gândeşti, Beauchamp, căci şi să fie gentilomul un Montmorency, iar diplomatul un Metternich, tot o să ne aşezăm la masă la zece şi jumătate fix. Până atunci, fă şi tu ca Debray, gustă din xeresul şi biscuiţii mei.

— Fie, rămân! E musai să mă distrez în dimineaţa asta.

— Bun, întocmai ca Debray! Eu credeam că, dacă ministerul este trist, opoziţia trebuie să fie veselă.

— Ei, vezi tu, dragă prietene, vorbeşti aşa pentru că nu ştii ce mă ameninţă. Aştept, în dimineaţa aceasta, un discurs de-al domnului Danglars la Camera Deputaţilor şi, în după-amiaza aceasta, la soţia sa, o tragedie a unui pair al Franţei. Să-l ia dracu de guvern constituţional! Şi, de vreme ce noi l-am ales, după câte se zice, cum de l-om fi ales pe ăsta?

— Înţeleg, ai nevoie să-ţi faci provizii de bună dispoziţie.

— Nu vorbi de rău discursurile domnului Danglars, zise Debray. Votează pentru voi, e din opoziţie.

— Iată, desigur, ce-i mai rău din toate! Aştept să-l trimiteţi să ţină discursuri la Luxemburg, ca să pot râde şi eu în voie.

— Dragul meu, îi zise Albert lui Beauchamp, se vede clar că jocurile din Spania sunt făcute. În dimineaţa asta eşti revoltător de ursuz. Aminteşte-ţi, te rog, că în cronica pariziană se vorbeşte despre o căsătorie dintre mine şi domnişoara Eugénie Danglars. Prin urmare nu pot, în cunoştinţă de cauză, să te las să vorbeşti de rău despre discursurile unui om care o să-mi zică, într-o zi: „Domnule viconte, ştiţi că îi dau două milioane fiicei mele”.

— Haida-de! zise Beauchamp. Căsătoria aceasta n-o să se facă niciodată. Regele l-a putut face baron, o să-l poată face şi pair, dar nu-l va face nicicând un gentilom, iar contele de Morcerf este o spadă mult prea aristocratică pentru a accepta, în schimbul a două milioane prăpădite, o mezalianţă. Vicontele de Morcerf nu se poate căsători decât cu o marchiză.

— Două milioane! Totuşi, e o sumă frumuşică! răspunse Morcerf.

— Este capitalul social al unui teatru de bulevard sau al unui drum-de-fier de la Grădina Botanică la Râpée.

— Lasă-l să vorbească, Morcerf, răspunse nepăsător Debray, şi însoară-te! Iei în căsătorie eticheta unui sac de bani, nu-i aşa? Atunci, ce-ţi pasă? E mai bine să ai trecut pe eticheta asta un blazon mai puţin şi un zero în plus. N-ai şapte mierle pe blazonul tău? O să-i dai soţiei tale trei şi-o să mai rămâi cu patru. Asta înseamnă cu una mai mult decât a avut domnul de Guise, care era cât pe-aci să devină regele Franţei, şi al cărui văr primar era împăratul Germaniei.

— Pe legea mea, cred că ai dreptate, Lucien, răspunse Albert dus pe gânduri.

— Bineînţeles! De altfel, orice milionar este nobil ca un bastard, adică ar putea deveni.

— Sst! Nu spune asta, Debray, îl opri râzând Beauchamp, căci iată-l pe Château-Renard care, ca să te lecuiască de mania paradoxurilor, o să-ţi străpungă pieptul cu sabia lui Renaud de Montauban, strămoşul său.

— S-ar înjosi, dacă ar face-o, răspunse Lucien, căci eu sunt de rând şi foarte de rând.

— Bun! strigă Beauchamp. Poftim că ministerul citează din Béranger. Unde-o să ajungem, Doamne?

— Domnul Château-Renaud! Domnul Maximilien Morrel! zise valetul de cameră, anunţând doi noi oaspeţi.

— Deci suntem toţi, zise Beauchamp, şi o să ne aşezăm la masă, căci, dacă nu mă înşel, nu mai aşteptai decât două persoane, nu-i aşa, Albert?

— Morrel? murmură Albert surprins. Morrel? Cine e ăsta?

Dar, mai înainte de a termina, domnul de Château-Renaud, un frumos tânăr de vreo treizeci de ani, gentilom din cap până-n picioare, cu alte cuvinte cu înfăţişarea unui Guiche şi spiritul unui Mortemart, îl şi luase pe Albert de mână:

— Permite-mi, dragul meu, îi zise el, să ţi-l prezint pe domnul căpitan de spahii Maximilien Morrel, prietenul meu şi, mai mult, salvatorul meu. Mai departe, o să se prezinte destul de bine el însuşi. Salută-l pe eroul meu, viconte!

Şi se trase deoparte, ca să-i facă loc unui tânăr înalt şi nobil, cu frunte largă, cu ochiul ager, cu mustaţă neagră, acelaşi tânăr căpitan pe care cititorul nostru îşi aminteşte că l-a cunoscut la Marsilia, într-o împrejurare

destul de dramatică pentru a nu-l fi dat uitării. O uniformă bogată, pe jumătate franţuzească, pe jumătate orientală, purtată admirabil, îi punea în evidenţă pieptul larg, decorat cu o Cruce a Legiunii de Onoare, şi talia foarte zveltă. Tânărul ofiţer se înclină, cu o politeţe elegantă. Morrel era graţios în fiecare dintre mişcările sale, pentru că era puternic.

— Domnule, zise Albert cu o curtoazie călduroasă, domnul baron de Château-Renaud ştia dinainte câtă plăcere avea să-mi ofere aducându-te aici, să fac cunoştinţă cu dumneata. Eşti unul dintre prietenii săi, aşadar, domnule, fii şi prietenul nostru!

— Prea bine, zise Château-Renaud, şi urează-i, dragul meu viconte, ca într-un caz asemănător să facă şi pentru tine ceea ce a făcut pentru mine.

— Ce anume a făcut? întrebă Albert.

— Oh, zise Morrel, nu merită să vorbim despre asta şi domnul exagerează, desigur.

— Cum adică, protestă Château-Renaud, nu merită să vorbim despre asta?! Viaţa nu merită să vorbim despre ea?... Pe cuvânt, este prea profund ceea ce spui acolo, dragă domnule Morrel... O fi adevărat pentru dumneata, care îţi expui viaţa în fiecare zi, dar pentru mine, care mi-am expus-o o singură dată, din întâmplare...

— Singurul lucru pe care îl înţeleg bine din toate acestea, baroane, este că domnul căpitan Morrel ţi-a salvat viaţa.

— Oh, Doamne, da, întocmai aşa! răspunse Château-Renaud.

— Şi cu ce ocazie? întrebă Beauchamp.

— Beauchamp, prietene, ştii că mor de foame, zise Debray, nu începe cu poveştile!

— Dar nu din pricina mea nu ne aşezăm la masă... Château-Renaud ne poate povesti şi în timp ce mâncăm.

— Domnii mei, zise Morcerf, nu este decât zece şi un sfert — observaţi, vă rog, acest aspect — şi noi mai aşteptăm un ultim invitat.

— Ah, adevărat, diplomatul! făcu Debray.

— Diplomat sau altceva, asta nu mai ştiu. Însă, ceea ce ştiu sigur este că l-am însărcinat să-mi fie ambasador şi că şi-a îndeplinit misiunea într-atât de satisfăcător pentru mine încât, dacă aş fi fost rege, de vreme ce aş fi avut la dispoziţie şi Lâna de Aur şi ordinul Jartierei, l-aş fi învestit, în aceeaşi clipă, cavaler al tuturor ordinelor mele.

— Atunci, dacă tot nu ne aşezăm încă la masă, zise Debray, toarnă-ţi şi tu, baroane, un pahar de xeres, cum am făcut şi noi, şi povesteşte-ne cum a

fost!

— Ştiţi că mi-am pus în minte să mă duc în Africa...

— O călătorie pentru care strămoşii dumitale ţi-au dat exemplul, dragul meu Château-Renaud, observă curtenitor Morcerf.

— Da, dar presupun că n-ai pornit la drum, ca ei, ca să eliberezi Mormântul lui Hristos.

— Şi ai dreptate, Beauchamp, zise tânărul aristocrat. Voiam pur şi simplu să trag cu pistolul, ca amator. Nu pot să sufăr duelul, după cum ştiţi, de când doi martori, pe care îi alesesem să-mi împace o neînţelegere, m-au silit să-i zdrobesc braţul unuia dintre cei mai buni prieteni ai mei... Ei, da! Bietului Franz d'Épinay, pe care îl cunoaşteţi cu toţii.

— Ah, da, chiar! zise Debray. V-aţi duelat cândva... Dar pentru ce?

— Să mă ia naiba dacă-mi aduc aminte! zise Château-Renaud. Ceea ce îmi amintesc perfect este că, fiindu-mi ruşine să las să doarmă un talent ca al meu, am vrut să încerc pe pielea arabilor nişte pistoale noi, pe care tocmai le primisem în dar. Prin urmare, m-am îmbarcat pentru Oran. Din Oran m-am dus la Constantine şi am ajuns la timp ca să văd cum se ridică asediul. M-am retras, ca toţi ceilalţi. Timp de patruzeci şi opt de ore am îndurat binişor ploaia de peste zi şi ninsoarea de peste noapte. În sfârşit, în a treia dimineaţă, calul meu a murit de frig. Bietul animal! Obişnuit cu păturile şi cu soba din grajd... un cal arab, derutat de-a binelea când a dat de un frig de zece grade în Arabia!

— De aceea voiai tu să cumperi calul meu englez, interveni Debray. Ţi-ai zis că o să îndure mai bine frigul decât arabul tău.

— Te înşeli, căci m-am jurat că nu mai calc prin Africa!

— Vasăzică, te-a speriat bine? întrebă Beauchamp.

— Pe legea mea, da, mărturisesc, răspunse Château-Renaud. Şi aveam şi de ce! Calul îmi murise, cum vă spuneam, şi mă retrăgeam pe jos. Şase arabi s-au năpustit în galop ca să-mi taie capul, am doborât doi cu cele două focuri ale puştii mele şi alţi doi, cu două focuri de pistol, nimerite în plin. Dar mai rămăseseră încă doi, iar eu eram dezarmat. Unul m-a apucat de păr — şi de aceea îl port tuns scurt, acuma, că nu se ştie niciodată —, iar celălalt mi-a pus iataganul la gât şi simţeam deja răceala ascuţită a tăişului, când domnul pe care îl vedeţi s-a aruncat, la rândul său, asupra lor, l-a ucis pe cel care mă ţinea de păr cu un foc de pistolet şi i-a crăpat capul, dintr-o lovitură de sabie, celui care era gata să-mi taie gâtul. Domnul îşi propusese, în ziua aceea, să salveze un om şi întâmplarea a vrut ca acela să fiu eu.

Când o să fiu bogat, o să-l pun pe Klagmann sau pe Marochetti să-mi facă o statuie a Întâmplării.

— Da, zise Morrel zâmbind, era cinci septembrie, adică aniversarea unei zile în care tatăl meu a fost salvat în mod miraculos. De aceea, pe cât îmi stă în puteri, sărbătoresc în fiecare an ziua respectivă prin vreo faptă...

— Eroică, nu-i aşa? îl întrerupse Château-Renaud. Pe scurt, eu am fost alesul, dar n-a fost tot. După ce m-a salvat de sabie, m-a mai salvat şi de frig, dăruindu-mi, nu jumătate din paltonul său, cum a făcut Sfântul Martin, ci pe tot. Apoi, m-a salvat şi de a muri de foame, împărţind cu mine... ghiciţi ce?

— Un pateu de la Félix? întrebă Beauchamp.

— Nici pe departe!... Calul său, din care am mâncat, fiecare, câte-o ciosvârtă cu mare poftă. A fost cumplit.

— Calul? întrebă, râzând, Morcerf.

— Nu, sacrificiul, răspunse Château-Renaud. Întreabă-l pe Debray dacă şi-ar sacrifica englezul său pentru un străin?

— Pentru un străin, nu, zise Debray, dar pentru un prieten, poate.

— Eu am ghicit că veţi deveni prietenul meu, domnule baron, zise Morrel. De altfel, cum am avut deja onoarea să vă spun, eroism sau nu, sacrificiu sau nu, în ziua aceea îi datoram o ofrandă sorţii haine, ca răsplată pentru favoarea pe care ne-a făcut-o, cândva, soarta bună.

— Povestea aceasta, la care domnul Morrel face aluzie, continuă Château-Renaud, este o altă poveste minunată, pe care o să v-o spună el într-o zi, când o să vă cunoaşteţi mai bine. Pentru astăzi, hai să ne umplem stomacul şi nu memoria! La ce oră începe dejunul, Albert?

— La zece şi jumătate.

— Fix? întrebă Debray, scoţându-şi ceasul.

— Oh, o să-mi acordaţi cele cinci minute de graţie, zise Morcerf, căci şi eu aştept un salvator.

— Al cui?

— Al meu, desigur! răspunse Morcerf. Ce credeaţi, că eu nu pot fi salvat ca un altul şi că nu există decât arabii care taie capul? Dejunul nostru este un dejun filantropic şi o să-i avem printre noi, cel puţin aşa nădăjduiesc, pe doi binefăcători ai omenirii.

— Şi cum o să facem? întrebă Debray. N-avem decât un premiu Montyon.

— Atunci, o să i-l dăm cuiva care n-a făcut nimic ca să-l merite, zise Beauchamp. Aşa scapă, de obicei, Academia din încurcătură.

— Şi de unde vine salvatorul tău? întrebă Debray. Iartă-mă că insist. Ştiu că ai răspuns deja la întrebarea aceasta, dar a fost destul de neclar ca să-mi îngădui să te mai întreb o dată.

— Ca să spun drept, zise Albert, habar n-am. Când l-am invitat, acum trei luni, era la Roma. Dar, de atunci, cine-ar putea şti pe unde a mai umblat?

— Şi îl crezi în stare să fie punctual? întrebă Debray.

— Îl cred în stare de orice, răspunse Morcerf.

— Bagă de seamă că, şi cu cele cinci minute de graţie, tot nu mai sunt decât zece minute!

— Atunci, o să mă folosesc de prilej ca să vă spun două vorbe despre invitatul meu.

— Pardon, zise Beauchamp, e un subiect pentru un foileton în ceea ce o să povesteşti?

— Da, fără îndoială, zise Morcerf, şi încă unul dintre cele mai interesante.

— Povesteşte-l, atunci, că văd eu bine că n-o să mai ajung la Cameră şi atunci trebuie să mă aleg cu ceva la schimb.

— Eram la Roma, de carnavalul trecut.

— Asta ştim, zise Beauchamp.

— Da, dar ceea ce nu ştiţi este că am fost răpit de bandiţi.

— Nu există bandiţi, zise Debray.

— Ba da, există, şi încă unii cumpliţi, adică admirabili, căci eu am descoperit că se pricep de minune să-ţi vâre spaima în oase.

— Haide, dragul meu Albert, zise Debray, mărturiseşte că bucătarul tău este în întârziere, că n-au sosit stridiile de la Marennes sau de la Ostende şi că, după exemplul doamnei de Maintenon, vrei să înlocuieşti mâncarea printr-un basm. Recunoaşte-o, dragul meu, suntem destul de buni prieteni ca să ţi-o iertăm şi ca să-ţi înghiţim povestea, chiar şi aşa fabuloasă precum promite să fie.

— Iar eu vă spun că, aşa fabuloasă cum este, este adevărată de la un cap la altul. Aşadar, bandiţii m-au răpit şi m-au dus într-un loc foarte trist, care se numeşte catacombele Sântului Sebastian.

— Cunosc şi eu locul, zise Château-Renaud. Era cât pe-aci să mă aleg cu nişte friguri de-acolo.

— Iar eu am păţit-o şi mai rău, zise Morcerf, eu le-am avut în realitate. Mi-au spus că sunt prizonier şi că aşteaptă o răscumpărare, o nimica toată, patru mii de scuzi romani, adică vreo douăzeci şi şase de mii de livre. Din păcate, eu nu mai aveam decât vreo mie cinci sute, căci eram la sfârşitul călătoriei, iar creditul meu se topise. I-am scris lui Franz. Şi, chiar aşa! Da, era şi Franz acolo şi puteţi să-l întrebaţi dacă mint cu vreo iotă! I-am scris lui Franz că, dacă nu venea la ora şase dimineaţa cu cele patru mii de scuzi, la ora şase şi zece minute m-aş fi alăturat preafericiţilor sfinţi şi glorioşilor martiri din catacombe, în compania cărora aveam deja onoarea să mă găsesc. Iar domnul Luigi Vampa, aşa îl cheamă pe şeful bandiţilor mei, şi-ar fi ţinut cu scrupulozitate cuvântul în ceea ce mă priveşte, credeţi-mă!

— Dar Franz a venit cu cele patru mii de scuzi, nu-i aşa? zise Château-Renaud. Ce dracului! Nu te împiedici de patru mii de scuzi, când te numeşti Franz d’Épinay sau Albert de Morcerf.

— Nu, a venit pur şi simplu însoţit de invitatul pe care vi l-am anunţat şi pe care sper că o să vi-l pot prezenta.

— Aşa, deci! Înseamnă că domnul acesta este un soi de Hercule omorându-l pe Cacus, un Perseu eliberând-o pe Andromeda?

— Nu, este un bărbat cam de talia mea.

— Înarmat până-n dinţi?

— N-avea nici măcar o andrea.

— Dar ţi-a negociat răscumpărarea?

— A zis două cuvinte la urechea şefului şi am fost liber.

— Ba chiar ţi-au cerut scuze că te-au prins, zise Beauchamp.

— Exact, zise Morcerf.

— Nu zău? Dar cine era omul ăsta, Ariosto în persoană?

— Nu, era pur şi simplu contele de Monte-Cristo.

— Nu există nici un conte de Monte-Cristo, zise Debray.

— Nici eu nu cred, adăugă Château-Renaud, cu sângele-rece al unuia care cunoaşte pe de rost toată încrengătura nobiliară europeană. Cine a mai auzit vreodată de un conte de Monte-Cristo?

— Poate că vine de la Pământul Sfânt, zise Beauchamp. Unul dintre strămoşii lui o fi stăpânit Calvarul, ca Mortemart, Marea Moartă.

— Iertaţi-mă, zise Maximilien, dar cred că vă pot scoate eu din încurcătură, domnilor. Monte-Cristo este o insulă mică, despre care i-am auzit vorbind adeseori pe marinarii din slujba tatălui meu. Un grăunte de nisip în mijlocul Mediteranei, un atom în infinit.

— Întocmai aşa este, domnule, zise Albert. Ei bine, peste acest grăunte de nisip, peste acest atom este stăpân şi rege cel despre care vă vorbesc. Poate că şi-a cumpărat brevetul de conte de undeva de prin Toscana.

— Aşadar, este un om bogat, contele tău?

— Pe legea mea, cred şi eu că e bogat!

— Dar asta ar trebui să se vadă, nu-i aşa?

— Aici greşeşti tu, Debray.

— Nu te mai înţeleg.

— Ai citit *O mie şi una de nopţi*?

— Desigur, ce întrebare!

— Ei bine, aşadar tu ştii dacă oamenii pe care îi vezi sunt bogaţi sau săraci? Dacă sacul lor de grăunţe nu e plin de rubine sau de diamante? Au o înfăţişare de pescari amărâţi, nu-i aşa? Îi tratezi ca atare şi, deodată, îţi deschid vreo peşteră misterioasă, în care descoperi o comoară cu care ai putea cumpăra toată India.

— Şi?

— Şi contele meu de Monte-Cristo este chiar unul dintre acei pescari. Ba chiar are un nume împrumutat din *O mie şi una de nopţi*, căci îşi zice Sindbad Marinarul şi are o peşteră plină cu aur.

— Ai văzut tu peştera asta, Morcerf? întrebă Beauchamp.

— Nu, nu eu, ci Franz. Dar, tăcere! Nu trebuie să rostiţi un cuvânt despre treaba asta în faţa lui. Franz a coborât până acolo, legat la ochi, şi a fost servit la masă de muţi şi de femei pe lângă care, după ceea ce spunea, Cleopatra nu este decât o cocotă vulgară. Numai că despre femei nu este foarte sigur, dat fiind că nu şi-au făcut intrarea decât după ce el a luat haşiş, astfel că se poate, la fel de bine, ca femeile, sau ceea ce a luat el drept femei, să nu fi fost decât un cvartet de statui.

Tinerii se uitară la Morcerf cu o privire care parcă voia să spună:

„Zău, dragul meu, ţi-ai pierdut minţile sau îţi baţi joc de noi?”.

— Într-adevăr, zise Morrel gânditor, am mai auzit un bătrân marinar, numit Penelon, povestind ceva asemănător cu ceea ce spune domnul de Morcerf.

— Aha! făcu Albert. Din fericire, domnul Morrel îmi vine în ajutor. Sunteţi contrariaţi, nu-i aşa, că aruncă şi el un fir în labirintul meu?

— Iertare, dragă prietene, zise Debray, dar asta-i pentru că ne povesteşti nişte lucruri atât de greu de crezut...

— Da, desigur! Pentru că ambasadorii voştri, consulii voştri nu vorbesc despre aşa ceva! Ei n-au timp de asta, pentru că trebuie să-şi sâcâie compatrioţii care călătoresc.

— Ei, poftim! Te-ai supărat acuma şi-ţi verşi necazul pe agenţii noştri. Of, Doamne! Cu ce ai vrea să te protejeze? Camera le taie în fiecare zi din lefuri, până când abia de mai au vreunele. Vrei să fii tu ambasador, Albert? Te ajut să fii numit la Constantinopol.

— Nu, nu! Vrei ca sultanul, la prima demonstraţie pe care o s-o fac în favoarea lui Mehmet-Ali, să-mi trimită şnurul, iar secretarii mei să mă sugrume?

— Aici spui adevărul, zise Debray.

—Da, numai că asta nu-l împiedică pe contele meu de Monte-Cristo să existe!

— Desigur! Toată lumea există, acesta-i marele miracol!

—Toată lumea există, fără îndoială, dar nu în condiţii asemănătoare. Nu toată lumea are sclavi negri, galerii princiare, un arsenal de arme ca într-o fortăreaţă arabă, cai de şase mii de franci bucata şi metrese grecoaice!

— Ai văzut-o tu pe amanta lui grecoaică?

— Da, am văzut-o şi am auzit-o. Am văzut-o la Teatrul Valle şi am auzit-o într-o zi, când am luat masa la conte.

— Ei, deci omul tău extraordinar mănâncă, totuşi?

— Pe legea mea, când mănâncă, mănâncă atât de puţin, că nici nu merită să mai vorbim.

— Să vedeţi voi că este un vampir!

— Râdeţi cât vreţi. Aşa a crezut şi contesa G***, care, după cum ştiţi, l-a cunoscut pe Lordul Ruthwen.

— Ah, drăguţ! zise Beauchamp. Iată, pentru cineva care nu este jurnalist, perechea faimosului şarpe al mării din *Constitutionnel*. Un vampir, e perfect!

— Ochi săbatic, a cărui pupilă se îngustează şi se dilată după voie, zise Debray, unghi facial dezvoltat, frunte magnifică, tenul livid, barba neagră, dinţii albi şi ascuţiţi, politeţe aidoma.

— Ei bine, este exact aşa, Lucien, zise Morcerf, iar portretul este unu la unu. Da, politeţe ascuţită şi incisivă. Omul acesta mi-a dat adesea fiori. Într-o zi, de pildă, când priveam împreună o execuţie, am crezut că o să mi se facă rău, mai mult fiindcă îl vedeam pe el şi îl auzeam vorbind, cu

sânge-rece, despre toate supliciile de pe lume, decât fiindcă îl vedeam pe călău îndeplinindu-şi meseria şi auzeam strigătele victimei.

— Nu te-a condus puţin prin ruinele Coliseului ca să-ţi sugă sângele, Morcerf? întrebă Beauchamp.

— Sau, după ce te-a eliberat, nu te-a făcut să semnezi vreun pergament de culoarea focului, prin care tu îi cedai sufletul, ca Esau dreptul său de întâi-născut?

— Râdeţi, râdeţi cât vreţi, domnii mei! zise Morcerf, puţin jignit. Când mă uit la voi, frumoşii parizieni, obişnuiţi cu bulevardul Gand, care vă faceţi plimbările prin Boulogne şi mă gândesc la omul acela, ei bine, mi se pare că nu sunteţi din aceeaşi specie.

— Asta mă măguleşte! zise Beauchamp.

— Pe de altă parte, adăugă Château-Renaud, contele tău de Monte-Cristo este întotdeauna un om foarte galant, în momentele sale de inactivitate, făcând totuşi excepţie micile sale aranjamente cu bandiţii italieni.

— Aş! Nu există bandiţi italieni! zise Debray.

— Nici vampiri! adăugă Beauchamp.

— Nici conte de Monte-Cristo, adăugă Debray. Uite, dragă Albert, tocmai sună zece şi jumătate.

— Mărturiseşte că ai avut un coşmar şi hai să ne aşezăm la masă, zise Beauchamp.

Dar vibraţia pendulei încă nu se stinsese, când uşa se deschise şi Germain anunţă:

— Excelenţa Sa, contele de Monte-Cristo!

Toţi cei prezenţi tresăriră, fără voie, ceea ce dovedi cât de mult îi impresionase povestirea lui Morcerf. Albert însuşi nu-şi putu stăpâni o emoţie subită.

Nu se auziseră nici trăsura pe stradă, nici paşii în anticameră, până şi uşa se deschisese fără zgomot.

Contele apăru în prag, îmbrăcat cu cea mai mare simplitate, dar nici leul cel mai pretenţios n-ar fi găsit nimic să-i reproşeze ţinutei sale. Totul era de un bun-gust deosebit, ieşit din mâinile meşterilor celor mai vestiţi pentru eleganţă: haine, pălărie, rufărie.

Abia de i-ai fi dat treizeci şi cinci de ani şi, ceea ce surprinse pe toată lumea, fu marea potrivire dintre înfăţişarea sa şi portretul pe care i-l făcuse Debray.

Contele înaintă zâmbind până în mijlocul salonului şi veni drept spre Albert, care, ieşindu-i în întâmpinare, îi întinse grăbit mâna.

— Punctualitatea, zise Monte-Cristo, este politeţea regilor, după cum spunea, cred, unul dintre suveranii noştri. Dar, oricât de mare ar fi bunăvoinţa lor, călătorii nu izbutesc întotdeauna să o atingă. Cu toate acestea, nădăjduiesc, dragul meu viconte, că-mi vei ierta, ţinând seama de buna mea voinţă, cele două sau trei secunde de întârziere, pe care cred că le-am adăugat în venirea mea la întâlnire. Cinci sute de leghe nu se străbat fără o oarecare dificultate, mai ales în Franţa, unde este interzis, după câte se pare, să-i baţi pe surugii.

— Domnule conte, răspunse Albert, eram pe cale să anunţ vizita dumneavoastră câtorva dintre prietenii mei, pe care i-am adunat cu ocazia făgăduielii pe care aţi avut amabilitatea să mi-o faceţi şi pe care am onoarea să vi-i prezint. Dânşii sunt domnul conte de Château-Renaud, a cărui viţă străveche îşi are originile în Cei Doisprezece Pairi şi ai cărui strămoşi îşi aveau locul lor la Masa Rotundă; domnul Lucien Debray, secretar personal al ministrului de Interne; domnul Beauchamp, jurnalist de temut, spaima guvernului francez, dar despre care, în pofida celebrităţii sale pe plan naţional, n-aţi auzit niciodată vorbindu-se în Italia, dat fiind că acolo, ziarul său nu pătrunde; în sfârşit, domnul Maximilien Morrel, căpitan de spahii.

La acest nume, contele, care până atunci îi salutase pe cei prezentaţi curtenitor, dar cu o răceală şi-o indiferenţă tipic englezească, făcu, fără voie, un pas înainte şi o uşoară îmbujorare trecu ca fulgerul peste obrajii săi palizi.

— Domnul poartă uniforma noilor cuceritori francezi, zise el. Este o uniformă frumoasă.

Nu se putea spune care era sentimentul care îi dăduse vocii contelui o vibraţie atât de profundă şi care-i făcuse să strălucească, parcă în pofida voinţei sale, ochii atât de frumoşi, de liniştiţi şi de limpezi, ori de câte ori nu avea vreun motiv să şi-i ascundă.

— Nu i-aţi mai văzut niciodată pe militarii noştri din Africa, domnule? întrebă Albert.

— Niciodată, răspunse contele, redevenit perfect stăpân pe sine.

— Ei bine, domnule, sub această uniformă bate una dintre inimile cele mai curajoase şi mai nobile ale armatei.

— Oh, domnule viconte, îl întrerupse Morrel.

— Dă-mi voie să o spun, căpitane... Tocmai am aflat, continuă Albert, despre una dintre faptele atât de eroice ale domnului încât, deşi l-am văzut astăzi pentru prima oară, îi cer îngăduinţa să vi-l prezint drept prietenul meu.

Şi, la aceste cuvinte, se putu observa din nou la Monte-Cristo acea ciudată ţintuire a privirii, acea îmbujorare fugară şi acel uşor tremur al pleoapei care, la el, trădau emoţia.

— Ah! Domnul este, aşadar, o inimă nobilă? zise contele. Cu atât mai bine!

Această exclamţie, care răspundea mai curând gândurilor sale decât la ceea ce îi spusese Albert, îi surprinse pe toţi, dar mai ales pe Morrel, care se uită la Monte-Cristo uluit. Însă, în acelaşi timp, intonaţia era atât de blândă, atât de suavă, ca să zicem aşa, încât oricât de ciudată fusese, nu exista motiv de supărare.

— De ce s-ar îndoi? îi zise Beauchamp lui Château-Renaud.

— Într-adevăr, răspunse acesta din urmă, care, obişnuit cu lumea bună şi cu ochiul său aristocratic fără greş, îl cercetase atent din priviri pe Monte-Cristo, atât cât se putea vedea din el. Într-adevăr, Albert nu ne-a păcălit şi contele său este un personaj deosebit. Tu ce crezi, Morrel?

— Pe legea mea, zise acesta, are privirea deschisă şi vocea plăcută, aşa că mie îmi place, în pofida observaţiei bizare la adresa mea.

— Domnilor, zise Albert, Germain m-a anunţat că suntem serviţi. Dragul meu conte, îngăduiţi-mi să vă arăt drumul.

Trecură, în tăcere, în sufragerie. Se aşezară cu toţii la masă.

— Domnilor, zise contele în timp ce lua loc, îngăduiţi-mi să vă fac o mărturisire, care va fi scuza mea pentru toate încălcările regulilor de bună-cuviinţă pe care le-aş putea comite: sunt un străin, dar într-atât de străin încât este pentru prima oară când mă aflu la Paris. Aşadar, viaţa franceză îmi este absolut necunoscută şi, până în prezent, n-am fost obişnuit decât cu viaţa orientală, cea mai nesuferită pentru bunele tradiţii pariziene. Vă rog, deci, să mă iertaţi, dacă o să găsiţi la mine ceva prea mult turcesc, prea mult napolitan sau prea mult arab. Acestea fiind zise, domnilor, să mâncăm!

— Cum a spus toate acestea! murmură Beauchamp. Hotărât lucru, este un mare gentilom.

— Un mare gentilom, întări Debray.

— Un mare gentilom al tuturor ţărilor, domnule Debray, zise Château-Renaud.

---

[75] Numele dat tinerilor dandy din înalta societate.

XL Dejunul

Contele, cum ne amintim, era un comesean foarte sobru. Albert rosti observaţia cu voce tare, mărturisindu-şi teama ca, încă de la început, viaţa pariziană să nu-i displacă invitatului său prin latura sa foarte materială, dar în acelaşi timp şi foarte necesară.

— Dragul meu conte, zise el, mă vedeţi frământat de o grijă, şi anume că bucătăria din strada Helder n-o să fie pe gustul dumneavoastră ca cea din Piaţa Spania. Ar fi trebuit să vă întreb ce vă place şi să pun să vă gătească nişte mâncăruri după preferinţele dumneavoastră.

— Dacă m-aţi cunoaşte mai bine, domnule, răspunse contele zâmbind, nu v-aţi mai face griji în această privinţă, căci este aproape umilitor pentru un călător ca mine, care a trăit, pe rând, cu macaroane la Neapole, mămăligă la Milano, ghiveci la Valencia, pilaf la Constantinopol, karrick în India şi cuiburi de rândunici în China. Nu există o bucătărie pentru un cosmopolit ca mine. Mănânc orice şi oriunde, numai că mănânc puţin. Iar astăzi, când îmi reproşaţi sobrietatea, sunt în ziua mea de poftă de mâncare, căci n-am mai mâncat de ieri-dimineaţă.

— Cum aşa, de ieri-dimineaţă? se mirară într-un glas mesenii. N-aţi mai mâncat de douăzeci şi patru de ore?

— Nu, răspunse Monte-Cristo. Mai presus de voinţa mea m-am abătut de la drum şi, prin apropiere de Nîmes, am fost silit să cer lămuriri, astfel încât am întârziat şi n-am mai vrut să mă opresc.

— Şi aţi mâncat în trăsură? întrebă Morcerf.

— Nu, am dormit, cum mi se întâmplă de obicei când mă plictisesc şi n-am tragere de inimă să mă distrez sau când mi-e foame, dar nu-mi vine să mănânc.

— Asta înseamnă că puteţi dormi când vreţi dumneavoastră, domnule? întrebă Morrel.

— Aproape.

— Aveţi vreo reţetă pentru asta?

— Da, una care nu dă greş niciodată.

— Ar fi nemaipomenită pentru noi, africanii, care nu avem întotdeauna ce mânca şi care avem foarte rar ce bea, zise Morrel.

— Da, zise Monte-Cristo. Din păcate, reţeta mea, foarte potrivită pentru un om ca mine, care duce o viaţă foarte neobişnuită, ar fi foarte periculoasă, dacă s-ar aplica la o armată, căci nu s-ar mai trezi când ar fi nevoie de ea.

— Şi se poate şti în ce constă această reţetă? întrebă Debray.

— Oh, Doamne, da! răspunse Monte-Cristo. Nu fac un secret din asta. Este un amestec din opium pur, pe care l-am cumpărat eu însumi de la Canton, pentru a fi sigur că e curat, şi din cel mai bun haşiş care se recoltează în Orient, adică între Tigru şi Eufrat. Se pun cantităţi egale din aceste două preparate şi se fac un soi de pilule, care se înghit, când ai nevoie. În zece minute şi-au făcut efectul. Întrebaţi-l pe domnul baron Franz d'Épinay, cred că a încercat şi el într-o zi.

— Da, răspunse Morcerf, mi-a pomenit ceva despre asta şi a păstrat o amintire foarte plăcută despre acel moment.

— Dar, zise Beauchamp, care, în calitate de jurnalist, se îndoia de toate, aveţi întotdeauna drogul acesta la dumneavoastră?

— Întotdeauna, răspunse Monte-Cristo.

— Ar fi prea mare îndrăzneala, dacă v-aş cere să văd şi eu pilulele acestea nepreţuite? continuă Beauchamp, sperând să-l prindă pe străin pe picior greşit.

— Nu, domnule, zise contele.

Şi scoase din buzunar o minunată bombonieră, sculptată dintr-un singur smarald şi închisă cu un căpăcel de aur, pe care contele îl deşurubă, scoţând o mică bilă de culoare verzuie şi de mărimea unui bob de mazăre. Bila aceasta avea un iz neplăcut şi pătrunzător. Mai erau patru sau cinci astfel de biluţe în bomboniera de smarald, în care ar fi putut încăpea vreo douăsprezece.

Bomboniera făcu înconjurul mesei, dar mesenii şi-o trecură din mână în mână mai mult pentru a examina minunatul smarald decât pentru a vedea sau a mirosi pilulele.

— Bucătarul dumneavoastră prepară aceste bunătăţi? întrebă Beauchamp.

— Nu, domnule, zise Monte-Cristo. Nu las la voia întâmplării, pe mâini nevrednice, marile mele plăceri. Sunt un chimist destul de priceput şi-mi prepar eu însumi pilulele.

— Iată un admirabil smarald, cel mai mare pe care l-am văzut vreodată, deşi mama are câteva bijuterii de familie remarcabile, zise Château-Renaud.

— Am avut trei asemănătoare, răspunse Monte-Cristo. I-am dat unul Înălţimii Sale, care l-a montat pe mânerul sabiei. Un altul, sfântului nostru părinte, papa, care a pus să-i fie incrustat pe tiara sa, alături de un alt smarald, aproape la fel cu acela, totuşi nu chiar atât de frumos, care îi fusese dăruit predecesorului său, Pius al VII-lea, de către împăratul Napoleon. Pe al treilea l-am păstrat pentru mine şi am pus să fie scobit, ceea ce i-a răpit jumătate din valoare, dar l-a făcut mult mai potrivit pentru folosinţa pe care voiam să i-o dau.

Cu toţii priveau la Monte-Cristo cu uluire. Vorbea cu atâta simplitate, încât era limpede că spunea adevărul sau că nu era în toate minţile. Cu toate acestea, smaraldul care se oprise, în cele din urmă, în mâinile sale îi făcea să încline către cea dintâi presupunere.

— Şi ce v-au dat cei doi suverani în schimbul acestor magnifice daruri? întrebă Debray.

— Înălţimea Sa, libertatea unei femei, răspunse contele, iar sfântul nostru părinte papa, viaţa unui om. Astfel că, odată în viaţa mea, am fost tot atât de puternic de parcă Dumnezeu m-ar fi făcut să mă nasc pe treptele unui tron.

— Ah, Peppino este cel pe care l-aţi eliberat, nu-i aşa? strigă Morcerf. Pentru el aţi folosit dreptul de graţiere?

— Poate, zise Monte-Cristo zâmbind.

— Domnule conte, nici nu vă puteţi închipui ce plăcere îmi faceţi auzindu-vă vorbind astfel! zise Morcerf. V-am prezentat dinainte prietenilor mei ca pe un om fabulos, ca pe un mag din *O mie şi una de nopţi*, ca pe un vrăjitor din Evul Mediu. Dar parizienii sunt nişte indivizi atât de pricepuţi la paradoxuri, încât socotesc drept farse de-ale imaginaţiei şi adevărurile incontestabile, dacă aceste adevăruri nu răspund tuturor condiţiilor existenţei lor cotidiene. De pildă, Debray aici de faţă, care citeşte, şi Beauchamp, care publică, în fiecare zi, ba cum a fost oprit şi jefuit un membru al Jockey-Clubului întârziat, ba cum au fost asasinate patru persoane pe strada Saint-Denis sau în mahalaua Saint-Germain, ba cum au fost arestaţi zece, cincisprezece, douăzeci de hoţi, fie într-o cafenea de pe bulevardul Temple, fie în Termele lui Iulian, şi care totuşi contestă existenţa bandiţilor din Maremmes, din împrejurimile Romei sau din mlaştinile Pontins. Spuneţi-le dumneavoastră personal, vă rog, domnule conte, că am fost prins de acei bandiţi şi că, fără intervenţia dumneavoastră generoasă, astăzi aş fi aşteptat, după toate probabilităţile, învierea de apoi în

catacombele Sfântului Sebastian, în loc de a le mai da o masă în nedemna mea căsuţă de pe strada Helder.

— Ei! făcu Monte-Cristo. Mi-aţi făgăduit că n-o să-mi mai vorbiţi niciodată despre acest fleac.

— Dar nu eu v-am făgăduit vreodată aşa ceva, domnule conte! strigă Morcerf. A fost probabil altcineva, căruia i-aţi făcut un serviciu asemănător cu cel adus mie şi pe care l-aţi confundat cu mine. Dimpotrivă, să vorbim despre asta, vă rog. Căci, dacă acceptaţi să vorbiţi dumneavoastră despre această întâmplare, poate că nu voi auzi doar lucrurile pe care le ştiu şi eu, ci multe dintre cele pe care nu le ştiu.

— După părerea mea, zise contele zâmbind, dumneavoastră aţi jucat, în toată acea întâmplare, un rol destul de important ca să cunoaşteţi la fel de bine ca şi mine cele ce s-au petrecut.

— Vreţi să-mi făgăduiţi că, dacă zic eu tot ce ştiu, stărui Morcerf, o să spuneţi, la rândul dumneavoastră, tot ce nu ştiu?

— Este foarte corect, răspunse Monte-Cristo.

— Ei bine, continuă Morcerf, oricât ar avea de suferit amorul meu propriu, trebuie să povestesc că m-am crezut, timp de trei zile, ţinta interesului amoros stârnit unei măşti pe care am socotit-o vreo descendentă a Tuliei sau a Popeei, în vreme ce eram doar, pur şi simplu, ţinta glumelor unei *contadine*. Ţineţi cont, vă rog, că spun *contadina*, ca să nu spun fată de la ţară. Ceea ce ştiu este că eu, ca un netot, mai netot decât cel despre care am vorbit adineauri, am luat această drept fată de la ţară un tânăr bandit de vreo cincisprezece sau şaisprezece ani, cu obraz imberb şi cu talia zveltă, care, în clipa în care am vrut să mă avânt până într-acolo încât să-i depun un sărut pe umărul său cast, mi-a vârât pistolul în gât şi, cu ajutorul a vreo şapte sau opt tovarăşi de-ai lui, m-a condus sau, mai degrabă, m-a târât în fundul catacombelor Sfântul Sebastian, unde am dat peste un şef de bandiţi foarte cult, pe legea mea, care citea *Comentariile lui Cezar* şi care a catadicsit să-şi întrerupă lectura, ca să-mi comunice că, dacă până a doua zi, la ora şase dimineaţa, nu aveam să-i vărs în vistierie patru mii de taleri, a doua zi, la ora şase şi un sfert aş fi încetat de-a binelea să mai exist. Scrisoarea există, a rămas în mâinile lui Franz, este semnată de mine şi are un post-scriptum de-al stimabilului Luigi Vampa. Dacă vă îndoiţi, o să-i scriu lui Franz, care o să confirme semnăturile. Iată ceea ce ştiu eu. Acum, ceea ce nu ştiu, este cum aţi ajuns dumneavoastră, domnule conte, să le impuneţi un atât de mare respect bandiţilor din Roma, care respectă atât de

puţine lucruri. Vă mărturisesc că, Franz şi cu mine, am rămas muţi de admiraţie.

— Nimic mai simplu, domnule, răspunse contele. Îl cunoşteam pe faimosul Vampa de mai bine de zece ani, de când era foarte tânăr şi, pe atunci, cioban. Într-o zi, i-am dat o nu ştiu ce monedă de aur, pentru că mi-a arătat drumul. El, ca să nu ia nimic de la mine pe degeaba, mi-a dăruit un pumnal cu mâner sculptat de el şi pe care foarte probabil l-aţi văzut şi dumneavoastră, în colecţia mea de arme. Mai târziu, fie că a uitat de acest schimb de mici obiecte, care ar fi trebuit să păstreze o prietenie între noi, fie că nu m-a recunoscut, a încercat să mă oprească la drumul mare, dar atunci, dimpotrivă, eu am fost cel care l-a prins, pe el şi pe vreo doisprezece dintre oamenii lui. Aş fi putut să-l dau pe mâna justiţiei din Roma, care este expeditivă şi care s-ar fi grăbit şi mai mult, în cinstea sa, dar n-am făcut nimic de genul acesta. I-am dat drumul şi lui şi oamenilor lui.

— Cu condiţia să nu mai păcătuiască, zise jurnalistul râzând. Înţeleg, cu satisfacţie, că s-au ţinut întocmai de cuvânt.

— Nu, domnule, răspunse Monte-Cristo. Cu singura condiţie că mă vor respecta întotdeauna, pe mine şi pe ai mei. Poate că ceea ce o să vă spun o să vi se pară ciudat, dumneavoastră, domnilor socialişti, progresivi, umanitari. Dar eu nu mă ocup niciodată de aproapele meu, eu nu încerc niciodată să ocrotesc societatea, care pe mine nu mă ocroteşte şi, aş zice chiar mai mult, care în general nu se ocupă de mine decât pentru a-mi face rău. Ba chiar şi aşa, lipsindu-i de stima mea şi păstrând neutralitatea faţă de ei, tot societatea şi aproapele meu sunt cei care îmi rămân datori.

— Prea bine! exclamă Château-Renaud. Iată primul om curajos pe care îl aud predicând cinstit şi brutal egoismul. Şi este foarte frumos aşa! Bravo, domnule conte!

— Cel puţin este sincer, zise Morrel. Dar sunt sigur că domnul conte nu s-a căit că şi-a încălcat, o dată, principiile pe care tocmai ni le-a expus într-un mod atât de categoric.

— Cum adică mi-am încălcat principiile, domnule? întrebă Monte-Cristo, care, din timp în timp, nu se putea împiedica să nu se uite la Maximilien, cu atâta atenţie încât, de vreo două sau trei ori, îndrăzneţului tânăr i se întâmplase să-şi plece ochii în faţa privirii directe şi limpezi a contelui.

— Păi, mi se pare, răspunse Morrel, că eliberându-l pe domnul Morcerf, pe care nu-l cunoşteaţi, v-aţi ajutat aproapele şi societatea.

— Societate a cărei podoabă nepreţuită este tocmai Morcerf, zise Beauchamp pe ton grav, golindu-şi dintr-o înghiţitură paharul de şampanie.

— Domnule conte! strigă Morcerf. Iată-vă prins în capcana raţionamentului, tocmai dumneavoastră, adică unul dintre cei mai seci logicieni pe care îi cunosc. Şi o să vedeţi că vi se va demonstra numaidecât şi foarte clar că, departe de a fi un egoist, sunteţi, dimpotrivă, un filantrop! Ah, domnule conte! Vă spuneţi oriental, levantin, malaiezian, indian, chinez, sălbatic. Vă recomandaţi Monte-Cristo, numele dumneavoastră de familie, sau Sindbad Marinarul, numele dumneavoastră de botez, şi iată că, din ziua în care puneţi piciorul la Paris, dovediţi că aveţi, din instinct, cel mai mare merit sau cel mai mare cusur al excentricilor noştri parizieni — adică vă arogaţi vicii pe care nu le aveţi şi vă ascundeţi virtuţile pe care le aveţi.

— Dragul meu viconte, zise Monte-Cristo, eu tot nu văd, în nimic din ce am făcut sau am spus, vreun singur lucru care să mă învrednicească de pretinsul elogiu pe care tocmai l-am primit din partea dumneavoastră şi a acestor domni. Dumneavoastră nu eraţi un străin pentru mine, pentru că vă cunoşteam, pentru că vă cedasem două camere, pentru că vă invitasem la masă, pentru că vă împrumutasem una dintre trăsurile mele, pentru că văzuserăm, împreună, alaiul măştilor pe Corso şi pentru că priviserăm împreună, de la una din ferestrele din piaţa del Popolo, acea execuţie care v-a impresionat atât de tare încât era cât pe-aci să vi se facă rău. Or, acuma, îi întreb eu pe gentilomii de faţă, aş fi putut să-mi las oaspetele în mâinile acelor cruzi bandiţi, cum îi numiţi dumneavoastră? De altfel, după cum ştiţi, salvându-vă, urmăream şi un alt scop, şi anume de a mă servi de dumneavoastră pentru a-mi face intrarea în saloanele Parisului, când aveam să vin în vizită în Franţa. Un timp, aţi putut socoti această hotărâre drept un proiect neclar şi pripit, dar, astăzi, după cum vedeţi, este o realitate în toată puterea cuvântului, la care trebuie să vă supuneţi, dacă nu vreţi să vă călcaţi cuvântul.

— O să mi-l ţin, zise Morcerf. Dar mă tem să nu fiţi foarte dezamăgit, dragul meu conte, dumneavoastră, obişnuit cu regiunile sălbatice, cu evenimentele pitoreşti şi cu orizonturile fantastice. La noi, n-o să vedeţi nici cel mai mic episod de genul celor cu care v-a deprins viaţa dumneavoastră aventuroasă. Chimborazzo al nostru este Montmartre. Himalaya noastră este Muntele Valérien. Marele nostru Deşert este câmpia Grenelle, ba chiar şi acolo se sapă o fântână arteziană, ca să poată găsi caravanele apă. Noi

avem hoţi, puzderie chiar, deşi nu avem atâţia pe cât se spune, dar de teama acestor hoţi tremură mai tare micul agent de poliţie decât marele nobil. În sfârşit, Franţa este o ţară atât de prozaică, iar Parisul un oraş atât de puternic civilizat, încât n-o să găsiţi, şi de-o să căutaţi în toate cele optzeci şi cinci de departamente ale noastre — spun optzeci şi cinci de departamente, fiindcă, bineînţeles, nu socotesc Corsica făcând parte din Franţa —, încât n-o să găsiţi în toate cele optzeci şi cinci de departamente ale noastre nici cel mai scund deal pe care să nu fie un telegraf, nici cea mai mică grotă puţin mai întunecată în care un comisar de poliţie să nu fi pus un bec cu gaz. Nu există, aşadar, decât un singur serviciu pe care să vi-l pot face, dragul meu conte, şi pentru care stau la dispoziţia dumneavoastră: acela de a vă prezenta pretutindeni sau de a vă prezenta prin prietenii mei, de bună seamă. De altfel, nu aveţi nevoie de nimeni pentru asta. Cu numele, cu averea şi cu inteligenţa dumneavoastră (Monte-Cristo se înclină, cu un zâmbet uşor ironic), oricine se poate prezenta oriunde şi pretutindeni va fi bine primit. Aşadar, nu pot, în realitate, să vă fiu de folos decât la un singur lucru. Dacă vreun obicei din viaţa pariziană, vreo experienţă în alegerea mijloacelor de confort sau a bazarelor noastre m-ar putea recomanda ca îndrumător pe lângă dumneavoastră, vă stau la dispoziţie ca să vă găsiţi o locuinţă plăcută. Nu îndrăznesc să vă propun să împărţiţi cu mine locuinţa mea, cum am împărţit-o eu pe a dumneavoastră, la Roma, eu, care nu profesez egoismul, dar care sunt un egoist prin excelenţă. Căci la mine acasă, în afară de mine, n-ar putea să stea nici o umbră, în afară de cazul în care umbra n-ar fi a unei femei.

— Ah! exclamă contele. Iată o rezervă întru totul conjugală. Într-adevăr, domnule, mi-aţi spus, la Roma, câteva cuvinte despre un proiect de căsătorie. Trebuie să vă felicit pentru apropiata dumneavoastră fericire?

— Lucrurile au rămas tot în faza de proiect, domnule conte.

— Şi cine zice proiect, replică Debray, vrea să zică eventualitate.

— Nu! zise Morcerf. Tata ţine la asta şi nădăjduiesc că, peste puţin timp, o să v-o pot prezenta, dacă nu pe soţia mea, cel puţin pe viitoarea mea soţie, domnişoara Eugénie Danglars.

— Eugénie Danglars! repetă Monte-Cristo. Numai puţin! Tatăl său nu este domnul baron Danglars?

— Da, răspunse Morcerf, dar un baron de viţă nouă.

— Oh, ce contează, răspunse Monte-Cristo, din moment ce a adus statului servicii care l-au făcut să merite această distincţie?

— Servicii enorme, zise Beauchamp. Cu toate că este un liberal în adâncul sufletului, a completat, în 1829, un împrumut de şase milioane pentru Carol al X-lea, care, pe legea mea, l-a făcut baron şi cavaler al Legiunii de Onoare, astfel încât poartă panglica nu la buzunarul jiletcii, cum s-ar putea crede, ci la butoniera hainei, nici mai mult, nici mai puţin.

— Ah! zise Morcerf râzând. Beauchamp, Beauchamp, păstrează-ţi comentariile pentru *Le Corsaire* şi *Le Charivari*, dar, în faţa mea, scuteşte-l de critici pe viitorul meu socru!

Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Adineauri i-aţi pronunţat numele de parcă l-aţi fi cunoscut pe baron. Adevărat? se interesă el.

— Nu-l cunosc, zise nepăsător Monte-Cristo. Dar nu voi întârzia, probabil, să fac cunoştinţă cu el, dat fiind că am un credit deschis la banca lui prin firmele Richard şi Blount din Londra, Arstein şi Eskeles din Viena şi Thomson şi French din Roma.

Rostind ultimele două nume, Monte-Cristo trase cu coada ochiului la Maximilien Morrel.

Dacă străinul se aşteptase să producă vreun efect asupra lui Maximilien Morrel, nu se înşelase. Maximilien tresări de parcă ar fi primit un şoc electric.

— Thomson şi French? exclamă el. Cunoaşteţi această firmă, domnule?

— Sunt bancherii mei din capitala lumii creştine, răspunse liniştit contele. Vă pot fi de folos cu ceva pe lângă ei?

— Oh, domnule conte, ne-aţi putea ajuta, probabil, în nişte căutări care au rămas, până acum, fără rezultat. Firma aceasta i-a adus, cândva, un mare serviciu firmei noastre şi a negat mereu, nu ştiu de ce, că ne-ar fi făcut acest serviciu.

— La ordinele dumneavoastră, domnule, răspunse Monte-Cristo înclinându-se.

— Dar, zise Morcerf, ne-am îndepărtat în mod ciudat, pomenind de domnul Danglars, de subiectul discuţiei noastre. Era vorba despre a-i găsi o locuinţă convenabilă contelui de Monte-Cristo. Ia să vedem, domnilor, să ne străduim împreună pentru a găsi o soluţie. Unde o să-l găzduim noi pe acest nou oaspete al Marelui Paris?

— Foburgul Saint-Germain, zise Château-Renaud. Domnul va găsi acolo o încântătoare casă de închiriat, cu grădină şi curte.

— Puah! Château-Renaud, zise Debray, tu nu cunoşti decât tristul şi ursuzul tău foburg Saint-Germain! Nu-l ascultaţi, domnule conte, luaţi-vă o locuinţă pe Chaussée-d'Antin. Acolo este adevăratul centru al Parisului.

— Sau pe bulevardul Opéra, zise Beauchamp. La primul etaj, o locuinţă cu balcon. Domnul conte îşi va aduce acolo pernuţe de pânză ţesută cu argint şi va vedea, fumându-şi ciubucul sau înghiţindu-şi pilulele, toată capitala defilând pe sub privirile sale.

— Dumneata, Morrel, n-ai nici o idee de nu propui nimic? întrebă Château-Renaud.

— Ba, dimpotrivă, zise tânărul zâmbind. Am una, dar aşteptam ca domnul să se lase ispitit de vreuna dintre ofertele strălucitoare care i s-au făcut deja. Acum, fiindcă n-a răspuns, cred că îi pot sugera un apartament într-o casă fermecătoare, în stilul Pompadour, pe care sora mea a închiriat-o, acum un an, în strada Meslay.

— Aveţi o soră? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule, o soră nemaipomenită.

— Căsătorită?

— În curând se împlinesc nouă ani de atunci.

— Fericită? întrebă din nou contele.

— Atât de fericită cât îi este îngăduit să fie unei făpturi omeneşti, răspunse Maximilien. S-a căsătorit cu omul pe care îl iubea, care ne-a rămas credincios şi în vremuri de restrişte pentru firma noastră, domnul Emmanuel Herbaut.

Monte-Cristo zâmbi imperceptibil.

— Acolo locuiesc şi eu, în timpul concediului, continuă Maximilien, şi voi fi, împreună cu Emmanuel, cumnatul meu, la dispoziţia domnului conte pentru toate informaţiile de care ar putea avea nevoie.

— Un moment! strigă Albert, mai înainte ca Monte-Cristo să aibă timp să răspundă. Bagă de seamă ce faci, domnule Morrel! Eşti pe cale să închizi între patru ziduri şi într-o viaţă de familie, un călător, pe Sindbad Marinarul. Dintr-un om care a venit ca să vadă Parisul, dumneata vrei să faci un patriarh.

— Oh, nu, răspunse Morrel zâmbind. Sora mea are douăzeci şi cinci de ani, cumnatul meu treizeci. Sunt tineri, veseli şi fericiţi. De altfel, domnul conte va fi ca la el acasă şi nu îşi va întâlni gazdele decât atunci când va dori să coboare până la ele.

— Mulţumesc, domnule, mulţumesc, zise Monte-Cristo. Mă voi mărgini să le fiu prezentat surorii şi cumnatului dumneavoastră, de către dumneavoastră, dacă vreţi într-adevăr să-mi faceţi această cinste. Însă, dacă n-am primit oferta nici unuia dintre domniile voastre, este pentru că am deja o locuinţă, gata pregătită.

— Cum? strigă Morcerf. Vă stabiliţi, aşadar, la hotel? Va fi foarte trist pentru dumneavoastră.

— Aşa de rău eram cazat la Roma? întrebă Monte-Cristo.

— Păi, bineînţeles! La Roma aţi cheltuit cincizeci de mii de piaştri pentru a vă mobila un apartament. Dar presupun că nu sunteţi dispus să repetaţi în fiecare zi o astfel de cheltuială.

— Nu asta m-a oprit, răspunse Monte-Cristo. Dar eram hotărât să am o casă în Paris, o casă a mea, vreau să spun. L-am trimis înainte pe valetul meu, cu misiunea să cumpere o casă şi s-o mobileze.

— Atunci, înseamnă că aveţi un valet care cunoaşte Parisul! strigă Beauchamp.

— Este prima oară când vine în Franţa, ca şi mine. Este negru şi nu vorbeşte, adăugă Monte-Cristo.

— Atunci, este Ali? întrebă Albert în mijlocul surprizei generale.

— Da, domnule, chiar Ali, nubianul meu, mutul meu, pe care l-aţi văzut la Roma, dacă nu mă înşel.

— Da, desigur, răspunse Morcerf, îmi amintesc foarte clar. Dar cum de l-aţi însărcinat pe un nubian să vă cumpere o casă în Paris şi pe un mut ca să v-o mobileze? Probabil că le-a făcut pe toate pe dos, sărmanul nefericit.

— Nu-i cazul să vă lăsaţi înşelat de aparenţe, domnule. Eu sunt sigur că, dimpotrivă, a ales toate lucrurile pe gustul meu, căci, după cum ştiţi, gustul meu nu este acelaşi cu al restului lumii. A sosit acum opt zile şi a alergat prin tot oraşul, cu acel instinct pe care îl poate avea un ogar bun când vânează de unul singur. Îmi cunoaşte capriciile, fanteziile, trebuinţele. A organizat totul pe placul meu. Ştia că o să sosesc astăzi, la ora zece. De la ora nouă, m-a aşteptat la bariera Fontainebleau. Mi-a înmânat această hârtie, cu noua mea adresă. Poftim, citiţi-o!

Şi Monte-Cristo îi dădu o hârtie lui Albert.

— Champs-Élysées numărul 30, citi Morcerf.

— Ah! Iată ceva cu adevărat original! nu se putu împiedica să spună Beauchamp.

— Şi foarte princiar, adăugă Château-Renaud.

— Cum aşa? Dumneavoastră nu vă cunoaşteţi casa? întrebă Debray.

— Nu, zise Monte-Cristo. Cum v-am spus, n-aş fi vrut să întârzii. Mi-am făcut toaleta în trăsură şi am coborât direct la uşa vicontelui.

Tinerii se uitară unul la altul. Nu ştiau dacă nu cumva Monte-Cristo îşi râdea de ei. Dar tot ce ieşea din gura acestui om avea, în ciuda caracterului său excentric, o asemenea pecete de simplitate, încât nu se putea să-l acuze că minte. De altfel, pentru ce i-ar fi minţit?

— Va trebui, aşadar, să ne mulţumim, zise Beauchamp, să-l ajutăm pe domnul conte cu toate celelalte mici servicii care ne vor sta în puteri. Eu, în calitate de jurnalist, o să-i deschid toate teatrele din Paris.

— Mulţumesc, domnule, zise zâmbind Monte-Cristo, intendentul meu a primit deja ordinul să-mi închirieze câte o lojă în fiecare dintre ele.

— Şi intendentul dumneavoastră este tot un nubian, un mut? întrebă Debray.

— Nu, domnule, nimic din toate astea. Este doar un compatriot de-al dumneavoastră, dacă, bineînţeles, un corsican poate fi compatriotul cuiva. Dumneavoastră îl cunoaşteţi, domnule Morcerf.

— Să fie, din întâmplare, vrednicul *signor* Bertuccio, care se pricepe atât de bine la închirierea ferestrelor?

— Chiar el, şi l-aţi văzut la mine, în ziua în care am avut onoarea să vă primesc la masă. Este un om de toată isprava, care a fost puţin soldat, puţin contrabandist, în sfârşit, puţin din tot ce se poate. N-aş putea să jur că n-a avut chiar nişte încurcături cu poliţia pentru un fleac, ceva de genul o lovitură de cuţit.

— Şi l-aţi ales pe acest preacinstit cetăţean al lumii ca să vă fie intendent, domnule conte? zise Debray. Cât vă fură pe an?

— Ei bine, pe cuvânt de onoare, zise contele, nu mai mult decât un altul, sunt sigur. Dar îşi face datoria, în funcţia lui nu cunoaşte imposibilul, aşa că îl păstrez.

— Atunci, zise Château-Renaud, iată-vă cu o casă gata aranjată. Aveţi o locuinţă în Champs-Élysées, servitori, intendent, nu vă mai lipseşte decât o amantă.

Albert surâse, căci se gândi la frumoasa grecoaică pe care o văzuse în loja contelui, la Teatrul Valle şi la Teatrul Argentina.

— Am ceva mai bun decât atât, zise Monte-Cristo, am o sclavă. Dumneavoastră vă închiriaţi amantele de la Teatrul de la Opéra, de la Teatrul Vaudeville, de la Teatrul de Variétés. Eu mi-am cumpărat-o pe a mea

din Constantinopol. M-a costat mai mult, dar, din acest punct de vedere, nu am de ce să-mi fac griji.

— Uitaţi, însă, zise râzând Debray, că noi suntem, cum a zis regele Carol, franci după nume şi franci din fire, aşa că vă întreb, odată ce a pus picioarul pe pământul Franţei, sclava dumneavoastră a devenit o femeie liberă?

— Cine i-o va spune? întrebă Monte-Cristo.

— Ei, drace! Primul venit.

— Nu vorbeşte decât greaca modernă.

— Atunci, este altceva.

— Dar, cel puţin, o vom vedea şi noi? întrebă Beauchamp. Sau, având deja un mut, aveţi şi eunuci?

— Pe legea mea, nu, zise Monte-Cristo. N-am împins orientalismul până într-acolo. Tot ceea ce mă înconjoară este liber să mă părăsească şi, părăsindu-mă, nu va mai avea nevoie nici de mine, nici de altă persoană. Iată, probabil, de ce nu mă părăsesc.

De multă vreme trecuseră la desert şi la ţigări.

— Dragul meu, îi zise Debray lui Albert, ridicându-se, s-a făcut ora două şi jumătate. Invitatul tău este fermecător, dar nu există o atât de bună tovărăşie încât să nu te mai desparţi niciodată de ea şi, uneori, în schimbul uneia dintre cele mai rele. O să-i vorbesc ministrului despre conte, aşa că o să aflăm curând cine este.

— Ia aminte, zise Morcerf, şi cei mai vicleni au renunţat la gândul ăsta.

— Aş! Avem trei milioane pentru poliţia noastră. E drept că sunt aproape întotdeauna cheltuiţi dinainte, dar nu contează! Vor rămâne întotdeauna peste cincizeci de mii de franci ca să-i folosim pentru aşa ceva.

— Şi când veţi afla cine este, o să-mi spui şi mie?

— Îţi promit. La revedere, Albert. Domnilor, preaumilul dumneavoastră servitor.

Şi, ieşind, Debray strigă din răsputeri, în anticameră:

— Trăsura mea!

— Bun, îi zise Beauchamp la plecare lui Albert. N-o să mă mai duc la Cameră, dar pot să le ofer cititorilor mei ceva mai bun decât un discurs de-al domnului Danglars.

— Te implor, Beauchamp, zise Morcerf, nici un cuvânt, te rog mult de tot. Nu-mi răpi meritul de a-l prezenta şi de a da lămuriri în ceea ce-l priveşte. Nu-i aşa că este neobişnuit?

— Este mai mult decât atât, răspunse Château-Renaud, este cu adevărat unul dintre oamenii cu totul extraordinari pe care i-am văzut la viaţa mea. Vii, Morrel?

— Doar să-i dau cartea mea de vizită domnului conte, care a binevoit să-mi promită că o să vină să ne facă o mică vizită, pe strada Meslay, la numărul 14.

— Vă asigur că o să vin, domnule, zise contele înclinându-se.

Şi Maximilien Morrel ieşi, împreună cu baronul de Château-Renaud, lăsându-l pe Monte-Cristo singur cu Morcerf.

XLI Prezentarea

Când Albert se găsi între patru ochi cu Monte-Cristo:

— Domnule conte, îi zise el, îngăduiţi-mi să-mi încep faţă de dumneavoastră meseria de cicerone, arătându-vă modelul unei locuinţe de burlac. Obişnuit cu palatele Italiei, va fi pentru dumneavoastră un prilej să faceţi un studiu comparativ, calculând spaţiul în care poate trăi unul dintre tinerii Parisului, care nu trece drept cel mai prost situat. Pe măsură ce o să intrăm dintr-o cameră într-alta, o să deschidem şi ferestrele, ca să puteţi respira.

Monte-Cristo cunoştea deja sufrageria şi salonul de la parter. Albert îl conduse, mai întâi, în atelierul său. Era, după cum ne amintim, încăperea lui preferată.

Monte-Cristo era un demn admirator al tuturor lucrurilor pe care Albert le îngrămădise în această încăpere: cufere vechi, porţelanuri japoneze, stofe orientale, sticlărie de Veneţia, arme din toate ţările lumii, toate îi erau cunoscute şi, de la prima privire, recunoştea secolul, ţara şi originea. Morcerf crezuse că avea să-i dea explicaţii şi, când colo, el fu cel care avu parte, sub îndrumarea contelui, de un curs de arheologie, de mineralogie şi de istorie naturală. Coborâră la primul etaj. Albert îl pofti pe oaspetele său în salon. Acest salon era tapisat cu opere ale pictorilor moderni. Se vedeau peisaje de Dupré, cu trestii lungi, cu vaci mugind şi cu arbori avântaţi spre ceruri minunate; existau şi călăreţi arabi de-ai lui Delacroix, cu lungi burnuzuri albe, cu centuri sclipitoare, cu arme damaschinate, ai căror cai se muşcau cu furie, în vreme ce oamenii se sfârtecau cu buzdugane de fier; acuarele de Boulanger, reprezentând, toate, *Notre-Dame de Paris*, cu acea vigoare care face din pictor emulul poetului; existau şi pânze de Diaz, care face florile mai frumoase decât florile, soarele mai strălucitor decât soarele; desene de Decamps, la fel de viu colorate ca ale lui Salvador Rosa, dar mai poetice; pasteluri de Giraud şi de Müller, reprezentând copii cu cap de înger, femei cu trăsături de fecioară, crochiuri smulse din albumul de călătorie în Orient al lui Dauzats, care fuseseră creionate în câteva secunde, pe şaua vreunei cămile sau sub cupola vreunei moschei; în sfârşit, tot ce arta modernă poate da în schimb şi ca despăgubire pentru arta pierdută şi furată în secolele precedente.

Albert se aştepta să-i arate, măcar de data aceasta, ceva nou ciudatului călător. Dar, spre marea lui mirare, contele, fără a avea nevoie să caute semnăturile, dintre care unele, de altfel, nu erau prezente decât prin iniţiale, numea imediat pe fiecare autor în dreptul fiecărei opere, astfel că era uşor să înţelegi nu doar că nici unul dintre numele acestora nu îi era necunoscut, dar chiar şi că fiecare dintre aceste talente fusese deja apreciat şi studiat de el.

Din salon trecură în camera de dormit. Aceasta era, deopotrivă, un model de eleganţă şi de gust auster. Aici, un singur portret, dar semnat Léopold Robert, strălucea în rama sa de aur mat.

Acest portret atrase de la bun început atenţia contelui de Monte-Cristo, căci făcu trei paşi iuţi prin odaie şi se opri deodată în faţa lui.

Portretul înfăţişa o tânără femeie de vreo douăzeci şi cinci sau douăzeci şi şase de ani, cu obrazul arămiu, cu privire de foc, umbrită de pleoape leneşe. Purta costumul pitoresc al pescăriţelor catalane, cu un corset în roşu şi negru, şi cu agrafe de aur prinse în păr. Femeia privea marea, iar silueta ei zveltă se contura clar pe dublul azur al valurilor şi al cerului.

Se lăsase întunericul în odaie, altminteri Albert ar fi putut observa paloarea lividă care se întinse pe obrajii contelui şi-ar fi putut surprinde tresărirea nervoasă care îi înfiorase umerii şi pieptul.

Păstrară o clipă tăcerea, timp în care Monte-Cristo rămase cu ochii fixaţi cu îndârjire asupra acestei picturi.

— Aveţi o amantă frumoasă, viconte, zise Monte-Cristo, cu o voce perfect liniştită. Şi costumul acesta, un costum de bal, fără îndoială, îi vine într-adevăr minunat.

— Ah, domnule! zise Albert. Iată o greşeală pentru care nu v-aş ierta, dacă, alături de acest portret aţi fi văzut vreun altul. N-o cunoaşteţi pe mama, domnule. Pe ea o vedeţi în această pictură. Ea a vrut să fie pictată astfel, acum vreo şase sau opt ani. Iar costumul acesta este un costum din imaginaţie, după câte se pare, dar asemănarea este atât de mare, încât am impresia că o văd pe mama aşa cum era în 1830. Contesa a pus să-i fie pictat acest portret în timpul unei absenţe a contelui. Fără îndoială, credea că-i pregăteşte, pentru întoarcerea lui, o surpriză plăcută. Dar, lucru ciudat, portretul nu i-a plăcut deloc tatălui meu. Nici valoarea artistului, căci, după cum vedeţi, este una dintre frumoasele pânze de Léopold Robert, nu l-a putut face să treacă peste antipatia dintâi. Este adevărat, fie vorba între noi, domnule conte, că domnul de Morcerf este unul dintre pairii cei mai silitori

de la Luxemburg, un general renumit pentru teoria militară, dar un amator de artă dintre cei mai mediocri. Nu acelaşi lucru se poate spune şi despre mama, care pictează într-un mod admirabil şi care, apreciind prea mult o astfel de operă pentru a renunţa de tot la ea, mi-a dat-o să o ţin la mine, fiindcă, la mine, este mai puţin expusă aversiunii domnului de Morcerf, căruia vă voi arăta, de asemenea, portretul, pictat de Gros. Iertaţi-mă că v-am vorbit, astfel, despre chestiuni de familie, dar, cum o să am onoarea să vă conduc la conte, vi le-am spus ca să nu faceţi greşeala să lăudaţi acest portret în faţa lui. De altfel, are chiar o funestă influenţă, căci foarte rar se întâmplă ca mama să vină pe la mine fără să-l privească şi mai rar încă îl priveşte fără să plângă. Norul pe care l-a adus această pictură în familie este, de altfel, singurul care s-a ridicat vreodată între conte şi contesă, care, deşi căsătoriţi de mai bine de douăzeci de ani, încă se poartă unul faţă de celălalt ca în prima zi.

Monte-Cristo aruncă o privire rapidă către Albert, parcă încercând să descopere o intenţie ascunsă în cuvintele sale. Dar era evident că tânărul le spusese cu toată naivitatea sufletului său.

— Acum, zise Albert, fiindcă mi-aţi văzut toate bogăţiile, domnule conte, îngăduiţi-mi să vi le ofer, oricât de nedemne ar fi ele. Priviţi tot ce este aici ca fiind al dumneavoastră şi, ca să vă simţiţi încă şi mai în largul dumneavoastră, binevoiţi a mă însoţi până la domnul de Morcerf, căruia i-am povestit în scris, de la Roma, despre serviciul pe care mi l-aţi făcut şi căruia i-am anunţat vizita pe care mi-o făgăduiserăţi. Şi, aş putea zice, contele şi contesa aşteaptă cu nerăbdare prilejul să vă mulţumească. Dumneavoastră sunteţi puţin blazat în privinţa aceasta, ştiu bine, domnule conte, iar scenele de familie nu au mare interes pentru Sindbad Marinarul — aţi văzut dumneavoastră atâtea alte scene! Cu toate acestea, primiţi ceea ce vă propun ca pe o iniţiere în viaţa pariziană, viaţa de politeţuri, de vizite şi de prezentări.

Monte-Cristo se înclină, în loc de orice răspuns. Acceptă propunerea fără entuziasm, fără regrete, ca pe una din convenienţele societăţii din care orice om cuviincios îşi face o datorie. Albert îşi chemă valetul de cameră şi îi porunci să meargă să-i anunţe pe domnul şi pe doamna de Morcerf despre vizita apropiată a contelui de Monte-Cristo.

Albert îl urmă, însoţit de conte.

Ajungând în anticamera contelui, deasupra uşii care dădea în salon se vedea un blazon care, prin cadrul său bogat şi prin armonia cu restul

ornamentelor din încăpere indica importanţa pe care proprietarul casei i-o acorda.

Monte-Cristo se opri în faţa blazonului, pe care îl examină cu atenţie.

— Azur cu şapte mierle de aur puse în bandă. Este, fără îndoială, blazonul familiei dumneavoastră, domnule? întrebă el. În afară de identificarea componentelor unui blazon, care îmi permite să-l descifrez, sunt cu totul neştiutor în materie de heraldică, eu, conte din întâmplare, fabricat de Toscana cu ajutorul unei donaţii către San Stefano, şi care nu m-aş fi ostenit să trec drept un mare senior, dacă nu mi s-ar fi spus că, atunci când călătoreşti mult, este un lucru absolut necesar. Căci, în sfârşit, chiar trebuie, fie şi numai ca vameşii să nu te controleze, să ai ceva pe panourile trăsurii. Iertaţi-mă, aşadar, că vă adresez o astfel de întrebare.

— Nu este deloc indiscretă, domnule, zise Morcerf cu simplitatea convingerii, şi aţi ghicit exact. Acestea sunt armoariile noastre, adică acelea ale rangului tatălui meu. Dar ele sunt, după cum vedeţi, prinse pe un scut de culoare roşie, cu margini de argint, ceea ce reprezintă armoariile mamei mele. Pe linia mamei, sunt spaniol, dar casa de Morcerf este franceză şi, după câte am auzit spunându-se, chiar una dintre cele mai vechi din sudul Franţei.

— Da, răspunse Monte-Cristo, asta indică mierlele. Aproape toţi pelerinii înarmaţi care au încercat sau care au fost la cucerirea Pământului Sfânt şi-au luat ca simbol fie crucile, semnul misiunii căreia i se dedicaseră, fie păsări călătoare, simbolul lungii călătorii pe care aveau s-o întreprindă şi pe care nădăjduiau s-o îndeplinească sub aripile credinţei. Unul dintre strămoşii dumneavoastră pe linia tatălui trebuie să fi participat la vreuna dintre Cruciadele voastre şi, presupunând că nu a fost aceea a Sfântului Ludovic, asta deja ne face să coborâm până în secolul al XIII-lea, ceea ce este şi aşa foarte drăguţ.

— Se poate, zise Morcerf. Există undeva, în cabinetul tatălui meu, un arbore genealogic care o să ne spună cum stau lucrurile şi despre care am avut, cândva, nişte comentarii care l-au edificat pe deplin pe Hozier şi Jaucourt. În prezent, nu mă mai gândesc la asta. Totuşi, o să vă mărturisesc, domnule conte, căci intră în atribuţiunile mele de cicerone, că acum, sub guvernul nostru popular, lumea a început să se intereseze mult de lucrurile acestea.

— Ei bine, atunci, guvernul vostru ar fi trebuit să aleagă ceva mai bun decât cele două pancarte pe care le-am observat pe monumentele voastre şi

care n-au nici o semnificaţie heraldică. În ceea ce vă priveşte pe dumneavoastră, domnule viconte, reluă Monte-Cristo întorcându-se către Morcerf, sunteţi mai fericit decât guvernul, căci armoariile dumneavoastră sunt cu adevărat frumoase şi vorbesc imaginaţiei. Da, într-adevăr aşa este, sunteţi deopotrivă din Provence şi din Spania, ceea ce explică, dacă portretul pe care mi l-aţi arătat este asemănător cu modelul, acea frumoasă tentă arămie, pe care am admirat-o atât de mult pe chipul nobilei catalane.

Ar fi trebuit să fii Oedip sau Sfinxul însuşi ca să ghiceşti ironia pe care o pusese contele în aceste cuvinte, impregnate, în aparenţă, de o desăvârşită politeţe. De altfel, Morcerf îi mulţumi printr-un zâmbet şi, trecând înainte, pentru a-i arăta drumul, împinse uşa care se deschidea sub blazonul său şi care, după cum am spus, dădea în salon.

În locul cel mai expus din acest salon se vedea, de asemenea, un portret. Înfăţişa un bărbat de vreo treizeci şi cinci, cel mult treizeci şi opt de ani, îmbrăcat într-o uniformă de general, purtând dublul epolet în torsadă, însemnul gradelor superioare, panglica Legiunii de Onoare la gât, ceea ce indica faptul că era comandor, şi pe piept, în dreapta, placa de mare ofiţer al Ordinului Mântuitorului, iar, în stânga, placa Marii Cruci a Ordinului Carol al III-lea, ceea ce indica faptul că persoana reprezentată în acel portret participase la războaiele din Grecia şi din Spania sau, ceea ce se onorează cu absolut aceleaşi decoraţii, că îndeplinise cine ştie ce misiune diplomatică importantă în cele două ţări.

Monte-Cristo era ocupat cu examinarea în amănunţime a acestui portret, cu nu mai puţină atenţie decât în examinarea celuilalt, când se deschise o uşă laterală şi se trezi în faţa contelui de Morcerf însuşi.

Era un bărbat de vreo patruzeci sau patruzeci şi cinci de ani, dar care părea de cel puţin cincizeci, cu mustaţă şi sprâncene negre, contrastând în mod ciudat cu părul aproape alb, tuns scurt, după moda militară. Era îmbrăcat ca un burghez şi purta, la butonieră, o panglică ale cărei borduri diferite aminteau diversele ordine cu care fusese decorat. Bărbatul intră cu un pas destul de nobil şi cu un soi de grăbire. Monte-Cristo îl văzu venind către el, fără să poată face un pas, de ai fi zis că picioarele îi erau pironite de parchet, la fel ca ochii de faţa contelui Morcerf.

— Tată, zise tânărul, am onoarea să ţi-l prezint pe domnul conte de Monte-Cristo, acest prieten generos, pe care am avut norocul să-l întâlnesc în împrejurările grele pe care le cunoşti.

— Domnul este bine-venit printre noi, zise contele de Morcerf, salutându-l pe Monte-Cristo cu un zâmbet, căci, păstrându-l în viaţă pe unicul nostru moştenitor, a făcut familiei noastre un serviciu care îi asigură recunoştinţa noastră eternă.

Rostind aceste cuvinte, contele Morcerf îi arătă un fotoliu lui Monte-Cristo, în acelaşi timp ce el însuşi se aşeză în faţa ferestrei.

Cât despre Monte-Cristo, luând loc în fotoliul indicat de contele Morcerf, avu grijă să stea astfel încât să rămână ascuns în umbra marilor draperii de catifea, şi să poată citi pe trăsăturile marcate de frământări şi de griji ale contelui o întreagă istorie de tainice dureri, înscrisă în fiecare dintre cutele sale, apărute odată cu vremea.

— Doamna contesă, zise Morcerf, tocmai îşi făcea toaleta când vicontele a anunţat-o de vizita pe care urma să aibă bucuria de a o primi. O să coboare şi ea, în zece minute va fi în salon.

— Este o mare onoare pentru mine, zise Monte-Cristo, să fiu astfel, încă din prima zi a sosirii mele la Paris, în faţa unui om ale cărui merite îi egalează reputaţia şi pentru care soarta, măcar o dată dreaptă, n-a greşit favorizându-l. Dar n-a găsit încă, prin câmpiile din Mitidja sau prin Munţii Atlas, vreun baston de mareşal pe care să vi-l ofere?

— Oh, răspunse Morcerf, roşind puţin, am părăsit serviciul militar, domnule. Numit pair în timpul Restauraţiei, am fost în armată încă din prima campanie şi am servit sub ordinele mareşalului Bourmont. Puteam, aşadar, să pretind o funcţie mai înaltă şi, cine ştie ce s-ar mai fi întâmplat, dacă ramura vârstnică ar fi rămas pe tron! Dar Revoluţia din Iulie era, după câte se părea, destul de glorioasă pentru a-şi permite să fie şi nerecunoscătoare şi chiar aşa a fost, pentru toate serviciile care nu datau din perioada imperială. Aşadar, mi-am dat demisia, căci, atunci când ţi-ai câştigat epoleţii pe câmpul de luptă, nu te pricepi deloc la manevrele de pe terenul alunecos al saloanelor. Am părăsit armata, m-am azvârlit în politică, m-am devotat industriei, studiez artele utile. În cei douăzeci de ani cât am fost în serviciu, îmi doream mult să fac aceste lucruri, dar n-aveam niciodată timp.

— Tocmai astfel de lucruri menţin superioritatea naţiunii dumneavoastră faţă de alte ţări, domnule, răspunse Monte-Cristo. Gentilom dintr-o familie străveche, posesor al unei averi de invidiat, aţi consimţit, mai întâi, să vă câştigaţi primele grade ca soldat oarecare — e un lucru foarte rar. Apoi, devenit general, pair al Franţei, Comandor al Legiunii de

Onoare, aţi consimţit să reîncepeţi o nouă ucenicie, fără altă nădejde, fără altă răsplată decât aceea de a fi, într-o bună zi, folositor semenilor dumneavoastră... Ah, domnule! Iată un lucru cu adevărat frumos, aş spune chiar mai mult, un lucru sublim!

Albert îl privea şi îl asculta pe Monte-Cristo cu uimire. Nu era obişnuit să-l audă propovăduind asemenea idei entuziaste.

— Vai! continuă străinul, fără îndoială pentru a face să dispară imperceptibilul nor pe care cuvintele sale îl făcuseră să treacă peste fruntea lui Morcerf. Noi, în Italia, nu facem aşa. Noi creştem după rasa şi specia noastră, ba chiar păstrăm acelaşi frunziş, aceeaşi înălţime şi, adesea, aceeaşi zădărnicie toată viaţa noastră.

— Dar, domnule, răspunse contele de Morcerf, pentru un om cu meritele dumneavoastră, Italia nu este o patrie, iar Franţa nu va fi, poate, nerecunoscătoare pentru toţi. Îşi tratează rău copiii, dar, de obicei, primeşte cu mari onoruri străinii.

— Ei, tată! zise Albert cu un zâmbet. Se vede bine că nu-l cunoşti pe domnul conte de Monte-Cristo. Satisfacţiile sale n-au nimic de-a face cu lumea aceasta, el nu năzuieşte către onoruri şi ia din ce i se oferă doar cât încape într-un paşaport.

— Iată, după părerea mea, prezentarea cea mai exactă pe care mi-am auzit-o vreodată, răspunse străinul.

— Domnul conte a fost propriul stăpân al viitorului său, zise contele de Morcerf cu un suspin, şi a ales calea bătută cu flori.

— Întocmai, domnule, replică Monte-Cristo, cu unul dintre acele zâmbete pe care un pictor nu le-ar putea niciodată reda şi pe care un fiziolog s-ar chinui zadarnic să le analizeze.

— Dacă nu mi-ar fi teamă că îl voi obosi pe domnul conte, zise generalul, în mod vădit fermecat de manierele lui Monte-Cristo, l-aş lua cu mine, la Cameră. Astăzi o să fie o şedinţă interesantă, pentru cineva care nu-i cunoaşte pe senatorii noştri moderni.

— V-aş rămâne foarte îndatorat, domnule, dacă aţi binevoi să-mi înnoiţi această ofertă altă dată. Dar, astăzi, am fost măgulit cu speranţa de a-i fi prezentat doamnei contese, aşa că o să aştept.

— Ah, iat-o pe mama!

Într-adevăr, Monte-Cristo, întorcându-se repede, o văzu pe doamna de Morcerf la intrarea în salon, în pragul uşii din partea opusă celei pe care intrase soţul său. Nemişcată şi palidă, când Monte-Cristo se întoarse către

ea, îşi lăsă să-i cadă braţul cu care, nu se ştie de ce, se sprijinise de tocul aurit al uşii. Stătea acolo de vreo câteva secunde şi auzise ultimele cuvinte rostite de vizitator.

Acesta se ridică şi se înclină adânc în faţa contesei, care făcu, la rândul său o plecăciune, mută şi ceremonioasă.

— Ei, Doamne! Ce-aţi păţit, doamnă? întrebă contele. Oare vi s-a făcut rău din pricina căldurii din salon?

— Te doare ceva, mamă? strigă vicontele, repezindu-se înaintea lui Mercédès.

Ea le mulţumi amândurora cu un surâs.

— Nu, zise ea, dar am simţit o mare emoţie văzându-l pentru prima dată pe cel fără a cărui intervenţie noi am fi, în momentul acesta, în lacrimi şi în doliu. Domnule, continuă contesa, înaintând cu pasul maiestuos al unei regine, vă datorez viaţa fiului meu şi, pentru această binefacere, vă binecuvântez. Acum vă mulţumesc pentru plăcerea pe care mi-o faceţi oferindu-mi prilejul de a vă exprima recunoştinţa mea, la fel cum v-am binecuvântat, adică din tot sufletul.

Contele se înclină încă o dată, dar mai adânc decât prima oară. El era şi mai palid decât Mercédès.

— Doamnă, zise el, domnul conte şi dumneavoastră mă răsplătiţi cu prea multă generozitate pentru o faptă destul de simplă. A salva un om, a-l scuti de chinuri pe tatăl său, a menaja sensibilitatea unei femei nu înseamnă să faci o faptă bună, înseamnă să faci un gest omenesc.

La aceste cuvinte, rostite cu o blândeţe şi o politeţe deosebite, doamna de Morcerf răspunse cu o emoţie profundă:

— Este într-adevăr o fericire pentru fiul meu, domnule, să vă aibă pe dumneavoastră prieten şi îi mulţumesc lui Dumnezeu care a rânduit astfel lucrurile.

Şi Mercédès îşi ridică ochii spre Cer, cu o recunoştinţă nemărginită, iar contele crezu că vede tremurând în ei două lacrimi.

Domnul de Morcerf se apropie de ea.

— Doamnă, zise el, i-am cerut deja iertare domnului conte pentru că sunt silit să-l părăsesc. Reînnoiţi-le dumneavoastră, vă rog. Şedinţa s-a deschis la ora două, este deja ora trei, iar eu trebuie să iau cuvântul.

— Mergeţi, domnule, o să mă străduiesc să îl fac pe oaspetele nostru să nu simtă absenţa dumneavoastră, zise contesa cu acelaşi accent de mare

emoţie. Domnul conte, continuă ea, întorcându-se către Monte-Cristo, ne va face onoarea să-şi petreacă restul zilei cu noi?

— Mulţumesc, doamnă. Vă sunt, credeţi-mă, cum nu se poate mai recunoscător pentru invitaţia dumneavoastră, dar am coborât din trăsura de călătorie, azi-dimineaţă, direct la uşa dumneavoastră. Cum m-am instalat la Paris, nu ştiu. Unde voi locui, ştiu vag. Este o grijă neînsemnată, înţeleg, dar trebuie totuşi să o iau în seamă.

— Dar, cel puţin, o să avem această plăcere altă dată, ne-o făgăduiţi? întrebă contesa.

Monte-Cristo se înclină fără să răspundă, dar gestul putea trece drept o încuviinţare.

— Atunci, nu vă mai reţin, domnule, zise contesa, căci n-aş vrea ca recunoştinţa mea să devină o indiscreţie sau o neplăcere.

— Dragul meu conte, zise Albert, dacă îmi permiteţi, o să încerc să vă înapoiez, la Paris, îndatoritoarea dumneavoastră politeţe de la Roma, şi o să-mi pun trăsura la dispoziţia dumneavoastră, până când o să aveţi timp să vă procuraţi propriul dumneavoastră echipaj.

— Mii de mulţumiri pentru atenţia dumneavoastră, viconte, zise Monte-Cristo. Dar presupun că domnul Bertuccio s-a folosit cu succes de răgazul celor patru ore şi jumătate pe care i le-am acordat şi că o să găsesc, la poartă, o trăsură gata echipată.

Albert era obişnuit cu aceste purtări ale contelui, ştia că el era, ca Nero, în căutarea imposibilului, aşa că nu se mai mira de nimic. Numai că voi să vadă cu ochii lui în ce mod îi fuseseră executate ordinele şi de aceea îl însoţi pe oaspete până la poarta casei.

Monte-Cristo nu se înşelase. De îndată ce îşi făcu apariţia în anticamera contelui Morcerf, un lacheu, acelaşi care la Roma venise să le înmâneze celor doi tineri cartea de vizită a contelui şi să îi anunţe despre vizita lui, ieşi grăbit de sub peristil, astfel încât, ajungând la peron, ilustrul călător găsi, într-adevăr, trăsura sa aşteptându-l.

Era un cupeu ieşit din atelierele lui Keller şi un atelaj pentru care Drake refuzase, lucru aflat de toţi leii din Paris, chiar şi în ajun o ofertă de optsprezece mii de franci.

— Domnule, îi zise contele lui Albert, nu te invit să mă însoţeşti până acasă, căci nu ţi-aş putea arăta decât o locuinţă improvizată, iar eu am, după cum ştii, în privinţa improvizaţiilor, o anumită reputaţie, pe care trebuie să

mi-o păstrez. Acordaţi-mi o zi şi îngăduiţi-mi, apoi, să vă invit. Aş fi mai sigur că n-o să încalc regulile de ospitalitate.

— Dacă îmi cereţi o zi, domnule conte, sunt liniştit. N-o să mai fie o casă, ceea ce o să-mi arătaţi, o să fie un palat. Hotărât lucru, aveţi un duh în slujba dumneavoastră.

— Pe legea mea, lăsaţi lumea să creadă acest lucru, zise Monte-Cristo punând piciorul pe treptele îmbrăcate în catifea ale minunatei sale trăsuri. O să-mi fie de folos pe lângă doamne.

Şi se urcă sprinten în trăsură, care îşi închise portiera în urma lui şi porni la galop, dar nu atât de repede încât contele să nu zărească o mişcare uşoară, care făcu să tremure perdeaua din salonul unde o lăsase pe doamna de Morcerf.

Când Albert se întoarse la mama sa, o găsi pe contesă în budoar, cufundată într-un mare fotoliu de catifea. Întreaga odaie fiind înecată în umbră, nu lăsa să se desluşească decât sclipirile podoabelor prinse, ici–colo, de pântecele vreunei vaze sau în colţul vreunei rame de aur.

Albert nu putu vedea faţa contesei, ascunsă de vălul străveziu cu care îşi înfăşurase părul, ca într-o aură vaporoasă. Dar i se păru că are vocea schimbată şi că simte, de asemenea, printre miresmele trandafirilor şi ale heliotropilor din jardinieră, dâra aspră şi înţepătoare a sărurilor de oţet. Într-adevăr, pe una dintre cupele cizelate de pe poliţa căminului, flaconul contesei, ieşit din teaca de piele şagrinată, atrase atenţia tânărului, neliniştindu-l.

— Nu te simţi bine, mamă? strigă el, de cum intră. Ţi s-a făcut rău cât am lipsit?

— Mie? Nu, Albert. Dar, vezi tu, trandafirii, tuberozele şi florile astea de portocal răspândesc acum, în primele zile de caniculă, cu care nu suntem încă obişnuiţi, nişte parfumuri atât de puternice...

— Atunci, mamă, zise Morcerf întinzând mâna către cordonul soneriei, trebuie să pui să fie duse în anticameră. Chiar ţi-e rău. Încă de adineauri, când ai intrat, erai foarte palidă.

— Eram palidă zici tu, Albert?

— De o paloare care te prinde de minune, mamă, dar care totuşi ne-a speriat, pe tata şi pe mine.

— Ţi-a spus ceva tatăl tău despre asta? întrebă Mercédès dintr-o suflare.

— Nu, doamnă, dar ţi-a spus chiar ţie, dacă îţi mai aminteşti.

— Nu-mi amintesc, zise contesa.

Intră un valet, chemat de sunetul clopoţelului tras de Albert.

— Du florile în anticameră sau în cabinetul de toaletă, zise vicontele. Îi fac rău doamnei contese.

Valetul se înclină.

Se aşternu o lungă tăcere, care dură tot timpul cât fură mutate florile.

— Ce nume este ăsta, Monte-Cristo? întrebă contesa, când servitorul ieşi cu ultimul vas de flori. E un nume de familie, de domeniu, un simplu titlu?

— După câte cred eu, este un titlu, mamă, şi atâta tot. Contele a cumpărat o insulă în arhipelagul toscan şi, aşa cum a spus el azi-dimineaţă, a donat nişte fonduri unui ordin religios. Ştii că se mai procedează aşa pentru San Stefano din Florenţa, pentru San Giorgio Constantinianul din Parma şi chiar pentru ordinul din Malta. De altfel, nu are nici o pretenţie nobiliară şi îşi spune el însuşi conte din întâmplare, deşi părerea generală la Roma era că domnul conte ar fi un foarte mare nobil.

— Manierele sale sunt fără cusur, zise contesa, cel puţin după cât am putut aprecia eu, în cele câteva clipe cât a stat aici.

— Oh, sunt desăvârşite, mamă, într-atât încât depăşesc cu mult tot ce am cunoscut eu mai aristocratic din cele trei nobilimi de frunte ale Europei, adică din nobilimea engleză, din nobilimea spaniolă şi din nobilimea germană.

Contesa se gândi câteva clipe, apoi, după această scurtă şovăială, reluă:

— Tu l-ai văzut, dragul meu Albert, şi acum îţi pun o întrebare ca mamă, înţelegi, tu l-ai văzut pe domnul de Monte-Cristo la el acasă. Ai privire ageră, eşti obişnuit cu lumea bună, ai mai mult tact decât au de obicei tinerii la vârsta ta. Crezi că într-adevăr contele este ceea ce pare a fi?

— Şi ce pare a fi?

— Ai spus-o chiar tu, adineauri, un mare senior.

— Ţi-am spus, mamă, că aşa este considerat.

— Dar tu ce crezi, Albert?

— Îţi mărturisesc că nu am încă o părere bine stabilită despre el. Îl cred un maltez.

— Nu te întreb despre originile sale, ci despre persoana lui.

— Ah, despre persoana lui, asta-i altceva! Şi, da, am văzut atâtea lucruri stranii la el, încât, dacă vrei într-adevăr să îţi spun ce gândesc, o să-ţi răspund că l-aş putea privi fără nici o reţinere drept unul dintre personajele lui Byron, pe care nenorocirea l-a însemnat cu o pecete fatală. Are ceva din

Manfred, ceva din Lara, ceva din Werner. În sfârşit, este ca unul dintre acele vlăstare renegate ale unei familii străvechi, care, dezmoştenite de averea părintească, şi-au găsit singure alta, prin puterea spiritului lor aventuros, care le-a ridicat deasupra legilor societăţii.

— Ce vrei să spui?

— Spun că Monte-Cristo este o insulă în mijlocul Mediteranei, fără locuitori, fără garnizoană, vizuina contrabandiştilor tuturor naţiunilor şi a piraţilor din toate ţările. Cine ştie dacă aceşti cinstiţi întreprinzători nu-i plătesc suzeranului lor dreptul de azil?

— Este posibil, zise contesa visătoare.

— Dar nu contează, reluă tânărul, contrabandist sau nu, vei fi de acord cu mine, mamă, căci l-ai văzut şi tu, domnul conte de Monte-Cristo este un bărbat remarcabil, care o să aibă cel mai mare succes în saloanele din Paris. Şi, uite, chiar în dimineaţa aceasta, la mine, şi-a început intrarea în lume, uluindu-l până şi pe Château-Renaud.

— Şi cam ce vârstă poate avea contele? întrebă Mercédès, acordând, în mod vădit, o mare importanţă acestei probleme.

— Are treizeci şi cinci de ani, mamă.

— Atât de tânăr? Cu neputinţă, zise Mercédcs, răspunzând în acelaşi timp la ceea ce îi spunea Albert şi la propriile sale gânduri.

— Acesta este adevărul, totuşi. De vreo trei sau patru ori mi-a spus, fireşte, fără premeditare, că la vremea cutare aveam cinci ani, la vremea cutare aveam zece ani, la vremea cutare aveam doisprezece ani, iar eu, deoarece curiozitatea mă ţinea treaz la aceste amănunte, am comparat datele şi n-am descoperit niciodată vreo nepotrivire. Vârsta acestui om neobişnuit, care nu are vârstă, este, aşadar, şi sunt sigur de asta, treizeci şi cinci de ani. Mai mult, aminteşte-ţi, mamă, ce ochi vii are, ce negru îi e părul şi cât de netedă, deşi foarte palidă, este fruntea lui. Este o făptură nu doar viguroasă, dar şi tânără.

Contesa îşi lăsă capul în jos, ca sub un val prea greu de gânduri negre.

— Şi omul acesta s-a împrietenit cu tine, Albert? întrebă ea, cutremurându-se.

— Cred că da, mamă.

— Şi tu... Şi ţie îţi e drag?

— El mă place, mamă, orice ar zice Franz d’Épinay, care voia să mă convingă că ar fi un om întors de pe lumea cealaltă.

Contesa făcu un gest de groază.

— Albert, zise ea cu vocea foarte schimbată, ţi-am spus întotdeauna să fii atent faţă de noile tale cunoştinţe. Acum eşti bărbat şi poţi să-mi dai tu mie sfaturi. Totuşi, îţi repet, fii cu băgare de seamă, Albert!

— Dar ar trebui, dragă mamă, ca sfatul să-mi fie de folos, să ştiu dinainte de ce anume să mă păzesc. Contele nu joacă niciodată jocuri de noroc, contele nu bea decât apă colorată cu o picătură de vin de Spania, contele s-a dovedit a fi atât de bogat încât n-ar putea, decât numai dacă ar vrea să râdă de mine, să împrumute bani de la mine. De ce anume crezi tu că ar trebui să mă tem din partea contelui?

— Ai dreptate, zise contesa, iar spaimele mele sunt nebuneşti, mai ales că sunt stârnite tocmai de un om care ţi-a salvat viaţa. Apropo, tatăl tău l-a primit bine, Albert? Este important să ne purtăm mai mult decât amabil faţă de conte. Domnul de Morcerf este, uneori, foarte ocupat, treburile sale îl fac posomorât şi s-ar putea ca, fără să fi vrut...

— Tata a fost la înălţime, mamă, o întrerupse Albert. Aş zice chiar mai mult, a părut extraordinar de flatat de vreo două sau trei complimente dintre cele mai iscusite, pe care contele i le-a strecurat cu tot atâta bunăvoinţă, cât şi aluziv, de parcă l-ar fi cunoscut de treizeci de ani. Fiecare dintre micile sale săgeţi măgulitoare l-au gâdilat, cu siguranţă, pe tata, adăugă Albert râzând, căci s-au despărţit în cele mai prieteneşti relaţii din lume, iar domnul de Morcerf a vrut chiar să-l ducă, împreună cu el, la Cameră, ca să-l facă să-i audă discursul.

Contesa nu răspunse. Era absorbită într-o reverie atât de profundă, încât ochii i se închiseseră, încetul cu încetul. Tânărul viconte, stând în picioare, în faţa ei, o privea cu acea dragoste de fiu mai tandră şi mai afectuoasă la copiii ale căror mame sunt încă tinere şi frumoase. Apoi, după ce văzu că ochii i se închiseseră de tot, îi ascultă câteva clipe respiraţia, în blânda nemişcare în care alunecase contesa, şi, crezând-o aţipită, se îndepărtă în vârful picioarelor, închizând cu grijă uşa camerei în care o lăsă.

„Diavolul ăsta de om! murmură el, clătinând energic din cap. I-am prezis eu bine, în salon la mine, că o să facă senzaţie în societate. Îi pot măsura efectul cu un termometru care nu dă greş niciodată: mama l-a remarcat, aşadar chiar este remarcabil.”

Şi coborî la grajdurile sale, nu fără o ciudă secretă pentru faptul că, fără măcar să-i treacă prin minte, contele de Monte-Cristo pusese mâna pe un atelaj care îi cobora pe locul al doilea pe murgii săi, în ochii cunoscătorilor.

„Hotărât lucru, îşi zise el, oamenii nu sunt egali. Va trebui să-l rog pe tata să dezvolte această teoremă în Camera pairilor.”

XLII Domnul Bertuccio

În acest timp, contele ajunsese la el acasă. Îi trebuiseră doar şase minute pentru a face acest drum. Cele şase minute îi fuseseră de ajuns ca să fie văzut de douăzeci de tineri care, cunoscând preţul atelajului pe care nu-l putuseră cumpăra pentru ei, îşi mânaseră caii la galop, ca să-l zărească pe strălucitul senior care îşi permitea nişte cai de zece mii de franci bucata.

Casa pe care o alesese Ali şi care trebuia să-i servească drept reşedinţă în oraş lui Monte-Cristo era situată pe partea dreaptă cum te duci pe Champs-Élysées, între o curte şi o grădină. Un desiş foarte stufos, care se ridica în mijlocul curţii, ascundea privirilor o parte din faţadă. În jurul acestui desiş se întindeau, ca două braţe, două alei care, prin dreapta şi prin stânga, conduceau trăsurile de la poarta zăbrelită până la un peron dublu, care avea pe fiecare treaptă câte un vas de porţelan, plin de flori. Această casă, izolată în mijlocul unui spaţiu larg, mai avea, în afară de intrarea principală, şi o altă intrare, dinspre strada Ponthieu.

Chiar mai înainte ca vizitiul să fi apucat să strige portarul, masiva poartă zăbrelită se deschise, răsucindu-se în balamale. Contele fusese văzut şi, la Paris, ca şi la Roma, ca şi pretutindeni, era servit cu repeziciunea fulgerului. Vizitiul intră, aşadar, urmă semicercul aleii fără să-şi încetinească galopul, iar poarta era deja închisă pe când roţile trăsurii încă mai zdroncăneau pe pietrişul aleii.

În partea stângă a peronului, trăsura se opri. Doi oameni se aşezară lângă portieră. Unul era Ali, care îi zâmbi stăpânului său cu o incredibil de sinceră bucurie şi care se văzu răsplătit cu o simplă privire din partea lui Monte-Cristo.

Celălalt salută cu umilinţă şi îşi întinse braţul către conte, pentru a-l ajuta să coboare din trăsură.

— Mulţumesc, domnule Bertuccio, zise contele sărind sprinten cele trei trepte ale scării batante. Şi notarul?

— Este în salonul cel mic, Excelenţă, răspunse Bertuccio.

— Şi cărţile de vizită pe care ţi-am spus să pui să fie imprimate de îndată ce vei cunoaşte numărul casei?

— Domnule conte, sunt gata. Am fost la cel mai bun gravor de la Palais-Royal, care a executat planşa în faţa mea. Prima carte de vizită

imprimată a fost trimisă, chiar în clipa aceea, după cum aţi poruncit, domnului baron Danglars, deputat, strada Chaussée-d'Antin numărul 7. Celelalte sunt pe şemineu, în camera de culcare a Excelenţei Voastre.

— Bine. Cât e ceasul?

— Patru.

Monte-Cristo îi dădu mănuşile, pălăria şi bastonul aceluiaşi lacheu francez, care ieşise ca săgeata din anticamera contelui de Morcerf ca să cheme trăsura, apoi trecu în salonul mic, condus de Bertuccio, care îi arătă drumul.

— Sărăcăcioasă marmură în anticamera asta, zise Monte-Cristo. Nădăjduiesc că o să mi se ia de aici toate astea.

Bertuccio se înclină.

După cum spusese intendentul, notarul aştepta în salonul mic.

Era un om cu faţă cinstită, aducând cu un ajutor de secretar al notariatului din Paris, ridicat la demnitatea ameţitoare de notar al periferiei.

— Domnul este notarul însărcinat să vândă casa de la ţară pe care vreau s-o cumpăr eu? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, răspunse notarul.

— Actul de vânzare este întocmit?

— Da, domnule conte.

— L-aţi adus?

— Iată-l!

— Perfect. Şi unde se află casa aceasta pe care o cumpăr? întrebă, aparent nepăsător Monte-Cristo, adresându-se pe jumătate lui Bertuccio, pe jumătate notarului.

Intendentul făcu un gest care voia să însemne: Nu ştiu.

Notarul îl privi pe Monte-Cristo cu uimire.

— Cum aşa, zise el, domnul conte nu ştie unde este casa pe care o cumpără?

— Nu, pe cuvânt, zise contele.

— Domnul conte nu o cunoaşte?

— De unde naiba aş putea s-o cunosc? Am sosit la Cadiz în dimineaţa asta, n-am mai fost niciodată la Paris, ba chiar este prima oară când pun piciorul în Franţa.

— Atunci, este altceva, răspunse notarul. Casa pe care domnul conte o cumpără se află la Auteuil.

La aceste cuvinte, Bertuccio păli vizibil.

— Şi Auteuil unde este?

— La doi paşi de aici, domnule conte, zise notarul, puţin mai încolo de Passy, într-o zonă încântătoare, în mijlocul pădurii Boulogne.

— Atât de aproape! zise Monte-Cristo. Dar asta nu mai e la ţară. De ce naiba mi-ai ales o casă la porţile Parisului, domnule Bertuccio?

— Eu? strigă intendentul cu o ciudată grăbire. Nu, cu siguranţă că n-am fost eu, domnule conte, cel însărcinat să aleg casa asta. Binevoiască domnul conte să-şi amintească bine, să caute în memoria domniei sale, să-şi cerceteze amintirile.

— Ah, adevărat! zise Monte-Cristo. Acum mi-aduc aminte! Am citit anunţul acesta într-un ziar şi m-am lăsat cucerit de titlul mincinos: *Casă la ţară*.

— Mai este încă timp, zise cu aprindere Bertuccio, şi, dacă Excelenţa Voastră vrea să-mi dea poruncă să caut oriunde în altă parte, o să-i găsesc ce-i mai bun, fie la Enghien, fie la Fontenay-aux-Roses, fie la Bellevue.

— Nu, pe legea mea, zise neglijent Monte-Cristo. De vreme ce o am pe aceasta, o s-o păstrez.

— Şi domnul nu greşeşte, zise repede notarul, care se temea că-şi va pierde onorariul. Este o proprietate încântătoare: izvoare, arbori umbroşi, locuinţă confortabilă, deşi abandonată de multă vreme, fără a mai pune la socoteală mobilierul, care, oricât de vechi ar fi, are valoare, mai ales astăzi, când se caută antichităţile. Iertaţi-mă, dar cred că domnul conte împărtăşeşte gustul epocii.

— De bună seamă, făcu Monte-Cristo. Atunci, este convenabilă?

— Ah, domnule, e mai mult decât atât, e magnifică!

— Drace! Să nu pierdem o asemenea ocazie, zise Monte-Cristo. Contractul, vă rog, domnule notar!

Şi semnă repede, după ce aruncă în treacăt o privire în cuprinsul actului, unde erau descrise starea casei şi numele proprietarilor.

— Bertuccio, zise el, dă-i cincizeci şi cinci de mii de franci domnului.

Intendentul ieşi cu un pas nesigur şi se întoarse cu un teanc de bilete de bancă, pe care notarul le numără, ca un om care are obiceiul să nu primească bani decât după ce a îndeplinit toate celelalte formalităţi.

— Şi acum, întrebă contele, toate formalităţile sunt gata?

— Toate, domnule conte.

— Aveţi cheile?

— Sunt în mâna portarului care păzeşte casa, dar am aici un ordin, scris de mine, ca să-l ajute pe domnul să se instaleze la noua sa proprietate.

— Foarte bine.

Şi Monte-Cristo îi făcu un semn din cap notarului, care voia să spună:

„Nu mai am nevoie de dumneata, poţi pleca”.

— Dar, îşi luă inima în dinţi cinstitul notar, mi se pare că domnul conte s-a înşelat. Nu face decât cincizeci de mii de franci, cu totul.

— Şi onorariul dumitale?

— Este plătit şi el în această sumă, domnule conte.

— Păi, n-ai venit de la Auteuil până aici?

— Ba da, desigur.

— Atunci, trebuie să-ţi fie plătită şi osteneala, zise contele şi îl concedie cu un gest.

Notarul ieşi de-a-ndăratelea şi cu plecăciuni până în pământ. Era pentru prima oară, din ziua în care îşi primise numirea, când întâlnea un asemenea client.

— Condu-l pe domnul! îi zise contele lui Bertuccio.

Iar intendentul ieşi după notar.

Abia rămas singur, contele scoase din buzunar un portofel cu încuietoare, pe care o deschise cu ajutorul unei cheiţe legate de gât, de care nu se despărţea niciodată.

După ce scotoci în portofel o clipă, se opri la o bucăţică de hârtie care avea câteva însemnări. Confruntă aceste însemnări cu actul de vânzare aşezat pe masă şi, adunându-şi amintirile:

„Auteuil, strada Fontaine, numărul 28. Asta-i bine, îşi zise el. Acum, trebuie să mă bizui pe o mărturisire smulsă prin teroare religioasă ori prin teroare fizică? De altfel, într-un ceas voi şti totul”.

— Bertuccio! strigă el, lovind cu un soi de ciocănel cu mâner pliant într-un gong care scoase un sunet ascuţit şi prelung, asemănător celui al unui tam-tam. Bertuccio!

Intendentul se ivi în prag.

— Domnule Bertuccio, zise contele, nu mi-ai spus dumneata, odată, că ai mai călătorit prin Franţa?

— Prin anumite părţi ale Franţei, da, Excelenţă.

— Cunoşti, fără îndoială, împrejurimile Parisului?

— Nu, Excelenţă, nu! răspunse intendentul cu un soi de tremur nervos, pe care Monte-Cristo, bun cunoscător în materie de emoţii, îl atribui, pe

bună dreptate, unei vii nelinişti.

— E supărător, zise el, că n-ai vizitat niciodată împrejurimile Parisului, căci vreau să merg chiar în seara aceasta să-mi văd noua proprietate şi, venind cu mine, mi-ai fi putut da, fără îndoială, nişte informaţii utile.

— La Auteuil? strigă Bertuccio, al cărui obraz arămiu deveni aproape livid. Eu, să merg la Auteuil?

— Ei bine, ce-i aşa de uimitor că o să vii la Auteuil, pot să ştiu? Când o să locuiesc la Auteuil, va fi obligatoriu să vii acolo, întrucât faci parte din serviciul meu.

Bertuccio îşi lăsă capul în jos sub privirea poruncitoare a stăpânului şi rămase neclintit, fără să dea nici un răspuns.

— Alta acum! Dar ce ţi s-a întâmplat? Ai de gând să mă faci să sun a doua oară pentru trăsură? zise Monte-Cristo, cu tonul pe care Ludovic al XIV-lea l-a folosit când a rostit faimosul: „Era cât pe-aci s-aştept!”.

Bertuccio nu făcu decât un salt din micul salon până în anticameră şi strigă, cu voce răguşită:

— Caii Excelenţei Sale!

Monte-Cristo scrise vreo două-trei scrisori. Când o pecetluia pe ultima, apăru din nou intendentul.

— Trăsura Excelenţei Voastre este la scară, zise el.

— Atunci, ia-ţi mănuşile şi pălăria, zise Monte-Cristo.

— Adică, merg şi eu cu domnul conte? strigă Bertuccio.

— Fără îndoială, doar trebuie să dai ordinele cuvenite ca eu să pot locui în casa aceea.

Nu se mai întâmplase ca vreun om să se fi împotrivit poruncilor contelui. De aceea, intendentul, fără să mai protesteze, îşi urmă stăpânul, care urcă în trăsură şi îi făcu semn să-l însoţească. Intendentul se aşeză, respectuos, pe bancheta din faţă.

XLIII Casa din Auteuil

Monte-Cristo băgase de seamă că, în clipa în care cobora treptele peronului, Bertuccio se închinase cum se închină corsicanii, adică tăind aerul în cruce cu degetul mare, şi că, ocupându-şi locul în trăsură, mormăise în barbă o scurtă rugăciune. Oricine altul mai puţin curios ar fi simţit milă pentru neobişnuita spaimă manifestată de cinstitul intendent pentru plimbarea *extra muros*[76] plănuită de conte. Dar, după toate aparenţele, acesta din urmă era prea curios ca să-l scutească pe Bertuccio de această mică escapadă.

În douăzeci de minute ajungeau la Auteuil. Neliniştea intendentului crescuse din ce în ce mai mult. Intrând în sat, Bertuccio, ghemuit într-un colţ al trăsurii, începu să cerceteze cu o emoţie febrilă fiecare dintre casele prin faţa cărora treceau.

— Spune să oprească pe strada Fontaine, la numărul 28, zise contele, ţintuindu-l fără milă cu privirea pe intendentul căruia îi dăduse acest ordin.

Un val de năduşeală îi acoperi faţa lui Bertuccio. Cu toate acestea, se supuse şi, aplecându-se peste portieră, îi strigă vizitiului:

— Strada Fontaine numărul 28!

Numărul 28 era situat în capătul satului. În timpul călătoriei, se lăsase noaptea sau, mai bine zis, un nor negru, încărcat de furtună, dăduse acestui întuneric prematur înfăţişarea şi solemnitatea unui episod dramatic.

Trăsura se opri, iar lacheul se repezi la portiera pe care o deschise.

— Ce faci, zise contele, nu cobori, domnule Bertuccio? Sau poate vrei să rămâi în trăsură? Unde naiba îţi stă mintea în seara asta?

Bertuccio se repezi spre portieră, coborî şi îi prezentă contelui umărul, care, de data aceasta, se sprijini cu toată greutatea de el şi coborî, una câte una, cele trei trepte ale scării cupeului.

— Bate, zise contele, şi anunţă că am venit.

Bertuccio bătu, poarta se deschise şi se ivi portarul.

— Cine e? întrebă el.

— Este noul dumitale stăpân, omule, zise lacheul.

Şi îi întinse portarului biletul de recunoaştere scris de către notar.

— Aşadar, s-a vândut casa? întrebă portarul. Şi domnul vine să stea în ea?

— Da, prietene, zise contele, şi o să-mi dau silinţa să nu-l regreţi pe fostul dumitale stăpân.

— Oh, domnule! zise portarul. N-am de ce să-l regret prea mult, căci îl vedeam foarte rar. Au trecut mai bine de cinci ani de când n-a mai venit şi, pe legea mea! Mai bine că a vândut o casă care nu-i aducea absolut nici un câştig.

— Şi cum se numea fostul tău stăpân? întrebă Monte-Cristo.

— Domnul marchiz de Saint-Méran. Ei, n-a vândut casa cu tot atât cât l-a costat pe el, de asta sunt sigur.

— Marchizul de Saint-Méran! repetă Monte-Cristo. Dar mi se pare că numele mi-e cunoscut... marchizul de Saint-Méran...

Şi păru că se gândeşte.

— Un gentilom bătrân, continuă portarul, un credincios servitor al Burbonilor. Avea o singură fată, pe care a măritat-o cu domnul de Villefort, care a fost procurorul regelui la Nîmes şi, după aceea, la Versailles.

Monte-Cristo aruncă o privire care îi descoperi un Bertuccio mai alb decât peretele de care se sprijinise ca să nu cadă.

— Şi fiica aceasta n-a murit, cumva? întrebă Monte-Cristo. Parcă aşa am auzit spunându-se.

— Ba da, domnule, acum douăzeci şi unu de ani şi, de atunci, nu ştiu dacă l-am mai văzut de trei ori pe bietul nostru marchiz.

— Mulţumesc, mulţumesc, zise Monte-Cristo, socotind după slăbiciunea încremenită a intendentului că nu putea să întindă mai mult coarda, fără a risca să se rupă. Mulţumesc! Dă-mi ceva să-mi luminez drumul, omule!

— Să vin şi eu cu domnul?

— Nu, nu-i nevoie, o să-mi ţină Bertuccio lumina.

Şi Monte-Cristo îşi însoţi aceste cuvinte cu un dar de două monede de aur, care stârniră o explozie de binecuvântări şi de suspine.

— Ah, domnule! zise portarul, după ce căutase zadarnic pe poliţa căminului şi pe rafturile din jurul său. Necazul e că n-am lumânări aici.

— Ia unul dintre felinarele de la trăsură, Bertuccio, şi hai să-mi arăţi odăile, zise contele.

Intendentul dădu ascultare poruncii fără să crâcnească, dar era lesne de văzut, după tremurul mâinii care ţinea felinarul, cât îl costa să se supună.

Străbătură un parter destul de spaţios, un prim etaj alcătuit dintr-un salon, o sală de baie şi două camere de dormit. Dintr-una din camerele

acestea ieşiră la o scară în spiralăă, care dădea în grădină.

— Hei, iată o scară de acces separată! zise contele. Este destul de convenabil. Luminează-mi, domnule Bertuccio! Ia-o înainte şi hai să vedem unde ne conduce scara asta!

— Domnule, zise Bertuccio, duce în grădină.

— Şi de unde ştii asta, dacă nu te superi?

— Vreau să spun că acolo ar trebui să ducă.

— Păi, hai să ne asigurăm că aşa e.

Bertuccio scoase un oftat şi o luă înainte. Scara dădea, într-adevăr, în grădină.

La uşa exterioară, intendentul se opri.

— Hai mai departe, domnule Bertuccio! zise contele.

Dar cel căruia îi adresă aceste cuvinte era năucit, prostit, zdrobit. Ochii lui rătăciţi se învârteau în jur, căutând parcă urmele unui trecut cumplit, iar cu mâinile sale crispate părea că încearcă să alunge nişte amintiri îngrozitoare.

— Ei? stărui contele.

— Nu, nu! strigă Bertuccio, proptindu-şi mâna în colţul dinăuntru al zidului. Nu, domnule, n-o să merg mai departe, e cu neputinţă!

— Ce înseamnă asta? articulă glasul neînduplecat al lui Monte-Cristo.

— Dar, vedeţi şi dumneavoastră, domnule, strigă intendentul, că asta nu este deloc firesc! Că având o casă de cumpărat la Paris, dumneavoastră cumpăraţi una tocmai la Auteuil şi, cumpărând la Auteuil, casa asta trebuia să fie tocmai cea de la numărul 28, pe strada Fontaine! Ah! De ce nu v-oi fi spus eu tot acolo, domnule. Cu siguranţă că nu mi-aţi mai fi cerut să vin şi eu. Am tot sperat că noua casă a domnului conte o să fie alta decât aceasta de aici. De parcă n-ar mai fi existat şi altă casă în Auteuil, decât asta a asasinatului!

— Oho! făcu Monte-Cristo, oprindu-se deodată. Ce cuvânt josnic ai spus! La dracu’, ce mai om! Corsican înrăit! Numai mistere sau superstiţii! Haide, ia felinarul şi să vizităm grădina. Cu mine n-o să-ţi fie frică, sper!

Bertuccio luă felinarul şi se supuse.

Uşa deschizându-se, li se arătă un cer lăptos, pe care luna se căznea zadarnic să lupte cu o mare de nori, ce începuse s-o acopere cu valurile sale întunecate, pe care ea le lumina doar o clipă, ca să se piardă, apoi, mai întunecate încă, în nemărginirea zării.

Intendentul voi s-o apuce la stânga.

— Nu, nu, domnule, zise Monte-Cristo. La ce bun să urmăm aleile? Iată o pajişte frumoasă, hai să o luăm înainte!

Bertuccio îşi şterse năduşeala care îi şiroia pe frunte, dar se supuse. Totuşi, continuă să se îndrepte spre stânga.

Monte-Cristo, dimpotrivă, o apucă la dreapta. Ajuns lângă un pâlc des de copaci, se opri.

Intendentul nu se mai putu stăpâni:

— Daţi-vă la o parte, domnule! strigă el. Daţi-vă la o parte, vă implor, sunteţi chiar pe locul acela!

— Pe care loc?

— Chiar pe locul unde a căzut.

— Dragul meu domn Bertuccio, zise Monte-Cristo râzând, te poftesc să-ţi vii în fire! Nu suntem aici nici la Sartena, nici la Corte. Acesta nu este un hăţiş corsican, ci o grădină englezească, prost întreţinută, de acord, dar nu trebuie s-o calomniem din această cauză.

— Domnule, nu rămâneţi în locul acela! Nu rămâneţi acolo! Vă implor.

— Cred că eşti pe cale să-ţi pierzi minţiele, jupâne Bertuccio, zise cu răceală contele. Dacă aşa este, anunţă-mă, căci o să pun să fii închis în vreun ospiciu mai înainte să se întâmple o nenorocire.

— Vai, Excelenţă! zise Bertuccio, clătinând din cap şi împreunându-şi mâinile, într-o atitudine care l-ar fi făcut pe conte să râdă, dacă nişte idei de un interes superior nu l-ar fi captivat în acel moment şi nu l-ar fi făcut foarte atent până şi la cele mai mici manifestări ale acestei conştiinţe înfricoşate. Vai, Excelenţă, nenorocirea s-a întâmplat!

— Domnule Bertuccio, zise contele, sunt foarte îndreptăţit să-ţi spun că, gesticulând aşa, o să-ţi suceşti mâinile şi că îţi rostogoleşti ochii în cap ca un apucat din al cărui corp diavolul nu mai vrea să iasă. Or, eu am băgat de seamă că, mai întotdeauna, când diavolul se încăpăţânează să îşi păstreze poziţiile cucerite, la mijloc este o taină. Te ştiam corsican, te ştiam încruntat şi rumegând mereu vreo veche poveste de vendetă şi ţi-o treceam cu vederea în Italia, pentru că, în Italia, astfel de fapte sunt la ordinea zilei, dar, în Franţa, asasinatul se consideră, în general, un lucru de prost gust. Există jandarmi care se ocupă de el, judecători care îl condamnă şi eşafoduri care îl răzbună.

Bertuccio îşi împreună mâinile şi, fiindcă executa aceste diverse exhibiţii fără să lase felinarul din mână, lumina îi cădea din plin pe chipul răvăşit.

Monte-Cristo îl privi cu aceiaşi ochi cu care, la Roma, urmărise supliciul lui Andrea. Apoi, cu o intonaţie care făcu să-i treacă un nou fior prin trup bietului intendent:

— Aşadar, abatele Busoni m-a minţit, zise el, atunci când, după călătoria lui în Franţa, în 1829, te-a trimis la mine, înarmat cu o scrisoare de recomandaţie, în care îmi lăuda nepreţuitele tale calităţi. Ei bine, o să-i scriu abatelui, o să-l fac responsabil pentru protejatul său şi o să aflu, fără îndoială, ce înseamnă toată povestea asta cu asasinatul. Numai că, te previn, domnule Bertuccio, că, atunci când vizitez o ţară, obişnuiesc să mă conformez legilor ei şi că nu am intenţia să mă cert cu justiţia franceză de dragul dumitale.

— Oh, nu faceţi asta, Excelenţă, v-am slujit cu credinţă, nu-i aşa? strigă Bertuccio disperat. Am fost întotdeauna om cinstit şi chiar, cât am putut, am făcut fapte bune.

— Nu zic nu, răspunse contele, dar de ce naiba eşti în halul ăsta de tulburat? Nu-i a bună! O conştiinţă curată nu aduce atâta paloare pe obraji, atâta nervozitate în mâinile unui om...

— Dar, domnule conte, răspunse şovăind Bertuccio, nu mi-aţi spus chiar dumneavoastră că domnul abate Busoni, care a ascultat spovedania mea în închisoarea de la Nîmes, v-a avertizat, când m-a trimis la dumneavoastră, că aveam un păcat greu pe suflet?

— Da, însă, cum te trimitea la mine şi-mi spunea că vei fi un intendent de excepţie, am crezut că doar ai furat, şi atâta tot!

— Oh, domnule conte! făcu Bertuccio cu dispreţ.

— Sau că, fiind corsican, n-ai putut rezista ispitei de... a face o piele, cum spuneţi pe la voi prin ţară, căci, dimpotrivă, voi „desfaceţi” una.

— Ei bine, da, monseniore! Da, bunul meu stăpân, asta a fost! strigă Bertuccio aruncându-se la picioarele contelui. Da, a fost o răzbunare, jur, o simplă răzbunare.

— Înţeleg, dar ceea ce nu înţeleg este de ce tocmai această casă te tulbură până într-atât.

— Dar, monseniore, nu este foarte firesc, răspunse Bertuccio, de vreme ce în casa asta s-a înfăptuit răzbunarea?

— Ce? În casa mea?

— Oh, monseniore, pe atunci nu era încă a dumneavoastră, răspunse cu naivitate Bertuccio.

— Dar a cui era, mă rog? A domnului marchiz de Saint-Méran, parcă aşa ne-a spus portarul. Ce naiba ai avut tu de răzbunat împotriva marchizului de Saint-Méran?

— Oh, nu împotriva lui, monseniore, ci împotriva altuia.

— Iată o ciudată revedere, zise Monte-Cristo, părând că se lasă furat de gândurile sale, să te găseşti aşa, din întâmplare, fără nici o pregătire, de nici un fel, în casa unde s-a petrecut o scenă care îţi stârneşte nişte mustrări de cuget atât de chinuitoare!

— Monseniore, zise intendentul, fatalitatea a stat la temelia întregii tărăşenii, sunt convins. Mai întâi, că dumneavoastră cumpăraţi o casă tocmai la Auteuil, că această casă este tocmai cea în care eu am comis un asasinat, că dumneavoastră coborâţi în grădină tocmai pe scara pe care a coborât şi el, că vă opriţi tocmai în locul unde el şi-a primit lovitura — la doi paşi mai încolo, sub platanul acesta, era groapa în care el se pregătea să îngroape copilul... Nu, toate acestea nu sunt întâmplătoare, nu, căci în acest caz întâmplarea ar semăna prea mult cu Providenţa.

— Ei bine, hai să vedem, domnule corsican! Să presupunem că ar fi Providenţa — eu unul presupun întotdeauna ce vreţi voi, de altfel, cu minţile bolnave trebuie să fii îngăduitor. Hai să vedem, adună-ţi gândurile şi povesteşte-mi cum a fost!

— N-am mai povestit-o decât o singură dată, abatelui Busoni. Lucruri ca acestea, adăugă Bertuccio, clătinând din cap, nu se spun decât sub pecetluirea spovedaniei.

— Atunci, dragul meu Bertuccio, zise contele, n-o să mi-o iei în nume de rău că te trimit înapoi la duhovnicul dumitale. O să te faci, împreună cu el, călugăr chartrian sau bernardin şi o să tăifăsuiţi cât vreţi despre tainele voastre. Dar mie personal nu-mi plac oamenii bântuiţi de asemenea fantome; nu-mi place nici ca oamenii mei să nu cuteze să se plimbe seara prin grădina mea. Apoi, mărturisesc, nu ţin neapărat să fiu vizitat de vreun comisar de poliţie. Căci, bagă de seamă la ce-ţi spun, jupâne Bertuccio: în Italia, nu se plăteşte justiţia decât atunci când tace, pe când, dimpotrivă, în Franţa se plăteşte când vorbeşte. Drace! Eram convins că eşti puţin corsican, ceva mai mult contrabandist şi foarte priceput intendent, dar văd că mai ai şi alte coarde la arcul tău. Nu mai eşti omul meu, Bertuccio!

— Oh, monseniore, monseniore! strigă intendentul, cuprins de groază la această ameninţare. Oh! Dacă nu depinde decât de asta să rămân în serviciul

dumneavoastră, o să vorbesc, o să vă povestesc totul. Şi, dacă trebuie să vă părăsesc, ei bine, atunci n-o s-o fac decât ca să merg la eşafod.

— Atunci, este altceva, zise Monte-Cristo. Dar, dacă vrei să mă minţi, mai gândeşte-te! Mai bine nu vorbeşti deloc.

— Nu, domnule, vă jur pe mântuirea sufletului meu că o să vă spun totul! Căci nici abatele Busoni nu a aflat decât o parte a tainei mele. Dar, mai întâi, vă implor, daţi-vă la o parte din locul acela! Iată, luna o să lumineze norul acela şi, acolo, aşezat la fel ca dumneavoastră acum, înfăşurat în mantia care vă ascunde corpul şi care seamănă cu aceea a domnului de Villefort...

— Cum? strigă Monte-Cristo. Adică, domnul de Villefort...

— Excelenţa Voastră îl cunoaşte?

— Fostul procuror al regelui de la Nîmes?

— Da.

— Care se căsătorise cu fiica marchizului de Saint-Méran?

— Da.

— Şi care avea în barou reputaţia celui mai cinstit, mai sever şi mai de neînduplecat magistrat?

— Ei bine, domnule, exclamă Bertuccio, omul acesta, cu reputaţia fără pată...

— Da?

— Era un ticălos.

— Aş! făcu Monte-Cristo. Cu neputinţă!

— Totuşi este aşa cum vă spun eu.

— Nu, zău! zise Monte-Cristo. Ai vreo dovadă?

— Aveam, cel puţin.

— Şi ai pierdut-o, găgăuţă?

— Da, dar, căutând bine, poate fi găsită din nou.

—Adevărat? zise contele. Povesteşte-mi, domnule Bertuccio, căci începe cu adevărat să mă intereseze.

Şi contele, fredonând o scurtă arie din *Lucia*, se duse şi se aşeză pe o bancă, în vreme ce Bertuccio îl urma, reînviindu-şi amintirile.

Bertuccio rămase în picioare, în faţa lui.

---

76 În afara oraşului/cetăţii (în limba latină, în original).

XLIV Vendeta

— De unde ar dori domnul conte să încep povestirea? întrebă Bertuccio.

— De unde vrei dumneata, zise Monte-Cristo, de vreme ce eu nu ştiu nimic.

— Credeam că, totuşi, abatele Busoni i-a spus Excelenţei Voastre...

— Da, fără îndoială că mi-a dat câteva amănunte, dar au trecut de atunci şapte sau opt ani şi le-am uitat cu desăvârşire.

— Prin urmare, aş putea, fără teama că o s-o plictisesc pe Excelenţa Voastră...

— Dă-i drumul, domnule Bertuccio, dă-i drumul! O să-mi ţii loc de gazeta de seară.

— Lucrurile au început în 1815.

— Oho! făcu Monte-Cristo. În 1815 nu înseamnă ieri-alaltăieri.

— Nu, domnule, totuşi îmi mai sunt încă foarte vii în minte şi cele mai mici amănunte, de parcă s-ar fi întâmplat abia ieri. Aveam un frate, un frate mai mare, care era în serviciul împăratului. A fost numit locotenent, într-un regiment alcătuit în întregime din corsicani. Fratele acesta era singura mea rudă. Rămăseserăm orfani, pe când eu aveam cinci ani, iar el optsprezece, şi m-a crescut de parcă aş fi fost fiul lui. În 1814, sub Burboni, se însurase. Când împăratul s-a întors de pe Insula Elba, fratele meu şi-a reînceput numaidecât serviciul şi, rănit uşor la Waterloo, s-a retras cu armata în spatele Loirei.

— Hei, dar asta este povestea celor O Sută de Zile, domnule Bertuccio! zise contele. Şi, dacă nu mă înşel, este deja scrisă.

— Iertaţi-mă, Excelenţă, dar este nevoie de aceste amănunte de început, iar dumneavoastră mi-aţi făgăduit că o să aveţi răbdare.

— Haide, zi! Cuvântul meu e unul.

— Într-o zi, am primit o scrisoare. Trebuie să vă mai spun că locuiam în Rogliano, un sătuc în cel mai îndepărtat punct al capului Corsicii. Scrisoarea era de la fratele meu. Ne spunea că armata era lăsată la vatră, că el o să se întoarcă prin Châteauroux, Clermont-Ferrand, Le Puy şi Nîmes, şi că, dacă aveam ceva bani, mă ruga să-i trimit la Nîmes, la un hangiu pe care îl cunoşteam şi cu care aveam unele legături...

— De contrabandă, completă Monte-Cristo.

— Ei, Doamne! Trebuie să trăim cumva, domnule conte.

— Cu siguranţă. Continuă, deci!

— Eu îmi iubeam foarte tare fratele, cum v-am spus, Excelenţă. De aceea m-am hotărât nu să-i trimit banii, ci să îi duc eu însumi. Aveam vreo mie de franci. I-am lăsat cinci sute lui Assunta, cumnata mea, am luat ceilalţi cinci sute şi am pornit la drum spre Nîmes. Era lesne de ajuns până acolo, aveam barca mea, găsisem şi o încărcătură de dus pe mare, toate se potriveau cu planul meu. Dar, când am pornit cu încărcătura, s-a schimbat vântul, aşa că am stat patru sau cinci zile în larg, fără să putem intra pe gura Rhônului. În sfârşit, am ajuns şi acolo, şi am urcat până la Arles. Mi-am lăsat barca între Bellegarde şi Beaucaire şi am luat drumul către Nîmes.

— Ajungem până la urmă, nu-i aşa?

—Da, domnule. Iertaţi-mă, dar, după cum o să vadă Excelenţa Voastră, nu îi spun decât lucrurile absolut trebuincioase. Ei bine, pe atunci, era tocmai momentul în care se petreceau faimoasele masacre din Sud. Bântuiau prin ţinut vreo doi sau trei tâlhari, pe care îi chema Trestaillon, Truphemy şi Graffan, care îi omorau în plină stradă pe toţi cei pe care îi bănuiau de bonapartism. Fără îndoială că şi domnul conte a auzit de aceste asasinate?

— Vag... Eram foarte departe de Franţa pe vremea aceea. Continuă!

— Dacă intrai în Nîmes, călcai pur şi simplu în sânge. La fiecare pas întâlneai cadavre. Asasinii, organizaţi în bande, ucideau, jefuiau şi puneau foc.

Dând cu ochii de măcelul acela, m-a luat cu tremurat, nu pentru mine — eu, un biet pescar corsican, nu prea aveam de ce mă teme, dimpotrivă, timpurile acelea erau timpuri de belşug pentru noi, contrabandiştii. Dar pentru fratele meu, pentru fratele meu soldat al Imperiului, întorcându-se cu armata de la Loira, în uniforma sa şi cu epoleţii săi, aveam toate motivele să tremur.

Am dat fuga la hangiul nostru. Presimţirile nu mă înşelaseră: fratele meu sosise la Nîmes în ajun şi, chiar la poarta celui la care venise să-i ceară adăpost, fusese asasinat.

Am făcut tot ce-a fost cu putinţă ca să-i aflu pe ucigaşi, dar nimeni nu îndrăznea să-mi spună numele lor, într-atât de frică le era tuturor de ei. M-am gândit, atunci, la această justiţie franceză, de care mi se vorbise atâta, care, în ceea ce o privea, nu se temea de nimic, aşa că m-am prezentat la procurorul regelui.

— Iar acest procuror al regelui se numea Villefort? întrebă, cu nepăsare, Monte-Cristo.

— Da, Excelenţă. Venise din Marsilia, unde fusese substitut. Datorită zelului său, tocmai fusese avansat. Era unul dintre cei dintâi, se zicea, care ar fi prevenit guvernul de debarcarea dinspre Insula Elba.

— Aşadar, reluă Monte-Cristo, te-ai prezentat la el.

— „Domnule, i-am zis eu, fratele meu a fost asasinat, ieri, pe străzile din Nîmes, nu ştiu de cine, dar este datoria dumneavoastră să o ştiţi. Sunteţi aici mai-marele justiţiei ca să-i răzbunaţi pe cei pe care ea n-a ştiut să-i apere.”

„Ce era fratele dumitale?” m-a întrebat procurorul regelui.

„Locotenent în batalionul corsican.”

„Un soldat al uzurpatorului, care va să zică?”

„Un soldat al armatei franceze.”

„Atunci, a răspuns el, a servit sabia şi a murit de sabie.”

„Vă înşelaţi, domnule. A pierit de pumnal.”

„Şi ce-ai vrea dumneata să fac eu?” m-a întrebat magistratul.

„Păi, v-am mai spus. Vreau să-l răzbunaţi.”

„Împotriva cui, mă rog?”

„Împotriva ucigaşilor săi.”

„Îi cunosc eu pe ei?”

„Puneţi să-i caute!”

„De ce? Fratele dumitale s-o fi certat şi s-o fi bătut în duel. Toţi foştii soldaţi săvârşesc violenţe. Dacă le mergea pe timpul Imperiului, acum li se înfundă. Iar nouă, oamenilor din Sud, nu ne plac nici soldaţii, nici violenţele.”

„Domnule, am stăruit eu, nu vă rog ceva pentru mine. Eu o să plâng sau o să mă răzbun, atâta tot. Dar bietul meu frate avea o nevastă. Dacă o să mi se întâmple şi mie o nenorocire, sărmana făptură o să moară de foame, căci numai din munca fratelui meu trăia. Cereţi pentru ea o mică pensie de la guvern.”

„Fiecare revoluţie îşi are tragediile sale, mi-a răspuns domnul de Villefort. Fratele dumitale a fost victima acesteia de acum. Este o nenorocire, dar guvernul nu-i datorează nimic familiei dumitale pentru acest lucru. Dacă ar trebui să judecăm toate răzbunările pe care partizanii uzurpatorului le-au săvârşit asupra partizanilor regelui, când, la rândul lor, au avut ei puterea, probabil că fratele dumitale ar fi, astăzi, condamnat la

moarte. Ceea ce se petrece este un lucru foarte firesc, căci este legea represaliilor.”

„Cum adică, domnule? am strigat eu. Se poate să-mi vorbiţi astfel, dumneavoastră, un magistrat!...”

„Toţi corsicanii ăştia sunt nebuni, pe cuvântul meu de onoare! a răspuns domnul de Villefort. Încă mai cred că tot compatriotul lor e împărat. Te-ai înşelat asupra epocii, dragul meu. Ar fi trebuit să vii la mine şi să-mi spui asta acum două luni. Astăzi este prea târziu. Du-te, aşadar, de unde ai venit şi, dacă nu vrei să pleci, o să pun eu să te dea afară!”

L-am privit o clipă ca să văd dacă, printr-o nouă rugăminte, nu aş mai fi putut spera ceva. Omul acela, însă, era ca de piatră. M-am apropiat de el.

„Ei bine, i-am zis eu în şoaptă, de vreme ce îi cunoaşteţi pe corsicani, ar trebui să ştiţi cum îşi ţin ei cuvântul. Socotiţi că a fost drept să mi se omoare fratele, care a fost bonapartist, pentru că dumneavoastră unul sunteţi regalist. Ei bine, eu, care sunt de asemenea bonapartist, vă mai spun un singur lucru: că o să vă omor, pe dumneavoastră. Începând din clipa aceasta vă declar vendeta, aşadar, ţineţi-vă bine şi păziţi-vă cât puteţi, căci, prima oară când o să ne mai găsim faţă în faţă, înseamnă că v-a sunat ceasul din urmă!”

Şi cu aceste cuvinte, mai înainte ca el să-şi fi revenit din uluire, am deschis uşa şi am fugit.

— Aha! zise Monte-Cristo. Cu figura dumitale de om cinstit, faci treburi dintr-astea, domnule Bertuccio, şi încă unui procuror al regelui! Pfui! Dar ştia măcar ce înseamnă cuvântul vendeta?

— Ştia atât de bine încât, începând din momentul acela, n-a mai ieşit singur şi s-a baricadat la el acasă, punând să fiu căutat pretutindeni. Spre norocul meu, eram atât de bine ascuns încât nu mă putea găsi. Atunci, l-a cuprins spaima. I-a fost frică să mai rămână la Nîmes. A cerut să fie mutat în alt oraş şi, cum era într-adevăr un om influent, a fost numit la Versailles. Dar, după cum ştiţi, nu există distanţă pentru un corsican care a jurat să se răzbune pe duşmanul său. Aşa că, trăsura lui, oricât de iute a fost condusă, n-a izbutit niciodată să se depărteze la mai mult de o zi înaintea mea, care, totuşi, veneam după ea mergând pe jos.

Principalul nu era să-l omor — de o sută de ori aş fi avut ocazia —, ci trebuia să-l omor fără să fiu descoperit şi, mai ales, fără să fiu arestat. Din clipa aceea, nu mai eram stăpân pe soarta mea, căci trebuia s-o apăr şi să-i asigur traiul cumnatei mele. Timp de trei luni l-am pândit pe domnul de

Villefort. Timp de trei luni, n-a făcut nici un pas, nici o călătorie, nici o plimbare fără ca ochiul meu să nu îl urmărească, oriunde s-ar fi dus. În sfârşit, am descoperit că venea pe ascuns la Auteuil. L-am urmărit în continuare şi l-am văzut intrând în casa aceasta, în care ne aflăm noi acum. Doar că, în loc să intre, ca toată lumea, pe poarta mare din faţă, dinspre stradă, el venea fie călare, fie în trăsură, îşi lăsa calul sau trăsura la han, şi intra pe portiţa aceea, pe care o vedeţi acolo.

Monte-Cristo făcu un semn din cap, care dovedea că, şi în mijlocul beznei, desluşea, într-adevăr, intrarea arătată de Bertuccio.

— Nu mai aveam de ce să stau la Versailles, aşa că m-am stabilit la Auteuil şi m-am informat. Dacă voiam să-l prind, era limpede că aici trebuia să-i întind cursa.

Casa aparţinea, după cum şi portarul i-a spus Excelenţei Voastre, domnului de Saint-Méran, socrul lui de Villefort. Domnul de Saint-Méran locuia la Marsilia, prin urmare, casa aceasta de la ţară nu-i era de folos. De asemenea, se zicea că tocmai i-o închiriase unei tinere văduve, pe care lumea o cunoştea sub numele de Baroana.

Într-adevăr, într-o seară, iscodind pe deasupra zidului împrejmuitor, am zărit o femeie, care se plimba singură prin grădina aceasta, spre care nu se deschidea nici o fereastră străină. Ea privea deseori spre poarta mică şi am priceput că, în seara aceea, îl aştepta pe domnul de Villefort. Când s-a aşezat, aproape de locul unde mă aflam eu şi, în ciuda întunericului, i-am putut desluşi trăsăturile, am văzut o femeie frumoasă şi tânără, de optsprezece sau nouăsprezece ani, înaltă şi blondă. Cum era îmbrăcată doar în rochia de casă şi nimic nu-i ascundea talia, am putut observa că era însărcinată, ba chiar că sarcina părea destul de înaintată.

Câteva clipe mai târziu, mica poartă s-a deschis. A intrat un bărbat. Tânăra femeie a alergat cât a putut de repede în întâmpinarea lui. S-au aruncat unul în braţele celuilalt, s-au îmbrăţişat cu dragoste şi s-au dus împreună în casă.

Omul acela era domnul de Villefort. Am socotit că, la ieşire, mai ales dacă avea să iasă noaptea, trebuia să străbată singur grădina, pe toată lungimea ei.

— Şi, întrebă contele, între timp ai aflat cum se numea femeia aceea?

— Nu, Excelenţă, răspunse Bertuccio. O să vedeţi că n-am avut timp să mai aflu nimic.

— Continuă!

— În seara aceea, reluă Bertuccio, l-aş fi putut ucide, probabil, pe procurorul regelui, dar încă nu cunoşteam grădina cu toate amănuntele sale. Mă temeam să-l ucid chiar atunci şi, la strigătele lui, dacă i-ar fi sărit cineva în ajutor, să nu am pe unde fugi. Am amânat înfăptuirea pentru următoarea întâlnire dintre cei doi şi, ca să nu-mi scape nimic, mi-am închiriat o cămăruţă, care dădea spre strada ce se întinde de-a lungul zidului grădinii.

La trei zile după aceea, pe la şapte seara, am văzut ieşind din casă un servitor călare, care a apucat-o la galop pe drumeagul care duce către Sèvres. Mi-am zis că se ducea la Versailles. Nu m-am înşelat. După alte trei ore, omul s-a întors, plin de praf din cap până-n picioare. Îşi transmisese mesajul.

Zece minute mai târziu, un alt om, venind pe jos, înfăşurat într-o mantie, a deschis portiţa grădinii şi a închis-o la loc, în urma lui.

Am coborât iute. Cu toate că nu-i văzusem chipul lui de Villefort, l-am recunoscut după cum îmi bătea inima. Am traversat strada şi am ajuns la buşteanul aşezat în colţul pe care-l făcea zidul de pe care privisem şi prima oară în grădină.

De data aceasta, nu m-am mulţumit cu privitul, ci mi-am scos cuţitul din buzunar, m-am asigurat că avea vârful bine ascuţit şi am sărit peste zid.

Prima mea grijă a fost să dau fuga la portiţă. Lăsase cheia în broască, răsucind-o doar de două ori, în chip de măsură de precauţie.

Nimic nu mă împiedica, aşadar, să fug prin partea aceea. M-am apucat să studiez împrejurimile. Grădina închipuia un dreptunghi, în mijlocul căreia se întindea o pajişte cu gazon fin, englezesc, iar în marginile acestei pajişti erau pâlcuri dese de copaci, cu frunziş bogat şi cu multe flori de toamnă printre ei.

Ca să ajungă de la casă la portiţă sau de la portiţă la casă, fie că intra, fie că ieşea, domnul de Villefort era obligat să treacă pe lângă unul dintre aceste pâlcuri.

Era pe la sfârşitul lui septembrie. Vântul bătea avan. Un colţ de lună palidă, şi acela acoperit, la fiecare clipă, de nori groşi, care alunecau cu repeziciune pe cer, arginta nisipul aleilor care conduceau spre casă, dar nu putea străpunge întunericul acelor pâlcuri de copaci stufoşi, în care un om putea sta lesne la adăpost, fără teama de a fi descoperit.

M-am ascuns în pâlcul cel mai apropiat de locul prin care trebuia să treacă Villefort. Abia mă vârâsem acolo, că, printre rafalele de vânt care încovoiau copacii deasupra creştetului meu, mi s-a părut că aud un soi de

gemete. Dar, ştiţi dumneavoastră sau, mai bine zis nu ştiţi, domnule conte, că omului care aşteaptă clipa în care să înfăptuiască o crimă i se năzare, întotdeauna, că aude nişte strigăte înfundate umblând prin văzduh. S-au scurs alte două ceasuri, în timpul cărora, de mai multe ori, mi s-a părut că aud aceleaşi gemete. Apoi, a bătut miezul nopţii.

Când încă nu se stinsese ultimul dangăt, lugubru şi prelung, am zărit o lumină apărând la ferestrele scării dosnice, pe care am coborât şi noi, adineauri.

Uşa s-a deschis şi omul cu mantia s-a ivit din nou. Acesta era momentul înfricoşător, dar de atât de multă vreme mă pregătisem pentru el, încât nimic din mine n-a şovăit. Mi-am scos cuţitul, i-am deschis lama şi m-am încordat, gata să lovesc.

Omul cu mantia a venit drept către mine. Dar, pe măsură ce înainta prin porţiunea de pajişte descoperită, mi s-a părut că-l văd ţinând o armă în mâna dreaptă. Mi s-a făcut frică, nu de o luptă, ci să nu dau greş. Când a ajuns la numai câţiva paşi de mine, am băgat de seamă că obiectul pe care îl luasem drept o armă nu era decât un hârleţ.

Nu ghicisem încă în ce scop domnul de Villefort ţinea un hârleţ în mână. S-a oprit la marginea pâlcului de copaci, a aruncat o privire în jurul lui şi s-a apucat să sape o groapă. Atunci, am văzut că mai avea ceva, învelit în mantia sa, pe care tocmai îl aşezase pe pajişte, ca să nu-i încurce mişcările.

În clipa aceea, mărturisesc, un strop de curiozitate s-a strecurat în ura mea şi am vrut să văd ce avea de gând să facă Villefort acolo. Am rămas nemişcat, ţinându-mi respiraţia, aşteptând.

Apoi, m-a fulgerat un gând, care s-a adeverit, când l-am văzut pe procurorul regelui scoţând de sub mantia sa un cufăr lung de numai două picioare şi lat de vreo şase sau opt degete.

L-am lăsat să aşeze cufărul în groapă şi să-l acopere cu pământ. Apoi, a bătătorit pământul proaspăt răscolit, ca să facă să dispară urmele muncii sale nocturne. M-am repezit atunci la el şi i-am înfipt cuţitul în piept, zicându-i:

„Sunt Giovanni Bertuccio! Moartea ta pentru fratele meu, comoara ta pentru văduva lui! Vezi bine că răzbunarea mea este mai deplină decât nădăjduisem”.

Nu ştiu dacă a mai auzit aceste cuvinte. Nu cred, fiindcă a căzut fără să scoată nici pâs. Am simţit valul sângelui său împroşcându-mă, fierbinte, pe mâini şi pe faţă. Dar parcă eram beat, parcă eram în delir, căci sângele

acesta mă răcorea, în loc să mă ardă. Într-o secundă, am dezgropat cufărul cu ajutorul hârleţului. Apoi, ca să nu se vadă că l-am luat, am acoperit groapa, la rândul meu, am azvârlit hârleţul peste zid şi m-am năpustit afară pe portiţă, încuind-o de două ori în urma mea şi luând cheia.

— Bun! zise Monte-Cristo. A fost, după cum îmi dau seama, un mic asasinat, completat cu un furt.

—Nu, Excelenţă, răspunse Bertuccio. A fost o vendetă urmată de restituire.

— Dar suma era considerabilă, măcar?

— Nu erau bani.

— Ah, da, mi-amintesc, zise Monte-Cristo. N-ai pomenit ceva despre un copil?

— Tocmai, Excelenţă. Am fugit până la râu, m-am aşezat pe mal şi, nerăbdător să aflu ce conţinea cufărul, i-am spart lacătul cu cuţitul.

Într-un scutec fin, de batist, era înfăşat un copil nou-născut. Faţa lui împurpurată, mâinile violacee, arătau că murise, probabil, de asfixie, provocată de cordonul ombilical înfăşurat în jurul gâtului său. Cu toate acestea, cum încă nu era rece, am şovăit să îl arunc în apa care-mi curgea la picioare. Într-adevăr, peste câteva clipe, mi s-a părut că simt o zvâcnire uşoară în partea unde trebuia să-i fie inima. I-am desprins cordonul din jurul gâtului şi, cum fusesem infirmier la spitalul din Bastia, am făcut ceea ce i-ar fi putut face şi un medic într-o situaţie asemănătoare, adică i-am suflat cu putere aer în plămâni şi, după un sfert de oră de strădanii nemaipomenite, l-am văzut respirând şi am auzit un scâncet ieşindu-i din piept.

Am scos şi eu un strigăt, la rândul meu, dar un strigăt de bucurie. „Dumnezeu nu m-a blestemat, aşadar, mi-am zis eu, pentru că îmi îngăduie să-i redau viaţa unei făpturi omeneşti, în schimbul vieţii pe care i-am răpit-o alteia!”.

— Şi ce-ai făcut până la urmă cu copilul? întrebă Monte-Cristo. Era o povară destul de stingheritoare pentru un om care trebuia să fugă.

— De aceea n-am avut nici o clipă intenţia să-l păstrez. Ştiam că exista, la Paris, un azil unde sunt primite aceste biete făpturi. Trecând pe la barieră, am declarat că am găsit acest copil pe drum şi am întrebat unde să-l duc. Cufărul era la mine şi dovedea ce spuneam. Lenjeria de batist arăta că pruncul aparţinea unor părinţi înstăriţi. Sângele cu care eram stropit putea, la fel de bine, să fie al copilului sau al oricui altcuiva. Nu mi s-a pus nici o clipă cuvântul la îndoială. Mi-au arătat unde era azilul, care se afla tocmai

la capătul străzii d’Enfer şi, după ce mi-am luat ca măsură de precauţie să tai scutecul în două, astfel ca una dintre literele brodate pe el să rămână mai departe pe bucata din jurul copilului, mi-am aşezat povara în turn, am sunat şi am dat bir cu fugiţii, mâncând pământul. După alte cincisprezece zile, eram din nou la Rogliano, şi îi spuneam Assuntei:

„Alină-ţi durerea, sora mea. Israel e mort, dar l-am răzbunat”.

Atunci, ea mi-a cerut să o lămuresc ce însemnau aceste cuvinte şi eu i-am povestit tot ce se petrecuse.

„Giovanni, mi-a zis Assunta, ar fi trebuit să aduci şi copilul, i-am fi ţinut noi locul părinţilor pe care i-a pierdut, l-am fi botezat Benedetto[77] şi, mulţumită acestei fapte bune, Dumnezeu chiar ne-ar fi binecuvântat.”

În loc de orice răspuns i-am dat jumătatea scutecului pe care îl păstrasem, ca să putem cere înapoi copilul, dacă am fi ajuns mai cu dare de mână.

— Şi cu ce litere era brodat scutecul acela? întrebă Monte-Cristo.

— Cu un *H* şi un *N*, având deasupra un *tortil*[78] de baron.

— Cred că, Doamne iartă-mă, ai folosit chiar termenii de descriere a blazonului. Unde naiba ţi-ai făcut studiile de heraldică?

— În serviciul dumneavoastră, domnule conte, unde se învaţă de toate.

— Continuă, sunt curios să aflu două lucruri.

— Care anume, monseniore?

— Ce s-a întâmplat cu băieţaşul acela... Nu mi-ai zis că era un băieţaş, domnule Bertuccio?

— Nu, Excelenţă, nu-mi amintesc să vă fi pomenit despre asta.

— Ah! Aşa mi s-a părut că aud. M-am înşelat.

— Nu, nu v-aţi înşelat, căci era într-adevăr un băieţaş. Dar Excelenţa Voastră mi-a spus că ar dori să afle două lucruri. Care este al doilea?

— Al doilea este despre crima de care ai fost acuzat când ai cerut un duhovnic şi când abatele Busoni a venit să te caute, în urma acestei cereri, la închisoarea din Nîmes.

— Poate că povestea o să se lungească foarte mult, Excelenţă.

— Şi ce dacă? Abia s-a făcut ora zece, tu ştii că eu nu dorm şi bănuiesc că nici dumneata nu prea mai ai chef să dormi.

Bertuccio se înclină şi îşi reluă povestirea.

— Pe de-o parte pentru a-mi şterge amintirile care nu-mi dădeau pace, pe de altă parte pentru a face rost de bani de trai pentru biata văduvă, m-am reapucat cu sârg de meseria de contrabandist, care devenise mai uşoară din

pricina slăbirii frâului legilor care urmează întotdeauna după revoluţii. Coastele Sudului, în special, erau prost păzite, din cauza răzmeriţelor care izbucneau neîncetat, ba la Avignon, ba la Nîmes, ba la Uzès. Noi profitam de acest soi de armistiţiu care ne fusese acordat de către guvern pentru a înnoda relaţii cu întreg litoralul. De la asasinatul fratelui meu pe străzile din Nîmes, n-am mai vrut să calc prin acel oraş. Aşa s-a întâmplat că hangiul cu care făceam noi afaceri, văzând că nu mai vrem să venim pe la el, a venit el la noi şi a deschis un alt han, dependent de cel pe care îl avea deja, pe drumul de la Bellegarde la Beaucaire, punându-i numele de *Pont du Gard*. Astfel, ajunseserăm să avem, fie înspre Aigues-Mortes, fie la Martigues, fie la Bouc, o duzină de depozite unde ne puneam la păstrare mărfurile şi unde, la nevoie, găseam un refugiu împotriva vameşilor şi jandarmilor. Era o meserie care aducea mai mult câştig decât cea de contrabandist, dacă o făceai cu puţină inteligenţă şi cu o oarecare energie. Cât despre mine, trăiam în munţi, având de-acum un dublu motiv de a mă teme de vameşi şi jandarmi, ţinând cont că orice înfăţişare în faţa justiţiei s-ar fi putut lăsa cu o anchetă, că această anchetă înseamnă întotdeauna o întoarcere în trecut şi că, în trecutul meu, cel puţin, se putea descoperi ceva mai grav decât ţigările intrate prin contrabandă sau barilii de rachiu aduşi fără autorizaţie. De aceea, preferând de mii de ori moartea decât arestarea, mă aruncam în nişte isprăvi nebuneşti, care, nu o dată, mi-au dovedit că prea marea grijă pe care o luăm pentru corpul nostru este aproape singura piedică în calea izbânzii planurilor noastre, care au nevoie de o hotărâre rapidă şi de o trecere la fapte viguroasă şi fără şovăială. Într-adevăr, odată ce ţi-ai sacrificat viaţa, nu mai eşti la fel cu ceilalţi oameni sau, mai degrabă, ceilalţi oameni nu mai sunt la fel cu tine şi oricine a apucat pe o asemenea cale simte, chiar de la început, cum i se descătuşează forţele şi cum i se lărgeşte orizontul.

— Filosofie, domnule Bertuccio! îl întrerupse contele. Bine, dar, ai făcut din toate câte puţin la viaţa dumitale?

— Oh, iertaţi-mă, Excelenţă!

— Nu, nu! Remarcam doar că filosofia la ora zece şi jumătate seara este puţin cam târzie. Altminteri, nu am altă observaţie de făcut, mai ales că o găsesc adevărată, ceea ce nu se poate spune despre toate filosofiile.

— Cursele mele deveniseră, aşadar, din ce în ce mai lungi, din ce în ce mai fructuoase. Assunta vedea de casă, iar mica noastră avere se rotunjea. Într-o zi, când mă pregăteam să plec la un drum:

„Du-te, mi-a zis ea, şi la întoarcere o să-ţi fac o mică surpriză”.

Degeaba am încercat s-o trag de limbă, n-a vrut să-mi spună nimic. Am plecat.

Cursa a durat aproape şase săptămâni. Fuseserăm la Lucca să luăm o încărcătură de ulei şi la Livorno ca să luăm bumbac englezesc. Debarcarea s-a făcut fără nici o piedică, ne-am obţinut câştigurile şi ne-am întors foarte fericiţi.

Când am trecut din nou pragul casei, primul lucru de care am dat cu ochii, în mijlocul odăii Assuntei, într-un leagăn de-a dreptul regesc faţă de restul obiectelor din locuinţă, a fost un copil de şapte sau opt luni. Am scos un strigăt de bucurie. Singurele clipe de tristeţe, de când cu asasinatul procurorului regelui, mă năpădeau atunci când mă gândeam că abandonasem copilul. Este lesne de înţeles că, pentru asasinatul în sine, nu simţeam nici o căinţă.

Biata Assunta ghicise totul. Se folosise de lipsa mea de acasă şi, înarmată cu jumătatea de scutec şi cu hârtiuţa pe care notase cu grijă, ca să nu le uite, ziua şi ceasul exact când copilul fusese lăsat la azil, se dusese la Paris şi se prezentase ea însăşi să-l ceară înapoi. Nu i s-a contestat în nici un fel dreptul de a-l lua, aşa că i-au dat copilul.

Ah, vă mărturisesc, domnule conte, că, văzând micuţa făptură dormind în leagănul ei, am simţit că mi se umflă pieptul în mine şi mi se umplu ochii de lacrimi.

„Pe cuvânt, Assunta, am strigat eu, eşti o femeie foarte cumsecade, iar Cerul o să te binecuvânteze!”

— Asta de acum, zise Monte-Cristo, e mai puţin adevărată decât filosofia dumitale. Este credinţă şi atât.

— Vai, Excelenţă, răspunse Bertuccio, aveţi foarte mare dreptate! Tocmai copilul acesta a fost hărăzit de Dumnezeu să-mi fie pedeapsă. Niciodată firea cea mai păcătoasă nu s-a manifestat mai devreme şi, cu toate acestea, nu se poate spune că a fost prost-crescut, căci cumnata mea îl trata ca pe un fiu de prinţ. Era un băiat cu un chip fermecător, cu ochi de un albastru luminos, care te făceau să te gândeşti la vasele chinezeşti unde albastrul se armonizează atât de bine cu albul lăptos al fondului. Doar părul său, de un blond prea aprins, îi confereau înfăţişării un aspect ciudat, care îi făceau parcă şi mai ascuţite privirea iscoditoare şi zâmbetul răutăcios. Din nefericire, există un proverb care spune că omul roşcat este ori bun până la Dumnezeu ori hain ca dracul. Proverbul nu minţea în ceea ce-l privea pe

Benedetto şi, încă din primele lui zile, s-a arătat rău până-n adâncul sufletului. Este adevărat, totodată, şi că îngăduinţa mamei adoptive l-a încurajat în apucăturile sale dintâi. Copilul, pentru care biata cumnată-mea mergea în fiecare zi la piaţa din oraş, situat la patru sau cinci leghe de casă, ca să cumpere primele fructe din an şi cele mai fine zaharicale, prefera, în locul portocalelor de Palma şi conservelor de Genova, castanele furate de la vecin, sărind gardul, sau merele făcute poame din podul său, cu toate că avea la dispoziţie castanele şi merele din livada noastră.

Într-o zi — Benedetto să fi avut pe atunci vreo cinci sau şase ani —, vecinul Wasilio, care, după obiceiurile din ţinutul nostru, nu-şi ţinea sub cheie nici punga, nici bijuteriile, căci, domnul conte ştie la fel de bine ca toată lumea că în Corsica nu există hoţi, vecinul Wasilio, ziceam, veni să ni se plângă că îi dispăruse un ludovic din pungă. Am crezut că numărase el greşit, dar el pretindea că era sigur. În ziua aceea, Benedetto plecase de acasă încă de dimineaţă şi, spre marea noastră nelinişte, nu s-a întors decât seara, trăgând după el o maimuţă, pe care o găsise, zicea el, legată fedeleş de trunchiul unui copac.

De vreo lună, afurisitul de copil, care nu mai ştia ce să născocească, îşi dorea cu foc o maimuţă. Fără îndoială, blestemata asta de poftă îi fusese trezită de un circar care trecuse prin Rogliano şi care avea mai multe astfel de animale, a căror dresură îl încântase din cale-afară pe copil.

„Nimeni nu găseşte maimuţe prin pădurile de la noi, i-am zis eu, şi mai ales maimuţe legate. Spune drept cum ţi-ai făcut rost de asta?”

Benedetto a ţinut-o una şi bună în minciuna lui şi ne-a servit nişte amănunte care îi făceau cinste mai degrabă imaginaţiei decât sincerităţii lui. Eu mi-am ieşit din fire, el a început să râdă; eu l-am ameninţat, el s-a dat doi paşi mai înapoi.

„Nu poţi să mă baţi, mi-a zis el, n-ai dreptul să mă baţi, că nu eşti tatăl meu.”

N-am aflat niciodată cine i-a dezvăluit secretul acesta fatal, pe care noi i-l ţinuserăm ascuns, totuşi, cu atâta grijă. Oricum, răspunsul ăsta, în care copilul îşi dădea arama pe faţă, aproape că m-a îngrozit, iar braţul mi-a căzut moale, fără să-l mai atingă pe vinovat. Copilul crăpa de bucurie, iar această victorie i-a dat o asemenea îndrăzneală încât, începând din clipa aceea, toţi banii Assuntei, a cărei dragoste pentru el părea să crească pe măsură ce el devenea tot mai nedemn de ea, se duseră pe toane la care ea nu ştia cum să se împotrivească, pe nebunii pe care ea nu avea curajul să le

împiedice. Când eu stăteam la Rogliano, lucrurile mai mergeau cum mai mergeau, dar, de îndată ce plecam, Benedetto devenea stăpânul casei şi totul se întorcea pe dos. Când el abia împlinise unsprezece ani, avea numai prieteni de optsprezece sau douăzeci de ani, cei mai înrăiţi derbedei din Bastia şi din Corta, şi, pentru nişte şotii care meritau un nume mult mai sever, justiţia ne dăduse deja câteva avertismente.

Eu m-am speriat. Orice pârâ putea avea, pe atunci, urmări dintre cele mai rele. Tocmai eram silit să plec din Corsica, într-o călătorie importantă. Am chibzuit îndelung şi, dorind să preîntâmpin vreo nenorocire, m-am hotărât să-l iau şi pe Benedetto cu mine. Nădăjduiam că viaţa agitată şi aspră de contrabandist, neînduplecata disciplină de pe bord aveau să-i schimbe firea, gata să se nărăvească, dacă nu se nărăvise deja îngrozitor.

Aşadar, l-am tras pe Benedetto deoparte şi i-am propus să mă însoţească, împodobindu-i propunerea aceasta cu toate făgăduielile care ar fi putut ispiti un băiat de doisprezece ani.

M-a lăsat să spun până la capăt şi, când am terminat, a izbucnit în râs:

„Ai înnebunit, unchiule? a zis el — aşa mă numea, când era în toane bune. Să-mi schimb eu traiul pe care-l duc acuma cu unul ca al tău, să dau trândăvia mea, bună şi foarte bună, pentru truda nesuferită pe care tu ţi-ai impus-o? Să-mi petrec eu noaptea în frig şi ziua în arşiţă, să mă ascund tot timpul, iar când mă arăt să primesc gloanţe? Şi toate astea pentru câteva parale amărâte? Bani am câţi poftesc! Mama Assunta îmi dă ori de câte ori îi cer. După cum vezi, aş fi un mare neghiob dacă aş accepta ce-mi propui!”.

Am rămas trăsnit la o asemenea obrăznicie şi un asemenea raţionament. Benedetto s-a întors să se joace cu prietenii lui şi l-am văzut, de departe, cum mă arăta cu degetul, ca pe un idiot.

— Fermecător copil! murmură Monte-Cristo.

— Oh, dacă ar fi fost după mine, răspunse Bertuccio, dacă ar fi fost fiul meu sau cel puţin nepotul meu, l-aş fi adus eu pe calea cea bună, căci conştiinţa îţi dă putere. Dar gândul că trebuia să bat un copil căruia îi omorâsem tatăl îmi zădărnicea orice încercare de a-l pedepsi. I-am dat o mulţime de sfaturi cumnatei mele, care, în discuţiile noastre, îi lua necontenit apărarea micului oropsit şi, pentru că îmi mărturisise că, de multe ori, descoperise că-i lipseau bani, sume serioase, i-am arătat un loc unde să ascundă mică noastră comoară. Cât despre mine, hotărârea mea fusese luată. Benedetto ştia la perfecţie să citească, să scrie şi să socotească, pentru că, atunci când, din întâmplare, voia să se ţină de treabă, învăţa într-o

zi cât alţii într-o săptămână. Hotărârea mea, cum spuneam, fusese luată. Trebuia să-l angajez ca secretar pe vreo corabie de cursă lungă şi, fără să-l anunţ în nici un fel, trebuia să-l iau pe sus, într-o bună zi, şi să-l urc la bord. În acest mod, vorbindu-i căpitanului despre el, viitorul său avea să depindă numai de el. Odată stabilit acest plan, am plecat în Franţa.

De data aceasta, operaţiunile noastre, care deveniseră din ce în ce mai dificile, căci eram în anul 1829, trebuia să se desfăşoare în golful Lyonului. Pretutindeni se restabilise liniştea şi, prin urmare, serviciul pazei de coastă devenise mai regulat şi mai sever ca oricând. Supravegherea era, în momentul acela, şi mai strictă, din pricina târgului de la Beaucaire, care se deschisese de curând.

Începuturile expediţiei noastre s-au petrecut fără piedici. Ne-am legat barca la mal, printre numeroase alte vase înşirate de-a lungul ambelor maluri ale Rhônului, de la Beaucaire până la Arles. Cala avea fundul dublu şi acolo ne ascundeam mărfurile de contrabandă. Ajunşi la destinaţie, am început să descărcăm, în timpul nopţii, mărfurile prohibite şi să le facem să treacă în oraş, prin mijlocirea oamenilor noştri de legătură sau a hangiilor la care ne aveam depozitele. Fie că izbânda ne-a făcut să uităm de prudenţă, fie că fuseserăm trădaţi, într-o zi, pe la ora cinci după-amiaza, când tocmai ne pregăteam să mâncăm, micul nostru mus a venit în fuga mare şi foarte speriat, ca să ne spună că văzuse o trupă de vameşi îndreptându-se spre noi. Nu trupa vameşilor ne-a alarmat, căci, la fiecare pas, mai ales în vremurile acelea, companii întregi dădeau târcoale pe malurile Rhônului, ci faptul că, după spusele băiatului, aceştia se străduiau să nu fie văzuţi. Într-o clipă am sărit în picioare, dar era deja prea târziu! Barca noastră, în mod vădit cea pe care o căutau, era împresurată. Printre vameşi am observat şi câţiva jandarmi şi, pe cât de curajos eram de obicei la vederea oricărui alt corp militar, pe atât de înfricoşat eram văzându-i pe aceştia. Am coborât în cală şi, strecurându-mă printr-un sabord, m-am aruncat în fluviu, apoi am înotat pe sub apă, fără să ies să respir decât la intervale lungi, astfel încât am reuşit să ajung, neobservat, la un şanţ săpat de curând şi care făcea legătura între Rhône şi canalul care duce de la Beaucaire la Aigues-Mortes. Odată ajuns acolo, eram salvat, căci puteam străbate, fără să fiu zărit, acest şanţ. Astfel, am înaintat nestingherit până la canal. Nu apucasem la întâmplare şi fără să mă gândesc pe calea aceasta. I-am pomenit deja Excelenţei Voastre despre un hangiu de la Nîmes, care îşi ridicase un mic han pe drumul dintre Bellegarde şi Beaucaire.

— Da, zise Monte-Cristo, îmi amintesc perfect. Cinstitul cetăţean, dacă nu mă înşel, era chiar asociatul vostru.

— Da, el, răspunse Bertuccio. Dar, de vreo şapte sau opt ani îşi cedase localul unui fost croitor din Marsilia, care, după ce se ruinase în meseria lui, voise să încerce să facă avere într-o alta. Este lesne de înţeles că micile învoieli pe care le făcuserăm cu primul proprietar se menţinuseră şi cu al doilea. La omul acesta mă gândisem, aşadar, să mă duc să-i cer adăpost.

— Şi cum îl chema? întrebă contele, care părea că începe să fie cumva interesat de povestirea lui Bertuccio.

— Îl chema Gaspard Caderousse şi era însurat cu o femeie din satul Carconte, pe care n-o cunoşteam sub un alt nume decât acela al satului ei — era o biată făptură bolnavă de friguri, care se topea pe picioare. Cât despre bărbatul ei, era un individ vânjos, de vreo patruzeci sau patruzeci şi cinci de ani, care nu o dată, în situaţii critice, ne dăduse dovadă de prezenţă de spirit şi de curaj.

— Şi spuneai că lucrurile acestea, întrebă Monte-Cristo, se petreceau prin anul...

— În 1829, domnule conte.

— În ce lună?

— În luna iunie.

— La început sau la sfârşit?

— Pe data de 3 iunie, seara.

— Aha! făcu Monte-Cristo. Pe data de 3 iunie 1829... Bine, continuă!

— Aşadar, la Caderousse mă gândisem să mă duc să-i cer adăpost. Dar, fiindcă nici de obicei, în împrejurări nepericuloase, nu intram la el pe poarta dinspre drum, m-am hotărât să nu mă abat de la regulă nici de data aceasta, aşa că am sărit gardul grădinii, m-am strecurat, târâş, printre măslinii sfrijiţi şi smochinii sălbatici, şi am ajuns, temându-mă să nu fie vreun călător în han la Caderousse, la un soi de cuşcă de sub scară, unde îmi petrecusem de mai multe ori noaptea, la fel de bine ca într-un pat adevărat. Debaraua asta nu era despărţită de sala mare de la parterul hanului decât printr-un perete de scânduri, în care făcuserăm intenţionat nişte găuri, ca, de acolo, să putem pândi când ar fi fost momentul potrivit să-i dăm de ştire omului că eram prin împrejurimi. Voiam ca, dacă hangiul Caderousse ar fi fost singur, să-l anunţ de sosirea mea, să-mi închei masa, de la care fusesem întrerupt de ivirea vameşilor, şi să profit de furtuna care se pregătea, ca să ajung din nou pe malurile Rhônului şi să văd ce se întâmplase cu barca şi cu echipajul.

M-am strecurat, aşadar, în debara şi foarte bine am făcut, căci, tocmai în clipa aceea, Caderousse intra în han cu un necunoscut.

Am tăcut mâlc şi am aşteptat, nu din dorinţa de a descoperi vreo taină de-a gazdei, ci pentru că nu aveam cum să fac altminteri. De altfel, mi se mai întâmplase asta de zeci de ori înainte.

Omul care îl însoţea pe Caderousse în mod vădit nu era de prin sudul Franţei. Era unul din negustorii de bâlci, veniţi să vândă bijuterii la târgul de la Beaucaire, şi care, într-o lună cât durează acest târg, unde dau năvală negustori şi cumpărători din toate colţurile Europei, obţin uneori câştiguri şi de o sută sau o sută cincizeci de mii de franci.

Caderousse a intrat grăbit, cel dintâi. Apoi, văzând sala de jos pustie, ca de obicei, păzită doar de câinele lui, şi-a strigat nevasta:

„Hei, Carconta! Cinstitul nostru preot nu ne-a înşelat, diamantul era veritabil”.

Un strigăt de bucurie s-a auzit drept răspuns şi, aproape numaidecât, scara a scârţâit sub un pas îngreunat de slăbiciune şi de boală.

„Ce zici?” a întrebat femeia, mai palidă ca o moartă.

„Zic că diamantul era veritabil, că uite-l aici pe domnul, unul dintre cei mai mari bijutieri din Paris, care este gata să ne dea cincizeci de mii de franci pe el. Numai că, pentru a fi sigur că diamantul chiar este al nostru, vrea să-i povesteşti şi tu, că eu am făcut-o deja, prin ce miracol diamantul a ajuns în mâinile noastre. Până atunci, domnule, luaţi loc, vă rog, şi, cum afară e o vreme apăsătoare, mă duc să caut ceva cu care să vă înviorаţi.”

Bijutierul a cercetat cu atenţie interiorul hanului şi sărăcia bătătoare la ochi a celui care avea să-i vândă un diamant ce părea ieşit din sipetul unui prinţ.

„Povestiţi, doamnă!” a zis el, voind să profite, fără îndoială, de absenţa bărbatului, pentru ca nici un semn din partea acestuia să nu o influenţeze pe femeie şi pentru a vedea dacă cele două relatări se potriveau.

„Ei, Doamne! începu femeia vorbăreaţă. Este o binecuvântare a Cerului, la care nici nu visam. Închipuiţi-vă, dragă domnule, că bărbatul meu a fost prieten bun, prin 1814 sau 1815, cu un marinar pe nume Edmond Dantès. Ei, şi, bietul băiat, pe care Caderousse îl uitase cu totul, nu l-a uitat, în schimb, pe Caderousse şi i-a lăsat, la moarte, diamantul pe care tocmai l-aţi văzut.”

„Dar el cum intrase în stăpânirea acestui diamant? întrebă bijutierul. Adică, îl avea înainte de a intra la închisoare?”

„Nu, domnule, răspunse femeia. Dar, la închisoare, se pare că s-a întovărăşit cu un englez foarte bogat. Şi, pentru că, odată, englezul a căzut bolnav, iar Dantès l-a îngrijit ca pe un frate, când a fost eliberat, i-a lăsat bietului său tovarăş de celulă — care, mai puţin norocos decât el, a murit în temniţă — acest diamant pe care Dantès, l-a rândul lui, ni l-a lăsat nouă moştenire, cu limbă de moarte, însărcinându-l pe cinstitul abate care a venit în dimineaţa asta pe la noi să ni-l înmâneze.”

„Da, acelaşi lucru, a murmurat bijutierul. Şi, la urma urmelor, povestea poate fi adevărată, oricât de greu de crezut ar părea la prima vedere. Aşadar, n-ar mai fi decât preţul, la care n-am căzut de acord.”

„Cum adică n-am căzut de acord? a întrebat Caderousse. Credeam că aţi încuviinţat preţul pe care îl ceream pentru el.”

„Adică, a repetat bijutierul, eu v-am oferit patruzeci de mii de franci.”

„Patruzeci de mii! a strigat Carconta. În nici un caz n-o să-l dăm la preţul ăsta. Abatele ne-a spus că valorează cincizeci de mii de franci şi încă fără montură!”

„Şi cum se numea abatele vostru?” a întrebat neobosit negustorul.

„Abatele Busoni”, a răspuns femeia.

„Aşadar, era străin?”

„Era un italian din împrejurimile Mantovei, cred.”

„Arătaţi-mi diamantul, a continuat bijutierul, să-l mai văd o dată. Adeseori apreciezi greşit pietrele la prima vedere.”

Caderousse a scos din buzunar o cutiuţă de şagrin negru, a deschis-o şi i-a trecut-o bijutierului. La vederea diamantului, care era cât o alună de mare — parcă îl văd şi acum — ochii Carcontei au scăpărat de lăcomie.

— Şi dumneata ce credeai despre toată povestea, domnule care tragi cu urechea pe la uşi? întrebă Monte-Cristo. Ţi se părea adevărat tot basmul ăsta?

— Da, Excelenţă. Nu-l socoteam pe Caderousse un om rău şi nu-l credeam în stare să fi comis vreo crimă sau vreun furt.

— Asta îţi face mai multă cinste inimii dumitale decât experienţei de viaţă pe care o ai, domnule Bertuccio. L-ai cunoscut şi dumneata pe acel Edmond Dantès despre care vorbeau?

— Nu, Excelenţă, nu mai auzisem niciodată de numele lui până atunci şi nu l-am mai auzit pomenit decât o singură dată după aceea, chiar de către abatele Busoni, când l-am întâlnit la Nîmes, în închisoare.

— Bine, continuă!

— Bijutierul a luat inelul din mâinile lui Caderousse, apoi a scos din buzunar un cleştişor de oţel şi o mică balanţă de aramă. Desfăcând clamele de aur care ţineau piatra de inel, a desprins diamantul din lăcaşul său şi l-a cântărit cu mare atenţie în balanţă.

„O să merg până la patruzeci şi cinci de mii de franci, a zis el, şi nici un ban în plus. S-a nimerit bine, căci am luat la mine numai atâţia bani, de altfel, cât valorează şi diamantul.”

„Oh, dacă numai de atâta este vorba, a zis Caderousse, mă întorc eu cu dumneata la Beaucaire, ca să cauţi şi ceilalţi cinci mii de franci.”

„Nu, a zis bijutierul dându-i înapoi inelul şi diamantul lui Caderousse. Nu valorează mai mult de atât şi chiar sunt supărat că v-am oferit şi atât, având în vedere că piatra are un defect pe care nu l-am observat la început. Dar, nu mai contează, cuvântul meu e cuvânt. Am zis patruzeci şi cinci de mii de franci, n-o să-mi iau vorba înapoi.”

„Măcar pune la loc diamantul în inel”, a zis Carconta cu acreală.

„Ai dreptate”, a încuviinţat bijutierul şi a prins din nou piatra în montură.

„Bine, lasă! a zis Caderousse, vârându-şi cutiuţa de piele în buzunar. O să-l vindem altuia.”

„Da, a răspuns bijutierul, dar un altul n-o să fie la fel de îngăduitor ca mine. Un altul n-o să se mulţumească doar cu informaţiile pe care mi le-aţi dat voi. Nu este normal ca un om cu situaţia dumitale să aibă un diamant de cincizeci de mii de franci. O să se ducă să-i anunţe pe magistraţi, o să fie nevoie să-l regăsiţi pe abatele Busoni, iar abaţi care să împartă diamante de două mii de ludovici sunt rari. Justiţia o să înceapă prin a pune mâna pe voi, o să vă bage la puşcărie şi, dacă se dovedeşte că sunteţi nevinovaţi, o să fiţi lăsaţi liberi, dar după vreo trei sau patru luni de închisoare. Inelul, între timp, o să se rătăcească la grefieri, o să vi se dea înapoi o piatră falsă, care o să valoreze trei franci, în loc de un diamant care valorase cincizeci, poate cincizeci şi cinci de mii, dar pentru care, cred că eşti de acord cu mine, prietene, oricine înfruntă ceva riscuri cumpărându-l.”

Caderousse şi nevastă-sa s-au uitat unul la altul, întrebători.

„Nu, a răspuns Caderousse, nu suntem destul de bogaţi ca să pierdem cinci mii de franci.”

„Cum vrei, dragul meu prieten, a zis bijutierul. Totuşi, cum vezi, eu adusesem bani frumoşi.”

Şi a scos dintr-un buzunar o mână de aur, pe care l-a jucat în lumină, luându-i ochii hangiului, şi, dintr-altul, un teanc de hârtii de bancă.

Era limpede că o luptă crâncenă se ducea în mintea hangiului. Se vedea că micuţa cutie de şagrin, pe care o sucea şi-o răsucea în mână, nu i se mai părea că ar corespunde, ca valoare, sumei uriaşe care-l hipnotiza. S-a întors spre nevastă-sa.

„Tu ce zici?” a întrebat-o în şoaptă.

„Dă-l, dă-l! a zis ea. Dacă se întoarce la Beaucaire fără diamant, o să ne denunţe! Şi, aşa cum a zis el, cine ştie dacă o să mai putem pune mâna vreodată pe abatele Busoni.”

„Atunci, fie! a zis cu glas tare Caderousse. Poţi să iei diamantul pentru patruzeci şi cinci de mii de franci. Dar, nevastă-mea mai vrea un lanţ de aur, iar eu o pereche de catarame de argint.”

Bijutierul a scos din buzunar o cutie lungă şi turtită, care conţinea mai multe modele pentru obiectele cerute.

„Poftim, a zis el, sunt darnic când fac afaceri, alegeţi!”

Femeia a ales un lanţ de aur, care putea să facă vreo cinci ludovici, iar bărbatul ei o pereche de catarame, de vreo cincisprezece franci.

„Nădăjduiesc că nu vă plângeţi”, a zis bijutierul.

„Abatele a zis că valorează cincizeci de mii de franci”, a murmurat Caderousse.

„Haide, haide, dă-i drumul odată! Ce om de groază! a răspuns bijutierul, smulgându-i din mâini diamantul. Eu i-am numărat patruzeci şi cinci de mii de franci, două mii cinci sute de livre de rentă, adică o avere cum mi-ar plăcea să am şi eu, iar el tot nu-i mulţumit.”

„Şi cei patruzeci şi cinci de mii de franci? a întrebat Caderousse cu glas răguşit. Să vedem, unde sunt?”

„Iată-i!” a zis bijutierul.

Şi a numărat pe masă cincisprezece mii de franci în aur şi treizeci de mii de franci în bilete de bancă.

„Stai aşa, să aprind lampa, a zis Carconta. Nu mai e lumină şi ne-am putea păcăli.”

Într-adevăr, cât durase negocierea se înserase şi, odată cu întunericul, venise şi furtuna, care tot ameninţa de vreo jumătate de oră. Se auzea bubuind înfundat tunetul în depărtare, dar nici bijutierul, nici Caderousse, nici Carconta nu păreau să-i dea atenţie, stăpâniţi cum erau de demonul câştigului. Eu însumi simţeam o ciudată fascinaţie, văzând tot aurul acela şi

toate acele bilete de bancă. Mi se părea că visez şi, cum se întâmplă în orice vis, mă simţeam pironit în loc.

Caderousse numără şi răsnumără aurul şi biletele, apoi i le dădu neveste-si, care, la rândul ei, le numără şi răsnumără.

Între timp, bijutierul făcea diamantul să scânteieze sub lumina lămpii, iar diamantul arunca asemenea fulgere încât îl făcuseră să uite de cele dinaintea furtunii care începuseră să înflăcăreze ferestrele.

„Ei, v-au ieşit la numărătoare?” a întrebat bijutierul.

„Da, a zis Caderousse. Dă portofelul şi caută o pungă, Carconta.”

Carconta s-a dus la un dulap şi s-a întors aducând un vechi portofel de piele, din care scoase câteva scrisori soioase, vârând în locul lor biletele, şi o pungă în care erau puşi la păstrare vreo doi sau trei scuzi de şase livre, care reprezentau, probabil, întreaga avere a sărmanilor soţi.

„Acuma, a zis Caderousse, deşi ne-ai uşurat, probabil, de vreo zece mii de franci, nu vreţi să stai cu noi la masă? Te invit din toată inima.”

„Mulţumesc, a răspuns bijutierul, dar se face târziu şi trebuie să mă întorc la Beaucaire. Nevastă-mea o să-şi facă griji.” Apoi, scoţându-şi ceasul: „La dracu! a strigat el. Aproape ora nouă! N-am să ajung la Beaucaire înainte de miezul nopţii. La revedere, copiii mei. Dacă mai vin pe la voi nişte abaţi Busoni, gândiţi-vă la mine!”.

„Peste opt zile n-o să mai fii la Beaucaire, a zis Caderousse, căci târgul se încheie săptămâna viitoare.”

„Nu, dar nu face nimic. Scrie-mi la Paris, domnului Joannès, la Palais-Royal, Galeria Pierre numărul 45. O să vin negreşit, dacă merită osteneala.”

Un bubuit de tunet a răsunat în clipa aceea, însoţit de un fulger atât de puternic încât aproape că şterse lumina lămpii.

„Oho! a făcut Caderousse. Vrei să pleci pe o astfel de vreme?”

„Ei, că nu mi-e frică mie de tunete!” a zis bijutierul.

„Nici de hoţi? a întrebat Carconta. Drumul nu este niciodată sigur în timpul târgului.”

„Oh, cât despre hoţi, a zis Joannès, iată un ac de cojocul lor!”

Şi a scos din buzunare o pereche de pistoale, încărcate până la refuz.

„Iată, a mai zis el, nişte câinii care latră şi muşcă totodată. Sunt pregătiţi pentru primii doi care vor râvni la diamantul tău, moşule Caderousse.”

Caderousse şi nevastă-sa schimbară o privire încruntată. Părea că amândoi se gândiseră, în acelaşi timp, la un lucru cumplit.

„Atunci, drum bun!” a zis Caderousse.

„Mulţumesc!” a răspuns bijutierul.

Şi-a luat bastonul, pe care îl rezemase de un cufăr vechi, şi a ieşit. În clipa în care a deschis uşa, o pală de vânt s-a năpustit înăuntru cu o asemenea furie încât a stins lampa.

„Oh, a zis omul, frumos! Başca două leghe de făcut pe un drum de ţară, pe aşa o vreme!”

„Rămâi să dormi aici”, a zis Caderousse.

„Da, da, rămâi, a zis şi Carconta cu glas tremurat. O să avem toată grija faţă de dumneata.”

„Nu, nu. Trebuie să ajung să mă culc la Beaucaire. La revedere.”

Caderousse se târî leneş până în prag.

„Nu se mai vede nici cerul de pământ, a zis bijutierul, de afară. Trebuie s-o iau la dreapta sau la stânga?”

„La dreapta, a zis Caderousse. N-ai cum să te rătăceşti. Sunt copaci şi de-o parte şi de alta a drumului.”

„Bine, s-a făcut!” s-a mai auzit glasul, deja pierdut în depărtare.

„Închide odată uşa, a zis Carconta. Nu-mi plac uşile deschise când tună.”

„Şi când sunt bani în casă, nu-i aşa?” a zis şi Caderousse, răsucind de două ori cheia în broască.

A intrat, s-a dus la dulap, a scos punga şi portofelul, după care s-au apucat amândoi să numere, pentru a treia oară, aurul şi biletele de bancă. N-am mai văzut niciodată aşa nişte expresii ca pe feţele lor, cărora pâlpâirile lămpii le lumina lăcomia. Femeia, mai ales, era hidoasă, iar tremurul febril care o scutura de obicei era de două ori mai puternic. Obrazul ei palid devenise de-a dreptul livid, iar ochii, afundaţi în orbite, îi flăcărau.

„De ce, mă rog, îl pofteai să se culce aici?” a întrebat ea, cu glas înăbuşit.

„Păi, a zis Caderousse tresărind, ca să... ca să nu se mai ostenească să se întoarcă până la Beaucaire.”

„Aha! a zis femeia, cu o expresie cu neputinţă de descris în cuvinte. Eu credeam că de altceva.”

„Nevastă, nevastă! a strigat Caderousse. De ce îţi vin în minte gânduri din astea şi de ce, dacă tot îţi vin, nu le păstrezi pentru tine?”

„E totuna, a zis Carconta după câteva clipe de tăcere. Nu eşti bărbat.”

„Cum adică?” a întrebat Caderousse.

„Dacă ai fi fost bărbat, n-ar mai fi ieşit de aici.”

„Nevastă!”

„Ori barem n-ar mai ajunge la Beaucaire.”

„Nevastă!”

„Drumul face un cot şi el e silit să se ţină de drum, dar, de-a lungul canalului este o scurtătură.”

„Nevastă, îl mânii pe bunul Dumnezeu! Poftim, ascultă!...”

Într-adevăr, s-a auzit un înfricoşător tunet, în acelaşi timp în care un fulger albăstriu a invadat toată sala hanului, după care bubuitura, scăzând încetul cu încetul, parcă s-a îndepărtat cu părere de rău de casa blestemată.

„Iisuse!” a şuierat Carconta, închinându-se.

În aceeaşi clipă şi în mijlocul acestei tăceri apăsătoare care urmează, de obicei după bubuiturile tunetului, s-au auzit nişte bătăi în uşă.

Caderousse şi nevastă-sa au tresărit şi s-au uitat unul la altul îngroziţi.

„Cine-i acolo?” a strigat Caderousse, ridicându-se şi adunând de-a valma aurul şi biletele de bancă răspândite pe masă, pe care le-a acoperit cu amândouă mâinile.

„Eu!” a răspuns o voce.

„Care eu?”

„Ei, alta! Joannès, bijutierul.”

„Na, ce tot ziceai tu, a spus Carconta cu un zâmbet înfiorător, că îl mânii pe bunul Dumnezeu! Iată că bunul Dumnezeu ni-l trimite înapoi.”

Caderousse s-a prăbuşit, palid, cu răsuflarea tăiată, pe un scaun. Carconta, dimpotrivă, s-a ridicat şi s-a îndreptat cu un pas hotărât către uşă, deschizând-o.

„Intră, atunci, dragă domnule Joannès!” a zis ea.

„Pe legea mea, a zis bijutierul şiroind de ploaie, s-ar părea că dracul nu vrea să mă întorc la Beaucaire în seara asta! Cele mai scurte nebunii sunt cele mai sigure, dragul meu domn Caderousse. Mi-ai oferit ospitalitate, primesc! M-am întors să mă culc aici, la dumneata.”

Caderousse a bolborosit câteva cuvinte, ştergându-şi năduşeala care-i curgea pe frunte. Carconta a închis din nou uşa, răsucind cheia în broască de două ori în urma bijutierului.

---

77 Benedetto, în limba italiană, înseamnă „binecuvântat”.

78 Însemn heraldic pentru coroana de baron, alcătuit dintr-un inel lat, pe care este înfăşurat, în spirală, un şirag de perle.

XLV Ploaia de sânge

Intrând, bijutierul a aruncat o privire întrebătoare în jur. Dar nimic n-a părut să-i trezească bănuielile sau, dacă avea deja unele, nimic n-a părut să i le adeverească.

Caderousse rămăsese mai departe cu mâinile peste biletele de bancă şi aurul său. Carconta îi zâmbea oaspetelui cât mai dulce putea ea.

„Aha! a zis bijutierul. Se pare că v-aţi temut că nu aţi numărat bine, dacă vă socotiţi iarăşi comoara după plecarea mea.”

„Nu, a răspuns Caderousse. Dar întâmplarea care ne-a făcut să o stăpânim este atât de neaşteptată încât nu ne vine să credem şi, dacă nu avem proba materială înaintea ochilor, ni se pare că visăm.”

Bijutierul a zâmbit.

„Mai aveţi călători aici, la han?” a întrebat el.

„Nu, a răspuns Caderousse. De obicei, nu oferim odăi de culcare. Suntem prea aproape de oraş, nimeni nu se opreşte aici peste noapte.”

„Asta înseamnă că o să vă încurc din cale-afară?”

„Să ne încurci, dumneata? Vai, dragă domnule! a zis, graţioasă, Carconta. Nicidecum, ţi-o jur!”

„Hai să vedem, unde o să mă culcaţi?”

„În odaia de sus.”

„Bine, dar aceea nu este odaia voastră?”

„Oh, ce contează! Mai avem un pat în odaia de lângă ea.”

Caderousse s-a uitat uimit la nevastă-sa. Bijutierul fredona un cântecel, încălzindu-şi spatele la un buştean pe care Carconta îl aprinsese în sobă, ca să-şi usuce oaspetele.

După aceea, ea a adus, pe un colţ de masă unde întinsese un ştergar, rămăşiţele sărace ale unei cine, la care adăugase vreo două sau trei ouă proaspete.

Caderousse îşi închisese din nou biletele de bancă în portofel şi aurul în pungă, vârând totul în dulap. Se plimba în sus şi în jos prin sală, încruntat şi gânditor, ridicându-şi ochii, din când în când, spre bijutierul din care ieşeau aburi, în faţa vetrei, şi care, după ce îşi usca o parte, se întorcea cu cealaltă spre foc.

„Iată, zise Carconta, punând o sticlă de vin pe masă, poţi mânca, dacă vrei, totul e gata.”

„Şi voi?” a întrebat Joannès.

„Eu nu mănânc nimic”, a răspuns Caderousse.

„Am mâncat de prânz foarte târziu”, s-a grăbit să spună Carconta.

„Atunci, o să mănânc singur?” a mai întrebat bijutierul.

„Noi o să vă servim”, a răspuns Carconta, cu o grăbire care nu-i stătea în obicei, nici faţă de clienţii plătitori.

Din timp în timp, Caderousse arunca spre ea o privire iute ca fulgerul.

Furtuna continua.

„I-auzi, i-auzi! a zis Carconta. Pe legea mea, mai bine că te-ai întors!”

„Asta nu înseamnă, a răspuns bijutierul, că, dacă vijelia se potoleşte până mănânc, n-o să pornesc iarăşi la drum.”

„Ăsta-i mistralul, a mormăit Caderousse, clătinând din cap. O s-o ţină tot aşa, până mâine.”

Şi a scos un oftat.

„Pe legea mea, a zis bijutierul, aşezându-se la masă, vai de cei care au rămas pe-afară!”

„Da, a încuviinţat Carconta, o să aibă parte de-o noapte tare urâtă!”

Bijutierul a început să mănânce, iar Carconta a continuat să arate faţă de el toate micile atenţii ale unei gazde grijulii. Ea, căreia de obicei îi tuna şi-i fulgera, fără să-i fie nimic pe plac, devenise un model de atenţie şi de politeţe. Dacă bijutierul ar fi cunoscut-o mai înainte, o asemenea schimbare l-ar fi amuţit şi i-ar fi trezit, cu siguranţă, bănuielile. Cât despre Caderousse, nu mai scotea nici un cuvânt, continuându-şi plimbarea şi părând că şovăie chiar şi să se mai uite la oaspetele său.

Când masa s-a terminat, Caderousse s-a dus el însuşi să deschidă uşa.

„Cred că furtuna se potoleşte”, a zis.

Dar, în clipa aceea, parcă pentru a-l dezminţi, un tunet cumplit a zgâlţâit casa din temelii şi o răbufnire de vânt amestecată cu ploaie a pătruns înăuntru, stingând lampa.

Caderousse închise uşa. Nevastă-sa aprinse o lumânare de la tăciunii care se stingeau.

„Poftim! i-a zis ea bijutierului. Trebuie să fii obosit. Am pus cearşafuri curate pe pat. Urcă la tine şi somn uşor!”

Joannès a mai rămas câteva clipe, pentru a se încredinţa că vijelia n-avea de gând să se domolească şi, când s-a convins că tunetele şi ploaia

nu făceau altceva decât să-şi sporească furia, le-a urat noapte bună gazdelor şi a urcat scara.

A trecut chiar pe deasupra capului meu şi am auzit fiecare treaptă scârţâind sub picioarele sale.

Carconta l-a petrecut cu o privire hulpavă, în vreme ce, dimpotrivă, Caderousse îi întorsese spatele şi nu s-a uitat nici măcar o dată după el.

Toate amănuntele din noaptea aceea, care au reînviat acum în mintea mea, nu m-au izbit deloc în momentul în care faptele acestea se întâmplau sub ochii mei. Nu exista, luat în ansamblu, nimic nefiresc şi, în afară de povestea diamantului, care mi se părea un pic cam trasă de păr, totul mergea cum trebuia. De aceea, cum eram frânt de oboseală şi cum voiam să profit eu însumi de primul răgaz pe care furtuna l-ar fi acordat naturii, m-am hotărât să dorm vreo câteva ore şi să-mi iau tălpăşiţa pe la miezul nopţii.

L-am auzit, în odaia de deasupra, pe bijutier care îşi lua şi el toate măsurile ca să petreacă noaptea cât mai bine. Curând, patul trosni sub greutatea lui. Se culcase.

Îmi simţeam ochii închizându-se în pofida voinţei mele şi, cum nici eu nu bănuiam nimic, nu m-am mai străduit să mă lupt cu somnul. Am aruncat o ultimă privire în interiorul bucătăriei. Caderousse stătea aşezat lângă o masă lungă, pe una dintre acele bănci de lemn care, în hanurile de la sat, înlocuiesc scaunele. Era cu spatele la mine, astfel că nu-i puteam zări chipul, lucru, de altfel, cu neputinţă şi dacă ar fi stat invers, pentru că-şi ţinea capul în palme.

Carconta s-a uitat la el câtva timp, a ridicat din umeri şi a venit să se aşeze în faţa lui.

În clipa aceea, flacăra pe ducă din vatră a cuprins un ciot de lemn uscat, de care uitase. O lumină ceva mai vie s-a răspândit în sala întunecoasă... Carconta îl ţintuia din priviri pe bărbatu-său şi, fiindcă acesta continua să stea în aceeaşi poziţie, am văzut-o întinzând spre el mâna ei stafidită şi atingându-l pe frunte.

Caderousse a tresărit. Mi s-a părut că femeia îşi mişca buzele, dar, fie că vorbea foarte încet, fie că simţurile mele amorţiseră deja de somn, sunetul cuvintelor ei n-au ajuns până la mine. Nu mai vedeam decât ca prin ceaţă şi cu acea îndoială vestitoare a somnului, în timpul căreia se crede că începem să visăm. Până la urmă, ochii mi s-au închis şi n-am mai ştiut unde mă aflu.

Dormeam dus, când am fost trezit de un foc de pistol, urmat de un răcnet cumplit. Câţiva paşi poticniţi au răsunat pe duşumeaua odăii şi un

corp greu şi fără vlagă s-a prăbuşit pe scară, chiar deasupra capului meu.

Nu îmi revenisem cu totul. Am auzit vaiete şi apoi nişte icnete înăbuşite, ca acelea care însoţesc o luptă.

Un ultim strigăt, mai lung decât celelalte şi care s-a preschimbat în geamăt, m-a scos de-a binelea din toropeală.

M-am ridicat într-un cot, am deschis ochii, care n-au văzut nimic în beznă, şi mi-am dus o mână la frunte, pe care mi se părea că picura, printre scândurile scării, o ploaie călduţă şi deasă.

După bufnitura înspăimântătoare, a urmat o tăcere mormântală. Am auzit paşii unui om care mergea deasupra capului meu. Scara trosnea sub greutatea lui. Omul a coborât în sala de jos, s-a apropiat de sobă şi a aprins o lumânare.

Omul acela era Caderousse. Era palid la faţă şi avea cămaşa plină de sânge.

Cu lumânarea aprinsă, a urcat iute scara şi i-am auzit din nou paşii grăbiţi şi neliniştiţi.

Câteva clipe mai târziu, a coborât din nou. În mână ţinea cutiuţa de şagrin. S-a încredinţat că diamantul era tot înăuntru şi a şovăit puţin, neştiind în care buzunar să-l pună. Apoi, fără îndoială, socotind că buzunarul nu era o ascunzătoare destul de sigură, l-a înfăşurat în batista lui roşie, pe care şi-a petrecut-o pe după gât.

După aceea, a dat fuga la dulap, a scos biletele de bancă şi le-a pus în chimir, apoi aurul, pe care l-a vârât în buzunarul de la vestă, a luat două sau trei cămăşi şi, repezindu-se la uşă, a dispărut în noapte. Atunci mi s-a limpezit şi mie mintea. Mă mustram pentru cele ce se întâmplaseră de parcă eu aş fi fost adevăratul vinovat. Mi s-a părut că mai aud gemete. Mi-am zis că poate nefericitul bijutier nu murise, poate că ar fi stat în puterile mele ca, dându-i o mână de ajutor, să îndrept o parte din răul pe care nu-l făcusem, dar pe care îl lăsasem să se facă. M-am proptit cu umerii într-una din scândurile mai prost prinse în cuie, care separau cutia de lemn, cât un tambur, în care stătusem ascuns, de sala de jos. Scândurile au cedat şi m-am rostogolit până în casă.

Am dat fuga la lumânare şi apoi m-am repezit pe scară. Un corp zăcea de-a curmezişul ei. Era Carconta, moartă.

Focul de pistol pe care îl auzisem fusese tras asupra ei. Avea gâtul străpuns dintr-o parte într-alta şi, în plus de rana cu două ieşiri, din care

sângele curgea şuvoaie, mai voma sânge şi pe gură. Era moartă de-a binelea. Am pus piciorul peste leşul ei şi am trecut mai departe.

Odaia mi s-a înfăţişat în cea mai cumplită dezordine. Două sau trei mobile erau răsturnate; cearşafurile, de care se agăţase nefericitul bijutier, zăceau răvăşite prin toată camera. Bijutierul era întins pe jos, cu capul sprijinit de perete, înotând într-o baltă de sânge, care se scurgea din trei răni mari, primite în piept.

În cea de-a patra rană, rămăsese înfipt un cuţit lung de bucătărie, din care nu se mai vedea decât mânerul.

M-am dus la cel de-al doilea pistol, care nu se descărcase, pentru că, probabil, praful de puşcă trăsese umezeală.

M-am apropiat din nou de bijutier. Nu era încă mort. La zgomotul pe care l-am făcut şi, mai ales, la zdruncinăturile duşumelei, a deschis nişte ochi înnebuniţi, a reuşit să-i fixeze o clipă asupra mea, şi-a mişcat buzele de parcă ar fi vrut să spună ceva, dar n-a mai apucat, că şi-a dat duhul.

Îngrozitorul spectacol aproape că mă scosese din minţi. Din moment ce nu mai puteam veni în ajutorul nimănui, nu mai simţeam decât o singur dorinţă: să fug. M-am năpustit pe scară în jos, apucându-mă cu mâinile de păr şi scoţând un urlet de groază.

În sala de jos erau cinci sau şase vameşi şi doi sau trei jandarmi, o întreagă trupă armată.

M-au înhăţat imediat. Nici măcar n-am încercat să le opun rezistenţă, nu mai eram stăpân pe simţurile mele. M-am căznit să vorbesc, am scos câteva bolboroseli de neînţeles şi atâta tot.

Am văzut că vameşii şi jandarmii arătau cu degetul spre mine. Mi-am coborât şi eu ochii şi m-am descoperit plin de sânge. Acea ploaie călduţă pe care o simţisem căzând peste mine prin scândurile scării era sângele Carcontei.

Am arătat cu degetul locul în care fusesem ascuns.

„Ce vrea să spună?” a întrebat un jandarm.

Un vameş s-a dus să vadă.

„Vrea să spună că a trecut pe acolo”, a răspuns el.

Şi le-a arătat gaura prin care, într-adevăr, intrasem eu.

Atunci, am înţeles că mă socoteau pe mine asasinul. Mi-am recăpătat graiul, mi-am recăpătat puterile. M-am smuls din mâinile celor doi oameni care mă ţineau, strigând:

„N-am fost eu! n-am fost eu!”.

Doi jandarmi mi-au pus carabinele în piept.

„O singură mişcare, mi-au zis ei, şi eşti mort.”

„Bine, dar, am strigat eu, vă repet că n-am fost eu!”

„O să-ţi spui povestea ta în faţa judecătorilor din Nîmes, mi-au răspuns ei. Până una-alta, urmează-ne şi, dacă vrei vreun sfat de la noi, atunci bagă la cap: nu te împotrivi!”

Nici nu-mi trecea prin cap, eram oricum zdrobit de uluire şi de spaimă. Mi-au pus cătuşele, m-au legat de coada unui cal şi m-au dus sub escortă la Nîmes.

Fusesem urmărit de un vameş. Mă pierduse din ochi prin dreptul hanului, dar fusese convins că acolo o să-mi petrec noaptea. Se dusese să-şi anunţe tovarăşii şi ajunseseră la timp ca să audă focul de pistol şi ca să mă prindă, în mijlocul unor dovezi atât de grăitoare, încât am priceput pe dată cât de greu îmi va fi să-mi arăt nevinovăţia.

De aceea, nu m-am agăţat decât de o singură nădejde. Primul lucru pe care i l-am cerut judecătorului de instrucţie a fost să-l caute pretutindeni pe abatele Busoni, care se oprise, în timpul zilei, la hanul Pont du Gard. Dacă, însă, Caderousse născocise povestea, dacă acest abate nu exista, era limpede că aş fi fost pierdut, cel puţin dacă n-ar fi fost prins şi Caderousse, la rândul său, şi n-ar fi mărturisit totul.

S-au scurs două luni, timp în care, trebuie să recunosc, spre lauda judecătorului meu, s-au întreprins toate cercetările pentru a-l regăsi pe cel numit de mine. Deja îmi pierdusem orice speranţă. Caderousse nu fusese prins. Urma să fiu judecat în prima sesiune, când, pe 8 septembrie, adică la trei luni şi cinci zile după nenorocire, abatele Busoni, pe care nu mă mai bizuiam, s-a prezentat la închisoare, spunând că aflase că un deţinut dorea să îi vorbească. Prinsese de veste la Marsilia, zicea el, şi se grăbise să-mi îndeplinească dorinţa.

Înţelegeţi cu ce ardoare l-am primit. I-am descris toată scena la care fusesem martor şi am început să-i vorbesc cu nelinişte despre povestea cu diamantul. În pofida aşteptărilor mele, era adevărată de la un capăt la altul. Şi tot în pofida aşteptărilor mele, m-a crezut în întregime, în tot ce i-am spus. Atunci, încurajat de blânda sa evlavie, văzând că ştie bine obiceiurile ţării mele, socotind că iertarea singurei crime pe care o săvârşisem ar fi putut pogorî de pe buzele sale atât de milostive, i-am povestit, sub pecetea tainei spovedaniei, întâmplarea de la Auteuil, în amănunţime. Ceea ce am făcut doar lăsându-mă purtat de sentimente a avut acelaşi rezultat ca şi cum

aş fi făcut-o din calcul. Mărturisirea acestei prime crime, pe care nimic nu mă silea să i-o dezvălui, i-a dovedit că nu o comisesem pe a doua. Când a plecat, m-a îndemnat să nădăjduiesc şi mi-a făgăduit că o să facă tot ce îi va sta în puteri ca să convingă judecătorii de nevinovăţia mea.

Am avut dovada că într-adevăr se ocupase de mine, când mi-am văzut traiul din închisoare îndulcindu-se treptat şi când am aflat că se aştepta, ca să fiu judecat, următoarea sesiune, de după aceea pentru care se adunase deja Curtea cu Juri.

În această perioadă de răgaz, Providenţa a îngăduit să fie prins Caderousse în străinătate şi adus înapoi în Franţa. A mărturisit tot, aruncând vina pentru premeditare şi mai ales pentru instigare asupra nevestei sale. A fost osândit la ocnă pe viaţă, iar eu am fost repus în libertate.

— Şi atunci, zise Monte-Cristo, te-ai prezentat la mine, cu o scrisoare de la abatele Busoni?

— Da, Excelenţă. Prinsese pentru mine un interes deosebit.

„Meseria ta de contrabandist o să te ducă la pierzanie, mi-a zis el. Dacă o să ieşi din închisoare, lasă-te!”

„Dar, părinte, l-am întrebat eu, din ce vrei să trăiesc şi ce să fac să-i asigur traiul şi bietei mele cumnate?”

„Unul dintre penitenţii mei, mi-a răspuns el, mă preţuieşte foarte mult şi m-a însărcinat să-i găsesc un om de încredere. Vrei să fii tu acest om? O să te recomand eu pe lângă el.”

„O, părinte! am strigat eu. Cât de bun eşti!”

„Dar îmi juri că n-o să mă căiesc niciodată din pricina ta.”

Mi-am întins mâna pentru jurământ.

„Nu-i nevoie, mi-a zis el. Cunosc sufletul corsicanilor. Să-ţi dau scrisoarea de recomandaţie.”

Şi a scris cele câteva rânduri pe care vi le-am înmânat dumneavoastră şi pe baza cărora Excelenţa Voastră aţi avut bunăvoinţa să mă primiţi în serviciul dumneavoastră. Acum o întreb, cu mândrie, pe Excelenţa Voastră: aţi avut vreodată vreo pricină de nemulţumire din partea mea?

— Nu, răspunse contele. Şi, mărturisesc, cu plăcere, eşti un bun servitor, Bertuccio, deşi îţi lipseşte încrederea.

— Mie, domnule conte?

— Da, dumitale. Cum se face că ai o cumnată şi un fiu adoptiv şi, totuşi, nu mi-ai vorbit niciodată nici despre unul, nici despre celălalt?

— Vai, Excelenţă! Mai am să vă povestesc cea mai tristă parte a vieţii mele. Ieşind din închisoare, am plecat spre Corsica. Mă grăbeam, vă daţi seama, să o revăd şi să o consolez pe biata mea cumnată. Dar, când am ajuns la Rogliano, am găsit casa în doliu. Avusese loc o scenă cumplită, despre care vecinii îşi mai aduc aminte şi astăzi! Biata mea cumnată, după sfaturile mele, rezista la pretenţiile lui Benedetto care, în fiecare clipă, îi cerea toţi banii din casă. Într-o dimineaţă, a ameninţat-o, după care a dispărut toată ziua. Ea a plâns, căci draga de Assunta simţea pentru ticălos o dragoste de mamă. S-a înserat, dar ea nu s-a culcat, ci l-a aşteptat. Când, la ora unsprezece, s-a întors împreună cu doi dintre prietenii lui, tovarăşii obişnuiţi în toate smintelile lui, atunci ea a întins braţele spre el. Dar au înhăţat-o şi, unul dintre cei trei, tremur la gândul că a fost chiar diavolul de copil, unul dintre ei a răcnit:

„S-o supunem la cazne şi o să fie silită să ne mărturisească unde sunt banii!”.

Tocmai atunci, vecinul Wasilio era plecat la Bastia şi numai nevasta lui rămăsese acasă, singură. Nimeni, în afară de ea, nu putea nici vedea, nici auzi ce se petrecea la cumnata mea. Doi o ţineau pe biata Assunta care, nevenindu-i să creadă că ar fi cu putinţă o asemenea crimă, le zâmbea celor care se pregăteau să-i devină călăi. Al treilea s-a dus să zăvorască uşile şi ferestrele, apoi s-a întors şi, toţi trei laolaltă, înăbuşindu-i ţipetele pe care groaza i le smulgea în faţa acestor pregătiri foarte serioase, au luat-o pe sus şi au apropiat-o cu picioarele de grătarul căminului, pe care se bizuiau ca s-o facă să mărturisească unde era ascunsă mica noastră avere. Dar, în lupta care a urmat, focul i-a cuprins hainele, iar ei i-au dat drumul victimei, ca să nu ardă şi ei, la rândul lor. Toată numai o flacără, a dat fuga la uşă, dar uşa era încuiată.

S-a repezit la fereastră, dar fereastra era baricadată. Atunci, vecina a auzit nişte ţipete îngrozitoare — era Assunta care striga după ajutor. Curând, glasul i-a fost înăbuşit, ţipetele au devenit gemete, iar, a doua zi, după o noapte de spaimă cumplită şi de nelinişte, când nevasta lui Wasilio s-a încumetat să iasă din casa ei şi să aducă judecătorul, împreună cu care să deschidă uşa casei noastre, au găsit-o pe Assunta, pe jumătate arsă, dar încă respirând, dulapurile sparte şi banii dispăruţi. Cât despre Benedetto, părăsise Rogliano şi nu se mai întorsese. Din ziua aceea nu l-am mai văzut la faţă şi nici n-am auzit măcar vorbindu-se despre el.

Acestea au fost, continuă Bertuccio, veştile triste după aflarea cărora am venit la Excelenţa Voastră. Nu mai aveam de ce să vă vorbesc despre Benedetto, căci dispăruse, nici despre cumnata mea, căci era moartă.

— Şi ce ai gândit tu despre toată întâmplarea aceasta? întrebă Monte-Cristo.

— Că era pedeapsa pentru crima pe care o săvârşisem, răspunse Bertuccio. Ah! Aceşti Villefort sunt un neam blestemat!

— Sunt convins, murmură contele, pe un ton lugubru.

— Iar, acum, reluă Bertuccio, Excelenţa Voastră înţelege, nu-i aşa, că această casă pe care n-am mai văzut-o de atunci, că această grădină în care m-am trezit iarăşi, fără veste, că acest loc unde am ucis un om pot stârni emoţiile crude pe care le-am simţit şi cărora dumneavoastră aţi vrut să le cunoaşteţi pricina? Căci, în sfârşit, eu nu sunt foarte sigur că, în faţa mea, acolo, la picioarele mele, domnul de Villefort nu stă întins în groapa pe care a săpat-o pentru copilul lui.

— La urma urmelor, totul este posibil, zise Monte-Cristo, ridicându-se de pe banca pe care era aşezat. Ba chiar, adăugă el cu voce foarte înceată, se poate ca procurorul regelui să nu fie mort. Abatele Busoni a făcut bine că te-a trimis la mine. Dumneata ai făcut bine că mi-ai povestit viaţa dumitale, căci n-o să mai gândesc de rău în privinţa dumitale. Cât despre acel Benedetto, atât de nepotrivit botezat, n-ai încercat niciodată să-i dai de urmă? N-ai încercat niciodată să afli ce s-a ales de el?

— Niciodată! Dacă aş fi ştiut unde se află, în loc să mă duc la el, aş fi fugit ca din calea unui monstru. Nu, din fericire, niciodată n-am auzit pe cineva nici spunând că ar fi pe lume un Benedetto. Sper că e mort.

— Nu spera, Bertuccio, zise contele. Cei răi nu mor astfel, căci Dumnezeu pare să-i ia sub ocrotirea Lui, ca să facă din ei uneltele răzbunării Sale.

— Fie, zise Bertuccio. Nu mă mai rog Cerului decât pentru un singur lucru: să nu-l mai văd în viaţa mea. Acum, continuă intendentul, plecându-şi capul, ştiţi totul, domnule conte. Dumneavoastră sunteţi judecătorul meu, aici, pe lumea asta, cum Dumnezeu va fi acolo, sus. N-o să-mi spuneţi câteva cuvinte de consolare?

— Ai dreptate, într-adevăr, şi aş putea să-ţi spun ceea ce ţi-ar spun şi abatele Busoni: cel pe care l-ai lovit, acel Villefort, merita o pedeapsă pentru ceea ce ţi-a făcut dumitale şi, probabil, pentru multe altele. Benedetto, dacă trăieşte, o să servească, după cum ţi-am zis, vreunei

răzbunări divine, apoi o să fie pedepsit, la rândul lui. Cât despre dumneata, în realitate, n-ai putea să-ţi reproşezi decât un singur lucru: de ce, scoţând copilul acela din moarte, nu i l-ai dat înapoi mamei sale? Aceasta a fost crima dumitale, Bertuccio.

— Da, domnule, aceasta a fost crima şi o crimă adevărată, căci, în privinţa aceasta, am fost un laş. Odată ce am adus copilul la viaţă, nu aveam decât un lucru de făcut, cel pe care l-aţi numit dumneavoastră, să duc copilul înapoi la mama lui. Dar, pentru aceasta, trebuia să fac cercetări, să atrag atenţia, poate chiar să mă predau. N-am vrut să mor. Ţineam la viaţă din pricina cumnatei mele şi a amorului-propriu înnăscut la noi, corsicanii, de a rămâne întregi şi victorioşi în răzbunarea noastră. Şi apoi, în sfârşit, poate că ţineam la viaţă tocmai din dragoste de viaţă. Oh! Eu nu sunt un om curajos ca bietul meu frate!

Bertuccio îşi ascunse faţa în palme şi Monte-Cristo aţinti asupra lui o privire lungă şi cu neputinţă de definit.

Apoi, după câteva clipe de tăcere, parcă şi mai solemnă din pricina ceasului şi locului acela:

— Pentru a încheia cum se cuvine această discuţie, care o să fie şi cea din urmă despre aceste întâmplări, domnule Bertuccio, zise contele cu un accent de melancolie neobişnuită pentru el, ţine bine minte cuvintele mele, căci le-am auzit rostite chiar de abatele Busoni. Pentru orice rău există două leacuri: timpul şi tăcerea. Acum, domnule Bertuccio, lasă-mă să mă plimb puţin singur prin grădina aceasta. Ceea ce este o emoţie dureroasă pentru dumneata, actor pe scena aceasta, o să fie pentru mine o senzaţie aproape mângâietoare şi care va dubla preţul acestei proprietăţi. Copacii, vezi dumneata, domnule Bertuccio, nu plac decât pentru că fac umbră, iar umbra însăşi nu place decât pentru că este plină de reverii şi de viziuni. Iată că am cumpărat o grădină, crezând că o să cumpăr un simplu spaţiu împrejmuit cu un zid. Când colo, împrejmuirea se dovedeşte a fi o grădină înţesată de fantome, care nu erau deloc pomenite în contract. Întoarce-te, domnule Bertuccio, şi mergi să dormi în pace! Dacă duhovnicul dumitale, în clipa din urmă, o să fie mai puţin îngăduitor decât a fost abatele Busoni, cheamă-mă pe mine şi, dacă o să mai fiu pe lumea aceasta, o să găsesc eu pentru dumneata cuvinte care să-ţi mângâie sufletul, în momentul în care o să fie gata să pornească la drum, în acea grea călătorie pe care o numim veşnicie.

Bertuccio se înclină respectuos în faţa contelui şi se îndepărtă, scoţând un oftat.

Monte-Cristo rămase singur şi, făcând câţiva paşi înainte:

„Aici, lângă platanul acesta, murmură el, groapa unde a fost aşezat copilul; acolo, mica poartă pe care se intră în grădină; în colţul acesta, scara ascunsă care conduce la odaia de culcare. Nu cred că am nevoie să notez toate acestea în carneţelul meu de buzunar, căci le văd înaintea ochilor, în jurul meu, sub picioarele mele, planul în relief şi planul viu”.

Şi contele, după un ultim ocol prin grădină, se duse înapoi la trăsură. Bertuccio, care îl văzu dus pe gânduri, urcă fără să zică nimic pe capră, lângă vizitiu.

Trăsura se întoarse spre Paris.

În aceeaşi seară, la sosirea în casa de pe Champs-Élysées, contele de Monte-Cristo vizită întreaga locuinţă, cum ar fi făcut-o un om familiarizat cu ea de mulţi ani. Niciodată, deşi mergea el primul, nu deschise vreo uşă confundând-o cu vreo alta şi nu apucă pe vreo scară sau pe vreun culoar care să nu-l conducă direct în locul unde voia să ajungă. Ali îl însoţea în această inspecţie nocturnă. Contele îi dădu lui Bertuccio mai multe porunci pentru înfrumuseţarea sau reîmpărţirea casei, apoi, scoţându-şi ceasul, îi zise nubianului, tot numai ochi şi urechi:

— Este ora unsprezece şi jumătate, din clipă în clipă trebuie să sosească Haydée. Au fost anunţate cameristele franceze?

Ali întinse mâna către apartamentul destinat frumoasei grecoaice, care era atât de izolat încât, ascunzând uşa de intrare în spatele unei tapiserii, puteai vizita toată casa fără să-ţi treacă nici o clipă prin minte că acolo s-ar fi aflat un salon şi două odăi locuite de cineva. Ali, cum spuneam, întinse mâna către apartament, arătă numărul trei cu degetele de la mâna stângă şi, pe aceeaşi mână, întoarsă cu palma în sus, îşi sprijini tâmpla şi închise ochii, mimând somnul.

— Aha! făcu Monte-Cristo, obişnuit cu acest limbaj. Sunt trei cameriste care aşteaptă în odaia de dormit, nu-i aşa?

„Da”, făcu Ali, mişcându-şi capul energic de sus în jos.

— Doamna va fi obosită în seara aceasta, continuă Monte-Cristo, şi, fără îndoială, va dori să se culce. Să nu fie sâcâită cu întrebări, cameristele franceze trebuie doar s-o salute pe noua stăpână şi să se retragă. Să ai grijă ca servitoarea grecoaică să nu aibă prilejul să stea de vorbă cu franţuzoaicele.

Ali făcu o plecăciune.

Curând, se auzi strigat portarul. Poarta se deschise, o trăsură veni uruind pe alee şi se opri în faţa peronului. Contele coborî. Portiera era deja deschisă. Îi întinse mâna unei tinere înfăşurate într-o mantie de mătase verde, brodată în întregime cu fir de aur, cu glugă care îi acoperea şi capul.

Tânăra luă mâna care i se întindea şi o sărută cu un soi de dragoste împletită cu respect. Schimbară câteva cuvinte, rostite cu duioşie din partea tinerei şi cu o blândă sobrietate din partea contelui, în acea limbă muzicală în care grăiau zeii bătrânului Homer.

Apoi, cu Ali purtând o făclie de ceară roz luminându-i drumul, tânăra, care nu era alta decât frumoasa grecoaică, însoţitoarea obişnuită a lui Monte-Cristo din Italia, fu condusă la apartamentul său, după care contele se retrase în pavilionul pe care şi-l rezervase pentru el.

La o jumătate de oră după miezul nopţii, toate luminile se stinseseră în casă şi s-ar fi putut crede că toată lumea dormea.

XLVI Creditul nelimitat

A doua zi, pe la ora două după-amiaza, o caleaşcă la care erau înhămaţi doi minunaţi cai englezeşti se opri în faţa porţii lui Monte-Cristo. Un om, îmbrăcat într-o haină albastră, cu nasturi de mătase de aceeaşi culoare, cu o vestă albă, brăzdată de un enorm lanţ de aur, şi cu pantaloni de culoarea alunei, având o chică foarte deasă şi foarte neagră, coborându-i mult pe frunte, până deasupra sprâncenelor, încât cu greu ţi-ai fi putut înfrânge îndoiala că ar fi fost chiar părul său natural, într-atât părea de nefiresc în comparaţie cu ridurile feţei de dedesubt, pe care nu reuşea să le ascundă, în sfârşit, un om de vreo cincizeci sau cincizeci şi cinci de ani, care se străduia să pară de patruzeci, îşi scoase capul pe fereastra portierei unui cupeu, pe panoul căreia era zugrăvită o coroană de baron şi îşi trimise lacheul să întrebe portarul dacă domnul conte de Monte-Cristo era acasă.

Aşteptând răspunsul, acest om cerceta, cu o atenţie atât de minuţioasă încât devenea aproape o impertinenţă, exteriorul casei, grădina, atât cât se putea desluşi din ea, şi livreaua câtorva servitori care se vedeau intrând şi ieşind. Privirea acestui om era vioaie, deşi mai curând vicleană decât inteligentă. Buzele îi erau atât de subţiri încât, în loc să iasă în relief, se înfundau în gură. În fine, pometii plini şi proeminenţi, semnul fără greş al perfidiei, fruntea teşită, baza craniului mult revărsată în afară, depăşind cu mult lăţimea urechilor clăpăuge, deloc aristocratice, toate trădau, pentru un fizionomist, un caracter aproape respingător al acestui personaj, foarte bine văzut de ochii lumii din pricina cailor săi minunaţi, a enormului diamant pe care îl purta la cămaşă şi a panglicii roşii, care se desfăşura de la o butonieră la alta a hainei sale.

Lacheul bătu în ochiul de geam al chioşcului portarului şi întrebă:

— Aici locuieşte contele de Monte-Cristo?

— Aici locuieşte Excelenţa Sa, răspunse portarul, dar...

Se întoarse întrebător spre Ali.

Ali făcu un semn negativ.

— Dar? repetă lacheul.

— Dar Excelenţa Sa nu-i disponibil, răspunse portarul.

— În acest caz, iată cartea de vizită a stăpânului meu, domnul baron Danglars. Să i-o înmânaţi domnului conte de Monte-Cristo şi să-i spuneţi

că, în drum către Cameră, stăpânul meu s-a abătut pe aici, pentru a avea onoarea unei întrevederi cu el.

— Eu nu-i vorbesc Excelenţei Sale, zise portarul. O să-i comunice valetul său.

Lacheul se întoarse către trăsură.

— Ei? întrebă Danglars.

Băiatul, cam ruşinat în urma lecţiei primite, îi transmise stăpânului răspunsul portarului.

— Oh! făcu acesta din urmă. Aşadar domnul este un prinţ, căruia i se spune Excelenţă şi care nu îngăduie decât valetului să-i vorbească! N-are a face! De vreme ce are un credit la mine, o să-l văd obligatoriu când o să aibă nevoie de bani.

Şi Danglars se smuci trântindu-se în fundul trăsurii şi strigând la vizitiu, astfel încât putu fi auzit de pe cealaltă parte a drumului:

— La Camera Deputaţilor!

Printr-o jaluzea a pavilionului său, Monte-Cristo, anunţat din timp, îl văzuse pe baron şi îl studiase, cu ajutorul unui binoclu foarte puternic, cu nu mai puţină minuţie decât pusese domnul Danglars când îi cercetase casa, grădina şi livreaua servitorilor.

„Hotărât lucru, făcu el cu un gest de dezgust şi vârând la loc lunetele binoclului său în etuiul de fildeş, hotărât lucru, urâtă făptură mai este şi omul ăsta! Cum să nu recunoşti, de prima oară când îl vezi, şarpele cu fruntea teşită, vulturul cu ţeasta bombată şi şoimul cu ciocul ascuţit?”

— Ali! strigă el, lovind o dată în gongul de aramă.

Ali intră.

— Cheamă-l pe Bertuccio! porunci contele.

Numaidecât intră Bertuccio.

— Excelenţa Voastră m-a chemat? zise intendentul.

— Da, domnule, zise contele. Ai văzut caii care s-au oprit adineauri în faţa porţii mele?

— Desigur, Excelenţă, sunt chiar foarte frumoşi.

— Cum se face, zise Monte-Cristo încruntând din sprâncene, că, dacă eu ţi-am cerut cei mai frumoşi cai din Paris, mai există în Paris alţi doi cai la fel de frumoşi ca ai mei şi care nu sunt în grajdurile mele?

La încruntarea şi la tonul sever al vocii, Ali îşi plecă fruntea.

— Nu-i vina ta, bunule Ali, zise în arabă contele, cu o blândeţe pe care n-ai fi putut crede că o s-o întâlneşti nici în vocea, nici pe chipul său. Tu nu

te pricepi la caii englezeşti.

Trăsăturile lui Ali se înseninară.

— Domnule conte, zise Bertuccio, caii despre care îmi vorbiţi nu sunt de vânzare.

Monte-Cristo ridică din umeri:

— Află, domnule intendent, că totul este întotdeauna de vânzare pentru cel care ştie să ofere un preţ.

— Domnul Danglars i-a plătit cu şaisprezece mii de franci, domnule conte.

— Atunci, va trebui să i se ofere treizeci şi două de mii. Este bancher, iar un bancher nu ratează niciodată un prilej de a-şi dubla capitalul.

— Domnul conte vorbeşte serios? întrebă Bertuccio.

Monte-Cristo se uită la intendent ca un om stupefiat de cutezanţa de a i se pune o astfel de întrebare.

— În seara aceasta, zise el, trebuie să fac o vizită. Vreau ca aceşti doi cai să fie înhămaţi la trăsura mea, cu hamuri noi.

Bertuccio se retrase, salutând. Lângă uşă se opri:

— La ce oră, se interesă el, Excelenţa Sa doreşte să facă vizita?

— La cinci, răspunse Monte-Cristo.

— I-aş atrage atenţia Excelenţei Voastre că acum este ora două, mai îndrăzni intendentul.

— Ştiu, se mulţumi să răspundă Monte-Cristo.

Apoi, întorcându-se spre Ali:

— Pune să treacă toţi caii prin faţa doamnei şi să-i aleagă ea pe cei care o să-i placă cel mai mult. Şi să-mi spună dacă vrea să ia masa împreună cu mine, iar, în acest caz, să fim serviţi la ea. Du-te şi, când cobori, trimite-l pe valet până la mine!

Abia dispăruse Ali, că intră valetul, la rândul său.

— Domnule Baptistin, zise contele, eşti de un an în serviciul meu. Acesta este timpul de probă pe care îl acord, de obicei, oamenilor mei. De dumneata sunt mulţumit.

Baptistin se înclină.

— Rămâne de văzut dacă şi dumneata eşti mulţumit de mine.

— Oh, domnule conte! se grăbi să zică Baptistin.

— Ascultă-mă până la capăt, reluă contele. Câştigi o mie cinci sute de franci pe an, adică simbria unui ofiţer bun şi curajos, care îşi riscă în fiecare zi viaţa. Ai o masă de lucru frumoasă şi mulţi şefi de birouri, nefericiţi

slujbaşi, incomparabil mai ocupaţi decât dumneata, şi-ar dori una asemănătoare. Deşi servitor, ai dumneata însuţi servitori care îngrijesc de rufele şi livreaua dumitale. În plus de cei o mie cinci sute de franci leafă, mă mai furi, la cumpărăturile pe care le faci pentru toaleta mea, cu aproape încă o mie cinci sute de franci pe an.

— Oh, Excelenţă!

— Nu mă plâng, domnule Baptistin, este acceptabil. Cu toate acestea, vreau să te opreşti aici. N-ai să mai găseşti nicăieri în altă parte o slujbă asemănătoare cu aceasta pe care norocul ţi-a scos-o în cale. Eu nu-mi bat niciodată oamenii, nu înjur niciodată, nu mă înfurii niciodată, iert întotdeauna o greşeală, dar niciodată o neglijenţă sau o uitare. Ordinele mele sunt, de obicei, scurte, dar clare şi precise. Prefer să le repet, de două sau de trei ori, decât să le văd prost înţelese. Sunt destul de bogat pentru a şti tot ce vreau să ştiu şi, te previn, sunt foarte curios. Dacă aflu, aşadar, că dumneata ai vorbit despre mine, de bine sau de rău, că mi-ai comentat faptele, că mi-ai judecat purtările, eşti concediat chiar în clipa aceea. Nu-mi avertizez servitorii decât o singură dată. Acum eşti avertizat, poţi să pleci!

Baptistin se înclină şi făcu trei sau patru paşi către uşă.

— Că tot veni vorba, reluă contele, uitam să-ţi spun că, în fiecare an, depun la bancă o anumită sumă pentru fiecare om din slujba mea. Cel pe care îl dau afară, pierde în mod obligatoriu această sumă, de care profită cei care rămân şi de care se vor bucura, după moartea mea. Iată un an de când eşti în slujba mea. Averea dumitale a început să se închege. Continuă!

Această cuvântare, ţinută de faţă cu Ali, care rămase nepăsător, ţinând cont că nu pricepea nici o boabă franţuzeşte, produse asupra domnului Baptistin un efect pe care îl vor înţelege toţi cei care au studiat psihologia servitorului francez.

— O să încerc să mă conformez întru totul dorinţelor Excelenţei Voastre, zise el. De aceea, o să mi-l iau exemplu pe Ali.

— Oh, nicidecum! zise contele cu o răceală ca de marmură. Ali are multe cusururi presărate printre calităţile sale. Nu îl lua pe el drept exemplu, căci Ali este o excepţie. El nu are simbrie, nu este un servitor, ci sclavul meu, câinele meu. Dacă nu şi-ar face datoria, pe el nu l-aş concedia, l-aş ucide.

Baptistin făcu ochii mari.

— Te îndoieşti? întrebă Monte-Cristo.

Şi îi repetă lui Ali aceleaşi cuvinte pe care i le spusese, în franceză, lui Baptistin.

Ali ascultă, zâmbi, se apropie de stăpânul său, îşi puse un genunchi în pământ şi îi sărută mâna cu respect.

Acest mic corolar al lecţiei urcă la culme stupefacţia domnului Baptistin.

Contele îi făcu semn lui Baptistin să iasă, iar lui Ali de a-l însoţi. Amândoi trecură în cabinetul contelui, unde stătură de vorbă multă vreme.

La ora cinci, contele lovi de trei ori în gong. O lovitură îl chema pe Ali, două lovituri pe Baptistin, trei lovituri pe Bertuccio.

Intendentul intră.

— Caii mei? zise Monte-Cristo.

— Sunt înhămaţi la trăsură, Excelenţă, răspunse Bertuccio. O să merg şi eu cu domnul conte?

— Nu, doar vizitiul, Baptistin şi Ali.

Contele coborî şi văzu înhămaţi la trăsura sa caii pe care îi admirase, dimineaţa, la trăsura lui Danglars.

Trecând pe lângă ei, îi cercetă din ochi.

— Sunt frumoşi, într-adevăr, zise el. Ai făcut bine cumpărându-i, numai că puţin cam târziu.

— Excelenţă, zise Bertuccio, m-am chinuit mult să-i obţin şi au costat foarte scump.

— Oare caii sunt mai puţin frumoşi din pricina asta? întrebă contele, ridicând din umeri.

— Dacă Excelenţa Voastră este mulţumită, zise Bertuccio, atunci totul e bine. Unde merge Excelenţa Voastră?

— Strada Chaussée-d’Antin, la domnul baron Danglars.

Această discuţie avea loc sus, pe peron. Bertuccio făcu un pas pentru a coborî prima treaptă.

— Numai puţin, domnule, zise Monte-Cristo oprindu-l. Am nevoie de un domeniu la malul mării, în Normandia, de pildă între Le Havre şi Boulogne. Îţi las un spaţiu larg, după cum vezi. Va trebui ca, în această achiziţie, să fie inclus un mic port, un mic golf, un mic intrând unde să se poată adăposti corveta mea, care calcă numai cincisprezece picioare de apă. Vasul o să fie întotdeauna gata de a porni în larg, la orice oră din zi sau din noapte, când voi dori eu să îi dau semnalul de plecare. O să te informezi pe la toţi notarii de o proprietate care să corespundă condiţiilor pe care ţi le-am

spus. Când o să afli de vreuna, o să te duci s-o vizitezi şi, dacă eşti mulţumit, o cumperi pe numele dumitale. Corveta trebuie să fie în drum spre Fécamp, nu-i aşa?

— Chiar în seara în care părăseam Marsilia am văzut-o ieşind în larg.

— Şi iahtul?

— Iahtul are ordin să rămână la Martigues.

— Bine! Să le scrii, din când în când, celor doi căpitani care le comandă, ca să nu adoarmă.

— Şi în privinţa vasului cu aburi?

— Cel de la Châlons?

— Da.

— Aceleaşi ordine ca şi pentru veliere.

— Bine.

— De îndată ce cumperi proprietatea, o să vreau staţii de poştă, din zece în zece leghe, şi pe drumul spre Nord şi pe drumul spre Sud.

— Excelenţa Voastră se poate bizui pe mine.

Contele făcu un gest de mulţumire, coborî treptele, sări în trăsură, care, trasă la trap de minunatul atelaj, nu se opri decât în faţa casei bancherului.

Danglars tocmai prezida o comisie numită pentru o cale ferată, când i se anunţă vizita contelui de Monte-Cristo. Şedinţa, de altfel, era pe sfârşite.

Auzind numele contelui, se ridică.

— Domnilor, zise el, adresându-se colegilor săi, dintre care mai mulţi erau onorabili membri ai uneia sau ai celeilalte Camere, iertaţi-mă că vă părăsesc atât de brusc, dar închipuiţi-vă că firma Thomson şi French, din Roma, îmi trimite un anume conte de Monte-Cristo, deschizându-i la mine credit nelimitat. Este cea mai bună glumă pe care corespondenţii mei din străinătate şi-au permis-o vreodată faţă de mine. Pe legea mea, înţelegeţi, mi-a aţâţat curiozitatea şi încă mai sunt foarte curios. Am trecut, azi-dimineaţă, pe la pretinsul conte. Dacă era un conte adevărat, înţelegeţi că n-ar fi fost atât de bogat. Ei şi domnul nu era disponibil. Ce părere aveţi? Nu vi se pare că sunt nişte aere de alteţă regală sau de cocotă astea pe care şi le dă stimabilul Monte-Cristo? Pe de altă parte, casa, situată pe Champs-Élysées şi pe care a cumpărat-o, m-am informat, mi s-a părut curăţică. Dar un credit nelimitat, repetă Danglars, schimonosindu-şi faţa în rânjetul său neplăcut, îl face exigent pe bancherul la care este deschis. Mă grăbesc, aşadar, să-l văd pe omul meu. Cred că mi se serveşte o farsă. Dar nu ştiu ei cu cine au de-a face, cine râde la urmă râde mai bine.

Terminând de rostit aceste cuvinte şi dându-le o emfază care îi umflă nările domnului baron, acesta îşi părăsi oaspeţii şi trecu într-un salon în alb şi auriu, despre care se vorbea mult în Chaussée-d'Antin.

Acolo dăduse poruncă să fie adus vizitatorul, pentru a-l orbi din prima clipă.

Contele era în picioare, cercetând câteva copii după Albane şi Fattore, care i se vânduseră bancherului drept originale şi care, deşi numai nişte imitaţii, tot nu se potriveau, cu nici un chip, cu spuzeala de aur şi de toate culorile care împodobea tavanul.

La zgomotul pe care îl făcu Danglars intrând, contele se întoarse.

Danglars salută cu o uşoară înclinare a capului şi îi făcu semn contelui să ia loc într-un fotoliu de lemn aurit, tapisat cu satin alb, broşat cu aur.

Contele se aşeză.

— Am onoarea să-i vorbesc domnului de Monte-Cristo?

— Şi eu, răspunse contele, domnului baron Danglars, Cavaler al Legiunii de Onoare, membru al Camerei Deputaţilor?

Monte-Cristo recitase toate titlurile pe care le găsise pe cartea de vizită a baronului.

Danglars simţi ironia şi îşi muşcă buzele.

— Iertaţi-mă, domnule, zise el, că nu v-am dat de la bun început titlul sub care mi-aţi fost anunţat. Dar, ştiţi şi dumneavoastră, trăim acum sub un guvern popular, iar eu sunt un reprezentant al intereselor poporului.

— Astfel încât, răspunse Monte-Cristo, deşi vă păstraţi obiceiul de a vă numi baron, l-aţi pierdut pe cel de a-i numi pe alţii conţi.

— Ah! Eu unul nu pun nici un preţ pe lucrurile acestea, domnule, răspunse Danglars afectând nepăsarea. Am fost numit baron şi învestit Cavaler al Legiunii de Onoare pentru nişte servicii aduse, dar...

— Dar v-aţi dezis de titlurile dumneavoastră, cum au făcut odinioară domnii de Montmorency şi de Lafayette? Au fost nişte exemple bune de urmat, domnule.

— Nu chiar, răspunse Danglars încurcat. Totuşi, pentru servitori, înţelegeţi...

— Da, vă numiţi monseniore pentru oamenii din slujba dumneavoastră, pentru jurnalişti vă numiţi domn, iar pentru alegători vă numiţi cetăţean. Sunt nişte nuanţe foarte potrivite pentru guvernământul constituţional. Înţeleg perfect.

Danglars îşi muşcă buzele. Văzu că, pe terenul acesta, nu-i putea ţine piept lui Monte-Cristo. Încercă, aşadar, să-l aducă pe un teren pe care îl cunoştea mai bine.

— Domnule conte, zise el, înclinându-se, am primit o scrisoare de înştiinţare de la firma Thomson şi French.

— Încântat s-aud, domnule baron. Îngăduiţi-mi să vă numesc la fel cum vă numesc servitorii dumneavoastră — e un obicei prost, deprins în ţările unde mai există încă baroni, tocmai pentru că nu se mai fac alţii. Sunt încântat să aud, ziceam, căci asta înseamnă că nu mai trebuie să mă prezint eu însumi, ceea ce este întotdeauna foarte stingheritor. Spuneaţi că aţi primit o scrisoare de înştiinţare?

— Da, zise Danglars. Dar vă mărturisesc că nu i-am înţeles prea bine sensul.

— Ei!

— Şi am avut chiar onoarea să trec pe la dumneavoastră, ca să vă cer câteva explicaţii.

— Prea bine, domnule, iată-mă, sunt gata să vă ascult!

— Scrisoarea aceasta, zise Danglars, pe care o am la mine, cred (se scotoci în buzunare). Da, iat-o! Scrisoarea aceasta îi deschide domnului conte de Monte-Cristo un credit nelimitat la banca mea.

— Ei bine, domnule baron, ce vi se pare de neînţeles în asta?

— Nimic, domnule, în afară de cuvântul *nelimitat*...

— Da. Ce-i cu el, nu-i un cuvânt franţuzesc?... Ştiţi, au scris nişte anglo-germani.

— Oh, ba da, domnule! Din partea sintaxei nu este nimic de obiectat, dar nu se poate spune acelaşi lucru şi din punct de vedere contabilicesc.

— Adică firma Thomson şi French, întrebă Monte-Cristo cu aerul cel mai nevinovat pe care şi-l putu lua, n-ar fi foarte sigură, după părerea dumneavoastră, domnule baron? Drace! Asta e supărător, căci am ceva fonduri depuse la ea.

— Ah, firma este absolut sigură, răspunse Danglars, cu un zâmbet aproape batjocoritor. Dar sensul cuvântului *nelimitat*, în materie de finanţe, este atât de vag...

— Încât este nelimitat, nu-i aşa? zise Monte-Cristo.

— Întocmai, domnule, asta voiam să zic. Or, vag înseamnă îndoială şi, cum spune înţeleptul, când există îndoială, abţine-te.

— Ceea ce înseamnă, reluă Monte-Cristo, că dacă firma Thomson şi French este dispusă să facă o nebunie, firma Danglars nu o să-i urmeze exemplul.

— Cum adică, domnule conte?

— Da, fără îndoială. Domnii Thomson şi French fac afaceri fără de cifre, dar Danglars are o limită în afacerile sale. Este un om înţelept, cum el însuşi spunea adineauri.

— Domnule, răspunse cu orgoliu bancherul, nimeni n-a întrebat încă de resursele băncii Danglars!

— Atunci, răspunse rece Monte-Cristo, se pare că voi începe eu.

— Ce vă îndeamnă s-o faceţi?

— Explicaţiile pe care mi le cereţi, domnule, şi care seamănă foarte mult cu şovăielile...

Danglars îşi muşcă buzele. Era a doua oară când se vedea învins de acest om şi, de această dată, chiar pe terenul său. Politeţea sa ironică era doar prefăcătorie şi tindea către acea extremă vecină cu impertinenţa.

Monte-Cristo, dimpotrivă, zâmbea cu cea mai senină graţie din lume şi avea, când voia, un anumit aer de naivitate, care îi dădea o mulţime de avantaje.

— În sfârşit, domnule, zise Danglars după câteva clipe de tăcere, o să încerc să mă fac înţeles, rugându-vă să vă fixaţi dumneavoastră înşivă suma pe care consideraţi că o s-o luaţi de la mine.

— Dar, domnule, răspunse Monte-Cristo, hotărât să nu piardă nici o palmă de teren în duelul lor verbal, dacă am cerut un credit nelimitat la dumneavoastră, am făcut-o tocmai pentru că nu ştiam exact suma de care o să am nevoie.

Bancherul crezu că venise, în sfârşit, momentul să preia conducerea. Se răsturnă pe spate, în fotoliul său, şi, cu un zâmbet greu şi trufaş:

— Oh, domnule, zise el, nu vă fie teamă să doriţi! O să vă puteţi astfel convinge că cifra de afaceri a firmei Danglars, aşa limitată cum este, poate satisface şi cele mai mari cerinţe. Şi, chiar dacă mi-aţi cere un milion...

— Mă iertaţi? făcu Monte-Cristo.

— Am spus un milion, repetă Danglars, cu siguranţa oarbă a prostiei.

— Şi ce să fac eu cu un milion? zise contele. Doamne sfinte! Domnule, dacă nu mi-ar fi trebuit decât un milion, nici nu m-aş fi ostenit să-mi deschid un credit pentru un asemenea fleac. Un milion? Păi, eu am întotdeauna un milion în portofelul meu sau în geanta mea de călătorie.

Şi Monte-Cristo scoase dintr-un carneţel în care se aflau cărţile sale de vizită, două bilete de bancă de câte cinci sute de mii de franci fiecare, plătibile purtătorului, de la Trezorerie.

Un om ca Danglars trebuia ucis de-a dreptul, nu doar înţepat. Lovitura de măciucă îşi făcu efectul: bancherul se clătină şi ameţi. Căscă la Monte-Cristo nişte ochi năuci, ale căror pupile se dilataseră înspăimântător.

— Haide, mai bine mărturisiţi-mi, zise Monte-Cristo, că nu aveţi încredere în firma Thomson şi French. Dumnezeule! Nimic mai simplu. Am prevăzut acest caz şi, cu toate că sunt destul de nepriceput la afaceri, mi-am luat măsuri de precauţie. Iată, aşadar, alte două scrisori, asemănătoare cu aceea pe care aţi primit-o. Una este din partea firmei Arestein şi Eskoles, din Viena, pentru domnul baron de Rothschild, iar cealaltă este de la firma Baring, din Londra, pentru domnul Laffitte. Spuneţi un singur cuvânt, domnule, şi o să vă scutesc de orice grijă, prezentându-mă la oricare dintre aceste două bănci.

Se terminase, Danglars era învins. Deschise, cu mâini tremurătoare, scrisoarea din Viena şi scrisoarea din Londra, pe care i le întinsese, din vârful degetelor, contele, şi verifică autenticitatea semnăturilor cu o stăruinţă care ar fi fost jignitoare pentru Monte-Cristo, dacă n-ar fi ţinut seama de zăpăceala baronului.

— Oh, domnule, iată trei semnături care valorează o grămadă de milioane! zise Danglars ridicându-se, parcă pentru a saluta puterea aurului personificat în omul din faţa lui. Trei credite nelimitate la băncile noastre! Iertaţi-mă, domnule conte, dar, chiar dacă am încetat să fiu neîncrezător, pot rămâne încă uluit.

— Oh, o firmă ca a dumneavoastră nu se uluieşte dintr-atât, zise Monte-Cristo, cu toată politeţea. Aşadar, o să puteţi să-mi trimiteţi nişte bani, nu-i aşa?

— Spuneţi, domnule conte. Vă stau la dispoziţie!

— Ei bine, continuă Monte-Cristo, de vreme ce acum ne-am înţeles, căci ne-am înţeles, nu-i aşa?

Danglars făcu un semn afirmativ din cap.

— Şi nu mai aveţi nici o reţinere? continuă Monte-Cristo.

— Oh, domnule conte! strigă bancherul. N-am avut niciodată vreuna!

— Nu, aţi vrut doar o dovadă, atâta tot. Ei bine, repetă contele, fiindcă acum ne-am înţeles, fiindcă acum nu mai aveţi nici o îndoială, să fixăm,

dacă sunteţi de acord, o sumă generală pentru primul an: şase milioane, de pildă.

— Şase milioane, fie! zise Danglars sufocat.

— Dacă îmi trebuie mai mult, reluă fără intonaţie Monte-Cristo, o să punem mai mult. Dar intenţionez să rămân doar un an în Franţa şi, în anul acesta, nu cred că o să depăşesc această cifră... mă rog, o să vedem... Pentru început, sunteţi amabil să-mi trimiteţi, mâine, cinci sute de mii de franci? O să fiu acasă până la prânz şi, de altfel, dacă n-o să fiu eu, o să-i las o recipisă intendentului.

— Banii o să fie la dumneavoastră, mâine, la ora zece, domnule conte, răspunse Danglars. Îi vreţi în aur, în argint sau în bancnote?

— Aur şi bancnote, jumătate–jumătate, vă rog.

Şi contele se ridică.

— Trebuie să vă mărturisesc un lucru, domnule conte, zise Danglars, la rândul său. Credeam că am informaţii exacte despre toate marile averi din Europa şi, totuşi, a dumneavoastră, care mi se pare considerabilă, îmi este, mărturisesc, necunoscută. Este de dată recentă?

— Nu, domnule, răspunse Monte-Cristo. Dimpotrivă, este foarte veche. Era un soi de tezaur de familie, de care îi era interzis oricui să se atingă şi ale cărui dobânzi, adunate de-a lungul vremii, i-au triplat capitalul. Perioada de integralitate stabilită de testator s-a încheiat numai de vreo câţiva ani, aşadar, numai de vreo câţiva ani mă folosesc de ea, iar lipsa dumneavoastră de informaţii în această privinţă este foarte firească. De altfel, o s-o cunoaşteţi mai bine, în scurt timp.

Şi contele îşi însoţi aceste cuvinte cu unul dintre acele zâmbete albe, care îi inspirau atâta groază lui Franz d’Épinay.

— Cu gusturile şi cu intenţiile dumneavoastră, domnule, continuă Danglars, o să etalaţi în capitală un lux care o să ne strivească pe toţi, noi ceilalţi, micii milionari. Cu toate acestea, cum îmi păreţi un amator de artă, căci în momentul în care am intrat dumneavoastră priveaţi la tablourile pe care le am, v-aş cere îngăduinţa să vă arăt galeria mea — numai tablouri vechi, numai tablouri de maeştri autentici. Nu-mi plac modernii.

— Aveţi dreptate, domnule, căci, în general, au un mare cusur: acela de a nu fi avut încă timp să devină vechi.

— V-aş putea arăta câteva statui de Thorwaldsen, de Bartoloni, de Canova, toţi artişti străini? Cum vedeţi, nu apreciez artiştii francezi.

— Aveţi tot dreptul să vă arătaţi nedrept faţă de ei, domnule, căci sunt compatrioţii dumneavoastră.

— Dar toate acestea le vom face mai târziu, după ce ne vom fi cunoscut mai bine. Pentru astăzi, mă voi mulţumi, bineînţeles, dacă îmi permiteţi, să vă prezint doamnei baroane Danglars. Iertaţi-mi nerăbdarea, domnule conte, dar un client ca dumneavoastră aproape că face parte din familie.

Monte-Cristo se înclină, în semn că accepta onoarea pe care bancherul era foarte bucuros să i-o facă.

Danglars sună. Un lacheu, îmbrăcat într-o livrea strălucitoare, îşi făcu apariţia.

— Doamna baroană este la dumneaei? întrebă Danglars.

— Da, domnule baron, răspunse lacheul.

— Singură?

— Nu, doamna are invitaţi.

— Nu vă deranjează dacă o să vă prezint de faţă cu alte persoane, nu-i aşa, domnule conte? Sau vreţi să rămâneţi incognito?

— Nu, domnule baron, zise zâmbind Monte-Cristo, nu-mi recunosc acest drept.

— Şi cine este la doamna baroană? Domnul Debray? întrebă Danglars, cu o bunăvoinţă care îl făcu pe Monte-Cristo să zâmbească, în sinea lui, fiind deja informat asupra tainelor străvezii din menajul bancherului.

— Domnul Debray, da, domnule baron, răspunse lacheul.

Danglars făcu un semn din cap.

Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Domnul Lucien Debray, zise el, este un vechi prieten de-al nostru, secretar personal al ministrului de Interne. Cât despre soţia mea, şi-a prejudiciat rangul luându-mă în căsătorie, căci aparţine unei vechi familii: născută Servicres, văduvă din prima căsătorie cu domnul marchiz de Nargonne, colonel.

— Nu am avut onoarea s-o cunosc pe doamna Danglars, dar l-am întâlnit deja pe domnul Lucien Debray.

— Adevărat? se miră Danglars. Şi unde anume v-aţi întâlnit?

— La domnul de Morcerf.

— Aha, îl cunoaşteţi pe tânărul viconte, zise Danglars.

— Am fost împreună la Roma, în timpul carnavalului.

— Ah, da! zise Danglars. Parcă am auzit ceva despre o aventură foarte ciudată, cu nişte bandiţi, nişte hoţi de prin ruine? A fost scos de acolo

printr-un miracol. Am impresia că le-a povestit ceva de genul acesta soţiei şi fiicei mele, la întoarcerea sa din Italia.

— Doamna baroană îi aşteaptă pe domnii, veni să anunţe lacheul.

— O iau eu înainte, ca să vă arăt drumul, zise Danglars, făcând o plecăciune.

— Iar eu vă urmez, zise Monte-Cristo.

XLVII Caii suri-rotaţi

Baronul, urmat de conte, străbătu un lung şirag de apartamente, remarcabile prin greoaia lor somptuozitate şi fastuosul lor prost-gust, şi ajunse la budoarul doamnei Danglars, o micuţă încăpere octogonală, tapisată cu satin roz, peste care se pusese muselină din Indii. Fotoliile erau din lemn vechi, aurit, îmbrăcate în stofe vechi. Deasupra uşilor erau pictate scene pastorale, în genul lui Boucher. În fine, două pasteluri drăguţe, în medalion, în armonie cu restul mobilierului, făceau din această cameră singura, din toată locuinţa, cu puţină personalitate. Este adevărat că scăpase din planul general de amenajare stabilit între domnul Danglars şi arhitectul său, una dintre cele mai înalte şi mai ilustre celebrităţi din epoca Imperiului, şi că numai baroana şi Lucien Debray se ocupaseră de decoraţiunile sale. De aceea, domnul Danglars, mare admirator al Antichităţii în maniera în care o înţelegea Directoratul, dispreţuia din toată inima această cochetă redută, unde, de altfel, nu era admis, în general, decât cu condiţia să-şi scuze prezenţa aducând pe câte cineva. Aşadar, în realitate, nu era Danglars care făcea prezentările, ci, dimpotrivă, el era cel prezentat şi cel bine sau prost primit, în funcţie de cât îi plăcea sau îi displăcea baroanei mutra vizitatorului.

Doamna Danglars, a cărei frumuseţe putea încă să stea la loc de frunte, în pofida celor treizeci şi şase de ani ai săi, era la pianul său, o micuţă capodoperă de marchetărie, în vreme ce Lucien Debray, aşezat la o masă de lucru, răsfoia un album.

Lucien avusese deja timp, mai înainte de sosirea contelui, să-i povestească baroanei o mulţime de lucruri despre acesta. Se ştie cât de tare îi impresionase Monte-Cristo pe comesenii de la dejunul lui Albert. Impresia, oricât de puţin impresionabil era Debray, nu se ştersese încă din mintea lui, iar informaţiile pe care i le dăduse baroanei despre conte fuseseră influenţate de aceasta. Curiozitatea doamnei Danglars, aţâţată de mai vechile amănunte primite de la Morcerf şi de către noile amănunte primite de la Lucien, ajunsese astfel la culme. Iar mica punere în scenă cu pianul şi albumul nu era decât una dintre micile viclenii folosite în lumea bună, cu ajutorul cărora se maschează cele mai mari precauţii. Baroana îl întâmpină, aşadar, pe domnul Danglars cu un zâmbet, ceea ce, din partea ei,

nu era un lucru obişnuit. Cât despre conte, el fu onorat, în schimbul salutului său, cu o ceremonioasă, dar în acelaşi timp graţioasă reverenţă.

Lucien, la rândul său, schimbă cu Monte-Cristo un salut de persoane care se cunoşteau, dar nu îndeajuns, iar cu Danglars un gest de intimitate.

— Doamnă baroană, zise Danglars, îngăduiţi-mi să vi-l prezint pe domnul conte de Monte-Cristo, care mi-a fost recomandat de corespondenţii mei de la Roma, cu menţiuni dintre cele mai stăruitoare. Nu trebuie să zic decât un cuvânt, care o să-l facă numaidecât favoritul tuturor femeilor frumoase de la noi: a venit la Paris cu intenţia de a rămâne un an şi de a cheltui şase milioane în acest răgaz. Ceea ce făgăduieşte o serie de baluri, dineuri, ospeţe nocturne, la care nădăjduiesc că domnul conte nu ne va uita, cum nici noi nu-l vom uita, la micile noastre petreceri.

Deşi prezentarea fusese atât de grosolan linguşitoare, era, în general, un lucru atât de rar ca un om să vină la Paris pentru a cheltui într-un an averea unui prinţ, încât doamna Danglars aruncă spre conte o privire care nu era lipsită de un real interes.

— Şi aţi sosit, domnule?... întrebă baroana.

— Ieri-dimineaţă, doamnă.

— Şi veniţi, potrivit obiceiului dumneavoastră, după câte am auzit, de la capătul lumii?

— De data aceasta numai de la Cadiz, doamnă, pur şi simplu.

— Oh! Aţi nimerit într-un anotimp oribil. Parisul este dezgustător în timpul verii. Nu mai sunt nici baluri, nici reuniuni, nici serbări. Opera italiană este la Londra, iar opera franceză este pretutindeni, mai puţin la Paris. Câte despre teatrul francez, ştiţi că nu mai este nicăieri. Ne rămân, ca singure distracţii, câteva chinuite curse de cai pe Champ-de-Mars şi la Satory. Veţi avea cai de curse, domnule conte?

— Eu, doamnă, zise Monte-Cristo, voi face tot ceea ce se face la Paris, dacă o să am norocul de a găsi pe cineva care să mă informeze cum trebuie despre obiceiurile franţuzeşti.

— Vă plac caii, domnule conte?

— Mi-am petrecut jumătate din viaţă în Orient, doamnă, iar orientalii, după cum ştiţi, nu preţuiesc decât două lucruri pe lume: nobleţea cailor şi frumuseţea femeilor.

— Ah, domnule conte! exclamă baroana. Aţi fi putut avea mai multă delicateţe, punând femeile pe locul întâi.

— După cum vedeţi, doamnă, aveam dreptate adineauri, când îmi doream un îndrumător care să mă călăuzească în obiceiurile franţuzeşti.

În momentul acela, intră camerista preferată a doamnei baroane Danglars şi, apropiindu-se de stăpâna sa, îi strecură câteva cuvinte la ureche.

Doamna Danglars păli.

— Cu neputinţă! zise ea.

— Este, totuşi, adevărul adevărat, doamnă, răspunse camerista.

Doamna Danglars se întoarse către soţul ei.

— Este adevărat, domnule?

— Ce anume, doamnă? întrebă Danglars, în mod vădit pradă neliniştii.

— Ce îmi spune fata aceasta...

— Şi ce anume vă spune?

— Îmi spune că, în momentul în care vizitiul meu a vrut să îmi înhame caii la trăsură, nu i-a mai găsit în grajd. Ce înseamnă asta, vă întreb?

— Doamnă, zise Danglars, ascultaţi-mă...

— Oh! Vă ascult, domnule, căci sunt curioasă să aflu ce o să-mi spuneţi. O să-i rog pe aceşti domni să servească drept judecători între noi doi şi o să încep prin a le explica despre ce este vorba. Domnilor, continuă baroana, domnul baron Danglars are zece cai în grajd. Dintre aceşti zece cai, doi sunt ai mei, nişte cai minunaţi, cei mai frumoşi cai din Paris — dumneavoastră îi ştiţi, domnule Debray, surii mei rotaţi! Ei bine, în clipa în care doamna de Villefort îmi cere împrumut trăsura, pe care i-am făgăduit-o ca să meargă mâine la Bois, iată că surii nu mai sunt de găsit! Domnul Danglars a socotit de cuviinţă să câştige de pe urma lor câteva mii de franci şi i-a vândut! Oh, n-am văzut rasă mai păcătoasă, Dumnezeule mare, decât a speculanţilor!

— Doamnă, răspunse Danglars, caii erau prea nărăvaşi, aveau doar patru ani, şi îmi dădeau spaime grozave pentru siguranţa dumneavoastră.

— Aş! Domnule, zise baroana, ştiţi bine că am în serviciul meu, de o lună de zile, cel mai bun vizitiu din Paris — cel puţin dacă nu l-aţi vândut şi pe el odată cu caii.

— Draga mea, o să-ţi găsesc alţii asemănători, chiar mai frumoşi, dacă există. Dar nişte cai blânzi, potoliţi, care să nu-mi mai inspire atâta frică.

Baroana ridică din umeri cu un aer de profund dispreţ.

Danglars nu păru să observe acest gest mai mult decât conjugal şi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Într-adevăr, îmi pare rău că nu v-am cunoscut mai devreme, domnule conte, zise el. V-aţi făcut rost de cai, acasă la dumneavoastră?

— Da, bineînţeles, zise contele.

— Vi i-aş fi propus dumneavoastră. Închipuiţi-vă că i-am vândut pe mai nimic, dar, cum v-am spus, voiam să scap de ei. Sunt cai pentru un bărbat tânăr.

— Domnule, zise contele, vă mulţumesc pentru intenţie. Am cumpărat azi-dimineaţă unii destul de buni şi nu foarte scumpi. Uitaţi, priviţi, domnule Debray, sunteţi cunoscător, dacă nu mă înşel?

În timp ce Debray se apropia de fereastră, Danglars veni lângă soţia sa.

— Închipuiţi-vă, doamnă, îi zise el în şoaptă, că a venit cineva să-mi ofere un preţ exorbitant pentru aceşti cai. Nu ştiu cine este nebunul gata să se ruineze care mi-a trimis, în dimineaţa aceasta, intendentul său, dar fapt este că am câştigat şaisprezece mii de franci în plus. Nu-mi purtaţi pică, o să vă dau dumneavoastră patru mii şi alte două lui Eugénie.

Doamna Danglars aţinti asupra soţului său o privire zdrobitoare.

— Oh, Doamne! strigă Debray.

— Ce s-a întâmplat? întrebă baroana.

— Dacă nu mă înşel, aceştia sunt caii dumneavoastră, propriii dumneavoastră cai înhămaţi la trăsura contelui.

— Surii mei rotaţi! strigă doamna Danglars.

Şi se repezi la fereastră.

— Într-adevăr, ei sunt, zise ea.

Danglars era înmărmurit.

— Cum se poate? zise Monte-Cristo, prefăcându-se foarte mirat.

— De necrezut! murmură bancherul.

Baroana şopti câteva cuvinte la urechea lui Debray, care se apropie, la rândul său, de Monte-Cristo.

— Baroana vă întreabă cu cât v-a vândut soţul său atelajul.

— Păi, nu ştiu prea bine, zise contele. A fost o surpriză pe care mi-a făcut-o intendentul meu... şi care am impresia că m-a costat vreo treizeci de mii de franci.

Debray se întoarse cu răspunsul la baroană.

Danglars era atât de palid şi de încurcat, încât contele avu aerul că i se face milă de el.

— Vedeţi, îi zise el, cât de nerecunoscătoare sunt femeile? Grija dumneavoastră pentru siguranţa sa n-a mişcat-o nici o clipă pe baroană. Nu

nerecunoscătoare este cuvântul, ci nechibzuite ar fi trebuit să zic. Dar, ce să-i faci, întotdeauna îndrăgim ceea ce ne dăunează. De aceea, cel mai simplu, credeţi-mă, dragă baroane, este întotdeauna să le laşi să facă după capul lor. Dacă şi-l sparg, cel puţin, pe legea mea, nu se pot învinovăţi decât pe ele!

Danglars nu răspunse nimic. Prevedea în viitorul apropiat o scenă dezastruoasă. Deja sprâncenele baroanei se încruntaseră şi, ca ale lui Jupiter olimpianul, prevesteau o furtună la care Debray, simţind-o cum creşte, pretextă că avea o treabă urgentă şi plecă. Monte-Cristo, nedorind să-şi rateze, rămânând mai mult, poziţia pe care voia s-o cucerească, o salută pe doamna Danglars şi se retrase, lăsându-l pe baron singur, pradă furiei soţiei sale.

„Bun! gândi Monte-Cristo în timp ce ieşea. Am ajuns unde voiam să ajung. Iată-mă ţinând în mâini pacea menajului şi cucerind, dintr-o singură lovitură, inima domnului şi inima doamnei. Ce noroc! Dar, adăugă el, în toată povestea aceasta, n-am fost prezentat domnişoarei Eugénie Danglars, pe care mi-ar fi plăcut mult s-o cunosc. Însă, continuă el cu acel zâmbet caracteristic, iată-ne la Paris şi avem destulă vreme înaintea noastră... Rămâne pentru mai târziu!”

Cu aceste meditaţii, contele urcă în trăsură şi se întoarse la el acasă.

La două ore după aceea, doamnei Danglars îi fu înmânată o scrisoare fermecătoare de la contele de Monte-Cristo, în care el îi declara că, nedorind să-şi înceapă intrarea în lumea pariziană supărând o femeie frumoasă, o implora să-şi primească înapoi caii.

Aceştia aveau aceleaşi hamuri pe care le văzuse baroana de dimineaţă. Numai că, în centrul fiecărei rozete din dreptul urechilor, contele pusese să fie cusut câte un diamant.

Danglars primi şi el o scrisoare.

Contele îi cerea îngăduinţă pentru darul pe care îl făcea dintr-un capriciu de milionar şi stăruia s-o roage dumnealui pe baroană să îi ierte modul oriental în care îi trimitea caii înapoi.

Spre seară, Monte-Cristo plecă la Auteuil, însoţit de Ali.

A doua zi, în jurul orei trei, Ali, chemat de o lovitură în gong, intră în cabinetul contelui.

— Ali, îi zise el, mi-ai povestit, în numeroase rânduri, despre dibăcia ta de a arunca lasoul, nu?

Ali făcu semn că da şi îşi îndreptă spatele cu mândrie.

— Bine!... Aşadar, cu lasoul ai prinde un bou din fugă?

Ali făcu semn din cap că da.

— Dar un tigru?

Ali făcu acelaşi semn.

— Dar un leu?

Ali făcu gestul cuiva care aruncă lasoul şi imită un răget straniu.

— Bine, înţeleg, zise Monte-Cristo, tu ai vânat un leu, da?

Ali făcu din cap un semn, împăunându-se.

— Dar ai putea prinde, din goana lor, doi cai?

Ali zâmbi.

— Ei bine, ascultă! zise Monte-Cristo. Peste puţin timp, o să treacă o trăsură, trasă de doi cai suri-rotaţi, aceiaşi pe care i-am avut eu ieri. Şi de-ar fi să te strivească, trebuie să opreşti această trăsură în faţa porţii mele!

Ali coborî în stradă şi trase în faţa porţii o linie pe pavaj. Apoi intră înapoi şi îi arătă linia contelui, care îl urmărise din ochi.

Contele îl bătu prieteneşte pe umăr: era modul său de a-i mulţumi lui Ali. Apoi, nubianul se duse să fumeze din ciubucul lui, pe piatra aşezată în unghiul format de colţul casei şi al străzii, în vreme ce Monte-Cristo intră înapoi în casă, fără să-i mai poarte vreo grijă.

Cu toate acestea, pe la ora cinci, adică la ora la care contele aştepta trăsura, se putură vedea ivindu-se la el semnele aproape imperceptibile ale unei uşoare nerăbdări. Se plimba de sus în jos printr-o cameră care dădea spre stradă, ciulind urechea, din când în când, şi tot uitându-se pe o fereastră, prin care îl zărea pe Ali scoţând norişori de fum, cu o regularitate care arăta că nubianul era cu totul absorbit de această importantă ocupaţie.

Deodată, se auzi un uruit îndepărtat, dar care se apropia cu repeziciunea fulgerului. Apoi apăru o trăsură al cărei vizitiu încerca zadarnic să ţină caii în frâu, care înaintau cu furie, cambraţi şi zvâcnind în salturi smintite.

În trăsură, o tânără femeie şi un copil de vreo şapte sau opt ani se ţineau îmbrăţişaţi. Din pricina groazei cumplite le pierise până şi forţa de a scoate vreun strigăt. Ar fi fost suficient ca roata să dea peste vreo piatră sau ca trăsura să se agaţe de crengile vreunui copac pentru ca trăsura, care deja trosnea din toate încheieturile, să se facă praf. Gonea pe mijlocul drumului şi se auzeau, pe stradă, ţipetele de spaimă ale celor care o vedeau venind.

Cât ai clipi, Ali îşi lăsă ciubucul, scoase din buzunar lasoul, îl aruncă, înfăşurând dintr-un foc picioarele din faţă ale calului din stânga, se lăsă târât vreo trei sau patru paşi de violenţa smuciturii, dar, după alţi câţiva

paşi, calul prins se prăbuşi, căzu peste oişte fărâmând-o şi curmă eforturile pe care le făcea calul rămas în picioare să-şi continue cursa. Vizitiul se folosi de această clipă de răgaz pentru a sări de pe capră, dar deja Ali se încleştase de nările celui de-al doilea cal cu degetele sale ca de fier, iar animalul, nechezând de durere, se întinsese, zvârcolindu-se, lângă tovarăşul său.

Toate acestea au durat cam cât i-ar trebui unui glonţ să-şi atingă ţintă.

Cu toate acestea, fusese destul pentru ca, din casa în faţa căreia se întâmplase accidentul, să iasă în grabă un gentilom, urmat de servitorii săi. În clipa în care vizitiul deschise portiera, gentilomul o ajută să iasă din trăsură pe femeia care cu o mână se agăţase de pernă, iar cu cealaltă îl ţinea strâns la piept pe fiul ei, fără cunoştinţă. Monte-Cristo îi duse pe amândoi în braţe până în salon şi îi întinse pe o canapea.

— Nu mai aveţi de ce să vă temeţi, doamnă, zise el. Sunteţi salvată.

Femeia îşi reveni în fire şi, în loc de răspuns, i-l arătă pe fiul ei, cu o privire mai grăitoare decât orice rugăminte.

Într-adevăr, copilul era tot leşinat.

— Da, doamnă, înţeleg, zise contele, cercetându-l pe copil. Dar, fiţi liniştită, nu i s-a întâmplat nici un rău, numai frica l-a adus în starea aceasta.

— Oh, domnule! strigă mama. Nu-mi spuneţi asta doar ca să mă liniştiţi pe mine? Uitaţi-vă cât este de palid! Fiul meu, copilul meu! Édouard! Nu-i răspunzi mamei tale? Ah, domnule, trimiteţi pe cineva după un doctor. Dau toată averea mea celui care o să-mi scape copilul!

Monte-Cristo făcu un gest din mână ca să potolească plânsetele femeii şi, deschizând un sipet, scoase o sticluţă de Boemia, incrustată cu aur, conţinând o licoare roşie ca sângele, din care turnă o singură picătură pe buzele copilului.

Băiatul, deşi în continuare alb la faţă, deschise de îndată ochii.

Văzând acest lucru, bucuria mamei izbucni dezlănţuită.

— Unde sunt? strigă ea. Şi cui îi datorez atâta fericire, după o atât de crudă încercare?

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, sunteţi acasă la omul cel mai fericit din lume că v-a putut cruţa de o adâncă mâhnire.

— Oh, blestemată curiozitate! zise femeia. Tot Parisul vorbea despre aceşti cai minunaţi ai doamnei Danglars, iar eu am avut nechibzuinţa să vreau să-i încerc.

— Cum? strigă contele, cu o mirare admirabil jucată. Caii aceştia sunt ai baroanei?

— Da, domnule. O cunoaşteţi?

— Pe doamna Danglars?... Am această onoare, iar bucuria mea este cu atât mai mare să vă văd salvată din primejdia prin care aceşti cai v-au făcut să treceţi, căci, de această primejdie pe mine trebuie să mă învinuiţi. Cumpărasem, ieri, caii aceştia de la baron, dar baroana a părut să-i regrete atât de mult, încât i-am trimis înapoi, tot ieri, rugând-o să-i accepte din mâna mea.

— Atunci, înseamnă că dumneavoastră sunteţi contele de Monte-Cristo, despre care Hermine mi-a vorbit atâta ieri?

— Da, doamnă, făcu el.

— Iar eu, domnule conte, sunt doamna Héloïse de Villefort.

Contele salută ca un om în faţa căruia se pronunţă un nume absolut necunoscut.

— Oh, cât de recunoscător o să vă fie domnul de Villefort, reluă Héloïse, căci vă datorează viaţa noastră, a amândurora! I-aţi salvat soţia şi fiul. Cu siguranţă că, fără inimosul dumneavoastră servitor, acest iubit copil şi cu mine am fi fost ucişi.

— Vai, doamnă! Tremur încă din pricina pericolului prin care aţi trecut!

— Oh, sper că îmi îngăduiţi să-i răsplătesc cum se cuvine devotamentul acestui om.

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, nu mi-l dedulciţi pe Ali, vă rog, nici cu laude, nici cu recompense — sunt obiceiuri pe care n-aş vrea să le deprindă. Ali este sclavul meu. Salvându-vă viaţa, m-a slujit pe mine şi aceasta este datoria lui: să mă slujească.

— Bine, dar şi-a riscat viaţa, zise doamna de Villefort, pe care tonul stăpânului o intimidase în mod deosebit.

— Eu i-am salvat viaţa lui, doamnă, răspunse Monte-Cristo, şi, prin urmare, îmi aparţine.

Doamna de Villefort tăcu. Se prea poate să fi reflectat la omul acesta care, de la prima întâlnire, făcea o atât de adâncă impresie celorlalţi.

În timpul acestor clipe de tăcere, contele îl putu studia în voie pe fiul pe care mama îl acoperea cu sărutări. Era micuţ, firav, cu pielea albă ca a copiilor roşcaţi şi, totuşi, o claie deasă de păr negru, rebel la orice frizură, îi acoperea fruntea bombată, revărsându-i-se pe umeri şi încadrându-i faţa, făcându-i parcă mai vioi ochii plini de răutate fătarnică şi de cruzime

copilărească. Gura lui, abia redevenită roşie, avea buze subţiri şi lungi. După trăsături, copilul acesta de numai opt ani părea să aibă pe puţin doisprezece. Primul său gest fu să se descotorosească, printr-o smucitură, de braţele mamei sale şi să se ducă să deschidă sipetul din care contele scosese flaconul cu licoarea miraculoasă. După care, numaidecât, fără a cere voie nimănui, ca un copil obişnuit să-şi satisfacă toate poftele, se apucă să scoată dopurile de la sticluţe.

— Nu pune mâna pe ele, prietene! zise contele repede. Unele dintre aceste licori sunt periculoase, nu doar să le bei, dar chiar să le şi respiri.

Doamna de Villefort păli şi îi opri braţul fiului său, trăgându-l către ea. Dar, odată teama trecându-i, în clipa următoare aruncă spre sipet o scurtă, dar grăitoare privire, pe care contele i-o prinse din zbor.

În momentul acela intră Ali.

Doamna de Villefort făcu un gest de bucurie şi, trăgând copilul încă şi mai aproape de ea:

— Édouard, zise ea, îl vezi pe acest bun servitor? A fost foarte curajos, căci şi-a pus viaţa în primejdie ca să oprească caii care goneau cu trăsura noastră cu tot, gata să se sfărâme. Mulţumeşte-i, aşadar, căci, probabil, fără el, în clipa asta am fi fost morţi amândoi.

Copilul îşi ţuguie buzele şi întoarse capul dispreţuitor:

— E prea urât, zise el.

Contele zâmbi de parcă băieţelul i-ar fi făgăduit împlinirea uneia dintre speranţele sale. Cât despre doamna de Villefort, ea îşi dojeni fiul cu o îngăduinţă care cu siguranţă n-ar fi fost pe gustul lui Jean-Jacques Rousseau, dacă tatăl lui Édouard s-ar fi numit Émile.

— Vezi tu, îi zise contele în arabă lui Ali, această femeie l-a rugat pe fiul ei să-ţi mulţumească pentru viaţa pe care le-ai salvat-o amândurora, iar copilul a răspuns că eşti prea urât.

Ali îşi întoarse o clipă capul său isteţ şi se uită la copil, aparent fără nici un gând anume, dar după un uşor freamăt al nărilor, Monte-Cristo îşi dădu seama că arabul fusese rănit până în adâncul inimii.

— Domnule, întrebă doamna de Villefort ridicându-se, gata de plecare, aceasta este casa în care locuiţi de obicei?

— Nu, doamnă, răspunse contele. Aceasta este un soi de locuinţă provizorie, pe care am cumpărat-o de curând. Eu stau de fapt pe bulevardul Champs-Élysées, la numărul 30. Dar văd că v-aţi revenit întru totul şi că sunteţi gata să vă retrageţi. Tocmai am poruncit să vă înhame caii la trăsura

mea, iar Ali, acest flăcău atât de urât, zise el, zâmbindu-i copilului, o să fie onorat să vă conducă acasă la dumneavoastră, în vreme ce vizitiul dumneavoastră va rămâne aici, ca să repare caleaşca. De îndată ce va termina această treabă, cu doi dintre caii mei o s-o poată duce înapoi, acasă la doamna Danglars.

— Dar, zise doamna de Villefort, cu caii aceştia n-aş mai îndrăzni niciodată să mai plec.

— Oh, o să vedeţi, doamnă, zise Monte-Cristo, că sub mâna lui Ali, o să devină nişte mieluşei.

Într-adevăr, Ali se apropiase de cai, pe care îi pusese din nou pe picioare, cu multă caznă. Ţinea în mână un mic burete, înmuiat în oţet aromat. Le frecă boturile şi tâmplele cailor, lac de năduşeală şi de spumă, şi aproape numaidecât animalele începură să fornăie zgomotos şi să tremure, câteva secunde, din tot corpul.

Apoi, în mijlocul unei mulţimi numeroase de curioşi, pe care sfărâmăturile trăsurii şi zvonul despre accident îi adunase în faţa casei, Ali înhămă caii la cupeul contelui, urcă pe capră, luă hăţurile în mâini şi, spre marea mirare a spectatorilor care îi văzuseră pe aceiaşi bidivii gonind ca vijelia, fu silit să se folosească energic de bici ca să-i hotărască să pornească, dar tot nu reuşi să scoată de la faimoşii suri-rotaţi, acum hăbăuci, împietriţi, morţi, decât un trap atât de şovăielnic şi atât de leneş încât doamna de Villefort avu nevoie de două ceasuri ca să ajungă înapoi în foburgul Saint-Honoré, unde locuia.

De îndată ce sosi şi primele emoţii de familie se domoliră, ea îi scrise doamnei Danglars biletul următor.

„Dragă Hermine,

Tocmai am fost salvaţi, eu şi fiul meu, în mod miraculos, de acelaşi conte de Monte-Cristo despre care ne-ai vorbit atâta ieri-seară şi pe care nici nu-mi trecea prin gând că o să-l văd astăzi. Ieri, dumneata mi-ai vorbit despre el cu un entuziasm pe care nu m-am putut împiedica să nu ţi-l iau în râs, în puţinătatea minţii mele, dar, astăzi, socotesc acest entuziasm mult mai prejos de omul care ţi-l inspirase. Caii dumitale au luat-o la goană, la Ranelagh, de parcă ar fi fost loviţi de streche, şi probabil că ne-ar fi făcut bucăţi, pe mine şi pe bietul meu Édouard, izbindu-ne de primul copac de pe drum sau de prima bornă a satului, dacă un arab, un nubian, mă rog, un negru din serviciul contelui n-ar fi oprit atunci, la un semn de-al lui, cred, iureşul cailor, cu riscul de a fi strivit el însuşi. Într-adevăr e o mare minune

că a scăpat, totuşi. Apoi, contele a dat fuga la noi, ne-a luat la el în casă, pe Édouard şi pe mine, şi acolo l-a readus la viaţă pe fiul meu. Cu trăsura lui am fost adusă înapoi acasă. Trăsura dumitale o să-ţi fie trimisă mâine. O să-ţi poţi vedea caii extrem de slăbiţi în urma acestui accident; umblă ca năuci; s-ar zice că nu-şi pot ierta greşeala de a se fi lăsat păcăliţi de un om. Contele m-a însărcinat să-ţi scriu că două zile de odihnă în aşternut de paie şi numai orz de mâncare o să-i readucă într-o stare înfloritoare, ceea ce vrea să însemne la fel de înspăimântătoare ca aceea de ieri.

La revedere! Nu-ţi mulţumesc pentru plimbarea mea, dar, dacă mă gândesc mai bine, ar însemna totuşi o lipsă de recunoştinţă să-ţi port pică pentru toanele cailor tăi, căci uneia dintre aceste toane îi datorez faptul că l-am întâlnit pe contele de Monte-Cristo, iar acest ilustru străin mi s-a părut, dincolo de milioanele pe care le are, un caz atât de ciudat şi de interesant, încât vreau cu orice preţ să-l studiez, chiar de-ar trebui să repet plimbarea la Bois cu surii dumitale.

Édouard a suportat accidentul cu un curaj nemaipomenit. A leşinat, dar n-a scos nici un strigăt înainte şi n-a vărsat nici o lacrimă după aceea. O să-mi spui iarăşi că sunt orbită de iubirea mea de mamă, însă chiar există un suflet de oţel în trupuşorul lui atât de slăbuţ şi delicat.

Draga noastră Valentine îi transmite numai gânduri bune scumpei voastre Eugénie. Eu vă îmbrăţişez din toată inima,

Héloïse de Villefort

P.S. Ajută-mă să-l întâlnesc la tine, sub nu contează ce pretext, pe acest conte de Monte-Cristo. Vreau neapărat să-l mai văd o dată. De altfel, tocmai am obţinut de la domnul de Villefort făgăduiala că îi va face o vizită. Sper din toată inima că o să-i întoarcă vizita.”

Seara, întâmplarea de la Auteuil fu subiectul tuturor discuţiilor. Albert i-o povesti mamei sale, Château-Renaud la Jockey-Club, Debray o povesti în salonul ministrului. Chiar şi Beauchamp îl îndatoră pe conte scriind, în ziarul său, despre acest *fapt divers* vreo douăzeci de rânduri, ceea ce îl făcu pe nobilul străin să treacă drept un erou în ochii tuturor doamnelor din lumea bună.

Mulţi veniră să se înscrie pe lista de vizite a doamnei de Villefort, în scopul de a obţine dreptul de a-şi reînnoi vizita în timp util şi de a auzi atunci, din gura ei, toate amănuntele acestei pitoreşti aventuri.

Cât despre domnul de Villefort, după cum anunţase Hélodse, îmbrăcă o haină neagră, îşi puse mănuşi albe, îşi luă lacheii cu cele mai frumoase

livrele şi urcă în trăsura care, în aceeaşi seară, se oprea la poarta cu numărul 30 a casei de pe Champs-Élysées.

XLVIII Ideologie

Dacă Monte-Cristo ar fi trăit de mai multă vreme în lumea pariziană, ar fi apreciat la întreaga sa valoare demersul pe care îl făcea pe lângă el domnul de Villefort.

Bine văzut la curte, indiferent că regele domnitor era din ramura vârstnică sau din ramura tânără, că ministrul la putere era doctrinar, liberal sau conservator, considerat de toată lumea un om abil, cum se consideră în general abili oamenii care n-au suferit niciodată eşecuri politice, urât de mulţi, dar călduros protejat de vreo câţiva, fără a fi, totuşi, iubit de nimeni, domnul de Villefort deţinea una dintre înaltele poziţii din magistratură şi se purta, de la înălţimea aceasta, ca un Harley sau ca un Molé. Salonul său, împrospătat de o soţie tânără şi de o fiică din prima sa căsătorie care abia împlinise optsprezece ani, era, cu toate acestea, unul dintre acele saloane austere ale Parisului, unde se păstrează neabătut cultul tradiţiilor şi religia etichetei. Politeţea rece, fidelitatea absolută faţă de principiile cârmuirii, un dispreţ profund pentru teorii şi teoreticieni, o ură adâncă faţă de ideologi, acestea erau caracteristicile vieţii personale şi publice afişate de domnul de Villefort.

Domnul de Villefort nu era numai magistrat, era aproape un diplomat. Relaţiile sale cu vechea curte, despre care vorbea întotdeauna cu demnitate şi stimă, îl făcea să fie respectat de noua curte şi, în plus, cunoştea atât de multe dedesubturi încât nu numai că îl cruţau întotdeauna, dar chiar îl şi consultau uneori. Probabil că lucrurile n-ar fi stat la fel, dacă s-ar fi putut descotorosi de domnul de Villefort. Dar el locuia, ca acei seniori feudali rebeli faţă de suzeran, într-o fortăreaţă de necucerit. Fortăreaţa aceasta era funcţia sa de procuror al regelui, căreia el îi exploata minunat toate avantajele şi pe care n-ar fi părăsit-o decât pentru a se face ales deputat şi pentru a-şi înlocui, astfel, neutralitatea cu opoziţia.

În general, domnul de Villefort făcea sau primea puţine vizite. Soţia sa se ocupa de vizite în locul său — era un lucru bine ştiut în societate, care se punea pe seama gravelor şi numeroaselor preocupări ale magistratului, deşi nu era, în realitate, decât un calcul din orgoliu, o chintesenţă de aristocraţie, o punere în practică a acestei axiome: *Prefă-te că te stimezi şi lumea te va stima*, axiomă de mii de ori mai utilă în societatea noastră decât aceea a

grecilor: *Cunoaşte-te pe tine însuţi*, înlocuită, în zilele noastre, prin îndeletnicirea mai puţin dificilă şi mai avantajoasă de a-i cunoaşte pe alţii.

Pentru prieteni, domnul de Villefort era un protector puternic; pentru duşmani era un adversar discret, dar înverşunat; pentru indiferenţi era statuia legii întrupate în om: atitudine semeaţă, fizionomie impasibilă, privire inexpresivă şi mată sau insolent de străpungătoare şi scrutătoare, astfel era omul căruia patru revoluţii, abil îngrămădite una peste alta, mai întâi îi construiseră şi apoi îi cimentaseră piedestalul.

Domnul de Villefort se bucura de reputaţia de a fi omul cel mai puţin neobişnuit şi cel mai puţin banal din Franţa. Dădea câte un bal în fiecare an, la care nu-şi făcea apariţia decât pentru un sfert de oră, adică mai puţin cu patruzeci şi cinci de minute decât se arăta regele la ale sale. Niciodată nu era văzut nici la teatre, nici la concerte, nici în vreun alt loc public. Câteodată, deşi foarte rar, făcea câte o partidă de whist, iar atunci lumea avea grijă să-i aleagă jucători demni de el — vreun ambasador, vreun arhiepiscop, vreun prinţ, vreun preşedinte sau, în sfârşit, vreo ducesă moştenitoare.

Iată cine era omul a cărui trăsură tocmai se oprise în faţa porţii contelui de Monte-Cristo.

Valetul îl anunţă pe domnul de Villefort în clipa în care contele, aplecat deasupra unei mese mari, urmărea pe o hartă un itinerar de la Sankt-Petersburg până în China.

Procurorul regelui intră cu acelaşi pas grav şi măsurat cu care intra la tribunal. Era acelaşi om sau, mai bine zis continuarea aceluiaşi om pe care l-am văzut, odinioară, substitut la Marsilia. Natura, consecventă principiilor sale, nu îl blagoslovise cu nici o schimbare surprinzătoare, urmându-şi cursul ei. Din mărunţel devenise slab, din palid devenise gălbejit, ochii i se înfundaseră în orbite, iar ochelarii săi, cu rame de aur, potrivindu-se în găvanele ochilor, păreau că fac parte din chipul său. În afară de cravata albă, restul costumului său era în întregime negru, iar această culoare funebră nu era pusă în contrast decât de bordura subţire a panglicii roşii, care trecea, aproape neobservată, prin butonieră şi care părea doar o şuviţă de sânge trasată cu pensula.

Oricât de stăpân pe sine era Monte-Cristo, îl cercetă cu o vădită curiozitate, după ce îl salută, pe magistratul care, suspicios din obişnuinţă şi neîncrezător mai ales în privinţa minunilor sociale, era mai dispus să vadă în nobilul străin — cum deja era numit Monte-Cristo — un aventurier venit

să exploateze o scenă nouă sau un răufăcător surghiunit în urma vreunui scandal, decât un prinţ de la Sfântul Scaun sau un sultan din *O mie şi una de nopţi*.

— Domnule, începu Villefort, pe acel ton strident împrumutat de magistraţi în declamaţiile lor retorice şi de care nu mai pot sau nu mai vor să se dezbare în conversaţiile particulare, domnule, serviciul despre care am fost înştiinţat că l-aţi adus, ieri, soţiei şi fiului meu, îmi impune datoria să vă mulţumesc. Am venit, aşadar, să mă achit de această datorie şi să vă exprim întreaga mea recunoştinţă.

Şi, rostind aceste cuvinte, privirea severă a magistratului nu-şi pierdu nimic din aroganţa obişnuită. Până şi cuvintele acestea le pronunţase cu vocea sa de procuror general, cu acea rigiditate a gâtului şi a umerilor care-i făcea să spună pe linguşitorii săi că, repetăm, era statuia vie a legii.

— Domnule, zise contele la rândul său, cu o răceală glacială, sunt foarte fericit că am putut să-i păstrez un fiu în viaţă mamei, căci se spune că sentimentul matern este cel mai sfânt dintre toate, iar acest noroc care mi s-a ivit în cale vă scuteşte, domnule, de a vă achita de vreo datorie, a cărei punere în fapt mă onorează, fără îndoială, căci ştiu că domnul de Villefort nu risipeşte des favoarea pe care mi-o face, dar care, oricât de preţioasă ar fi, totuşi nu egalează pentru mine mulţumirea sufletească.

Villefort, uimit de această ieşire la care nu se aştepta, tresări ca un soldat care simte lovitura dată pe sub armura cu care este acoperit şi o cută a gurii sale dispreţuitoare arătă că, de la bun început, nu îl socotea pe contele de Monte-Cristo drept un gentilom foarte manierat.

Îşi aruncă privirile în jurul său pentru a se agăţa de ceva cu care să reînnoade conversaţia căzută, care părea să se fi deteriorat, în cădere.

Văzu harta pe care o cerceta Monte-Cristo în momentul în care intrase şi reluă:

— Vă ocupaţi de geografie, domnule? Este un studiu bogat, mai ales pentru dumneavoastră care, după câte am fost asigurat, aţi văzut tot atâtea ţări câte sunt desenate pe acest atlas.

— Da, domnule, răspunse contele, am vrut să fac asupra speciei umane, luate în ansamblu, ceea ce dumneavoastră puneţi în practică în fiecare zi asupra unor excepţii, adică un studiu fiziologic. M-am gândit că apoi îmi va fi mai uşor să cobor de la întreg la parte, decât să urc de la parte la întreg. Este şi o axiomă algebrică care ne învaţă să pornim de la cunoscut către

necunoscut şi nu de la necunoscut către cunoscut... Dar luaţi loc, vă rog, domnule!

Şi Monte-Cristo îi arătă procurorului cu un semn al mâinii un fotoliu pe care acesta fu nevoit să se ostenească să şi-l tragă singur mai în faţă, în vreme ce el nu avu altceva de făcut decât să se aşeze în cel pe care îşi sprijinea un genunchi când intrase procurorul. Astfel, contele se afla pe jumătate întors către vizitatorul său, cu spatele la fereastră şi cotul rezemat de harta geografică aleasă, pentru moment, drept subiect de conversaţie, conversaţie care lua, cum se întâmplase şi acasă la Morcerf şi acasă la Danglars, o turnură absolut asemănătoare, dacă nu ca situaţie, cel puţin ca personaje.

— Ah, filosofaţi, reluă Villefort, după câteva clipe de tăcere, în timpul cărora, ca un gladiator care înfruntă un adversar de temut, îşi adunase forţele. Ei bine, domnule, pe cuvântul meu de onoare, dacă n-aş avea nimic de făcut, ca dumneavoastră, eu mi-aş căuta o ocupaţie mai puţin tristă.

— Este adevărat, domnule, răspunse Monte-Cristo. Omul este o omidă urâtă pentru cel care îl studiază prin microscopul solar. Dar tocmai aţi spus, dacă nu mă înşel, că eu n-aş avea nimic de făcut. Acum, îngăduiţi-mi să vă întreb, din întâmplare credeţi că dumneavoastră, domnule, chiar aveţi ceva de făcut? Sau, ca să fiu mai clar, credeţi că ceea ce faceţi dumneavoastră merită să se numească într-adevăr ceva?

Uimirea lui Villefort crescu încă pe-atât la această a doua lovitură, dată atât de necruţător de acest ciudat adversar. De mult nu mai auzise magistratul un paradox atât de dur sau, mai bine zis, era prima oară când auzea unul.

Procurorul regelui se adună, străduindu-se să-i răspundă.

— Domnule, zise el, sunteţi un străin şi, cum spuneţi chiar dumneavoastră, dacă nu mă înşel, o parte din viaţa dumneavoastră aţi petrecut-o prin ţări orientale. Nu ştiţi, aşadar, cât de prudent şi măsurat este, pe la noi, mersul justiţiei omeneşti, atât de expeditiv prin ţinuturile acelea barbare.

— Ba da, domnule, ba da. Este acel *pede claudo*[79] antic. Ştiu bine acest lucru pentru că de justiţie m-am ocupat cu deosebire, în toate ţările, şi am comparat procedura penală de la toate popoarele cu justiţia naturală. Şi, trebuie să spun, domnule, că tot legea popoarelor primitive, adică legea talionului, am întâlnit-o cel mai adesea mai potrivită cu voinţa lui Dumnezeu.

— Dacă această lege ar fi adoptată, domnule, zise procurorul regelui, ar simplifica mult codurile noastre şi atunci, într-adevăr, cum spuneaţi adineauri, magistraţii noştri n-ar mai avea mare lucru de făcut.

— O să se ajungă şi aici, probabil, zise Monte-Cristo. Ştiţi şi dumneavoastră că invenţiile omeneşti evoluează de la complicat la simplu şi că simplul este, întotdeauna, perfecţiunea.

— Până atunci, domnule, zise magistratul, codurile noastre există, cu articolele lor contradictorii cu tot, extrase din tradiţia galică, din legile romane, din obiceiurile francilor. Or, veţi fi de acord că o cunoaştere a tuturor legilor acestora nu se dobândeşte fără muncă îndelungată. Şi este nevoie nu doar de un studiu îndelungat pentru a căpăta această cunoaştere, dar şi de o mare putere a minţii, pentru a nu uita această cunoaştere, odată dobândită.

— Sunt şi eu de aceeaşi părere, domnule. Dar tot ceea ce ştiţi dumneavoastră personal din acest cod francez, eu ştiu nu doar din acest cod, ci din codul tuturor popoarelor. Legile englezeşti, turceşti, japoneze, hinduse îmi sunt tot atât de familiare ca şi legile franceze. Aşadar, aveam dreptate să spun că, relativ (cum ştiţi, domnule, totul este relativ), relativ la tot ceea ce am făcut eu, dumneavoastră aveţi foarte puţin de făcut şi, relativ la tot ceea ce am învăţat eu, dumneavoastră mai aveţi încă o grămadă de lucruri de învăţat.

— Dar în ce scop aţi învăţat toate acestea? întrebă Villefort uimit.

Monte-Cristo zâmbi.

— Bine, domnule, zise el. Văd că, în ciuda reputaţiei dumneavoastră de om superior, priviţi toate lucrurile din punctul de vedere material şi comun al societăţii, începând de la om şi sfârşind cu omul, adică din punctul de vedere cel mai redus şi cel mai îngust căreia minţii omeneşti i-a fost îngăduit să-l adopte.

— Fiţi mai explicit, domnule, zise Villefort, din ce în ce mai uimit. Nu vă înţeleg... prea bine.

— Spun, domnule, că, stând cu ochii aţintiţi asupra organizării sociale a popoarelor, nu vedeţi decât resorturile maşinăriei şi nu muncitorul sublim care o pune în funcţiune. Spun că nu-i observaţi, în faţa şi în jurul dumneavoastră, decât pe titularii posturilor ale căror brevete au fost semnate de miniştri sau de un rege, şi nu pe oamenii pe care Dumnezeu i-a aşezat mai presus de titulari, de miniştri şi de regi, dându-le o misiune de îndeplinit şi nu un post de ocupat. Spun că toate acestea vă scapă din

vederile dumneavoastră scurte, iar acest lucru este caracteristic slăbiciunii omeneşti, organismelor debile şi neterminate. Tobie socotea îngerul care venea să-i redea vederea drept un om, un tânăr oarecare. Popoarele îl considerau pe Attila, care urma să le nimicească, drept un cuceritor ca toţi cuceritorii. Şi a fost nevoie ca amândoi solii să-şi dezvăluie misiunile cereşti ca să fie recunoscuţi drept ce erau de fapt. A fost nevoie ca unul să spună: „Eu sunt îngerul Domnului”, iar celălalt: „Eu sunt biciul lui Dumnezeu”, pentru ca esenţa divină a amândurora să fie recunoscută.

— Să înţeleg, deci, zise Villefort din ce în ce mai uimit şi având impresia că vorbeşte cu un iluminat sau cu un nebun, să înţeleg că dumneavoastră vă socotiţi aidoma vreuneia dintre aceste fiinţe excepţionale pe care le-aţi amintit?

— De ce nu? răspunse cu răceală Monte-Cristo.

— Pardon, domnule, urmă Villefort consternat, o să mă iertaţi dacă, prezentându-mă dumneavoastră, nu ştiam că mă prezint unui om ale cărui cunoştinţe şi a cărui raţiune depăşesc, de atât de departe, cunoştinţele obişnuite şi raţiunea comună a oamenilor. La noi, nefericiţi corupţi de civilizaţie, nu se obişnuieşte ca gentilomii care posedă, ca dumneavoastră, o avere uriaşă, cel puţin din cât mi s-a spus, observaţi că nu întreb, ci doar repet ce mi s-a spus, nu se obişnuieşte, ziceam, ca aceşti privilegiaţi ai bogăţiilor să-şi piardă timpul cu speculaţii sociale, cu vise filosofice, făcute mai degrabă pentru a-i consola pe cei dezmoşteniţi de soartă de bunurile pământeşti.

— Ei, domnule! răspunse contele. Aţi ajuns, aşadar, la situaţia dumneavoastră strălucită fără a fi admis că există, ba chiar fără a fi întâlnit nişte excepţii? Nu vă exersaţi niciodată privirea, care, totuşi, ar avea nevoie de atâta fineţe şi de atâta siguranţă, ca să ghiciţi din prima ce fel de om aveţi în faţa ochilor? Un magistrat oare n-ar trebui să fie, nu doar cel mai iscusit în aplicarea legii, nu doar cel mai dibaci interpret al firelor încurcate, dar şi o sondă de oţel pentru a încerca inimile, o *pierre–de–touche*[80] pentru a descoperi aurul din care întotdeauna este făcut un suflet, cu mai mult sau mai puţin aliaj?

— Domnule, zise Villefort, mă ameţiţi, pe cuvântul meu, niciodată n-am mai auzit pe cineva vorbind ca dumneavoastră.

— Pentru că aţi rămas permanent închis în cercul condiţiilor generale şi pentru că n-aţi îndrăznit niciodată să vă ridicaţi, dintr-o bătaie de aripă, în

sferele superioare în care Dumnezeu le-a aşezat pe fiinţele nevăzute sau excepţionale.

— Şi dumneavoastră, domnule, sunteţi de părere că aceste sfere există şi că fiinţele nevăzute şi excepţionale se amestecă printre noi?

— De ce nu? Oare dumneavoastră vedeţi aerul pe care îl respiraţi, fără de care n-aţi putea trăi?

— Adică nu le vedem pe fiinţele despre care vorbiţi?

— Ba da, le vedeţi când Dumnezeu îngăduie să se întrupeze. Le atingeţi, le loviţi cu cotul pe stradă, le vorbiţi şi ele vă răspund.

— Ah! zise Villefort zâmbind. Mărturisesc că mi-ar plăcea să fiu prevenit când una dintre aceste fiinţe o să se afle în preajma mea.

— Vi s-a răspuns după pofta inimii, domnule, căci aţi fost prevenit adineauri, ba chiar şi acum vă previn eu.

— Aşadar, chiar dumneavoastră?...

— Sunt una dintre aceste fiinţe excepţionale, da, domnule, şi cred că, până astăzi, nici un alt om nu s-a aflat într-o poziţie asemănătoare cu a mea. Regatele regilor sunt mărginite, fie de munţi, fie de râuri, fie de o schimbare de moravuri, fie de o mutaţie a limbajului. Regatul meu este mare cât toată lumea, căci nu sunt nici italian, nici francez, nici hindus, nici american, nici spaniol — eu sunt cosmopolit. Nici o ţară n-ar putea spune că m-a văzut născându-mă. Numai Dumnezeu ştie ce meleag o să mă vadă murind. Adopt toate obiceiurile, vorbesc toate limbile. Mă credeţi un francez, dumneavoastră, nu-i aşa, căci vorbesc franceza cu aceeaşi uşurinţă şi la fel de curat ca dumneavoastră? Ei bine, Ali, nubianul meu mă crede arab, Bertuccio, intendentul meu, mă crede italian din Roma, Haydée, sclava mea, mă crede grec. Înţelegeţi acum că, nefiind din nici o ţară, necerând protecţie nici unei cârmuiri, nerecunoscând nici un om drept semenul meu, atunci, nici unul dintre scrupulele care îi opresc pe cei puternici sau nici una dintre piedicile care îi paralizează pe cei slabi pe mine nu mă opreşte sau nu mă paralizează? Nu am decât doi adversari — nu voi zice doi învingători, căci, dacă stărui, îi supun — distanţa şi timpul. Al treilea, cel mai de temut, este condiţia mea de muritor. Numai asta mă poate opri pe calea pe care merg şi înainte să-mi ating ţinta către care năzuiesc — restul, e sub control. Ceea ce oamenii numesc şansele sorţii, adică ruina, schimbarea, eventualităţile, le-am prevăzut pe toate şi, dacă vreunele o să mă poată atinge, nici una n-o să mă poată doborî. Cel puţin dacă nu mor, întotdeauna o să fiu cel care sunt acum. Iată de ce vă spun nişte lucruri pe care nu le-aţi

mai auzit niciodată, nici măcar din gura regilor, căci regii au nevoie de dumneavoastră, iar ceilalţi oameni au frică. Cine nu şi-a zis, într-o societate atât de ridicol organizată ca a noastră: „Poate că, într-o zi, o să am de-a face cu procurorul regelui?”.

— Dar dumneavoastră, domnule, nu v-aţi putea spune aşa ceva? Căci şi dumneavoastră, din moment ce locuiţi în Franţa, sunteţi, în mod firesc, supus legilor franceze.

— Ştiu, domnule, răspunse Monte-Cristo. Dar când trebuie să merg într-o ţară, încep să studiez, prin mijloacele mele personale, toţi oamenii din partea cărora am ceva de nădăjduit sau de temut şi ajung să-i cunosc la fel de bine sau poate chiar mai bine decât se cunosc ei înşişi. De aici rezultă faptul că procurorul regelui, oricine ar fi el, cu care aş avea de-a face, ar fi cu siguranţă mult mai încurcat decât aş fi eu.

— Ceea ce vrea să însemne că, zise Villefort şovăind, natura omenească fiind slabă, orice om, după părerea dumneavoastră, a comis... greşeli?

— Greşeli... sau crime, răspunse într-o doară Monte-Cristo.

— Şi că numai dumneavoastră, dintre toţi oamenii pe care nu-i recunoaşteţi ca semenii dumneavoastră, aşa aţi spus, continuă Villefort cu glasul uşor tremurat, numai dumneavoastră sunteţi singurul perfect?

— Nu, nu sunt perfect, răspunse contele, doar de nepătruns, atâta tot. Dar hai să ne oprim aici, domnule, dacă discuţia nu vă face plăcere. Nu sunt mai ameninţat de justiţia dumneavoastră decât sunteţi dumneavoastră de dubla mea putere de a vedea.

— Nu, nu, domnule! se grăbi să spună Villefort, care, fără îndoială, se temea să nu lase impresia că dezertează de pe câmpul de luptă. Nu! Prin discuţia dumneavoastră sclipitoare şi aproape sublimă, m-aţi ridicat deasupra nivelului obişnuit. Noi nu mai facem conversaţie, facem disertaţii. Or, dumneavoastră ştiţi că teologii de la catedra din Sorbona sau filosofii, în controversele lor, îşi spun, uneori, şi adevăruri crude. Să ne închipuim că şi noi facem teologie socială şi filosofie teologică. O să vă spun, aşadar, oricât de crud ar fi: Semenul meu, tu aduci jertfă trufiei; eşti deasupra altora, însă deasupra ta este Dumnezeu!

— Deasupra tuturor, domnule! răspunse Monte-Cristo, cu un ton atât de adânc încât Villefort se înfioră fără voie. Am orgoliul meu pentru oameni, nişte şerpi gata oricând să se ridice împotriva celui care trece peste capul lor fără să li-l strivească sub talpă. Dar îmi plec acest orgoliu înaintea lui Dumnezeu, care m-a scos din neant pentru a mă face ceea ce sunt acum.

— Atunci, domnule conte, vă admir! zise Villefort care, pentru prima oară în acest neobişnuit dialog, folosi această formulă de adresare aristocratică pentru străinul căruia, până atunci, nu-i spusese decât „domnule”. Da, vă spun, dacă sunteţi într-adevăr puternic, într-adevăr superior, într-adevăr sfânt sau de nepătruns, ceea ce, aveţi dreptate, înseamnă aproape acelaşi lucru, fiţi orgolios, domnule! Este legea dominaţiei. Totuşi, trebuie să aveţi şi-o ambiţie oarecare, nu?

— Am una, domnule.

— Care?

— Şi eu, cum i se întâmplă oricărui om o dată în viaţă, am fost luat şi urcat de Satana în vârful celui mai înalt munte de pe pământ. Ajuns acolo, el mi-a arătat toată lumea şi mi-a zis şi mie, cum i-a zis odinioară şi lui Hristos: „Ia să vedem, fiu al omului, ce vrei ca să mi te închini mie?”. Atunci, am chibzuit îndelung, căci de multă vreme o cumplită ambiţie îmi mistuia, într-adevăr, sufletul. După care i-am răspuns aşa: „Uite, am auzit întotdeauna vorbindu-se despre Providenţă şi totuşi eu n-am întâlnit-o niciodată, nici altceva care să semene cu ea, ceea ce mă face să cred că, de fapt, nu există. Vreau să fiu eu Providenţa, căci nu cunosc nimic mai frumos, mai măreţ şi mai înălţător pe lume decât a răsplăti şi a «pedepsi»”. Dar Satana şi-a plecat capul în jos şi a scos un oftat. „Te înşeli, mi-a zis el, Providenţa există. Numai că, dacă n-o vezi tu, asta se întâmplă pentru că, fiind ea fiica lui Dumnezeu, este invizibilă ca şi tatăl ei. N-ai întâlnit nimic care să-i semene, pentru că ea lucrează cu mijloace ascunse şi merge pe căi întunecate. Tot ce pot face pentru tine este să te prefac într-una dintre «uneltele» acestei Providenţe.” Am încheiat târgul. O să-mi pierd, probabil, sufletul, dar nu mai contează, continuă Monte-Cristo. Şi de ar fi să mai discut vreodată târgul, tot aşa l-aş încheia.

Villefort se uită la Monte-Cristo cu o uimire de nespus.

— Domnule conte, întrebă el, aveţi părinţi?

— Nu, domnule, sunt singur pe lume.

— Cu atât mai rău!

— De ce? întrebă Monte-Cristo.

— Pentru că aţi fi putut vedea un spectacol în stare să vă frângă orgoliul. Nu vă temeţi decât de moarte, aţi spus?

— N-am spus că mă tem, am spus că numai ea singură mă poate opri.

— Şi bătrâneţea?

— Misiunea mea o să se îndeplinească mai înainte să fiu bătrân.

— Şi nebunia?

— Am scăpat de la a înnebuni şi, cunoaşteţi axioma: *non bis in idem*[81]. Este o axiomă din dreptul penal, prin urmare, e de resortul dumneavoastră.

— Domnule, răspunse Villefort, mai există un lucru de temut, în afară de moarte, bătrâneţe sau nebunie. Există, de pildă, apoplexia, acel trăsnet care te loveşte fără să te omoare, dar, după care, totuşi, totul s-a sfârşit — tot tu eşti şi, cu toate acestea, nu mai eşti tu; tu care erai, ca Ariel, aidoma îngerilor, nu mai eşti decât o masă inertă, precum Caliban, aidoma târâtoarelor. Cum vă spuneam, asta este ceea ce, în limba oamenilor, se numeşte, pur şi simplu, o apoplexie. Să veniţi, vă rog, să continuăm această discuţie la mine, domnule conte, într-o zi în care veţi avea poftă să vă întâlniţi cu un adversar capabil să vă înţeleagă şi dornic să vă combată, şi o să vi-l prezint pe tatăl meu, domnul Noirtier de Villefort, unul dintre cei mai aprigi iacobini ai Revoluţiei franceze, adică cea mai strălucitoare cutezanţă pusă în serviciul celei mai viguroase organizaţii; un om care poate n-a văzut, ca dumneavoastră, toate regatele de pe pământ, dar a ajutat la răsturnarea unuia dintre cele mai puternice; un om care, ca şi dumneavoastră, se socotea unul dintre trimişii nu ai lui Dumnezeu, ci ai Fiinţei supreme, nu ai Providenţei, ci al Fatalităţii. Ei bine, domnule, un vas de sânge rupt într-un lob al creierului a nimicit totul, nu într-o zi, nu într-un ceas, ci într-o secundă. În ajun, domnul Noirtier, fost iacobin, fost senator, fost carbonar, râzând de ghilotină, râzând de tun, râzând de pumnal, domnul Noirtier jucându-se cu revoluţiile, domnul Noirtier, pentru care Franţa nu era decât o mare tablă de şah, ai cărui pioni, ture, cai şi regine trebuiau” să dispară pentru ca regele să fie făcut mat, domnul Noirtier, cel atât de temut, era a doua zi *bietul domn Noirtier* de acum, bătrân ţintuit la pat, la mâna celei mai slabe fiinţe din casă, adică a nepoatei sale Valentine, în sfârşit, un cadavru mut şi îngheţat, care nu mai trăieşte fără suferinţă decât pentru a-i da timp materiei să ajungă, fără zbucium, la deplina sa descompunere.

— Vai, domnule! zise Monte-Cristo. Acest spectacol nu este străin nici ochilor, nici gândurilor mele. Sunt, întru câtva, şi doctor şi, precum confraţii mei, am căutat nu o dată sufletul atât în materia vie, cât şi în materia moartă. Dar, la fel ca Providenţa, şi sufletul a rămas ascuns ochilor mei, deşi era prezent în pieptul meu. O sută de autori, de la Socrate, de la Seneca, de la Sfântul Augustin şi de la Gall încoace, au făcut, în proză sau în versuri, comparaţia pe care aţi făcut-o dumneavoastră. Cu toate acestea, eu înţeleg că suferinţele unui tată pot aduce mari schimbări în mintea unui

fiu. Voi veni, domnule, de vreme ce ţineţi să vă făgăduiesc, ca să privesc, spre mai marea mea umilinţă, acest spectacol cumplit, care de bună seamă că vă întristează foarte tare casa.

— Desigur că aşa s-ar fi întâmplat, dacă Dumnezeu nu mi-ar fi dat o generoasă compensaţie. În faţa bătrânului care se târăşte spre groapă, sunt doi copii care încep să păşească în viaţă: Valentine, o fiică din prima mea căsătorie cu domnişoara de Saint-Méran, şi Édouard, fiul căruia i-aţi salvat viaţa.

— Şi la ce concluzie aţi ajuns dumneavoastră în urma acestei compensaţii, domnule? întrebă Monte-Cristo.

— Am ajuns la concluzia, domnule, răspunse Villefort, că tatăl meu, rătăcit din pricina pasiunilor, a comis vreunele din acele greşeli care scapă justiţiei omeneşti, dar care stârnesc judecata lui Dumnezeu şi că Dumnezeu, nedorind să pedepsească decât o singură persoană, nu l-a lovit decât pe el.

Monte-Cristo, cu zâmbetul pe buze, scoase în adâncul sufletului un răcnet care l-ar fi pus pe fugă pe Villefort, dacă Villefort l-ar fi putut auzi.

— La revedere, domnule, continuă magistratul care, se ridicase de ceva vreme şi vorbea din picioare. Vă părăsesc, rămânând cu o amintire plină de respect despre dumneavoastră, care, nădăjduiesc, o să vă facă plăcere când mă veţi cunoaşte mai bine, căci nu sunt un individ banal, nici pe departe. De altfel, v-aţi făcut din doamna de Villefort o prietenă pe viaţă.

Contele salută şi se mulţumi să-l conducă pe Villefort numai până la uşa cabinetului. Acesta ajunse până la trăsura sa precedat de cei doi lachei care, la un semn al stăpânului lor, se grăbiră să-i deschidă portiera.

Apoi, când procurorul regelui dispăru din vedere:

„Gata! zise Monte-Cristo, scoţând cu greutate un zâmbet din amărăciunea care îi înăbuşea pieptul. Destulă otravă de genul ăsta! Şi acum, fiindcă sufletul mi-e plin de aşa ceva, hai să căutăm antidotul!”

Şi lovind o dată în micul gong, care vibră prelung:

— Urc la doamna, îi zise el lui Ali. Trăsura să fie gata peste o jumătate de oră.

---

79 Mers şchiopătat, şontâc (în limba latină, în original) – prescurtare a citatului lui Horaţiu: „Pedeapsa abia vine, şchiopătând”.

80 Piatră de jasp negru, folosită pentru a deosebi aurul de cupru.

81 Literal: „Nu de două ori pentru acelaşi lucru” — principiu din jurisprudenţă, conform căruia nu poţi fi judecat de două ori pentru acelaşi delict.

XLIX Haydée

Cititorul îŞi aminteŞte care erau noile sau, mai bine zis, vechile cunoştinţe ale contelui de Monte-Cristo care locuiau pe strada Meslay, şi anume Maximilien, Julie şi Emmanuel.

Gândul la această vizită plăcută pe care urma s-o facă, la cele câteva momente fericite pe care urma să le petreacă, la această lumină paradisiacă pătrunzând în infernul în care se aruncase de bunăvoie, răspândise, din clipa în care îl pierduse din vedere pe Villefort, o seninătate fermecătoare pe chipul contelui. Iar Ali, care dăduse fuga la sunetul gongului, văzând acest chip radiind de-o bucurie atât de rară, se retrăsese în vârful picioarelor şi ţinându-şi respiraţia, ca pentru a nu speria gândurile bune pe care i se părea că le vede zburând în jurul stăpânului său.

Era amiază. Contele îşi rezervase o oră pentru a urca la Haydée. Ai fi zis că bucuria nu putea intra dintr-odată în acest suflet, atât de multă vreme zdrobit, şi că avea nevoie de a se pregăti pentru emoţiile plăcute, la fel cum alte suflete au nevoie să se pregătească pentru emoţiile dureroase.

Tânăra grecoaică locuia, după cum am spus, într-un apartament cu totul separat de apartamentul contelui. Acest apartament era în întregime mobilat în stil oriental, adică parchetul era acoperit de covoare turceşti, ţesături de brocart atârnau de-a lungul pereţilor, iar, în fiecare odaie, câte un larg divan se întindea de jur împrejurul încăperii, cu maldăre de perne care se mutau oriunde ar fi vrut cei care le foloseau.

Haydée avea trei servitoare franţuzoaice şi o servitoare grecoaică. Cele trei servitoare franţuzoaice stăteau în prima odaie, gata să dea fuga la sunetul unui mic clopoţel de aur şi să dea ascultare poruncilor sclavei grecoaice, care ştia destulă franceză cât să transmită poruncile stăpânei sale celor trei cameriste, cărora Monte-Cristo le ceruse să arate pentru Haydée consideraţia cuvenită unei regine.

Tânăra se afla în odaia cea mai retrasă a apartamentului său, adică într-un soi de budoar rotund, în care lumina zilei nu ajungea decât filtrată de ochiurile de sticlă trandafirie de sus, din tavan. Stătea întinsă pe jos, odihnindu-se pe nişte perne de satin albastru ţesut cu fir de argint, pe jumătate răsturnată pe spate, sprijinindu-se de divan, cu braţul drept petrecut molatic peste cap, în vreme ce, cu mâna stângă, îşi ţinea între buze

muştiucul de coral de care era prinsă ţeava flexibilă a unei narghilele, care nu lăsa fumul să ajungă până la gura sa decât parfumat de apa de smirnă, prin care fata, trăgând uşor, îl silea să treacă.

Poziţia sa, absolut firească pentru o femeie din Orient, ar fi fost pentru o franţuzoaică de o cochetărie poate prea afectată.

În ceea ce priveşte veşmintele, îmbrăcase costumul femeilor din Epir: o pereche de şalvari de satin alb, brodat cu flori trandafirii, care lăsa să se vadă două picioare de copil, despre care ai fi crezut că sunt sculptate în marmură de Paros, dacă nu le-ai fi văzut jucându-se cu două sandale micuţe, cu vârful întors, brodate cu aur şi perle, o vestă cu dungi albastre şi albe, mult răscroită la subsuori, pentru a îngădui braţelor să se mişte liber, cu butoniere din argint şi nasturi de perle. În sfârşit, mai avea un soi de corset, lăsând să se vadă, prin decolteul în formă de inimă, gâtul şi toată partea de sus a pieptului, şi închizându-se deasupra sânilor cu trei nasturi de diamant. Cât despre partea de jos a corsetului şi partea de sus a şalvarilor, acestea se pierdeau sub una dintre acele centuri viu colorate şi cu franjuri lungi de mătase, la care râvnesc elegantele noastre parizience.

Capul îi era împodobit cu o micuţă calotă din fir de aur, brodată cu perle, pusă într-o parte, şi, deasupra calotei, pe partea înspre care se înclina, era prins un frumos trandafir natural, de culoarea purpurei, care răsărea dintre buclele părului atât de negre încât părea albastre.

Cât despre frumuseţea acestui chip, era tipul de frumuseţe grecească în neştirbita sa perfecţiune, cu ochi mari, catifelaţi, cu nasul drept, cu buzele de coral şi dinţii ca perlele.

Apoi, pe deasupra acestui fermecător ansamblu, se deschidea floarea tinereţii în deplina sa strălucire şi cu întregul său parfum, căci Haydée avea vreo nouăsprezece sau douăzeci de ani.

Monte-Cristo o chemă pe subreta grecoaică şi îi ceru s-o întrebe pe Haydée dacă îi îngăduia să intre la ea în odaie.

În loc de orice răspuns, Haydée îi făcu semn subretei să ridice draperia care atârna în faţa uşii, al cărei toc pătrat o arătă pe fată, culcată, ca într-un fermecător tablou înrămat. Monte-Cristo înaintă.

Haydée se ridică în cotul braţului cu care ţinuse narghileaua şi îi întinse contelui mâna, în acelaşi timp ce-l întâmpina cu un surâs.

— De ce, îl întrebă ea în limba sonoră a fiicelor Spartei şi Atenei, de ce îmi ceri îngăduinţa să intri la mine? Nu mai eşti stăpânul meu şi nu mai sunt eu sclava ta?

Monte-Cristo zâmbi, la rândul său.

— Haydée, zise el, ştiţi doar...

— De ce nu-mi mai vorbeşti cu „tu”, ca de obicei? îl întrerupse tânăra grecoaică. Am greşit cu ceva? În acest caz, trebuie să mă pedepseşti, dar nu să-mi vorbeşti cu „dumneavoastră”.

— Haydée, zise contele, ştii că suntem în Franţa şi, prin urmare, eşti liberă.

— Liberă să ce? întrebă fata.

— Liberă să mă părăseşti.

— Să te părăsesc!... Şi de ce te-aş părăsi?

— Ce ştiu eu? O să vedem lume...

— Nu vreau să văd pe nimeni.

— Şi dacă, printre tinerii frumoşi pe care o să-i întâlneşti, o să găseşti pe vreunul care să-ţi placă, eu n-o să fiu atât de nedrept...

— N-am văzut niciodată bărbaţi mai frumoşi decât tine şi n-am iubit niciodată alţi bărbaţi decât pe tatăl meu şi pe tine.

— Biet copil, zise Monte-Cristo, asta pentru că n-ai vorbit cu alţii decât cu tatăl tău şi cu mine.

— Ei bine, oare am nevoie să vorbesc cu alţii? Tatăl meu mă numea „bucuria sa”, iar tu mă numeşti „dragostea ta”, şi amândoi mă numiţi „copilul vostru”.

— Îţi aminteşti tu de tatăl tău, Haydée?

Tânăra zâmbi.

— Este aici şi aici, zise ea, ducându-şi mâna la ochi şi la inimă.

— Iar eu unde sunt? întrebă zâmbind Monte-Cristo.

— Tu? zise ea. Tu eşti peste tot.

Monte-Cristo îi luă mâna lui Haydée ca să i-o sărute, dar naiva copilă îşi trase mâna înapoi şi-i oferi fruntea.

— Acum, Haydée, îi zise el, ştii că eşti liberă, că eşti stăpână, că eşti regină. Poţi să-ţi păstrezi costumul sau să te îmbraci cu altceva, după cum vrei. O să rămâi aici când doreşti să rămâi, o să ieşi când doreşti să ieşi. O să fie întotdeauna o trăsură gata înhămată pentru tine. Ali şi Myrto o să te însoţească pretutindeni şi o să fie la poruncile tale. Numai un singur lucru te rog.

— Spune!

— Păstrează taina asupra naşterii tale, nu spune nici o vorbă despre trecutul tău, nu rosti cu nici un prilej numele ilustrului tău tată, nici pe acela

al sărmanei tale mame.

— Ţi-am mai spus, stăpâne, n-o să văd pe nimeni.

— Ascultă, Haydée! Poate că această izolare absolut orientală n-o să fie cu putinţă la Paris. Învaţă mai departe viaţa din ţările noastre din Nord, cum ai făcut-o şi la Roma, la Florenţa, la Milano şi la Madrid. Asta o să-ţi fie întotdeauna de folos, chiar dacă vei continua să trăieşti aici, chiar dacă o să te întorci în Orient.

Tânăra ridică spre conte ochii ei mari şi umezi şi răspunse:

— Vrei să spui chiar dacă o să ne întoarcem în Orient, nu-i aşa, stăpânul meu?

— Da, fiica mea, zise Monte-Cristo. Ştii bine că nu eu o să fiu cel care o să te părăsească pe tine. Nu copacul părăseşte floarea, ci floarea îl părăseşte pe copac.

— Eu n-o să te părăsesc niciodată, stăpâne, zise Haydée, căci sunt sigură că n-aş putea trăi fără tine.

— Biată copilă! Peste zece ani eu voi fi bătrân şi, peste zece ani, tu vei fi încă tânără.

— Tatăl meu avea o barbă lungă şi albă, dar asta nu mă împiedica să-l iubesc. Tatăl meu avea şaizeci de ani şi mi se părea cel mai frumos dintre toţi bărbaţii pe care îi vedeam.

— Dar, ia spune-mi, crezi că o să te obişnuieşti aici?

— O să te văd?

— În fiecare zi.

— Atunci, ce mă întrebi, de fapt, stăpâne?

— Mă tem că o să te plictiseşti.

— Nu, stăpâne, căci dimineaţa o să mă gândesc că o să vii tu, iar seara o să-mi amintesc că ai venit. De altfel, când sunt singură, am multe amintiri, văd tablouri imense, zări largi cu Pindul şi cu Olimpul în depărtare. Apoi, mai am în inimă trei sentimente cu care nu te poţi plictisi niciodată: tristeţe, iubire şi recunoştinţă.

— Eşti o demnă fiică a Epirului, Haydée, graţioasă şi poetică. Se vede că descinzi din familia zeiţelor care s-au născut în ţara ta. Fii aşadar liniştită, fiica mea, o să fac în aşa fel încât tinereţea ta să nu se irosească zadarnic, pentru că tu mă iubeşti ca pe tatăl tău, iar eu te iubesc ca pe copilul meu.

— Te înşeli, stăpâne. Nu mi-am iubit tatăl cum te iubesc pe tine. Dragostea mea pentru tine este o altfel de dragoste. Tatăl meu a murit şi eu

n-am murit, în vreme ce, tu... dacă tu mori, şi eu mor.

Contele îi întinse mâna tinerei cu un zâmbet de adâncă duioşie. Ea îşi apăsă buzele de mâna lui, ca de obicei.

Şi contele, astfel pregătit sufleteşte pentru întrevederea pe care urma s-o aibă cu Morrel şi familia sa, plecă, murmurând aceste versuri din Pindar:

„Tinereţea este o floare al cărei fruct este iubirea... Fericit grădinarul care îl culege, după ce l-a văzut pârguindu-se, încetul cu încetul”.

Potrivit poruncilor sale, trăsura era gata. Urcă şi trăsura, ca de obicei, porni în galop.

L Familia Morrel

Contele ajunse în doar câteva minute pe strada Meslay, la numărul 7.

Casa era albă, surâzătoare, şi avea în faţă o curte cu două răzoare pline de flori, foarte frumoase.

În cel care îi deschise poarta acestei case îl recunoscu pe Coclès. Dar fiindcă acesta, cum ne amintim, nu avea decât un ochi, şi cum de nouă ani vederea acestui ochi slăbise considerabil, Coclès nu-l recunoscu pe conte.

Trăsurile, ca să oprească în faţa intrării casei, trebuia să cotească, pentru a evita un mic jet de apă ţâşnind dintr-un bazin făcut din pietre şi scoici, un lux care stârnise multe invidii în cartier şi din pricina căruia vecinii numeau această casă „Micul Versailles”.

Nu are rost să mai spunem că în bazin se zbenguia o mulţime de peşti roşii şi galbeni.

Casa, ridicată deasupra unui etaj de bucătării şi pivniţe, avea, în afară de parter, două etaje pline şi mansarde. Tinerii o cumpăraseră cu dependinţe cu tot, care erau alcătuite dintr-un uriaş atelier, două pavilioane în fundul unei grădini şi grădina însăşi. Emmanuel, de la prima privire, văzuse în această dispunere o oportunitate pentru o mică afacere — îşi rezervase casa şi jumătate din grădină şi trăsese un hotar, adică ridicase un zid între locuinţa sa şi atelierele pe care le subînchiriase, deopotrivă cu pavilioanele şi cu partea din grădină aferentă. Astfel avea o reşedinţă pentru care plătea destul de puţin şi era la fel de strict separat de ceilalţi, la el acasă, ca şi cel mai grijuliu proprietar al unei clădiri din foburgul Saint-Germain.

Sufrageria era de stejar, salonul de acaju şi de catifea albastră, dormitorul de lemn de lămâi şi damasc verde. Mai existau şi un cabinet de lucru pentru Emmanuel, care nu lucra nimic, şi un salon de muzică pentru Julie, care nu cânta la nimic.

Al doilea etaj era consacrat în întregime lui Maximilien. Odăile erau copia fidelă a celor din apartamentul surorii sale, doar că sufrageria fusese convertită în sală de biliard, unde îşi chema prietenii.

Maximilien supraveghea personal ţesălarea calului său şi îşi fuma ţigara la intrarea în grădină, în momentul în care trăsura contelui se opri la poartă.

Coclès deschise poarta, cum spuneam, iar Baptistin, sărind repede de pe capră, întrebă dacă domnul şi doamna Herbault şi domnul Maximilien

Morrel puteau fi vizitaţi de către contele de Monte-Cristo.

— De către contele de Monte-Cristo? strigă Morrel, aruncându-şi ţigara şi repezindu-se înaintea vizitatorului său. Cred şi eu că putem fi vizitaţi de către domnia sa! Ah, mulţumesc, de o mie de ori vă mulţumesc, domnule conte, că nu v-aţi uitat promisiunea.

Şi tânărul ofiţer strânse mâna contelui cu atâta căldură, încât acesta din urmă simţi neîndoielnic sinceritatea gestului, drept pentru care îi fu limpede că fusese aşteptat cu nerăbdare şi că era primit cu însufleţire.

— Veniţi, veniţi, zise Maximilien, vreau să vă anunţ chiar eu! Un om ca dumneavoastră nu trebuie anunţat de un servitor. Sora mea este în grădină, tunde trandafirii ofiliţi. Cumnatul meu îşi citeşte cele două gazete preferate, *La Presse* şi *Débats*, la şase paşi de ea, căci pretutindeni pe unde se vede doamna Herbault, nu trebuie să cauţi pe o rază mai mare de patru metri, ca să-l găseşti pe domnul Emmanuel, şi reciproc, cum se spune la Şcoala Politehnică.

Zgomotul paşilor o făcu să întoarcă ochii pe o tânără femeie de douăzeci sau douăzeci şi cinci de ani, îmbrăcată într-o rochie de casă de mătase, care curăţa cu o grijă deosebită o tufă de trandafiri de culoarea alunei.

Femeia aceasta era micuţa noastră Julie, devenită, aşa cum îi prezisese împuternicitul firmei Thomson şi French, doamna Emmanuel Herbault.

Ea scoase un strigăt de surpriză văzând un străin. Maximilien izbucni în râs.

— Nu te deranja, sora mea, zise el. Domnul conte nu se află decât de vreo două sau trei zile la Paris, dar ştie deja cum arată o rentieră din Marais, iar dacă nu ştie, o să-i arăţi tu.

— Ah, domnule! zise Julie. Să vă aducă aşa... este o trădare din partea fratelui meu, care nu are pentru biata lui soră nici un pic de delicateţe... Penelon!... Penelon!...

Un bătrân care săpa un strat de trandafiri bengalezi îşi înfipse cazmaua în pământ şi se apropie, cu tichia în mână, ascunzându-şi cât putu mai bine un guguloi de tutun, vârât, pe moment, în fundul gurii. Câteva şuviţe albe îi argintau părul încă des, în vreme ce obrazul său smead şi ochiul său îndrăzneţ şi vioi arătau că este un vechi marinar, bronzat la soarele Ecuatorului şi bătut de furtuni.

— Mi se pare că m-aţi strigat, domnişoară Julie, zise el. Am venit!

Penelon păstrase obiceiul de a o numi pe fiica patronului său „domnişoara Julie” şi niciodată nu reuşise să şi-l schimbe, numind-o „doamna Herbault”.

— Penelon, zise Julie, du-te să-l anunţi pe domnul Emmanuel de plăcuta vizită care ni se face, în timp ce domnul Maximilien îl va conduce pe domnul în salon.

Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Domnul îmi va îngădui să dispar un minut, nu-i aşa?

Fără să mai aştepte încuviinţarea contelui, o luă la fugă prin spatele unui răzor de flori şi ajunse la casă pe o alee laterală.

— Ah, ia te uită! Dragul meu domn Morrel, zise Monte-Cristo, observ cu durere că am stârnit o revoluţie în familia dumitale.

— Priviţi, priviţi! zise Maximilien râzând. Îl vedeţi acolo pe soţul care, la rândul său, o să-şi schimbe vesta cu o redingotă? Oh, asta se întâmplă pentru că sunteţi bine cunoscut în strada Meslay, aţi fost prezentat cum se cuvine, vă rog să mă credeţi.

— Mi se pare că aveţi aici, domnule, o familie fericită, zise contele, mai mult răspunzându-şi propriilor gânduri.

— Oh, da! Vă asigur, domnule conte. Ce să-i faci? Nu le lipseşte nimic ca să fie fericiţi: sunt tineri, sunt veseli, se iubesc şi, cu cele douăzeci şi cinci de mii de livre de rentă, îşi închipuie, ei care au trecut, totuşi, pe lângă atâtea averi uriaşe, îşi închipuie că au bogăţiile familiei Rothschild.

— Totuşi e puţin, douăzeci şi cinci de mii de livre rentă, zise Monte-Cristo, cu o blândeţe atât de delicată, încât îi merse la inimă lui Maximilien, cum ar fi putut s-o facă numai vorbele unui părinte iubitor. Dar n-o să se oprească la atât, tinerii noştri, ci o să devină milionari, la rândul lor. Domnul cumnat al dumneavoastră este avocat... medic?...

— Era negustor, domnule conte, şi preluase firma răposatului meu tată. Domnul Morrel a murit lăsând o avere de cinci sute de mii de livre. Eu am primit jumătate, sora mea cealaltă, căci nu am fost decât doi la părinţi. Soţul ei, care, când o luase în căsătorie, nu avea alte bunuri decât nobila sa cinste, inteligenţa remarcabilă şi reputaţia fără pată, a vrut să aibă şi el o avere tot atât cât a soţiei sale. A muncit până când a adunat două sute cincizeci de mii de franci — şase ani au fost de ajuns. A fost, vă rog să mă credeţi, domnule conte, un spectacol emoţionant, cu aceşti doi copii atât de muncitori, atât de uniţi, hărăziţi prin capacităţile lor celei mai strălucite bogăţii, şi care, fără să vrea să schimbe nimic din obiceiurile firmei părinteşti, au trudit şase ani ca

să facă ceea ce nişte spirite novatoare ar fi putut face în doi sau trei ani. De aceea, mai răsună încă şi astăzi în Marsilia laudele pe care lumea nu se putea să nu le aducă unei abnegaţii atât de curajoase. În sfârşit, într-o zi, Emmanuel veni să-i spună soţiei sale, care tocmai terminase de făcut plăţile:

„Julie, iată ultimul fişic de o sută de franci, pe care tocmai mi i-a înmânat Coclès şi care completează cei două sute cincizeci de mii de franci pe care ni i-am stabilit ca limită a câştigurilor noastre. O să fii mulţumită cu acest puţin din care va trebui să trăim de acum încolo? Uite, firma face afaceri de vreun milion de franci pe an şi poate aduce un beneficiu de patruzeci de mii de franci. Putem vinde, dacă vrem, clientela, pentru trei sute de mii de franci, într-o oră, căci iată o scrisoare de la domnul Delaunay, care ne oferă această sumă în schimbul fondurilor noastre pe care vrea să le pună laolaltă cu ale sale. Depinde numai de ce crezi tu că ar trebui să facem.”

„Dragul meu, i-a răspuns sora mea, firma Morrel nu poate fi condusă decât de un Morrel. Şi oare nu merită trei sute de mii de franci să scăpăm pentru totdeauna numele tatălui nostru de neşanse şi eşecuri?”

„Aşa gândeam şi eu, a zis Emmanuel, dar voiam să aud şi părerea ta.”

„Ei bine, dragul meu, acum o ştii! Toate încasările noastre sunt la zi, toate poliţele sunt plătite. Putem trage o linie sub socotelile acestor două săptămâni şi să ne închidem birourile. Hai să tragem această linie şi să le închidem!”

Ceea ce au şi făcut, chiar în clipa aceea. Era ora trei. La ora trei şi un sfert s-a prezentat un client pentru a-şi asigura trecerea a două corăbii. Asta însemna un beneficiu de cincisprezece mii de franci, bani gheaţă.

„Domnule, a zis Emmanuel, vreţi să vă adresaţi pentru această asigurare confratelui nostru, domnul Delaunay? Căci noi ne-am retras din afaceri.”

„De când?” a întrebat clientul uimit.

„De un sfert de oră.”

Şi iată, domnule, continuă Maximilien zâmbind, cum se face că sora mea şi cumnatul meu n-au decât douăzeci şi cinci de mii de livre rentă!

Abia îşi încheiase Maximilien povestirea, în timpul căreia inima contelui îi crescuse în piept din ce în ce mai mult, când apăru Emmanuel, cu ţinuta îmbogăţită cu o pălărie şi o redingotă. Salută ca un om care ştia rangul vizitatorului, apoi, după ce îl conduse pe conte în jurul micuţei grădiniţe înflorite, îl aduse către casă.

Salonul era îmbălsămat de mulţimea florilor care abia de încăpeau într-o imensă vază japoneză, cu toarte simple. Julie, îmbrăcată cuviincios şi pieptănată cochet (reuşise toate schimbările acestea în numai zece minute, un adevărat tur de forţă), veni să-l întâmpine pe conte la uşă.

Se auzeau ciripind păsările dintr-o colivie de alături. Ramurile de salcâm galben şi roşu tiveau cu ciorchinii lor de flori draperiile de catifea albastră. Totul, în acest mic cuib, inspira linişte, de la cântecul păsării până la zâmbetul stăpânilor.

De când intrase în casă, contele simţise suflul acestei fericiri. De aceea, rămase mut, visător, uitând că era aşteptat să reia conversaţia, întreruptă după cele dintâi cuvinte de bun venit.

Până la urmă, îşi dădu seama de tăcerea devenită aproape stingheritoare şi, smulgându-se cu greu din visarea sa:

— Doamnă, zise, iertaţi-mă pentru o emoţie care poate că vă uimeşte, pe dumneavoastră, obişnuită cu această pace şi cu această fericire pe care le găsesc eu aici. Dar, pentru mine, mulţumirea pe un chip omenesc este un lucru atât de nou, încât nu mă mai satur să vă privesc, pe dumneavoastră şi pe soţul dumneavoastră.

— Suntem foarte fericiţi, într-adevăr, domnule, răspunse Julie. Dar am suferit mult timp şi puţini sunt oamenii care şi-au cumpărat fericirea atât de scump ca noi.

Pe trăsăturile contelui se citi curiozitatea.

— Oh, este o întreagă poveste de familie, cum vă spunea deunăzi Château-Renaud, continuă Maximilien. Pentru dumneavoastră, domnule conte, obişnuit să vedeţi mâhniri ilustre şi bucurii splendide, în acest tablou familial ar exista prea puţin interes. Totuşi, cum spunea şi Julie, am suferit numeroase şi ascuţite dureri, deşi au rămas închise în acest cadru îngust...

— Şi Dumnezeu v-a turnat balsam pe răni, cum face pentru toţi? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, zise Julie. Putem zice aşa, căci a făcut pentru noi ceea ce face doar pentru aleşii Săi — ne-a trimis unul dintre îngerii Săi.

Obrajii lui Monte-Cristo se îmbujorară şi tuşi, ca să aibă cum să-şi ascundă emoţia, ducându-şi batista la gură.

— Cei care s-au născut într-un leagăn de purpură şi care, având de toate, nu şi-au dorit nimic, niciodată, zise Emmanuel, nu ştiu ce înseamnă bucuria de a trăi. La fel cum cei care nu şi-au lăsat niciodată viaţa la bunul plac al

sorţii, pe o coajă de nucă aruncată pe o mare zbuciumată, nu cunosc preţul unui cer senin.

Monte-Cristo se ridică şi, fără să răspundă nimic, căci în tremurul vocii sale s-ar fi putut recunoaşte emoţia care îl tulburase, se apucă să se plimbe prin salon cu paşi rari.

— Luxul nostru vă face să zâmbiţi, domnule conte, zise Maximilien, care îl urmărea pe Monte-Cristo din ochi.

— Nu, nu, răspunse Monte-Cristo, foarte palid şi apăsându-şi cu o mână inima care-i bătea cu putere, iar cu cealaltă îi arătă tânărului un glob de cristal, sub care se odihnea o pungă de mătase, întinsă regeşte pe o pernuţă de catifea neagră. Mă întrebam doar la ce serveşte această pungă, care, într-un buzunăraş închide o hârtie, cred eu, iar, în celălalt, un diamant destul de frumos.

Maximilian luă un aer grav şi răspunse:

— Acesta, domnule conte, este cel mai preţios tezaur al familiei noastre.

— Într-adevăr, diamantul este destul de frumos, spuse Monte-Cristo.

— Oh, fratele meu nu vă vorbeşte despre preţul nestematei, deşi a fost evaluată la o sută de mii de franci, domnule conte! Vrea doar să vă spună că obiectele pe care le conţine această pungă sunt relicve de la îngerul despre care vă pomeneam adineauri.

— Iată ce nu pot pricepe şi, totuşi, ce nu ar trebui să întreb, doamnă, răspunse Monte-Cristo cu o plecăciune. Iertaţi-mă, n-am vrut să fiu indiscret.

— Indiscret, spuneţi? Oh! Dimpotrivă, nici nu ştiţi ce fericiţi ne faceţi, domnule conte, oferindu-ne un prilej să vă vorbim mai pe larg despre acest subiect! Dacă am ascunde ca pe o taină minunata faptă pe care ne-o aminteşte această pungă, n-am expune-o astfel la vedere. Oh, am vrea s-o facem publică în tot universul, pentru ca o cât de mică tresărire din partea binefăcătorului nostru să ne arate unde se află.

— Adevărat? făcu Monte-Cristo, cu o voce gâtuită.

— Domnule, zise Maximilien, ridicând globul de cristal şi sărutând cu religiozitate punga de mătase. Aceasta a fost atinsă de mâna unui om datorită căruia tatăl meu a fost salvat de la moarte, noi de la ruină, iar numele nostru de la ruşine. De un om mulţumită căruia noi, ceilalţi, bieţi copii hărăziţi sărăciei şi lacrimilor, putem să auzim astăzi lumea minunându-se de fericirea noastră. Scrisoarea acesta — şi Maximilien trase o hârtie din pungă şi i-o întinse lui Monte-Cristo — scrisoarea aceasta a fost

scrisă de el, într-o zi în care tatăl meu luase o hotărâre absolut disperată, iar acest diamant i-a fost dat ca zestre surorii mele de către acelaşi generos necunoscut.

Monte-Cristo deschise scrisoarea şi o citi, cu o nespusă expresie de bucurie. Era biletul pe care cititorii noştri îl cunosc, cel adresat lui Julie şi semnat Sindbad Marinarul.

— Necunoscut, spuneţi? Aşadar, omul care v-a ajutat a rămas necunoscut pentru voi?

— Da, domnule, niciodată n-am avut fericirea de a-i strânge mâna. Şi nu din pricină că nu i-am fi cerut lui Dumnezeu această favoare, adăugă Maximilien. Dar toată această întâmplare a fost condusă într-un mod misterios, pe care noi nu-l putem pricepe încă. Totul a fost condus de o mână puternică, nevăzută, ca de vrăjitor.

— Oh! zise Julie. Eu nu mi-am pierdut încă nădejdea că, într-o bună zi, o să sărut acea mână cum sărut acum punga pe care a atins-o ea. Acum patru ani, Penelon era la Trieste. Penelon, domnule conte, este bravul marinar pe care l-aţi văzut cu o cazma în mână, şi care, din nostrom, s-a făcut grădinar. Penelon era, aşadar, la Trieste, când a văzut pe chei un englez care se pregătea să se urce pe un iaht şi l-a recunoscut pe omul care venise la tatăl meu, pe 5 iunie 1829, şi care mi-a scris acest bilet, pe 5 septembrie. Era acelaşi om, după câte spune el, dar n-a îndrăznit să-i vorbească.

— Un englez? făcu Monte-Cristo visător, neliniştindu-se la fiecare privire cercetătoare din partea lui Julie. Un englez, spuneţi?

— Da, reluă Maximilien. Un englez care s-a prezentat la noi ca împuternicit al firmei Thomson şi French, din Roma. Iată de ce, deunăzi, la domnul de Morcerf, când aţi spus că domnii Thomson şi French erau bancherii dumneavoastră, m-aţi văzut tresărind. În numele Cerului, domnule, întâmplarea s-a petrecut, cum am spus, în 1829 — l-aţi cunoscut pe acest englez?

— Dar nu mi-aţi spus, de asemenea, că firma Thomson şi French a negat, de fiecare dată, că v-ar fi făcut acest serviciu?

— Ba da.

— Atunci, acest englez n-ar putea fi mai degrabă un om, care, recunoscător faţă de tatăl dumneavoastră pentru cine ştie ce faptă bună, de care probabil că tatăl dumneavoastră uitase, s-a folosit de acest pretext pentru a-i întoarce un serviciu?

— Totul este posibil, domnule, în situaţii ca acestea, chiar şi un miracol.

— Cum se numea? întrebă Monte-Cristo.

— Nu şi-a lăsat alt nume, răspunse Julie, privindu-l pe conte cu o deosebită atenţie, decât numele cu care a semnat în încheierea biletului, „Sindbad Marinarul”.

— Ceea ce nu este un nume, fireşte, ci un pseudonim.

Apoi, fiindcă Julie îl privea cu şi mai multă atenţie şi încerca să prindă din zbor şi să pună cap la cap câteva tonalităţi din vocea sa, continuă:

— Ia să vedem, nu cumva era un om aproape de înălţimea mea, puţin mai înalt, poate, puţin mai slab, strangulat cu o cravată înaltă, încheiat la toţi nasturii, încorsetat, strâns în chingi şi ţinând mereu un creion în mână?

— Oh, deci îl cunoaşteţi? strigă Julie, cu ochii strălucind de bucurie.

— Nu, zise Monte-Cristo, presupun numai. Am cunoscut un anumit Lord Wilmore, care făcea din când în când astfel de gesturi de generozitate.

— Fără să se lase cunoscut?

— Era un om ciudat, care nu credea în recunoştinţă.

— Oh! strigă Julie, cu un accent sublim şi împreunându-şi mâinile. Dar atunci în ce credea, nefericitul?

— Cel puţin nu credea la vremea la care l-am cunoscut eu, zise Monte-Cristo, pe care exclamaţia lui Julie, ţâşnită din străfundul sufletului, îl mişcase până la ultima sa fibră. Dar, de atunci, poate că a găsit vreo dovadă că recunoştinţa există.

— Şi dumneavoastră îl cunoaşteţi pe acest om, domnule? întrebă Emmanuel.

— Oh, dacă îl cunoaşteţi, domnule, strigă Julie, spuneţi-ne, spuneţi-ne! Aţi putea să ne conduceţi la el, să ni-l arătaţi, să ne spuneţi unde se află? Zi şi tu, Maximilien, zi şi tu, Emmanuel: dacă îl vom regăsi vreodată, va trebui să-l convingem că inima nu uită.

Monte-Cristo îşi simţi două lacrimi jucându-i în ochi. Făcu iarăşi vreo câţiva paşi prin salon.

— În numele Cerului, domnule! zise Maximilien. Dacă ştiţi ceva despre acest om, spuneţi-ne şi nouă ce ştiţi!

— Vai! zise Monte-Cristo, înăbuşindu-şi emoţia. Dacă Lordul Wilmore este binefăcătorul vostru, mă tem că niciodată n-o să-l mai găsiţi. L-am părăsit, acum vreo doi sau trei ani, la Palermo, de unde pleca spre tărâmurile cele mai fabuloase, astfel încât mă îndoiesc că se va mai întoarce vreodată.

— Ah, domnule, sunteţi crud! strigă Julie înspăimântată.

Şi tinerei femei i se umplură ochii de lacrimi.

— Doamnă, zise pe un ton grav Monte-Cristo, sorbind din priviri cele două perle care se rostogoleau pe obrajii lui Julie, dacă Lordul Wilmore ar fi văzut ceea ce văd eu aici, ar mai iubi încă viaţa, căci lacrimile pe care le vărsaţi l-ar ajuta să se împace cu specia umană.

Şi îi întinse mâna lui Julie, care i-o dădu pe a ei, simţindu-se încurajată de privirea şi tonul cu care contele rostise aceste cuvinte.

— Dar acest Lord Wilmore, zise ea, agăţându-se de o ultimă speranţă, avea o ţară, o familie, părinţi, în sfârşit, era cunoscut de cineva? Oare n-am putea să...

— Oh, nu mai căutaţi, doamnă, zise contele. Nu vă clădiţi iluzii dulci pe marginea cuvintelor pe care le-am scăpat eu. Nu, Lordul Wilmore nu este, probabil, omul pe care îl căutaţi. Era prietenul meu, îi cunoşteam toate secretele, şi mi-ar fi povestit şi despre dumneavoastră.

— Şi nu v-a spus nimic despre aceasta? strigă Julie.

— Nimic.

— Niciodată vreun cuvânt, care să vă lase să bănuiţi?...

— Niciodată.

— Cu toate acestea, l-aţi numit imediat.

— Ah, ştiţi?... În cazuri dintr-acestea, construim ipoteze.

— Sora mea, sora mea! zise Maximilien, sărindu-i în ajutor contelui. Domnul are dreptate. Aminteşte-ţi ce ne spunea, atât de adesea, bunul nostru tată: „Nu un englez ne-a făcut această bucurie”.

Monte-Cristo tresări.

— Tatăl dumneavoastră spunea... domnule Morrel?... reluă el cu însufleţire.

— Tatăl meu, domnule, vedea în această faptă un miracol. Tatăl meu credea într-un binefăcător ieşit, de dragul nostru, din mormânt. Oh, era o înduioşătoare superstiţie, domnule, şi, cu toate că eu unul nu credeam în ea, nici nu-mi trecea prin minte să-i năruiesc această credinţă din nobila sa inimă. De aceea, de nenumărate ori visa pe marginea întâmplării, şoptind încetişor un nume de prieten foarte îndrăgit, al unui prieten pierdut. Iar, când a ajuns în pragul morţii, când apropierea veşniciei i-a pogorât în suflet ceva din iluminarea nefiinţei, acest gând, care nu fusese până atunci decât o presupunere îndoielnică, a devenit o convingere, căci ultimele cuvinte pe

care le-a rostit înainte de a muri au fost acestea: „Maximilien, a fost Edmond Dantès!”.

Paloarea contelui, care de vreo câteva clipe crescuse mai mult, deveni înfricoşătoare la aceste cuvinte. Tot sângele parcă i se retrase în inimă. Nu mai putu vorbi. Îşi scoase ceasul, de parcă ar fi uitat ce oră era, îşi luă pălăria, îngăimă în faţa doameni Herbault un compliment neaşteptat şi încâlcit, strângându-le mâinile lui Emmanuel şi Maximilien:

— Doamnă, zise el, îngăduiţi-mi să mai vin, când şi când, să vă exprim omagiile mele. Îmi place casa dumneavoastră şi vă sunt foarte recunoscător pentru primirea pe care mi-aţi făcut-o, căci, iată, pentru întâia oară am uitat de mine, după atâţia ani.

Şi ieşi cu paşi mari.

— Este un om neobişnuit, acest conte de Monte-Cristo, zise Emmanuel.

— Da, răspunse Maximilien, dar cred că are o inimă de aur şi sunt sigur că ne iubeşte.

— Şi eu la fel! zise Julie. Vocea lui mi-a mers la suflet şi, de vreo două sau trei ori, mi s-a părut că nu era prima oară când îl auzeam.

LI Piram şi Tisbe

La două treimi de-a lungul drumului prin foburgul Saint-Honoré, în spatele unei clădiri frumoase, remarcabilă între remarcabilele locuinţe din acest cartier al bogaţilor, se întinde o grădină mare, ai cărei castani stufoşi depăşesc zidurile uriaşe, înalte ca nişte metereze, şi, când vine primăvara, îşi cern florile trandafirii şi albe în două vaze de piatră canelată, aşezate pe doi pilaştri paraleli, dreptunghiulari, în care este prinsă o poartă cu zăbrele de fier de pe timpul lui Ludovic al XIII-lea.

Această intrare grandioasă era condamnată, în ciuda minunatelor muşcate care creşteau în cele două vaze şi care îşi legănau în vânt frunzele marmorate şi florile de purpură, de când proprietarii, şi acest lucru data deja de multă vreme, îşi restrânseseră folosinţa la casă, la curtea plantată cu arbori care dădea înspre foburg şi la grădina pe care o închidea o poartă zăbrelită, care conducea, odinioară, la o altă minunată grădină de legume, de vreun stânjen, anexată proprietăţii. Însă demonul speculaţiei trăgând aici un hotar, adică o stradă pe la capătul acestei grădini de legume, stradă care, mai înainte de a exista, primise şi un nume, înscris pe o placă de fier, oamenii se gândiseră că ar putea vinde grădina de legume, pentru a ridica o casă cu ieşire la stradă şi pentru a face, astfel, concurenţă celeilalte mari artere a Parisului, care se numeşte Faubourg Saint-Honoré.

Dar, în materie de speculaţie, omul propune şi banul dispune. Strada proaspăt botezată a murit în faşă. Cel care cumpărase grădina de legume, după ce o plătise până la ultimul sfanţ, nu mai putuse s-o vândă altcuiva la suma pe care o dorea şi, aşteptând o ridicare a preţului, care nu se putea să nu se producă, într-o zi sau alta, despăgubindu-l cu mult peste pierderile suferite şi peste capitalul blocat, se mulţumise să închirieze pământul unor cultivatori de zarzavaturi, pentru cinci sute de franci pe an.

Aceasta însemna un plasament de unu şi jumătate la sută, ceea ce nu era scump pentru vremurile acelea, în care existau atâţia oameni care făceau plasamente şi la cincizeci şi care tot socoteau că banul astfel investit nu aducea decât un profit nemulţumitor.

Cu toate acestea, cum am spus, poarta grădinii, care altădată dădea spre grădina de legume, era condamnată, iar rugina îi măcina balamalele. Ba, mai mult încă, pentru ca zarzavagiii să nu întineze interiorul proprietăţii

aristocratice cu privirile lor vulgare, o poartă de scânduri, înalte de şase picioare, a fost adăugată celei de zăbrele. Este adevărat că scândurile nu erau atât de bine lipite una de alta încât să nu se poată strecura, pe furiş, câte o ocheadă printre ele. Dar casa era atât de austeră, încât proprietarii nu se temeau de indiscreţii.

În grădina de legume, în loc de varză, de morcovi, de ridichi, de mazăre şi de pepeni, creştea acum lucernă înaltă, singura cultură care arăta că se mai gândea cineva la acest loc părăsit. O portiţă scundă, deschizându-se spre strada plănuită, permitea intrarea pe acest teren îngrădit cu ziduri, pe care proprietarii tocmai îl abandonaseră din pricină că era sterp şi care, de opt zile, în loc să aducă un venit de unu şi jumătate la sută, nu mai aducea nimic.

Dincolo, spre casă, castanii despre care am vorbit dominau zidurile, ceea ce nu împiedica şi alţi copaci cu frunziş bogat şi înfloriţi să îşi strecoare printre ei ramurile lacome de aer. Într-un colţ unde frunzişul devenise atât de stufos încât abia mai lăsa să pătrundă lumina zilei, o bancă mare de piatră şi nişte scaune de grădină indicau faptul că acolo era un loc de întâlnire sau de refugiu preferat de vreunul dintre locatarii casei situate la o sută de paşi şi care abia se zărea prin palisada de verdeaţă care o înconjura. În sfârşit, alegerea acestui adăpost tainic era justificată deopotrivă prin absenţa soarelui, prin răcoarea veşnică, chiar şi în zilele toride de vară, prin ciripitul păsărelelor şi prin depărtarea de casă şi de stradă, adică de vânzoleală şi de zgomot.

Spre seara uneia dintre cele mai călduroase zile pe care primăvara le mai acordase până atunci locuitorilor Parisului, pe această bancă de piatră se aflau o carte, o umbrelă, un coşuleţ cu lucru de mână şi o batistă de pânză fină, a cărei broderie abia fusese începută. Nu departe de această bancă, lângă poarta zăbrelită, în picioare, cu faţa spre scânduri şi cu ochiul lipit de o crăpătură, o tânără femeie îşi arunca privirea în grădina pustie cu care am făcut cunoştinţă.

Aproape în aceeaşi clipă, portiţa acestui teren se deschise fără zgomot şi un tânăr înalt, bine făcut, purtând o cămaşă de pânză grosolană şi o şapcă de catifea, dar ale cărui mustăţi, barbă şi plete negre, deosebit de îngrijite, contrastau cumva cu acest costum plebeu, după o rapidă inspecţie din priviri aruncate în jurul lui, asigurându-se că nu-l iscodea nimeni, intră şi închise portiţa în urma lui, se îndreptă cu pas grăbit spre poarta zăbrelită.

La vederea celui pe care îl aştepta, deşi probabil nu astfel costumat, tânăra se sperie şi se trase îndărăt.

Cu toate acestea, printre crăpăturile gardului, tânărul, cu acea privire pătrunzătoare pe care o au doar îndrăgostiţii, zărise fluturarea rochiei albe şi lunga centură albastră. Se repezi spre gard şi, lipindu-şi gura de o deschizătură:

— Nu te teme, Valentine, zise el, eu sunt!

Tânăra se apropie.

— Oh, domnule, zise ea, de ce ai venit atât de târziu, astăzi? Ştii că, peste puţină vreme, o să ne aşezăm la masă şi că mi-a trebuit multă diplomaţie şi stăruinţă ca să mă descotorosesc de mama mea vitregă, care nu mă scapă din ochi, de camerista care mă iscodeşte şi de fratele meu care mă necăjeşte, doar ca să vin să lucrez aici, la această broderie care mă tem că nu se va sfârşi multă vreme de acum încolo? Apoi, după ce o să-ţi ceri iertare pentru întârziere, te-aş ruga să mă lămureşti şi ce este cu noul costum pe care ţi-a plăcut să-l îmbraci astăzi şi în care aproape că nu te-am recunoscut.

— Dragă Valentine, zise tânărul, eşti cu mult mai presus de dragostea mea ca să îndrăznesc să-ţi vorbesc şi, cu toate acestea, de fiecare dată când te văd, simt nevoia să-ţi spun că te ador, numai pentru ca ecoul vorbelor mele să-mi aline cât de cât dorul din inimă, când nu te mai văd. Acum, îţi mulţumesc pentru dojană. Mi se pare încântătoare, căci îmi dovedeşte, nu cutez să zic că mă aşteptai, dar că te gândeai la mine. Vrei să ştii pricina întârzierii mele şi motivul pentru care m-am deghizat astfel? O să-ţi spun şi nădăjduiesc că mi le vei ierta. Mi-am ales o meserie...

— O meserie!... Ce vrei să spui, Maximilien? Oare suntem într-atât de fericiţi încât să iei în glumă lucrurile care ne privesc?

— Oh, Doamne fereşte, zise tânărul, să glumesc cu lucrurile care înseamnă însăşi viaţa mea! Dar, pentru că am obosit să tot alerg pe câmpuri şi să tot sar la garduri, pentru că m-am speriat serios de ideea pe care mi-ai sugerat-o aseară, că tatăl tău o să mă aresteze într-o zi ca hoţ, ceea ce ar compromite onoarea întregii armate franceze, cum nu m-a speriat mai puţin nici posibilitatea ca lumea să se mire văzând un căpitan de spahii dând mereu târcoale acestui teren, unde nu există nici o citadelă, cât de mică, de cucerit, nici o redută de apărat, de aceea, spuneam, m-am făcut zarzavagiu şi am îmbrăcat costumul noii mele profesii.

— Bun, ce aiureală!

— Dimpotrivă, este lucrul cel mai înţelept pe care cred că l-am făcut în viaţa mea, căci ne oferă deplină siguranţă.

— Hai, lămureşte-mă cum!

— Ei, bine, l-am găsit pe proprietarul acestui teren. Învoiala cu foştii chiriaşi s-a încheiat, aşa că l-am închiriat eu. Toată lucerna pe care o vezi aici îmi aparţine, Valentine. Nimic nu mă împiedică să construiesc o căsuţă de lemn în fâneaţă şi să locuiesc, de acum înainte, la numai douăzeci de paşi depărtare de tine. Oh! Simt că explodez de bucurie şi fericire! Îţi vine să crezi, Valentine, că am reuşit să plătesc cu bani pentru aceste lucruri de nepreţuit? E cu neputinţă, nu-i aşa? Ei bine, toată această bucurie, tot acest noroc, toată această fericire, pentru care eu aş fi dat şi zece ani din viaţă, m-au costat, ghiceşti cât?... O sută de franci pe an, cu plata la trimestru. Aşadar, vezi, de acum înainte nu mai am de ce mă teme. Sunt la mine acasă, aici. Pot sprijini nişte scări de zid, ca să mă uit pe deasupra, şi am dreptul, fără tema că mă va deranja vreo patrulă, să-ţi spun că te iubesc, atât timp cât mândria ta nu se va simţi rănită să audă ieşind aceste cuvinte din gura unui biet zilier, îmbrăcat cu o cămaşă de pânză şi purtând pe cap o şapcă.

Valentine scoase, înveselită, o mică exclamaţie de surpriză, apoi deodată:

— Vai, Maximilien! zise ea cu tristeţe, de parcă un nor pizmaş ar fi venit pe neaşteptate să acopere raza de soare care îi luminase o clipă sufletul. Acum o să fim prea liberi, iar norocul nostru ne va face să-l ispitim pe Dumnezeu! O să abuzăm de siguranţa noastră şi tocmai siguranţa aceasta o să ne piardă!

— Cum poţi să-mi spui asta, mie, care, de când te cunosc, îţi dovedesc în fiecare zi că mi-am pus toate gândurile şi toată viaţa în slujba gândurilor şi vieţii tale? Ce ţi-a dat încredere în mine, dacă nu fericirea de care mă vezi cuprins, nu-i aşa? Când tu mi-ai spus că presimţi nelămurit că te paşte o primejdie, mi-am pus în slujba ta întregul meu devotament, fără să cer altă răsplată decât fericirea de a te sluji. De atunci, oare ţi-am dat prilejul, prin vreun cuvânt sau vreun gest, să te căieşti pentru faptul că m-ai ales pe mine, dintre toţi cei care ar fi fost bucuroşi să moară pentru tine? Tu mi-ai zis, biată copilă, că te-au logodit cu domnul d’Épinay, că tatăl tău a hotărât această căsătorie şi că, adică, este sigură, căci tot ce doreşte domnul de Villefort se îndeplineşte fără discuţie. Ei, bine, şi eu am rămas în umbră, aşteptând o soluţie, nu de la voinţa mea sau a ta, ci de la evenimente, de la Providenţă, de la Dumnezeu. Totuşi, Valentine, tu ai continuat să mă iubeşti,

să-ţi fie milă de mine şi mi-ai spus acest lucru. Iar eu îţi mulţumesc pentru aceste dulci cuvinte, pe care nu îţi cer decât să mi le mai repeţi, din când în când, ca să mă facă să uit totul.

— Şi iată ce ţi-a dat mai multă îndrăzneală, Maximilien, iată ce îmi face mie viaţa deopotrivă plăcută şi amară, până într-acolo încât mă întreb, adesea, ce ar fi mai bine pentru mine, mâhnirea adâncă pe care mi-o provoca mai înainte răutatea mamei mele vitrege şi preferinţa sa oarbă pentru copilul ei sau fericirea plină de primejdii pe care o trăiesc văzându-te pe tine.

— Primejdii? strigă Maximilien. Cum poţi rosti un cuvânt atât de aspru şi de nedrept? Ai mai văzut vreodată un sclav mai supus ca mine? Mi-ai îngăduit să îţi vorbesc, câteodată, Valentine, dar mi-ai interzis să te urmez, iar eu te-am ascultat. De când am găsit mijlocul să mă strecor în locşorul acesta, să vorbesc cu tine prin această poartă, să fiu, în sfârşit, atât de aproape de tine, fără să te văd, oare, spune-mi, ţi-am cerut eu vreodată să-ţi ating barem poala rochiei tale prin aceste zăbrele? Am făcut eu vreodată un pas ca să trec de zidul acesta, floare la ureche pentru tinereţea şi puterea mea? Niciodată n-am scos vreun cuvânt de reproş despre severitatea ta, niciodată nu mi-am exprimat vreo dorinţă cu voce tare. M-am ţinut de cuvântul dat ca un cavaler din vremurile vechi. Mărturiseşte măcar asta, ca să nu te cred nedreaptă.

— Este adevărat, zise Valentine, trecându-şi printre scânduri vârful unuia dintre degetele sale subţiri, de care Maximilien îşi lipi buzele. Este adevărat, eşti un prieten de onoare. Dar, în sfârşit, n-ai făcut toate acestea decât mânat de propriul tău interes, dragul meu Maximilien. Ştii bine că, din ziua în care sclavul ar începe să pretindă vreun drept, ar pierde totul. Mi-ai făgăduit prietenia unui frate, mie, care n-am prieteni, mie, cea uitată de tatăl meu şi persecutată de mama mea vitregă şi care nu-l am, drept consolare, decât pe bătrânul nemişcat, mut şi îngheţat, care nici nu-mi poate strânge mâna cu mâna lui, care nu-mi vorbeşte decât cu ochii şi a cărui inimă mai bate, fără îndoială, pentru mine, cu o rămăşiţă de căldură. Amară glumă a sorţii care mă face duşman şi victimă a tuturor acestora, care sunt mai puternici decât mine şi care îmi dau un mort în chip de sprijin şi de prieten! Oh, pe cuvânt, Maximilien, ţi-o repet, sunt foarte nefericită şi ai dreptate să mă iubeşti pentru mine, nu pentru tine.

— Valentine, zise tânărul cu o emoţie profundă, nu voi spune că nu te iubesc decât pe tine pe lume, căci îmi iubesc, deopotrivă, şi sora şi

cumnatul. Dar pe ei îi iubesc cu o dragoste blândă şi domoală, care nu seamănă întru nimic cu sentimentul pe care îl am pentru tine. Când mă gândesc la tine, sângele îmi zvâcneşte, pieptul mi se umflă, inima mi se revarsă de preaplin. Dar această forţă, această ardoare, această putere supraomenească le voi folosi numai şi numai să te iubesc, până în ziua în care tu o să-mi ceri să le pun în slujba ta. Domnul Franz d'Épinay o să fie plecat încă un an, se zice. Într-un an, însă, ce de şanse ne pot sări în ajutor, ce de evenimente ne pot sprijini! Aşadar, să nu ne pierdem speranţa, este atât de bine şi de plăcut să speri! Dar, până una-alta, tu, Valentine, tu, care îmi reproşezi egoismul, ce ai fost pentru mine? Frumoasa şi recea statuie a Venerei pudice. În schimbul devotamentului meu, al supunerii mele şi al faptului că mă ţii la distanţă, tu ce mi-ai făgăduit? Nimic. Ce mi-ai acordat? Foarte puţine lucruri. Îmi vorbeşti despre domnul d'Épinay, logodnicul tău, şi oftezi la gândul că vei fi a lui într-o zi. Haide, Valentine, asta este tot ce nutreşte sufletul tău? Cum aşa?! Eu îţi dăruiesc viaţa mea, îţi dăruiesc tot sufletul meu, îţi consacru până şi cea mai mică bătaie a inimii mele şi, când eu sunt cu totul al tău, când îmi spun, neauzit de nimeni, că aş muri dacă te-aş pierde, tu, în ceea ce te priveşte, nu te înspăimânţi la gândul de a aparţine altuia! Oh, Valentine, Valentine! Dacă aş fi fost în locul tău, dacă m-aş simţi iubit cu siguranţa pe care o ai tu că te iubesc eu, de mii de ori până acum mi-aş fi trecut mâna printre zăbrele acestea şi i-aş fi strâns mâna bietului Maximilien, zicându-i: „Voi fi a ta, numai a ta, Maximilien, atât pe lumea asta, cât şi pe cealaltă!".

Valentine nu răspunse, dar tânărul o auzi suspinând şi plângând.

Maximilien reacţionă numaidecât.

— Oh! strigă el. Valentine, Valentine! Uită ce ţi-am spus, dacă există în cuvintele mele ceva care te-a rănit.

— Nu, zise ea, ai dreptate. Dar tu nu vezi că sunt doar o biată făptură, părăsită, într-o casă aproape străină, căci tatăl meu este aproape un străin pentru mine, iar voinţa mi-a fost îngenuncheată, de zece ani încoace, zi de zi, ceas de ceas, minut de minut, de către voinţa de fier a stăpânilor care mă asupresc? Nimeni nu vede cât sufăr şi nu i-am mai povestit nimănui decât ţie. În aparenţă şi în ochii întregii lumi, toţi sunt buni cu mine, toţi sunt drăgăstoşi. În realitate, toţi îmi sunt ostili. Lumea zice: „Domnul de Villefort este prea serios şi prea sever ca să se arate mai afectuos cu fiica lui, dar ea a avut măcar norocul să găsească în doamna de Villefort o a doua mamă!" Ei bine, toată lumea se înşală! Tata mă abandonează cu nepăsare,

iar mama mea vitregă mă urăşte cu o îndârjire cu atât mai cumplită cu cât şi-o ascunde sub un zâmbet veşnic.

— Te urăşte? Pe tine, Valentine? Cum ar putea cineva să te urască?

— Vai, prietene! zise Valentine. Sunt silită să mărturisesc că această ură faţă de mine este un sentiment aproape firesc. Îşi adoră fiul, pe fratele meu, Édouard.

— Ei, şi?

— Ei, şi, cu toate că mi se pare ciudat să amestecăm în discuţia noastră o problemă de bani, ei şi, prietene, am impresia că de aici provine ura ei. Cum ea una nu are o avere a ei, cum eu sunt deja bogată prin moştenirea rămasă de la mama, care bogăţie va fi şi mai mare prin moştenirea de la domnul şi doamna de Saint-Méran, care urmează să fie a mea, într-o bună zi, ei bine, cred că este invidioasă. Oh, Doamne! Dacă aş putea să-i dau jumătate din această avere şi să fiu din nou în casa domnului de Villefort ca o fiică în casa tatălui ei, fără nici o îndoială că aş face-o chiar în clipa asta!

— Biata mea Valentine!

— Da, mă simt înlănţuită şi, în acelaşi timp, mă simt atât slabă, încât mi se pare că tocmai lanţurile acestea mă mai susţin şi mi-e teamă să le rup. De altfel, tatăl meu nu este un om căruia să-i poţi încălca poruncile nepedepsit. Are putere împotriva mea, o să aibă şi împotriva ta, ba chiar şi împotriva regelui, căci este apărat de un trecut ireproşabil şi de o poziţie aproape inatacabilă. Oh, Maximilien! Ţi-o jur, nu lupt, pentru că mă tem la fel de tare să nu fii zdrobit şi tu pe lângă mine în lupta asta...

— Bine, Valentine, reluă Maximilien, dar, până la urmă, de ce să deznădăjduieşti astfel şi să vezi viitorul atât de sumbru?

— Ah, prietene, pentru că eu îl judec după trecut.

— Uite, dacă eu nu sunt o partidă strălucită din punctul de vedere aristocratic, totuşi, din multe alte puncte, aparţin lumii în care trăieşti şi tu. Vremea în care existau două Franţe în Franţa nu mai există. Cele mai ilustre familii ale monarhiei s-au topit în familiile Imperiului: aristocraţia lăncii s-a căsătorit cu aristocraţia tunului. Ei bine, eu fac parte din aceasta din urmă. Mă aşteaptă un viitor promiţător în armată, mă bucur de o avere limitată, dar independentă, şi, în sfârşit, memoria tatălui meu este venerată, în ţinutul nostru, ca a unuia dintre cei mai cinstiţi negustori care au existat vreodată. Am spus ţinutul nostru, Valentine, pentru că şi tu eşti, în bună măsură, din Marsilia.

— Nu-mi vorbi despre Marsilia, Maximilien! Doar s-aud numele acesta şi îmi aduc aminte de buna mea mamă, acel înger pe care toată lumea l-a regretat şi care, după ce a vegheat asupra fiicei sale în scurtul său popas pe pământ, mai veghează încă şi acum, cel puţin aşa sper, din veşnicul său popas din Ceruri. Oh, dacă sărmana mea mamă ar fi trăit, Maximilien, nu m-aş mai teme de nimic. I-aş spune că te iubesc şi ea ne-ar ocroti.

— Vai, Valentine! reluă Maximilien. Dacă ea ar mai fi trăit, fără îndoială că eu nu te-aş mai fi cunoscut, căci, tu ai spus-o, ai fi fost foarte fericită, iar Valentine fericita m-ar fi privit, desigur, cu dispreţ de la înălţimea rangului său.

— Ah, prietene! strigă Valentine. Acum eşti tu nedrept cu mine... Dar, spune-mi...

— Ce vrei să-ţi spun? întrebă Maximilien, văzând că Valentine şovăie.

— Spune-mi, continuă fata, a fost vreodată, de demult, la Marsilia vreo pricină de neînţelegere între tatăl tău şi al meu?

— Nu, după câte ştiu eu, răspunse Maximilien. Doar că tatăl tău era un susţinător mai mult decât zelos al Burbonilor, iar al meu un om devotat Împăratului. Aceasta este, cred eu, singura divergenţă de opinii care ar fi putut exista vreodată între ei. Dar de ce mă întrebi, Valentine?

— O să-ţi povestesc, zise fata, căci se cuvine s-o ştii. Ei bine, în ziua în care numirea ta ca Ofiţer al Legiunii de Onoare a fost publicată în ziar, eram cu toţii în odaia bunicului meu, domnul Noirtier. De faţă mai era şi domnul Danglars, îl cunoşti, bancherul ai cărui cai era cât pe-aci să-i ucidă pe mama şi pe fratele meu. Eu citeam ziarul cu voce tare pentru bunicul, în timp ce domnii vorbeau despre viitoarea căsătorie a domnişoarei Danglars. Când am ajuns la paragraful care făcea referire la tine şi pe care îl citisem deja, căci încă din dimineaţa zilei din ajun îmi anunţaseşi această veste bună, când am ajuns, ziceam, la paragraful în care se vorbea despre tine, eram foarte fericită... Dar, de asemenea, tremuram, fiindcă urma să-ţi pronunţ numele cu voce tare şi cu siguranţă că l-aş fi sărit, dacă nu mi-ar fi fost teamă să nu mi se interpreteze greşit tăcerea. Aşa că mi-am adunat tot curajul şi am citit.

— Draga mea Valentine!

— Ei bine, de îndată ce a auzit numele tău, tata a întors capul. Eram atât de convinsă (vezi cât sunt de fără de minte!) că toată lumea avea să fie izbită ca de un trăsnet la auzul numelui tău, încât am crezut că îl văd pe tata

tresărind, ba chiar (de asta, însă, sunt sigură că doar mi s-a năzărit mie) că îl văd şi pe domnul Danglars tresărind.

„Morrel? a zis tata. Stai puţin! (şi s-a încruntat.) Oare este unul dintre acei Morreli din Marsilia, unul dintre bonapartiştii aceia turbaţi, care ne-au făcut atât de mult rău, în 1815?”

„Da, a răspuns domnul Danglars. Cred că este chiar fiul fostului armator.”

— Zău? făcu Maximilien. Şi ce a răspuns tatăl tău, spune, Valentine!

— Oh, un lucru groaznic. Nici nu îndrăznesc să-ţi spun.

— Spune, totuşi! stărui Maximilien cu un zâmbet.

— „Împăratul lor, a continuat el încruntându-se, ştia să-i pună la locul lor pe toţi aceşti fanatici. Îi numea carne de tun şi era singurul nume pe care îl meritau. Văd cu bucurie că noul guvern repune în vigoare acest principiu salutar. Dacă n-ar fi să păstreze Algeria decât pentru asta şi tot aş felicita guvernul, cu toate că ne costă puţin cam scump.”

— Este, într-adevăr, o politică destul de brutală, zise Maximilien. Dar nu trebuie să roşeşti, draga mea, pentru ceea ce a spus domnul de Villefort. Bravul meu tată n-ar fi cedat nici o clipă în faţa tatălui tău, la acest punct. Îmi repeta neîncetat: „Oare de ce împăratul, care a făcut atât de multe lucruri frumoase, nu face şi un regiment de judecători şi de avocaţi, ca să-i trimită mereu în prima linie pe câmpul de luptă?”. După cum vezi, draga mea, partidele sunt la fel în ceea ce priveşte pitorescul expresiilor şi blândeţea ideilor. Dar domnul Danglars ce-a zis la această izbucnire a procurorului regelui?

— Oh, el a început să râdă, cu râsul lui prefăcut, pe care eu una îl consider foarte crud. Apoi, s-au ridicat şi au plecat. Abia atunci am văzut că bunicul meu era foarte agitat. Trebuie să-ţi spun, Maximilien, că numai eu îi ghicesc tulburarea bietului infirm şi, de altfel, nu mă îndoiam că discuţia care se petrecuse în faţa lui (căci nimeni nu-i mai dă atenţie, bietul bunic!) îl impresionase puternic, de vreme ce fusese vorbit de rău împăratul său şi, după câte se pare, a fost un slujitor fanatic al împăratului.

— Într-adevăr, zise Maximilien, a fost unul dintre numele celebre în timpul Imperiului. A fost senator şi, după cum ştii sau poate că nu ştii, Valentine, a fost implicat îndeaproape în toate conspiraţiile bonapartiste care au avut loc sub Restauraţie.

— Da, am auzit zicându-se, uneori, în şoaptă, aceste lucruri care mi se par foarte ciudate: bunicul bonapartist, tatăl regalist. În fine, ce să-i faci?...

M-am întors, aşadar, către el. Mi-a arătat ziarul din priviri.

„Ce-ai păţit, papa? l-am întrebat eu. Eşti mulţumit?”

El mi-a făcut semn că da.

„Pentru ceea ce a spus tata?” am întrebat.

El mi-a făcut semn că nu.

„Pentru ceea ce a spus domnul Danglars?”

A făcut din nou semn că nu.

„Atunci, pentru că domnul Morrel (căci n-am îndrăznit să spun Maximilien) a fost numit ofiţer al Legiunii de Onoare?”

El mi-a făcut semn că da.

Îţi vine să crezi, Maximilien? Era mulţumit că tu ai fost numit ofiţer al Legiunii de Onoare, deşi nu te cunoaşte. Probabil că a fost un gest iraţional din partea lui, căci se zice că a dat în mintea copiilor. Dar eu l-am iubit pentru „da”-ul acesta.

— Este foarte ciudat, zise Maximilien gânditor. Vasăzică, tatăl tău m-ar urî, în vreme ce, dimpotrivă, bunicul tău... Ciudate lucruri mai sunt şi aceste iubiri şi uri de partid!

— Sst! făcu deodată Valentine. Ascunde-te, fugi, vine cineva!

Maximilien se repezi la o cazma şi se apucă să întoarcă nemilos brazda de lucernă.

— Domnişoară! Domnişoară! strigă o voce de dincolo de copaci. Domnişoară de Villefort, sunteţi căutată peste tot şi sunteţi chemată. A venit cineva în vizită, în salon.

— O vizită! zise Valentine foarte tulburată. Şi cine ne face această vizită?

— Un mare gentilom, un prinţ, după câte se spune, domnul conte de Monte-Cristo.

— Vin imediat! zise tare Valentine.

Acest nume îl făcu să tresară, de partea cealaltă a gardului, pe tânărul căruia acel „vin imediat” al Valentinei îi servea de la revedere, la sfârşitul fiecărei întrevederi.

„Ia te uită! îşi zise Maximilien, sprijinindu-se gânditor în cazmaua lui. Cum de îl cunoaşte contele de Monte-Cristo pe domnul de Villefort?”

LII Toxicologie

Era într-adevăr domnul conte de Monte-Cristo cel care tocmai fusese condus la doamna de Villefort, cu intenţia de a-i întoarce domnului procuror al regelui vizita pe care acesta i-o făcuse, iar, la numele său, se înţelege că toată casa intrase în fierbere.

Doamna de Villefort, care se afla în salon în clipa în care fu anunţat contele, puse să fie chemat numaidecât şi fiul său, pentru ca băiatul să-şi reînnoiască mulţumirile faţă de conte. Édouard, care de două zile auzea neîncetat vorbindu-se despre marele personaj, se grăbi să vină, nu pentru că îşi asculta mama, nu pentru a-i mulţumi contelui, ci din curiozitate, ca să facă vreo câteva observaţii cu ajutorul cărora să-şi plaseze una dintre acele glume nesărate, care o făceau pe mama lui să zică: „O, ce copil rău! Dar trebuie să îl iert, căci este atât de inteligent!”.

După cele dintâi politeţuri cuvenite, contele întrebă de domnul de Villefort.

— Soţul meu ia masa la domnul cancelar, răspunse tânăra femeie. Adineauri a plecat şi o să regrete nespus, sunt convinsă, că a fost lipsit de plăcerea de a vă vedea.

Doi vizitatori, care veniseră înaintea contelui în salon şi care îl mâncau din ochi, se retraseră, după timpul necesar impus deopotrivă de politeţe şi de curiozitate.

— Apropo, dar sora ta, Valentine, ce are de gând să facă? zise doamna de Villefort către Édouard. Să fie anunţată, ca să pot să am onoarea de a i-o prezenta domnului conte.

— Aveţi şi o fiică, doamnă? întrebă contele. Înseamnă că este micuţă de tot, nu-i aşa?

— Este fiica domnului de Villefort, răspunse tânăra femeie, din prima sa căsătorie, şi este o domnişoară mare şi frumoasă.

— Dar melancolică! o întrerupse micul Édouard, care, ca să-şi facă panaş la pălărie, smulgea penele din coada unei magnifice păsări ara, care ţipa de durere pe stinghia aurită a coliviei sale.

Doamna de Villefort se mulţumi să spună:

— Taci din gură, Édouard!... Zăpăcitul ăsta mic aproape că are dreptate şi repetă ceea ce m-a auzit pe mine spunând, de nenumărate ori, cu multă

durere. Pentru că domnişoara de Villefort este, în ciuda a tot ce putem face noi să-i aducem zâmbetul pe faţă, o fire tristă şi taciturnă, ceea ce adeseori îi dăunează frumuseţii. Dar nu mai vine o dată! Édouard, du-te şi vezi de ce nu mai vine!

— Pentru că o caută acolo unde nu este.

— Unde o caută?

— La bunicul Noirtier.

— Şi nu este acolo zici tu?

— Nu, nu, nu, nu-i acolo, răspunse Édouard cântând cuvintele.

— Şi unde este? Dacă ştii tu, spune!

— Este sub castanul cel mare, continuă copilul răutăcios, întinzându-i, în ciuda protestelor mamei sale, muşte vii papagalului care părea foarte pofticios după acest soi de vânat.

Doamna de Villefort întinse mâna ca să sune şi ca să-i comunice cameristei locul unde ar fi putut s-o găsească pe Valentine, când intră chiar fata. Părea într-adevăr tristă şi, privind-o cu atenţie, ai fi putut descoperi în ochii ei urme de lacrimi.

Valentine pe care, lăsându-ne purtaţi de valul povestirii, am prezentat-o cititorilor noştri fără s-o descriem, era o tânără de nouăsprezece ani, înaltă şi zveltă, cu părul castaniu–deschis şi ochii de un albastru–închis, cu mersul molatic şi atitudinea de distincţie aleasă, care o caracterizase şi pe mama sa. Mâinile sale albe şi subţiri, gâtul ei sidefiu, obrajii săi ca marmura în culori schimbătoare îi dădeau, la prima privire, înfăţişarea uneia dintre frumoasele englezoaice, comparate de poeţi cu lebedele, din pricina graţiei lor desăvârşite.

Fata intră, aşadar, şi, văzându-l lângă mama sa vitregă pe străinul despre care auzise mult vorbindu-se, salută fără nici o sclifoseală de-a fetelor, fără să-şi plece privirile, cu o graţie care atrase atenţia contelui asupra sa.

Acesta din urmă se ridică.

— Domnişoara de Villefort, fiica mea vitregă! zise doamna de Villefort către Monte-Cristo, aplecându-se puţin, pe sofaua unde era aşezată, şi arătându-i-o cu mâna pe Valentine.

— Şi domnul conte de Monte-Cristo, regele Chinei, împăratul Cochinchinei! se maimuţări micuţul împeliţat, aruncând o privire vicleană surorii sale.

De data aceasta, doamna de Villefort păli şi fu gata să se supere pe pacostea familiei care răspundea la numele de Édouard. Dar, spre

surprinderea ei, contele zâmbi şi păru să-l privească pe băiat cu îngăduinţă, drept pentru care bucuria şi entuziasmul mamei acestuia atinse culmea.

— Dar, doamnă, zise contele, reînnodând discuţia şi privind, rând pe rând, la doamna de Villefort şi la Valentine, nu cumva am avut deja onoarea să vă întâlnesc într-altă parte, pe dumneavoastră şi pe domnişoara? Adineauri am avut o bănuială, dar, când a intrat domnişoara, văzând-o, mi s-a făcut mai multă lumină asupra unei amintiri nelămurite, iertaţi-mă pentru acest cuvânt.

— Foarte puţin probabil, domnule. Domnişoarei de Villefort nu-i place să iasă în lume şi, de altfel, ieşim foarte rar, răspunse tânăra femeie.

— Însă nu în lume am văzut-o pe domnişoara, nici pe dumneavoastră, nici pe acest fermecător mic poznaş. Lumea pariziană, de altfel, mi-este absolut necunoscută, căci, mi se pare că am avut cinstea de a vă spune, sunt în Paris numai de vreo câteva zile. Nu, dacă-mi îngăduiţi să-mi amintesc... o clipă!...

Contele îşi duse mâna la frunte, parcă pentru a-şi aduna amintirile:

— Nu, era în străinătate... era... nu ştiu... dar mi se pare că această amintire este nedespărţită de un soare puternic şi de un soi de sărbătoare religioasă... domnişoara ţinea nişte flori în mână, copilul alerga după un păun frumos, într-un parc, şi dumneavoastră, doamnă, stăteaţi într-un leagăn, sub o boltă de viţă... Ajutaţi-mă, vă rog, doamnă! Lucrurile pe care vi le-am spus nu vă aduc aminte de nimic?

— Nu, din păcate, răspunse doamna de Villefort. În plus, domnule, cred că, dacă v-aş fi întâlnit într-altă parte, v-aş fi ţinut minte.

— Domnul conte ne-a văzut, poate, în Italia? încercă Valentine, cu timiditate.

— Se poate, în Italia... se poate, zise Monte-Cristo. Aţi călătorit în Italia, domnişoară?

— Doamna şi cu mine am fost acolo, acum vreo doi ani. Medicii îşi făceau griji pentru plămânii mei şi mi-au recomandat aerul din Neapole. Am trecut prin Bologna, Perugia şi Roma.

— Ah! Asta este, domnişoară! exclamă Monte-Cristo, de parcă această simplă indicaţie i-ar fi fost de ajuns să-şi fixeze amintirile. La Perugia, de Ziua Domnului, în parcul pensiunii Poştei, unde întâmplarea ne-a adus împreună, pe dumneavoastră, doamnă, pe domnişoara, pe fiul dumneavoastră şi pe mine. Acolo îmi amintesc că am avut onoarea să vă văd.

— Eu îmi amintesc perfect de Perugia, domnule, şi de pensiunea Poştei, şi de sărbătoarea despre care vorbiţi, zise doamna de Villefort. Dar în zadar îmi cercetez amintirile şi, mi-e ruşine de memoria mea slabă, dar nu reţin că aş fi avut onoarea de a vă vedea.

— Curios, nici eu! zise Valentine, ridicându-şi frumoşii săi ochi spre Monte-Cristo.

— Ah! Ba eu îmi aduc aminte! sări Édouard.

— O să încerc să vă ajut, doamnă, reluă contele. Ziua fusese foarte călduroasă, dumneavoastră aşteptaţi caii, care nu mai soseau, întârziind din pricina sărbătorii. Domnişoara s-a îndepărtat, adâncindu-se în parc, iar fiul dumneavoastră a dispărut, alergând după pasăre.

— Am prins-o, mamă, ştii doar, zise Édouard, şi i-am smuls trei pene din coadă.

— Dumneavoastră, doamnă, stăteaţi sub bolta de viţă. Nu vă mai amintiţi că, în timp ce stăteaţi aşezată pe o bancă de piatră şi în timp ce, cum spuneam, domnişoara de Villefort şi domnişorul, fiul dumneavoastră, erau absenţi, aţi vorbit, destul de mult, cu o persoană?

— Da, e adevărat, da, zise tânăra femeie roşind. Îmi aduc aminte de un bărbat înfăşurat într-o mantie lungă, de lână... un medic, cred.

— Întocmai, doamnă. Omul acela eram eu. De cincisprezece zile locuiam la pensiunea aceea, îmi vindecasem valetul de friguri şi pe hotelier de icter, astfel încât eram privit ca un mare doctor. Am vorbit îndelung, doamnă, despre diverse lucruri, despre Perugino şi Rafael, despre obiceiuri şi costume, despre faimoasa *aqua-tofana*, al cărei secret, vi se spusese, dacă nu mă înşel, că îl mai deţineau, încă, vreo câteva persoane de la Perugia.

— Ah, adevărat! zise grăbită doamna de Villefort, cu o oarecare tulburare. Îmi amintesc.

— Nu mai ştiu amănunţit ce mi-aţi spus, doamnă, reluă contele, cu o linişte de nezdruncinat, dar îmi amintesc perfect că, împărtăşind aceeaşi părere greşită despre mine ca toţi ceilalţi, m-aţi consultat în privinţa sănătăţii domnişoarei de Villefort.

— Dar, cu toate acestea, domnule, eraţi cu adevărat un medic, zise doamna de Villefort, întrucât aţi tămăduit bolnavii.

— Molière sau Beaumarchais v-ar răspunde, doamnă, că tocmai pentru faptul că nu eram doctor, de fapt nu eu am reuşit să-mi vindec bolnavii, ci bolnavii mei s-au însănătoşit. Eu mă voi mulţumi să vă spun că am studiat

destul de în profunzime chimia şi ştiinţele naturale, dar numai ca amator... înţelegeţi?

În momentul acela, bătu ora şase.

— Iată că s-a făcut ora şase, zise doamna de Villefort, vizibil agitată. Valentine, nu te duci să vezi dacă bunicul tău este gata de masă?

Valentine se ridică şi, salutându-l pe conte, ieşi din cameră fără să rostească vreun cuvânt.

— Oh, Doamne! Să fie oare din pricina mea că o îndepărtaţi pe domnişoara de Villefort, doamnă? zise contele, după ce Valentine plecă.

— Nici pe departe, reluă cu însufleţire tânăra femeie, dar este ora la care îi servim domnului Noirtier trista masă care îi menţine trista existenţă. Cunoaşteţi, domnule, în ce stare jalnică se află tatăl soţului meu?

— Da, doamnă, domnul de Villefort mi-a vorbit despre asta, o paralizie, cred.

— Vai, da! Bietului bătrân îi lipseşte cu totul puterea de a se mişca. Numai sufletul mai veghează în această maşinărie cu formă de om, şi el palid şi tremurător, ca o lampă gata să se stingă. Dar, iertaţi-mă, domnule, că vă vorbesc despre necazurile noastre familiale. V-am întrerupt în momentul în care îmi spuneaţi că sunteţi un foarte priceput chimist.

— Oh, n-am spus asta, doamnă, răspunse contele cu un surâs. Dimpotrivă, am studiat chimia pentru că, hotărât să trăiesc mai ales în Orient, am vrut să urmez exemplul regelui Mitridate.

— *Mithridates, rex Ponticus*, zise micul râzgâiat, decupând figurile dintr-un minunat album. Cel care îşi începea fiecare dimineaţă cu o ceaşcă de otravă cu frişcă.

— Édouard, copil rău! strigă doamna de Villefort, smulgând cartea mutilată din mâinile fiului său. Eşti nesuferit, ne zăpăceşti de cap! Lasă-ne şi du-te să stai cu sora ta Valentine lângă bunicul Noirtier!

— Albumul..., ceru Édouard.

— Cum, albumul?

— Da, vreau albumul...

— De ce ai decupat desenele?

— Pentru că mă amuză.

— Pleacă de aici, du-te!

— N-o să plec, dacă nu mi se dă albumul! făcu băieţelul şi, credincios obiceiului său de a nu ceda niciodată, se înţepeni într-un fotoliu uriaş.

— Ia-l şi lasă-ne în pace! zise doamna de Villefort.

Şi îi dădu albumul lui Édouard, care plecă, dus până la uşă de mama sa.

Contele o urmări din ochi pe doamna de Villefort.

„Ia să vedem dacă o să închidă uşa în urma lui”, murmură el.

Doamna de Villefort închise uşa cu cea mai mare grijă în urma copilului. Contele nu dădu semne că bagă de seamă.

Apoi, aruncând o ultimă privire în jur, tânăra femeie se întoarse şi se aşeză din nou pe scaunul ei.

— Îngăduiţi-mi, doamnă, zise contele, cu acel aer cumsecade pe care i-l cunoaştem, să vă fac observaţia că sunteţi destul de severă cu acest încântător poznaş.

— Trebuie, domnule! replică doamna de Villefort cu o veritabilă autoritate maternă.

— Domnişorul Édouard n-a făcut altceva decât să recite din cartea sa, de Cornelius Nepos, când a vorbit despre regele Mitridate, zise contele, şi l-aţi întrerupt dintr-un citat care dovedeşte că preceptorul său nu şi-a pierdut vremea cu el şi că fiul dumneavoastră este destul de învăţat pentru vârsta lui.

— Adevărul este, domnule conte, răspunse mama uşor măgulită, că are o mare ţinere de minte şi învaţă tot ce vrea. Nu are decât un cusur, şi anume că este foarte voluntar. Dar, apropo de ceea ce zicea el, dumneavoastră credeţi, de pildă, domnule conte, că Mitridate chiar îşi lua aceste măsuri de precauţie şi că măsurile acestea ar fi putut fi eficiente?

— Sunt convins de asta, doamnă, fiindcă, eu însumi, cel care vă vorbesc acum, am folosit aceeaşi metodă pentru a nu fi otrăvit la Neapole, la Palermo şi la Smirna, adică în trei ocazii în care, fără această prevedere, mi-aş fi putut pierde viaţa.

— Şi metoda v-a reuşit?

— După cum vedeţi.

— Da, este adevărat, mi-amintesc că mi-aţi mai povestit ceva asemănător şi la Perugia.

— Serios? făcu Monte-Cristo, cu o surpriză admirabil jucată. Eu unul nu-mi amintesc.

— V-am întrebat dacă otrăvurile acţionează în mod egal şi cu o egală virulenţă asupra oamenilor din Nord ca şi asupra oamenilor din Sud, iar dumneavoastră mi-aţi răspuns că temperamentele reci şi limfatice ale septentrionalilor nu prezintă aceeaşi aptitudine ca bogata şi energica natură a oamenilor din Sud.

— Adevărat, zise Monte-Cristo. Am văzut ruşi înghiţind în mari cantităţi, fără a se simţi deloc deranjaţi, nişte substanţe vegetale care l-ar fi ucis negreşit pe un napolitan sau pe un arab.

— Aşadar, chiar credeţi că rezultatul ar fi mai sigur la noi decât în Orient, adică un om s-ar obişnui mai uşor cu această absorbţie treptată a otrăvii, trăind în mijlocul ceţurilor şi ploilor noastre, decât dacă ar trăi la o latitudine cu o climă caldă?

— Desigur. Însă, bineînţeles că nu va fi protejat decât împotriva otrăvii cu care s-a obişnuit.

— Da, înţeleg. Şi dumneavoastră, de pildă, cum v-aţi obişnui sau, mai degrabă, cum v-aţi obişnuit?

— Foarte simplu. Închipuiţi-vă că aţi şti dinainte ce otravă se va folosi împotriva dumneavoastră... Închipuiţi-vă că această otravă ar fi... brucina, de pildă.

— Brucina se extrage din nuca vomică, dacă nu mă înşel, zise doamna de Villefort.

— Chiar aşa, doamnă, răspunse Monte-Cristo. Dar cred că nu-mi rămân multe lucruri să vă învăţ. Primiţi complimentele mele, asemenea cunoştinţe sunt foarte rare la femei.

— Oh, mărturisesc, zise doamna de Villefort, am o pasiune nestăvilită pentru ştiinţele oculte, care vorbesc imaginaţiei ca o poezie şi se rezolvă în cifre ca o ecuaţie algebrică. Ceea ce îmi spuneţi mă interesează din cale-afară.

— Atunci, reluă Monte-Cristo, închipuiţi-vă că otrava ar fi brucina, de pildă, şi că dumneavoastră aţi lua un miligram în prima zi, două miligrame în ziua a doua şi tot aşa. După zece zile, veţi lua un centigram, după alte douăzeci de zile, crescând doza cu încă un miligram pe zi, veţi lua trei centigrame, adică o doză pe care dumneavoastră o suportaţi fără nici o neplăcere şi care ar fi, deja, foarte periculoasă pentru o altă persoană care n-ar fi luat aceleaşi măsuri de precauţie ca dumneavoastră. În sfârşit, după o lună, aţi ucide o persoană care ar bea din aceeaşi carafă cu dumneavoastră, fără ca dumneavoastră să simţiţi mai mult decât o uşoară indispoziţie, care să vă sugereze că ar fi existat o substanţă dăunătoare oarecare amestecată în această apă.

— Nu cunoaşteţi vreun antidot?

— Nu cunosc.

— Am recitit de multe ori această poveste a lui Mitridate, zise doamna de Villefort gânditoare, şi am socotit-o doar o născocire.

— Nu, doamnă, în pofida obiceiului istoriei, aceasta este adevărată. Dar, ceea ce îmi spuneţi acum, doamnă, ceea ce mă întrebaţi nu este rezultatul unui interes întâmplător, întrucât sunt deja doi ani de când mi-aţi adresat nişte întrebări asemănătoare şi, apoi, adineauri mi-aţi spus că povestea lui Mitridate vă preocupă de multă vreme.

— Adevărat, domnule, cele două studii favorite ale tinereţii mele au fost botanica şi mineralogia. Apoi, când am aflat, mai târziu, că folosirea ierburilor explica, adesea, întreaga istorie a popoarelor şi întreaga viaţă a indivizilor din Orient, precum florile explică întreaga gândire amoroasă, mi-a părut rău că nu sunt bărbat ca să devin un Flamel, un Fontana sau un Cabanis.

— Cu atât mai mult, doamnă, răspunse Monte-Cristo, cu cât orientalii nu se mărginesc, ca Mitridate, să-şi facă din otravă o pavăză, ci îşi fac, deopotrivă un pumnal. Ştiinţa devine în mâinile lor nu doar o armă de apărare, ci, chiar foarte adesea, o armă de atac. Una serveşte împotriva suferinţelor fizice personale, cealaltă împotriva duşmanilor. Cu opiumul, cu beladona, cu nuca vomică, cu cornul de viperă, cu dafinul–cireş, ei îi adorm pe cei care ar vrea să îi trezească. Nu există nici una dintre femeile lor, egiptene, turcoaice sau grecoaice, pe care aici le numiţi femei simple, care să nu ştie, în materie de chimie, lucruri cu care ar înmărmuri un medic, iar, în materie de psihologie, lucruri care ar îngrozi un duhovnic.

— Serios? făcu doamna de Villefort, în ai cărei ochi ardea un foc ciudat în această discuţie.

— Ei, Doamne, da! continuă Monte-Cristo. Astfel se înnoadă şi se deznoadă toate dramele secrete ale Orientului, de la planta care te face să iubeşti până la planta care te omoară, de la licoarea care-ţi deschide Cerurile, până la aceea care îl azvârle pe om în fundul iadului. Există tot atâtea nuanţe ale tuturor genurilor câte capricii şi bizarerii în natura umană, fizică şi morală. Şi, aş zice chiar mai mult, arta acestor chimişti ştie să potrivească minunat remediul şi vătămarea la nevoile lor de dragoste sau la dorinţele lor de răzbunare.

— Dar, domnule, reluă tânăra femeie, aceste societăţi orientale, în mijlocul cărora v-aţi petrecut o parte din viaţă, sunt tot atât de fantastice pe cât sunt poveştile care ne-au parvenit din frumosul lor ţinut? Un om poate fi ucis fără ca făptaşul să fie pedepsit? Chiar există în realitate Bagdadul şi

Basra domnului Galland? Sultanii şi vizirii, care cârmuiesc aceste societăţi şi care constituie ceea ce se numeşte în Franţa guvernarea, sunt într-adevăr nişte Harun-al-Rashid şi Giaffari, care nu doar că iartă un otrăvitor, dar chiar îl numesc prim-ministru, dacă îi socotesc crima ingenioasă, şi, în acest caz, pun să se graveze povestea cu litere de aur, ca să se distreze în ceasurile de plictiseală?

— Nu, doamnă, fantasticul nu mai există nici măcar în Orient. Există şi acolo, ca şi aici, ascunşi sub alte denumiri şi deghizaţi sub alte costume, comisari de poliţie, judecători de instrucţie, procurori ai regelui şi experţi. Şi acolo sunt spânzuraţi, decapitaţi şi traşi în ţeapă, cu multă plăcere, criminalii. Dar aceştia, ca răufăcători îndemânatici, ştiu să pună justiţia oamenilor pe o pistă falsă şi să-şi asigure succesul faptelor lor prin urzeli abile. La noi, un pitic posedat de demonul urii sau al lăcomiei, care are un duşman de nimicit sau o rudă bătrână de înlăturat, se duce la spiţer, îşi dă un nume fals, care îl face să-i fie mai uşor descoperit numele adevărat, şi cumpără, sub pretextul că şobolanii îl împiedică să doarmă, cinci sau şase grame de arsenic. Dacă este foarte iscusit, se duce la cinci sau şase spiţeri şi cu asta nu va fi decât de cinci sau şase ori mai recunoscut. Apoi, când are ceea ce şi-a dorit, îi administrează duşmanului sau rudei bătrâne o doză de arsenic care ar face să crape şi un mamut sau un mastodont şi care, fără artă şi fără judecată, o face pe victimă să scoată nişte urlete de se cutremură întreg cartierul. Atunci, năvăleşte o puzderie de agenţi de poliţie şi de jandarmi. Este căutat un medic, care face autopsia şi recoltează din stomacul şi din măruntaiele cadavrului arsenic cu lingura. A doua zi, o sută de ziare povestesc faptul, cu numele victimei şi al criminalului. Încă de cu seară, spiţerul sau spiţerii se prezintă să spună: „Eu i-am vândut domnului arsenic”. Şi, decât să nu-l recunoască pe cumpărător, mai degrabă vor recunoaşte douăzeci. Atunci, criminalul este arestat, vârât la închisoare, interogat, confruntat, încurcat, osândit şi ghilotinat. Sau, dacă este o doamnă de un oarecare rang, este închisă pe viaţă. Iată cum septentrionalii dumneavoastră înţeleg chimia, doamnă. Desrues era, totuşi, mai răsărit, trebuie să recunosc.

— Ce să-i faci, domnule? zise râzând tânăra femeie. Fac şi ei ce pot. Nu toată lumea deţine tainele familiei de Medici sau ale familiei Borgia.

— Acum, zise contele ridicând din umeri, aţi vrea să vă spun pricina tuturor acestor inepţii? Păi, este din pricină că în teatrele dumneavoastră, cel puţin după câte mi-am putut eu da seama, citind piesele care se joacă, se

văd tot timpul indivizi care înghit conţinutul unei sticluţe sau muşcă montura unui inel şi cad morţi, ţepeni. Cinci minute mai târziu, cortina se lasă, spectatorii se împrăştie. Nu se iau în seamă urmările crimei. Nu se văd niciodată nici comisarul de poliţie cu eşarfa lui, nici caporalul cu cele patru ajutoare, iar acest lucru îndreptăţeşte multe minţi sărmane să creadă că lucrurile chiar aşa se petrec. Dar, ieşiţi puţin din Franţa, duceţi-vă fie la Alep, fie la Cairo, fie doar până la Neapole şi Roma, şi o să vedeţi trecând pe stradă oameni drepţi, proaspeţi şi îmbujoraţi, despre care Diavolul Şchiop, dacă i-ar atinge cu pelerina sa, v-ar putea spune: „Domnul acesta este otrăvit de trei săptămâni şi va fi mort de-a binelea peste o lună”.

— Dar, atunci, zise doamna de Villefort, înseamnă că au regăsit secretul acelei faimoase *aqua-tofana*, despre care, la Perugia, mi se spunea că s-ar fi pierdut.

— Ei, Dumnezeule, doamnă, de parcă s-ar pierde vreodată ceva la oameni! Artele migrează şi fac înconjurul lumii. Lucrurile îşi schimbă numele, atâta tot, iar plebea se lasă înşelată. Dar întotdeauna se ajunge la acelaşi rezultat: otrava care atacă în mod special unul sau altul dintre organe — una stomacul, alta creierul, alta intestinele. Ei bine, otrava determină o tuse, această tuse o congestie pulmonară sau vreo altă maladie trecută în cartea ştiinţei, ceea ce nu o împiedică să fie mortală şi care, chiar dacă n-ar fi mortală, aşa devine, datorită remediilor pe care le administrează medicii neştiutori, în general foarte slabi chimişti, şi care se întorc pentru sau contra maladiei, cum vreţi să-i ziceţi. Rezultă un om ucis cu măiestrie şi după toate regulile artei, despre care justiţia nu are nimic de aflat, cum spunea un diabolic chimist, prieten de-al meu, nemaipomenitul abate Adelmonte din Taormina, în Sicilia, care studiase mult aceste fenomene naţionale.

— Este înspăimântător, dar fascinant! zise tânăra femeie, împietrită de atenţie. Credeam, mărturisesc, că toate aceste poveşti sunt născociri ale Evului Mediu.

— Da, fără îndoială, însă unele care s-au perfecţionat şi mai mult în zilele noastre. La ce altceva aţi vrea să servească timpul, încurajările, medaliile, crucile, premiile Montyon, dacă nu la a conduce societatea spre o mai mare perfecţiune? Or, omul n-o să fie perfect decât atunci când o să ştie să creeze şi să distrugă aidoma lui Dumnezeu. Ştie deja să distrugă, asta înseamnă că a făcut jumătate din drum.

— Astfel că, zise doamna de Villefort, revenind de fiecare dată la scopul ei, astfel că otrăvurile familiilor Borgia, de Medicis, René, Ruggieri şi,

probabil, mai târziu, ale baronului de Trenk, de care au abuzat atât de mult drama modernă şi romanul...

— Erau nişte opere de artă, doamnă, nimic altceva, răspunse contele. Credeţi că adevăratul savant se adresează, în mod banal, individului însuşi? Nicidecum. Ştiinţei îi plac ricoşeurile, tururile de forţă, fantezia, dacă îi putem spune aşa. Astfel, de pildă, acest minunat abate Adelmonte, despre care vă pomeneam adineauri, făcuse, din acest punct de vedere, nişte experienţe uimitoare.

— Serios?

— Da, o să vă citez una singură. Avea o frumoasă grădină, plină de legume, de flori şi de fructe. Dintre aceste legume, o alegea pe cea mai paşnică dintre toate, de pildă, o varză. Timp de trei zile, stropea acea varză cu o soluţie de arsenic. În a treia zi, varza se îmbolnăvea şi se îngălbenea. Era momentul s-o taie. Pentru toţi, părea coaptă şi îşi păstra înfăţişarea paşnică, doar pentru abatele Adelmonte era otrăvită. Apoi, aducea varza la el, lua un iepure — abatele Adelmonte avea o colecţie de iepuri de casă, de pisici şi de cobai, cu nimic mai prejos faţă de colecţia de legume, de flori şi de fructe! Abatele Adelmonte lua, aşadar, un iepure şi îi dădea să mănânce o foaie de varză. Iepurele murea. Care judecător de instrucţie ar îndrăzni să găsească de cuviinţă să acuze acest lucru şi care procuror al regelui ar fi vreodată de părere că trebuie să înainteze, împotriva domnului Magendie[82] sau domnului Flourens[83], un rechizitoriu relativ la iepurii, la cobaii şi la pisicile ucise de ei? Nici unul. Iată, aşadar, iepurele mort, fără ca justiţia să-şi facă griji. Abatele Adelmonte îşi pune bucătăreasa să spintece acest iepure şi să arunce intestinele la groapa de gunoi. În groapa aceasta de gunoi, vine o găină, ciuguleşte intestinele şi cade, la rândul ei, bolnavă, murind a doua zi. În clipa în care se zbate în ghearele agoniei, trece un vultur (sunt mulţi vulturi în ţinutul lui Adelmonte). Vulturul se coboară din zbor asupra găinii moarte, o duce pe o stâncă şi se înfruptă din ea. Trei zile mai târziu, bietul vultur care, de la acel ospăţ, se simţise permanent rău, este cuprins de o ameţeală în înaltul cerului, se prăbuşeşte în gol şi cade, cu zgomot surd, în bazinul dumneavoastră de peşti. Ştiuca, anghila şi mreana sunt foarte lacome, ştiţi acest lucru, şi muşcă din vultur. Ei bine, închipuiţi-vă că, a doua zi, vi se serveşte pe masă acea anghilă, acea ştiucă sau acea mreană, otrăvite la a patra generaţie. Invitatul dumneavoastră va fi otrăvit şi va muri după vreo opt sau zece zile, cu dureri de pântece, greţuri şi abces al pilorului. Urmează autopsia, iar medicii spun:

„Pacientul a murit de o tumoare la ficat sau de febră tifoidă”.

— Dar, zise doamna de Villefort, toate aceste circumstanţe, pe care dumneavoastră le înlănţuiţi, una după alta, pot fi întrerupte de cel mai mic accident. Vulturul poate să nu treacă la timp sau să cadă la o sută de paşi distanţă de heleşteu.

— Ah, iată exact în ceea ce constă arta. Pentru a fi un mare chimist în Orient trebuie să dirijezi întâmplarea. Şi se ajunge şi la acest lucru.

Doamna de Villefort asculta, dusă pe gânduri.

— Bine, dar, zise ea, arsenicul lasă urme de neşters. În orice mod ar fi absorbit, se va regăsi în corpul omului, din moment ce intră în cantitate suficientă pentru a provoca moartea.

— Corect! strigă Monte-Cristo. Exact aşa i-am spus şi eu bunului Adelmonte.

El a chibzuit, a zâmbit, şi mi-a răspuns printr-un proverb francez:

„Fiule, lumea n-a fost făcută într-o zi, ci în şapte. Întoarce-te duminică”.

Duminica următoare, m-am dus din nou pe la el. În loc de a-şi mai fi stropit varza cu arsenic, o stropise cu o soluţie de săruri pe bază de stricnină, *strychnos colubrina*, cum spun savanţii. De data aceasta, varza nu avea deloc înfăţişare bolnavă; de asemenea, nici iepurele nu s-a îndoit câtuşi de puţin că n-ar fi bună de mâncat. Astfel, după cinci minute, iepurele era mort. Găina a mâncat din iepure, iar a doua zi era pe lumea cealaltă. Atunci, am luat noi locul vulturilor, adică am luat găina şi am disecat-o. De data aceasta, toate simptomele specifice dispăruseră şi nu rămăseseră decât simptomele generale. Nici un semn particular, în nici un organ. Iritare a sistemului nervos, atâta tot, şi urme de congestie cerebrală, nimic altceva. Găina nu fusese otrăvită, ci murise de apoplexie. Este un caz rar la găini, ştiu bine, dar foarte des întâlnit la oameni.

Doamna de Villefort părea din ce în ce mai visătoare.

— Mare noroc, zise ea, că astfel de substanţe nu pot fi preparate decât de către chimişti, altminteri, într-adevăr, o jumătate din lume ar otrăvi-o pe cealaltă!

— De către chimişti sau de către persoane care se ocupă de chimie, răspunse într-o doară Monte-Cristo.

— Şi, apoi, zise doamna de Villefort, smulgându-se cu greu din gândurile ei, oricât de savant ar fi pregătită, crima este tot crimă şi, dacă scapă cercetărilor omeneşti, nu scapă privirii lui Dumnezeu. Orientalii sunt

mai puternici decât noi, în problema mustrărilor de cuget, şi au eliminat, cu prudenţă, iadul, asta-i tot.

— Ei, doamnă, acesta este un scrupul care trebuie, în mod firesc, să se nască într-un suflet cinstit ca al dumneavoastră, dar care este curând dezrădăcinat de raţiune. Partea întunecată a gândirii omeneşti o să fie de-a pururi definită pe scurt de paradoxul lui Jean-Jacques Rousseau, îl ştiţi: „Mandarinul pe care îl ucizi, la cinci mii de leghe depărtare, doar ridicându-ţi vârful degetului”. Viaţa omului se scurge tot în astfel de fapte, iar mintea lui se istoveşte visându-le. O să găsiţi foarte puţini oameni care se duc să înfigă brutal pumnalul în inima semenului lor sau care îi administrează, pentru a-l face să dispară de pe faţa pământului, acea cantitate de arsenic, despre care vorbeam mai devreme. Ar fi, într-adevăr, o ţicneală sau o prostie. Ca să ajungi la asta, trebuie ca sângele să ţi se încălzească la treizeci şi şase de grade, ca pulsul să ţi se ridice la nouăzeci de bătăi pe minut şi ca sufletul să-ţi iasă din hotarele obişnuite. Dar, dacă trecem, cum se practică în filologie, de la cuvânt la sinonimul atenuat, atunci se va zice că faci o simplă eliminare. În loc să comiţi o crimă josnică, îl înlături pur şi simplu din calea ta pe cel care te stinghereşte. Şi aceasta fără şoc, fără violenţă, fără arsenalul suferinţelor, care, devenind un supliciu, fac din victimă un martir, iar din făptaş un măcelar în toată puterea cuvântului. Dacă nu există nici sânge, nici urlete, nici zvârcoliri, nici, mai ales, acea cumplită şi compromiţătoare simultaneitate cu înfăptuirea, atunci scapi dintr-odată de legea oamenilor, care îţi spune: „Nu tulbura societatea!”. Iată cum procedează şi izbutesc oamenii din Orient, personaje sobre şi flegmatice, care îşi fac prea puţine griji despre timp, în împrejurări de o anumită importanţă.

— Rămâne conştiinţa, zise doamna de Villefort cu o voce emoţionată şi cu un oftat înăbuşit.

— Da, zise Monte-Cristo, da, din fericire, rămâne conştiinţa, fără de care omul ar fi foarte nefericit. După orice acţiune puţin mai energică, conştiinţa este cea care ne salvează, căci ne oferă mii de scuze îndreptăţite în procesul la care tot noi suntem judecătorii. Iar aceste motive, oricât de întemeiate ar fi cât să ne lase somnul, n-ar avea probabil prea mare greutate în faţa unui tribunal cât să ne lase viaţa. De pildă, Richard al III-lea de bună seamă că a fost servit în mod exemplar de conştiinţă, după asasinarea celor doi copii ai lui Eduard al IV-lea. Într-adevăr, a putut să-şi spună: „Aceşti doi copii ai unui rege crud şi persecutor, care au moştenit viciile tatălui lor,

pe care numai eu le-am putut recunoaşte în înclinaţiile lor copilăreşti, aceşti doi copii mă stinghereau în făurirea fericirii poporului englez, cărora ei le-ar fi adus, negreşit, numai nefericire”. La fel a fost slujită de conştiinţa sa şi Lady Macbeth, care a vrut, după cum zicea Shakespeare, să-i dea un tron, nu soţului, ci fiului său. Ah! Dragostea de mamă este o atât de înaltă virtute, un mobil atât de puternic, că trebuie să i se ierte o mulţime de lucruri. De aceea, după moartea lui Duncan, Lady Macbeth ar fi fost foarte nefericită, de n-ar fi avut conştiinţa sa.

Doamna de Villefort sorbea cu lăcomie aceste maxime înspăimântătoare şi aceste cumplite paradoxuri, debitate de conte cu acea naivă ironie pe care ştia s-o mimeze ca nimeni altul.

Apoi, după câteva clipe de tăcere:

— Ştiţi dumneavoastră, domnule conte, zise ea, că sunteţi un retor cu argumente redutabile şi că vedeţi lumea într-o lumină puţin cam morbidă? Oare privind omenirea prin alambicuri şi retorte aţi ajuns s-o consideraţi astfel? Căci aveţi dreptate, sunteţi un mare chimist, iar elixirul pe care i l-aţi dat fiului meu şi care l-a readus atât de repede la viaţă...

— Oh! Nu vă încredeţi prea mult în el, doamnă, zise Monte-Cristo. O picătură din acel elixir a fost de ajuns ca să-l readucă la viaţă pe copilul care murea, dar trei picături i-ar fi făcut sângele să-i inunde plămânii şi i-ar fi iuţit bătăile inimii. Şase i-ar fi tăiat respiraţia şi i-ar fi provocat o sincopă mult mai gravă decât aceea în care se afla. În sfârşit, zece l-ar fi fulgerat. Vă mai amintiţi, doamnă, cât de grăbit i-am luat din mână acele sticluţe pe care făcuse imprudenţa să le atingă?

— Înseamnă că este o otravă cumplită?

— Oh, Doamne, nu! Mai întâi, haideţi să admitem următorul lucru: că nu există cuvântul otravă, câtă vreme în medicină sunt utilizate otrăvuri dintre cele mai violente, care devin, prin modul de administrare, nişte leacuri miraculoase.

— Şi atunci ce era?

— Era o savantă licoare preparată de prietenul meu, nemaipomenitul abate Adelmonte, care m-a învăţat să mă folosesc de ea.

— Oh! făcu doamna de Villefort. Trebuie să fie un excelent antispastic.

— Fără egal, doamnă, doar l-aţi văzut lucrând, răspunse contele. Eu îl utilizez frecvent, cu toată prudenţa necesară, bineînţeles, adăugă el râzând.

— Vă cred, replică doamna de Villefort pe acelaşi ton. Cât despre mine, cum sunt mereu atât de nervoasă şi gata să leşin, aş avea nevoie de un

doctor Adelmonte pentru a-mi găsi mijloace de a respira uşor şi de a mă elibera de spaima mea că o să mor, într-o bună zi, sufocată. Până atunci, cum ar fi greu de găsit aşa ceva în Franţa şi cum abatele dumneavoastră probabil că nu este dispus să bată drumul până la Paris numai pentru mine, mă tratez cu antispasticele domnului Planche, iar menta şi picăturile lui Hoffmann sunt, pentru mine, foarte importante. Iată, de pildă, nişte pastile pe care mi le-am comandat în mod special! Au doză dublă.

Monte-Cristo deschise cutia de baga pe care i-o întindea tânăra femeie şi mirosi pilulele, ca un cunoscător în stare să aprecieze preparatele.

— Sunt deosebite, zise el, dar supuse necesităţii deglutiţiei, funcţie care, adesea, este imposibil de îndeplinit din partea persoanei leşinate. Îmi place mai mult leacul meu.

— Da, bineînţeles, şi mie mi-ar plăcea, mai ales după ce i-am văzut efectele. Însă, fără îndoială că reţeta este secretă şi n-o să fiu atât de indiscretă ca să v-o cer.

— Însă, eu, doamnă, zise Monte-Cristo ridicându-se, sunt destul de bine-crescut ca să v-o ofer.

— Oh, domnule!

— Numai că, vă rog să ţineţi minte un lucru: în doze mici este un leac, în doze mari este o otravă. O picătură redă viaţa, după cum aţi văzut. Cinci sau şase ar ucide fără greş şi într-un mod cu atât mai cumplit cu cât, dizolvate într-un pahar de vin, nu-i schimbă cu nimic gustul. Dar, mă opresc, doamnă, că încep să las impresia că v-aş sfătui în acest sens.

Tocmai sunase ora şase şi jumătate. Fu anunţată o prietenă de-a doamnei de Villefort, care venea să ia masa împreună cu ea.

— Dacă aş fi avut onoarea ca, astăzi, să vă văd pentru a treia sau a patra oară, domnule conte, în loc de-a vă vedea pentru a doua oară, zise doamna de Villefort, dacă aş fi avut onoarea să fiu prietena dumneavoastră, în loc de a avea numai fericirea de a vă fi îndatorată, aş stărui să rămâneţi la masă şi nu m-aş lăsa învinsă de nici un refuz.

— Mii de mulţumiri, doamnă, răspunse Monte-Cristo, dar eu însumi trebuie să merg la o întâlnire de la care nu pot lipsi. I-am făgăduit unei prietene s-o însoţesc la spectacol, o prinţesă din Grecia, care n-a mai fost încă la Grand Opéra şi care se bizuie pe mine ca s-o conduc.

— Mergeţi, domnule, dar nu uitaţi de reţeta pentru mine!

— Cum aşa, doamnă! Ar însemna să uit toată ora de conversaţie pe care tocmai am petrecut-o împreună cu dumneavoastră, ceea ce este absolut cu

neputinţă.

Monte-Cristo salută şi ieşi.

Doamna de Villefort rămase visătoare.

„Iată un om ciudat, zise ea, care mi-a dat de bănuit că, pe numele său de botez, l-ar chema Adelmonte.”

Cât despre Monte-Cristo, rezultatul întrevederii îi depăşise aşteptările.

„Ei! îşi zise el, plecând. Iată un pământ roditor! Sunt convins că sămânţa pe care o laşi să cadă aici încolţeşte negreşit.”

Şi, a doua zi, credincios cuvântului dat, îi trimise reţeta cerută.

---

[82] François Magendie (1783–1855), fiziolog şi neurolog francez, a diferenţiat rădăcinile senzitive şi motrice ale nervilor rahidieni.

[83] Pierre Flourens (1794–1867), fiziolog francez, autor al unor lucrări despre sistemul nervos.

LIII Robert le Diable

Pretextul cu Opéra era cu atât mai la îndemână de servit cu cât, în seara aceea, chiar avea loc o festivitate la Academia regală de muzică. Levasseur, după o lungă boală, reintra în scenă cu rolul lui Bertram şi, ca întotdeauna, opera maestrului la modă[84] atrăsese elita societăţii pariziene.

Morcerf, ca majoritatea tinerilor bogaţi, îşi avea stalul său la orchestră, plus cele zece loji ale cunoştinţelor sale, cărora le putea cere un loc, fără să-l mai punem la socoteală pe acela din loja Leilor, la care avea dreptul.

Château-Renaud avea stalul vecin cu al lui Morcerf.

Beauchamp, în calitatea sa de ziarist, era regele sălii şi avea un loc asigurat oriunde.

În seara aceea, Lucien Debray avea la dispoziţie loja ministrului, pe care i-o oferise contelui de Morcerf. Acesta, după refuzul lui Mercédès, i-o trimisese lui Danglars, anunţându-l că probabil va trece, spre seară, să-i facă o vizită baroanei şi fiicei sale, ca să întrebe dacă doamnele sunt de acord să accepte loja care li se propunea. Doamnele nu schiţaseră nici intenţia s-o refuze. Nimeni nu-i mai avid de loji care nu costă nimic decât un milionar.

În ceea ce-l priveşte pe Danglars, declarase că principiile sale politice şi calitatea sa de deputat al opoziţiei nu îi îngăduiau să se afişeze în loja ministrului. Prin urmare, baroana îi scrisese lui Lucien să vină să o însoţească, dat fiind că nu se putea să se ducă la Opéra doar cu Eugénie.

Într-adevăr, s-ar fi considerat o chestiune de foarte prost gust, dacă cele două femei ar fi fost văzute singure, în schimb, dacă domnişoara Danglars mergea la Opéra cu mama şi cu amantul mamei sale, nimeni nu avea nimic de zis — trebuie să iei lumea aşa cum este.

Cortina s-a ridicat, ca de obicei, în faţa unei săli aproape goale. Acesta este încă un principiu din codul manierelor elegante parizian: să ajungi la spectacol după ce spectacolul a început. De aici rezultă că, în timpul primului act, spectatorii sosiţi nu privesc scena, nici nu ascultă muzica, doar se uită cum intră spectatorii întârziaţi şi nu aud nimic altceva decât zgomotul uşilor şi al conversaţiilor.

— Poftim! zise deodată Albert, văzând deschizându-se o lojă din primul rang. Iat-o pe contesa G***!

— Cine este contesa G***? întrebă Château-Renaud.

— Vai, baroane, asta e o întrebare pe care n-am să ţi-o iert! Tu întrebi cine este contesa G***?

— Adică, da, zise Château-Renaud, nu-i acea fermecătoare veneţiană?

— Exact.

În momentul acela, contesa G*** îl zări pe Albert şi schimbă cu el un salut, însoţit de un zâmbet.

— O cunoşti? întrebă Château-Renaud.

— Da, făcu Albert. I-am fost prezentat la Roma, de către Franz.

— N-ai vrea să-mi faci şi mie, la Paris, serviciul pe care ţi l-a făcut ţie Franz la Roma?

— Cu plăcere.

— Tăcere! strigă publicul.

Cei doi tineri îşi continuară discuţia, fără a da vreun semn că le-ar păsa câtuşi de puţin de dorinţa care părea să însufleţească parterul de a asculta muzica.

— A fost şi la cursele de pe Champ-de-Mars, zise Château-Renaud.

— Astăzi?

— Da.

— I-auzi! Într-adevăr, au fost curse astăzi. Ai pariat?

— Oh, pe o nimica toată, cincizeci de ludovici.

— Şi cine a câştigat?

— *Nautilus*. Eu am pariat pe el.

— Cum, n-au fost trei curse?

— Ba da. A mai fost premiul Jockey-Clubului, o cupă de aur. Ba chiar s-a petrecut un lucru destul de ciudat.

— Ce anume?

— Linişte! strigă publicul.

— Ce anume? repetă Albert.

— Anume că un cal şi un jocheu cu totul necunoscuţi au câştigat această cursă.

— Cum aşa?

— Ei, Doamne, uite-aşa! Nimeni n-a dat atenţie unui cal înscris cu numele de *Vampa* şi unui jocheu înscris cu numele de *Job*, când s-a văzut deodată apărând în frunte un admirabil roib şi un jocheu cât pumnul. A trebuit să i se vâre douăzeci de livre de plumb în buzunare, ceea ce nu l-a împiedicat să ajungă la trei lungimi de cal înaintea lui *Ariel* şi-a lui *Barbaro*, care concurau cu el.

— Şi nu s-a aflat ai cui erau calul şi jocheul?

— Nu.

— Ziceai că roibul fusese înscris sub numele de...

— *Vampa*.

— Atunci, zise Albert, sunt mai informat decât voi, căci eu unul ştiu al cui era.

— Tăceţi odată! strigă pentru a treia oară parterul.

De data aceasta, protestele fură atât de răspicate, încât cei doi tineri îşi dădură seama, în sfârşit, că lor li se adresa publicul. Întoarseră o clipă capul, căutând în mulţimea din jur pe cineva pe care să-l tragă la răspundere pentru această impertinenţă, cum o considerau ei. Dar nimeni nu le repetă invitaţia, aşa că îşi îndreptară privirile spre scenă.

În momentul acela, loja ministrului se deschise şi doamna Danglars, fiica sa şi Lucien Debray îşi ocupară locurile.

— Aha! zise Château-Renaud. Iată nişte persoane din anturajul dumitale, viconte. La ce naiba te uiţi la dreapta? Eşti căutat.

Albert se întoarse şi privirea lui o întâlni, într-adevăr, pe aceea a baroanei Danglars, care îi făcu din evantai un mic semn de salut. Cât despre domnişoara Eugénie, abia dacă ochii ei mari şi negri catadicsiră să se plece până la orchestră.

— Să fiu sincer, dragul meu, zise Château-Renaud, nu înţeleg deloc, lăsând la o parte mezalianţa, de care nu cred că te preocupi în mod deosebit, nu înţeleg, ziceam, ce poţi avea împotriva domnişoarei Danglars. Este într-adevăr o fată frumoasă.

— Foarte frumoasă, desigur, zise Albert. Dar îţi mărturisesc că, în materie de frumuseţe, mi-ar plăcea mai mult ceva mai blând, mai suav, în sfârşit, mai feminin.

— Uite aşa sunt tinerii! zise Château-Renaud care, în calitatea sa de bărbat de treizeci de ani, îşi lua faţă de Morcerf aere părinteşti. Niciodată nu sunt mulţumiţi. Cum, dragul meu? Ţi se găseşte o logodnică plămădită după modelul Dianei, zeiţa vânătorii, şi tu nu eşti mulţumit?

— Ei bine, tocmai asta e! Mi-ar fi plăcut mai mult ceva în genul Venerei din Milo sau din Capua. Această Diana a vânătorii, mereu în mijlocul nimfelor sale, mă sperie puţin. Mi-e teamă să nu mă socotească un Acteon.

Într-adevăr, o privire rapidă aruncată asupra fetei putea explica, în mare măsură, sentimentul pe care tocmai şi-l mărturisise Morcerf. Domnişoara Danglars era frumoasă, dar, cum zisese Albert, de o frumuseţe puţin cam

prea fermă. Avea părul minunat de negru, dar în buclele sale naturale se observa o tendinţă clară de răzmeriţă la mâna care voia să le impună voinţa. Ochii săi, negri ca şi părul, sub nişte sprâncene minunate, care nu aveau decât un singur cusur, acela de a se încrunta, uneori, se remarcau îndeosebi printr-o expresie de hotărâre care te uluia s-o descoperi în privirea unei femei. Nasul său avea exact proporţiile pe care un sculptor i l-ar fi dat nasului Junonei. Numai gura era cam mare, dar împodobită cu nişte dinţi frumoşi, care scoteau şi mai tare în evidenţă buzele, al căror carmin poate prea viu contrasta cu albeaţa tenului. În sfârşit, o aluniţă neagră, la colţul gurii, puţin mai mare decât sunt, de obicei, aceste capricii ale naturii, reuşea să-i dea acestui chip caracterul hotărât care îl speria întru câtva pe Morcerf.

De altfel, întreaga înfăţişare a lui Eugénie se alia cu acest chip pe care tocmai am încercat să-l descriem. Era, după cum zisese Château-Renaud, zeiţa Diana a vânătorii, dar cu ceva mai incisiv şi mai musculos în frumuseţea ei.

În privinţa educaţiei pe care o primise, dacă exista un reproş de făcut acesta ar fi fost că, la fel ca în cazul unora dintre trăsăturile fizionomiei, ea părea să aparţină, cumva, celuilalt sex. Într-adevăr, vorbea două sau trei limbi străine, desena cu uşurinţă, făcea versuri şi compunea muzică. Era pasionată îndeosebi de această ultimă artă, pe care o studia cu una dintre prietenele sale de pension, o tânără fără avere, dar având toate înclinaţiile posibile pentru a deveni, după câte se spunea, o excelentă cântăreaţă. Se mai spunea că un mare compozitor îi arăta acesteia din urmă un interes aproape patern şi o punea să exerseze în speranţa că îşi va găsi, într-o bună zi, o sursă de bogăţie în vocea sa.

Această posibilitate, ca domnişoara Louise d’Armilly, aşa se numea tânăra virtuoză, să intre într-o bună zi în teatru, o făcea pe domnişoara Danglars ca, deşi o primea la ea acasă, să nu se arate, în public, alături de ea. De altfel, fără a avea în casa bancherului poziţia independentă a unei prietene, Louise avea o poziţie superioară celei a profesoarelor obişnuite.

La câteva secunde după intrarea doamnei Danglars în loja sa, cortina se lăsase şi, mulţumită acestei înlesniri, determinate de lungimea antractelor, de a se plimba prin foaier sau de a face vizite timp de o jumătate de oră, fotoliile orchestrei se goliseră aproape de tot.

Morcerf şi Château-Renaud ieşiseră cei dintâi. O clipă, doamna Danglars se gândise că această grabă a lui Albert avea drept scop să vină să-i prezinte complimente şi se aplecase către fiica sa pentru a-i anunţa

vizita lui, dar aceasta se mulţumi să clatine din cap, zâmbind. În acelaşi timp, ca pentru a-i dovedi cât de întemeiată era tăgăduiala, Morcerf se ivi într-o lojă alăturată, din primul rang. Această lojă era aceea a contesei G***.

— Ah, iată-te, domnule călător! zise aceasta din urmă, întinzându-i mâna cu toată căldura unei vechi cunoştinţe. Este foarte drăguţ din partea dumitale că m-ai recunoscut şi, mai ales, că mi-ai acordat întâietatea vizitelor dumitale.

— Fiţi convinsă, doamnă, zise Albert, că, dacă aş fi ştiut de sosirea dumneavoastră la Paris şi aş fi cunoscut adresa dumneavoastră, n-aş fi întârziat nici atât. Dar, îngăduiţi-mi să vi-l prezint pe domnul baron de Château-Renaud, prietenul meu, unul dintre rarii gentilomi care încă au mai rămas în Franţa şi de la care tocmai am aflat că aţi fost la cursele de pe Champ-de-Mars.

Château-Renaud salută.

— Ah, şi dumneavoastră aţi fost la curse, domnule? zise cu însufleţire contesa.

— Da, doamnă.

— Ei bine, reluă grăbită doamna G***, aţi putea să-mi spuneţi cui aparţinea acel cal care a câştigat premiul Jockey-Clubului?

— Nu, doamnă, zise Château-Renaud, şi eu l-am întrebat, adineauri, acelaşi lucru pe Albert.

— Ţineţi neapărat, doamnă contesă? întrebă Albert.

— Să ce?

— Să ştiţi cine era stăpânul calului?

— Nespus de mult. Închipuiţi-vă că... Dar, cumva ştii dumneata al cui era, viconte?

— Doamnă, voiaţi să povestiţi ceva. „Închipuiţi-vă că”, aşa aţi început.

— Ei bine, închipuiţi-vă că acest încântător cal roib şi acel drăguţ jocheu mititel, în cazacă roz, mi-au inspirat, de la prima vedere, o simpatie atât de vie încât le-am urat să câştige şi unuia şi celuilalt, întocmai ca şi când aş fi pariat pe ei jumătate din averea mea. De asemenea, când i-am văzut ajungând la final, întrecându-i pe ceilalţi concurenţi cu trei lungimi de cal, am fost atât de fericită încât am început să bat nebuneşte din palme. Închipuiţi-vă uimirea mea, atunci când, întorcându-mă acasă, l-am întâlnit pe scară pe micul jocheu roz! Am crezut că învingătorul cursei locuia, din întâmplare, în acelaşi imobil cu mine, când, deschizând uşa salonului meu,

primul lucru pe care l-am văzut a fost cupa de aur care reprezenta premiul câştigat de calul şi de jocheul necunoscuţi. În cupă era un mic bilet, pe care erau scrise aceste cuvinte: „Contesei G***, Lordul Ruthwen”.

— Chiar aşa! zise Morcerf.

— Cum chiar aşa, ce vrei să spui?

— Vreau să spun că este Lordul Ruthwen în persoană.

— Care Lord Ruthwen?

— Al nostru, vampirul, cel de la Teatrul Argentina.

— Adevărat? exclamă contesa. Aşadar, este aici?

— Absolut.

— Şi îl vizitezi? L-ai primit în vizită? Te duci pe la el?

— Este prietenul meu apropiat şi chiar domnul Château-Renaud a avut onoarea de a-l cunoaşte.

— Ce te face să crezi că el este cel care a câştigat?

— Calul său, înscris cu numele de *Vampa*...

— Ei, şi, ce-i cu asta?

— Nu vă amintiţi numele faimosului bandit care m-a luat prizonier?

— Ah, adevărat!

— Şi din mâinile căruia contele m-a scos în mod miraculos?

— Ba da.

— Pe bandit îl chema *Vampa*. Acum înţelegeţi că el este?

— Dar pentru ce mi-a trimis cupa, tocmai mie?

— Mai întâi, doamnă contesă, pentru că i-am vorbit eu mult despre dumneavoastră, cum vă puteţi închipui. Apoi, pentru că o fi fost încântat să regăsească o compatrioată şi bucuros de interesul pe care această compatriotă i-l arăta.

— Nădăjduiesc din toată inima că nu i-ai povestit niciodată aiurelile pe care le-am spus despre el!

— Pe legea mea, nu pot să jur că nu, căci modul acesta de a vă oferi cupa, sub numele de Lordul Ruthwen...

— Dar este îngrozitor, o să-mi poarte o pică de moarte!

— Modul în care a procedat este, oare, al unui duşman?

— Nu, mărturisesc.

— Atunci?

— Vasăzică, este la Paris?

— Da.

— Şi ce impresie a făcut?

— Păi, zise Albert, s-a vorbit despre el opt zile, apoi au avut loc încoronarea reginei Angliei şi furtul diamantelor domnişoarei Mars şi nu s-a mai vorbit despre altceva.

— Dragul meu, zise Château-Renaud, se vede bine că îţi este prieten contele, căci îl tratezi ca atare. Nu credeţi ceea ce vă spune Albert, doamnă contesă! Dimpotrivă, la Paris nu se vorbeşte decât despre contele de Monte-Cristo. A început prin a-i trimite în dar doamnei Danglars nişte cai de treizeci de mii de franci, apoi i-a salvat viaţa doamnei de Villefort, apoi a câştigat cursa de la Jockey-Club, după câte se pare. Eu unul susţin că, din contră, orice ar zice Morcerf, lumea se ocupă şi în acest moment tot de conte şi că o să se mai ocupe de el încă vreo lună, dacă va continua cu excentricităţile, ceea ce, de altfel, pare a fi modul său obişnuit de trai.

— Se prea poate, zise Morcerf. Ca o paranteză, cine a luat loja ambasadorului Rusiei?

— Care? întrebă contesa.

— Cea dintre coloane, în primul rang. Mi se pare complet renovată.

— Într-adevăr, zise Château-Renaud. A fost cineva în timpul actului întâi?

— Unde?

— În loja aceea?

— Nu, răspunse contesa, n-am văzut pe nimeni. Aşadar, continuă ea, întorcându-se la primul subiect de discuţie, crezi că premiul a fost câştigat de contele tău de Monte-Cristo?

— Sunt sigur.

— Şi tot el mi-a trimis cupa?

— Fără nici o îndoială.

— Dar eu nu-l cunosc, zise contesa, şi tare îmi vine să i-o trimit înapoi.

— Oh, să nu faceţi aşa ceva! O să vă trimită o alta, cioplită în cine ştie ce safir sau scobită în cine ştie ce rubin. Aşa se poartă el. Ce să-i faci? Trebuie să-l luăm aşa cum e!

În momentul acela, se auzi clopoţelul care anunţa că avea să înceapă actul al doilea. Albert se ridică pentru a se întoarce la locul său.

— O să te mai văd? întrebă contesa.

— Între acte, dacă îmi îngăduiţi, o să vin să vă întreb dacă v-aş putea fi cu ceva de folos la Paris.

— Domnilor, zise contesa, în fiecare sâmbătă seara, pe strada Rivoli numărul 22, sunt acasă pentru prieteni. Iată-vă anunţaţi!

Tinerii salutară şi ieşiră.

Intrând în sală, văzură tot parterul în picioare, cu ochii aţintiţi într-un singur punct. Urmăriră direcţia generală a privirilor şi ochii li se opriră asupra fostei loji a ambasadorului Rusiei. Un bărbat îmbrăcat în negru, între treizeci şi cinci şi patruzeci de ani, tocmai intrase, însoţind o femeie îmbrăcată într-un costum oriental. Femeia era de o nemaivăzută frumuseţe, iar costumul său, de o asemenea bogăţie încât, după cum am spus, toţi ochii se întorseseră imediat spre ea.

— Hei! zise Albert. Este Monte-Cristo cu grecoaica sa!

Într-adevăr, erau contele şi Haydée.

Într-o clipă, tânăra femeie era obiectul atenţiei nu numai a parterului, dar a întregii săli. Femeile se aplecau peste balustrada lojilor ca să vadă cascada de diamante sclipind sub luminile candelabrelor.

Al doilea act se scurse în mijlocul rumorii surde care indică la mulţimile adunate un mare eveniment. Nimeni nu se mai sinchisea să strige tăcere. Acea femeie, atât de tânără, atât de frumoasă, atât de strălucitoare, era spectacolul cel mai interesant de văzut cu putinţă.

De data aceasta, un semn al doamnei Danglars îi arătă limpede lui Albert că baroana dorea să o viziteze în antractul următor.

Morcerf era prea bine crescut ca să întârzie, când i se indica atât de direct că era aşteptat. Actul odată sfârşit, se grăbi, aşadar, să urce în avanscenă.

Le salută pe cele două doamne şi îi întinse mâna lui Debray.

Baroana îl întâmpină cu un fermecător surâs, iar Eugénie cu răceala ei obişnuită.

— Pe legea mea, dragul meu, zise Debray, ai în faţă un om la capătul puterilor, care te cheamă în ajutor, ca să-i iei locul. Doamna mă copleşeşte cu întrebări despre conte şi ar vrea să ştiu de unde este, de unde vine şi încotro se duce. Pe legea mea, eu nu sunt Cagliostro şi, ca să scap cu faţă curată, i-am zis: „Întrebaţi-l toate acestea pe Morcerf. El îl cunoaşte pe contele său de Monte-Cristo pe degete” — şi atunci ţi s-a făcut semn să vii.

— Nu este de necrezut, zise baroana, că, atunci când ai la dispoziţie o jumătate de milion de franci, fonduri secrete, să nu fii mai bine informat decât atât?

— Doamnă, zise Lucien, vă rog să fiţi convinsă că dacă eu aş fi avut o jumătate de milion la dispoziţie, aş fi folosit-o în alte scopuri decât acela de a cere informaţii despre domnul Monte-Cristo, care, de altfel, nu are alt

merit, în ochii mei, decât acela că este de două ori mai bogat ca un nabab. Dar, i-am dat cuvântul prietenului meu Morcerf. Înţelegeţi-vă cu el, pe mine nu mă mai priveşte!

— Un nabab cu siguranţă nu mi-ar fi trimis în dar o pereche de cai de treizeci de mii de franci, cu patru diamante la căpăstru, de câte cinci mii de franci fiecare!

— Oh, diamantele, zise Morcerf râzând, sunt mania lui. Cred că, asemenea lui Potemkin, are întotdeauna câteva prin buzunare şi le seamănă în drumul său cum făcea Tom Degeţelul cu pietricelele.

— Trebuie să fi găsit vreo mină, zise doamna Danglars. Ştiai că are un credit nelimitat la banca baronului?

— Nu, n-o ştiam, răspunse Albert, dar mi se pare firesc să fie aşa.

— Şi că l-a anunţat pe domnul Danglars că a plănuit să rămână un an la Paris şi să cheltuiască şase milioane?

— Este şahul Persiei călătorind incognito.

— Şi femeia aceea, domnule Lucien, zise Eugénie, aţi observat cât este de frumoasă?

— Într-adevăr, domnişoară, nu cunosc pe nimeni, în afară de dumneavoastră, care să fie atât de dreaptă în aprecieri faţă de persoanele de acelaşi sex cu dumneavoastră.

Lucien îşi apropie lornionul de ochi.

— Fermecătoare! zise el.

— Şi domnul de Morcerf ştie cine este această femeie?

— Domnişoară, zise Albert, răspunzând la această interpelare aproape directă, ştiu foarte puţine, ca despre tot ce priveşte personajul misterios de care ne ocupăm. Această femeie este o grecoaică.

— Asta se vede cu uşurinţă după costumul ei, deci nu-mi spuneţi nimic în plus faţă de ceea ce toată sala ştie deja, ca şi noi.

— Sunt mâhnit, zise Morcerf, de a fi un cicerone atât de neştiutor, dar trebuie să vă mărturisesc că la atât se mărginesc cunoştinţele mele. Mai ştiu doar că îi place muzica, fiindcă, într-o zi, când luam masa la conte, am auzit sunetele unei guzle, care cu siguranţă nu puteau veni decât de la ea.

— Aşadar, contele dumneavoastră primeşte vizite? întrebă doamna Danglars.

— Şi încă într-un mod extraordinar, v-o jur.

— Trebuie să stărui pe lângă Danglars să îi ofere vreo masă sau vreun bal, ca să ne invite şi el, la rândul său.

— Cum aşa, o să vă duceţi la el? zise Debray râzând.

— De ce nu? Cu soţul meu!

— Dar este necăsătorit, acest conte misterios.

— Vezi bine că nu! zise baroana râzând, la rândul ei, şi arătând spre tânăra grecoaică.

— Această femeie este o sclavă, după câte ne-a spus el însuşi — îţi aminteşti, Morcerf, la tine la masă?

— Trebuie să recunoşti, dragul meu Lucien, zise baroana, că are mai curând aerul unei prinţese.

— Din *O mie şi una de nopţi*.

— Din *O mie şi una de nopţi*, nu zic nu. Dar după ce cunoşti o prinţesă, dragul meu? După diamante, nu? Iar ea este acoperită în întregime de diamante.

— Ba chiar are prea multe, zise Eugénie. Ar fi mai frumoasă fără toate acestea, căci i s-ar vedea mai bine pieptul şi încheieturile mâinilor, care au forme minunate.

— Oh, artista! Poftim, zise doamna Danglars, o vedeţi că se înfierbântă?

— Îmi place tot ce e frumos, răspunse Eugénie.

— Dar, atunci, ce părere ai despre conte? întrebă Debray. Mi se pare că nici el nu arată prea rău.

— Contele? făcu Eugénie, de parcă nu se gândise încă să-l privească. Contele este foarte palid.

— Exact, zise Morcerf, şi în paloarea aceasta stă taina pe care o căutăm noi. Contesa G*** susţine, ştiţi, că ar fi un vampir.

— Aşadar s-a întors contesa G***? întrebă baroana.

— În loja de alături, zise Eugénie, aproape faţă în faţă cu noi, mamă. Femeia de acolo, cu minunatul său păr blond, este ea.

— Oh, da! zise doamna Danglars. Ştii ce ar trebui să faci, Morcerf?

— Porunciţi, doamnă!

— Ar trebui să te duci să-i faci o vizită contelui tău de Monte-Cristo şi să ni-l aduci aici.

— Pentru ce? întrebă Eugénie.

— Cum? Ca să vorbim cu el! Nu eşti curioasă să-l cunoşti?

— Câtuşi de puţin.

— Ciudat copil! murmură baroana.

— Oh, zise Morcerf, o să vină, probabil, el singur. Iată, v-a văzut, doamnă, şi vă salută!

Baroana îi întoarse contelui salutul, însoţindu-l de un fermecător surâs.

— Bine, zise Morcerf, mă sacrific. Vă părăsesc şi mă duc să văd dacă nu există vreo cale să-i vorbesc.

— E foarte simplu, du-te în loja lui!

— Dar nu sunt prezentat.

— Cui?

— Frumoasei grecoaice.

— Nu ziceai că este o sclavă?

— Da, numai că dumneavoastră susţineaţi că este o prinţesă... Nu, nu e bine aşa. Sper că, dacă o să mă vadă ieşind, o să iasă şi el.

— Se poate. Du-te!

— Am plecat.

Morcerf salută şi ieşi. Într-adevăr, în clipa în care trecea prin faţa lojii contelui, uşa se deschise. Contele îi spuse câteva cuvinte în arabă lui Ali, care stătea pe culoar, şi îl luă de braţ pe Morcerf.

Ali închise din nou uşa şi rămase în picioare, în faţa ei. Pe culoar se strânsese deja lumea în jurul nubianului.

— Într-adevăr, zise Monte-Cristo, Parisul vostru este un oraş ciudat, iar parizienii, nişte oameni aparte. S-ar zice că este pentru prima oară când văd un nubian. Uită-te numai cum se înghesuie în jurul bietului meu Ali, care nu ştie ce vrea să însemne asta. Îţi garantez un lucru, că, dacă, de pildă, un parizian s-ar duce la Tunis, la Constantinopol, la Bagdad sau la Cairo, nu se va face un cerc în jurul lui.

— Asta pentru că orientalii dumneavoastră sunt nişte oameni înţelepţi şi nu se uită decât la ceea ce merită văzut. Dar, credeţi-mă, Ali nu se bucură de această popularitate decât pentru că este omul dumneavoastră şi, în momentul de faţă, sunteţi omul zilei.

— Adevărat? Şi cărui fapt îi datorez această favoare?

— Dumneavoastră înşivă, bineînţeles! Dăruiţi atelaje de mii de ludovici, salvaţi viaţa soţiilor procurorilor regelui, participaţi la curse, sub numele de Major Brack, cu cai pur-sânge şi cu jochei nu mai mari de-o şchioapă, în sfârşit, câştigaţi cupe de aur şi le trimiteţi femeilor drăguţe.

— Şi cine naiba ţi-a povestit toate nebuniile acestea?

— Ei! Pe prima, doamna Danglars, care moare de poftă să vă vadă în loja sa ori, mai degrabă, să vă vadă lumea acolo. A doua, ziarul lui Beauchamp, iar, a treia, propria mea închipuire. De ce v-aţi numit calul *Vampa*, dacă voiaţi să vă păstraţi incognito?

— Ah, este adevărat! zise contele. A fost o imprudenţă. Dar, spune-mi, contele de Morcerf nu vine niciodată la Opéra? L-am căutat din priviri şi nu l-am zărit nicăieri.

— O să vină, în seara aceasta.

— Unde va sta?

— În loja baroanei, cred.

— Acea tânără încântătoare care o însoţeşte pe baroană este fiica sa?

— Da.

— Te felicit.

Morcerf zâmbi.

— O să vorbim despre aceasta mai târziu şi mai în amănunt, zise el. Ce părere aveţi despre muzică?

— Despre care muzică?

— Păi, cea pe care tocmai aţi ascultat-o.

— Cred că este o muzică foarte frumoasă, având în vedere că este compusă de o fiinţă umană şi cântată de nişte păsări cu două picioare şi fără pene, cum zicea răposatul Diogene.

— Ia te uită! Dar, dragul meu conte, s-ar părea că dumneavoastră puteţi auzi, când doriţi, cele şapte coruri ale Paradisului.

— Da, cam aşa ceva. Când vreau să ascult o muzică admirabilă, viconte, o muzică dintr-aceea cum n-a mai auzit vreodată nici o ureche de muritor, dorm.

— Atunci, înseamnă că vă este foarte bine aici. Dormiţi, conte, dormiţi! Opéra n-a fost inventată pentru altceva.

— Nu, adevărul este că orchestra voastră face prea mult zgomot. Ca să dorm somnul despre care îţi vorbesc, îmi trebuie linişte şi pace, în plus şi un anumit preparat...

— Ah, faimosul haşiş?

— Întocmai, viconte. Când o să vrei să asculţi muzică, vino să iei masa cu mine.

— Dar am auzit deja o frântură, când am venit data trecută, zise Morcerf.

— La Roma?

— Da.

— Ah! Aceea era guzla lui Haydée. Da, biata exilată se amuză, câteodată, să-mi cânte melodii din ţara ei.

Morcerf nu mai stărui. La rândul său, contele tăcu.

În clipa aceea, răsună clopoţelul.

— Mă ierţi, nu? zise contele, reapucând-o către loja sa.

— Cum să nu?

— Transmite-i numai bine contesei G***, din partea vampirului său.

— Şi baroanei?

— Spune-i că o să am onoarea, dacă-mi îngăduie, să vin să-i prezint omagiile mele, în seara aceasta.

Începu cel de-al treilea act. În timpul acestuia, veni şi contele de Morcerf, după cum făgăduise, alăturându-se doamnei Danglars.

Contele de Morcerf nu era unul dintre aceia a căror apariţie stârneşte revoluţie într-o sală. De aceea, nimeni nu îşi dădu seama de sosirea lui, în afară de persoanele din loja unde venise să se aşeze.

Monte-Cristo îl văzu totuşi şi un zâmbet uşor îi flutură pe buze.

Cât despre Haydée, ea nu vedea nimic în jur, cât timp cortina era ridicată. Ca toate firile nesofisticate, adora tot ceea ce i se adresa auzului şi văzului.

Al treilea act se scurse, ca de obicei. Domnişoarele Noblet, Julia şi Leroux îşi executară *entrechats*-urile, ca de obicei. Prinţul Grenadei fu provocat la luptă de către Robert-Mario. În sfârşit, acest rege impunător, pe care îl ştim cu toţii, făcu turul sălii pentru a-şi arăta mantia de catifea, ţinând-o pe fiica lui de mână. Apoi cortina căzu şi sala se revărsă, imediat, în foaier şi pe culoare.

Contele ieşi din loja sa şi, o clipă mai târziu, apăru în aceea a baroanei Danglars.

Baroana nu se putu împiedica de a scoate o exclamaţie de surpriză, uşor amestecată cu bucurie.

— Ah, veniţi, dar, domnule conte, strigă ea, căci, într-adevăr mă grăbeam să-mi alătur complimentele verbale mulţumirilor în scris pe care deja vi le-am adresat!

— Oh, doamnă, zise contele, vă mai amintiţi încă de acel fleac? Eu unul deja l-am uitat.

— Da, însă ceea ce nu se uită, domnule conte, este că, a doua zi, aţi salvat viaţa bunei mele prietene, doamna de Villefort, de la pericolul prin care a trecut din pricina aceloraşi cai.

— Încă o dată, doamnă, nu vă merit mulţumirile. Ali, nubianul meu a fost cel care a avut norocul să-i aducă doamnei de Villefort acest imens serviciu.

— Şi oare tot Ali, zise contele de Morcerf, a fost cel care l-a scos pe fiul meu din mâinile bandiţilor romani?

— Nu, domnule conte, zise Monte-Cristo, strângând mâna pe care i-o întindea generalul. Nu, de data aceasta, iau mulţumirile pe seama mea. Dar vi le-aţi exprimat deja, iar eu le-am primit deja şi, într-adevăr, mă ruşinez să vă regăsesc tot atât de recunoscător. Acum, doamnă baroană, vă rog mult, faceţi-mi onoarea de a mă prezenta domnişoarei, fiica dumneavoastră.

— Oh, sunteţi deja prezentat, cel puţin cu numele, căci de vreo două sau trei zile, nu vorbim decât despre dumneavoastră. Eugénie, continuă baroana, întorcându-se spre fiica ei, domnul conte de Monte-Cristo!

Contele se înclină. Domnişoara Danglars făcu o uşoară mişcare din cap.

— Sunteţi în lojă cu o admirabilă persoană, domnule conte, zise Eugénie. Este fiica dumneavoastră?

— Nu, domnişoară, zise Monte-Cristo, uimit de această nemaipomenită naivitate sau de acest amuţitor aplomb. Este o biată grecoaică, pe care am luat-o sub tutelă.

— Şi se numeşte?...

— Haydée, răspunse Monte-Cristo.

— O grecoaică? murmură contele de Morcerf.

— Da, conte, zise doamna Danglars. Şi, spuneţi-mi dacă aţi văzut vreodată la curtea lui Ali-Tebelen, pe care aţi servit-o în mod atât de glorios, un atât de frumos costum ca acela pe care îl avem noi acum în faţa ochilor.

— Ah! zise Monte-Cristo. Aţi servit la Ioannina, domnule conte?

— Am fost general-inspector al trupelor paşei, răspunse Morcerf, iar puţina mea avere, nu ascund acest lucru, provine din generozitatea ilustrului şef albanez.

— Atunci, priviţi! stărui doamna Danglars.

— Unde anume? bâigui Morcerf.

— Iată! zise Monte-Cristo.

Şi, înconjurându-l pe conte cu braţul său, se aplecă împreună cu el peste balustrada lojii.

În clipa aceea, Haydée, care îl căuta pe conte din ochi, îi zări chipul palid lângă cel al domnului de Morcerf, pe care îl ţinea îmbrăţişat.

Vederea acestuia produse asupra fetei efectul capului Meduzei. Zvâcni scurt înainte, parcă voind să-i mănânce pe amândoi cu privirea, apoi, aproape numaidecât, se trase înapoi, scoţând un strigăt slab, care fu însă

auzit de persoanele care erau mai aproape de ea şi de Ali, care în aceeaşi clipă deschise uşa.

— Ia te uită! zise Eugénie. Ce s-a întâmplat cu pupila dumneavoastră, domnule conte? S-ar zice că i s-a făcut rău.

— Într-adevăr, zise contele, dar nu vă speriaţi, domnişoară. Haydée este foarte nervoasă şi, prin urmare, foarte sensibilă la mirosuri. Un parfum care nu-i place este de ajuns ca s-o facă să leşine. Dar, adăugă contele scoţând o sticluţă din buzunar, am la mine leacul salvator.

Şi, după ce îşi luă rămas-bun de la baroană şi fiica sa cu un singur şi acelaşi salut, schimbă câte o ultimă strângere de mână cu Morcerf şi cu Debray, apoi ieşi din loja doamnei Danglars.

Când intră într-a lui, Haydée era încă foarte palidă. De îndată ce-l văzu, îl apucă de mână.

Monte-Cristo observă că mâinile fetei erau umede şi îngheţate, totodată.

— Cu cine stăteai de vorbă acolo, stăpâne? întrebă fata.

— Păi, răspunse contele de Monte-Cristo, cu contele de Morcerf, care a fost în serviciul ilustrului tău tată şi care mărturiseşte că lui îi datorează averea sa.

— Ah, ticălosul! strigă Haydée. El este cel care l-a vândut turcilor, iar această avere este preţul trădării sale. Nu ştiai toate acestea, dragul meu stăpân?

— Am auzit mai înainte vorbindu-se câte ceva despre această poveste, în Epir, zise Monte-Cristo, dar nu cunosc amănunte. Vino, fata mea, o să mi le spui tu, trebuie să fie foarte interesante.

— Oh, da, vin, vin! Mi se pare că o să mor, dacă o să mai rămân mult în faţa acestui om!

Şi Haydée, ridicându-se grăbită, se înfăşură în burnuzul său de caşmir alb, brodat cu perle şi coral, şi ieşi repede, în momentul în care cortina se ridica.

— După cum vezi, omul acesta nu face nimic ca alţi oameni! îi zise contesa G*** lui Albert, care se întorsese lângă ea. Ascultă cu religiozitate al treilea act din *Robert*, dar pleacă tocmai când dă să înceapă al patrulea.

---

84 Robert le Diable, operă a compozitorului Giacomo Mayerbeer, pusă prima oară în scenă în 1831.

LIV Creşterea şi scăderea acţiunilor

La vreo câteva zile după această întâlnire, Albert de Morcerf veni în vizită la contele de Monte-Cristo, în casa acestuia de pe Champs-Élysées, care deja căpătase înfăţişarea de palat pe care contele, mulţumită uriaşei sale averi, le-o dădea tuturor locuinţelor sale, chiar şi celor pasagere.

Albert venea să-i reînnoiască mulţumirile doamnei Danglars, care i le trimisese deja contelui într-o scrisoare semnată „baroana Danglars, născută Herminie de Servieux”.

Albert era însoţit de Lucien Debray. Acesta adăugă la spusele prietenului său câteva complimente, care nu erau protocolare, fără îndoială, dar pentru care contele, cu spiritul său de pătrundere, nu se putea îndoi de unde proveneau.

I se păru chiar că Lucien venise să-l vadă mânat de un dublu sentiment de curiozitate şi că jumătate din acest sentiment izvorâse din strada Chaussée-d’Antin. Într-adevăr, putea presupune, fără teamă că s-ar fi înşelat, că doamna Danglars, neputând observa cu ochii ei interiorul casei unui bărbat care dăruia nişte cai de treizeci de mii de franci şi care se ducea la Opéra cu o sclavă grecoaică, împodobită cu diamante de un milion, îi împuternicise în acest scop pe ochii prin care avea ea obiceiul să vadă, ca să-i aducă informaţii despre acest interior.

Dar contele nu dădu nici un semn că ar fi bănuit vreo legătură între vizita lui Lucien şi curiozitatea baroanei.

— Dumneata eşti, de obicei, în relaţii bune cu baronul Danglars? îl întrebă el pe Albert de Morcerf.

— Dar bineînţeles, domnule conte, doar ştiţi ce v-am povestit.

— Aşadar, proiectul a rămas în picioare?

— Este mai stabil ca oricând, zise Lucien. Este o afacere definitiv aranjată.

Şi Lucien, socotind, desigur, că aceste cuvinte strecurate în discuţie îi dădeau dreptul să se ţină deoparte, în continuare, îşi potrivi lornionul cu rame de baga la ochi şi, muşcând din măciulia de aur a bastonului său, porni să facă înconjurul salonului, cercetând armele şi tablourile.

— Ah! făcu Monte-Cristo. Ascultându-te prima oară când mi-ai povestit, n-am crezut că deznodământul ar fi atât de aproape.

— Ce să-i faci? Lucrurile îşi văd de drum fără ajutorul nostru. Chiar dacă tu nu te gândeşti la ele, se gândesc ele la tine şi, când te întorci, rămâi uimit de cât de departe au ajuns. Tata şi baronul Danglars au servit împreună în războiul din Spania, tata pe câmpul de luptă, iar domnul Danglars la aprovizionarea armatei. Acolo tata, ruinat de Revoluţie, şi domnul Danglars, care nu avusese niciodată mai înainte o avere personală, şi-au pus bazele viitorului lor: tata, al carierei sale politice şi militare, care este frumoasă, iar domnul Danglars, al carierei sale politice şi financiare, care este admirabilă.

— Da, într-adevăr, zise Monte-Cristo, cred că, în timpul vizitei pe care i-am făcut-o, domnul Danglars mi-a spus ceva despre aceste lucruri. Şi, continuă el, aruncând o privire scurtă spre Lucien, care frunzărea un album, este drăguţă domnişoara Eugénie? Parcă aşa îmi amintesc că o cheamă, Eugénie, nu?

— Foarte drăguţă sau, mai degrabă, foarte frumoasă, răspunse Albert, deşi de o frumuseţe care nu-i pe gustul meu. Sunt un ticălos!

— Vorbeşti de parcă ai fi deja soţul ei.

— Ei! făcu Albert, privind în jurul lui, ca să vadă, la rândul său, ce făcea Lucien.

— Ştii, zise Monte-Cristo, coborându-şi vocea, nu-mi pari prea entuziasmat de căsătoria asta!

— Domnişoara Danglars este prea bogată pentru mine, zise Morcerf, şi asta mă sperie.

— Ei, poftim! zise Monte-Cristo. Iată motivul! Dar ce, dumneata nu eşti bogat?

— Tatăl meu are ceva avere, cam vreo cincizeci de mii de livre rentă, şi o să-mi dea, probabil, zece sau douăsprezece, când o să mă însor.

— La drept vorbind, este o sumă modestă, zise contele, mai ales la Paris. Dar, nu stă totul în avere pe lumea asta şi e bine să ai şi ceva de soiul unui nume frumos şi al unei înalte poziţii sociale. Numele dumitale este celebru, poziţia dumitale este de invidiat. Şi, apoi, contele de Morcerf este un soldat şi este plăcut să vezi aliindu-se integritatea unui Bayard cu sărăcia unui du Guesclin — dezinteresul este cea mai luminoasă rază de soare sub care poate străluci o nobilă spadă. Eu, dimpotrivă, consider această căsătorie cum nu se poate mai potrivită: domnişoara Danglars o să te îmbogăţească, iar dumneata o s-o înnobilezi!

Albert clătină din cap şi rămase pe gânduri.

— Mai este ceva, zise el.

— Mărturisesc, răspunse Monte-Cristo, că aproape nu-ţi înţeleg aversiunea pentru o tânără bogată şi frumoasă.

— Oh, Doamne! zise Morcerf. Aversiunea, dacă aversiune este, nu vine în întregime din partea mea.

— Dar din partea cui mai vine? Nu mi-ai spus că tatăl dumitale doreşte această căsătorie?

— Din partea mamei mele, iar mama are un ochi prudent şi sigur. Ei bine, ei nu-i surâde această căsătorie. Are o nu ştiu ce reţinere faţă de familia Danglars.

— Ei! zise contele, cu un ton puţin forţat. Asta se înţelege. Doamna contesă de Morcerf, care este distincţia, aristocraţia, fineţea în persoană, şovăie întru câtva să atingă o mână fără nobleţe, grosolană şi brutală. E firesc.

— Nu ştiu dacă asta e, într-adevăr, zise Albert. Dar mi se pare că această căsătorie, dacă o să se încheie, o s-o facă nefericită. Trebuia să ne întâlnim cu toţii încă de acum şase săptămâni, ca să stabilim amănuntele, dar am fost cuprins de aşa nişte dureri de cap...

— Reale? întrebă contele zâmbind.

— Oh, foarte reale! De frică, fără îndoială... Aşa că s-a amânat întâlnirea cu două luni. Nu-i nici o grabă, înţelegeţi? Eu n-am încă douăzeci şi unu de ani, iar Eugénie nu are decât şaptesprezece. Dar cele două luni se încheie săptămâna viitoare. Va trebui s-o facem şi pe-asta. Nu vă puteţi închipui, dragul meu conte, cât sunt de stingherit... Ah! Ce fericit sunteţi dumneavoastră pentru că sunteţi liber!

— Atunci, fii şi dumneata liber! Ce te împiedică, te-aş întreba eu, dacă-mi dai voie?

— Oh! Ar fi o prea mare dezamăgire pentru tatăl meu, dacă nu m-aş căsători cu domnişoara Danglars.

— Atunci, căsătoreşte-te cu ea, zise contele, cu o ridicare de umeri greu de descris.

— Da, zise Morcerf, dar, pentru mama, asta n-ar mai însemna dezamăgire, ci durere.

— Atunci, nu te căsători cu ea, făcu Monte-Cristo.

— O să văd, o să încerc, o să-mi daţi şi dumneavoastră un sfat, nu-i aşa? Şi, dacă veţi putea, o să mă scoateţi din această încurcătură. Oh! Ca să nu o fac pe mama să sufere, sunt mai degrabă dispus să mă cert cu contele.

Monte-Cristo întoarse capul. Părea mişcat.

— Ei! zise el către Debray, adâncit într-un fotoliu aflat în capătul celălalt al salonului şi ţinând în mâna dreaptă un creion, iar în stânga un carnet. Ce faceţi? O schiţă după Poussin?

— Eu? răspunse acesta liniştit. Nicidecum! Îmi place prea mult pictura ca să fac schiţe! Nu, fac exact contrariul picturii, fac cifre.

— Cifre?

— Da, calculez. Asta te priveşte şi pe tine, indirect, viconte. Calculez cât a câştigat banca Danglars din ultima creştere a acţiunilor din Haiti: de la două sute şase valoarea a crescut la patru sute nouă, în trei zile, şi prevăzătorul bancher cumpărase multe la două sute şase. Aşadar, a câştigat trei sute de mii de livre.

— Nu este una dintre cele mai bune lovituri ale sale, zise Morcerf. N-a câştigat, anul acesta, un milion cu acţiunile din Spania?

— Ascultă, dragul meu, zise Lucien, uită-te aici, la domnul conte de Monte-Cristo, care-ţi va spune, ca italienii:

Danaro e santita

Metr della Metr[85].

Şi este mult şi aşa. De aceea, când mi se spun astfel de poveşti, ridic din umeri.

— Aţi spus cumva Haiti? întrebă Monte-Cristo.

— Oh, Haiti este altceva. Haiti este jocul de écarté pentru Bursa din Franţa. Poate să-ţi placă jocul de bouillotte, să îndrăgeşti whistul, să te dai în vânt după boston şi totuşi să te plictiseşti de toate acestea. Şi atunci, întotdeauna revii la écarté. Este în afară de orice discuţie. La fel şi domnul Danglars: a vândut, ieri, la patru sute şase şi a vârât în buzunar trei sute de mii de franci. Dacă ar fi aşteptat până astăzi, când acţiunile au căzut la două sute cinci, în loc să câştige trei sute de mii de franci, ar fi pierdut douăzeci sau douăzeci şi cinci de mii.

— Şi de ce au scăzut acţiunile de la patru sute nouă la două sute cinci? întrebă Monte-Cristo. Vă cer iertare, dar nu ştiu mai nimic despre manevrele astea de Bursă.

— Pentru că, răspunse Albert râzând, veştile vin una după alta şi se bat cap în cap.

— Ah, drace! făcu Monte-Cristo. Domnul Danglars joacă, la câştig sau la pierdere, trei sute de mii într-o zi! Vasăzică, este nespus de bogat?

— Dar nu el joacă, exclamă cu însufleţire Lucien, ci doamna Danglars! Ea este o veritabilă iubitoare de risc.

— Dar tu, care eşti chibzuit, Lucien, şi care cunoşti fragila temeinicie a veştilor, întrucât eşti foarte aproape de sursă, ar trebui s-o împiedici, zise Morcerf cu un zâmbet.

— Cum aş putea s-o conving eu, dacă nici soţul ei nu izbuteşte? întrebă Lucien. Cunoşti bine firea baroanei. Nimeni n-are influenţă asupra ei şi nu face decât numai ce vrea ea.

— Oh, dacă aş fi eu în locul tău! zise Albert.

— Ei, ce-ai face?

— Aş lecui-o. Unde mai pui că ar fi şi un serviciu pe care i l-aş face viitorului său ginere.

— Nu zău?

— Păi, bineînţeles! Şi este foarte uşor. I-aş da o lecţie.

— O lecţie?

— Da. Poziţia ta de secretar al ministrului îţi conferă o mare credibilitate în materie de veşti. Nici nu deschizi bine gura, că agenţii de bursă îţi stenografiază fulgerător cuvintele. Fă-o să piardă o sută de mii de franci, dintr-o lovitură, şi aşa o să devină mai prudentă.

— Nu înţeleg, bolborosi Lucien.

— Totuşi e limpede ca bună ziua, răspunse tânărul, cu o naivitate care nu avea nimic prefăcut. Anunţ-o, într-o bună dimineaţă, un lucru nemaipomenit, o ştire venită prin telegraf pe care numai tu ai putea s-o cunoşti. De pildă că Henric al IV-lea a fost văzut, ieri, la Gabrielle. Asta va face să crească acţiunile, iar ea o să-şi stabilească planul de tranzacţii după aceste considerente şi o să piardă, cu siguranţă, când Beauchamp o să scrie, a doua zi, în ziarul său:

„În mod nejustificat, persoanele bine informate pretind că regele Henric al IV-lea a fost văzut, alaltăieri, la Gabrielle. Este un lucru lipsit de orice temei: regele Henric al IV-lea nu a părăsit Pont-Neuf”.

Lucien începu să râdă din vârful buzelor. Monte-Cristo, deşi în aparenţă neatent, nu pierduse nici un cuvânt din această discuţie, iar cu ochiul lui pătrunzător crezu că citeşte chiar un secret în stinghereala secretarului intim al ministrului.

Rezultatul acestei stinghereli a lui Lucien, care nu fusese sesizată nici o clipă de către Albert, fu că Lucien îşi scurtă brusc vizita.

În mod vădit, nu se simţea în apele lui. Contele îi spuse, în timp ce-l conducea, câteva cuvinte în şoaptă, la care acesta răspunse:

— Cu mare plăcere, domnule conte, primesc!

Contele se întoarse la tânărul Morcerf.

— Nu crezi, dacă te gândeşti puţin, că ai greşit vorbind aşa cum ai făcut-o despre soacra ta în faţa domnului Debray? îl întrebă el.

— Vă rog, conte, zise Morcerf, n-o mai numiţi aşa înainte de vreme.

— Acuma, pe cinstite, adică fără exagerări, contesa este chiar atât de împotriva acestei căsătorii?

— Până într-atât încât baroana calcă foarte rar prin casa noastră, iar mama nu ştiu dacă a fost de două ori în viaţa ei pe la doamna Danglars.

— Atunci, zise contele, mă văd încurajat să-ţi vorbesc cu mâna pe inimă: domnul Danglars este bancherul meu, domnul de Villefort m-a copleşit cu politeţuri, mulţumindu-mi pentru un serviciu pe care un noroc neaşteptat mi-a dat prilejul să i-l fac. Ghicesc, sub toate acestea, o avalanşă de dineuri şi de recepţii viitoare. Or, ca să nu apar şi eu, colac peste pupăză, ba chiar pentru a-mi rezerva meritul de a o lua înainte, dacă vrei, am plănuit să-i adun, în casa mea de la ţară, de la Auteuil, pe domnul şi pe doamna Danglars şi pe domnul şi doamna de Villefort. Acum, dacă o să te invit şi pe dumneata la această petrecere, împreună cu domnul conte şi doamna contesă de Morcerf, oare n-o să aibă aerul unei întâlniri matrimoniale sau, cel puţin, doamna contesă de Morcerf n-o să-şi închipuie că aşa este, mai ales dacă domnul baron Danglars o să-mi facă onoarea s-o aducă şi pe fiica lui? Căci, atunci, mama dumitale mi-ar purta pică şi nu-mi doresc nici pe departe aşa ceva. Ţin, dimpotrivă, şi să-i spui asta ori de câte ori ai ocazia, să rămână cu cea mai bună impresie despre mine.

— Pe legea mea, domnule conte, zise Morcerf, vă mulţumesc că-mi vorbiţi cu atâta sinceritate şi primesc propunerea dumneavoastră, ca noi să fim excluşi. Spuneaţi că ţineţi ca mama să rămână cu cea mai bună impresie despre dumneavoastră, dar sunteţi deja minunat văzut.

— Crezi? făcu Monte-Cristo, cu interes.

— Oh, sunt sigur! După ce aţi plecat de la noi, deunăzi, am vorbit o oră întreagă despre dumneavoastră. Dar, să revin la ce spuneaţi. Ei bine, dacă mama ar putea afla de această delicată atenţie din partea dumneavoastră şi dacă m-aş încumeta să i-o povestesc, sunt convins că v-ar fi cum nu se poate mai recunoscătoare. Este adevărat că, dinspre partea lui, tata ar fi furios.

Contele izbucni în râs.

— Ei bine, îi zise el lui Morcerf, iată că ştii ce te aşteaptă. Dar, dacă mă gândesc mai bine, nu doar tatăl dumitale o să fie furios. Şi domnul şi doamna Danglars o să mă socotească un om cu totul lipsit de maniere. Ei ştiu că noi doi ne întâlnim ca prieteni, că dumneata eşti cea mai veche cunoştinţă a mea din Paris şi, când n-o să te găsească la mine, o să mă întrebe de ce nu te-am invitat. Gândeşte-te, cel puţin, să te înarmezi cu o invitaţie în altă parte, pe care să zici că ai promis-o mai de mult, care să pară cât de cât credibilă şi despre care să-mi spui şi mie vreo două cuvinte, printr-un bileţel. Ştii doar, cu bancherii, numai ce este scris este valabil.

— O să fac mai mult decât atât, domnule conte, zise Albert. Mama vrea să meargă să respire puţin aer de mare. În ce zi este stabilită petrecerea dumneavoastră?

— Sâmbătă.

— Azi e marţi. Bine, mâine-seară o să plecăm, poimâine o să fim la Tréport. Pe cuvânt, domnule conte, sunteţi foarte drăguţ că aveţi grijă ca toată lumea să se simtă bine.

— Eu? Pe cuvânt, mă preţuieşti mai mult decât merit. Vreau doar să mă port bine faţă de dumneata, şi atâta tot.

— Când o să trimiteţi invitaţiile?

— Chiar astăzi.

— Bun! Alerg la domnul Danglars şi îl anunţ că mama şi cu mine o să plecăm din Paris, mâine. Nu v-am văzut, aşadar nu ştiu nimic despre petrecerea de la dumneavoastră.

— N-ai minte? Şi domnul Debray, care tocmai te-a văzut la mine?

— Ah! Adevărat.

— Dimpotrivă, ne-am văzut şi eu te-am invitat prieteneşte la Auteuil, dar dumneata mi-ai răspuns cu toată sinceritatea că n-o să poţi onora invitaţia, fiindcă o să pleci la Tréport.

— Atunci, aşa rămâne. Dar dumneavoastră o să veniţi s-o vedeţi pe mama, înainte de plecarea de mâine?

— Înainte de plecarea de mâine e cam greu. Şi, apoi, o să pic în mijlocul pregătirilor voastre de drum.

— Atunci, faceţi altceva. Nu sunteţi decât un om drăguţ, dar o să deveniţi de-a dreptul adorabil.

— Şi ce trebuie să fac ca să ajung la această culme?

— Ce trebuie să faceţi?

— Eu te-am întrebat primul.

— Astăzi sunteţi liber ca pasărea cerului: veniţi să luaţi masa cu mine! O să fim în cerc restrâns, doar dumneavoastră, mama şi cu mine. Abia de-aţi zărit-o pe mama, acum aveţi ocazia s-o vedeţi îndeaproape. Este o femeie cu totul deosebită şi nu regret decât un singur lucru, că nu există o copie a ei cu vreo douăzeci de ani mai tânără, că atunci vă jur că ar fi, cât ai clipi, o contesă şi o vicontesă de Morcerf. Pe tatăl meu n-o să-l găsiţi acasă. În seara aceasta este ocupat, cinează la marele referendar. Veniţi! O să stăm de vorbă despre călătoriile noastre. Dumneavoastră, care aţi văzut întreaga lume, o să ne povestiţi aventurile dumneavoastră, o să ne spuneţi povestea frumoasei grecoaice pe care o însoţeaţi ieri-seară la Opéra, pe care o numiţi sclava dumneavoastră şi pe care o trataţi ca pe o prinţesă. O să vorbim în italiană, în spaniolă. Haide, acceptaţi! Mama o să vă mulţumească.

— Mii de mulţumiri, zise contele, invitaţia este una dintre cele mai drăguţe şi îmi pare nespus de rău că nu pot primi. Nu sunt chiar aşa de liber precum crezi, ba, dimpotrivă, am o întâlnire dintre cele mai importante.

— Ah, luaţi seama! Adineauri m-aţi învăţat cum, poţi scăpa de o invitaţie la masă, când nu-ţi face plăcere. Îmi trebuie o dovadă. Din fericire, eu nu sunt un bancher, ca domnul Danglars, dar vă previn că sunt la fel de neîncrezător ca şi el.

— Atunci, o să îţi dau şi dovada, zise contele.

Şi sună.

— Hm! făcu Morcerf. Asta este a doua oară când refuzaţi să luaţi masa cu mama. O faceţi intenţionat, conte!

Monte-Cristo tresări.

— Oh, să nu crezi asta! zise el. De altfel, iată şi dovada mea.

Baptistin intră şi rămase la uşă, în poziţie de drepţi, aşteptând.

— Nu am fost anunţat de vizita dumitale, recunoşti?

— Ei! Sunteţi un om atât de imprevizibil încât n-o să vă răspund.

— Dar, cel puţin, nu puteam ghici că o să mă inviţi la masă, nu-i aşa?

— Ah, asta se poate.

— Ei bine, ascultă! Baptistin... ce ţi-am spus eu în dimineaţa aceasta, când te-am chemat în cabinetul meu de lucru?

— Să închid poarta domnului conte de îndată ce va suna ora cinci.

— Şi apoi?

— Oh, domnule conte..., zise Albert.

— Nu, nu! Ţin cu tot dinadinsul să scap de reputaţia acesta de om misterios pe care mi-ai ţesut-o în jur, dragul meu viconte. Este prea greu să joci veşnic rolul lui Manfred. Vreau să trăiesc într-o casă cu pereţii de sticlă. Apoi?... Continuă, Baptistin!

— Apoi, să nu-i primesc decât pe domnul maior Bartolomeo Cavalcanti şi pe fiul său.

— Înţelegi acum? Domnul maior Bartolomeo Cavalcanti, un om din cea mai veche spiţă nobilă a Italiei, pentru care Dante s-a ostenit să fie un d'Hozier[86]... Îţi aminteşti sau nu Cântul al X-lea din *Infernul*? În afară de aceasta, fiul său, un tânăr încântător, cam de vârsta dumitale, viconte, purtând acelaşi titlu ca şi dumneata, îşi face intrarea în lumea pariziană cu milioanele tatălui său. Maiorul mi-l aduce, în seara aceasta, pe fiul lui, Andrea, *il contino*[87], cum spunem noi în Italia. Mi-l încredinţează mie, iar eu o să-l ajut să-şi facă un drum, dacă se dovedeşte merituos. O să mă ajuţi şi dumneata, nu-i aşa?

— Fără îndoială. Aşadar, maiorul Cavalcanti este un vechi prieten de-al dumneavoastră? întrebă Albert.

— Nicidecum! Este un foarte onorabil senior, foarte politicos, foarte modest, foarte discret, cum sunt o mulţime în Italia, descendenţi de al nu mai ştiu câtelea rang al vechilor familii. L-am întâlnit de mai multe ori, ba în Florenţa, ba în Bologna, ba în Lucca, şi acum m-a anunţat de venirea sa. Cunoştinţele din călătorii sunt foarte pretenţioase, căci reclamă din partea ta, oriunde ai fi, prietenia pe care le-ai arătat-o odată, din întâmplare, de parcă omul civilizat, care ştie să se întreţină o oră cu nu contează cine, n-ar mai avea vreodată şi alte interese! Acest bun maior Cavalcanti o să revadă Parisul, pe care nu l-a văzut decât în trecere, pe vremea Imperiului, înainte de a se duce să îngheţe la Moscova. O să-i ofer o masă cum se cuvine, el o să mi-l lase pe fiul său, eu o să-i făgăduiesc că o să veghez asupra lui, o să-i dau voie să facă toate nebuniile pe care o să vrea să le facă şi, astfel, vom fi chit.

— Minunat! zise Albert. Văd că sunteţi un mentor nepreţuit. Atunci, la revedere, o să ne întoarcem duminică. Apropo, am primit veşti de la Franz.

— Ah, da? făcu Monte-Cristo. Tot îi mai place în Italia?

— Cred că da, cu toate acestea, vă regretă. Spune că eraţi soarele Romei şi că, fără dumneavoastră, acum e înnorat. Nu sunt sigur că n-o să ajungă să spună că plouă de-a dreptul.

— Aşadar, prietenul dumitale Franz a revenit la sentimente mai pământene în ceea ce mă priveşte?

— Dimpotrivă, stăruie să vă creadă cum nu se poate mai fantastic. Tocmai de aceea vă regretă.

— Încântător tânăr! zise Monte-Cristo. Am simţit o vie simpatie pentru el, din prima seară în care l-am văzut căutând o cină oarecare şi acceptând-o pe a mea. El este, dacă nu mă înşel, fiul generalului d'Épinay?

— Exact.

— Acelaşi cu generalul care a fost asasinat mişeleşte, în 1815?

— De către bonapartişti.

— Deci el este! Pe legea mea, îl iubesc! Nu există şi pentru el un proiect de căsătorie?

— Ba da, trebuie să o ia de soţie pe domnişoara de Villefort.

— Adevărat?

— Cum şi eu trebuie s-o iau de soţie pe domnişoara Danglars, continuă Albert râzând.

— Râzi...

— Da.

— De ce râzi?

— Râd pentru că mi se pare că văd, dinspre partea aceea, tot atâta atracţie pentru căsătorie cât există şi dinspre partea aceasta, între domnişoara Danglars şi mine. Dar, pe cuvânt, domnule conte, vorbim despre femei cum vorbesc femeile despre bărbaţi. Este de neiertat!

Albert se ridică.

— Pleci deja?

— Bună întrebare! De două ore vă pisez şi dumneavoastră aveţi politeţea de a mă întreba dacă plec deja? Într-adevăr, conte, sunteţi omul cel mai politicos de pe pământ! Iar servitorii dumneavoastră, cât sunt de educaţi! Domnul Baptistin, mai ales! N-am mai văzut niciodată unul ca el. Ai mei par să şi-i ia drept exemple pe cei de la Teatrul Francez, care, tocmai pentru că n-au de zis decât un cuvânt, vin întotdeauna să şi-l spună la rampă. Aşa că, dacă renunţaţi vreodată la Baptistin, vă cer să mă aveţi în vedere, pe mine în primul rând.

— S-a făcut, viconte.

— Nu e tot, staţi puţin! Transmiteţi-i complimentele mele discretei dumneavoastră cunoştinţe din Lucca, seniorului Cavalcante dei Cavalcanti. Şi, dacă, din întâmplare, ar dori să-şi aşeze fiul la casa lui, găsiţi-i o soţie

foarte bogată, foarte nobilă, cel puţin pe linie maternă, şi foarte baroană, pe linie paternă. Eu unul sunt gata să vă ajut.

— Oho! răspunse Monte-Cristo. Pe cuvânt, până într-acolo ai ajuns?

— Da.

— Pe legea mea, nu trebuie să bagi mâna în foc pentru nimic.

— Ah, conte! strigă Morcerf. Ce serviciu mi-aţi face şi cum v-aş mai iubi, de o sută de ori mai mult decât acum, dacă, mulţumită dumneavoastră, aş rămâne holtei, măcar pentru încă zece ani!

— Totul este posibil, răspunse cu gravitate Monte-Cristo.

Şi, luându-şi la revedere de la Albert, intră la el în cabinet şi lovi de trei ori în gong.

Apăru Bertuccio.

— Domnule Bertuccio, zise el, să ştii că sâmbătă o să am invitaţi, în casa mea de la Auteuil.

Bertuccio se înfioră uşor.

— Bine, domnule, zise el.

— Am nevoie de dumneata, continuă contele, pentru ca totul să fie pregătit aşa cum se cuvine. Casa aceea este foarte frumoasă sau, cel puţin, poate fi foarte frumoasă.

— Ar trebui schimbat totul ca să ajungă până acolo, domnule conte, căci tapetul s-a ponosit.

— Atunci, schimbă-l peste tot, în afară de unul singur, cel din camera de culcare, din damasc roşu. Camera aceea o s-o laşi exact aşa cum este.

Bertuccio se înclină.

— Nu te atingi nici de grădină. Dar, din curte, de pildă, poţi face tot ce vrei. Chiar mi-ar plăcea să nu se mai poată recunoaşte.

— O să fac tot ce-mi va sta în puteri ca domnul conte să fie mulţumit. Aş fi mai liniştit, totuşi, dacă domnul conte ar vrea să-mi spună ce ar dori să se servească la masă.

— Într-adevăr, dragul meu domn Bertuccio, zise contele, de când te afli la Paris te găsesc derutat, temător. Vrei să spui că nu mă mai cunoşti?

— Dar, în sfârşit, Excelenţa Sa ar putea să-mi spună pe cine primeşte în vizită!

— Nu ştiu încă şi nici tu n-ai nevoie să ştii. Lucullus[88] cinează la Lucullus, atâta tot.

Bertuccio se înclină şi ieşi.

[85] Banul şi sfinţenia/Merg jumi-juma (în limba italiană, în original).

[86] Pierre d’Hozier (1592–1660), genealogist francez, a alcătuit o Genealogie a principalelor familii din Franţa, în 150 de volume, în manuscris.

[87] Micul conte (în limba italiană, în original).

[88] Lucullus (117 sau 106–aprox. 57 î.Hr.), general roman, celebru pentru rafinamentul său gastronomic.

LV Maiorul Cavalcanti

Nici contele, nici Baptistin nu minţiseră anunţându-i lui Morcerf această vizită a maiorului din Lucca, vizită care îi servise lui Monte-Cristo drept pretext pentru a refuza cina oferită.

Sunase ora şapte, iar domnul Bertuccio, potrivit ordinelor primite, plecase de două ore la Auteuil, când o birjă opri în faţa casei şi păru să fugă, ruşinată, de îndată ce depuse lângă poarta zăbrelită un om de vreo cincizeci şi doi de ani, îmbrăcat într-una din acele redingote verzi cu brandenburguri negre, a căror modă în Europa este nemuritoare, după cât se pare. Un pantalon larg de postav albastru, nişte cizme destul de bune, deşi lacul lor era cam îndoielnic şi pingeaua puţin cam groasă, nişte mănuşi de piele de căprioară, o pălărie asemănătoare ca formă cu pălăria de jandarm, un jabou negru cu bordură brodată, albă, pe care, dacă proprietarul nu l-ar fi purtat de bunăvoie, l-ai fi putut confunda cu un arcan — acesta era costumaţia pitorească în care se prezentă personajul care sună la poarta zăbrelită, întrebând dacă nu era acolo numărul 30 al bulevardului Champs-Élysées, unde locuia domnul conte de Monte-Cristo, şi care, la răspunsul afirmativ al portarului, intră, închise poarta în urma lui şi se îndreptă către peron.

Capul mic şi ascuţit al acestui om, părul său încărunţit, mustaţa deasă şi înspicată cu fire albe îl făcură pe Baptistin, căruia i se dăduseră întocmai semnalmentele vizitatorului şi care îl aştepta jos, în vestibul, să-l recunoască de la prima vedere. De aceea, abia de îşi rosti numele în faţa isteţului servitor, că Monte-Cristo fu prevenit de sosirea sa.

Străinul fu condus în salonul cel mai simplu. Contele îl aştepta acolo şi îi ieşi în întâmpinare, cu un aer amuzat.

— Ah, dragă domnule, zise el, fii bine venit! Te aşteptam.

— Adevărat, zise omul din Lucca, Excelenţa Voastră chiar mă aştepta?

— Da, venirea dumitale îmi fusese anunţată pentru astăzi, la ora şapte.

— Venirea mea? Aşadar, aţi fost anunţat?

— Întocmai.

— Ah! Cu atât mai bine! Mă temeam, mărturisesc, să nu se fi uitat de această mică precauţie.

— Care?

— Să fiţi anunţat.

— Oh, deloc!

— Însă, sunteţi sigur că nu vă înşelaţi?

— Sunt sigur.

— Chiar pe mine mă aştepta Excelenţa Voastră astăzi, la ora şapte?

— Chiar pe dumneata. De altfel, să verificăm!

— Oh, dacă mă aşteptaţi, zise italianul, atunci nu mai trebuie.

— Ba da, ba da! zise Monte-Cristo.

Vizitatorul păru uşor neliniştit.

— Ia să vedem, zise Monte-Cristo, nu eşti dumneata domnul marchiz Bartolomeo Cavalcanti?

— Bartolomeo Cavalcanti, repetă italianul voios, chiar el!

— Fost maior în serviciul Austriei?

— Vasăzică, eram maior? întrebă timid bătrânul militar.

— Da, zise Monte-Cristo, maior. Acesta este numele care li se dă în Franţa gradului pe care l-ai avut dumneata în Italia.

— Bun, zise omul, nici nu vreau mai mult, dacă mă înţelegeţi...

— De altfel, n-ai venit aici din proprie iniţiativă, continuă Monte-Cristo.

— Oh, bineînţeles că nu.

— Mi-ai fost recomandat de cineva.

— Da.

— De preabunul abate Busoni?

— Asta este! strigă maiorul vesel.

— Şi ai o scrisoare?

— Iat-o!

— Ei, desigur! Vezi bine că o ai. Dă-mi-o, atunci!

Şi Monte-Cristo luă scrisoarea, pe care o deschise şi o citi.

Maiorul se holba la conte cu ochii cât cepele de uimire, plimbându-şi curios privirile prin fiecare colţişor al încăperii, dar revenind, invariabil, la proprietarul acesteia.

— Este chiar de la el... dragul abate. „Maiorul Cavalcanti, un demn patrician din Lucca, descendent al familiei Cavalcanti din Florenţa, continuă Monte-Cristo să citească, bucurându-se de o avere cu un venit de o jumătate de milion...”

Monte-Cristo ridică ochii pe deasupra hârtiei şi salută.

— O jumătate de milion, zise el. Fir-aş al naibii, dragul meu domn Cavalcanti!

— Scrie o jumătate de milion? întrebă italianul.

— Literă cu literă. Şi, de bună seamă că aşa este, căci abatele Busoni este omul care cunoaşte cel mai bine toate marile averi din Europa.

— Fie, o jumătate de milion, zise italianul. Dar, pe cuvântul meu de onoare, nu credeam să fie atât de mult.

— Pentru că ai un intendent care te fură. Ce să-i faci, dragă domnule Cavalcanti, trebuie să treci şi prin asta!

— Tocmai mi-aţi deschis ochii, zise cu seriozitate italianul. O să-l dau afară pe pungaş!

Monte-Cristo continuă să citească:

— „Şi căruia nu i-ar mai lipsi decât un singur lucru pentru a fi fericit”.

— Oh, Doamne, da! Unul singur, zise italianul cu un oftat.

— „Să-şi regăsească un fiu mult iubit...”

— Un fiu mult iubit!

— „Răpit în copilăria sa, fie de un duşman al nobilei sale familii, fie de ţigani...”

— La vârsta de cinci anişori, domnule, zise italianul oftând din rărunchi şi ridicându-şi ochii spre Cer.

— Sărman tată! zise Monte-Cristo.

Apoi, contele continuă să citească:

— „Îi redau nădejdea, îi redau viaţa, domnule conte, anunţându-l că pe acest fiu, pe care îl caută zadarnic de cincisprezece ani, dumneavoastră îl puteţi ajuta să-l regăsească”.

Omul din Lucca se uită la Monte-Cristo cu o expresie de nelinişte de nedescris.

— Pot, întări Monte-Cristo.

Maiorul îşi reveni.

— Ah! zise el. Aşadar, scrisoarea era adevărată până la capăt?

— Aveai vreo îndoială, dragă domnule Bartolomeo?

— Nicidecum, niciodată! Cum aşa! Un om serios, un om hărăzit cu o fire atât de evlavioasă ca abatele Busoni, nu s-ar preta la o asemenea glumă. Dar n-aţi citit tot, Excelenţă.

— Ah, adevărat! zise Monte-Cristo. Există un post-scriptum.

— Da, repetă italianul. E–xis–tă–un–post–scrip–tum.

— „Pentru a nu-i provoca maiorului Cavalcanti neplăcerea de a deplasa fondurile la bancherul său, îi trimit o poliţă de două mii de franci, pentru cheltuielile sale de călătorie, şi îl creditez la dumneavoastră pentru suma de patruzeci şi opt de mii de franci, pe care mi-i mai datoraţi.”

Maiorul îl urmări pe conte cât citi acest post-scriptum, cu o vădită nelinişte.

— Bine! se mulţumi să zică Monte-Cristo.

— A zis bine, murmură italianul. Aşadar, domnule... reluă el.

— Aşadar?... întrebă contele.

— Aşadar, post-scriptumul...

— Ei, ce-i cu post-scriptumul?

— Este primit de dumneavoastră la fel de favorabil ca şi restul scrisorii?

— Bineînţeles. Abatele Busoni şi cu mine avem socotelile noastre. Nu ştiu dacă mai am să-i dau înapoi exact patruzeci şi opt de mii de franci, dar n-o să ne încurcăm acum în câteva bilete de bancă. Ei! Dar chiar îi dai o atât de mare importanţă acestui post-scriptum, dragă domnule Cavalcanti?

— Vă mărturisesc, răspunse italianul, că, plin de încredere în semnătura abatelui Busoni, nu mi-am mai luat la mine şi alte fonduri, astfel că, dacă această resursă mi-ar fi lipsit, m-aş fi trezit la mare ananghie în Paris.

— Oare un bărbat ca dumneata poate fi la ananghie undeva? făcu Monte-Cristo. Să fim serioşi!

— Păi, de bună seamă! Necunoscând pe nimeni, zise italianul.

— Dar te cunosc ceilalţi pe dumneata.

— Da, mă cunosc, dar astfel încât...

— Spune, dragă domnule Cavalcanti!

— Astfel încât o să-mi daţi dumneavoastră cele patruzeci şi opt de mii de livre?

— La prima dumitale cerere.

Maiorul îşi învârti ochii în cap, înmărmurit.

— Dar, ia loc! zise Monte-Cristo. Într-adevăr, nici nu mai ştiu ce fac... Te ţin în picioare de un sfert de oră.

— Nici o grijă.

Maiorul trase un jilţ şi se aşeză.

— Acum zise contele, n-ai vrea să serveşti ceva... un pahar de xeres, de porto, de alicante?

— De alicante, de vreme ce stăruiţi. Este vinul meu preferat.

— Am unul excelent. Cu un biscuit, nu-i aşa?

— Cu un biscuit, de vreme ce mă obligaţi.

Monte-Cristo sună. Apăru Baptistin.

Contele înaintă spre el.

— Ei?... întrebă în şoaptă.

— Tânărul este aici, răspunse valetul pe acelaşi ton.

— Bine. Unde l-ai condus?

— În salonul albastru, cum a poruncit Excelenţa Sa.

— Minunat. Adu vin de Alicante şi biscuiţi!

Baptistin ieşi.

— Pe cuvânt, zise italianul, vă dau o bătaie de cap care mă umple de ruşine.

— Lasă! făcu Monte-Cristo.

Baptistin se întoarse cu paharele, vinul şi biscuiţii.

Contele umplu un pahar şi turnă numai câteva picături în cel de-al doilea, din lichidul rubiniu pe care îl conţinea sticla, în întregime acoperită de pânze de păianjeni şi de toate celelalte semne care indică bătrâneţea vinului cu mai multă siguranţă decât ridurile pentru om.

Maiorul nu se înşelă la împărţirea paharelor, luă paharul plin şi un biscuit.

Contele îi porunci lui Baptistin să aşeze platoul la îndemâna oaspetelui său, care începu prin a gusta din alicante din vârful buzelor, făcu o strâmbătură de satisfacţie şi cufundă, delicat, biscuitul în pahar.

— Aşadar, domnule, zise Monte-Cristo, locuieşti în Lucca, eşti bogat, eşti nobil, te bucuri de consideraţia generală, ai tot ce poate face fericit un om.

— Totul, Excelenţă, încuviinţă maiorul, înghiţindu-şi cu poftă biscuitul. Absolut totul.

— Şi nu-i lipseşte decât un singur lucru fericirii dumneavoastră?

— Numai unul singur, zise italianul.

— Acela de a-ţi regăsi copilul?

— Ah! făcu maiorul, luând un al doilea biscuit. Dar cât îmi lipseşte!

Venerabilul italian îşi ridică ochii la cer şi se sforţă să ofteze.

— Acum, ia să vedem, dragă domnule Cavalcanti, zise Monte-Cristo, ce-i cu fiul acesta atât de regretat? Mie mi s-a spus că aţi fi rămas holtei.

— Aşa credea toată lumea, domnule, zise maiorul, ba chiar eu însumi...

— Da, continuă Monte-Cristo, dumneata însuţi ai întărit acest zvon. Un păcat al tinereţii, pe care voiai să-l ascunzi de ochii tuturor.

Italianul îşi îndreptă spatele, îşi luă aerul cel mai calm şi cel mai demn, în timp ce-şi coborî cu modestie ochii, fie pentru a-şi îndrepta ţinuta, fie pentru a-şi ajuta imaginaţia, cătând totuşi de jos spre conte, al cărui zâmbet neschimbat pe buze arăta, mai departe, aceeaşi binevoitoare curiozitate.

— Da, domnule, zise el, voiam să ascund această greşeală de ochii tuturor.

— Dar nu o făceai pentru dumneata, zise Monte-Cristo. Căci pe un bărbat nu-l ating lucrurile de genul ăsta.

— Oh, nu pentru mine, fireşte, zise maiorul cu un zâmbet şi dând din cap.

— Ci pentru mama copilului, zise contele.

— Pentru mama sa! strigă italianul, luând un al treilea biscuit. Pentru sărmana sa mamă!

— Bea, atunci, dragă domnule Cavalcanti! zise Monte-Cristo, turnându-i italianului un al doilea pahar de alicante. Emoţia te sufocă.

— Pentru sărmana sa mamă! murmură italianul, încercând să afle dacă prin concentrarea voinţei n-ar putea, influenţând glanda lacrimală, să îşi umezească ochii pe la colţuri cu o lacrimă prefăcută.

— Mama aparţinea uneia dintre cele mai de frunte familii din Italia, bănuiesc.

— Patriciană din Fiesole, domnule conte, patriciană din Fiesole!

— Şi se numea?

— Doriţi să-i cunoaşteţi numele?

— Oh, Doamne! zise Monte-Cristo. N-are nici un rost să mi-l spui, îl cunosc.

— Domnul conte ştie tot, zise italianul înclinându-se.

— Olivia Corsinari, nu-i aşa?

— Olivia Corsinari.

— Marchiză?

— Marchiză.

— Şi, cu toate acestea, ai sfârşit prin a o lua în căsătorie, în ciuda împotrivirii familiei?

— Doamne! Da, aşa am sfârşit.

— Şi, continuă Monte-Cristo, ţi-ai adus acte absolut în regulă?

— Care acte? întrebă italianul.

— Păi, actul căsătoriei dumitale cu Olivia Corsinari şi actul de naştere al copilului.

— Actul de naştere al copilului?

— Actul de naştere al lui Andrea Cavalcanti, fiul dumitale. Nu se numeşte Andrea?

— Ba cred că da, zise italianul.

— Cum aşa! Crezi numai?

— Păi, de! Nici nu îndrăznesc să spun... a trecut atât de multă vreme de când s-a pierdut.

— E adevărat, zise Monte-Cristo. În sfârşit, ai toate celelalte documente?

— Domnule conte, vă spun cu părere de rău că, nefiind anunţat că trebuie să am la mine aceste probe, le-am lăsat acasă.

— Ah, drace! făcu Monte-Cristo.

— Erau, oare, absolut necesare?

— Indispensabile!

Italianul se scărpină pe frunte.

— Ah, *per Bacco*! făcu el. Indispensabile!

— Desigur. Dacă va trebui să înlăturăm pe aici vreo îndoială despre validitatea căsătoriei dumitale sau despre legitimitatea copilului dumitale?

— E drept, zise italianul, am putea stârni îndoieli.

— Ar fi supărător pentru tânărul nostru.

— Ar fi fatal.

— Asta l-ar putea împiedica să încheie vreo căsătorie minunată.

— *O peccato!*

— În Franţa, înţelegeţi, regulile sunt aspre. Nu este de ajuns, ca în Italia, să te duci să găseşti un preot şi să-i spui: „Ne iubim, căsătoreşte-ne!”. În Franţa există căsătorie civilă şi, ca să fii căsătorit civil, îţi trebuie probe care să-ţi dovedească identitatea.

— Iată nenorocirea: actele acestea, eu nu le am.

— Din fericire însă le am eu, zise Monte-Cristo.

— Dumneavoastră?

— Da.

— Le aveţi dumneavoastră?

— Le am eu.

— Ei, nu mai spune! zise italianul, care, văzându-şi o clipă scopul călătoriei zădărnicit, din pricină că nu avea documentele, se temea că această scăpare o să-i ridice nişte piedici în privinţa celor patruzeci şi opt de mii de livre. Ei, nu mai spune! Ce noroc! continuă el. Da, ce noroc, căci eu unul nu m-aş fi gândit!

— Bineînţeles! Cred şi eu, nu te poţi gândi la toate. Însă, din fericire, s-a gândit abatele Busoni pentru dumneata.

— Vedeţi, dragul abate!

— Este un om prudent.

— Este un om nemaipomenit, zise italianul. Şi vi le-a trimis el?

— Iată-le!

Italianul îşi împreună mâinile în semn de admiraţie.

— Te-ai căsătorit cu Olivia Corsinari în biserica Santa Paola din Monte-Cantini. Iată certificatul preotului.

— Da, pe legea mea! Iată-l! zise maiorul, privindu-l cu uluire.

— Şi iată actul de botez al lui Andrea Cavalcanti, eliberat de parohul din Saravezza.

— Totul este în regulă, zise maiorul.

— Atunci, ia documentele astea, cu care eu n-am ce face, şi să i le dai fiului dumitale, să le păstreze ca pe ochii din cap.

— Cred şi eu!... Dacă le-ar pierde...

— Ei, dacă le-ar pierde? întrebă Monte-Cristo.

— Atunci, continuă italianul, am fi siliţi să scriem acolo şi ar dura multă vreme până să facem rost de altele.

— Într-adevăr, ar fi greu, zise Monte-Cristo.

— Aproape cu neputinţă, răspunse italianul.

— Îmi pare bine că înţelegi valoarea acestor documente.

— Adică să le privesc ca nepreţuite.

— Acum, zise Monte-Cristo, în ceea ce o priveşte pe mama copilului?...

— În ceea ce o priveşte pe mama copilului?... repetă maiorul cu nelinişte.

— În ceea ce o priveşte pe marchiza Corsinari?

— Doamne! zise italianul, care vedea cum i se cască prăpăstiile sub picioare una după alta. O să avem nevoie şi de ea?

— Nu, domnule, urmă Monte-Cristo. De altfel, nu a?...

— Ba da, ba da, zise maiorul, a...

— Răposat?...

— Vai, da! zise repezit italianul.

— Ştiam, continuă Monte-Cristo. A murit acum zece ani.

— Şi încă îi mai plâng moartea, domnule, zise maiorul scoţând din buzunar o batistă în carouri şi ştergându-şi, unul după altul, mai întâi ochiul stâng, apoi ochiul drept.

— Ce să-i faci, zise Monte-Cristo, toţi suntem muritori. Acum, înţelegi, dragă domnule Cavalcanti, înţelegi că n-are nici un rost să se afle în Franţa că ai fost cincisprezece ani despărţit de fiul dumitale. Toate poveştile

acestea cu ţiganii care fură copiii nu au trecere la noi. L-ai trimis să-şi facă studiile într-un colegiu de provincie şi vrei să-şi desăvârşească educaţia în lumea pariziană. Iată de ce ai plecat din Via-Reggio, unde te-ai stabilit de la moartea soţiei. Asta o să fie de ajuns.

— Credeţi?

— Sunt convins.

— Prea bine, atunci.

— Dacă o să se afle ceva despre această despărţire...

— Ah, da! Ce o să zic?

— Că un preceptor necredincios, vândut duşmanilor familiei dumitale...

— Ai Corsinarilor?

— Desigur... îl răpise pe copil pentru ca numele vostru să se stingă.

— E drept, căci este singurul fiu.

— Ei bine, acum, că totul este stabilit, că amintirile dumitale, reîmprospătate, n-o să te trădeze, ai ghicit, fără îndoială, că ţi-am pregătit o surpriză?

— Plăcută? întrebă italianul.

— Ah! zise Monte-Cristo. Văd bine că nu se poate păcăli nici ochiul, cum nu se poate păcăli nici inima unui tată.

— Hm! făcu maiorul.

— Ţi s-a şoptit ceva sau, mai curând, ai ghicit dumneata că era aici.

— Cine... aici?

— Copilul dumitale, fiul dumitale, Andrea!

— Am ghicit, răspunse italianul, cu cea mai mare nepăsare din lume. Deci, este aici?

— Chiar aici, zise Monte-Cristo, abia ce-a intrat, m-a anunţat valetul de sosirea lui.

— Ah, prea bine! Prea bine! zise maiorul, potrivindu-şi la fiecare exclamaţie brandenburgurile redingotei.

— Dragul meu domn, zise Monte-Cristo, îţi înţeleg întreaga emoţie, trebuie să-ţi dau răgaz ca să-ţi vii în fire. De asemenea, vreau să-l pregătesc şi pe tânăr pentru această întrevedere atât de mult dorită, căci bănuiesc că nu este mai puţin nerăbdător ca dumneata.

— Cred şi eu! zise Cavalcanti.

— Ei bine, după numai un sfert de ceas, o să venim la dumneata.

— Mi-l aduceţi, deci? Mergeţi cu bunătatea până într-acolo încât să mi-l prezentaţi dumneavoastră înşivă?

— Nu, nu vreau să mă aşez între un tată şi fiul său, o să fiţi singuri, domnule maior. Dar, stai liniştit, chiar dacă glasul sângelui va rămâne mut, n-o să te poţi înşela: fiul dumitale va intra pe această uşă. Este un tânăr frumos, blond, poate puţin cam prea blond, cu maniere cât se poate de plăcute, o să vezi!

— Să nu uit, zise maiorul, ştiţi că nu mi-am luat la mine decât cele două mii de franci pe care mi le-a dat bunul abate Busoni. Dar din banii aceştia, am cheltuit în călătorie şi...

— Şi ai nevoie de bani... Este prea adevărat, dragă domnule Cavalcanti. Iată, ca să fie o sumă rotundă, opt bancnote de câte o mie de franci.

Ochii maiorului sclipiră ca granatele.

— Şi, astfel, îţi rămân dator numai cu patruzeci de mii de franci, zise Monte-Cristo.

— Excelenţa Voastră vrea o chitanţă? zise maiorul, strecurând bancnotele în buzunarul interior al redingotei.

— La ce bun? zise contele.

— Păi, pentru a vă socoti cu bunul abate Busoni.

— Ei, o să-mi dai o chitanţă generală, pentru toate cele patruzeci de mii de franci. Între oamenii cinstiţi, astfel de măsuri de prevedere n-au nici un rost.

— Ah, da, e adevărat, zise maiorul, între oameni cinstiţi.

— Acuma, un ultim cuvânt, marchize.

— Spuneţi!

— Îmi îngădui să-ţi dau un mic sfat, nu-i aşa?

— Cum să nu! Chiar îl cer.

— N-ar fi rău să renunţi la redingota aceasta.

— Serios? zise maiorul, privind veşmântul cu o oarecare îngăduinţă.

— Da. Se mai poartă încă la Via-Reggio, dar, la Paris, a trecut multă vreme de când acest veşmânt, oricât de elegant, nu mai este la modă.

— Neplăcut lucru, zise italianul.

— Oh, dacă ţii neapărat, o să-l iei înapoi, la plecare.

— Şi ce să îmbrac în loc?

— Ce o să găseşti în cuferele dumitale.

— Cum adică, în cuferele mele? N-am decât un geamantan.

— N-ai la dumneata, fără îndoială. Ce rost avea să te împovărezi acum cu ele? De altfel, unui vechi soldat îi place să mărşăluiască fără prea mult echipament.

— Tocmai de aceea...

— Dar eşti un om prevăzător şi ţi-ai trimis cuferele dinainte. Au sosit, ieri, la Hotelul Prinţilor, strada Richelieu, acolo unde ţi-ai reţinut un apartament.

— Atunci, în acele cufere...

— Presupun că ai avut prevederea să-l pui pe valetul dumitale să-ţi împacheteze tot ce îţi trebuie: haine de oraş, uniforme. La marile ocazii o să îmbraci uniforma, asta dă bine. Să nu uiţi de crucea dumitale. În Franţa, lumea o ia în râs, dar o poartă întotdeauna.

— Foarte bine, foarte bine, foarte bine! zise maiorul care trecea din uimire în uimire.

— Şi acum, zise Monte-Cristo, fiindcă inima dumitale s-a întărit la orice emoţie prea puternică, pregăteşte-te, dragă domnule Cavalcanti, să-ţi revezi fiul, pe Andrea.

Şi, făcând un încântător salut în faţa italianului vrăjit, căzut în extaz, Monte-Cristo dispăru în spatele draperiei.

SFÂRŞITUL VOLUMULUI I

LVI Andrea Cavalcanti

Contele de Monte-Cristo intră în salonul învecinat, pe care Baptistin îl desemnase sub numele de salonul albastru şi în care tocmai îl condusese pe un tânăr cu atitudine degajată, destul de elegant îmbrăcat, pe care o cabrioletă îl plantase în faţa casei, cu o jumătate de oră mai devreme. Baptistin nu întâmpinase greutăţi ca să-l recunoască. Era într-adevăr tânărul cu părul blond şi barba roşcată, cu ochii negri, cu obraz lucios şi piele strălucitor de albă, pe care stăpânul său i-l descrisese.

Când contele intră în salon, tânărul stătea tolănit nepăsător pe sofa, plesnindu-şi într-o doară cizma cu un baston micuţ, cu măciulia aurită.

Dând cu ochii de Monte-Cristo, se ridică iute.

— Domnul conte de Monte-Cristo? întrebă el.

— Da, domnule, răspunse acesta din urmă. Şi eu am onoarea să-i vorbesc, dacă nu mă înşel, domnului viconte Andrea Cavalcanti?

— Vicontele Andrea Cavalcanti, repetă tânărul, însoţindu-şi aceste cuvinte de un salut plin de dezinvoltură.

— Trebuie să ai o scrisoare de recomandaţie pentru mine, nu? zise Monte-Cristo.

— Nu v-am vorbit despre ea din pricina semnăturii, care mi s-a părut ciudată.

— Sindbad Marinarul, nu-i aşa?

— Întocmai. Or, cum n-am auzit niciodată de vreun alt Sindbad Marinarul decât de cel din *O mie şi una de nopţi*...

— Ei bine, este unul dintre urmaşii lui, un prieten de-al meu, foarte bogat, un englez mai mult decât original, aproape smintit, al cărui nume adevărat este Lord Wilmore.

— Ah! Atunci se explică totul, zise Andrea. Se potriveşte de minune. Este acelaşi englez pe care l-am cunoscut... la... da, foarte bine!... Domnule conte, sunt la ordinele dumneavoastră!

— Dacă ceea ce îmi faci onoarea să îmi spui este adevărat, replică zâmbind contele, nădăjduiesc că o să fii atât de bun să-mi dai câteva amănunte despre dumneata şi familia dumitale.

— Cu plăcere, domnule conte, răspunse tânărul, povestind apoi cu o volubilitate care dovedea trăinicia memoriei sale. Eu sunt, cum aţi spus şi

dumneavoastră, vicontele Andrea Cavalcanti, fiul maiorului Bartolomeo Cavalcanti, descendent al familiei Cavalcanti, înscrisă în cartea de aur a Florenţei. Familia noastră, deşi încă foarte bogată, căci tatăl meu posedă o jumătate de milion rentă, a trecut prin multe necazuri. Eu însumi, domnule, am fost răpit, de la vârsta de cinci sau şase ani, de un preceptor trădător. Astfel se face că, de cincisprezece ani, nu l-am mai văzut pe creatorul vieţii mele. De când am atins vârsta raţiunii, de când sunt liber şi singurul meu stăpân, îl tot caut, dar în zadar. În sfârşit, această scrisoare de la prietenul dumneavoastră, Sindbad Marinarul, mă anunţă că tata este la Paris şi mă autorizează să mă adresez dumneavoastră ca să aflu veşti.

— Într-adevăr, domnule, tot ceea ce mi-ai povestit acum este foarte interesant, zise contele, privindu-i cu o sumbră satisfacţie chipul senin, cioplit, cu o frumuseţe de înger alungat din ceruri. Şi ai făcut foarte bine că ai dat ascultare întru totul invitaţiei prietenului meu, Sindbad Marinarul, căci tatăl dumitale este într-adevăr aici şi te caută.

Contele, de la intrarea sa în salon, nu-l slăbise din ochi pe tânăr. Îi admirase siguranţa privirii şi vocea fără şovăială. Dar, la aceste cuvinte atât de fireşti: „tatăl dumitale este într-adevăr aici şi te caută”, tânărul Andrea făcu un salt şi strigă:

— Tatăl meu! Tatăl meu, aici?

— Fără îndoială, răspunse Monte-Cristo, tatăl dumitale, maiorul Bartolomeo Cavalcanti.

Impresia de groază răspândită pe trăsăturile tânărului se şterse aproape într-o clipă.

— Ah, da! E adevărat, zise el, maiorul Bartolomeo Cavalcanti. Şi spuneaţi, domnule conte, că este aici, dragul meu tată?

— Da, domnule. Aş adăuga chiar că l-am părăsit acum câteva clipe, că povestea pe care mi-a spus-o, despre fiul său iubit, pierdut odinioară, m-a emoţionat profund. Într-adevăr, durerea sa, temerile sale, nădejdile simţite în această privinţă ar putea face subiectul unui poem înduioşător. În sfârşit, a primit într-o bună zi nişte veşti, care îi anunţau că răpitorii fiului său îi propuneau să i-l dea înapoi sau să-i spună unde se află, în schimbul unei sume destul de mari. Însă nimic nu l-a reţinut pe acest bun părinte — suma cerută a fost trimisă la frontiera Piemontului, cu un paşaport în bună regulă, pentru Italia. Cred că dumneata erai în sudul Franţei, nu-i aşa?

— Da, domnule, răspunse Andrea cu un aer destul de încurcat. Da, eram în sudul Franţei.

— O trăsură trebuia să te aştepte la Nisa?

— Exact aşa, domnule. Cu ea am venit de la Nisa la Genova, de la Genova la Torino, de la Torino la Chambéry, de la Chambéry la Pont-de-Beauvoisin şi de la Pont-de-Beauvoisin la Paris.

— Minunat! Nădăjduia mereu să te întâlnească pe drum, căci tot pe-acolo a venit şi el, iată de ce itinerarul dumneavoastră a fost trasat astfel.

— Dar, zise Andrea, dacă m-ar fi întâlnit, dragul meu tată, mă îndoiesc că m-ar fi recunoscut. M-am schimbat cam multişor de când l-am pierdut din vedere.

— Oh, dar glasul sângelui? zise Monte-Cristo.

— Ah, da, e-adevărat, răspunse tânărul. Nu m-am gândit la glasul sângelui.

— Acum, continuă Monte-Cristo, un singur lucru îl nelinişteşte pe marchizul Cavalcanti. Şi anume ce ai făcut cât timp ai fost departe de el, în ce mod te-au tratat persecutorii dumitale, dacă au arătat pentru nobleţea dumitale tot respectul cuvenit, dacă, în sfârşit, nu ţi-a rămas de pe urma acestei suferinţe morale, la care ai fost supus, suferinţă de zeci de ori mai crâncenă decât suferinţa fizică, vreo slăbire a însuşirilor cu care natura te înzestrase cu atâta generozitate şi dacă dumneata socoteşti că vei putea să-ţi reiei şi să-ţi susţii în lume, cu demnitate, rangul care îţi aparţine.

— Domnule, îngăimă tânărul zăpăcit, sper că nici un raport mincinos nu v-a...

— Mie? Eu am auzit prima oară vorbindu-se despre dumneata din gura prietenului meu Wilmore, filantropul. Am aflat doar că te-a găsit într-o situaţie supărătoare, nu mi-a spus care şi nici eu nu i-am pus vreo întrebare — ştii, nu sunt curios. Necazurile dumitale i-au stârnit interesul, ceea ce înseamnă că dumneata erai interesant. Mi-a spus că voia să-ţi redea în lume poziţia pe care o pierduseşi, că avea să-l caute pe tatăl dumitale, că avea să-l găsească. L-a căutat şi l-a găsit, după cum se pare, întrucât este aici. În sfârşit, m-a anunţat, ieri, de sosirea dumitale, dându-mi încă vreo câteva instrucţiuni privitoare la averea dumitale. Asta a fost tot. Ştiu că prietenul meu Wilmore este un original, dar, în acelaşi timp, fiindcă este un om de încredere, bogat ca o mină de aur şi, prin urmare, poate să nu-şi facă griji că fanteziile sale l-ar putea ruina, eu i-am făgăduit că o să-i urmez instrucţiunile. Acum, domnule, să nu te simţi jignit de întrebarea mea, însă, deoarece o să fiu obligat să te patronez, într-o oarecare măsură, aş dori să ştiu dacă necazurile care ţi s-au întâmplat, necazuri independente de voinţa

dumitale şi care nu ştirbesc cu nimic respectul pe care ţi-l port, nu te-au înstrăinat puţin de lumea aceasta în care, datorită averii şi numelui dumitale, trebuia să te remarci.

— Domnule, răspunse tânărul regăsindu-şi îndrăzneala pe măsură ce contele vorbea, puteţi fi liniştit în această privinţă. Răpitorii care m-au dus departe de tatăl meu şi care, fără îndoială, urmăreau să mă vândă, mai târziu, cum au şi făcut-o, au socotit că, pentru a scoate un bun câştig de pe seama mea, trebuia să-mi lase neatinsă întreaga valoare personală, ba chiar să mi-o sporească, dacă s-ar mai fi putut. Am primit, aşadar, o educaţie destul de îngrijită şi am fost tratat de către hoţii de copii aproape la fel cum erau trataţi în Asia Mică sclavii ai căror stăpâni îi transformau în grămătici, medici şi filosofi, pentru a-i vinde apoi mai scump pe piaţa din Roma.

Monte-Cristo zâmbi satisfăcut. Se părea că nu se aşteptase la atât din partea domnului Andrea Cavalcanti.

— De altfel, continuă tânărul, dacă ar mai exista în mine vreo lacună de educaţie sau, mai curând, de bună purtare, presupun că-mi vor fi iertate cu indulgenţă, ţinând cont de nenorocirile care m-au însoţit de la naştere şi până la tinereţe.

— Atunci, zise nepăsător Monte-Cristo, faci cum doreşti, viconte, pentru că dumneata eşti stăpânul dumitale şi te priveşte. Dar, pe cuvântul meu, eu, dimpotrivă, n-aş sufla nici un cuvânt despre toate aceste aventuri. Povestea vieţii dumitale este un adevărat roman şi lumea, care adoră romanele strânse între două coperte de hârtie galbenă, se fereşte în mod ciudat de cele pe care le vede legate în pergament viu, fie ele şi aurite, cum ai putea fi dumneata. Iată obstacolul asupra căruia mi-aş permite să-ţi atrag atenţia, domnule viconte. De îndată ce i-ai destăinui cuiva mişcătoarea dumitale poveste, ar începe să facă înconjurul lumii, complet denaturată. Ai fi silit să te înfăţişezi ca un Antony, iar vremea eroilor de tip Antony a cam trecut. Poate ai avea un succes, în chip de curiozitate, dar nu oricui îi place să devină centrul observaţiilor şi ţinta comentariilor. Acest lucru v-ar obosi, probabil.

— Cred că aveţi dreptate, domnule conte, zise tânărul, pălind în pofida voinţei sale, sub neînduplecata privire a lui Monte-Cristo. Ar fi un mare neajuns.

— Oh! Nu trebuie nici exagerat, zise Monte-Cristo, astfel încât, pentru a evita o greşeală, să aluneci în cine ştie ce nebunie. Nu, este bine de stabilit un simplu plan de conduită. Şi, pentru un om inteligent ca dumneata, acest

plan este cu atât mai uşor de urmat cu cât este foarte potrivit intereselor dumitale. Va trebui ca, prin mărturii şi prin prietenii onorabile, să împiedici dezvăluirea a orice ar putea exista întunecat în trecutul dumitale.

Andrea în mod vădit îşi pierdu cumpătul.

— M-aş oferi cu dragă inimă ca responsabil şi sfătuitor pentru dumneata, zise Monte-Cristo, dar am un obicei moral, să mă îndoiesc şi de cei mai buni prieteni ai mei, şi simt nevoia de-a căuta să-i fac şi pe alţii să se îndoiască. De aceea, aş juca un rol nepotrivit cu formaţia mea, cum spun tragedienii, şi aş risca să fiu fluierat, ceea ce n-are rost.

— Cu toate acestea, domnule conte, zise Andrea cu îndrăzneală, ţinând cont de faptul că Lordul Wilmore m-a recomandat pe lângă dumneavoastră...

— Da, desigur, continuă Monte-Cristo. Dar Lordul Wilmore nu mi-a ascuns, dragă domnule Andrea, că ai avut o tinereţe întru câtva furtunoasă. Oh! zise contele, văzând că Andrea face o mişcare. Nu-ţi cer spovedanii. De altfel, tocmai ca să nu ai nevoie de nimeni a fost chemat de la Lucca domnul marchiz Cavalcanti, tatăl dumitale. O să-l vezi, este puţin cam ţeapăn, puţin cam umflat în pene, dar asta ţine de uniformă şi, când se va afla că de optsprezece ani se află în serviciul Austriei, totul îi va fi iertat, căci parizienii nu sunt, în general, foarte pretenţioşi cu austriecii. Într-un cuvânt, este un tată mai mult decât suficient, te asigur.

— Ah, m-aţi liniştit, domnule. Eu l-am părăsit de atât de multă vreme, încât nu mai păstrez despre el nici o amintire.

— Şi apoi, ştii, o mare avere te face îngăduitor pentru o seamă de lucruri.

— Tatăl meu este într-adevăr bogat, domnule?

— Milionar! Cinci sute de mii de livre rentă.

— Atunci, întrebă tânărul îngrijorat, o să am o situaţie... agreabilă?

— Dintre cele mai agreabile, dragul meu domn. Îţi asigură cincizeci de mii de livre rentă pe an, tot timpul cât veţi sta la Paris.

— Păi, în acest caz, o să rămân pentru totdeauna aici.

— Hei! Cine poate spune ce se va mai întâmpla, dragul meu domn? Omul propune, Dumnezeu dispune...

Andrea scoase un oftat.

— Dar, în sfârşit, zise el, tot timpul pe care îl voi petrece la Paris şi... dacă nici o împrejurare nu mă va sili să plec, banii aceştia, despre care îmi pomeneaţi adineauri, îmi sunt asiguraţi?

— Oh, negreşit.

— De către tatăl meu? întrebă Andrea cu nelinişte.

— Da, dar garantaţi de Lordul Wilmore, care, la cererea tatălui dumitale, ţi-a deschis un credit de cinci mii de franci pe lună la domnul Danglars, unul dintre cei mai siguri bancheri din Paris.

— Iar tatăl meu socoteşte că o să rămână mult timp la Paris? întrebă Andrea cu îngrijorare.

— Numai vreo câteva zile, răspunse Monte-Cristo. Serviciul său nu-i îngăduie să lipsească mai mult de două sau trei săptămâni.

— Oh, dragul de tata! zise Andrea, în mod vădit încântat de plecarea aceasta apropiată.

— De aceea, zise Monte-Cristo, prefăcându-se că se lasă înşelat de tonul acestei exclamaţii, de aceea nu vreau să mai întârzii cu nici un minut revederea voastră. Eşti pregătit să-l îmbrăţişezi pe acest onorabil domn Cavalcanti?

— Sper că nu vă îndoiţi de acest lucru.

— Atunci, intră în salon, dragul meu prieten, şi o să-l găseşti pe tatăl dumitale, care te aşteaptă.

Andrea făcu o adâncă plecăciune în faţa contelui şi intră în salon.

Contele îl urmări din priviri şi, văzându-l dispărând, apăsă un resort ascuns de un tablou care, dându-se puţin la o parte din ramă, permitea vederii, printr-o crăpătură iscusit făcută, să pătrundă în salon.

Andrea închise uşa în urma lui şi înaintă către maior, care se ridică de îndată ce auzi zgomotul paşilor apropiindu-se.

— Ah! Domnule şi dragă tată, zise Andrea, cu voce tare, astfel încât contele să-l audă prin uşa închisă. Chiar tu eşti?

— Bună ziua, dragul meu fiu, făcu maiorul cu seriozitate.

— După atâţia ani de despărţire, zise Andrea continuând să privească spre uşă, ce fericire să ne revedem!

— Într-adevăr, despărţirea a fost lungă.

— Nu ne îmbrăţişăm, tată? continuă Andrea.

— Cum vrei, fiul meu, zise maiorul.

Şi cei doi bărbaţi se îmbrăţişară cum se îmbrăţişează actorii la Teatrul Francez, adică trecându-şi capul unul peste umărul celuilalt.

— Aşadar, iată-ne din nou împreună! zise Andrea.

— Iată-ne împreună, răspunse maiorul.

— Ca să nu ne mai despărţim niciodată?

— Ba da. Eu cred, fiul meu, că priveşti acum Franţa ca pe o a doua patrie, nu?

— Adevărul este, zise tânărul, că aş fi disperat să părăsesc Parisul.

— Iar eu, mă înţelegi, n-aş putea trăi departe de Lucca. O să mă întorc, deci, în Italia, de îndată ce o să pot.

— Dar, mai înainte de a pleca, scumpul meu tată, o să-mi dai, fără îndoială, actele cu ajutorul cărora îmi va veni uşor să dovedesc sângele din care mă trag.

— Fără nici o îndoială, căci am venit special pentru asta şi m-am chinuit prea mult să te întâlnesc şi să ţi le dau, pentru a începe acuma, iarăşi, să ne căutăm unul pe altul. Ar însemna să-mi irosesc şi ultima jumătate a vieţii.

— Şi actele?

— Iată-le!

Andrea apucă lacom actul de căsătorie al tatălui său, certificatul său de botez şi, după ce le deschise pe amândouă cu o înfrigurare firească pentru un fiu bun, citi cele două exemplare cu o iuţeală şi o uşurinţă care arăta privirea cea mai exersată în această îndeletnicire, deopotrivă cu interesul cel mai viu.

Când sfârşi, o expresie de bucurie greu de descris îi lumină fruntea şi, privindu-l pe maior cu un zâmbet ciudat:

— Ia te uită! zise el, în cel mai pur grai toscan. Aşadar, nu mai există galere în Italia?...

Maiorul se îndreptă de spate.

— Şi de ce, mă rog? întrebă el.

— De vreme ce se întocmesc nepedepsit astfel de acte? Pentru jumătate din treaba asta, nepreţuitul meu tată, în Franţa am fi trimişi să respirăm aerul din Toulon timp de cinci ani.

— Pardon? zise maiorul din Lucca, încercând să-şi ia o atitudine maiestuoasă.

— Dragul meu domn Cavalcanti, zise Andrea strângându-l de braţ pe maior, cât ţi se dă ca să fii tatăl meu?

Maiorul vru să protesteze.

— Sst! zise Andrea, coborându-şi vocea. O să-ţi dau un exemplu de încredere. Mie mi se dau cincizeci de mii de livre pe an, ca să fiu fiul tău. Prin urmare, înţelegi bine că nici nu-mi trece prin minte să m-apuc să neg că ai fi tatăl meu.

Maiorul se uită cu nelinişte în jur.

— Ei, fii liniştit, suntem singuri, zise Andrea. De altfel, vorbim în italiană.

— Ei bine, mie, zise omul din Lucca, mi se dau cincizeci de mii de franci, plătiţi o dată.

— Domnule Cavalcanti, întrebă Andrea, tu crezi în poveştile cu zâne?

— Nu, n-am crezut mai înainte, dar acum mă văd silit să cred.

— Vasăzică, ţi s-au dat nişte dovezi?

Maiorul scoase din buzunar un pumn de aur.

— Palpabile, după cum vezi.

— Şi tu ai impresia că pot crede şi eu în făgăduielile care mi s-au făcut?

— Eu aşa zic.

— Şi în faptul că acest foarte cumsecade conte şi le va ţine?

— De la prima până la ultima. Dar, înţelegi, ca să ajungem până acolo, trebuie să ne jucăm rolul.

— Cum?...

— Eu, de tată iubitor...

— Şi eu, de fiu respectuos, de vreme ce aşa vor ei, să-ţi fiu urmaş...

— Care *ei*?

— Pe legea mea, n-aş putea să-ţi spun. Cei care ţi-au scris. N-ai primit o scrisoare?

— Ba da.

— De la cine?

— De la un aşa-numit abate Busoni.

— Pe care nu-l cunoşti?

— Pe care nu l-am văzut niciodată.

— Ce ţi se spunea în acea scrisoare?

— N-o să mă dai în vileag?

— O să mă păzesc ca de foc. Interesele noastre sunt aceleaşi.

— Atunci, citeşte!

Şi maiorul îi înmână o scrisoare tânărului.

Andrea citi în şoaptă:

—„Eşti sărac, o bătrâneţe nefericită te aşteaptă. Vrei să devii, dacă nu bogat, cel puţin scutit de grija zilei de mâine?

Pleacă la Paris chiar în clipa asta şi du-te să i-l ceri domnului conte de Monte-Cristo, bulevardul Champs-Elysées numărul 30, pe fiul pe care l-ai avut de la marchiza de Corsinari şi care ţi-a fost răpit pe când avea cinci ani.

Acest fiu se numeşte Andrea Cavalcanti.

Ca să nu te îndoieşti de intenţia pe care o are subsemnatul de a-ţi fi de folos, o să găseşti, alăturate prezentei:

1° Un bon de două mii patru sute de livre toscane, plătibile la domnul Gozzi, în Florenţa.

2° O scrisoare de recomandaţie pe lângă domnul conte de Monte-Cristo, la care te creditez pentru o sumă de patruzeci şi opt de mii de franci.

Să fii la conte pe 26 mai, la ora 7 seara.

Semnat: Abatele Busoni”

— Asta e!

— Cum adică asta e? Ce vrei să spui? întrebă maiorul.

— Spun că am primit şi eu una aproape la fel.

— Tu?

— Da, eu.

— De la abatele Busoni?

— Nu.

— Atunci de la cine?

— De la un englez, un anume Lord Wilmore, care îşi zice Sindbad Marinarul.

— Şi nu-l cunoşti nici tu pe el, cum nu-l cunosc nici eu pe abatele Busoni?

— Ba da. Eu sunt mai avansat decât tine.

— L-ai văzut?

— Da, o dată.

— Unde?

— Ah, păi, tocmai asta nu-ţi pot spune. O să ştii tot atât cât mine şi n-are rost.

— Şi scrisoarea aceea îţi spunea că...

— Citeşte!

— „Eşti sărac şi nu te-aşteaptă decât un viitor nenorocit. Nu vrei să ai un nume, să fii liber, să fii bogat?...”

— Asta-i bună! făcu tânărul, legănându-se pe călcâie. De parcă se poate pune întrebarea!

— „...Ia trăsura de poştă, pe care o s-o găseşti cu caii gata înhămaţi, dacă ieşi din Nisa pe poarta dinspre Genova. Treci prin Torino, Chambéry şi Pont-de-Beauvoisin. Înfăţişează-te la domnul conte de Monte-Cristo,

bulevardul Champs-Élysées, pe 26 mai, la ora 7 seara, şi întreabă de tatăl dumitale.

Dumneata eşti fiul marchizului Bartolomeo Cavalcanti şi al marchizei Olivia Corsinari, după cum o să dovedească actele care îţi vor fi date de către marchiz şi care o să-ţi îngăduie să te prezinţi sub acest nume în lumea bună pariziană.

Cât despre rangul dumitale, un venit de cincizeci de mii de livre pe an o să îţi dea posibilitatea să ţi-l susţii.

Alăturat o să găseşti un bon de cinci mii de livre, plătibil la domnul Ferrea, bancher din Nisa, şi o scrisoare de recomandaţie pe lângă contele de Monte-Cristo, însărcinat de mine să îţi dea tot ce îţi va fi de trebuinţă.

Sindbad Marinarul”

— Hm! făcu maiorul. Este foarte frumos!

— Nu-i aşa?

— L-ai văzut pe conte?

— Adineauri ne-am despărţit.

— Şi a confirmat?

— Tot.

— Pricepi ceva din toată tărăşenia?

— Pe legea mea, nu!

— E o păcăleală undeva.

— În orice caz, nici din partea ta, nici din partea mea, nu?

— Nu, desigur.

— Păi, şi atunci?...

— Ce ne pasă nouă, nu-i aşa?

— Asta voiam să zic şi eu. Să mergem până la capăt şi să jucăm strâns.

— Fie! O să vezi că-ţi sunt un partener pe măsură.

— Nu m-am îndoit nici o clipă, dragul meu tată.

— Mă onorează aprecierea ta, dragul meu fiu.

Monte-Cristo alese acest moment pentru a intra din nou în salon. Auzind zgomotul paşilor săi, cei doi bărbaţi se aruncară unul în braţele celuilalt. Contele îi găsi îmbrăţişaţi.

— Ei bine, domnule marchiz, zise Monte-Cristo, s-ar părea că ţi-ai găsit un fiu după inima dumitale?

— Ah, domnule conte, mă sufoc de bucurie.

— Şi dumneata, tinere?

— Ah, domnule conte, mă înăbuş de fericire.

— Fericit tată! Fericit copil! zise contele.

— Un singur lucru mă întristează, zise maiorul. Necesitatea, pentru mine, de a părăsi Parisul atât de repede.

— Oh, dragă domnule Cavalcanti, zise Monte-Cristo, n-o să pleci, sper, mai înainte de a te prezenta câtorva prieteni de-ai mei.

— Sunt la ordinele domnului conte, zise maiorul.

— Acuma, să vedem, tinere, spovedeşte-te!

— Cui?

— Păi, tatălui dumitale. Spune-i câteva cuvinte despre situaţia dumitale financiară.

— Ah, drace! făcu Andrea. Atingeţi coarda sensibilă.

— Auzi, maiorule? întrebă Monte-Cristo.

— Fără îndoială că aud.

— Da, dar pricepi?

— De minune.

— Spune că are nevoie de bani, scumpul copil.

— Ce vreţi să-i fac eu?

— Să-i dai dumneata, ce naiba!

— Eu?

— Da, dumneata.

Monte-Cristo se aşează între cei doi bărbaţi.

— Poftim! îi zise contele lui Andrea, strecurându-i un teanc de bancnote în mână.

— Ce înseamnă asta?

— Răspunsul tatălui dumitale.

— Al tatălui meu?

— Da. Nu l-ai lăsat să înţeleagă că ai avea nevoie de bani?

— Da. Şi?

— Şi mă însărcinează pe mine să-ţi dau banii aceştia, din partea lui.

— Acont din veniturile mele?

— Nu, pentru cheltuielile de instalare.

— Oh, dragul de tata!

— Tăcere! zise Monte-Cristo. Vezi bine că el nu vrea să-ţi spun că banii aceştia ar veni din partea lui.

— Îi sunt recunoscător pentru această delicateţe, zise Andrea, îndesându-şi bancnotele în buzunarul pantalonilor.

— Bine, zise Monte-Cristo, acum, duceţi-vă!

— Şi când o să avem onoarea de a-l revedea pe domnul conte? întrebă Cavalcanti-tatăl.

— Ah, chiar! zise şi Andrea. Când o să avem această onoare?

— Sâmbătă, dacă vreţi... da... uite, sâmbătă. Am invitat la masă, în casa mea de la Auteuil, pe strada Fontaine la numărul 28, mai multe persoane şi, printre alţii, pe domnul Danglars, bancherul vostru. O să vă fac prezentările, trebuie să vă cunoască pe amândoi ca să vă poată da banii.

— Ţinută festivă? întrebă cu voce scăzută maiorul.

— Ţinută festivă: uniformă, cruce, pantaloni bufanţi.

— Şi eu? întrebă Andrea.

— Oh, dumneata, foarte simplu: pantalon negru, cizme de lac, vestă albă, haină neagră sau albastră, cravată lungă. Du-te la Blin sau la Veronique ca să-ţi comanzi hainele. Dacă nu le cunoşti adresele, o să ţi le dea Baptistin. Cu cât o să vă arătaţi mai puţin bătători la ochi în ţinută, aşa bogaţi cum sunteţi, cu atât o să faceţi o impresie mai bună. Dacă vă cumpăraţi cai, luaţi-i de la Devedeux. Dacă vă cumpăraţi un faeton, mergeţi la Baptiste.

— La ce oră o să putem să ne prezentăm? întrebă tânărul.

— Păi, pe la ora şase şi jumătate.

— Bine, o să fim acolo, zise maiorul, ducându-şi mâna la pălărie.

Cei doi Cavalcanti îl salutară pe conte şi ieşiră.

Contele se apropie de fereastră şi îi privi cum traversau curtea, braţ la braţ.

„Pe cuvânt, zise el, iată doi mari ticăloşi! Ce ghinion că nu sunt de-adevăratelea tată şi fiu!”

Apoi, după câteva clipe de sumbră chibzuială:

„Să mergem la Morrel, zise el. Cred că scârba îmi face mai rău decât ura.”

LVII Grădina cu lucernă

Cu îngăduinţa cititorilor, îi vom purta din nou în grădiniţa din vecinătatea casei domnului de Villefort, unde, în spatele porţii zăbrelite care nu se mai vedea de castani, o să regăsim nişte personaje pe care le cunoaştem.

De data aceasta, Maximilien a ajuns cel dintâi. El este cel care şi-a lipit ochiul de scânduri şi pândeşte, în grădina întinsă, o umbră printre copaci şi zgomotul unei botine de mătase pe nisipul aleilor.

În sfârşit, zgomotul atât de mult dorit se făcu auzit şi, în loc de o umbră, se văzură două, apropiindu-se. Întârzierea lui Valentine fusese provocată de o vizită a doamnei Danglars şi a lui Eugénie, vizită care se prelungise peste ora la care Valentine era aşteptată. Atunci, ca să nu lipsească de la întâlnire, fata îi propusese domnişoarei Danglars o plimbare prin grădină, voind să-i arate lui Maximilien că nu era vina ei pentru întârzierea din pricina căreia, fără îndoială, suferea el.

Tânărul pricepu totul cu acea iuţeală a intuiţiei caracteristică îndrăgostiţilor şi simţi cum i se ia o piatră de pe inimă. De altfel, deşi nu se apropie până la distanţa de la care i s-ar fi putut auzi vocea, Valentine îşi conducea paşii astfel încât Maximilien s-o poată vedea trecând în sus şi în jos şi, la fiecare astfel de trecere prin dreptul lui, o privire neobservată de însoţitoarea sa, dar azvârlită de partea cealaltă a porţii zăbrelite şi prinsă în zbor de tânăr, îi zicea:

„Ai răbdare, dragul meu, vezi şi tu că nu-i din vina mea”.

Şi, într-adevăr, Maximilien se înarmase cu răbdare, folosind răgazul pentru a admira contrastul dintre cele două fete — dintre blonda cu ochii galeşi şi cu talia mlădioasă ca o frumoasă salcie şi bruneta cu ochi de fier şi talia dreaptă ca un plop. Este lesne de înţeles că în această comparaţie dintre cele două făpturi atât de diferite, balanţa se înclina clar, cel puţin în inima tânărului, pentru Valentine.

După o jumătate de oră de plimbare, cele două fete se îndepărtară. Maximilien pricepu că se anunţa sfârşitul vizitei doamnei Danglars.

Într-adevăr, câteva clipe mai târziu, Valentine reapăru, singură. De teamă ca vreun ochi indiscret să n-o urmărească întorcându-se, fata se apropia încet şi, în loc să vină direct către poartă, se duse mai întâi să se

aşeze pe o bancă, după ce cercetase, foarte firesc, fiecare tufă deasă şi îşi adâncise privirea până în capătul tuturor aleilor.

Aceste măsuri de prevedere odată luate, ea alergă la poartă.

— Bună ziua, Valentine, îi zise o voce.

— Bună ziua, Maximilien. Te-am făcut să aştepţi, dar ai văzut din ce cauză, nu?

— Da, am recunoscut-o pe domnişoara Danglars. Nu credeam că eşti atât de bună prietenă cu tânăra aceasta.

— Şi cine ţi-a spus ţie că suntem prietene, Maximilien?

— Nimeni, dar mi s-a părut că aşa reieşea după cum vă ţineaţi de braţ şi după cum vorbeaţi între voi. Ai fi zis că sunteţi două colege de pension făcându-şi confidenţe.

— Ne-am făcut confidenţe, într-adevăr, zise Valentine. Ea mi-a mărturisit că nu-i place deloc ideea de a se căsători cu domnul de Morcerf, iar eu, la rândul meu, i-am mărturisit că privesc ca pe o nenorocire căsătoria mea cu domnul d’Épinay.

— Scumpa mea Valentine!

— Iată de ce, dragul meu, continuă fata, ţi s-a părut că Eugénie şi cu mine eram foarte prietene. Pentru că, vorbind despre un bărbat pe care nu pot să-l iubesc, mă gândeam la cel pe care îl iubesc.

— Cât de bună eşti tu, în toate, Valentine! Ai în tine ceva pe care domnişoara Danglars n-o să-l aibă niciodată: acest farmec nedesluşit care pentru o femeie este ca parfumul pentru o floare, ca savoarea pentru un fruct. Căci nu-i de ajuns pentru o floare să fie frumoasă, cum nu-i de ajuns pentru un fruct să fie arătos.

— Dragostea ta, Maximilien, te face să vezi lucrurile astfel.

— Nu, Valentine, ţi-o jur! Uite, vă priveam pe amândouă adineauri şi, pe onoarea mea, îi recunosc frumuseţea domnişoarei Danglars, dar nu înţeleg cum s-ar putea îndrăgosti vreun bărbat de ea.

— Asta pentru că, după cum ziceai tu, Maximilien, eram şi eu acolo, iar prezenţa mea te făcea părtinitor.

— Nu... dar, spune-mi... întreb din pură curiozitate, din anumite păreri pe care mi le-am făcut despre domnişoara Danglars...

— Oh, foarte nedrepte, sunt sigură, chiar fără să ştiu care anume sunt acestea! Când ne judecaţi voi, bietele de noi, femeile, nu trebuie să ne aşteptăm la indulgenţă.

— De parcă voi între voi sunteţi foarte drepte unele faţă de celelalte!

— Pentru că, aproape întotdeauna, există multă pasiune în aprecierile noastre. Dar să ne întoarcem la întrebarea ta!

— Bine. Oare domnişoara Danglars se teme de căsătoria cu domnul de Morcerf pentru că iubeşte pe altcineva?

— Maximilien, dar ţi-am spus că nu sunt prietenă cu Eugénie.

— Ei, Doamne! zise Morrel. Chiar fără să fie prietene fetele îşi fac confidenţe. Recunoaşte că i-ai pus tu câteva întrebări despre acest lucru. Ah, văd că zâmbeşti!

— Dacă vezi asta, Maximilien, atunci n-are nici un rost să mai ţinem scândurile acestea între noi.

— Hai, spune! Ce ţi-a zis?

— Mi-a zis că nu iubeşte pe nimeni, răspunse Valentine. Că o îngrozeşte ideea de căsătorie, că fericirea ei cea mare ar fi să ducă o viaţă liberă şi independentă şi că aproape că şi-ar dori ca tatăl ei să-şi piardă averea, ca să se facă şi ea artistă, ca prietena ei, domnişoara Louise d'Armilly.

— Ei, vezi!

— Ce să văd? Ce dovedeşte asta? întrebă Valentine.

— Nimic, răspunse Maximilien zâmbind.

— Atunci, întrebă Valentine, acuma de ce zâmbeşti tu?

— Ah! zise Maximilien. Aşadar şi tu vezi prin scânduri, Valentine!

— Vrei să mă dau la o parte?

— Oh, nu, nu! Dar, hai să vorbim despre tine!

— Ah, da, ai dreptate, căci abia de mai avem zece minute de stat împreună.

— Dumnezeule! zise Maximilien înmărmurit.

— Da, Maximilien, ai dreptate, zise cu melancolie Valentine. Îţi sunt o biată prietenă. Ce mai viaţă te silesc să duci, săracul de tine, pe tine, care eşti făcut pentru a fi fericit! Mi-o reproşez amar, crede-mă.

— Dar de ce îţi faci tu griji, Valentine, dacă eu sunt fericit şi aşa? Dacă această aşteptare veşnică mie mi se pare pe deplin răsplătită, dacă te văd cinci minute, dacă aud două cuvinte din gura ta şi dacă am această convingere profundă, de nezdruncinat, că Dumnezeu n-a creat alte două inimi mai potrivite una cu cealaltă decât ale noastre şi că nu le-a pus împreună, aproape miraculos, numai ca să le despartă.

— Bine, mulţumesc. Nădăjduieşte tu pentru amândoi, Maximilien. Asta mă face pe jumătate fericită.

— Ce ţi s-a mai întâmplat iarăşi, Valentine, de mă părăseşti atât de repede?

— Nu ştiu. Doamna de Villefort mi-a transmis să trec pe la ea, ca să-mi comunice ceva de care depinde, cum susţine ea, o parte din averea mea. Ei, Doamne! Să-mi ia ei toată averea, chiar sunt prea bogată, şi după ce mi-o iau, să mă lase în pace şi liberă. O să mă iubeşti tot atât de mult şi dacă o să fiu săracă, nu-i aşa, Morrel?

— Oh, o să te iubesc întotdeauna! Ce mi-ar păsa mie de bogăţie sau de sărăcie, dacă Valentine a mea ar fi lângă mine şi dacă aş fi sigur că nimeni nu ar mai putea să mi-o răpească! Dar, comunicarea aceasta, Valentine, nu te temi să nu fie cumva vreo veste despre căsătoria ta?

— Nu, nu cred.

— Totuşi, ascultă-mă, Valentine, şi nu te speria, căci, atâta vreme cât voi fi în viaţă, eu nu voi fi al alteia.

— Crezi că mă linişteşti dacă-mi spui asta, Maximilien?

— Iartă-mă! Ai dreptate, sunt un necioplit. De fapt, voiam să-ţi spun că, deunăzi, l-am întâlnit pe domnul de Morcerf.

— Şi?

— Domnul Franz este prietenul său, după cum ştii.

— Da, şi?

— Ei bine, a primit o scrisoare de la Franz, care îi anunţă apropiata sa întoarcere.

Valentine păli şi se sprijini cu mâna de poartă.

— Ah, Doamne! zise ea. Dacă-i aşa? Dar, nu, comunicarea n-ar veni de la doamna de Villefort.

— De ce?

— Pentru că... habar n-am... dar mi se pare că doamna de Villefort, cu toate că nu se împotriveşte pe faţă, nu este deloc încântată de această căsătorie.

— Atunci, Valentine, cred că încep s-o ador pe doamna de Villefort.

— Oh, nu te grăbi, Maximilien! zise Valentine cu un zâmbet trist.

— În sfârşit, dacă ea nu priveşte cu ochi buni această căsătorie, atunci s-o împiedice şi, după aceea, poate că va pleca urechea la altă propunere.

— Nu-i aşa, Maximilien. Nu împotriva peţitorilor mei are ceva doamna de Villefort, ci împotriva căsătoriei.

— Cum? Împotriva căsătoriei? Dacă urăşte atât de tare căsătoria, atunci ea de ce s-a măritat?

— Nu m-ai înţeles, Maximilien. De pildă, când i-am vorbit, acum un an, despre dorinţa mea de a mă retrage la o mănăstire, în ciuda protestelor pe care a crezut de cuviinţă că trebuia să le facă, mi-a primit propunerea cu bucurie. Chiar şi tatăl meu a fost de acord, la stăruinţele ei, sunt sigură de asta. Numai bietul meu bunic m-a oprit. Nu poţi să-ţi închipui, Maximilien, cât de grăitori sunt ochii sărmanului bătrân, care nu mă iubeşte decât pe mine pe lumea asta şi care, Dumnezeu să mă ierte dacă este o blasfemie, nu este iubit pe lumea asta decât de mine! Dacă ai ştii cum m-a privit când a aflat de hotărârea mea, cât reproş era în privirea aceea şi câtă disperare în lacrimile care-i şiroiau, fără tânguiri, fără suspine, de-a lungul obrajilor săi împietriţi! Ah, Maximilien! Am simţit ceva ca o mustrare de cuget. M-am aruncat la picioarele lui şi i-am strigat: „Iartă-mă! Iartă-mă, bunicule! N-au decât să facă din mine ce-or vrea, dar n-am să te părăsesc niciodată!”. Atunci, şi-a ridicat ochii la Cer!... Maximilien, pot îndura multe, căci privirea aceasta a bătrânului meu bunic m-a răsplătit dinainte pentru tot ce o să mai sufăr.

— Iubită Valentine! Tu eşti un înger şi chiar nu ştiu cum de am meritat, tocmai eu, după ce am trecut prin sabie atâţia beduini, cel puţin dacă Dumnezeu nu a socotit că erau doar nişte necredincioşi, nu ştiu cum de am meritat să te întâlnesc! Dar, în sfârşit, hai să vedem, Valentine, ce interes are doamna de Villefort ca să nu te căsătoreşti?

— N-ai auzit ce ţi-am spus adineauri, că sunt bogată, Maximilien, prea bogată? Am, moştenire de la mama, aproape cincizeci de mii de livre rentă; bunicul şi bunica, marchizul şi marchiza de Saint-Méran, trebuie să-mi lase încă pe atâta. Domnul Noirtier are în mod vădit intenţia să mă numească singura lui moştenitoare. De aici rezultă că, în comparaţie cu mine, fratele meu Édouard, pe care nu-l aşteaptă din partea doamnei de Villefort nici o avere, este sărac. Or, doamna de Villefort îl iubeşte pe copilul acesta cu pasiune şi, dacă eu m-aş fi călugărit, întreaga mea avere i-ar fi rămas mai întâi tatălui meu, care ne-ar fi moştenit pe mine, pe marchiz şi pe marchiză, iar apoi i-ar fi revenit fiului ei.

— Oh, ce ciudată este această avariţie la o femeie tânără şi frumoasă!

— Dar ţine cont că nu pentru ea vrea toate acestea, Maximilien, ci pentru fiul ei şi, ceea ce îi reproşezi tu ca defect, din punct de vedere al dragostei de mamă, este aproape o virtute.

— Dar, Valentine, ce-ar fi dacă i-ai lăsa o parte din această avere fiului ei? întrebă Morrel.

— Şi cum să fac o asemenea propunere, zise Valentine, mai ales unei femei care are neîncetat pe buze cuvântul „dezinteres”?

— Valentine, iubirea mea mi-a fost întotdeauna sfântă şi, ca pe orice lucru sfânt, am acoperit-o cu vălul respectului meu şi am închis-o în adâncul inimii mele. Aşadar, nimeni de pe lumea asta, nici măcar sora mea, nu-mi bănuieşte dragostea, pe care n-am destăinuit-o nimănui. Valentine, dă-mi voie să-i vorbesc despre dragostea mea unui prieten.

Valentine tresări.

— Unui prieten? făcu ea. Oh, Doamne! Maximilien, nimic nu mă înspăimântă mai tare decât să te aud vorbind astfel! Unui prieten? Şi cine este, mă rog, acest prieten?

— Ascultă, Valentine. Ai simţit vreodată pentru cineva o simpatie din acelea irezistibile, din pricina cărora, deşi vezi persoana respectivă pentru prima oară, ai impresia că o cunoşti de multă vreme şi te întrebi unde şi când ai văzut-o, astfel încât, fără să-ţi poţi aminti nici locul, nici momentul, ajungi să crezi că a fost într-o viaţă anterioară şi că simpatia ta nu este decât o amintire de demult?

— Da.

— Ei bine, întocmai aşa am simţit eu prima oară când l-am văzut pe acest om extraordinar.

— Un om extraordinar?

— Da.

— Pe care îl cunoşti de mai multă vreme?

— De numai opt sau zece zile.

— Şi numeşti prietenul tău un om pe care îl cunoşti de opt zile? Oh, Maximilien, te credeam mai zgârcit cu frumosul cuvânt „prieten”!

— Teoretic ai dreptate, Valentine. Dar poţi spune ce vrei, nimic n-o să mă facă să-mi schimb părerea despre acest sentiment instinctiv. Cred că acest om va avea o influenţă în tot ce mi se va întâmpla de bine în viitor, viitor pe care, uneori, privirea lui pătrunzătoare pare să-l ştie deja, iar mâna lui puternică pare să mi-l conducă.

— Adică, este un ghicitor? zise Valentine, zâmbind.

— Pe legea mea, răspunse Maximilien, sunt ispitit să cred că ghiceşte... mai ales binele.

— Oh! zise Valentine cu tristeţe. Fă-mi şi mie cunoştinţă cu acest om, Maximilien, ca să aflu de la el dacă o să fiu atât de iubită încât să mă simt despăgubită pentru tot ce am suferit.

— Biată Valentine! Dar îl cunoşti!

— Eu?

— Da. Este cel care le-a salvat viaţa mamei tale vitrege şi fiului ei.

— Contele de Monte-Cristo?

— Chiar el.

— Oh! strigă Valentine. N-o să poată fi niciodată prietenul meu, căci este mult prea prieten cu mama mea vitregă!

— Contele este prieten cu mama ta vitregă, Valentine? Instinctul meu nu se înşală în această privinţă. Sunt sigur că greşeşti.

— Oh, dacă ai şti, Maximilien! Nu mai domneşte Édouard în toată casa, ci contele! Este căutat de doamna de Villefort, care vede în el chintesenţa cunoştinţelor omeneşti. Este admirat, înţelegi, admirat de tatăl meu, care a spus că n-a auzit niciodată nişte idei mai înalte, formulate cu mai multă elocvenţă! Este idolatrizat de Édouard, care, în ciuda faptului că îi este frică de ochii mari şi negri ai contelui, dă fuga înaintea lui de îndată ce-l vede sosind şi îi deschide palma, în care găseşte întotdeauna vreo jucărioară minunată. Domnul de Monte-Cristo nu mai este, aici, în vizită pe la tatăl meu, domnul de Monte-Cristo nu mai este, aici, în vizită pe la doamna de Villefort — domnul de Monte-Cristo este la el acasă.

— Ei bine, dragă Valentine, dacă lucrurile sunt aşa cum spui, trebuie deja să simţi sau o să simţi curând efectele prezenţei sale. L-a întâlnit pe Albert de Morcerf în Italia — şi l-a scăpat din mâinile bandiţilor. Abia de-a făcut cunoştinţă cu doamna Danglars — şi i-a făcut un dar regesc. Mama ta vitregă şi fratele tău au trecut prin faţa porţii lui — şi nubianul său le-a salvat viaţa. Este limpede că omul acesta a primit puterea de a influenţa evenimentele. N-am mai văzut niciodată gusturi mai simple, aliate cu atâta lux. Zâmbetul său este atât de blajin, când îmi vorbeşte, încât uit cât de amar îl consideră alţii. Oh, spune-mi, Valentine, ţi-a zâmbit şi ţie astfel? Dacă a făcut-o, o să fii fericită!

— Mie? zise fata. Oh, Doamne! Maximilien, nici nu mă vede sau, mai bine zis, dacă trec, din întâmplare, pe lângă el, îşi întoarce privirile de la mine. Oh, nu este deloc generos, zău! Nici nu are acea privire pătrunzătoare care citeşte în adâncul inimilor — greşeşti când i-o atribui. Căci, dacă ar fi fost generos, văzându-mă singură şi tristă în casa asta, m-ar fi ocrotit cu influenţa pe care o are asupra celorlalţi. Şi, de vreme ce joacă, după cum susţii tu, rolul soarelui, mi-ar fi încălzit şi mie inima cu una dintre razele sale. Spui că pe tine te îndrăgeşte, Maximilien. Ei, Doamne, ce ştii tu ce-i în

sufletul lui? Oamenii îşi pun o mască amabilă în faţa unui ofiţer ca tine, înalt de cinci picioare şi şase degete, care poartă o mustaţă lungă şi o sabie uriaşă, dar consideră că pot strivi fără teamă o biată fată înlăcrimată.

— Oh, Valentine! Te înşeli, ţi-o jur!

— Haide, Maximilien! Dacă ar fi fost altminteri, dacă m-ar fi tratat diplomatic, adică s-ar fi purtat cu mine ca un om care, într-un fel sau altul, vrea să se înstăpânească în casă, m-ar fi onorat, măcar o singură dată, cu acel zâmbet pe care i-l lauzi cu atâta tărie. Dar, nu! El m-a văzut nefericită, înţelege că nu-i pot fi cu nimic de folos şi, prin urmare, nici nu mă bagă în seamă! Cine ştie dacă, pentru a le intra pe sub piele tatălui meu, doamnei de Villefort sau fratelui meu, n-o să mă persecute chiar, atât cât îi va sta în puteri s-o facă? Haide, sincer vorbind, nu sunt o fiinţă pe care s-o dispreţuieşti într-atât fără vreun motiv, ai spus-o şi tu. Ah! Iartă-mă, continuă fata, văzând impresia pe care aceste cuvinte o produceau asupra lui Maximilien. Sunt rea şi ţi-am spus despre omul acesta nişte lucruri pe care nici nu bănuiam că le gândesc. Uite, nu o să neg că această influenţă despre care îmi vorbeşti există şi că o exercită chiar şi asupra mea. Dar, dacă o exercită, o face într-un mod vătămător şi şi stârneşte altceva decât gânduri bune, după cum vezi.

— Bine, Valentine, zise Morrel cu un oftat. Să nu mai vorbim despre el. N-o să-i spun nimic.

— Vai, dragul meu, zise Valentine, te-am mâhnit, văd bine! Oh! De ce nu-ţi pot strânge mâna, ca să-ţi cer iertare! Dar, în sfârşit, nici nu vreau altceva decât să mă conving că ai dreptate. Spune, ce-a făcut pentru tine acest conte de Monte-Cristo?

— Mărturisesc, Valentine, că mă pui într-o mare încurcătură, întrebându-mă ce a făcut contele pentru mine. Nimic vizibil cu ochiul liber, ştiu bine. De aceea, cum ţi-am mai spus, simpatia mea pentru el este exclusiv instinctivă, n-are nimic raţional. Oare soarele mi-a făcut ceva? Nu. Mă încălzeşte şi datorită luminii lui te văd pe tine, atâta tot. Oare un parfum sau altul a făcut ceva pentru mine? Nu. Mirosul lui îmi încântă unul din simţuri şi n-am altceva de spus când sunt întrebat de ce laud parfumul acela. Prietenia pe care o simt pentru el este la fel de ciudată ca şi a lui pentru mine. Un glas tainic îmi şopteşte că este mai mult decât voia întâmplării în această prietenie neprevăzută şi reciprocă. Văd că există o legătură chiar şi între cele mai simple fapte ale sale şi faptele mele, chiar şi între cele mai nebănuite gânduri ale sale şi gândurile mele. O să râzi iarăşi de mine,

Valentine, dar, de când îl cunosc pe acest om, mi s-a năzărit această idee inexplicabilă, că tot ce mi se întâmplă de bine, vine de la el. Cu toate acestea, am trăit treizeci de ani fără să am nevoie de acest ocrotitor, nu-i aşa? Nu contează, uite, să-ţi dau un exemplu! M-a invitat la masă, sâmbătă. E un lucru firesc, în relaţia noastră, nu-i aşa? Ei bine, ce am ştiut, încă de atunci? Tatăl tău este şi el invitat la această masă, unde va veni şi mama ta. O să mă întâlnesc cu ei şi cine ştie ce va ieşi, în viitor, din această întrevedere? Iată nişte împrejurări foarte banale, în aparenţă. Totuşi, eu văd în ele ceva care mă uluieşte, descopăr în ele un ciudat izvor de încredere. Îmi spun că acest om neobişnuit, care ghiceşte totul, a vrut să mă aflu în faţa domnului şi a doamnei de Villefort şi, câteodată, îţi jur că încerc să citesc în ochii lui dacă nu cumva mi-a ghicit iubirea.

— Bunul meu prieten, zise Valentine, te-aş socoti un idealist şi mi-aş face griji de-a dreptul pentru sănătatea ta mintală, dacă n-aş auzi de la tine decât astfel de păreri. Cum adică? Vezi şi altceva decât simpla întâmplare în această întâlnire? Serios, gândeşte-te mai bine. Tatăl meu, care nu iese niciodată în lume, a fost de zece ori pe punctul de a refuza această invitaţie făcută doamnei de Villefort, care, dimpotrivă, arde de dorinţa de a-l vedea la el acasă pe acest nabab extraordinar şi numai cu mare greutate i-a smuls făgăduiala că o s-o însoţească. Nu, nu, crede-mă, nu am pe nimeni pe lumea aceasta căruia să-i pot cere ajutorul în afară de tine, Maximilien, şi de bietul meu bunic, un mort viu! Şi nici un alt sprijin decât în răposata mea mamă, o umbră!

— Simt că ai dreptate, Valentine, şi că logica este de partea ta, zise Maximilien. Dar vocea ta iubită, întotdeauna cu atâta putere asupra mea, astăzi, nu mă convinge.

— Nici a ta pe mine, zise Valentine, şi mărturisesc că, dacă nu ai vreun alt exemplu să-mi dai...

— Mai am unul, zise Maximilien şovăind. Dar, pe cuvânt, Valentine, sunt silit să o mărturisesc chiar eu, este încă mai absurd decât primul.

— Cu atât mai rău, zise Valentine zâmbind.

— Totuşi, continuă Morrel, nu este mai puţin grăitor pentru mine, care trăiesc după inspiraţie şi simţăminte şi care, de zece ani de când servesc în armată, mi s-a întâmplat, nu o dată, să-mi datorez faptul că am rămas în viaţă uneia din aceste străfulgerări interioare, care mi-a dictat să fac o mişcare înainte sau înapoi, pentru ca glonţul care ar fi trebuit să mă ucidă să treacă pe lângă mine.

— Dragă Maximilien, pentru ce nu le recunoşti rugăciunilor mele meritul de a fi abătut aceste gloanţe? Când eşti acolo, nu pentru mine mă rog la Dumnezeu şi la mama, ci pentru tine.

— Da, de când te cunosc, zise zâmbind Morrel. Dar mai înainte de a te fi cunoscut, Valentine?

— Bine, dacă nu vrei să te simţi cu nimic îndatorat faţă de mine, răule ce eşti, spune-mi acel exemplu despre care tu însuţi mărturiseşti că e absurd.

— Uită-te printre scânduri şi vezi acolo, lângă copacul acela, noul cal cu care am venit.

— Oh, ce frumos animal! strigă Valentine. De ce nu l-ai adus până aici, la poartă? I-aş fi vorbit şi el m-ar fi înţeles.

— Este, cum vezi, un cal de mare preţ, zise Maximilien. Ei bine, ştii că averea mea este limitată, Valentine, şi că sunt ceea ce se numeşte un om chibzuit. Ei bine, l-am văzut la un negustor de cai pe acest superb *Médéah*, cum l-am numit eu. Am întrebat cât costă şi mi s-a răspuns patru mii cinci sute de franci. A trebuit să mă abţin, cum poţi să-ţi închipui, să-l mai găsesc atât de frumos şi am plecat, mărturisesc, cu inima destul de strânsă, căci calul mă privise cu atâta duioşie, mă mângâiase cu botul şi, când îl încălecasem, făcuse fel şi fel de salturi, în cel mai cochet şi mai plăcut mod. În aceeaşi seară, aveam câţiva prieteni invitaţi la mine acasă: domnul de Château-Renaud, domnul Debray şi alţi cinci sau şase derbedei, pe care tu ai fericirea să nu-i cunoşti, nici măcar după nume. S-a propus un joc de bouillotte. Eu nu joc niciodată, căci nu sunt atât de bogat ca să pot pierde, nici atât de sărac ca să doresc să câştig. Dar eram la mine acasă, înţelegi, şi nu aveam altceva de făcut decât să trimit să se caute nişte cărţi, ceea ce am şi făcut.

Când ne-am aşezat la masă, a sosit domnul de Monte-Cristo. A ocupat şi el un loc, am început jocul şi eu am câştigat. Abia îndrăznesc să-ţi mărturisesc asta, Valentine, am câşigat cinci mii de franci. Ne-am despărţit la miezul nopţii. Nu m-am mai putut abţine, am luat o cabrioletă şi m-am dus la negustorul meu de cai. Cu inima bătându-mi în piept, înfrigurat, am sunat. Omul care a venit să-mi deschidă trebuie să mă fi luat drept nebun. M-am năpustit pe uşa de-abia deschisă. Am intrat în grajd şi m-am uitat la iesle. Oh, ce bucurie! *Médéah* îşi mânca fânul. M-am repezit la o şa, i-am pus-o eu însumi în spinare, i-am petrecut căpăstrul... *Médéah* se supune cu cea mai mare bunăvoinţă din lume la această operaţie. Apoi, punându-i în

mână cele patru mii cinci sute de franci negustorului amuţit, m-am întors sau, mai degrabă, mi-am petrecut toată noaptea plimbându-mă călare pe Champs-élysées. Ei bine, am văzut lumină la fereastra contelui şi mi s-a părut că-i zăresc umbra în spatele perdelelor. Acum, Valentine, pot să bag mâna în foc că Monte-Cristo a ştiut că îmi doresc acest cal şi că a pierdut la joc intenţionat, ca să mă facă pe mine să câştig.

— Dragul meu Maximilien, zise Valentine, ai o imaginaţie prea bogată, pe cuvânt... n-o să mă mai iubeşti prea multă vreme... Un om care face astfel de poezie n-o să se poată ofili de bunăvoie într-o dragoste monotonă ca a noastră... Dar, Dumnezeule mare! Uite, mă strigă... auzi?

— Oh, Valentine, zise Maximilien prin mica despărţitură dintre scândurile porţii... Degetul tău mic, ca să-l sărut!

— Maximilien, am hotărât că o să fim unul pentru altul doar două glasuri, două umbre!

— Cum vrei tu, Valentine.

— O să fii fericit, dacă îţi îndeplinesc dorinţa?

— Oh, da!

Valentine se sui pe o bancă şi îşi trecu, nu doar degetul mic prin crăpătură, ci întreaga mână pe deasupra gardului.

Maximilien scoase un strigăt şi, sărind iute, la rândul lui, pe o piatră, apucă mâna adorată şi îşi lipi buzele fierbinţi de ea. Dar, numaidecât, mica mână îi alunecă dintr-ale sale şi tânărul o auzi pe Valentine fugind, speriată probabil de senzaţia pe care o încercase.

LVIII Domnul Noirtier de Villefort

Iată ce se întâmplase în casa procurorului regelui după plecarea doamnei Danglars şi a fiicei sale şi în timpul discuţiei pe care tocmai v-am relatat-o.

Domnul de Villefort intrase în odaie la tatăl său, urmat de doamna de Villefort. Cât despre Valentine, ştim unde se afla.

Amândoi, după ce îl salutaseră pe bătrân, după ce îl dăduseră afară pe Barrois, servitor de mai bine de douăzeci şi cinci de ani în serviciul lui Noirtier, se aşezaseră de-o parte şi de alta a patului său.

Domnul Noirtier zăcea în marele său fotoliu cu rotile, în care era plantat dimineaţa şi din care era scos seara, aşezat în faţa unei oglinzi, care îi reflecta întreaga încăpere şi-i îngăduia să vadă, fără nici măcar să mai încerce o mişcare, devenită cu neputinţă, cine intra în camera sa, cine ieşea şi ce se făcea în jurul lui. Domnul Noirtier, nemişcat ca un mort, îi privi cu ochii săi inteligenţi şi vii pe copiii săi, al căror salut ceremonios îi prevesteau un demers oficial neaşteptat.

Vederea şi auzul erau singurele două simţuri care încă mai însufleţeau, ca două scântei, această materie umană deja pe trei sferturi năimită pentru mormânt. Mai mult, dintre aceste două simţuri, doar unul singur putea arăta în afară ceva din viaţa interioară care anima statuia — privirea care trăda această viaţă interioară era asemenea uneia dintre acele lumini îndepărtate care, în timpul nopţii, îi arată călătorului pierdut într-o pustietate că mai există încă o fiinţă care veghează în liniştea şi singurătatea din jurul lui.

De aceea, în ochii negri ai bătrânului Noirtier, care aveau deasupra streaşina sprâncenelor, negre şi ele, în vreme ce tot părul, pe care şi-l purta lung, atârnându-i pe umeri, era alb-coliliu, în ochii aceştia, cum se întâmplă cu orice organ al omului care se dezvoltă peste măsură, preluând şi simţurile celorlalte, se concentrase întreaga activitate, întreaga pricepere, întreaga forţă şi întreaga inteligenţă răspândite, odinioară, în corpul şi mintea lui. Desigur, lipseau gestul braţului, sunetul vocii, mişcarea corpului, dar aceşti ochi puternici le înlocuiau pe toate. Bătrânul poruncea cu ochii şi mulţumea cu ochii. Era un mort cu doi ochi vii şi uneori nimic nu era mai înspăimântător decât acest chip împietrit, în susul căruia se aprindea vreo mânie sau strălucea vreo bucurie. Numai trei persoane ştiau să descifreze

acest limbaj al sărmanului paralitic: Villefort, Valentine şi bătrânul servitor despre care am vorbit mai sus. Dar, pentru că Villefort nu trecea decât rareori pe la tatăl său, doar când nu avea încotro, ca să zicem aşa, şi, atunci când îl vedea, nu căuta să îi facă pe plac înţelegându-l, singura bucurie a bătrânului stătea în nepoata sa, iar Valentine ajunsese, prin devotament, dragoste şi răbdare, să deducă din privirile lui Noirtier toate gândurile lui. Acestui limbaj mut sau de neînţeles pentru oricine altcineva, ea îi răspundea cu toate tonurile glasului, cu toată expresivitatea chipului, cu tot sufletul său, astfel încât se stabileau dialoguri însufleţite între fată şi această făptură aproape lut, aproape redevenită ţărână, care, totuşi, era încă un om cu vaste cunoştinţe, cu o agerime a minţii uimitoare şi cu o voinţă puternică, atât cât mai putea fi, când sufletul era închis într-o materie asupra căreia pierduse capacitatea de a se face ascultat.

Valentine rezolvase, aşadar, această neobişnuită problemă de a citi gândurile bătrânului, pentru a-l face apoi să înţeleagă şi el gândurile ei. Şi, mulţumită acestui studiu, se întâmpla foarte rar ca, pentru lucrurile obişnuite ale vieţii, ea să nu ghicească precis dorinţele acestui suflet viu sau trebuinţele acestui mort pe jumătate nesimţitor.

În ceea ce-l priveşte pe servitor, fiindcă de douăzeci şi cinci de ani, cum am spus, îşi slujea stăpânul, îi cunoştea atât de bine toate obiceiurile, încât se întâmpla foarte rar ca domnul Noirtier să fie silit să-i ceară ceva.

Villefort, prin urmare, nu avea nevoie de ajutorul nici unuia dintre ei pentru a lega ciudata discuţie cu tatăl său, pe care venise s-o provoace. El însuşi, cum am spus, cunoştea perfect vocabularul bătrânului şi, dacă nu se mai servea de el atât de des, se întâmpla din plictiseală şi din nepăsare. O lăsă, aşadar, pe Valentine să coboare în grădină, îl trimise afară din odaie pe Barrois şi, după ce se aşeză în dreapta tatălui său, iar doamna de Villefort se aşeză în stânga:

— Domnule, zise el, să nu te mire faptul că Valentine nu a urcat aici împreună cu noi şi că eu i-am cerut lui Barrois să ne lase singuri, căci discuţia pe care urmează s-o purtăm este una dintre acelea care nu pot avea loc în faţa unei fete sau a unui servitor. Doamna de Villefort şi cu mine vrem să-ţi aducem la cunoştinţă un lucru.

Ochii lui Noirtier rămaseră neclintiţi în timpul acestei introduceri, în vreme ce, dimpotrivă, ochii lui de Villefort parcă voiau să se înfigă până străfundurile inimii bătrânului.

— Lucrul acesta, continuă procurorul regelui cu tonul său de gheaţă, care părea să nu admită niciodată să fie contrazis, suntem siguri, doamna de Villefort şi cu mine, că îţi va fi pe plac.

Ochii bătrânului continuară să rămână fără vlagă. Asculta şi atât.

— Domnule, reîncepu Villefort, o căsătorim pe Valentine.

O mască de ceară n-ar fi rămas mai rece la această veste decât chipul bătrânului.

— Căsătoria o să aibă loc în cel mult trei luni, urmă Villefort.

Ochii bătrânului rămaseră mai departe nemişcaţi.

Doamna de Villefort luă cuvântul, la rândul ei, grăbindu-se să adauge:

— Ne-am gândit că această veste te-ar fi putut interesa, domnule. De altfel, Valentine a dat întotdeauna impresia că se bucură de dragostea dumitale. Nu ne mai rămâne, aşadar, să-ţi spunem decât numele tânărului care îi este hărăzit. Este una dintre cei mai onorabile partide la care Valentine putea râvni. O să aibă avere, un nume nobil şi garanţii indiscutabile de fericire, vizibile în purtările şi gusturile celui pe care i l-am ales şi al cărui nume trebuie să-ţi fie cunoscut. Este vorba despre domnul Franz de Quesnel, baron d’Épinay.

Villefort, în timpul acestui mic discurs al soţiei sale, îţi aţintise asupra bătrânului o privire mai atentă ca niciodată. Când doamna de Villefort rosti numele lui Franz, ochii lui Noirtier, pe care fiul său îi cunoştea atât de bine, tresăriră şi, la fel cum i s-ar fi deschis buzele ca să lase cuvintele să iasă din gură, pleoapele se deschiseră larg şi lăsară să iasă un fulger.

Procurorul regelui, care ştia fostele relaţii de duşmănie publică care existaseră între tatăl său şi tatăl lui Franz, înţelese această flacără şi această tulburare. Dar, cu toate acestea, prefăcându-se că nu le-a observat, continuă expunerea soţiei sale din locul unde o lăsase:

— Domnule, zise el, este important, înţelegi bine, având în vedere că Valentine mai are puţin şi împlineşte nouăsprezece ani, să fie, în sfârşit, la casa ei. Totuşi, când ne-am sfătuit în această privinţă, nu te-am uitat nici pe dumneata şi ne-am asigurat dinainte că soţul Valentinei va primi, dacă nu să trăiască lângă noi, care poate că am stânjeni o pereche tânără, atunci cel puţin ca dumneata, pe care Valentine te îndrăgeşte în mod deosebit şi care, la rândul dumitale, pari să-i răspunzi la fel acestor sentimente, să trăieşti alături de ei, astfel încât să nu-ţi pierzi nici unul dintre obiceiurile dumitale şi doar să ai doi copii, în loc de unul, care să vegheze asupra dumitale.

Fulgerul din ochii lui Noirtier deveni năprasnic.

Cu siguranţă că se petrecea un lucru cumplit în sufletul acestui bătrân, cu siguranţă că strigătul de durere şi de mânie îi urcase până în gât şi, neputând izbucni, îl înăbuşea, căci faţa i se împurpurase iar buzele îi deveniseră vinete.

Villefort deschise liniştit o fereastră, spunând:

— E tare cald aici, iar această căldură îi face rău domnului Noirtier.

Apoi se întoarse, dar fără să se mai aşeze.

— Această căsătorie, adăugă doamna de Villefort, este pe placul domnului d'Épinay şi al familiei sale. De altfel, familia sa se compune numai dintr-un unchi şi o mătuşă. Mama lui murind în clipa în care îl aducea pe lume, iar tatăl lui fiind asasinat în 1815, adică pe vremea când Franz avea numai doi ani, totul depinde doar de voinţa sa.

— Asasinat misterios, zise Villefort, ai cărui autori au rămas necunoscuţi, deşi bănuiala a planat, fără a cădea vreodată, asupra capetelor mai multora.

Noirtier făcu o asemenea sforţare încât buzele i se strânseră ca pentru a zâmbi.

— Or, continuă Villefort, adevăraţii vinovaţi, cei care ştiu că au comis crima, cei asupra cărora se poate abate justiţia omenească în timpul vieţii lor şi justiţia lui Dumnezeu după moartea lor, ar fi foarte bucuroşi să fie în locul nostru şi să aibă o fiică pe care să i-o ofere domnului Franz d'Épinay, pentru a şterge orice urmă de bănuială.

Noirtier se liniştise, cu o putere de stăpânire la care nu te-ai fi aşteptat de la făptura sa zdrobită.

„Da, înţeleg", îi răspunse el lui Villefort cu privirea. Iar această privire exprima dispreţul profund laolaltă cu mânia inteligentă.

Villefort, la rândul său, răspunse acestei priviri, în care citise bine sensul, printr-o uşoară ridicare din umeri.

Apoi, îi făcu semn soţiei sale să se ridice:

— Acum, domnule, zise doamna de Villefort, vă las cu bine. Sunteţi de acord să vină şi Édouard să vă salute?

Se stabilise ca bătrânul să-şi arate aprobarea închizând ochii, refuzul clipind de mai multe ori şi, dacă voia să ceară ceva, să-şi ridice ochii către Cer.

Când o chema pe Valentine, închidea numai ochiul drept.

Când îl chema pe Barrois, închidea ochiul stâng.

La propunerea doamnei de Villefort, clipi cu însufleţire din ochi.

Doamna de Villefort, întâmpinată cu acest refuz fără echivoc, îşi muşcă buzele.

— Atunci, să ţi-o trimit pe Valentine? zise ea.

„Da”, făcu bătrânul, închizând ochii cu hotărâre.

Domnul şi doamna de Villefort salutară şi ieşiră, poruncind să fie chemată Valentine, deja anunţată, de altfel, că va avea ceva de făcut în timpul zilei pe lângă domnul Noirtier.

În urma lor, Valentine, foarte îmbujorată de emoţie, intră la bătrân. Nu-i trebui decât o privire ca să înţeleagă perfect cât de mult suferea bunicul său şi câte lucruri avea să-i spună.

— Oh, dragă papa, strigă ea, ce s-a întâmplat? Te-au supărat, nu-i aşa, eşti mânios?

„Da”, făcu el închizând ochii.

— Pe cine te-ai supărat, bunicule? Pe tatăl meu?... Nu. Pe doamna de Villefort?... Nu. Pe mine?

Bătrânul făcu semn că da.

— Pe mine? repetă Valentine uimită.

Bătrânul reînnoi semnul.

— Dar ce ţi-am făcut, dragul meu bunic? strigă Valentine.

Nici un răspuns. Fata continuă:

— Nu am venit pe la tine toată ziua. Ţi s-a spus, oare, ceva despre mine?

„Da”, spuse privirea bătrânului cu însufleţire.

— Haide, să încerc să ghicesc. Dumnezeule, îţi jur, bunul meu papa... Ah!... Domnul şi doamna de Villefort tocmai au ieşit de aici, nu-i aşa?

„Da.”

— Şi ei ţi-au spus nişte lucruri care te-au supărat? Ce să fie, oare? Vrei să mă duc să îi întreb, ca să pot apoi să îmi cer iertare de la tine?

„Nu, nu!” făcu privirea.

— Oh, dar mă sperii! Ce ţi-au putut spune, Dumnezeule?

Şi se gândi.

— Oh, am găsit! zise ea, coborând vocea şi apropiindu-se de bătrân. Ţi-au vorbit, probabil, despre căsătoria mea?

„Da”, răspunse privirea furioasă.

— Înţeleg. Eşti supărat pe mine pentru că am tăcut. Oh, vezi tu, ei mi-au cerut răspicat să nu-ţi spun nimic. Nici mie nu mi-au spus nimic şi, dacă am

aflat întru câtva de taina asta, a fost mai mult din întâmplare. De aceea nu ţi-am spus nimic. Iartă-mă, bunul meu papa Noirtier.

Redevenită fixă şi inexpresivă, privirea părea să răspundă:

„Nu doar tăcerea ta mă mâhneşte”.

— Ce mai e? întrebă fata. Crezi, probabil, că o să te părăsesc, bunul meu papa, şi că, dacă mă mărit, o să devin uitucă?

„Nu”, zise bătrânul.

— Adică, ţi-au zis că domnul d’Épinay s-a învoit să locuim împreună?

„Da.”

— Şi, atunci, de ce eşti supărat?

Ochii bătrânului căpătară o expresie de nemărginită suferinţă.

— Da, înţeleg, zise Valentine. Pentru că mă iubeşti?

Bătrânul făcu semn că da.

— Şi ţi-e teamă că am să fiu nefericită?

„Da.”

— Nu-ţi place domnul Franz?

Ochii repetară de vreo trei sau patru ori:

„Nu, nu, nu!”

— Atunci, eşti foarte mâhnit, bunicule?

„Da.”

— Ei bine, ascultă! zise Valentine, aşezându-se în genunchi în faţa lui Noirtier şi petrecându-şi braţele în jurul gâtului său. Şi eu sunt foarte mâhnită, fiindcă nici eu nu-l iubesc pe domnul Franz d’Épinay.

Un licăr de bucurie trecu prin ochii bătrânului.

— Când am vrut să mă duc la mănăstire, îţi mai aminteşti că te-ai supărat foarte tare pe mine?

O lacrimă umezi pleoapa stearpă a bătrânului.

— Ei bine, continuă Valentine, am vrut acolo tocmai ca să scap de această căsătorie, care mă aruncă în braţele deznădejdii.

Respiraţia lui Noirtier deveni gâfâitoare.

— Înseamnă că această căsătorie te îndurerează mult, bunicule? O, Doamne, dacă m-ai putea ajuta, dacă am putea noi doi să le stricăm planul! Dar tu eşti lipsit de putere împotriva lor, tu, cu mintea atât de vie totuşi şi cu voinţa atât de fermă! Dar, când este vorba de a lupta, eşti la fel de slab, poate chiar mai slab decât mine. Vai! Ai fi fost pentru mine un ocrotitor atât de puternic pe vremea când erai în puteri şi sănătos, dar, astăzi, nu mai poţi

decât să mă înţelegi şi să te bucuri sau să te întristezi cu mine. Este ultima mea alinare — Dumnezeu a uitat să mi-o răpească odată cu celelalte.

La aceste cuvinte, în ochii lui Noirtier străluci o asemenea expresie de viclenie şi de profunzime, încât fata crezu că citeşte în ea aceste cuvinte:

„Te înşeli, pot să fac încă mult pentru tine”.

— Poţi face ceva pentru mine, dragă bunicule? traduse Valentine.

„Da.”

Noirtier ridică ochii spre Cer. Era semnul convenit între el şi Valentine, atunci când dorea ceva.

— Ce vrei tu, dragă papa? Ia să vedem!

Valentine chibzui câteva clipe, exprimându-şi gândurile cu voce tare, pe măsură ce ele i se înfiripau în minte, dar, văzând că la tot ce putea ea spune, bătrânul răspundea mereu cu nu, se hotărî:

— Atunci, să recurgem la marile mijloace, dacă eu sunt atât de proastă!

Şi rosti, una după alta, toate literele din alfabet, de la *A* până la *N*, în vreme ce zâmbea, urmărindu-i ochii bătrânului infirm. La *N*, Noirtier făcu semn că da.

— Ah! zise Valentine. Doreşti ceva care începe cu litera N! Cu N avem de-a face? Ei, atunci, hai să vedem, ce să-i mai punem noi lui N? Na, ne, ni, no...

„Da, da, da”, făcu bătrânul.

— Ah! Începe cu *no*?

„Da.”

Valentine se duse să caute un dicţionar, pe care îl aşeză pe un pupitru, în faţa lui Noirtier. Deschise dicţionarul şi, după ce văzu ochii bătrânului aţintiţi pe pagini, degetul ei se plimbă cu rapiditate peste coloane, de sus până jos.

Exerciţiul, de şase ani de când Noirtier căzuse în supărătoarea stare în care se afla, îi uşurase mult încercările, astfel încât fata ghicea la fel de repede gândul bătrânului ca şi când el însuşi ar fi căutat în dicţionar.

La cuvântul „notar”, Noirtier îi făcu semn să se oprească.

— „Notar”? întrebă ea. Vrei un notar, bunicule?

Bătrânul făcu semn că într-adevăr voia un notar.

— Să trimit, deci, după un notar? mai întrebă Valentine.

„Da”, făcu infirmul.

— Tatăl meu trebuie să ştie?

„Da.”

— Te grăbeşti să-l vezi pe notar?

„Da.”

— Atunci, o să trimitem să ţi-l caute numaidecât, dragă bunicule. Este tot ce vrei?

„Da.”

Valentine dădu fuga la sonerie şi chemă un servitor, rugându-l să se ducă să invite pe domnul sau pe doamna de Villefort până la bătrân.

— Eşti mulţumit? zise Valentine. Da... cred şi eu! Păi, nu? Nu era uşor de găsit cuvântul ăsta, nu-i aşa?

Şi fata îi zâmbi bătrânului, cum i-ar fi zâmbit unui copil.

Intră domnul de Villefort, adus de Barrois.

— Ce doreşti, domnule? îl întrebă el pe infirm.

— Domnule, zise Valentine, bunicul meu vrea un notar.

La această cerere ciudată şi, mai ales, neaşteptată, domnul de Villefort schimbă o privire cu bătrânul.

„Da”, făcu acesta din urmă, cu o fermitate care arăta că, ajutat de Valentine şi de bătrânul său servitor, care ştia de acum ce voia stăpânul lui, era gata să susţină lupta.

— Ceri notarul? repetă Villefort.

„Da.”

— Pentru ce?

Noirtier nu răspunse.

— Dar de ce ai dumneata nevoie de un notar? mai întrebă Villefort.

Privirea infirmului rămase nemişcată şi, prin urmare, mută, ceea ce voia să însemne: „Stărui în cererea mea”.

— Ca să ne faci vreo figură urâtă? zise Villefort. Merită osteneala?

— Dar, în sfârşit, zise Barrois, gata să insiste cu încăpăţânarea tipică a bătrânilor servitori, dacă domnul vrea un notar, asta înseamnă că are nevoie de unul. De aceea, eu mă duc să-i caut un notar.

Barrois nu recunoştea alt stăpân decât pe Noirtier şi nu îngăduia ca voinţa acestuia să întâmpine cumva vreo împotrivire.

„Da, vreau un notar”, făcu bătrânul, închizând ochii cu un aer de sfidare, de parcă ar fi zis: „Să vedem dacă veţi îndrăzni să-mi refuzaţi cererea!”.

— O să vină un notar, de vreme ce vrei neapărat unul, domnule. Dar, eu o să-mi cer iertare şi o să-i cer iertare şi pentru dumneata, căci scena o să fie foarte caraghioasă.

— Nu contează, zise Barrois. Eu mă duc oricum să-l chem.
Şi bătrânul servitor ieşi, mândru nevoie mare.

LIX Testamentul

În momentul în care Barrois ieşi, Noirtier se uită la Valentine cu acea curiozitate vicleană, care prevestea atâtea lucruri. Fata îi înţelese privirea, ca şi Villefort, căci fruntea procurorului se întunecă, iar sprâncenele i se încruntară.

Îşi trase un jilţ, se aşeză în odaia infirmului şi aşteptă.

Noirtier îl urmări cu o desăvârşită indiferenţă, dar, din colţul ochiului, îi poruncise lui Valentine să nu se îngrijoreze şi să rămână şi ea.

Trei sferturi de oră mai târziu, servitorul se întoarse cu notarul.

— Domnule, zise Villefort, după saluturile de început, sunteţi chemat de către domnul Noirtier de Villefort, pe care îl vedeţi aici. O paralizie generală i-a răpit capacitatea de a se folosi de mâini, de picioare, ba chiar şi de voce. Numai noi cei de faţă, şi cu mare greutate, mai izbutim să prindem câteva frânturi din gândurile sale.

Noirtier o îndemnă din ochi pe Valentine, îndemn atât de serios şi de poruncitor, încât ea se trezi spunând:

— Eu, domnule, înţeleg tot ce vrea să zică bunicul meu.

— Este adevărat, adăugă Barrois, totul, absolut totul, cum i-am spus şi eu domnului, pe drum.

— Îngăduiţi-mi, domnule, şi dumneavoastră, de asemenea, domnişoară, zise notarul adresându-se lui Villefort şi lui Valentine, să vă spun că acesta este unul dintre cazurile în care un notar public nu poate proceda în pripă, fără să-şi asume o responsabilitate periculoasă. Condiţia de căpetenie pentru ca un act să fie valabil este ca notarul să fie ferm convins că a interpretat corect dorinţa celui care îi dictează. Or, eu nu pot fi sigur pe aprobarea sau dezaprobarea unui client care nu vorbeşte. Şi, cum obiectul dorinţelor sau refuzurilor, din pricina mutismului său, nu-mi poate fi dovedit limpede, atribuţiile mele ar fi mai mult decât zadarnice şi ar fi exercitate ilegal.

Notarul făcu un pas pentru a se retrage. Un abia conturat zâmbet de triumf se desenă pe buzele procurorului regelui. Cât despre Noirtier, el se uită la Valentine cu o asemenea expresie de durere, încât ea îi tăie calea notarului.

— Domnule, zise ea, limba în care vorbesc eu cu bunicul meu se poate învăţa cu uşurinţă şi, la fel cum o înţeleg eu, vă pot face să o înţelegeţi şi

dumneavoastră, în doar câteva minute. Aşadar, spuneţi-mi ce vă trebuie, domnule, ca să rămâneţi cu conştiinţa împăcată în privinţa acestui caz?

— Ceea ce este necesar pentru ca actele noastre să fie valabile, domnişoară, răspunse notarul. Adică certitudinea aprobării sau refuzului din partea clientului. Se poate încheia testamentul unui bolnav trupeşte, însă trebuie să fie sănătos din punct de vedere mintal.

— Ei bine, domnule, cu două semne puteţi obţine convingerea că bunicul meu nu s-a bucurat niciodată mai mult ca în clipa de faţă de deplinătatea facultăţilor sale mintale. Domnul Noirtier, lipsit de voce, lipsit de capacitatea de a se mişca, închide ochii o dată, când vrea să spună da, şi clipeşte de mai multe ori, când vrea să spună nu. Acum ştiţi destul cât să puteţi sta singur de vorbă cu domnul Noirtier. Încercaţi!

În privirea pe care bătrânul i-o aruncă lui Valentine înotau atâta dragoste şi recunoştinţă, că fu înţeleasă până şi de notar.

— Aţi auzit şi aţi înţeles ce-a zis nepoata dumneavoastră, domnule? întrebă notarul.

Noirtier închise blând ochii şi îi deschise după o clipă.

— Şi confirmaţi ceea ce a spus ea? Adică semnele despre care a vorbit ea sunt chiar cele cu ajutorul cărora faceţi să vă fie înţelese gândurile?

„Da”, făcu încă o dată bătrânul.

— Dumneavoastră m-aţi chemat?

„Da.”

— Ca să vă faceţi testamentul?

„Da.”

— Şi nu vreţi să plec fără să fi încheiat acest testament?

Infirmul clipi cu însufleţire şi în mai multe rânduri.

— Ei bine, domnule, întrebă fata, dacă acum înţelegeţi, conştiinţa dumneavoastră o să fie liniştită?

Dar, mai înainte ca notarul să poată răspunde, Villefort îl trase deoparte:

— Domnule, zise el, credeţi că un om poate suporta fără consecinţe un şoc fizic atât de cumplit ca acela pe care l-a suferit domnul Noirtier de Villefort, fără ca psihicul să-i fie serios zdruncinat?

— Nu acest lucru mă nelinişteşte în primul rând, domnule, răspunse notarul, ci mă întreb cum o să izbutim să-i ghicim gândurile ca să-i punem întrebări şi să-i aflăm răspunsurile.

— Aşadar, vedeţi că este cu neputinţă, zise Villefort.

Valentine şi bătrânul auziră această discuţie. Noirtier îşi fixă privirea atât de stăruitor şi de ferm asupra lui Valentine, încât era limpede că îi cerea o ripostă.

— Domnule, zise fata, nu trebuie să vă faceţi probleme nici asupra acestui lucru. Oricât de greu ar fi sau, mai bine zis, oricât de greu vi s-ar părea să îi descoperiţi gândurile bunicului meu, o să vi le dezvălui eu, astfel încât să risipim orice îndoială în această privinţă. Sunt deja şase ani de când stau lângă domnul Noirtier şi, să spună el dacă, de şase ani, vreuna dintre dorinţele sale a rămas îngropată în inima sa, din pricina neputinţei de a mă face să le înţeleg?

„Nu”, făcu bătrânul.

— Atunci, să încercăm, zise notarul. O acceptaţi pe domnişoara ca interpretul dumneavoastră?

Infirmul făcu semn că da.

— Bine. Să vedem, domnule, ce doriţi de la mine, ce act vreţi să vă ajut să încheiaţi?

Valentine spuse toate literele alfabetului, până la litera *T*.

La această literă, grăitoarea privire a lui Noirtier, o opri.

— Litera *T* o doreşte domnul, zise notarul. Este limpede.

— Numai puţin, zise Valentine.

Apoi, întorcându-se către bunicul ei, recită:

— Ta... te...

Bătrânul o opri la cea de-a doua silabă.

Atunci, Valentine luă dicţionarul şi, sub privirile atente ale notarului, ea dădu paginile.

„Testament”, indică degetul său, oprit de privirea lui Noirtier.

— Testament! strigă notarul. Se vede foarte clar, domnul vrea să-şi facă testamentul.

„Da”, făcu Noirtier în mai multe rânduri.

— Este de-a dreptul minunat, domnule, trebuie să recunoaşteţi, îi zise notarul lui Villefort, încremenit de uimire.

— Într-adevăr, replică el, şi mai mare minune o să fie testamentul însuşi, căci, în sfârşit, mă îndoiesc că dispoziţiile o să se aştearnă pe hârtie, cuvânt cu cuvânt, fără inspiraţia inteligentă a fiicei mele. Iar Valentine o să fie, probabil, cam prea interesată de clauzele acestui testament, ca să fie un interpret potrivit al obscurelor dorinţe ale domnului Noirtier de Villefort.

„Nu, nu”, făcu infirmul.

— Cum? zise domnul de Villefort. Valentine nu este deloc interesată de testamentul dumitale?

„Nu”, făcu Noirtier.

— Domnule, zise notarul, care, încântat de demonstraţia primită, întrevedea deja cum o să povestească în lume amănuntele acestui episod original. Domnule, nimic nu mi se pare mai uşor, acum, decât ceea ce priveam, adineauri, ca pe un lucru imposibil. Acest testament o să fie, pur şi simplu, un testament mistic, adică unul prevăzut şi autorizat de lege, cu condiţia să fie citit în faţa a şapte martori, aprobat de testator în faţa lor şi pecetluit de notar tot în faţa lor. Cât despre timpul necesar încheierii lui, o să dureze cu puţin mai mult decât un testament obişnuit. Există, în primul rând, formulele consacrate, care sunt întotdeauna aceleaşi. Cât despre detalii, cele mai multe vor fi furnizate de însăşi starea bunurilor testatorului şi de către dumneavoastră, care, câtă vreme le-aţi administrat, le cunoaşteţi. Dar, de altfel, pentru ca acest act să rămână inatacabil, o să-i conferim autenticitatea cea mai deplină. Unul dintre confraţii mei o să-mi servească de ajutor şi, contrar obiceiurilor, o să asiste la dictare. Sunteţi mulţumit, domnule? continuă notarul, întorcându-se spre bătrân.

„Da”, răspunse Noirtier radios, văzându-se înţeles.

„Ce o fi vrând să facă?” se întrebă Villefort, care, din pricina înaltei sale poziţii, era silit să se stăpânească şi care, de altfel, nu putea ghici deloc scopul urmărit de tatăl său.

Villefort se întoarse, aşadar, să trimită un servitor ca să-l cheme şi pe al doilea notar, desemnat de primul. Dar Barrois, care auzise totul şi care bănuise dorinţa stăpânului său, plecase deja.

Atunci, procurorul regelui îi trimise vorbă soţiei sale să urce.

După un sfert de oră, sosise şi cel de-al doilea notar şi toată lumea era adunată în odaie.

În câteva cuvinte, cei doi notari căzură de acord. I se citi lui Noirtier o formulă de testament generală, fără nimic deosebit. Apoi, pentru a începe verificarea integrităţii sale mintale, ca să zicem aşa, primul notar, întorcându-se spre bătrân, îl întrebă:

— Când se întocmeşte un testament, domnule, acesta este în favoarea cuiva.

„Da”, făcu Noirtier.

— Aveţi idee la ce sumă se ridică averea dumneavoastră?

„Da.”

— O să vă numesc mai multe cifre, în ordine crescătoare. O să mă opriţi când o s-o ating pe aceea care credeţi că ar fi a dumneavoastră?

„Da.”

Exista în acest interogatoriu un aer de solemnitate. În plus, parcă niciodată lupta minţii împotriva trupului nu fusese mai vizibilă. Şi, dacă acest spectacol nu era unul sublim, cum am fi ispitiţi să spunem, era cel puţin nemaipomenit.

Se strânseseră cu toţii în jurul lui Noirtier. Cel de-al doilea notar era aşezat la o masă, gata să scrie. Primul notar stătea în picioare, în faţa bătrânului, şi punea întrebările.

— Averea dumneavoastră depăşeşte trei sute de mii de franci, nu-i aşa? întrebă el.

Noirtier făcu semn că da.

— Aveţi patru sute de mii de franci? întrebă notarul.

Noirtier rămase neclintit.

— Cinci sute de mii?

Aceeaşi neclintire.

— Şase sute de mii? Şapte sute de mii? Opt sute de mii? Nouă sute de mii?

Noirtier făcu semn că da.

— Aveţi nouă sute de mii de franci?

„Da.”

— Bunuri imobiliare? întrebă notarul.

Noirtier făcu semn că nu.

— În titluri de rentă?

Noirtier făcu semn că da.

— Aceste titluri sunt în mâinile dumneavoastră?

O privire aruncată lui Barrois îl făcu pe acesta să iasă din odaie, pentru a se întoarce, peste câteva clipe, cu o casetă.

— Ne îngăduiţi să deschidem această casetă? întrebă notarul.

Noirtier făcu semn că da.

Deschiseră caseta şi găsiră în ea titluri în valoare de nouă sute de mii de franci, înscrise la registrul comerţului.

Primul notar îi trecu, unul câte unul, aceste titluri colegului său. Totalul era cel indicat de Noirtier.

— E în regulă, zise el. Este limpede că facultăţile sale mintale sunt în deplină putere şi neştirbite.

Apoi, întorcându-se către infirm:

— Aşadar, îi zise el, aveţi un capital de nouă sute de mii de franci, care, după cum este plasat, trebuie să vă aducă aproape patruzeci de mii de livre rentă pe an?

„Da”, făcu Noirtier.

— Cui doriţi să-i lăsaţi această avere?

— Oh! zise doamna de Villefort. Asupra acestui lucru nu există nici o îndoială. Domnul Noirtier îşi iubeşte numai nepoata, pe domnişoara Valentine de Villefort. Ea îl îngrijeşte de şase ani, ea a ştiut să-şi atragă, prin atenţiile ei stăruitoare, întreaga dragoste a bătrânului şi aş zice chiar recunoştinţa lui. Aşadar, este drept să-şi primească răsplata pentru devotamentul ei.

Ochii lui Noirtier aruncară un fulger, ca şi cum nu s-ar fi lăsat păcălit de prefăcuta încuviinţare dată de doamna de Villefort la intenţiile pe care i le bănuia ea.

— Aşadar, domnişoarei Valentine de Villefort îi lăsaţi aceste nouă sute de mii de franci? întrebă notarul, care credea că nu mai avea nimic altceva de făcut decât să întregistreze clauza, dar care voia să se asigure, totuşi, de confirmarea lui Noirtier şi voia să se consemneze această confirmare de către toţi martorii prezenţi la neobişnuitul spectacol.

Valentine făcuse un pas înapoi şi plângea, cu ochii plecaţi. Bătrânul o privi câteva clipe cu o expresie de profundă tandreţe. Apoi, întorcându-şi ochii spre notar, clipi din ochi, în modul cel mai grăitor.

— Nu? zise notarul. Cum adică? Nu pe domnişoara Valentine de Villefort o numiţi moştenitoarea dumneavoastră universală?

Noirtier făcu semn că nu.

— Sigur nu vă înşelaţi? exclamă notarul uluit. Chiar spuneţi nu?

„Nu! repetă Noirtier. Nu!”

Valentine ridică fruntea. Era înmărmurită de surpriză, nu atât pentru dezmoştenirea în sine, ci pentru faptul că provocase sentimentul care conduce, de obicei, la astfel de gesturi.

Dar Noirtier o privi cu o expresie de dragoste atât de adâncă, încât ea exclamă:

— Oh, bunul meu papa! Văd eu bine că îmi iei doar averea, dar îmi laşi pentru totdeauna inima dumitale!

„Oh, da, bineînţeles!” răspunseră ochii infirmului, închizându-se cu o expresie asupra căreia Valentine nu se putea înşela.

— Mulţumesc, mulţumesc! murmură fata.

Cu toate acestea, refuzul sădise în inima doamnei de Villefort o speranţă neaşteptată. Ea se apropie de bătrân.

— Atunci, îi laşi averea nepotului dumitale, Édouard de Villefort, dragă domnule Noirtier? întrebă mama.

Clipirea fu cumplită — exprima aproape ură.

— Nu, traduse notarul. Atunci, fiului dumneavoastră, aici de faţă?

„Nu”, răspunse bătrânul.

Cei doi notari se uitară unul la altul, nedumeriţi la culme. Villefort şi soţia lui simţeau cum roşesc, unul de ruşine, celălalt de mânie.

— Dar ce ţi-am făcut, bunicule? zise Valentine. Aşadar, nu ne mai iubeşti?

Privirea bătrânului trecu iute peste fiul lui, peste nora lui, şi se opri la Valentine, cu o expresie de profundă tandreţe.

— Ei bine, zise ea, dacă mă iubeşti, dragul meu bunic, hai, încearcă să faci legătura între dragostea ta şi ceea ce spui în acest moment. Mă cunoşti, ştii că nu m-am gândit niciodată la averea ta. De altfel, se zice că sunt bogată de pe urma mamei mele, prea bogată. Aşadar, lămureşte-ne!

Noirtier îşi aţinti privirea arzătoare pe mâna Valentinei.

— Mâna mea? zise ea.

„Da”, făcu Noirtier.

— Mâna ei? repetară în cor cei de faţă.

— Ah, domnilor, vedeţi bine că totul este zadarnic şi că bietul meu tată este nebun, zise Villefort.

— Oh! strigă deodată Valentine. Înţeleg! Căsătoria mea, nu-i aşa, bunul meu bunic?

„Da, da, da!” repetă infirmul de trei ori, zvârlind, la fiecare ridicare a pleoapei, câte un fulger.

— Eşti supărat pe noi din pricina căsătoriei, nu-i aşa?

„Da.”

— Dar e absurd! zise Villefort.

— Iertare, domnule, zise notarul, toate acestea, dimpotrivă, sunt foarte logice şi mie mi se pare că se înlănţuiesc perfect.

— Nu vrei să mă căsătoresc cu domnul Franz d’Épinay?

„Nu, nu vreau”, exprimară ochii bătrânului.

— Şi vă dezmoşteniţi nepoata, strigă notarul, pentru că face o căsătorie împotriva voinţei dumneavoastră?

„Da”, răspunse Noirtier.

— Dar, fără această căsătorie, ar mai fi moştenitoarea dumneavoastră?

„Da.”

Se lăsă atunci o tăcere adâncă în jurul bătrânului.

Cei doi notari se sfătuiau. Valentine, cu mâinile împreunate, se uita la bunicul ei cu un zâmbet recunoscător. Villefort îşi rodea buzele subţiri. Doamna de Villefort nu-şi putea înăbuşi sentimentul de bucurie care, în pofida voinţei sale, îi înflorise pe faţă.

— Dar, zise până la urmă Villefort, rupând cel dintâi tăcerea, mi se pare că eu sunt singurul care hotărăsc dacă sunt acceptabile motivele care pledează în favoarea acestei căsătorii. În calitate de singur stăpân al mâinii fiicei mele, eu vreau ca ea să se mărite cu domnul Franz d’Épinay şi aşa va face!

Valentine se prăbuşi, plângând, într-un fotoliu.

— Domnule, zise notarul, adresându-se bătrânului, ce vreţi să faceţi cu averea dumneavoastră, în caz că domnişoara Valentine se va căsători cu domnul Franz?

Bătrânul rămase nemişcat.

— Vreţi s-o lăsaţi, totuşi, moştenire cuiva?

„Da”, făcu Noirtier.

— În favoarea vreunuia din membrii familiei dumneavoastră?

„Nu.”

— Atunci, în favoarea săracilor?

„Da.”

— Dar, zise notarul, ştiţi că legea se opune să îl privaţi de orice moştenire pe fiul dumneavoastră?

„Da.”

— Aşadar, n-o să decideţi decât asupra părţii pe care legea vă autorizează s-o înstrăinaţi?

Noirtier rămase neclintit.

— Stăruiţi să dispuneţi de întreaga avere?

„Da.”

— Dar, după moartea dumneavoastră, o să vă atace testamentul.

„Nu.”

— Tatăl meu mă cunoaşte, domnule, zise domnul de Villefort. Ştie că voinţa lui va fi sfântă pentru mine. De altfel, înţelege că, în poziţia mea, n-aş putea pleda împotriva săracilor.

Ochii lui Noirtier exprimară triumful.

— Ce hotărâţi, domnule? îl întrebă notarul pe Villefort.

— Nimic, domnule, este o hotărâre luată în mintea tatălui meu şi ştiu că tatăl meu nu-şi schimbă hotărârile. Mă resemnez, aşadar. Aceste nouă sute de mii de franci o să iasă din familia noastră pentru a merge să îmbogăţească spitalele. Dar nu o să cedez unei toane de om bătrân şi o să fac după cum îmi dictează conştiinţa!

Şi Villefort plecă, împreună cu soţia sa, lăsându-şi tatăl liber să încheie testamentul cum l-ar fi tăiat capul.

În aceeaşi zi, testamentul fu încheiat. Se duseră să cheme martorii, iar testamentul fu aprobat de către bătrân, pecetluit în prezenţa lor şi pus la păstrare la domnul Deschamps, notarul familiei.

LX Telegraful

Domnul şi doamna de Villefort aflară, când se întoarseră în apartamentul lor, că domnul conte de Monte-Cristo, care venise pe la ei în vizită, fusese condus în salon, unde îi aştepta. Doamna de Villefort, prea tulburată pentru a se înfăţişa imediat contelui, trecu prin camera sa de culcare, în vreme ce procurorul regelui, mai stăpân pe sine, se duse direct către salon.

Dar, oricât de stăpân ar fi fost pe sentimentele sale, oricât de iscusit îşi compusese expresia feţei, domnul de Villefort nu putu să-şi înlăture atât de bine norul de pe frunte încât contele, al cărui zâmbet strălucea radios, să nu-i remarce aerul posomorât şi preocupat.

— Oh, Doamne! zise Monte-Cristo, după ce schimbară cele câteva politeţuri de început. Ce vi s-a întâmplat, domnule de Villefort? Oare am picat în momentul în care redactaţi o acuzaţie puţin cam prea capitală?

Villefort se căzni să zâmbească.

— Nu, domnule conte, zise el, nu există altă victimă aici decât mine. Eu îmi pierd procesul şi voia întâmplării, încăpăţânarea şi nebunia sunt cele care mi-au făcut rechizitoriul.

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă Monte-Cristo, cu un interes perfect jucat. Chiar vi s-a întâmplat de-adevăratelea o nenorocire?

— Oh, domnule conte, zise Villefort cu o linişte plină de amărăciune, nu merită să vorbim despre asta! E un fleac, o simplă pierdere de bani.

— Într-adevăr, răspunse Monte-Cristo, o pierdere de bani nu înseamnă mare lucru pentru o avere ca a dumneavoastră şi pentru un spirit filosofic înalt ca al dumneavoastră.

— De aceea, răspunse Villefort, nu problema banilor în sine mă îngrijorează, deşi, la urma urmelor, nouă sute de mii de franci ar merita o părere de rău sau, cel puţin, un gest de ciudă. Dar mă răneşte îndeosebi această hotărâre a sorţii, a hazardului, a fatalităţii, nici nu ştiu cum să numesc puterea care a condus lovitura pe care am primit-o şi care, mie, mi-a răsturnat speranţele de bogăţie, iar fiicei mele i-a năruit, probabil, viitorul, prin capriciul unui bătrân care a dat în mintea copiilor.

— Ei, Doamne! Cum? strigă contele. Nouă sute de mii de franci aţi spus? Dar, într-adevăr, cum aţi recunoscut şi dumneavoastră, suma merită

să fie regretată, chiar şi de către un filosof. Şi cine v-a adus nenorocirea acesta?

— Tatăl meu, despre care v-am mai vorbit.

— Domnul Noirtier? Adevărat? Dar dumneavoastră mi-aţi spus, dacă nu mă înşel, că ar fi complet paralizat şi că toate facultăţile sale ar fi distruse?

— Da, facultăţile fizice, căci nu se poate mişca, nu mai poate nici vorbi şi, cu toate acestea, gândeşte, doreşte şi acţionează, după cum vedeţi. L-am părăsit acum cinci minute şi, în momentul acesta, este ocupat să dicteze un testament la doi notari.

— Înseamnă că a vorbit?

— A făcut ceva mai mult, s-a făcut înţeles!

— Cum?

— Cu ajutorul privirii. Ochii săi au continuat să trăiască şi, după cum vedeţi, pot chiar ucide.

— Dragul meu, zise doamna de Villefort, care tocmai intra, poate că exagerezi situaţia, nu crezi?

— Doamnă..., zise contele, înclinându-se.

Doamna de Villefort îl salută cu cel mai drăgălaş surâs al ei.

— Oh, dar ce mi-a spus domnul de Villefort? făcu, întrebător, Monte-Cristo. Mi se pare de neînţeles!...

— De neînţeles, acesta este cuvântul! răspunse procurorul regelui, ridicând din umeri. O toană de bătrân!

— Şi nu există nici o cale de a-l face să revină asupra acestei hotărâri?

— Ba da, zise doamna de Villefort. Şi chiar depinde de soţul meu ca acest testament, în loc să fie defavorabil pentru Valentine, să fie schimbat în favoarea ei.

Contele, văzând că cei doi soţi începuseră să vorbească în parabole, îşi luă un aer distrat şi privi, cu cea mai mare atenţie şi cu aprobarea cea mai făţişă, cum Édouard turna cerneală în vasul de apă al păsărilor.

— Draga mea, zise Villefort, răspunzându-i soţiei, ştii că nu-mi place să fac pe despotul în familia mea şi că n-am crezut niciodată că soarta întregii lumi ar depinde de un singur semn de-al meu. Cu toate acestea, trebuie ca hotărârile mele să fie respectate în familia mea şi ca sminteala unui bătrân şi mofturile unui copil să nu dea peste cap un plan bine stabilit în mintea mea şi încă de mulţi ani. Baronul d’Épinay era prietenul meu, după cum ştii, şi o alianţă cu fiul său era una dintre cele mai convenabile.

— Crezi tu, zise doamna de Villefort, că Valentine este în înţelegere cu el?... Într-adevăr... ea s-a împotrivit dintotdeauna acestei căsătorii şi nu m-ar mira dacă tot ceea ce ne-a fost dat să vedem şi să auzim nu ar fi punerea în fapt a unui plan stabilit între ei doi.

— Doamnă, zise Villefort, nu se renunţă astfel, credeţi-mă, la o avere de nouă sute de mii de franci.

— Ea ar renunţa şi la traiul în lume, domnule, de vreme ce acum un an a vrut să intre la mănăstire.

— Nu contează, continuă Villefort. Am spus că această căsătorie trebuie să se facă, doamnă!

— În ciuda voinţei tatălui tău? zise doamna de Villefort, atacând o altă coardă. Este foarte grav!

Monte-Cristo se prefăcea că nu ascultă, dar nu pierdea nici un cuvânt din cele ce se spuneau.

— Doamnă, răspunse Villefort, aş putea spune că mi-am respectat întotdeauna tatăl, deoarece, pe lângă sentimentul firesc al urmaşului, mai exista, din partea mea, şi recunoaşterea superiorităţii sale morale. Deoarece, în sfârşit, un tată este venerat din două motive, pentru că ne-a creat şi pentru că este stăpânul nostru. Însă, astăzi, mă văd silit să mă îndoiesc de înţelepciunea bătrânului care, din pricina simplului fapt că-şi aminteşte că îl urâse pe tată, îl persecută astfel pe fiu. Ar fi, aşadar, caraghios din partea mea să joc după cum cântă el. O să am, în continuare, cel mai deplin respect pentru domnul Noirtier, o să îndur fără să crâcnesc pedeapsa financiară la care mă supune, dar voi rămâne neclintit în hotărârea mea, iar lumea o să vadă singură care dintre noi avea judecata sănătoasă. Prin urmare, îmi voi mărita fata cu baronul Franz d’Épinay, pentru că această căsătorie este, după socotinţa mea, bună şi onorabilă, şi pentru că, în definitiv, vreau să-mi căsătoresc fata cu cine îmi place mie!

— Ce?! zise contele, căruia procurorul regelui îi solicitase permanent aprobarea din priviri. Ce?! Spuneţi că domnul Noirtier o dezmoşteneşte pe domnişoara Valentine, pentru că ea o să se mărite cu domnul baron Franz d’Épinay?

— Ei, Dumnezeule, da! Da, domnule! Ăsta-i motivul! zise Villefort, ridicând din umeri.

— Motivul aparent, cel puţin, adăugă doamna de Villefort.

— Motivul adevărat, doamnă. Credeţi-mă, îmi cunosc bine tatăl.

— Dar este de neînchipuit! răspunse tânăra femeie. Şi pentru ce, te întreb, domnul d’Épinay îi displace domnului Noirtier mai mult decât oricare altul?

— Cred, zise contele, că l-am cunoscut şi eu pe domnul Franz d’Épinay. Este fiul generalului de Quesnel, nu-i aşa, cel care a fost numit baron d’Épinay de către regele Carol al X-lea?

— Chiar el, răspunse Villefort.

— Ei, dar mie mi se pare că este un tânăr încântător.

— De aceea eu sunt convinsă că nu este decât un pretext, zise doamna de Villefort. Bătrânii sunt nişte tirani în afecţiunea lor. Domnul Noirtier nu vrea ca nepoata lui să se mărite.

— Dar, zise Monte-Cristo, nu cunoaşteţi vreo cauză a aversiunii sale?

— Ei, Doamne! Cine poate ştii?

— Vreo antipatie politică, probabil?

— E drept, tatăl meu şi tatăl domnului d’Épinay au trăit nişte timpuri furtunoase, din care eu n-am prins decât ultimele zile, zise Villefort.

— Tatăl dumneavoastră nu era bonapartist? întrebă Monte-Cristo. Parcă îmi amintesc că mi-aţi spus ceva de genul acesta.

— Tatăl meu a fost iacobin, mai înainte de toate! răspunse Villefort, împins de tulburarea sa dincolo de graniţele prudenţei. Şi roba de senator pe care Napoleon i-a aruncat-o pe umeri, n-a făcut decât să-i schimbe părul bătrânului lup, fără să-i schimbe şi năravul. Când tatăl meu conspira, nu o făcea pentru împărat, ci împotriva Burbonilor, căci tatăl meu avea însuşirea grozavă de a nu lupta niciodată pentru utopii irealizabile, ci doar pentru lucrurile posibile, şi de a pune în practică, pentru reuşita acestor lucruri posibile, teribilele teorii ale montaniarzilor, care nu se sfiau să folosească orice mijloace.

— Atunci, zise Monte-Cristo, vedeţi dumneavoastră, asta trebuie să fie. Domnul Noirtier şi domnul d’Épinay poate că s-au duelat pe terenul politicii. Domnul general d’Épinay, cu toate că servise sub Napoleon, nu păstrase oare, în străfundul inimii, nişte sentimente regaliste? Nu este el cel care a fost asasinat, într-o seară, pe când ieşea de la un club bonapartist, unde fusese atras din speranţa de a găsi în el un aliat?

Villefort se uită la Monte-Cristo aproape îngrozit.

— Mă înşel oare? întrebă Monte-Cristo.

— Deloc, domnule, zise doamna de Villefort, este chiar aşa. Şi tocmai din cauza aceasta, pe care aţi spus-o şi dumneavoastră, tocmai pentru a se

stinge aceste duşmănii vechi, domnul de Villefort s-a gândit să-i facă să se iubească pe doi copii ai căror părinţi s-au urât.

— Minunată idee! zise Monte-Cristo. O idee plină de caritate şi la care lumea nu poate decât să aplaude. Într-adevăr, ar fi fost frumos s-o vezi pe domnişoara de Noirtier de Villefort numindu-se doamna Franz d'Épinay!

Villefort tresări şi îl privi pe Monte-Cristo ca şi cum ar fi vrut să citească în adâncul sufletului său intenţia cu care rostise ultimele cuvinte.

Dar contele îşi păstra binevoitorul său zâmbet neschimbat pe buze. Şi de data aceasta, în ciuda ascuţimii privirii sale, procurorul regelui nu izbuti să pătrundă dincolo de masca afişată de conte.

— De aceea, reluă Villefort, deşi o să fie un mare necaz pentru Valentine pierderea averii bunicului său, nu cred că din pricina aceasta căsătoria nu trebuie să se mai facă. Nu cred că domnul d'Épinay va da înapoi din pricina unei nereuşite băneşti. O să vadă că eu preţuiesc mai mult decât banii — eu care sacrific aceşti bani din dorinţa de a-mi ţine cuvântul pe care i l-am dat. O să calculeze că Valentine, de altfel, este tot bogată, de pe urma moştenirii mamei sale, administrate azi de domnul şi doamna de Saint-Méran, bunicii ei din partea mamei, care o îndrăgesc, amândoi, foarte mult.

— Şi care merită din plin să fie iubiţi şi îngrijiţi de noi, la fel cum a făcut-o Valentine pentru domnul Noirtier, zise doamna de Villefort. De altfel, o să vină la Paris, peste vreo lună, iar pe Valentine, după o astfel de palmă, nimic n-o s-o mai oblige să se mai înmormânteze, cum a făcut-o până azi, lângă domnul Noirtier.

Contele asculta cu îngăduinţă vocea stridentă a acestor orgolii rănite şi acestor interese zădărnicite.

— Dar mie mi se pare, zise Monte-Cristo după câteva clipe de tăcere, şi vă cer iertare dinainte pentru ceea ce urmează să spun, mie mi se pare că, dacă domnul Noirtier o dezmoşteneşte pe domnişoara de Villefort, vinovată de a primi să se mărite cu un tânăr pe al cărui tată bătrânul l-a urât, nu are acelaşi motiv de reproş şi faţă de scumpul Édouard.

— Nu-i aşa, domnule? strigă doamna de Villefort, pe un ton cu neputinţă de descris. Nu-i aşa că e nedrept, îngrozitor de nedrept? Bietul Édouard este şi el nepotul domnului Noirtier, ca şi Valentine. Cu toate acestea, dacă Valentine n-ar fi trebuit să se mărite cu domnul Franz d'Épinay, domnul Noirtier i-ar fi lăsat ei toată averea. Ba, mai mult,

Édouard poartă numele familiei şi, chiar presupunând că Valentine ar fi dezmoştenită de bunicul ei, tot o să rămână de trei ori mai bogată decât el.

După această lovitură nimerită drept la ţintă, contele nu mai vorbi.

— Gata! reluă Villefort. Domnule conte, hai să încetăm, vă rog, să mai discutăm despre aceste necazuri de familie! Da, este adevărat, averea mea va îngroşa veniturile săracilor, care sunt, de astăzi, adevăraţii oameni bogaţi. Da, tatăl meu mi-a răpit o nădejde legitimă, fără nici un motiv. Dar eu o să mă port ca un om cu capul pe umeri, ca un om de omenie. Domnul d'Épinay, căruia i-am făgăduit venitul din această sumă, o să-l primească şi de-ar fi să-mi impun cele mai crude privaţiuni.

— Totuşi, continuă doamna de Villefort, revenind la singura idee care i se răzvrătea neîncetat în străfundul inimii, poate că ar fi mai bine să îi împărtăşim această neplăcere domnului d'Épinay şi să îşi retragă el însuşi cuvântul.

— Oh, asta ar fi o mare nenorocire! strigă Villefort.

— O mare nenorocire? repetă Monte-Cristo.

— Fără îndoială, răspunse Villefort, îmblânzindu-se. O căsătorie ratată, chiar şi pentru probleme băneşti, aruncă o lumină proastă asupra unei fete. Apoi, vechile zvonuri, pe care eu voiam să le sting, vor căpăta iarăşi viaţă. Dar nu, nu se va întâmpla aşa ceva. Domnul d'Épinay, dacă este un bărbat de onoare, se va vedea mai obligat să-şi ţină cuvântul acum, după dezmoştenire, decât înainte. Altminteri, s-ar crede că a urmărit doar un simplu scop de îmbogăţire. Nu, este cu neputinţă.

— Sunt şi eu de părerea domnului de Villefort, zise Monte-Cristo, aţintindu-şi privirea asupra doamnei de Villefort. Şi, dacă am fi fost destul de prieteni cât să-mi fi îngăduit să-i dau un sfat, l-aş fi îndemnat, de vreme ce domnul d'Épinay urmează să se întoarcă, cel puţin din câte mi s-a spus, să stăruie cu şi mai multă râvnă în favoarea acestui proiect, încât să nu se mai poată anula. Cu alte cuvinte, aş susţine un proces al cărui deznodământ n-ar putea să fie decât foarte onorabil pentru domnul de Villefort.

Acesta din urmă se ridică, înflăcărat de o bucurie neascunsă, în vreme ce soţia sa păli uşor.

— Bine! Iată tot ce voiam să aud şi o să ţin seama de părerea unui sfătuitor ca dumneavoastră, zise el, întinzându-i mâna lui Monte-Cristo. Aşadar, toată lumea din casă să considere ceea ce s-a întâmplat astăzi ca neavenit, căci n-a schimbat nimic din proiectele noastre.

— Domnule, zise contele, lumea, oricât de nedreaptă este, o să vă felicite, vă asigur, pentru hotărârea pe care aţi luat-o. Prietenii dumneavoastră vor fi mândri, iar domnul d’Épinay, chiar de-ar trebui s-o ia pe domnişoara de Villefort fără nici o zestre, ceea ce nu se pune problema, tot va fi încântat să intre într-o familie în care oamenii ştiu să se ridice la înălţimea unor asemenea sacrificii pentru a-şi ţine cuvântul şi a-şi îndeplini datoria.

Rostind aceste cuvinte, contele se ridicase şi se pregătea să plece.

— Ne părăsiţi, domnule conte? zise doamna de Villefort.

— Sunt obligat, doamnă, am venit doar ca să vă reamintesc de făgăduiala dumneavoastră pentru sâmbătă.

— Vă temeaţi că am fi putut s-o uităm?

— Sunteţi prea bună, doamnă. Dar domnul de Villefort are nişte treburi atât de grave şi, uneori, atât de urgente...

— Soţul meu şi-a dat cuvântul, domnule, zise doamna de Villefort. Tocmai aţi văzut că şi-l ţine chiar şi atunci când are totul de pierdut, cu atât mai mult o să şi-l ţină când are totul de câştigat.

— Şi dineul, întrebă Villefort, va avea loc în reşedinţa dumneavoastră de pe Champs-Élysées?

— Nu, zise Monte-Cristo, şi tocmai asta va face devotamentul dumneavoastră faţă de cuvântul dat încă şi mai meritoriu. Va fi la ţară.

— La ţară?

— Da.

— Şi unde anume? În apropiere de Paris, nu-i aşa?

— Chiar la porţile sale, la o jumătate de oră de mers de la barieră, la Auteuil.

— La Auteuil! strigă Villefort. Ah! Adevărat, soţia mea mi-a spus că locuiaţi la Auteuil, căci la dumneavoastră acasă a fost transportată, când cu accidentul. Şi, unde anume în Auteuil?

— Pe strada Fontaine.

— Strada Fontaine! repetă Villefort, cu o voce gâtuită. Şi la ce număr?

— La numărul 28.

— Dar, izbucni Villefort, vasăzică dumneavoastră v-a fost vândută casa domnului de Saint-Méran?

— A domnul de Saint-Méran? se miră Monte-Cristo. Casa aceea a aparţinut, aşadar, domnului de Saint-Méran?

— Da, răspunse doamna de Villefort, şi vă vine să credeţi un lucru, domnule conte?

— Care?

— Dumneavoastră găsiţi drăguţă casa aceea, nu-i aşa?

— Încântătoare.

— Ei bine, soţul meu n-a vrut niciodată să locuim acolo.

— Oh! Ca să spun drept, domnule, este o reţinere pe care nu v-o înţeleg! răspunse Monte-Cristo.

— Nu îmi place la Auteuil, domnule, răspunse procurorul regelui, făcând un mare efort să se stăpânească.

— Dar sper că n-o să am atâta nenoroc, zise cu nelinişte Monte-Cristo, ca din pricina acestei aversiuni să fiu lipsit de fericirea de a vă primi?

— Nu, domnule conte.... nădăjduiesc... credeţi-mă că o să fac tot ce voi putea, bâigui Villefort.

— Oh, nu admit scuze! răspunse Monte-Cristo. Sâmbătă, la ora şase, vă aştept şi, dacă n-o să veniţi, o să-mi închipui cine ştie ce — că pluteşte deasupra casei acesteia, nelocuite de mai bine de douăzeci de ani, vreo superstiţie lugubră, vreo legendă sângeroasă.

— O să vin, domnule conte, o să vin! zise grăbit Villefort.

— Mulţumesc, zise Monte-Cristo. Acum, trebuie să-mi îngăduiţi să îmi iau rămas-bun.

— Într-adevăr, ne-aţi spus că sunteţi obligat să ne părăsiţi, domnule conte, zise doamna de Villefort. Ba chiar mi s-a părut că eraţi pe punctul şi de a ne spune pentru ce, când v-aţi întrerupt ca să treceţi la altă idee.

— Într-adevăr, doamnă, zise Monte-Cristo, nu cred că o să îndrăznesc să vă spun unde mă duc.

— Ei! Spuneţi, totuşi!

— Mă duc, ca un veritabil gură-cască ce sunt, să văd mai de aproape un lucru care m-a făcut adesea să visez cu ochii deschişi ceasuri întregi.

— Ce anume?

— Un telegraf. Să fiu al naibii, iată că am rostit cuvântul.

— Un telegraf? repetă doamna de Villefort.

— Ei, Doamne, da, un telegraf! L-am văzut, uneori, la margine de drum, pe vreun tăpşan, într-o zi cu soare, ridicându-şi braţele negre şi articulate, ca picioarele unui cărăbuş uriaş, şi întotdeauna m-a emoţionat, vă jur, căci aveam impresia că semnele ciudate, străbătând văzduhul cu precizie şi purtând la trei sute de leghe voinţa necunoscută a unui om aşezat la o masă,

către un alt om, aşezat la capătul celălalt al liniei, la o altă masă, se desenau pe cenuşiul norilor sau pe albastrul cerului, doar prin puterea voinţei acelui stăpân atotputernic. În momentele acelea credeam în duhuri, în silfi, în gnomi, în puterile oculte, în sfârşit, şi râdeam. Or, niciodată nu m-am simţit ispitit de a vedea mai de aproape aceste uriaşe insecte, cu burta albă, cu picioare negre şi subţiri, căci mă temeam să nu găsesc sub aripile lor de piatră micul geniu uman, afectat, pedant, tobă de carte, neîntrecut în cabală sau vrăjitorie. Dar, iată că, într-o bună dimineaţă, am aflat că motorul fiecărui telegraf era un sărman oarecare, tocmit pentru o mie două sute de franci pe an ca să privească, în fiecare zi, nu cerul ca astronomul, nu apa ca pescarul, nu peisajul ca un aiurit, ci tocmai gângania cu pântece alb şi cu picioare negre a corespondentului său, aflat la vreo patru sau cinci leghe distanţă. Atunci, m-am simţit cuprins de dorinţa şi curiozitatea de a vedea mai îndeaproape această crisalidă vie şi să asist la comedia care, din adâncul coconului său, i-o dă ea celeilalte crisalide, trăgând unele după altele câteva capete de sfoară.

— Şi vă duceţi până acolo?

— Da.

— La care telegraf? La cel al Ministerului de Interne sau la cel al Observatorului?

— Oh, nu! Aş găsi acolo oameni care ar vrea să mă silească să înţeleg lucruri pe care nu vreau să le ştiu şi care mi-ar explica, în pofida voinţei mele, o taină pe care nici ei nu o cunosc. Drace! Vreau să-mi păstrez iluziile pe care încă le mai am despre aceste insecte! Şi aşa este destul că mi le-am pierdut deja pe cele pe care le aveam despre oameni. N-o să mă duc, aşadar, nici la telegraful Ministerului de Interne, nici la telegraful Observatorului. Mie îmi place telegraful din plin câmp, unde găsesc omuleţul pur, împietrit în turnul lui.

— Sunteţi un gentilom cu totul neobişnuit, zise Villefort.

— Ce linie m-aţi sfătui să cercetez?

— Păi, cea mai ocupată la ora aceasta.

— Bun! Adică, aceea a Spaniei?

— Exact. Vreţi o scrisoare de la ministru ca să vi se explice...

— Nicidecum! zise Monte-Cristo. V-am spus că, dimpotrivă, nu vreau să înţeleg nimic. În clipa în care o să înţeleg ceva, n-o să mai existe telegraf, n-o să mai existe decât un semn de al domnului Duchâtel sau de-al domnului Montalivet, transmis prefectului din Bayonne şi mascat sub două

cuvinte greceşti Thle şi grajeiu[89]. Aceasta este dihania cu labe negre şi cu nume înfricoşător, pe care vreau s-o păstrez neatinsă în veneraţia mea.

— Mergeţi, atunci, căci peste două ore o să se întunece şi n-o să mai vedeţi nimic.

— Drace, mă speriaţi! Care este cel mai apropiat?

— Pe drumul spre Bayonne?

— Fie! Să zicem pe drumul spre Bayonne.

— Telegraful de la Châtillon.

— Şi după cel de la Châtillon?

— Cel din turnul de la Montlhéry, cred.

— Mulţumesc, la revedere! Sâmbătă o să vă povestesc impresiile.

La uşă, contele se întâlni cu cei doi notari care tocmai o dezmoşteniseră pe Valentine şi care plecau încântaţi de a fi încheiat un act care nu se putea să nu le aducă o mare faimă.

---

89 Thle (tele) — „la distanţă” şi grajeiu (grafein) — „scriere” (în limba greacă, în original).

LXI Cum să-l scapi pe un grădinar de pârşii care îi mănâncă piersicile

Nu în seara aceea, cum spusese, ci a doua zi dimineaţă, contele de Monte-Cristo ieşi pe la bariera d’Enfer, apucă pe drumul către Orléans, trecu de satul Linas, fără să se oprească la telegraful care, tocmai în momentul în care trecea contele, începuse să-şi mişte lungile sale braţe descărnate, şi ajunse la turnul Montlhéry, situat, cum ştie toată lumea, în locul cel mai înalt al câmpiei cu acelaşi nume.

La poalele colinei, contele coborî din trăsură şi, pe o cărăruie în spirală, largă de optsprezece degete, începu să urce. Ajuns în vârf, se trezi oprit de un gard viu, ale cărui flori roz şi albe se scuturaseră, lăsându-l plin de fructe verzi.

Monte-Cristo căută poarta micii îngrădituri şi o găsi curând. Era un soi de grapă de lemn, cu nişte cercuri de răchită în chip de balamale şi care se închidea cu un cui şi o sfoară. Într-o clipă, contele descoperi cum funcţiona mecanismul şi deschise poarta.

Contele se trezi atunci într-o mică grădină, de douăzeci de picioare lungime şi douăsprezece lăţime, hotărnicită, la un capăt, de acea latură a gardului viu care cuprindea ingeniosul dispozitiv descris mai sus cu numele de poartă şi, la celălalt, de vechiul turn năpădit de iederă, presărată din belşug cu ridichi sălbatice şi micsandre.

Nu s-ar fi zis, văzându-l astfel zbârcit şi înflorit, ca un străbunic la care veniseră nepoţii să-i ureze de sărbători, că turnul acesta ar fi putut povesti o mulţime de drame cumplite, dacă ar fi avut şi o gură pe lângă urechile de temut pe care un vechi proverb le atribuie zidurilor.

Grădina se putea străbate pe o alee de nisip roşu, mărginită de o bordură de merişor gros, bătrân, cu nuanţe care i-ar fi bucurat ochiul lui Delacroix, Rubensul nostru modern. Această alee avea forma unui opt, cotind şi întinzându-se astfel încât puteai face o plimbare pe un traseu lung de şaizeci de picioare într-o grădiniţă de douăzeci. Niciodată Flora, zâmbitoarea şi proaspăta zeiţă a pricepuţilor grădinari latini, nu fusese onorată cu un cult mai îngrijit şi mai pur ca acesta care i se oferea în mica grădină a turnului.

Într-adevăr, în cele douăzeci de tufe de trandafir care alcătuiau răzorul, nici o frunză nu purta vreo pată de muscă, nici un fir micul ciorchine de purici verzi, care prăpădesc şi rod plantele crescute pe un teren mocirlos. Totuşi umiditatea nu lipsea din această grădină — pământul negru ca funinginea, frunzişul des al copacilor îţi aduceau tot atâtea dovezi. De altfel, umiditatea naturală le-ar fi putut fi cu uşurinţă înlocuită de umiditatea artificială, mulţumită unui hârdău plin cu apă stătută, care închidea unul din colţurile grădinii şi pe a cărui pojghiţă de mătase verde poposiseră o broască şi un broscoi, care, din nepotrivire de caracter, fără îndoială, stăteau mereu spate în spate, unul într-un punct, celălalt în punctul opus al cercului.

Altminteri, n-ai fi găsit nici o bălărie pe alee, nici un lăstar parazit în brazda de flori. Nici o gospodină nu şi-ar fi curăţat de praf şi de uscături cu mai multă grijă muşcatele, cactuşii şi rododendronii din jardiniera sa de porţelan, decât o făcea gospodarul, până în acel moment nevăzut, al micii grădini.

Monte-Cristo se opri, după ce închise poarta, agăţând sfoara de cuiul ei, şi îmbrăţişă dintr-o privire întreaga proprietate.

„S-ar părea, îşi zise el, că omul de la telegraf are nişte grădinari tocmiţi cu anul sau se dă în vânt după grădinărit.”

Deodată, se ciocni de ceva, ghemuit în spatele unei roabe încărcate cu crengi. Acest ceva se ridică, lăsând să-i scape o exclamaţie care îi arăta uluirea, iar Monte-Cristo se pomeni în faţa unui omuleţ de vreo cincizeci de ani, care aduna fragi şi îi aşeza pe frunze de viţă.

Avea douăsprezece frunze de viţă şi cam tot atâtea cuiburi de fragi.

Omuleţul, ridicându-se, fu cât pe-aci să-şi piardă şi fragii, şi frunzele, şi firea.

— Îţi culegi recolta, om bun? zise Monte-Cristo zâmbind.

— Iertare, domnule, răspunse bătrânelul ducându-şi mâna la şapcă. Nu sunt în turn, la post, este adevărat, dar doar ce-am coborât adineauri.

— Nu te sinchisi de mine, prietene, zise contele. Culege-ţi mai departe fragii, dacă ţi-au mai rămas de adunat.

— Mai am vreo zece, zise omul, căci aici sunt unsprezece şi aveam douăzeci şi unul de cuiburi, cu cinci mai mult decât anul trecut. Dar nu-i de mirare, căci primăvara a fost călduroasă anul acesta şi, ştiţi, fragilor asta le trebuie căldură. Iată de ce, în loc de şaisprezece cuiburi, câte am cules anul trecut, anul acesta am, cum vedeţi, unsprezece deja culese şi încă douăsprezece, treisprezece, paisprezece, cincisprezece, şaisprezece,

şaptesprezece, optsprezece... Oh, Dumnezeule! Îmi lipsesc două! Ieri mai erau încă aici, domnule, mai erau, sunt sigur, eu le-am numărat! Trebuie să fie mâna băiatului tuşei Simon, care mi le-a şterpelit. L-am văzut de dimineaţă dând târcoale pe aici. Ah, păcătosul mic, să fure dintr-o grădină! Nu ştie unde-l poate duce asta!

— Într-adevăr, e grav, zise Monte-Cristo. Dar trebuie să ţii seama de anii şi de pofta hoţului.

— Desigur, zise grădinarul. Chiar şi aşa, nu-i mai puţin supărător. Dar, încă o dată, iertare, domnule. Poate sunteţi vreun şef şi eu vă fac să aşteptaţi aici?...

Şi îl măsură cu o privire temătoare pe conte, cu haina sa albastră.

— Linişteşte-te, omule, zise Monte-Cristo cu acel zâmbet pe care şi-l făcea, după voie, atât de înfricoşător sau atât de binevoitor şi care, de data aceasta nu exprima decât bunăvoinţă. Nu sunt deloc un şef venit să te inspecteze. Sunt doar un simplu călător, mânat de curiozitate, care începe chiar să-i pară rău de vizita lui, văzând că te sileşte să-ţi pierzi vremea.

— Oh, timpul meu nu-i preţios, răspunse omul, cu un zâmbet trist. Totuşi, este timpul guvernului şi n-ar trebui să-l irosesc. Dar am primit semnalul care mă anunţa că puteam să-mi iau o oră liberă (şi îşi aruncă ochii spre cadranul solar, căci, pe deasupra, exista chiar şi un cadran solar în grădiniţa de la Montlhéry) şi, după cum vedeţi, mai aveam vreo zece minute. Şi apoi şi fragii se copseseră şi, o zi în plus... De altfel, vă vine să credeţi, domnule, că mi le mănâncă pârşii?

— Pe legea mea că nu, n-aş fi crezut-o, răspunse cu toată seriozitatea Monte-Cristo. E neplăcută vecinătatea pârşilor, domnule, pentru unii ca noi, care nu-i mâncăm conservaţi în miere, cum făceau romanii.

— Zău? Romanii îi mâncau? făcu grădinarul. Mâncau pârşi?

— Aşa am citit, în Petronius, zise contele.

— Adevărat? Nu cred că sunt buni, cu toate că se zice „gras ca un pârş”. Dar nu-i de mirare, domnule, că pârşii sunt graşi, de vreme ce dorm cât îi ziua de lungă şi nu se trezesc decât să ronţăie toată noaptea. De pildă, anul trecut, aveam patru caise şi mi-au muşcat dintr-una. Aveam şi o nectarină, una singură — ce-i drept, este un fruct rar. Ei bine, domnule, mi-au mâncat jumătate din ea, cea dinspre zid. O nectarină minunată, foarte gustoasă, niciodată n-am mâncat una mai bună!

— Ai mâncat-o? întrebă Monte-Cristo.

— Adică, jumătatea care a rămas, înţelegeţi dumneavoastră. Era delicioasă, domnule. Ah, fir-ar să fie! Domnii pârşi aleg doar cele mai bune bucăţele. Exact ca băiatul tuşei Simon, care nici el nu s-a încurcat şi mi-a luat fragii cei mai buni, zău! Dar, anul ăsta, continuă horticultorul, fiţi liniştit, n-o să mi se mai întâmple una ca asta, de-ar fi să le păzesc şi toată noaptea, când piersicile or fi gata să se coacă!

Monte-Cristo văzuse destul. Fiecare om are pasiunea lui, care-l roade în adâncul inimii, la fel cum fiecare fruct îşi are viermele lui. Iar pasiunea omului de la telegraf era horticultura. Contele se aplecă şi smulse frunzele de viţă care ţineau umbră ciorchinilor şi cu asta îi cuceri inima grădinarului.

— Domnul venise ca să vadă telegraful? întrebă el.

— Da, domnule, bineînţeles dacă nu este interzis de regulament.

— Oh, nu-i interzis câtuşi de puţin, zise grădinarul, de vreme ce nu există nimic periculos în asta, căci nimeni nu poate şti ce transmitem noi.

— Într-adevăr, adăugă contele, mi s-a spus că repetaţi nişte semne pe care nici voi nu le înţelegeţi.

— Desigur, domnule, şi mie îmi place mai mult aşa, zise râzând omul de la telegraf.

— De ce îţi place mai mult aşa?

— Pentru că, în felul acesta, nu pot fi tras la răspundere. Eu sunt doar o maşinărie şi nimic altceva. Câtă vreme funcţionez, nu mi se cere altceva în plus!

„Drace! făcu Monte-Cristo în sinea lui. Să fi nimerit, din întâmplare, peste un om care n-are ambiţii? Măi să fie! Ar însemna că n-am avut noroc!”

— Domnule, zise grădinarul, aruncând o privire spre cadranul solar, cele zece minute o să se termine acuşi, iar eu mă întorc la postul meu. V-ar plăcea să urcaţi cu mine?

— Te urmez!

Monte-Cristo intră, într-adevăr, în turnul împărţit în trei etaje. Cel de jos conţinea câteva unelte agricole — cazmale, greble, stropitori — sprijinite de perete, şi acesta era tot mobilierul.

Cel de-al doilea era lăcaşul obişnuit sau, mai degrabă, nocturn al telegrafistului. Conţinea câteva ustensile sărăcăcioase de gospodărie, un pat, o masă, două scaune, un urcior de gresie, plus câteva ierburi uscate, atârnate de tavan, în care contele recunoscu nişte sângele-voinicului şi nişte fasole

spaniolă, căreia bătrânelul îi păstra boabele în păstaie. Toate acestea erau etichetate cu grija unui botanist profesionist de la Grădina Botanică.

— Ia mult timp să înveţi telegrafia, domnule? întrebă Monte-Cristo.

— Nu studiul durează mult, ci până îţi găseşti un loc, căci sunt prea puţine telegrafe.

— Şi cât se plăteşte, ca leafă?

— O mie de franci, domnule.

— E puţin.

— Este, dar ni se dă şi casă, cum vedeţi.

Monte-Cristo se uită prin odaie.

„Da, cu condiţia să nu ţii la casa ta”, murmură el.

Trecură la etajul al treilea. Aici era camera telegrafului. Monte-Cristo privi, rând pe rând, cele două mânere de fier cu ajutorul cărora funcţionarul punea în mişcare maşinăria.

— Este foarte interesant, zise el. Dar, până la urmă, este o viaţă care ajunge să ţi se pară plictisitoare, nu?

— Da, la început, rămâi cu gâtul strâmb tot uitându-te, dar, după un an sau doi, te obişnuieşti. Apoi, avem şi noi nişte ore de odihnă şi nişte zile libere.

— Zile libere?

— Da.

— Care?

— Când e ceaţă.

— Ah, corect!

— Pentru mine, sunt zilele mele de sărbătoare. Cobor în grădină şi plantez, tai, tund, curăţ de omizi. Şi uite-aşa trece timpul.

— De când eşti dumneata aici?

— De zece ani. Şi, socotind şi cei cinci ani când n-am avut un loc al meu, cincisprezece.

— Dumneata câţi ani ai?

— Cincizeci şi cinci de ani.

— Câţi ani trebuie să lucrezi ca să ai dreptul la pensie?

— Oh, domnule, douăzeci şi cinci de ani.

— Şi pensia cât înseamnă?

— O sută de scuzi.

— Bieţii oameni! murmură Monte-Cristo.

— Ce spuneţi, domnule?... întrebă funcţionarul.

— Spun că este foarte interesant.

— Ce?

— Tot ceea ce îmi arăţi dumneata... Şi nu înţelegi nimic din semnele voastre?

— Absolut nimic.

— Nici n-ai încercat vreodată să înţelegi?

— Niciodată. De ce era să încerc?

— Totuşi, există semnale care vi se adresează vouă, telegrafiştilor, direct.

— Desigur.

— Şi pe acestea le înţelegi?

— Sunt mereu aceleaşi.

— Şi ce spun?

— *Nimic nou*. *Aveţi o oră liberă* sau *Pe mâine.*

— Absolut nevinovate, zise contele. Dar, ia uită-te! Nu se pune în mişcare corespondentul dumitale?

— Ah, adevărat! Mulţumesc, domnule.

— Ce-ţi spune? Înţelegi ceva?

— Da, mă întreabă dacă sunt gata.

— Şi dumneata îi răspunzi?...

— Printr-un semn care îl anunţă pe corespondentul meu din dreapta că sunt gata şi, în acelaşi timp, care îl invită pe corespondentul meu din stânga să se pregătească, la rândul său.

— Este foarte ingenios, zise contele.

— O să vedeţi, răspunse bătrânelul împăunându-se. În cinci minute va vorbi.

— Atunci, am cinci minute, zise Monte-Cristo. E mai mult decât îmi trebuie. Dragul meu domn, zise el, dă-mi voie să-ţi pun o întrebare.

— Vă rog!

— Îţi place grădinăritul?

— Nespus.

— Şi ai fi fericit dacă, în loc să ai o terasă de douăzeci de picioare, ai avea o grădină de două pogoane?

— Domnule, aş face din ea raiul pe pământ.

— Cu cei o mie de franci ai dumitale trăieşti greu?

— Destul de greu, dar, în sfârşit, o scot la capăt.

— Da, dar nu ai decât o biată grădiniţă.

— Ah! Ce-i drept, grădina nu-i prea mare.

— Ba mai mult, atât cât este, mai este şi bântuită de pârşi care strică tot.

— Ăsta e marele meu necaz.

— Ia spune-mi, ce s-ar întâmpla dacă ai avea ghinionul să fii cu capul întors într-altă parte, când corespondentul dumitale din dreapta ar începe să transmită?

— Păi, nu l-aş vedea.

— Şi atunci, ce s-ar întâmpla?

— N-aş putea repeta semnalele.

— Şi după aceea?

— S-ar întâmpla că, dat fiind că din neatenţie nu le-am repetat, aş fi amendat.

— Cu cât?

— Cu o sută de franci.

— A zecea parte din venitul dumitale. Frumos, n-am ce spune!

— Ei! făcu funcţionarul.

— Ţi s-a mai întâmplat? întrebă Monte-Cristo.

— O dată, domnule, o dată, când altoiam un trandafir de culoarea alunei.

— Bine. Dar dacă te-ai hotărî să modifici ceva din semnal sau să transmiţi un altul?

— Atunci, se schimbă daravera. Aş fi dat afară şi mi-aş pierde pensia.

— Trei sute de franci?

— O sută de scuzi, da, domnule. De aceea, înţelegeţi că n-aş face niciodată aşa ceva.

— Nici măcar pentru leafa dumitale pe cincisprezece ani? Iată, la asta merită să chibzuieşti, nu-i aşa?

— Pentru cincisprezece mii de franci?

— Da.

— Domnule, mă speriaţi.

— Ei, aş!

— Domnule, vreţi să mă ispitiţi?

— Exact. Cincisprezece mii de franci, înţelegi?

— Domnule, lăsaţi-mă să mă uit la corespondentul meu din dreapta!

— Dimpotrivă, nu te uita la el, ci uită-te aici!

— Ce sunt astea?

— Cum? Nu cunoşti hârtiuţele astea?

— Bancnote!

— Noi-nouţe. Cincisprezece din astea.

— Şi ale cui sunt?

— Ale dumitale, dacă vrei.

— Ale mele? strigă funcţionarul înăbuşit.

— Oh, Dumnezeule, da! Ale dumitale, cu totul şi cu totul.

— Domnule, iată că a început să transmită corespondentul meu din dreapta.

— Lasă-l să transmită!

— Domnule, m-aţi făcut să nu fiu atent şi o să fiu amendat.

— Asta o să te coste o sută de franci. Vezi bine că ai tot interesul să primeşti bancnotele mele.

— Domnule, corespondentul din dreapta îşi pierde răbdarea, îşi repetă semnalele.

— Lasă-l să le repete şi ia de aici!

Contele puse teancul în mâna funcţionarului.

— Acum, zise el, asta nu-i de ajuns. Cu cincisprezece mii de franci ai dumitale, tot n-ai să poţi trăi.

— O să-mi păstrez slujba.

— Nu, o s-o pierzi, căci o să faci un alt semn decât cel al corespondentului dumitale.

— Oh, domnule, ce spuneţi acolo?

— O joacă de copii.

— Domnule, numai dacă o să fiu silit...

— Într-adevăr, mă gândesc să te silesc.

Şi Monte-Cristo scoase din buzunar încă un teanc.

— Iată încă zece mii de franci, zise el. Cu cele cincisprezece din buzunarul dumitale, fac douăzeci şi cinci. Cu cinci mii de franci o să poţi cumpăra o căsuţă drăguţă şi două pogoane de pământ. Cu restul de douăzeci de mii, o să ai o rentă de o mie de franci.

— O grădină de două pogoane?

— Şi o mie de franci rentă.

— Dumnezeule, Dumnezeule!

— Dar ia-i odată!

Şi Monte-Cristo puse cu forţa cele zece mii de franci în mâna funcţionarului.

— Ce trebuie să fac?

— Nimic foarte complicat.

— Totuşi?

— Repetă semnele de aici!

Monte-Cristo scoase din buzunar o hârtie pe care erau trei semne gata trasate, cu numere indicând ordinea în care trebuia să fie făcute.

— N-o să dureze mult, după cum vezi.

— Da, dar...

— Asta ca să ai nectarine şi toate celelalte.

Lovitura nimeri din plin. Roşu de tulburare şi năduşind în picuri mari, bătrânelul execută, unul după altul, celelalte trei semne pe care i le dăduse contele, în pofida zvâcnirilor dezarticulate ale corespondentului din dreapta, care, neînţelegând nimic din această schimbare de mesaj, începea să creadă că omul cu nectarinele înnebunise.

Cât despre corespondentul din stânga, acesta repetă conştiincios semnele transmise, care fură înregistrate, în cele din urmă, la Ministerul de Interne.

— Acum, iată-te bogat, zise Monte-Cristo.

— Da, răspunse funcţionarul, dar cu ce preţ!

— Ascultă, prietene, zise Monte-Cristo, nu vreau să ai mustrări de cuget. Aşadar crede-mă când îţi spun că nu ai făcut rău nimănui, ţi-o jur, şi ai slujit intenţiilor lui Dumnezeu!

Funcţionarul privi bancnotele, le pipăi, le numără, schimbând feţe-feţe. În cele din urmă, se repezi spre odaia sa ca să bea un pahar de apă. Dar nu mai avu timp să ajungă până la ulcior, ci leşină printre păstăile sale de fasole uscată.

La cinci minute după ce vestea telegrafiată fu primită la minister, Debray porunci să i se înhame caii la trăsură şi dădu fuga la Danglars acasă.

— Soţul dumneavoastră are acţiuni de împrumut spaniol? o întrebă el pe baroană.

— Cred şi eu! De vreo şase milioane.

— Să le vândă la orice preţ!

— De ce?

— Pentru că don Carlos a evadat din Bourges şi s-a întors în Spania.

— De unde ai aflat asta?

— La naiba! făcu Debray, ridicând din umeri. De unde-mi aflu toate veştile.

Baroana nu aşteptă să i se spună de două ori. Se grăbi să se ducă la soţul ei, care se grăbi, la rândul său, să se ducă la agentul lui de schimb, poruncindu-i să vândă cu orice preţ. Când la Bursă se văzu că domnul Danglars vindea, acţiunile spaniole căzură imediat. Danglars pierdu cinci sute de mii la această afacere, dar scăpă de toate acţiunile.

Seara, se putu citi în *Messager*:

Depeşă telegrafică

„Regele don Carlos a scăpat de sub supravegherea care i se impusese la Bourges şi s-a întors în Spania, pe la graniţa cu Catalunia. Barcelona s-a răsculat în favoarea sa.”

Întreaga seară, lumea nu vorbi decât despre cât de prevăzător fusese Danglars, care îşi vânduse toate acţiunile, şi despre norocul acestui speculant la Bursă, care nu pierduse decât cinci sute de mii de franci într-o asemenea lovitură.

Cei care îşi păstraseră acţiunile sau le cumpăraseră pe cele ale lui Danglars, se socotiră ruinaţi şi petrecură o noapte foarte proastă.

A doua zi, se citi în *Moniteur*:

„Fără nici un temei, *Messager* a anunţat, ieri, fuga lui don Carlos şi revolta din Barcelona.

Regele don Carlos nu a părăsit Bourges, iar Peninsula se bucură de cea mai adâncă linişte.

Un semnal telegrafic prost interpretat, din pricina ceţii, a dat loc acestei erori.”

Acţiunile urcară din nou, la o valoare dublă faţă de aceea de la care căzuseră.

Aceasta a însemnat, cu pierderea dinainte şi cu lipsa de acum a acţiunilor care să câştige, o pagubă de un milion pentru Danglars.

— Bun! îi zise Monte-Cristo lui Morrel, care se afla la el acasă, în clipa în care se anunţa acest ciudat reviriment al Bursei, căruia Danglars îi fusese victimă. Pentru douăzeci şi cinci de mii de franci, am făcut o descoperire pentru care aş fi plătit şi o sută de mii de franci.

— Ce anume aţi descoperit? întrebă Maximilien.

— Am descoperit cum să-l scapi pe un grădinar de pârşii care îi mănâncă piersicile.

LXII Fantomele

La prima vedere şi cercetată din afară, casa din Auteuil nu avea nimic care să-ţi ia ochii, nimic din ceea ce se putea aştepta de la o locuinţă destinată foarte bogatului conte de Monte-Cristo. Însă această simplitate ţinea de voinţa stăpânului, care poruncise răspicat să nu fie nimic schimbat la exterior. Pentru a te convinge că aşa stăteau lucrurile, nu era nevoie decât să-i vezi interiorul. Într-adevăr, îndată ce deschideai poarta, priveliştea era cu totul alta.

Domnul Bertuccio se întrecuse pe sine în alegerea mobilierului şi în rapiditatea schimbării. La fel cum, odinioară, ducele d'Antin pusese să fie doborâţi într-o singură noapte arborii de pe o întreagă alee, care îi stinghereau vederea lui Ludovic al XIV-lea, domnul Bertuccio, în numai trei zile, plantase într-o curte goală nişte minunaţi plopi şi sicomori, aduşi cu rădăcinile lor uriaşe cu tot, care umbreau acum faţada principală a casei, în faţa căreia, în locul pietrelor de pavaj, pe jumătate ascunse sub iarbă, se întindea o peluză cu gazon, ale cărei dale fuseseră puse chiar în dimineaţa aceea şi care alcătuiau un vast covor, pe care încă mai strălucea apa cu care fusese stropit.

De altfel, poruncile veniseră de la conte. El însuşi îi înmânase lui Bertuccio un plan, unde erau indicate numărul şi locul arborilor care urma să fie plantaţi, forma şi întinderea peluzei care trebuia să înlocuiască pietrele pavajului.

Privită acum, casa devenise de nerecunoscut. Până şi Bertuccio susţinea că n-o mai recunoaşte, încadrată cum era în decorul de verdeaţă.

Cât timp lucrase acolo, intendentul nu s-ar fi supărat să facă unele schimbări şi în grădină, dar contele îi interzisese cu străşnicie să se atingă de ceva. Bertuccio se despăgubi ticsind cu flori anticamerele, scările şi poliţele şemineurilor.

Ceea ce dovedea deosebita iscusinţă a intendentului şi adânca ştiinţă a stăpânului, una pentru a servi şi cealaltă pentru a fi servit, era faptul că această casă, nelocuită de douăzeci de ani, în ajun încă atât de mohorâtă şi de tristă, impregnată cum fusese de acea miasmă nelămurită care s-ar putea numi mirosul timpului, dobândise, într-o singură zi, o dată cu semnele vieţii, parfumurile pe care le prefera stăpânul şi toate lucrurile pe care le

îndrăgea. Astfel, la sosirea lui, contele avea la îndemână cărţile şi armele, înaintea ochilor tablourile favorite, în anticamere câinii pe care îi plăcea să-i mângâie şi păsările pe care îi plăcea să le audă cântând. Aşadar, întreaga casă, deşteptată din îndelungatul său somn, ca palatul Frumoasei din pădurea adormită, trăia, cânta, înflorea, aidoma acelor case pe care le îndrăgim multă vreme şi în care, atunci când din nefericire trebuie să le părăsim, lăsăm, fără să vrem, o parte din sufletul nostru.

Prin această frumoasă curte servitorii forfoteau cu veselie — unii, stăpâni ai bucătăriilor, umblau cu mare uşurinţă, de parcă dintotdeauna locuiseră aici, pe scările reparate în ajun; alţii, trebăluiau prin şoproane, unde trăsurile, numerotate şi bine rânduite, păreau instalate de cincizeci de ani; iar, la grajduri, caii legaţi la iesle răspundeau fornăind rândaşilor, care le vorbeau cu mult mai mult respect decât le vorbesc unii servitori stăpânilor.

Biblioteca era aranjată în două corpuri, pe doi pereţi ai camerei, şi conţinea aproape două mii de volume. Un întreg compartiment era destinat romanelor moderne, iar cel care apăruse cu o zi înainte, era deja aşezat la locul său, fudulindu-se proaspăt legat în copertele sale roşii, scrise cu aur.

În partea cealaltă a casei, făcând pereche cu biblioteca, se afla sera, plină de plante rare şi înflorite în vase japoneze, adevărată minune pentru văz şi pentru miros, iar, în mijlocul serei un biliard despre care ai fi zis că a fost părăsit de cel mult un ceas de către jucătorii care îşi lăsaseră bilele încremenite pe masă.

O singură cameră fusese cruţată de magicianul Bertuccio. Prin faţa acestei camere situate în colţul din stânga al primului etaj, la care se putea urca pe scara principală şi din care se putea ieşi pe scara secretă, servitorii treceau curioşi, iar Bertuccio, îngrozit.

Exact la ora cinci, contele ajunse, însoţit de Ali, în faţa casei din Auteuil. Bertuccio aştepta această sosire cu o nerăbdare amestecată cu nelinişte. Nădăjduia să audă câteva felicitări, în acelaşi timp temându-se să vadă vreo încruntare de sprânceană.

Monte-Cristo coborî în curte, străbătu întreaga casă şi dădu ocol grădinii, tăcut, fără să dea nici cel mai mic semn de încuviinţare sau de nemulţumire.

Doar când intră în dormitorul situat în partea opusă camerei închise, întinse mâna către sertarul unui mic scrin de lemn de trandafir, pe care îl remarcase încă de la prima sa vizită.

— Acesta nu poate servi decât pentru mănuşi, zise el.

— Într-adevăr, Excelenţă, răspunse Bertuccio încântat, deschideţi-l şi mănuşi veţi găsi înăuntru.

În celelalte mobile, contele găsi, în acelaşi mod, tot ceea ce socotea că o să găsească: sticluţe, ţigări, bijuterii.

— Bine! zise el, încă o dată.

Şi domnul Bertuccio se retrase cu sufletul cântând de fericire, într-atât de mare, de puternică şi de reală era influenţa pe care o exercita contele asupra tuturor celor care îl înconjurau.

Exact la ora şase se auzi tropotul unui cal, care se opri în faţa porţii principale. Era căpitanul nostru de spahii, care sosise călare pe *Médéah*.

Monte-Cristo îl aştepta pe peron, cu zâmbetul pe buze.

— Am ajuns primul, sunt sigur de asta! îi strigă Morrel. Am făcut-o intenţionat ca să pot vorbi o clipă cu dumneavoastră, mai înainte să vină ceilalţi. Julie şi Emmanuel vă transmit milioane de urări de bine. Ah, dar ştiţi că este minunat aici? Spuneţi-mi, conte, se poate ca oamenii dumneavoastră să aibă multă grijă de calul meu?

— Fii liniştit, dragul meu Maximilien, ştiu ei bine ce au de făcut.

— Întreb doar pentru că trebuie frecat cu un şomoiog de paie. Dacă aţi şti în ce galop a venit! În trombă, nu aşa!

— Drace, cred şi eu! Un cal de cinci mii de franci! zise Monte-Cristo, pe tonul cu care un tată i-ar fi vorbit fiului său.

— Vă pare rău de bani? zise Morrel, cu zâmbetul său deschis.

— Mie? Doamne fereşte! răspunse contele. Nu. Mi-ar fi părut rău doar dacă n-ar fi fost bun calul.

— Este atât de bun, dragul meu conte, încât domnul de Château-Renaud, cel mai priceput la cai din toată Franţa, şi domnul Debray, care călăreşte caii arabi ai ministerului, aleargă după mine, în acest moment, şi au rămas ceva în urmă, după cum vedeţi, ba chiar sunt îndeaproape urmăriţi de faimoşii suri ai baroanei Danglars, care vin în trap întins, cu vreo şase leghe pe oră.

— Înseamnă că vin şi ei curând? întrebă Monte-Cristo.

— Păi, iată-i!

Într-adevăr, chiar în clipa aceea, un cupeu tras de nişte cai în spume şi alţi doi cai înşeuaţi, cu suflul tăiat, sosiră în faţa porţii, care se deschise să-i primească. Numaidecât, cupeul îşi descrise cercul şi se opri la peron, urmat de cei doi călăreţi.

Într-o clipă, Debray puse piciorul pe pământ şi se repezi la portiera cupeului. Îi oferi braţul baroanei, care îi făcu, în timp ce coborî, un semn neobservat de nimeni altcineva, în afară de Monte-Cristo.

Deoarece contelui nu-i scăpa nimic, după acest gest, văzu fulgerând un bileţel alb, la fel de greu de observat ca şi gestul însuşi, bileţel care, cu o uşurinţă ce arăta obişnuinţa acestei manevre, trecu din mâna doamnei Danglars în aceea a secretarului ministrului.

Bancherul coborî în urma soţiei sale, palid de parcă ar fi ieşit dintr-un cavou şi nu din cupeul său.

Doamna Danglars aruncă în jurul ei o privire rapidă şi cercetătoare, pe care numai Monte-Cristo o putu pricepe şi în care ea îmbrăţişă curtea, peristilul şi faţada casei. Apoi, înăbuşindu-şi o uşoară emoţie, care i s-ar fi putut citi limpede pe chip, dacă i-ar fi fost îngăduit chipului său să pălească, ea urcă treptele peronului, spunându-i lui Morrel:

— Domnule, dacă aţi fi fost unul dintre prietenii mei, v-aş fi întrebat dacă nu vindeţi cumva calul.

Morrel afişă un zâmbet care semăna tare mult cu o strâmbătură şi se întoarse către Monte-Cristo, ca pentru a-l ruga să-l scoată din încurcătură.

Contele pricepu.

— Ah, doamnă! răspunse el. De ce nu-mi adresaţi mie această întrebare?

— Cu dumneavoastră, domnule, zise baroana, nu ai dreptul să-ţi doreşti ceva, căci eşti mult prea sigur că îl vei obţine. De aceea l-am întrebat pe domnul Morrel.

— Din nefericire, continuă contele, sunt martor că domnul Morrel nu-şi poate ceda calul, fiindcă şi-a dat cuvântul că îl va păstra.

— Cum aşa?

— A făcut pariu că îl va îmblânzi pe *Médéah* în şase luni. Înţelegeţi, aşadar, baroană, că, dacă nu l-ar mai avea înainte de termenul stabilit de pariu, nu numai că ar pierde, dar s-ar mai spune şi că s-a temut. Şi, un căpitan de spahii, chiar pentru a răspunde capriciului unei femei frumoase, ceea ce este, după părerea mea, unul din lucrurile cele mai sfinte de pe lumea asta, nu poate totuşi lăsa să se răspândească un astfel de zvon.

— Vedeţi, doamnă... zise Morrel, vorbind către Monte-Cristo, cu un zâmbet recunoscător.

— De altfel, zise Danglars pe un ton ursuz, prost ascuns sub un zâmbet forţat, mie mi se pare că ai destui cai.

Doamnei Danglars nu-i stătea în obicei să lase să treacă astfel de atacuri fără să riposteze, dar, cu toate acestea, spre marea mirare a tinerilor, ea dădu impresia că nu-l auzise şi nu-i răspunse nimic.

Monte-Cristo zâmbi la această tăcere, care trăda o supuşenie neobişnuită, şi îi arătă baroanei două imense ghivece de porţelan chinezesc, în jurul cărora şerpuiau alge de mare, de o mărime şi-o fineţe cum numai natura poate produce cu aceeaşi bogăţie, sevă şi stil.

Baroana era fermecată.

— Oh! Ar încăpea într-unul şi un castan de la Tuileries! exclamă ea. Oare cum de s-au putut pune într-un cuptor nişte vase ca acestea, uriaşe?

— Ah, doamnă, răspunse Monte-Cristo, n-ar trebui să ne întrebaţi asta pe noi, cei de azi, care facem statuete şi sticlărie jivrată. Este o operă dintr-o altă epocă, un soi de lucrare a duhurilor pământului şi ale mării.

— Cum aşa? Şi cam din ce epocă ar putea fi?

— Nu ştiu. Doar am auzit povestindu-se că unul dintre împăraţii Chinei a poruncit să i se facă un cuptor special. În acest cuptor s-au copt, unul după altul, douăsprezece vase ca acestea de aici. Două s-au spart în vâlvătaia focului. Celelalte zece au fost coborâte la trei sute de braţe pe fundul mării. Marea, care ştia ce se aşteaptă de la ea, le-a acoperit cu algele sale, le-a împletit în jur coralii săi şi le-a incrustat cu scoicile sale. Totul a fost cimentat în două sute de ani, în adâncurile neştiute, căci o revoluţie îl înlăturase pe împăratul ce voise să facă această încercare şi care nu lăsase în urma lui decât o notiţă, prin care se atesta coacerea vaselor şi coborârea lor pe fundul mării. După două sute de ani, a fost găsită această notiţă şi oamenii s-au gândit să scoată vasele la suprafaţă. S-au trimis scufundători care, sub clopote construite special, au coborât să le caute în golful unde fuseseră aruncate. Dar, din zece, n-au mai găsit decât trei. Celelalte fuseseră împrăştiate şi sparte de valuri. Îmi plac aceste vase, în care îmi închipui, uneori, că nişte monştri diformi, înspăimântători, misterioşi, asemenea celor pe care numai scufundătorii îi văd, şi-au aţintit, plini de mirare, privirile inexpresive şi reci, şi în care au dormit miriade de peşti, adăpostiţi înăuntru ca să scape de urmărirea duşmanilor.

Între timp, Danglars, prea puţin amator de curiozităţi, smulgea, una după alta, fără să se gândească la ceea ce făcea, florile unui minunat portocal. Când termină cu portocalul, se întoarse către un cactus, dar cactusul, mai năbădăios decât portocalul, îl înţepă fără milă.

Atunci, tresări şi se frecă la ochi de parcă s-ar fi trezit dintr-un vis.

— Domnule, îi zise Monte-Cristo zâmbind, în faţa dumneavoastră, care sunteţi un amator de tablouri şi care aveţi nişte exemplare atât de frumoase, nu mă pot lăuda cu ale mele. Totuşi, iată două Hobbema, un Paul Potter, un Mieris, două Gérard Dow, un Rafael, un Van Dyck, un Zurbaran şi două sau trei Murillo, care ar merita să vă fie prezentate.

— Poftim! zise Debray. Iată un Hobbema pe care-l recunosc!

— Ah, adevărat?

— Da, a fost propus de curând la Musée.

— Care nu are tablouri de Hobbema, dacă nu mă înşel? spuse într-o doară Monte-Cristo.

— Nu are şi totuşi a refuzat să-l cumpere pe acesta.

— De ce? întrebă Château-Renaud.

— Eşti un drăguţ, zău! Pentru că guvernul nu este atât de bogat.

— Ah, iertare! zise Château-Renaud. Aud astfel de lucruri în fiecare zi, de opt ani încoace, şi tot nu m-am putut obişnui cu ele.

— O să izbuteşti, până la urmă, zise Debray.

— Nu cred, răspunse Château-Renaud.

— Domnul maior Bartolomeo Cavalcanti! Domnul viconte Andrea Cavalcanti! anunţă Baptistin.

Un guler de satin negru, abia ieşit din mâinile croitorului, un obraz proaspăt ras, nişte mustăţi cărunte, o privire sigură, o uniformă de maior, împodobită cu trei plăcuţe şi cinci cruci, într-un cuvânt, o ţinută ireproşabilă de bătrân soldat, astfel se înfăţişă maiorul Bartolomeo Cavalcanti, tatăl iubitor, pe care l-am cunoscut mai devreme.

Lângă el, îmbrăcat în haine orbitor de noi, înainta, cu zâmbetul pe buze, vicontele Andrea Cavalcanti, fiul respectuos pe care, de asemenea, l-am cunoscut mai devreme.

Cei trei tineri stăteau de vorbă între ei. Privirile lor se plimbară de la tată la fiu şi se opriră, firește, mai multă vreme asupra acestuia din urmă, pe care îl studiară amănunţit.

— Cavalcanti? se miră Debray.

— Un nume frumos, făcu Morrel. Drace!

— Da, zise Château-Renaud. Ce-i drept, italienii aceştia au nume frumoase, dar se îmbracă prost.

— Eşti cârcotaş, Château-Renaud, reluă Debray. Hainele acestea sunt făcute de un croitor foarte bun şi sunt noi-nouţe.

— Tocmai asta nu-mi place. Domnul acesta pare că s-a îmbrăcat astăzi pentru prima oară în viaţa lui.

— Cine sunt aceşti domni? îl întrebă Danglars pe contele de Monte-Cristo.

— Aţi auzit, domnii Cavalcanti.

— Cu asta, nu le ştiu decât numele, atâta tot.

— Ah! Aveţi dreptate, nu sunteţi la curent cu nobilimea noastră din Italia. Cine zice Cavalcanti, zice viţă de prinţi.

— O avere frumoasă? întrebă bancherul.

— Fabuloasă.

— Şi ce fac?

— Încearcă s-o toace, fără să-i dea de cap. De altfel, au nişte credite la banca dumneavoastră, după câte mi-au spus alaltăieri, când au venit în vizită pe la mine. I-am invitat aici special pentru dumneavoastră. O să vi-i prezint.

— Dar mi se pare că vorbesc o franceză foarte curată, zise Danglars.

— Fiul şi-a desăvârşit educaţia la un colegiu din sudul Franţei, la Marsilia sau prin împrejurimi, după câte ştiu. O să-l vedeţi entuziasmat.

— Entuziasmat de ce? întrebă baroana.

— De franţuzoaice, doamnă. Vrea neapărat să-şi ia o soţie de la Paris.

— Bună idee şi asta! zise Danglars, ridicând din umeri.

Doamna Danglars se uită la soţul ei cu o expresie care, în orice alt moment, ar fi prevestit o furtună. Dar, pentru a doua oară îşi înghiţi replica.

— Baronul pare destul de supărat astăzi, îi zise Monte-Cristo doamnei Danglars. Oare pentru că vor cumva să-l numească ministru?

— Nu, nu încă, după câte ştiu eu. Cred mai degrabă că a jucat la Bursă, că a pierdut şi că nu ştie pe cine să se descarce.

— Domnul şi doamna de Villefort! îşi înălţă glasul Baptistin.

Cele două persoane anunţate intrară. Domnul de Villefort, în ciuda stăpânirii de sine, era vizibil emoţionat. Strângându-i mâna, Monte-Cristo simţi că tremura.

„Hotărât lucru, numai femeile ştiu să se prefacă”, îşi spuse Monte-Cristo, uitându-se la doamna Danglars, care îi zâmbi procurorului regelui şi o îmbrăţişă pe soţia lui.

După primele schimburi de cuvinte, contele îl zări pe Bertuccio, care, ocupat până în momentul acela cu serviciul, se strecurase într-un salonaş alăturat celui în care se aflau invitaţii.

Contele se îndreptă spre el.

— Ce doreşti, domnule Bertuccio? îl întrebă.

— Excelenţa Sa nu mi-a spus numărul invitaţilor săi.

— Ah! Adevărat.

— Câte tacâmuri?

— Numără dumneata singur.

— A sosit toată lumea, Excelenţă?

— Da.

Bertuccio îşi strecură privirea prin uşa întredeschisă.

Monte-Cristo nu-l scăpa din ochi.

— Ah, Dumnezeule! strigă el.

— Ce s-a întâmplat? întrebă contele.

— Femeia aceea!... femeia aceea!...

— Care?

— Aceea cu rochie albă şi cu atâtea diamante!... Blonda....

— Doamna Danglars?

— Nu ştiu cum se numeşte. Dar ea este, domnule, ea este!

— Care ea?

— Femeia din grădină! Aceea care era însărcinată! Aceea care se plimba aşteptându-l pe!... aşteptându-l pe!...

Bertuccio rămase cu gura căscată, alb ca varul şi cu părul zburlit.

— Aşteptându-l pe cine?

Bertuccio, fără să răspundă, îl arătă cu degetul pe Villefort, aproape cu acelaşi gest cu care Macbeth îl arăta pe Banquo.

— Oh!... Oh!... murmură el, în cele din urmă. Vedeţi şi dumneavoastră?

— Ce? Pe cine?

— Pe el.

— Pe el!... Domnul de Villefort, procurorul regelui? Fără îndoială că îl văd.

— Atunci, nu l-am ucis?

— Ei, aş! Cred că-ţi pierzi minţile, domnule Bertuccio, zise contele.

— Atunci, nu a murit?

— Păi, nu! Nu a murit, vezi bine! În loc să-l loveşti între a şasea şi a şaptea coastă în stânga, cum este obiceiul la compatrioţii dumitale, dumneata ai lovit mai sus sau mai jos. Iar viaţa este foarte îndârjită în oamenii ăştia ai legii ori, mai degrabă, nimic din ceea ce mi-ai povestit dumneata nu a fost adevărat, a fost doar o închipuire de-a dumitale, o

halucinaţie a minţii dumitale. Poate că ai adormit fără să-ţi fi digerat răzbunarea, poate că ţi-a apăsat stomacul şi ţi-a dat un coşmar, atâta tot. Haide, vino-ţi în fire şi numără: domnul şi doamna de Villefort, doi; domnul şi doamna Danglars, patru; domnul de Château-Renaud, domnul Debray şi domnul Morrel, şapte; domnul maior Bartolomeo Cavalcanti, opt.

— Opt! repetă Bertuccio.

— Stai puţin! Stai puţin! Te grăbeşti prea tare să pleci, ce naiba! L-ai sărit pe unul dintre invitaţii mei. Uită-te puţin mai la stânga... priveşte... domnul Andrea Cavalcanti, tânărul acela îmbrăcat în negru, care priveşte *Fecioara* lui Murillo, şi care se întoarce acum.

De data aceasta, Bertuccio dădu să scape un strigăt, pe care privirea lui Monte-Cristo abia de i-l opri pe buze.

— Benedetto! murmură el, într-o şoaptă stinsă. Fatalitate!

— Iată că sună ora şase şi jumătate, domnule Bertuccio! zise cu asprime contele. Este ora când am poruncit să fim serviţi la masă. Ştii bine că nu-mi place să aştept.

Şi Monte-Cristo intră în salonul unde îl aşteptau invitaţii, în vreme ce Bertuccio se scurse în sufragerie, sprijinindu-se de pereţi.

Cinci minute mai târziu, uşa dublă a salonului se deschise. Bertuccio se ivi în prag şi, făcând ca Vatel[90] la Chantilly un ultim şi eroic efort:

— Domnul conte este servit! zise el.

Monte-Cristo îi oferi braţul doamnei de Villefort.

— Domnule de Villefort, zise el, conduceţi-o dumneavoastră pe doamna baroană Danglars, vă rog.

Villefort se supuse şi trecură cu toţii în sufragerie.

---

90 Vatel, majordom al Marelui Condé, care, la un dineu oferit în 1671, la Chantilly, de către stăpânul său regelui Ludovic al XIV-lea, din pricina faptului că peştele comandat n-a sosit la timp, s-a crezut dezonorat şi s-a sinucis, înfigându-şi sabia în piept.

LXIII Dineul

În mod vădit, pe când treceau în sufragerie, unul şi acelaşi sentiment îi însufleţea pe toţi invitaţii. Se întrebau ce putere stranie îi adusese pe toţi în această casă şi, totuşi, chiar şi foarte uluiţi şi chiar foarte tulburaţi, cum se întâmpla să fie vreo câţiva dintre ei, nici unul n-ar fi vrut să fi lipsit.

Cu toate acestea, cunoştinţa de dată recentă, poziţia excentrică şi izolată, averea necunoscută şi aproape fabuloasă a contelui, le impunea bărbaţilor datoria să fie rezervaţi, iar femeilor să nu calce pragul contelui, în casa căruia nu existau femei pentru a le primi. Iată însă că bărbaţii trecuseră peste rezerva lor, femeile trecuseră peste convenienţe, iar curiozitatea, îmboldindu-i irezistibil, îi făcuse să nu mai ţină cont de nimic.

Cu toţii, chiar şi Cavalcanti tatăl şi fiul, unul în ciuda aerului său ţeapăn, celălalt în ciuda dezinvolturii sale, păreau îngrijoraţi pentru faptul că se găseau puşi laolaltă cu alţi oameni, pe care nu-i mai văzuseră niciodată, în casa acestui om căruia nu-i puteau ghici scopurile urmărite.

Doamna Danglars tresărise văzând că, la invitaţia lui Monte-Cristo, domnul de Villefort se apropiase de ea pentru a-i oferi braţul, iar domnului de Villefort i se tulburase vederea, sub ochelarii săi cu rame de aur, simţind braţul baroanei sprijinindu-se de al său.

Nici unul dintre aceste gesturi nu-i scăpaseră contelui, căci până şi în această simplă atingere a personajelor exista, pentru observatorul acestei scene, un interes deosebit.

Domnul de Villefort îi avea în dreapta pe doamna Danglars şi, în stânga, pe Morrel.

Contele luase loc între doamna de Villefort şi Danglars.

Celelalte locuri se ocupaseră de către Debray, stând între Cavalcanti tatăl şi Cavalcanti fiul, şi de către Château-Renaud, aşezat între doamna de Villefort şi Morrel.

Masa fu nemaipomenită. Monte-Cristo îşi pusese în gând să răstoarne cu totul simetria pariziană şi să le dea convivilor, răspunzând mai degrabă curiozităţii decât poftei lor de mâncare, tot ceea ce şi-ar fi dorit. Aşadar, le oferi un festin oriental, dar atât de oriental cum numai ospeţele din basmele arabe ar mai fi putut fi.

Toate fructele pe care cele patru colţuri ale lumii le-ar fi putut vărsa, proaspete şi delicioase, în cornul abundenţei Europei erau aranjate, în piramide, pe platouri chinezeşti şi în cupe japoneze. Păsările rare, cu penajul lor strălucitor, şi peştii monstruoşi, întinşi pe tipsii de argint, toate vinurile Arhipelagului, ale Asiei Mici şi ale Capului, închise în sticle cu forme nemaivăzute, a căror înfăţişare părea să adauge un plus de savoare vinurilor dinăuntru, defilară, ca la una dintre acele parade pe care Apicius[91] le oferea mesenilor săi, pe dinaintea acestor parizieni, care înţelegeau prea bine că se putea cheltui o mie de ludovici pentru o masă de zece persoane, dar cu condiţia ca, precum Cleopatra, să mănânce perle, sau, precum Lorenzo de Medici, să bea aur topit.

Monte-Cristo văzu uluirea generală şi începu să râdă şi să ironizeze cu voce tare.

— Domnilor, zise el, trebuie să fiţi de acord, nu-i aşa, că, ajungând la un anumit nivel de bogăţie, nu îţi mai doreşti lucrurile necesare, ci inutilităţile vieţii, aşa cum doamnele vor admite că, odată atins un anumit grad de exaltare, numai idealul te mai poate încă exalta. Acum, potrivit acestui raţionament, ce este minunat? Ceea ce nu înţelegem. Ce mai înseamnă un bun cu adevărat dorit? Un bun pe care nu îl putem avea. Or, să văd lucruri pe care nu le pot înţelege, să-mi fac rost de bunuri pe care nu le pot avea, asta am căutat o viaţă întreagă. Reuşesc în asta pe două căi: banii şi voinţa. Pun în realizarea unei fantezii, de pildă, aceeaşi perseverenţă pe care dumneavoastră, domnule Danglars, o puneţi în crearea unei noi linii de cale ferată, dumneavoastră, domnule de Villefort, în condamnarea unui om la moarte, dumneavoastră, domnule Debray, în pacificarea unui regat, dumneavoastră, domnule de Château-Renaud, în a-i fi pe plac unei femei, iar dumneavoastră, domnule Morrel, în a îmblânzi un cal pe care nimeni nu poate încăleca. Astfel, de pildă, priviţi aceşti doi peşti, născuţi, unul la cincizeci de leghe de Sankt-Petersburg, celălalt la cinci leghe de Neapole — nu găsiţi amuzant că sunt puşi amândoi pe aceeaşi masă?

— Ce fel de peşti sunt aceştia? întrebă Danglars.

— Îl avem aici pe domnul de Château-Renaud, care a locuit în Rusia şi care vă va spune numele unuia, răspunse Monte-Cristo, şi-l mai avem pe domnul maior Cavalcanti, care este italian, şi vă va spune cum se numeşte celălalt.

— Acesta, zise Château-Renaud, cred că este o cegă.

— Minunat!

— Iar acesta, zise Cavalcanti, este, dacă nu mă înşel, un ţipar.

— Chiar aşa! Acum, domnule Danglars, întrebaţi-i pe aceşti domni unde se pescuiesc aceşti doi peşti.

— Păi, zise Château-Renaud, cegile se pescuiesc numai în Volga.

— Iar eu, zise Cavalcanti, nu cunosc decât Lacul Fusaro care să aibă ţipari atât de mari.

— Este cât se poate de adevărat, unul vine din Volga, iar celălalt din Lacul Fusaro.

— Cu neputinţă! strigară într-un glas mesenii.

— Ei bine, iată tocmai ceea ce îmi place mie, zise Monte-Cristo. Eu sunt ca Nero, un *cupitor impossibilium*[92], şi tocmai asta vă amuză pe dumneavoastră în acest moment, şi tocmai asta face carnea aceasta, care, în realitate, probabil că nu valorează cât aceea a bibanului sau a somonului, să vi se pară foarte aleasă! Pentru că, în mintea dumneavoastră, ar fi fost imposibil să se poată face rost de aşa ceva. Totuşi, iată!

— Dar cum au fost transportaţi peştii ăştia doi la Paris?

— Oh, Doamne! Nimic mai simplu! Au fost aduşi fiecare în câte un butoi căptuşit, unul cu trestie şi ierburi de fluviu, celălalt cu papură şi plante din lac. Au fost puşi în furgoane special construite şi au trăit, astfel, cega douăsprezece zile, iar ţiparul opt. Amândoi erau cât se poate de vii când bucătarul meu a pus mâna pe ei, ca să-i omoare, pe unul în lapte şi pe celălalt în vin. Nu mă credeţi, domnule Danglars?

— Mă îndoiesc, cel puţin, răspunse Danglars zâmbind cu zâmbetul lui lăbărţat.

— Baptistin! zise Monte-Cristo, spune să ni se aducă cealaltă cegă şi celălalt ţipar, ştii, cei care au venit în celelalte butoaie şi care mai trăiesc încă.

Danglars căscă nişte ochi năuciţi. Adunarea bătu din palme.

Patru servitori aduseră două butoaie căptuşite cu plante de mare, în fiecare dintre ele înotând câte un peşte asemănător cu cei care erau serviţi la masă.

— Dar de ce aţi luat câte doi din fiecare specie? întrebă Danglars.

— Pentru că unul ar fi putut muri pe drum, răspunse simplu Monte-Cristo.

— Sunteţi, într-adevăr, un om al miracolelor, zise Danglars, iar filosofii n-au avut dreptate, căci este minunat să fii bogat.

— Şi mai ales să ai idei, zise doamna Danglars.

— Oh! Nu-mi acordaţi mie cinstea pentru ideea cu peştii, doamnă. Se folosea adesea la romani. Pliniu povesteşte că se trimiteau din Ostia la Roma, prin relee de sclavi, care le cărau pe creştet, peşti din specia pe care el o numeşte *mulus* şi care, după descrierea pe care le-o face, erau probabil dorade. Era deopotrivă un lux de a-i avea vii şi un spectacol foarte interesant de a-i vedea murind, căci, dându-şi duhul, îşi schimbau de vreo trei sau patru ori culoarea, ca un curcubeu care se destramă. Treceau prin toate nuanţele prismei, după care erau trimişi la bucătărie. Agonia lor făcea parte din valoarea lor. Dacă nu erau văzuţi vii, erau dispreţuiţi, deja morţi.

— Da, zise Debray. Dar sunt numai şapte sau opt leghe de la Ostia la Roma.

— Ei da, este adevărat, răspunse Monte-Cristo. Totuşi unde ar mai fi meritul de a trăi la optsprezece veacuri după Lucullus, dacă nu am izbuti să facem ceva mai bun ca el?

Cei doi Cavalcanti făcuseră ochii cât cepele, dar avură inspiraţia de a nu zice nimic.

— Toate acestea sunt o atenţie foarte delicată, zise Château-Renaud, totuşi, ceea ce admir cel mai mult, mărturisesc, este minunata promptitudine cu care sunteţi servit. Este adevărat, domnule conte, că aţi cumpărat această casă abia de vreo cinci sau şase zile?

— Ce-i drept, cam aşa, zise Monte-Cristo.

— Ei bine, sunt sigur că, în opt zile, a suferit o prefacere completă, căci, dacă nu mă înşel, avea o altă intrare decât aceasta, iar curtea era pavată şi goală, în vreme ce, astăzi, este un minunat gazon, mărginit de arbori care par a avea o sută de ani.

— Ce să fac? Îmi place verdeaţa şi umbra, zise Monte-Cristo.

— Într-adevăr, zise doamna de Villefort, odinioară se intra pe o poartă care dădea în stradă şi, în ziua miraculoasei mele salvări, dacă îmi amintesc eu bine, m-aţi adus din stradă drept în casă.

— Da, doamnă, zise Monte-Cristo. Dar, de atunci, am preferat o intrare care să-mi îngăduie să văd pădurea din Boulogne prin poartă.

— În patru zile, zise Morrel, este un miracol!

— Într-adevăr, zise Château-Renaud, să faci dintr-o casă veche una nouă este un lucru miraculos. Căci era o casă foarte veche şi chiar foarte tristă. Îmi amintesc că am fost însărcinat de mama mea s-o vizitez, când domnul de Saint-Méran a pus-o în vânzare, acum vreo doi sau trei ani.

— Domnul de Saint-Méran? zise doamna de Villefort. Cum, această casă i-a aparţinut domnului de Saint-Méran înainte s-o cumpăraţi dumneavoastră?

— S-ar părea că da, răspunse Monte-Cristo.

— Cum adică s-ar părea? Nu ştiţi de la cine aţi cumpărat casa?

— Pe legea mea că nu. Intendentul meu se ocupă de toate aceste amănunte.

— Este adevărat că sunt pe puţin zece ani de când nu a mai stat nimeni în ea, zise Château-Renaud, şi era o mare tristeţe să-i vezi obloanele trase, porţile încuiate şi iarba crescută în voie prin curte. Pe cuvânt, dacă nu ar fi aparţinut socrului unui procuror al regelui, ai fi putut s-o crezi una dintre acele case blestemate, în care s-a comis cândva cine ştie ce crimă oribilă.

Villefort care până atunci nu se atinsese de cele trei sau patru pahare cu vinuri excelente aşezate înainte sa, înşfăcă acum unul la întâmplare şi-l goli dintr-o singură înghiţitură.

Monte-Cristo lăsă să treacă o clipă de linişte, apoi, în mijlocul tăcerii care urmase după cuvintele lui Château-Renaud:

— Este foarte ciudat, zise el, domnule baron, dar acelaşi lucru mi-a venit în minte şi mie, prima oară când am intrat aici. Şi această casă mi s-a părut atât de sinistră, încât niciodată n-aş fi cumpărat-o, dacă intendentul meu nu mi-ar fi luat-o înainte. Probabil că păcătosul a primit vreun şperţ de la notar.

— Probabil, bâigui Villefort, căznindu-se să zâmbească. Dar fiţi convins că n-am nici un amestec în această mituire. Domnul de Saint-Méran a vrut să vândă această casă, care făcea parte din zestrea nepoatei sale, pentru că, dacă ar mai fi rămas nelocuită încă vreo doi sau trei ani, s-ar fi dărăpănat de tot.

Fu rândul lui Morrel să pălească.

— Avea, mai ales o cameră, continuă Monte-Cristo, o cameră, ah, Dumnezeule! Foarte simplă în aparenţă, o cameră ca toate celelalte, îmbrăcată în damasc roşu, care mi s-a părut, nu ştiu de ce, dramatică la culme.

— De ce? întrebă Debray. De ce, mă rog, dramatică?

— Parcă putem să ne dăm seama de lucrurile instinctive? zise Monte-Cristo. Nu există locuri unde ni se pare că acolo sălăşluieşte, pur şi simplu, tristeţea? Şi nu ştim de ce? Printr-o înlănţuire a amintirilor, printr-un capriciu al minţii care ne poartă în alte timpuri, în alte locuri, care

nu pot avea nici o legătură cu timpul şi locul în care ne aflăm — cam aşa mi s-a întâmplat mie, căci această cameră mi-a adus aminte foarte clar de camera marchizei de Ganges[93] sau de aceea a Desdemonei. Ei, pe legea mea! Uite, pentru că tot am terminat de mâncat, trebuie să v-o arăt! Apoi, o să coborâm să ne bem cafeaua în grădină. După masă, spectacolul!

Monte-Cristo făcu un semn, întrebându-şi oaspeţii. Doamna de Villefort se ridică, Monte-Cristo la fel, aşa că toată lumea le urmă exemplul.

Villefort şi doamna Danglars rămaseră, câteva clipe, ca pironiţi pe scaunele lor. Se cercetau din ochi, reci, muţi, îngheţaţi.

— Aţi auzit? întrebă doamna Danglars.

— Trebuie să mergem, răspunse Villefort, ridicându-se şi oferindu-i braţul.

Ceilalţi erau deja răspândiţi prin casă, îmboldiţi de curiozitate, căci îşi închipuiau că vizita nu se va mărgini la acea cameră şi că, în acelaşi timp, aveau prilejul de a străbate şi restul acestei case de ţară, din care Monte-Cristo făcuse un palat. Fiecare se repezi, aşadar, pe uşile deschise. Monte-Cristo îi aşteptă pe cei doi întârziaţi. Apoi, când trecură şi ei, la rândul lor, păşi în urma lor încheind alaiul cu un zâmbet care, dacă invitaţii i l-ar fi putut înţelege, i-ar fi înspăimântat mai tare decât camera în care se pregăteau să intre.

Într-adevăr, străbătură mai întâi apartamentele, camerele mobilate după modelul oriental, cu divane şi cu perne în loc de paturi, cu pipe şi arme în loc de mobile, saloanele pe pereţii cărora atârnau cele mai frumoase tablouri ai vechilor maeştri, budoarele cu tapiserii chinezeşti, în culori capricioase, cu desene fantastice, cu ţesături minunate. Apoi, în cele din urmă, ajunseră în faimoasa cameră.

Aceasta n-ar fi avut nimic deosebit, la prima vedere, numai că, deşi se însera, nu era luminată şi, în plus, îşi păstrase vechea sa înfăţişare, în vreme ce toate celelalte camere primiseră o podoabă nouă.

Aceste două motive erau suficiente, într-adevăr, ca să-i confere un aer sinistru.

— Uf! exclamă doamna de Villefort. Este înspăimântătoare, într-adevăr.

Doamna Danglars încercă să îngaime câteva cuvinte, de neînţeles.

Mai multe observaţii ale celor de faţă se încrucişară, iar concluzia generală fu că, într-adevăr, camera de damasc roşu era lugubră.

— Nu-i aşa? zise Monte-Cristo. Remarcaţi, vă rog, cât de ciudat este aşezat patul, ce baldachin întunecat şi însângerat! Iar portretele acestea

două, în pastel, pe care umezeala le-a făcut să pălească, nu par să spună, cu buzele lor livide şi cu ochii înnebuniţi: „Am văzut!”.

Villefort deveni alb ca varul, doamna Danglars se prăbuşi pe un jilţ, aşezat în apropiere de şemineu.

— Oh! zise doamna de Villefort zâmbind. Ai mult curaj dacă te aşezi pe această banchetă, poate tocmai aceea pe care s-a comis crima!

Doamna Danglars se ridică grăbită.

— Şi apoi, zise Monte-Cristo, asta nu-i tot.

— Şi ce mai este încă? întrebă Debray, căruia nu-i scăpase tulburarea doamnei Danglars.

— Da, chiar! Ce mai este încă? întrebă Danglars. Căci, până acum, mărturisesc, n-am văzut mare lucru. Dumneavoastră cum vi se pare, domnule Cavalcanti?

— Ei, zise acesta, noi avem la Pisa turnul lui Ugolino, la Ferrara închisoarea lui Tasso, iar la Rimini, camera lui Paolo şi Francesca.

— Da, dar nu aveţi această scăriţă, zise Monte-Cristo, deschizând o uşă ascunsă de tapet. Priviţi-o şi spuneţi-mi ce părere aveţi!

— Ce sinistră turnantă de scară! zise Château-Renaud râzând.

— Adevărul este, zise Debray, că nu ştiu dacă vinul de Chios îndeamnă la melancolie, dar cu siguranţă văd toată casa asta în negru.

Cât despre Morrel, de când fusese vorba despre zestrea lui Valentine, rămăsese trist şi nu mai scosese un cuvânt.

— Închipuiţi-vă, zise Monte-Cristo, vreun Othello sau vreun abate de Ganges coborând, pas cu pas, într-o noapte întunecată şi furtunoasă, această scară, cu vreo sinistră povară pe care se grăbeşte s-o ascundă barem de ochii oamenilor, dacă nu de privirea lui Dumnezeu!

Doamna Danglars leşină pe jumătate în braţele lui de Villefort, care fu silit, el însuşi, să se sprijine cu spatele de zid.

— Ah, Dumnezeule! strigă Debray. Doamnă, ce-aţi păţit? Cât de tare aţi pălit!

— Ce-a păţit? zise doamna de Villefort. E foarte simplu. Păi, dacă domnul de Monte-Cristo ne povesteşte istorii înfricoşătoare, fără îndoială cu intenţia de a ne face să murim de frică!

— Chiar aşa, zise Villefort. Într-adevăr, conte, le îngroziţi pe doamne.

— Ce-aţi păţit? repetă întrebarea în şoaptă Debray, la urechea doamnei Danglars.

— Nimic, nimic, zise aceasta, făcând o sforţare. Am nevoie de aer, atâta tot.

— Vreţi să coborâţi în grădină? întrebă Debray, oferindu-i braţul doamnei Danglars şi îndreptându-se spre scăriţa secretă.

— Nu, zise ea, nu! Mai bine rămân aici!

— Pe cuvânt, doamnă, zise Monte-Cristo, spaima aceasta este adevărată?

— Nu, domnule, zise doamna Danglars. Dar aveţi un deosebit talent de a presupune nişte lucruri astfel încât să dea iluzia realităţii.

— Oh, Doamne, da! zise Monte-Cristo zâmbind. Toate acestea sunt doar închipuiri. Căci, la fel de bine, aş putea să-mi închipui această cameră ca pe o paşnică şi cinstită cameră a unei mame de familie, nu? Acest pat, cu draperii de culoarea purpurei, ca pe un pat vizitat de către zeiţa Lucina[94], iar această scară misterioasă, ca pe locul pe unde, încetişor şi pentru a nu tulbura somnul de refacere al lăuzei, trece medicul sau doica sau chiar tatăl, purtând în braţe copilul care doarme?...

De data aceasta, doamna Danglars, în loc să se liniştească la acest blând tablou, scoase un geamăt şi leşină de-a dreptul.

— Doamna Danglars se simte rău, bâigui Villefort. Poate că ar trebui s-o ducem la trăsura dumneaei.

— Oh, Doamne! zise Monte-Cristo. Şi eu care mi-am uitat sticluţa!

— O am eu pe a mea! zise doamna de Villefort.

Şi îi dădu lui Monte-Cristo o sticluţă plină cu o licoare rubinie, asemănătoare cu aceea căreia contele îi încercase efectul binefăcător asupra lui Édouard.

— Aha!... zise Monte-Cristo, luând-o din mâinile doamnei de Villefort.

— Da, murmură aceasta, la indicaţiile dumneavoastră, am încercat şi eu.

— Şi aţi reuşit?

— Cred că da.

Doamna Danglars fu purtată pe braţe în camera de alături. Monte-Cristo îi picură pe buze o picătură din licoarea rubinie, iar ea îşi reveni în simţiri.

— Oh! zise ea. Ce coşmar îngrozitor!

Villefort îi strânse tare încheietura pumnului, pentru a-i da de înţeles că nu visase.

Fu căutat domnul Danglars. Dar, prea puţin înclinat către impresii poetice, acesta coborâse în grădină şi stătea de vorbă cu maiorul Cavalcanti despre un proiect de cale ferată de la Livorno la Florenţa.

Monte-Cristo părea disperat. O luă de braţ pe doamna Danglars şi o conduse în grădină, unde se alăturară domnului Danglars, care îşi bea cafeaua aşezat între cei doi Cavalcanti, tatăl şi fiul.

— Într-adevăr, doamnă, îi zise el, chiar v-am îngrozit de moarte?

— Nu, domnule, dar, ştiţi... lucrurile ne impresionează după starea de spirit în care ne aflăm.

Villefort se forţă să râdă.

— Şi atunci, înţelegeţi, zise el, că este de ajuns o presupunere, o nălucire...

— Ei bine, zise Monte-Cristo, mă credeţi sau nu, dar eu am convingerea că a fost comisă o crimă în această casă.

— Luaţi seama, zise doamna de Villefort, îl avem printre noi pe procurorul regelui!

— Pe legea mea, răspunse Monte-Cristo, de vreme ce s-a nimerit să fie aşa, o să profit de ocazie să-mi fac declaraţia.

— Declaraţia dumneavoastră?

— Da, şi de faţă cu martori.

— Asta-i foarte interesant, zise Debray. Şi dacă a fost într-adevăr o crimă, o să ne pice cum nu se poate mai bine la stomac, după masă.

— A fost o crimă, întări Monte-Cristo. Veniţi pe aici, domnilor! Veniţi, domnule de Villefort! Ca declaraţia să fie valabilă, ea trebuie să fie făcută autorităţilor competente.

Monte-Cristo îl luă de braţ pe Villefort şi, în acelaşi timp ce acesta îl strângea sub al său pe al doamnei Danglars, îl conduse pe procurorul regelui până sub platan, unde umbra era cea mai deasă.

Toţi ceilalţi invitaţi îi urmară.

— Priviţi, zise Monte-Cristo, aici, chiar în acest loc (şi lovi pământul cu piciorul), aici, pentru a întineri aceşti arbori foarte bătrâni, am pus să se sape şi să se aştearnă mraniţă. Ei bine, lucrătorii mei, săpând, au dat peste un cufăr micuţ sau mai precis, peste ferecăturile unui cufăr putrezit, în care era scheletul unui copil nou-născut. Asta nu mai este fantasmagorie, sper?

Monte-Cristo simţi braţul doamnei Danglars înţepenindu-se şi încheietura mâinii lui Villefort scuturată de fiori.

—Un copil nou-născut? repetă Debray. Drace! Devine serioasă treaba, după câte mi se pare.

— Ei bine, zise Château-Renaud, nu mă înşelam când susţineam, adineauri, că această casă avea un suflet şi un chip aidoma oamenilor şi că

faţa sa oglindea ceva din interiorul său. Casa era tristă pentru că avea remuşcări şi avea remuşcări pentru că ascundea o crimă.

— Oh! Cine zice că a fost o crimă? replică Villefort, făcând o ultimă încercare.

— Cum aşa? Un copil îngropat de viu într-o grădină nu înseamnă o crimă? strigă Monte-Cristo. Cum numiţi dumneavoastră atunci această faptă, domnule procuror al regelui?

— Dar cine spune că a fost îngropat de viu?

— Atunci de ce l-ar fi îngropat aici, dacă era mort? Grădina aceasta n-a fost niciodată un cimitir.

— Ce pedeapsă li se dă infanticizilor în această ţară? întrebă, cu naivitate, maiorul Cavalcanti.

— Oh, Doamne! Li se taie pur şi simplu gâtul, răspunse Danglars.

— Aha, li se taie gâtul! făcu maiorul Cavalcanti.

— Cred că da... Nu-i aşa, domnule de Villefort? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, răspunse acesta din urmă, cu un glas ce nu mai avea nimic omenesc.

Monte-Cristo văzu că era tot ce puteau îndura cele două persoane pentru care pregătise această scenă şi, fiindcă nu voia să împingă lucrurile prea departe:

— Vai, cafeaua, domnilor! zise el. Mi se pare că am uitat de cafea!

Şi îi aduse înapoi pe invitaţi, la masa întinsă în mijlocul peluzei.

— Într-adevăr, domnule conte, zise doamna Danglars, mi-e şi ruşine să vă mărturisesc slăbiciunea mea, dar toate aceste poveşti m-au răvăşit cu totul. Daţi-mi voie să mă aşez, vă rog!

Şi se prăbuşi pe un scaun.

Monte-Cristo făcu o plecăciune şi se apropie de doamna de Villefort.

— Cred că doamna Danglars mai are încă nevoie de sticluţa dumneavoastră, zise el.

Dar, mai înainte ca doamna de Villefort să se fi apropiat de prietena sa, procurorul regelui îi şoptise deja doamnei Danglars la ureche:

— Trebuie să-ţi vorbesc.

— Când?

— Mâine.

— Unde?

— La biroul meu... la Parchet, dacă vrei. Acolo este încă cel mai sigur loc.

— O să vin.

În momentul acela, doamna de Villefort ajunse lângă ea.

— Mulţumesc, draga mea prietenă, zise doamna Danglars, încercând să zâmbească, nu mai am nimic, mă simt mult mai bine.

---

91 Apicius (aprox. 25 î.Hr.), gastronom roman, se presupune că a scris cele Zece cărţi de bucate, o culegere de numeroase reţete insolite.

92 Doritor de lucruri imposibile (în limba latină, în original).

93 Elisabeth de Rossan, supranumită „Frumoasa provensală”, nobilă doamnă de la curtea lui Ludovic al XIV-lea; văduvă a marchizului Castellane, se recăsătoreşte cu de Ganges, dar, având ghinionul să stârnească duşmănia noilor săi cumnaţi, a fost silită de aceştia să bea otravă, după care ei i-au curmat suferinţele cu pistolul şi pumnalul.

94 Zeiţa naşterilor, la romani.

LXIV Cerşetorul

Seara înainta cu paşi repezi. Doamna de Villefort îşi exprimase dorinţa de a se întoarce la Paris, ceea ce nu îndrăznise să facă doamna Danglars, în pofida tulburării vădite pe care o simţea.

La cererea soţiei sale, domnul de Villefort dădu, aşadar, cel dintâi semnalul de plecare. Îi oferi un loc în landoul său doamnei Danglars, în scopul de a primi îngrijirile soţiei sale. Cât despre domnul Danglars, absorbit într-o conversaţie industrială dintre cele mai interesante cu domnul Cavalcanti, nu acorda nici o atenţie celor ce se petreceau în jur.

Monte-Cristo, când îi ceruse sticluţa doamnei de Villefort, băgase de seamă că domnul de Villefort se apropiase de doamna Danglars şi, judecând după starea în care se afla, ghicise ce îi spusese, deşi vorbise atât de încet încât abia de îl auzise doamna Danglars însăşi.

Aşadar, fără să se împotrivească la nici unul dintre aranjamente, îi lăsă pe Morrel, Debray şi Château-Renaud să plece călare şi pe cele două doamne să se urce în landoul domnului de Villefort. La rândul său, Danglars, din ce în ce mai încântat de Cavalcanti tatăl, îl invită pe maior să urce împreună cu el în cupeul său.

Cât despre Andrea Cavalcanti, acesta se îndreptă către cabrioleta sa, care îl aştepta în faţa porţii şi căreia un grom, care exagera gătelile modei englezeşti, ţinea pe loc uriaşul cal cenuşiu-metalic, ridicându-se pe vârful picioarelor.

Andrea nu vorbise prea mult în timpul dineului, tocmai pentru că era un băiat foarte isteţ şi se temuse, în mod firesc, să nu scape vreo prostie de faţă cu aceşti musafiri bogaţi şi puternici, printre care ochii săi în patru nu îl priveau, probabil, fără spaimă pe procurorul regelui.

Apoi, fusese acaparat de domnul Danglars, care, după o rapidă cercetare a bătrânului maior cu guler ţeapăn şi a fiului său, puţin cam prea timid, făcând legătura dintre toate aceste simptome şi ospitalitatea lui Monte-Cristo, se gândise că avea de-a face cu vreun nabab venit la Paris pentru a-şi obişnui fiul cu viaţa din lumea bună.

Aşadar, contemplase cu o îngăduinţă de nespus uriaşul diamant care strălucea la degetul mic al maiorului, căci maiorul, ca un om prudent şi versat, de teamă să nu li se întâmple ceva rău bancnotelor sale, le convertise

numaidecât într-un obiect de valoare. Apoi, după dineu, mereu sub pretextul industriei şi al călătoriilor, îi descususe pe tată şi fiu despre modul lor de trai. Iar tatăl şi fiul, avertizaţi că la Danglars trebuia să li se deschidă, unuia, creditul său de patruzeci şi opt de mii de franci, plătibili o dată, iar celuilalt, creditul său anual de cincizeci de mii de livre, se arătaseră drăguţi şi plini de bunăvoinţă faţă de bancher, încât, dacă nu s-ar fi abţinut la timp, i-ar fi strâns mâna până şi valetului acestuia, într-atât recunoştinţa lor simţea nevoia să se reverse în afară.

Consideraţia, am zice aproape veneraţia lui Danglars pentru Cavalcanti crescuse mai cu seamă după ce observase un lucru. Maiorul, credincios dictonului lui Horaţiu: *Nil admirari*[95], se mulţumise, după cum s-a văzut, să facă dovada cunoştinţelor sale, spunând din ce lac se scoteau cei mai buni ţipari, după care îşi mâncase porţia fără să adauge vreun cuvânt. De aici, Danglars trăsese concluzia că acest gen de delicatese îi era familiar ilustrului descendent al prinţilor Cavalcanti, care, la Lucca, se hrănea probabil cu păstrăvi care i se aduceau din Elveţia şi cu languste care i se trimiteau din Bretagne, prin aceleaşi procedee de care contele se servise pentru a-şi procura ţiparii din Lacul Fusaro şi cegile din Volga. De aceea, primise cu o bunăvoinţă foarte pronunţată aceste cuvinte ale lui Cavalcanti:

— Mâine, domnule, o să am onoarea de a vă face o vizită de afaceri.

— Iar eu, domnule, îi răspunsese Danglars, o să fiu fericit să vă revăd.

După care îi propusese lui Cavalcanti, dacă, bineînţeles, nu l-ar fi deranjat prea mult, să se despartă de fiul său şi să îl conducă el până la Hotelul Prinţilor.

Cavalcanti răspunsese că, de multă vreme fiul său îşi luase obiceiul de a trăi o viaţă de tânăr independent, că, prin urmare, avea caii şi echipajele sale proprii şi că, de vreme ce nu veniseră împreună, nu vedea vreo piedică în a se întoarce separat.

Maiorul urcase, aşadar, în trăsura lui Danglars, iar bancherul se aşezase alături de el, din ce în ce mai încântat de principiile de ordine şi de chibzuinţă ale acestui om, care, totuşi, îi dădea fiului său cincizeci de mii de franci pe an, ceea ce lăsa să se bănuiască o avere de cinci sau şase sute de mii de livre rentă.

În ceea ce-l priveşte pe Andrea, el începu, pentru a face impresie bună, să-şi certe gromul pentru că, în loc să fi venit să-l ia de la peron, băiatul îl aştepta la poartă, ceea ce îl silise să facă treizeci de paşi pentru a-şi căuta cabrioleta.

Gromul primi mustrarea cu umilinţă şi, ca să ţină calul în loc, care era nerăbdător şi izbea cu copita în pământ, apucă de căpăstru cu mâna stângă şi îi întinse frâul, cu dreapta, lui Andrea, care îl luă şi puse, cu uşurinţă, piciorul încălţat într-o cizmă de lac pe scăriţa cabrioletei.

În clipa aceea, o mână i se sprijini pe umăr. Tânărul se întoarse, crezând că Danglars sau Monte-Cristo uitaseră să-i spună ceva şi îşi aduseseră aminte tocmai în momentul plecării.

Dar, nu-l văzu nici pe unul, nici pe celălalt, ci zări un om cu o faţă ciudată, arsă de soare, încadrată de o mândreţe de barbă, cu ochii scânteind ca două rubine, şi cu un zâmbet batjocoritor întins pe o gură în care străluceau, înşiruiţi la locul lor şi fără să lipsească vreunul, treizeci şi doi de dinţi albi, ascuţiţi şi înfometaţi, ca de lup sau de şacal.

O batistă în carouri roşii îi împodobea capul omului cu părul încărunţit şi pământiu, o cămaşă de pânză dintre cele mai jegoase şi mai zdrenţuite îi acoperea trupul deşirat, slăbănog şi osos, de la care te-ai fi aşteptat ca oasele să-i zornăie în mers ca la un schelet. În sfârşit, mâna care se sprijinise pe umărul lui Andrea şi care fu primul lucru pe care tânărul îl văzu, i se păru de-a dreptul uriaşă. Să fi recunoscut, oare, tânărul acel chip, la lumina felinarului cabrioletei sale, ori să fi fost doar surprins de cumplita înfăţişare a acestui interlocutor? N-am putea spune, dar fapt este că tresări şi se trase iute înapoi.

— Ce vrei de la mine? întrebă el.

— Iertăciune, jupânaşule, răspunse omul, ducându-şi mâna la batista sa roşie, poate te deranjez, dar voiam să-ţi spun o vorbă.

— Nu se cerşeşte seara! zise gromul, făcând o mişcare ca să-l descotorosească pe stăpânul său de acest nepoftit.

— Eu nu cerşesc, drăguţule! zise necunoscutul către servitor, cu un rânjet ironic, şi încă unul atât de înspăimântător încât băiatul se dădu înapoi. Vreau doar să-i spun o vorbă jupânaşului tău, care mi-a dat o misiune, acum vreo cincisprezece zile sau cam aşa.

— Hai! zise la rândul său Andrea, destul de tare pentru ca servitorul să nu-şi dea seama de tulburarea sa. Ce vrei? Zi repede, omule!

— Aş vrea... aş vrea... zise foarte încet omul cu batistă roşie, să binevoieşti să mă scuteşti de oboseala de a mă întoarce la Paris pe jos. Sunt foarte obosit şi, pentru că n-am mâncat la fel de bine ca tine, abia de mai stau pe picioare.

Tânărul tresări la această familiaritate.

— Dar, în sfârşit, repetă el, hai, spune ce vrei?

— Ei bine, vreau să mă laşi să mă urc în frumoasa ta trăsură şi să mă conduci în oraş.

Andrea păli, dar nu-i răspunse.

— Oh, Dumnezeule, da! zise omul cu batista roşie, înfundându-şi mâinile în buzunare şi privindu-l pe tânăr cu ochi sfidători. Uite-aşa mi-a dat mie prin cap, mă auzi, micuţule Benedetto?

La numele acesta, tânărul se gândi mai bine, fără îndoială, căci se apropie de gromul său şi îi spuse:

— Omul acesta într-adevăr a fost pus de mine să facă un lucru, despre care trebuie acum să-mi zică ce a făcut. Du-te pe jos până la barieră şi, de acolo, iei o birjă, ca să nu întârzii prea mult.

Valetul, mirat, plecă.

— Lasă-mă barem să ajung mai la întuneric, zise Andrea.

— Oh, cât despre asta, o să te conduc eu însumi într-un loc potrivit. Numai puţin! zise omul cu batistă roşie.

Şi luând calul de căpăstru, trase cabrioleta într-un loc unde era, într-adevăr, cu neputinţă pentru vreun muritor să vadă cinstirea pe care i-o acorda Andrea.

— Oh! Eu, zise omul, nu ca să mă fudulesc vreau să mă urc într-o frumoasă trăsură, nu... Ci doar pentru că sunt obosit şi, apoi, şi pentru că am niţeluş de vorbit afaceri cu tine.

— Hai, urcă! zise tânărul.

Mare păcat că nu era ziuă, căci ar fi fost un spectacol interesant să-l vezi pe acel zdrenţăros, aşezat fără jenă pe pernele cusute cu fir, lângă tânărul şi elegantul vizitiu al cabrioletei.

Andrea mână calul până în dreptul ultimei case a satului, fără să-i zică nici un cuvânt însoţitorului său, care, la rândul său, zâmbea şi păstra tăcerea, de parcă ar fi fost încântat că se plimbă într-un vehicul atât de frumos şi comod.

Odată ieşiţi din Auteuil, Andrea privi în jurul lui, pentru a se încredinţa, fără îndoială, că nu-i putea nimeni nici vedea, nici auzi. După aceea, oprindu-şi calul şi încrucişându-şi braţele în faţa omului cu batistă roşie:

— Nu, zău! îi zise el. De ce vii să-mi tulburi liniştea?

— Dar tu, băiatule, de ce te fereşti de mine?

— Şi cum m-am ferit eu de tine?

— Cum? Mai întrebi! Ne-am despărţit la podul peste Var, mi-ai zis că te duci să cutreieri prin Piemont şi prin Toscana, dar, nici pomeneală! Ai venit la Paris.

— Şi cu ce te încurcă asta?

— Cu nimic. Dimpotrivă, sper că asta o să m-ajute!

— Aha! zise Andrea. Adică vrei să profiţi de pe urma mea.

— Haida-de! Am ajuns la cuvinte urâte!

— Pentru că ai greşit-o, jupâne Caderousse, bagă de seamă!

— Ei, Doamne! Nu te supăra, micuţule. Trebuie, totuşi, să ştii ce înseamnă necazul. Ei bine, necazul ăsta te face invidios. Eu te credeam departe, bătând Piemontul şi Toscana în lung şi-n lat, silit să te faci *facchino*[96] sau cicerone şi te plângeam în adâncul sufletului meu, cum mi-aş fi plâns copilaşul... Ştii doar că dintotdeauna te-am numit copilul meu.

— Şi? Şi?

— Răbdare, argint-viu!

— Am răbdare. Hai, zi până la capăt!

— Şi te văd deodată trecând pe la bariera de la Bons-Hommes, cu un grom, cu o cabrioletă şi în ţoale noi-nouţe. Noi-nouţe! Nu zău! Vasăzică ai descoperit vreo mină sau ai ajuns vreun agent de Bursă?

— Şi de aceea zici că eşti invidios?

— Nu sunt invidios, sunt mulţumit. Dar atât de mulţumit, încât am ţinut să te felicit, puştiule! Dar, cum nu eram îmbrăcat regulamentar, mi-am luat precauţiile mele, ca să nu te fac de râs.

— Bune precauţii, n-am ce zice! făcu Andrea. Mă tragi de mânecă de faţă cu servitorul.

— Ei, ce vrei, copilul meu! Te trag şi eu de mânecă, atunci când te prind. Ai un cal foarte focos, o cabrioletă foarte uşoară, tu din firea ta eşti alunecos ca o anghilă. Dacă te-aş fi pierdut în seara asta, aş fi riscat să nu te mai întâlnesc.

— După cum vezi, nu mă ascund.

— Eşti norocos, mi-ar plăcea şi mie să zic la fel. Eu unul mă ascund. Fără a mai pune la socoteală că mă temeam că n-ai să mă recunoşti. Dar m-ai recunoscut, adăugă Caderousse cu rânjetul lui răutăcios. Zău aşa, eşti foarte drăguţ.

— Hai, zi, făcu Andrea, ce-ţi lipseşte dumitale?

— Nu mă mai tutuieşti? Asta e rău, Benedetto, un vechi tovarăş... Ia seama, o să mă faci să fiu pretenţios!

Această ameninţare îi domoli scurt mânia tânărului, care se simţi încolţit.

Îşi îndemnă iar calul la trap.

— E urât din partea ta, Caderousse, zise el, să te iei aşa de un vechi tovarăş, cum ziceai adineauri. Tu eşti marsiliez, eu sunt...

— Aha, acuma ştii ce eşti?

— Nu, dar am fost crescut în Corsica. Tu eşti bătrân şi încăpăţânat. Eu sunt tânăr şi îndărătnic. Între oameni ca noi, ameninţarea nu-i bună, totul trebuie să se facă la mica înţelegere. Ce-i vina mea dacă norocul, care continuă să-ţi facă şicane, pentru mine, dimpotrivă, se arată prietenos?

— Aşadar, chiar ai noroc? Adică nu e un valet de împrumut, nu e o cabrioletă de împrumut, nu sunt haine de împrumut tot ce avem noi acuma? Bine, cu atât mai bine! zise Caderousse, cu ochii strălucind de lăcomie.

— Oh! Le vezi bine şi le ştii tu prea bine, de vreme ce îmi aţii calea, zise Andrea, înflăcărându-se din ce în ce. Dacă aş fi avut o batistă ca a ta pe cap, o cămaşă jegoasă în spinare şi încălţări găurite în picioare, n-ai mai fi venit la mine să-mi spui că mă cunoşti.

— Vezi bine că te înşeli în privinţa mea, puştiule. Greşeşti! Acum, că te-am regăsit, nimic nu mă împiedică să mă îmbrac şi eu în postav, ca altul, ţinând cont că te ştiu cu inimă largă. Dacă ai tu două haine, o să-mi dai, desigur, şi mie una. Şi eu îţi dădeam porţia mea de zeamă şi de fasole, când îţi era prea foame.

— E adevărat, zise Andrea.

— Ce poftă de mâncare aveai! Tot aşa poftă de mâncare ai şi acum?

— Cum nu? zise Andrea râzând.

— Ei, cum trebuie să fi halit la prinţul de la care ai ieşit!

— Nu e prinţ, ci numai conte.

— Un conte? Şi un bogătan, ha?

— Da, dar nu-ţi face vise! E un domn pe care nu-l duci uşor de nas.

— Oh, Dumnezeule! Fii liniştit! Contele tău nu intră în plan, o să-ţi rămână numai ţie. Dar, adăugă Caderousse, reîntinzându-şi rânjetul hain pe buze, trebuie să dai ceva pentru asta, pricepi?

— Zi, ce-ţi trebuie?

— Păi, cu vreo sută de franci pe lună...

— Ei?

— Aş trăi...

— Cu o sută de franci?

— Aş trăi prost, desigur, înţelegi bine. Dar cu...

— Cu?

— Cu cinci sute de franci aş fi foarte fericit.

— Ţine două sute, zise Andrea.

Şi puse în mâna lui Caderousse zece ludovici de aur.

— Bun, făcu acesta.

— Vino la portar în prima zi din fiecare lună şi-o să găseşti tot atâta.

— Haida-de! Uite că mă umileşti!

— Cum aşa?

— Mă pui să vorbesc cu servitorimea. Nu, vezi tu, eu nu vreau să am de-a face decât cu tine.

— Atunci, fie, caută-mă în prima zi din lună şi, cel puţin atât cât o să-mi primesc renta, o să ţi-o primeşti şi tu pe-a ta.

— Uite, hai! Văd că m-am înşelat. Eşti un băiat de ispravă şi e o binecuvântare când dă norocul peste oameni ca tine. Ia s-aud, povesteşte-mi cum e cu norocul ăsta al tău!

— La ce-ţi trebuie să ştii? întrebă Cavalcanti.

— Bun! Iar n-ai încredere!

— Nu de-aia. Ei bine, mi-am regăsit tatăl.

— Un tată adevărat?

— Drace! Cât timp o să plătească...

— O să crezi şi-o să te porţi cum se cuvine, e drept. Cum îl numeşti tu pe taică-tău?

— Maiorul Cavalcanti.

— Şi e mulţumit de tine?

— Până acum, se pare că-i sunt de folos.

— Şi cine ţi-a regăsit tatăl ăsta?

— Contele de Monte-Cristo.

— Ăla de la care ai ieşit?

— Da.

— Auzi, ia încearcă să mă plasezi şi pe mine la el ca bunic, de vreme ce tot are un birou de aşa ceva.

— Fie, o să-i vorbesc despre tine. Dar, până atunci, ce-o să faci?

— Eu?

— Da, tu.

— Eşti drăguţ că te interesezi de asta, zise Caderousse.

— Mi se pare echitabil, răspunse Andrea, de vreme ce tu te interesezi de mine, să pot să cer şi eu, la rândul meu, câteva informaţii.

— Ce-i drept... O să închiriez o odaie într-o casă cumsecade, o să mă înţolesc în haine cum trebuie, o să mă rad în fiecare zi şi-o să mă duc să citesc ziarele la cafenea. Seara, o să intru la vreun spectacol, vorbind cu şeful galeriei plătite să aplaude, şi-o să am aerul unui brutar la pensie, visul meu.

— Atunci, e bine! Dacă vrei să-ţi pui planul ăsta în fapte şi să fii cu capul pe umeri, totul o să meargă strună!

— Ia vezi tu, domnule Bossuet!... Şi tu, ce-o să devii? Pair al Franţei?

— Ei! zise Andrea. Mai ştii?

— Domnul maior Cavalcanti poate c-o fi deja... dar, din păcate, ereditatea s-a abolit.

— Fără politică, dragă Caderousse!... Şi-acum, fiindcă ai ce-ai vrut şi fiindcă am ajuns, sări din trăsura mea şi dispari!

— Nicidecum, prietene!

— Cum adică, nu?

— Păi, ia gândeşte-te, micuţule, o batistă roşie pe cap, aproape desculţ, fără nici un act şi cu zece napoleoni de aur în buzunar, fără a mai pune la socoteală ce mai aveam dinainte prin el, care fac în total două sute de franci? O să mă aresteze negreşit la barieră! Atunci, o să fiu silit, ca să mă apăr, să spun că tu mi-ai dat aceşti zece napoleoni. De aici, informaţii, anchetă... O să se afle că am plecat de la Toulon fără bilet de voie şi-o să mă ducă, din garnizoană în garnizoană, până la malul Mediteranei. O să redevin frumuşel numărul 106 şi adio visul meu de a semăna cu un brutar la pensie! Nu, nu, fiule! Prefer să rămân, onorabil, în capitală.

Andrea se încruntă. Pretinsul fiu al domnului maior Cavalcanti era, cum se lăuda singur, o căpăţână destul de îndărătnică. Se opri o clipă, aruncă iute o privire în jurul lui şi, când privirea sa încheie turul de investigaţie, mâna îi coborî în buzunarul vestei, unde începu să mângâie piedica unui pistol de buzunar.

Dar, între timp, Caderousse, care nu-l scăpa din ochi pe tovarăşul său, îşi dusese mâinile la spate şi deschisese, uşurel, lama lungă a unui cuţit spaniol, pe care-l avea la el pentru orice eventualitate.

Cei doi prieteni, cum se vede, erau făcuţi să se înţeleagă şi se înţeleseră. Mâna lui Andrea ieşi, paşnică, din buzunar, şi urcă până la mustaţa roşcată, pe care o răsuci, câtva timp.

— Bine, Caderousse, zise el. Şi o să fii fericit?

— O să fac tot ce-mi va sta în puteri, răspunse hangiul de la Pont du Gard, închizându-şi lama cuţitului.

— Haide, atunci, să ne întoarcem la Paris. Dar cum o să faci să treci de barieră fără să trezeşti bănuieli? Mi se pare că, aşa cum eşti îmbrăcat acuma, e şi mai riscant în trăsură decât pe jos.

— Aşteaptă, zise Caderousse, o să vezi!

Luă pălăria lui Andrea, îşi puse pe umeri mantia îmblănită, cu guler înalt, pe care gromul surghiunit din cabrioletă o lăsase pe capră, după care, luă atitudinea posacă a unui servitor de casă mare, al cărui stăpân mână singur trăsura.

— Şi eu, zise Andrea, rămân cu capul gol?

— Ei, na! zise Caderousse. Bate vântul destul de tare cât să-ţi fi putut smulge pălăria din cap.

— Atunci, hai să terminăm!

— Cine te opreşte? zise Caderousse. Că doar nu eu?

— Sst! făcu Andrea.

Trecură de barieră fără nici o piedică.

La prima încrucişare de străzi, Andrea îşi opri calul şi Caderousse sări din cabrioletă.

— Hei! zise Andrea. Cum rămâne cu pelerina servitorului şi pălăria mea?

— Ah! răspunse Caderousse. Doar n-ai vrea să capăt vreun guturai.

— Şi eu?

— Tu? Tu eşti tânăr, în timp ce eu, încep să îmbătrânesc. La revedere, Benedetto!

Şi porni pe stradă în jos, dispărând din vedere.

„Vai! îşi zise Andrea, scoţând un oftat. Vasăzică nu poţi fi pe deplin fericit pe lumea asta!”

---

95 A nu se arăta impresionat de nimic (Horaţiu, Epistole, 1–6).

96 Hamal (în limba italiană, în original).

LXV Scenă conjugală

În piaţa Ludovic al XV-lea, cei trei tineri se despărţiseră, adică Morrel o luase spre bulevarde, Château-Renaud spre podul Revoluţiei, iar Debray de-a lungul cheiului.

Morrel şi Château-Renaud, după toate aparenţele, se duseră la căminele lor familiale, după cum se mai spune încă la tribuna Camerei, în discursurile bine concepute, şi pe scena teatrului din strada Richelieu, în piesele bine scrise. Dar nu acelaşi lucru făcu şi Debray. Ajuns la poarta Luvrului, se întoarse scurt la stânga, traversă Carrouselul în trap întins, străbătu Saint-Roch, ieşi în strada Michodicre şi ajunse la poarta domnului Danglars, chiar în momentul în care landoul domnului de Villefort, după ce îi lăsase, pe el şi pe soţia sa, în foburgul Saint-Honoré, se oprea acum pentru a-i permite baroanei să coboare acasă la ea.

Debray, ca un obişnuit al casei, intră cel dintâi în curte, azvârli frâul în mâinile unui lacheu, apoi se întoarse la portieră, ca s-o întâmpine pe doamna Danglars, căreia îi oferi braţul ca s-o conducă în apartamentul său.

Odată poarta închisă şi baroana împreună cu Debray traversa curtea:

— Ce-ai păţit, Hermine? întrebă Debray. De ce te-a tulburat aşa povestea asta sau, mai bine zis, invenţia contelui?

— Pentru că eram îngrozitor de prost dispusă în seara aceasta, prietene, răspunse baroana.

— Ba nu, Hermine, reluă Debray, n-ai să mă convingi acum de asta. Erai, dimpotrivă, într-o dispoziţie minunată când ai ajuns la conte. Domnul Danglars era într-adevăr puţin morocănos, dar ştiu cât îţi pasă ţie de supărările lui. Ţi-a făcut cineva ceva. Povesteşte-mi cine şi ce! Ştii bine că n-aş îngădui niciodată să se poarte cineva obraznic cu tine.

— Te înşeli, Lucien, te asigur, răspunse doamna Danglars. A fost aşa cum îţi spun eu, plus proasta mea dispoziţie, de care ţi-ai dat seama şi despre care nu cred că merită să-ţi vorbesc.

Era limpede că doamna Danglars fusese cuprinsă de una dintre acele crize de nervi, de care adesea femeile nu-şi pot da seama nici ele însele sau, cum ghicise Debray, o zguduise ceva până în adâncul sufletului, lucru despre care nu voia să mărturisească nimănui. Ca om obişnuit să considere nervii ca făcând parte din însăşi viaţa femeilor, Debray nu mai stărui,

aşteptând un moment propice fie ca s-o întrebe din nou, fie ca să asculte o mărturisire *proprio motu*[97].

La uşa camerei sale, baroana se întâlni cu domnişoara Cornélie.

Domnişoara Cornélie era camerista de încredere a baroanei.

— Ce face fiica mea? întrebă doamna Danglars.

— A exersat toată seara, răspunse domnişoara Cornélie, după care s-a culcat.

— Mi se pare că totuşi mai aud pianul?

— Este domnişoara Louise d'Armilly, care cântă în timp ce domnişoara Eugénie stă în pat.

— Bine, zise doamna Danglars, vino să mă ajuţi să mă dezbrac.

Intrară în dormitor. Debray se tolăni pe o canapea, iar doamna Danglars trecu în cabinetul de toaletă, împreună cu domnişoara Cornélie.

— Dragul meu Lucien, zise doamna Danglars prin uşa cabinetului, tot te mai plângi că Eugénie nu-ţi face onoarea de a-ţi vorbi?

— Doamnă, zise Lucien, jucându-se cu căţeluşul baroanei, care, recunoscându-i calitatea de prieten al casei, obişnuia să se gudure pe lângă el, nu sunt singurul care îţi aduc la cunoştinţă astfel de nemulţumiri. Cred că l-am auzit, deunăzi, şi pe Morcerf plângându-se la dumneavoastră că nu poate smulge nici un cuvânt de la logodnica sa.

— Adevărat, zise doamna Danglars, dar cred că într-una dintre dimineţile acestea toate se vor schimba şi ai s-o vezi pe Eugénie intrând în cabinetul tău.

— În cabinetul meu? La mine?

— Adică în cabinetul ministrului.

— Şi pentru ce?

— Ca să ceară un contract la Opéra! Într-adevăr, n-am mai văzut niciodată o asemenea exaltare pentru muzică. E ridicol pentru cineva din lumea bună!

Debray zâmbi.

— Atunci, zise el, să vină cu consimţământul scris al baronului şi al dumneavoastră şi o să-i facem rost de un contract. O să ne străduim să fie potrivit meritelor sale, deşi suntem destul de săraci pentru a plăti un talent ca al ei.

— Poţi să pleci, Cornélie, zise doamna Danglars. Nu mai am nevoie de tine!

Cornélie dispăru şi, câteva clipe mai târziu, doamna Danglars ieşi din cabinetul său într-un încântător neglijeu şi veni să se aşeze lângă Lucien.

Apoi, dusă pe gânduri, începu să mângâie micul prepelicar.

Lucien o privi câteva clipe în tăcere.

— Haide, Hermine, zise el, într-un sfârşit, răspunde-mi sincer: te-a rănit ceva, nu-i aşa?

— Nimic, răspunse baroana.

Totuşi, pentru că simţea că se înăbuşă, ea se ridică, încercă să-şi potolească respiraţia şi se duse să se privească într-o oglindă.

— Arăt îngrozitor în seara asta, zise ea.

Debray se ridică zâmbind ca să se ducă s-o liniştească pe baroană asupra acestui punct, când, pe neaşteptate, se deschise uşa.

Domnul Danglars se ivi în prag. Debray se aşeză la loc.

La zgomotul uşii, doamna Danglars se întoarse şi se uită la soţul ei cu o uimire pe care nici nu-şi dădu osteneala s-o ascundă.

— Bună seara, doamnă, zise bancherul. Bună seara, domnule Debray.

Baroana crezu, fără îndoială, că această vizită neprevăzută însemna ceva, un fel de dorinţă de a drege lucrurile după cuvintele amare care-i scăpaseră baronului în timpul după-amiezei.

Se înarmă cu un aer demn şi, întorcându-se către Lucien, fără să-i răspundă soţului ei:

— Citeşte-mi, te rog, ceva, domnule Debray, zise ea.

Debray, pe care această vizită la început îl neliniştise puţin, îşi reveni, văzând calmul baroanei, şi întinse mâna către un volum, în care stătea pus un cuţitaş cu lamă de sidef, incrustat cu aur, în chip de semn de carte.

— Iertare, zise bancherul, dar o să te oboseşti cu siguranţă, baroană, dacă rămâi trează până târziu. Este ora unsprezece, iar domnul Debray locuieşte destul de departe.

Debray rămase încremenit de surpriză, nu pentru că tonul lui Danglars n-ar fi fost cu desăvârşire calm şi politicos. Ci mai ales pentru că, dincolo de acest calm şi de această politeţe, întrezărea la el o neobişnuită ambiţie de a face altceva, în seara aceea, decât voia soţia sa.

Baroana de asemenea fu surprinsă şi îşi dovedi uluirea printr-o privire care, fără îndoială, i-ar fi dat de gândit soţului său, dacă soţul său n-ar fi avut ochii aţintiţi într-un ziar, unde căuta închiderea licitaţiei la acţiuni.

Ca atare, această privire atât de trufaşă fu zvârlită absolut degeaba şi îşi ră definitiv efectul.

— Domnule Lucien, zise baroana, îţi declar că nu am nici cea mai mică dorinţă de a dormi, că am o mie de lucruri să-ţi povestesc în seara aceasta şi că o să-ţi petreci noaptea ascultându-mă, chiar de-ar fi să dormi în picioare.

— La ordinele dumneavoastră, doamnă, zise flegmatic Lucien.

— Dragul meu domn Debray, zise, la rândul său, baronul. Te rog să nu te dai peste cap ca să asculţi în această noapte nebuniile doamnei Danglars, căci poţi să le asculţi foarte bine şi mâine. Seara aceasta îmi aparţine, mi-o rezerv şi o voi folosi, dacă o să fiţi atât de amabil să mi-o îngăduiţi, pentru a discuta lucruri foarte serioase cu soţia mea.

De data aceasta, lovitura era atât de directă şi căzu cu atâta autoritate, încât îi năuci pe Lucien şi pe baroană. Amândoi se uitau întrebători unul la celălalt, ca pentru a-şi descoperi fiecare în celălalt vreun ajutor împotriva acestui atac. Însă irezistibila putere a stăpânului casei triumfă şi soţul rămase pe poziţii.

— Să nu crezi că te alung, dragul meu Debray, continuă Danglars. Nu, nici pe departe! O împrejurare neprevăzută mă sileşte să insist să port chiar în seara asta o discuţie cu baroana. Asta mi se întâmplă destul de rar ca să nu mi se poarte pică!

Debray îngăimă câteva cuvinte, salută şi ieşi, ciocnindu-se de colţurile mobilelor, ca Nathan în *Athalie*.

„De necrezut, îşi zise el, când uşa se închise în urma sa, cât de uşor ne pot învinge soţii aceştia, pe care noi îi socotim totuşi atât de ridicoli!”

Lucien odată plecat, Danglars se instală în locul lui pe canapea, închise cartea rămasă deschisă şi, luându-şi un aer îngrozitor de pretenţios, trecu să se joace cu câinele. Dar, pentru că prepelicarul nu avea pentru el aceeaşi simpatie ca pentru Debray, dădu să-l muşte. Atunci, baronul îl apucă de pielea de pe ceafă şi-l zvârli în celălalt colţ al camerei, pe o băncuţă.

Animalul scoase un chelălăit străbătând încăperea, dar, odată aterizat la destinaţie, se ghemui în spatele unei perne şi, uluit de acest tratament cu care nu era deloc obişnuit, rămase mut şi nemişcat.

— Ştii, domnule, că ai început să faci progrese? zise baroana fără să clipească. De obicei, erai doar grosolan, dar în seara asta eşti de-a dreptul brutal.

— Pentru că în seara asta sunt mai prost dispus decât de obicei, răspunse Danglars.

Hermine îl privi pe bancher cu un desăvârşit dispreţ. De obicei, aceste priviri îl scoteau din sărite pe orgoliosul Danglars. Dar, în seara aceasta,

abia păru să-i dea atenţie.

— Şi ce-mi pasă mie de proasta dumitale dispoziţie? răspunse baroana, zgândărită de indiferenţa soţului ei. Ce mă privesc pe mine lucrurile acestea? Încuie-ţi proasta dispoziţie la dumneata în cameră sau opreşte-o în birourile dumitale. Şi, de vreme ce ai subalterni pe care îi plăteşti, revarsă-ţi furia asupra lor!

— Nu, răspunse Danglars. Te rătăceşti în sfaturile dumitale greşite, doamnă, de aceea n-o să le urmez. Birourile mele sunt Pactolul[98] meu, cum zicea, dacă nu mă înşel, domnul Desmoutiers, şi n-aş vrea să le împiedic mersul, nici să le tulbur liniştea. Subalternii mei sunt oameni cinstiţi, care câştigă bani pentru mine şi pe care îi plătesc cu o simbrie infinit mai mică decât ar merita-o, dacă ar trebui să îi apreciez după cât profit aduc, aşadar, n-o să mă înfurii pe ei. Cei împotriva cărora o să mă înfurii sunt oamenii care mănâncă la ospeţele mele, care spetesc şalele cailor mei şi care îmi golesc casele de bani.

— Şi cine sunt, mă rog, cei care îţi golesc casele de bani? Vorbeşte mai lămurit, domnule, te-aş ruga.

— Oh, fii pe pace! Dacă vorbesc în cimilituri, nu am de gând să te fac să cauţi prea mult dezlegarea, răspunse Danglars. Oamenii care îmi golesc casele de bani sunt cei care scot din ele cinci sute de mii de franci în numai o oră.

— Nu te înţeleg, domnule, zise baroana, încercând să-şi ascundă deopotrivă emoţia din glas şi roşeaţa din obraji.

— Dimpotrivă, înţelegi prea bine, zise Danglars. Dar, dacă mai continui cu reaua dumitale voinţă, o să-ţi spun că tocmai am pierdut şapte sute de mii de franci la împrumutul spaniol.

— Ei, nu mai spune! zise baroana în zeflemea. Şi pe mine mă faci responsabilă de această pierdere?

— De ce nu?

— E vina mea dacă ai pierdut şapte sute de mii de franci?

— În orice caz, nu-i a mea.

— O dată pentru totdeauna, domnule, răspunse cu acreală baroana. Ţi-am zis să nu-mi vorbeşti niciodată despre bani. E o limbă pe care n-am învăţat-o nici de la părinţii mei, nici în casa primului meu soţ.

— Sunt foarte convins de asta, zise Danglars, căci nici unii n-aveau un sfanţ.

— Un motiv în plus ca să nu fi învăţat de la ei argoul băncii, care aici îmi zgârie urechile de dimineaţa până seara. Zgomotul banilor care se numără şi răsnumără îmi este foarte nesuferit şi nu cunosc decât sunetul vocii tale care să-mi fie încă şi mai nesuferit.

— Într-adevăr, zise Danglars, ciudat lucru! Şi eu, care credeam că erai foarte interesată de operaţiunile mele!

— Eu? Cine te-a putut face să crezi o asemenea prostie?

— Chiar tu.

— Ah! Asta-i bună!

— Fără îndoială.

— Aş vrea să-mi spui şi mie cu ce ocazie.

— Oh, Doamne! E simplu. În luna februarie, mi-ai vorbit cea dintâi despre acţiunile din Haiti. Ai visat că un vas intra în portul Le Havre şi că acest vas aducea vestea că nişte plăţi, care se credeau amânate la paştele cailor, urmau să fie efectuate. Cunoşteam luciditatea somnului tău. Am pus să se cumpere pe sub mână toate acţiunile pe care le-am putut găsi din datoria de la Haiti şi am câştigat patru sute de mii de franci, din care o sută de mii ţi-au fost înmânaţi cu sfinţenie. Ai făcut cu ei ce-ai vrut, asta nu mă priveşte.

În martie, era vorba despre concesiunea unei căi ferate. Trei societăţi s-au prezentat, oferind garanţii egale. Mi-ai spus că instinctul tău şi, oricât de străină susţii că ai fi de toate speculaţiile, eu cred, dimpotrivă, că instinctul tău este foarte dezvoltat în anumite probleme, mi-ai spus că instinctul tău te îndemna să crezi că întâietatea îi va fi acordată aşa-zisei societăţi a sudului Franţei.

M-am înscris în aceeaşi clipă pentru două treimi din acţiunile acestei societăţi. Întâietatea i-a fost, într-adevăr, acordată. Aşa cum prevăzuseşi, acţiunile şi-au triplat valoarea, iar eu am încasat un milion, din care două sute cincizeci de mii de franci ţi-au fost înmânaţi cu titlul de cadou din recunoştinţă. Ce ai făcut cu aceşti două sute cincizeci de mii de franci?

— Dar unde vrei să ajungi, domnule? strigă baroana, tremurând toată de ciudă şi de nerăbdare.

— Răbdare, doamnă, am ajuns.

— Ce fericire!

— În aprilie, ai fost să iei masa la ministru. S-a vorbit despre Spania şi ai surprins o discuţie secretă. Era vorba despre expulzarea lui don Carlos. Eu am cumpărat acţiuni spaniole. Expulzarea a avut loc şi eu am câştigat

şase sute de mii de franci în ziua în care regele Carol al V-lea a trecut din nou de Bidassoa. Din aceste şase sute de mii de franci, tu ai luat cincizeci de mii de livre. Erau ai tăi, ai făcut cu ei ce ţi-a trecut prin cap şi nu-ţi cer socoteala. Dar, nu este mai puţin adevărat că ai primit cinci sute de mii de franci, anul acesta.

— Ei, şi, mai departe, domnule?

— Ah! Da, mai departe! Ei bine, exact mai departe se strică treaba.

— Ai un mod de a vorbi... într-adevăr...

— Vorbirea îmi exprimă gândirea şi nici nu vreau mai mult... Mai departele ăsta a fost acum trei zile. Aşadar, acum trei zile, stăteai de vorbă despre politică cu domnul Debray şi ţi s-a părut, din cuvintele sale, că don Carlos s-a întors în Spania. Atunci, eu mi-am vândut renta, vestea s-a răspândit, s-a creat panică, eu n-am mai vândut, am dat pe degeaba. A doua zi se află că ştirea a fost falsă şi că, din ştirea asta falsă, eu am pierdut şapte sute de mii de franci!

— Ei, şi?

— Ei, şi, pentru că eu îţi dau un sfert când câştig, tot un sfert îmi datorezi şi tu când pierd. Un sfert din cei şapte sute de mii de franci înseamnă o sută şaptezeci şi cinci de mii de franci.

— Dar ceea ce îmi spui acum este o aberaţie şi, într-adevăr, nu văd de ce amesteci numele domnului Debray în toată povestea asta!

— Pentru că, dacă, din întâmplare, nu ai cei o sută şaptezeci şi cinci de mii de franci pe care ţi-i cer eu, o să-i împrumuţi de la prietenii tăi, iar domnul Debray este unul dintre prietenii tăi.

— Extraordinar!

— Oh, fără gesturi, fără ţipete, fără dramă modernă, doamnă, altminteri mă sileşti să-ţi spun că-l văd de aici pe domnul Debray rânjind batjocoritor lângă cele cinci sute de mii de livre pe care le-a încasat de la tine anul acesta şi spunându-şi că a găsit, în sfârşit, ceea ce nici cei mai pricepuţi jucători n-au putut descoperi vreodată, adică o ruletă la care câştigi fără să pui vreo miză şi la care nu pierzi nimic, când se pierde.

Baroana dădu să izbucnească.

— Ticălosule! zise ea. O să îndrăzneşti să spui că nu ştiai nimic din ceea ce îmi reproşezi astăzi?

— Eu nu-ţi spun că ştiam, nu-ţi spun nici că nu ştiam. Eu îţi spun doar atât: gândeşte-te bine la purtarea mea de patru ani de când tu nu mai eşti soţia mea şi de când eu nu mai sunt soţul tău. O să vezi că a fost

întotdeauna consecventă cu ea însăşi. Cu puţin timp înainte de despărţirea noastră, ţi-ai dorit să studiezi muzica împreună cu acel faimos bariton care a debutat cu atâta succes la Teatrul Italian. Eu am vrut să studiez dansul cu acea dansatoare care-şi câştigase atâta reputaţie la Londra. Asta m-a costat, atât pentru tine, cât şi pentru mine, aproape o sută de mii de franci. N-am zis nimic, pentru că este nevoie de armonie într-o căsnicie. O sută de mii de franci pentru ca bărbatul şi femeia să cunoască amănunţit dansul şi muzica, nu-i foarte scump. Curând, iată că nu ţi-a mai plăcut să cânţi şi că ţi-a venit ideea să studiezi diplomaţia cu un secretar de ministru. Te-am lăsat să studiezi. Înţelegi? Ce-mi pasă mie, de vreme ce plăteşti lecţiile pe care le primeşti din casa ta de bani? Dar, astăzi, mi-am dat seama că tu scoţi bani de la mine şi că ucenicia ta mă poate costa şapte sute de mii de franci pe lună. Până aici, doamnă! Nu mai merge aşa. Ori diplomatul o să-şi dea lecţiile... gratuit, şi-atunci îl voi tolera, ori nu va mai pune piciorul în casa mea. Auzi ce-ţi spun, doamnă?

— Oh, e prea mult, domnule! strigă Hermine înăbuşindu-se. Ai depăşit orice limită a josniciei!

— Dar, zise Danglars, văd cu plăcere că nu rămâi mai prejos şi că te supui cu drag acestei legi a codului moral: „Femeia trebuie să-şi urmeze bărbatul”.

— Injurii!

— Ai dreptate, să ne mărginim la fapte şi să chibzuim la rece. Eu unul nu m-am amestecat niciodată în afacerile tale decât pentru binele tău. Fă şi tu la fel! Casa mea de bani nu te priveşte, spui? Fie! Joacă-te cu a ta, dar nu mi-o umple şi nu mi-o goli pe a mea. De altfel, cine ştie dacă toată povestea asta nu este o lovitură Jarnac[99] politică? Dacă ministrul, furios fiindcă mă vede în opoziţie şi invidios pe simpatiile populare pe care le stârnesc, s-a înţeles cu Debray ca să mă ruineze?

— Greu de crezut!

— Ba, fără îndoială că aşa este. Cine-a mai văzut vreodată una ca asta... o falsă ştire telegrafică, adică imposibilă sau pe aproape. Semne absolut diferite transmise de ultimele două telegrafe!... A fost făcut intenţionat pentru mine, pe cuvânt.

— Domnule, zise cu umilinţă baroana, cred că ştii că funcţionarul acela a fost dat afară, că s-a pus problema să fie chiar judecat, că se dăduse deja ordinul să fie arestat şi că ordinul ar fi fost pus în execuţie, dacă omul nu ar

fi dispărut de la primele cercetări, printr-o fugă care dovedeşte nebunia ori vinovăţia sa... Este o greşeală.

— Da, care-i face să râdă şi pe neghiobi, care-l face pe ministru să petreacă o noapte foarte proastă, care-i face pe domnii secretari de stat să înnegrească teancuri de hârtii, dar care pe mine mă costă şapte sute de mii de franci.

— Dar, domnule, zise deodată Hermine, de vreme ce toate acestea, după părerea ta, vin de la domnul Debray, de ce, în loc să-i spui toate acestea direct domnului Debray, vii şi mi le spui mie? De ce acuzi bărbatul şi te superi pe femeie?

— Dar ce, eu îl cunosc pe domnul Debray? zise Danglars. Eu vreau să-l cunosc? Eu vreau să ştiu ce sfaturi dă? Eu vreau să le urmez? Eu joc? Nu! Tu eşti cea care face toate acestea, nu eu.

— Dar mi se pare că, din moment ce profiţi...

Danglars ridică din umeri.

— Smintite făpturi, pe cuvânt, mai sunt şi femeile astea, care se cred geniale pentru că au condus una sau zece intrigi astfel încât să nu să nu fie arătate cu degetul de tot Parisul! Păi, gândeşte-te numai: şi dacă ai fi izbutit să-ţi ascunzi desfrânarea de ochii soţului tău — ceea ce este ABC-ul acestei arte, căci, de cele mai multe ori, soţii sunt cei care nu vor să vadă —, şi tot n-ai fi fost decât o palidă imitaţie a ceea ce fac jumătate din prietenele tale din lumea bună. Dar nu este cazul cu mine. Am văzut şi am văzut întruna, de aproape şaisprezece ani. Poate ai izbutit să-mi ascunzi vreun gând, dar nu o mişcare, nu o faptă, nu o greşeală. În vreme ce tu, în ceea ce te priveşte, te feliciţi pentru abilitatea ta şi crezi cu tărie că mă duci de nas. Ce-a rezultat de aici? Păi, că, datorită pretinsei mele neştiinţe, de la domnul de Villefort până la domnul Debray, n-a fost nici unul dintre prietenii tăi care să nu fi tremurat în faţa mea. N-a fost nici unul care să nu mă fi tratat ca pe stăpânul casei, de altfel singura pretenţie pe care am avut-o de la tine. În sfârşit, n-a fost nici unul care să fi îndrăznit să-ţi spună despre mine ceea ce eu însumi ţi-am spus astăzi despre mine. Îţi dau voie să mă prezinţi ca odios, dar nu te las să mă prezinţi ca ridicol şi, mai ales, îţi interzic cu străşnicie ca, peste toate, să mă şi ruinezi.

Până în momentul în care fusese rostit numele lui Villefort, baroana se stăpânise destul de bine. Dar, la acel nume, pălise şi, ridicându-se ca împinsă de un arc, îşi întinsese mâinile, de parcă ar fi implorat vreo nălucă, şi făcuse vreo trei paşi spre soţul ei, ca pentru a-i smulge sfârşitul tainei pe

care n-o cunoştea sau pe care, probabil, din cine ştie ce calcul mârşav, cum erau aproape toate calculele lui Danglars, nu voia s-o lase să-i scape în întregime.

— Domnul de Villefort? Ce înseamnă asta? Ce vrei să spui?

— Vreau să spun, doamnă, că domnul de Nargonne, primul tău soţ, nefiind nici filosof, nici bancher sau poate că fiind şi una şi alta şi văzând că nu avea nici un profit de tras de pe urma unui procuror al regelui, a murit de mâhnire sau de mânie, găsindu-te însărcinată în şase luni, după ce el lipsise nouă. Sunt brutal, nu doar că ştiu asta, dar mă şi laud cu asta — este unul din mijloacele mele de succes în operaţiunile comerciale. De ce, în loc de a ucide, s-a sinucis? Pentru că nu avea nici o casă de bani de salvat. Dar, eu, am o datorie faţă de casa mea de bani. Domnul Debray, asociatul meu, mă face să pierd şapte sute de mii de franci. Să suporte partea lui din pierdere şi o să continuăm să facem afaceri. Altminteri, să facă bine să dea faliment faţă de mine cu aceste o sută şaptezeci şi cinci de mii de livre şi să facă ce fac toţi falimentarii, să dispară. Ei, Doamne! Este un tânăr foarte simpatic, ştiu, când veştile sale sunt exacte. Dar, când nu sunt, există cincizeci de alţi băieţi în lumea bună care valorează mai mult decât el.

Doamna Danglars era zdrobită. Cu toate acestea, făcu un efort suprem pentru a răspunde acestui ultim atac. Se prăbuşi într-un fotoliu, gândindu-se la Villefort, la scena din timpul dineului, la această ciudată serie de nenorociri care, de vreo câteva zile, se abătuseră, una după alta, asupra casei sale şi schimbaseră în dispute scandaloase calmul vătuit al căsniciei sale. Danglars nici măcar nu se uită la ea, cu toate că ea făcu tot ce putu ca să leşine. Deschise uşa dormitorului baroanei fără a-i mai spune nici un cuvânt şi se duse în apartamentul său, astfel încât, doamna Danglars, revenindu-şi din semileşinul său, fu îndemnată să creadă că visase urât.

---

97 Din proprie iniţiativă (în limba latină, în original).

98 Râu din Lydia, ale cărui ape aduceau pepite de aur, sursa bogăţiei regelui Cresus.

99 Guy Chabot, baron de Jarnac (1509–1584), gentilom francez, a învins într-un duel printr-o lovitură neaşteptată în spatele rotulei adversarului, de unde a rămas expresia lovitura Jarnac — lovitură decisivă şi, mai ales, prin surprindere.

LXVI Proiecte de căsătorie

A doua zi după această scenă, la ora pe care Debray, mergând spre biroul său, o alegea de obicei pentru a trece într-o scurtă vizită pe la doamna Danglars, cupeul său nu apăru în curte.

La ora aceea, adică douăsprezece şi jumătate, doamna Danglars ceru trăsura şi ieşi.

Danglars, aşezat în spatele unei perdele, pândise această ieşire, pe care o aştepta. Dădu ordin să fie anunţat de îndată ce doamna s-ar fi întors. Dar, la ora două, încă nu venise.

La ora două, îşi ceru caii şi se duse la Cameră, unde se înscrise la cuvânt, ca să vorbească despre buget.

De la douăsprezece până la două, Danglars stătuse în cabinetul său, rupând sigiliile depeşelor, întunecându-se din ce în ce mai tare, îngrămădind pe hârtie cifre peste cifre şi primind, printre altele, vizita maiorului Cavalcanti, care, mereu la fel de scrobit, la fel de ţeapăn şi la fel de precis, se prezentă la ora anunţată în ajun, pentru a-şi încheia afacerea cu bancherul.

Ieşind de la Cameră, Danglars, care dăduse teribile semne de agitaţie în timpul şedinţei şi, mai ales, fusese mai agresiv ca oricând împotriva ministerului, se urcă din nou în trăsura lui şi îi porunci vizitiului să-l ducă pe bulevardul Champs-Élysées, la numărul 30.

Monte-Cristo era acasă, numai că, având pe cineva, îl rugă pe Danglars să aştepte puţin în salon.

În timp ce baronul aştepta, uşa se deschise şi văzu apărând un bărbat îmbrăcat în abate, care, în loc să aştepte, ca el, mai familiar decât el, fără îndoială, în casa contelui, îl salută, intră în apartament şi dispăru.

În clipa următoare, uşa pe care intrase preotul se deschise şi se ivi Monte-Cristo.

— Iertaţi-mă, zise el, dragă baroane, dar unul dintre bunii mei prieteni, abatele Busoni, pe care l-aţi putut vedea trecând adineauri, tocmai a sosit la Paris. A trecut foarte multă vreme de când nu ne-am mai văzut şi n-am avut curajul să-l părăsesc numaidecât. Nădăjduiesc că, acum, ştiind motivul, mă veţi ierta că v-am făcut să aşteptaţi.

— Cum să nu, zise Danglars. Este foarte simplu, eu sunt cel care mi-am ales prost momentul şi o să mă retrag.

— Nicidecum! Dimpotrivă, luaţi loc. Dar, Dumnezeule, ce aţi păţit? Păreţi foarte îngrijorat, pe cuvânt că mă speriaţi. Un capitalist mâhnit este aidoma cometelor, prevesteşte întotdeauna vreo mare nenorocire pentru lume.

— Dragul meu domn, zise Danglars, sunt aşa pentru că ghinionul s-a lipit de mine de vreo câteva zile şi nu aflu decât despre dezastre.

— Ah, Doamne! zise Monte-Cristo. Să înţeleg că iarăşi aţi pierdut la Bursă?

— Nu, m-am lecuit să mai joc, cel puţin pentru câteva zile. Este vorba pur şi simplu de un faliment al filialei băncii mele de la Trieste.

— Adevărat? Iar, falimentarul dumneavoastră este cumva, din întâmplare, Jacopo Manfredi?

— Chiar el! Închipuiţi-vă un om care, de nici nu mai ştiu cât timp, făcea afaceri cu mine de vreo opt sau nouă sute de mii de franci pe an. Niciodată vreo socoteală greşită, niciodată vreo întârziere. Un om energic, care plătea ca un prinţ... care ar fi plătit. I-am dat un avans de un milion şi iată că afurisitul meu de Jacopo Manfredi suspendă plăţile!

— Adevărat?

— Este o fatalitate nemaiauzită! Trag asupra lui cambii de şase sute de mii de livre, care mi se întorc neplătite şi, mai mult încă, mă trezesc că am poliţe de patru sute de mii de franci semnate de el şi scadente la finele lunii curente, la corespondentul său de la Paris. Suntem în 30, am trimis după încasări... Păi, da! corespondentul a dispărut. Cu afacerea mea cu Spania, asta-mi face un sfârşit de lună de mai mare dragul!

— Dar a fost într-adevăr o pierdere, afacerea dumneavoastră cu Spania?

— Bineînţeles. Şapte sute de mii de franci lipsă din casa mea de bani, nici mai mult, nici mai puţin.

— Cum naiba aţi făcut o asemenea greşeală şcolărească, dumneavoastră, un afacerist cu experienţă?

— Ei, este din vina soţiei mele. Ea a visat că don Carlos se întorsese în Spania — şi crede în vise. Este o chestiune de magnetism, zice ea, şi când visează ea un lucru, acest lucru, după cum te asigură ea, trebuie neapărat să se întâmple. Pe baza convingerii sale, i-am îngăduit să joace — are casa ei de bani şi agentul ei de Bursă. A jucat şi a pierdut. Este adevărat că nu erau banii mei, ci ai ei. Totuşi, nu contează, înţelegeţi că, atunci când şapte sute

de mii de franci ies din buzunarul soţiei, soţul se resimte şi el puţin. Cum aşa? Nu ştiaţi asta? Dar s-a făcut un tam-tam asurzitor!

— Ba da, am auzit spunându-se câte ceva, dar nu ştiam amănuntele. Apoi, eu sunt cum nu se poate mai pe dinafară faţă de toate aceste afaceri de Bursă.

— Aşadar, nu jucaţi?

— Eu? Şi cum aţi vrea să joc? Eu care am şi-aşa o mare bătaie de cap ca să-mi calculez veniturile, aş fi silit, în afară de intendentul meu, să-mi mai angajez şi un împuternicit şi un băiat la casierie. Dar, fiindcă veni vorba despre Spania, mi se pare că baroana n-a chiar visat povestea întoarcerii lui don Carlos. N-au scris şi ziarele ceva despre asta?

— Dumneavoastră credeţi, aşadar, în ce spun ziarele?

— Nu, câtuşi de puţin. Dar mi se părea că acest onorabil *Messager* făcea excepţie de la regulă şi că anunţa numai veştile sigure, ştirile telegrafice.

— Ei, tocmai asta este inexplicabil, reluă Danglars. Faptul că această întoarcere a lui don Carlos a fost, de fapt, o ştire telegrafică.

— Prin urmare, zise Monte-Cristo, luna aceasta aţi pierdut aproape un milion şapte sute de mii de franci?

— Nici vorbă de aproape, este chiar cifra pierderilor mele.

— Drace! Pentru o avere de rangul al treilea, zise Monte-Cristo compătimitor, este o lovitură dură.

— De rangul al treilea? zise Danglars, puţin cam şifonat. Ce naiba înţelegeţi dumneavoastră prin asta?

— Ştiţi, continuă Monte-Cristo, eu împart averile în trei categorii: averi de prim rang, averi de-al doilea rang şi averi de-al treilea rang. Numesc avere de prim rang aceea care se compune din tezaure pe care le ai la îndemână, pământuri, mine, venituri de stat, pentru state ca Franţa, Austria şi Anglia, cu condiţia ca aceste tezaure, mine, venituri să alcătuiască un total de o sută de milioane. Numesc avere de rangul al doilea exploatările manufacturiere, întreprinderile prin asociere, viceregatele şi principatele al căror venit nu trece de un milion cinci sute de mii de franci, totul alcătuind un capital de cincizeci de milioane. Numesc, în sfârşit, avere de rangul al treilea, capitalurile care aduc profit prin dobânzi compuse, câştigurile depinzând de voinţa altcuiva sau de noroc, pe care un faliment le ciunteşte şi o ştire telegrafică le zdruncină, în sfârşit, care depind de speculaţii la întâmplare, de operaţiuni supuse şanselor acestei fatalităţi, pe care am putea

s-o numim forţă minoră, în comparaţie cu forţa majoră, care este forţa naturii, totul formând un capital, fictiv sau real, de vreo cincisprezece milioane. Nu aceasta este poziţia dumneavoastră, aproximativ, măcar?

— La dracu, ba da! răspunse Danglars.

— De aici rezultă că, după vreo şase sfârşituri de lună ca acesta, continuă liniştit Monte-Cristo, o bancă de rangul al treilea ar fi în agonie.

— Oh! zise Danglars cu un zâmbet alb. Cum vă mai pripiţi!

— Să zicem şapte luni, răspunse Monte-Cristo, pe acelaşi ton. Spuneţi-mi, v-aţi gândit la asta vreodată, că de şapte ori un milion şapte sute de franci fac douăsprezece milioane sau pe aproape?... Nu? Atunci, aveţi dreptate, căci, de-ar fi să vă faceţi astfel de gânduri, nu v-aţi mai investi în veci capitalurile, care sunt pentru un bancher ce este pielea pentru un om civilizat. Avem hainele noastre, mai mult sau mai puţin luxoase, şi ele sunt creditul nostru. Dar, când omul moare, nu are decât pielea sa, la fel cum, ieşind din afaceri, dumneavoastră nu mai aveţi decât bunurile dumneavoastră reale, cinci sau şase milioane, cel mult. Pentru că averile de rangul al treilea nu reprezintă, de fapt, decât o treime sau un sfert din aparenţele lor, după cum şi locomotiva unei căi ferate nu este întotdeauna învăluită în norii săi de fum, care o fac să pară mai mare decât o maşină, mai mult sau mai puţin puternică. Ei bine, din aceste cinci milioane care alcătuiesc activul dumneavoastră real, dumneavoastră tocmai aţi pierdut aproape două, care vă micşorează tot cu atât averea fictivă sau creditul. Adică, domnule Danglars, pielea dumneavoastră tocmai a fost crestată, la o lăsare de sânge care, repetată de patru ori, v-ar aduce moartea. Ei, ei! Băgaţi de seamă, dragă domnule Danglars. Aveţi nevoie de bani? Vreţi să vă împrumut eu?

— Cât de puţin vă pricepeţi la calcule! exclamă Danglars, chemând în ajutorul său toată înţelepciunea şi toată arta înşelării aparenţelor. La ora aceasta, banii au intrat din nou în vistieria mea prin alte speculaţii care au reuşit. Sângele curs la sângerare a intrat înapoi în corp, prin hrană. Am pierdut o bătălie în Spania, am fost învins la Trieste, dar flota mea din India trebuie să fi prins câteva galioane, iar pionierii mei din Mexic trebuie să fi descoperit vreo mină.

— Foarte bine, foarte bine! Dar cicatricea rămâne, iar, la prima pierdere, rana se va deschide din nou.

— Nu, căci mizez pe certitudini, urmă Danglars, cu limbuţia comună a şarlatanului, a cărui meserie este să-şi laude creditul. Ca să fiu doborât, ar

trebui să cadă vreo trei guverne.

— Păi, s-au mai văzut cazuri.

— Ar trebui ca pământul să nu mai rodească.

— Amintiţi-vă de cele şapte vaci grase şi cele şapte vaci slabe.

— Sau ar trebui ca marea să-şi retragă apele, ca pe timpul lui Faraon. Dar tot ar mai exista câteva mări, iar vasele ar fi părăsite pentru a se preface în caravane.

— Cu atât mai bine, de o mie de ori cu atât mai bine, dragă domnule Danglars, zise Monte-Cristo. Văd că m-am înşelat şi că vă situaţi în averile de rangul al doilea.

— Şi eu cred că pot năzui la această onoare, zise Danglars, cu unul dintre acele zâmbete invariabile, care îi dădeau lui Monte-Cristo impresia că vede o lună dintr-acelea împăstate, cu care pictorii ageamii îşi spoiesc peisajele cu ruine. Dar, de vreme ce tot vorbim despre afaceri, adăugă el, încântat de a găsi acest motiv pentru a schimba subiectul, spuneţi-mi câteva cuvinte despre ce aş putea face pentru domnul Cavalcanti.

— Păi, să-i daţi bani, dacă are un credit la dumneavoastră şi dacă acest credit vi se pare valabil.

— Excelent! S-a prezentat chiar în dimineaţa aceasta cu un bon de patruzeci de mii de franci, plătibili la vedere, la dumneavoastră, semnat Busoni şi trimis de către dumneavoastră la mine, cu girul dumneavoastră. Înţelegeţi că i-am numărat pe loc cele patruzeci de bancnote de o mie.

Monte-Cristo făcu un semn din cap, care indica deplina sa încuviinţare.

— Dar asta nu-i tot, continuă Danglars. I-a deschis şi fiului său un credit la mine.

— Şi, dacă nu sunt indiscret, cât îi dă tânărului?

— Cinci mii de franci pe lună.

— Şaizeci de mii de franci pe an. M-aş fi mirat să fie altfel, zise Monte-Cristo ridicând din umeri. Zgârciţi mai sunt aceşti Cavalcanti! Ce gândeşte el că o să facă un tânăr cu cinci mii de franci pe lună?

— Dar, înţelegeţi că, dacă tânărul are nevoie de câteva mii de franci în plus...

— Să nu faceţi nimic în acest sens, căci tatăl o să vi-i lase în cârcă. Nu-i cunoaşteţi pe milionarii aceştia ultramontani — sunt adevăraţi Harpagoni. Şi prin cine i-a deschis acest credit?

— Oh, prin banca Fenzi, una dintre cele mai bune din Florenţa.

— Nu vreau să spun că o să pierdeţi, atât ar mai lipsi, dar limitaţi-vă, totuşi, la termenii scrisorii de creditare.

— Aşadar, nu aveţi încredere în Cavalcanti?

— Eu? Eu aş da şi zece milioane sub semnătura lui. Intră în averile de rangul al doilea, despre care vă vorbeam mai devreme, dragul meu domn Danglars.

— Şi, cu aşa o avere, ce om simplu! L-aş fi luat drept un maior, nimic altceva.

— Şi i-aţi fi făcut un mare compliment, căci, aveţi dreptate, nu se sinchiseşte de cum arată. Când l-am văzut prima oară, mi-a făcut impresia unui bătrân locotenent mucegăit pe sub contraepoleţi. Dar toţi italienii sunt aşa, seamănă cu bătrânii evrei, când nu-ţi iau ochii cu splendoarea, ca magii din Orient.

— Tânărul e mai prezentabil, zise Danglars.

— Da, puţin cam timid, probabil. Dar, pe ansamblu, mi s-a părut acceptabil. Îmi făceam griji pentru el.

— De ce?

— Pentru că dumneavoastră l-aţi văzut la mine aproape în clipa în care îşi făcea intrarea în lume, cel puţin după câte mi s-a spus. A călătorit cu un preceptor foarte sever şi n-a mai fost niciodată la Paris.

— Toţi aceşti italieni din familii nobile au obiceiul să se căsătorească între ei, nu-i aşa? întrebă într-o doară Danglars. Le place să-şi unească averile.

— Este adevărat, de obicei aşa fac. Dar Cavalcanti este un original care nu face nimic ca toţi ceilalţi. Nu mă pot opri să nu mă gândesc că şi-a trimis fiul în Franţa ca să-şi găsească o soţie aici.

— Credeţi?

— Sunt sigur.

— Şi aţi auzit vorbindu-se ceva despre averea lui?

— Numai despre asta se vorbeşte. Numai că unii îi atribuie milioane, iar alţii pretind că n-ar avea un sfanţ.

— Şi părerea dumneavoastră personală care este?

— N-ar trebui să vă bizuiţi pe ea, căci este absolut personală.

— Totuşi...

— Părerea mea, personală, este că toţi aceşti bătrâni *podestati*[100], toţi aceşti foşti *condottieri*, căci aceşti Cavalcanti au comandat armate şi au guvernat provincii, părerea mea, ziceam, este că şi-au îngropat milioane în

cotloane pe care numai primii născuţi le cunosc şi le transmit, la rândul lor, fiilor lor, primii născuţi, şi tot aşa, din generaţie în generaţie. Dovada este că toţi sunt galbeni şi uscaţi, ca florinii lor de pe timpul Republicii, care, de cât au fost priviţi, au ajuns să li se reflecte pe feţe.

— Perfect, zise Danglars. Şi cu atât mai adevărat cu cât nu li se cunoaşte nici un deget de pământ de-al domeniilor lor.

— Sau li se cunoaşte foarte puţin. Eu unul ştiu că nu-i cunosc lui Cavalcanti decât palatul său din Lucca.

— Ah! Are un palat! zise râzând Danglars. Tot este ceva.

— Da, ba încă şi pe acesta i-l închiriază ministrului de Finanţe, în vreme ce el locuieşte într-o căsuţă. Oh, v-am spus deja, îl cred pe bătrânel foarte strâns la pungă.

— Haide, haide, nu-l măguliţi deloc!

— Ca să fiu sincer, abia de-l cunosc, cred că l-am văzut de trei sau patru ori în viaţa mea. Ce ştiu despre el am aflat de la abatele Busoni şi de la el însuşi. Mi-a vorbit în dimineaţa aceasta despre planurile sale în ceea ce-l priveşte pe fiul său şi m-a lăsat să înţeleg că, sătul să-şi vadă fondurile considerabile dormind în Italia, care este o ţară moartă, ar dori să găsească un mijloc, fie în Franţa, fie în Anglia, de a-şi fructifica milioanele. Dar, nu uitaţi că, deşi am cea mai mare încredere în abatele Busoni, eu personal nu garantez pentru nimic.

— Nu contează! Vă mulţumesc pentru clientul pe care mi l-aţi trimis. Este un nume foarte frumos de înscris în registrele mele, iar casierul meu, căruia i-am explicat cine sunt Cavalcanti, este foarte mândru. Apropo, şi întreb doar din curiozitate, când oamenii aceştia îşi căsătoresc fiul, le dau vreo zestre?

— Ei, Doamne! Depinde. Am cunoscut un prinţ italian, bogat ca o mină de aur, unul dintre cele mai nobile nume din Toscana, care, atunci când fiii săi se însurau pe placul lui, le dădea milioane, iar când se însurau în pofida voinţei sale, se mulţumea să le facă o rentă de treizeci de scuzi pe lună. Presupunând că Andrea s-ar căsători ţinând cont de părerile tatălui său, acesta o să-i dea, poate, unul, două sau trei milioane. Dacă ar fi vorba despre fiica unui bancher, de pildă, poate că s-ar interesa de banca socrului fiului. Dar, închipuiţi-vă şi cazul celălalt, că nu i-ar plăcea nora lui — la revedere! Tata Cavalcanti pune mâna pe cheia seifului, o întoarce de două ori în broască, şi iată-l pe jupân Andrea obligat să trăiască asemenea fiului

dintr-o familie pariziană, adică însemnând cărţile de joc sau măsluind zarurile.

— Băiatul acesta o să-şi găsească o prinţesă bavareză sau peruviană, o să vrea o coroană plină, un Eldorado străbătut de Potose.

— Nu, toţi marii seniori de dincolo de Alpi se căsătoresc frecvent cu simple muritoare. Sunt ca Jupiter, le place să încrucişeze rasele. Dar, nu cumva?... Oare vreţi să-l căsătoriţi pe Andrea, dragul meu domn Danglars, de îmi puneţi toate aceste întrebări?

— Pe legea mea, zise Danglars, nu mi s-ar părea o speculaţie falimentară. Iar mie unuia îmi plac speculaţiile.

— Însă nu vă gândiţi la domnişoara Danglars, sper? Doar nu vreţi ca bietul Andrea să fie strâns de gât de Albert?

— Albert? zise Danglars, ridicând din umeri. Ba bine că nu! Puţin îi pasă lui.

— Dar este logodit cu fiica dumneavoastră, nu-i aşa?

— Mai bine zis domnul de Morcerf şi cu mine am discutat, de vreo câteva ori, despre această căsătorie. Dar doamna de Morcerf şi Albert...

— Doar n-o să-mi spuneţi că n-ar fi o partidă bună?

— Ei! Domnişoara Danglars valorează cât domnul de Morcerf, aş zice eu.

— Zestrea domnişoarei Danglars o să fie într-adevăr frumoasă, nu mă îndoiesc, mai ales dacă telegraful nu mai face şi alte nebunii.

— Oh, nu-i doar zestrea. Dar, spuneţi-mi, că veni vorba...

— Ce anume?

— De ce nu i-aţi invitat şi pe Morcerf cu familia lui la dineul dumneavoastră?

— Ba l-am invitat şi pe el, dar mi-a răspuns că pleacă într-o călătorie la Dieppe cu doamna de Morcerf, căreia i s-a recomandat aerul mării.

— Da, da, zise Danglars râzând. Cu siguranţă că-i face bine.

— De ce?

— Pentru că este aerul pe care l-a respirat în tinereţe.

Monte-Cristo lăsă să treacă ironia aceasta, aparent fără să-i dea atenţie.

— Dar, în sfârşit, zise contele, chiar dacă Albert nu este la fel de bogat ca domnişoara Danglars, nu puteţi nega că poartă un nume frumos.

— Fie, dar îmi place la fel de mult al meu, zise Danglars.

— Cu siguranţă, numele dumneavoastră este popular şi i-a adus cinste titlului despre care se credea că avea să-i fie podoabă. Dar sunteţi un om

prea inteligent ca să nu fi înţeles că, potrivit unor prejudecăţi, prea adânc înrădăcinate ca să se poată smulge dintr-odată, nobleţea de cinci secole valorează mai mult decât nobleţea de douăzeci de ani.

— Tocmai de aceea, zise Danglars, cu un zâmbet pe care se străduia să-l facă sardonic, iată de ce l-aş prefera pe domnul Andrea Cavalcanti în locul domnului Albert de Morcerf.

— Totuşi, zise Monte-Cristo, presupun că familia Morcerf n-o să cedeze în faţa familiei Cavalcanti?

— Familia Morcerf!... Uite, dragul meu conte, reluă Danglars, sunteţi un om galant, nu-i aşa?

— Aşa cred.

— Şi, în plus, cunoscător de blazoane?

— Puţin.

— Ei bine, priviţi culoarea blazonului meu. Este mai autentică decât aceea de pe blazonul lui Morcerf.

— De ce?

— Pentru că eu, chiar dacă nu sunt un baron din născare, cel puţin mă numesc Danglars.

— Şi?

— În vreme ce el nu se numeşte Morcerf!

— Cum aşa, nu se numeşte Morcerf?

— Nici pe departe!

— Nu mai spuneţi!

— Pe mine cineva m-a făcut baron, astfel că sunt chiar baron. El s-a făcut singur conte, astfel că nu este.

— Cu neputinţă!

— Ascultaţi, dragă domnule conte, continuă Danglars, domnul de Morcerf este prietenul meu sau, mai curând, o cunoştinţă de-a mea de treizeci de ani. Eu, după cum ştiţi, nu pun mare preţ pe armoariile mele, pentru că n-am uitat de unde am plecat.

— Aceasta este o dovadă de mare modestie sau de mare orgoliu, zise Monte-Cristo.

— Ei bine, pe când eu eram un mărunt comis, Morcerf era un simplu pescar.

— Şi cum se numea pe atunci?

— Fernand.

— Scurt aşa?

— Fernand Mondego.

— Sunteţi sigur de asta?

— Cum să nu? Mi-a vândut destul peşte ca să-l cunosc bine.

— Atunci, de ce vreţi să-i daţi fiica?

— Pentru că Fernand şi Danglars, fiind doi parveniţi, amândoi înnobilaţi recent, amândoi îmbogăţiţi, se potrivesc foarte bine, mai puţin unele lucruri, totuşi, care s-au zis despre el şi care nu s-au zis niciodată despre mine.

— Ce anume?

— Nimic, nimic.

— Ah, da, înţeleg! Ceea ce mi-aţi spus acum mi-a reîmprospătat memoria în legătură cu numele de Fernand Mondego. Am auzit rostindu-se acest nume în Grecia.

— În legătură cu povestea lui Ali-Paşa?

— Exact.

— Acesta este misterul! reluă Danglars. Mărturisesc că aş fi dat mult să-l descifrez.

— Nu era chiar atât de greu, dacă aţi fi vrut neapărat.

— Cum aşa?

— Fără îndoială, aveţi vreun corespondent în Grecia?

— Desigur!

— La Ioannina?

— Am pretutindeni...

— Ei bine, scrieţi-i corespondentului dumneavoastră din Ioannina şi întrebaţi-l ce rol a jucat, în nenorocirea lui Ali-Tebelen, un francez pe nume Fernand.

— Aveţi dreptate! strigă Danglars, ridicându-se grăbit. O să scriu chiar astăzi!

— Vă rog!

— Mă duc s-o fac!

— Şi, dacă o să primiţi vreo veste foarte scandaloasă...

— O să v-o comunic.

— Mi-aţi face mare plăcere.

Danglars se repezi afară din apartament şi se urcă dintr-un salt în trăsura sa.

100 Guvernator de provincie (în Italia).

LXVII Cabinetul procurorului regelui

Să-l lăsăm pe baron să se întoarcă, mânându-şi caii în trap întins la el acasă şi s-o urmăm pe doamna Danglars în excursia sa matinală.

Am spus că la douăsprezece şi jumătate, doamna Danglars ceruse să i se înhame caii şi ieşise cu trăsura.

Se îndreptă înspre foburgul Saint-Germain, apucă pe strada Mazarin şi se opri la pasajul Pont-Neuf.

Coborî şi traversă pasajul. Era îmbrăcată foarte simplu, cum se cuvenea unei femei de bun-gust, care ieşea la plimbare dimineaţa.

Pe strada Guénégaud, ea urcă într-o birjă, indicând, drept capăt al itinerarului său, strada Harlay.

Abia urcată în birjă, ea îşi scoase din buzunar un văl negru, foarte des, pe care îl prinse de pălărioara de pai, apoi îşi aşeză din nou pălăria pe cap şi văzu, cu plăcere, privindu-se într-o mică oglinjoară de buzunar, că nu se mai putea zări din chipul ei decât pielea albă şi pupilele scânteietoare ale ochilor.

Birja apucă pe Pont-Neuf şi intră, prin piaţa Dauphine, în curtea de la Harlay. Vizitiul fu plătit când deschise portiera, după care doamna Danglars, avântându-se către scară, pe care o urcă sprintenă, ajunse curând în Sala Paşilor Pierduţi.

Dimineaţa, la Tribunal, sunt multe treburi şi încă şi mai mulţi oameni cu treburi. Oamenii cu treburi nu privesc stăruitor femeile. Doamna Danglars străbătu, aşadar, Sala Paşilor Pierduţi, fără a fi mai remarcată decât alte zece femei care îşi pândeau avocatul.

Era îmbulzeală în anticamera domnului de Villefort, dar doamna Danglars nu fu nevoită să-şi rostească numele. De îndată ce apăru, un uşier se ridică, se îndreptă către ea şi o întrebă dacă nu era cumva persoana căreia domnul procuror al regelui îi dăduse întâlnire. La răspunsul ei afirmativ, omul o conduse, printr-un culoar privat, până la cabinetul domnului de Villefort.

Magistratul scria, aşezat în jilţul său, întors cu spatele la uşă. Auzi uşa deschizându-se, pe uşier pronunţând aceste cuvinte: „Intraţi, doamnă!” şi apoi uşa închizându-se din nou, fără să facă nici o mişcare. Dar, abia de se pierdu zgomotul paşilor uşierului, care se îndepărta, că se întoarse grăbit, se

repezi să pună zăvorul, trase perdelele şi cercetă fiecare ungher al cabinetului.

Apoi, când dobândi certitudinea că nu putea fi nici văzut, nici auzit şi, prin urmare, se mai linişti:

— Îţi mulţumesc, doamnă, zise el, îţi mulţumesc pentru punctualitate.

Şi îi oferi un jilţ, pe care doamna Danglars îl acceptă, căci inima îi bătea atât de tare încât se simţea gata să se sufoce.

— Iată, zise procurorul regelui aşezându-se, la rândul său, şi rotindu-şi jilţul pe jumătate, ca să stea faţă în faţă cu doamna Danglars, iată că a trecut multă vreme de când nu mi s-a mai întâmplat să am fericirea de a vorbi cu dumneata între patru ochi. Şi, spre marele meu regret, acum ne întâlnim pentru a purta o discuţie destul de dureroasă.

— Cu toate acestea, domnule, vezi că am venit la prima dumitale chemare, deşi cu siguranţă că această discuţie o să fie mai dureroasă pentru mine decât pentru dumneata.

Villefort zâmbi amar.

— Aşadar este adevărat, zise el, răspunzând mai degrabă propriilor gânduri decât cuvintelor doamnei Danglars, este adevărat că toate faptele noastre lasă urme, unele întunecate, altele luminoase, în trecutul nostru! Aşadar este adevărat că toţi paşii noştri prin această viaţă seamănă cu mersul şopârlei pe nisip, care lasă o dâră. Vai! Pentru mulţi dintre noi, această dâră este a lacrimilor noastre!

— Domnule, zise doamna Danglars, cred că îmi înţelegi emoţia, nu-i aşa? Cruţă-mă, te rog. Această încăpere prin care au trecut atâţia vinovaţi, tremurând şi ruşinaţi, acest jilţ în care mă aşez şi eu, la rândul meu, ruşinată şi tremurând!... Oh, iată! Am nevoie de toată raţiunea mea ca să nu văd în mine o femeie vinovată şi în dumneata un judecător ameninţător.

Villefort clătină din cap şi scoase un oftat.

— Şi eu, răspunse el, şi eu îmi spun că locul meu nu este în fotoliul unui judecător, ci pe banca acuzaţilor.

— Dumneata? întrebă doamna Danglars surprinsă.

— Da, eu.

— Cred că, în ceea ce te priveşte, domnule, puritanismul dumitale te face să exagerezi, zise doamna Danglars, ai cărei ochi atât de frumoşi se luminară într-un licăr fugar. Aceste dâre, despre care vorbeai adineauri, au fost lăsate de toate înflăcărările tinereţii. În străfundurile pasiunii, dincolo de plăcere, există întotdeauna o fărâmă de remuşcare. De aceea Evanghelia,

acest reazem dintotdeauna al nefericiţilor, ne-a dat, nouă, femeilor, drept sprijin, admirabila pildă a fiicei păcătoase şi a femeii adultere. Iar eu, vă mărturisesc că, amintindu-mi de nebuniile tinereţii mele, mă gândesc câteodată că Dumnezeu mi le va ierta, căci, dacă nu scuza, cel puţin răsplata a existat din plin, prin suferinţele mele. Dar de ce v-aţi teme de toate acestea voi ceilalţi, bărbaţii, pe care toată lumea îi scuză şi pe care un scandal îi înnobilează?

— Doamnă, răspunse Villefort, dumneata mă cunoşti. Eu nu sunt un ipocrit sau, cel puţin, nu practic ipocrizia fără motiv. Dacă fruntea mea este severă, asta s-a întâmplat pentru că o mulţime de necazuri a întunecat-o. Dacă inima mea a împietrit, asta s-a întâmplat pentru că trebuia să îndure loviturile primite. Nu eram aşa în tinereţea mea, nu eram aşa în acea seară a logodnei, când ne aflam cu toţii aşezaţi la masă, pe Rue du Cours, în Marsilia. Dar, de atunci, totul s-a schimbat mult, în mine şi în jurul meu. Viaţa mea s-a irosit în urmărirea lucrurilor dificile şi în lupta grea pentru zdrobirea celor care, cu voie sau fără voie, din proprie iniţiativă sau din întâmplare, s-au aflat în calea mea, stârnindu-mă să acţionez astfel. Rar se întâmplă ca vreun lucru pe care ni-l dorim cu ardoare să nu fie apărat cu aceeaşi ardoare de către cei de la care vrem să-l obţinem sau de la care încercăm să-l smulgem. De cele mai multe ori, bărbaţilor li se întâmplă ca faptele rele să le aţină calea, deghizate sub forma amăgitoare a necesităţii; iar apoi, odată faptele rele comise, într-un moment de înfierbântare, de spaimă sau de nebunie, bărbaţii văd că ar fi putut să treacă pe lângă ele, evitându-le. Ce ar fi fost mai bine să facă şi n-au văzut, orbiţi cum erau, li se prezintă deodată înaintea ochilor ca fiind lesne şi simplu. Şi-atunci îşi reproşează: Cum de n-am făcut asta în loc să fac ce-am făcut? Voi, doamnele, dimpotrivă, foarte rar sunteţi chinuite de remuşcări, fiindcă foarte rar hotărârea vine de la voi. Nenorocirile voastre vă sunt aproape întotdeauna impuse, greşelile voastre sunt aproape întotdeauna crimele altora.

— În orice caz, domnule, recunoaşte că, dacă am comis o greşeală, fie ea şi personală, mi-am primit, ieri, pedeapsa severă! răspunse doamna Danglars.

— Biată femeie! zise Villefort, strângându-i mâna. Prea severă pentru puterile tale, căci de două ori ai fost gata să cedezi şi totuşi...

— Ei?

— Ei bine, trebuie să îţi spun... adună-ţi tot curajul, doamnă, căci încă n-ai ajuns la liman.

— Dumnezeule! exclamă doamna Danglars îngrozită. Ce mai e?

— Tu nu vezi decât trecutul, doamnă, şi fără îndoială că este întunecat. Ei bine, închipuie-ţi un viitor încă şi mai întunecat, un viitor... înfricoşător, desigur... poate chiar sângeros!

Baroana cunoştea stăpânirea de sine a lui de Villefort, de aceea fu atât de înspăimântată de tulburarea lui încât deschise gura ca să ţipe, dar ţipătul i se topi în gât.

— Cum de a înviat trecutul acesta cumplit? se căină Villefort. Cum de a ieşit, ca o stafie, din fundul mormântului şi din adâncul inimilor noastre, unde dormea, ca să ne facă să ne piară sângele din obraz şi să ni se împurpureze fruntea?

— Vai! zise Hermine. Întâmplarea, desigur.

— Întâmplarea? urmă Villefort. Nu, nu, doamnă, nu există întâmplare.

— Ba da. Oare nu este o întâmplare, fatală, ce-i drept, dar o întâmplare faptul că au ieşit la iveală toate acestea? Oare nu este o întâmplare că Monte-Cristo a cumpărat tocmai casa aceea? Oare nu este o întâmplare că a pus să se sape pământul în grădină? În sfârşit, oare nu este o întâmplare că acel nefericit copil a fost dezgropat de sub copaci? Biata făptură nevinovată, ieşită din mine, căreia nu i-am putut da niciodată un sărut, dar căreia i-am dăruit o mulţime de lacrimi! Ah! toată inima mea s-a agăţat de cuvintele contelui când a pomenit despre acele iubite rămăşiţe pământeşti, găsite sub flori.

— Ei bine, nu, doamnă! Şi iată lucrul cumplit pe care voiam să ţi-l spun, răspunse Villefort cu glas gâtuit. Nu, n-a existat nici o rămăşiţă pământească găsită sub flori. Nu, n-a existat nici un copil dezgropat. Nu, nu trebuie să plângem. Nu, nu trebuie să gemem. Trebuie să tremurăm!

— Ce vrei să spui? strigă doamna Danglars, cu sufletul la gură.

— Vreau să spun că domnul Monte-Cristo, săpând la poalele acelor copaci, nu a putut găsi nici schelet de copil, nici ferecătură de cufăr, pentru că sub acei copaci nu exista nici una, nici cealaltă.

— Nu exista nici una, nici cealaltă! repetă doamna Danglars, aţintind asupra procurorului regelui nişte ochi a căror pupilă, înspăimântător de dilatată, indica groaza. Nu exista nici una, nici cealaltă! zise ea încă o dată, ca o persoană care ar încerca să-şi fixeze prin sunetul cuvintelor şi al vocii ideile gata să-i scape.

— Nu! zise Villefort, plecând fruntea şi ascunzându-şi faţa în palme. De o sută de ori nu!...

— Bine, dar nu acolo îl îngropaseşi pe bietul copil, domnule? De ce m-ai înşelat? În ce scop? Hai, spune-mi!

— Acolo l-am îngropat, dar ascultă-mă, ascultă-mă, doamnă, şi o să mă plângi, pe mine, care am purtat douăzeci de ani, fără să-ţi pun şi ţie pe umeri vreo cât de mică parte, povara suferinţelor pe care o să ţi le spun acum.

— Dumnezeule, mă îngrozeşti! Dar nu-i nimic, vorbeşte, te ascult!

— Ştii cum s-a sfârşit acea noapte dureroasă, în care tu zăceai, la un pas de moarte, în patul tău, în camera aceea cu damasc roşu, în vreme ce eu, cu sufletul la gură, aproape la fel ca tine, aşteptam să naşti. Copilul a venit şi mi-a fost pus în braţe, fără mişcare, fără suflu, fără glas. Noi l-am crezut mort.

Doamna Danglars zvâcni, de parcă ar fi vrut să sară de pe scaun.

Dar Villefort o opri, împreunându-şi mâinile, ca şi cum o implora să-l lase să vorbească.

— Noi l-am crezut mort, repetă el. Eu l-am pus într-un cufăr, care trebuia să-i ţină loc de sicriu, am coborât în grădină, am săpat o groapă şi l-am vârât înăuntru, în mare grabă. Abia de terminasem s-o acopăr cu pământ că braţul corsicanului s-a întins asupra mea. Ca într-o străfulgerare, am văzut un soi de umbră ridicându-se. Am simţit o durere, am vrut să strig, un fior de gheaţă mi-a străbătut tot corpul şi m-a strâns de gât... Am căzut, rănit de moarte, şi am crezut că m-a ucis. N-o să uit niciodată sublimul tău curaj când, după ce mi-am venit în simţiri, m-am târât agonizând până la scară, unde, şi tu în agonie, ai coborât până la mine. Trebuia să păstrăm tăcerea despre cumplita nenorocire. Tu ai găsit puterea să te întorci acasă la tine, ajutată de doica ta. Pentru rana mea am pretextat un duel. Contrar tuturor aşteptărilor, taina noastră a rămas între noi doi. Eu am fost dus la Versailles, unde, timp de trei luni, m-am luptat cu moartea. În fine, când am dat semne că m-am întors din nou la viaţă, mi s-a prescris soarele şi aerul din sud. Patru oameni m-au cărat de la Paris la Châlon, făcând câte şase leghe pe zi. Doamna de Villefort venea în urma tărgii, în trăsură. La Châlon, m-au îmbarcat pe Saône, apoi am trecut pe Rhône şi, mânaţi numai de curent, am coborât până la Arles. De la Arles, mi-am reluat litiera şi mi-am continuat drumul către Marsilia. Convalescenţa mea a durat şase luni. N-am mai auzit vorbindu-se despre tine şi n-am îndrăznit să întreb ce s-a mai

întâmplat. Când m-am întors la Paris, am aflat că, după ce rămăseşi văduvă, în urma morţii domnului de Nargonne, te căsătoriseşi cu domnul Danglars.

La ce mă gândisem neîncetat, de când îmi recăpătasem conştiinţa? Mereu la acelaşi lucru, mereu la trupul neînsufleţit al acelui copil care, în fiecare noapte, în visele mele, îşi lua zborul din sânul pământului şi se rotea în văzduh, pe deasupra gropii, ameninţându-mă cu privirea şi cu gestul. De aceea, abia revenit la Paris, am început să întreb ce se mai întâmplase. Casa nu mai fusese locuită de când plecaserăm noi din ea, dar tocmai fusese închiriată pentru nouă ani. M-am dus să-l caut pe chiriaş, m-am prefăcut că doream din tot sufletul să nu văd trecând în mâini străine casa aceasta, care aparţinea tatălui şi mamei soţiei mele. I-am oferit o despăgubire ca să renunţe la contractul de închiriere. Mi s-au cerut şase mii de franci — aş fi dat şi zece, aş fi dat şi douăzeci. Aveam banii la mine. Am semnat, pe loc, anularea contractului, apoi, când am obţinut această cesiune atât de mult dorită, am pornit în galop la Auteuil. Nimeni, de când plecasem eu, nu mai trecuse pragul casei.

Era ora cinci după-amiaza. Am urcat în dormitorul roşu şi am aşteptat să se însereze.

Acolo, tot ce îmi spuneam de un an, în agonia mea neîntreruptă, se înfăţişa, mai ameninţător ca niciodată, în mintea mea.

Corsicanul acela care îmi declarase vendeta, care mă urmărise de la Nîmes la Paris, corsicanul acela, care stătuse ascuns în grădină şi care mă rănise, mă văzuse săpând groapa, mă văzuse îngropând copilul. Putea să afle cine erai. Poate că aflase deja... Oare nu avea să te facă să plăteşti, într-o bună zi, taina acestei cumplite poveşti?... N-ar fi însemnat asta pentru el o dulce răzbunare, când avea să afle că nu murisem din lovitura sa de pumnal? Aşadar trebuia, neîntârziat, mai înainte de orice altceva şi cu orice risc, să fac să dispară urmele acestui trecut, să-i distrug orice mărturie materială — trecut care avea să aibă mereu prea multă realitate în amintirea mea.

Pentru asta anulasem contractul de închiriere, pentru asta venisem înapoi, pentru asta aşteptam.

S-a făcut noapte. Am lăsat-o să se înstăpânească deplin. Stăteam, fără lumină, în camera aceea, unde răbufnirile vântului făceau să tremure draperiile uşilor, în spatele cărora tot aveam impresia că zăresc pitulată o iscoadă. Din când în când tresăream. Mi se părea că în spatele meu, în patul acela, se auzeau vaietele tale şi nu îndrăzneam să mă întorc. În liniştea

aceea, inima îmi bătea năvalnic şi o simţeam cum se zbuciumă cu atâta putere încât aveam impresia că o să mi se redeschidă rana din piept. În sfârşit, am ascultat stingându-se, unul după altul, toate feluritele zgomote care se aud la ţară. Am priceput că nu mai aveam de ce mă teme, că nu mai puteam fi nici văzut, nici auzit, şi m-am hotărât să cobor.

Ascultă, Hermine, cred că sunt la fel de curajos ca orice alt bărbat, dar, când mi-am scos de la piept micuţa cheie a uşii dinspre scară, când am deschis uşa, când, prin ferestre, am zărit o lună palidă aruncând, pe treptele în spirală, o lungă fâşie de lumină albă, asemănătoare cu o fantomă, m-am lipit cu spatele de perete şi-am fost gata să ţip. Am crezut că-mi pierd minţile.

În cele din urmă, am izbutit să redevin stăpân pe mine. Am coborât scara, treaptă cu treaptă. Singurul lucru pe care nu l-am putut înfrânge era un ciudat tremur al genunchilor. M-am agăţat cu putere de balustradă. Dacă aş fi slăbit strânsoarea vreo clipă, m-aş fi prăbuşit în gol.

Am ajuns la uşa de jos. Dincolo de uşa aceea, sprijinită de zid, era o cazma. Îmi luasem la mine o lanternă oarbă. În mijlocul peluzei, m-am oprit s-o aprind, apoi mi-am continuat drumul.

Era pe la sfârşitul lui noiembrie. Toată verdeaţa din grădină dispăruse, copacii nu mai erau decât nişte schelete cu braţe lungi şi descărnate, iar frunzele moarte trosneau împreună cu nisipul sub paşii mei.

Spaima îmi strângea atât de tare inima încât, apropiindu-mă de pâlcul de copaci, am scos un pistol din buzunar şi i-am tras piedica. Mi se părea tot timpul că văd apărând, printre crengi, silueta corsicanului.

Am luminat pâlcul de copaci cu lanterna oarbă. Nu era nimeni ascuns acolo. Mi-am aruncat privirile în jurul meu. Eram cu desăvârşire singur, nici un zgomot nu tulbura liniştea nopţii, în afară de cântecul unei cucuvele, care ţipa ascuţit şi lugubru, de parcă ar fi chemat fantomele nopţii.

Am agăţat lanterna de o cracă bifurcată, pe care o remarcasem cu un an mai înainte, chiar în dreptul locului unde mă oprisem pentru a săpa groapa.

Peste vară, iarba crescuse foarte deasă în locul acela şi, când venise toamna, cum nu locuia nimeni acolo, nu fusese cosită. Cu toate acestea, un petec de pământ mai puţin înierbat mi-a atras atenţia. Era limpede că acolo răsturnasem eu brazda. M-am aşternut pe treabă.

Ajunsesem, aşadar, la momentul pe care îl aşteptam de mai bine de un an.

Şi cum mai speram, cum mai munceam, cum mai cercetam fiecare smoc de iarbă, crezând că simt o oarecare rezistenţă în vârful cazmalei... Nimic! Şi, totuşi, făcusem o groapă de două ori mai mare decât fusese prima. Am crezut că mă înşelasem, că săpasem în altă parte decât trebuia. M-am orientat din nou, am privit copacii, am încercat să recunosc detaliile care mi se întipăriseră în minte. Un vânt rece şi tăios sufla printre crengile golaşe şi, cu toate acestea, pe fruntea mea şiroia năduşeala. Mi-am amintit că primisem lovitura de pumnal în clipa în care bătătoream pământul, ca să nu se vadă groapa; călcând pământul cu picioarele, mă sprijinisem de un salcâm galben; în spatele meu era o stâncă artificială, pusă acolo în chip de bancă pentru cei ce se plimbau prin grădină. Mi-am adus aminte de aceste amănunte, pentru că, în cădere, mâna mea, care tocmai se desprinsese de salcâm, simţise răceala pietrei. La dreapta mea era salcâmul galben, în spatele meu era stânca. M-am lăsat să cad, aşezându-mă la fel ca atunci. M-am ridicat din nou şi am început să adâncesc şi să lărgesc groapa. Nimic! Nimic şi iar nimic! Cufărul nu era acolo.

— Cufărul nu era acolo? murmură doamna Danglars, cu răsuflarea tăiată de groază.

— Să nu crezi că m-am mărginit doar la această încercare, continuă Villefort. Nu! Am scormonit pe sub tot pâlcul de copaci. M-am gândit că asasinul, crezând că în cufăr era vreo comoară şi voind să pună mâna pe ea, îl dezgropase şi-l luase de acolo, apoi, când îşi dăduse seama că se înşelase, săpase, la rândul său, o groapă şi îl pusese înăuntru. Nimic! După aceea, mi-a trecut prin minte ideea că probabil nu-şi luase atâtea măsuri de precauţie şi că îl aruncase pur şi simplu în vreun colţ. Pentru a-mi verifica această ipoteză, trebuia să aştept să se facă ziuă. Am urcat din nou în cameră şi am aşteptat.

— Oh, Dumnezeule mare!

— Când a venit ziua, am coborât iarăşi. Primul meu drum a fost la pâlcul de copaci. Nădăjduiam să regăsesc vreo urmă care îmi scăpase în timpul nopţii. Răscolisem tot pământul pe o suprafaţă de mai bine de şase metri pătraţi şi la o adâncime mai mare de două picioare. Un lucrător plătit abia de-ar fi putut să facă într-o zi întreagă cât făcusem eu într-o oră. Nimic. N-am văzut absolut nimic.

Atunci, m-am apucat să caut cufărul, după presupunerea pe care o făcusem, că asasinul îl aruncase în vreun colţ. Asta trebuia să fie pe drumul care ducea către portiţa de ieşire. Dar şi această nouă cercetare a fost tot atât

de zadarnică şi, cu inima strânsă, m-am întors la pâlcul de copaci, care nici el nu mi-a mai lăsat nici o speranţă.

— Oh! strigă doamna Danglars. Să-ţi pierzi minţile, nu alta!

— Am sperat şi asta, pentru o clipă, zise Villefort, dar nu mi-a fost dat acest noroc. Totuşi, adunându-mi forţele şi, prin urmare, gândurile, m-am întrebat de ce omul acela ar fi luat copilul mort cu el?

— Dar, ai spus-o tu singur, răspunse doamna Danglars, ca să aibă o dovadă.

— Ei, nu, doamnă! Nu mai putea fi vorba despre asta. Nu păstrezi un cadavru un an de zile, ci îl arăţi unui magistrat şi dai o declaraţie. Or, nimic din toate acestea nu se întâmplaseră.

— Bine şi atunci?... întrebă Hermine, tremurând toată.

— Atunci s-a întâmplat ceva mai cumplit, mai fatal, mai înfricoşător pentru noi, şi anume că, probabil, copilul mai era în viaţă şi că asasinul l-a salvat.

Doamna Danglars scoase un strigăt înfiorător şi, apucându-i mâinile lui Villefort:

— Copilul meu era în viaţă! zise ea. Mi-ai îngropat copilul de viu, domnule! N-ai fost sigur că era mort, totuşi l-ai îngropat! Ah!...

Doamna Danglars se ridicase în picioare şi stătea dreaptă, aproape ameninţătoare, în faţa procurorului regelui, strângându-i încheieturile pumnilor în mâinile sale delicate.

— De unde să ştiu? Ţi-am spus că este doar o presupunere, la fel de valabilă ca oricare alta! răspunse Villefort, cu o fixitate a privirii care dovedea că omul acesta atât de puternic era la un pas de a trece dincolo de hotarele disperării şi-ale nebuniei.

— Ah! Copilul meu, bietul meu copil! strigă baroana, prăbuşindu-se iar în jilţul său şi înăbuşindu-şi suspinele în batistă.

Villefort îşi veni în fire şi pricepu că, pentru a abate furtuna simţămintelor materne care se îngrămădea asupra creştetului său, trebuia să-i sădească doamnei Danglars în suflet groaza pe care o simţea el.

— Înţelegi, aşadar, că, dacă aşa stau lucrurile, zise el ridicându-se, la rândul său şi apropiindu-se de baroană pentru a-i vorbi pe un ton mai scăzut, suntem pierduţi? Copilul trăieşte şi cineva ştie că trăieşte, cineva ne cunoaşte taina. Şi, pentru că Monte-Cristo vorbeşte în faţa noastră despre un copil dezgropat dintr-un loc în care acest copil nu mai era, atunci el este cel care ne ştie taina.

—Dumnezeule, Dumnezeu al dreptăţii, Dumnezeu al răzbunării! şopti doamna Danglars.

Villefort nu răspunse decât printr-un soi de răget.

— Dar copilul, copilul, domnule? reluă mama cu încăpăţânare.

— Oh, cât l-am mai căutat! răspunse Villefort, frângându-şi mâinile. De câte ori nu l-am chemat, în lungile mele nopţi fără de somn! De câte ori nu mi-am dorit o bogăţie regească pentru a cumpăra un milion de taine de la un milion de oameni şi pentru a-mi regăsi taina mea într-una din a lor! În sfârşit, într-o zi când, pentru a suta oară puneam iar mâna pe cazma, m-am întrebat, pentru a suta oară ce putuse face corsicanul cu nou-născutul — un nou-născut îl stinghereşte pe un fugar. Poate că, dându-şi seama că era încă viu, îl aruncase în râu.

— Oh, cu neputinţă! strigă doamna Danglars. Ucizi un om din răzbunare, dar nu îneci cu sânge-rece un nou-născut!

— Poate, continuă Villefort, l-a dus la Copii Găsiţi.

—Oh, da, da! strigă baroana. Copilul meu e acolo, domnule!

—Am alergat la orfelinat şi am aflat că, exact în noaptea aceea, noaptea de 20 septembrie, un copil fusese lăsat în turn. Era înfăşat într-o jumătate de scutec din pânză fină, ruptă intenţionat. Această jumătate de scutec purta o jumătate de coroană de baron şi litera *H*.

— Asta e, asta e! strigă doamna Danglars. Toată lenjeria mea era marcată astfel. Domnul de Nargonne era baron, iar eu mă numesc Hermine. Mulţumesc, Doamne, copilul meu nu era mort!

— Nu, nu era mort!

— Şi tu îmi spui asta? Tu îmi spui asta fără să te temi că o să mă faci să mor de bucurie, domnule? Unde este? Unde este copilul meu?

Villefort ridică din umeri.

— De unde să ştiu eu? zise el. Crezi că, dacă aş fi ştiut, te-aş mai fi făcut să treci prin toate treptele acestea pregătitoare, cum ar face-o un dramaturg sau un romancier? Nu, din păcate! Nu, nu ştiu. Pe când copilul avea vreo şase luni, a venit o femeie să-l reclame, aducând cealaltă jumătate de scutec. Femeia aceasta dăduse toate garanţiile pe care le cere legea, aşa că i s-a dat copilul.

— Dar ar fi trebuit să te informezi despre această femeie, ar fi trebuit s-o descoperi.

— Şi de ce anume crezi tu că m-am ocupat, doamnă? Am născocit o instrucţie criminală şi tot ce are poliţia în materie de copoi cu fler şi de

agenţi iscusiţi am pus pe urmele sale. I s-au găsit urmele până la Châlon. La Châlon, s-au pierdut.

— S-au pierdut?

— Da, s-au pierdut, s-au pierdut pentru totdeauna.

Doamna Danglars ascultase această povestire cu câte un suspin, câte o lacrimă şi câte o exclamaţie pentru fiecare detaliu.

— Şi asta-i tot? zise ea. Te-ai oprit aici?

— Oh, nu! zise Villefort. N-am încetat niciodată să caut, să cercetez, să cer informaţii. Totuşi, în ultimii doi sau trei ani am mai slăbit ritmul. Dar, astăzi, o să încep din nou, cu mai multă stăruinţă şi îndârjire ca oricând. Şi o să izbutesc, pentru că, vezi tu, acum nu mai este conştiinţa cea care mă îndeamnă, ci frica.

— Dar, adăugă doamna Danglars, contele de Monte-Cristo nu ştie nimic. Altminteri, cred că nu ne-ar mai fi căutat prietenia, aşa cum o face.

— Oh! Răutatea oamenilor este nebănuit de adâncă, zise Villefort, întrucât este mai adâncă decât bunătatea lui Dumnezeu. Ai băgat de seamă privirea acestui om când ne vorbea?

— Nu.

— Dar te-ai uitat vreodată la el mai cu atenţie?

— Fără îndoială. Este ciudat, dar atâta tot. Numai un lucru m-a surprins şi anume că, din toate mâncărurile alese pe care ni le-a oferit, el nu s-a atins de nimic, n-a vrut să guste din nici un fel de mâncare.

— Da, da! zise Villefort. Şi eu am observat asta. Dacă aş fi ştiut ce ştiu acum, nici eu nu m-aş fi atins de nimic, căci aş fi crezut că vrea să ne otrăvească.

— Şi te-ai fi înşelat, vezi bine.

— Da, fără îndoială. Dar, crede-mă, omul ăsta are alte planuri. Iată de ce am ţinut să te întâlnesc, iată de ce te-am chemat să-ţi vorbesc, iată de ce am vrut să te avertizez împotriva întregii lumi, dar mai cu seamă împotriva lui. Spune-mi, continuă Villefort, aţintindu-şi privirile mai stăruitor decât o făcuse până atunci asupra baroanei, nu i-ai vorbit nimănui despre legătura noastră?

— Niciodată, nimănui.

— Mă înţelegi, adăugă Villefort cu tandreţe, când spun nimănui, iartă-mă că insist, înseamnă nimănui pe lume, nu-i aşa?

— Oh, da, da! Înţeleg foarte bine, zise baroana roşind. Niciodată! Ţi-o jur.

— Nu ai obiceiul să scrii, seara, ceea ce ţi s-a întâmplat peste zi? Nu-ţi ţii un jurnal?

— Nu. Vai! Viaţa mea trece dusă de valul mărunţişurilor, până şi eu o uit.

— Nu vorbeşti în somn, după câte ştii?

— Dorm ca un prunc, nu-ţi mai aduci aminte?

Roşeaţa urcă pe faţa baroanei, iar paloarea o invadă pe aceea a lui Villefort.

— Adevărat, zise el atât de încet încât abia se auzi.

— Atunci?

— Atunci, cred că ştiu ce-mi rămâne de făcut, răspunse Villefort. În mai puţin de opt zile, o să ştiu cine este Monte-Cristo, de unde vine, unde se duce şi de ce vorbeşte în faţa noastră despre copii care sunt dezgropaţi din grădina sa.

Villefort rosti aceste cuvinte cu un accent care l-ar fi făcut să se înfioare pe conte, dacă l-ar fi putut auzi.

Apoi, strânse mâna pe care baroana se codea să i-o întindă şi o conduse cu respect până la uşă.

Doamna Danglars luă o altă birjă, care o readuse la pasaj, de partea cealaltă regăsind trăsura şi vizitiul său, care, în aşteptare, dormea liniştit pe capră.

LXVIII Un bal de vară

În aceeaŞi zi, cam pe la aceeaşi oră la care doamna Danglars, în cabinetul procurorului regelui, purta discuţia pe care tocmai am povestit-o, o caleaşcă de călătorie, intrând pe strada Helder, ajungea la poarta de la numărul 27 şi se oprea în curte.

După numai o clipă, portiera se deschise, iar doamna de Morcerf coborî, sprijinindu-se de braţul fiului său.

Abia de-şi recondusese Albert mama în apartamentul ei, că, poruncind să i se pregătească o baie şi caii, după ce se dădu pe mâna valetului său, se prezentă la contele de Monte-Cristo, pe Champs-Elysées.

Contele îl primi cu zâmbetul lui obişnuit. Era un lucru ciudat — niciodată nu păreai că faci vreun pas înainte spre inima sau mintea acestui om. Cei care voiau să forţeze, dacă putem spune aşa, pătrunderea în intimitatea lui, se ciocneau de un zid.

Morcerf, care alergă spre el cu braţele întinse, văzându-l, în pofida zâmbetului său prietenos, lăsă să-i cadă mâinile pe lângă trup şi nu mai îndrăzni decât să-i dea mâna.

— Ei bine, zise el, iată-mă, dragă conte.

— Bine ai venit!

— Am sosit acum o oră.

— De la Dieppe?

— De la Tréport.

— Ah, aşa e!

— Iar prima mea vizită o fac la dumneavoastră.

— Este foarte drăguţ din partea ta, zise Monte-Cristo, pe un ton neutru, cu care ar fi putut rosti orice altceva.

— Ei, hai s-auzim! Ce mai e nou?

— Ce mai e nou? Mă întrebi asta pe mine, un străin?

— Să mă explic: când întreb ce mai e nou, întreb dacă aţi făcut ceva pentru mine?

— M-ai însărcinat, aşadar, cu vreun comision? zise Monte-Cristo, prefăcându-se nesigur.

— Haide! zise Albert. Nu simulaţi indiferenţa. Se spune că există semnale de simpatie care străbat distanţele. Ei bine, la Tréport, eu am simţit

un şoc electric. Aşadar, dacă nu aţi acţionat pentru mine, cel puţin v-aţi gândit la mine.

— Se poate, zise Monte-Cristo. Într-adevăr, m-am gândit la dumneata. Însă, dacă am emis vreun curent magnetic, a fost, mărturisesc, independent de voinţa mea.

— Adevărat? Povestiţi-mi, vă rog.

— E foarte simplu. Domnul Danglars a luat masa la mine.

— Asta ştiu foarte bine, căci tocmai ca să scap de prezenţa lui am plecat noi, mama şi cu mine.

— Numai că el a luat masa cu domnul Andrea Cavalcanti.

— Prinţul dumneavoastră italian?

— Să nu exagerăm! Domnul Andrea îşi dă numai titlul de viconte.

— Îşi dă, spuneţi?

— Spun că îşi dă.

— Adică, nu este?

— Ei, de unde să ştiu eu? El şi-l dă, eu i-l dau, lumea i-l dă, oare nu-i ca şi cum l-ar avea?

— Ciudat om mai sunteţi! Şi, mai departe?

— Şi mai departe ce?

— Domnul Danglars a luat, aşadar, masa aici?

— Da.

— Cu vicontele dumneavoastră, Andrea Cavalcanti?

— Cu vicontele Andrea Cavalcanti, cu marchizul, tatăl său, cu doamna Danglars, cu domnul şi doamna de Villefort, nişte oameni încântători, cu domnul Debray, cu Maximilien Morrel şi cu... mai era şi... numai puţin... Da! Domnul de Château-Renaud.

— S-a vorbit despre mine?

— Nici un cuvânt.

— Cu atât mai rău.

— De ce? Eu credeam că, dacă ai fost uitat, s-a întâmplat întocmai cum ţi-ai dorit.

— Dragul meu conte, dacă nu au vorbit deloc despre mine, înseamnă că, în schimb, s-au gândit mult şi, prin urmare, sunt disperat.

— Ce-ţi pasă dumitale, de vreme ce domnişoara Danglars nu făcea parte dintre cei care, aici, se gândeau la dumneata? Ah! E adevărat că se putea gândi şi la ea acasă.

— Oh, cât despre asta, nici vorbă! Sunt sigur. Sau, dacă s-a gândit, a fost, fără îndoială, în acelaşi mod în care m-am gândit şi eu la ea.

— Mişcătoare simpatie! zise contele. Atunci, nu vă puteţi suferi?

— Ascultaţi, zise Morcerf, dacă domnişoara Danglars ar fi o femeie căreia să i se facă milă de aşa-zisa tortură pe care o îndur pentru ea şi m-ar răsplăti în afara învoielilor matrimoniale dintre familiile noastre, mi-ar conveni de minune. Pe scurt, cred că domnişoara Danglars ar fi o metresă încântătoare. Dar, ca soţie, drace!...

— Aşadar, zise Monte-Cristo râzând, acesta este modul dumitale de a gândi despre viitoarea soţie?

— Oh, Doamne, da! Puţin cam brutal, adevărat, dar cel puţin exact. Iar, de vreme ce nu se poate face dintr-un vis o realitate, pentru a atinge un anumit scop, trebuie ca domnişoara Danglars să devină soţia mea, adică să trăiască lângă mine, să gândească lângă mine, să cânte lângă mine, să facă versuri şi muzică la zece paşi distanţă de mine, şi asta toată viaţa mea, ceea ce mă înspăimântă. O amantă, dragul meu conte, se mai părăseşte, dar o soţie, drace! Este altceva, se păstrează veşnic, de aproape sau de departe, adică. Or, este înspăimântător gândul că o s-o păstrez veşnic pe domnişoara Danglars, chiar şi de departe.

— Eşti greu de mulţumit, viconte.

— Da, fiindcă adeseori mă gândesc la un lucru imposibil.

— La care?

— Să găsesc pentru mine o soţie cum şi-a găsit tata pentru el.

Monte-Cristo păli şi se uită la Albert, jucându-se cu nişte pistoale minunate, cărora le tot punea şi le ridica piedica, în mare viteză.

— Aşadar, tatăl dumitale este foarte fericit, zise el.

— Ştiţi părerea mea despre mama, domnule conte, un înger din Ceruri. Uitaţi-vă la ea, încă frumoasă, mereu spirituală, mai desăvârşită ca niciodată. Sosesc de la Tréport. Pentru oricare alt fiu — ei, Doamne! — să îşi însoţească mama ar fi însemnat o obligaţie sau o corvoadă. Dar eu am petrecut patru zile între patru ochi cu ea, mai mulţumit, mai odihnit, mai sentimental, aş zice eu, decât dacă aş fi condus-o la Tréport pe regina Mab sau pe Titania.

— Este de o perfecţiune exasperantă şi dumneata le dai tuturor celor care te ascultă serioase motive de a rămâne celibatari.

— Tocmai de aceea, reluă Morcerf, ştiind că există pe lume o femeie desăvârşită, nu mă omor s-o iau pe domnişoara Danglars de nevastă. Aţi

remarcat vreodată cum egoismul nostru îmbracă în culori strălucitoare tot ce ne aparţine? Diamantul care scânteiază în vitrina lui Marlé sau a lui Frosin devine mult mai frumos din momentul în care este diamantul nostru. Dar, dacă evidenţa te forţează să recunoşti că există unul cu ape mai pure şi că tu eşti osândit să porţi veşnic un diamant inferior altuia, înţelegeţi suferinţa?

— Lumesc! murmură contele.

— Iată de ce aş sări în sus de bucurie în ziua în care domnişoara Eugénie şi-ar da seama că nu sunt decât un atom nesigur şi că abia am în sute de mii de franci ceea ce are ea în milioane.

Monte-Cristo zâmbi.

— M-am gândit mult şi la un alt lucru, continuă Albert. Lui Franz îi plac lucrurile excentrice şi eu am vrut să-l fac să se îndrăgostească de domnişoara Danglars. Dar, la vreo patru scrisori pe care i le-am scris în cel mai îmbietor stil, Franz mi-a răspuns neclintit: „Sunt eu excentric, este adevărat, dar excentricitatea mea nu merge până într-acolo încât să-mi iau cuvântul înapoi, odată ce mi l-am dat”.

— Iată ceea ce eu numesc devotamentul prieteniei: să-i dai altuia femeia pe care n-ai dori-o pentru tine decât cu titlul de amantă.

Albert zâmbi.

— Că veni vorba, continuă el, se întoarce, prietenul meu Franz, dar dumneavoastră nu vă pasă, căci nu vă place, dacă nu mă înşel.

— Mie? zise Monte-Cristo. Ei, dragul meu viconte, când ai văzut vreodată că nu mi-ar plăcea Franz? Mie îmi place toată lumea.

— Şi eu sunt inclus în toată lumea... mulţumesc!

— Oh, să nu încurcăm lucrurile! zise Monte-Cristo. Îmi place toată lumea în modul în care Dumnezeu ne porunceşte să ne iubim aproapele, creştineşte. Dar nu urăsc cu adevărat decât vreo câteva persoane. Să ne întoarcem la domnul Franz d’Épinay. Spuneai, aşadar, că se întoarce.

— Da, chemat de domnul Villefort, la fel de încrâncenat, după câte se pare, s-o mărite pe domnişoara Valentine pe cât este domnul Danglars s-o mărite pe domnişoara Eugénie. Hotărât lucru, este una dintre situaţiile cele mai obositoare aceea de a fi tatăl unei fete de măritat. S-ar zice că asta le dă o stare febrilă, că le iuţeşte pulsul până la optzeci de bătăi pe minut şi nu le trece până nu scapă de ele.

— Dar domnul d’Épinay nu seamănă cu dumneata, el suferă în tăcere.

— Mai mult decât atât, o ia în serios. Îşi pune jabouri albe şi vorbeşte deja despre familia sa. De altfel, are o mare consideraţie pentru familia Villefort.

— Îndreptăţită, nu-i aşa?

— Cred. Domnul de Villefort a trecut întotdeauna drept un om aspru, dar corect.

— Aşa să fie! zise Monte-Cristo. Cel puţin, iată unul pe care nu-l critici ca pe domnul Danglars.

— Asta se datorează probabil faptului că nu sunt silit să mă însor cu fiica sa, răspunse Albert râzând.

— Pe cuvânt, dragul meu domn, zise Monte-Cristo, eşti de o înfumurare revoltătoare.

— Eu?

— Da, dumneata. Ia, te rog, o ţigară!

— Cu multă plăcere. Şi de ce sunt înfumurat, mă rog?

— Păi, pentru că neîncetat eşti gata să te aperi, să te baţi chiar, doar ca să nu te însori cu domnişoara Danglars. Ei, Doamne! Lasă lucrurile să meargă şi poate că nu dumneata o să fii primul care-şi ia cuvântul înapoi.

— Aş! făcu Albert, cu ochii mari.

— Ei, fără îndoială, domnule viconte, doar n-o să ţi se pună cu de-a sila jugul pe grumaz, ce naiba! Haide, serios vorbind, urmă Monte-Cristo, schimbând tonul, chiar ţi-ar plăcea să rupi logodna?

— Aş da o sută de mii de franci pentru asta!

— Ei bine, fii fericit! Domnul Danglars este gata să dea de două ori mai mult ca să ajungă la acelaşi rezultat.

— Chiar e adevărată bucuria asta? zise Albert, căruia, în pofida acestor cuvinte, un nor abia vizibil îi întunecă fruntea. Dar, dragul meu conte, înseamnă că domnul Danglars are nişte motive, nu?

— Aha! Iată-te atins, fire orgolioasă şi egoistă! Minunat! L-am regăsit pe omul care ţine să toace cu barda amorul-propriu al altuia, dar ţipă când al lui e înţepat cu acul.

— Nu, dar credeam că domnul Danglars...

— Ar fi trebuit să fie încântat de dumneata, nu-i aşa? Ei bine, domnul Danglars este lipsit de bun-gust, de acord, aşa că este şi mai încântat de un altul...

— De cine, mă rog?

— Nu ştiu. Studiază, priveşte, prinde aluziile din zbor şi foloseşte-le!

— Bun, înţeleg. Ascultaţi, mamei mele... Nu! Nu mamei mele, am greşit, tatălui meu i-a venit ideea să dea un bal.

— Un bal, în perioada aceasta din an?

— Balurile de vară sunt la modă.

— Chiar dacă n-ar fi, ar fi de ajuns să vrea doamna contesă şi ar deveni.

— Cam aşa ceva. Înţelegeţi, sunt nişte baluri pursânge; cei care rămân la Paris în luna iulie sunt adevăraţi parizieni. Aţi fi de acord să le transmiteţi invitaţia domnilor Cavalcanti?

— Peste câte zile o să aibă loc balul?

— Sâmbătă.

— Domnul Cavalcanti tatăl o să fie plecat.

— Dar domnul Cavalcanti fiul rămâne. Vreţi să primiţi însărcinarea să-l aduceţi pe domnul Cavalcanti fiul?

— Ascultă, viconte, eu nu-l cunosc.

— Nu-l cunoaşteţi?

— Nu. L-am văzut prima oară acum trei sau patru zile şi nu răspund pentru nimic.

— Dar dumneavoastră l-aţi primit totuşi bine!

— Cu mine este altceva. Mi-a fost recomandat de un venerabil abate, care se prea poate să se fi înşelat şi el. Invită-l dumneata direct, foarte bine, dar nu-mi cere să-l prezint eu. Dacă, mai târziu, o să se însoare cu domnişoara Danglars, o să mă acuzi de intrigi şi o să vrei să ne ciopârţim în duel. De altfel, nu ştiu dacă vin nici eu.

— Unde?

— La balul vostru.

— De ce să nu veniţi?

— Mai întâi, pentru că încă nu m-ai invitat.

— Am venit special ca să vă invit eu însumi, prin viu grai.

— Oh, foarte drăguţ! Dar s-ar putea să mă reţină altceva.

— Dacă o să vă spun un lucru, o să fiţi atât de amabil ca să sacrificaţi toate celelalte treburi în favoarea noastră.

— Spune-mi!

— Vă roagă mama.

— Doamna contesă de Morcerf? repetă Monte-Cristo tresărind.

— Ah, conte! zise Albert. Vă previn că doamna de Morcerf vorbeşte deschis cu mine şi dacă n-aţi simţit zbârnâind în dumneavoastră acele corzi simpatetice despre care vă spuneam mai adineauri, înseamnă că vă lipsesc

cu desăvârşire astfel de corzi, căci, timp de patru zile n-am vorbit decât despre dumneavoastră.

— Despre mine? Într-adevăr, mă copleşiţi!

— Nu, acesta este privilegiul rolului dumitale, aşa se întâmplă când sunteţi o problemă vie.

— Aha! Deci sunt o problemă şi pentru mama dumitale? N-aş fi zis, aş fi crezut-o prea raţională pentru a se deda unor astfel de rătăciri de-ale imaginaţiei.

— Problemă, dragul meu conte, problemă pentru toţi, pentru mama ca şi pentru ceilalţi! Problemă acceptată, dar nu desluşită. Fiţi liniştit, dumneavoastră rămâneţi de-a pururi în starea de enigmă. Mama se întreabă mereu doar cum se face că sunteţi atât de tânăr. Eu cred că, în fond, e cam acelaşi lucru: în vreme ce contesa G*** vă ia drept Lordul Ruthwen, mama vă ia drept Caligostro sau contele de Saint-Germain. Prima oară când o să veniţi s-o vedeţi pe doamna de Morcerf, întăriţi-i această părere. N-o să vă fie prea greu, aveţi şi piatra filosofală a unuia şi spiritul celuilalt.

— Îţi mulţumesc pentru că m-ai prevenit, zise contele zâmbind. O să încerc să fiu la înălţimea tuturor acestor presupuneri.

— Aşadar, veniţi sâmbătă?

— De vreme ce doamna de Morcerf mă roagă...

— Sunteţi foarte drăguţ.

— Şi domnul Danglars?

— Oh, el a primit deja tripla invitaţie, s-a însărcinat tatăl meu să i le comunice. O să încercăm, de asemenea, să-l avem printre noi pe marele d'Aguesseau[101], domnul de Villefort, dar n-avem nici o speranţă.

— Niciodată să nu-ţi pierzi speranţa, zice proverbul.

— Dumneavoastră dansaţi, conte?

— Eu?

— Da, dumneavoastră. Ce-ar fi atât de uimitor dacă aţi dansa?

— Ah! De fapt, dacă n-ai trecut încă de patruzeci de ani... Nu, nu dansez, dar îmi place să-i văd pe ceilalţi dansând. Doamna de Morcerf dansează?

— Nici ea nu dansează niciodată. O să vorbiţi, e atât de dornică să stea de vorbă cu dumneavoastră!

— Adevărat?

— Pe cuvânt de onoare! Şi vă încredinţez că sunteţi primul bărbat pentru care mama a manifestat această dorinţă.

Albert îşi luă pălăria şi se ridică. Monte-Cristo îl conduse până la uşă.

— Îmi pare rău de un lucru, zise el, oprindu-l pe prima treaptă a peronului.

— De care anume?

— Că am fost indiscret, nu trebuia să îţi vorbesc despre domnul Danglars.

— Dimpotrivă, mai vorbiţi-mi, vorbiţi-mi mai des, vorbiţi-mi mereu, dar în acelaşi mod.

— Bine! M-ai liniştit. Apropo, când soseşte domnul d’Épinay?

— Păi, în cel mult cinci sau şase zile.

— Şi când se însoară?

— De îndată ce sosesc domnul şi doamna de Saint-Méran.

— Să vii cu el pe la mine, când o să fie la Paris. Cu toate că susţii că nu l-aş plăcea, eu îţi declar că mă voi bucura să-l revăd.

— Bine, porunca dumneavoastră va fi împlinită întocmai, stăpâne.

— La revedere!

— Pe sâmbătă, în orice caz, mai mult ca sigur, nu-i aşa?

— Cum altfel? Mi-am dat cuvântul.

Contele îl urmări din priviri pe Albert, făcându-i semn cu mâna. Apoi, când acesta urcă în faetonul său, se întoarse şi, găsindu-l pe Bertuccio în spatele lui:

— Ei? întrebă el.

— A fost la tribunal, răspunse intendentul.

— A stat mult timp acolo?

— O oră şi jumătate.

— Şi s-a întors acasă?

— Direct.

— Ei bine, dragul meu domn Bertuccio, zise contele, dacă acum am vreun sfat să-ţi dau, acesta ar fi să te duci până în Normandia, să vezi dacă nu găseşti acea mică proprietate despre care ţi-am vorbit.

Bertuccio salută şi, cum dorinţele sale erau în perfectă concordanţă cu ordinul pe care îl primise, porni la drum chiar în seara aceea.

---

[101] François d’Aguesseau (1668–1751), magistrat şi orator de mare elocvenţă, cancelar al Franţei sub Ludovic al XV-lea.

LXIX Informaţiile

Domnul de Villefort îşi ţinu cuvântul dat doamnei Danglars şi, mai ales, lui însuşi, căutând să descopere în ce mod domnul conte de Monte-Cristo putuse afla povestea de la casa din Auteuil.

Îi scrise, chiar în acea zi, unui domn pe nume de Boville — care, după ce fusese odinioară inspector al închisorilor, fusese transferat, într-un grad superior, la poliţia de siguranţă — pentru a obţine informaţiile pe care le dorea, iar acesta îi ceruse două zile, ca să găsească pe cineva de la care să se poată informa.

Când termenul de două zile expiră, domnul de Villefort primi următoarea notiţă:

„Persoana care este numită domnul conte de Monte-Cristo este cunoscută mai ales de către Lordul Wilmore, străin bogat, care se poate vedea uneori pe la Paris, unde se află chiar în acest moment. Mai este cunoscută, de asemenea, şi de abatele Busoni, preot sicilian cu mare faimă în Orient, unde a făcut numeroase acte de caritate”.

Domnul de Villefort răspunse printr-un ordin de a se lua cât mai urgent posibil, de la aceşti doi străini, informaţiile cele mai precise. În seara următoare, ordinele sale fuseseră îndeplinite şi iată, mai jos, rapoartele primite.

Abatele, care nu venise decât pentru o lună la Paris, locuia în spatele bisericii Saint-Sulpice, într-o căsuţă alcătuită dintr-un parter şi un etaj. Patru odăi, două jos şi două sus, formau toată locuinţa în care abatele stătea singur.

Cele două odăi de jos erau o sufragerie, cu o masă, două scaune şi un bufet din lemn de nuc, şi un salon cu lambriuri vopsite în alb, fără ornamente, fără covor, fără pendulă. Se deducea că, pentru el, abatele se mărginea doar la obiectele de strictă necesitate.

Este adevărat că abatele stătea, de preferinţă, în salonul de la primul etaj. Acest salon, ticsit de volume de teologie şi de pergamente, între care se îngropa, cum zicea valetul său, luni întregi, era în realitate mai puţin un salon cât o bibliotecă.

Valetul abatelui privea vizitatorii printr-un soi de ghişeu şi, când chipul vreunuia îi era necunoscut sau nu-i era pe plac, răspundea că domnul abate

nu era la Paris, răspuns cu care majoritatea se mulţumea, ştiind că abatele călătorea des şi rămânea, uneori, multă vreme plecat.

De altfel, că era sau nu era acasă, că se afla la Paris sau la Cairo, abatele dădea de pomană întotdeauna, iar ghişeul servea drept turn al miluirilor pe care valetul le împărţea necontenit, în numele stăpânului său.

Cealaltă cameră, situată lângă bibliotecă, era un dormitor. Un pat fără baldachin, patru fotolii şi o canapea de catifea de Utrecht galbenă reprezentau, împreună cu un pupitru de rugăciuni, întregul mobilier.

În ceea ce-l priveşte pe Lordul Wilmore, acesta locuia pe strada Fontaine-Saint-Georges. Era unul dintre acei englezi turişti, care îşi toacă toată averea în călătorii. Închiriase apartamentul gata mobilat şi venea să petreacă în el numai două sau trei ore pe zi, fără să doarmă acolo decât rareori. Una dintre maniile sale era să refuze cu încăpăţânare să vorbească în limba franceză, în care totuşi scria, după câte se spunea, şi încă destul de corect.

A doua zi după ce aceste preţioase informaţii ajunseseră în mâinile domnului procuror al regelui, un bărbat, care coborâse din trăsura sa în colţul străzii Férou, bătu la o uşă vopsită în verde–oliv şi întrebă de abatele Busoni.

— Domnul abate a plecat încă de dimineaţă, răspunse valetul.

— Aş putea să nu fiu mulţumit cu răspunsul acesta, căci vin din partea unei persoane pentru care abatele este întotdeauna acasă. Dar, fii amabil şi dă-i abatelui Busoni...

— V-am spus deja că nu este acasă, repetă valetul.

— Atunci, când o să se întoarcă, dă-i această carte de vizită şi acest plic sigilat. În seara aceasta, la ora opt, domnul abate va fi acasă?

— Oh, negreşit, domnule, cel puţin dacă domnul abate n-o să lucreze, căci atunci o să fie ca şi când n-ar fi acasă.

— O să mă întorc, aşadar, în seara aceasta, la ora hotărâtă, zise vizitatorul.

Şi plecă.

Într-adevăr, la ora opt, acelaşi om veni, în aceeaşi trăsură, care, de data aceasta, în loc să se oprească la coţul străzii Férou, se opri în faţa uşii verzi. Bătu, i se deschise şi intră.

La semnele de respect pe care valetul i le arătă din belşug, omul pricepu că scrisoarea sa îşi făcuse efectul scontat.

— Domnul abate este acasă? întrebă el.

— Da, lucrează în bibliotecă, dar îl aşteaptă pe domnul, răspunse servitorul.

Necunoscutul urcă o scară destul de incomodă şi, la o masă a cărei tăblie era inundată de lumina pe care un abajur o strângea într-un mănunchi, în vreme ce restul odăii era în umbră, îl zări pe abate, în straie bisericeşti, purtând un capişon dintr-acelea cu care îşi acopereau capul savanţii din Evul Mediu, cu nume terminate în *us*.

— Am onoarea de a-i vorbi domnului Busoni? întrebă vizitatorul.

— Da, domnule, zise abatele. Iar dumneavoastră sunteţi persoana pe care domnul de Boville, fost intendent al închisorilor, mi-o trimite din partea domnului prefect al Poliţiei?

— Întocmai, domnule.

— Unul dintre agenţii însărcinaţi cu siguranţa Parisului?

— Da, domnule, răspunse necunoscutul cu un soi de şovăială şi, mai ales, cu puţină roşeaţă în obraji.

Abatele îşi potrivi pe nas ochelarii săi imenşi, care îi acopereau nu doar ochii, dar şi tâmplele şi, aşezându-se din nou, îi făcu semn vizitatorului să ia şi el un loc.

— Vă ascult, domnule, zise abatele cu un accent italian dintre cele mai pronunţate.

— Misiunea cu care sunt însărcinat, domnule, reluă vizitatorul, cântărindu-şi fiecare cuvânt de parcă i s-ar fi poticnit când să îi iasă din gură, este o misiune de încredere pentru cel care o îndeplineşte şi pentru cel pe lângă care este îndeplinită.

Abatele se înclină.

— Da, continuă necunoscutul, cinstea dumneavoastră, domnule abate, este într-atât de bine cunoscută de domnul prefect al Poliţiei încât vrea să afle de la dumneavoastră, în calitatea sa de magistrat, un lucru care interesează această siguranţă publică în numele căreia am fost trimis la dumneavoastră. Sperăm, aşadar, domnule abate, că n-o să fie nici legături de prietenie, nici considerente umane care să vă poată îndemna să ascundeţi justiţiei adevărul.

— Cu condiţia, domnule, ca lucrurile pe care doriţi să le ştiţi să nu dăuneze în vreun fel conştiinţei mele. Sunt preot, domnule, iar tainele spovedaniei, de pildă, trebuie să rămână între mine şi justiţia lui Dumnezeu şi nu între mine şi justiţia oamenilor.

— Oh, fiţi liniştit, domnule abate, zise necunoscutul. Oricare ar fi cazul, noi vă vom pune conştiinţa la adăpost.

La aceste cuvinte, abatele, apăsând în dreptul lui pe abajur, îl ridică în partea opusă, astfel încât, luminând din plin faţa necunoscutului, pe-a lui şi-o umbri în întregime.

— Iertaţi-mă, domnule abate, zise trimisul domnului prefect al Poliţiei, dar această lumină îmi oboseşte îngrozitor de tare ochii.

Abatele coborî cartonul verde.

— Acum, domnule, vă ascult, vorbiţi!

— Trec la fapte. Îl cunoaşteţi pe domnul conte de Monte-Cristo?

— Înţeleg că vreţi să vorbim despre domnul Zaccone?

— Zaccone!... Aşadar, nu se numeşte Monte-Cristo?

— Monte-Cristo este numele unui pământ sau, mai bine zis, al unei stânci, şi nu un nume de familie.

— Atunci, fie. Să nu ne legăm de cuvinte şi, întrucât domnul de Monte-Cristo şi domnul Zaccone sunt una şi aceeaşi persoană...

— Absolut aceeaşi.

— Să vorbim despre domnul Zaccone.

— Fie!

— V-am întrebat dacă îl cunoaşteţi.

— Îl cunosc bine.

— Cine este el?

— Este fiul unui bogat armator din Malta.

— Da, asta ştiu bine că aşa *se spune*. Dar, după cum vă puteţi închipui, poliţia nu se poate mulţumi cu ce *se spune*.

— Totuşi, răspunse abatele cu un zâmbet foarte binevoitor, când acest *se spune* este adevărul, trebuie să se mulţumească toată lumea cu el, iar poliţia trebuie să facă şi ea ca toată lumea.

— Dar sunteţi sigur de ceea ce spuneţi?

— Cum adică, dacă sunt sigur?

— Vă rog să reţineţi, domnule, că eu nu suspectez în nici un fel buna dumneavoastră credinţă. Vă întreb doar dacă sunteţi sigur?

— Ascultaţi, l-am cunoscut pe domnul Zaccone tatăl.

— Aha!

— Da, şi, pe când eram copil, m-am jucat de zeci de ori cu fiul său în şantierele lor de construcţii.

— Totuşi, acest titlu de conte?

— Ştiţi că ăsta se cumpără.

— În Italia?

— Pretutindeni.

— Dar aceste bogăţii care sunt imense, după câte se spune...

— Oh, cât despre asta, răspunse abatele, imense este cuvântul potrivit.

— Cam cât credeţi că posedă, dumneavoastră, care îl cunoaşteţi?

— Oh, să tot aibă vreo sută cincizeci sau vreo două sute de mii de livre rentă.

— Ah! Aşa mai merge, zise vizitatorul, căci se vorbeşte despre trei sau patru milioane.

— Două sute de mii de livre rentă, domnule, fac tocmai patru milioane capital.

— Bine, dar se vorbea despre trei sau patru milioane rentă!

— Oh, greu de crezut!

— Şi îi cunoaşteţi şi Insula Monte-Cristo?

— Desigur. Oricine a venit de la Palermo, de la Neapole sau de la Roma în Franţa, pe mare, o cunoaşte, pentru că a trecut pe lângă ea şi a văzut-o în trecere.

— Este un loc de şedere încântător, după câte se spune.

— Este o stâncă.

— Şi atunci de ce contele a cumpărat o stâncă?

— Tocmai ca să fie conte. În Italia, ca să fii conte, îţi mai trebuie şi un comitat.

— Aţi auzit, fără îndoială, vorbindu-se despre aventurile de tinereţe ale domnului Zaccone.

— Tatăl?

— Nu, fiul.

— Ah! De aici încep să nu prea mai ştiu, căci tocmai aici mi-am pierdut din vedere prietenul.

— A luptat în război?

— Cred că da.

— Sub ce armă?

— În marină.

— Haide, nu sunteţi dumneavoastră duhovnicul lui?

— Nu, domnule. Cred că este luteran.

— Cum aşa, luteran?

— Am zis cred, nu sunt sigur. De altfel, parcă ştiam că în Franţa este stabilită libertatea de cult.

— Fără îndoială. De altfel, nu despre credinţa sa ne interesăm în acest moment, ci despre faptele sale. În numele domnului prefect al Poliţiei, vă somez să spuneţi tot ce ştiţi!

— Trece drept un om foarte caritabil. Sfântul nostru părinte papa l-a numit cavaler al lui Hristos, favoare pe care n-o acordă decât prinţilor, pentru serviciile deosebite pe care le-a adus creştinilor din Orient. Are vreo cinci sau şase astfel de ordine dobândite în urma serviciilor aduse, de asemenea, principilor şi statelor.

— Şi le poartă?

— Nu, dar se mândreşte cu ele. Spune că îi plac mai mult recompensele acordate binefăcătorilor omenirii decât cele acordate distrugătorilor oamenilor.

— Aşadar, omul nostru este un quaker?

— Exact, este un quaker, mai puţin pălăria înaltă şi haina maronie, bineînţeles.

— Are prieteni?

— Da, căci îi sunt prieteni toţi cei care îl cunosc.

— Dar, în sfârşit, trebuie să aibă şi vreun duşman, nu?

— Unul singur.

— Cum îl cheamă?

— Lordul Wilmore.

— Unde se află?

— În momentul acesta, chiar la Paris.

— Şi mi-ar putea da nişte informaţii?

— Nepreţuite. A fost în India în acelaşi timp cu Zaccone.

— Ştiţi cumva unde locuieşte?

— Pe undeva prin Chaussée-d’Antin, dar nu ştiu nici strada, nici numărul.

— Nu vă înţelegeţi bine cu englezul?

— Îmi place Zaccone, iar el nu-l poate suferi. Din pricina asta, nu ne avem bine unul cu celălalt.

— Domnule abate, credeţi că domnul conte de Monte-Cristo a mai venit vreodată în Franţa înainte de călătoria pe care tocmai o face acum la Paris?

— Ah, despre asta pot să vă răspund în cunoştinţă de cauză. Nu, domnule, n-a mai venit niciodată, pentru că a venit la mine, acum şase luni,

ca să-mi ceară informaţiile pe care le dorea. La rândul meu, cum nu ştiam când aveam să mă întorc eu însumi la Paris, i l-am recomandat domnului Cavalcanti.

— Andrea?

— Nu, Bartolomeo, tatăl.

— Foarte bine, domnule. Nu mai am să vă întreb decât un singur lucru şi vă somez, în numele onoarei, al umanităţii şi al religiei, să-mi răspundeţi fără ocolişuri.

— Spuneţi, domnule!

— Ştiţi în ce scop domnul conte de Monte-Cristo a cumpărat o casă la Auteuil?

— Desigur, căci mi l-a împărtăşit.

— În ce scop, domnule?

— În acela de a face din el un ospiciu de alienaţi, în genul celui fondat de baronul de Pisani, la Palermo. Cunoaşteţi acest ospiciu?

— E faimos, da, domnule.

— Este o instituţie minunată.

Şi, cu acestea, abatele îl salută pe necunoscut, ca un om care vrea să dea de înţeles că nu s-ar supăra dacă ar fi lăsat să revină la lucrul întrerupt.

Vizitatorul, fie pentru că înţelese dorinţa abatelui, fie pentru că ajunsese la fundul sacului său cu întrebări, se ridică, la rândul său.

Abatele îl conduse până la uşă.

— Faceţi milostenii bogate, zise vizitatorul, dar, cu toate că s-ar spune că sunteţi bogat, aş îndrăzni să vă ofer ceva pentru săracii dumneavoastră. Din partea dumneavoastră, aţi avea ceva împotrivă să-mi primiţi ofranda?

— Mulţumesc, domnule, nu există decât un singur lucru pe care îl râvnesc pe lumea asta, şi anume ca binele pe care îl fac să vină de la mine.

— Totuşi...

— Este o hotărâre de neclintit. Dar căutaţi, domnule şi o să găsiţi cui să-i daţi. Vai! Pe drumul fiecărui om bogat există mulţi săraci de care se ciocneşte la fiecare pas.

Abatele îl salută pentru ultima oară, deschizându-i uşa. Necunoscutul salută, la rândul său, şi ieşi.

Trăsura îl conduse direct la domnul de Villefort.

O oră mai târziu, trăsura ieşea din nou şi, de data aceasta, se îndreptă spre strada Fontaine-Saint-Georges. La numărul 5, se opri. Acolo locuia Lordul Wilmore.

Necunoscutul îi scrisese Lordului Wilmore, cerându-i o întrevedere pe care acesta din urmă o stabilise pentru ora zece. De aceea, fiindcă trimisul domnului prefect al Poliţiei ajunse la ora zece fără zece minute, i se răspunse că Lordul Wilmore, care era exactitudinea şi punctualitatea în persoană, nu se întorsese încă, dar că mai mult ca sigur avea să se întoarcă la ora zece fix.

Vizitatorul aşteptă în salon. Salonul acesta nu avea nimic deosebit şi era ca toate saloanele unei case închiriate gata mobilate.

Un şemineu cu două vase moderne de Sèvres, o pendulă cu Amor întinzându-şi arcul, o oglindă din două bucăţi, de fiecare parte a acestei oglinzi, câte o gravură reprezentând, una pe Homer şi călăuza sa, cealaltă pe Belizarie cerând de pomană; un tapet cu modele gri pe fond gri, o mobilă tapiţată cu postav roşu şi imprimeuri negre — aşa arăta salonul Lordului Wilmore.

Era luminat de globuri de sticlă mată, care nu răspândeau decât o lumină slabă, parcă înadins aranjată pentru ochii obosiţi ai trimisului domnului prefect de Poliţie.

După cele zece minute de aşteptare, pendula începu să bată ora zece. La cea de-a cincea bătaie, uşa se deschise şi apăru Lordul Wilmore.

Lordul Wilmore era un bărbat mai degrabă înalt decât scund, cu favoriţi rari şi roşcaţi, cu obrazul alb şi părul blond-cenuşiu. Era îmbrăcat cu toată excentricitatea englezească, adică purta o haină albastră cu nasturi de aur şi guler înalt aplicat, cum se purta prin 1811, o jiletcă de caşmir alb şi un pantalon din nanchin, cu trei degete mai scurt decât trebuia, dar pe care bretelele din aceeaşi stofă, petrecute pe sub talpă, îl împiedica să se ridice până la genunchi.

Primele sale cuvinte, când intră, fură:

— Ştiţi, domnule, că nu vorbesc franceza!

— Ştiu numai că nu vă place să vorbiţi în limba noastră, răspunse trimisul domnului prefect al Poliţiei.

— Însă dumneata poţi s-o vorbeşti, continuă Lordul Wilmore, căci, deşi n-o vorbesc, o înţeleg.

— Iar eu, răspunse vizitatorul, schimbând idiomul, vorbesc destul de bine engleza ca să susţin conversaţia noastră în această limbă. Nu vă faceţi probleme, domnule.

— Ău! făcu Lordul Wilmore, cu acea intonaţie care nu aparţine decât nativilor cei mai puri ai Marii Britanii.

Trimisul prefectului Poliţiei îi prezentă Lordului Wilmore scrisoarea sa de recomandaţie. Acesta o citi cu o nepăsare perfect englezească. Apoi, când termină de citit:

— Înţeleg, zise el în engleză. Înţeleg foarte bine.

Atunci, începură întrebările.

Ele fură aproape aceleaşi care îi fuseseră adresate abatelui Busoni. Dar, fiindcă Lordul Wilmore, în calitatea sa de duşman al contelui de Monte-Cristo, nu se arăta la fel de reţinut ca abatele, răspunsurile sale fură mult mai ample. Lordul povesti despre tinereţea lui Monte-Cristo, care, după părerea lui, intrase, de la vârsta de zece ani, în serviciul unuia dintre acei mici suverani ai Indiei, care se războiesc cu englezii. Acolo îl întâlnise el, Wilmore, pentru prima oară şi luptaseră în tabere opuse. În acel război, Zaccone fusese luat prizonier, fusese trimis în Anglia, pus în lanţuri pe pontoane, de unde fugise înot. Apoi, îşi începuse călătoriile, duelurile, amorurile. Apoi, pe vremea insurecţiei din Grecia, servise în rândurile grecilor. În timp ce se afla în serviciul lor, descoperise o mină de argint în munţii din Tesalia, dar se ferise să spună cuiva vreun cuvânt despre această descoperire. După bătălia de la Navarino, când guvernul grec se consolidase, ceruse regelui Othon o autorizaţie de exploatare pentru această mină, iar autorizaţia îi fusese acordată. De aici, averea sa imensă care, după părerea Lordului Wilmore, putea să se ridice la unul sau două milioane rentă, avere care totuşi putea secătui deodată, dacă mina însăşi secătuia.

— Dar, întrebă vizitatorul, ştiţi cumva de ce a venit în Franţa?

— A venit să facă speculaţii în domeniul căilor ferate, zise Lordul Wilmore. Şi, apoi, cum este un chimist priceput şi un fizician nu mai puţin capabil, a inventat un nou telegraf, pe care îl încearcă în practică.

— Cam cât cheltuieşte pe an? întrebă trimisul domnului prefect al Poliţiei.

— Oh, cinci sau şase sute de mii de franci, cel mult, zise Lordul Wilmore. E cărpănos.

Era limpede că ura îl făcea să vorbească aşa pe englez şi că, neştiind ce să-i reproşeze contelui, îi reproşa avariţia.

— Ştiţi ceva despre casa lui de la Auteuil?

— Da, bineînţeles!

— Ei bine, ce ştiţi?

— Mă întrebaţi în ce scop a cumpărat-o?

— Da.

— Ei bine, contele este un speculant care se va ruina, cu siguranţă, în fel şi fel de încercări şi utopii. Pretinde că există la Auteuil, în împrejurimile casei pe care a cumpărat-o de curând, un izvor de apă minerală care ar putea rivaliza cu apele de la Bagnères, de la Luchon şi de la Cauterets. Vrea să facă din achiziţia sa un *Badhaus*[102], cum spun nemţii. A răscolit deja de vreo două sau trei ori toată grădina, ca să găsească faimosul izvor. Şi, fiindcă n-a putut să-l descopere, o să vedeţi că, peste puţin timp, o să cumpere casele vecine. Dar, fiindcă eu îl urăsc, sper că o să se ruineze în căile sale ferate, în telegraful său ori în exploatarea sa de izvoare minerale. Îl urmăresc ca să mă bucur de falimentul său total, care nu se poate să nu se întâmple, într-o bună zi.

— Şi de ce îi purtaţi pică? întrebă vizitatorul.

— Îi port pică, răspunse Lordul Wilmore, pentru că, trecând prin Anglia, a sedus-o pe soţia unuia dintre prietenii mei.

— Dar, dacă îl duşmăniţi, de ce nu încercaţi să vă răzbunaţi pe el?

— M-am bătut deja de trei ori în duel cu Monte-Cristo, zise englezul. Prima oară cu pistoalele, a doua oară cu spada, iar a treia oară cu sabia.

— Şi cum s-au sfârşit aceste dueluri?

— Prima oară, mi-a zdrobit braţul, a doua oară, mi-a găurit un plămân, iar a treia oară mi-a făcut această rană.

Englezul îşi întoarse un colţ al gulerului de la cămaşă, care îi urca până la urechi, şi îi arătă o cicatrice a cărei culoare roşie dovedea că nu era foarte veche.

— De aceea îl urăsc de moarte, repetă englezul, şi-mi doresc să nu moară, bineînţeles, altfel decât de mâna mea!

— Dar, zise trimisul Prefecturii, mi se pare că n-o luaţi drept pe calea de a-l ucide.

— Ău! făcu englezul. În fiecare zi mă duc să exersez la tir, iar din două în două zile vine la mine Grisier.

Atât voia să ştie vizitatorul sau, mai degrabă, atât părea să ştie englezul. Agentul se ridică, aşadar, şi după ce îl salută pe Lordul Wilmore, care îi răspunse cu scorţoşenia şi politeţea tipic englezeşti, se retrase.

La rândul său, Lordul Wilmore, după ce auzi închizându-se în urma lui uşa dinspre stradă, intră în dormitorul unde, dintr-o mişcare, îşi lepădă părul blond, favoriţii roşcaţi, maxilarul fals şi cicatricea, pentru a-şi recăpăta părul negru, obrazul smead şi dinţii ca perlele ai contelui de Monte-Cristo.

Este adevărat că, de partea cealaltă, domnul de Villefort, şi nu trimisul domnului prefect al Poliţiei, fu cel care intră din nou la domnul de Villefort.

Procurorul regelui era puţin mai liniştit în urma acestor două vizite care, de altfel, nu-i aduseseră nici o informaţie pe deplin mulţumitoare, dar din care totuşi nu aflase nici alte lucruri îngrijorătoare. Ca atare, pentru prima oară după dineul de la Auteuil, dormi în noaptea aceea ceva mai împăcat.

---

102 Lăcaş balnear (în limba germană, în original).

LXX Balul

Venise perioada celor mai fierbinţi zile ale lunii iulie, iar, printre acestea, veni şi rândul acelei sâmbete în care trebuia să aibă loc balul domnului de Morcerf.

Era ora zece seara. Copacii impunători din grădina reşedinţei contelui se conturau viguroşi pe un cer pe care alunecau, descoperind din când în când o boltă albastră, presărată cu stele de aur, ultimii nori subţiri ai unei furtuni care bodogănise ameninţător toată ziua.

În sălile de la parter se auzea răsunând muzica şi învârtejindu-se valsul şi galopul, în vreme ce fâşii strălucitoare de lumină străpungeau întunericul de afară prin deschizăturile persienelor.

În momentul acela, grădina se afla pe mâna a vreo zece servitori cărora stăpâna casei, liniştită de vremea care se însenina din ce în ce mai mult, le dăduse porunca să întindă mesele.

Până atunci stătuseră la îndoială dacă să aşeze mesele în sufragerie sau sub un lung cort de dril, ridicat pe peluză. Însă, în cele din urmă, frumosul cer albastru, spuzit de stele, reuşi să încline hotărâtor balanţa în favoarea cortului şi a peluzei.

Aleile grădinii erau luminate cu felinare colorate, cum se obişnuieşte în Italia, şi mesele erau supraîncărcate de lumânări şi de flori, cum se obişnuieşte în toate ţările în care se înţelege cât de cât acest lux la o masă, cel mai rar întâlnit dintre toate formele de lux care se doresc a fi complete.

În momentul în care contesa de Morcerf intra din nou în saloane, după ce dăduse ultimele ordine, saloanele începură să se umple de invitaţii pe care fermecătoarea ospitalitate a contesei îi atrăsese mult mai mult decât poziţia înaltă de care se bucura contele, căci cu toţii erau dinainte convinşi că această petrecere avea să le ofere, mulţumită bunului-gust al lui Mercédès, câteva amănunte demne de a fi povestite sau copiate, la nevoie.

Doamna Danglars, căreia evenimentele pe care le-am descris îi sădiseră în inimă o nelinişte profundă, şovăise să vină la doamna de Morcerf, dar se întâmplase ca, în timpul dimineţii, trăsura sa să se încrucişeze cu a lui Villefort. Villefort îi făcuse semn, cele două trăsuri se apropiaseră şi, de la o portieră la alta:

— Vă duceţi la doamna de Morcerf, nu-i aşa? întrebase procurorul regelui.

— Nu, răspunsese doamna Danglars, mă simt prea rău.

— Greşiţi, reluase Villefort, cu o privire plină de înţeles. Ar fi important să fiţi văzută acolo.

— Ah, credeţi? întrebase baroana.

— Da, cred.

— În cazul acesta, o să mă duc.

Iar cele două trăsuri îşi reluaseră drumurile, fiecare în direcţie opusă. Prin urmare, doamna Danglars venise, nu doar frumoasă cum era, dar şi orbitor de luxoasă. Tocmai intra, pe o uşă, în clipa când Mercédès intra şi ea, pe cealaltă.

Contesa îl trimise pe Albert s-o întâmpine pe doamna Danglars. Albert înaintă, îi adresă baroanei complimentele meritate pentru toaleta sa şi o luă de braţ ca s-o conducă în oricare loc pe care i-ar fi plăcut ei să-l aleagă.

Albert privi în jur.

— O cauţi pe fiica mea? zise baroana zâmbind.

— Mărturisesc că da, răspunse Albert. Aţi avut oare cruzimea să nu ne-o aduceţi?

— Nici o grijă, s-a întâlnit cu domnişoara de Villefort şi au pornit împreună, la braţ. De altfel, iată-le în urma noastră, amândouă în rochii albe, una cu un buchet de camelii, cealaltă cu un buchet de nu-mă-uita. Dar, spune-mi...

— Dumneavoastră pe cine căutaţi? întrebă Albert zâmbind.

— N-o să-l aveţi, în seara aceasta, printre invitaţi şi pe contele de Monte-Cristo?

— Şaptesprezece! răspunse Albert.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că merge bine, continuă vicontele râzând, şi că sunteţi a şaptesprezecea persoană care îmi pune aceeaşi întrebare. Merge bine popularitatea contelui!... O să-l felicit...

— Şi tuturor le răspundeţi cum îmi răspundeţi mie?

— Ah, este adevărat, nu v-am răspuns încă. Fiţi liniştită, doamnă, o să-l avem printre noi pe omul zilei, suntem privilegiaţi din acest punct de vedere.

— Aţi fost ieri la Opéra?

— Nu.

— El a fost.

— Ah, da? Şi dragul nostru *excentric man* a mai făcut vreo ciudăţenie?

— S-ar putea arăta în lume fără aşa ceva? Elssler dansa în *Diavolul Şchiop*. Prinţesa grecoaică era vrăjită. După *cachucha*[103], a vârât un inel minunat pe coada unui buchet de flori şi i l-a aruncat încântătoarei dansatoare, care, în cel de-al treilea act, ca să-i mulţumească, a apărut pe scenă cu inelul său pe deget. O să vină şi prinţesa lui grecoaică?

— Nu, va trebui să vă resemnaţi cu lipsa ei. Poziţia sa în casa contelui nu este destul de bine stabilită.

— Uite, lasă-mă aici şi du-te s-o saluţi pe doamna de Villefort, zise baroana. Văd că arde de nerăbdare să-ţi vorbească.

Albert se înclină în faţa doamnei Danglars şi se îndreptă spre doamna de Villefort, care deschise gura dinainte de a ajunge lângă ea.

— Pun pariu, zise Albert întrerupând-o, că ştiu ce o să-mi spuneţi!

— Nu zău? făcu doamna de Villefort.

— Dacă ghicesc corect, o să-mi mărturisiţi?

— Da.

— Pe cuvânt de onoare?

— Pe cuvânt de onoare.

— Vreţi să mă întrebaţi dacă domnul conte de Monte-Cristo a sosit sau dacă o să vină?

— N-ai ghicit. Nu de el sunt interesată în momentul acesta. Voiam să te întreb dacă ai mai primit veşti de la domnul Franz?

— Da, ieri.

— Şi ce îţi spunea?

— Că pornea la drum, odată cu scrisoarea.

— Bine. Acum, contele?

— Contele o să vină, fiţi liniştită.

— Ştiai că îl cheamă altfel decât Monte-Cristo?

— Nu, nu ştiam.

— Monte-Cristo este numele unei insule, iar el are şi un nume de familie.

— Nu l-am auzit niciodată spunându-l.

— Ei bine, ştiu mai multe decât tine. Se numeşte Zaccone.

— Se poate.

— Este maltez.

— Şi asta se poate.

— Fiul unui armator.

— Oh, dar, pe cuvânt, ar trebui să povestiţi asta cu voce tare şi aţi obţine cel mai mare succes!

— A servit în armata Indiei, are în exploatare o mină de argint în Tesalia şi a venit la Paris pentru a face o staţiune de ape minerale la Auteuil.

— Măi să fie! zise Morcerf. Astea da veşti! Îmi îngăduiţi să le spun mai departe?

— Da, dar puţin câte puţin, una câte una, fără să spui că le-ai aflat de la mine.

— De ce?

— Pentru că este un secret pe care tocmai l-am surprins.

— De la cine?

— De la Poliţie.

— Adică, veştile acestea se comunicau...

— Ieri-seară, la prefect. Parisul s-a tulburat, mă înţelegi, văzând acest lux nemaipomenit, iar Poliţia şi-a luat nişte informaţii.

— Bun! Mai lipsea doar să-l aresteze pe conte ca vagabond, sub pretextul că este prea bogat.

— Pe legea mea, asta ar fi urmat să i se întâmple, dacă informaţiile nu i-ar fi fost atât de favorabile.

— Bietul conte. Şi el are vreo bănuială despre pericolul prin care a trecut?

— Nu cred.

— Atunci, ar fi un gest creştinesc să-l avertizăm. O să-i spun de îndată ce va sosi.

În momentul acela, un tânăr frumos, cu ochii vioi, cu părul negru şi mustaţa strălucitoare, veni s-o salute respectuos pe doamna de Villefort. Albert îi întinse mâna.

— Doamnă, zise Albert, am onoarea să vi-l prezint pe domnul Maximilien Morrel, căpitan de spahii, unul dintre bunii şi mai cu seamă curajoşii noştri ofiţeri.

— Am avut deja plăcerea să-l întâlnesc pe domnul la Auteuil, la domnul conte de Monte-Cristo, răspunse doamna de Villefort, întorcându-se pe călcâie cu o răceală subliniată.

Acest răspuns şi mai ales tonul cu care-i fusese dat îi strânseră inima bietului Morrel. Dar i se rezervase o compensaţie, căci, întorcându-se, la rândul său, văzu lângă uşă o siluetă frumoasă şi albă, ai cărei ochi măriţi şi

aparent fără expresie, se fixaseră asupra lui, în vreme ce buchetul de nu-mă-uita îi urca uşor către buze.

Acest salut fu atât de bine înţeles încât Morrel, cu aceeaşi expresie a privirii, îşi duse, la rândul său, batista la gură. Şi două statui vii, ale căror inimi băteau atât de năvalnic sub aparenta marmură a înfăţişării lor, despărţite una de cealaltă de toată lungimea sălii, uitară de sine, pentru o clipă, sau mai curând uitară de toată lumea în muta lor contemplaţie.

Ar fi putut rămâne aşa multă vreme, pierduţi unul într-altul, fără ca nimeni să le bage de seamă desprinderea lor de toate lucrurile din jur, dacă n-ar fi intrat, tocmai atunci, contele de Monte-Cristo.

Cum am mai spus, contele, fie din cauza prestigiului artificial creat, fie din cauza fascinaţiei naturale pe care o răspândea, captiva atenţia pretutindeni unde se arăta. Şi nu haina sa neagră, ce-i drept fără reproş în croială, dar simplă, fără podoabe, nu vesta sa albă, fără nici o broderie, nu pantalonul îmbrăcat pe un picior de cea mai delicată formă erau cele care atraseră şi acum atenţia, ci tenul său mat, părul negru, ondulat, chipul său liniştit şi senin, ochii săi profunzi şi melancolici şi, în sfârşit, gura sa, conturată cu o fineţe uimitoare, care lua atât de lesne expresia unui dispreţ suveran, erau cele care făcură ca toţi ochii să se aţintească asupra sa.

Ar fi putut exista şi nişte bărbaţi mai frumoşi decât el, dar cu siguranţă nu exista nici unul mai *semnificativ* — fie-ne iertat acest cuvânt. Totul, în făptura contelui, exprima ceva şi avea o valoare aparte. Căci obişnuinţa gândirii practice îi imprimaseră trăsăturilor, expresiei chipului şi celor mai mărunte dintre gesturile sale o supleţe şi o fermitate fără egal.

Şi, apoi, societatea pariziană era atât de ciudată încât poate că n-ar fi dat deloc atenţie acestor amănunte, de n-ar fi fost, sub toate acestea, şi o poveste misterioasă, aurită de o avere uriaşă.

În orice caz, contele înaintă sub povara privirilor, schimbând în treacăt scurte saluturi, până în faţa doamnei de Morcerf care, în picioare, lângă şemineul împodobit cu flori, îl văzuse ivindu-se într-o oglindă aşezată în faţa uşii şi se pregătise pentru a-l întâmpina.

Ea se întoarse, aşadar, spre el, cu un surâs studiat, chiar în clipa în care contele se înclina în faţa ei.

Fără îndoială, crezuse că el o să-i vorbească. Fără îndoială, la rândul său, contele crezuse că ea avea să-i adreseze prima cuvântul. Dar amândoi rămaseră muţi, într-atât li se păru de nedemn, pentru amândoi, să rostească

vreo formulă banală. După schimbul de plecăciuni, Monte-Cristo se îndreptă către Albert, care îi ieşi în cale cu mâna întinsă.

— Aţi văzut-o pe mama? întrebă Albert.

— Tocmai am avut onoarea s-o salut, zise contele, dar nu l-am zărit pe tatăl dumitale.

— Iată-l! Face politică acolo, în grupul acela micuţ de mari celebrităţi.

— Serios, zise Monte-Cristo, domnii pe care-i văd eu acolo sunt nişte celebrităţi? N-aş fi bănuit. Şi în ce domeniu? Există fel şi fel de celebrităţi, după cum ştii.

— Este, mai întâi, un savant, domnul acela înalt şi uscăţiv — a descoperit în împrejurimile Romei o specie de şopârlă care are o vertebră în plus faţă de celelalte şi s-a întors să aducă şi la cunoştinţa Institutului descoperirea sa. I-au contestat-o multă vreme, dar victoria i-a revenit, în cele din urmă. Vertebra a făcut mare vâlvă în lumea savanţilor. Domnul înalt şi uscăţiv nu era decât Cavaler al Legiunii de Onoare, aşa că l-au făcut ofiţer.

— Minunat! zise Monte-Cristo. Iată o cruce acordată cu înţelepciune, după părerea mea. Atunci, dacă mai găseşte încă o vertebră, o să fie numit comandor?

— Probabil, zise Morcerf.

— Şi celălalt, care a avut năstruşnica idee să se împopoţoneze cu o haină albastră brodată cu verde, cine să fie?

— Nu el a avut ideea să se împopoţoneze cu această haină, ci Republica. Aceasta, neavând prea multă pricepere într-ale artei, după cum ştiţi, dar voind să le dea o uniformă academicienilor săi, l-a rugat pe David[104] să le deseneze una.

— Aha! făcu Monte-Cristo. Vasăzică domnul acela este academician?

— De opt zile face parte din erudita adunare.

— Şi care este meritul său, specialitatea sa?

— Specialitatea sa? Cred că aceea de a înfige ace în capul iepurilor, de a le da garanţă de mâncare găinilor şi de a apăsa cu lamele de balene în măduva spinării câinilor.

— Şi face parte din Academia de Ştiinţe pentru asta?

— Nu, din Academia Franceză.

— Păi, ce treabă are Academia Franceză cu ocupaţiile lui?

— O să vă spun. S-ar părea...

— Că experienţele sale au ajutat ştiinţa să facă un mare pas înainte, nu-i aşa?

— Nu, dar domnul scrie într-un stil foarte frumos.

— Şi, de bună seamă, zise Monte-Cristo, acest lucru le flatează nespus amorul-propriu iepurilor cărora le înfige ace în cap, găinilor cărora le colorează oasele în roşu şi câinilor cărora le turteşte măduva spinării.

Alber izbucni în râs.

— Şi celălalt? întrebă contele.

— Celălalt?

— Da, cel de-al treilea.

— Ah, cu haina albastru deschis?

— Da.

— Acela este un coleg de-al contelui, care tocmai s-a opus cu vehemenţă la propunerea ca membrii Camerei Pairilor să aibă o uniformă. A obţinut un succes răsunător de tribună, cu acel prilej. Se avea la cuţite cu ziarele liberale, dar nobilul său protest la intenţiile curţii i-a făcut să se împace. Se vorbeşte că o să fie numit ambasador.

— Şi care sunt meritele pentru care a fost numit pair?

— A scris vreo două sau trei opere comice, a publicat vreo patru sau cinci articolaşe în *Siècle* şi a votat vreo cinci sau şase ani pentru guvern.

— Bravo, viconte! zise Monte-Cristo râzând. Eşti un încântător cicerone. Acum, ai să-mi faci un serviciu, nu-i aşa?

— Care anume?

— N-ai să mă prezinţi acestor domni şi, dacă cer ei să-mi fie prezentaţi, o să mă previi din timp.

În momentul acela, contele se simţi luat de braţ şi se întoarse. Era Danglars.

— Ah, dumneavoastră eraţi, baroane!

— De ce mă numiţi baron? zise Danglars. Ştiţi bine că nu pun preţ pe titlul meu. Nu ca dumneata, viconte... dumneata ţii la titlu, nu-i aşa?

— Desigur, răspunse Albert, fiindcă, dacă n-aş mai fi viconte, n-aş mai fi nimic. În schimb, dumneavoastră vă puteţi sacrifica titlul de baron, căci rămâneţi mai departe milionar.

— Ceea ce mi se pare cel mai frumos titlu sub monarhia din Iulie, continuă Danglars.

— Din păcate, zise Monte-Cristo, nu poţi fi milionar pe viaţă, cum eşti baron, pair al Franţei sau academician. Dovadă milionarii Frank şi

Poulmann din Frankfurt, care tocmai au dat faliment.

— Adevărat? zise Danglars pălind.

— Pe legea mea. Am primit şi eu vestea în seara aceasta, printr-un curier. Aveam ceva bani la ei, în jur de un milion, dar, avertizat la timp, am cerut să mi se ramburseze, încă de acum vreo lună.

— Ah, Dumnezeule! exclamă Danglars. Am poliţe de la ei pentru două sute de mii de franci.

— Ei bine, iată-vă anunţat. Semnătura lor valorează cinci procente.

— Da, dar sunt anunţat prea târziu, zise Danglars. Le-am creditat semnătura.

— Bun! zise Monte-Cristo. Iată încă două sute de mii de franci care se alătură celor...

— Sst! făcu Danglars. Nu pomeniţi despre lucrurile astea...

Apoi, apropiindu-se de Monte-Cristo:

— Mai ales nu în faţa domnului Cavalcanti fiul! adăugă bancherul care, rostind aceste cuvinte, se întoarse zâmbitor către tânărul respectiv.

Morcerf îl părăsise pe conte pentru a se duce să-i vorbească mamei sale. Danglars îl părăsi pentru a-l saluta pe Cavalcanti fiul. Monte-Cristo rămase, pentru câteva clipe, singur.

Între timp, căldura începuse să devină înăbuşitoare.

Valeţii se învârteau prin saloane cu platouri încărcate cu fructe şi îngheţată.

Monte-Cristo îşi şterse cu batista faţa îmbrobonită de sudoare, dar se trase înapoi când un valet cu platoul trecu prin faţa lui, neluând nimic ca să se răcorească.

Doamna de Morcerf nu-l scăpa din ochi pe Monte-Cristo. Văzu când trecu platoul fără ca el să se atingă de ceva, ba surprinse şi mişcarea prin care el se îndepărtă de valet.

— Albert, zise ea, ai băgat de seamă un lucru?

— Care, mamă?

— Contele n-a vrut niciodată să accepte să ia masa la domnul de Morcerf.

— Da, însă a acceptat să ia masa la mine şi, într-adevăr, prin dejunul acela şi-a făcut intrarea în lume.

— Asta a fost la tine, nu la conte, murmură Mercédès, şi apoi, de când a venit, îl tot cercetez.

— Ei şi?

— Ei şi n-a servit încă nimic.

— Contele este foarte sobru.

Mercédès surâse cu tristeţe.

— Apropie-te de el, zise ea, şi, la cel dintâi platou care va trece, invită-l cu stăruinţă!

— De ce, mamă?

— Fă-mi plăcerea asta, Albert, zise Mercédès.

Albert îi sărută mâna mamei sale şi se duse la conte.

Un alt platou, încărcat ca şi cel dintâi, se apropie de ei. Mercédès îl văzu pe Albert stăruind pe lângă conte, ba chiar luând o îngheţată şi oferindu-i-o, dar contele refuză cu străşnicie.

Albert se întoarse la mama sa. Contesa era foarte palidă.

— Ei, zise ea, ai văzut şi tu că a refuzat.

— Da, însă de ce te îngrijorează asta?

— Albert, doar ştii că femeile sunt altfel. Mi-ar fi făcut plăcere să-l văd pe conte luând ceva de la mine, chiar şi-o fărâmă de rodie. De altfel, poate că nu este obişnuit cu gusturile franţuzeşti, poate că preferă altceva.

— Doamne, nicicum! L-am văzut, în Italia, mâncând de toate. Fără îndoială, nu se simte în apele sale în seara aceasta.

— Dar, zise contesa, fiindcă a locuit de când se ştie prin ţări cu clime fierbinţi, n-ar trebui să fie mai puţin sensibil la căldură decât alţii?

— Nu cred, căci se plângea că se înăbuşă şi întreba de ce, dacă tot am deschis ferestrele, n-am ridicat şi persienele.

— Într-adevăr, zise Mercédès, acesta este un mijloc să verific dacă această abstinenţă este intenţionată.

Şi ieşi din salon.

Câteva clipe mai târziu, persienele fură ridicate şi, printre iasomia şi clematitele care împodobeau ferestrele, se putu vedea toată grădina, luminată cu felinare, şi masa întinsă sub cort.

Atât cei care dansau, cât şi cei de la mesele de joc şi cei care stăteau de vorbă scoaseră în cor o exclamaţie de bucurie — toţi aceşti plămâni suferinzi inspirau cu încântare aerul proaspăt care intra în valuri.

În acelaşi moment, Mercédès reapăru, mai palidă decât atunci când ieşise, dar cu acea hotărâre a expresiei chipului remarcabilă, la ea, în anumite împrejurări. Se duse drept la grupul în mijlocul cărora se afla soţul său:

— Nu-i reţine pe domnii aceştia aici, domnule conte, zise ea. Poate că le-ar plăcea, dacă nu joacă, să respire mai degrabă aerul din grădină, decât să se înăbuşe aici.

— Ah, doamnă, zise un bătrân general foarte curtenitor, care cântase *Să plecăm în Siria!* în 1809. N-o să mergem singuri în grădină.

— Fie, zise Mercédès, o să vă dau eu exemplul!

Şi, întorcându-se către Monte-Cristo:

— Domnule conte, zise ea, faceţi-mi onoarea să-mi oferiţi braţul dumneavoastră.

Contele aproape că se clătină la aceste simple cuvinte, apoi se uită o clipă la Mercédès. Momentul acesta trecu iute ca fulgerul şi totuşi contesei i se păru c-ar fi durat un secol, într-atât de multe gânduri exprimase Monte-Cristo prin această singură privire.

Îi oferi braţul contesei. Ea se sprijini sau, mai bine zis, îi atinse uşor braţul cu mâna şi amândoi coborâră una din scările peronului străjuit de rododendroni şi camelii.

Atât în urma lor, cât şi pe cealaltă scară, se repeziră în grădină, cu zgomotoase exclamaţii de plăcere, vreo douăzeci de amatori de plimbare.

---

[103] Dans spaniol solo.

[104] Louis David (1874–1825) renumit pictor francez neoclasic, membru al Convenţiei şi pictorul curţii sub Napoleon.

LXXI Pâinea şi sarea

Doamna de Morcerf intră sub galeria de verdeaţă cu însoţitorul său — această galerie era o alee de tei care conducea la o seră.

— Se făcuse prea cald în salon, nu-i aşa, domnule conte? zise ea.

— Da, doamnă. Iar ideea dumneavoastră de a pune să se deschidă uşile şi persienele a fost excelentă.

Terminând de rostit aceste cuvinte, contele îşi dădu seama că mâna lui Mercédès tremura.

— Dar dumneavoastră, cu rochia aceasta subţire şi fără nimic să vă protejeze gâtul decât eşarfa aceasta de voal străveziu, poate că vă este frig? zise el întrebător.

— Ştiţi unde vă conduc? zise contesa, fără să-i răspundă la întrebare.

— Nu, doamnă, răspunse Monte-Cristo, dar, după cum vedeţi, nu mă împotrivesc.

— La sera pe care o vedeţi acolo, la capătul aleii pe care mergem acum.

Contele o privi pe Mercédès, de parcă ar fi vrut s-o întrebe în ce scop, dar ea îşi continuă drumul fără să zică nimic, iar Monte-Cristo păstră şi el tăcerea.

Ajunseră la sera plină de fructe minunate, care, încă de la începutul lui iulie, dăduseră în pârg, la temperatura dinăuntru, mereu astfel potrivită încât să ţină locul căldurii soarelui, atât de des absent la Paris.

Contesa părăsi braţul lui Monte-Cristo şi se duse să culeagă dintr-un butuc de vie un ciorchine de struguri tămâioşi.

— Poftim, domnule conte! i-l întinse ea, cu un zâmbet atât de trist încât te-ai fi aşteptat să-i vezi lacrimile mijind la colţurile ochilor. Ştiu că strugurii noştri din Franţa nu se compară, nici pe departe cu strugurii dumneavoastră din Sicilia şi din Cipru, dar o să fiţi îngăduitor pentru palidul nostru soare din nord.

Contele se înclină şi făcu un pas înapoi.

— Mă refuzaţi? zise Mercédès, cu un tremur în glas.

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, vă rog cu tot respectul să mă iertaţi, dar nu mănânc niciodată struguri tămâioşi.

Mercédès lăsă ciorchinele să cadă, suspinând. O îmbietoare piersică atârna pe un palier învecinat, coaptă, ca şi via, de această căldură artificială

din seră. Mercédès se apropie de fructul catifelat şi îl culese.

— Atunci, luaţi această piersică! zise ea.

Dar contele făcu acelaşi gest de refuz.

— Oh, iarăşi! zise ea, cu un accent atât de îndurerat încât se simţea că abia îşi înăbuşea un suspin. Într-adevăr, n-am noroc...

O lungă tăcere urmă acestei scene. Piersica se rostogoli în nisip, lângă ciorchinele de struguri.

— Domnule conte, reluă într-un târziu Mercédès, privindu-l pe Monte-Cristo cu ochi rugători, există un emoţionant obicei arab, care îi fac prieteni pe vecie pe cei care au împărţit pâinea şi sarea sub acelaşi acoperiş.

— Îl cunosc, doamnă, răspunse contele. Dar suntem în Franţa, nu în Arabia, iar în Franţa nu există prietenii veşnice, după cum nu se împarte nici pâinea şi sarea.

— Bine, dar, zise contesa tremurătoare, privindu-l adânc în ochi pe Monte-Cristo, căruia îi strângea aproape convulsiv braţele cu amândouă mâinile, noi suntem prieteni, nu-i aşa?

Sângele îi năvăli deodată în inimă contelui care deveni palid ca un mort, pentru ca apoi, urcând din inimă spre gât, să-i inunde obrajii. Ochii i se înceţoşară pentru câteva clipe, ca ai cuiva lovit deodată de orbire.

— Bineînţeles că suntem prieteni, doamnă, răspunse el. De altfel, de ce n-am fi?

Tonul acestor cuvinte era atât de departe de cel pe care îl dorea doamna de Morcerf, încât se întoarse pentru a lăsa să-i scape un suspin care aducea cu un geamăt.

— Mulţumesc, spuse ea.

Şi începu din nou să meargă. Făcură astfel înconjurul grădinii, fără să-şi mai spună vreun cuvânt.

— Domnule, reluă deodată contesa, după zece minute de plimbare în tăcere, este adevărat că aţi văzut atât de multe, aţi călătorit atât de mult, aţi suferit atât de mult?

— Am suferit mult, da, doamnă, răspunse Monte-Cristo.

— Dar, acum, sunteţi fericit?

— Fără îndoială, răspunse contele, căci nimeni nu mă aude plângându-mă.

— Iar fericirea dumneavoastră de acum vă face sufletul mai blând?

— Fericirea mea de acum este pe măsura nenorocirii mele trecute, zise contele.

— Nu sunteţi căsătorit? întrebă contesa.

— Nu, căsătorit nu, răspunse Monte-Cristo tresărind. De unde aţi auzit asta?

— N-am auzit de nicăieri, dar de mai multe ori aţi fost văzut conducând la Opéra o femeie tânără şi frumoasă.

— Este o sclavă pe care am cumpărat-o la Constantinopol, doamnă, fiica unui prinţ pe care am făcut-o fiica mea, neavând pe altcineva drag pe lume.

— Aşadar, trăiţi singur?

— Trăiesc singur.

— Nu aveţi o soră... un fiu... un tată?...

— Nu am pe nimeni.

— Cum puteţi trăi astfel, fără să vă lege nimic de viaţă?

— Nu este vina mea, doamnă. În Malta, am iubit o fată şi trebuia să mă căsătoresc cu ea, când a venit războiul şi m-a smuls de lângă ea ca un vârtej, ducându-mă departe. Crezusem că mă iubea destul de mult cât să mă aştepte, cât să rămână credincioasă până la moartea mea. Când m-am întors, ea se măritase. Aceasta este povestea oricărui bărbat care a trecut de vârsta de douăzeci de ani. Am avut probabil inima mai slabă decât alţii şi am suferit mai mult decât ar fi făcut oricare dintre ei în locul meu, atâta tot.

Contesa se opri un moment, de parcă ar fi avut nevoie de acest răgaz ca să respire.

— Da, zise ea, iar această dragoste v-a rămas în inimă... Nu iubim cu adevărat decât o singură dată... Şi aţi mai văzut-o vreodată pe această femeie?

— Niciodată.

— Niciodată?

— Nu m-am mai întors în ţinutul de unde era ea.

— În Malta?

— Da, în Malta.

— Atunci, ea este la Malta?

— Aşa cred.

— Şi aţi iertat-o pentru ceea ce aţi suferit?

— Pe ea, da.

— Ah, numai pe ea, dar îi urâţi în continuare pe cei care v-au despărţit de ea?

Contesa se aşeză în faţa lui Monte-Cristo. Ea mai ţinea încă în mână o bucată din ciorchinele parfumat.

— Luaţi! zise ea.

— Nu mănânc niciodată struguri tămâioşi, doamnă, răspunse Monte-Cristo, de parcă n-ar mai fi vorbit vreodată până atunci despre acest subiect.

Contesa azvârli ciorchinele în tufişul cel mai apropiat, cu un gest de deznădejde.

— Neînduplecat! murmură ea.

Monte-Cristo rămase la fel de rece de parcă reproşul nu i-ar fi fost adresat lui.

În momentul acela, se apropie în goană Albert.

— Oh, mamă! zise el. S-a întâmplat o mare nenorocire!

— Cum? Ce s-a întâmplat? întrebă contesa dezmeticindu-se ca adusă brusc cu picioarele pe pământ din visul de până atunci. O nenorocire ai spus? Într-adevăr, trebuie să se întâmple nişte nenorociri!

— A venit domnul de Villefort.

— Ei şi?

— Îşi căuta soţia şi fiica.

— De ce?

— Pentru că doamna marchiză de Saint-Méran a sosit la Paris aducând vestea că, plecând din Marsilia, domnul de Saint-Méran a murit la primul popas. Doamna de Villefort, care era foarte veselă, nu putea să priceapă nimic, nici să creadă în această nenorocire. Dar domnişoara Valentine, de la primele cuvinte, şi cu cele câteva precauţii pe care le luase tatăl său, a ghicit totul, iar această lovitură a doborât-o ca un fulger — şi-a pierdut cunoştinţa.

— Dar ce-i este domnul de Saint-Méran domnişoarei de Villefort? întrebă contele.

— Bunicul său din partea mamei. Venea la Paris pentru a grăbi căsătoria dintre Franz şi nepoata sa.

— Ah, zău?

— Iată-l pe Franz amânat. De ce n-o fi fost domnul de Saint-Méran un bunic de-al domnişoarei Danglars?

— Albert, Albert! zise doamna de Morcerf pe tonul unei dulce mustrări. Ce spui? Ah! Domnule conte, fiindcă vă poartă o atât de mare consideraţie, spuneţi-i dumneavoastră că a vorbit necuviincios!

Şi făcu vreo câţiva paşi înainte.

Monte-Cristo o privi atât de ciudat şi cu o expresie deopotrivă visătoare şi încărcată de o admiraţie drăgăstoasă, încât ea se întoarse.

Atunci, ea îi luă mâna şi, în acelaşi timp, strângându-i-o pe a fiului său, le uni pe amândouă zicând:

— Suntem prieteni, nu-i aşa?

— Oh! Chiar prietenul dumneavoastră, doamnă... n-am această pretenţie, zise contele. Dar, în orice caz, vă sunt preaumilul dumneavoastră servitor.

Contesa plecă, simţindu-şi inima strânsă într-un mod inexprimabil. Nici nu făcuse bine zece paşi, că Monte-Cristo o văzu ducându-şi batista la ochi.

— Nu v-aţi înţeles, dumneavoastră şi mama? întrebă Albert foarte uimit.

— Dimpotrivă, răspunse contele, de vreme ce mi-a spus în faţa dumitale că suntem prieteni.

Şi ajunseră împreună în salonul pe care tocmai îl părăsiseră Valentine şi doamna de Villefort.

Este de la sine înţeles că Morrel plecase în urma lor.

LXXII Doamna de Saint-Méran

O scenă lugubră se petrecuse, într-adevăr, în casa domnului de Villefort.

După plecarea celor două femei la bal, pentru care toate stăruinţele doamnei de Villefort pe lângă soţul ei de a le însoţi rămăseseră fără ecou, procurorul regelui se închisese, după obicei, în cabinetul său, cu un maldăr de dosare în faţă, care l-ar fi înfricoşat pe un oricare altul, dar care, în momentele obişnuite ale vieţii sale, abia de-i satisfăceau viguroasa poftă de muncă.

Dar, de data aceasta, dosarele erau doar un pretext. Villefort nu se închisese pentru a lucra, ci pentru a chibzui. Şi, cu uşa încuiată şi cu ordinul de a nu fi deranjat decât pentru lucruri importante, se aşezase în fotoliu şi se apucase să rememoreze tot ceea ce, de vreo şapte sau opt zile, făcea să i se reverse paharul amărăciunilor şi al întunecatelor sale amintiri.

Atunci, în loc să se apuce de dosarele îngrămădite în faţa lui, deschisese un sertar al biroului său, pusese în mişcare un resort secret şi trăsese un teanc de notiţe personale, de manuscrise preţioase, printre care clasase şi etichetase cu cifre cunoscute numai de el, numele tuturor celor care, de-a lungul carierei sale politice, de pe urma afacerilor băneşti, a proceselor instituite sau a misterioaselor sale iubiri, îi deveniseră duşmani.

Numărul acestora ajunsese atât de mare, până în ziua aceea, încât îl luă cu fiori. Totuşi, toate acele nume, oricât de puternice şi de ameninţătoare ar fi fost, îl făcuseră de nenumărate ori să surâdă, cum ar fi surâs călătorul care, privind de pe creasta muntelui, vede la picioarele sale vârfurile ascuţite, potecile cu neputinţă de străbătut şi buzele prăpăstiilor pe lângă care, pentru a ajunge până acolo, el se căţărase o vreme atât de lungă şi cu atâta trudă.

După ce trecu în revistă toate aceste nume de pe listele sale, după ce le citi bine, le studie bine şi le comentă îndelung, în memoria sa, clătină din cap.

„Nu, murmură el, nici unul dintre aceşti duşmani nu ar fi aşteptat cu atâta răbdare şi atâta atenţie, până în ziua de astăzi, ca să vină să mă zdrobească acum cu această taină. Uneori, cum zice Hamlet, zgomotul celor mai adânc ascunse lucruri iese din pământ şi, ca focul fosforului, aleargă zănatic prin văzduh. Dar acestea sunt flăcări care-ţi iau ochii doar o clipă,

pentru a te rătăci. Întâmplarea a fost, probabil povestită de corsican vreunui preot, care a povestit-o mai departe. Domnul de Monte-Cristo trebuie s-o fi ştiut dinainte şi, pentru a se lămuri...”

„Dar la ce i-ar fi folosit să se lămurească? reluă Villefort, după câteva clipe de gândire. Ce interes ar avea domnul Monte-Cristo, domnul Zaccone, fiul unui armator din Malta, exploatator al unei mine de argint în Tesalia, venind pentru prima oară la Paris, să se lămurească asupra unei istorii întunecate, tainice şi inutile ca aceasta? Din mijlocul informaţiilor dezlânate pe care mi le-au dat acest abate Busoni şi acest Lord Wilmore, adică de către un prieten şi de către un duşman, un singur lucru reiese limpede, precis, justificat în ochii mei, şi anume că în nici un timp, în nici un caz, în nici o circumstanţă n-a putut exista nici cea mai mică legătură între mine şi el.”

Însă Villefort îşi spunea aceste cuvinte fără a crede nici măcar el în ceea ce îşi spunea. De altfel, cel mai cumplit pentru el nu era să fi fost dat în vileag, căci ar fi putut nega sau chiar riposta. Îi păsa prea puţin de acest *Mene, Thekel, Upharisin,* care apărea deodată, cu litere de sânge, pe ziduri. Ceea ce nu-i dădea pace era imboldul de a-l cunoaşte pe omul a cărui mână le scrisese.

În clipa în care încerca să se liniştească el însuşi şi să-şi închipuie, în locul acestui viitor politic pe care, în visele sale ambiţioase, îl întrezărise uneori, din teama de a trezi acest duşman adormit de atâta vreme, un viitor restrâns la bucuriile căminului, un zgomot de trăsură răsună în curte. Apoi auzi pe scări pasul unei persoane în vârstă, apoi suspine şi vaiete, dintre cele pe care le scot servitorii atunci când vor să pară interesaţi de suferinţele stăpânilor.

Se grăbi să tragă zăvorul de la cabinetul său şi, curând, fără a fi anunţată, intră o bătrână doamnă, cu şalul la subsuoară şi cu pălăria în mână. Părul său nins lăsa descoperită o frunte mată ca fildeşul îngălbenit, iar ochii săi, în colţurile cărora vârsta săpase brazde adânci, aproape că nu se mai vedeau, umflaţi de plâns cum erau.

— Oh, domnule! zise ea. Ah, domnule! Ce nenorocire! O să mor şi eu! Oh, da, cu siguranţă că o să mor şi eu!

Şi, prăbuşindu-se în jilţul cel mai apropiat de uşă, izbucni în hohote de plâns.

Servitorii, stând în prag şi neîndrăznind să păşească mai departe, îl priveau pe bătrânul servitor al lui Noirtier care, auzind acest zgomot în

camera stăpânului său, dăduse şi el fuga şi stătea acum în spatele celorlalţi. Villefort se ridică şi alergă la soacra sa, căci chiar ea era.

— Ei, Dumnezeule, doamnă, întrebă el, ce s-a întâmplat? Cine v-a tulburat aşa? Şi domnul de Saint-Méran nu este cu dumneavoastră?

— Domnul de Saint-Méran e mort, zise bătrâna marchiză fără introducere, fără expresie şi cu un soi de stupoare.

Villefort se trase un pas înapoi şi îşi plesni mâinile una de alta.

— Mort!... îngăimă el. Mort aşa... deodată?

— Acum opt zile, începu doamna de Saint-Méran, ne-am urcat împreună în trăsură, după masa de prânz. Domnul de Saint-Méran se simţea rău de vreo câteva zile, totuşi gândul de a o revedea pe draga noastră Valentine îi dădea curaj şi, în pofida durerilor, a stăruit să plecăm. Dar, abia făcuserăm şase leghe de la Marsilia, când, după ce îşi luase pastilele obişnuite, a fost cuprins de un somn atât de adânc, încât mie nu mi s-a părut deloc firesc. Totuşi am şovăit să-l trezesc, deşi mi s-a părut că faţa i se înroşea, iar venele de la tâmple i se zbăteau mai puternic decât de obicei. Cu toate acestea, cum se lăsase întunericul, iar eu nu mai vedeam nimic, l-am lăsat să doarmă mai departe. Deodată, a scos un geamăt înăbuşit şi sfâşietor, ca de om care suferă în vis, iar capul i s-a răsturnat pe spate. L-am strigat pe valet, am oprit poştalionul, l-am strigat pe domnul de Saint-Méran, i-am dat să miroasă din sticluţa mea de săruri, degeaba, totul se sfârşise, murise şi lângă trupul său neînsufleţit am ajuns la Aix.

Villefort rămase interzis, cu gura căscată.

— Şi aţi chemat un doctor, fără îndoială?

— De îndată ce am ajuns, dar, după cum v-am spus, era prea târziu.

— Desigur, dar, cel puţin ar fi putut să-şi dea seama din ce cauză murise bietul marchiz.

— Dumnezeule! Da, domnule, mi-a spus. Se pare că a fost un atac fulgerător de apoplexie.

— Şi ce-aţi făcut atunci?

— Domnul de Saint-Méran zicea întotdeauna că, dacă va muri departe de Paris, doreşte ca trupul să-i fie dus în cavoul familiei. Am poruncit să fie pus într-un sicriu de plumb şi am luat-o înainte. O să ajungă şi el, în câteva zile.

— Oh, Doamne, biată bătrână! zise Villefort. Atâtea griji, după o asemenea lovitură şi la vârsta dumneavoastră!

— Dumnezeu mi-a dat tăria să merg până la capăt. De altfel, dragul meu marchiz ar fi făcut, cu siguranţă, şi el pentru mine ceea ce am făcut eu pentru el. Este adevărat că, din ziua în care l-am părăsit, cred că mi-am pierdut minţile. Nu mai pot să plâng. Este adevărat că se spune că, la vârsta mea, omul nu mai are lacrimi, totuşi, mi se pare că atâta vreme cât suferă, ar trebui să poată plânge. Unde este Valentine, domnule? Pentru ea ne-am întors, vreau s-o văd pe Valentine!

Villefort se gândi că ar fi fost cumplit să-i răspundă că Valentine era la bal. Îi spuse marchizei doar că nepoata sa ieşise împreună cu mama sa vitregă şi că o s-o anunţe de îndată.

— Fără întârziere, domnule, fără întârziere, vă implor, zise bătrâna doamnă.

Villefort o luă de braţ pe doamna de Saint-Méran şi o conduse în apartamentul său.

— Odihneşte-te puţin, mamă, zise el.

Marchiza ridică fruntea la acest cuvânt. Văzându-l pe bărbatul care îi aducea aminte de fiica sa mult regretată, care retrăia, pentru ea, în Valentine, se simţi foarte surprinsă la numele de mamă, izbucni într-un plâns nestăvilit şi alunecă în genunchi, pe un fotoliu, unde îşi ascunse capul bătrân.

Villefort dădu poruncă servitoarelor casei să îi acorde toată atenţia. Bătrânul Barrois urcă din nou, îngrozit, la stăpânul său, căci nimic nu-i sperie mai tare pe bătrâni decât moartea care se dezlipeşte o clipă de lângă ei pentru a lovi într-un alt bătrân. Apoi, în vreme ce doamna de Saint-Méran, rămasă tot în genunchi, începuse să se roage din tot sufletul, Villefort porunci să i se aducă o trăsură de piaţă şi se duse el însuşi la doamna de Morcerf, să-şi caute soţia şi fiica, pentru a le lua înapoi acasă. Era atât de palid când apăru în uşa salonului, încât Valentine alergă către el, strigând:

— Oh, tată! S-a întâmplat vreo nenorocire!

— Tocmai a sosit bunica ta, Valentine, zise domnul de Villefort.

— Şi bunicul? întrebă tânăra, tremurând toată.

Domnul de Villefort nu răspunse decât deschizându-şi braţele către fiica sa.

La moment, căci Valentine, cuprinsă de ameţeală, se clătină. Doamna de Villefort se grăbi s-o sprijine şi îl ajută pe soţul ei s-o ducă la trăsură, spunând:

— De necrezut! Cine ar fi putut bănui una ca asta? Oh, da, e foarte ciudat!

Şi familia astfel mâhnită plecă în mare grabă, aruncându-şi tristeţea, ca un semn de doliu, peste întreaga seară de bal.

La picioarele scării, Valentine îl întâlni pe Barrois, care o aştepta:

— Domnul Noirtier doreşte să vă vadă în seara aceasta, îi zise el şoptit.

— Spune-i că o să trec pe la el când voi ieşi de la biata mea bunică, răspunse Valentine.

Cu gingăşia sufletului său, Valentine înţelesese că doamna de Saint-Méran avea mai cu seamă nevoie de ea, în clipele acelea.

Valentine îşi găsi bunica în pat. Mângâieri mute, înăbuşiri atât de dureroase ale inimii, suspine întretăiate, lacrimi fierbinţi, iată singurele amănunte care se pot povesti din această întrevedere, la care asista, la braţul soţului ei, doamna de Villefort, plină de respect, cel puţin aparent, pentru sărmana văduvă.

La un moment dat, ea se aplecă la urechea soţului ei:

— Cu îngăduinţa ta, zise, ar fi mai bine să mă retrag, căci vederea mea pare s-o îndurereze şi mai mult pe soacra ta.

Doamna de Saint-Méran o auzi.

— Da, da, zise ea la urechea lui Valentine, să plece! Dar tu rămâi, rămâi!

Doamna de Villefort ieşi, iar Valentine rămase singură lângă patul bunicii sale, căci procurorul regelui, amuţit de această moarte neprevăzută, îşi urmă soţia.

Am spus că Barrois urcase, prima oară, lângă bătrânul Noirtier. Acesta auzise toată zarva din casă şi îl trimisese pe credinciosul său servitor să afle pricina.

La întoarcerea acestuia, ochii atât de vii şi, mai ales, atât de inteligenţi ai infirmului îl întrebară pe mesager ce se întâmpla.

— Vai, domnule! zise Barrois. S-a întâmplat o mare nenorocire! A venit doamna de Saint-Méran, iar soţul ei a murit.

Domnul de Saint-Méran şi Noirtier nu fuseseră niciodată legaţi de o adevărată prietenie. Totuşi, se cunoaşte efectul pe care îl produce întotdeauna unui bătrân vestea morţii altui bătrân.

Noirtier îşi lăsă capul în piept, ca un om copleşit sau ca un om căzut pe gânduri, apoi închise un ochi.

— Domnişoara Valentine? întrebă Barrois.

Noirtier făcu semn că da.

— Este la bal, cum bine ştie domnul, căci a venit să-şi ia la revedere de la dumneavoastră în ţinută de petrecere.

Noirtier închise din nou ochiul stâng.

— Da, vreţi s-o vedeţi?

Bătrânul făcu semn că asta îşi dorea.

— Ei bine, fără îndoială că va fi trimis cineva s-o caute la doamna de Morcerf. O s-o aştept la întoarcere şi o să-i spun să urce la dumneavoastră. Asta e?

„Da”, răspunse bătrânul paralizat.

Barrois pândi, aşadar, întoarcerea ei şi, după cum am văzut, când aceasta apăru, îi comunicase dorinţa bunicului.

Ţinând cont de această dorinţă, Valentine urcă la Noirtier, când ieşi de la doamna de Saint-Méran, care, deşi în culmea tulburării, sfârşise prin a se lăsa doborâtă de oboseală şi căzuse într-un somn febril.

I se apropiase de pat, cât să-i fie la îndemână, o măsuţă pe care se aşezase o carafă de suc de portocale, băutura sa preferată, şi un pahar.

Apoi, după cum am spus, fata părăsise căpătâiul patului marchizei, pentru a urca la Noirtier.

Valentine se repezi să-şi îmbrăţişeze bunicul, care o privi cu atâta dragoste încât fata simţi din nou lacrimile ţâşnindu-i din ochi, deşi crezuse că le oprise.

Bătrânul stăruia cu privirea sa.

— Da, da, zise Valentine, vrei să-mi spui că tot mai am un bunic, nu-i aşa?

Bătrânul făcu semn că, într-adevăr, asta voia să-i spună prin acea privire.

— Vai! Din fericire, continuă Valentine, căci fără el ce m-aş face, Dumnezeule?

Era ora unu dimineaţa. Barrois, care ar fi vrut să se culce, îi spuse că, după o seară atât de dureroasă, toată lumea avea nevoie de odihnă. Bătrânul nu voi să-i răspundă că, pentru el, cea mai deplină odihnă era să-şi vadă nepoata. O trimise la culcare pe Valentine căreia, într-adevăr, durerea şi oboseala îi dădeau un aer suferind.

A doua zi, intrând la bunica sa, Valentine o găsi tot în pat. Febra nu i se potolise, dimpotrivă, un foc întunecat ardea în ochii bătrânei marchize, care părea pradă unei violente iritaţii nervoase.

— Oh, Doamne! Draga mea bunică, ţi-e şi mai rău? strigă Valentine, băgând de seamă toate semnele acelea de agitaţie.

— Nu, fata mea, nu, zise doamna de Saint-Méran. Dar aşteptam cu nerăbdare să vii pe la mine, ca să te trimit să-l cauţi pe tatăl tău.

— Pe tatăl meu? întrebă Valentine neliniştită.

— Da, vreau să-i vorbesc.

Valentine nu îndrăzni să se împotrivească dorinţei bunicii sale, căreia, de altfel, nu-i ştia motivul, şi, câteva clipe mai târziu, intră Villefort.

— Domnule, zise doamna de Saint-Méran, fără ocolişuri, ca şi când s-ar fi temut că n-o să mai aibă timp să termine, parcă era vorba, aşa mi-aţi scris, de o căsătorie a copilei acesteia?

— Da, doamnă, răspunse Villefort. Era mai mult decât un proiect, era deja o înţelegere.

— Ginerele dumitale se numeşte domnul Franz d’Épinay?

— Da, doamnă.

— Este fiul generalului d’Épinay, care a fost unul dintr-ai noştri şi care a murit asasinat cu câteva zile mai înainte ca uzurpatorul să se întoarcă de pe Insula Elba?

— Chiar el.

— Această căsătorie cu nepoata unui iacobin nu îi stârneşte aversiune?

— Din fericire, neînţelegerile noastre politice s-au stins, mamă, zise Villefort. Domnul d’Épinay era aproape un copil la moartea tatălui său, îl cunoaşte foarte puţin pe domnul Noirtier şi o să-l privească, dacă nu cu plăcere, cel mult cu nepăsare.

— Este o partidă potrivită?

— Din toate punctele de vedere.

— Şi tânărul...?

— Se bucură de consideraţia generală.

— Este un tânăr ales?

— Este unul dintre cei mai distinşi bărbaţi pe care îi cunosc.

De-a lungul întregii discuţii, Valentine nu scosese un cuvânt.

— Atunci, domnule, zise după câteva clipe de gândire doamna de Saint-Méran, trebuie să vă grăbiţi, căci mai am foarte puţin timp de trăit.

— Dumneavoastră, doamnă?! Dumneata, bunico?! strigară într-un glas Villefort şi Valentine.

— Ştiu eu ce vorbesc, reluă marchiza. Trebuie, aşadar, să vă grăbiţi, astfel încât, dacă nu mai are o mamă, să aibă măcar o bunică să-i

binecuvânteze căsătoria. Sunt singura care i-am rămas din partea bietei mele Renée, pe care dumneavoastră aţi dat-o uitării atât de curând, domnule.

— Ah, doamnă! zise Villefort. Aţi uitat că trebuia să-i dau o mamă acestei sărmane copile, care rămăsese singură.

— O mamă vitregă nu este niciodată o mamă, domnule! Dar nu despre asta este vorba acum, ci despre Valentine. Să lăsăm morţii în pace!

Toate acestea fuseseră spuse cu o asemenea grabă şi pe un asemenea ton încât era ceva în toată discuţia care aducea cu un început de delir.

— Se va face după dorinţa dumneavoastră, doamnă, zise Villefort, şi aceasta cu atât mai sigur cu cât dorinţa dumneavoastră este întru totul şi dorinţa mea. Îndată ce domnul d’Épinay va sosi la Paris...

— Draga mea bunică, zise Valentine, nu se cuvine, atât de curând după doliu... Ai vrea să fac, oare, nunta în împrejurări atât de triste?

— Fata mea, o întrerupse repede bătrâna, să lăsăm la o parte motive dintr-acestea neînsemnate, care împiedică spiritele slabe să îşi clădească temeinic viitorul. Eu însămi m-am căsătorit când mama mea se afla pe patul de moarte şi n-am avut o căsnicie nefericită din pricina aceasta!

— Iarăşi ideea aceasta de moarte, doamnă! adăugă Villefort.

— Iarăşi! Mereu!... Vă spun că o să mor, înţelegeţi-mă! Ei bine, înainte de a muri, vreau să-l văd pe viitorul soţ al nepoatei mele, vreau să-i poruncesc s-o facă fericită, vreau să-i citesc în ochi dacă mă va asculta, în sfârşit, vreau să-l cunosc, eu! continuă bătrâna, cu o expresie înfricoşătoare. Ca să pot să mă întorc din fundul mormântului şi să-l găsesc, dacă nu se va purta cum trebuie, dacă nu va fi cum se cuvine să fie!

— Doamnă, zise Villefort, alungaţi-vă din minte aceste gânduri fără noimă. Morţii, odată culcaţi în mormintele lor, rămân să doarmă acolo, fără a se mai ridica vreodată.

— Oh, da, da, draga mea bunică, linişteşte-te! zise şi Valentine.

— Iar eu, domnule, îţi spun că nu este deloc aşa precum crezi. Azi-noapte am avut un somn cumplit, căci mă vedeam cumva în timp ce dormeam, de parcă sufletul îmi zbura deja deasupra corpului. Ochii, deşi mă căzneam să-i deschid, mi se închideau în pofida voinţei mele. Şi, cu toate acestea, deşi ştiu bine că o să vi se pară cu neputinţă, mai ales dumneavoastră, domnule, cu ochii închişi am văzut, chiar în locul unde staţi dumneavoastră acum, venind din colţul acela, unde se află o uşă care dă

spre cabinetul de toaletă al doamnei de Villefort, am văzut intrând, fără zgomot, o siluetă albă.

Valentine scoase un strigăt.

— Era numai febra care vă dădea năluciri, doamnă, zise Villefort.

— Îndoiţi-vă cât vreţi, dar eu sunt sigură de ceea ce spun. Am văzut o siluetă albă şi, de parcă Dumnezeu ar fi avut grijă ca nu cumva să nesocotesc mărturia unui singur simţ de-al meu, am auzit-o mişcându-mi paharul, uitaţi, uitaţi! Chiar acesta de aici, de pe masa asta!

— Oh, bunico, a fost doar un vis!

— A fost atât de puţin un vis încât, atunci când am întins mâna către sonerie, văzându-mi gestul, năluca a dispărut. Apoi, a intrat camerista, cu o lumânare. Stafiile nu se arată decât celor care trebuie să le vadă — a fost sufletul soţului meu! Şi atunci, dacă sufletul soţului meu s-a întors ca să mă cheme, de ce sufletul meu nu s-ar întoarce ca s-o apere pe nepoata mea? Legătura este şi mai directă, aş zice eu.

— Oh, doamnă! zise Villefort, mişcat fără voie până în străfundurile inimii. Nu daţi frâu liber unor astfel de idei sinistre! O să trăiţi împreună cu noi, o să mai trăiţi încă multă vreme, fericită, iubită, stimată, iar noi o să vă facem să uitaţi...

— Niciodată, niciodată, niciodată! zise marchiza. Când se întoarce domnul d’Épinay?

— Îl aşteptăm dintr-o clipă într-alta.

— E bine. De îndată ce va sosi, să-mi daţi de ştire. Să ne grăbim, să ne grăbim! Pe de altă parte, aş vrea să văd un notar, ca să mă încredinţez că toată averea noastră îi va reveni lui Valentine.

— Oh, bunico! murmură Valentine, lipindu-şi buzele de fruntea fierbinte a bătrânei. Aşadar vrei să mă omori? Dumnezeule, ai febră. Nu un notar trebuie să chemăm, ci un doctor!

— Un doctor? zise ea, ridicând din umeri. Nu mă doare nimic. Mi-este doar sete, atâta tot.

— Ce vrei să bei, draga mea bunică?

— Ca de obicei, ştii prea bine, oranjada mea. Paharul meu e acolo, pe măsuţă. Dă-mi-l, te rog, Valentine!

Valentine turnă oranjada din carafă în pahar şi îl luă, ca să i-l întindă bunicii sale, cu un soi de spaimă, căci era acelaşi pahar care, după cum susţinea ea, fusese atins de stafie.

Marchiza goli paharul dintr-o singură sorbitură.

Apoi, îşi întoarse capul în pernă, repetând:

— Notarul, notarul!

Domnul de Villefort ieşi. Valentine se aşează lângă patul bunicii sale. Biata copilă părea să aibă ea însăşi foarte mare nevoie de acel medic pe care i-l recomandase bunicii sale. O roşeaţă ca o flacără îi încinsese pometii obrajilor, respiraţia îi era scurtă şi întretăiată, iar pulsul îi bătea de parcă ar fi avut febră.

Aceasta pentru că se gândea, biata copilă, la disperarea lui Maximilien când avea să afle că doamna de Saint-Méran, în loc să-i fie o aliată, acţiona, fără s-o ştie, ca şi cum i-ar fi fost duşman.

Nu o dată Valentine se gândise să-i mărturisească tot adevărul bunicii sale şi n-ar fi şovăit nici o clipă, dacă Maximilien Morrel s-ar fi numit Albert de Morcerf sau Raoul de Château-Renaud. Dar Morrel era din neam de rând, iar Valentine ştia dispreţul pe care trufaşa marchiză de Saint-Méran îl avea pentru tot ce nu era de rang nobil. Iată de ce, de fiecare dată când voia să-l dezvăluie, până la urmă secretul îi era înăbuşit în inimă de amara certitudine că l-ar fi destăinuit zadarnic şi că, odată ce acest secret ar fi fost cunoscut de tatăl său şi de mama sa vitregă, totul ar fi fost pierdut.

Astfel se scurseră aproape două ore. Doamna de Saint-Méran dormea, arzând şi zbuciumându-se din pricina febrei. Apoi, fu anunţat notarul.

Deşi acest anunţ fusese făcut în şoaptă, doamna de Saint-Méran se ridică de pe pernă.

— Notarul? zise ea. Să vină, să vină!

Notarul era la uşă. Intră.

— Du-te, Valentine, zise doamna de Saint-Méran, şi lasă-mă singură cu domnul!

— Dar, bunico...

— Du-te, du-te!

Fata îşi sărută bunica pe frunte şi ieşi, cu batista la ochi.

La uşă se întâlni cu valetul, care îi spuse că doctorul aştepta în salon.

Valentine coborî în grabă. Medicul era un prieten de familie şi, în acelaşi timp, unul dintre cei mai pricepuţi din breasla sa la acea vreme. O iubea mult pe Valentine, pe care o văzuse venind pe lume. Avea o fiică, aproape de aceeaşi vârstă cu domnişoara de Villefort, dar a cărei mamă suferise de ftizie, drept pentru care medicul trăia într-o continuă teamă pentru viaţa fiicei sale.

— Oh! zise Valentine. Dragă domnule d’Avrigny, vă aşteptam cu multă nerăbdare. Dar, mai înainte de toate, spuneţi-mi ce mai fac Madeleine şi Antoinette?

Madeleine era fiica domnului d’Avrigny, iar Antoinette, nepoata.

Domnul d’Avrigny zâmbi trist.

— Antoinette e foarte bine, zise el. Madeleine e, şi ea, destul de bine. Dar pentru cine ai trimis să fiu căutat, draga mea copilă? întrebă el. Nici tatăl tău, nici doamna de Villefort nu sunt bolnavi. Cât despre tine, deşi este limpede că nu te-ai putut dezbăra de nervi, bănuiesc că ai nevoie de mine într-alt fel decât pentru a-ţi recomanda să nu-ţi mai laşi închipuirile să zburde pe câmpii?

Valentine roşi. Domnul d’Avrigny împingea ştiinţa ghicitului până la miraculos, căci era unul dintre acei medici care tratează întotdeauna fizicul prin moral.

— Nu, zise ea, v-am chemat pentru biata mea bunică. Aţi aflat de nenorocirea care ne-a lovit, nu-i aşa?

— Nu ştiu nimic, zise d’Avrigny.

— Vai! zise Valentine, înăbuşindu-şi hohotul de plâns, bunicul meu a murit.

— Domnul de Saint-Méran?

— Da.

— Aşa, dintr-odată?

— De un atac fulgerător de apoplexie.

— De apoplexie? repetă medicul.

— Da. Astfel că, bietei mele bunici i-a intrat în cap că soţul ei, de care nu s-a despărţit niciodată, o cheamă şi că se va duce să-l întâlnească. Oh, domnule d’Avrigny, vă rog să o ajutaţi pe bunica!

— Unde este acum?

— În camera ei, cu notarul.

— Şi domnul Noirtier?

— Cum îl ştiţi, o limpezime a minţii netulburată, dar aceeaşi neputinţă de mişcare, acelaşi mutism.

— Şi aceeaşi dragoste pentru tine, nu-i aşa, draga mea copilă?

— Da, zise Valentine suspinând, el mă iubeşte mult.

— Cine nu te-ar iubi?

Valentine zâmbi cu tristeţe.

— Şi ce simte bunica ta?

— O agitaţie nervoasă neobişnuită, un somn zbuciumat şi ciudat. Pretindea, azi-dimineaţă, că, în timpul somnului, sufletul îi plutea deasupra corpului şi o privea în timp ce dormea — ăsta-i delir. Pretinde şi că a văzut o stafie intrând în camera sa şi că a auzit zgomotul pe care îl făcea aşa-zisa fantomă, atingându-i paharul.

— Este foarte ciudat, zise doctorul. N-o ştiam pe doamna de Saint-Méran predispusă la astfel de halucinaţii.

— Este pentru prima oară când se poartă astfel, zise Valentine, iar azi-dimineaţă m-a speriat foarte tare, am crezut că şi-a pierdut minţile. Iar tatăl meu, desigur, domnule d'Avrigny, îl cunoaşteţi pe tata că este un om foarte sobru, ei bine, până şi el a părut foarte impresionat.

— O s-o vedem de îndată, zise domnul d'Avrigny. Ceea ce îmi povesteşti mi se pare foarte ciudat.

Notarul cobora. Un servitor veni la Valentine s-o anunţe că bunica sa era singură.

— Urcaţi! îi zise ea doctorului.

— Şi tu?

— Oh, eu nu îndrăznesc! Mi-a interzis să trimit după dumneavoastră. Apoi, cum spuneţi şi dumneavoastră, şi eu sunt tulburată, am febră, mă simt rău... O să fac o plimbare prin grădină ca să-mi revin puţin.

Doctorul îi strânse mâna şi, când el urcă la bunica ei, Valentine coborî treptele peronului.

Nu este nevoie să mai spunem în care porţiune a grădinii îi plăcea în mod deosebit să se plimbe. După ce făcea vreo două sau trei ocoluri printre florile care înconjurau casa, după ce culegea un trandafir pentru a şi-l prinde la centură sau în păr, ea se cufunda pe aleea întunecoasă, care conducea la bancă, apoi, de la bancă se ducea la poarta zăbrelită.

De data aceasta, Valentine făcu, după obiceiul său, cele două sau trei ocoluri printre flori, dar fără să culeagă vreuna — doliul din inima sa, care nu avusese timp să se întipărească asupra întregii sale făpturi, o opri totuşi să-şi dorească această simplă podoabă. Apoi, luă drumul către aleea preferată. Pe măsură ce înainta, i se păru că aude o voce care-i striga numele. Stătu în loc, mirată.

Atunci, chemarea ajunse mai desluşit la urechile sale şi îi recunoscu glasul lui Maximilien.

LXXIII Făgăduiala

Era, într-adevăr Morrel, care, din ajun, parcă nu mai trăia. Cu acel instinct întâlnit numai la îndrăgostiţi şi la mame, tânărul ghicise că, în urma acestei întoarceri a doamnei de Saint-Méran şi a morţii marchizului, avea să se întâmple ceva la familia Villefort care avea să-i afecteze iubirea pentru Valentine.

Cum avea să afle, presentimentele sale se adeveriseră şi nu doar o simplă nelinişte îl ţinea, atât de speriat şi de tremurător, lipit de portiţa zăbrelită de sub castani.

Dar Valentine nu fusese prevenită că Morrel o aştepta, căci nu era ora la care venea de obicei, şi doar din întâmplare sau, mai bine zis, dintr-o fericită atracţie îşi îndreptase paşii spre grădină. De îndată ce o zări, Morrel o strigă. Ea dădu fuga la portiţă.

— Tu, la ora asta? zise ea.

— Da, sărmana mea prietenă, răspunse Morrel. Am venit să te caut şi să-ţi aduc veşti proaste.

— Aşadar, aceasta este o casă blestemată, zise Valentine. Vorbeşte, Maximilien! Dar, pe cuvânt, toate suferinţele de până acum sunt mai mult decât suficiente.

— Draga mea Valentine, zise Morrel, încercând să-şi potolească propria emoţie pentru a putea vorbi cum se cuvine, ascultă-mă bine, te rog, căci tot ceea ce-ţi voi spune este cât se poate de serios. Când este plănuită nunta ta?

— Ascultă, zise Valentine la rândul ei, nu vreau să-ţi ascund nimic, Maximilien. În dimineaţa aceasta s-a discutat despre căsătoria mea, iar bunica, pe care contasem ca pe un sprijin sigur, nu numai că s-a declarat în favoarea acestei căsătorii, dar şi-o doreşte atât de mult încât numai sosirea domnului d’Épinay o mai amână, căci, a doua zi după sosirea sa, contractul va fi semnat.

Un suspin dureros îi sfâşie pieptul tânărului, care o privi lung şi mâhnit pe fată.

— Vai! continuă el cu glas pierit. Este cumplit să o auzi pe femeia pe care o iubeşti spunându-ţi, liniştită: „Clipa supliciului tău a fost hotărâtă, o să aibă loc peste câteva ceasuri, dar nu contează, aşa trebuie să fie, iar eu una nu voi ridica nici o împotrivire”. Atunci, de vreme ce, după cum spui

tu, nu se mai aşteaptă decât venirea domnului d’Épinay ca să se semneze contractul, de vreme ce tu vei fi a lui a doua zi după întoarcerea lui, aceasta înseamnă că mâine vei fi dată domnului d’Épinay, căci a sosit la Paris în dimineaţa aceasta.

Valentine scoase un strigăt.

— Am fost pe la contele de Monte-Cristo acum o oră, zise Morrel. Stăteam de vorbă, el despre durerea familiei tale, iar eu despre durerea ta, când deodată o trăsură s-a auzit hurducăind în curte. Ascultă. Până atunci n-am crezut în presimţiri, Valentine. Dar, acum, sunt silit să cred. La zgomotul acestei trăsuri, m-a trecut un fior. Curând am auzit nişte paşi pe scară. Paşii răsunători ai comandorului nu l-au înspăimântat pe don Juan mai tare decât m-au înspăimântat pe mine aceştia. În sfârşit, uşa s-a deschis. Albert de Morcerf a intrat cel dintâi şi era cât pe-aci să mă îndoiesc şi să cred că mă înşelasem, când, din spatele lui, a înaintat un alt tânăr, iar contele a strigat: „Ah! Domnul baron Franz d’Épinay!”. Atunci, mi-am chemat în ajutor tot curajul şi toată puterea pe care le-am putut găsi prin inimă, ca să mă pot stăpâni. Probabil am pălit, probabil am început să tremur, dar, în mod sigur, mi-a îngheţat zâmbetul pe buze. Cinci minute mai târziu am ieşit, fără să fi auzit nici un cuvânt dintre cele ce s-au spus — eram zdrobit.

— Bietul Maximilien! şopti Valentine.

— Iată-mă, Valentine. Hai, acum, răspunde-mi ca unui om căruia răspunsul tău îi va aduce viaţa sau moartea. Ce gândeşti că ai să faci?

Valentine îşi plecă fruntea. Era copleşită.

— Ascultă, zise Morrel. Nu este prima oară când te gândeşti la situaţia în care am ajuns acum. Este gravă, este apăsătoare, supremă chiar. Nu cred că este momentul să ne lăsăm pradă unei dureri zadarnice, bune doar pentru cei care vor să sufere în voie şi să-şi bea cupa de lacrimi pe îndelete. Există şi oameni dintr-aceştia, iar Dumnezeu, fără îndoială, o să ţină cont, în Ceruri, de resemnarea lor pe pământ. Dar oricine simte voinţa de a lupta nu pierde un timp atât de preţios şi îi răspunde de îndată sorţii la lovitura pe care a primit-o de la ea. Aşadar, vrei să lupţi împotriva sorţii potrivnice, Valentine? Spune, căci asta am venit să te întreb!

Valentine tresări şi îl privi pe Morrel cu ochii mari de spaimă. Ideea de a se împotrivi tatălui ei, bunicii ei, întregii sale familii nu-i trecuse niciodată prin minte.

— Ce-mi spui tu, Maximilien? întrebă Valentine. Ce numeşti tu o luptă? Oh, spune mai curând un sacrilegiu. Cum aşa? Eu să lupt împotriva poruncii tatălui meu, împotriva dorinţei bunicii mele pe moarte?! Cu neputinţă!

Morrel făcu o mişcare.

— Eşti o inimă prea nobilă ca să nu mă înţelegi, ba încă mă înţelegi atât de bine, dragă Maximilien, încât te văd redus la tăcere. Să lupt, eu? Ferească-mă Dumnezeu! Nu, nu, o să-mi păstrez toate puterile pentru a lupta cu mine însămi şi pentru a-mi bea cupa de lacrimi, cum spui tu. Cât despre a-mi mâhni tatăl şi a-i tulbura ultimele clipe de viaţă ale bunicii mele, niciodată!

— Ai foarte mare dreptate, zise nepăsător Morrel.

— Cum îmi spui asta, Doamne! strigă Valentine, rănită.

— Îţi spun asta ca un bărbat care te admiră, domnişoară, continuă Maximilien.

— Domnişoară? strigă Valentine. Domnişoară? Oh, egoistul! Mă vede la ananghie şi se preface că nu mă înţelege!

— Te înşeli, dimpotrivă, te înţeleg perfect. Nu vrei să-l contrazici pe domnul de Villefort, nu vrei să nu-i dai ascultare marchizei, iar, mâine, o să semnezi contractul de unire cu soţul dumitale.

— Dar, Doamne sfinte! Pot să fac altfel?

— Nu trebuie să mă întrebi pe mine, domnişoară, căci eu sunt un judecător părtinitor în această cauză, iar egoismul m-ar orbi, răspunse Morrel, al cărui glas înăbuşit şi ai cărui pumni strânşi anunţau o deznădejde în creştere.

— Şi ce mi-ai fi propus tu, aşadar, Morrel, dacă m-ai fi găsit gata să-ţi accept propunerea? Hai, răspunde-mi! Nu se cuvine doar să-mi spui că fac rău, ci trebuie să-mi dai şi un sfat.

— Chiar vorbeşti serios, Valentine, chiar trebuie să-ţi dau un sfat? Spune!

— Cu siguranţă, dragă Maximilien, căci, dacă este bun, o să-l urmez. Ştii bine că sunt credincioasă iubirii tale.

— Valentine, zise Morrel, sfârşind prin a da la o parte o scândură deja desprinsă. Dă-mi mâna ta, drept dovadă că-mi ierţi mânia. De vină este numai faptul că, vezi tu, am judecata zdruncinată şi că, de o oră încoace, mi-au trecut prin minte, una după alta, idei dintre cele mai nebuneşti. Oh! În cazul în care o să-mi refuzi sfatul...

— Ei bine, care sfat?

— Iată, Valentine.

Tânăra îşi ridică ochii spre cer şi scoase un oftat.

— Eu sunt liber, urmă Maximilien. Sunt destul de bogat pentru amândoi. Îţi jur că o să fii soţia mea mai înainte să-ţi ating fruntea cu buzele.

— Mă faci să tremur, zise fata.

— Vino cu mine, continuă Morrel. O să te conduc la sora mea, care este demnă de a fi sora ta. O să ne îmbarcăm şi-o să plecăm în Alger, în Anglia sau în America, dacă n-o să vrei mai curând să ne retragem împreună în vreun colţ de la ţară, unde să aşteptăm, ca să ne întoarcem la Paris, până ce prietenii noştri vor înfrânge rezistenţa familiei tale.

Valentine clătină din cap.

— Mă aşteptam la una ca asta, Maximilien, zise ea. Este sfatul unui nechibzuit, iar eu aş fi încă mai nesocotită decât tine, dacă nu te-aş opri imediat cu un singur cuvânt: imposibil, Morrel, imposibil!

— Îţi urmezi, deci, viitorul, aşa cum ţi-l va croi soarta, fără să încerci măcar să i te împotriveşti? zise Morrel întunecat.

— Da, chiar de-ar fi să mor!

— Atunci, Valentine, reluă Maximilien, o să-ţi repet că ai dreptate. Într-adevăr, eu sunt nebunul, iar tu îmi dovedeşti că pasiunea orbeşte şi minţile cele mai limpezi. Îţi mulţumesc, aşadar, pentru faptul că tu judeci fără pasiune. Fie, atunci! Rămâne stabilit: mâine o să fii irevocabil făgăduită domnului Franz d’Épinay, nu prin această formalitate de teatru, născocită doar pentru deznodământul pieselor noastre de comedie şi care se numeşte semnarea contractului, ci prin propria ta voinţă.

— Încă o dată mă aduci la disperare, Maximilien! zise Valentine. Încă o dată îmi întorci pumnalul în rană! Ce-ai face tu, spune drept, dacă sora ta şi-ar pleca urechea la un sfat ca acesta pe care mi-l dai tu acum?

— Domnişoară, răspunse Maximilien cu un zâmbet amar, eu sunt un egoist, cum bine ai spus, iar, în calitatea mea de egoist, nu mă gândesc la ce ar face alţii în situaţia mea, ci la ceea ce sunt sigur că aş face eu. Mă gândesc doar că te cunosc de un an, că am mizat, din ziua în care te-am cunoscut, tot norocul meu pe dragostea ta, că a venit o zi în care mi-ai spus că mă iubeşti şi că, din ziua aceea, am mizat toate şansele mele de viitor pe speranţa că vei fi a mea — aceasta era toată viaţa mea. Mai departe, nu mă mai gândesc la nimic. Îmi spun doar că norocul mi s-a răsturnat, că am

crezut că am câştigat cerul, dar l-am pierdut. Asta se întâmplă în fiecare zi: un jucător nu pierde numai ce are, dar şi ce nu are.

Morrel rosti aceste cuvinte cu o linişte desăvârşită. Valentine îl privi o clipă cu ochii săi mari, cercetători, încercând să nu-i lase pe ai lui Morrel să pătrundă până în vâltoarea care-i răscolea deja străfundurile inimii.

— Dar, în sfârşit, tu ce o să faci? întrebă Valentine.

— O să am onoarea de a-ţi spune adio, domnişoară, luându-l martor pe Dumnezeu, care îmi aude cuvintele şi care îmi citeşte în adâncul inimii, că îţi urez o viaţă într-atât de liniştită, de fericită şi de plină încât să nu încapă loc şi pentru amintirea mea.

— Oh! şopti Valentine.

— Adio, Valentine, adio! zise Morrel, înclinându-se.

— Unde pleci? strigă fata, trecându-şi mâna printre zăbrele şi apucându-l pe Morrel de haină, fiindcă pricepu, după freamătul său lăuntric, că liniştea iubitului ei nu putea fi adevărată. Unde pleci?

— O să am grijă să nu mai aduc vreo nouă tulburare în familia voastră şi o să dau un exemplu pe care să-l poată urma toţi oamenii cinstiţi şi devotaţi, care se vor afla în situaţia mea.

— Înainte de a mă părăsi, spune-mi ce ai de gând să faci, Maximilien!

Tânărul zâmbi cu tristeţe.

— Oh, spune-mi, spune-mi! stărui Valentine. Te rog!

— Ţi-ai schimbat cumva hotărârea, Valentine?

— Nu se poate schimba, nefericitule! O ştii prea bine! strigă fata.

— Atunci, adio, Valentine!

Valentine scutură de grilaj cu o forţă de care n-ai fi crezut-o în stare. Şi, cum Morrel se îndepărta, ea îşi trecu amândouă braţele printre zăbrele şi, împreunându-le şi frângându-şi mâinile:

— Ce vrei să faci? Vreau să ştiu! strigă ea. Unde te duci?

— Oh, fii liniştită, zise Maximilien, oprindu-se la trei paşi de poartă. N-am intenţia să fac pe altcineva responsabil pentru necazurile pe care soarta mi le-a rezervat. Un altul te-ar fi ameninţat că se va duce să-l caute pe domnul Franz, să-l provoace la duel, să se bată cu el — toate acestea ar fi pură nebunie. Ce are a face domnul Franz cu toate acestea? M-a văzut, în dimineaţa aceasta, pentru prima oară în viaţa lui. Nici nu ştia că exist, atunci când, în urma înţelegerilor dintre familiile voastre, s-a stabilit că veţi fi unul al celuilalt. N-am nimic cu domnul Franz şi, îţi jur, nu pe el îl voi învinovăţi.

— Dar atunci pe cine ai să învinovăţeşti? Pe mine?

— Pe tine, Valentine? Oh, ferească-mă Dumnezeu! Femeia este sfântă, femeia pe care o iubim este sfântă.

— Atunci, pe tine, nefericitule, pe tine?

— Păi, eu sunt vinovatul, nu-i aşa? zise Morrel.

— Maximilien, zise Valentine, Maximilien, vino aici, te rog!

Maximilien se apropie din nou, cu zâmbetul său blând şi, dacă n-ar fi fost paloarea, l-ai fi putut crede în dispoziţia sa obişnuită.

— Ascultă-mă, scumpa mea, adorata mea Valentine, zise el cu vocea sa melodioasă şi gravă, oamenii ca noi, care n-au gândit niciodată vreun lucru pentru care să roşească în faţa lumii, în faţa părinţilor sau în faţa lui Dumnezeu, oamenii ca noi pot citi unul în inima altuia ca într-o carte deschisă. N-am visat niciodată o viaţă ca în romane, nu sunt un erou melancolic, nu îl imit nici pe Manfred, nici pe Antony. Ci, fără cuvinte, fără proteste, fără jurăminte, mi-am consacrat toată viaţa ţie. Tu mă înlături şi ai dreptate să faci astfel, ţi-am spus-o şi ţi-o repet. Dar, în sfârşit, mă înlături, iar viaţa mea este pierdută. Din clipa în care te îndepărtezi de mine, Valentine, eu rămân singur pe lume. Sora mea este fericită lângă soţul ei. Soţul ei este doar cumnatul meu, adică un bărbat pe care doar convenţiile sociale îl leagă de mine. Aşadar, nimeni pe lume nu are nevoie de existenţa mea, devenită zadarnică. Iată ce o să fac: o să aştept până în ultima secundă să te măriţi, căci nu vreau să pierd nici umbra uneia dintre acele şanse neaşteptate pe care ni le păstrează, uneori, întâmplarea, căci, la urma urmei, până atunci, domnul Franz d’Épinay poate chiar să moară sau chiar în clipa în care tu o să te apropii de altar, poate cădea un trăsnet — totul este demn de crezare pentru osânditul la moarte, iar, pentru el, miracolele se înscriu în categoria lucrurilor posibile, de îndată ce este vorba despre salvarea vieţii lui. Aşadar, o să aştept, îţi spun, până în ultimul moment, iar, când nefericirea mea va fi neîndoielnică, fără putinţă de îndreptare, fără speranţă, o să scriu o scrisoare confidenţială cumnatului meu şi una prefectului Poliţiei, pentru a-i înştiinţa despre hotărârea mea, apoi, în vreun cotlon al vreunei păduri, pe marginea vreunui şanţ, la malul vreunui râu, o să-mi zbor creierii — la fel de sigur cum eu sunt fiul celui mai cinstit om care a trăit vreodată în Franţa.

Un tremur convulsiv o cuprinse pe Valentine. Dădu drumul zăbrelelor de care se ţinea cu amândouă mâinile şi braţele îi căzură moi pe lângă corp, în vreme ce două lacrimi grele i se rostogoleau pe obraji.

Tânărul rămase în faţa ei, încruntat şi hotărât.

— Oh, fie-ţi milă, fie-ţi milă! zise ea. O să trăieşti, nu-i aşa?

— Nu, pe onoarea mea că nu! zise Maximilien. Dar ce-ţi pasă ţie? Tu o să-ţi faci datoria, iar conştiinţa ta va rămâne împăcată.

Valentine căzu în genunchi, apăsându-şi inima care părea că i se sfâşie.

— Maximilien, zise ea, Maximilien, prietene, fratele meu pe pământul acesta, adevăratul meu soţ în Ceruri, te rog, fă şi tu ca mine, trăieşte cu suferinţa ta! Într-o bună zi, poate că vom fi din nou împreună.

— Adio, Valentine! repetă Morrel.

— Dumnezeule mare! zise Valentine, ridicându-şi mâinile la Cer cu o expresie sublimă. Tu îl vezi. Eu am făcut tot ca să fiu o fiică ascultătoare: am rugat, am implorat, am plâns — el nu mi-a ascultat nici rugăciunile, nici implorările, nici plânsetele. Ei bine, continuă fata, ştergându-şi lacrimile şi redobândindu-şi hotărârea, ei bine, decât să mor din pricina mustrărilor de cuget, mai bine mor de ruşine. O să trăieşti, Maximilien, şi eu nu voi fi a nimănui altcuiva decât a ta. La ce oră? În ce moment? Acum, pe loc? Vorbeşte, porunceşte, eu sunt gata!

Morrel, care se îndepărtase din nou câţiva paşi, se întoarse şi, palid de bucurie, cu inima înflorită, întinzându-şi mâinile printre grilaje către Valentine:

— Valentine, zise el, draga mea prietenă, nu aşa trebuie să-mi vorbeşti ori mai bine m-ai lăsa să mor. De ce să te obţin cu de-a sila, dacă mă iubeşti şi tu cum te iubesc eu? Oare mă obligi să trăiesc din sentimentele tale creştineşti şi atâta tot? În cazul acesta, mai bine mor!

— De fapt, murmură Valentine, cine este singurul care mă iubeşte pe lumea asta? El. Cine mi-a alinat toate durerile? El. În cine îmi pun toate nădejdile, la cine se opreşte privirea mea rătăcită, la cine se odihneşte inima mea sângerândă? La el şi numai la el. Ei bine, şi tu ai dreptate, la rândul tău, Maximilien. O să urmez, o să-mi părăsesc casa părintească, o să părăsesc totul. O, nerecunoscătoare ce sunt! strigă Valentine, plângând cu sughiţuri. Totul!... Până şi pe bunul meu bunic, de care uitasem!

— Nu, zise Maximilien, n-o să-l părăseşti. Domnul Noirtier a părut să simtă o oarecare simpatie pentru mine, aşa mi-ai spus. Ei bine, mai înainte de a fugi, o să-i mărturiseşti totul. Îţi vei face un scut în faţa lui Dumnezeu din încuviinţarea sa. Apoi, de îndată ce ne vom căsători, va veni cu noi. În loc de un nepot, va avea doi. Mi-ai povestit cum îţi vorbeşte şi cum îi răspunzi tu. O să învăţ repede această emoţionantă limbă a semnelor, hai,

Valentine! Oh, îţi jur, în locul disperării care ne pândeşte, o să avem fericirea pe care ţi-o făgăduiesc!

— Oh, priveşte, Maximilien! Uită-te şi tu ce putere ai asupra mea! Aproape că mă faci să cred în ceea ce îmi spui, deşi ceea ce îmi spui tu n-are nici o noimă, căci tatăl meu mă va blestema. Eu una îl cunosc, are o inimă de neînduplecat, nu mă va ierta niciodată. De aceea, ascultă-mă, Maximilien. Dacă printr-o viclenie, printr-o rugăminte, printr-o întâmplare neprevăzută, cine ştie? Dacă, în sfârşit, printr-un mijloc oarecare, o să pot să întârzii nunta, o să aştepţi, nu-i aşa?

— Oh, îţi jur! Dar îmi juri, în schimb, şi tu, că această căsătorie îngrozitoare nu se va încheia niciodată şi că şi de-ar fi să te ducă pe sus în faţa magistratului şi în faţa preotului, tu o să spui nu?

— Ţi-o jur, Maximilien, pe ce am eu mai sfânt pe lume, pe mama mea!

— Atunci, să aşteptăm! zise Morrel.

— Da, să aşteptăm, repetă Valentine, care îşi revenea în fire la acest cuvânt. Există atâtea lucruri care pot salva nişte nefericiţi ca noi!

— Îmi pun încrederea în tine, Valentine, zise Morrel. Tot ceea ce vei face tu va fi bine făcut. Numai că, dacă n-or să ţină cont de rugăminţile tale, dacă tatăl tău, dacă doamna de Saint-Méran o să ceară cu îndârjire ca domnul Franz d’Épinay să fie chemat mâine, pentru a semna contractul...

— Atunci, ai cuvântul meu, Morrel.

— În loc să semnezi...

— O să vin să te întâlnesc pe tine şi o să fugim. Dar, până una-alta, să nu-l ispitim pe Dumnezeu, Morrel. Hai să nu ne mai vedem! Este şi aşa un miracol, o providenţă că n-am fost încă surprinşi. Dacă am fi fost surprinşi, dacă s-ar fi aflat cum ne vedem, n-am mai fi avut nici o scăpare.

— Ai dreptate, Valentine. Dar cum o să aflu...

— Prin notar, domnul Deschamps.

— Îl cunosc!

— Şi prin mine însămi. O să-ţi scriu, crede-mă pe cuvânt. Dumnezeule! Căsătoria asta, Maximilien, îmi este la fel de nesuferită cât îţi este şi ţie!

— Bine, bine! Mulţumesc, mult iubita mea Valentine, răspunse Morrel. Atunci, totul este stabilit. O dată ce voi ştii ora, voi da fuga aici şi o să treci zidul ăsta în braţele mele. O să-ţi fie uşor s-o faci. O trăsură ne va aştepta la portiţa grădinii. O să urci împreună cu mine şi o să te duc la sora mea. Acolo, neştiuţi de nimeni, dacă îţi va plăcea mai mult aşa, sau în văzul

tuturor, dacă doreşti, o să fim stăpâni pe puterile şi pe voinţele noastre şi nu ne vom lăsa ucişi ca mieii, care nu se apără decât cu suspine.

— Fie! zise Valentine. La rândul meu, o să-ţi zic: Maximilien, indiferent ce o să faci, o să fie bine făcut.

— Oh!

— Ei bine, acum eşti mulţumit de soţia ta? zise, cu tristeţe, fata.

— Scumpa mea Valentine, e puţin spus da.

— Spune-o, totuşi!

Valentine se apropiase sau, mai bine zis, îşi apropiase buzele de poartă, iar cuvintele sale alunecau, o dată cu răsuflarea înmiresmată, până pe buzele lui Morrel, care îşi lipise gura de cealaltă parte a zăbrelelor reci şi de netrecut.

— La revedere, zise Valentine, smulgându-se din braţele acestei plăceri. La revedere!

— O să primesc o scrisoare de la tine?

— Da.

— Mulţumesc, iubita mea soţie! La revedere!

Mai răsună zgomotul unui sărut nevinovat, repede pierdut, iar Valentine o luă la fugă pe sub tei.

Morrel ascultă ultimele şoapte ale rochiei sale foşnitoare, atingând în treacăt tufele de carpeni, nisipul scrâşnind sub tălpile ei: îşi ridică ochii, cu un zâmbet greu de descris, mulţumindu-i Cerului pentru că îi îngăduia să fie iubit astfel şi dispăru, la rândul său.

Tânărul se duse acasă la el şi aşteptă tot restul serii şi toată ziua următoare, fără să primească nici un semn. În sfârşit, abia a treia zi, pe la ora zece dimineaţa, când se pregătea să pornească pe drumul către domnul Deschamps, notarul, primi prin poştă un bileţel, pe care îl recunoscu venind de la Valentine, deşi nu-i mai văzuse niciodată scrisul.

În bilet scria în felul următor:

„Lacrimi, implorări, rugăminţi, n-au folosit la nimic. Ieri, timp de două ore, am fost la biserica Saint-Philippe-du-Roule şi, timp de două ore, m-am rugat la Dumnezeu din tot sufletul meu. Dumnezeu este nepăsător ca şi oamenii, iar semnarea contractului s-a stabilit pentru diseară, la ora nouă.

Nu am decât un cuvânt, cum nu am decât o inimă, Morrel, iar acest cuvânt ţi l-am dat ţie, iar această inimă îţi aparţine!

În seara aceasta, aşadar, la ora nouă fără un sfert, la portiţa zăbrelită.

Soţia ta,

Valentine de Villefort”

„P.S. Sărmana mea bunică o duce din ce în ce mai rău. Ieri, agitaţia sa a devenit delir în toată regula. Astăzi, delirul este aproape nebunie curată.

O să mă iubeşti mult, nu-i aşa, Morrel, ca să mă faci să uit că am părăsit-o în starea aceasta?

Cred că i se ascunde bunicului Noirtier faptul că semnarea contractului trebuie să aibă loc în seara aceasta.”

Morrel nu se mărgini cu informaţiile pe care i le dădea Valentine. Se duse la notar, care îi confirmă vestea că semnarea contractului se hotărâse pentru în seara aceea, la ora nouă.

Apoi, trecu pe la Monte-Cristo. Acolo află chiar mai multe amănunte. Franz venise ca să-i anunţe contelui această ceremonie. La rândul său, doamna de Villefort îi scrisese contelui un bilet, pentru a-l ruga s-o ierte că nu îl invita şi pe el, dar moartea domnului de Saint-Méran şi starea în care se afla văduva sa, arunca asupra acestui eveniment familial un văl de tristeţe, cu care ea nu dorea să-i întunece fruntea contelui, căruia îi ura o seamă de bucurii.

În ajun, Franz îi fusese prezentat doamnei de Saint-Méran, care se dăduse jos din pat în cinstea acestei prezentări, deşi, îndată după aceea, îşi reluase locul.

Este lesne de înţeles că Morrel se afla într-o stare de neastâmpăr care nu-i putea scăpa unui ochi atât de pătrunzător ca al contelui. De aceea, Monte-Cristo se arătă pentru el mai afectuos ca niciodată, atât de afectuos încât, de vreo două sau trei ori, Maximilien fu pe punctul de a-i mărturisi totul. Dar îşi reaminti făgăduiala fermă pe care i-o făcuse lui Valentine, iar taina îi rămase închisă în străfundul inimii.

Tânărul reciti de douăzeci de ori, în timpul zilei, scrisoarea de la Valentine. Era prima oară când îi scria şi încă în ce împrejurări! De fiecare dată când citea această scrisoare, Maximilien îşi reînnoia în sine jurământul de a o face fericită pe Valentine. Într-adevăr, câtă autoritate dobândeşte o fată care a luat o hotărâre atât de curajoasă! Ce devotament merită ea din partea celui căruia i-a jertfit totul! Cum trebuie să fie ea, de bună seamă, pentru iubitul ei, cel dintâi şi cel mai demn obiect al veneraţiei lui! Ea este deopotrivă regină şi femeie, iar el nu are decât un suflet ca să-i mulţumească şi s-o iubească.

Morrel se gândea cu o tulburare de nespus la clipa în care Valentine avea să sosească zicându-i:

„Iată-mă, Maximilien. Ia-mă!”.

Organizase toată fuga: două scări fuseseră ascunse în lucerna din mica grădină; o cabrioletă, care urma să fie condusă chiar de Maximilien, aştepta la ieşire; nici un servitor, nici o lumină; după ce aveau să treacă de prima cotitură a străzii, aveau să aprindă felinarele, căci nu trebuia, dintr-un exces de precauţii, să trezească bănuieli şi să cadă în mâna poliţiei.

Din când în când, Morrel era străbătut din cap până în picioare de fiori reci. Se gândea la momentul în care, de pe coama acelui zid, avea să se îngrijească de coborârea ei şi în care avea s-o simtă în braţele sale, tremurătoare şi lăsându-se în puterea sa, pe aceea căreia el niciodată nu-i strânsese decât mâna şi nu-i sărutase decât vârful degetului.

Dar, când se apropie după-amaiza, când Morrel îşi dădu seama că se apropie ora, simţi nevoia să fie singur. Sângele îi clocotea şi cea mai nevinovată întrebare sau numai glasul unui prieten l-ar fi scos din fire. Se încuie la el în odaie, încercând să citească, dar ochii îi alunecau peste pagini, fără a pricepe nimic din ce vedeau şi sfârşi prin a azvârli cartea, pentru a se întoarce, a douăzecea oară, la rememorarea planului său, cu scările şi gardul.

În sfârşit, ora se apropie.

Niciodată vreun îndrăgostit n-a lăsat ceasul să-şi vadă în linişte de drumul său. Morrel le zgâlţâi într-atât pe ale sale încât acestea sfârşiră prin a arăta ora opt şi jumătate când nu era decât şase. Atunci, îşi zise că era timpul să plece, fiindcă ora nouă era într-adevăr cea a semnării contractului, dar că, după toate probabilităţile, Valentine nu va aştepta exact până în momentul zadarnicei semnări. Morrel plecă din strada Meslay la ora opt şi jumătate, după cum arăta pendula sa, şi intră în grădina cu lucernă când orologiul de la Saint-Philippe-du-Roche sună ora opt.

Calul şi cabrioleta fuseseră ascunse în spatele unei cocioabe dărăpănate, în care Morrel avea obiceiul să se adăpostească.

Încetul cu încetul, se lăsa întunericul, iar frunzişul din grădină începu să se adune în tufe groase, negre ca smoala.

Atunci, Morrel ieşi din ascunzătoare şi se apropie să privească prin crăpătura din poartă, cu inima bătându-i nebuneşte. Nu se zărea încă nimeni.

Sună ora opt şi jumătate.

O jumătate de oră se scurse în aşteptare. Morrel se plimba de sus în jos, apoi, la intervale din ce în ce mai scurte, venea să-şi lipească iarăşi ochiul

de scânduri. Grădina se cufunda din ce în ce mai mult în întuneric. Dar în zadar tot căuta să vadă prin beznă o rochie albă şi în zadar îşi ciulea urechea să prindă un zgomot de paşi în tăcere.

Casa care se întrezărea printre frunze rămânea posomorâtă şi nu prezenta nici unul din semnele unei case care se deschide pentru un eveniment atât de important cum este acela al semnării unui contract de căsătorie.

Morrel se uită la ceas, care îi arătă ora nouă şi un sfert, dar aproape în aceeaşi clipă, glasul orologiului pe care deja îl mai ascultase de vreo trei sau patru ori până atunci, îndreptă greşeala ceasului de buzunar, sunând ora nouă şi jumătate.

Însemna deja o jumătate de oră de aşteptare în plus faţă de ora pe care Valentine însăşi o stabilise. Ea spusese la ora nouă, mai curând înainte de ora nouă decât după aceea.

Acesta fu un moment cumplit pentru inima tânărului, în care fiecare secundă lovea ca un ciocan de plumb.

Cel mai mic zgomot al frunzişului, cel mai slab geamăt al vântului îl făcea să ciulească urechea şi să i se îmbrobonească fruntea de sudoare. Atunci, înfiorat, îşi rezema scara de zid şi, pentru a nu mai pierde nici o clipă, punea piciorul pe primul fuscel.

În toiul acestor treceri de la teamă la deznădejde, în toiul acestor dilatări şi contracţii ale inimii, la biserică sună ora zece.

„Oh! murmură Maximilien îngrozit. Este cu neputinţă ca semnarea contractului să fi durat atât de mult, cel puţin dacă nu s-a întâmplat ceva neprevăzut. Am cântărit toate posibilităţile, am calculat timpul pe care l-ar lua îndeplinirea tuturor formalităţilor... S-a întâmplat ceva!”

Şi atunci, ba începea să se plimbe nervos prin faţa porţii zăbrelite, ba se întorcea să-şi lipească fruntea de fierul îngheţat. Să fi leşinat, oare, Valentine după semnarea contractului sau să fi fost împiedicată să fugă? Acestea erau singurele două ipoteze care meritau atenţia tânărului, deşi amândouă îl aduceau la exasperare.

Până la urmă, gândul care îi prinse rădăcini în minte fu acela că, în plină fugă, puterile o părăsiseră pe Valentine şi că ea căzuse, leşinată, în mijlocul vreunei alei.

„Oh! Dacă este aşa, strigă el, repezindu-se până în vârful scării, am s-o pierd şi va fi numai vina mea!”

Demonul care îi şoptise acest gând nu-i mai dădu pace şi-i zumzăi în ureche cu acea stăruinţă care face ca unele îndoieli, după câteva clipe, să devină adevărate convingeri, din pricina forţei raţionamentului. Ochilor săi, care se căzneau să străpungă întunericul din ce în ce mai des, li se părură că văd, pe aleea înnegurată, pe cineva zăcând pe jos. Morrel îşi luă inima în dinţi şi strigă. I se păru că vântul aducea până la el un vaiet nedesluşit.

În sfârşit, bătu ora zece şi jumătate. Era cu neputinţă să se stăpânească mai mult timp. Totul devenise posibil. Tâmplele lui Maximilien zvâcneau cu putere, pe dinaintea ochilor îi vălureau pânze de nori. Încălecă zidul şi trecu dincolo.

Era pe proprietatea domnului Villefort, tocmai intrase prin efracţie. Se gândi la urmările pe care le-ar fi putut avea o asemenea faptă, dar nu venise până aici ca să dea acum înapoi.

Într-o clipă fu la capătul desişului de arbori. Din locul în care ajunsese i se descoperea vederii întreaga casă.

Atunci, Morrel se asigură de un lucru pe care deja îl bănuise, când încercase să-şi strecoare privirea printre copaci. Şi anume că, în locul luminilor pe care era de aşteptat să le vadă strălucind la fiecare fereastră, aşa cum era firesc într-o zi de sărbătoare, nu văzu nimic decât casa cenuşie, mascată şi mai mult de o perdea grea de umbră, pe care o proiecta un nor uriaş răspândit pe faţa lunii.

O lumină alerga, la răstimpuri, ca rătăcită, şi trecea prin spatele celor trei ferestre de la etaj. Aceste trei ferestre erau cele ale apartamentului doamnei de Saint-Méran.

O altă lumină stătea nemişcată în spatele unor perdele roşii. Aceste perdele erau cele din camera de culcare a doamnei de Villefort.

Morrel ghici toate acestea. De atâtea ori, pentru a putea s-o urmărească pe Valentine cu gândul în fiecare oră a zilei, de atâtea ori, spuneam, îşi făcuse în minte planul acestei case pe care, fără s-o fi văzut, o cunoştea foarte bine.

Tânărul fu încă mai înspăimântat de acest întuneric şi această tăcere decât fusese de absenţa iubitei.

Pierdut, înnebunit de durere, hotărât să înfrunte orice pentru a o revedea pe Valentine a lui şi a se asigura de nenorocirea pe care o presimţea, oricare ar fi fost, Morrel veni până la marginea pâlcului de copaci şi se pregătea să traverseze cât mai iute cu putinţă răzorul de flori, complet descoperit, când

sunetul unei voci destul de îndepărtate, dar pe care vântul o purtă cu uşurinţă, ajunse până la el.

La acest sunet, făcu un pas înapoi, căci ieşise pe jumătate din frunziş, şi se ascunse în întregime, rămânând neclintit şi mut, îngropat în beznă.

Hotărârea sa era luată: dacă era Valentine, singură, avea să-i dea de ştire de prezenţa lui, spunându-i un cuvânt, când avea să treacă pe lângă el. Dacă Valentine era însoţită, cel puţin avea s-o vadă şi s-ar fi încredinţat că nu i se întâmplase nimic rău. Dacă erau nişte străini, ar fi tras cu urechea la câteva dintre cuvintele pe care le spuneau şi poate ar fi izbutit să dezlege acest mister, de neînţeles până în acel moment.

Luna ieşi din norul care o ascundea şi, în uşa dinspre peron, Morrel îl văzu apărând pe Villefort, urmat de un bărbat înveşmântat în negru. Amândoi coborâră treptele şi înaintară către pâlcul de copaci. Nici nu făcuseră patru paşi când, în bărbatul îmbrăcat în negru, Morrel îl recunoscu pe doctorul d’Avrigny.

Tânărul, văzându-i venind drept către el, se trase fără voie înapoi, până ce întâlni trunchiul unui sicomor, care alcătuia mijlocul pâlcului. Acolo, fu silit să se oprească.

Curând, nisipul încetă să scârţâie sub paşii celor doi plimbăreţi.

— Ah, dragă doctore, zise procurorul regelui, iată că Cerul s-a declarat fără putinţă de îndoială împotriva casei mele. Ce moarte oribilă! Ce lovitură de trăsnet! Nu încerca să mă îmbărbătezi. Vai! Rana este prea dureroasă şi prea adâncă! Moartă, moartă!

O năduşeală rece îi îngheţă fruntea tânărului şi îl făcu să clănţăne din dinţi. Cine murise, aşadar, în casa pe care Villefort însuşi o numise blestemată?

— Dragul meu domn de Villefort, răspunse medicul cu un accent care spori încă pe atât groaza tânărului. Nu te-am adus până aici ca să te consolez, ci dimpotrivă!

— Ce vrei să spui? întrebă procurorul regelui înfricoşat.

— Vreau să spun că, în spatele nenorocirii care vi s-a întâmplat, există o alta, poate chiar mai mare.

— Oh, Dumnezeule! murmură Villefort, împreunându-şi mâinile. Ce altceva vrei să-mi mai spui?

— Suntem chiar singuri, prietene?

— Oh, da, chiar singuri! Dar ce înseamnă toate aceste precauţii?

— Înseamnă că am să-ţi fac o mărturisire îngrozitoare, zise doctorul. Să ne aşezăm!

Villefort mai degrabă se prăbuşi decât se aşeză pe o bancă. Doctorul rămase în picioare, în faţa lui, cu o mână sprijinită de umărul său. Morrel, îngheţat de groază, îşi ţinea o mână pe frunte, iar cu cealaltă îşi apăsa pieptul, căci se temea să nu i se audă bătăile inimii.

„Moartă, moartă!” repeta el în minte, cu glasul inimii.

Şi el însuşi se simţea gata să-şi dea duhul.

— Vorbeşte, doctore, te ascult! zise Villefort. Loveşte, sunt gata pentru orice!

— Doamna de Saint-Méran era foarte în vârstă, fără îndoială, dar se bucura de o sănătate de invidiat.

Morrel respiră pentru prima oară, în ultimele zece minute.

— Mâhnirea a ucis-o, zise Villefort. Da, mâhnirea, doctore! Această obişnuinţă de a trăi, de patruzeci de ani, alături de marchiz!...

— N-a fost mâhnirea, dragul meu Villefort, zise doctorul. Mâhnirea poate ucide, cu toate că sunt rare cazurile, dar nu ucide într-o zi, nu ucide într-o oră, nu ucide în zece minute.

Villefort nu răspunse nimic, ci îşi ridică doar fruntea, pe care o ţinuse plecată până atunci, şi îl privi pe doctor cu ochi rătăciţi.

— Ai fost de faţă în timpul agoniei? întrebă domnul d’Avrigny.

— Desigur, răspunse procurorul regelui. Dumneata mi-ai şoptit să nu mă îndepărtez.

— Ai băgat de seamă simptomele răului în urma căruia a murit doamna de Saint-Méran?

— Bineînţeles! Doamna de Saint-Méran a suferit trei atacuri succesive, la câteva minute unul de altul. Şi, de fiecare dată, la un interval mai scurt şi de o violenţă mai mare. Când ai sosit dumneata, doamna de Saint-Méran respira gâfâind de vreo câteva minute. Apoi, a avut o criză pe care eu am socotit-o drept un simplu atac nervos şi n-am început să mă înspăimânt cu adevărat decât în clipa în care am văzut-o ridicându-se în pat, cu tot corpul şi gâtul încordate puternic. Atunci, zărindu-ţi expresia feţei, am priceput că situaţia era mai gravă decât o crezusem. După ce a trecut criza, ţi-am căutat din nou privirea, dar nu ţi-am mai întâlnit-o. I-ai luat pulsul îndelung, i-ai numărat bătăile şi, când s-a produs a doua criză, încă nu te întorseseşi către mine. Această a doua criză a fost mai cumplită decât cea dintâi. Aceleaşi

contracţii nervoase ca mai devreme, iar gura i s-a încleştat şi a devenit vineţie.

La cea de-a treia criză, a murit.

Deja, încă de la sfârşitul celei dintâi, recunoscusem tetanosul. Iar dumneata mi-ai confirmat această părere.

— Da, în faţa tuturor celor prezenţi, răspunse doctorul. Dar acum suntem singuri.

— Ce o să-mi mai spui, Dumnezeule?

— Că simptomele tetanosului şi ale otrăvirii cu extracte din plante sunt absolut identice.

Domnul de Villefort sări în picioare. Apoi, după ce stătu câteva clipe nemişcat şi mut, se prăbuşi iarăşi pe bancă.

— Oh, Dumnezeule! zise el. Doctore, te-ai gândit bine la ce-mi spui acum?

Morrel nu mai ştia dacă visează ori e treaz.

— Ascultă, zise doctorul. Ştiu bine importanţa declaraţiei mele, cum ştiu şi cel fel de om este cel în faţa căruia o fac.

— Îi vorbeşti magistratului sau prietenului? întrebă Villefort.

— Prietenului, în acest moment doar prietenului. Legătura dintre simptomele tetanosului şi ale otrăvirii cu extracte vegetale sunt într-atât de asemănătoare încât, şi dacă ar trebui să semnez ceea ce îţi spun, îţi jur că n-aş sta pe gânduri. De aceea, îţi repet, nu magistratului mă adresez acum, ci prietenului. Ei bine, dragă prietene, îţi spun: timp de trei sferturi de oră cât a durat, am studiat îndeaproape agonia, convulsiile şi moartea doamnei de Saint-Méran. Mai mult, sunt convins nu doar că doamna de Saint-Méran a murit otrăvită, dar şi că aş putea spune, da, aş putea spune şi care a fost otrava care a ucis-o.

— Domnule, domnule!

— Totul, vezi dumneata, a fost ca la carte: somnolenţă întreruptă de crize nervoase, surescitaţie a creierului, apatia centrilor. Doamna de Saint-Méran a murit în urma unei doze puternice de brucină sau de stricnină, care, fără îndoială, i-a fost administrată din întâmplare sau poate din greşeală.

Villefort îl apucă de mână pe doctor.

— Oh, cu neputinţă! zise el. Visez, Dumnezeule, visez! Este înfricoşător să auzi un om ca dumneata spunând astfel de lucruri! În numele Cerului, te implor, dragă doctore, spune-mi că te-ai putea înşela!

— Fără îndoială că aş putea, dar...

— Dar?...

— Dar nu cred.

— Doctore, fie-ţi milă de mine. De vreo câteva zile mi se întâmplă asemenea grozăvenii încât cred că s-ar putea să înnebunesc.

— A mai consultat-o altcineva în afară de mine pe doamna de Saint-Méran?

— Nimeni.

— S-a trimis la farmacist vreo reţetă care nu mi-a fost arătată?

— Nici una.

— Doamna de Saint-Méran avea duşmani?

— Eu nu-i cunosc vreunul.

— Avea cineva interesul ca ea să moară?

— Nu, Doamne sfinte! Nu! Fiica mea este singura moştenitoare, numai Valentine... Oh! Dacă mi-ar putea trece prin minte un asemenea gând, mi-aş vârî pumnalul în inimă, ca să mi-o pedepsesc pentru că a putut, chiar şi o singură clipă, să-l adăpostească!

— Oh! exclamă, la rândul său domnul d'Avrigny. Dragă prietene, m-ar bate Dumnezeu dacă aş acuza pe cineva! Eu nu-ţi vorbesc decât despre un accident, înţelege-mă bine, despre o greşeală. Dar, accident sau greşeală, faptul este fapt şi el îi şopteşte încetişor conştiinţei mele, îndemnând-o să-ţi vorbească cu glas tare. Informează-te!

— La cine? Cum? Despre ce?

— Hai să vedem! Barrois, bătrânul servitor, nu s-o fi înşelat cumva, nu i-o fi dat doamnei de Saint-Méran vreo poţiune pregătită pentru stăpânul său?

— Pentru tatăl meu?

— Da.

— Dar cum ar putea o poţiune pregătită pentru domnul Noirtier s-o otrăvească pe doamna de Saint-Méran?

— Nimic mai simplu! Ştii că, pentru anumite suferinţe, otrăvurile devin leacuri. Paralizia este una dintre aceste boli. Să tot fie vreo trei luni de când, după ce am folosit totul pentru a-i reda putinţa de mişcare şi de vorbire domnului Noirtier, m-am hotărât să încerc un ultim mijloc. De trei luni, spuneam, îl tratez cu brucină. Astfel, în ultima reţetă de poţiune pe care am recomandat-o pentru el, intrau şase centigrame de brucină. Şase centigrame, fără efect asupra organelor paralizate ale domnului Noirtier, cu care, de

altfel, el s-a obişnuit prin doze succesive, şase centigrame ar fi suficiente pentru a ucide pe oricine altcineva.

— Dragul meu doctor, nu există nici o uşă de trecere între apartamentul domnului Noirtier şi acela al doamnei de Saint-Méran. Niciodată Barrois n-a intrat la soacra mea. În sfârşit, o să-ţi spun, doctore, deşi te ştiu omul cel mai priceput şi, mai ales, cel mai conştiincios din lume, deşi în toate împrejurările cuvântul dumitale este pentru mine o făclie călăuzitoare asemenea luminii soarelui, ei bine, doctore, cu toate acestea, simt nevoia, în pofida acestei convingeri, să mă sprijin pe această axiomă: *errare humanum est*[105].

— Ascultă-mă, Villefort, zise doctorul. Mai e vreun confrate de-al meu în care să ai tot atâta încredere cum ai în mine?

— De ce mă întrebi? Spune, unde vrei să ajungi?

— Cheamă-l, iar eu o să-i povestesc ce am văzut ce am băgat de seamă şi o să facem împreună autopsia.

— Şi o să găsiţi urme de otravă?

— Nu, nu urme de otravă, n-am spus asta! O să constatăm epuizarea sistemului nervos, o să observăm asfixia evidentă, incontestabilă, şi o să îţi spunem aşa: Dragă Villefort, dacă nenorocirea s-a întâmplat din neglijenţă, ia seama la servitorii dumitale! Dacă s-a întâmplat din ură, ia seama la duşmanii dumitale!

— Oh, Doamne! Ce-mi propui dumneata, d’Avrigny? răspunse Villefort abătut. Din clipa în care va mai cunoaşte şi altcineva în afara dumitale acest secret, va deveni necesară o anchetă, iar o anchetă, acasă la mine, este cu neputinţă! Cu toate acestea, continuă procurorul regelui, încercând să-şi regăsească stăpânirea de sine şi privindu-l pe doctor cu nelinişte, cu toate acestea, dacă stărui, dacă o ceri neapărat, am s-o fac. Într-adevăr, poate că trebuie să dau curs acestei afaceri. Calitatea mea de magistrat mi-o porunceşte. Dar, doctore, mă vezi dinainte copleşit de tristeţe — să vâr în casa mea un asemenea scandal, după atâta durere? Oh, soţia şi fiica mea ar muri! Iar eu, eu, doctore, o ştii, un om obişnuit nu ajunge niciodată unde am ajuns eu, un om nu este procurorul regelui timp de douăzeci şi cinci de ani, fără să-şi adune o mulţime considerabilă de duşmani. Ai mei sunt numeroşi. Afacerea asta, odată devenită publică, va însemna pentru ei un triumf, care pe ei o să-i facă să tresalte de bucurie, iar pe mine o să mă acopere de ruşine. Doctore, iartă-mi aceste gânduri lumeşti. Dacă ai fi un duhovnic,

n-aş îndrăzni să-ţi vorbesc aşa, dar dumneata eşti om şi îi cunoşti bine pe ceilalţi oameni. Doctore, doctore, nu mi-ai spus nimic, nu-i aşa?

— Dragul meu domn de Villefort, răspunse doctorul, zdruncinat în hotărârea sa, cea dintâi datorie a mea este omenia. Aş fi salvat-o pe doamna de Saint-Méran, dacă ştiinţa ar fi avut puterea s-o facă. Dar ea este moartă şi eu mă dedic celor vii. Să îngropăm în străfundurile inimilor noastre această taină cumplită. O să îngădui, dacă ochii cuiva s-ar deschide asupra ei, să se pună pe seama nepriceperii mele tăcerea pe care am păstrat-o. Totuşi, domnule, continuă să cauţi, caută cu sârg, căci s-ar putea ca lucrurile să nu se oprească aici... Şi, când o să găseşti vinovatul, dacă o să-l găseşti, atunci eu o să-ţi spun: Dumneata eşti magistratul, fă cum doreşti!

— Oh, îţi mulţumesc, îţi mulţumesc doctore! zise Villefort, cu o bucurie greu de exprimat. N-am avut niciodată un prieten mai bun ca dumneata.

Şi, de parcă s-ar fi temut ca d’Avrigny să nu cumva să revină asupra acestei concesii, se ridică şi îl trase pe doctor spre casă.

Se îndepărtară împreună.

Morrel, ca şi când ar fi avut nevoie de aer să respire, îşi scoase capul din desiş, iar luna îi lumină chipul atât de palid că l-ai fi putut lua drept o fantomă.

„Dumnezeu mă ocroteşte într-un mod vădit, dar înfricoşător, zise el. Dar Valentine, Valentine! Biata fată! O să poată îndura atâta durere?”

Spunându-şi aceste cuvinte, privi, rând pe rând, la fereastra cu perdele roşii şi la cele trei ferestre cu perdele albe.

Lumina dispăruse aproape cu desăvârşire din spatele perdelelor roşii. De bună seamă, doamna de Villefort îşi stinsese lampa şi numai candela îşi mai trimitea raza către geamuri.

În capătul clădirii, dimpotrivă, văzu deschizându-se una dintre cele trei ferestre cu perdele albe. O lumânare aşezată pe cămin arunca în afară câteva raze din palida sa lumină şi o umbră veni, pentru o clipă, să se rezeme în coate pe balcon.

Morrel se înfioră. I se păru că aude un hohot de plâns.

Nu era de mirare că sufletul acesta, de obicei atât de curajos şi de puternic, acum tulburat şi sfâşiat de două dintre cele mai puternice simţăminte omeneşti, dragostea şi frica, slăbise până într-atât încât să fie răvăşit de năluciri superstiţioase.

Deşi ar fi fost cu neputinţă, ascuns cum era, ca Valentine să-l vadă, el avu impresia că umbra de la fereastră îl chema — i-o spuse mintea lui

tulburată, i-o repetă inima lui înflăcărată. Această dublă nălucire căpătă, pentru el, o realitate de netăgăduit şi, printr-unul din acele elanuri de neînţeles ale tinereţii, el se repezi afară din ascunzătoarea sa şi, din două salturi, cu riscul de a fi văzut, cu riscul de-a o speria pe Valentine, cu riscul de-a da alarma prin cine ştie ce strigăt scăpat fără voie de fată, străbătu rondul de flori, pe care luna îl făcea să pară întins şi argintiu ca un lac, şi, ajungând la ghivecele de lemn cu portocali, care se înşiruiau în faţa casei, dibui treptele peronului pe care le urcă iute şi împinse uşa, care se deschise fără împotrivire sub mâna sa.

Valentine nu-l văzuse. Ochii ei aţintiţi pe boltă urmăreau un nor de argint, care aluneca pe albastrul întunecat şi a cărui formă părea o siluetă care se înălţa la Ceruri. Firea ei poetică şi exaltată îi spunea că acela era sufletul bunicii sale.

Între timp, Morrel străbătuse anticamera şi găsise scara. Covoarele întinse pe trepte îi înăbuşiră paşii. De altfel, Morrel ajunsese în acel punct al exaltării în care nici prezenţa domnului de Villefort în persoană nu l-ar mai fi speriat. Maximilien se hotărâse ce avea să facă, dacă domnul de Villefort i-ar fi apărut în cale: s-ar fi apropiat de el şi i-ar fi mărturisit totul, rugându-l să ierte şi să binecuvânteze această iubire care îl unea de fiica lui, iar pe fiica lui de el. Morrel îşi pierduse minţile.

Din fericire, nu se întâlni cu nimeni.

Mai ales acum îi prinse bine ceea ce aflase de la Valentine despre planul interior al casei. Ajunse fără neplăceri în vârful scării şi, cum stătu o clipă să se orienteze, un suspin căruia îi recunoscu originea îi arătă drumul pe care trebuia să-l urmeze. Se întoarse. O uşă întredeschisă lăsa să ajungă până la el o rază de lumină şi sunetul unui glas tânguitor. Împinse uşa aceea şi intră.

Într-un pat cu baldachin, sub giulgiul alb, care îi acoperea capul, dar care lăsa să i se ghicească trupul, zăcea bătrâna moartă, acum şi mai înfricoşătoare, în ochii lui Morrel, după ce-i aflase, din pură întâmplare, taina morţii.

Lângă pat, în genunchi, cu faţa îngropată în pernele unei canapele, Valentine, înfiorată şi cutremurată de suspine, stătea cu braţele întinse deasupra capului, care nu i se vedea, cu mâinile împreunate strâns.

Valentine plecase de la fereastra rămasă deschisă şi acum se ruga cu voce tare, rostind cuvintele în aşa fel încât ar fi înduioşat şi inima cea mai

împietrită. Vorbele îi ieşeau de pe buze într-un torent fără noimă, de neînţeles, într-atât durerea îşi încleştase ghearele fierbinţi de gâtul ei.

Luna, strecurându-se printre persienele deschise, făcea să pălească lumina lumânării şi arunca pete albăstrii, funebre, în acest tablou al deznădejdii.

Morrel nu putu rezista priveliştii. Nu era de o cucernicie ieşită din comun, nu era nici prea uşor de impresionat, dar Valentine suferind, plângând şi frângându-şi mâinile sub ochii lui era mai mult decât putea îndura în tăcere. Scoase un suspin, şopti un nume, iar capul cufundat în lacrimi şi împietrit pe catifeaua canapelei, un cap aidoma cu cel al Magdalenei lui Corregio, se ridică şi rămase întors către el.

Valentine îl zări şi nu dădu nici un semn de mirare. Nu mai încap emoţii mărunte într-o inimă plină ochi de o deznădejde supremă.

Morrel îi întinse mâna iubitei sale. Valentine, în loc de orice scuză pentru faptul că nu venise să-l întâlnească, îi arătă trupul neînsufleţit care zăcea sub pânza mortuară şi reizbucni în hohote de plâns.

Nici unul, nici celălalt nu îndrăznea să vorbească în odaia aceea. Fiecare şovăia să rupă acea tăcere care părea impusă de Moartea însăşi, stând în picioare într-unul din colţuri, cu degetul pe buze.

În sfârşit, Valentine cuteză cea dintâi să grăiască.

— Dragul meu, zise ea, cum ai ajuns aici? Vai! Ţi-aş zice fii bine-venit, dacă n-ar fi Moartea cea care ţi-a deschis uşa acestei case.

— Valentine, zise Morrel, cu o voce tremurătoare şi cu mâinile împreunate, am stat acolo de la opt şi jumătate. Fiindcă nu te-am văzut venind, m-a cuprins îngrijorarea, am sărit peste zid, am intrat în grădină şi, atunci, vocile care discutau despre fatalul accident...

— Vocile cui? întrebă Valentine.

Morrel se înfioră, căci îşi aminti întreaga discuţie dintre doctor şi domnul de Villefort, iar, prin giulgiu, i se păru că vede braţele răsucite, gâtul înţepenit şi buzele vinete ale victimei.

— Vocile servitorilor, zise el, de la care am aflat totul.

— Dar să vii până aici înseamnă să ne pierzi pe amândoi, dragul meu, zise Valentine fără spaimă, fără mânie.

— Iartă-mă, răspunse Morrel pe acelaşi ton, o să plec de îndată.

— Nu, zise Valentine, o să dea cineva peste tine, rămâi.

— Dar dacă vine cineva aici?

Fata clătină din cap.

— N-o să vină nimeni, zise ea, fii liniştit, iată salvarea noastră!

Şi îi arătă silueta moartei, conturându-se pe sub giulgiu.

— Dar ce s-a întâmplat cu domnul d'Épinay? Spune-mi, te implor, reluă Morrel.

— Domnul Franz a venit ca să semneze contractul, chiar în clipa în care draga mea bunică îşi dădea ultima suflare.

— Vai! zise Morrel, cu un sentiment de bucurie egoistă, căci socotea că moartea aceasta amânase pentru o perioadă nedeterminată căsătoria lui Valentine.

— Dar ceea ce mă îndurerează încă şi mai mult, continuă fata, de parcă sentimentul lui ar fi trebuit să-şi primească imediat pedeapsa, este faptul că sărmana mea bunică, murind, a poruncit să se încheie căsătoria cât mai curând cu putinţă. Şi ea, Dumnezeule, convinsă că mă apără, şi ea a acţionat împotriva mea!

— Auzi! tresări Morrel.

Cei doi tineri tăcură.

Se auzi o uşă deschizându-se şi nişte paşi care făcură să trosnească parchetul de pe culoar şi treptele scării.

— E tata care a ieşit din cabinetul său, zise Valentine.

— Şi care-l conduce pe doctor, adăugă Morrel.

— De unde ştii că este doctorul? întrebă Valentine uimită.

— Presupun, zise Morrel.

Valentine se uită lung la tânăr.

Între timp, se auzi uşa dinspre stradă închizându-se. Domnul de Villefort se duse s-o încuie cu cheia şi pe cea dinspre grădină, apoi urcă din nou pe scară.

Ajuns în anticameră, se opri câteva clipe, de parcă ar fi şovăit, neştiind dacă trebuia să intre direct la el sau să treacă mai întâi prin odaia doamnei de Saint-Méran. Morrel se repezi în spatele unei draperii. Valentine nu făcu nici o mişcare — ai fi zis că o suferinţă supremă o aşezase deasupra tuturor temerilor obişnuite.

Domnul de Villefort intră la el în cabinet.

— Acum, zise Valentine, nu mai poţi să ieşi nici pe uşa dinspre grădină, nici pe aceea dinspre stradă.

Morrel o privi uluit pe fată.

— Acum, continuă ea, nu mai există decât o singură ieşire îngăduită şi sigură, aceea din apartamentul bunicului meu.

Fata se ridică.

— Vino! zise ea.

— Unde? întrebă Maximilien.

— La bunicul meu.

— Eu, la domnul Noirtier?

— Da.

— Te-ai gândit bine, Valentine?

— M-am gândit şi încă de mai multă vreme. Nu-l mai am decât pe el, singurul meu ocrotitor pe lumea asta şi amândoi avem acum nevoie de el... Vino!

— Ia seama, Valentine, zise Morrel, şovăind să facă precum îi poruncea fata. Ia seama, căci vălul mi s-a ridicat de pe ochi şi acum văd limpede că, venind aici, am făcut un gest de smintit. Dar tu, draga mea, eşti pe deplin stăpână pe judecata ta?

— Da, zise Valentine, şi dacă am vreo mustrare de cuget, aceea este că părăsesc rămăşiţele pământeşti ale bietei mele bunici, pe care mi-am făgăduit să le veghez.

— Valentine, zise Morrel, moartea e sfântă prin ea însăşi.

— Da, răspunse fata. De altfel, n-o să dureze mult. Vino!

Valentine străbătu culoarul şi coborî pe o scară micuţă, care conducea la domnul Noirtier. Morrel o urma, în vârful picioarelor. Ajunşi pe palierul apartamentului, îl găsiră la uşă pe bătrânul servitor.

— Barrois, zise Valentine, închide uşa după noi şi nu lăsa pe nimeni să intre.

Şi o luă înainte.

Noirtier, încă în fotoliu, atent şi la cel mai mic zgomot, încunoştinţat de servitor despre tot ce se petrecea în casă, îşi pironi privirile curioase spre intrare. O văzu pe Valentine şi ochii îi sclipiră.

Exista în mersul şi în atitudinea fetei ceva atât de grav şi de solemn, încât bătrânul fu surprins. De aceea, din sclipitori cum erau, ochii săi deveniră întrebători.

— Dragă bunicule, zise Valentine cu o voce grăbită, ascultă-mă bine! Tu ştii că bunica Saint-Méran a murit, acum o oră, şi că, astfel, în afară de tine, nu mai am pe nimeni care să mă iubească pe lume?

O expresie de nemărginită dragoste se citi în privirile bătrânului.

— Aşadar numai ţie trebuie să-ţi mărturisesc mâhnirile şi speranţele mele, nu-i aşa?

Infirmul făcu semn că da.

Valentine îl luă de mână pe Maximilien.

— Atunci, îi zise ea, uită-te bine la domnul!

Bătrânul îşi aţinti ochii scrutători şi puţini miraţi asupra lui Morrel.

— El este domnul Maximilien Morrel, zise ea, fiul acelui cinstit negustor din Marsilia, despre care, fără îndoială, ai auzit vorbindu-se.

„Da”, făcu bătrânul.

— Este un nume fără pată, pe care Maximilien se pregăteşte să-l facă glorios, căci, la treizeci de ani, este deja căpitan de spahii şi ofiţer al Legiunii de Onoare.

Bătrânul făcu semn că-şi amintea de numirea tânărului.

— Ei bine, dragă bunicule, zise Valentine îngenunchind în faţa bătrânului şi arătându-l pe Maximilien cu o mână, eu nu-l iubesc decât pe el şi n-am să fiu decât a lui! Dacă o să mă silească să mă mărit cu altul, o să mă las să mor sau o să-mi iau zilele.

Ochii infirmului exprimară o întreagă avalanşă de gânduri.

— Îţi place domnul Maximilien Morrel, nu-i aşa, bunicule? întrebă fata.

„Da”, făcu bătrânul nemişcat.

— Şi poţi să ne ocroteşti, pe noi, care suntem copiii tăi, împotriva voinţei tatălui meu?

Noirtier îşi îndreptă privirea lui inteligentă către Morrel, parcă pentru a-i spune:

„Depinde!”

Maximilien pricepu.

— Domnişoară, zise el, ai o datorie sfântă de îndeplinit în odaia bunicii dumitale. Îmi îngădui să am onoarea de a sta puţin de vorbă cu domnul Noirtier?

„Da, da, asta e!” făcu ochiul bătrânului.

Apoi se uită neliniştit la Valentine.

— Şi cum o să facă el ca să te înţeleagă, asta vrei să spui, bunicule?

„Da.”

— Oh, fii liniştit! Am vorbit adesea despre tine, aşa că ştie bine cum îţi vorbesc eu.

Apoi, întorcându-se către Maximilien, cu un zâmbet drăgălaş, deşi umbrit de o adâncă tristeţe:

— Ştie tot ce ştiu şi eu, adăugă ea.

Valentine se ridică, trase un jilţ pentru Morrel, îi porunci din nou lui Barrois să nu lase pe nimeni să intre şi, după ce îl îmbrăţişă cu dragoste pe bunicul ei şi îi spuse, cu tristeţe, la revedere lui Morrel, plecă.

Atunci, Morrel, ca să-i dovedească lui Noirtier că se bucura de încrederea acordată de Valentine şi că le cunoştea toate secretele lor, luă dicţionarul, pana şi hârtia, şi aşează totul pe o masă, pe care se afla o lampă.

— Dar, mai întâi, zise Morrel, îngăduiţi-mi, domnule, să vă povestesc cine sunt, cum m-am îndrăgostit de domnişoara Valentine şi care sunt intenţiile mele în ceea ce o priveşte.

„Ascult!” făcu Noirtier.

Era un spectacol impresionant să vezi cum acest bătrân, în aparenţă doar o povară inutilă, devenise singurul ocrotitor, singurul sprijin, singurul judecător al celor doi îndrăgostiţi, tineri, frumoşi, în deplinătatea forţelor şi la începutul drumului lor în viaţă.

Chipul său, pe care erau întipărite o nobleţe şi o sobrietate remarcabile, îi impunea respect lui Morrel, care îşi începu povestirea tremurând.

Îi povesti cum o cunoscuse, cum se îndrăgostise de Valentine şi cum Valentine, în singurătatea şi tristeţea sa, îi primise ofranda devotamentului său. Îi spuse cine erau părinţii lui, îi descrise poziţia sa socială şi ce avere avea. Şi, de fiecare dată când îşi îndrepta privirea întrebătoare către ochii bătrânului, aceştia îi răspundeau:

„Bine, continuă!”.

— Acum, zise Morrel, când sfârşi cu prima parte a povestirii sale, fiindcă v-am mărturisit, domnule, dragostea şi speranţele mele, se cuvine să vă spun şi despre proiectele noastre, nu-i aşa?

„Da”, făcu bătrânul.

— Ei bine, iată ce ne-am hotărât să facem.

Şi atunci îi povesti lui Noirtier totul: cum îi aştepta o cabrioletă la intrarea în grădina din spatele casei, cum el se gândise s-o răpească pe Valentine, s-o ducă la sora lui, s-o ia de nevastă şi, într-o aşteptare respectuoasă, să spere în iertarea domnului de Villefort.

„Nu”, zise Noirtier.

— Nu? repetă Morrel. Nu aşa trebuie să facem?

„Nu.”

— Aşadar, nu ne încuviinţaţi acest plan?

„Nu.”

— Atunci, mai există o cale, zise Morrel.

Privirea bătrânului îl întrebă:

„Care?”

— O să mă duc să-l caut pe domnul Franz d’Épinay, continuă Maximilien, şi mă bucur că vă pot vorbi despre asta în absenţa domnişoarei de Villefort, şi o să-l provoc astfel încât să-l silesc să se poarte ca un om de onoare.

Privirea lui Noirtier continua să fie întrebătoare.

— Ce anume voi face?

„Da.”

— Iată. O să mă duc să-l caut, cum v-am spus, şi o să-i povestesc despre legăturile care mă unesc sufleteşte de domnişoara de Villefort. Dacă este un om delicat, îşi va dovedi delicateţea renunţând de bunăvoie la mâna logodnicei sale, fapt cu care îşi va câştiga prietenia şi recunoştinţa mea până la moarte. Dacă refuză, fie îndemnat din interes, fie stăruind dintr-un orgoliu ridicol, chiar şi după ce îi voi dovedi că ar însemna să o constrângă pe soţia mea, căci Valentine mă iubeşte şi nu poate iubi pe nimeni altul decât pe mine, o să ne duelăm, oferindu-i toate avantajele, şi o să-l ucid sau o să mă ucidă el pe mine. Dacă îl ucid eu pe el, n-o să se mai însoare cu Valentine. Dacă mă ucide el pe mine, o să mor încredinţat că Valentine n-o să-l mai ia de bărbat.

Noirtier cerceta cu o plăcere de nespus chipul nobil şi sincer, pe care se puteau citi toate sentimentele rostite de gura tânărului, şi care adăuga, prin expresia trăsăturilor sale frumoase, tot ceea ce culoarea adaugă unui desen iscusit şi adevărat.

Cu toate acestea, când Morel sfârşi pledoaria, Noirtier închise ochii în mai multe rânduri, ceea ce era, cum ştim, modul său de a spune nu.

— Nu? zise Morrel. Aşadar, nu sunteţi de acord nici cu acest al doilea plan, cum n-aţi fost nici cu cel dintâi?

„Da, îl dezaprob”, făcu bătrânul.

— Dar, atunci, ce e de făcut, domnule? întrebă Morrel. Ultimele cuvinte ale doamnei de Saint-Méran au fost să nu se mai amâne căsătoria nepoatei sale. Trebuie să las lucrurile să meargă?

Noirtier rămase neclintit.

— Da, înţeleg, zise Morrel, trebuie să aştept.

„Da.”

— Însă orice întârziere ne va pierde, domnule, reluă tânărul. Singură, Valentine este lipsită de apărare şi o s-o constrângă ca pe un copil. Intrat

aici printr-un miracol, ca să văd ce se petrece, primit printr-un miracol de dumneavoastră, nu pot să fiu atât de lipsit de judecată cât să nădăjduiesc că aceste prilejuri norocoase se vor repeta. Credeţi-mă, nu există decât una din aceste două soluţii despre care v-am vorbit, şi să-mi iertaţi această vanitate de tânăr. Care să fie cea bună? Spuneţi-mi pe care dintre ele o preferaţi. Îi îngăduiţi domnişoarei Valentine să se încreadă în onoarea mea?

„Nu.”

— Vreţi să mă duc să-l provoc pe domnul d’Épinay?

„Nu.”

— Dar, Dumnezeule! De la cine o să ne vină ajutorul? Să aşteptăm să ne pice din Ceruri?

Bătrânul zâmbi cu ochii, aşa cum avea obiceiul să zâmbească ori de câte ori i se pomenea despre Ceruri. Întotdeauna rămăsese o urmă de ateism în gândirea bătrânului iacobin.

— Să ne ajute întâmplarea?

„Nu.”

— Să ne ajutaţi dumneavoastră?

„Da.”

— Dumneavoastră?

„Da”, repetă bătrânul.

— Înţelegeţi bine ce vă întreb, domnule? Iertaţi-mi stăruinţa, dar toată viaţa mea atârnă de răspunsul dumneavoastră. Salvarea noastră o să vină de la dumneavoastră?

„Da.”

— Sunteţi sigur?

„Da.”

— Garantaţi izbânda?

„Da.”

Şi exista în privirea care dădea acest răspuns afirmativ atâta fermitate, încât nu mai era cu putinţă să te îndoieşti de voinţa, dacă nu chiar de puterea bătrânului.

— Oh, mulţumesc, domnule, vă mulţumesc de mii de ori! Dar cum, cel puţin dacă un miracol al Domnului n-o să vă redea vorbirea, gestul, mişcarea, cum o să puteţi, dumneavoastră, ţintuit în acest fotoliu, dumneavoastră, mut şi imobil, cum o să puteţi să vă împotriviţi acestei căsătorii?

Un zâmbet îi însenină faţa bătrânului, un zâmbet straniu, al unor ochi pe o faţă nemişcată.

— Atunci, trebuie să aştept? întrebă tânărul.

„Da.”

— Bine, dar contractul?

Se ivi din nou acelaşi zâmbet.

— Vreţi să-mi spuneţi că nu se va semna?

„Da”, răspunse Noirtier.

— Aşadar, contractul nici nu va fi semnat! strigă Morrel. Oh, iertaţi-mă, domnule! Când primim vestea unei mari bucurii, avem tot dreptul să ne îndoim. Contractul nu va fi semnat?

„Nu”, repetă infirmul.

În pofida acestei asigurări, Morrel încă şovăia să creadă. Era într-adevăr de mirare această făgăduială din partea unui bătrân neputincios, căci te-ai fi aşteptat să vină din partea cuiva în deplinătatea puterilor şi a voinţei şi nu să izvorască dintr-o făptură suferind de slăbiciunea tuturor organelor. Oare nu este un lucru firesc ca nebunul care nu îşi dă seama de nebunia lui să pretindă că poate realiza lucruri mai presus de puterile sale? Ca slăbănogul să vorbească despre greutăţile pe care le ridică, timidul despre uriaşii pe care îi înfruntă, săracul despre comorile pe care le are? Iar cel mai umil dintre ţărani, în virtutea trufiei sale, să se numească Jupiter?

Fie că Noirtier înţelesese neîncrederea tânărului, fie că nu credea pe deplin în supunerea pe care i-o arătase Morrel, el îl privi stăruitor.

— Ce doriţi, domnule? întrebă Maximilien. Să vă reînnoiesc făgăduiala că n-am să întreprind nimic?

Privirea lui Noirtier rămase nemişcată şi fermă, parcă spunându-i că o făgăduială nu îi era de ajuns. Apoi îşi mută ochii de la faţa, la mâna tânărului.

— Vreţi să vă jur, domnule? întrebă Maximilien.

„Da, făcu infirmul, cu aceeaşi solemnitate, da, vreau!”

Morrel pricepu că bătrânul punea mare preţ pe acest jurământ.

Întinse mâna.

— Pe onoarea mea, zise el, vă jur că am să aştept să se întâmple ceea ce aţi hotărât dumneavoastră în privinţa domnului d’Épinay.

„Bine”, făcură ochii bătrânului.

— Acum, domnule, întrebă Morrel, porunciţi să mă retrag?

„Da.”

— Fără s-o mai văd pe domnişoara Valentine?

„Da.”

Morrel făcu un semn că era gata să-i dea ascultare poruncii.

— Însă, domnule, continuă Morrel, îi îngăduiţi şi fiului dumneavoastră să vă îmbrăţişeze, cum a făcut mai adineauri fiica dumneavoastră?

Nu te puteai înşela de expresia din ochii lui Noirtier.

Tânărul îşi lipi buzele de fruntea bătrânului, în acelaşi loc în care fata şi le lipise pe ale sale.

Apoi, îl salută a doua oară pe bătrân şi ieşi.

Pe palier îl găsi pe bătrânul servitor, anunţat dinainte de Valentine. Acesta îl aştepta pe Morrel şi îl conduse pe un culoar întortocheat, care ducea la o uşă ce dădea în grădină.

Ajuns acolo, Morrel se îndreptă către poarta zăbrelită şi, ajutându-se de tufele de carpeni, într-o clipă fu sus pe zid. Apoi, pe scara sa şi într-o secundă fu în grădina cu lucernă, dincolo de care îl aştepta, cuminte, cabrioleta.

Se sui pe capră şi, frânt de atâtea emoţii, dar cu inima mult uşurată, intră, pe la miezul nopţii, pe strada Mesaly, apoi se aruncă în pat şi dormi buştean, cufundat parcă într-o adâncă beţie.

---

[105] A greşi este omeneşte (în limba latină, în original). I se adaugă, de obicei, perseverare diabolicum: a stărui (în greşeală) este diabolic.

LXXIV Cavoul familiei Villefort

Două zile mai târziu, o mulţime considerabilă se adunase, pe la ora zece dimineaţa, la poarta domnului de Villefort, de unde se vedea înşiruindu-se un lung convoi de trăsuri de doliu şi de trăsuri particulare, de-a lungul întregului foburg Saint-Honoré şi al străzii Pépinière.

Printre aceste trăsuri, se vedea una cu o formă ciudată, care părea să fi făcut un drum lung. Era un soi de furgon, vopsit în negru, sosit printre primii la întâlnirea funebră.

Când lumea întrebă ce era cu furgonul acela, se află că, printr-o stranie coincidenţă, în el era închis trupul neînsufleţit al marchizului de Saint-Méran, aşadar, cei veniţi pentru o singură înmormântare aveau să însoţească pe ultimul drum doi morţi.

Numărul celor prezenţi era foarte mare. Domnul marchiz de Saint-Méran, unul dintre demnitarii cei mai zeloşi şi cei mai credincioşi ai regelui Ludovic al XVIII-lea şi ai regelui Carol al X-lea, păstrase o mulţime de prieteni care, împreună cu persoanele pe care convenienţele sociale le legaseră de Villefort, alcătuiau acum un alai considerabil.

Fuseseră prevenite din timp autorităţile şi se obţinuse permisiunea ca ambele înmormântări să se facă în acelaşi timp. O a doua trăsură, împodobită cu aceeaşi pompă mortuară, fu adusă în faţa porţii domnului de Villefort, iar sicriul fu mutat din furgonul de poştă pe carul funebru.

Cele două trupuri neînsufleţite aveau să fie îngropate în cimitirul Père-Lachaise, unde, de mai multă vreme, domnul de Villefort pusese să se construiască un cavou, destinat tuturor morţilor din familia sa.

În acest cavou fuseseră deja depuse rămăşiţele pământeşti ale răposatei Renée, căreia, acum, tatăl şi mama ei urmau să i se alăture, după zece ani de despărţire.

Parisul, curios ca întotdeauna, şi ca întotdeauna emoţionat de funeralii, privi, într-o cucernică tăcere, cum trecea cortegiul minunat care le însoţea către ultimul lor lăcaş pe cele două nume din vechea aristocraţie, cele mai vestite pentru spiritul tradiţional, pentru trăinicia legăturilor şi pentru devotamentul încăpăţânat faţă de principiile lor.

În aceeaşi trăsură de doliu, Beauchamp, Albert şi Château-Renaud discutau despre cele două morţi neaşteptate.

— Am văzut-o pe doamna de Saint-Méran chiar anul trecut, la Marsilia, zicea Château-Renaud, când m-am întors din Algeria. Era o femeie făcută să trăiască o sută de ani, mulţumită sănătăţii sale înfloritoare, spiritului mereu viu şi activităţii sale mereu impresionante. Ce vârstă avea?

— Şaizeci şi şase de ani, răspunse Albert, cel puţin după câte mi-a spus Franz. Dar nu vârsta a doborât-o, ci tristeţea pe care a resimţit-o la moartea marchizului. Se pare că de la această moarte, care a zdruncinat-o puternic, nu şi-a mai recăpătat pe deplin judecata.

— Dar, până la urmă, de ce a murit? întrebă Beauchamp.

— De o congestie cerebrală, după câte se spune, sau de o apoplexie fulgerătoare. Nu înseamnă acelaşi lucru?

— Aproape.

— De apoplexie? zise Beauchamp. Greu de crezut! Doamna de Saint-Méran, pe care am văzut-o şi eu de vreo două ori în viaţa mea, era mărunţică, slăbuţă şi cu o constituţie mai degrabă nervoasă decât sangvină. Sunt rare apoplexiile produse de tristeţe la indivizi cu o constituţie asemănătoare cu a doamnei de Saint-Méran.

— În orice caz, zise Albert, indiferent dacă boala sau medicul a ucis-o, iată-l pe domnul de Villefort sau, mai degrabă, pe domnişoara Valentine sau, şi mai precis, pe prietenul nostru Franz în posesia unei magnifice moşteniri: optzeci de mii de livre rentă, cred.

— Moştenire care va fi aproape dublă la moartea bătrânului iacobin Noirtier.

— Iată un bunic dârz, zise Beauchamp. *Tenacem propositi virum*[106]. A făcut pariu împotriva morţii şi-mi vine să cred că-şi va îngropa toţi moştenitorii. O să izbutească, pe onoarea mea. El este acelaşi bătrân membru al Convenţiei din 1793, care, în 1814, i-a spus lui Napoleon: „Vă prăbuşiţi, pentru că imperiul dumneavoastră este o tulpină sleită de sevă, în urma creşterii sale. Luaţi-vă Republica drept tutore, hai să ne întoarcem cu o constituţie trainică pe câmpul de luptă şi eu vă făgăduiesc cinci sute de mii de soldaţi, un alt Marengo şi un al doilea Austerlitz. Ideile nu mor, Sire, mai aţipesc uneori, dar se trezesc mai puternice decât au fost înainte de a adormi”.

— S-ar părea, zise Albert, că, în ceea ce-l priveşte, oamenii sunt ca ideile. Un singur lucru mă îngrijorează, şi anume aş vrea să ştiu cum o să se împace Franz d’Épinay cu un bunic din partea soţiei care nu se poate lipsi de soţia sa? Dar Franz unde este?

— Păi, în prima trăsură, cu domnul de Villefort, care-l socoteşte deja ca fiind din familie.

În fiecare dintre trăsurile care urmau dricul, conversaţiile erau aproape la fel. Toată lumea se mira de cele două morţi atât de apropiate una de alta şi atât de fulgerătoare, dar nimeni nu bănuia cumplita taină pe care domnul d'Avrigny i-o dezvăluise, în plimbarea lor nocturnă, domnului de Villefort.

După aproape o oră de mers, ajunseră la poarta cimitirului. Era o vreme liniştită, dar înnorată şi, prin urmare, destul de potrivită cu ceremonia funebră care se îndeplinea. Printre grupurile care se îndreptară spre cavoul familiei, Château-Renaud îl recunoscu pe Morrel, care venise singur, în cabrioletă. Mergea, fără să vorbească nimănui, foarte palid şi încruntat, pe mica alee străjuită de tise.

— Tu, aici? zise Château-Renaud, trecându-şi braţul pe sub al tânărului căpitan. Îl cunoşti, aşadar, pe domnul de Villefort? În acest caz, cum se face că nu te-am văzut niciodată pe la el?

— Nu pe domnul de Villefort îl cunosc, răspunse Morrel, ci am cunoscut-o pe doamna de Saint-Méran.

În momentul acela, Albert şi Franz veniră să li se alăture.

— Nu e tocmai locul potrivit pentru o prezentare, zise Albert. Dar, nu contează, noi nu suntem superstiţioşi. Domnule Morrel, dă-mi voie să ţi-l prezint pe domnul Franz d'Épinay, un minunat tovarăş de călătorie, împreună cu care am făcut turul Italiei. Dragul meu Franz, domnul Maximilien Morrel, un minunat prieten, pe care l-am cunoscut în absenţa ta şi al cărui nume o să-l tot auzi rostit de mine, de fiecare dată când voi vorbi despre inimă, inteligenţă şi amabilitate.

Pentru o clipă, Morrel şovăi. Se întrebă dacă nu era oare o josnică ipocrizie acest salut aproape prietenesc adresat unui om împotriva căruia lupta pe ascuns. Dar îşi aduse aminte de jurământul său şi de gravitatea împrejurărilor. Se strădui să nu lase să i se citească nimic pe faţă şi îl salută pe Franz, stăpânindu-se.

— Domnişoara de Villefort este foarte tristă, nu-i aşa? îl întrebă Debray pe Franz.

— Oh, domnule, răspunse Franz, de o tristeţe inexplicabilă! Azi-dimineaţă era atât de zdrobită încât de-abia am recunoscut-o.

Aceste cuvinte simple în aparenţă îi frânseră inima lui Morrel. Aşadar, omul acesta o văzuse pe Valentine, aşadar el îi vorbise?

În momentul acela, tânărul şi năvalnicul ofiţer avu nevoie de toată forţa pentru a rezista ispitei de a-şi încălca jurământul.

Îl luă de braţ pe Château-Renaud şi îl trase repede către cavou, în faţa căruia, oamenii de la pompe funebre tocmai depuseseră cele două sicrie.

— Magnific lăcaş, zise Beauchamp, aruncându-şi ochii spre mausoleu. Palat de vară şi palat de iarnă. O să locuieşti şi tu aici, când ţi-o veni rândul, dragul meu d'Épinay, căci o să fii curând din familie. Eu, în calitatea mea de filosof, îmi doresc o căsuţă de ţară, o colibă, acolo, sub copaci, şi nu atâtea dale de piatră peste bietul meu trup. Când o să mor, o să le spun celor care vor fi în jurul meu ceea ce i-a scris Voltaire lui Piron: *Eo rus*[107], şi totul se va sfârşi... Haide, Franz, curaj, ce dracu'! Soţia ta e moştenitoare!

— Pe cuvânt, Beauchamp, zise Franz, eşti nesuferit. Afacerile politice te-au învăţat să râzi de toate, iar oamenii care se ocupă cu afaceri obişnuiesc să nu aibă nimic sfânt. Dar, în sfârşit, Beauchamp, când ai onoarea să te afli între oameni obişnuiţi şi bucuria de a părăsi o clipă politica, încearcă, aşadar, să-ţi reiei inima pe care o laşi, laolaltă cu bastonul, când intri în Camera Deputaţilor sau în Camera Pairilor.

— Ei, Doamne! zise Beauchamp. Ce-i viaţa? Un popas în anticamera morţii.

— Beauchamp, începe să nu-mi mai placă, zise Albert.

Şi se retrase câţiva paşi, împreună cu Franz, lăsându-l pe Beauchamp să-şi continue disertaţiile filosofice în faţa lui Debray.

Cavoul familiei Villefort avea forma unui cub de pietre albe, de vreo douăzeci de picioare înălţime. Un perete despărţitor îl împărţea în două compartimente, unul pentru familia de Saint-Méran şi altul pentru familia Villefort, fiecare compartiment având propria uşă de intrare.

Nu se vedeau, ca prin alte morminte, acele meschine sertare suprapuse, în care o zgârcită distribuţie îi închide pe morţi, cu o inscripţie care seamănă cu o etichetă. Tot ceea ce se zărea, mai întâi, prin uşa de bronz, era o anticameră sobră şi întunecoasă, despărţită de un zid de adevăratul mormânt.

În mijlocul acestui zid se deschideau cele două uşi de care am pomenit mai devreme, care conduceau către mormintele Villefort şi Saint-Méran.

În anticamera aceea, se putea da frâu liber durerilor fără ca plimbăreţii zănatici, care transformă o vizită la Père-Lachaise într-o petrecere câmpenească sau într-un loc de întâlnire amoroasă, să tulbure prin

cântecele, strigătele sau plimbările lor muta contemplaţie sau rugăciunea udată cu lacrimi a celui din cavou.

Cele două sicrie intrară în cavoul din dreapta, acela al familiei Saint-Méran. Ele fură aşezate pe catafalcuri gata pregătite, care îşi aşteptau dinainte povara mortuară. Villefort, Franz şi câteva rude apropiate intrară singuri în sanctuar.

Cum ceremoniile religioase se îndepliniseră la uşă şi cum nu se ţinuseră discursuri, spectatorii se împrăştiară de îndată. Château-Renaud, Albert şi Morrel se retraseră, la rândul lor, urmaţi de Debray şi Beauchamp.

Franz rămase, împreună cu domnul de Villefort, la poarta cimitirului. Morrel se opri, născocind pe loc un pretext. Îi văzu pe Franz şi pe domnul de Villefort plecând împreun într-o trăsură de doliu şi socoti un semn rău faptul că aveau să fie între patru ochi. Se întoarse, aşadar, la Paris şi, cu toate că veni în aceeaşi trăsură cu Château-Renaud şi Albert, nu auzi nici un cuvânt din cele pe care şi le spuseră cei doi tineri.

Într-adevăr, la cimitir, în momentul în care Franz voise să-l părăsească pe domnul de Villefort:

— Domnule baron, îi zisese acesta din urmă, când o să te revăd?

— Când doriţi, domnule, răspunsese Franz.

— Cât mai curând cu putinţă.

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, domnule. V-ar plăcea să ne întoarcem împreună?

— Dacă nu te deranjează...

— Deloc.

Astfel se întâmplase că viitorul socru şi viitorul ginere urcaseră în aceeaşi trăsură şi că Morrel, văzându-i trecând, se simţise, pe bună dreptate, foarte îngrijorat.

Villefort şi Franz se întoarseră în foburgul Saint-Honoré.

Procurorul regelui, fără a trece pe la nimeni, fără să vorbească nici cu soţia, nici cu fiica sa, îl pofti pe tânăr în cabinetul său, unde îi făcu semn să se aşeze într-un jilţ:

— Domnule d’Épinay, îi zise el cred că trebuie să-ţi amintesc şi probabil că momentul nu-i atât de prost ales cum s-ar putea crede la prima vedere, căci supunerea la dorinţele morţilor este cea dintâi ofrandă care ar trebui depusă pe sicriul lor. Trebuie, aşadar, să-ţi amintesc dorinţa pe care şi-o exprima, alaltăieri, doamna de Saint-Méran pe patul de moarte, şi anume ca nunta lui Valentine să nu sufere întârziere. Ştiţi că afacerile

răposatei sunt în perfectă regulă, că testamentul său îi asigură întreaga avere a familiei Saint-Méran. Notarul mi-a arătat, ieri, actele care ne îngăduie să redactăm într-o formă definitivă contractul de căsătorie. Poţi să-l vizitezi pe notar şi să-i ceri, din partea mea, să-ţi arate şi dumitale aceste documente. Notarul este domnul Deschamps, din piaţa Beauveau, foburgul Saint-Honoré.

— Domnule, răspunse d'Épinay, nu este, probabil, momentul pentru domnişoara Valentine, cufundată cum este în durere, să se gândească la un soţ. Într-adevăr, m-aş teme că...

— Valentine, îl întrerupse domnul de Villefort, nu are altă dorinţă mai vie decât să îndeplinească ultimele îndemnuri ale bunicii sale. Aşadar, dinspre partea aceasta te asigur că nu se vor ivi obstacole.

— În acest caz, domnule, răspunse Franz, cum nu se vor ivi nici din partea mea, puteţi face după cum credeţi de cuviinţă. Mi-am dat cuvântul, o să mi-l ţin, nu doar cu plăcere, dar şi cu bucurie.

— Atunci, zise Villefort, nimic nu te mai opreşte. Contractul trebuia semnat încă de acum trei zile. O să-l găsim gata întocmit. S-ar putea semna chiar astăzi.

— Bine, dar doliul? zise Franz, şovăind.

— Fii liniştit, domnule, răspunse Villefort. Şi în casa mea se respectă toate convenienţele. Domnişoara de Villefort se va putea retrage, pe timpul celor trei luni cuvenite, pe domeniul său, de Saint-Méran. Spun domeniul său, căci acea proprietate îi aparţine. Acolo, peste opt zile, dacă sunteţi de acord, fără zgomot, fără pompă, fără fast, se va încheia căsătoria civilă. A fost una dintre dorinţele doamnei de Saint-Méran ca nepoata ei să se mărite pe acest domeniu. Căsătoria odată încheiată, domnule, o să poţi să te întorci la Paris, în vreme ce soţia dumitale îşi va petrece restul timpului de doliu împreună cu mama sa vitregă.

— Cum doriţi, domnule, zise Franz.

— Atunci, răspunse domnul de Villefort, binevoieşte să aştepţi o jumătate de oră. Valentine va coborî în salon. O să trimit să fie chemat domnul Deschamps, o să citim şi o să semnăm contractul din mers şi, încă din seara aceasta, doamna de Villefort o va conduce pe Valentine la domeniul său, unde, peste opt zile, ne vom duce şi noi să le reîntâlnim.

— Domnule, zise Franz, am să vă cer un singur lucru.

— Care?

— Doresc ca Albert de Morcerf şi Raoul de Château-Renaud să fie prezenţi la semnarea contractului. Ştiţi că ei sunt martorii mei.

— O jumătate de oră va fi de ajuns pentru a-i anunţa. Vrei să te duci să-i chemi personal? Vrei să trimit pe cineva să-i aducă?

— Aş prefera să mă duc chiar eu, domnule.

— Te aştept, aşadar, peste o jumătate de oră, baroane şi, până atunci, Valentine va fi gata.

Franz îl salută pe domnul de Villefort şi ieşi.

Abia se închise uşa de la intrare în urma tânărului, că Villefort trimise servitorii s-o anunţe pe Valentine că trebuie să coboare în salon, peste o jumătate de oră, fiindcă erau aşteptaţi notarul şi martorii domnului d’Épinay.

Această veste neaşteptată produse un mare freamăt în toată casa. Doamna de Villefort nu voia să creadă, iar Valentine fu zdrobită ca de o lovitură de trăsnet.

Se uita în jurul ei, de parcă ar fi căutat pe cineva căruia să-i poată cere ajutor.

Voi să coboare la bunicul ei, dar se întâlni pe scară cu domnul de Villefort, care o luă de braţ şi o aduse în salon.

În anticameră, se încrucişară cu Barrois şi Valentine îi aruncă bătrânului servitor o privire deznădăjduită.

O clipă după Valentine, în salon intră doamna de Villefort împreună cu micul Édouard. Era limpede că tânăra femeie suferise partea ei din mâhnirea familiei, căci era palidă şi părea îngrozitor de obosită.

Se aşeză, îl luă pe Édouard pe genunchi şi, din când în când, îl strângea la piept, cu mişcări aproape convulsive, pe copilul în care părea să se fi concentrat întreaga sa viaţă.

Curând, se auzi zgomotul a două trăsuri care intrau în curte.

Una era aceea a notarului, cealaltă a lui Franz şi a prietenilor săi.

Într-o clipă, toată lumea era adunată în salon.

Valentine era atât de palidă încât i se vedeau venele albăstrii de pe tâmple ramificându-se în jurul ochilor şi pornindu-i de-a lungul obrajilor.

Franz nu îşi putea înăbuşi o foarte vie emoţie.

Château-Renaud şi Albert se uitau unul la altul cu uimire. Ceremonia care tocmai se încheiase nu li se părea deloc mai puţin tristă decât aceasta care avea să înceapă.

Doamna de Villefort se aşezase în umbră, în spatele unei draperii de catifea şi, cum era permanent aplecată deasupra fiului său, era greu să i se citească pe faţă ce i se petrecea în suflet.

Domnul de Villefort se arăta, ca de obicei, netulburat şi rece.

Notarul îşi aranjă, după metoda obişnuită a oamenilor legii, hârtiile pe masă, luă loc în fotoliul pregătit pentru el, îşi potrivi ochelarii şi se întoarse către Franz:

— Dumneavoastră sunteţi domnul Franz de Quesnel, baron d'Épinay? îl întrebă el, cu toate că ştia foarte bine răspunsul.

— Da, domnule, răspunse Franz.

Notarul se înclină.

— Atunci, trebuie să vă previn, domnule, zise el, din partea domnului de Villefort, că proiectul dumneavoastră de căsătorie cu domnişoara de Villefort a schimbat dispoziţiile testamentare ale domnului Noirtier împotriva nepoatei sale şi că Domnia Sa a înstrăinat în întregime averea pe care trebuia să i-o lase moştenire. Mă grăbesc să adaug, continuă notarul, că testatorul nu avea dreptul de a înstrăina decât o parte din averea sa şi că, Domnia Sa înstrăinând-o în întregime, testamentul va putea fi atacat în justiţie şi va putea fi declarat nul şi neavenit.

— Da, zise Villefort. Numai că eu îl previn dinainte pe domnul d'Épinay că, atâta vreme cât o să fiu în viaţă, niciodată testamentul tatălui meu nu va fi atacat, poziţia mea interzicându-mi până şi umbra unui scandal.

— Domnule, zise Franz, sunt mâhnit că a trebuit să se ridice o astfel de problemă în prezenţa domnişoarei de Villefort. Nu m-a interesat niciodată cifra averii sale care, oricât de redusă ar fi, tot ar fi mai mare decât a mea. Ceea ce familia mea a căutat prin alianţa cu familia de Villefort a fost consideraţia. Ceea ce caut eu este fericirea.

Valentine făcu un semn neobservat de mulţumire, în vreme ce două lacrimi tăcute i se rostogoleau pe obraji.

— De altfel, domnule, zise Villefort adresându-se viitorului său ginere, în afară de pierderea unei părţi din zestrea făgăduită, acest neaşteptat testament nu are nimic în sine care să te rănească. El se explică numai prin slăbirea discernământului domnului Noirtier. Ceea ce nu îi este pe plac tatălui meu nu este faptul că domnişoara de Villefort te ia în căsătorie pe dumneata, ci este faptul că Valentine se mărită. O căsătorie cu oricare altul l-ar fi supărat la fel de tare. Bătrâneţea este egoistă, domnule, iar

domnişoara de Villefort îi ţinea domnului Noirtier o tovărăşie devotată, aşa cum n-o să-i mai poată ţine doamna baroană d’Épinay. Starea nefericită în care se află tatăl meu ne face să nu-i vorbim decât rareori despre lucrurile serioase, pe care slăbiciunea judecăţii sale nu i-ar îngădui să le înţeleagă întru totul, iar eu sunt convins că, la ora aceasta, deşi a ţinut minte că nepoata lui se mărită, domnul Noirtier a uitat până şi numele celui care îi va deveni nepot.

Abia de sfârşi domnul de Villefort aceste cuvinte, la care Franz îi răspunse printr-un salut, că uşa salonului se deschise şi în prag se ivi Barrois.

— Domnilor, zise el cu o voce neobişnuit de hotărâtă pentru un servitor care vorbea stăpânilor săi într-o împrejurare atât de solemnă, domnul Noirtier de Villefort doreşte să vorbească neîntârziat cu domnul Franz de Quesnel, baron d’Épinay.

Şi el, ca şi notarul, cu scopul de a nu se face nici o confuzie de persoană, îl numise pe logodnic cu toate titlurile sale.

Villefort tresări, doamna de Villefort lăsă să-i alunece fiul de pe genunchi, iar Valentine se ridică, palidă şi mută ca o statuie.

Albert şi Château-Renaud schimbară o a doua privire, mai uluită încă decât cea dintâi.

Notarul se uită la Villefort.

— Este imposibil, zise procurorul regelui. De altfel, domnul d’Épinay nu poate părăsi salonul în acest moment.

— Tocmai în acest moment, repetă Barrois cu fermitate, domnul Noirtier, stăpânul meu, doreşte să vorbească despre probleme foarte importante cu domnul Franz d’Épinay.

— Aşadar, acum vorbeşte, bunicul Noirtier? întrebă Édouard, cu impertinenţa sa obişnuită.

Dar această sclipire de inteligenţă nu-i aduse nici măcar un surâs din partea doamnei de Villefort, într-atât de preocupate erau toate minţile şi într-atât situaţia părea de solemnă.

— Spune-i domnului Noirtier, răspunse Villefort, că lucrul pe care îl cere nu este cu putinţă.

— Atunci, domnul Noirtier îi previne pe domnii de faţă, reluă Barrois, că va porunci să fie adus el însuşi în salon.

Uluirea atinse culmea.

Un soi de zâmbet se desenă pe chipul doamnei de Villefort. Valentine, parcă în pofida voinţei sale, îşi ridică ochii în tavan, mulţumind Cerului.

— Valentine, zise domnul de Villefort, te rog, du-te puţin să afli ce înseamnă acest nou capriciu al bunicului tău.

Valentine făcu grăbită câţiva paşi pentru a ieşi, când domnul de Villefort se răzgândi.

— Aşteaptă, zise el. Te însoţesc!

— Iertaţi-mă, domnule, zise atunci şi Franz. Mi se pare că, de vreme ce pe mine m-a chemat domnul Noirtier, se cuvine în primul rând ca eu să răspund dorinţei sale. De altfel, voi fi bucuros să-i prezint respectele mele, fiindcă până acum n-am avut încă prilejul să-i solicit această onoare.

— Oh, Doamne! zise Villefort cu o nelinişte vizibilă. Dar nu te deranja!

— Iertaţi-mă, domnule, repetă Franz, cu tonul unui om care luase o hotărâre. Doresc să nu ratez acest prilej, pentru a-i dovedi domnului Noirtier cât de mult a greşit nutrind faţă de mine aversiuni pe care sunt hotărât să i le înfrâng, oricare ar fi, prin adâncul meu devotament.

Şi, fără a-i mai lăsa timp domnului de Villefort de a stărui să-l oprească, Franz se ridică, la rândul său, şi o urmă pe Valentine, care cobora deja scara, cu bucuria unui naufragiat care dă cu mâna de o stâncă.

Domnul de Villefort îi urmă pe amândoi.

Château-Renaud şi Morcerf schimbară o a treia privire, mai uluită încă decât cele două de mai devreme.

---

106 Bărbat tenace în intenţii (în limba latină, în original).

107 Eu mă retrag la ţară (în limba latină, în original).

LXXV Procesul-verbal

Noirtier aştepta, îmbrăcat în negru şi aşezat în fotoliul său.

Când intrară cele trei persoane pe care socotise că o să le vadă, bătrânul se uită la uşă, iar valetul său o închise numaidecât.

— Bagă de seamă, Valentine, îi şopti Villefort, dacă domnul Noirtier vrea să spună nişte lucruri care să împiedice căsătoria ta, îţi interzic să-l înţelegi.

Valentine roşi, dar nu-i răspunse.

Villefort se apropie de Noirtier.

— Iată-l pe domnul Franz d’Épinay, îi zise el. L-ai chemat, domnule, iar el s-a supus dorinţei dumitale. De bună seamă că doream de multă vreme întrevederea aceasta şi aş fi încântat să-ţi dovedească, în sfârşit, cât de neîntemeiată era împotrivirea dumitale la această căsătorie.

Noirtier nu răspunse decât printr-o privire care îl făcu pe Villefort să simtă un fior îngheţat străbătându-i prin vene.

Bătrânul îi făcu semn din ochi pentru ca Valentine să se apropie.

În câteva clipe, mulţumită mijloacelor pe care obişnuia să le folosească în discuţiile cu bunicul său, Valentine găsi cuvântul „cheie”.

Apoi, fata urmări privirea infirmului, care se fixă asupra sertarului unei mici mobile aşezate între cele două ferestre.

Valentine trase sertarul şi găsi într-adevăr o cheie.

După ce luă cheia şi după ce bătrânul îi făcu semn că într-adevăr pe aceea i-o cerea, ochii infirmului se îndreptară spre un scrin vechi, uitat de ani de zile, în care nu erau închise, după cum se credea, decât hârtii nefolositoare.

— Trebuie să descui scrinul? întrebă Valentine.

„Da”, făcu bătrânul.

— Trebuie să deschid sertarele?

„Da.”

— Sertarele laterale?

„Nu.”

— Pe cel din mijloc?

„Da.”

Valentine îl deschise şi scoase un pachet de hârtii.

— Pe acestea le vrei, bunicule? întrebă ea.

„Nu.”

Fata scoase, rând pe rând, toate celelalte hârtii, până când nu mai rămase absolut nimic în sertar.

— Bine, dar, acum sertarul este gol, spuse ea.

Ochii lui Noirtier se aţintiseră asupra dicţionarului.

— Da, bunicule, te înţeleg, zise fata.

Şi-i repetă, una după alta, fiecare literă a alfabetului. La *s*, Noirtier o opri.

Valentine deschise dicţionarul şi căută până la cuvântul *secret*.

— Aha, are un secret? zise Valentine.

„Da”, făcu Noirtier.

— Şi cine cunoaşte secretul acesta?

Noirtier privi uşa prin care ieşise servitorul.

— Barrois? întrebă ea.

„Da”, făcu Noirtier.

— Să-l chem?

„Da.”

Valentine se duse la uşă şi îl chemă pe Barrois.

În acest timp, broboane de nelinişte începuseră să şiroiască pe fruntea lui de Villefort, iar Franz rămăsese mut de uimire.

Bătrânul servitor intră.

— Barrois, zise Valentine, bunicul mi-a poruncit să iau cheia din noptiera aceasta, să deschid scrinul şi să trag sertarul de aici. Acum, se pare că scrinul are un secret pe care dumneata îl cunoşti. Deschide-l!

Barrois se uită la bătrân.

„Dă-i ascultare”, îi zise ochiul grăitor al lui Noirtier.

Barrois se supuse, deschise un fund dublu al sertarului şi scoase la iveală un pachet de hârtii, legat cu o panglică neagră.

— Pe acesta îl dorea domnul? întrebă Barrois.

„Da”, făcu Noirtier.

— Cui trebuie să-i dau hârtiile? Domnului de Villefort?

„Nu.”

— Domnişoarei Valentine?

„Nu.”

— Domnului Franz d’Épinay?

„Da.”

Franz, uimit, făcu un pas înainte.

— Mie, domnule? întrebă el.

„Da.”

Franz primi hârtiile din mâna lui Barrois şi, aruncându-şi privirile pe plic, citi:

— „Pentru a-i fi lăsat, după moartea mea, prietenului meu, generalul Durand, care, când va muri şi el, va lăsa moştenire pachetul acesta fiului său, cu porunca de a-l păstra, deoarece conţine un document de cea mai mare importanţă”.

— Ei bine, domnule, întrebă Franz, ce doriţi să fac cu acest document?

— Fără îndoială, să-l păstrezi, pecetluit aşa cum este acum, zise procurorul regelui.

„Nu, nu!” răspunse cu însufleţire Noirtier.

— Atunci, poate vrei ca domnul să-l citească? întrebă Valentine.

„Da”, răspunse bătrânul.

— Aţi înţeles, domnule baron, bunicul vă roagă să citiţi acest document, zise Valentine.

— Atunci, să ne aşezăm, făcu Villefort nerăbdător, fiindcă o să ţină ceva vreme.

„Aşezaţi-vă!” încuviinţă privirea bătrânului.

Villefort se aşeză, dar Valentine rămase în picioare, lângă bunicul ei, sprijinită de fotoliu, ca şi Franz, în picioare, în faţa lui.

Ţinea în mână hârtia misterioasă.

„Citeşte!” îl îndemnau ochii bătrânului.

Franz desfăcu plicul şi în odaie se lăsă o tăcere adâncă. În mijlocul acestei tăceri, citi:

— «Extras din procesul-verbal al unei şedinţe a clubului bonapartist din strada Saint-Jacques, ţinută la 5 februarie 1815...»

Franz se opri.

— La 5 februarie 1815! Este ziua când tatăl meu a fost asasinat!

Valentine şi Villefort rămaseră muţi. Numai ochii bătrânului spuneau limpede:

„Continuă!”

— Dar tocmai la ieşirea din clubul acesta a dispărut tata, continuă Franz.

Privirea lui Noirtier stăruia:

„Citeşte!”

Franz citi mai departe.

— «Subsemnaţii Louis-Jacques Beaurepaire, locotenent-colonel de artilerie, Étienne Duchampy, general de brigadă, şi Claude Lecharpal, director al apelor şi al pădurilor,

Declară că, la 4 februarie 1815, a sosit o scrisoare din Insula Elba, care îl recomanda, spre bunăvoinţa şi spre încrederea clubului bonapartist, pe generalul Flavien de Quesnel, care, servindu-l pe împărat din 1804 şi până în 1815, se presupunea că ar fi fost pe deplin devotat dinastiei napoleoniene, în pofida titlului de baron, pe care Ludovic al XVIII-lea tocmai i-l conferise, odată cu domeniul d'Épinay.

Prin urmare, i-a fost trimis generalului de Quesnel un bilet, prin care era rugat să asiste la şedinţa de a doua zi, 5 februarie. Biletul nu indica nici strada, nici numărul casei unde urma să se ţină întrunirea; nu avea nici o semnătură, dar îl anunţa pe general că va veni cineva să-l ia, pe la orele nouă seara, aşadar el, dacă voia, trebuia să fie gata la ora aceea.

Şedinţele aveau loc de la ora nouă seara până la miezul nopţii.

La ora nouă, preşedintele clubului s-a prezentat acasă la general; generalul era pregătit; preşedintele i-a spus că una dintre condiţiile primirii sale în club era să nu ştie niciodată locul întrunirii şi să se lase legat la ochi, jurând că nu va căuta în nici un chip să-şi ridice legătura.

Generalul de Quesnel a acceptat condiţia şi a făgăduit, pe cuvântul său de onoare, că nu va încerca să vadă unde avea să fie condus.

Generalul pusese să i se înhame caii la trăsură, dar preşedintele i-a spus că era cu neputinţă să se servească de aceasta, fiindcă n-ar mai fi avut nici un rost să-l lege pe stăpân la ochi, dacă vizitiul ar fi rămas nelegat şi ar fi recunoscut străzile pe care urma să treacă.

„Atunci, cum facem?" a întrebat generalul.

„Am eu trăsura mea", i-a răspuns preşedintele.

„Vasăzică, eşti atât de sigur pe vizitiul dumitale încât lui îi încredinţezi o taină pe care socoteşti riscant să i-o împărtăşeşti vizitiului meu?"

„Vizitiul nostru este un membru al clubului, i-a răspuns preşedintele. Vom fi conduşi de către un consilier de stat."

„Atunci, a zis generalul râzând, ne pândeşte o altă primejdie: aceea de a ne răsturna."

Consemnăm această glumă ca dovadă că generalul n-a fost câtuşi de puţin silit să asiste la şedinţă, ci a venit de bunăvoie.

Odată urcat în trăsură, preşedintele i-a reamintit generalului de făgăduiala că se va lăsa legat la ochi. Generalul nu s-a împotrivit deloc la această formalitate; un fular, pregătit dinainte, a fost folosit în acest scop.

Pe drum, preşedintelui i s-a părut că generalul încerca să privească pe sub legătură şi i-a reamintit de jurământul făcut.

„Ah, e adevărat!” a răspuns generalul.

Trăsura s-a oprit în dreptul unei alei care dădea în strada Saint-Jacques. Generalul a coborât, sprijinindu-se de braţul preşedintelui, al cărui rang nu-l cunoştea şi pe care-l luase drept un simplu membru al clubului. Au străbătut aleea, au urcat un etaj şi au intrat în încăperea unde se ţineau dezbaterile.

Şedinţa începuse. Membrii clubului, preveniţi de aşa-zisa prezentare care urma să aibă loc în seara aceea, se adunaseră cu toţii. Ajuns în mijlocul sălii, generalul a fost invitat să-şi scoată legătura de la ochi. Fără zăbavă, a dat curs invitaţiei şi s-a arătat foarte mirat să găsească un număr atât de mare de chipuri cunoscute într-o societate de a cărei existenţă nici nu bănuise măcar.

A fost întrebat despre convingerile sale politice, dar el s-a mulţumit să răspundă că, de bună seamă, scrisorile din Insula Elba i le-au descris deja...»

Franz se întrerupse.

— Tata era regalist, spuse el. Nu era nevoie să-l mai întrebe despre ce convingeri politice avea, căci erau cunoscute.

— Tocmai în temeiul acestora, zise Villefort, s-a creat legătura mea cu tatăl dumitale, dragă domnule Franz. Nu e greu să te împrieteneşti cu cineva care îţi împărtăşeşte opiniile.

„Citeşte!” continuă să spună ochiul bătrânului.

Franz urmă.

— «Atunci, preşedintele a luat cuvântul, invitându-l pe general să se exprime mai explicit. Dar domnul de Quesnel a răspuns că dorea, înainte de toate, să ştie ce voiau de la el.

Atunci, i s-a dat citire, în faţa generalului, scrisorii din Insula Elba, care îl recomanda clubului ca fiind un om pe ajutorul căruia se putea conta. Un întreg paragraf descria pe larg reîntoarcerea probabilă a împăratului din Insula Elba şi făgăduia o nouă scrisoare, cu mai multe amănunte, la sosirea *Faraonului*, corabie aparţinând armatorului Morrel din Marsilia şi al cărei căpitan era întru totul devotat împăratului.

În tot timpul lecturii, generalul, pe care se crezuse că se poate conta ca pe un confrate, a dat, dimpotrivă, semne de nemulţumire şi de vădită aversiune.

Lectura odată încheiată, a rămas tăcut şi încruntat.

„Ei bine, a întrebat preşedintele, ce spuneţi despre această scrisoare, domnule general?”

„Spun că a trecut prea puţin timp de când am depus jurământul faţă de regele Ludovic al XVIII-lea ca să-l încalc în folosul fostului împărat”, a răspuns el.

De data aceasta, răspunsul era prea limpede ca să se mai poată cineva înşela asupra convingerilor generalului.

„Generale, i-a spus preşedintele, pentru noi nu există regele Ludovic al XVIII-lea, cum nu există nici fostul împărat. Pentru noi nu există decât Majestatea Sa împărat şi rege, îndepărtat de zece luni din Franţa, statul său, prin forţă şi trădare.”

„Iertaţi-mă, domnilor, a răspuns generalul. Se prea poate ca pentru voi să nu existe un rege Ludovic al XVIII-lea, dar există unul pentru mine, care m-a făcut baron şi mareşal, iar eu nu voi uita niciodată că îi datorez aceste două titluri fericitei sale reînscăunări pe tronul Franţei.”

„Domnule, a zis preşedintele, pe tonul cel mai serios şi ridicându-se în picioare, luaţi seama la ce spuneţi! Cuvintele dumneavoastră ne demonstrează clar că, în ceea ce vă priveşte, cei din Insula Elba s-au înşelat, cum şi noi ne-am înşelat. Comunicarea care v-a fost făcută se bizuia pe încrederea avută în dumneavoastră şi, prin urmare, pe o convingere care vă onora. Acum vedem că am greşit. Un titlu şi un grad v-au alăturat noii cârmuiri pe care noi vrem s-o răsturnăm. Nu o să vă constrângem să ne daţi ajutor. Noi nu înrolăm pe nimeni împotriva conştiinţei şi a voinţei sale. Însă o să vă constrângem să vă purtaţi ca un om de onoare, chiar dacă nu sunteţi deloc dispus să faceţi asta.”

„Dumneavoastră îl numiţi om de onoare pe cel care v-ar cunoaşte conspiraţia şi nu ar destăinui-o! Eu îl numesc pe acesta complicele dumneavoastră. După cum vedeţi, sunt chiar mai sincer decât dumneavoastră...”»

— Vai, tată! zise Franz, întrerupându-se din citit. Acum înţeleg de ce te-au asasinat.

Valentine nu se putu împiedica să arunce o privire admirativă spre Franz. Tânărul era într-adevăr frumos, în entuziasmul său de fiu.

Villefort se plimba în lung şi în lat, în spatele lui.

Noirtier urmărea din ochi expresia fiecăruia şi îşi păstra atitudinea demnă şi severă.

Franz reveni la manuscris şi continuă.

— «„Domnule, a zis preşedintele, aţi fost rugat să veniţi în mijlocul adunării noastre, n-aţi fost adus cu forţa. Vi s-a propus să fiţi legat la ochi şi aţi primit. Când aţi încuviinţat aceste două cereri, ştiaţi foarte bine că noi nu urmăream să-i asigurăm tronul lui Ludovic al XVIII-lea, altminteri nu ne-am fi luat atâtea măsuri de prevedere ca să ne ascundem de poliţie. Acum, înţelegeţi, ar fi fost prea simplu ca dumneavoastră să vă fi pus o mască şi astfel să fi surprins tainele oamenilor, pentru ca, apoi, să nu vă rămână altceva de făcut decât să vă scoateţi această mască şi să-i distrugeţi pe cei care v-au arătat încredere. Nu, nu! Va trebui să ne spuneţi mai întâi deschis dacă sunteţi pentru regele întâmplării care domneşte în acest moment sau pentru Majestatea Sa împăratul.”

„Sunt regalist, a răspuns generalul. I-am jurat credinţă lui Ludovic al XVIII-lea şi o să-mi ţin jurământul.”

Cuvintele acestea au fost urmate de un murmur general şi s-a putut vedea că numeroşi membri ai clubului discutau însufleţit despre cât de oportun ar fi fost să-l facă pe domnul d’Épinay să se căiască pentru aceste cuvinte nechibzuite.

Preşedintele s-a ridicat din nou şi a cerut tăcere.

„Domnule, i-a zis el, sunteţi un om prea serios şi prea înţelept ca să nu înţelegeţi urmările situaţiei în care ne găsim unii faţă de alţii şi chiar sinceritatea dumneavoastră ne dictează condiţiile pe care trebuie să vi le impunem. Aşadar, o să juraţi, pe onoarea dumneavoastră, că n-o să destăinuiţi nimic din ceea ce aţi auzit aici.”

Generalul şi-a dus mâna la sabie şi a strigat:

„Dacă tot vorbiţi despre onoare, atunci începeţi prin a nu-i contesta legile şi nu impuneţi nimic cu forţa.”

„Iar dumneavoastră, domnule, a replicat preşedintele, cu o linişte poate şi mai impunătoare decât mânia generalului, nu vă atingeţi de sabie! Acesta este sfatul meu.”

Generalul s-a uitat în jurul lui cu o privire în care se desluşea un început de îngrijorare. Totuşi, n-a cedat, ba dimpotrivă, adunându-şi toate puterile, a declarat:

„Nu voi jura!”.

„Atunci, domnule, veţi muri”, i-a răspuns liniştit preşedintele.

Domnul d’Épinay s-a făcut alb ca varul. S-a mai uitat o dată în jurul său. Mai mulţi membri ai clubului şuşoteau şi îşi căutau armele pe sub mantii.

„Generale, fiţi liniştit, i-a zis preşedintele. Vă aflaţi printre oameni de onoare, care vor încerca prin toate mijloacele să vă convingă, mai înainte de a recurge la soluţiile extreme împotriva dumneavoastră. Dar, totodată, după cum dumneavoastră înşivă aţi spus-o, sunteţi printre conspiratori, ne deţineţi secretul şi trebuie să ni-l înapoiaţi.”

O linişte plină de semnificaţie a urmat după aceste cuvinte. Şi, pentru că generalul nu răspundea nimic:

„Închideţi uşile!” a cerut preşedintele.

Aceeaşi tăcere mormântală a continuat după cuvintele sale.

Atunci, generalul a înaintat şi, străduindu-se din greu să se stăpânească:

„Am un fiu, a zis el, şi trebuie să mă gândesc la el, de vreme ce mă găsesc printre asasini”.

„Generale, i-a răspuns cu nobleţe şeful adunării, un singur om are întotdeauna dreptul să insulte cincizeci. Este un privilegiu al slăbiciunii. Numai că nu face bine folosindu-se de acest drept. Credeţi-mă, generale, mai bine juraţi, decât să ne insultaţi.”

Generalul, încă o dată înfrânat de superioritatea şefului adunării, a şovăit o clipă, dar, în cele din urmă, înaintând până la masa preşedintelui:

„Care e formula?” a întrebat.

„Iat-o:

Jur pe cuvânt de onoare să nu destăinuiesc nimănui pe lume ceea ce am văzut şi am auzit în ziua de 5 februarie 1815, între orele nouă şi zece seara, şi declar că-mi merit moartea dacă-mi încalc jurământul”.

Generalul a părut cuprins de un tremur nervos care l-a împiedicat să răspundă timp de câteva clipe. În sfârşit, cu o aversiune făţişă, a rostit jurământul cerut, dar cu un glas atât de stins, încât abia a putut fi auzit. De aceea, mai mulţi membri i-au cerut să-l repete mai tare şi mai desluşit, iar el s-a supus.

„Acum vreau să plec, a zis generalul. Sunt în sfârşit liber?”

Preşedintele s-a ridicat, a numit trei membri din adunare care să-l însoţească şi s-a urcat în trăsură, împreună cu generalul, după ce îl legase la ochi. Printre cei trei membri însoţitori se afla şi vizitiul care îl adusese până acolo.

Ceilalţi membri ai clubului s-au împrăştiat în tăcere.

„Unde vreţi să vă ducem?” a întrebat preşedintele.

„Oriunde aş putea scăpa de prezenţa dumneavoastră”, a răspuns domnul d’Épinay.

„Domnule, i-a zis atunci preşedintele, luaţi seama, nu vă mai aflaţi în adunare, nu mai aveţi de a face decât cu indivizii. Nu îi insultaţi, dacă nu vreţi să vi se ceară socoteală pentru insultă.”

Însă, în loc să înţeleagă acest mesaj, domnul d’Épinay i-a răspuns:

„Vă arătaţi în continuare la fel de curajos şi în trăsură ca şi la club, domnule, din pricină că patru oameni sunt, în continuare, mai puternici decât unul singur”.

Preşedintele a oprit trăsura.

Ajunseseră tocmai la intrarea cheiului des Ormes, unde se găseşte scara pe care se coboară la fluviu.

„De ce aţi oprit aici?” a întrebat domnul d’Épinay.

„Pentru că aţi insultat un om, domnule, i-a răspuns preşedintele, şi pentru că omul acesta nu vrea să mai facă nici un pas fără a vă cere satisfacţie, în numele onoarei.”

„Încă o metodă de asasinat”, a zis generalul, ridicând din umeri.

„Fără gălăgie, i-a răspuns preşedintele, dacă nu vreţi să vă socotesc drept unul dintre cei pe care dumneavoastră i-aţi descris adineauri, adică un laş care îşi ia slăbiciunea drept scut. Sunteţi sigur, numai unul dintre noi o să se dueleze cu dumneavoastră. Aveţi o sabie la şold, eu am una în bastonul acesta. Nu aveţi martor, dar unul dintre domnii de faţă o să fie martorul dumneavoastră. Acum, dacă sunteţi de acord cu această propunere, vă puteţi scoate legătura de la ochi.”

Generalul şi-a smuls imediat fularul de pe ochi.

„În sfârşit, a zis el, o să aflu cu cine am de-a face!”

S-au deschis portierele trăsurii. Cei patru bărbaţi au coborât...»

Franz se întrerupse încă o dată. Îşi şterse năduşeala îngheţată care-i şiroia pe frunte. Era cutremurător să vezi fiul, tremurând şi foarte palid, citind cu glas tare amănuntele, neştiute până atunci, ale morţii tatălui său.

Valentine îşi împreună mâinile ca şi când s-ar fi rugat.

Noirtier îl privea pe Villefort cu o expresie aproape sublimă de dispreţ şi de orgoliu.

Franz continuă.

— «Era, cum am spus, în ziua de 5 februarie. De trei zile se lăsase un ger de cinci sau şase grade minus. Scara era acoperită de gheaţă. Fiindcă generalul era gras şi înalt, preşedintele i-a oferit să se ajute de balustradă, ca să poată coborî.

În urma lor veneau cei doi martori.

Era o noapte întunecoasă. Terenul de la scară până la fluviu era înmuiat de zăpadă şi chiciură. Se vedea apa curgând, neagră, adâncă şi cărând câteva sloiuri de gheaţă.

Unul dintre martori aduse un felinar dintr-o barcă de cărbuni şi, la lumina acestui felinar, s-au examinat armele.

Spada preşedintelui, după cum spusese, era o lamă simplă, ascunsă într-un baston, mai scurtă decât a adversarului său şi fără gardă.

Generalul d'Épinay a propus să se tragă la sorţi cele două spade, dar preşedintele i-a răspuns că el îl provocase la duel şi că, provocându-l, voise ca fiecare să se folosească de arma lui.

Martorii au încercat să stăruie, însă preşedintele le-a impus tăcerea.

S-a aşezat felinarul pe pământ. Adversarii şi-au luat locurile, de o parte şi de alta, şi lupta a început.

Lumina făcea două fulgere din cele două spade.

Cât despre adversari, abia dacă se zăreau, atât de deasă era bezna.

Domnul general trecea drept unul dintre cei mai buni spadasini din armată. Însă a fost luat atât de repede, încă de la primul atac, încât a dat înapoi şi, dând înapoi, a căzut.

Martorii au crezut că a fost ucis. Dar adversarul său, care ştia că nu-l atinsese, i-a întins mâna, ca să-l ajute să se ridice. Împrejurarea aceasta, în loc să-l potolească, l-a înfuriat pe general, care s-a năpustit, la rândul său, asupra adversarului.

Dar adversarul nu i-a cedat nici o palmă de loc, apărându-se cu spada. De trei ori generalul a dat înapoi, văzându-se ajuns prea aproape, şi de trei ori a revenit în atac.

A treia oară, a căzut din nou.

S-a crezut că alunecase, ca şi prima dată. Totuşi, martorii, văzându-l rămas la pământ, s-au apropiat de el şi au încercat să-l ridice. Dar cel care îl apucase pe după mijloc, a simţit că palma i s-a umezit de sânge cald.

Generalul, care aproape că-şi pierduse cunoştinţa, şi-a venit în fire.

„Ah! a zis el. Mi s-a trimis vreun spadasin, vreun profesor de scrimă din armată."

Preşedintele, fără să-i răspundă, s-a apropiat de martorul care ţinea felinarul şi, ridicându-şi mâneca, i-a arătat braţul, străpuns de două lovituri de spadă. Apoi, desfăcându-şi haina şi descheindu-şi jiletca, i-a mai arătat şi coastele, unde primise o a treia rană.

Cu toate acestea, nu scosese nici măcar un geamăt.

Generalul d'Épinay a intrat în agonie şi a murit, cinci minute mai târziu...»

Franz citi aceste ultime cuvinte cu o voce atât de gâtuită, încât abia putu fi auzit şi, după ce le citi, se opri, trecându-şi mâna peste ochi ca şi cum ar fi vrut să îndepărteze un văl.

Dar, după câteva clipe de tăcere, continuă lectura:

— «Preşedintele a urcat din nou scara, după ce şi-a vârât spada în baston. O dâră de sânge rămânea în urma lui pe zăpadă. Nu ajunsese încă în vârful scării, când a auzit un plescăit surd în apă. Era corpul generalului pe care martorii îl aruncaseră îl fluviu, după ce îi constataseră moartea.

Generalul a murit, aşadar, într-un duel cinstit şi nu într-o cursă, cum s-a crezut.

În baza acestora, am întocmit prezentul proces-verbal pentru a stabili adevărul faptelor, din teama că, la un moment dat, s-ar putea întâmpla ca vreunul dintre actorii acestei scene tragice să fie învinuit de crimă cu premeditare sau de încălcare a legilor onoarei.

Semnat:

BEAUREGARD, DUCHAMPY şi LECHARPAL»

Când Franz termină această lectură, atât de cumplită pentru un fiu, când Valentine, palidă de emoţie, îşi şterse o lacrimă, când Villefort, tremurând şi ghemuit într-un colţ, încercă să îndepărteze furtuna prin priviri imploratoare adresate bătrânului neînduplecat:

— Domnule, îi zise d'Épinay lui Noirtier, de vreme ce cunoaşteţi această înspăimântătoare poveste în toate amănuntele sale, de vreme ce le aveţi confirmate prin semnături onorabile şi de vreme ce se pare că vă interesează persoana mea, deşi interesul dumneavoastră nu mi s-a arătat până acum decât prin suferinţă, nu-mi refuzaţi o ultimă satisfacţie şi spuneţi-mi numele preşedintelui clubului, ca să ştiu şi eu, în sfârşit, cine l-a ucis pe bietul meu tată.

Villefort căută, înnebunit, clanţa uşii. Valentine, care înţelesese înaintea tuturor răspunsul bătrânului, pentru că zărise adeseori pe antebraţul lui cicatricele a două lovituri de spadă, se trase un pas înapoi.

— În numele Cerului, domnişoară! zise Franz, întorcându-se către logodnica sa. Stăruiţi şi dumneavoastră, ca să pot afla numele omului care m-a lăsat orfan la doi ani!

Valentine rămase neclintită şi mută.

— Haide, domnule, zise Villefort, crede-mă, nu mai prelungi scena asta de coşmar. De altfel, numele au fost ascunse intenţionat. Nici măcar tatăl meu nu-l cunoştea pe preşedinte şi, chiar dacă l-ar fi cunoscut, n-ar putea să spună cum îl cheamă, căci numele proprii nu se găsesc în dicţionar.

— Oh, nenorocire! strigă Franz. Singura nădejde care m-a susţinut în tot timpul lecturii şi care mi-a dat puterea să ajung până la capăt a fost aceea că aveam să aflu numele celui care mi-a ucis tatăl! Domnule, domnule! strigă el, întorcându-se spre Noirtier. În numele Cerului! Faceţi tot ce puteţi... Încercaţi, vă rog, să-mi arătaţi, să mă faceţi să înţeleg...

„Bine”, răspunse Noirtier.

— O, domnişoară, domnişoară! strigă Franz. Bunicul dumneavoastră mi-a făcut semn că ar putea să-mi arate... cine a fost acela... Ajutaţi-mă... înţelegeţi... daţi-mi o mână de ajutor.

Noirtier se uită la dicţionar.

Franz îl luă, cuprins de un tremur nervos, şi rosti pe rând literele alfabetului, până la *E*.

La această literă, bătrânul făcu semn că da.

— *E*! repetă Franz.

Degetul tânărului alunecă peste cuvinte. Dar, la toate, Noirtier răspundea printr-un semn negativ.

Valentine îşi ascunsese faţa în mâini.

În sfârşit ajunse la cuvântul *EU*.

„Da”, făcu semn bătrânul.

— Dumneavoastră? strigă Franz, simţind că i se ridică părul în cap de groază. Dumneavoastră, domnule Noirtier? Dumneavoastră l-aţi ucis pe tata?

„Da”, răspunse Noirtier, aţintind asupra tânărului o privire maiestuoasă.

Franz se prăbuşi, copleşit, într-un fotoliu.

Villefort deschise uşa şi fugi, căci singurul gând care îi venise în minte era să înăbuşe şi bruma de viaţă care mai rămăsese în inima teribilă a bătrânului.

LXXVI Progresele lui Cavalcanti fiul

Între timp, domnul Cavalcanti tatăl plecase să-şi reia slujba, nu în armata Majestăţii Sale împăratul Austriei, ci la ruleta de la băile din Lucca, ruletă căreia îi era unul dintre cei mai pătimaşi adoratori.

Se înţelege de la sine că îşi luase, cu o exactitate aproape religioasă, până la ultimul sfanţ, suma ce-i fusese acordată pentru călătoria sa şi drept răsplată pentru modul impresionant şi sobru în care-şi jucase rolul de tată.

Domnul Andrea moştenise, la plecarea sa, toate documentele care dovedeau că avea într-adevăr cinstea de a fi urmaşul marchizului Bartolomeo şi al marchizei Olivia Corsinari.

Astfel, aproape că prinsese rădăcini în această societate pariziană, gata oricând să-i primească pe străini şi să-i trateze nu după ceea ce sunt, ci după ceea ce vor ei să fie.

De altfel, ce i se cere unui tânăr la Paris? Să-i vorbească acceptabil limba, să fie îmbrăcat frumos, să fie bun jucător şi să plătească în aur.

E lesne de înţeles că pentru un tânăr străin condiţiile sunt încă şi mai uşoare decât pentru un parizian.

Prin urmare, Andrea cucerise, în numai cincisprezece zile, o poziţie destul de bună. Era numit „domnul conte”, se spunea că ar avea cincizeci de mii de livre rentă şi se vorbea despre comorile uriaşe ale tatălui său, îngropate, ziceau unii, în carierele din Saravezza.

Un savant, în faţa căruia se menţiona despre acest aspect din urmă ca despre un fapt sigur, declară că văzuse şi el carierele respective, ceea ce dădu o mare greutate afirmaţiilor, până atunci plutind în starea de îndoială, şi care, din momentul acela, căpătară consistenţa realităţii.

Aşa stăteau lucrurile în sânul societăţii pariziene, unde l-am introdus şi noi pe cititor, când Monte-Cristo veni, într-o seară, în vizită la domnul Danglars. Domnul Danglars era plecat, dar i se propuse contelui să o vadă pe baroană, care primea vizite, şi el acceptă.

De la dejunul din Auteuil şi întâmplările care-i urmaseră, niciodată doamna Danglars nu putea auzi rostindu-se numele lui Monte-Cristo fără să simtă un soi de tresărire nervoasă. Dacă, după rostirea numelui său, contele nu îşi făcea apariţia, senzaţia dureroasă devenea încă şi mai ascuţită. Dacă, dimpotrivă, contele se ivea, chipul său deschis, ochii săi strălucitori,

amabilitatea sa, ba chiar curtenia lui faţă de doamna Danglars, îi alungau numaidecât orice umbră de spaimă. Baroanei i se părea cu neputinţă ca un bărbat cu o înfăţişare atât de încântătoare ar putea nutri intenţii rele la adresa ei. De altfel, firile cele mai corupte nu pot crede în rău decât punându-l în legătură cu un interes oarecare — nu pot concepe răul fără scop şi fără cauză, care li se pare o anomalie.

Când Monte-Cristo intră în budoarul doamnei Danglars — budoar în care cititorul nostru a mai pătruns o dată şi în care, acum, baroana arunca o privire destul de neliniştită peste desenele pe care i le întindea, unul câte unul, fiica sa, după ce aceasta le examinase împreună cu domnul Cavalcanti fiul —, venirea lui produse efectul obişnuit. Baroana, după ce se zăpăcise puţin auzindu-i numele, îl primi surâzătoare.

Monte-Cristo, la rândul său, îmbrăţişă dintr-o privire întreaga scenă.

Lângă baroană şedea Eugénie, aproape întinsă pe o canapea, în timp ce Cavalcanti fiul stătea în picioare.

Cavalcanti, înveşmântat în negru ca un erou de-al lui Goethe, cu pantofi de lac şi ciorapi de mătase albi, ajuraţi, îşi plimba prin pletele blonde o mână destul de albă şi destul de îngrijită, împodobită cu un diamant scânteietor, pe care, în ciuda sfaturilor lui Monte-Cristo, vanitosul tânăr nu rezistase ispitei de a şi-l trece pe degetul mic.

Gestul acesta era însoţit de nişte priviri ucigătoare azvârlite domnişoarei Danglars şi de suspine trimise la aceeaşi adresă ca şi privirile.

Domnişoara Danglars era ca întotdeauna, adică frumoasă, distantă şi ironică. Nici una dintre privirile lui Andrea, nici unul dintre suspinele sale nu-i scăpa, dar ai fi zis că alunecau pe platoşa Minervei, platoşă despre care filosofii pretind că, odinioară, i-a acoperit şi pieptul lui Sapho.

Eugénie îl salută cu răceală pe conte şi se folosi de primele schimburi de politeţuri ale vizitei ca să se retragă în salonul său de muzică, de unde, curând, două glasuri voioase şi zgomotoase, amestecate cu primele acorduri ale unui pian, îi dovediră lui Monte-Cristo că domnişoarei Danglars îi plăcea mai mult, decât tovărăşia lui şi a domnului Cavalcanti, cea a domnişoarei Louise d’Armilly, profesoara ei de canto.

Mai ales atunci, deşi vorbea neîntrerupt cu doamna Danglars şi părea absorbit de farmecul discuţiei, contele observă solicitudinea lui Andrea Cavalcanti, felul în care se ducea să asculte muzica la uşa pe care nu îndrăznea s-o deschidă şi cel în care îşi manifesta admiraţia.

Peste puţin timp, bancherul se întoarse acasă. Prima sa privire i-o acordă, ce-i drept, lui Monte-Cristo, dar cea de a doua fu pentru Andrea.

Pentru soţia sa, Danglars avu un salut dintre acelea adresate de unii bărbaţi nevestelor şi despre care cei necăsătoriţi nu-şi vor putea face o idee decât atunci când o să se publice un cod foarte amănunţit al relaţiilor conjugale.

— Să înţeleg că domnişoarele nu te-au invitat să cânţi împreună cu ele? îl întrebă Danglars pe Andrea.

— Vai! Nu, domnule, răspunse Andrea, cu un suspin şi mai profund decât celelalte.

Danglars se duse numaidecât la uşă şi o deschise.

Atunci se văzură cele două fete, aşezate pe acelaşi scaun, în faţa pianului. Se acompaniau fiecare cu o mână, exerciţiu născocit de ele, cu care se obişnuiseră şi pe care ajunseseră să-l execute minunat.

Domnişoara d’Armilly, care fu zărită, în clipa aceea, alcătuia împreună cu Eugénie, datorită cadrului uşii, unul dintre acele tablouri vii, cum se fac adeseori în Germania. Era de o frumuseţe remarcabilă sau, mai bine zis, de o delicateţe deosebită — o femeie mărunţică şi blondă ca o zână, cu păr lung şi buclat, căzându-i pe gâtul puţin cam lung, cum Perugino le mai înfăţişează, uneori, pe fecioarele sale, şi cu ochii cerniţi de oboseală. Se spunea că avea o sensibilitate a plămânilor şi că, asemenea Antoniei din *Vioara din Cremona*, într-o bună zi, avea să-şi dea sufletul cântând.

Monte-Cristo aruncă o privire rapidă şi curioasă în gineceul acesta. Era pentru prima oară când o vedea pe domnişoara d’Armilly, despre care auzise atât de des vorbindu-se în casă.

— Ei, o întrebă bancherul pe fiica sa, noi ceilalţi suntem oare excluşi?

Apoi îl duse pe tânărul Cavalcanti în salonaş şi, fie din întâmplare, fie dinadins, în spatele lui Andrea uşa fu împinsă în aşa fel încât, din locul unde erau aşezaţi, Monte-Cristo şi baroana nu mai puteau vedea nimic. Dar, pentru că bancherul îl urmase pe Andrea, doamna Danglars păru că nici nu ia în seamă împrejurarea aceasta.

Curând după aceea, contele auzi răsunând vocea lui Andrea şi acordurile planului, acompaniind un cântec corsican.

În timp ce Monte-Cristo asculta zâmbind cântecul care-l făcea să uite de Andrea şi să-şi amintească de Benedetto, doamna Danglars îi lăuda lui Monte-Cristo tăria sufletească a soţului ei, care pierduse, chiar în dimineaţa aceea, într-un faliment milanez, trei sau patru sute de mii de franci.

Şi, într-adevăr, lauda era meritată, căci, dacă Monte-Cristo n-ar fi aflat de la baroană sau poate prin vreunul din mijloacele pe care le avea el de a afla totul, chipul baronului nu s-ar fi trădat prin nimic.

„Bun aşa! gândi Monte-Cristo. A început deja să-şi ascundă pierderile. Acum o lună, se lăuda cu ele.”

Apoi, spuse cu glas tare:

— Oh, doamnă! Domnul Danglars cunoaşte atât de bine Bursa, încât o să recâştige mereu acolo ceea ce ar putea pierde într-altă parte.

— Văd că şi dumneavoastră împărtăşiţi părerea greşită a celorlalţi, răspunse doamna Danglars.

— Şi care este această părere greşită? întrebă Monte-Cristo.

— Aceea că domnul Danglars ar juca la Bursă, pe când, dimpotrivă, el nu joacă niciodată.

— Ah, da! Adevărat, doamnă, îmi aduc aminte că şi domnul Debray mi-a spus... Apropo, ce s-a întâmplat cu domnul Debray? Nu l-am mai văzut de vreo trei sau patru zile.

— Nici eu, răspunse doamna Danglars, cu o îndrăzneală uluitoare. Dar aţi început o frază care a rămas neterminată.

— Care anume?

— Ziceaţi că domnul Debray v-a spus...

— Ah, adevărat! Domnul Debray mi-a spus că dumneavoastră aduceaţi jertfe pe altarul demonului jocului.

— Mărturisesc că mi-a plăcut, o vreme, zise doamna Danglars, dar acum nu-mi mai place.

— Şi greşiţi, doamnă. Oh, Dumnezeule! Norocul e schimbător, iar eu, dacă aş fi femeie şi dacă întâmplarea ar fi făcut să mai fiu şi soţia unui bancher, oricâtă încredere aş avea în norocul soţului meu, căci, în speculaţii, după cum ştiţi, totul e noroc sau nenoroc, ei bine, ziceam, oricâtă încredere aş avea în norocul soţului meu, tot aş începe să-mi asigur o avere independentă, chiar dacă ar fi s-o dobândesc punându-mi interesele în mâini pe care el nu le-ar cunoaşte.

Doamna Danglars roşi în pofida voinţei sale.

— Iată, continuă Monte-Cristo, de parcă n-ar fi observat nimic, se vorbeşte despre o frumoasă lovitură care s-a dat ieri cu acţiunile din Neapole.

— N-am astfel de acţiuni, zise în grabă baroana. Nici n-am avut vreodată. Dar, pe cuvânt, am vorbit destul despre Bursă, domnule conte, şi

am început să semănăm cu nişte agenţi de schimb. Hai să vorbim puţin despre bieţii Villefort, atât de crunt loviţi, în acest moment, de fatalitate.

— Ce li s-a întâmplat? întrebă Monte-Cristo, cu o naivitate perfectă.

— Dar, ştiţi şi dumneavoastră. După ce l-au pierdut pe domnul de Saint-Méran, la vreo trei sau patru zile după plecarea spre Paris, tocmai au pierdut-o şi pe marchiză, la vreo trei sau patru zile după sosire.

— Ah, da! E adevărat, spuse Monte-Cristo, am aflat şi eu. Însă, cum îi spunea Claudius lui Hamlet, asta e o lege a firii: părinţii lor au murit înaintea lor, iar ei i-au plâns; ei vor muri înaintea fiilor lor, iar fiii îi vor plânge.

— Da, dar asta nu-i tot.

— Cum adică, asta nu-i tot?

— Nu. Ştiţi că se pregăteau să-şi mărite fiica...

— Cu domnul Franz d'Épinay... Nu se mai face nunta?

— Ieri-dimineaţă, se pare, Franz şi-a luat înapoi cuvântul.

— Ei, nu spuneţi!... Şi se cunosc pricinile acestei rupturi?

— Nu.

— Vai de mine, ce veste mi-aţi dat, doamnă!... Şi domnul de Villefort cum îndură toate nenorocirile acestea?

— Ca întotdeauna, ca un filosof.

În clipa aceea Danglars se întoarse în salon.

— Ah, l-ai lăsat pe domnul Cavalcanti singur cu fiica dumitale? întrebă baroana.

— Şi pe domnişoara d'Armilly, replică bancherul, o socoteşti vreun nimeni?

Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo, adăugă:

— Încântător tânăr este prinţul Cavalcanti, nu-i aşa, domnule conte?... Numai că este chiar prinţ?

— Nu garantez, răspunse Monte-Cristo. Tatăl lui mi-a fost prezentat ca marchiz, el va fi conte, dar cred că nu pune mare preţ pe acest titlu.

— De ce? întrebă bancherul. Dacă este prinţ, greşeşte că nu se mândreşte cu rangul său. Fiecare cu dreptul lui. Mie unuia nu-mi place să-şi renege cineva originea.

— Oh, dumneavoastră sunteţi un democrat pur, zise Monte-Cristo, zâmbind.

— Însă ţine cont la ce te expui, zise baroana. Dacă domnul de Morcerf ar veni acum, din întâmplare, şi l-ar găsi pe domnul Cavalcanti într-o

cameră unde el, logodnicul lui Eugénie, n-a avut voie niciodată să intre...

— Bine faci că spui din întâmplare, răspunse bancherul, căci, într-adevăr, îl vedem atât de rar, încât s-ar putea spune că numai întâmplarea îl aduce pe la noi.

— În sfârşit, dacă ar veni şi l-ar găsi pe acest tânăr lângă fiica dumitale, ar putea fi nemulţumit.

— El? Oh, Doamne! Te înşeli. Domnul Albert nu ne face cinstea de a fi gelos pe logodnica lui, întrucât nu o iubeşte destul pentru asta. De altfel, puţin îmi pasă dacă ar fi nemulţumit sau nu!

— Totuşi, în punctul la care am ajuns...

— Da, da! În punctul la care am ajuns... Vrei să ştii în ce punct am ajuns? În acela că, la balul mamei sale, Albert a dansat o singură dată cu Eugénie, iar domnul Cavalcanti a dansat de trei ori cu ea şi Albert nici n-a băgat de seamă.

— Domnul viconte Albert de Morcerf! anunţă valetul.

Baroana se ridică grăbită. Voia să intre în salonul de muzică, să o prevină pe fiica sa, însă Danglars o opri, apucând-o de braţ.

— Lasă! zise el.

Ea îl privi mirată.

Monte-Cristo se prefăcu neatent la acest joc de scenă.

Albert intră. Arăta înfloritor şi foarte vesel. Îi salută cu naturaleţe pe baroană, cu familiaritate pe Danglars şi cu prietenie pe Monte-Cristo. Apoi, întorcându-se spre baroană:

— Îmi îngăduiţi, doamnă, începu el, să vă întreb ce mai face domnişoara Danglars?

— Foarte bine, domnule, răspunse repede Danglars. Tocmai face muzică, în micul său cabinet, cu domnul Cavalcanti.

Albert îşi păstră aerul liniştit şi nepăsător. Poate că încerca o oarecare ciudă lăuntrică, dar simţea privirea lui Monte-Cristo aţintită asupra lui.

— Domnul Cavalcanti are o foarte frumoasă voce de tenor, zise el, iar domnişoara Eugénie este o soprană minunată, fără să mai punem la socoteală că, la pian, cântă ca Thalberg. Trebuie să fie un concert încântător.

— Adevărul este, răspunse Danglars, că se potrivesc de minune.

Albert păru că nu remarcă această ambiguitate, atât de grosolană totuşi încât doamna Danglars roşi.

— Şi eu ştiu să cânt, continuă tânărul, cel puţin aşa spun profesorii mei, dar, ciudat lucru, încă nu mi-am putut potrivi vreodată vocea cu vreo altă

voce, iar cu vocile de soprane, mai ales, cu atât mai puţin.

Danglars schiţă un surâs, care voia să spună: Ei, acuma supără-te!

— De pildă, continuă baronul, nădăjduind fără îndoială să-şi atingă scopul, prinţul şi fiica mea au fost admiraţi ieri de toată lumea. N-ai fost ieri aici, domnule de Morcerf?

— Care prinţ? întrebă Albert.

— Prinţul Cavalcanti, răspunse Danglars, care se încăpăţâna să-i dea acest titlu lui Cavalcanti.

— Ah, iertaţi-mă, zise Albert, dar nu ştiam că ar fi prinţ. Aha! Prinţul Cavalcanti a cântat, ieri, cu domnişoara Eugénie? Într-adevăr, trebuie să fi fost o minune şi îmi pare nespus de rău că nu i-am auzit şi eu. Însă n-am putut răspunde invitaţiei dumneavoastră, fiindcă am fost nevoit s-o însoţesc pe doamna de Morcerf la baroana de Château-Renaud mama, unde cântau germanii.

Apoi, după câteva clipe de tăcere şi de parcă nu urmărea nimic:

— Îmi va fi îngăduit, repetă Morcerf, să-i prezint omagiile mele domnişoarei Danglars?

— Oh, stai puţin, stai puţin, te implor! zise bancherul, oprindu-l pe tânăr. Nu auzi ce minunată cavatină? Ta, ta, ta, ti, ta, ti, ta, ta — e încântător. Şi o să se termine curând... numai o clipă... Foarte bine! Bravo! Bravi! Brava!

Şi bancherul se apucă să aplaude dezlănţuit.

— Într-adevăr, zise Albert, este minunat. Cu neputinţă să înţeleagă cineva mai bine muzica din ţara lui decât prinţul Cavalcanti. Parcă prinţ aţi spus, nu-i aşa? De altfel, dacă nu este prinţ, poate fi făcut prinţ, e o treabă uşoară în Italia. Dar, ca să revenim la adorabilii noştri cântăreţi, ar trebui să ne faceţi o plăcere, domnule Danglars. Ar trebui, fără să le spuneţi că este un străin aici, să-i rugaţi pe domnişoara Danglars şi pe domnul Cavalcanti să înceapă încă o bucată. Este atât de plăcut să te bucuri de muzică puţin mai de departe, cumva în umbră, fără să fii văzut, fără să vezi şi, prin urmare, fără să-l stingherești pe muzicant, care astfel poate să se abandoneze întregului instinct al geniului său ori întregului avânt al inimii sale.

De data aceasta, Danglars fu descumpănit de nepăsarea tânărului Morcerf.

Îl trase pe Monte-Cristo deoparte.

— Ei, ce părere aveţi despre îndrăgostitul nostru? zise el.

— Ah! Mi se pare rece, fără îndoială, dar acuma ce să-i faci? De vreme ce aţi făgăduit...

— Bineînţeles, am făgăduit, dar am făgăduit să-mi dau fiica unui bărbat care o iubeşte, nu unuia care n-o iubeşte. Uitaţi-vă la acesta de aici, rece ca marmura şi orgolios ca tatăl său. Dacă măcar ar fi bogat, dacă ar avea averea familiei Cavalcanti, i s-ar mai trece cu vederea. Pe legea mea, nici n-am întrebat-o pe fiica mea, însă, dacă ea are bun-gust...

— Oh! zise Monte-Cristo. Nu ştiu dacă prietenia mea cu el mă orbeşte, dar eu vă pot asigura că domnul de Morcerf este un tânăr fermecător, care o s-o facă fericită pe fiica dumneavoastră şi care, mai devreme sau mai târziu, va ajunge la o oarecare demnitate, pentru că, în sfârşit, situaţia tatălui său este cum nu se poate mai bună.

— Hm! făcu Danglars.

— De ce vă îndoiţi?

— Există întotdeauna trecutul... trecutul acesta întunecos.

— Bine, dar trecutul tatălui nu-l priveşte pe fiu.

— Ba da, ba da!

— Ei, hai, nu vă aprindeţi! Acum o lună, găseaţi un lucru foarte bun să faceţi această căsătorie... Înţelegeţi, mie îmi pare nespus de rău, căci la mine l-aţi întâlnit pe tânărul Cavalcanti, pe care, vă repet, nu-l cunosc.

— Îl cunosc eu, răspunse Danglars, şi este de ajuns.

— Îl cunoaşteţi? Aşadar, v-aţi informat despre el? întrebă Monte-Cristo.

— Ar mai fi fost nevoie de aşa ceva? Oare nu se poate şti de la prima vedere cu cine ai de-a face? În primul rând, este bogat.

— Eu nu sunt sigur de asta.

— Totuşi, aţi garantat pentru el?

— Pentru cincizeci de mii de livre, pentru un fleac...

— Are o educaţie aleasă.

— Hm! făcu, la rândul său, Monte-Cristo.

— E muzicant.

— Toţi italienii sunt muzicanţi.

— Haide, conte, nu sunteţi drept cu tânărul acesta.

— Ei bine, da, mărturisesc, nu-mi place să văd că, ştiindu-vă angajamentele faţă de familia Morcerf, se aruncă aşa de-a curmezişul în drum şi abuzează de averea lui.

Danglars începu să râdă.

— Oh, ce puritan sunteţi! zise el. Dar asta se întâmplă în fiecare zi pe lume.

— Totuşi nu puteţi să renunţaţi aşa, dragă domnule Danglars. Familia Morcerf îşi pune speranţe în această căsătorie.

— Îşi pune speranţele în ea?

— Cu siguranţă.

— Atunci, să se explice. Ar trebui să-i strecuraţi lui Morcerf tatăl vreo două vorbe despre aceasta, dragul meu conte, căci dumneavoastră sunteţi aşa de bun prieten cu toată familia.

— Eu? Unde naiba aţi văzut asta?

— Păi, la balul lor, dacă nu mă înşel. Cum altfel! Contesa, trufaşa Mercédès, dispreţuitoarea catalană, care abia catadicseşte să deschidă gura faţă de cunoştinţele cele mai vechi, v-a luat de braţ, a ieşit cu dumneavoastră în grădină, s-a plimbat pe aleile lăturalnice şi n-a reapărut decât după o jumătate de ceas!

— Ah, baroane, baroane! îl mustră Albert. Ne împiedicaţi să ascultăm... E o barbarie, din partea unui meloman ca dumneavoastră!

— Bine, bine, domnule Zeflemea, răspunse Danglars.

Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Aţi vrea să-i spuneţi dumneavoastră lui Morcerf tatăl?

— Cu plăcere, dacă asta doriţi.

— Dar, de data aceasta, să discutăm clar şi definitiv. Şi, mai ales, să-mi ceară mâna fiicei mele, să fixeze o dată, să-şi declare condiţiile băneşti, în sfârşit, să ne înţelegem sau să ne certăm. Însă, ştiţi, fără alte amânări.

— Bine, o să fac întocmai.

— N-o să vă spun că îl aştept cu plăcere, dar, oricum, îl aştept. Un bancher, ştiţi, trebuie să fie sclavul cuvântului său.

Şi Danglars scoase un suspin, la fel cu acelea pe care le scotea Cavalcanti fiul cu o jumătate de ceas mai devreme.

— Bravi! Bravo! Brava! strigă Morcerf, maimuţărindu-l pe bancher şi aplaudând sfârşitul bucăţii cântate.

Danglars începuse să se uite cam pieziş la Albert, când un servitor veni şi-i şopti câteva cuvinte.

— Mă întorc, îi spuse bancherul lui Monte-Cristo, aşteptaţi-mă! Poate că o să am ceva să vă spun.

Şi ieşi.

Baroana profită de absenţa soţului său ca să deschidă larg uşa salonului de muzică al fiicei sale şi atunci îl văzură pe domnul Andrea, care stătea aşezat la pian cu domnişoara Eugénie, sărind în picioare ca un arc.

Albert o salută zâmbind pe domnişoara Danglars, care, fără să dea vreun semn de tulburare, îi răspunse cu un salut la fel de rece ca de obicei.

Cavalcanti păru vădit încurcat. Îl salută pe Morcerf, care-i răspunse cu aerul cel mai neobrăzat din lume.

Apoi, Albert începu să reverse un potop de laude la adresa vocii domnişoarei Danglars, subliniind regretul pe care-l încerca, acum, după ce auzise ce auzise, că nu luase parte la serata din ajun...

Cavalcanti, lăsat în pace, îl luă deoparte pe Monte-Cristo.

— Haide, zise doamna Danglars, destul cu muzica şi complimentele! Veniţi să luaţi ceaiul.

— Vino, Louise! îi zise domnişoara Danglars prietenei sale.

Trecură în salonul vecin, unde, într-adevăr, ceaiul fusese pregătit.

În clipa când începuseră să-şi lase, după obiceiul englezesc, linguriţele în ceşti, uşa se deschise din nou şi Danglars intră, evident foarte agitat.

Mai ales Monte-Cristo observă această agitaţie şi-l întrebă din ochi pe bancher ce se întâmplase.

— Ei bine, zise Danglars, tocmai am primit răspunsul din Grecia.

— Aha! făcu Monte-Cristo. De asta aţi fost chemat?

— Da.

— Ce mai face regele Otho? întrebă Albert, cu tonul cel mai vesel.

Danglars îl privi strâmb, fără să-i răspundă, iar Monte-Cristo se întoarse cu spatele, ca să-şi ascundă expresia de milă ce i se ivise pe faţă şi care i se şterse aproape de îndată.

— Plecăm împreună, nu-i aşa? îl întrebă Albert pe conte.

— Da, dacă vrei, răspunse acesta.

Albert nu înţelesese nimic din privirea bancherului. De aceea, întorcându-se spre Monte-Cristo, care înţelesese foarte bine totul:

— Aţi văzut, întrebă tânărul, cum s-a uitat la mine?

— Da, răspunse contele. Găseşti ceva ciudat în privirea lui?

— Cred şi eu! Dar ce a vrut să spună cu veştile sale din Grecia?

— De unde să ştiu eu?

— Păi, după câte îmi închipui, dumneavoastră aveţi multe surse de informaţii în ţara aceea.

Monte-Cristo zâmbi, cum se zâmbeşte întotdeauna când vrei să ocoleşti un răspuns.

— Iată, continuă Albert, acum se apropie de dumneavoastră. Mă duc să-i fac un compliment domnişoarei Danglars pentru cameea sa. În acest timp, tatăl o să aibă răgaz să vă vorbească.

— Dacă tot îi faci complimente, laud-o măcar pentru voce, îl sfătui Monte-Cristo.

— Ba nu, asta o face toată lumea.

— Dragul meu viconte, eşti nepermis de îngâmfat.

Albert înaintă spre Eugénie cu zâmbetul pe buze.

În acelaşi timp, Danglars se aplecă la urechea contelui.

— Mi-aţi dat un sfat minunat, îi zise el. E o întreagă poveste de groază pe marginea acestor două nume: Fernand şi Ioannina.

— Ei, aş! făcu Monte-Cristo.

— Da, o să vă povestesc eu, dar luaţi-l de aici pe tânăr. Îmi vine peste mână să mai rămân acum împreună cu el.

— Chiar aşa o să fac. Pleacă odată cu mine. Acum mai este nevoie să vi-l trimit pe tatăl lui?

— Mai mult ca oricând.

— Bine.

Contele îi făcu semn lui Albert.

Salutară amândoi doamnele şi ieşiră, Albert cu un aer întru totul nepăsător faţă de dispreţul domnişoarei Danglars, Monte-Cristo repetându-i doamnei Danglars sfaturile despre prudenţa pe care trebuie s-o aibă soţia unui bancher de a-şi asigura viitorul.

Domnul Cavalcanti rămase stăpân pe câmpul de bătaie.

LXXVII Haydée

Caii contelui nici nu trecuseră bine de colţul bulevardului, când Albert se întoarse spre Monte-Cristo şi izbucni într-un râs prea zgomotos ca să nu pară puţin forţat.

— Ei bine, îi zise el, o să vă întreb, cum a întrebat-o regele Carol al IX-lea pe Caterina de Medici, după Sfântul Bartolomeu: „Cum găsiţi că mi-am jucat micul meu rol?”.

— În legătură cu ce? întrebă Monte-Cristo.

— Păi, în legătură cu instalarea rivalului meu la domnul Danglars.

— Care rival?

— Ei, acuma! Care rival? Protejatul dumneavoastră, domnul Andrea Cavalcanti!

— Oh, fără glume proaste, viconte. Eu nu-l protejez nicidecum pe domnul Andrea, cel puţin nu pe lângă domnul Danglars.

— Iar acesta ar fi reproşul pe care vi l-aş face, dacă tânărul ar avea nevoie de protecţie. Dar, din fericire pentru mine, n-are nevoie de aşa ceva.

— Cum? Crezi că-i face curte?

— Bag mâna în foc! Învârteşte aşa nişte ochi de adorator şi scoate aşa nişte modulaţii de îndrăgostit! Năzuieşte la mâna trufaşei Eugénie. Poftim! Tocmai am făcut un vers! Pe cuvântul meu, nu-i vina mea. Nu contează, îl repet: năzuieşte la mâna trufaşei Eugénie.

— Ce contează, dacă nu se gândeşte decât la dumneata?

— Nu spuneţi asta, dragul meu conte. Sunt bruftuluit din amândouă părţile.

— Cum adică, din amândouă părţile?

— Fără îndoială! Domnişoara Eugénie abia dacă mi-a răspuns, iar domnişoara d’Armilly, confidenta ei, nici nu m-a băgat în seamă.

— Da, în schimb, tatăl său te adoră, zise Monte-Cristo.

— El? Ba bine că nu! Mi-a înfipt o mie de pumnale în inimă, ce-i drept, nişte pumnale cu lama care intră în mâner, pumnale de teatru, dar despre care el era convins că sunt adevărate.

— Gelozia arată dragoste.

— Da, însă eu nu sunt gelos.

— El este.

— Pe cine? Pe Debray?

— Nu, pe dumneata.

— Pe mine? Pun rămăşag că, în cel mult opt zile, mi-a închis uşa în nas.

— Te înşeli, dragă viconte.

— Aveţi vreo dovadă?

— Vrei să ţi-o spun?

— Da.

— Sunt însărcinat să-l rog pe domnul conte de Morcerf să vină să stabilească definitiv lucrurile cu baronul.

— Cine v-a însărcinat?

— Baronul însuşi.

— Oh! zise Albert cu toată drăgălăşenia de care era în stare. Doar n-o să faceţi asta, nu-i aşa, dragul meu conte?

— Te înşeli, Albert, am s-o fac, fiindcă am făgăduit.

— Haide, zise Albert cu un oftat, se pare că ţineţi cu tot dinadinsul să mă însuraţi.

— Ţin să păstrez bune relaţii cu toată lumea. Dar, apropo de Debray, cum se face că nu-l mai văd deloc pe la baroană?

— A fost o ceartă.

— Cu doamna?

— Nu, cu domnul.

— Aşadar, şi-a dat seama de ceva?

— Ha! Bună glumă!

— Crezi că baronul bănuia? întrebă Monte-Cristo, cu o naivitate fermecătoare.

— Alta acum! De unde aţi picat, dragul meu conte?

— Din Congo, dacă vrei.

— Tot nu este destul de departe.

— Ce ştiu eu cum sunt soţii voştri parizieni?

— Ei, dragă conte, soţii sunt pretutindeni la fel. Odată ce aţi studiat un individ dintr-o ţară oarecare, cunoaşteţi întreaga rasă.

— Păi, şi atunci, din ce cauză s-au certat Danglars şi Debray? Păreau că se înţeleg foarte bine, zise Monte-Cristo, făcând din nou pe naivul.

— Ah, iată! Intrăm în misterele lui Isis şi eu nu sunt iniţiat. Când domnul Cavalcanti fiul va face parte din familie, să-l întrebaţi asta.

Trăsura se opri.

— Iată că am ajuns, zise Monte-Cristo. Nu e decât zece şi jumătate, aşadar, hai pe la mine.

— Cu multă plăcere.

— O să te ducă acasă trăsura mea.

— Nu mulţumesc. Trebuie să ne fi urmat şi cupeul meu.

— Într-adevăr, iată-l! zise Monte-Cristo, sărind jos.

Intrară amândoi în casă. Salonul era luminat. O luară într-acolo.

— Fă-ne un ceai, Baptistin! zise Monte-Cristo.

Baptistin ieşi fără nici un cuvânt. După nici două secunde, reapăru cu o tavă gata pregătită, care, asemenea gustărilor din feeriile teatrale, părea ieşită din pământ.

— Într-adevăr, zise Morcerf, ce admir cel mai mult la dumneavoastră, dragul meu conte, nu este bogăţia — poate că există oameni mai bogaţi decât dumneavoastră. Nici spiritul dumneavoastră — Beaumarchais nu avea mai mult, dar avea tot atât. Însă admir felul în care sunteţi servit, fără să vi se răspundă vreun cuvânt, cât ai clipi, într-o secundă, de parcă s-ar ghici, după cum sunaţi, ceea ce doriţi şi de parcă tot ce doriţi ar fi întotdeauna gata pregătit.

— Este o fărâmă de adevăr în ceea ce spui. Mi se cunosc obiceiurile. De pildă, hai să vezi! Nu ţi-ai dori să faci un anume lucru în timp ce-ţi bei ceaiul?

— Desigur, aş vrea să fumez.

Monte-Cristo se apropie de gong şi lovi o dată.

După o secundă, se deschise o uşă specială şi Ali apăru cu două ciubucuri, pline vârf cu cel mai bun tutun latakié.

— Miraculos! zise Albert.

— Ba nu, este foarte simplu, răspunse Monte-Cristo. Ali ştie că atunci când îmi beau ceaiul sau cafeaua, am obiceiul să fumez; ştie că am cerut ceaiul, ştie că m-am întors împreună cu dumneata, aude că îl chem, bănuieşte pentru ce şi, cum e născut într-o ţară unde ospitalitatea se arată mai ales cu pipa, în loc de un ciubuc a adus două.

— Desigur, este o explicaţie ca oricare alta, dar nu este mai puţin adevărat că numai dumneavoastră... Oh, dar ce aud?

Şi Morcerf se aplecă spre uşa prin care, într-adevăr, pătrundeau nişte sunete asemănătoare cu ale unei chitare.

— Pe legea mea, dragă viconte, ai parte numai de muzică în seara asta. Nici n-ai scăpat bine de pianul domnişoarei Danglars, că dai peste guzla lui

Haydée.

— Haydée! Ce nume frumos! Există, aşadar, femei pe care într-adevăr le cheamă Haydée şi în altă parte decât în poemele lordului Byron?

— Bineînţeles. Haydée e un nume foarte rar în Franţa, dar destul de obişnuit în Albania şi în Epir. E ca şi cum ai spune, de pildă, neprihănire, pudoare, nevinovăţie. E un soi de nume de botez, cum spuneţi voi, parizienii.

— Oh, este încântător! zise Albert. Cât aş vrea să le văd pe franţuzoaicele noastre numindu-se domnişoara Bunătate, domnişoara Tăcere, domnişoara Milostenie Creştinească! Ziceţi şi dumneavoastră, dacă domnişoara Danglars, în loc să se numească Claire-Marie-Eugénie, cum se numeşte, s-ar numi domnişoara Neprihănire-Pudoare-Nevinovăţie Danglars — fir-aş al naibii! Ce efect ar face în publicarea strigărilor de căsătorie?

— Nebunule! zise contele. Nu glumi atât de tare, Haydée te-ar putea auzi.

— Şi s-ar supăra?

— Deloc, răspunse contele cu aerul său distant.

— Este bună din fire? întrebă Albert.

— Nu este bunătate, ci datorie. O sclavă nu se supără pe stăpânul ei.

— Poftim! Acum glumiţi dumneavoastră. Mai există oare sclave?

— Bineînţeles, din moment ce Haydée este sclava mea.

— Pe cuvânt, dumneavoastră nu faceţi nimic şi n-aveţi nimic asemănător cu ceilalţi oameni. Sclava domnului conte de Monte-Cristo! Este un rang aparte în Franţa. După modul în care vânturaţi banii, trebuie să fie un post care preţuieşte o sută de mii de scuzi pe ani.

— O sută de mii de scuzi? Biata copilă a avut mult mai mult decât atât. Ea a venit pe lume stăpână pe nişte comori pe lângă care cele din *O mie şi una de nopţi* sunt o nimica toată.

— Aşadar, chiar este o prinţesă?

— Cum spui, şi chiar una dintre cele mai de seamă din ţara ei.

— Bănuiam eu. Dar cum a ajuns sclavă o mare prinţesă?

— Cum a ajuns Denis Tiranul învăţător la o şcoală? Soarta războiului, dragă viconte, capriciile sorţii.

— Şi numele ei este secret?

— Pentru restul lumii, da, însă, pentru dumneata, dragă viconte, care te numeri printre prietenii mei şi care o să taci, nu-i aşa? Dacă îmi făgăduieşti să păstrezi tăcerea...

— Oh, aveţi cuvântul meu de onoare!

— Cunoşti povestea paşei din Ioannina?

— A lui Ali-Tebelen[108]? Fără îndoială, căci în slujba lui a făcut tata avere.

— Adevărat, uitasem!

— Şi ce este Haydée pentru Ali-Tebelen?

— Pur şi simplu fiica.

— Cum? Fiica lui Ali-Paşa?

— Şi a frumoasei Vasiliki.

— Şi este sclava dumneavoastră?

— Ei, Doamne, da!

— Cum aşa?

— Păi, într-o zi, când treceam prin piaţa Constantinopolului, am cumpărat-o.

— Minunat! Cu dumneavoastră, dragă conte, nu se trăieşte, se visează. Dar, ascultaţi, este destul de indiscret ce vreau să vă cer...

— Spune, totuşi.

— De vreme ce ieşiţi împreună cu ea, de vreme ce o conduceţi la Operă...

— Ei?

— Aş putea să îndrăznesc să vă cer...

— Poţi să îndrăzneşti să-mi ceri orice!

— Atunci, dragul meu conte, prezentaţi-mă prinţesei dumneavoastră.

— Cu plăcere. Dar cu două condiţii.

— Le primesc dinainte.

— Prima este să nu destăinuieşti nimănui vreodată că i-ai fost prezentat.

— Prea bine! zise Morcerf şi întinse mâna. Jur!

— A doua este să nu-i spui că tatăl dumitale a fost în slujba tatălui ei.

— Jur şi asta!

— Minunat, viconte. N-o să-ţi uiţi aceste două jurăminte, nu-i aşa?

— Ei! făcu Albert.

— Foarte bine! Te ştiu om de onoare.

Contele lovi din nou în gong. Ali reapăru.

— Anunţ-o pe Haydée, îi zise stăpânul său, că o să vin să beau cafeaua la ea şi fă-o să înţeleagă că îi cer îngăduinţa să i-l prezint pe unul dintre prietenii mei.

Ali se înclină şi ieşi.

— Atunci, ne-am înţeles: fără întrebări directe, dragă viconte. Dacă vrei să afli ceva, întreabă-mă pe mine şi eu o s-o întreb pe ea.

— Ne-am înţeles.

Ali reapăru pentru a treia oară şi ţinu draperia de la uşă ridicată, pentru a le arăta stăpânului şi lui Albert că puteau să treacă.

— Să intrăm! spuse Monte-Cristo.

Albert îşi trecu o mână prin păr şi îşi netezi mustaţa. Contele îşi luă pălăria, îşi puse mănuşile şi îl conduse pe Albert în apartamentul pe care Ali îl păzea ca o santinelă şi pe care cele trei cameriste franceze, sub comanda lui Myrtho, îl apărau ca pe o redută.

Haydée aştepta în prima încăpere, care era salonul, cu ochii măriţi de uimire, fiindcă era pentru prima oară când un alt bărbat în afară de Monte-Cristo pătrundea până la ea. Aşezată pe o sofa, într-un colţ, stătea cu picioarele încrucişate sub ea şi îşi făcuse un cuib, ca să zicem aşa, din mătăsurile vărgate şi brodate, cele mai scumpe din Orient. Lângă ea, se afla guzla ale cărei sunete îi trădaseră prezenţa. Haydée era încântătoare, astfel.

Zărindu-l pe Monte-Cristo, ea se ridică în picioare, cu acel zâmbet de fiică şi de amantă totodată, pe care numai ea îl avea. Monte-Cristo se apropie de ea şi îi întinse mâna, pe care, ca de obicei, Haydée îşi apăsă buzele.

Albert rămăsese lângă uşă, vrăjit de frumuseţea neobişnuită a fetei pe care o vedea pentru prima oară de aproape şi pe care n-ar fi putut s-o compare cu nimic din Franţa.

— Pe cine mi-aduci? îl întrebă fata, în greaca modernă, pe Monte-Cristo. Un frate, un prieten, o simplă cunoştinţă sau un duşman?

— Un prieten, îi răspunse Monte-Cristo în aceeaşi limbă.

— Numele său?

— Contele Albert. E acelaşi pe care l-am scos din mâinile bandiţilor, la Roma.

— În ce limbă vrei să-i vorbesc?

Monte-Cristo se întoarse spre Albert.

— Cunoşti greaca modernă? îl întrebă el pe tânăr.

— Vai! răspunse Albert. Nu ştiu nici măcar greaca veche, dragă conte. Niciodată Homer şi Platon n-au avut un şcolar mai nepriceput şi, aş îndrăzni chiar să spun, mai vrednic de dispreţ decât mine.

— Atunci, zise Haydée, dovedind prin cuvintele sale că înţelesese întrebarea lui Monte-Cristo şi răspunsul lui Albert, o să vorbesc în franceză

sau în italiană, dacă bineînţeles, stăpânul îmi îngăduie.

Monte-Cristo chibzui o clipă:

— O să vorbeşti în italiană, zise el.

Apoi, întorcându-se spre Albert:

— Ce păcat că nu înţelegi greaca modernă sau greaca veche, fiindcă Haydée le vorbeşte minunat pe amândouă. Biata copilă o să fie nevoită să-ţi vorbească în italiană, ceea ce o să-ţi lase o falsă părere despre conversaţia cu ea.

Îi făcu un semn lui Haydée.

— Fii bine-venit, prietene care vii împreună cu domnul şi stăpânul meu! spuse fata într-o toscană curgătoare, cu plăcutul accent roman, care face limba lui Dante la fel de muzicală ca şi limba lui Homer. Ali! Cafelele şi pipele!

Haydée îi făcu un semn cu mâna lui Albert să se apropie, în vreme ce Ali ieşi să îndeplinească poruncile tinerei sale stăpâne.

Monte-Cristo îi arătă lui Albert două scaune pliante şi fiecare îşi luă câte unul pentru a-l aşeza lângă un fel de măsuţă, în mijlocul căreia trona o narghilea şi care era încărcată cu flori naturale, desene şi caiete de muzică.

Ali se întoarse, aducând cafeaua şi ciubucurile. Cât despre domnul Baptistin, îi era interzis să intre în partea aceasta a locuinţei.

Albert refuză pipa pe care i-o întindea nubianul.

— Oh, ia-o, ia-o fără grijă! îi zise Monte-Cristo. Haydée are aproape aceleaşi obiceiuri ca o pariziană. Havana nu-i place, fiindcă nu-i plac mirosurile urâte. Dar tutunul oriental, după cum ştii, este parfumat.

Ali ieşi.

Ceştile de cafea erau gata pregătite, numai că, pentru Albert, adăugaseră şi o zaharniţă. Monte-Cristo şi Haydée sorbeau licoarea arăbească în manieră arăbească, adică fără zahăr.

Haydée întinse mâna şi luă cu vârfurile degetelor ei trandafirii şi prelungi ceaşca de porţelan japonez, ducând-o la gură cu plăcerea nevinovată a unui copil care bea sau mănâncă un lucru care îi place.

În momentul acela, intrară două femei, aducând alte două platouri încărcate cu îngheţată şi şerbeturi, pe care le aşezară pe două măsuţe special făcute pentru asta.

— Dragul meu amfitrion, şi dumneavoastră, *signora*, zise Albert în italiană, iertaţi-mi uluirea. Sunt foarte zăpăcit, dar este absolut firesc. Găsesc deodată, în mijlocul Parisului, Orientul, adevăratul Orient, nu cel pe

care, din nefericire, l-am văzut eu, ci acela pe care l-am visat. Adineauri auzeam uruitul omnibuzelor şi clopoţeii vânzătorilor de limonadă. O, *signora*!... De ce nu ştiu să vorbesc greceşte! Discuţia cu dumneavoastră, laolaltă cu decorul acesta feeric, mi-ar crea o seară de care mi-aş aminti întotdeauna!

— Ştiu destul de bine italiana ca să vorbesc cu dumneavoastră, domnule, răspunse Haydée liniştită. Şi, dacă vă place Orientul, o să fac tot ce-mi va sta în puteri ca să-l regăsiţi aici.

— Despre ce aş putea să vorbesc? îl întrebă Albert în şoaptă pe Monte-Cristo.

— Păi, despre tot ce vrei! Despre ţara ei, despre copilăria ei, despre amintirile ei sau, dacă-ţi place mai mult, despre Roma, despre Neapole sau despre Florenţa.

— Oh! zise Albert. Ar fi păcat să ai în faţă o grecoaică şi să-i vorbeşti despre tot ce i-ai putea vorbi unei parizience. Daţi-mi voie să-i vorbesc despre Orient.

— Te rog, dragă Albert, este subiectul cel mai plăcut pentru ea.

Albert se întoarse spre Haydée.

— La ce vârstă a părăsit *signora* Grecia? o întrebă el.

— La cinci ani, răspunse Haydée.

— Şi vă mai amintiţi de ţara dumneavoastră? întrebă Albert.

— Când închid ochii, revăd tot ce am văzut. Există două feluri de priviri: privirea cu ochii şi privirea cu sufletul. Din ce ai privit cu ochii mai poţi uita, câteodată, dar din ce ai privit cu sufletul îţi aminteşti întotdeauna.

— Şi care este perioada cea mai îndepărtată de care vă puteţi aminti?

— Aceea pe când abia puteam să merg în picioare. Mama, care se numea Vasiliki (Vasiliki înseamnă „regească”, adăugă tânăra, înălţându-şi capul), mama mă lua de mână şi, amândouă acoperite cu câte un văl, după ce puneam în fundul pungii de bani tot aurul pe care-l aveam, ne duceam să cerem de pomană pentru prizonieri, spunând: „Cine miluieşte pe săraci, împrumută pe Domnul”[109]. Apoi, când aveam punga plină, ne întorceam la palat şi, fără să-i spunem nimic tatii, trimiteam toţi banii care ni se dăruiseră de către cei care ne luaseră drept două femei sărmane, la egumenul mănăstirii, care îi împărţea prizonierilor.

— Şi câţi ani aveaţi, la vremea aceea?

— Trei ani, zise Haydée.

— Cum aşa, vă amintiţi de tot ce s-a întâmplat în jurul dumneavoastră de la vârsta de trei ani?

— Tot.

— Conte, îi şopti Morcerf lui Monte-Cristo, ar trebui să-i îngăduiţi *signorei* să ne povestească puţin din viaţa ei. Mi-aţi interzis să-i vorbesc despre tata, dar poate că-mi va vorbi chiar ea despre el şi nici nu vă puteţi închipui cât de fericit aş fi să-i aud numele, rostit de o gură atât de frumoasă!

Monte-Cristo se întoarse spre Haydée şi, arătându-i printr-un semn de sprâncene că trebuie să acorde cea mai mare atenţie îndemnului pe care urma să i-l dea, îi spuse în greceşte:

— PatorV men athn, mh de onoma prdotou cai prodosian eipe hmin.[110]

Haydée suspină prelung şi un nor îi întunecă fruntea senină.

— Ce îi spuneţi? întrebă Morcerf în şoaptă.

— Îi repet că eşti prietenul meu şi că nu trebuie să se ferească de dumneata.

— Aşadar, zise Albert, pelerinajul acesta de demult, în favoarea prizonierilor, este prima dumneavoastră amintire. Mai aveţi şi altele?

— Altele? Mă văd la umbra sicomorilor, lângă un lac, căruia îi mai zăresc încă, printre frunze, oglinda tremurătoare. Rezemat de cel mai bătrân şi mai stufos dintre aceşti sicomori, tatăl meu şedea pe nişte perne, iar eu, copil neputincios, mă jucam cu barba lui căruntă, care îi cobora până la piept, şi cu mânerul bătut în diamante al hangerului de la brâu, în timp ce mama stătea culcată la picioarele lui. Apoi, din când în când, venea la el un albanez şi-i spunea câteva vorbe, pe care nu le luam în seamă, şi la care el răspundea cu glas egal: „Omorâţi!” sau „Iertaţi!”.

— E ciudat, zise Albert, să auzi ieşind asemenea cuvinte din gura unei fete, într-altă parte decât la teatru, şi să-ţi spui: „Aceasta nu este o ficţiune”. Şi, când aveţi vii în minte o perspectivă atât de poetică şi nişte tablouri atât de fermecătoare, cum vi se pare Franţa?

— Cred că este o ţară frumoasă, răspunse Haydée, dar eu văd Franţa aşa cum este, căci o privesc cu ochii mei de femeie, pe câtă vreme patria mea, pe care n-am văzut-o decât cu ochii de copil, mi se pare, dimpotrivă, că este mereu învăluită într-o ceaţă, luminoasă sau întunecoasă, după cum amintirile mele fac din ea o patrie fericită sau un loc de amare suferinţe.

— Atât de tânără, *signora*, zise Albert, cedând fără voie puterii formulelor banale, cum de aţi putut suferi?

Haydée îşi întoarse privirile spre Monte-Cristo, care, cu un semn imperceptibil, îi şopti:

— Eipe![111]

— Nimic nu ţi se aşază mai solid la temelia sufletului ca primele amintiri şi, în afara celor două, pe care vi le-am povestit, toate amintirile copilăriei mele sunt triste.

— Povestiţi, povestiţi, *signora*! zise Albert. Vă jur că vă ascult cu nespusă plăcere.

Haydée zâmbi cu tristeţe.

— Aşadar, vreţi să trec la celelalte amintiri? întrebă ea.

— Vă implor, răspunse Albert.

— Ei bine, aveam patru ani când, într-o seară, m-a trezit mama. Ne aflam în palatul din Ioannina. Ea m-a luat dintre pernele pe care mă odihneam şi, când mi-am deschis ochii, i-am văzut pe ai săi plini de lacrimi grele.

M-a luat în braţe, fără vreun cuvânt.

Văzând-o plângând, am început şi eu să plâng.

„Linişte, copilă!” mi-a zis ea.

Adeseori, în ciuda mângâierilor sau ameninţărilor mamei, năzuroasă ca toţi copiii, eu continuam să plâng. De data aceasta însă exista în glasul bietei mele mame o asemenea groază, încât am tăcut imediat.

Mă ducea în braţe, cu mare grabă.

Am văzut cum coboram o scară mare. Înaintea noastră, toate servitoarele mamei, încărcate cu tot felul de cufere, săculeţe, podoabe, bijuterii, pungi cu aur, coborau pe aceeaşi scară sau mai curând se năpusteau pe ea în jos.

În urma femeilor venea o gardă de vreo douăzeci de bărbaţi, înarmaţi cu flinte lungi şi cu pistoale, şi îmbrăcaţi în costumele pe care le cunoaşteţi şi dumneavoastră, în Franţa, de când Grecia a redevenit o naţiune.

Era ceva sinistru, credeţi-mă, adăugă Haydée, clătinând din cap şi pălind numai aducându-şi aminte, în şirul acela lung de sclave şi de femei pe jumătate toropite de somn — sau, cel puţin, aşa îmi închipuiam eu că erau; probabil îi credeam pe ceilalţi adormiţi, pentru că eu nu mă trezisem încă de tot.

Pe scară alergau umbre uriaşe, pe care făcliile de brad le făceau să tremure pe bolţi.

„Grăbiţi-vă!” rosti un glas din fundul galeriei.

Glasul acesta îi făcu pe toţi să se încline, aşa cum vântul trecând peste câmpie înclină spicele.

Pe mine, însă, m-a făcut să tresar.

Era glasul tatălui meu.

Cobora cel din urmă, îmbrăcat în veşminte bogate, ţinând în mână carabina pe care i-o dăruise împăratul dumneavoastră. Şi, sprijinindu-se de favoritul său, Selim, ne mâna înaintea sa, cum îşi mână păstorul o turmă răzleţită.

Tatăl meu, adăugă Haydée, înălţându-şi fruntea, a fost acel personaj ilustru pe care Europa l-a cunoscut sub numele de Ali-Tebelen, paşa din Ioannina, în faţa căruia Turcia a tremurat.

Fără să ştie de ce, Albert se înfioră auzind cuvintele acestea, rostite pe un ton, greu de descris, de măreţie şi demnitate. I se păru că un fulger sumbru şi înfricoşător se aprinsese în ochii fetei, când, ca o preoteasă de-a Pitiei evocând spiritul unui mort, ea trezi amintirea ilustrului personaj însângerat, a cărui moarte cumplită l-a făcut să pară uriaş în ochii Europei contemporane.

— Curând, continuă Haydée, ne-am oprit din mers. Ajunseserăm pe ultima treaptă a scării, la malul unui lac. Mama mă strângea la pieptul său, în care inima îi bătea cu putere. La doi paşi în urma noastră, l-am văzut pe tata, care arunca priviri neliniştite de jur împrejur.

În faţa noastră se aflau patru trepte de marmură, iar la marginea ultimei trepte se legăna o barcă.

Din locul unde ne găseam, se vedea înălţându-se în mijlocul lacului o umbră neagră. Acela era pavilionul unde ne duceam.

Pavilionul mi se părea tare departe, probabil din pricina întunericului.

Am coborât în barcă. Îmi amintesc că vâslele nu făceau nici un zgomot, atingând apa. M-am aplecat, mirată, să mă uit mai bine la ele: erau înfăşurate în brâurile palicarilor noştri.

În afară de vâslaşi, în barcă nu erau decât servitoarele, tata, mama, Selim şi cu mine.

Palicarii rămăseseră pe malul lacului, îngenuncheaţi pe ultima treaptă, ca să facă, astfel, în caz că am fi fost urmăriţi, o baricadă din celelalte trei trepte.

Barca noastră zbura ca vântul.

„De ce merge barca atât de repede?” am întrebat-o pe mama.

„Sst!... Fiindcă fugim, copila mea”, mi-a răspunse ea.

N-am înţeles. De ce fugea tatăl meu, el, atotputernicul, dinaintea căruia, de obicei, fugeau ceilalţi, şi care avea drept deviză:

„Ei mă urăsc, deci se tem de mine!”.

Într-adevăr, tata îşi căuta scăparea pe lac. Mi-a povestit, mai târziu, că garnizoana castelului din Ioannina, obosită de un prea îndelungat serviciu...

Aici, Haydée îşi aţinti privirea grăitoare asupra lui Monte-Cristo, care i-o susţinu cu privirea lui. Fata continuă să povestească, fără grabă, ca unul care născoceşte sau care sare peste fapte.

— Spuneaţi, *signora*, interveni Albert, care asculta povestirea cu cea mai mare atenţie, spuneaţi că garnizoana din Ioannina, obosită de un prea îndelungat serviciu...

— Căzuse la învoială cu seraschierul Kurshid, împuternicit de sultan să îl prindă pe tata. Atunci, tata, îl trimisese cu solie la sultan pe un ofiţer franc, în care avea toată încrederea, şi luase hotărârea să se retragă în adăpostul pregătit de multă vreme, căruia îi zicea *kataphygion*, adică refugiu.

— Pe ofiţerul acela, întrebă Albert, vă mai amintiţi cum îl chema, signora?

Monte-Cristo schimbă cu fata o privire iute ca fulgerul, de care Morcerf nu-şi dădu seama.

— Nu, răspunse ea, nu-mi amintesc. Dar, poate că, mai târziu, o să mi-l amintesc şi o să vi-l spun.

Albert era gata să rostească numele tatălui său, când Monte-Cristo ridică încetişor degetul, în semn de tăcere; tânărul îşi aminti jurământul său şi tăcu.

— Spre pavilionul acela se îndrepta barca noastră.

Un parter împodobit cu arabescuri, cu terasele coborând până la apă, şi un etaj care dădea spre lac, asta era tot ce se putea vedea, cu ochiul liber, din palatul de vară.

Dar sub parter, prelungindu-se către inima insulei, era o galerie subterană, o peşteră uriaşă, unde am fost conduse, mama, eu şi slujnicele noastre şi unde zăceau grămadă şaizeci de mii de pungi şi două sute de butoaie. În pungi erau douăzeci şi cinci de milioane în aur, iar în butoaie, treizeci de mii de livre de praf de puşcă.

Lângă butoaie stătea Selim, mâna dreaptă a tatălui meu, despre care v-am mai spus. El veghea, zi şi noapte, ţinând în mână o lance, în vârful

căreia ardea o feştilă aprinsă — avea poruncă să arunce totul în aer, pavilionul, gărzile, paşa, femeile şi aurul, la un semn al tatălui meu.

Îmi amintesc că sclavele noastre, ştiind lângă ce anume stăteau, îşi petreceau zilele şi nopţile rugându-se, tânguindu-se şi gemând.

Şi eu îl văd neîncetat în minte pe tânărul soldat, cu obrazul palid şi cu ochii negri, şi sunt sigură că, atunci când îngerul morţii va pogorî după mine, îl voi recunoaşte în el pe Selim.

N-aş putea spune cât timp am rămas aşa — pe vremea aceea nu ştiam ce înseamnă timpul. Câteodată, rar, tata trimitea să ne cheme, pe mama şi pe mine, sus, pe terasa palatului. Acelea erau orele de adevărată plăcere pentru mine, care nu vedeam în subterană decât umbre gemând şi lancea înflăcărată a lui Selim. Tatăl meu, stând în faţa unei porţi largi, azvârlea o privire încruntată în adâncurile zării, cercetând fiecare punct negru ce se ivea pe lac, în timp ce mama, pe jumătate culcată lângă el, îşi sprijinea capul de umărul lui, iar eu mă jucam la picioarele lor, admirând, cu uimirile copilăriei, care măresc şi mai mult obiectele, povârnişurile Pindului care se înălţau în zare, castelele din Ioannina, răsărind albe şi colţuroase din apele albastre ale lacului, tufele uriaşe de verdeaţă întunecată, aninate ca nişte licheni de stâncile muntelui, care de departe seamănă cu muşchii, iar de aproape sunt brazi seculari şi arbori de mirt uriaşi.

Într-o dimineaţă, tata a trimis iarăşi după noi. L-am găsit destul de liniştit, deşi mai palid decât de obicei.

„Răbdare, Vasiliki, totul se va sfârşi astăzi. Astăzi soseşte firmanul stăpânului şi soarta îmi va fi hotărâtă. Dacă iertarea este deplină, ne vom întoarce în triumf la Ioannina. Dacă vestea este rea, o să fugim în noaptea asta.”

„Şi dacă n-o să ne lase să fugim?” a întrebat mama.

„Oh fii liniştită! i-a răspuns Ali zâmbind. Selim şi lancea lui aprinsă o să rezolve problema. Ei ar vrea să mă vadă mort, dar nu cu condiţia să moară şi ei odată cu mine.”

Mama nu i-a răspuns decât printr-un val de suspine la aceste consolări, care nu porneau din inima tatălui meu.

I-a pregătit apa cu gheaţă, pe care el o bea întruna, căci, de când se refugiase în pavilion, era mistuit de o febră necontenită. Apoi, i-a parfumat barba căruntă şi i-a aprins ciubucul, căruia îi urmărea, uneori, timp de ore întregi, fără să se gândească la nimic, fumul risipindu-se în aer.

Deodată, tata a făcut un gest atât de brusc, încât m-a speriat.

Apoi, fără să-şi întoarcă privirea de la punctul pe care nu-l scăpa din ochi, a cerut ocheanul.

Mama i l-a dat, mai albă decât statuia de ghips de care se rezema.

Am văzut mâna tatălui meu tremurând.

„O barcă!... două!... trei!... şoptea tata. Patru!...”

Şi s-a ridicat, luându-şi armele şi turnând — îmi amintesc bine — praf de puşcă în tigăiţele pistoalelor.

„Vasiliki, i-a zis mamei, tremurând vizibil, iată clipa care ne va hotărî soarta. Peste o jumătate de ceas, o să ştim răspunsul Înălţimii Sale. Du-te la adăpost, în subterană, împreună cu Haydée.”

„Nu vreau să te părăsesc, a zis Vasiliki. Dacă tu mori, stăpâne, vreau să mor şi eu cu tine.”

„Du-te lângă Selim!” i-a strigat tata.

„Adio, stăpâne!” a şoptit mama, supusă şi frântă, ca la apropierea morţii.

„Conduceţi-o pe Vasiliki!” le-a poruncit tata palicarilor.

Dar eu, de care toată lumea uitase, am dat fuga la el, întinzându-mi braţele spre gâtul lui. M-a văzut şi, aplecându-se, m-a sărutat pe frunte.

Vai! Sărutul acela a fost cel din urmă şi-l mai simt încă, aici, pe fruntea mea.

Coborând, am zărit, prin umbrarul de viţă al terasei, bărcile apropiindu-se pe lac. Dacă mai devreme erau cât nişte puncte negre, acum erau deja cât păsările zburând la rasul apei.

Între timp, în pavilion, douăzeci de palicari, aşezaţi la picioarele tatei şi ascunşi după lambriuri, păndeau cu ochi sângeroşi sosirea acestor bărci, ţinându-şi în poziţie de tragere lungile lor flinte, incrustate cu sidef şi argint. Nenumărate cartuşe zăceau împrăştiate pe podea. Tata îşi privea ceasul şi se plimba neliniştit.

Iată ce mi-a sărit în ochi după ce l-am părăsit şi am primit de la el ultima sărutare!

Mama şi cu mine am străbătut toată galeria subterană. Selim era mai departe la post; ne-a zâmbit cu tristeţe. Ne-am dus să căutăm nişte perne, în capătul celălalt al peşterii, apoi ne-am întors şi ne-am aşezat lângă Selim. În marile primejdii, inimile devotate se caută şi, aşa copil cum eram, simţeam din instinct că o mare nenorocire plutea deasupra capetelor noastre...

Albert auzise adeseori povestindu-se — nu de la tatăl său, care nu vorbea niciodată despre treaba asta, ci de la străini — ultimele clipe de viaţă

ale vizirului din Ioannina; citise numeroase relatări ale morţii sale, dar istorisirea aceasta, care prinsese viaţă în persoana şi prin glasul fetei, inflexiunile sale adânci şi elegia aceasta înlăcrimată îl răscoleau până în adâncul sufletului, cu un farmec şi, totodată, cu o groază de nespus.

Cât despre Haydée, întru totul pradă acestor amintiri cumplite, amuţise pentru câteva clipe. Fruntea ei, ca o floare ce se pleacă într-o zi de furtună, îi căzuse pe braţ, iar ochii, privind în gol, păreau că încă mai văd în zare Pindul înverzit şi apele albastre ale lacului din Ioannina — oglindă magică, reflectând sumbrul tablou pe care-l schiţase.

Monte-Cristo o privea cu o expresie greu de descris, de interes şi milă.

— Continuă, fiica mea! o îndemnă contele, în greaca modernă.

Haydée îşi ridică iarăşi fruntea, ca şi cum cuvintele rostite cu vocea sonoră a lui Monte-Cristo ar fi trezit-o dintr-un vis, şi reluă:

— Era ora patru după amiază, dar, cu toate că, afară, ziua strălucea însorită şi senină, noi stăteam cufundate în bezna galeriei subterane.

O singură lumină licărea în peşteră, ca o stea pâlpâind pe fundalul unei bolte negre ca smoala: era făclia lui Selim. Mama era creştină şi se ruga.

Selim repeta, din când în când, bine cunoscutele cuvinte:

„Dumnezeu e mare!”.

Totuşi, mama încă mai spera. Când coborâse, i se păruse că îl recunoaşte pe francul trimis la Constantinopol, cel în care tatăl meu avea toată încrederea, căci el ştia că soldaţii sultanului francez sunt, de obicei, nobili şi generoşi. S-a dus cu vreo câţiva paşi spre scară şi a ciulit urechea.

„Se apropie, a şoptit ea. Numai de-ar aduce pacea şi viaţa!”

„De ce ţi-e teamă, Vasiliki? i-a răspuns Selim, cu glasul lui atât de blând şi de mândru, totodată. Dacă nu ne aduc pacea, le vom da moartea.”

Şi a aţâţat flacăra lăncii, cu un gest care îl făcea să semene cu Dionysos din Creta antică.

Însă eu, copil atât de mic şi de naiv, m-am temut de curajul acesta, pe care-l socoteam sângeros şi smintit, şi m-am speriat de moartea care ameninţa prin văzduh şi prin flacără.

Şi mama încerca aceleaşi senzaţii, căci am simţit-o tremurând.

„Doamne, Doamne, mamă! am strigat eu. O să murim?”

Şi, la glasul meu, rugăciunile şi tânguirile sclavelor se dublară.

„Copilă, mi-a răspuns Vasiliki, să te ferească Dumnezeu să ajungi să-ţi doreşti moartea aceasta, de care astăzi te temi!”

Apoi, în şoaptă:

„Selim, ce poruncă a dat stăpânul?” a întrebat ea.

„Dacă-mi trimite pumnalul, înseamnă că sultanul nu l-a iertat şi atunci o să pun foc; dacă-mi trimite inelul, înseamnă că sultanul l-a iertat şi atunci o să părăsesc depozitul de praf de puşcă.”

„Prietene, continuă mama, când va sosi porunca stăpânului tău, dacă-ţi trimite pumnalul, în loc să ne ucizi pe amândouă prin moartea asta care ne înspăimântă, o să-ţi întindem gâturile şi tu ne vei ucide cu pumnalul acela.”

„Bine, Vasiliki”, a răspuns liniştit Selim.

Deodată, am auzit nişte strigăte puternice. Am ascultat. Erau strigăte de bucurie. Numele francului care fusese trimis la Constantinopol răsuna mereu, repetat de palicarii noştri. Era limpede că el adusese răspunsul sublimului împărat şi că răspunsul era binevoitor.

— Şi nu vă aduceţi aminte numele lui? întrebă Morcerf, gata să-i sară în ajutor memoriei povestitoarei.

Monte-Cristo îi făcu semn.

— Nu mi-l amintesc, răspunse Haydée.

Zarva a crescut, au răsunat nişte paşi care se apropiau. Se coborau treptele în subterană.

Selim şi-a pregătit lancea.

Curând, s-a ivit o umbră în lumina albăstruie pe care o dădeau razele soarelui care pătrundeau până la intrarea subteranei.

„Cine eşti? a strigat Selim. Dar, oricine ai fi, stai pe loc!”

„Slavă sultanului! a răspuns umbra. I-a dăruit iertare deplină vizirului Ali. Şi nu doar viaţa i-a fost dăruită, dar şi averea şi bunurile sale.”

Mama a scos un strigăt de bucurie şi m-a strâns la piept.

„Stai! i-a strigat Selim, văzând că se repezea spre ieşire. Ştii că îmi trebuie inelul.”

„Adevărat”, a răspuns mama şi a îngenuncheat, ridicându-mă spre cer, ca şi cum în acelaşi timp ce se ruga la Dumnezeu pentru mine, voia şi să mă înalţe către El.

Aici, pentru a doua oară, Haydée se opri, copleşită de o emoţie atât de puternică încât sudoarea îi şiroia pe fruntea palidă, iar vocea sugrumată părea că nu mai poate răzbi prin gâtlejul uscat.

Monte-Cristo îi turnă un pic de apă cu gheaţă într-un pahar şi i-l întinse, spunându-i cu o blândeţe împletită cu o nuanţă poruncitoare:

— Curaj, fiica mea!

Haydée îşi şterse ochii şi fruntea, apoi continuă:

— În acest timp, ochii noştri, deprinşi cu întunericul, îl recunoscuseră pe trimisul paşei: era un prieten.

Îl recunoscuse şi Selim, dar bravul nostru tânăr ştia un singur lucru: să se supună poruncii.

„În numele cui vii?” a întrebat el.

„Vin în numele stăpânului nostru, Ali-Tebelen.”

„Dacă vii în numele lui Ali, atunci ştii ce trebuie să-mi aduci!”

„Da, răspunse trimisul, îţi aduc inelul său.”

În acelaşi timp, omul şi-a ridicat mâna deasupra capului. Se afla însă prea departe şi nu era destulă lumină pentru ca Selim să poată vedea şi recunoaşte, din locul unde ne aflam, obiectul care i se arăta.

„Nu văd ce ţii în mână”, a spus Selim.

„Vino mai aproape, i-a răspuns solul, sau o să mă apropii eu de tine.”

„Nici una, nici alta, a răspuns tânărul soldat. Pune obiectul pe care mi-l arăţi jos, acolo unde eşti, sub raza de lumină, şi dă-te înapoi, până când o să-l văd.”

„Fie!” a zis solul.

Şi s-a retras, după ce a lăsat semnul de recunoaştere în locul indicat.

Nouă ne bătea inima, căci obiectul ni se părea că ar fi într-adevăr un inel. Dar era chiar inelul tatălui meu?

Selim, ţinând în continuare făclia aprinsă în mână, s-a dus la gura peşterii şi s-a aplecat zâmbitor sub raza de lumină, ridicând semnul.

„Inelul stăpânului! a spus el şi l-a sărutat. E bine!”

Şi, aruncând făclia pe jos, a călcat peste ea, stingând-o.

Trimisul a scos un chiot de bucurie şi a bătut din palme. La semnalul acesta, patru soldaţi de-ai seraschierului Kurshid au venit în fugă, iar Selim a căzut, străpuns de cinci lovituri de pumnal. Fiecare îi dăduse câte una.

După aceea, îmbătaţi de crima lor, deşi încă palizi de teamă, s-au năpustit în subterană, căutând pretutindeni dacă se mai afla foc şi rostogolindu-se peste sacii de aur.

Atunci, mama m-a strâns mai tare în braţe şi, cu sprinteneală, apucând-o repede pe culoare întortocheate, cunoscute numai de noi, ajunse la o scară dosnică a pavilionului în care domnea un tumult înfricoşător.

Sălile de jos erau pline de ciohodarii lui Kurshid, adică de duşmanii noştri.

În clipa în care mama se pregătea să deschidă uşiţa, am auzit răsunând vocea paşei, cumplită şi ameninţătoare.

Mama şi-a lipit ochii de crăpăturile scândurilor. Din întâmplare, o crăpătură destul de mare se afla în faţa mea şi m-am uitat şi eu.

„Ce vreţi?” îi întreba tata pe nişte oameni care ţineau în mână o hârtie scrisă cu litere de aur.

„Vrem, a răspuns unul dintre ei, să îţi aducem la cunoştinţă voinţa Înălţimii Sale. Vezi firmanul ăsta?”

„Îl văd”, a zis tata.

„Ei bine, citeşte-l! Îţi cere capul.”

Tata a izbucnit într-un râs mai înfricoşător decât orice ameninţare. Dar n-a apucat să sfârşească şi două pistoale s-au descărcat în mâinile lui, ucigând doi oameni.

Palicarii, care erau culcaţi de jur împrejurul tatălui meu, cu faţa la podele, au sărit atunci şi ei în picioare şi-au deschis focul. Încăperea s-a umplut de zgomot, de flăcări şi de fum.

În aceeaşi clipă, a început să tragă şi tabăra cealaltă, iar gloanţele ciuruiau scândurile din jurul nostru.

Oh! Cât de frumos, cât de măreţ era vizirul Ali-Tebelen, tatăl meu, în mijlocul ploii de gloanţe, cu iataganul în mână, cu obrazul negru de praful de puşcă! Cum mai fugeau duşmanii dinaintea lui!

„Selim! Selim! a strigat el. Paznicul focului, fă-ţi datoria!”

„Selim e mort! i-a răspuns un glas care părea ieşit din pivniţele pavilionului. Iar tu, stăpâne Ali, eşti pierdut!”

În clipa aceea, s-a auzit o detunătură înăbuşită, iar podeaua a zburat în bucăţi, în jurul tatei.

Ciohodarii trăgeau prin podele. Trei sau patru palicari au căzut, loviţi de jos în sus, cu trupurile ciuruite de gloanţe.

Tatăl meu a răcnit şi-a înfipt degetele în găurile făcute de gloanţe şi a smuls o scândură întreagă.

Dar, în acelaşi timp, prin deschizătura făcută au izbucnit douăzeci de focuri, iar vâlvătaia, ieşind ca din craterul unui vulcan, a ajuns la tapet, pe care l-a cuprins de îndată.

Prin vuietul acesta înfiorător, printre strigătele cumplite, două detunături de armă, mai clare decât toate, două strigăte mai sfâşietoare decât toate celelalte strigăte, m-au îngheţat de groază. Acele două explozii îl loviseră de moarte pe tata şi el scosese cele două strigăte.

Totuşi, rămăsese în picioare, agăţându-se de o fereastră. Mama zgâlţâia uşa, voind să se ducă să moară împreună cu el, dar uşa era încuiată pe

dinăuntru.

În jurul tatei, palicarii se zvârcoleau în spasmele morţii; doi sau trei dintre ei, care nu fuseseră răniţi sau aveau doar nişte zgârieturi, s-au aruncat pe ferestre. Între timp, întreaga podea a crăpat, spartă pe dedesubt. Tata a căzut într-un genunchi şi, atunci, douăzeci de braţe s-au întins spre el, înarmate cu săbii, cu pistoale şi cu pumnale, douăzeci de lovituri odată au izbit un singur om, iar tata a dispărut în vârtejul focului aţâţat de demonii aceia care urlau, de parcă iadul însuşi s-ar fi deschis sub picioarele lui.

Eu am simţit cum mă rostogolesc pe pământ, căci mama se prăbuşise fără cunoştinţă...

Haydée lăsă să-i cadă braţele în jos, scoţând un geamăt şi privindu-l pe conte, parcă întrebându-l dacă era mulţumit de supunerea ei.

Monte-Cristo se ridică, se apropie de ea, îi luă mâna şi îi spuse, în greceşte:

— Trage-ţi sufletul, copilă dragă, şi vino-ţi în fire, gândindu-te că există un Dumnezeu care îi pedepseşte pe trădători.

— Este o poveste înfricoşătoare, conte, zise Albert, foarte speriat de paloarea lui Haydée. Acum îmi pare rău pentru cruzimea indiscreţiei mele.

— Nu-i nimic, răspunse Monte-Cristo.

Apoi, punând mâna pe creştetul fetei:

— Haydée, continuă el, este o fată curajoasă şi, câteodată, s-a simţit uşurată povestindu-şi suferinţele.

— Pentru că, stăpânul meu, răspunse cu însufleţire Haydée, pentru că suferinţele mele îmi amintesc de binefacerile tale.

Albert o privi curios, căci încă nu-i povestise ceea ce-şi dorea el mai mult să afle, adică prin ce întâmplare devenise sclava contelui.

Haydée văzu că şi privirile contelui şi ale lui Albert exprimau aceeaşi dorinţă.

Atunci, continuă:

— Când mama şi-a venit în fire, eram deja în faţa seraschierului.

„Ucideţi-mă, a zis ea, dar cruţaţi cinstea văduvei lui Ali!”

„Nu cu mine trebuie să vorbeşti”, i-a zis Kurshid.

„Dar cu cine?”

„Cu noul tău stăpân.”

„Cine este acela?”

„Iată-l!”

Şi Kurshid ni l-a arătat pe unul dintre cei care ajutase cel mai mult la moartea tatălui meu — continuă Haydée, cu o mânie înăbuşită.

— Atunci, întrebă Albert, aţi devenit proprietatea acelui om?

— Nu, răspunse Haydée. N-a îndrăznit să ne păstreze, ci ne-a vândut unor negustori de sclavi, care se duceau la Constantinopol. Am străbătut toată Grecia şi am ajuns, mai mult moarte decât vii, la poarta imperială, înţesată de curioşi care se dădeau în lături ca să ne lase să trecem, când, deodată, mama, urmărind cu ochii direcţia în care priveau cu toţii, scoase un strigăt şi căzu, arătându-mi un cap înfipt deasupra porţii.

Dedesubtul capului erau scrise aceste cuvinte:

„Acesta este capul lui Ali-Tebelen, paşa din Ioannina”.

Am încercat, plângând, s-o ridic pe mama, dar murise!

Am fost dusă în bazar. M-a cumpărat un armean bogat, care a poruncit să primesc învăţătură, mi-a dat profesori şi, când am împlinit treisprezece ani, m-a vândut sultanului Mahmud.

— De la care, zise Monte-Cristo, am răscumpărat-o eu, după cum ţi-am spus, dragă Albert, dând în schimb un smarald asemănător celui în care îmi ţin pilulele de haşiş.

— Oh, tu eşti bun, tu eşti puternic, stăpâne, zise Haydée, sărutându-i mâna lui Monte-Cristo, şi eu sunt foarte fericită să-ţi aparţin!

Albert rămăsese năuc de tot ce auzise.

— Bea-ţi cafeaua, îi zise contele, povestea s-a sfârşit.

---

[108] Ali-Paşa, supranumit Leul, s-a născut la Tebelen, un sat albanez, la poalele Munţilor Klissura, în 1741. Mulţumită diplomaţiei şi victoriilor sale pe câmpul de luptă, a devenit aproape unicul conducător al Albaniei, Epirului şi teritoriilor anexe. Stârnind duşmănia sultanului Mahmud, a fost proscris şi ucis, prin trădare, în 1822, la vârsta de 80 de ani.

[109] Din *Proverbele lui Solomon*, 19, 17.

[110] Traducere literală din limba greacă: „Despre soarta tatălui tău, dar fără numele trădătorului, nici despre trădare, povesteşte-ne”.

[111] Povesteşte! (în limba greacă, în original.)

LXXVIII Ni se scrie din Ioannina

Franz ieşise din odaia lui Noirtier clătinându-se şi atât de răvăşit, încât până şi lui Valentine i se făcuse milă de el.

Villefort, care nu rostise decât vreo câteva cuvinte fără şir şi care fugise în cabinetul său, primi, două ore mai târziu, scrisoarea următoare:

„După dezvăluirile de azi-dimineaţă, fără îndoială că domnul Noirtier de Villefort nu-şi mai închipuie că ar mai fi cu putinţă o alianţă între familia sa şi familia domnului Franz d’Épinay. Domnul Franz d’Épinay se gândeşte cu groază că domnul de Villefort, care părea să cunoască faptele povestite azi-dimineaţă, nu l-a prevenit din vreme în această direcţie”.

Cine l-ar fi văzut, în clipa aceea, pe magistrat, zdrobit sub greutatea loviturii, n-ar fi putut crede că o prevăzuse. Într-adevăr, niciodată nu se gândise că tatăl său ar fi împins sinceritatea sau, mai bine zis, lipsa de menajamente până la a povesti o asemenea întâmplare. Este adevărat că domnul Noirtier, dispreţuind părerile fiului său, niciodată nu catadicsise să lămurească incidentul în ochii lui Villefort şi că acesta din urmă crezuse întotdeauna că generalul de Quesnel, sau baronul d’Épinay, oricum i s-ar fi spus, fie după numele pe care şi-l făcuse, fie după numele care i se dăduse, murise asasinat şi nu ucis într-un duel cinstit.

Această scrisoare atât de dură, din partea unui tânăr care până atunci se arătase atât de respectuos, era ucigătoare pentru orgoliul unui om ca Villefort.

De-abia ajunsese în cabinetul său, când intră soţia sa.

Ieşirea lui Franz din salon, chemat de către domnul Noirtier, îi mirase într-atât pe toţi cei prezenţi, încât situaţia doamnei de Villefort, rămasă singură cu notarul şi cu martorii, devenise din clipă în clipă mai stânjenitoare. Atunci, doamna de Villefort se hotărâse şi îi părăsise, anunţându-i că se duce să afle ce se întâmplă.

Domnul de Villefort se mulţumi să-i spună că, în urma unei explicaţii între el, domnul Noirtier şi domnul d’Épinay, căsătoria lui Valentine cu Franz se anulase.

Era greu să le comunice acest lucru celor care aşteptau. De aceea, doamna de Villefort, întorcându-se, se mărgini să le spună că domnul

Noirtier, suferind, la începutul discuţiei, un soi de atac de apoplexie, semnarea contractului fusese, în mod firesc, amânată câteva zile.

Această veste, oricât de neîntemeiată era, pica atât de ciudat în urma celor două nenorociri de acelaşi gen, încât cei de faţă se priviră uluiţi şi plecară fără să spună un cuvânt.

Între timp, Valentine, fericită şi înspăimântată totodată, după ce îl îmbrăţişase pe bătrân şi îi mulţumise pentru că rupsese astfel, dintr-o lovitură, un lanţ pe care ea îl socotea deja de nedesfăcut, ceruse voie să se retragă în camera ei, ca să-şi vină în fire, iar Noirtier îi făcuse semn din ochi că îi îngăduia să se ducă.

Dar, în loc să se urce în camera ei, Valentine, odată ieşită, o luă pe culoar şi, deschizând uşa de serviciu, porni grăbită prin grădină. În toiul tuturor evenimentelor care se îngrămădiseră unele peste altele, o spaimă înăbuşită îi strânsese întruna inima. Se aştepta să-l vadă, din clipă în clipă, pe Maximilien făcându-şi apariţia, palid şi ameninţător, ca Ravenswood la căsătoria Luciei de Lammermoor.

Într-adevăr, era şi timpul să ajungă la poarta zăbrelită. Maximilien, care bănuise ce urma să se petreacă de când îl văzuse pe Franz plecând de la cimitir împreună cu domnul de Villefort, îi urmărise. Apoi, după ce-l văzuse pe Franz intrând în casă, îl văzuse ieşind din nou şi reîntorcându-se împreună cu Albert şi cu Château-Renaud. Din clipa aceea, nu mai avusese nici o îndoială. Se repezise în grădina cu lucernă, gata pentru orice şi foarte sigur că, în primul moment în care va putea fi liberă, Valentine va alerga la el.

Nu se înşelase. Cu ochii lipiţi de crăpătura dintre scânduri, o văzu apărând, în cele din urmă, pe fată, care, fără să-şi mai ia nici o măsură de precauţie, cum făcea de obicei, alergă spre poarta zăbrelită. De la prima privire pe care i-o aruncă, Maximilien se linişti, iar de la primul cuvânt pe care ea îl rosti, tresăltă de bucurie.

— Salvaţi! zise Valentine.

— Salvaţi? repetă Morrel, neputând să creadă într-o asemenea fericire. Salvaţi de cine?

— De bunicul meu. Oh, să-l iubeşti din toată inima, Morrel!

Morrel jură că-l va iubi pe bătrân din toată inima şi nu-i veni greu deloc să facă acest jurământ, căci, în clipa aceea, nu numai că-l iubea ca pe un prieten sau ca pe un tată, ci îl adora ca pe un zeu.

— Dar cum a făcut? întrebă Morrel. Ce mijloc nebănuit a folosit?

Valentine deschisese deja gura, gata să-i povestească, dar, gândindu-se că exista, probabil, în toate acestea, vreo taină cumplită, care se putea să nu-i aparţină doar bunicului său, îi răspunse:

— Îţi voi povesti mai târziu.

— Când?

— Când voi fi soţia ta.

Astfel discuţia era orientată asupra unui capitol atât de drag, încât Morrel deveni cum nu se poate mai înţelegător. Aşadar, el pricepu că trebuia să se mulţumească numai cu atât cât aflase şi că era de ajuns pentru o singură zi. Totuşi, nu se îndură să plece până ce nu obţinu făgăduiala că o va vedea pe Valentine în seara următoare.

Valentine făgădui ce voia Morrel. Totul se schimbase în ochii ei şi cu siguranţă că acum îi venea mai uşor să creadă că se va căsători cu Maximilien, decât i-ar fi fost, cu o oră mai înainte, să creadă că nu se va căsători cu Franz.

În acest timp, doamna de Villefort urcase la Noirtier.

Noirtier se uită la ea cu privirea sumbră şi severă cu care avea obiceiul s-o întâmpine.

— Domnule, îi zise ea, nu mai este nevoie să vă înştiinţez că proiectul de căsătorie al lui Valentine s-a anulat, căci aici s-a petrecut ruptura.

Noirtier rămase impasibil.

— Dar, continuă doamna de Villefort, ceea ce nu ştiţi, domnule, este că eu m-am împotrivit dintotdeauna la această căsătorie, care urma să se facă în pofida voinţei mele.

Noirtier îşi privi nora ca un om care aştepta o explicaţie.

— Or, acum, când această căsătorie, pentru care ştiu câtă aversiune nutreaţi, s-a anulat, vin să vă fac o rugăminte pe care nici domnul de Villefort, nici Valentine n-ar putea să v-o facă.

Ochii lui Noirtier întrebară care era rugămintea aceea.

— Vin să vă rog, domnule, continuă doamna de Villefort, ca singura care am dreptul s-o fac, fiind singura care nu va primi nimic, vin să vă rog să-i redaţi nepoatei dumneavoastră, n-am să zic bunăvoinţa dumneavoastră, pentru că pe aceasta a avut-o întotdeauna, ci averea dumneavoastră.

Ochii lui Noirtier rămaseră o clipă nedumeriţi. În mod clar, căuta motivele pentru o astfel de rugăminte şi nu le putea găsi.

— Pot nădăjdui, domnule, întrebă doamna de Villefort, că intenţiile dumneavoastră se potrivesc cu rugămintea pe care tocmai v-am adresat-o?

„Da”, făcu Noirtier.

— În cazul acesta, domnule, zise doamna de Villefort, mă retrag, deopotrivă recunoscătoare şi fericită.

Şi, salutându-l pe domnul Noirtier, ea plecă.

Într-adevăr, chiar a doua zi, Noirtier trimise după notar. Primul testament fu rupt şi se întocmi unul nou, în care el îi lăsa toată averea nepoatei, cu condiţia să nu-l părăsească.

Atunci, unele persoane calculară şi răspândiră zvonul că domnişoara de Villefort, moştenitoare a marchizului şi a marchizei de Saint-Méran, reintrată în graţiile bunicului său, va avea, într-o bună zi, aproape trei sute de mii de livre rentă.

În vreme ce, în casa lui Villefort se anula această căsătorie, domnul conte de Morcerf primise vizita lui Monte-Cristo şi, ca să-i dovedească lui Danglars graba sa binevoitoare, îşi îmbrăcase uniforma de gală de general-locotenent, pe care o împopoţonase cu toate decoraţiile sale, şi poruncise să i se înhame cei mai frumoşi cai. Astfel gătit, se duse pe strada Chaussée-d’Antin şi se anunţă în vizită la Danglars, care îşi făcea bilanţul de sfârşit de lună.

În ultima vreme, nu acesta era momentul potrivit de a-l vizita pe bancher, ca să-l găseşti în toane bune.

De aceea, dând cu ochii de vechiul său prieten, Danglars îşi luă un aer maiestuos şi se aşeză mai drept în fotoliu.

Morcerf, atât de scorţos de obicei, împrumutase acum, dimpotrivă, un aer vesel şi binevoitor. Prin urmare, fiind aproape sigur că introducerea avea să-i fie bine primită, renunţă la orice ocolişuri diplomatice şi porni de-a dreptul cu miezul problemei.

— Baroane, zise el, am venit. De multă vreme ne învârtim în jurul cuvintelor noastre de odinioară...

Morcerf se aştepta ca, la acest început, să vadă chipul bancherului înflorind, socotind că posomorârea afişată s-ar datora tocmai îndelungatei sale tăceri. Dimpotrivă, însă, chipul lui Danglars deveni, ceea ce era aproape de necrezut, încă şi mai nepăsător, încă şi mai rece.

Iată de ce Morcerf se oprise în mijlocul frazei.

— Care cuvinte, domnule conte? întrebă bancherul, de parcă îşi muncea zadarnic mintea să găsească o explicaţie pentru ceea ce voia generalul să spună.

— Oh! zise contele. Eşti formalist, dragul meu domn, şi îmi aminteşti că ceremonialul trebuie îndeplinit după toate uzanţele. Foarte bine, pe legea mea! Iartă-mă. Cum nu am decât un fiu şi cum este prima oară când mă gândesc să-l căsătoresc, sunt încă în stadiul de ucenic. Bine, am s-o fac cum îmi ceri.

Şi Morcerf, cu un zâmbet forţat, se ridică, făcu o plecăciune adâncă în faţa lui Danglars şi-i zise:

— Domnule baron, am onoarea să îţi cer mâna domnişoarei Eugénie Danglars, fiica dumneavoastră, pentru fiul meu, vicontele Albert de Morcerf.

Însă Danglars, în loc să primească această propunere cu mulţumirea la care Morcerf se aştepta din partea lui, se încruntă şi, fără să-l invite pe conte, rămas în picioare, să ia loc:

— Domnule conte, zise el, mai înainte de a-ţi răspunde, sunt nevoit să chibzuiesc.

— Să chibzuieşti! repetă Morcerf, din ce în ce mai uluit. N-ai avut destul timp să chibzuieşti, de aproape opt ani de când am vorbit pentru prima dată despre această căsătorie?

— Domnule conte, zise Danglars, în fiecare zi se ivesc lucruri noi, care te obligă să chibzuieşti din nou asupra hotărârilor pe care le credeai luate.

— Cum aşa? întrebă Morcerf. Nu te mai înţeleg, baroane!

— Vreau să spun, domnule, că de vreo două săptămâni, nişte împrejurări noi...

— Dă-mi voie, zise Morcerf. Este sau nu este o comedie ce jucăm noi aici?

— Cum adică, o comedie?

— Da. Hai să ne lămurim categoric!

— Nici nu vreau altceva.

— L-ai văzut pe domnul de Monte-Cristo?

— Îl văd foarte des, răspunse Danglars, împăunându-se. Este unul dintre prietenii mei.

— Ei bine, ultima dată când l-ai văzut, i-ai spus că par uituc şi nehotărât în privinţa acestei căsătorii, nu-i aşa?

— Adevărat.

— Ei bine, am venit. Nu sunt nici uituc, nici nehotărât, după cum vezi, de vreme ce vin să te somez să-ţi ţii făgăduiala.

Danglars nu răspunse.

— Ţi-ai schimbat de curând părerea, adăugă Morcerf, sau m-ai provocat să-ţi adresez cererea numai pentru a avea plăcerea de a mă umili?

Danglars pricepu că, dacă ar fi continuat discuţia pe tonul pe care-l adoptase până atunci, lucrurile puteau lua o întorsătură neplăcută pentru el.

— Domnule conte, zise el, pe bună dreptate că trebuie să fii surprins de rezerva mea, îţi înţeleg reacţia. Însă, fii convins că eu, cel dintâi, sunt foarte mâhnit din această cauză, fii convins că atitudinea aceasta mi-a fost impusă de nişte circumstanţe cu neputinţă de ignorat.

— Astea sunt vorbe în vânt, dragul meu domn, răspunse contele, cu care s-ar putea mulţumi un oarecare. Dar contele de Morcerf nu este un oarecare. Şi, când un om ca el îl caută pe un alt om ca să-i amintească de cuvântul dat şi când acest om nu se ţine de cuvânt, are dreptul să pretindă neîntârziat să i se dea un motiv temeinic.

Danglars era laş, dar nu voia să se dea de gol. Se simţi jignit de tonul lui Morcerf.

— Dar nu-mi lipsesc motivele temeinice, replică el.

— Ce vrei să spui?

— Că am un motiv temeinic, dar îmi vine greu să-l explic.

— Îţi dai seama, totuşi, zise Morcerf, că nu mă pot mulţumi cu reţinerile dumitale. În orice caz, un singur lucru mi se pare limpede, şi anume că refuzi alianţa cu mine.

— Nu, domnule, zise Danglars, îmi amân hotărârea, atâta tot.

— Presupun că n-o să ai pretenţia să crezi că o să-ţi înghit capriciile, până într-acolo încât să aştept, liniştit şi umil, să-ţi fiu din nou pe plac!

— Atunci, domnule conte, dacă nu mai poţi aştepta, trebuie să considerăm proiectele noastre ca neavenite.

Contele îşi muşcă buzele până la sânge, ca să nu izbucnească aşa cum îl îmboldea firea lui trufaşă şi iute la mânie. Înţelegând, totuşi, că într-o asemenea situaţie, el ar fi acoperit de ridicol, începuse deja să se îndrepte spre uşa salonului, când, răzgândindu-se, se întoarse.

Un nor îi umbrise fruntea, lăsându-i, în locul orgoliului rănit, urma unei vagi îngrijorări.

— Ei, hai, zise el, dragul meu Danglars, ne cunoaştem de foarte mulţi ani şi, prin urmare, ar trebui să avem puţină îngăduinţă pentru greşelile celuilalt. Îmi eşti dator cu o explicaţie, căci se cuvine măcar să ştiu din ce întâmplare nefericită i se trage fiului meu pierderea bunelor tale intenţii faţă de el.

— Nu este vorba despre resentimente personale faţă de viconte, iată tot ce pot să-ţi spun, domnule, răspunse Danglars, care îşi reluase obrăznicia, văzând că Morcerf se îmblânzea.

— Dar faţă de cine ai aceste resentimente? întrebă cu glas răguşit Morcerf, a cărui frunte păli.

Danglars, căruia nu-i scăpa nici una dintre aceste schimbări, aţinti asupra lui o privire mai sigură decât avea de obicei.

— Mulţumeşte-mi că nu-ţi spun mai mult.

Un tremur nervos, izvorât fără îndoială din străduania de a-şi ţine în frâu mânia, îl cuprinsese pe Morcerf.

— Am dreptul, răspunse el, forţându-se să se stăpânească, şi chiar am de gând să-ţi cer o explicaţie. Ai ceva împotriva doamnei de Morcerf? Ţi se pare că averea mea nu este suficientă? Sunt de vină opiniile mele, care, fiind potrivnice opiniilor dumitale?...

— Nimic din toate acestea, domnule, zise Danglars. Dacă ele ar fi de vină, aş fi de neiertat, căci atunci când mi-am dat cuvântul le cunoşteam foarte bine. Nu, nu mai căuta degeaba. Îmi este, într-adevăr, ruşine că ţi-am provocat un astfel de examen de conştiinţă, crede-mă. Hai să acceptăm că este vorba doar despre o amânare, ceea ce nu este nici ruptură, nici angajament. Nu ne grăbeşte nimic, ce Dumnezeu! Fiica mea are şaptesprezece ani, iar fiul dumitale, douăzeci şi unu. În răgazul nostru, timpul o să meargă înainte, o să aducă evenimente... Lucrurile care în ajun păreau de neînţeles, a doua zi sunt, uneori, prea clare. La fel, câteodată, în numai o zi, se pot lămuri şi cele mai cumplite calomnii.

— Ai spus calomnii, domnule? strigă Morcerf, devenind livid. Sunt calomniat, eu!

— Domnule conte, ţi-am mai spus că mi se pare mai potrivit să ne ferim de explicaţii.

— Adică, domnule, va trebui să suport în linişte acest refuz?

— Refuz dureros, mai ales pentru mine, domnule. Da, mai dureros pentru mine decât pentru dumneata, căci mă bizuiam pe cinstea înrudirii cu dumneata, iar o logodnă desfăcută îi face întotdeauna mai mult rău logodnicei decât logodnicului.

— Bine, domnule, să nu mai vorbim despre asta! zise Morcerf.

Şi mototolindu-şi furios mănuşile, Morcerf ieşi.

Danglars observă că, nici măcar o singură dată, Morcerf nu îndrăznise să întrebe dacă din pricina lui, a lui Morcerf, îşi lua el, Danglars, cuvântul

înapoi.

Seara, bancherul avu o lungă întrevedere cu mai mulţi prieteni, iar domnul Cavalcanti, care stătuse tot timpul în salonul doamnelor, plecă ultimul din casa bancherului.

A doua zi, când se trezi, Danglars ceru ziarele. I se aduseră numaidecât. Dădu la o parte trei sau patru dintre ele şi luă *L'Impartial*.

La ziarul acesta era redactor-şef Beauchamp.

Rupse grăbit învelitoarea, deschise ziarul cu o înfrigurare nervoasă, trecu dispreţuitor peste *premier Paris*, noutăţile pariziene, şi, ajungând la faptele diverse, se opri cu zâmbetul său răutăcios asupra unei notiţe care începea cu aceste cuvinte: „Ni se scrie din Ioannina".

„Bun! îşi zise el, când termină de citit. Iată un articolaş despre colonelul Fernand care, după toate probabilităţile, o să mă scutească să-i mai dau explicaţii domnului conte de Morcerf."

În acelaşi moment, adică de îndată ce sunară orele nouă dimineaţa, Albert de Morcerf, îmbrăcat într-o haină neagră, încheiată cu grijă până la bărbie, păşind grăbit şi vorbind repezit, se prezentă la poarta casei din Champs-Élysées.

— Domnul conte a ieşit de aproape o jumătate de ceas, îi zise portarul.

— L-a luat cu el şi pe Baptistin? întrebă Morcerf.

— Nu, domnule viconte.

— Cheamă-l pe Baptistin, vreau să-i vorbesc.

Portarul se duse să-l caute pe valet şi, după câteva clipe, se întoarse împreună cu Baptistin.

— Prietene, zise Albert, îţi cer iertare pentru indiscreţia mea, dar am vrut să te întreb pe dumneata dacă stăpânul dumitale într-adevăr a ieşit.

— Da, domnule, răspunse Baptistin.

— Chiar şi pentru mine?

— Ştiu cât de bucuros este stăpânul meu să primească vizita domnului şi nici nu mi-ar trece prin minte să-l includ şi pe domnul într-un consemn general.

— Ai dreptate, căci am să-i vorbesc despre o problemă foarte serioasă. Crezi că o să se întoarcă târziu?

— Nu, fiindcă a poruncit să i se pregătească dejunul pentru orele zece.

— Bine. O să mă mai plimb prin Champs-Élysées şi, la ora zece, o să fiu aici. Dacă domnul conte se întoarce înaintea mea, spune-i că îl rog să mă aştepte.

— Domnul poate fi sigur că aşa am să fac.

Albert îşi lăsă cabrioleta cu care venise la poarta contelui şi porni să se plimbe pe jos.

Trecând prin dreptul Aleii Văduvelor, i se păru că recunoaşte caii contelui, care aşteptau la poarta poligonului de tragere al lui Gosset. Se apropie şi, după ce se încredinţă că erau într-adevăr caii contelui, îl recunoscu şi pe vizitiu.

— Domnul conte este la tir? îl întrebă Morcerf.

— Da, domnule, răspunse vizitiul.

Într-adevăr, mai multe împuşcături sistematice se auziseră dinăuntru, de când Morcerf se apropiase de poligon.

Intră.

În grădiniţa din faţă, se afla un paj.

— Iertaţi-mă, zise pajul, dar domnul viconte va binevoi să aştepte puţin.

— De ce să aştept, Philippe? întrebă Albert, care, fiind un obişnuit al poligonului, se miră de oprelişte a aceasta pe care n-o pricepea.

— Pentru că persoanei care exersează în momentul acesta îi place să fie singură şi nu trage niciodată de faţă cu cineva.

— Nici măcar de faţă cu tine, Philippe?

— După cum vedeţi, domnule, sunt afară, la uşă.

— Şi cine îi încarcă pistoalele?

— Servitorul său.

— Un nubian?

— Un negru.

— El este, deci.

— Îl cunoaşteţi pe gentilomul acesta?

— Pe el îl caut, este prietenul meu.

— Oh, atunci, e altceva. O să intru să-l anunţ.

Şi Philippe, mânat de propria curiozitate, intră în căsuţa de lemn. Câteva clipe mai târziu, Monte-Cristo se ivi în prag.

— Iertaţi-mă că v-am urmărit până aici, dragul meu conte, zise Albert. Dar vreau să vă spun mai întâi de toate că nu este vina servitorilor dumneavoastră şi că este doar indiscreţia mea. Am fost la dumneavoastră acasă, mi s-a spus că aţi ieşit la plimbare, dar că o să vă întoarceţi la ora zece, pentru dejun. Prin urmare, m-am plimbat şi eu, la rândul meu, intenţionând să aştept până la zece, dar, plimbându-mă, v-am zărit caii şi trăsura.

— Ceea ce îmi spui dumneata îmi întăreşte speranţa că vom dejuna împreună.

— Nu, mulţumesc, nu mă pot gândi la dejun, la ora asta. Poate că vom lua masa ceva mai târziu, însă, desigur, într-o companie neplăcută.

— Ce naiba îndrugi acolo?

— Dragul meu, astăzi mă duelez.

— Dumneata? Şi pentru ce?

— Ca să mă bat, se înţelege!

— Da, asta înţeleg, dar din ce motiv? Te poţi bate pentru tot feluri de lucruri, după câte ştii.

— Motive de onoare.

— Ah! Astea sunt serioase.

— Atât de serioase încât vin să vă rog să-mi faceţi un serviciu.

— Ce anume?

— Să fiţi martorul meu.

— Atunci, e grav de tot. Hai să nu mai vorbim aici şi să mergem la mine acasă. Ali, adu-mi apă!

Contele îşi suflecă mânecile şi trecu în micul vestibul, de la intrarea în încăperea de tir, unde trăgătorii obişnuiesc să se spele pe mâini.

— Intraţi şi dumneavoastră, domnule viconte, şopti Philippe. O să vedeţi ceva ciudat.

Morcerf intră. În loc de ţinte, pe panou erau lipite nişte cărţi de joc.

De departe, Morcerf crezu că erau toate cărţile de joc, de la as până la zece.

— Aha! făcu Albert. Eraţi pe cale să jucaţi o partidă de pichet?

— Nu, răspunse contele, eram pe cale să fac un set de cărţi.

— Cum adică?

— Da. Cărţile pe care le vedeţi acolo n-au fost decât aşi şi doiari, numai că gloanţele mele le-au schimbat în treiari, cinciari, şeptari, optari şi decari.

Albert se apropie.

Într-adevăr, gloanţele, perfect aliniate şi la distanţe perfect egale, înlocuiseră semnele lipsă şi găuriseră cartoanele în locurile unde ar fi trebuit să fie desenele. Mergând spre ţintă, Morcerf culese, în plus, de jos şi vreo două sau trei rândunele, care avuseseră nechibzuinţa să treacă prin bătaia pistolului contelui şi pe care contele le doborâse.

— Drace! făcu Morcerf.

— Ce ai vrea să fac, dragul meu viconte, răspunse Monte-Cristo, ştergându-şi mâinile cu prosopul adus de Ali. Trebuie să-mi ocup cu ceva timpul liber. Dar vino, te aştept!

Urcară amândoi în cupeul lui Monte-Cristo care, în câteva clipe, îi aduse până la poarta casei cu numărul 30.

Monte-Cristo îl conduse pe Morcerf în cabinetul său şi îl invită să ia loc. Se aşezară amândoi.

— Iar acum, să stăm de vorbă liniştiţi, zise Monte-Cristo.

— Vedeţi bine că eu sunt pe deplin liniştit.

— Cu cine vrei să te baţi?

— Cu Beauchamp.

— Dar este un prieten de-al dumitale!

— Întotdeauna te baţi cu prietenii.

— Însă îţi trebuie un motiv.

— Am unul.

— Ce ţi-a făcut?

— Există, în jurnalul de ieri-seară... Dar, poftim, citiţi!

Albert îi întinse lui Monte-Cristo un ziar în care contele citi următoarele rânduri:

— „Ni se scrie din Ioannina:

Ni s-a adus la cunoştinţă un fapt până acum necunoscut sau cel puţin inedit; fortăreţele care apărau oraşul au fost predate turcilor de către un ofiţer francez, în care vizirul Ali-Tebelen îşi pusese toată încrederea şi care se numea Fernand.”

Ei, şi? întrebă Monte-Cristo. Ce vezi supărător în anunţul acesta?

— Cum adică, mă mai întrebaţi?

— Da. Ce-ţi pasă dumitale că fortăreţele din Ioannina au fost predate de un ofiţer numit Fernand?

— Îmi pasă, pentru că pe tatăl meu, contele de Morcerf, îl cheamă Fernand după numele de botez.

— Tatăl dumitale a servit sub Ali-Paşa?

— Mai precis a luptat pentru independenţa grecilor — iată unde este calomnia.

— Nu zău, dragă viconte, hai să vorbim drept.

— Nici nu vreau altceva.

— Ia spune-mi tu mie, cine naiba ştie, în Franţa, că ofiţerul Fernand este una şi aceeaşi persoană cu domnul conte de Morcerf şi cine se mai ocupă la

ora asta de Ioannina, care mi se pare că a fost cucerită prin 1822 sau 1823?

— Păi, tocmai aici e perfidia! Au lăsat să treacă timpul peste povestea aceasta, ca apoi, astăzi, să revină asupra unor întâmplări uitate, doar pentru a stârni un scandal care poate zvârli cu noroi în reputaţia unei persoane de frunte. Ei bine, eu, moştenitorul tatălui meu, nu vreau să plutească nici măcar o umbră de bănuială asupra numelui său. O să-i trimit lui Beauchamp, al cărui ziar a publicat notiţa asta, doi martori, iar el o va dezminţi.

— Beauchamp n-o să dezmintă nimic.

— Atunci, o să ne duelăm!

— Nu, n-o să vă duelaţi, căci el o să-ţi răspundă că au existat, probabil, în armata grecească vreo cincizeci de ofiţeri pe care-i chema Fernand.

— Ba o să ne duelăm şi dacă-mi va răspunde aşa. Oh! n-am să las zvonul ăsta să se stingă în timp... Tatăl meu, un soldat atât de nobil, cu o carieră atât de strălucită...

— Sau poate că o să scrie: „Suntem îndreptăţiţi să credem că acel Fernand nu are nimic în comun cu domnul conte de Morcerf, al cărui nume de botez este, de asemenea, Fernand”.

— Îmi trebuie o retractare deplină şi întreagă, n-o să mă mulţumesc numai cu atât!

— Şi o să-i trimiţi martori?

— Da.

— Nu faci bine.

— Asta înseamnă că îmi refuzaţi serviciul pe care vi l-am cerut?

— Ah, dumneata îmi cunoşti teoria în privinţa duelului. Ţi-am mărturisit convingerile mele, la Roma, ţi-aduci aminte?

— Totuşi, dragul meu conte, v-am găsit în dimineaţa asta, acum câteva momente, practicând o îndeletnicire în contradicţie cu teoria dumneavoastră.

— Asta pentru că, vezi dumneata, dragul meu prieten, nu trebuie să fii niciodată exclusivist. Când trăieşti cu nebunii, trebuie să-ţi faci şi tu ucenicia nebuniei. Dintr-o clipă într-alta, vreun exaltat, fără motive mai întemeiate să-mi caute pricină decât ai dumneata să-i cauţi pricină lui Beauchamp, ar putea să vină să-mi ceară socoteală pentru te miri ce nerozie sau mi-ar trimite martorii lui sau m-ar insulta într-un loc public. Şi, atunci, pe exaltatul acela aş fi nevoit să-l ucid.

— Aşadar, admiteţi că şi dumneavoastră v-aţi duela!

— Desigur!

— Păi şi atunci, de ce vreţi ca eu să nu mă duelez?

— N-am zis că dumneata nu trebuie să te duelezi, am zis numai că un duel este un lucru serios, la care trebuie să te gândeşti bine.

— Dar el s-a gândit bine când mi-a insultat părintele?

— Dacă nu s-a gândit bine şi îţi mărturiseşte acest lucru, n-ai de ce să-i porţi pică.

— Oh, dragă conte, sunteţi mult prea îngăduitor!

— Iar dumneata eşti mult prea riguros. Uite, să presupunem... Bagă de seamă, am zis să presupunem... Acum să nu te superi pentru ce o să-ţi spun!

— Ascult!

— Să presupunem că faptele amintite ar fi adevărate...

— Un fiu nu trebuie să îngăduie asemenea presupuneri despre onoarea tatălui său.

— Ei, Doamne! Trăim în nişte vremuri când îngăduim atâtea altele!

— Tocmai acesta este viciul epocii noastre!

— Şi vrei să-l îndrepţi dumneata?

— Da, în ceea ce are legătură cu mine.

— Doamne, ce neînduplecat vrei să pari, dragul meu prieten!

— Aşa şi sunt.

— Şi îţi închizi urechile la sfaturile bune?

— Nu, când vin de la un prieten.

— Pe mine mă socoteşti prietenul dumitale?

— Da.

— Atunci, mai înainte de a-ţi trimite martorii la Beauchamp, informează-te!

— La cine?

— Ei, alta! La Haydée, de pildă.

— De ce să amestec o femeie în toată povestea asta? Ce ar putea face ea?

— Ţi-ar putea declara, de pildă, că tatăl dumitale n-a avut nimic de-a face cu înfrângerea sau cu moartea tatălui ei. Sau te-ar putea lămuri, dacă din întâmplare tatăl dumitale a avut nefericirea...

— V-am mai spus o dată, dragă conte, că nu pot admite o asemenea presupunere.

— Aşadar, refuzi această cale de a te informa?

— O refuz!

— În mod hotărât?
— Hotărât!
— Atunci, un ultim sfat.
— Fie! Ultimul.
— Nu-l vrei deloc?
— Dimpotrivă, vi-l cer.
— Nu-i trimite martori lui Beauchamp.
— Cum?
— Du-te personal la el.
— Ar fi împotriva tuturor obişnuinţelor.
— Şi problema dumitale este neobişnuită.
— De ce, mă rog, ar trebui să mă duc personal?
— Pentru că, astfel, afacerea ar rămâne între dumneata şi Beauchamp.
— Explicaţi-vă!
— Fără îndoială, dacă Beauchamp este dispus să-şi retragă cuvintele, trebuie să-i laşi ocazia să-şi arate buna-credinţă — pentru dumneata satisfacţia n-ar fi mai puţin valabilă. Dacă, dimpotrivă, refuză, o să ai timp destul să amesteci doi străini în taina voastră.
— Nu vor fi doi străini, ci doi prieteni.
— Prietenii de astăzi sunt duşmanii de mâine.
— Ei, cum aşa?
— Dovadă Beauchamp.
— Ca atare?...
— Ca atare, îţi recomand prudenţă.
— Deci dumneavoastră sunteţi de părere că ar trebui să mă duc eu însumi la Beauchamp?
— Da.
— Singur?
— Singur. Când vrei să obţii ceva de la amorul-propriu al unui om, trebuie să-i aperi amorul-propriu până şi de umbra suferinţei.
— Cred că aveţi dreptate.
— Ah! Mă bucur să aud!
— O să mă duc singur.
— Du-te, dar ai face şi mai bine dacă nu te-ai duce deloc.
— Asta e cu neputinţă.
— Atunci, fă aşa. Tot e mai bine decât ceea ce voiai să faci.

— Dar, în acest caz, dacă în ciuda tuturor precauţiilor mele, tuturor mănuşilor folosite, tot o să ajung la duel, o să-mi fiţi martor?

— Dragul meu viconte, zise Monte-Cristo pe tonul cel mai serios, te-ai putut convinge până astăzi că, oricând şi oriunde, ţi-am stat la dispoziţie. Dar serviciul pe care mi-l ceri iese din categoria celor pe care ţi le pot face.

— De ce?

— Poate o să afli, într-o bună zi.

— Şi până atunci?

— Îţi cer îngăduinţa să-mi păstrez taina.

— Bine. O să-i iau pe Franz şi pe Château-Renaud.

— Ia-i pe Franz şi pe Château-Renaud. Sunt foarte potriviţi!

— Dar, în sfârşit, dacă mă duelez, o să-mi daţi o mică lecţie de scrimă sau de tragere cu arma?

— Nu. Este încă un lucru cu neputinţă.

— Ciudat om mai sunteţi, zău! Atunci, nu vreţi să vă amestecaţi deloc?

— Absolut deloc.

— Fie, să nu mai vorbim! Adio, conte.

— Adio, viconte.

Morcerf îşi luă pălăria şi plecă.

La poartă, se urcă iarăşi în cabrioleta sa şi, stăpânindu-şi cât putu mânia, se duse acasă la Beauchamp. Beauchamp plecase la ziar.

Albert se duse la ziar.

Beauchamp se afla într-un cabinet întunecos şi prăfuit, cum sunt de obicei birourile ziarelor.

Îi fu anunţat Albert de Morcerf. Beauchamp întrebă de două ori cine îl caută, apoi, încă nevenindu-i să creadă, strigă:

— Intră!

Albert intră. Beauchamp scoase o exclamaţie de surpriză văzându-şi prietenul păşind peste vrafurile de hârtie şi călcând cu stângăcie peste ziarele de toate mărimile care acopereau nu doar parchetul, dar şi tăblia roşie a biroului său.

— Pe aici, pe aici, dragul meu Albert! zise Beauchamp, întinzându-i mâna. Ce vânt te aduce? Te-ai rătăcit ca Degeţel sau ai venit pur şi simplu să mă chemi la masă? Încearcă să-ţi găseşti un scaun. Uite, acolo, lângă muşcata aceea, singura de aici care îmi aminteşte că mai există şi frunze pe lume, nu doar foi de hârtie.

— Beauchamp, zise Albert, am venit să-ţi vorbesc despre ziarul dumitale.

— Dumneata, Morcerf? Ce doreşti?

— Doresc o rectificare.

— Dumneata, o rectificare? În legătură cu ce, Albert? Dar ia loc, te rog.

— Mulţumesc, răspunse Albert pentru a doua oară, făcând un semn uşor din cap.

— Vorbeşte mai lămurit!

— O rectificare asupra unei chestiuni care aduce atingere onoarei unui membru de-al familiei mele.

— Nu mai spune! zise Beauchamp, surprins. Ce chestiune? Nu se poate!

— Chestiunea care v-a fost raportată din Ioannina.

— Din Ioannina?

— Da, din Ioannina. Pe cuvânt, îmi faci impresia că nu ştii ce mă aduce aici.

— Pe onoarea mea... Baptiste! Un număr din ziarul de ieri! strigă Beauchamp.

— N-are rost, ţi l-am adus pe al meu.

Beauchamp citi bâlbâindu-se:

— „Ni se scrie din Ioannina” etc.

— Înţelegi că este o chestiune gravă, spuse Morcerf, când Beauchamp sfârşi de citit.

— Ofiţerul acesta îţi este cumva rudă? întrebă ziaristul.

— Da, răspunse Albert, roşindu-se.

— Ei bine, ce ai vrea să fac eu ca să-ţi fiu pe plac? întrebă Beauchamp cu blândeţe.

— Aş vrea, dragul meu Beauchamp, să retractezi acest anunţ.

Beauchamp îl privi pe Albert cu o atenţie care exprima, fără îndoială, multă bunăvoinţă.

— Ei, hai! zise el. Treaba asta o să ne târască într-o discuţie nesfârşită, căci o retractare este întotdeauna o problemă foarte serioasă. Ia loc, o să mai citesc încă o dată cele trei sau patru rânduri.

Albert se aşeză, iar Beauchamp reciti rândurile acuzate de prietenul său cu şi mai multă atenţie decât prima oară.

— Ei bine, vezi şi dumneata, zise Albert cu hotărâre, ba chiar cu grosolănie, în ziarul dumitale este insultat cineva din familia mea, iar eu vreau o retractare.

— Dumneata... vrei...

— Da, vreau!

— Dă-mi voie să-ţi spun că nu încurajezi deloc negocierile, dragul meu viconte.

— Nici nu vreau, răspunse tânărul, ridicându-se. Solicit retractarea unui anunţ pe care l-aţi tipărit ieri şi am s-o obţin. Îmi eşti destul de prieten, continuă Albert, cu buzele strânse, văzând că Beauchamp, la rândul său, începuse să-şi înalţe capul în mod dispreţuitor, îmi eşti destul de prieten şi, în această calitate, mă cunoşti destul de bine ca să-mi înţelegi stăruinţa într-o asemenea împrejurare.

— Sunt prietenul dumitale, Morcerf, deşi o să mă faci să uit, dacă îmi mai spui nişte cuvinte ca acelea de adineauri... Hai să nu ne supărăm sau, cel puţin, nu încă... Eşti neliniştit, nervos, jignit... Hai să vedem, care dintre rudele dumitale se numeşte Fernand?

— Tatăl meu, nici mai mult, nici mai puţin, răspunse Albert. Domnul Fernand Mondego, conte de Morcerf, un vechi militar, care a văzut douăzeci de câmpuri de bătălie şi căruia unii vor să-i acopere nobilele cicatrice cu noroiul scârnav adunat în rigole.

— Tatăl dumitale? făcu Beauchamp. Atunci, e altceva. Îţi înţeleg indignarea, dragă Albert. Să mai citim o dată...

Şi citi din nou anunţul, cântărind, de data aceasta, fiecare cuvânt.

— Dar unde vezi dumneata, întrebă Beauchamp, că Fernand din ziar ar fi tatăl dumitale? întrebă el.

— Nicăieri, ştiu bine. Dar alţii aşa o să vadă. Iată de ce vreau ca anunţul să fie dezminţit.

La cuvântul „vreau”, Beauchamp ridică ochii spre Morcerf, coborându-i aproape imediat şi rămânând câteva clipe pe gânduri.

— O să dezminţi anunţul, nu-i aşa, Beauchamp? repetă Morcerf, cu o mânie din ce în ce mai mare, deşi în continuare ţinută în frâu.

— Da, zise Beauchamp.

— În sfârşit!

— Însă numai după ce mă voi convinge că anunţul este fals.

— Cum aşa?

— Da. Chestiunea merită să fie lămurită şi am s-o lămuresc.

— Dar ce vezi dumneata că ar avea nevoie să fie lămurit în asta, domnule? întrebă Albert, ieşindu-şi din fire. Dacă nu crezi că este vorba

despre tatăl meu, spune-o numaidecât. Iar dacă-ţi închipui că ar putea fi el, arată-mi un motiv pentru această bănuială.

Beauchamp îl privi pe Albert cu zâmbetul său caracteristic, căruia ştia să-i confere nuanţele tuturor simţămintelor.

— Domnule, răspunse el, căci am în faţă un domn, dacă aţi venit aici să-mi cereţi socoteală, ar fi trebuit s-o faceţi de la bun început şi nu să-mi vorbiţi despre prietenie şi despre alte asemenea deşertăciuni, pe care am avut răbdarea să le ascult mai bine de o jumătate de oră. Şi pe terenul acesta o să păşim mai departe, vă daţi seama!

— Da, dacă nu retractaţi mârşava calomnie!

— Un moment! Fără ameninţări, vă rog, domnule Albert Mondego, viconte de Morcerf. Nu le suport nici venind de la duşmani, cu atât mai puţin de la prieteni. Aşadar, vreţi să dezmint anunţul cu privire la colonelul Fernand, anunţ în care, pe onoarea mea, nu am nici un amestec?

— Da, vreau! spuse Albert, care începuse să-şi piardă capul.

— Altminteri, o să ne duelăm? continuă Beauchamp, cu aceeaşi linişte.

— Da! răspunse Albert, ridicând glasul.

— Ei bine, zise Beauchamp, iată răspunsul meu, dragul meu domn: anunţul acesta n-a fost scris de mine, n-aveam ştiinţă despre el. Însă dumneata, prin demersul făcut, mi-ai atras atenţia asupra lui şi atenţia îmi rămâne pironită asupra lui şi va rămâne astfel, până când va fi dezminţit sau confirmat de cineva îndreptăţit s-o facă.

— Domnule, zise Albert, ridicându-se, o să am, deci, onoarea să-ţi trimit martorii mei; o să stabileşti cu ei locul şi armele.

— Prea bine, dragă domnule.

— Şi, în seara aceasta, dacă vrei, sau cel mai târziu mâine, o să ne întâlnim.

— Ba nu! Ba nu! O să fiu pe teren când va trebui şi, după părerea mea (am dreptul s-o spun, căci eu primesc provocarea), şi, după părerea mea, ziceam, n-a sosit încă momentul. Ştiu că mânuieşti foarte bine sabia, eu mă descurc acceptabil. Ştiu că ocheşti trei ţinte din şase, aproape tot atât de bine ochesc şi eu. Ştiu că un duel între noi o să fie un duel serios, pentru că eşti curajos şi pentru că... nici eu nu sunt mai prejos. Prin urmare, n-aş vrea să risc să te ucid sau să fiu eu ucis de dumneata, fără motiv. De data asta, eu am să-ţi pun o întrebare şi într-un mod *ca-te-go-ric*!

Ţii la retractarea aceasta atât de mult încât să mă ucizi dacă n-am s-o public, cu toate că ţi-am mai spus şi ţi-o repet, declar, pe onoarea mea, că nu

am avut ştiinţă despre anunţ, în sfârşit, cu toate că îţi declar că i-ar fi cu neputinţă oricui altcuiva, în afară de un don Japhet ca dumneata, să-l ghicească pe domnul conte de Morcerf sub numele de Fernand?

— Ţin neapărat.

— Atunci, dragă domnule, primesc să ne înfruntăm pe viaţă şi pe moarte, dar cer trei săptămâni. Peste trei săptămâni o să ne întâlnim ca să-ţi spun: Da, anunţul este fals şi îl dezmint; sau Da, anunţul este adevărat şi o să-mi scot spada din teacă sau pistoalele din cutie, după cum îţi va fi pe plac.

— Trei săptămâni! strigă Albert. Dar trei săptămâni înseamnă trei secole, timp în care eu sunt dezonorat.

— Dacă mi-ai fi rămas prieten, ţi-aş fi spus: Răbdare, prietene. Dumneata însă mi-ai devenit duşman, aşa că-ţi spun: Ce-mi pasă mie, domnule?

— Atunci, fie! Peste trei săptămâni, zise Morcerf. Dar gândeşte-te bine că, peste trei săptămâni, n-o să mai încapă nici amânare, nici subterfugii care să te poată scuti...

— Domnule Albert de Morcerf, zise Beauchamp, ridicându-se la rândul său, nu te pot azvârli pe fereastră decât peste trei săptămâni, adică peste douăzeci şi una de zile, iar dumneata nu ai dreptul să mă spinteci decât atunci. Suntem în 29 august, aşadar, pe 21 septembrie! Până atunci, crede-mă, şi îţi dau un sfat ca de la gentilom la gentilom, e mai bine să ne scutim de a mai lătra ca doi dulăi legaţi la distanţă unul de altul.

Şi Beauchamp, salutându-l cu seriozitate pe tânăr, îi întoarse spatele şi trecu în tipografia ziarului său.

Albert se răzbună pe un vraf de ziare pe care le împrăştie, izbindu-le furibund cu bastonul, după care plecă, nu fără a-şi întoarce capul de vreo două sau trei ori spre uşa tipografiei.

În vreme ce Albert îşi biciuia înaintaşul de la cabrioletă, după ce biciuise nevinovatele hârtii înnegrite de tipar, cărora puţin le păsa de eşecul său umilitor, îl zări, pe când străbătea bulevardul, pe Morrel, care, cu nasul în vânt, cu privirea ageră şi cu mişcări degajate, trecea prin faţa băilor chinezeşti, venind dinspre poarta Saint-Martin şi îndreptându-se spre Madeleine.

„Ah! zise vicontele suspinând. Iată un om fericit!”

Din întâmplare, Albert nu se înşela.

LXXIX Limonada

Într-adevăr, Morrel era foarte fericit.

Domnul Noirtier trimisese să-l cheme şi el se grăbise atât de tare să afle din ce cauză, încât nici nu-şi mai luase o birjă, având mai multă încredere în picioarele sale decât în picioarele unui cal de piaţă. Aşadar, pornise în goană pe strada Meslay şi se îndrepta spre foburgul Saint-Honoré.

Morrel mergea cu paşi atletici, iar bietul Barrois se străduia cât putea să se ţină după el. Morrel avea treizeci şi unu de ani, Barrois avea şaizeci. Morrel era îmbătat de dragoste, Barrois era stors de zăpuşeală. Aceşti doi bărbaţi, cu vârste şi cu interese atât de deosebite, semănau cu două laturi ale unui triunghi: despărţite de bază, se întâlneau la vârf.

Vârful era Noirtier, care trimisese după Morrel, sfătuindu-l să nu întârzie, sfat pe care tânărul îl urma cu sfinţenie, spre marea deznădejde a lui Barrois.

Când ajunse, Morrel nici nu gâfâia măcar; dragostea dă aripi; însă Barrois, care de multă vreme nu mai era îndrăgostit, Barrois era lac de sudoare.

Bătrânul servitor îl conduse pe Morrel pe uşa separată a apartamentului, închise uşa cabinetului şi, peste puţin timp, un foşnet de rochie o anunţa pe Valentine.

Valentine era răpitor de frumoasă în veşmintele de doliu.

Visul devenea atât de plăcut, încât Morrel aproape că s-ar fi lipsit să mai stea de vorbă cu Noirtier, dar fotoliul pe rotile al bătrânului se auzi curând uruind pe parchet şi apoi intră.

Noirtier primi cu o privire binevoitoare mulţumirile pe care i le revărsa nestăvilit Morrel pentru miraculoasa intervenţie care îi salvase, pe Valentine şi pe el, de la deznădejde. Apoi, privirea lui Morrel se îndreptă întrebătoare spre Valentine, dorind să afle motivul noului favor care îi era acordat. Fata, sfioasă, stând destul de departe de Morrel, aştepta să fie invitată să vorbească.

Noirtier o privi şi el.

— Trebuie, aşadar, să spun mesajul cu care m-ai însărcinat? întrebă ea.

„Da”, făcu Noirtier.

— Domnule Morrel, zise atunci Valentine către tânărul care o sorbea din ochi, dragul meu bunic Noirtier are să-ţi spună o mie de lucruri, pe care, de trei zile, mi le spune mie. Astăzi, a trimis după dumneata, ca să ţi le comunic eu. Pentru că m-a ales pe mine pentru a-i fi tălmaci, ţi le voi repeta, aşadar, fără să schimb nici un cuvânt din intenţiile sale.

— Oh! Ascult cu multă nerăbdare, răspunse tânărul. Spune, domnişoară, spune!

Valentine îşi plecă ochii şi asta i se păru lui Maximilien de bun augur. Valentine nu se arăta nesigură decât atunci când era vorba despre fericire.

— Bunicul vrea să părăsească această casă, zise ea. Barrois îi caută o locuinţă convenabilă.

— Dar dumneata, domnişoară? întrebă Morrel. Dumneata, care îi eşti atât de dragă şi atât de necesară domnului Noirtier?

— Eu, răspunse fata, nu-l voi părăsi deloc pe bunicul, este un lucru bine stabilit între el şi mine. Locuinţa mea va fi lângă a sa. Fie că voi primi consimţământul domnului de Villefort pentru a pleca să locuiesc cu bunicul, fie că mi se va refuza: în primul caz, plec de îndată; în cel de al doilea, îmi aştept majoratul, care va fi peste optsprezece luni. Atunci, o să fiu liberă, o să dispun de o avere independentă şi...

— Şi?... întrebă Morrel.

— Şi, cu aprobarea bunicului, o să-mi ţin făgăduiala pe care ţi-am făcut-o.

Valentine rosti aceste cuvinte atât de încet, încât Morrel nu le-ar fi putut auzi, dacă n-ar fi fost atât de interesat să nu-i scape nimic din ceea ce spunea.

— Am exprimat întocmai dorinţa ta, bunicule? adăugă Valentine, către Noirtier.

„Da,” făcu bătrânul.

— Odată ce voi locui la bunicul meu, adăugă Valentine, domnul Morrel va putea să vină să mă vadă, în prezenţa bunului şi demnului meu ocrotitor. Dacă legătura pe care inimile noastre, poate neştiutoare sau capricioase, au început s-o înfiripe, o să i se pară convenabilă şi oferind garanţii pentru un viitor fericit al relaţiei noastre (vai! se spune că inimile se înflăcărează, când întâmpină împotriviri, şi se răcesc, când le este bine!), atunci domnul Morrel va putea să-mi ceară mâna, eu îl voi aştepta.

— Oh! exclamă Morrel, ispitit să îngenuncheze înaintea bătrânului, ca înaintea lui Dumnezeu, iar înaintea iubitei ca înaintea unui înger. Oh! Ce

fapte bune am făcut în viaţa mea ca să merit atâta fericire?

— Până atunci, continuă fata cu glasul ei curat şi sobru, o să respectăm convenienţele, ba chiar voinţa părinţilor noştri, dacă această voinţă nu va mai înclina să ne despartă. Pe scurt, şi repet cuvântul, pentru că el spune tot, o să aşteptăm.

— Iar sacrificiile pe care acest cuvânt le impune, domnule, zise Morrel, vă jur că o să le duc până la capăt, nu doar cu resemnare, dar chiar cu fericire.

— De aceea, continuă Valentine, trimiţându-i o privire plină de dragoste, care-i merse la inimă lui Maximilien, gata cu nesăbuinţele, dragul meu. N-o compromite pe aceea care, începând de astăzi, se consideră hărăzită să-ţi poarte, cu neprihănire şi demnitate, numele.

Morrel îşi duse mâna la inimă.

În acest timp, Noirtier îi privea pe amândoi cu dragoste. Barrois, care rămăsese în odaie, ca unul faţă de care nu aveau nimic de ascuns, zâmbea, ştergându-şi stropii mari de năduşeală care-i picurau de pe capul pleşuv.

— Oh, Doamne, cât îi este de cald bunului nostru Barrois! zise Valentine.

— Ah! zise Barrois. Pentru că am alergat cât am putut de repede, pe cuvânt, domnişoară. Însă trebuie să recunosc că domnul Morrel a alergat şi mai repede decât mine.

Noirtier îi arătă cu privirea o tavă pe care se găseau o carafă cu limonadă şi un pahar. Carafa nu era plină, din ea lipsind paharul băut de Noirtier, cu jumătate de oră mai devreme.

— Poftim, dragă Barrois, zise fata, serveşte-te! Văd că sorbi din ochi limonada care a mai rămas în carafă.

— Adevărul este, zise Barrois, că mor de sete şi că aş bea cu plăcere un pahar de limonadă, în sănătatea dumneavoastră.

— Atunci bea, spuse Valentine, şi întoarce-te repede.

Barrois luă tava, dar, nici nu ajunse pe culoar, când îl şi văzură, prin uşa pe care uitase s-o închidă, cum îşi lasă capul pe spate golind paharul pe care i-l umpluse Valentine.

Valentine şi Morrel îşi luau rămas-bun, în prezenţa lui Noirtier, când se auzi clopoţelul răsunând pe scara lui Villefort.

Era semnalul unei vizite.

Valentine privi către pendulă.

— Este prânzul, spuse ea. Astăzi este sâmbătă şi, fără îndoială, nu poate fi decât doctorul.

Noirtier făcu un semn că, într-adevăr, el trebuia să fie.

— O să vină aici. Trebuie ca domnul Morrel să plece, nu-i aşa, bunicule?

„Da,” răspunse bătrânul.

— Barrois! strigă Valentine. Barrois, vino!

Se auzi glasul bătrânului servitor care răspundea:

— Vin, domnişoară.

— Barrois o să te conducă înapoi până la uşă, îi zise Valentine lui Morrel. Şi acum, aminteşte-ţi un lucru, domnule ofiţer, şi anume că dragul meu bunic te sfătuieşte să nu rişti nici o acţiune care să ne compromită cumva fericirea.

— Am jurat că o să aştept, zise Morrel, şi o să aştept.

În clipa aceea, intră Barrois.

— Cine a sunat? întrebă Valentine.

— Domnul doctor d’Avrigny, răspunse Barrois, clătinându-se pe picioare.

— Oh, dar ce-i cu tine, Barrois? întrebă Valentine.

Bătrânul servitor nu răspunse. Îşi privea stăpânul cu ochi înnebuniţi, în timp ce căuta, cu mâna sa crispată, un sprijin ca să rămână în picioare.

— Vai, o să cadă! strigă Morrel.

Într-adevăr, tremurul care îl cuprinsese pe Barrois creştea treptat. Trăsăturile chipului său, schimonosite de contracţiile spasmodice ale muşchilor feţei, anunţau un atac nervos dintre cele mai puternice.

Noirtier, văzându-l pe Barrois atât de răvăşit, îşi aţinti asupra lui şi mai stăruitor privirile, în care se zugrăveau, inteligibile şi palpitante, toate emoţiile care îi pot tulbura inima unui om.

Barrois înaintă câţiva paşi către stăpânul său.

— Ah! Dumnezeule, Dumnezeule! Doamne sfinte, îngăimă el, dar ce-oi fi având?... Mi-e rău... nu mai văd. Mii de ace de foc îmi străpung capul de colo-colo. Oh, nu mă atingeţi, nu mă atingeţi!

Într-adevăr, ochii îi ieşiseră din orbite şi păreau tot mai rătăciţi; îşi răsturnase capul pe spate, în timp ce restul corpului i se înţepenea.

Valentine, înspăimântată, ţipă. Morrel o prinse în braţe, de parcă ar fi vrut s-o apere de vreo primejdie necunoscută.

— Domnule d’Avrigny! Domnule d’Avrigny! strigă Valentine, cu glas întretăiat. Aici, la noi! Ajutor!

Barrois se învârti în loc, făcu trei paşi înapoi, se împletici şi se prăbuşi la picioarele lui Noirtier, pe al cărui genunchi îşi sprijini mâna strigând:

— Stăpâne! Stăpânul meu bun!

În momentul acela, domnul de Villefort, atras de strigăte, apăru în pragul odăii.

Morrel îi dădu drumul lui Valentine, pe jumătate leşinată, şi făcu un salt rapid în spate, lipindu-se de pereţi într-un colţ al odăii şi aproape dispărând după o draperie.

Palid, de parcă ar fi văzut un şarpe ridicându-se în faţa lui, îşi aţintise privirea îngheţată de spaimă asupra nefericitului în agonie.

Noirtier fierbea de nerăbdare şi de groază. Sufletul său zbura în ajutorul bietului bătrân, mai degrabă prietenul decât servitorul său. Se vedea cum spectacolul cumplit al luptei dintre viaţă şi moarte i se reflectă pe frunte, în umflarea vinelor şi în contracţia celor câţiva muşchi rămaşi încă vii, în jurul ochilor.

Barrois, cu faţa muncită de spasme, cu ochii injectaţi de sânge, cu gâtul lăsat pe spate, se zvârcolea pe jos, lovind podeaua cu mâinile, în vreme ce, dimpotrivă, picioarele lui înţepenite păreau mai curând gata să se frângă decât să se îndoaie.

O spumă uşoară îi apăruse pe buze, în timp ce gâfâia dureros.

Villefort, stupefiat, rămase o clipă cu ochii ţintuiţi asupra acestui tablou, care, încă de cum intrase în odaie, îi atrăsese privirile.

Nu-l văzu pe Maximilien.

După o clipă de contemplare mută, în timpul căreia se văzu cum obrajii îi pălesc şi cum părul i se ridică în vârful capului, procurorul:

— Doctore, doctore! strigă el, repezindu-se spre uşă. Vino, vino!

— Doamnă, doamnă! strigă Valentine, chemându-şi mama vitregă şi ciocnindu-se de pereţi pe scară. Vino repede, repede! Şi adu flaconul dumitale de săruri.

— Ce s-a întâmplat? întrebă doamna de Villefort cu voce metalică şi reţinută.

— Oh, vino, vino!

— Dar unde este doctorul? strigă Villefort. Unde e?

Doamna de Villefort coborî încet scara. Se auzeau scândurile trosnindu-i sub picioare. Într-o mână ţinea batista cu care îşi ştergea faţa asudată, iar, în

cealaltă, un flacon cu săruri englezeşti.

Ajungând la uşă, prima privire i-o aruncă lui Noirtier, al cărui chip, în afara emoţiei absolut fireşti într-o asemenea împrejurare, dovedea o sănătate neschimbată. La a doua privire, dădu cu ochii de muribund.

Atunci păli şi privirea îi săltă, dacă putem spune aşa, de la servitor la stăpân.

— Dar, în numele Cerului, doamnă, unde este doctorul? A intrat la dumneata. Este vorba despre o apoplexie, vezi bine, şi dacă îi lasă sânge, îl salvează.

— A mâncat de curând? întrebă doamna de Villefort, amânând răspunsul.

— Nu, doamnă, zise Valentine, n-a mâncat încă, dar a alergat mult azi-dimineaţă, ca să îndeplinească o misiune cu care îl însărcinase bunicul. La întoarcere a băut doar un pahar de limonadă.

— Ah! făcu doamna de Villefort. De ce n-a băut vin? Este foarte periculoasă, limonada.

— Pentru că limonada era la îndemână, în carafa bunicului. Bietului Barrois i-a fost sete şi a băut ce a găsit.

Doamna de Villefort tresări. Noirtier o învălui cu privirea sa pătrunzătoare.

— Are gâtul atât de scurt! spuse ea.

— Doamnă, zise Villefort, te întreb unde este domnul d’Avrigny? În numele Cerului, răspunde!

— Este în camera lui Édouard, care nu se simte prea bine, zise doamna de Villefort, nemaiputând amâna răspunsul.

Villefort se repezi pe scară, ca să-l cheme el însuşi.

— Ţine, Valentine, zise doamna de Villefort, dându-i flaconul său. Fără îndoială că o să-i ia sânge. Urc înapoi la mine, fiindcă nu suport să văd sânge.

Şi plecă şi ea, după soţul ei.

Morrel ieşi din colţul întunecos unde se retrăsese şi unde nu-l văzuse nimeni, într-atât erau cu toţii de îngrijoraţi.

— Pleacă repede, Maximilien! îi zise Valentine. Aşteaptă să te chem. Du-te!

Morrel îi ceru părerea, printr-un gest, lui Noirtier. Noirtier, care îşi păstrase tot sângele-rece, îi făcu semn că da, putea pleca.

Îi strânse mâna iubitei la piept şi ieşi pe culoarul privat.

În acelaşi timp, Villefort şi doctorul intrau în odaie pe uşa opusă.

Barrois începuse să-şi revină. Criza trecuse, glasul îi revenea, printre gemete, şi chiar se ridicase într-un genunchi.

D'Avrigny şi Villefort îi duseră în braţe pe Barrois până la un şezlong.

— Ce recomanzi, doctore? întrebă Villefort.

— Să mi se aducă apă şi eter. Aveţi în casă, nu?

— Da.

— Să dea cineva fuga şi să-mi caute ulei de terebentină şi vomitive.

Villefort trimise numaidecât un servitor.

— Şi acum, să iasă toată lumea!

— Şi eu? întrebă Valentine sfioasă.

— Da, domnişoară, mai ales dumneata! răspunse doctorul cu asprime.

Valentine se uită mirată la domnul d'Avrigny, îşi sărută bunicul pe frunte şi ieşi.

În urma ei, doctorul închise uşa, cu un aer sumbru.

— Uite, uite, doctore! Îşi revine. N-a fost decât o criză uşoară.

Domnul d'Avrigny zâmbi, la fel de sumbru.

— Cum te simţi, Barrois? întrebă doctorul.

— Ceva mai bine, domnule.

— Poţi să bei paharul ăsta cu apă şi eter?

— O să încerc, dar nu mă atingeţi!

— De ce?

— Pentru că mi se pare că, dacă o să mă atingeţi, chiar şi cu vârful degetului, o să mă apuce iarăşi.

— Bea!

Barrois luă paharul, îl apropie de buzele sale vinete şi-l goli aproape pe jumătate.

— Unde te doare? întrebă doctorul.

— Peste tot. Simt un soi de crampe cumplite.

— Ai ameţeli?

— Da.

— Îţi ţiuie urechile?

— Groaznic.

— Când te-a apucat?

— Adineauri!

— Dintr-odată?

— Fulgerător.

— Ieri, alaltăieri, n-ai avut nimic?

— Nimic.

— Nici somnolenţă, nici vreo apăsare?

— Nu.

— Ce ai mâncat astăzi?

— N-am mâncat nimic. Am băut doar un pahar din limonada domnului, atâta tot.

Şi Barrois făcu un semn din cap arătându-l pe Noirtier, care, nemişcat în fotoliul său, privea cumplita scenă, fără să piardă nici un gest, fără să scape nici un cuvânt.

— Unde e limonada? întrebă repede doctorul.

— În carafă, jos.

— Unde anume jos?

— În bucătărie.

— Vrei să mă duc s-o caut, doctore? întrebă Villefort.

— Nu. Rămâi aici şi încearcă să-i dai bolnavului să bea şi ce a mai rămas în paharul cu apă.

— Dar limonada aceea...

— Mă duc eu însumi după ea.

D'Avrigny făcu un salt, deschise uşa, se repezi pe scara de serviciu şi fu cât pe-aci s-o răstoarne pe doamna de Villefort, care cobora şi ea la bucătărie.

Ea scoase un strigăt.

D'Avrigny nici nu-i dădu atenţie. Stăpânit de o singură idee, sări peste ultimele trei sau patru trepte, se năpusti în bucătărie şi zări carafa, pe trei sferturi goală, aşezată pe o tavă.

Se aruncă asupra ei, ca un vultur la prada lui.

Gâfâind, urcă din nou la parter şi reintră în odaia lui Noirtier.

Doamna de Villefort urca încet scara care ducea spre apartamentul ei.

— Asta este carafa care a fost aici? întrebă d'Avrigny.

— Da, domnule doctor.

— Este aceeaşi limonadă din care ai băut dumneata?

— Cred că da.

— Ce gust ţi s-a părut că are?

— Un gust amar.

Doctorul îşi turnă câteva picături de limonadă în căuşul palmei, le sorbi şi, după ce îşi clăti gura cu ele, cum se face cu vinul pe care vrei să-l guşti,

scuipă lichidul în cămin.

— Este într-adevăr aceeaşi, zise el. Aţi băut şi dumneavoastră, domnule Noirtier?

„Da,” făcu bătrânul.

— Şi aţi simţit acelaşi gust amar?

„Da.”

— Oh! Domnule doctor! strigă Barrois. Uite că mă apucă iar! Doamne Dumnezeule, fie-ţi milă de mine!

Doctorul dădu fuga la bolnav.

— Vomitivul cerut, Villefort, vezi dacă a venit!

Villefort se repezi din odaie strigând:

— Vomitivul, vomitivul! L-aţi adus?

Nimeni nu-i răspunse. Cea mai mare groază domnea în toată casa.

— Dacă aş avea cu ce să-i suflu aer în plămâni, zise d’Avrigny, uitându-se în jur, poate că s-ar mai putea evita asfixia. Dar n-am nimic, nimic...

— Oh, domnule, strigă Barrois, o să mă lăsaţi să mor aşa, fără nici un ajutor? Oh, mor! Dumnezeule, mor! Mor!

— O pană! O pană! ceru doctorul.

Şi zări una pe masă.

Încercă să vâre pana în gura bolnavului, care, printre convulsiile sale, se străduia zadarnic să vomite. Dar fălcile îi erau atât de strânse, încât pana nu putu să treacă.

Barrois era cuprins de un atac nervos şi mai puternic decât cel dintâi. Alunecase din şezlong pe jos şi înţepenea pe parchet.

Doctorul îl lăsă în prada crizei acesteia, căreia nu putea să-i aducă nici un fel de uşurare, şi se duse la Noirtier.

— Dumneavoastră cum vă simţiţi? îl întrebă el grăbit şi în şoaptă. Bine?

„Da.”

— Stomacul vă e încărcat sau nu? Nu?

„Nu.”

— Vă simţiţi ca atunci când luaţi pilula pe care am prescris să vă fie dată în fiecare duminică?

„Da.”

— Limonada v-a pregătit-o Barrois?

„Da.”

— Dumneavoastră l-aţi îndemnat s-o bea?

„Nu.”

— Domnul de Villefort?

„Nu.”

— Doamna de Villefort?

„Nu.”

— Atunci, Valentine?

„Da.”

Un icnet de-al lui Barrois, care căscă gura de-i trosniră oasele fălcilor, îi atrase atenţia lui d’Avrigny. Îl părăsi pe Noirtier şi dădu fuga la bolnav.

— Barrois, spuse doctorul, poţi să vorbeşti?

Barrois bolborosi câteva cuvinte de neînţeles.

— Fă un efort, prietene.

Barrois deschise nişte ochi sângerii.

— Cine a făcut limonada?

— Eu.

— Ai adus-o stăpânului tău de îndată ce ai făcut-o?

— Nu.

— Atunci, ai lăsat-o undeva?

— În bucătărie, fiindcă am fost chemat.

— Cine a adus-o aici?

— Domnişoara Valentine.

D’Avrigny se lovi cu palma peste frunte.

— O, Dumnezeule! Dumnezeule! şopti el.

— Doctore, doctore! gemu Barrois, care simţea că se apropie a treia criză.

— Nu mai soseşte odată vomitivul acela? strigă doctorul.

— Iată un pahar gata pregătit, zise Villefort, intrând pe uşă.

— De către cine?

— De ajutorul farmacistului, care a venit cu mine.

— Bea!

— Cu neputinţă, doctore, e prea târziu... Simt că mă strânge de gât, mă înăbuş! Oh, inima mea! Oh, capul meu!... Oh, ce iad!... O să mai sufăr mult aşa?

— Nu, nu, prietene, zise doctorul, curând n-ai să mai suferi.

— Ah, înţeleg! strigă nefericitul. Doamne, fie-ţi milă de mine!

Şi, scoţând un ţipăt, se prăbuşi pe spate, ca şi cum ar fi fost lovit de trăsnet.

D’Avrigny îi puse o mână pe inimă şi îi apropie o oglindă de buze.

— Ei? întrebă Villefort.

— Du-te la bucătărie şi spune să mi se aducă repede sirop de violete.

Villefort coborî numaidecât.

— Nu vă temeţi, domnule Noirtier, spuse d’Avrigny. Îl duc pe bolnav în altă cameră, ca să-i iau sânge. Într-adevăr, atacurile de soiul ăsta sunt înspăimântătoare la vedere.

Şi, apuncându-l pe Barrois de subsuori, îl târî într-o cameră alăturată. Dar se întoarse aproape imediat la Noirtier, ca să ia restul de limonadă.

Noirtier închise ochiul drept.

— Valentine, nu-i aşa? Vreţi să vină Valentine? Am să spun să fie trimisă la dumneavoastră.

Villefort urca înapoi. D’Avrigny îl întâlni pe culoar.

— Ei? întrebă el.

— Vino! zise d’Avrigny.

Şi îl duse în odaia lui Barrois.

— Tot leşinat? întrebă procurorul regelui.

— E mort!

Villefort se dădu trei paşi înapoi, îşi punându-şi mâinile în cap, cu o milă sinceră şi neascunsă:

— A murit? Atât de repede? zise el, privind cadavrul.

— Da, destul de repede, nu-i aşa? zise d’Avrigny. Dar asta n-ar trebui să te mire, domnul şi doamna de Saint-Méran au murit la fel de repede. Oh, se moare cam repede în casa dumitale, domnule de Villefort.

— Ce?! strigă magistratul cu un accent de groază şi stupoare. Te întorci iarăşi la gândul acela cumplit?

— Iarăşi, domnule, şi mereu! zise d’Avrigny cu gravitate. Căci nu mi-a ieşit nici o clipă din minte. Şi, ca să fii pe deplin convins că, de data aceasta, nu mă înşel, ascultă-mă cu atenţie, domnule de Villefort.

Villefort tremura, scuturat de fiori.

— Există o otravă care ucide aproape fără să lase urme. Otrava aceasta, o cunosc bine, căci i-am studiat toate efectele fulgerătoare pe care le provoacă şi toate acţiunile de durată pe care le produce. Otrava aceasta am recunoscut-o adineauri, la bietul Barrois, după cum o recunoscusem şi la doamna de Saint-Méran. Pentru otrava aceasta există un mijloc de a-i descoperi prezenţa: redă culoarea albastră a hârtiei de turnesol înroşite de

un acid şi colorează în verde siropul de violete. Nu avem hârtie de turnesol, dar, auziţi, iată că mi se aduce siropul de violete pe care l-am cerut.

Într-adevăr, se auzeau paşi pe culoar. Doctorul întredeschise uşa, luă din mâinile cameristei un vas pe fundul căruia erau două sau trei linguriţe de sirop şi închise din nou uşa.

— Priveşte! îi zise el procurorului regelui, a cărui inimă bătea atât de tare încât s-ar fi putut auzi de departe. Iată, în ceaşca aceasta este siropul de violete şi în carafa aceasta, restul limonadei din care au băut domnul Noirtier şi Barrois. Dacă limonada este pură şi inofensivă, siropul o să-şi păstreze culoarea; dacă limonada este otrăvită, siropul o să devină verde. Priveşte!

Doctorul turnă încet câteva picături de limonadă din carafă în ceaşcă şi, cât ai clipi, se văzu strângându-se pe fundul ceştii un fel de nor. Norul se coloră mai întâi în albastru, apoi, din safir se prefăcu în opal şi din opal, în smarald.

Ajuns la această ultimă culoare, încremeni, ca să zicem aşa. Experienţa nu mai lăsa nici o îndoială.

— Nefericitul Barrois a fost otrăvit cu un extract din coaja de nucă vomică şi din nuca Sfântului Ignaţiu, spuse d’Avrigny. Acum pot susţine această afirmaţie în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Villefort nu mai zise nimic, ci îşi înălţă braţele spre cer, holbă nişte ochi rătăciţi şi căzu, ca fulgerat, într-un fotoliu.

LXXX Acuzaţia

Curând, doctorul d’Avrigny îl făcu să-şi revină pe magistratul care părea un al doilea cadavru în camera aceasta funebră.

— Oh, moartea este în casa mea! strigă Villefort.

— Spune-i crimă, răspunse doctorul.

— Domnule d’Avrigny! strigă Villefort. N-am cuvinte să-ţi spun tot ce se petrece în sufletul meu în acest moment. E şi spaimă, e şi durere, e şi nebunie.

— Da, zise domnul d’Avrigny cu o linişte impunătoare, dar cred că a venit timpul să acţionăm, cred că a venit timpul să ridicăm un zăgaz în faţa acestui torent al morţii. În ceea ce mă priveşte, nu mă simt deloc în stare să mai păstrez asemenea secrete, fără nădejdea că voi stârni, în curând, răzbunarea în numele societăţii şi al victimelor.

Villefort aruncă în jurul său o privire mohorâtă.

— În casa mea! murmură el. În casa mea!

— Haide, magistratule, zise d’Avrigny, fii bărbat! Purtător de cuvânt al legii, onorează-te pe dumneata însuţi printr-un sacrificiu deplin.

— Mă faci să mă cutremur, doctore. Un sacrificiu?

— Acesta este cuvântul.

— Aşadar, bănuieşti pe cineva?

— Nu bănuiesc pe nimeni. Moartea îţi bate la uşă, intră şi umblă, nu cu ochii închişi, ci deşteaptă cum este, din odaie în odaie. Ei bine, eu unul sunt pe urmele ei, îi identific trecerea. Îmi însuşesc înţelepciunea celor vechi: tatonez, căci prietenia mea faţă de familia dumitale şi respectul meu pentru dumneata sunt ca un văl care mă leagă la ochi. Ei bine...

— Spune, spune, doctore! O să fiu curajos.

— Ei bine, la dumneata, în casa dumitale, poate chiar în familia dumitale, există unul dintre acei monştri pe care îi zămisleşte fiecare veac. Locusta[112] şi Agripina[113], fiindcă au trăit în aceeaşi vreme, au reprezentat o excepţie, care dovedeşte cu câtă îndârjire voia Providenţa să ducă la pieire Imperiul roman, întinat de atâtea crime. Brunehaut şi Frédégonde[114] sunt odraslele travaliului chinuit al unei civilizaţii la începuturile ei, pe când omul abia învăţa să-şi stăpânească spiritul, fie şi prin mijlocirea trimisului întunericului. Ei bine, toate femeile acestea fuseseră sau erau încă tinere şi

frumoase. Pe fruntea lor se vedea, înflorită sau încă îmbobocită, aceeaşi floare a nevinovăţiei pe care o regăsim şi pe fruntea vinovatei care se află în casa dumitale.

Villefort, scoase un strigăt, îşi împreună mâinile într-un gest de implorare şi îl privi stăruitor pe doctor.

Dar acesta continuă fără milă:

— Caută persoana căreia crima îi este de folos, zice o axiomă din jurisprudenţă...

— Doctore! exclamă Villefort. Vai, doctore! De câte ori nu s-a înşelat justiţia omenească din pricina acestor funeste principii! Nu ştiu de ce, dar mi se pare că această crimă...

— Aha! Deci în sfârşit recunoşti că este crimă?

— Da, recunosc. Ce să fac? Sunt silit s-o recunosc! Dar lasă-mă să zic până la capăt. Mi se pare, ziceam, că această crimă urmăreşte să lovească doar în mine şi nu în victime. Dedesubtul tuturor acestor nenorociri ciudate, presimt o mare nenorocire pentru mine.

— Oh, omul! murmură d'Avrigny. Cel mai egoist dintre toate animalele, cea mai individualistă dintre toate creaturile, care nu crede decât că Pământul se învârte, că Soarele străluceşte şi că moartea seceră numai pentru el; o furnică hulindu-l pe Dumnezeu din vârful unui fir de iarbă! Atunci, cei care şi-au pierdut viaţa, n-au pierdut nimic? Domnul de Saint-Méran, doamna de Saint-Méran, domnul Noirtier...

— Cum? Domnul Noirtier?

— Da! Crezi cumva că pe nefericitul servitor îl viza? Nu, nu! Ca Polonius al lui Shakespeare, el a murit în locul altuia. Noirtier trebuia să bea limonada. Şi Noirtier a băut-o, urmând ordinea logică a faptelor. Celălalt n-a băut-o decât din pură întâmplare. Deşi a murit Barrois, Noirtier era cel ce trebuia să moară.

— Bine, dar tatăl meu cum de n-a murit?

— Ţi-am mai spus deja, într-o seară, în grădină, după moartea doamnei de Saint-Méran. Pentru că organismul său este obişnuit tocmai cu această otravă, pentru că doza, neînsemnată pentru el, era mortală pentru oricare altul, pentru că, în sfârşit, nimeni nu ştie, nici măcar ucigaşul, că de un an de zile tratez cu brucină paralizia domnului Noirtier. Însă ucigaşul ştie, şi s-a încredinţat prin experienţă, că brucina este o otravă puternică.

— Doamne, Dumnezeule! murmură Villefort, frângându-şi mâinile.

— Urmăreşte paşii criminalului! Îl ucide pe domnul de Saint-Méran...

— Oh, doctore!

— Aş putea să jur! Ceea ce mi s-a povestit despre simptomele avute se potriveşte prea bine cu ceea ce am văzut cu ochii mei.

Villefort renunţă să se mai împotrivească şi gemu.

— Îl ucide pe domnul de Saint-Méran, repetă doctorul, o ucide pe doamna de Saint-Méran şi iată o dublă moştenire de cules.

Villefort îşi şterse năduşeala care-i şiroia pe frunte.

— Ascultă-mă bine!

— Vai! bolborosi Villefort. Nu scap nici un cuvânt, nici unul.

— Domnul Noirtier, continuă cu glasul său nemilos d'Avrigny, domnul Noirtier îşi făcuse, odinioară, un testament defavorabil dumitale, defavorabil familiei dumitale, în favoarea săracilor, prin urmare, domnul Noirtier a fost cruţat, fiindcă nu se mai aştepta nimic din partea lui. Dar nici n-a anulat bine primul testament, nici nu l-a încheiat bine pe al doilea, că imediat — fără îndoială, de teamă să nu şi-l facă şi pe al treilea — a fost lovit. Testamentul datează de alaltăieri, dacă nu mă înşel. După cum vezi, n-a pierdut timpul...

— Oh, îndurare, domnule d'Avrigny!

— Fără îndurare, domnule. Medicul are o misiune sfântă pe pământ şi, ca s-o împlinească, urcă până la izvoarele vieţii şi coboară până la tainele întunecate ale morţii. Când a fost săvârşită crima şi când Dumnezeu, îngrozit, fără îndoială, îşi întoarce privirile de la ucigaş, atunci îi revine datoria medicului să spună: Iată-l!

— Îndurare pentru fiica mea, domnule! murmură Villefort.

— Vezi bine că dumneata însuţi, tatăl ei, ai numit-o!

— Fie-ţi milă de Valentine! Ascultă, nu se poate! Mai degrabă m-aş învinovăţi pe mine însumi! Valentine, o inimă de cleştar, un crin de inocenţă!

— Fără milă, domnule procuror al regelui. Crima este bătătoare la ochi. Domnişoara de Villefort a împachetat, cu mâinile ei, medicamentele care i-au fost trimise domnului de Saint-Méran, iar domnul de Saint-Méran a murit.

Domnişoara de Villefort a pregătit ceaiurile pentru doamna de Saint-Méran, iar doamna de Saint-Méran a murit!

Domnişoara de Villefort a luat din mâinile lui Barrois, care a fost trimis afară din casă, carafa cu limonada pe care bătrânul o bea, de obicei, dimineaţa, iar bătrânul n-a scăpat decât printr-o minune.

Domnişoara de Villefort este vinovata! Ea este otrăvitoarea! Domnule procuror al regelui, o denunţ în faţa dumitale pe domnişoara de Villefort. Fă-ţi datoria!

— Doctore, nu mai rezist, nu mă mai apăr, te cred. Dar, fie-ţi milă, cruţă-mi viaţa, cruţă-mi onoarea!

— Domnule de Villefort, răspunse doctorul, cu o încrâncenare crescândă, există împrejurări în care trec dincolo de orice limită a stupidei prudenţe omeneşti. Dacă fiica dumitale ar fi săvârşit numai o crimă, dacă aş fi văzut-o plănuind-o pe cea de-a doua, ţi-aş fi spus: „Atrage-i atenţia, pedepseşte-o, du-o să-şi petreacă tot restul vieţii la vreo mănăstire, la vreun schit, plângând şi rugându-se!”. Dacă ar fi săvârşit o a doua crimă, ţi-aş fi spus: „Ţine, domnule de Villefort, îţi dau aici o otravă căreia nu i se cunoaşte antidotul, rapidă ca gândul, iute ca fulgerul, ucigătoare ca trăsnetul. Dă-i această otravă, roagă-te la Dumnezeu pentru sufletul ei, dar salvează-ţi astfel onoarea şi viaţa, căci pe dumneata te ţinteşte acum. Şi o văd cum se apropie de căpătâiul patului dumitale, cu zâmbetele sale făţarnice şi cu îndemnurile sale blânde! Aşa că-ţi spun: Vai de dumneata, domnule de Villefort, dacă nu te grăbeşti să loveşti dumneata cel dintâi!”. Iată ce ţi-aş fi spus, dacă n-ar fi ucis decât două persoane. Dar a văzut trei agonii, a contemplat trei muribunzi, a îngenuncheat lângă trei cadavre. La eşafod cu otrăvitoarea! Pe mâna călăului! Îmi vorbeşti despre onoarea dumitale? Fă ce-ţi spun şi te aşteaptă nemurirea!

Villefort căzu în genunchi.

— Ascultă, spuse el, nu am puterea pe care o ai dumneata sau, mai bine zis, pe care n-ai avea-o nici dumneata, dacă în locul fiicei mele, Valentine, ar fi vorba de fiica dumitale, Madeleine.

Doctorul păli.

— Doctore, orice om născut din femeie este sortit suferinţei şi morţii. Doctore, o să sufăr şi o să-mi aştept moartea.

— Ia seama, zise d’Avrigny, o să fie lentă, moartea asta! Ai s-o vezi apropiindu-se, după ce îţi va lovi tatăl, soţia, poate chiar fiul!

Villefort, înăbuşindu-se, îi strânse braţul doctorului.

— Ascultă-mă! strigă el. Plânge-mă, ajută-mă!... Nu, fiica mea nu este vinovată... Târăşte-ne şi în faţa unui tribunal, că eu tot am să spun: „Nu, fiica mea nu este vinovată”... În casa mea nu s-a săvârşit nici o crimă... Nu vreau, înţelegi, nu vreau să fie vreo crimă în casa mea. Fiindcă, atunci când intră crima undeva, e la fel ca moartea, nu vine singură. Ascultă, ce-ţi pasă

dumitale dacă eu o să mor asasinat?... Eşti prietenul meu? Eşti un om? Ai o inimă? — Nu, dumneata eşti medic!... Ei bine, eu îţi spun: „Nu, fiica mea nu va fi târâtă de mine în mâinile călăului!”. Oh, iată un gând care mă mistuie, mă îndeamnă să-mi sfâşii pieptul cu unghiile ca un smintit!... Şi dacă te înşeli, doctore? Dacă a fost altcineva decât fiica mea? Dacă o să vin, într-o bună zi, palid ca un spectru, şi o să-ţi spun: „Ucigaşule! Tu mi-ai ucis fiica!”... Uite, îţi jur că, dacă s-ar întâmpla aşa, deşi sunt creştin, domnule d’Avrigny, mi-aş lua zilele.

— Bine, spuse doctorul, după câteva clipe de tăcere. O să aştept.

Villefort îl privi, de parcă nu i-ar fi venit să creadă ce auzise.

— Numai că, adăugă domnul d’Avrigny, cu un glas răspicat şi solemn, dacă se mai îmbolnăveşte cineva din casa dumitale, dacă dumneata însuţi o să te simţi lovit, să nu mă chemi, căci nu o să mai vin. Primesc să păstrez împreună cu dumneata această groaznică taină, dar nu vreau ca ruşinea şi remuşcările să se abată asupra mea, înmulţindu-se şi crescând în conştiinţa mea, pe măsură ce crima şi nenorocirea o să crească şi o să se înmulţească în casa dumitale.

— Atunci, înseamnă că mă părăseşti, doctore?

— Da, pentru că nu te pot urma mai departe şi să nu mă opresc decât la picioarele eşafodului. O să se mai descopere ceva şi o să pună capăt acestei cumplite tragedii. Adio!

— Doctore, te implor!

— Toate grozăviile care-mi pătează conştiinţa, mă fac să consider casa dumitale odioasă şi fatală. Adio, domnule!

— Încă un cuvânt, cel din urmă, doctore! Pleci şi laşi pe umerii mei toată grozăvia situaţiei, grozăvie pe care mi-ai făcut-o şi mai înfricoşătoare prin ceea ce mi-ai dezvăluit. Dar despre moartea neaşteptată, subită, a acestui sărman servitor bătrân, ce să spunem?

— Ai dreptate! făcu domnul d’Avrigny. Vino cu mine înapoi!

Doctorul ieşi cel dintâi; domnul de Villefort îl urma. Servitorii, nelinişтiţi, aşteptau pe culoarele şi pe scările pe unde trebuia să treacă medicul.

— Domnule, zise d’Avrigny către Villefort, vorbind cu glas tare, în aşa fel încât să-l poată auzi toată lumea. Bietul Barrois nu mai făcea deloc mişcare, în ultimii ani. El, căruia îi plăcea atât de mult să gonească, împreună cu stăpânul său, călare sau în trăsură în lung şi-n lat prin toată Europa, s-a prăpădit în slujba asta monotonă, în jurul unui fotoliu. Sângele i

s-a lenevit. Era gras, avea gâtul gros şi scurt, a fost lovit de o apoplexie fulgerătoare şi m-aţi chemat prea târziu...

Şi, fiindcă veni vorba, adăugă el în şoaptă, ai grijă să arunci în foc siropul de violete din ceaşcă.

Cu acestea, doctorul, fără să-i întindă mâna lui Villefort, fără să-şi retragă nici un cuvânt din tot ce îi spusese, ieşi printre lacrimile şi jalea tuturor servitorilor din casă.

În aceeaşi seară, toţi servitorii lui Villefort, care se adunaseră în bucătărie şi vorbiseră îndelung între ei, veniră să-i ceară doamnei de Villefort să le dea voie să-şi părăsească serviciul. Nici o stăruinţă, nici o propunere de mărire a simbriilor nu-i putu opri. La orice li se oferea, ei răspundeau:

— Vrem să plecăm, pentru că moartea este în această casă.

Şi plecară, în pofida tuturor rugăminţilor, mărturisind că le părea foarte rău să părăsească nişte stăpâni atât de buni şi mai ales s-o părăsească pe domnişoara Valentine, atât de bună, atât de caritabilă şi atât de blândă.

Villefort, la aceste cuvinte, se uită la Valentine.

Ea plângea.

Cu toată emoţia pe care i-o stârniră lacrimile acestea, el o privi, de asemenea, şi pe doamna de Villefort şi — lucru ciudat! — i se păru că un zâmbet fugar şi sumbru trecuse pe buzele ei subţiri, cum se văd trecând meteorii, strecurându-se, siniştri, printre doi nori, pe fundalul unui cer de furtună.

---

[112] Locusta (m. 68 d.Hr.), femeie romană, l-a otrăvit pe Claudius, la porunca soţiei sale Agripina, şi pe Britanicus, la porunca lui Nero. Împăratul Galba, succesorul lui Nero, a condamnat-o la moarte.

[113] Agripina (15-59 d.Hr.), fiica împăratului Germanicus, sora lui Caligula; s-a căsătorit, a treia oară, cu împăratul Claudius, unchiul său, convingându-l să-l adopte pe fiul ei, Nero, apoi l-a otrăvit pe soţ, ca să-l urce pe fiu pe tron; a murit asasinată din porunca lui Nero.

[114] Frédégonde (545-597) aprigă regină a Neustriei, soţia lui Chilperic II, cu care s-a căsătorit după ce i-a strangulat prima soţie, Galswinthe. Lupta sa cu sora lui Galswinthe, regina Brunehaut (543-613) a Austrasiei, căreia i-a ucis soţul, pe Sigebert (575), constituie un episod sângeros din istoria regatelor premerovingiene.

LXXXI Odaia brutarului pensionar

În aceeaşi seară în care contele de Morcerf ieşea de la Danglars în culmea furiei şi a ruşinii stârnite de atitudinea nepăsătoare a bancherului, domnul Andrea Cavalcanti, cu părul frezat şi pomădat, cu mustăţile răsucite, cu mănuşi albe, mulate, care îi conturau unghiile, intrase, aproape în picioare pe capra faetonului său, în curtea bancherului din Chaussée-d'Antin.

După zece minute de discuţie în salon, găsise prilejul de a-l trage deoparte pe Danglars, ducându-l la pervazul unei ferestre, şi acolo, după o introducere iscusită, îi relatase frământările vieţii sale, după plecarea nobilului său tată. De la plecarea acestuia, zicea el, găsise în familia bancherului, care avusese bunăvoinţa de a-l primi ca pe un fiu, întreaga chezăşie a fericirii pe care un bărbat trebuie să o caute mai presus de capricii şi de pasiuni trecătoare. În ceea ce privea pasiunea însăşi, avusese norocul s-o întâlnească în frumoşii ochi ai domnişoarei Danglars.

Danglars asculta cu cea mai mare atenţie. De vreo două sau trei zile aştepta declaraţia aceasta şi, acum, când în sfârşit sosise, privirea i se lumină, în aceeaşi măsură în care i se stinsese şi i se posomorâse ascultându-l pe Morcerf.

Totuşi, nu voia să înghită deodată propunerea tânărului, fără să-i facă, mai întâi, unele observaţii, dictate de conştiinţă.

— Domnule Andrea, îi zise el, nu eşti puţin prea tânăr ca să te gândeşti la căsătorie?

— Oh, nu, domnule, răspunse Cavalcanti, cred că nu. În Italia, marii seniori se căsătoresc, de obicei, de tineri. E un obicei logic. Viaţa este atât de nesigură, încât trebuie să prinzi norocul de îndată ce trece prin apropierea ta.

— Acum, domnule, zise Danglars, admiţând că propunerile dumitale, care mă onorează, ar fi încuviinţate de soţia şi de fiica mea, cu cine o să discutăm aspectele materiale? După părerea mea, este o afacere importantă, pe care numai părinţii ştiu s-o aranjeze cum se cuvine, pentru fericirea copiilor lor.

— Domnule, tatăl meu este un om înţelept, plin de bună-cuviinţă şi de judecată. El a prevăzut că s-ar putea să mă cuprindă dorinţa de a mă stabili

în Franţa şi, prin urmare, mi-a lăsat la plecare, odată cu toate documentele care-mi dovedesc identitatea, o scrisoare prin care îmi asigură, în cazul când voi face o alegere care-i va fi pe plac, o sută cincizeci de mii de livre rentă, începând din ziua căsătoriei mele. Aceasta înseamnă, după cât pot eu aprecia, aproape un sfert din venitul tatălui meu.

— Eu, spuse Danglars, am avut totdeauna intenţia de a-i da fiicei mele cinci sute de mii de franci, când se va mărita. De altfel, este singura mea moştenitoare...

— Ei bine, zise Andrea, după cum vedeţi, lucrurile se vor aranja de minune, presupunând că doamna baroană Danglars şi domnişoara Eugénie nu-mi vor respinge cererea. Iată-ne cu perspectiva unui venit de o sută şaptezeci şi cinci de mii de livre. Să presupunem încă un lucru, şi anume că aş obţine din partea marchizului ca, în loc să-mi plătească venitul, să-mi doneze capitalul (n-o să fie prea uşor, ştiu bine, dar, în sfârşit, este posibil). Am putea lăsa aceste două sau trei milioane pe mâna dumitale şi, două sau trei milioane, în nişte mâini iscusite, pot oricând să aducă un câştig de zece procente.

— Eu nu iau niciodată sume decât cu o dobândă de patru, zise bancherul, sau chiar de trei şi jumătate la sută. Însă, pentru ginerele meu, am să accept cu o dobândă de cinci la sută şi o să împărţim câştigurile.

— Atunci este minunat, tată-socrule! spuse Cavalcanti, lăsându-se furat de firea lui oarecum vulgară, care, din când în când, în ciuda tuturor străduaniilor sale, mai ţâşnea de sub poleiala aristocratică sub care încerca s-o ascundă.

Dar îşi luă seama de îndată:

— Oh, iertaţi-mă, domnule! zise el. Vedeţi, numai speranţa şi aproape că mă scoate din minţi; vă închipuiţi ce-ar însemna realitatea?!

— Dar, zise Danglars, care, la rândul său, pierduse controlul în această discuţie, dezinteresată, la început, care însă se orientase cu mare repeziciune spre învoiala bănească, dar există, fără îndoială, nu-i aşa, o parte din averea dumitale pe care marchizul Cavalcanti nu ţi-o poate refuza?

— Care? întrebă tânărul.

— Cea care reprezintă moştenirea mamei dumitale.

— Ah, desigur! Cea care vine din partea mamei mele, Olivia Corsinari.

— Şi la cât se poate ridica această parte din avere?

— Pe legea mea, zise Andrea, vă asigur, domnule că niciodată nu m-am gândit serios la ea, dar o socotesc de cel puţin două milioane.

Danglars simţi că se înăbuşă de fericire, aşa cum resimt fie avarul, când îşi regăseşte o comoară pierdută, fie omul gata să se înece, când întâlneşte sub tălpi pământul solid, în locul hăului de care era să fie înghiţit.

— Aşadar, domnule, zise Andrea, salutându-l pe bancher cu un respect afectuos, oare pot nădăjdui...

— Domnule Andrea, răspunse Danglars, nădăjduieşte şi fii convins că, dacă nici o piedică din partea dumitale nu va împiedica derularea acestei afaceri, atunci este ca şi încheiată. Însă, continuă Danglars căzând pe gânduri, cum se face că domnul conte de Monte-Cristo, ocrotitorul dumitale în lumea pariziană, nu te-a însoţit acum, când ai venit să ne faci această cerere?

Andrea roşi imperceptibil.

— Chiar de la conte vin, domnule, zise el. Este, fără discuţii, un om încântător, dar neînchipuit de original. M-a aprobat din toată inima, mi-a zis chiar că n-ar crede că tatăl meu ar şovăi vreo clipă să-mi dea capitalul în locul rentei, mi-a făgăduit tot sprijinul său ca să-l obţin din partea tatei, dar mi-a declarat că el, personal, nu şi-a asumat şi nici nu-şi va asuma vreodată responsabilitatea de a face o cerere în căsătorie. Însă trebuie să recunosc, spre meritul dumnealui, că a adăugat că, dacă a regretat vreodată rău aversiunea sa pentru peţit, a fost acum, când cu mine, pentru că el socoteşte că unirea dorită o să fie fericită şi foarte potrivită. De altfel, dacă, oficial, nu vrea să facă nimic, mi-a făgăduit că o să vă răspundă, când îl veţi întreba.

— Aha! Foarte bine.

— Acum, adăugă Andrea, cu zâmbetul său cel mai plăcut, am terminat de vorbit cu socrul şi mă adresez bancherului.

— Şi ce vrei de la el, s-auzim! zise Danglars, râzând şi el.

— Poimâine aş avea vreo patru mii de franci de ridicat de la dumneavoastră. Dar contele a înţeles că luna care începe îmi va aduce, poate, un surplus de cheltuieli, la care micul meu venit de flăcău n-ar putea face faţă, şi iată un bon de douăzeci de mii de franci, pe care, n-am să spun că mi l-a dăruit, ci mi l-a oferit. Este semnat de mâna lui, după cum vedeţi. Aţi avea ceva împotrivă?

— Adu-mi din astea şi pentru un milion, căci tot ţi le primesc, spuse Danglars vârând bonul în buzunar. Spune-mi la ce oră îi vrei, mâine, şi casierul meu va trece pe la dumneata cu o chitanţă de douăzeci şi patru de mii de franci.

— Păi, la zece dimineaţă, dacă sunteţi drăguţ. Cu cât mai devreme, cu atât mai bine. Mâine, aş vrea să plec la ţară.

— Fie, la zece! Tot la Hotelul Prinţilor?

— Da.

A doua zi, cu o exactitate care îi făcea cinste punctualităţii bancherului, cele douăzeci şi patru de mii de franci se aflau în buzunarele tânărului, care plecă, într-adevăr, lăsând însă două sute de franci pentru Caderousse.

Plecarea aceasta, din partea lui Andrea, avea mai ales scopul de a-l feri de primejdiosul său prieten. De aceea, se întoarse cât putu mai târziu, seara.

Dar abia pusese piciorul pe pavajul curţii, că se trezi faţă în faţă cu portarul hotelului, care-l aştepta cu şapca în mână.

— Domnule, zise acesta, a venit omul.

— Care om? întrebă Andrea ca în treacăt, ca şi cum l-ar fi uitat pe cel de care, dimpotrivă, îşi amintea prea bine.

— Cel căruia Excelenţa Voastră îi dăruieşte o mică rentă.

— Ah, da, făcu Andrea, fostul servitor al tatălui meu! Ei, şi i-ai dat cele două sute de franci, pe care le lăsasem pentru el.

— Sigur că da, Excelenţă.

Andrea cerea să i se spună Excelenţă.

— Dar, continuă portarul, el n-a vrut să le ia.

Andrea păli. Numai că, fiindcă se înnoptase, nimeni nu-l văzu pălind.

— Cum adică n-a vrut să le ia? întrebă el, cu o voce puţin nesigură.

— Nu! Voia să-i vorbească Excelenţei Voastre. I-am spus că sunteţi plecat, dar a stăruit. În cele din urmă, a părut că se lasă convins şi mi-a dat scrisoarea asta, pe care o adusese gata sigilată.

— S-o văd! zise Andrea.

Şi o citi, la lumina felinarului faetonului său:

„Ştii unde locuiesc. Te aştept mâine, la nouă dimineaţă”.

Andrea cercetă plicul, ca să vadă dacă fusese cumva desfăcut şi dacă vreo privire curioasă pătrunsese până la conţinutul scrisorii. Dar scrisoarea fusese îndoită în aşa fel, cu un asemenea belşug de romburi şi de unghiuri, încât, c-a s-o citeşti, era musai să rupi plicul, în vreme ce plicul era neatins.

— Prea bine, zise Andrea. Bietul om! Este o fiinţă cum nu se poate mai cumsecade.

Şi îi lăsă pe portar lămurit prin aceste cuvinte, nemaiştiind pe care dintre ei să-l admire mai mult, pe tânărul stăpân sau pe bătrânul servitor.

— Deshamă repede caii şi urcă până la mine, îi porunci Andrea gromului său.

Din două mişcări, tânărul ajunse în odaia sa şi arse biletul de la Caderousse, risipindu-i apoi şi cenuşa.

Tocmai sfârşea operaţia aceasta, când intră servitorul.

— Eşti la fel de înalt ca mine, Pierre, îi zise Andrea.

— Am această cinste, Excelenţă, răspunse valetul.

— Ai, desigur, o livrea nouă, care ţi-a fost adusă ieri?

— Da, domnule.

— Am o treabă cu o micuţă, căreia n-aş vrea să-i dezvălui nici titlul, nici condiţia mea. Împrumută-mi livreaua ta şi adu-mi şi actele tale, ca să pot, dacă o să fie nevoie, să mă culc la vreun han.

Pierre se supuse.

Cinci minute mai târziu, Andrea, deghizat din cap până-n picioare, ieşea din hotel fără să fie recunoscut, lua o birjă şi cerea să fie dus la hanul Calul-Roşu, în Picpus.

A doua zi, ieşi din hanul Calul-Roşu, cum ieşise şi din Hotelul Prinţilor, adică fără a fi observat, coborî în foburgul Saint-Antoine, o luă pe bulevard până la strada Ménilmontant şi, oprindu-se la poarta celei de a treia case pe stânga, unde se uită după cineva ca să-i ceară informaţii, în lipsa portarului.

— Pe cine cauţi, frumosul meu? îl întrebă precupeaţa de fructe, de vizavi.

— Domnul Pailletin, te rog, mătuşico? îi răspunse Andrea.

— Un brutar la pensie? întrebă fructăreasa.

— Exact, el este.

— În fundul curţii, la stânga, la al treilea cat.

Andrea porni pe drumul arătat şi, la al treilea cat, găsi o labă de iepure în chip de cordon de sonerie, de care trase cu un sentiment de proastă dispoziţie, care se simţi şi în mişcarea repezită a clopoţelului.

O clipă după aceea, chipul lui Caderousse apăru la ferestruica zăbrelită din uşă.

— Ah! Eşti punctual! zise el.

Şi trase zăvoarele.

— Desigur! răspunse Andrea, intrând.

Şi îşi zvârli înainte şapca livrelei care, nimerind alături de scaun, căzu pe jos şi făcu ocolul camerei, rostogolindu-se.

— Ei, hai, zise Caderousse, nu te supăra, micuţule! Ia uite, eu m-am gândit la tine. Uită-te puţin la ce masă bună ne aşteaptă. Numai lucruri după care te dai tu în vânt, pe Dumnezeu din Ceruri!

Într-adevăr, Andrea, adulmecând, simţi un miros de bucătărie ale cărei arome grosolane nu erau lipsite de un oarecare farmec pentru un stomac flămând. Era amestecul acela de grăsime proaspătă şi de usturoi, care trădează bucătăria provensală a oamenilor de rând. Şi mai era, în plus, o aromă de peşte prăjit şi, deasupra tuturor, mireasma pătrunzătoare de nucşoară şi de cuişoare. Toate acestea se răspândeau din două tingiri adânci şi acoperite, puse pe două ochiuri de plită, şi dintr-o tigaie care sfârâia în cuptorul unei sobe de tuci.

În camera de alături, Andrea văzu, printre altele, o masă destul de curată, împodobită cu două tacâmuri şi două sticle de vin sigilate, una cu verde şi alta cu galben, o porţie zdravănă de rachiu într-o carafă şi un talmeş-balmeş de fructe, pe o frunză de varză, aşezată cu artă pe-o farfurie de faianţă.

— Ce părere ai, micuţule? Ce frumos miroase, ha? întrebă Caderousse. Ah, păi, cum să nu? Ştii că, dincolo, eram un bucătar a întâia! Ţi-aduci aminte cum îşi mai lingeau toţi degetele când le găteam eu? Şi tu, cel dintâi, mi-ai gustat sosurile şi cred că nu le găseai rele deloc!

Şi Caderousse se apucă să mai curăţe un rând de ceapă.

— Bine, bine, făcu Andrea cu sămânţă de gâlceavă. Dar dacă m-ai deranjat numai ca să iau masa cu tine, atunci să te ia dracu!

— Fiule, răspunse grav Caderousse, când oamenii mănâncă împreună, stau de vorbă. Şi apoi, nerecunoscătorule, nu-ţi mai place deloc să-ţi mai vezi prietenul? Uite, mie-mi vine să plâng de bucurie.

Într-adevăr, Caderousse plângea, numai că ar fi fost greu de spus dacă bucuria sau ceapa acţiona asupra glandei lacrimale a fostului hangiu de la Pont du Gard.

— Mai taci, fătarnicule! zise Andrea. M-oi fi iubind tu pe mine?

— Da, să fiu al dracului dacă nu te iubesc. E o slăbiciune de-a mea, ştiu, dar e mai presus de voinţa mea.

— Ceea ce nu te împiedică să mă chemi aici, pentru cine ştie ce şantaj.

— Zău? zise Caderousse, ştergând marele său cuţit pe şorţ. Dacă nu te-aş iubi, crezi că aş îndura viaţa de mizerie la care mă supui? Uită-te puţin la tine. Ai în spinare haina servitorului tău, adică ai un servitor, pe când eu n-am şi sunt silit să-mi curăţ singur zarzavaturile. Strâmbi din nas la

mâncarea gătită de mine, fiindcă mănânci la pensiunea de la Hotelul Prinţilor sau la Café de Paris. Ei bine, şi eu aş putea să am un servitor al meu, şi eu aş putea să am o cabrioletă a mea, şi eu aş putea să mănânc unde-mi place? Şi atunci, de ce renunţ la toate acestea? Păi, ca să nu-l supăr pe micul meu Benedetto! Haide, recunoaşte măcar că aş putea s-o fac, ha?

Şi o privire foarte grăitoare a lui Caderousse completă înţelesul frazei.

— Bine, spuse Andrea, să zicem că mă iubeşti. Da’ atunci de ce-mi ceri să vin să iau masa cu tine?

— Ca să te mai văd şi eu, micuţule.

— Ca să mă vezi, la ce bun? Doar am stabilit dinainte toate condiţiile.

— Ei dragă prietene, zise Caderousse, există testamente fără codicile? Dar ai venit ca să iei masa, mai întâi, nu-i aşa? Ei, hai, aşază-te şi să începem cu sardinele şi cu untul ăsta proaspăt, pe care l-am pus pe foi de viţă anume pentru tine, răule. Ah, da! Te uiţi la odaia mea, la cele patru scaune de paie, la tablourile mele de trei franci bucata. Deh, ce să-i faci, nu-i ca la Hotelul Prinţilor.

— Haida-de, acum nu-ţi mai place, nu mai eşti fericit, tu, care nu voiai altceva decât să pari un brutar la pensie!

Caderousse scoase un oftat.

— Hai, zi, ce mai ai de zis? Ţi-ai văzut visul împlinit.

— Am de zis că este doar un vis. Un brutar la pensie, dragă Benedetto, este bogat, are nişte rente.

— Desigur, şi tu ai rentele tale.

— Eu?

— Da, tu, fiindcă ţi-am adus cei două sute de franci.

Caderousse ridică din umeri.

— E umilitor, zise el, să primeşti bani aşa, daţi fără tragere de inimă, venituri vremelnice, pe care mâine-poimâine poţi să nu le mai ai. Vezi bine că sunt silit să fac economii, pentru cazul în care belşugul tău s-ar isprăvi. Ei, prietene, averea e nestatornică, cum spunea preotul... regimentului. Ştiu bine că belşugul tău este uriaş, ticălosule, o să te însori cu fata lui Danglars.

— Cum! A lui Danglars?

— Ei, bineînţeles că a lui Danglars! Ce, vrei să zic a baronului Danglars? E ca şi cum aş spune a contelui Benedetto. Danglars mi-era prieten şi, dacă n-ar avea o ţinere de minte atât de proastă, ar trebui să mă poftească la nunta ta... pentru că şi el a venit la a mea... Da, da! La a mea! Desigur, pe vremea aceea nu era aşa de trufaş. Era un biet agent comercial

la bunul domn Morrel. Am luat de mai multe ori masa cu el şi cu contele de Morcerf... Lasă, vezi tu, am şi eu cunoştinţe sus-puse şi, dacă aş vrea să le întreţin puţintel, ne-am întâlni în aceleaşi saloane.

— Nu mai spune! Caderousse, invidia te face să vezi cai verzi pe pereţi!

— Bine, Benedetto *mio*, dar eu ştiu ce vorbesc. Poate că, într-o bună zi, o să-mi pun hainele de duminică şi o să mă duc să spun, în faţa vreunei mari porţi pentru trăsuri: „Deschideţi, vă rog!”. Până atunci, stai jos şi hai să mâncăm.

Caderousse dădu tonul, apucându-se să mănânce cu mare poftă şi lăudându-şi toate felurile de mâncare pe care le pregătise pentru oaspetele său.

Acesta păru că se lasă convins, destupă fără şovăire sticlele şi se repezi la ciorba de peşte şi la morunul prăjit, cu mujdei.

— Aha, cumetraş, zise Caderousse, s-ar părea că începi să te împaci cu vechiul tău bucătar.

— Pe legea mea, da! răspunse Andrea, pentru care, tânăr şi viguros cum era, pofta de mâncare depăşi, pe moment, toate celelalte considerente.

— Şi găseşti că-i bună mâncarea mea, pezevenghiule?

— Atât de bună, încât nu pricep cum poate un om care găteşte şi mănâncă lucruri atât de bune să se vaite că o duce rău.

— Ei, vezi tu, zise Caderousse, pentru că toată fericirea mea e dată peste cap de un singur gând.

— Care?

— Acela că trăiesc pe spezele unui prieten, eu, care întotdeauna mi-am câştigat în mod cinstit existenţa.

— Oho! Lasă, nu-ţi mai face griji, zise Andrea. Am eu destui pentru amândoi.

— Nu, pe cuvânt. Treaba ta, poţi să nu mă crezi, dar, la sfârşitul fiecărei luni, am mustrări de cuget.

— Bunul Caderousse!

— Într-atât încât, ieri, n-am mai vrut să iau cele două sute de franci.

— Da, voiai să-mi vorbeşti. Dar sunt chiar mustrări de cuget, ia zi-mi?

— De-adevăratelea. Şi, apoi, îmi venise o idee.

Andrea se înfioră. Întotdeauna se înfiora când lui Caderousse îi veneau idei.

— Este jalnic, vezi tu, continuă acesta, să fii mereu în aşteptarea unui sfârşit de lună.

— Eh! zise cu înţelepciune Andrea, hotărât să ghicească încotro bătea tovarăşul său. Oare nu trece toată viaţa într-o aşteptare? Eu, de pildă, crezi că fac altceva? Aştept cu răbdare şi atât, nu-i aşa?

— Da, pentru că, în loc să aştepţi nişte nenorocite de două sute de franci, tu aştepţi cinci sau şase mii, poate chiar zece sau douăsprezece; pentru că tu umbli mereu cu ascunzişuri. Dincolo, aveai întotdeauna câte o mică economie, câte o puşculiţă pe care încercai s-o piteşti de ochii bietului tău prieten Caderousse. Noroc că avea nasul fin, respectivul Caderousse!

— Ei, alta! Acum o să începi iar să baţi câmpii, zise Andrea, s-o ţii întruna cu trecutul! La ce-ţi foloseşte să mă pisezi la cap cu el, rogu-te?

— Ah! Zici aşa pentru că tu ai douăzeci de ani, şi poţi uita trecutul. Eu am cincizeci de ani şi sunt silit să mi-l aduc aminte. Dar nu asta contează! Să ne întoarcem la afaceri.

— Da.

— Voiam să-ţi spun că, dacă aş fi în locul tău...

— Ei?

— Aş da lovitura...

— Cum? Ai da lovitura...

— Da. Mi-aş cere banii pe şase luni înainte, spunând că aş vrea să devin respectabil şi să-mi cumpăr o moşie, Apoi, cu banii pe şase luni, m-aş face nevăzut.

— Măi să fie şi să fie! făcu Andrea. Nu-i o socoteală tocmai rea, mai ştii!

— Dragul meu prieten, zise Caderousse, mănâncă din ce gătesc eu şi urmează-mi sfaturile şi n-ai s-o duci mai prost, nici trupeşte, nici sufleteşte.

— Bine, dar, zise Andrea, de ce nu urmezi tu însuţi sfaturile pe care le dai? De ce nu-ţi iei tu însuţi banii pe şase luni, sau chiar pe un an înainte şi după aceea să te retragi la Bruxelles? În loc să ai aerul unui brutar pensionar, ai lăsa impresia unuia care a dat faliment în exerciţiul funcţiunii — asta ar da bine.

— Dar cum naiba vrei să mă retrag cu o mie două sute de franci?

— Ei, Caderousse, ce pretenţios eşti! Acum două luni mureai de foame.

— Pofta vine mâncând! zise Caderousse, dezvelindu-şi dinţii, ca o maimuţă care râde sau ca un tigru care mârâie. De aceea, adăugă el, muşcând cu aceiaşi dinţi, atât de albi şi atât de ascuţiţi, în ciuda vârstei sale, o enormă bucată de pâine, de aceea mi-am făcut un plan.

Planurile lui Caderousse îl înspăimântau pe Andrea şi mai tare decât ideile lui; ideile erau numai germeni, planurile însemnau realizare.

— S-auzim planul. Trebuie să fie drăguţ!

— De ce nu? Planul datorită căruia am şters-o amândoi din stabilimentul lui Nea Cutare, de la cine la cine a venit, ha? De la mine, dacă nu mă înşel. Şi nu era prost deloc, zic eu, de vreme ce suntem aici.

— Nu pot să zic, răspunse Andrea, câteodată eşti bun. Dar, în sfârşit, hai s-auzim planul!

— Ei bine, urmă Caderousse, poţi tu, fără să scoţi vreo para din pungă, să mă îmbogăţeşti cu vreo cincisprezece mii de franci?... Nu, nu-s de ajuns cincisprezece mii, nu vreau să devin om cinstit cu mai puţin de treizeci de mii de franci.

— Nu, răspunse Andrea sec, nu pot.

— Nu cred că m-ai înţeles, continuă Caderousse rece, părând foarte liniştit. Ţi-am spus fără să scoţi vreo para din pungă.

— Doar nu vrei să fur şi să-mi stric toată afacerea, şi pe a ta laolaltă cu a mea, şi-apoi să fim duşi, din nou, dincolo?

— Oh! zise Caderousse. Mie nu-mi pasă dacă au să mă prindă iar. Ştii că eu sunt un om mai ciudat şi, câteodată, mi-e dor de vechii tovarăşi. Nu ca tine, făptură fără inimă, care te-ai bucura să nu-i mai vezi niciodată!

Andrea făcu mai mult decât să se înfioare, de data aceasta, păli.

— Haide, Caderousse, fără prostii, zise el.

— Ei! Nu, stai liniştit, micul meu Benedetto. Tu numai arată-mi mie vreo portiţă ca să-mi câştig aceste treizeci de mii de franci, fără să te-amesteci cu nimic, doar să mă laşi să lucrez şi atâta tot!

— Bine, o să văd, o să caut, zise Andrea.

— Dar, până atunci, o să-mi creşti venitul lunar la cinci sute de franci. Am o toană, vreau să-mi iau servitoare.

— Bine, o să-ţi primeşti cei cinci sute de franci ceruţi, zise Andrea, dar e cam greu pentru mine, bietul meu Caderousse... Exagerezi...

— Aş, zise Caderousse, când tu te serveşti din cufere fără fund!

S-ar fi zis că Andrea numai atât aştepta s-audă de la tovarăşul său, căci prin ochi îi trecu un fulger, care, ce-i drept, se stinse îndată.

— Asta e adevărat, răspunse Andrea, iar ocrotitorul meu este o mană cerească pentru mine.

— Acest drăguţ de ocrotitor! zise Caderousse. Vasăzică, îţi dă pe lună?...

— Cinci mii de franci.

— Tot atâtea mii, câte îmi dai tu mie în sute, urmă Caderousse. Pe cuvânt că numai bastarzii au noroc. Cinci mii de franci pe lună... Ce dracului poţi să faci cu tot bănetul ăsta?

— Oh, Doamne! Se duc pe negândite! Nu numai ţie, dar şi mie mi-ar plăcea să am un capital.

— Un capital... da... înţeleg... Oricui i-ar plăcea să aibă un capital.

— Ei bine, eu o să am unul.

— Şi cine o să ţi-l facă? Prinţul tău?

— Da, prinţul meu. Din nefericire, însă, trebuie să aştept.

— Ce să aştepţi? întrebă Caderousse.

— Moartea sa.

— Moartea prinţului tău?

— Da.

— Cum aşa?

— Pentru că m-a trecut în testamentul său.

— Adevărat?

— Pe cuvântul meu!

— Cu cât?

— Cu cinci sute de mii.

— Numai atât! S-o crezi tu!

— Cum îţi spun.

— Haida-de, nu se poate!

— Caderousse, eşti prietenul meu?

— Mai întrebi? Pe viaţă şi pe moarte.

— Atunci, o să-ţi spun un secret.

— Spune!

— Dar, auzi...

— Oh, desigur! Mut ca un peşte!

— Ei bine, cred...

Andrea se opri şi privi în jur.

— Ce crezi?... Nu-ţi fie teamă, pe legea mea că suntem singuri!

— Cred că l-am regăsit pe tata.

— Pe cel adevărat?

— Da.

— Nu pe tata Cavalcanti?

— Nu, că ăsta a plecat de unde-a venit. Pe cel adevărat, cum îi spui tu.

— Şi tatăl ăsta este...

— Ei bine, Caderousse, este contele de Monte-Cristo.

— Hai, lasă-mă!

— Da, înţelegi, aşa se explică tot. Nu poate să-mi mărturisească de-a dreptul, după cum se pare, dar l-a făcut pe domnul Cavalcanti să mă recunoască şi i-a dat cincizeci de mii de franci pentru asta.

— Cincizeci de mii de franci ca să fie tatăl tău! Eu aş fi primit şi la jumătate de preţ, şi pentru douăzeci de mii, şi pentru cincisprezece mii! De ce nu te-ai gândit şi la mine, nerecunoscătorule?

— Ce-am ştiut eu? Totul a fost aranjat pe când noi eram dincolo.

— Ah, ai dreptate! Şi zici că, prin testament?...

— Îmi lasă cinci sute de mii de livre.

— Eşti sigur de asta?

— Mi l-a arătat. Şi asta nu-i tot.

— Te pomeneşti că mai e şi un codicil, cum spuneam adineauri!

— Probabil.

— Şi, în codicilul ăsta?...

— Mă recunoaşte.

— Oh! Ce cumsecade tată, ce inimos de tată, ce preacinstit de tată! zise Caderousse, învârtind prin aer o farfurie pe care o ţinea în mâini.

— Aşa, mai zi acum că am secrete faţă de tine!

— Nu mai zic, iar cu încrederea ta ai crescut în ochii mei. Dar prinţul de taică-tău înseamnă că este bogat, putred de bogat!

— Cred şi eu. Nici nu ştie câtă avere mai are.

— Cum se poate?

— Pe cuvânt, am văzut-o cu ochii mei, căci sunt primit în casa lui la orice oră. Deunăzi, am văzut un slujbaş de la bancă venind să-i aducă cincizeci de mii de franci, într-un portofel mare cât ştergarul tău. Ieri, am văzut un bancher, care i-a adus o sută de mii de franci în aur.

Caderousse era năucit. I se părea că vorbele tânărului au sunetul aurului şi că auzea rostogolindu-se ludovicii în cascade.

— Şi tu intri în casa aceea? strigă el prostit.

— Când vreau eu.

Caderousse rămase tăcut câteva clipe. Era lesne de văzut că rumega în minte un gând stăruitor.

Apoi, deodată:

— Ce mi-ar mai plăcea să văd şi eu toate astea! strigă el. Ce frumos trebuie să fie!

— Adevărul este, zise Andrea, că este minunat.

— Şi nu locuieşte el pe bulevardul Champs-Élysées?

— Ba da, la numărul treizeci.

— Aha! zise Caderousse. La numărul treizeci!

— Da, o casă frumoasă, retrasă, aşezată între curte şi grădină. Trebuie s-o ştii!

— Se poate, dar nu exteriorul mă interesează, ci interiorul. Ce de mobile frumoase, trebuie să mai fie înăuntru!

— Ai văzut vreodată Tuileries?

— Nu.

— Ei bine, este şi mai frumos.

— Zi drept, Andrea, se pare că merită să-ţi pleci spinarea, când bunul Monte-Cristo lasă să-i scape punga?

— Oh, Doamne! Nu-i nevoie să aştepţi acel moment, zise Andrea. Sunt la bani în casa aceea câte fructe într-o livadă.

— Nu-i aşa că, într-o bună zi, o să mă duci şi pe mine acolo?

— Cum aş putea? Să te prezint drept cine?

— Ai dreptate! Dar m-ai făcut să-mi lase gura apă. E musai să văd şi eu casa, găsesc eu o cale!

— Lasă prostiile, Caderousse!

— O să zic că sunt lustruitorul de parchet.

— Sunt covoare peste tot.

— Păcatele mele! Şi să mă mulţumesc să le văd pe toate doar cu gândul?

— Ar fi cel mai bine, crede-mă.

— Măcar încearcă să-mi dai o idee despre cam cum arată.

— Cum să?...

— Nimic mai uşor! Casa este mare?

— Nici prea mare, nici prea mică.

— Dar cum e împărţită?

— Alta acuma! Mi-ar trebui cerneală şi hârtie ca să-ţi fac un plan.

— Numaidecât! zise grăbit Caderousse.

Şi scotoci într-un birou vechi după o foaie de hârtie, cerneală şi o pană.

— Ţine, spuse Caderousse, desenează-mi totul pe hârtie, fiule!

Andrea luă pana, cu un zâmbet neobservat, şi începu:

— Casa, după cum ţi-am zis, se află între curte şi grădină, uite aşa, vezi?

Şi Andrea desenă conturul grădinii, al curţii şi al casei.

— Are ziduri înalte împrejur?

— Nu. Cel mult de vreo opt sau zece picioare.

— Nu-i un om prudent, zise Caderousse.

— În curte, sunt ghivecele de portocali, pajişti şi ronduri de flori.

— Fără capcane pentru lupi?

— Fără.

— Şi grajdurile?

— Sunt de o parte şi de alta a porţii cu zăbrele, cum vezi aici.

Şi Andrea continuă să deseneze.

— Să vedem parterul, zise Caderousse.

— La parter sunt sufrageria, două saloane, sala de biliard, scara din vestibul şi o scăriţă lăturalnică.

— Şi ferestrele?...

— Ferestrele sunt minunate, atât de frumoase şi de largi încât, da, pe cinstea mea, cred că un om de statura ta ar putea trece prin fiecare ochi de geam.

— De ce naiba mai au şi scări, de vreme ce au asemenea ferestre?

— Ei, ce vrei! Luxul!

— Dar obloane?

— Da, au şi obloane, însă nu sunt folosite niciodată. Contele de Monte-Cristo este un ciudat, îi place să vadă cerul chiar şi în timpul nopţii!

— Şi servitorii unde se culcă?

— Oh, au o locuinţă separată. Închipuie-ţi un şopron frumos, pe dreapta cum intri, unde sunt strânse scările de grădină. Ei bine, deasupra şopronului sunt înşirate odăile servitorilor, cu sonerii pentru fiecare încăpere.

— Ah, drace! Sonerii!

— Ce-ai spus?...

— Eu, nimic. Zic doar că trebuie să coste foarte mult să pui sonerii. Şi la ce folosesc, mă rog?

— Odinioară era un câine care se plimba noaptea prin curte, dar l-au dus la casa din Auteuil, ştii, acolo unde ai venit după mine.

— Da.

— Eu i-am spus, nu mai departe de ieri: „Este o imprudenţă din partea dumneavoastră, domnule conte, căci, atunci când vă duceţi la Auteuil şi vă luaţi servitorii cu dumneavoastră, casa rămâne pustie”.

„Ei, şi ce dacă rămâne pustie?” m-a întrebat el.

„Păi, într-o bună zi, o să fiţi furat.”

— Şi ce ţi-a răspuns?

— Ce mi-a răspuns?

— Da.

— Mi-a răspuns: „Ei bine, ce-mi pasă mie, dacă mă fură?”.

— Andrea, să ştii că are vreun birou cu mecanism secret!

— Cum adică?

— Da, unul care-l prinde pe hoţ într-o cuşcă şi-i cântă un cântecel. Mi s-a spus că era unul ca ăsta la ultima expoziţie...

— N-are decât un birou obişnuit, de mahon, în care cheia stă tot timpul la vedere.

— Şi nu-l fură nimeni?

— Nu. Servitorii îi sunt cu toţii foarte devotaţi...

— Trebuie să fie ceva, în biroul ăla, nu? Adică bani...

— Păi, probabil... Nu ştie nimeni ce şi cum.

— Şi unde se află?

— La primul etaj.

— Hai, vrei să-mi desenezi puţin planul etajului întâi, micuţule, cum mi l-ai desenat şi pe al parterului?

— E simplu.

Şi Andrea luă din nou pana în mână.

— La primul etaj, vezi, vin aşa: anticamera, apoi un salon, apoi, la dreapta salonului, biblioteca şi camera de lucru; la stânga salonului, o cameră de culcare şi camera de toaletă. Aici, în camera asta de toaletă se află faimosul birou.

— Şi camera de toaletă are şi vreo fereastră?

— Două, una aici şi cealaltă aici.

Şi Andrea desenă cele două ferestre ale odăii, care, pe schiţă, venea pe colţ şi arăta ca un pătrat mic adăugat în capătul dreptunghiului ce închipuia dormitorul.

Caderousse deveni gânditor.

— Şi se duce des la Auteuil? întrebă el.

— De două sau de trei ori pe săptămână. Mâine, de pildă, se duce să stea acolo o zi şi o noapte.

— Eşti sigur de asta?

— M-a poftit să vin şi eu acolo, la masă.

— Să-ţi fie de bine! Iată ce înseamnă viaţă! zise Caderousse. Casă în oraş, casă la ţară!

— Iată ce înseamnă să fii bogat.

— Şi o să te duci la masă?

— Probabil.

— Când iei masa la Auteuil, rămâi şi te culci acolo?

— Dacă îmi face plăcere, mă culc. La conte sunt ca la mine acasă.

Caderousse îl privi pe tânăr ca şi cum ar fi vrut să-i smulgă adevărul din străfundul inimii, dar Andrea îşi scoase din buzunar o cutie de ţigări, luă o havană, o aprinse liniştit, şi începu s-o fumeze netulburat.

— Când îţi vrei cele cinci sute de franci? îl întrebă el pe Caderousse.

— Păi, numaidecât, dacă îi ai la tine.

Andrea scoase douăzeci şi cinci de ludovici din buzunar.

— Galbeni? zise Caderousse. Nu, mulţumesc!

— Adică nu-ţi plac galbenii?

— Dimpotrivă, îi respect. Dar eu nu vreau din ăştia.

— O să câştigi la schimb, netotule. Mai face şi aurul cinci parale uncia.

— Tocmai! Şi apoi, zaraful o să-l dea în urmărire pe prietenul Caderousse, şi apoi o să fie prins, şi apoi va trebui să spună cine sunt fermierii care-i plătesc lui renta în aur. Fără prostii, micuţule! Vreau bani simpli, monede rotunde care să aibă un cap de rege oarecare pe ele. Oricine poate să aibă o monedă de cinci franci.

— Ţi-e limpede că n-aş fi putut căra cinci sute de franci la mine. Mi-ar fi trebuit un ajutor.

— Atunci, lasă-i la tine, la portar, este un om de treabă, şi o să trec eu să-i iau.

— Astăzi?

— Nu, mâine. Astăzi n-am timp.

— Bine, fie. Mâine, când plec la Auteuil, ţi-i las.

— Pot să mă bizui că-i găsesc?

— Bineînţeles.

— Pentru că, vezi tu, aş vrea să-i plătesc dinainte simbria slujnicei.

— Plăteşte-i. Dar cu asta, basta, da? N-o să mă mai sâcâi!

— Niciodată!

Caderousse devenise atât de încruntat, încât Andrea se temu să nu fie silit să ia seama la această schimbare. De aceea, se arătă şi mai bine dispus şi mai nepăsător.

— Tare vesel mai eşti, zise Caderousse. S-ar spune că ai deja moştenirea în mână.

— Încă nu, din păcate!... Dar, în ziua în care o s-o am...

— Ei?

— Atunci, o să-mi aduc aminte de prieteni, atâta-ţi spun...

— Da, de vreme ce ai o memorie atât de bună!

— Ce era să fac? Îmi închipuiam că ai de gând să-mi iei şapte piei.

— Eu? Oh, ce idee! Eu, dimpotrivă, o să-ţi mai dau un sfat prietenesc.

— Care?

— Să laşi aici diamantul pe care-l ai pe deget. Nu zău! Poate vrei să ne prindă pe amândoi, poate vrei să ne pierzi pe amândoi, de faci asemenea prostii?

— Ce prostii? întrebă Andrea.

— Cum? Îmbraci o livrea, te deghizezi în servitor şi păstrezi pe deget un diamant de patru sau cinci mii de franci!

— Drace! Ai ghicit preţul! De ce nu te faci agent evaluator?

— Mă pricep la diamante. Am avut şi eu.

— Ei da, făleşte-te tu cu asta! zise Andrea, care, fără să se înfurie, cum se temea Caderousse, pentru că fusese iar jumulit, îi dădu inelul cu bunăvoinţă.

Caderousse îl cercetă atât de îndeaproape, încât Andrea îşi dădu seama că încerca, fără îndoială, să-şi dea seama, după uniformitatea faţetelor, dacă briliantul era veritabil.

— E un diamant fals, zise Caderousse.

— Ei, aş! făcu Andrea. Glumeşti?

— Oh, nu te supăra, putem să vedem.

Şi Caderousse se duse la fereastră, unde trecu diamantul peste ochiul de geam. Se auzi sticla scrâşnind.

— *Confiteor*![115] spuse Caderousse punându-şi inelul pe degetul său mic. Mă înşelasem. Dar şnapanii ăştia de giuvaiergii imită atât de bine pietrele preţioase, încât nici nu mai ai curajul să le spargi prăvăliile. Iată încă o ramură meşteşugărească ajunsă în criză.

— Ei bine, întrebă Andrea, s-a terminat? Mai ai ceva să-mi ceri? Nu vrei şi haina de pe mine sau şapca? Nu te sfii, dacă tot...

— Nu. La urma urmei, eşti băiat de treabă. Nu te mai reţin şi o să încerc să mă tămăduiesc singur de poftele mele.

— Dar, ia seama, când o să vinzi diamantul, să nu păţeşti ce-ţi era teamă că o să ţi se întâmple cu aurul.

— N-o să-l vând, stai liniştit.

„N-o să-l vinzi, cel puţin nu de azi până poimâine”, zise tânărul în sinea lui.

— Puşlama norocoasă! zise Caderousse. Te duci înapoi la valeţii, caii, trăsura şi logodnica ta.

— Păi, da, zise Andrea.

— Ia zi, nădăjduiesc că o să mă uimeşti cu un frumos dar de nuntă, în ziua când o să te însori cu fata prietenului meu Danglars.

— Ţi-am mai spus că asta e o năzărire de a ta, pe care ţi-ai băgat-o singur în cap.

— Ce zestre are?

— Dar ţi-am mai spus că...

— Un milion?

Andrea dădu din umeri.

— Fie şi un milion, zise Caderousse. N-o să ai niciodată atâta cât îţi doresc eu.

— Mulţumesc, zise Andrea.

— Oh, ţi-o spuneam din toată inima, adăugă Caderousse, hohotind cu râsul lui gros. Stai să te conduc.

— Nu-i nevoie.

— Ba da.

— De ce?

— Ei, pentru că există un mic chiţibuş la uşă. O măsură de prevedere pe care am fost de părere că sunt îndreptăţit s-o iau. Broască de la Huret şi Fichet, revăzută şi adăugită de Gaspard Caderousse. O să-ţi fac şi ţie una la fel, când o să ai un capital al tău.

— Mulţumesc, răspunse Andrea. O să te anunţ cu opt zile înainte.

Se despărţiră. Caderousse rămase pe palier până când îl văzu pe Andrea, nu doar coborând cele trei etaje, ci traversând curtea. Atunci intră grăbit înapoi, încuie uşa cu grijă şi începu să studieze, ca un arhitect înţelept, planul pe care i-l lăsase Andrea.

„Dragul de Benedetto, îşi zise el, cred că n-o să se supere c-o să devină moştenitor şi cel care va grăbi ziua când va putea să-şi pipăie cele cinci sute de mii de franci, n-o să-i mai fie cel mai rău prieten.”

115 Mărturisire (în limba latină, în original).

LXXXII Spargerea

A doua zi după ce avusese loc discuţia pe care tocmai am povestit-o, contele de Monte-Cristo a plecat, într-adevăr, la Auteuil, împreună cu Ali, cu mai mulţi servitori şi caii pe care voia să-i încerce. Ceea ce-l hotărâse, în special, în favoarea acestei plecări, la care nici nu se gândise măcar, în ajun, şi la care Andrea nu se gândise nici atât, fusese sosirea lui Bertuccio, care, întors din Normandia, îi adusese veşti despre noua casă şi despre corvetă. Casa era gata, iar corveta, sosise de opt zile şi stătea ancorată într-un mic golf, gata de plecare, cu echipajul ei compus din şase oameni, după îndeplinirea tuturor formalităţilor.

Contele îi lăudă zelul lui Bertuccio şi îl invită să se pregătească pentru o plecare în foarte scurt timp, căci rămânerea lui în Franţa nu avea să se prelungească peste o lună.

— Acum, îi zise el, s-ar putea să am nevoie să merg, într-o noapte, de la Paris la Tréport. Vreau opt staţii de schimb pentru cai de-a lungul drumului, care să-mi îngăduie să străbat cincizeci de leghe în zece ore.

— Excelenţa Voastră şi-a manifestat deja dorinţa aceasta, răspunse Bertuccio, şi caii sunt pregătiţi. I-am cumpărat şi i-am aşezat eu însumi, în locurile cele mai prielnice, adică în sate pe unde nu se opreşte nimeni, de obicei.

— Bine, îi spuse Monte-Cristo. Mai rămân aici o zi sau două, aşa că aranjează-ţi treburile în consecinţă.

Când Bertuccio ieşea, ca să dea poruncile în legătură cu viitoarea călătorie, Baptistin deschise uşa. Avea o scrisoare pe o tavă de argint aurit.

— Ce cauţi aici? îl întrebă contele, văzându-l plin de praf. Nu te-am chemat, după câte ştiu.

Baptistin, fără să răspundă, se apropie de conte şi îi întinse scrisoarea.

— Importantă şi urgentă, zise el.

Contele deschise scrisoarea şi citi:

„Domnul conte de Monte-Cristo este prevenit că, în noaptea aceasta, un om se va strecura în locuinţa sa din Champs-élysées, ca să fure documentele pe care le crede închise în biroul din camera sa de toaletă. Se ştie că domnul conte de Monte-Cristo este destul de curajos ca să nu ceară intervenţia poliţiei, intervenţie care l-ar putea compromite grav pe cel care îi dă această

înştiinţare. Domnul conte ar putea să-şi facă singur dreptate, fie intrând, pe neaşteptate, pe uşa care dă din dormitor în cabinetul de toaletă, fie stând la pândă chiar în cabinet. Prea mulţi oameni şi nişte măsuri de prevedere prea bătătoare la ochi l-ar ţine la distanţă pe răufăcător şi l-ar face pe domnul de Monte-Cristo să piardă acest prilej de a-şi cunoaşte un duşman pe care întâmplarea i l-a scos la iveală persoanei care îi trimite contelui înştiinţarea de faţă, înştiinţare pe care poate că nu va mai avea prilejul s-o reînnoiască dacă, neizbutind în prima lui încercare, răufăcătorul va mai încerca vreuna.”

Primul imbold al contelui fu să creadă că la mijloc este vreo înşelătorie de-a hoţilor înşişi, vreo capcană cusută cu aţă albă, prin care i se indica o primejdie oarecare, pentru a-l atrage într-una mai serioasă. De aceea, fu cât pe-aci să îi trimită scrisoarea unui comisar de poliţie, în ciuda recomandării sau poate tocmai din pricina recomandării prietenului anonim, când, deodată, îi trecu prin minte gândul că, la urma urmei, chiar ar fi putut fi vreun duşman de-al lui personal, pe care numai el l-ar fi putut recunoaşte şi de la care, în acest caz, numai el ar fi putut trage foloase, aşa cum trăsese Fiesco de la Maurul care încercase să-l ucidă. Îl cunoaştem pe conte, aşadar nu-i nevoie să mai spunem că era o fire plină de îndrăzneală şi de vigoare, încăpăţânându-se împotriva imposibilului, cu acea energie specifică oamenilor superiori. Din pricina vieţii duse până atunci, din pricina hotărârii luate şi niciodată încălcate, de a nu da înapoi de la nimic, contele ajunsese să simtă bucuria de a gusta plăceri necunoscute în luptele duse uneori împotriva naturii, care este Dumnezeu, şi împotriva lumii, care poate trece foarte bine drept diavolul.

„Nu vor să-mi fure hârtiile, îşi spuse Monte-Cristo, ci vor să mă ucidă. Nu sunt hoţi, ci ucigaşi. Nu vreau ca domnul prefect al Poliţiei să se amestece în treburile mele personale. Pe legea mea, sunt destul de bogat ca să-i scutesc bugetul instituţiei sale de cheltuiala aceasta.”

Contele îl chemă înapoi pe Baptistin, care ieşise din cameră după ce-i adusese scrisoarea.

— O să te reîntorci la Paris, îi zise el, şi o să-i aduci aici pe toţi servitorii care au rămas. Am nevoie de toată lumea la Auteuil.

— Şi să nu rămână nimeni în casă, domnule conte? întrebă Baptistin.

— Ba da, portarul.

— Domnul conte să se gândească la distanţa mare de la ghereta portarului până la casă.

— Ei şi?

— S-ar putea jefui întreaga locuinţă, fără ca portarul să audă vreun zgomot.

— Cine să facă asta?

— Păi, hoţii.

— Eşti un nerod, Baptistin. Dacă hoţii ar jefui toată casa, nu mi-ar pricinui niciodată atâta neplăcere cât mi-ar pricinui un serviciu prost făcut.

Baptistin se înclină.

— Mă înţelegi? zise contele. Adu-ţi toţi camarazii, de la primul şi până la ultimul, dar totul să rămână ca de obicei. Să se închidă doar obloanele de la parter, şi atât.

— Dar cele de la etajul întâi?

— Ştii că nu le închid niciodată. Du-te!

Contele transmise că va lua masa singur, în camera lui, şi că nu voia să fie servit decât de către Ali.

Mâncă, la fel de liniştit şi de cumpătat ca de obicei, iar după masă, făcându-i semn lui Ali să-l urmeze, ieşi pe poarta din spate, ajunse în pădurea de la Boulogne, ca şi cum s-ar fi plimbat, porni în mod firesc pe drumul spre Paris şi, la amurg, se afla în faţa casei din Champs-Élysées.

Totul era cufundat în întuneric, în afară de o singură lumină, slabă, care ardea în ghereta portarului, situată la vreo patruzeci de paşi distanţă de casă, după cum spusese Baptistin.

Monte-Cristo se pitulă după un copac şi, cu ochiul său care se înşela atât de rar, cercetă aleea dublă, se uită cu luare-aminte la trecători şi îşi aruncă privirea de-a lungul străzilor vecine, ca să vadă dacă nu pândea cineva pe acolo. După zece minute, se convinsese că nu-l iscodea nimeni. Atunci fugi numaidecât spre uşa laterală, împreună cu Ali, intră repede şi, pe scara de serviciu, a cărui cheie o avea la el, pătrunse în dormitor fără să tragă sau să mişte nici o perdea, fără ca portarul să fi bănuit că în casa, pe care o credea goală, se reîntorsese stăpânul.

Ajuns în dormitor, contele îi făcu semn lui Ali să se oprească, apoi trecu în cabinetul de toaletă şi îl cercetă. Totul era ca de obicei: preţiosul birou se afla la locul lui, cheia biroului era în broască. Monte-Cristo îl încuie de două ori, luă cheia şi se întoarse la uşa dormitorului, scoase cele două belciuge ale zăvorului, şi intră din nou.

În acest timp, Ali punea pe o masă armele pe care le ceruse contele, adică o carabină scurtă şi o pereche de pistoale cu două focuri, ale căror

ţevi, puse una peste alta, îngăduiau ochirea la fel de precisă ca şi pistoletele de tir. Astfel înarmat, contele ţinea în mâini viaţa a cinci oameni.

Era în jur de ora nouă şi jumătate. Contele şi Ali mâncară în grabă o bucată de pâine şi băură un pahar cu vin de Spania. Apoi, Monte-Cristo dădu la o parte unul dintre panourile mobile care îi îngăduiau să vadă dintr-o odaie într-alta. Îşi ţinea la îndemână pistoalele şi carabina, iar Ali, în picioare, alături de el, avea în mână una dintre acele micuţe securi arabe, a căror formă nu s-a schimbat de pe vremea Cruciadelor.

Printr-una din ferestrele din dormitor, faţă în faţă cu fereastra din cabinetul de toaletă, Monte-Cristo putea vedea până în stradă.

Se scurseră, astfel, două ore. Se lăsase un întuneric deplin; cu toate acestea, Ali, datorită firii sale sălbatice, ca şi contele, datorită, fără îndoială, unei însuşiri dobândite, desluşeau în noapte până şi cele mai slabe clătinări ale arborilor din curte.

De multă vreme, lumina din ghereta portarului se stinsese.

Era de bănuit că spargerea, dacă într-adevăr fusese plănuită vreo spargere, avea să se petreacă pe scara de la parter şi nu pe vreo fereastră. După părerea lui Monte-Cristo, răufăcătorii îi voiau viaţa, nu banii. Aşadar, urmăreau să pătrundă în dormitorul său, iar în dormitor aveau să ajungă fie pe scara lăturalnică, fie pe fereastra cabinetului de toaletă.

Îl puse pe Ali de pază la uşa dinspre scară, iar el continuă să supravegheze cabinetul.

Orologiul de la Domul Invalizilor bătu ora douăsprezece fără un sfert. Vântul dinspre apus aducea, pe aripile sale umede, vibraţiile lugubre ale celor trei bătăi.

Când ultima bătaie se stingea, contelui i se păru că aude un zgomot uşor, venind dinspre cabinetul de toaletă. Acest prim zgomot sau, mai bine zis, acest prim scârţâit, fu urmat de un al doilea, apoi de un al treilea. La cel de-al patrulea, contele ştiu la ce trebuia să se aştepte. O mână sigură şi pricepută se apucase să taie, cu un diamant, cele patru laturi ale geamului.

Contele îşi simţi inima iuţindu-şi bătăile. Oricât de obişnuiţi cu primejdiile ar fi oamenii, oricât de bine ar şti ce pericol îi ameninţă, ei înţeleg întotdeauna, după zbaterea inimii sau după înfiorarea cărnii, deosebirea uriaşă care există între vis şi realitate, între plănuire şi înfăptuire.

Totuşi, Monte-Cristo nu făcu decât un semn ca să-l avertizeze pe Ali. Acesta, înţelegând că primejdia venea dinspre cabinetul de toaletă, dintr-un pas se apropie de stăpânul său.

Monte-Cristo era foarte curios să ştie cu care duşmani şi cu câţi duşmani avea de-a face.

Fereastra la care se lucra era tocmai în faţa deschizăturii secrete, prin care contele privea în cabinetul de toaletă. Ochii săi se aţintiră, aşadar, spre acea fereastră. Văzu o umbră desenându-se în spatele geamului, mai întunecată decât noaptea, apoi, unul dintre ochiurile geamului fu astupat cu totul, ca şi cum s-ar fi lipit o coală de hârtie pe din afară, apoi geamul se sparse fără să cadă. Prin deschizătura făcută se strecură un braţ, care căuta mânerul cremonei; în clipa următoare, fereastra se deschise şi intră un om.

Omul era singur.

„Iată un tâlhar îndrăzneţ!” îşi zise contele.

În clipa aceea, simţi că Ali îl atinge uşor pe umăr. Se întoarse: Ali îi arăta fereastra camerei în care se găseau şi care dădea spre stradă.

Monte-Cristo făcu trei paşi spre acea fereastră; cunoştea neobişnuita ascuţime a simţurilor credinciosului său servitor. Într-adevăr, zări încă un om, desprinzându-se din dreptul unei porţi şi căţărându-se pe o piatră, părând că încerca să vadă ce se petrecea în casa contelui.

„Bun! îşi zise Monte-Cristo. Sunt doi: unul lucrează, celălalt stă la pândă.”

Îi făcu semn lui Ali să nu-l scape din ochi pe omul din stradă şi se întoarse la cel din cabinet.

Cel care tăiase geamul intrase şi îşi căuta drumul, cu braţele întinse înainte.

În cele din urmă, păru că-şi dăduse seama de obiectele din jur; cabinetul de toaletă avea două uşi; spărgătorul încercă zăvoarele amândurora.

Când se apropie de uşa dinspre dormitor, Monte-Cristo se aştepta să-l vadă intrând şi îşi pregăti un pistol. Dar auzi doar zgomotul zăvorului alunecând printre inelele de aramă. Era o măsură de precauţie şi atâta tot. Vizitatorul nocturn neavând habar despre grija contelui care scosese belciugele zăvorului, putea, de acum, să se creadă în deplină siguranţă şi să acţioneze în linişte.

Singur şi nestingherit în mişcări, omul scoase atunci din buzunarul său încăpător un obiect pe care contele nu-l putu desluşi. După ce aşeză obiectul pe un gheridon, se duse drept la birou, îl pipăi în dreptul broaştei şi îşi dădu seama că, împotriva aşteptărilor sale, cheia lipsea.

Dar tăietorul de geamuri era un om prevăzător şi se pregătise pentru orice. Contele auzi curând clinchetul fierului lovindu-se de fier, iscat atunci

când se mişcă o legătură de chei fără formă, asemenea celor pe care le aduc lăcătuşii chemaţi să forţeze o încuietoare şi pe care hoţii le numesc „privighetori”, fără îndoială din pricina plăcerii cu care le ascultă cântecul nocturn, atunci când râcâie limba unei broaşte.

„Aha! murmură neauzit Monte-Cristo, cu un zâmbet de dezamăgire. Nu-i decât un hoţ!”

Dar omul, pe întuneric, nu izbutea să nimerească unealta potrivită. Atunci, recurse la ajutorul obiectului aşezat pe gheridon. Apăsă un resort şi, numaidecât, o lumină palidă, totuşi îndeajuns de vie ca să se poată vedea la ea, îşi îndreptă razele aurite pe mâinile şi pe faţa intrusului.

„Poftim! făcu deodată Monte-Cristo, dându-se înapoi, într-un gest de surpriză. Dar este...”

Ali îşi ridică securea.

— Nu mişca! îi şopti încet de tot Monte-Cristo. Lasă securea, n-o să avem nevoie de arme aici.

Apoi, îi mai spuse câteva cuvinte, vorbind şi mai încet, căci oricât de slabă fusese exclamaţia pe care surpriza i-o smulsese fără voie contelui, fusese de ajuns cât să-l facă pe spărgător să tresară şi să rămână în poziţia statuii antice a tocilarului de cuţite. Contele dăduse o poruncă, deoarece Ali se îndepărtă imediat, păşind în vârful picioarelor, şi aduse dintr-un cuier, de pe peretele alcovului, o sutană neagră şi un tricorn. În acest timp, Monte-Cristo îşi dezbrăcase grăbit redingota, jiletca şi cămaşa, şi, în raza de lumină ce se strecura prin crăpătura panoului secret, pe pieptul contelui se putu vedea una dintre acele tunici flexibile şi fine din zale de oţel, dintre care pe ultima o purtase, poate, în Franţa — aici, unde nu se mai temea nimeni de pumnale — regele Ludovic al XVI-lea, căruia îi fusese frică de o lovitură de cuţit în piept, dar care îşi pierduse capul sub secure.

Această tunică dispăru curând sub o sutană lungă, la fel cum părul contelui dispăru sub o perucă imitând tonsura preoţească. Pălăria cu trei colţuri, trasă peste perucă, desăvârşi transformarea contelui în abate.

Între timp, omul de dincolo, nemaiauzind nimic, se ridicase şi, pe când Monte-Cristo îşi înfăptuia metamorfoza, se dusese aţă la biroul a cărui broască începu să scrâşnească sub *privighetoarea* sa.

„Bun! îşi zise contele, care se bizuia, fără îndoială, pe vreun secret al încuietorii, care trebuia să-i fie necunoscut spărgătorului cu şperaclu, oricât de iscusit ar fi fost el. Bun! Ai de lucru pentru vreo câteva minute.” Şi se îndreptă către fereastră.

Celălalt om, pe care-l văzuse căţărându-se pe o piatră, se dăduse jos şi se plimba în continuare în sus şi-n jos pe stradă. Dar, lucru ciudat, în loc să-i pese că ar fi putut veni careva fie pe Champs-Élysées, fie pe artera foburgului Saint-Honoré, nu părea să se îngrijească decât de ceea ce se petrecea la conte, şi toate mişcările lui n-aveau drept scop decât să vadă ce se petrecea în cabinet.

Deodată, Monte-Cristo îşi dădu o palmă peste frunte şi lăsă să-i fluture pe buze un râs fără sunet.

Apoi, apropiindu-se de Ali:

— Rămâi aici, îi zise în şoaptă, ascuns în întuneric, şi orice zgomot o să auzi, orice s-ar întâmpla, nu intra şi nu te arăta decât dacă te strig pe nume.

Ali făcu semn din cap că înţelesese şi că avea să se supună.

Atunci, Monte-Cristo scoase dintr-un dulap o lumânare aprinsă şi, în clipa când spărgătorul era în culmea preocupării pe lângă broasca sa, deschise încetişor uşa, având grijă ca lumina pe care o ţinea în mână să-i cadă în întregime pe faţă.

Uşa se deschisese atât de încet, încât spărgătorul nu auzise zgomotul. Dar, spre marea sa uimire, văzu deodată camera luminându-se.

Se întoarse.

— Hei! Bună seara, dragă domnule Caderousse, spuse Monte-Cristo. Ce naiba cauţi aici, la ora asta?

— Abatele Busoni! strigă Caderousse.

Şi neştiind cum de ajunsese până la el fantoma aceasta ciudată, fiindcă el încuiase uşile, scăpă din mâini legătura de chei false şi încremeni pe loc, ca trăsnit.

Contele se aşează între Caderousse şi fereastră, tăindu-i astfel hoţului îngrozit singura cale de retragere.

— Abatele Busoni! repetă Caderousse, holbând la conte nişte ochi înnebuniţi.

— Ei bine, da, fără îndoială, răspunse Monte-Cristo. Abatele Busoni în persoană şi îmi face plăcere că mă recunoşti şi dumneata, dragă domnule Caderousse. Asta dovedeşte că avem memorie bună, căci, dacă nu mă înşel, în curând se împlinesc zece ani de când nu ne-am mai văzut.

Calmul acesta, ironia aceasta, puterea aceasta îi asaltară judecata lui Caderousse cu o groază vertiginoasă.

— Abatele! Abatele! murmură el, strângându-şi pumnii şi clănţănind din dinţi.

— Voiai, aşadar, să-l jefuieşti pe contele de Monte-Cristo? continuă aşa-zisul abate.

— Domnule abate, şopti Caderousse, încercând să ajungă la fereastra pe care contele i-o acoperea fără milă. Domnule abate, nu ştiu... vă rog să mă credeţi... vă jur...

— Un geam tăiat, continuă contele, o lanternă oarbă, o legătură de privighetori, un birou pe jumătate forţat... Totuşi, este limpede.

Caderousse se sugruma cu cravata, căuta un cotlon unde să se ascundă, o gaură pe unde să dispară.

— Haide, zise contele. Văd că nu te-ai schimbat deloc, domnule ucigaş.

— Domnule abate, dacă ştiţi totul, atunci ştiţi şi faptul că nu eu, ci Carconta... asta s-a recunoscut şi la proces, fiindcă nu m-au condamnat decât la galere.

— Şi ţi-ai încheiat termenul, de vreme ce te găsesc acum pe cale să fii dus înapoi?

— Nu, domnule abate. Am fost eliberat de cineva.

— Iar acel cineva i-a adus un minunat serviciu societăţii!

— Ah! zise Caderousse. Totuşi, făgăduisem solemn...

— Deci, ţi-ai încălcat făgăduiala? îl întrerupse Monte-Cristo.

— Vai, da! zise Caderousse, foarte neliniştit.

— Recăderea în păcat este rea... Asta o să te conducă, dacă nu mă înşel, în Piaţa Grève[116]. Atâta pagubă, *diavolo*! cum zice lumea, în ţara mea.

— Domnule abate, am fost dus în ispită...

— Toţi criminalii spun asta.

— Nevoia...

— Mai lasă-mă! continuă Busoni dispreţuitor. Nevoia te poate împinge să ceri de pomană, să furi o pâine de la uşa unui brutar, dar nu să vii să spargi un birou, într-o casă pe care o crezi goală. Şi pe bijutierul Joannès, după ce tocmai îţi numărase patruzeci şi cinci de mii de franci, în schimbul diamantului pe care ţi-l dădusem eu, când l-ai ucis, ca să ai şi banii şi diamantul, tot nevoia te-a împins?

— Iartă-mă, domnule abate! zise Caderousse. M-aţi mai salvat o dată, salvaţi-mă şi de data aceasta.

— Asta nu-i o încurajare.

— Sunteţi singur, domnule abate? întrebă Caderousse, împreunându-şi mâinile. Sau aveţi jandarmii jos, gata să mă înhaţe?

— Sunt singur-singurel, răspunse abatele. Şi o să mai am o dată milă de tine, şi o să te las să pleci, cu riscul noilor nenorociri pe care le-ar putea aduce slăbiciunea mea, dacă o să-mi spui întregul adevăr.

— Ah! Domnule abate, strigă Caderousse, împreunându-şi mâinile şi apropiindu-se cu un pas de Monte-Cristo, pot să spun cu mâna pe inimă, că dumneavoastră şi numai dumneavoastră sunteţi salvatorul meu.

— Pretinzi că te-a eliberat cineva de la ocnă?

— Oh, desigur, la fel de adevărat cum mă cheamă Caderousse, domnule abate.

— Cine?

— Un englez.

— Cum îl chema?

— Lordul Wilmore.

— Îl cunosc. O să aflu, aşadar, dacă minţi.

— Domnule abate, spun adevărul adevărat.

— Aşadar, englezul acela te ocrotea?

— Nu pe mine, ci pe un tânăr corsican, tovarăşul meu de lanţ.

— Cum se numea tânărul corsican?

— Benedetto.

— Este un nume de botez.

— Nu avea altul, era un copil găsit.

— Atunci, tânărul a evadat împreună cu tine?

— Da.

— Cum?

—Lucram la Saint-Mandrier, lângă Toulon. Cunoaşteţi Saint-Mandrier?

— Îl cunosc.

— Ei bine, în timpul somnului general, de la amiază până la unu...

— Ocnaşi care-şi fac siesta! Să-i mai plângi vreodată pe flăcăii ăştia! zise abatele.

— Desigur! zise Caderousse. Nu puteam munci întruna. Doar nu eram câini!

— Din fericire pentru câini! zise Monte-Cristo.

— În timp ce toţi ceilalţi se odihneau, noi ne-am îndepărtat puţin, ne-am tăiat lanţurile cu o pilă pe care ne-o trimisese englezul şi am scăpat înot.

— Ce s-a întâmplat cu acest Benedetto?

— Habar n-am.

— Ar trebui să ştii, totuşi.

— Nu ştiu, pe cuvânt. Ne-am despărţit la Hyeres.

Şi, ca să dea şi mai multă greutate protestului său, Caderousse mai făcu un pas spre abatele care rămase în loc, mereu calm şi întrebător.

— Minţi! zise abatele Busoni, pe un ton nespus de autoritar.

— Domnule abate!...

— Minţi! Omul acela îţi este şi acum prieten. Poate chiar te serveşti de el ca de un complice.

— Oh, domnule abate!

— De când ai părăsit Toulonul, din ce-ai trăit? Răspunde!

— Din ce-am putut...

— Minţi! răspunse a treia oară abatele, cu un accent şi mai poruncitor.

Caderousse, îngrozit, îl privi lung pe conte.

— Ai trăit, continuă acesta din urmă, din banii pe care ţi i-a dat el!

— Ei bine, este adevărat, zise Caderousse. Benedetto a ajuns fiul unui mare senior.

— Cum poate el să fie fiul unui mare senior?

— Ca bastard.

— Şi cum îl cheamă pe acel senior?

— Contele de Monte-Cristo. Chiar acesta în a cărui casă ne găsim acum.

— Benedetto, fiul contelui? repetă Monte-Cristo, uimit, la rândul său.

— Păi, cum! Nu există nici o îndoială, de vreme ce contele i-a găsit un tată fals, îi dă patru mii de franci pe lună şi îi lasă cinci sute de mii de franci prin testament.

— Aha! făcu aşa-zisul abate, care începea să se dumirească. Şi, până una alta, ce nume poartă acum tânărul acesta?

— Îşi zice Andrea Cavalcanti.

— Atunci, înseamnă că este tânărul pe care prietenul meu, contele de Monte-Cristo, îl primeşte la el în casă şi care o să se însoare cu domnişoara Danglars?

— Chiar el.

— Şi tu închizi ochii la asta, ticălosule! Tu, care-i cunoşti viaţa şi necinstea?

— De ce aţi vrea să împiedic un tovarăş să se ajungă? întrebă Caderousse.

— Ai dreptate, nu tu trebuie să îl previi pe domnul Danglars, ci eu.

— Nu faceţi asta, domnule abate!...

— De ce?

— Pentru că o să ne faceţi să ne pierdem pâinea.

— Şi, crezi că pentru a păstra pâinea unor ticăloşi ca voi, o să mă fac tăinuitorul urzelilor voastre, complicele crimelor voastre?

— Domnule abate! zise Caderousse, apropiindu-se şi mai mult.

— O să-i spun totul.

— Cui?

— Domnului Danglars.

— Pe Dumnezeu din Ceruri! strigă Caderousse, scoţând un pumnal de sub haină şi lovindu-l pe conte în mijlocul pieptului. Ba, n-ai să spui nimic, tu, abate!

Spre marea uimire a lui Caderousse, pumnalul, în loc să pătrundă în pieptul contelui, alunecă în lături, cu vârful tocit.

În acelaşi timp, contele prinse cu mâna stângă încheietura pumnului ucigaşului şi o răsuci cu atâta putere încât cuţitul scăpă din degetele răşchirate, iar Caderousse scoase un geamăt de durere.

Însă contele, fără să se oprească la acest geamăt, continuă să răsucească încheietura banditului, până când, cu braţul scrântit, acesta căzu mai întâi în genunchi, apoi, cu faţa la pământ.

Contele îşi apăsă piciorul pe capul lui Caderousse şi zise:

— Nu ştiu ce mă opreşte să-ţi sfărâm ţeasta, ticălosule!

— Ah! Iertare! Iertare! strigă Caderousse.

Contele îşi luă piciorul de pe capul banditului.

— Ridică-te! zise el.

Caderousse se ridică.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce mână aveţi, domnule părinte! zise el, frecându-şi braţul amorţit de cleştele de fier care-l strânsese. Pe Dumnezeul meu, ce mână!

— Tăcere! Dumnezeu îmi dă puterea să îmblânzesc o fiară crudă ca tine. În numele lui Dumnezeu acţionez eu. Aminteşte-ţi de acest lucru, mizerabile, şi, dacă te cruţ în momentul acesta, este tot din pricină că îndeplinesc voia Domnului.

— Uf! gemu Caderousse, îndurerat.

— Uite, ia pana şi hârtia, şi scrie ce o să-ţi dictez eu!

— Nu ştiu să scriu, domnule abate!

— Minţi! Ia pana şi scrie!

Caderousse, subjugat de puterea aceasta mai presus de el, se aşează şi scrise:

„Domnule, omul pe care-l primiţi în casa dumneavoastră şi căruia i-o hărăziţi pe fiica dumneavoastră este un fost ocnaş, evadat odată cu mine din ocna de la Toulon. Acolo avea numărul 59, iar eu aveam numărul 58.

Se numea Benedetto. Dar nici el nu ştie care este adevăratul său nume, fiindcă nu şi-a cunoscut niciodată părinţii.”

— Semnează! continuă contele.

— Aşadar, îmi vreţi pieirea?

— Dacă ţi-aş vrea pieirea, neghiobule, te-aş târî până la primul corp de gardă. De altfel, la ora la care biletul va ajunge la adresă, probabil că tu să n-o să mai ai de ce să te temi. Aşadar, semnează!

Caderousse semnă.

— Pune şi adresa: „Domnului baron Danglars, bancher, strada Chaussée-d’Antin”.

Caderousse scrise adresa.

Abatele luă biletul.

— Acum e bine, zise el, pleacă!

— Pe unde?

— Pe unde ai venit.

— Vreţi să ies tot pe fereastra asta?

— De intrat ai putut.

— Puneţi la cale ceva împotriva mea, domnule abate?

— Neghiobule, ce-ai vrea să pun la cale?

— De ce nu-mi deschideţi uşa?

— La ce bun să-l trezim pe portar?

— Domnule abate, spuneţi-mi măcar că nu-mi doriţi moartea.

— Vreau numai ce vrea Dumnezeu.

— Dar juraţi-mi că n-o să mă loviţi cât cobor.

— Cap sec şi fricos ce eşti!

— Ce aveţi de gând cu mine?

— Asta pot să te întreb eu! Am încercat să fac din tine un om fericit şi n-am făcut decât un ucigaş.

— Domnule abate, zise Caderousse, mai încercaţi o dată!

— Fie, zise contele. Uite, ştii că eu sunt un om de cuvânt?

— Da, răspunse Caderousse.

— Dacă ajungi acasă teafăr şi nevătămat...

— De ce m-aş mai teme, dacă de la dumneavoastră n-o să păţesc nimic?

— Dacă ajungi acasă la tine teafăr şi nevătămat, pleacă din Paris, pleacă din Franţa şi, oriunde o să fii, cât timp te vei purta cinstit, o să-ţi trimit o mică pensie. Căci, dacă ajungi acasă la tine teafăr şi nevătămat, atunci...

— Atunci? întrebă Caderousse, înfiorându-se.

— Atunci o să cred că Dumnezeu te-a iertat şi o să te iert şi eu.

— La fel de adevărat cât este că sunt creştin, îngăimă Caderousse, dându-se înapoi, mă faceţi să mor de frică!

— Hai, du-te de aici! îi zise contele lui Caderousse, arătându-i cu degetul fereastra.

Caderousse, încă nu pe deplin liniştit de făgăduiala aceasta, încălecă pervazul şi puse piciorul pe scară.

Acolo, se opri tremurând.

— Acum, coboară! zise abatele, încrucişându-şi braţele.

Caderousse începu să înţeleagă că nu avea de ce se teme din partea abatelui şi coborî.

Atunci, contele se apropie cu lumânarea în mână, în aşa fel încât dinspre Champs-Élysées se putea zări cum un om cobora pe fereastră, în timp ce un alt om îi lumina calea.

— Dar ce faceţi, domnule abate? zise Caderousse. Dacă ar trece vreo patrulă...

Şi suflă în lumânare. Apoi, continuă să coboare. Dar abia când simţi pământul grădinii sub tălpi se linişti cu adevărat.

Monte-Cristo se întoarse în dormitor şi, aruncând o privire grăbită peste grădină până în stradă, îl văzu mai întâi pe Caderousse care, după ce coborâse, făcu un ocol prin grădină şi se duse să-şi proptească scara în capătul zidului, ca să iasă printr-un alt loc decât pe unde intrase.

Apoi, mutându-şi privirea din grădină spre stradă, îl zări pe omul care părea că aşteptase, alergând de-a lungul străzii şi aşezându-se la colţul zidului, în imediata apropiere a locului pe unde urma să coboare Caderousse.

Caderousse urcă scara cu încetineală şi, ajuns pe ultimele cuie, îşi lungi gâtul privind peste zid, ca să se încredinţeze că strada era într-adevăr pustie.

Nu se vedea nici ţipenie, nu se auzea nici un zgomot.

Orologiul de la Invalizi bătu ora unu.

Atunci, Caderousse încălecă pe coama zidului şi trăgând scara după el, o trecu de partea cealaltă, după care începu să coboare sau, mai precis, îşi

dădu drumul s-alunece de-a lungul picioarelor scării, manevră pe care o îndeplini cu o asemenea iscusinţă încât se vedea că era desprins cu acest exerciţiu.

Dar, odată pornit în jos, nu se mai putu opri. Zadarnic văzu un om repezindu-se din umbră, în clipa când ajunsese la jumătatea distanţei, zadarnic văzu un braţ ridicându-se, în clipa când atingea pământul. Mai înainte de a se putea apăra, acest braţ îl lovi în spate cu atâta furie, încât el dădu drumul scării strigând:

— Ajutor!

O a doua lovitură îi pătrunse aproape în aceeaşi clipă în pântece, iar Caderousse se prăbuşi, strigând:

— Mă omoară!

Şi, în sfârşit, pe când se zvârcolea în ţărână, duşmanul său îl apucă de păr şi îi mai dădu o lovitură de cuţit, în piept.

Şi de data aceasta Caderousse voi să strige, dar nu mai putu să scoată decât un geamăt şi, gemând, trei şuvoaie de sânge începură să curgă, izvorând din cele trei răni primite.

Văzând că nu mai strigă, ucigaşul îi răsuci capul, ţinându-l de păr. Caderousse avea ochii strânşi şi gura schimonosită. Ucigaşul îl crezu mort, îi dădu drumul şi dispăru.

Atunci, Caderousse, simţindu-l că se îndepărtează, se ridică într-un cot şi, cu o voce agonică, strigă, într-un ultim efort:

— Ucigaşul! Mor! Ajutor, domnule abate, ajutor!

Chemarea sa lugubră străbătu întunericul nopţii. Uşa scării lăturalnice se deschise, apoi şi portiţa grădinii, iar Ali împreună cu stăpânul său, veniră în fugă, cu nişte felinare, spre muribund.

---

[116] Piaţă din Paris, care, din 1310 până la Revoluţie, a fost locul execuţiilor publice.

LXXXIII Mâna lui Dumnezeu

Caderousse continua să strige, cu voce jalnică:

— Domnule abate! Ajutor, ajutor!

— Ce s-a întâmplat? întrebă Monte-Cristo.

— Ajutor! repetă Caderousse. Am fost ucis!

— Am venit! Curaj!

— Ah, s-a sfârşit! Aţi sosit prea târziu. Aţi sosit ca să mă vedeţi murind. Ce lovituri! Cât sânge!

Şi leşină.

Ali şi stăpânul său îl ridicară pe rănit şi îl aduseră într-o odaie. Acolo, Monte-Cristo îi făcu semn lui Ali să-l dezbrace şi-i descoperi cele trei răni cumplite pe care le primise.

— Doamne! zise el, răzbunarea Ta se lasă uneori aşteptată, dar cred că atunci coboară şi mai deplină din cer!

Ali îşi privi stăpânul ca şi cum ar fi vrut să-l întrebe ce trebuie să facă.

— Du-te şi caută-l pe domnul procuror al regelui Villefort, care locuieşte în foburgul Saint-Honoré şi adu-l aici. În trecere, trezeşte-l pe portar şi trimite-l după un medic.

Ali se supuse şi-l lăsă pe aşa-zisul abate singur, lângă Caderousse încă leşinat. Când nefericitul redeschise ochii, contele, aşezat la câţiva paşi de el, îl privea cu o încruntată expresie de milă, în timp ce buzele sale, fremătând, păreau că murmură o rugăciune.

— Un chirurg, părinte, un chirurg! zise Caderousse.

— Am trimis pe cineva să aducă unul, răspunse abatele.

— Ştiu bine că este zadarnic, fiindcă n-o să mai scap cu viaţă, dar poate că o să-mi mai dea puteri, căci vreau să mai am timp cât să fac o declaraţie.

— Despre ce?

— Despre ucigaşul meu.

— Aşadar îl cunoşti?

— Dacă-l cunosc!? Da, îl cunosc. Este Benedetto!

— Acel tânăr corsican?

— Chiar el.

— Tovarăşul tău?

— Da. După ce mi-a dat planul casei contelui, nădăjduind, fără îndoială, fie că o să-l ucid şi, astfel, el avea să devină moştenitorul lui, fie că o să fiu ucis şi aşa o să scape de mine, m-a aşteptat în stradă şi m-a omorât.

— Când am trimis după medic, am trimis şi după procurorul regelui.

— O să ajungă prea târziu, o să ajungă prea târziu! zise Caderousse. Simt că mi s-a scurs tot sângele din vene.

— Aşteaptă! îi zise Monte-Cristo.

Ieşi din odaie şi se întoarse după cinci minute, cu o sticluţă.

Ochii muribundului, îngrozitor de ficşi, nu se dezlipiseră nici o clipă, cât lipsise Monte-Cristo, de uşa aceea, pe care ghicea instinctiv că o să-i vină un ajutor.

— Grăbiţi-vă, domnule abate! zise el. Grăbiţi-vă, căci simt că-mi pierd iarăşi cunoştinţa.

Monte-Cristo se apropie şi turnă pe buzele învineţite ale rănitului trei sau patru picături din licoarea aflată în sticluţă.

Caderousse scoase un oftat.

— Oh! zise el. Mi-aţi dat viaţă de acolo... Mai daţi-mi... Mai daţi-mi...

— Două picături în plus te-ar ucide, răspunse abatele.

— Oh! Să vină odată cineva căruia să i-l pot denunţa pe ticălos!

— Vrei să-ţi scriu eu declaraţia? Tu o s-o semnezi.

— Da... Da... zise Caderousse, ai cărui ochi sclipiră la ideea răzbunării sale de după moarte.

Monte-Cristo scrise:

„Mor ucis de corsicanul Benedetto, tovarăşul meu de lanţ de la ocna din Toulon, cunoscut ca numărul 59”.

— Repede, repede! zise Caderousse. N-o să mai pot semna!

Monte-Cristo îi întinse pana lui Caderousse, care îşi adună puterile, semnă şi recăzu pe pat, zicând:

— Restul o să povestiţi dumneavoastră, domnule abate. Să spuneţi că şi-a luat numele de Andrea Cavalcanti, că locuieşte la Hotelul Prinţilor, că... Aah! Doamne! Doamne! Iată că mor!

Şi Caderousse leşină pentru a doua oară.

Abatele îi dădu să respire licoarea din sticluţă. Rănitul redeschise ochii.

Dorinţa de răzbunare nu-l părăsise în timpul leşinului.

— Ah! O să spuneţi toate acestea, nu-i aşa, domnule abate?

— Toate acestea şi încă multe altele pe lângă acestea.

— Ce o să spuneţi?

— O să spun că ţi-a dat, fără îndoială, planul casei acesteia, nădăjduind că vei fi ucis de conte. O să spun că îl prevenise pe conte, trimiţându-i un bilet. O să spun că, deoarece contele lipsea, am primit eu biletul şi că am stat de pază, ca să te întâmpin.

— Şi el o să fie ghilotinat, nu-i aşa? zise Caderousse. O să fie ghilotinat, îmi făgăduiţi? Mi-e mai uşor să mor cu nădejdea asta.

— O să spun, continuă contele, că el a venit pe urmele tale, că te-a pândit tot timpul, că, atunci când te-a văzut ieşind, a dat fuga în colţul zidului şi s-a ascuns acolo.

— Aşadar, dumneavoastră aţi văzut toate acestea?

— Adu-ţi aminte cuvintele mele: „Dacă ajungi acasă la tine, teafăr şi nevătămat, o să cred că Dumnezeu te-a iertat şi o să te iert şi eu”.

— Şi nu m-aţi prevenit? strigă Caderousse, încercând să se ridice într-un cot. Ştiaţi că o să fiu ucis, când o să ies de aici, şi nu m-aţi prevenit!

— Nu, fiindcă în mâna lui Benedetto vedeam dreptatea lui Dumnezeu şi aş fi săvârşit o nelegiuire, dacă m-aş fi împotrivit intenţiilor Providenţei.

— Dreptatea lui Dumnezeu? Nu-mi mai vorbiţi despre ea, domnule abate. Dacă ar exista o dreptate a lui Dumnezeu, ştiţi mai bine ca oricine că unii oameni ar fi pedepsiţi şi nu sunt.

— Răbdare, zise abatele, cu un glas care îl înfioră pe muribund. Răbdare!

Caderousse îl privi mirat.

— Şi, apoi, zise abatele, Dumnezeu este plin de milostivire pentru toţi, aşa cum a fost şi pentru tine. El este tată, mai înainte de a fi judecător.

— Ah, dumneavoastră unul credeţi în Dumnezeu? întrebă Caderousse.

— Dacă aş fi avut nefericirea să nu fi crezut până acum, răspunse Monte-Cristo, aş crede acum, văzându-te pe tine!

Caderousse îşi ridică pumnii strânşi spre cer.

— Ascultă! zise abatele, întinzându-şi mâna spre rănit, ca şi cum ar fi vrut să-i poruncească să creadă. Iată ce a făcut pentru tine, acest Dumnezeu pe care refuzi să-L recunoşti drept stăpânul tău, chiar şi în ultima ta clipă de viaţă. El ţi-a dat sănătate, putere, o muncă sigură, ba chiar şi prieteni, în sfârşit, ţi-a dat un trai aşa cum trebuie să-l aibă omul ca să fie blând, cu conştiinţa împăcată şi cu dorinţele lui fireşti îndeplinite. În loc să te foloseşti de aceste daruri de la Domnul, atât de rar acordate de El pe deplin, tu, iată ce ai făcut: te-ai lăsat pradă trândăviei, beţiei şi, la beţie, ţi-ai trădat unul dintre cei mai buni prieteni.

— Ajutor! strigă Caderousse. N-am nevoie de un preot, ci de medic. Poate că nici nu sunt rănit de moarte, poate că n-am să mor încă, poate că mai pot fi salvat!

— Eşti atât de grav rănit încât, fără cele trei picături din licoarea pe care ţi-am dat-o adineauri, ai fi mort deja. Aşadar, ascultă-mă!

— Ah! murmură Caderousse. Ciudat preot mai sunteţi, căci le răpiţi muribunzilor şi ultima nădejde, în loc să le aduceţi mângâiere.

— Ascultă! continuă abatele. Când ţi-ai trădat prietenul, Dumnezeu a început, nu să te lovească, ci să te ameninţe. Ai scăpătat şi ai flămânzit; ţi-ai petrecut o jumătate din viaţă invidiind ceea ce puteai petrece dobândind şi deja te gândeai la crimă, amăgindu-te singur cu scuza necesităţii, când Dumnezeu a făcut pentru tine un miracol, când Dumnezeu, prin mâinile mele, ţi-a trimis în mijlocul sărăciei tale o avere, strălucită pentru tine, nefericitule, care nu avuseseşi niciodată nimic. Dar această bogăţie neaşteptată, nesperată, de necrezut, nu ţi s-a mai părut de ajuns, din momentul în care a fost a ta. Ai vrut s-o dublezi. Şi prin ce mijloc? Printr-o crimă. Ai dublat-o, dar atunci Dumnezeu ţi-a smuls-o şi te-a împins înaintea justiţiei omeneşti.

— Nu eu, zise Caderousse, nu eu am vrut să-l ucid pe evreu, ci Carconta!

— Da, zise Monte-Cristo. Şi tot Dumnezeu, de data asta n-am să spun drept, căci dreptatea Sa te-ar fi ucis, ci Dumnezeu, mereu îndurător, a îngăduit ca judecătorii tăi să se simtă mişcaţi de cuvintele tale şi să-ţi lase viaţa.

— Desigur! Ca să mă trimită la ocnă pe viaţă: frumoasă îndurare!

— Îndurarea aceasta, ticălosule, ai privit-o, totuşi ca adevărată îndurare, atunci când ţi-a fost făcută. Inima ta laşă, care tremura înaintea eşafodului, a zvâcnit de bucurie când ţi s-a anunţat o ruşine pe viaţă, fiindcă ţi-ai spus, cum fac toţi ocnaşii: „Ocna are o poartă, pe câtă vreme mormântul n-are nici una”. Şi aveai dreptate, căci poarta aceasta a ocnei s-a deschis pentru tine, într-un mod nesperat: un englez vizitează Toulonul; acesta făcuse un legământ, să smulgă doi oameni din ticăloşie, iar sorţii săi cad asupra ta şi asupra tovarăşului tău. A doua oară norocul coboară din ceruri asupra ta: îţi regăseşti deopotrivă şi banii şi liniştea, poţi să reîncepi să trăieşti viaţa tuturor oamenilor, tu, care fuseseşi osândit să duci viaţa ocnaşilor. Şi atunci, nelegiuitule, atunci, te apuci să-l ispiteşti pe Dumnezeu a treia oară. N-am destul, ţi-ai zis tu, când aveai mai mult decât avuseseşi vreodată, şi

săvârşeşti o a treia nelegiuire, fără rost, fără scuză. Dumnezeu s-a săturat. Dumnezeu te-a pedepsit.

Caderousse îşi pierdea puterile văzând cu ochii.

— Ceva de băut, ceru el. Mi-e sete... Ard!

Monte-Cristo îi dădu un pahar cu apă.

— Ticălosul de Benedetto, zise Caderousse, înapoind paharul. El o să scape, totuşi!

— N-o să scape nimeni, ţi-o spun eu, Caderousse... Benedetto o să fie pedepsit!

— Atunci, o să fiţi şi dumneavoastră pedepsit, zise Caderousse, căci nu v-aţi făcut datoria de preot... Trebuia să-l împiedicaţi pe Benedetto să mă ucidă.

— Eu? zise contele cu un zâmbet care îl îngheţă de groază pe muribund. Eu să-l împiedic pe Benedetto să te ucidă, în clipa când tu tocmai îţi tociseşi cuţitul în cămaşa de zale care-mi acoperea pieptul?... Da, poate că, dacă te-aş fi găsit umil şi căindu-te, l-aş fi împiedicat pe Benedetto să te ucidă, dar te-am găsit trufaş şi însetat de sânge şi am lăsat să se împlinească voia Domnului!

— Nu cred în Dumnezeu! urlă Caderousse. Nici tu nu crezi... Minţi!... Minţi!...

— Taci din gură, zise abatele, căci, vorbind, îţi ţâşnesc din corp şi ultimele picături de sânge... Ah, nu crezi în Dumnezeu şi mori lovit de Dumnezeu!... Ah, nu crezi în Dumnezeu şi El nu-ţi cere, totuşi, decât o rugăciune, un cuvânt, o lacrimă ca să te ierte... Dumnezeu, care putea îndrepta pumnalul ucigaşului în aşa fel încât să-ţi dai sufletul pe loc... Dumnezeu ţi-a dăruit un sfert de oră ca să te căieşti... Adună-ţi minţile, nefericitule, şi căieşte-te!

— Nu! zise Caderousse. Nu, nu mă căiesc. Nu există Dumnezeu, nu există Providenţă, nu există decât întâmplare.

— Există o Providenţă şi există un Dumnezeu, zise Monte-Cristo. Dovada este că tu te afli aici, zăcând, deznădăjduit, hulindu-L pe Dumnezeu, în vreme ce eu stau în picioare, în faţa ta, bogat, fericit, teafăr şi nevătămat, împreunându-mi mâinile înaintea acestui Dumnezeu în care tu încerci să nu crezi, dar în care totuşi în adâncul sufletului tău, crezi.

— Dar, atunci, cine eşti? întrebă Caderousse, aţintindu-şi ochii de muribund asupra contelui.

— Priveşte-mă bine, zise Monte-Cristo, luând lumânarea şi apropiindu-şi-o de faţă.

— Ei bine, abatele... abatele Busoni...

Monte-Cristo îşi scoase peruca de pe cap, care îl făcea de nerecunoscut, şi îşi răsfiră pe umeri frumosul lui păr negru, care îi încadra atât de armonios obrazul palid.

— Oh! strigă Caderousse îngrozit. Dacă n-ai avea părul ăsta negru, aş zice că eşti englezul, aş zice că eşti lordul Wilmore!

— Nu sunt nici abatele Busoni, nici lordul Wilmore, zise Monte-Cristo. Uită-te mai bine, caută mai adânc, cercetează-ţi primele amintiri.

În aceste cuvinte ale contelui exista o rezonanţă irezistibilă, la care simţurile secătuite ale nefericitului se însufleţiră pentru ultima oară.

— Oh! Într-adevăr, zise el, mi se pare că te-am mai văzut, că te-am cunoscut, pe vremuri...

— Da, Caderousse, da. M-ai văzut şi m-ai cunoscut!

— Dar atunci cine eşti? Şi dacă m-ai văzut, dacă m-ai cunoscut cândva, de ce mă laşi să mor?

— Pentru că nimic nu te mai poate salva, Caderousse, pentru că rănile tale sunt mortale. Dacă ai fi putut fi salvat, aş fi văzut în asta o ultimă milostivire a Domnului şi, îţi jur pe mormântul tatălui meu, că tot aş mai fi încercat să-ţi redau viaţa şi căinţa.

— Pe mormântul tatălui tău? zise Caderousse, reînsufleţit de o ultimă scânteie şi ridicându-se, ca să-l privească mai de aproape pe cel care-i făcuse jurământul acesta, sfânt pentru toţi oamenii. Ei, dar atunci cine eşti?

Contele nu încetase să urmărească înaintarea agoniei. Pricepu că acest ultim avânt de viaţă era cel din urmă. Se apropie de muribund şi, învăluindu-l într-o privire liniştită şi tristă, totodată:

— Eu sunt... îi şopti el la ureche, sunt...

Iar buzele lui, abia întredeschise, lăsară să treacă un nume, rostit atât de încet, încât contele păru că se teme să-l audă el însuşi.

Caderousse, care se ridicase în genunchi, întinse braţele, se chinui să se tragă înapoi, apoi, împreunându-şi mâinile şi ridicându-le într-un ultim efort:

— Oh, Doamne Dumnezeule! zise el. Iartă-mă că ţi-am tăgăduit existenţa! Exişti într-adevăr, eşti într-adevăr Tatăl oamenilor în Ceruri şi judecătorul lor pe pământ.

Şi Caderousse, închizând ochii, căzu, răsturnându-se pe spate, cu un ultim geamăt şi cu un ultim suspin.

Sângele se opri de îndată să mai curgă, adunându-se pe marginile rănilor sale.

Era mort.

— Unu! rosti tainic contele, cu privirile aţintite asupra cadavrului, pe care cumplitul sfârşit îl şi desfigurase.

Zece minute mai târziu, sosiră medicul şi procurorul regelui, aduşi, unul de către portar, celălalt de către Ali, şi fură întâmpinaţi de către abatele Busoni, care se ruga la căpătâiul mortului.

LXXXIV Beauchamp

Timp de cincisprezece zile nu circulă în Paris decât zvonul despre încercarea de furt, cu atâta îndrăzneală, de la conte de acasă. Muribundul semnase o declaraţie, în care îl indica pe Benedetto drept ucigaşul său. Poliţia fu îndemnată să-şi trimită toţi agenţii pe urmele ucigaşului.

Pumnalul lui Caderousse, lanterna oarbă, legătura cu chei şi hainele, în afară de vesta care nu putu fi regăsită, fură depuse la grefă. Cadavrul fu dus la morgă.

Monte-Cristo le spuse tuturor că întâmplarea avusese loc în timp ce el se afla la locuinţa din Auteuil şi, prin urmare, el nu ştia decât ceea ce îi povestise abatele Busoni, care, tocmai în seara aceea, printr-o fericită întâmplare, îi ceruse să-şi petreacă noaptea la el, ca să cerceteze unele cărţi rare pe care le avea contele în bibliotecă.

Numai Bertuccio pălea, ori de câte ori auzea numele lui Benedetto era rostit în prezenţa sa, dar n-avea nimeni vreun motiv să ia în seamă paloarea lui Bertuccio.

Villefort, chemat să constate crima, ceruse să se ocupe el de instrucţia cazului şi conducea ancheta cu înflăcărarea pătimaşă pe care o punea în toate procesele criminale în care era chemat să-şi spună cuvântul.

Însă deja trecuseră trei săptămâni, fără ca nici cele mai susţinute cercetări să dea vreun rezultat, iar lumea bună începuse să uite de tentativa de furt de la conte şi de uciderea hoţului de către complicele lui, ocupându-se de apropiata căsătorie a domnişoarei Danglars cu contele Andrea Cavalcanti.

Această căsătorie era aproape sigură, tânărul fiind primit la bancher cu titlul de logodnic.

I se scrisese domnului Cavalcanti tatăl, care aprobase din toată inima căsătoria şi care îşi exprimase cele mai profunde păreri de rău pentru faptul că, din pricina serviciului său militar, îi era absolut cu neputinţă să părăsească Parma, unde se afla, dar declara că era de acord să-i cedeze fiului său capitalul celor o sută cincizeci de mii de livre rentă.

Se stabilise ca aceste trei milioane să fie plasate la Danglars, care avea să le ruleze. Câţiva încercaseră să-i strecoare lui Andrea unele îndoieli cu privire la trăinicia situaţiei viitorului său socru, care, de câtva timp, suferea

la Bursă pierderi repetate. Însă tânărul logodnic, cu un dezinteres şi o încredere de-a dreptul sublime, respinse toate aceste insinuări neîntemeiate, despre care avu delicateţa de a nu-i pomeni nici un cuvânt baronului.

De aceea, baronul îl adora pe contele Andrea Cavalcanti.

Ceea ce nu se întâmpla şi cu domnişoara Danglars. În ura ei instinctivă împotriva căsătoriei, ea îl primise pe Andrea doar ca pe un mijloc de a-l îndepărta pe Morcerf. Acum, însă, fiindcă Andrea se apropia prea mult, începea să simtă pentru el o silă vădită.

Probabil că baronul îşi dăduse seama de acest lucru, dar, cum nu putea socoti aversiunea aceasta decât drept un capriciu de-al fiicei sale, se prefăcuse că nu vede nimic.

Între timp, răgazul cerut de Beauchamp aproape că ajunsese la final. De altfel, Morcerf putuse să preţuiască valoarea sfatului primit de la Monte-Cristo, când acesta îi spusese să lase lucrurile să se stingă de la sine, căci nimeni nu remarcase notiţa din ziar despre general şi nimeni nu recunoscuse în ofiţerul care predase fortăreaţa din Ioannina pe nobilul conte care avea un loc în Camera Pairilor.

Albert nu se socotea totuşi mai puţin jignit, căci intenţia de jignire exista foarte clar în cele câteva rânduri care îl supăraseră. În plus, modul în care Beauchamp încheiase discuţia cu el îi lăsase o amară amintire în suflet. Se mângâia, aşadar, cu ideea în viitorul duel, al cărui motiv adevărat, chiar dacă Beauchamp primea să se bată, spera că avea să rămână necunoscut chiar şi martorilor.

Cât despre Beauchamp, nimeni nu-l mai văzuse din ziua vizitei pe care i-o făcuse Albert. Tuturor celor care întrebau despre el, li se răspundea că era plecat într-o călătorie de vreo câteva zile.

Unde anume? Nu ştia nimeni.

Într-o dimineaţă, Albert fu trezit de valetul său, care i-l anunţă pe Beauchamp.

Albert se frecă la ochi, porunci ca Beauchamp să fie rugat să aştepte în salonaşul de fumat, de la parter, se îmbrăcă în grabă şi coborî.

Îl găsi plimbându-se pe Beauchamp în sus şi-n jos prin salonaş. Zărindu-l, Beauchamp se opri.

— Demersul pe care îl încerci venind chiar dumneata la mine, fără să mai aştepţi vizita pe care aveam de gând să ţi-o fac eu astăzi, mi se pare de bun augur, domnule, spuse Albert. Haide, spune repede, trebuie să-ţi întind

mâna şi să-ţi spun: Beauchamp, recunoaşte-ţi o greşeală şi lasă-mi un prieten? Sau trebuie să te întreb doar: Ce arme alegi?

— Albert, zise Beauchamp cu o tristeţe care îl ului pe tânăr, mai întâi să ne aşezăm şi să stăm de vorbă.

— Mi se pare că, dimpotrivă, înainte de a ne aşeza, ar trebui să-mi dai un răspuns, nu?

— Albert, zise ziaristul, există unele circumstanţe în care dificultatea stă tocmai în răspuns.

— Atunci, o să-ţi înlesnesc eu calea, domnule, repetându-ţi întrebarea: vrei să dezminţi sau nu?

— Morcerf, nu te poţi mulţumi să răspunzi cu da sau ba, la întrebări care privesc onoarea, situaţia socială, viaţa unui om ca domnul general-locotenent conte de Morcerf, pair al Franţei.

— Şi ce trebuie făcut atunci?

— Trebuie făcut cum am făcut eu, Albert. Spui: banii, timpul şi osteneala nu înseamnă nimic când este vorba despre reputaţia şi despre situaţia unei întregi familii. Spui: probabilităţile nu sunt de ajuns, trebuie certitudini ca să accepţi un duel pe viaţă şi pe moarte cu un prieten. Spui: dacă încrucişez spada sau dacă descarc un pistol asupra unui om căruia, timp de trei ani, i-am strâns mâna, trebuie să ştiu măcar de ce fac un asemenea lucru, ca să mă duc la duel cu inima împăcată şi conştiinţa liniştită, cum este nevoie să fie ele în cineva căruia braţul trebuie să-i salveze viaţa.

— Şi, şi, întrebă Morcerf cu nerăbdare, ce înseamnă asta?

— Asta înseamnă că vin de la Ioannina.

— De la Ioannina? Dumneata?

— Da, eu.

— Cu neputinţă!

— Dragă Albert, iată paşaportul meu. Uită-te la vize: Geneva, Milano, Veneţia, Trieste, Delvino, Ioannina. O să crezi în poliţia unei republici, a unui regat şi a unui imperiu?

Albert îşi aruncă ochii peste paşaport şi îi ridică, uimiţi, la Beauchamp.

— Ai fost la Ioannina? zise el.

— Albert, dacă ai fi fost un străin, un necunoscut, un simplu lord, ca englezul care a venit să-mi ceară socoteală, acum trei sau patru luni, şi pe care l-am ucis ca să scap de el, înţelegi că nu mi-aş fi străduit aşa. Dar am crezut că îţi datorez această dovadă de consideraţie. Am avut nevoie de opt

zile ca să mă duc şi de alte opt să mă întorc, plus patru zile de carantină şi patruzeci şi opt de ore de stat acolo. Asta face trei săptămâni ale mele. Am sosit azi-noapte şi iată-mă.

— Doamne! Doamne! Ce de ocolişuri, Beauchamp, cum mai zăboveşti să-mi spui ce aştept de la dumneata!

— Pentru că, într-adevăr, Albert...

— S-ar spune că şovăi.

— Da, mă tem.

— Te temi să mărturiseşti că te-a înşelat corespondentul dumitale? Oh, fără amor-propriu, Beauchamp! Mărturiseşte, Beauchamp, căci oricum curajul dumitale nu poate fi pus la îndoială.

— Oh, nu de asta, murmură ziaristul, dimpotrivă...

Albert păli îngrozitor. Încercă să vorbească, dar cuvintele i se stinseră pe buze.

— Prietene, zise Beauchamp pe tonul cel mai afectuos, crede-mă că aş fi fericit să-ţi cer scuze şi că scuzele acestea ţi le-aş cere din toată inima. Dar, vai!...

— Dar ce?

— Notiţa era adevărată, prietene.

— Cum? Acel ofiţer francez...

— Da.

— Acel Fernand?...

— Da.

— Acel trădător care a dat pe mâna duşmanului fortăreaţa omului în slujba căruia se afla?...

— Iartă-mă că spun ceea ce-ţi spun, dragul meu prieten. Este tatăl dumitale!

Albert, furios, se pregăti să se repeadă la Beauchamp. Dar acesta îl opri, mai mult cu o privire blândă, decât cu mâna întinsă către el.

— Uite, prietene, zise el, scoţând o hârtie din buzunar, iată dovada!

Albert desfăcu hârtia. Era o mărturie a patru notabili locuitori din Ioannina, care declarau că Fernand Mondego, colonel instructor în slujba vizirului Ali-Tebelen, dăduse pe mâna duşmanului fortăreaţa din Ioannina, în schimbul a două mii de pungi de galbeni.

Semnăturile erau legalizate de consul.

Albert se clătină şi căzu zdrobit într-un fotoliu.

De data aceasta, nu mai încăpea nici o îndoială, numele de familie se afla scris acolo, negru pe alb.

Apoi, după un moment de tăcere mută şi dureroasă, inima i se umplu, venele gâtului i se umflară şi un şuvoi de lacrimi îi ţâşni din ochi.

Beauchamp, care privise cu o profundă milă cum tânărul său prieten se prăbuşea în culmea durerii, se apropie de el.

— Albert, îi zise el, acum mă înţelegi, nu-i aşa? Am vrut să văd totul şi să judec eu însumi totul, nădăjduind că explicaţia o să-i fie favorabilă tatălui tău şi că voi putea să-i dau toată dreptatea. Însă, dimpotrivă, informaţiile primite dovedesc că acest ofiţer instructor, că acest Fernand Mondego, înălţat de Ali-Paşa la titlul de general-guvernator, nu este altul decât contele Fernand de Morcerf. Atunci m-am întors în ţară, amintindu-mi cinstea pe care mi-ai făcut-o admiţându-mă ca prietenul tău şi am alergat să te văd.

Albert, rămas mai departe în fotoliu, îşi ţinea mâinile la ochi, ca şi cum ar fi vrut să împiedice lumina să ajungă până la ei.

— Am venit într-un suflet la dumneata, continuă Beauchamp, ca să-ţi spun: Albert, păcatele părinţilor, în aceste vremuri de acţiune şi reacţiune, nu-i pot atinge pe copii. Albert, puţini au trecut prin revoluţiile în mijlocul cărora ne-am născut noi, fără ca vreo pată de noroi sau de sânge să nu le fi mânjit uniforma de soldat sau roba de judecător. Albert, nimeni pe lume, acum, când am toate dovezile, acum, când sunt stăpânul tainei tale, nu mă poate sili la o luptă pe care conştiinţa ta, sunt sigur, ţi-ar reproşa-o ca pe o crimă. Ceea ce tu nu poţi să-mi ceri, vin eu să-ţi ofer. Vrei ca dovezile acestea, destăinuirile, mărturiile acestea, pe care le posed numai eu, să dispară? Vrei ca taina aceasta groaznică să rămână numai între dumneata şi mine? Dacă-mi dau cuvântul de onoare, n-o să iasă niciodată din gura mea. Spune, vrei asta, Albert? Spune, asta vrei, prietene?

Albert se aruncă de gâtul lui Beauchamp.

— Inimă nobilă! exclamă el.

— Uite! zise Beauchamp, dându-i hârtiile lui Albert.

Albert le luă cu o mână convulsivă, le strânse, le mototoli, se gândi chiar să le rupă. Dar, temându-se ca vreo părticică dusă de vânt să nu se întoarcă, într-o bună zi, să-l lovească în mijlocul frunţii, se îndreptă spre lumânarea întotdeauna aprinsă, pentru ţigări, şi le arse până la ultima fărâmă.

— Dragul meu prieten, minunatul meu prieten! murmura Albert, în timp ce ardea hârtiile.

— Să uităm totul ca pe un vis urât, zise Beauchamp, să le lăsăm să se stingă odată cu aceste ultime scântei care mai aleargă pe hârtia făcută scrum, să se împrăştie totul, ca ultimul fir de fum care mai iese din această cenuşă mută.

— Da, da, zise Albert. Şi să nu rămână decât veşnica prietenie pe care i-o închin salvatorului meu, prietenie pe care copiii mei o vor transmite copiilor dumitale, prietenie care o să-mi amintească întotdeauna că sângele din venele mele, viaţa din trupul meu, onoarea numelui meu, ţie ţi le datorez, căci, dacă un astfel de lucru ar fi fost cunoscut, oh! Beauchamp, îţi spun cu mâna pe inimă, că mi-aş fi zburat creierii. Ba nu, biata mea mamă! Căci n-aş fi vrut s-o ucid prin moartea mea, aş fi plecat pentru totdeauna din ţară.

— Dragul meu Albert! zise Beauchamp.

Dar tânărul îşi reveni curând din bucuria neprevăzută sau, ca să spunem aşa, artificială şi recăzu şi mai adânc în tristeţea sa.

— Haide, îi zise Beauchamp, zi, acum ce mai este, prietene?

— Ar mai fi, răspunse Albert, că mi s-a frânt ceva în inimă. Uite, Beauchamp, nu te poţi despărţi aşa, într-o clipă, de respectul, de încrederea, de mândria pe care i le insuflă unui fiu numele fără pată al tatălui său. Oh! Beauchamp! Beauchamp! Cum am să-l mai privesc de acum pe al meu? O să-mi feresc fruntea când îşi va apropia buzele de ea, o să-mi feresc mâna când o să mi-o întindă pe a lui?... Iată, Beauchamp, sunt cel mai nefericit dintre oameni! Ah, şi mama, biata mea mamă! zise Albert, privind cu ochii scăldaţi în lacrimi portretul mamei mele. Dacă ai ştiut toate acestea, cât trebuie că ai suferit!

— Ei, hai! zise Beauchamp, apucându-i mâinile într-ale lui. Curaj, prietene!

— Dar de unde o fi venit prima notă strecurată în ziarul dumitale? strigă Albert. Există în spatele întregii poveşti o ură necunoscută, un duşman nevăzut.

— Ei bine, zise Beauchamp, cu atât mai mult: curaj, Albert! Fără urme de emoţii pe chipul tău! Închide-ţi durerea aceasta în suflet, aşa cum norul poartă în el ruina şi moartea, taină cumplită care nu se înţelege decât atunci când izbucneşte furtuna. Hai, prietene, păstrează-ţi puterile pentru clipa când va izbucni furtuna!

— Oh, deci dumneata crezi că n-am ajuns încă la capăt? întrebă Albert înspăimântat.

— Eu? Eu nu cred nimic, prietene. Dar, în fine, totul este posibil. Apropo...

— Ce? întrebă Albert, văzând că Beauchamp şovăia.

— Tot te mai căsătoreşti cu domnişoara Danglars?

— De ce mă întrebi aşa ceva tocmai într-un astfel de moment, Beauchamp?

— Pentru că, în mintea mea, ruptura sau împlinirea acestei căsătorii se leagă de ceea ce ne preocupă în acest moment.

— Cum? exclamă Albert, a cărui frunte luă foc. Dumneata crezi că domnul Danglars?...

— Te întreb numai unde ai ajuns cu proiectul tău de căsătorie. Ce naiba! Nu vedea în vorbele mele altceva decât vreau să spun şi nu le da mai mult înţeles decât au.

— Nu, zise Albert, căsătoria s-a anulat.

— Bine, zise Beauchamp.

Apoi, văzând că tânărul era gata să cadă din nou în prada tristeţii:

— Uite, Albert, îi zise el, dacă mă crezi, ar fi bine să ieşim împreună. O plimbare cu trăsura sau călare prin pădure o să te ajute să uiţi. Apoi, ne-am întoarce să luăm masa undeva, după care tu te-ai duce la treburile dumitale, iar eu, la ale mele.

— Bucuros, zise Albert. Dar hai să mergem pe jos. Mi se pare că puţină oboseală mi-ar face bine.

— Fie, zise Beauchamp.

Şi cei doi prieteni, luând-o pe jos, porniră pe bulevard. Ajunşi în dreptul bisericii Madeleine:

— Auzi, zise Beauchamp, dacă tot suntem la plimbare, hai să mergem să-l vizităm puţin pe domnul de Monte-Cristo. O să-ţi facă bine. Este cel mai potrivit om ca să învioreze spiritele şi nu descoase niciodată pe nimeni. Or, după părerea mea, oamenii care nu pun întrebări se pricep cel mai bine să-i mângâie pe ceilalţi.

— Fie, zise Albert, hai pe la el. Mie mi-e drag.

LXXXV Călătoria

Monte-Cristo scoase o exclamaţie de bucurie văzându-i pe cei doi tineri împreună.

— Aha! zise el. Ei bine, sper că totul s-a sfârşit, s-a lămurit, s-a aranjat, nu?

— Da, zise Beauchamp. Nişte zvonuri absurde, care s-au risipit de la sine şi împotriva cărora, acum, dacă s-ar reporni, eu aş lupta cel dintâi. Aşadar, să nu mai vorbim despre asta!

— Albert o să-ţi spună, răspunse contele, că exact acesta a fost şi sfatul meu. Iată, adăugă el, de altfel, mă găsiţi terminându-mi cea mai nesuferită dimineaţă din câte am petrecut vreodată.

— Dar ce faceţi? întrebă Albert. Vă puneţi actele în ordine, după câte văd.

— Actele mele, mulţumesc lui Dumnezeu, nu! Actele mele sunt totdeauna în cea mai perfectă ordine, având în vedere că eu nu am acte. Pun ordine în actele domnului Cavalcanti.

— Ale domnului Cavalcanti? se miră Beauchamp.

— Ei, da! Nu ştii că este un tânăr pe care contele îl ajută să intre în lume? zise Morcerf.

— Ba nu, să ne înţelegem bine, răspunse Monte-Cristo, eu nu ajut pe nimeni să intre în lume, cu atât mai puţin pe domnul Cavalcanti.

— Care o să se însoare cu domnişoara Danglars în locul meu. Ceea ce, continuă Albert, încercând să zâmbească, după cum îţi poţi închipui, dragul meu Beauchamp, mă afectează dureros.

— Cum? Cavalcanti se însoară cu domnişoara Danglars? întrebă Beauchamp.

— Ei, alta! Dar ce, dumneata vii de la capătul lumii? zise Monte-Cristo. Dumneata, un ziarist, soţ al Faimei! În tot Parisul nu se vorbeşte decât despre asta!

— Şi dumneavoastră, domnule conte, aţi aranjat această căsătorie? întrebă Beauchamp.

— Eu? Oh! Tăcere, domnule ştirist nu spune aşa ceva! Eu, Doamne sfinte, să aranjez o căsătorie? Nu, nu mă cunoşti. Dimpotrivă, m-am împotrivit din răsputeri, am refuzat să fac cererea în căsătorie.

— Ah! Înţeleg, zise Beauchamp. Din pricina prietenului nostru Albert, nu-i aşa?

— Din pricina mea? exclamă tânărul. Oh, nu, pe legea mea! Contele poate mărturisi că, dimpotrivă, eu l-am rugat mereu să mă ajute să stric planurile de căsătorie în ceea ce mă priveşte, planuri care, din fericire s-au anulat. Contele pretinde că nu Domniei Sale trebuie să-i mulţumesc. Fie! O să înalţ, ca anticii, un altar pentru *Deo ignoto*[117].

— Adevărul este, zise Monte-Cristo, că am avut atât de puţin amestec, încât m-am pus rău şi cu socrul şi cu ginerele. Numai domnişoara Eugénie, care nu mi se pare că s-ar simţi prea atrasă de căsătorie, văzând cât de puţin dispus eram s-o fac să renunţe la scumpa sa libertate, mi-a păstrat toată simpatia.

— Şi spuneţi că această căsătorie este pe cale de-a se încheia?

— Oh, Doamne! Da, în ciuda a tot ce am putut eu spune împotrivă. Eu nu-l cunosc pe tânăr. Se zice că este bogat şi de familie bună, dar, pentru mine, toate astea sunt nişte simple „se zice”. I-am repetat, până am obosit, acest lucru domnului Danglars, însă el este pătimaş legat de prinţul lui din Lucca. Am ajuns până acolo încât i-am împărtăşit un amănunt care, pentru mine, era destul de grav: tânărul a fost schimbat de doică, a fost răpit de ţigani sau luat şi dus departe de către preceptorul său, nu prea ştiu bine. Dar ceea ce ştiu sigur este că tatăl său l-a pierdut din vedere mai bine de zece ani. Ce a făcut Andrea în răstimpul acestor zece ani de viaţă rătăcitoare, numai Dumnezeu ştie. Ei bine, nimic din toate acestea n-a contat. M-au pus să-i scriu maiorului, să-i cer acte, iar actele, iată-le! O să le trimit, dar, ca Pilat, spălându-mă pe mâini.

— Şi domnişoara d’Armilly, întrebă Beauchamp, cum vă priveşte, dat fiind că o lăsaţi fără elevă?

— Păi, nu prea ştiu. Însă mi se pare că ea o să plece în Italia. Doamna Danglars mi-a vorbit despre ea şi mi-a cerut nişte scrisori de recomandare către impresari. I-am dat un bilet pentru directorul Teatrului Valle, care îmi este întru câtva obligat. Dar ce ai păţit, Albert? Pari foarte întristat. Nu cumva, fără să bănuieşti, eşti îndrăgostit de domnişoara Danglars?

— Nu, după câte ştiu eu, răspunse Albert, zâmbind trist.

Beauchamp se apucă să privească tablourile contelui.

— Totuşi, continuă Monte-Cristo, nu eşti în apele dumitale. Hai, zi ce ai!

— Am o migrenă, răspunse Albert.

— Atunci, dragul meu viconte, zise Monte-Cristo, în acest caz am să-ţi propun un leac fără greş, un leac care, la mine, a dat rezultate ori de câte ori m-am simţit în încurcătură.

— Care anume? întrebă tânărul.

— Plecarea.

— Adevărat? se miră Albert.

— Da. Şi, uite, pentru că, în clipa de faţă, şi eu sunt din cale-afară de supărat, plec. Vrei să mergem împreună?

— Dumneavoastră aveţi supărări, conte! zise Beauchamp. Din ce pricină?

— Sigur! Dumitale îţi este uşor să vorbeşti. Mi-ar plăcea să te văd cu o anchetă în casă...

— O anchetă? Ce anchetă?

— Ei! Aceea pe care domnul de Villefort o face în legătură cu dragul meu ucigaş, un fel de bandit evadat de la ocnă, după cum se pare.

— Ah, adevărat! zise Beauchamp. Am citit despre întâmplare în ziare. Cine este acest Caderousse?

— Ei, bine... se pare că este un provensal. Domnul de Villefort a auzit vorbindu-se despre el pe când era la Marsilia, iar domnul Danglars îşi aminteşte că l-a văzut cândva. De aceea, domnul procuror al regelui depune toate eforturile în acest caz, care, după toate aparenţele, îl interesează în cel mai înalt grad pe prefectul Poliţiei. Din pricina interesului acestuia, pentru care eu le sunt cum nu se poate mai recunoscător, de două săptămâni mi se trimit aici toţi bandiţii prinşi în Paris şi în împrejurimi, sub pretextul că ei ar fi ucigaşii domnului Caderousse. De unde rezultă că, în trei luni, dacă se va continua în acest fel, n-o să mai fie nici un hoţ, nici un ucigaş din acest frumos regat al Franţei care să nu-mi ştie ca pe degete planul casei mele. De aceea, m-am hotărât să le-o las cu totul şi să plec în cel mai depărat ungher de pe pământul acesta. Vino cu minte, viconte, te iau şi pe dumneata.

— Bucuros.

— Atunci, rămâne înţeles?

— Da, dar unde mergem?

— Ţi-am mai spus, undeva unde este aer curat, unde zgomotul se potoleşte, unde, oricât de orgolios ai fi, te simţi umil şi consideri neînsemnat. Mie, căruia mi se spune stăpânul universului, ca lui August, îmi place coborârea aceasta.

— Dar, până la urmă, unde mergeţi?

— La mare, viconte, la mare. Vezi dumneata, eu sunt marinar. De mic copil am fost legănat în braţele bătrânului Ocean şi la sânul frumoasei Amfitrite. M-am jucat cu mantia verde a unuia şi cu rochia azurie a celeilalte, Iubesc marea cum se iubeşte o amantă şi, când trece multă vreme fără s-o văd, mi se face dor de ea.

— Să mergem, conte, să mergem!

— La mare?

— Da.

— Primeşti?

— Primesc.

— Atunci, viconte, în seara aceasta, în curtea mea, se va afla o brişcă de călătorie, în care te poţi întinde ca într-un pat. La brişca aceasta o să fie înhămaţi patru cai. Domnule Beauchamp, încap cu uşurinţă şi patru oameni. Nu vrei să vii cu noi? Te iau şi pe dumneata!

— Mulţumesc, eu tocmai m-am întors de la mare.

— Cum aşa? Te-ai întors de la mare?

— Da, într-o oarecare măsură. Tocmai am făcut o scurtă călătorie în insulele Borromeene.

— Nu contează. Hai cu noi! zise Albert.

— Nu, dragă Morcerf. Trebuie să înţelegi că, din moment ce refuz, înseamnă că îmi este cu neputinţă să plec. De altfel, este important să rămân la Paris, adăugă el coborând glasul, măcar pentru a supraveghea cutia cu scrisori a ziarului.

— Ah! Eşti un prieten într-adevăr de nepreţuit, zise Albert. Da, ai dreptate, supraveghează, supraveghează, Beauchamp, şi încearcă să-l descoperi pe duşmanul care a scos la iveală aceste lucruri.

Albert şi Beauchamp se despărţiră. Ultima lor strângere de mână exprima toate simţămintele pe care gurile lor nu le puteau rosti în faţa unui străin.

— Minunat băiat este Beauchamp! zise Monte-Cristo după plecarea ziaristului. Nu-i aşa, Albert?

— Da, da, un om cu suflet mare, vă garantez, şi de aceea eu îl iubesc din toată inima. Dar, acum, fiindcă am rămas numai noi doi, deşi nu mă interesează prea mult, unde mergem?

— În Normandia, dacă vrei.

— Minunat. Vom fi întru totul la ţară, nu-i aşa? Fără societate, fără vecini.

— Nu vom avea pe lângă noi decât cai pentru călărit, câini pentru vânătoare şi o barcă pentru pescuit. Atâta tot.

— Este exact ce-mi trebuie. S-o anunţ pe mama şi sunt la dispoziţia dumneavoastră.

— Dar, zise Monte-Cristo, o să-ţi îngăduie?

— Ce?

— Să vii în Normandia.

— Mie? Oare nu sunt liber?

— Ştiu bine că eşti liber să mergi unde vrei, singur, fiindcă te-am întâlnit hoinărind prin Italia.

— Şi atunci?

— Dar eşti liber să pleci cu un om pe care-l cheamă contele de Monte-Cristo?

— Nu prea aveţi ţinere de minte, conte.

— Cum adică?

— Nu v-am mai spus câtă simpatie are mama pentru dumneavoastră?

— Femeia este foarte nestatornică, zicea Francisc I, femeia este un val de mare, zicea Shakespeare. Unul era un mare rege, celălalt un poet, aşadar fiecare dintre ei cunoştea foarte bine femeia.

— Da, femeia. Dar mama nu este femeia. Este o femeie aparte.

— Îngăduie-i unui biet străin să nu înţeleagă pe deplin toate subtilităţile limbii dumitale. Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că mama e zgârcită cu sentimentele, dar, odată ce şi le-a dăruit, a făcut-o pentru totdeauna.

— Ah, adevărat! zise suspinând Monte-Cristo. Şi crezi dumneata că îmi face onoarea de a-mi acorda vreun alt simţământ decât indiferenţa cea mai deplină?

— Ascultaţi! V-am mai spus-o şi v-o repet, răspunse Morcerf. De bună seamă că sunteţi, într-adevăr, un om foarte ciudat şi mult superior.

— Oh!

— Da, pentru că mama a fost captivată, n-am să spun de curiozitatea, ci de interesul pe care îl inspiraţi. Când suntem singuri, nu vorbim decât despre dumneavoastră.

— Şi îţi spune să te păzeşti de acest Manfred?

— Dimpotrivă, îmi spune: „Morcerf, cred că domnul contele este o fire nobilă, străduieşte-te să-i devii drag”.

Monte-Cristo îşi întoarse ochii şi oftă.

— Ah, adevărat? zise el.

— Astfel încât, înţelegeţi, continuă Albert, în loc să se împotrivească la călătoria noastră, ea o s-o încuviinţeze din toată inima, căci se potriveşte cu îndemnul pe care mi-l dă zilnic.

— Atunci, du-te! zise Monte-Cristo. Pe diseară! Să fii aici la ora cinci. O să ajungem la destinaţie pe la miezul nopţii sau pe la unu.

— Cum? La Tréport?...

— La Tréport sau în împrejurimi.

— Nu vă ia decât opt ore ca să străbateţi patruzeci şi opt de leghe?

— Şi încă este mult, răspunse Monte-Cristo.

— Hotărât lucru, sunteţi omul miracolelor şi o să ajungeţi nu doar să întreceţi căile ferate, ceea ce nu e prea greu, mai ales în Franţa, dar chiar să vă deplasaţi mai repede ca telegraful!

— Până atunci, viconte, pentru că o să ne ia totuşi vreo şapte sau opt ore ca să ajungem la ţintă, caută să fii punctual.

— Fiţi liniştit, de acum nu mai am nimic altceva de făcut decât să mă grăbesc.

— Atunci, ne vedem la ora cinci?

— Ne vedem la cinci!

Albert plecă. Monte-Cristo, după ce îi făcu, zâmbind, un semn din cap, rămase câteva clipe dus pe gânduri, parcă absorbit într-o profundă meditaţie. În cele din urmă, trecându-şi mâna peste frunte, ca pentru a ieşi din visare, se îndreptă către gong şi lovi de două ori.

Auzind sunetul celor două lovituri date de Monte-Cristo în gong, Bertuccio intră.

— Jupâne Bertuccio, zise contele, plecarea în Normandia n-o să fie nici mâine, nici poimâine, cum îmi pusesem la început în gând. Plec chiar în seara aceasta. Până la ora cinci, ai timp mai mult decât îţi trebuie. Să-i anunţi pe rândaşii de la primul popas. Domnul de Morcerf mă însoţeşte. Du-te!

Bertuccio se supuse şi un argat călare porni în goană spre Pontoise, ca să anunţe că diligenţa va trece la orele şase fix. Rândaşul din Pontoise trimise degrabă vestea la rândaşul de la popasul următor, care, la rândul lui, făcu acelaşi lucru pentru următorul. Şase ore mai târziu, întregul releu de popasuri de-a lungul drumului fusese înştiinţat.

Înainte de a porni, Monte-Cristo urcă la Haydée, îi spuse că pleacă, îi numi locul unde se ducea şi puse întreaga casă la ordinele fetei.

Albert fu punctual. Călătoria, tristă la început, se lumină curând datorită efectului înviorător al iuţelii cu care mergeau. Morcerf nu mai văzuse o asemenea rapiditate.

— Într-adevăr, zise Monte-Cristo, cu poştalionul vostru care face numai două leghe pe oră, cu această lege stupidă care îi interzice unui călător să-l depăşească pe altul, fără să-i ceară voie, şi care face, astfel, ca un călător bolnav sau ramolit să aibă dreptul de a-i lega în lanţuri, în urma lui, pe călătorii vioi şi sănătoşi, nu există vreun mijloc de a călători cum se cuvine. Eu mă feresc de neplăcerea aceasta, călătorind cu propria mea diligenţă şi cu propriii mei cai, nu-i aşa, Ali?

Şi contele, scoţându-şi capul pe fereastra portierei, scoase un scurt chiot, care le dădu aripi cailor. Nu mai goneau, ci zburau de-a binelea. Trăsura uruia ca un tunet pe caldarâm şi toţi oamenii întâlniţi întorceau capul să vadă trecând acest meteor orbitor. Ali, repetând chiotul, zâmbea, arătându-şi dinţii albi, strângând în mâinile sale viguroase frâiele înspumate, mânând caii ale căror coame bogate fluturau în vânt. Ali, copilul deşertului, se găsea în elementul lui şi, cu faţa sa neagră, cu ochii scăpărători şi cu burnuzul ca zăpada, părea, în mijlocul prafului pe care-l stârnea, duhul simunului şi zeul uraganului.

— Iată, zise Morcerf, o plăcere pe care n-o cunoşteam, plăcerea vitezei.

Şi îi pieriră şi ultimii nori care îi întunecau fruntea, ca şi cum aerul pe care îl spintecau i-ar fi luat cu el.

— Unde naiba găsiţi asemenea cai? întrebă Albert. Îi creşteţi cumva dinadins pentru asta?

— Da, răspunse contele. Acum şase ani, am găsit în Ungaria un armăsar faimos, vestit pentru iuţeala lui. L-am cumpărat, cu nu mai ştiu cât, căci a plătit Bertuccio. În acelaşi an, armăsarul a avut treizeci şi doi de mânji. Acum vom trece în revistă toată odrăslirea aceasta a unui singur tată. Sunt toţi la fel, negri, fără nici o pată, în afară de steaua din frunte, căci pentru acest favorit al hergheliei s-au ales iepele, cum se aleg cadânele pentru un paşă.

— Formidabil!... Dar, spuneţi-mi, conte, ce faceţi cu toţi caii aceştia?

— După cum vezi, călătoresc.

— Păi, n-o să călătoriţi totdeauna.

— Când n-o să mai am nevoie de ei, Bertuccio o să-i vândă. El pretinde că o să câştige treizeci sau patruzeci de mii de franci de pe urma lor.

— Bine, dar n-o să se găsească în Europa nici un rege destul de bogat ca să vi-i cumpere.

— Atunci, o să-i vândă vreunui simplu vizir din Orient, care o să-şi golească vistieria ca să-i plătească şi care o să şi-o umple la loc, administrând lovituri de vargă în tălpile supuşilor săi.

— Conte, vreţi să spun ce gând mi-a trecut prin minte?

— Spune!

— Că, după dumneavoastră, domnul Bertuccio trebuie să fie cel mai bogat om din Europa.

— Ei, bine, te înşeli, viconte. Sunt sigur că, dacă îi întorci pe dos buzunarele lui Bertuccio, n-o să găseşti nici zece bani în ele.

— Cum aşa? întrebă tânărul. Atunci, şi domnul Bertuccio este un fenomen? Ah, dragă conte, nu mă împingeţi prea departe în miraculos, altminteri o să ajung să nu vă mai cred.

— La mine, Albert, nu există nici un miracol. Cifre şi judecată, atâta tot! Or, ascultă această dilemă: Un intendent fură, dar de ce fură?

— Păi, pentru că asta stă în firea lui, după părerea mea, zise Albert. Fură pentru a fura.

— Ei bine, nu, te înşeli. Fură pentru că are o nevastă, nişte copii, nişte dorinţe ambiţioase pentru el şi familia lui şi fură, mai ales, pentru că nu este sigur că n-o să-şi părăsească niciodată stăpânul şi pentru că vrea să-şi asigure un viitor. Ei bine, domnul Bertuccio este singur pe lume. Vâră mâna în punga mea cu bani cât vrea, fără să-mi dea socoteală, şi este sigur că n-o să mă părăsească niciodată.

— De ce?

— Fiindcă n-aş găsi un intendent mai bun ca el.

— Vă învârtiţi într-un cerc vicios, cel al probabilităţilor.

— Oh, ba nu! Sunt în mijlocul certitudinilor. Pentru mine, un servitor bun este cel asupra căruia am drept de viaţă şi de moarte.

— Şi aveţi drept de viaţă şi de moarte asupra lui Bertuccio? întrebă Albert.

— Da, răspunse cu răceală contele.

Există cuvinte care închid discuţia ca o poartă de fier. Acest „da” rostit de conte a fost unul dintre ele.

Restul călătoriei se desfăşură cu aceeaşi rapiditate. Cei treizeci şi doi de cai, împărţiţi în opt relee, străbătură cele patruzeci şi opt de leghe în opt ore.

În puterea nopţii, ajunseră la poarta unui parc frumos. Portarul era treaz şi îi aştepta cu porţile deschise. Fusese prevenit de rândaşul de la ultimul popas.

Era ora două şi jumătate dimineaţa. Morcerf fu condus în apartamentul său. Acolo găsi o baie şi o gustare gata pregătite. Servitorul, care făcuse drumul pe bancheta din spatele trăsurii, era la ordinele sale. Baptistin, care călătorise pe capră, era la ordinele contelui.

Albert făcu baie, mâncă şi se culcă. Toată noaptea fu legănat de zgomotul melancolic al valurilor. La deşteptare, se duse drept la fereastră, o deschise şi se pomeni pe o mică terasă, având în faţa ochilor marea, adică nemărginirea, iar, în spate, un parc frumos, care dădea într-o pădurice.

Într-un golf destul de mare, se legăna o corvetă cu carena îngustă, cu catarge îndrăzneţe şi purtând în pic un pavilion cu blazonul lui Monte-Cristo, reprezentând un munte de aur răsărind dintr-o mare de azur, cu o cruce de purpură în vârf, ceea ce putea fi deopotrivă o aluzie la numele său, amintind Calvarul, muntele pe care patimile Domnului l-au făcut mai preţios decât aurul şi crucea ticăloasă, pe care sângele lui divin a sfinţit-o, dar putea fi, la fel de bine, şi o aluzie la vreo amintire personală, de suferinţă şi de reînviere, îngropată în noaptea trecutului misterios al acestui om. În jurul goeletei roiau mai multe bărci, dintr-acelea cu trei catarge înclinate diferit, aparţinând pescarilor din satul vecin, care păreau nişte umili supuşi aşteptând poruncile reginei lor.

Şi acolo, ca şi în toate locurile unde poposea Monte-Cristo, chiar dacă urma să petreacă doar două zile, viaţa fusese rânduită după cel mai înalt grad de confort. Iată de ce viaţa devenea, într-o clipă, uşoară.

Albert găsi în anticamera sa două puşti şi toate ustensilele necesare unui vânător; o altă cameră, mai spre interiorul casei, aşezată la parter, era consacrată tuturor dispozitivelor ingenioase cu care englezii, mari pescari, fiindcă sunt răbdători şi leneşi, nu i-au putut convinge încă să le adopte pe tipicarii pescari din Franţa.

Toată ziua trecu în astfel de practici sportive, în care, de altfel, Monte-Cristo era neîntrecut. Împuşcară o duzină de fazani în parc, pescuiră tot atâţia păstrăvi în izvoare, luară masa într-un chioşc care se deschidea spre mare şi li se servi ceaiul în bibliotecă.

În seara celei de-a treia zi, Albert, frânt de osteneală în urma acestui fel de viaţă care părea un joc pentru Monte-Cristo, dormea într-un fotoliu lângă fereastră, în timp ce contele stabilea, împreună cu arhitectul său, planul unei

sere pe care voia s-o amenajeze în casă, când tropotul unui cal pe prundişul aleii îl făcu pe tânăr să deschidă ochii. Se uită pe fereastră şi, spre una dintre cele mai neplăcute surprize, îl zări în curte pe valetul său, pe care nu voise să-l ia în călătorie, ca să nu-l încurce prea tare pe Monte-Cristo.

— Florentin, aici? strigă el, sărind din fotoliu. Oare mama este cumva bolnavă?

Şi se repezi spre uşă.

Monte-Cristo îl urmări din ochi şi îl văzu ducându-se la valetul care, gâfâind încă, scoase din buzunar un pacheţel sigilat. Pacheţelul conţinea un ziar şi o scrisoare.

— De la cine este această scrisoare? întrebă grăbit Albert.

— De la domnul Beauchamp, răspunse Florentin.

— Înseamnă că domnul Beauchamp te-a trimis?

— Da, domnule. M-a chemat la el, mi-a dat bani pentru drum, a trimis să mi se aducă un cal de poştă şi m-a pus să-i făgăduiesc că nu mă voi opri până când nu am să mă întâlnesc cu dumneavoastră. Am făcut drumul în cincisprezece ore.

Albert deschise scrisoarea înfrigurat. De la primele rânduri, scoase un strigăt şi apucă ziarul, cu un tremur vădit.

Deodată, ochii i se întunecară, picioarele părură că i se înmoaie şi, gata să cadă, se sprijini de Florentin, care întinse braţele să-l ţină.

— Bietul tânăr! murmură Monte-Cristo, atât de încet încât nici el n-ar fi putut auzi cuvintele de milă pe care le rostise. Aşadar, este scris ca păcatele părinţilor să cadă pe capetele copiilor până la a treia sau a patra generaţie!

În acest timp, Albert îşi venise în fire şi, citind mai departe, scutura din cap, cu părul năclăit de sudoare, apoi, mototolind scrisoarea şi jurnalul:

— Florentin, zise el, calul tău este în stare să facă drumul înapoi, până la Paris?

— E un sărman căluţ de poştă, şchiop.

— Oh, Doamne! Şi cum era casa, când ai plecat?

— Destul de liniştită. Dar, când m-am întors de la domnul Beauchamp, am găsit-o pe doamna plângând. Mă chemase ca să mă întrebe când o să vă întoarceţi. Atunci i-am spus că tocmai plecam să vă caut, trimis de domnul Beauchamp. La început, a întins braţele, ca şi cum ar fi vrut să mă oprească. Dar, după o clipă de gândire:

„Da, du-te, Florentin, a zis dânsa, şi spune-i să se întoarcă”.

„Da, mamă, da, zise Albert în sinea lui, mă întorc, fii liniştită, şi vai de ticălos!... Dar, înainte de toate, trebuie să plec.”

Şi reveni în camera unde îl lăsase pe Monte-Cristo.

Nu mai era acelaşi om, doar cinci minute fuseseră de ajuns să înfăptuiască asupra lui Albert o tristă metamorfoză. Ieşise din cameră aşa cum arăta de obicei şi se întorcea cu vocea răguşită, cu obrajii traversaţi de valuri de roşeaţă febrilă, cu ochii sticlind sub pleoapele îngreunate de vene albăstrii, umflate, şi cu mersul şovăielnic, ca al unui om beat.

— Conte, zise el, vă mulţumesc pentru ospitalitate de care aş fi vrut să mă bucur mai multă vreme, dar trebuie să mă întorc la Paris.

— Dar ce s-a întâmplat?

— O mare nenorocire. Îngăduiţi-mi să plec, este vorba de un lucru mai preţios chiar decât viaţa mea. Nu mă întrebaţi nimic, conte, vă implor, ci daţi-mi un cal!

— Grajdurile mele îţi stau la dispoziţie, viconte, zise Monte-Cristo. Dar o să te ucidă osteneala, făcând drumul călare. Mai bine ia o caleaşcă, un cupeu, vreo trăsură oarecare.

— Nu, ar lua prea mult şi, apoi, am nevoie de oboseala asta, de care vă temeţi pentru mine. Îmi va face bine.

Albert făcu vreo câţiva paşi, învârtindu-se în loc, ca un om nimerit de un glonte, şi se prăbuşi pe un scaun de lângă uşă.

Monte-Cristo nu-i văzu această a doua criză de slăbiciune, căci era la fereastră şi striga:

— Ali, un cal pentru domnul de Morcerf! Repede! Se grăbeşte!

Aceste cuvinte îl readuseră la viaţă pe Albert, care se năpusti afară din cameră. Contele îl urmă.

— Mulţumesc! murmură tânărul aruncându-se în şa. Să te reîntorci şi tu, cât poţi de repede, Florentin! Trebuie să spun vreo parolă ca să mi se dea un cal de schimb?

— Nu trebuie nimic decât să-l laşi pe cel cu care ai venit şi îţi va fi înşeuat într-o clipă altul.

Albert dădu să pornească, dar se opri.

— Poate că găsiţi plecarea mea ciudată sau smintită, zise tânărul. Nu înţelegeţi cum ar putea câteva rânduri scrise într-un ziar să-l azvârle pe un om în prăpastia deznădejdii. Ei bine, adăugă el, aruncându-i ziarul, citiţi asta, însă numai după ce plec eu, ca să nu mă vedeţi roşind.

Şi, în timp ce contele ridica ziarul de jos, Albert înfipse pintenii, care îi fuseseră puşi la cizme, în pântecele calului, care, uimit că exista un călăreţ care să creadă că ar avea nevoie de un asemenea imbold, ţâşni ca o săgeată.

Contele îl urmări pe tânăr din ochi cu un sentiment de milă nesfârşită şi, abia după ce nu-l mai văzu deloc, îşi îndreptă privirile spre ziar şi citi ceea ce urmează:

„Acel ofiţer francez din slujba lui Ali, paşa din Ioannina, despre care pomenea, acum trei săptămâni, ziarul *L'Impartial*, şi care nu doar că a dat pe mâna duşmanului fortăreaţa din Ioannina, dar l-a mai şi vândut turcilor pe binefăcătorul său, se numea, într-adevăr, pe vremea aceea, Fernand, după cum scria onorabilul nostru confrate. Însă, de atunci, el şi-a mai adăugat la numele de botez un titlu de nobleţe şi numele unui domeniu.

Astăzi, se numeşte domnul conte de Morcerf şi face parte din Camera Pairilor".

Aşadar, taina cumplită, pe care Beauchamp o acoperise cu atâta mărinimie, reapăruse, ca o fantomă înarmată, şi un alt ziar, informat, fără pic de milă, publicase, a doua zi după plecarea lui Albert în Normandia, cele câteva rânduri care fuseseră gata să-l înnebunească pe nefericitul tânăr.

---

117 Zeului necunoscut (în limba latină, în original).

LXXXVI Judecata

La ora opt dimineaţa, Albert căzu ca un fulger în poartă la Beauchamp. Valetul, fiind prevenit, îl conduse pe Morcerf în odaia stăpânului său, care tocmai intrase în baie.

— Ei? întrebă Albert.

— Ei bine, bietul meu prieten, răspunse Beauchamp, te aşteptam.

— Iată-mă. N-am să-ţi mai spun, Beauchamp, că te cred mult prea cinstit şi prea bun ca să fi vorbit cuiva despre lucrurile acestea. Nu, prietene. De altfel, mesajul pe care mi l-ai trimis este un zălog al prieteniei tale. Aşadar, să nu pierdem vremea cu introduceri: ai vreo idee de la cine vine lovitura?

— O să-ţi spun numaidecât, în două cuvinte.

— Da, însă, mai înainte, prietene, îmi datorezi povestea acestei ticăloase trădări, în toate amănuntele.

Beauchamp îi povesti tânărului, zdrobit de ruşine şi de durere, faptele pe care le vom arăta şi noi, în toată simplitatea lor.

Cu două zile înainte, în timpul dimineţii, articolul apăruse într-un alt ziar decât *L'Impartial* şi, ceea ce făcea lucrurile încă şi mai grave, într-un ziar cunoscut de toţi ca aparţinând guvernului. Beauchamp tocmai era la masă, când articolul îi sărise în ochi; trimisese imediat după o birjă şi, fără să mai termine de mâncat, dăduse fuga la ziar. Deşi profesa opinii politice cu totul opuse celor ale directorului ziarului acuzator, Beauchamp, aşa cum se mai întâmplă uneori, am putea spune chiar adeseori, era prietenul său apropiat.

Când ajunsese la el, directorul îşi citea propriul ziar şi părea că se delectează, citind din noutăţile Parisului, o ştire asupra zahărului din sfeclă, care, pesemne, era pe gustul său.

„Ei, păi, dacă tot eşti cu ziarul în mână, dragul meu, zisese Beauchamp, nu mai este nevoie să-ţi spun ce vânt mă aduce."

„Eşti cumva un partizan al trestiilor de zahăr?" întrebase directorul ziarului guvernamental.

„Nu, răspunsese Beauchamp, sunt cu totul străin de această problemă. Am venit pentru altceva."

„Pentru ce?"

„Pentru articolul Morcerf.”

„Ah, da! Pe cuvânt, nu-i aşa că este ciudat?”

„Atât de ciudat încât rişti o dezminţire, cred eu, ba rişti chiar un proces foarte nesigur pentru tine.”

„Ba deloc. Am primit, odată cu articolul şi toate dovezile necesare, aşa că suntem pe deplin convinşi că domnul de Morcerf o să-şi vadă de treabă. De altfel, este un serviciu adus ţării când îi denunţi pe ticăloşii nedemni de cinstea care li se face.”

Beauchamp rămăsese interzis.

„Dar cine v-a informat atât de bine? întrebase el. Căci, ziarul meu, care dăduse ştirea, a fost silit să tacă, din lipsă de dovezi, şi, cu toate acestea, noi suntem mai interesaţi decât voi să-l demascăm pe domnul de Morcerf, pentru că este un pair al Franţei, iar noi suntem în opoziţie.”

„Oh, Doamne, e foarte simplu! N-am alergat noi după scandal, ci a venit el la noi. Alaltăieri, a sosit un om din Ioannina, aducându-ne teribilul dosar şi, cum noi şovăiam să ne aruncăm în acuzaţii, ne-a anunţat că, dacă îl refuzăm, articolul o să apară într-alt ziar. Pe legea mea, ştii foarte bine, Beauchamp, ce înseamnă o ştire importantă. N-am vrut să o pierdem pe aceasta. Acum, lovitura a fost dată, este grozavă şi va avea răsunet în toată Europa.”

Beauchamp îşi dăduse seama că nu mai avea altceva de făcut decât să-şi plece capul şi ieşise, deznădăjduit, ca să-i trimită un mesager lui Morcerf.

Dar ceea ce nu putuse să-i scrie lui Albert, căci lucrurile pe care le vom povesti în continuare se petrecuseră după plecarea mesagerului, era că, în aceeaşi zi, la Camera Pairilor, se stârnise o mare agitaţie, care pusese stăpânire peste toate grupurile, de obicei atât de calme, ale înaltei adunări. Aproape fiecare sosise mai înainte de ora începerii şedinţei şi discutau despre sinistra întâmplare care avea să captiveze atenţia publică şi s-o fixeze asupra unuia dintre membrii cei mai cunoscuţi ai ilustrei adunări.

Se citea în şoaptă articolul cu pricina, se comenta şi se făcea schimb de amintiri, care lămureau şi mai exact faptele. Contele de Morcerf nu era iubit printre colegii săi. Ca toţi parveniţii, el fusese silit, ca să-şi menţină rangul, să practice un exces de semeţie. Marii aristocraţi îl luau în râs, talentele îl repudiau, celebrităţile pure îl dispreţuiau din instinct. Contele se afla în situaţia supărătoare a victimei care trebuia să ispăşească. Odată desemnat de mâna Domnului pentru jertfă, fiecare se pregătea să-l huiduiască.

Numai contele de Morcerf nu ştia nimic. El nu primea ziarul în care se găsea ştirea defăimătoare şi îşi petrecuse dimineaţa scriind scrisori şi încercând un cal.

Aşadar, sosi la ora la care sosea de obicei, cu fruntea sus, cu privirea mândră, cu ţinuta insolentă, coborî din trăsură, străbătu culoarele şi intră în sală, fără să bage de seamă şovăiala uşierilor şi saluturile în răspăr ale colegilor săi.

Când Morcerf intră, şedinţa era deschisă de mai bine de o jumătate de oră.

Deşi contele, neştiind, după cum am spus, ceea ce se petrecuse, nu-şi schimbase cu nimic nici înfăţişarea, nici atitudinea, înfăţişarea şi atitudinea sa li se părură tuturor mai trufaşe decât de obicei, iar prezenţa sa la Cameră, într-o asemenea împrejurare, i se păru atât de agresivă acestei adunări, care-i invidia onorurile, încât toţi o socotiră drept o necuviinţă, mai mulţi o socotiră o sfidare şi vreo câţiva chiar o insultă.

Era evident că întreaga Cameră ardea de nerăbdare să înceapă dezbaterile.

Ziarul acuzator se vedea în mâinile tuturor, dar, ca de obicei, fiecare şovăia să-şi ia responsabilitatea atacului. În sfârşit, unul dintre onorabilii pairi, duşman declarat al contelui de Morcerf, urcă la tribună, cu o solemnitate care anunţa că momentul aşteptat venise.

Se lăsă o tăcere înfricoşătoare. Numai Morcerf nu bănuia cauza profundei atenţii care i se acorda, de această dată, unui orator care nu era întotdeauna ascultat cu atâta bunăvoinţă.

Contele aşteptă liniştit să se sfârşească introducerea, prin care oratorul anunţa că o să vorbească despre un lucru atât de grav, atât de sacru, chiar vital pentru Cameră, încât le cerea colegilor săi toată atenţia.

La primele cuvinte despre Ioannina şi despre colonelul Fernand, contele de Morcerf păli atât de înfiorător, încât întreaga adunare, ai cărei ochi erau îndreptaţi spre el, se înfioră, ca un singur trup.

Rănile morale se caracterizează prin faptul că se ascund, dar nu se închid niciodată. Întotdeauna dureroase, întotdeauna gata să sângereze, la prima atingere, rămân vii şi deschise în inimă.

Odată sfârşită citirea articolului, în mijlocul aceleiaşi tăceri, tulburate apoi de un freamăt care încetă de îndată ce oratorul păru dispus să reia cuvântul, acuzatorul îşi expuse scrupulele şi se apucă să sublinieze cât de dificilă era îndatorirea sa. Pretinse că onoarea domnului de Morcerf,

onoarea întregii Camere era ceea ce apăra el, deschizând o dezbatere despre aceste probleme personale, întotdeauna atât de arzătoare. În sfârşit, încheie cuvântarea cerând să se înceapă o anchetă, destul de rapidă cât să zăgăzuiască răspândirea calomniei, mai înainte să ia proporţii, şi cât să-i restabilească domnului de Morcerf, răzbunându-l, poziţia în opinia publică, aşa cum fusese cunoscută dintotdeauna.

Morcerf era atât de copleşit, atât de strivit de această groaznică şi neaşteptată nenorocire, încât abia putu îngăima câteva cuvinte, privindu-şi confraţii cu ochi rătăciţi. Această timiditate, care, de altfel, se putea datora la fel de bine uimirii nevinovatului ca şi ruşinii vinovatului, îi readuse câteva simpatii. Oamenii cu adevărat generoşi sunt întotdeauna gata să devină compătimitori, când necazul duşmanului depăşeşte hotarele urii lor.

Preşedintele puse la vot declanşarea anchetei. Se votă prin ridicare de mână şi se hotărî ca ea să se efectueze.

Contele fu întrebat de cât timp are nevoie ca să-şi pregătească apărarea.

Lui Morcerf îi reveni curajul, de îndată ce simţi că mai trăieşte încă, după această lovitură cumplită.

— Domnilor pairi, răspunse el, nu cu timpul se respinge un atac de felul celui îndreptat acum împotriva mea de către duşmani necunoscuţi şi rămaşi, fără îndoială, ascunşi în întunericul lor, ci pe loc şi fulgerător trebuie să răspund fulgerului care, pentru o clipă, m-a orbit. De ce nu mi-e dat oare, în locul unei astfel de apărări, să fie nevoie să-mi vărs sângele, ca să le dovedesc colegilor mei că sunt demn de a le fi egal?!

Cuvintele acestea făcură o impresie favorabilă acuzatului.

— Cer, aşadar, zise el, ca ancheta să aibă loc cât mai curând posibil şi o să-i pun Camerei la dispoziţie toate probele necesare eficacităţii acestei anchete.

— Ce zi alegeţi? întrebă preşedintele.

— Mă pun chiar de astăzi la dispoziţia Camerei, răspunse contele.

Preşedintele sună clopoţelul.

— Camera încuviinţează ca ancheta să aibă loc chiar astăzi? întrebă el.

— Da! răspunse într-un glas întreaga adunare.

Se numi o comisie din doisprezece membri pentru a cerceta probele pe care Morcerf urma să le aducă. Prima şedinţă a comisiei fu stabilită pentru orele opt seara, în birourile Camerei. Dacă avea să fie nevoie de mai multe şedinţe, s-a stabilit ca ele să se desfăşoare la aceeaşi oră şi în acelaşi loc.

Această hotărâre luată, Morcerf ceru îngăduinţa de a se retrage. Avea de ordonat probele strânse de el de mai multă vreme, ca să ţină piept acestei furtuni, prevăzute de firea lui neîncrezătoare şi aprigă.

Beauchamp îi povesti lui Albert toate aceste amănunte pe care tocmai i le-am povestit şi noi, la rândul nostru, cititorului. Numai că povestirea lui avu, în comparaţie cu a noastră, avantajul însufleţirii lucrurilor vii asupra răcelii lucrurilor moarte.

Albert îl ascultă fremătând, când de speranţe, când de mânie, uneori de ruşine. Căci, din destăinuirea lui Beauchamp el aflase despre vinovăţia tatălui său şi se întreba cum şi-ar mai putea dovedi nevinovăţia, de vreme ce era vinovat?

Ajuns la punctul acesta, Beauchamp se opri.

— Şi apoi? întrebă Albert.

— Apoi? repetă Beauchamp.

— Da.

— Prietene, îmi impui o sarcină destul de grea. Vrei, aşadar, să afli ce a urmat?

— Trebuie neapărat să ştiu, dragul meu, şi mi-ar plăcea mai mult să aflu adevărul din gura ta decât din oricare alta.

— Atunci, răspunse Beauchamp, întăreşte-ţi curajul, Albert, căci niciodată n-ai avut mai multă nevoie de el.

Albert îşi trecu o mână peste frunte, ca să se încredinţeze de propria-i tărie, ca un om care, pregătindu-se să-şi apere viaţa, îşi încearcă trăinicia platoşei şi elasticitatea lamei sabiei.

Se simţi puternic, căci îşi lua febra drept energie.

— Spune mai departe! zise el.

— Se făcu seară, continuă Beauchamp. Întregul Paris era în aşteptarea evenimentului. Mulţi pretindeau că tatăl tău nu avea altceva de făcut decât să se prezinte, ca să dărâme întreg eşafodajul acuzaţiei; alţii, la fel de mulţi, spuneau, dimpotrivă, că n-o să vină în faţa comisiei; ba chiar erau unii care puteau jura că-l văzuseră plecând spre Bruxelles, iar alţi câţiva se duseră la Poliţie, ca să întrebe dacă era adevărat zvonul că domnul de Morcerf şi-ar fi luat paşaportul.

Îţi mărturisesc că am făcut tot ce am putut ca să obţin de la unul din membrii comisiei, un tânăr pair care-mi este prieten, permisiunea de a intra în sală, într-un soi de balcon. La ora şapte, el a venit să mă ia şi, mai înainte de sosirea celorlalţi, m-a dat în grija unui uşier, care m-a închis într-un soi

de lojă. Stăteam în spatele unei coloane şi ascuns într-o beznă desăvârşită, dar puteam, astfel, nădăjdui că voi vedea şi voi auzi de la un capăt la altul tragica scenă care avea să se desfăşoare.

La orele opt fix, toată lumea era prezentă.

Domnul de Morcerf intră la ultima din cele opt bătăi ale orologiului. Ţinea în mână câteva hârtii şi înfăţişarea lui părea liniştită. Împotriva obiceiului, pasul îi era sigur, ţinuta aleasă cu grijă şi sobră, şi, după obiceiul foştilor militari, îşi încheiase haina de sus până jos.

Prezenţa sa stârni un efect cum nu se poate mai bun. Comisia nu îi era nici pe departe răuvoitoare, ba chiar mai mulţi dintre membri săi au venit să-i strângă mâna.

Albert simţi că i se frânge inima auzind toate acestea amănunte. Totuşi, în mijlocul durerii sale, se strecură un sentiment de recunoştinţă. Ar vrut să-i poată îmbrăţişa pe oamenii care îi dăduseră tatălui său un semn de stimă, într-un moment atât de dificil pentru onoarea lui.

— În clipa aceea, continuă Beauchamp, un uşier intră şi-i înmână preşedintelui o scrisoare.

„Aveţi cuvântul, domnule de Morcerf”, zise preşedintele, în timp ce desfăcea scrisoarea.

Contele îşi începu apărarea şi, îţi mărturisesc, Albert, adăugă Beauchamp, că a fost de o elocvenţă şi de o abilitate extraordinare. Aduse acte care dovedeau că vizirul din Ioannina îl onorase, până în ultima sa clipă de viaţă, cu deplina sa încredere, fiindcă îl însărcinase cu o negociere de viaţă şi de moarte cu însuşi sultanul. Arătă inelul, însemnul autorităţii, cu care Ali-Paşa îşi pecetluia, de obicei, scrisorile şi pe care i-l dăduse lui, ca să poată, la întoarcere, la orice oră din zi sau noapte, chiar dacă s-ar fi aflat în harem, să pătrundă până la el. Din nefericire, zise contele, negocierile dăduseră greş şi, când se întorsese ca să-şi apere binefăcătorul, acesta era deja mort. Dar, adăugă contele, Ali-Paşa murind, i le lăsase în pază pe soţia sa favorită şi pe fiica lui, atâta încredere avea în el.

Albert tresări auzind aceste cuvinte, căci, pe măsură ce Beauchamp vorbea, îi reînvia în minte tot ceea ce îi povestise Haydée. Şi îşi aminti ce-i spusese frumoasa grecoaică despre mesaj, despre inel şi despre modul în care ea fusese vândută şi dusă în sclavie.

— Şi ce efect a produs discursul contelui? întrebă Albert, neliniştit.

— Mărturisesc că pe mine m-a mişcat şi că, odată cu mine, a emoţionat întreaga comisie, răspunse Beauchamp.

După aceea, preşedintele îşi aruncă nepăsător ochii pe scrisoarea care îi fusese adusă. Dar, de la primele rânduri, atenţia i se trezi; o citi, o mai citi o dată şi, ridicându-şi ochii spre domnul de Morcerf:

„Domnule conte, zise el, aţi spus că vizirul din Ioannina vi le-a încredinţat pe soţia şi pe fiica lui?”.

„Da, domnule, răspunse Morcerf. Dar şi în această însărcinare, ca şi în celelalte, m-a urmărit nenorocul. La întoarcerea mea, Vasiliki şi fiica sa, Haydée, dispăruseră.”

„Le cunoşteaţi?”

„Strânsa mea prietenie cu paşa şi deosebita încredere pe care el o avea în loialitatea mea, îmi îngăduiseră să le văd de mai mult de douăzeci de ori.”

„Aveţi vreo idee despre ce s-a putut întâmpla cu ele?”

„Da, domnule. Am auzit spunându-se că au pierit, de durere şi, probabil, de sărăcie. Eu nu eram bogat, viaţa îmi era mereu pusă în mare primejdie şi, spre marea părere de rău, nu le-am putut căuta.”

Preşedintele îşi încruntă uşor sprâncenele.

„Domnilor, zise el, aţi auzit şi aţi urmărit explicaţiile domnului conte de Morcerf. Domnule conte, aţi putea, în sprijinul povestirii pe care aţi relatat-o, să aduceţi vreun martor?”

„Vai! Nu, domnule, răspunse contele. Toţi cei care trăiau în preajma vizirului şi care m-au cunoscut la curtea lui sunt morţi sau împrăştiaţi care-ncotro. Numai eu, cel puţin aşa cred, sunt singurul dintre compatrioţii mei care am supravieţuit acestui sângeros război. Nu am decât scrisorile lui Ali-Tebelen, pe care vi le-am pus la dispoziţie. Nu am decât inelul, zălog al voinţei lui, pe care iată-l aici! Am, în sfârşit, dovada cea mai convingătoare pe care-o pot aduce, adică, după un atac anonim, lipsa oricărei mărturii împotriva cuvântului meu de om cinstit şi împotriva întregii mele cariere militare nepătate.”

Un murmur de aprobare trecu prin adunare. În clipa aceea, Albert, dacă nu s-ar fi ivit nici un alt incident, tatăl tău ar fi avut câştig de cauză.

Nu mai rămăsese decât să se treacă la vot, când preşedintele luă cuvântul.

„Domnilor, zise el, şi dumneata, domnule conte, n-o să vă supăraţi, bănuiesc, dacă veţi asculta un martor foarte important, după cum ne asigură, şi care vine de la sine putere să ne vorbească. Nu ne îndoim că acest martor, după tot ceea ce ne-a povestit contele, va putea să dovedească deplina

nevinovăţie a colegului nostru. Iată scrisoarea pe care am primit-o în ceea ce-l priveşte. Doriţi să vă fie citită sau hotărâţi să trecem peste ea şi să nu ne oprim la incidentul acesta?”

Domnul de Morcerf păli şi îşi încleştă mâinile pe hârtiile pe care le ţinea, încât le mototoli.

Răspunsul comisiei fu în favoarea lecturii. Cât despre conte, rămăsese gânditor şi nu avu nimic de spus.

Prin urmare, preşedintele citi scrisoarea următoare:

„Domnule preşedinte,

Pot aduce comisiei de anchetă, însărcinată să cerceteze purtarea în Epir şi în Macedonia a domnului general-locotenent conte de Morcerf, informaţiile cele mai demne de încredere”...

Preşedintele făcu o scurtă pauză.

Contele de Morcerf păli. Preşedintele îi întrebă din ochi pe ceilalţi.

„Continuaţi!” i se strigă din toate colţurile sălii.

„Am fost la faţa locului când a murit Ali-Paşa; am fost de faţă la ultimele sale clipe de viaţă; ştiu ce s-a întâmplat cu Vasiliki şi Haydée; mă declar la dispoziţia comisiei şi chiar cer să mi se facă onoarea de a fi ascultată. Mă voi afla în vestibulul Camerei, în momentul în care o să vi se înmâneze acest bilet.”

„Şi cine este martorul sau, mai bine zis, duşmanul acesta?” întrebă contele, cu o voce în care era lesne de observat o profundă tulburare.

„O să aflăm îndată, domnule, răspunse preşedintele. Comisia este de acord să dea ascultare acestui martor?”

„Da, da!” răspunseră toţi într-un singur glas.

Fu chemat uşierul.

„Uşier, întrebă preşedintele, există cineva care aşteaptă în vestibul?”

„Da, domnule preşedinte.”

„Cine anume?”

„O femeie, însoţită de un servitor.”

Cei de faţă se uitară nedumeriţi unul la altul.

„Invit-o aici pe acea femeie”, zise preşedintele.

Peste cinci minute, uşierul reapăru; toţi ochii se aţintiseră asupra uşii. Eu însumi, zise Beauchamp, împărtăşeam încordarea şi neliniştea generale.

În urma uşierului venea o femeie, înfăşurată cu un văl care o acoperea din cap până-n picioare. Se ghicea, după formele întrezărite prin văl şi după

parfumul răspândit, că era vorba despre o femeie tânără şi elegantă, dar atâta tot.

Preşedintele o rugă pe necunoscută să-şi dea jos vălul şi, atunci, toată lumea putu vedea că această femeie era înveşmântată într-un costum grecesc; în plus, era de o frumuseţe neobişnuită.

— Ah! exclamă Albert. Ea era!

— Cum? Care ea?

— Da, Haydée!

— Cine ţi-a spus?

— Vai! bănuiesc. Dar zi mai departe, Beauchamp, te rog. Vezi că sunt calm şi tare. Totuşi trebuie să ne apropiem de deznodământ.

— Domnul de Morcerf, continuă Beauchamp, o privea pe femeia aceasta cu o surprindere amestecată cu groază. Pentru el, gura ei încântătoare avea să-i decidă viaţa sau moartea; pentru toţi ceilalţi, întâmplarea era atât de ciudată şi atât de curioasă, încât salvarea sau pieirea domnului de Morcerf nu mai însemna decât un element de importanţă secundară.

Preşedintele o pofti, cu un gest, pe tânără să ia loc pe un scaun, dar ea răspunse cu un semn din cap că va rămâne în picioare. Cât despre conte, se prăbuşise în fotoliu şi era limpede că nu-l mai ţineau picioarele.

„Doamnă, zise preşedintele, dumneavoastră i-aţi scris comisiei că o să-i daţi informaţii în legătură cu afacerea de la Ioannina şi aţi afirmat că aţi fost martor ocular la acele evenimente?”

„Într-adevăr, am fost”, răspunse necunoscuta, cu o voce plină de o tristeţe fermecătoare şi impregnată cu sonoritatea aceea aparte a vocilor orientale.

„Totuşi, zise preşedintele, daţi-mi voie să remarc că eraţi foarte tânără pe atunci.”

„Aveam patru ani. Dar, cum evenimentele erau nespus de importante pentru mine, n-am uitat nici un amănunt, nu mi-a ieşit din minte nici un lucru, cât de mic.”

„Dar ce însemnătate puteau avea pentru dumneavoastră acele evenimente şi cine sunteţi, pentru ca această nenorocire să fi produs asupra dumneavoastră o impresie atât de profundă?”

„Evenimentele priveau viaţa sau moartea tatălui meu, răspunse tânăra, căci mă numesc Haydée, fiica lui Ali-Tebelen, paşa din Ioannina, şi a prea iubitei sale soţii Vasiliki.”

Roşeaţa modestiei şi, totodată, a mândriei care împurpură obrajii fetei, focul privirii sale şi solemnitatea dezvăluirii sale produseră asupra adunării un efect de nedescris.

Cât despre conte, n-ar fi fost mai zdrobit nici dacă trăsnetul ar fi căzut şi i-ar fi deschis o prăpastie sub picioare.

„Doamnă, urmă preşedintele, după ce se înclină cu respect, îngăduiţi-mi să vă pun o simplă întrebare, care nu este o îndoială şi care, de altfel va fi şi ultima. Puteţi dovedi autenticitatea spuselor dumneavoastră?”

„Pot, domnule, răspunse Haydée, scoţând de sub văl un săculeţ de satin parfumat. Iată actul meu de naştere, întocmit de tatăl meu şi semnat de principalii săi ofiţeri. Iată, de asemenea, odată cu actul meu de naştere, şi actul de botez, deoarece tatăl meu a consimţit să fiu crescută în credinţa mamei, act pe care Înalt Preasfinţia Sa, mitropolitul Macedoniei şi al Epirului, l-a întărit cu sigiliul său. Iată, în sfârşit (şi fără îndoială că acesta este cel mai important), actul vânzării mele şi al vânzării mamei mele negustorului armean El-Kobbir, de către ofiţerul franc, care, în mârşavul său târg cu Poarta, îşi păstrase, ca partea sa din pradă, pe fiica şi pe soţia binefăcătorului său, vânzându-le apoi pentru suma de o mie de pungi, adică pentru aproape patru sute de mii de franci.”

O paloare verzuie inundă obrajii contelui de Morcerf, iar ochii i se injectară de sânge la auzul acestor cumplite învinovăţiri, întâmpinate de adunare cu o tăcere mormântală.

Haydée, mereu calmă, dar mult mai de temut cu liniştea sa, decât ar fi fost oricare alta cu furia dezlănţuită, îi întinse preşedintelui actul de vânzare, întocmit în limba arabă.

Pentru că se gândiseră că unele dintre dovezi ar fi putut fi scrise în arabă, în greaca modernă sau în turcă, interpretul Camerei fusese anunţat. Îl chemară. Unul dintre nobilii pairi, care cunoştea limba arabă, deoarece o învăţase în timpul faimoasei campanii din Egipt, urmări pe hârtie lectura pe care traducătorul o făcu cu glas tare:

„Eu, El-Kobbir, negustor de sclavi şi furnizor al haremului Înălţimii Sale, recunosc că am primit, pentru a-l înmâna preamăritului sultan, de la seniorul franc contele de Monte-Cristo, un smarald preţuind două mii de pungi, preţul unei tinere sclave creştine, în vârstă de unsprezece ani, numită Haydée, fiica recunoscută a răposatului senior Ali-Tebelen, paşa din Ioannina, şi a favoritei lui, Vasiliki, care sclavă mi-a fost vândută, acum şapte ani, împreună cu mama sa, moartă la sosirea în Constantinopol, de

către un colonel franc din slujba vizirului Ali-Tebelen, numit Fernand Mondego.

Sus-numita vânzare a fost făcută în numele Înălţimii Sale, al cărui împuternicit sunt, pentru suma de două mii de pungi.

Întocmit la Constantinopol, cu autorizarea Înălţimii Sale, în anul 1247 al Hegirei.

Semnat: El-Kobbir

Prezentul act, pentru a i se da toată încrederea, toată credinţa şi toată autenticitatea, va fi prevăzut cu pecetea imperială, pe care vânzătorul se obligă să o pună.”

Lângă semnătura negustorului se vedea, într-adevăr, pecetea sultanului.

După citirea şi după examinarea actului, urmă o tăcere cumplită. Contele nu mai avea decât privirea, şi privirea aceasta, aţintită fără voie asupra lui Haydée, părea de flăcări şi de sânge.

„Doamnă, zise preşedintele, n-ar putea fi întrebat şi contele de Monte-Cristo, care, după câte ştiu, se află la Paris, împreună cu dumneavoastră?”

„Domnule, răspunse Haydée, contele de Monte-Cristo, al doilea tată pentru mine, este plecat, de trei zile, în Normandia.”

„Dar atunci, doamnă, întrebă preşedintele, cine v-a sfătuit să faceţi pasul acesta, pentru care curtea vă mulţumeşte şi care, de altfel, este absolut firesc, ţinând seama de obârşia şi de suferinţele dumneavoastră?”

„Domnule, răspunse Haydée, spre pasul acesta m-a îndemnat respectul şi durerea mea. Deşi sunt creştină, Dumnezeu să mă ierte! am visat întotdeauna să-l răzbun pe ilustrul meu tată. Or, când am pus piciorul pe pământul Franţei, când am aflat că trădătorul locuia la Paris, ochii şi urechile mi-au stat mereu deschise. Trăiesc retrasă în casa nobilului meu ocrotitor, dar trăiesc astfel pentru că îmi place umbra şi tăcerea, care îmi îngăduie să-mi petrec vremea în gândurile şi reculegerea mea. Însă domnul conte de Monte-Cristo mă înconjoară cu o grijă părintească şi nimic din ceea ce constituie viaţa lumii din afară nu-mi este străin, numai că îmi place să-i aud zgomotul de la distanţă. De aceea, citesc toate ziarele, după cum primesc toate albumele şi toate cântecele. Şi, urmărind, fără să mă amestec, viaţa celorlalţi, am aflat ce s-a petrecut azi-dimineaţă la Camera Pairilor şi ce urma să se petreacă în seara aceasta... Atunci, am scris.”

„Aşadar, întrebă preşedintele, domnul conte de Monte-Cristo nu are nici o legătură cu demersul dumneavoastră?”

„Demersul meu îi este cu desăvârşire necunoscut, domnule, şi n-am decât o singură teamă, aceea că poate o să mi-l dezaprobe, când o să afle. Totuşi, pentru mine aceasta este o zi mare, continuă fata, ridicând spre Ceruri o privire înflăcărată, aceasta în care găsesc, în sfârşit, prilejul de a-mi răzbuna tatăl.”

În tot acest timp, contele nu rostise nici un cuvânt. Colegii săi îl priveau şi fără îndoială că deplângeau această carieră spulberată de răsuflarea parfumată a unei femei. Nenorocirea sa i se întipărea, încetul cu încetul, în linii sinistre, pe chip.

„Domnule de Morcerf, zise preşedintele, o recunoaşteţi pe doamna drept fiica lui Ali-Tebelen, paşa din Ioannina?”

„Nu, zise Morcerf, făcând un efort ca să se ridice. Este un complot urzit de duşmanii mei.”

Haydée, care-şi ţinuse privirile aţintite spre uşă, de parcă ar fi aşteptat pe cineva, se întoarse brusc şi, dând cu ochii de conte, în picioare, scoase un strigăt înfricoşător.

„Nu mă recunoaşti? zise ea. Ei bine, eu, din fericire, te recunosc! Tu eşti Fernand Mondego, ofiţerul franc care îi instruia trupele nobilului meu tată. Tu ai dat pe mâna duşmanului fortăreţele din Ioannina! Tu eşti cel care, trimis de el la Constantinopol, ca să tratezi direct cu împăratul asupra vieţii sau a morţii binefăcătorului tău, ai adus un firman fals, care, chipurile, îi dăruia iertarea deplină! Tu eşti cel care, cu firmanul acesta, ai obţinut inelul paşei, cu care trebuia să te faci ascultat de Selim, paznicul focului. Tu eşti cel care l-ai înjunghiat pe Selim! Tu eşti cel care ne-ai vândut, pe mama şi pe mine, negustorului El-Kobbir! Ucigaşule! Ucigaşule! Ucigaşule! Mai ai încă pe frunte sângele stăpânului tău! Priviţi-l cu toţii!”

Cuvintele acestea fuseseră rostite cu un avânt atât de veridic, încât toţi ochii se întoarseră spre fruntea contelui şi el însuşi îşi duse mâna pe frunte, de parcă ar mai fi simţit, cald încă, sângele lui Ali.

„Aşadar, îl recunoaşteţi fără greş pe domnul de Morcerf ca fiind aceeaşi persoană cu ofiţerul Fernand Mondego?”

„Dacă îl recunosc?! strigă Haydée. Oh, mamă! Tu mi-ai spus: «Erai liberă, aveai un tată pe care-l iubeai, erai hărăzită să fii aproape o regină. Uită-te bine la omul acesta! El te-a făcut sclavă, el a ridicat în vârful suliţei capul tatălui tău, el ne-a vândut, el ne-a trădat! Priveşte-i bine mâna dreaptă, aceea pe care are o lungă cicatrice! Dacă o să-i uiţi chipul, o să-l recunoşti după mâna aceasta, în care au căzut, una după alta, monezile de aur ale

neguţătorului El-Kobbir!» Dacă îl recunosc, mă întrebaţi? Oh, să spună el însuşi, acum, că nu mă recunoaşte!”

Fiecare cuvânt cădea ca un satâr asupra lui Morcerf şi-i reteza câte o părticică din puterea rămasă. La ultimele, el îşi ascunse la piept, grăbit şi în pofida voinţei sale, mâna mutilată într-adevăr de o rană, apoi recăzu în fotoliu, prăbuşit într-o neagră deznădejde.

Această scenă făcu spiritele celor din adunare să se învolbureze, cum se văd alergând frunzele desprinse din arbori sub vântul puternic din Nord.

„Domnule conte de Morcerf, zise preşedintele, nu vă lăsaţi doborât. Răspundeţi! Justiţia curţii este supremă şi egală pentru toţi, ca şi justiţia lui Dumnezeu. Ea n-o să lase să fiţi zdrobit de duşmanii dumneavoastră, fără a vă da mijloacele să-i combateţi. Vreţi o nouă anchetă? Vreţi să poruncesc o călătorie a doi dintre membrii Camerei la Ioannina? Vorbiţi!”

Morcerf nu răspunse nimic.

Atunci, toţi membrii Comisiei se uitară unii la alţii cu un soi de groază. Se cunoştea firea energică şi violentă a contelui. Trebuie să fi primit, într-adevăr, o cumplită lovitură, ca să nu se mai apere. Şi toţi îşi spuneau că, după tăcerea aceasta, care semăna cu un somn, va urma o trezire care va semăna cu un trăsnet.

„Ei bine, îl întrebă preşedintele, ce hotărâţi?”

„Nimic!” răspunse contele, cu o voce înăbuşită, ridicându-se în picioare.

„Aşadar, zise preşedintele, fiica lui Ali-Tebelen a spus adevărul adevărat? Aşadar, ea este cu adevărat martorul suprem, la care întotdeauna se întâmplă ca vinovatul să nu mai îndrăznească să spună «nu»? Aşadar aţi săvârşit cu adevărat toate faptele de care aţi fost învinovăţit?”

Contele aruncă în jurul lui o privire a cărei expresie deznădăjduită i-ar fi mişcat pe tigri, dar nu-i putea dezarma pe judecători. Apoi, îşi înălţă ochii spre bolta sălii şi îi coborî numaidecât, ca şi cum s-ar fi temut ca bolta aceasta, despicându-se, să nu facă să strălucească cel de-al doilea tribunal, al Cerului, şi celălalt judecător, care se numeşte Dumnezeu.

După acea, cu o mişcare bruscă, îşi smulse nasturii hainei închise, care-l înăbuşea, şi ieşi din sală ca şi cum i s-ar fi întunecat minţile. O clipă, paşii lui răsunară lugubri sub bolta sonoră, apoi, curând, uruitul trăsurii care îl ducea în galop zgudui porticul edificiului florentin.

„Domnilor, zise preşedintele, când se restabili tăcerea, s-a dovedit că domnul conte de Morcerf este vinovat de încălcarea jurământului de credinţă, de trădare şi de purtare nedemnă?”

„Da!” răspunseră într-un glas toţi membrii comisiei de anchetă.

Haydée a rămas în sală până la sfârşitul şedinţei; a auzit rostindu-se sentinţa împotriva contelui, fără ca nici măcar o trăsătură a chipului ei să exprime bucuria sau mila.

Apoi, acoperindu-şi din nou faţa cu vălul, ea îi salută maiestuoasă pe consilieri şi ieşi, cu pasul acela cu care Vergiliu spunea că merg zeiţele.

LXXXVII Provocarea la duel

— Atunci, continuă Beauchamp, m-am folosit de liniştea şi de întunericul sălii ca să plec fără să fiu observat. Uşierul care mă lăsase să intru mă aştepta la uşă. M-a condus pe culoare până la o uşă de serviciu, care dădea în strada Vaugirard. Am ieşit cu sufletul frânt şi fermecat totodată, iartă-mi expresia, Albert. Frânt, pentru că mă gândeam la tine, şi fermecat de nobleţea tinerei acesteia, care urmărise atâta vreme să-şi răzbune tatăl. Da, îţi jur, Albert, din oricare parte ar veni destăinuirea, eu spun, după mintea mea, că poate veni şi de la un duşman, dar că duşmanul acesta este un trimis al Providenţei.

Albert îşi ţinea capul în palme; îşi ridică faţa, roşie de ruşine şi scăldată de lacrimi, şi-i prinse braţul lui Beauchamp.

— Prietene, îi zise el, viaţa mea s-a terminat. Îmi rămâne, nu să spun, ca tine, că mâna Providenţei m-a lovit, ci să caut omul care mă urmăreşte cu duşmănia lui. Apoi, când îl voi afla, o să-l ucid sau o să mă ucidă el pe mine. Or, mă bizui pe prietenia ta ca să mă ajuţi, Beauchamp, dacă nu cumva dispreţul ţi-a înăbuşit-o în inimă.

— Dispreţul, prietene? Cu ce te atinge oare nenorocirea asta? Nu! Mulţumesc lui Dumnezeu! Nu mai suntem pe vremea când o prejudecată nedreaptă îi făcea pe copii răspunzători de faptele părinţilor. Priveşte-ţi bine viaţa de până acum, Albert. Este adevărat că a început abia de ieri, dar niciodată zorile unei zile senine n-au fost mai curate ca răsăritul tău! Nu, Albert, crede-mă, eşti tânăr, eşti bogat — părăseşte Franţa! Totul se uită repede în acest uriaş Babilon cu existenţă zbuciumată şi gusturi schimbătoare. O să te întorci, peste trei sau patru ani, căsătorit cu vreo prinţesă rusoaică, şi nimeni nu se va mai gândi la ce s-a petrecut ieri, cu atât mai mult la ceea ce s-a întâmplat acum şaisprezece ani.

— Îţi mulţumesc, dragul meu Beauchamp, pentru gândul bun care-ţi dictează cuvintele, dar nu se poate aşa. Ţi-am împărtăşit dorinţa mea, iar, acum, dacă este nevoie, o să-mi schimb cuvântul dorinţă cu voinţă. Cred că-ţi dai seama că, implicat cum sunt în afacerea asta, nu pot vedea lucrurile din aceeaşi perspectivă ca tine. Ceea ce ţie ţi se pare că îţi vine dintr-un izvor ceresc, mie mi se pare că vine dintr-un izvor mai puţin curat. Providenţa îţi mărturisesc că mi se pare cu totul străină de toată povestea —

aş putea zice din fericire, căci, în locul mesagerului nevăzut şi cu neputinţă de atins, care aduce răsplăţile sau pedepsele Cerului, eu voi găsi o fiinţă posibil de atins şi vizibilă, pe care mă voi răzbuna. Oh, da, ţi-o jur! Mă voi răzbuna pentru tot ce sufăr de o lună încoace. Acum, ţi-o repet, Beauchamp, ţin să reintru în viaţa omenească şi materială, iar, dacă eşti încă prietenul meu, cum spui tu, ajută-mă să descopăr mâna care mi-a adus lovitura.

— Atunci, fie! răspunse Beauchamp. Dacă ţii neapărat să cobor pe pământ, am s-o fac. Dacă ţii să porneşti în căutarea unui duşman, o să pornesc şi eu, împreună cu tine. Şi-l voi găsi, fiindcă onoarea îmi impune aproape la fel de mult ca şi ţie să-l descoperim.

— Aşadar, acum înţelegi, Beauchamp, că trebuie să începem cercetările imediat, fără nici o clipă întârziere? Fiecare minut de întârziere e o veşnicie pentru mine. Denunţătorul n-a fost încă pedepsit şi poate că nădăjduieşte că nici n-o să fie. Pe onoarea mea, dacă se bizuie pe asta, se înşală amarnic!

— Ei bine, ascultă-mă, Morcerf!

— Ah, Beauchamp! Văd că ştii ceva — uite, mă readuci la viaţă!

— Nu spun că ştiu adevărul, Albert, dar este cel puţin o rază de lumină în întuneric. Urmărind raza aceasta, poate că o să ajungem la ţintă.

— Spune! Doar vezi că fierb de nerăbdare.

— Bine, o să-ţi povestesc ceea ce n-am vrut să-ţi spun, când m-am întors din Ioannina.

— Vorbeşte!

— Iată ce s-a întâmplat, Albert. Bineînţeles că m-am dus la primul bancher al oraşului, ca să iau informaţii. Şi, de la primele mele cuvinte despre acest subiect, mai înainte chiar de a-i fi rostit numele tatălui tău:

„Ah! a zis el. Prea bine. Bănuiesc ce vânt vă aduce”.

„Cum aşa? De ce?”

„Pentru că, acum nici două săptămâni, am fost întrebat despre acelaşi lucru.”

„De către cine?”

„De către un bancher din Paris, corespondentul meu.”

„Care se numeşte?”

„Domnul Danglars.”

— El?! strigă Albert. Într-adevăr, el este cel care, de atât de multă vreme îl urmăreşte pe bietul tata cu invidia lui. El, pretinsul om popular, care nu-i poate ierta contelui de Morcerf că este pair al Franţei! La urma urmelor, da, şi anularea căsătoriei, fără nici un motiv — da, asta este!

— Informează-te, Albert, fără să te înfurii dinainte. Informează-te, îţi zic, şi dacă într-adevăr aşa este...

— Oh, da! strigă tânărul. Dacă într-adevăr aşa este, o să-mi plătească pentru tot ce-am suferit!

— Ia seama, Morcerf, este deja un om în vârstă.

— O să arăt tot atât respect pentru vârsta lui, cât a arătat şi el pentru onoarea familiei mele. Dacă avea ceva cu tata, de ce nu l-a atacat personal? Oh, nu! I-a fost frică să înfrunte un bărbat!

— Albert, nu te condamn, nu vreau decât să te calmez. Albert, fii cu băgare de seamă.

— Oh, nu te teme! De altfel, o să mă însoţeşti, Beauchamp. Lucrurile solemne trebuie tratate de faţă cu martori. Până diseară, dacă domnul Danglars este vinovatul, ori domnul Danglars nu va mai fi în viaţă, ori eu voi fi mort. Bineînţeles, Beauchamp, că vreau funeralii strălucite pentru onoarea mea.

— Atunci, când se iau astfel de hotărâri, Albert, trebuie neîntârziat să fie duse la îndeplinire. Vrei să te duci la domnul Danglars? Să mergem!

Trimiseră după o birjă. Intrând în curtea bancherului, zăriră faetonul şi servitorul lui Andrea Cavalcanti la poartă.

— Ah! Ce să-ţi spun, se nimereşte bine! zis Albert, cu glas mohorât. Dacă Danglars nu vrea să se dueleze cu mine, o să-i ucid ginerele. Un Cavalcanti trebuie să se dueleze!

Tânărul fu anunţat bancherului, care, la numele lui Albert, ştiind ceea ce se petrecuse în ajun, vru să nu-l primească. Dar era prea târziu, căci Albert venise în spatele lacheului. Auzi ordinul dat, împinse uşa şi pătrunse, însoţit de Beauchamp, în cabinetul bancherului.

— Bine, domnule, strigă acesta din urmă, chiar nu mai are omul voie să primească în casa lui pe cine vrea? Mi se pare o obrăznicie din cale-afară din partea dumitale.

— Nu, domnule, zise Albert cu răceală. Există unele împrejurări, iar dumneavoastră vă aflaţi într-una dintre acestea, când trebuie, dacă nu eşti laş — vă ofer această portiţă de scăpare —, să ai uşa deschisă, cel puţin pentru anumite persoane.

— Ei, şi ce vrei de la mine, domnule?

— Vreau, răspunse Morcerf, apropiindu-se de bancher fără să pară că-l observă pe Cavalcanti, care stătea sprijinit de cămin, vreau să-ţi propun o întâlnire într-un loc retras, unde n-o să ne deranjeze nimeni timp de zece

minute — nu vă cer nimic mai mult — şi unde, dintre cei doi oameni care se vor întâlni, unul va rămâne la pământ.

Danglars păli, Cavalcanti zvâcni. Albert se întoarse spre tânăr.

— Oh, Doamne! zise el. Vino dumneata, dacă vrei, domnule conte. Ai acest drept, căci aproape că faci parte din familie, iar eu dau astfel de întâlniri tuturor celor care vor dori să le primească.

Cavalcanti se uită cu un aer uluit la Danglars, care, făcând un efort, se ridică şi se aşeză între cei doi tineri. Atacul lui Albert adresat lui Andrea îi deschisese o altă perspectivă şi bănui că vizita lui Albert avea o altă cauză decât cea pe care o bănuise la început.

— Zău, domnule, îi zise el lui Albert, dacă ai venit aici să-i cauţi pricină acestui domn, pentru că l-am preferat în locul dumitale, te previn că voi aduce cazul la cunoştinţa procurorului regelui.

— Vă înşelaţi, domnule, zise Morcerf, cu un zâmbet întunecat. Nu vorbesc nici pe departe despre căsătorie şi nu mă adresez domnului Cavalcanti decât pentru că mi s-a părut că a avut de gând, o clipă, să intervină în discuţia noastră. Şi, până la urmă, recunosc, aveţi dreptate, adăugă el, astăzi caut ceartă oricui. Dar, fiţi liniştit, domnule Danglars, dumneavoastră aveţi prioritate.

— Domnule, răspunse Danglars, palid de mânie şi de frică, te avertizez că, atunci când am ghinionul să întâlnesc în calea mea vreun câine turbat, îl ucid şi că, departe de a mă socoti vinovat, mă gândesc de fiecare dată că am făcut un serviciu societăţii. Or, dacă dumneata eşti turbat şi ţi-ai pus în cap să mă muşti, te previn că te voi ucide fără milă. Asta-i bună! Ce, este vina mea că tatăl dumitale este dezonorat?

— Da, ticălosule, strigă Morcerf, e vina ta!

Danglars făcu un pas înapoi.

— E vina mea?! zise el. Eşti nebun de-a binelea! Ce treabă am eu cu istoria Greciei? Ce, am fost eu prin toate locurile acelea? Eu l-am sfătuit pe tatăl dumitale să vândă fortăreaţa din Ioannina? Să trădeze şi...

— Gata! îl opri Albert, cu glas înfundat. Nu, nu dumneavoastră, personal, aţi stârnit scandalul acesta şi aţi pricinuit această nenorocire, dar aţi provocat-o în mod perfid.

— Eu?

— Da, dumneavoastră! Altminteri, de unde a venit dezvăluirea?

— Păi, cred că ziarul ţi-a spus şi asta: din Ioannina, desigur!

— Cine a scris la Ioannina?

— La Ioannina?

— Da. Cine a scris ca să ceară informaţii despre tatăl meu?

— Eu zic că oricine poate scrie la Ioannina.

— Totuşi, n-a scris decât un singur om.

— Unul singur?

— Da! Şi acela sunteţi dumneavoastră!

— Am scris, fără îndoială. Cred că, atunci când cineva îşi mărită fata cu un tânăr, are tot dreptul să ceară informaţii despre familia tânărului respectiv. Nu este doar un drept, ci este chiar o datorie!

— Dar dumneavoastră aţi scris, domnule, zise Albert, ştiind foarte bine ce răspuns o să primţi!

— Eu? Îţi jur că niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap să scriu la Ioannina! strigă Danglars, cu o încredere şi o siguranţă izvorâte, probabil, nu atât din teamă, cât din mila pe care o simţea în adâncul sufletului pentru Albert. Ce ştiam eu despre tragedia lui Ali-Paşa?

— Atunci, v-a îndemnat altcineva să scrieţi?

— Desigur.

— Aţi fost îndemnat?

— Da.

— De către cine?... Spuneţi-mi până la capăt!...

— Oh, nimic mai simplu! Vorbeam, odată, cu cineva, despre trecutul tatălui dumitale şi-i spuneam că nu s-a aflat niciodată de unde are averea. Persoana m-a întrebat unde anume şi-a făcut averea tatăl dumitale. Eu i-am răspuns: „În Grecia”. La care, ea mi-a zis: „Atunci, scrieţi la Ioannina!”.

— Cine v-a dat sfatul acesta?

— Ei! Contele de Monte-Cristo, prietenul dumitale.

— Contele de Monte-Cristo v-a spus să scrieţi la Ioannina?

— Da, şi eu am scris. Vrei să-mi vezi corespondenţa? Pot să ţi-o arăt.

Albert şi Beauchamp schimbară o privire.

— Domnule, zise Beauchamp, care până atunci nu rostise nici un cuvânt, am impresia că îl acuzaţi pe conte, care nu se află la Paris şi nu se poate apăra, în momentul de faţă.

— Eu nu acuz pe nimeni, domnule, răspunse Danglars. Eu povestesc şi sunt gata să repet şi în faţa domnului conte de Monte-Cristo ce v-am spus dumneavoastră adineauri.

— Şi contele ştie ce răspuns aţi primit?

— I l-am arătat.

— El ştia că numele de botez al tatălui meu e Fernand şi că numele său de familie era Mondego?

— Da, asta îi spusesem eu mai de mult. În plus, eu n-am făcut, în toată povestea aceasta, decât ce ar fi făcut oricare altul în locul meu, ba poate chiar mult mai puţin. Când, a doua zi după primirea acestui răspuns, tatăl dumitale, îndemnat de domnul de Monte-Cristo, a venit să-mi ceară oficial mâna fiicei mele, aşa cum se face, când vrei să ajungi la un sfârşit, l-am refuzat. L-am refuzat scurt, este adevărat, însă fără explicaţii, fără scandal. La urma urmelor, de ce să fi făcut scandal? Ce-mi pasă mie de onoarea sau dezonoarea domnului de Morcerf? Asta nu mi-ar fi adus nici un profit.

Albert simţi roşeaţa aprinzându-i obrajii. Fără îndoială, Danglars se apăra, cu grosolănie, dar cu siguranţa unui om care spunea, dacă nu întregul adevăr, cel puţin o parte din el, şi n-o făcea din conştiinţă, e drept, ci de frică. De altfel, ce căuta Morcerf? Nu voia să afle dacă Danglars sau Monte-Cristo erau mai mult sau mai puţin vinovaţi, ci voia un om care să răspundă la o insultă, uşoară sau gravă, un om cu care să se dueleze, şi îi era limpede că Danglars nu s-ar fi duelat.

Pe de altă parte, toate amănuntele uitate sau neobservate îi răsăreau acum clar în minte şi le regăsea vii în amintire. Monte-Cristo ştia tot, căci el o cumpărase pe fiica lui Ali-Paşa. Şi, ştiind totul, el îl sfătuise pe Danglars să scrie la Ioannina. Cunoscând răspunsul, el consimţise la dorinţa pe care şi-o exprimase Albert, de a-i fi prezentat lui Haydée. Odată ce se aflaseră în faţa ei, contele lăsase discuţia să se îndrepte spre moartea lui Ali, neîmpotrivindu-se ca Haydée să povestească, dar, fără îndoială, îndrumând-o pe tânără ce să spună, atunci când schimbaseră cele câteva cuvinte în limba greacă, astfel încât Morcerf nu putuse să-şi dea seama că era vorba despre tatăl său. De altfel, nu-l rugase el pe Morcerf să nu rostească numele tatălui său în faţa lui Haydée? În sfârşit, îl dusese pe Albert în Normandia, în momentul în care ştia că avea să izbucnească marele scandal. Nu mai încăpea îndoială că totul fusese plănuit dinainte şi cu siguranţă că Monte-Cristo era în înţelegere cu duşmanii tatălui său.

Albert îl trase pe Beauchamp într-un colţ şi-i spuse toate aceste bănuieli.

— Ai dreptate, zise acesta. Domnul Danglars nu este decât un pion, responsabil doar de partea brutală şi materială a întregii întâmplări. Domnului de Monte-Cristo trebuie să-i ceri o explicaţie.

Albert se întoarse.

— Domnule, îi zise el lui Danglars, înţelegeţi că nu închei aici toată discuţia cu dumneavoastră. Rămâne să mai aflu dacă insinuările dumneavoastră sunt adevărate şi o să-l întreb pe domnul conte de Monte-Cristo.

Şi, salutându-l pe bancher, ieşi împreună cu Beauchamp, fără să pară că-l observă pe Cavalcanti.

Danglars îi conduse până la uşă şi, acolo, îi reînnoi lui Albert asigurarea că nu avea nici un motiv personal să-l urască pe contele de Morcerf.

LXXXVIII Insulta

La poarta bancherului, Beauchamp îl opri pe Morcerf.

— Ascultă, îi spuse el, adineauri, la Danglars, ţi-am spus că ar trebui să-i ceri o explicaţie contelui de Monte-Cristo.

— Da, şi acum mergem la el.

— O clipă, Morcerf. Înainte de a merge la conte gândeşte-te puţin.

— La ce vrei să mă gândesc?

— La gravitatea demersului.

— Este oare mai grav decât în cazul lui Danglars?

— Da. Domnul Danglars este un om al banilor şi, după cum ştii, oamenii banilor ştiu prea bine cât capital riscă, pentru a primi să se dueleze cu una cu două. Celălalt, dimpotrivă, este un gentilom, cel puţin în aparenţă. Nu te temi că într-un gentilom ai putea să întâlneşti un as al armelor?

— Nu mă tem decât de un singur lucru: să nu întâlnesc un om care nu se bate în duel.

— Oh, fii liniştit! zise Beauchamp, acesta se va bate. Ba chiar mi-e frică să nu se bată prea bine. Ia seama!

— Prietene, zise Morcerf cu un zâmbet încântător, exact asta îmi doresc. Cea mai mare fericire care mi s-ar putea întâmpla ar fi să mor pentru tatăl meu — asta ne-ar salva pe toţi.

— Mama ta ar muri de mâhnire!

— Biata mama! zise Albert, trecându-şi mâna peste ochi. Ştiu, dar este mai bine aşa decât să moară de ruşine.

— Eşti foarte hotărât, Albert?

— Da.

— Atunci să mergem! Dar crezi că o să-l găsim?

— Trebuia să se întoarcă la câteva ore după mine şi cu siguranţă că a ajuns.

Urcându-se în birjă, îi cerură vizitiului să-i ducă în bulevardul Champs-Élysées, la numărul 30.

Beauchamp voia să coboare numai el, dar Albert îi atrase atenţia că situaţia nefiind una obişnuită îi îngăduia să nu ţină seama de eticheta duelului.

Tot ceea ce făcea tânărul era pentru o cauză atât de sfântă, încât lui Beauchamp nu-i rămânea decât să consimtă la toate dorinţele sale. Îl ascultă, deci, pe Morcerf şi se mulţumi să-l urmeze.

Albert ajunse într-un suflet de la ghereta portarului la treptele peronului. Îi deschise Baptistin.

Contele într-adevăr sosise, dar se afla în baie şi poruncise să nu fie primit absolut nimeni.

— Dar după baie? întrebă Morcerf.

— Domnul va lua masa.

— Şi după masă?

— Domnul va dormi o oră.

— Apoi?

— Apoi se va duce la Operă.

— Eşti sigur de asta? întrebă Albert.

— Foarte sigur. Domnul a poruncit să fie înhămaţi caii pe la orele opt fix.

— Prea bine, răspunse Albert, atât voiam să ştiu.

După care, întorcându-se spre Beauchamp:

— Dacă ai vreo treabă, dragă Beauchamp, fă-o neîntârziat. Dacă ai vreo întâlnire în seara aceasta, amân-o pe mâine. Îţi dai seama că mă bizui pe dumneata ca să merg la Operă. Dacă poţi, adu-mi-l şi pe Château-Renaud.

Beauchamp se folosi de invitaţie şi îl părăsi pe Albert, făgăduindu-i că o să vină să-l ia la opt fără un sfert.

Întors acasă, Albert le trimise vorbă lui Franz, Debray şi Morrel că dorea să-i întâlnească în seara aceea, la Operă.

Apoi se duse să-şi vadă mama, care, de la evenimentele din ajun, poruncise să nu fie primit nimeni şi nu mai părăsise camera. O găsi în pat, zdrobită de durerea acestei umilinţe publice.

Văzându-l pe Albert, Mercédès reacţionă după cum era de aşteptat. Îi strânse mâna fiului ei şi izbucni în hohote de plâns. Totuşi, lacrimile acestea o uşurară.

Albert rămase o clipă în picioare, mut, la căpătâiul patului mamei sale. După chipul său palid şi după sprâncenele încruntate, era limpede că hotărârea sa de a se răzbuna îi slăbea din ce în ce mai mult în suflet.

— Mamă, întrebă Albert, cunoşti vreun duşman de-al domnului de Morcerf?

Mercédès tresări. Observase că tânărul nu spusese „de-al tatălui meu”.

— Dragul meu, zise ea, oamenii cu poziţia contelui au mulţi duşmani necunoscuţi. De altfel, după cum ştii, nu duşmanii cunoscuţi sunt cei mai de temut.

— Da, ştiu şi de aceea fac apel la toată agerimea minţii dumitale. Mamă, eşti o femeie cu un spirit atât de înalt, încât nu-ţi scapă nimic.

— De ce-mi spui asta?

— Pentru că ai observat, de pildă, că în seara balului pe care l-am dat, domnul de Monte-Cristo n-a vrut să guste nimic de la noi.

Mercédès se ridică tremurând, sprijinindu-se pe braţele sale arse de febră.

— Domnul de Monte-Cristo? exclamă ea. Ce legătură are el cu ceea ce m-ai întrebat mai înainte?

— După cum ştii mamă, domnul de Monte-Cristo este aproape un oriental, iar orientalii, ca să-şi păstreze toată libertatea răzbunării, nu mănâncă şi nu beau niciodată, când se găsesc acasă la duşmanii lor.

— Zici că domnul de Monte-Cristo este duşmanul nostru, Albert? întrebă Mercédès, făcându-se mai albă ca cearşaful care o învelea. Cine ţi-a spus asta? De ce? Eşti nebun, Albert! Domnul de Monte-Cristo ne-a arătat doar multă amabilitate. El ţi-a salvat viaţa şi tu însuţi ni l-ai prezentat. Oh, te rog, fiule, dacă îţi trec prin minte asemenea gânduri, alungă-le! Iar dacă am vreun sfat să-ţi dau, aş spune chiar mai mult, dacă am vreo rugăminte să-ţi fac, aceea este să păstrezi bunele relaţii cu el.

— Mamă, răspunse tânărul cu o privire întunecată, ai motivele dumitale ca să-mi ceri să mă înţeleg bine cu omul acesta.

— Eu? exclamă Mercédès, roşind la fel de repede pe cât pălise şi redevenind de îndată mai palidă decât înainte.

— Da, fără îndoială, răspunse Albert, iar motivul dumitale este că omul acesta ar putea să ne facă rău, nu-i aşa?

Mercédès se înfioră şi aţinti asupra fiului său o privire scrutătoare.

— Îmi vorbeşti în mod ciudat, îi zise ea lui Albert, şi cred că ai nişte foarte ciudate prejudecăţi. Ce ţi-a făcut, oare, contele? Acum trei zile, te aflai împreună cu el în Normandia; acum trei zile îl priveam, ca şi tine, drept cel mai bun prieten al tău.

Un zâmbet ironic flutură pe buzele lui Albert. Mercédès văzu acest zâmbet şi, cu dublul său instinct, de mamă şi de femeie, ghici totul. Dar, prudentă şi hotărâtă, îşi ascunse tulburarea şi înfiorările.

Albert lăsă să se stingă subiectul. Peste câteva clipe, contesa îl reînnodă.

— Ai venit să mă întrebi cum mă simt, zise ea, şi o să-ţi răspund sincer, dragul meu, că nu mă simt bine. Ar trebui să te muţi aici, Albert, să-mi ţii companie. Am nevoie să nu rămân singură.

— Mamă, răspunse tânărul, aş răspunde cu mult drag, cum ştii, dorinţei dumitale, dacă o problemă grabnică şi importantă nu m-ar sili să te las singură toată seara.

— Ah, prea bine! zise Mercédès cu un oftat. Du-te, Albert, nu vreau să te fac sclavul milei tale filiale.

Albert, prefăcându-se că n-a înţeles, o salută şi ieşi.

Abia de închisese tânărul uşa, când Mercédès chemă un servitor de încredere şi-i porunci să-l urmărească pe Albert oriunde avea să se ducă în seara aceea şi să vină apoi neapărat să-i spună şi ei.

Apoi îşi sună camerista şi, aşa slăbită cum se simţea, se îmbrăcă pentru a fi gata pentru orice.

Porunca dată lacheului nu era greu de îndeplinit. Albert intră la el şi se îmbrăcă într-o ţinută de-o eleganţă sobră. La opt fără zece minute, sosi Beauchamp. Se întâlnise cu Château-Renaud, care îi făgăduise să fie în sală înainte de ridicarea cortinei.

Se urcară amândoi în cupeul lui Albert, care, neavând nici un motiv să ascundă locul unde se duce, zise cu glas tare:

— La Operă!

În nerăbdarea sa, Albert ajunse înainte de ridicarea cortinei. Château-Renaud era în stalul său. Cum aflase toată povestea de la Beauchamp, Albert nu mai avea să-i dea vreo explicaţie. Purtarea fiului care căuta să-şi răzbune tatăl era atât de firească, încât Château-Renaud nici nu încercă să-l facă să-şi schimbe întru câtva hotărârea şi se mulţumi să-i reînnoiască asigurarea că îi stătea la dispoziţie.

Debray nu sosise încă, dar Albert ştia că rareori pierdea vreun spectacol de la Operă. Albert se plimbă fără ţintă prin teatru, până la ridicarea cortinei. Nădăjduia să-l întâlnească pe Monte-Cristo, fie pe culoar, fie pe scară. Clopoţelul îl rechemă în sală şi el îşi ocupă fotoliul de la orchestră, între Château-Renaud şi Beauchamp.

Însă ochii săi nu se dezlipeau de loja dintre coloane, care, de-a lungul întregului act întâi, păru că se încăpăţânează să rămână închisă.

În sfârşit, pe când Albert se uita la ceas pentru a suta oară, la începutul actului al doilea, uşa lojii se deschise şi Monte-Cristo, înveşmântat în negru, intră şi se sprijini de rampă, ca să privească în sală. Îl urma Morrel,

căutându-şi din ochi sora şi cumnatul, pe care îi zări într-o lojă din rangul al doilea şi le făcu un semn de salut.

Contele, aruncând o privire de jur împrejurul sălii, zări un chip palid şi doi ochi scânteietori, care păreau că-i atrag cu lăcomie privirile. Îl recunoscu neîndoielnic pe Albert, dar expresia de pe chipul tulburat al tânărului îl sfătui să nu-l remarce. Aşadar, fără să facă nici un gest care să-i trădeze gândurile, se aşeză, îşi scoase binoclul din etui şi privi într-o altă parte a sălii.

Însă, deşi părea că nu-l vede pe Albert, contele nu-l scăpa din ochi şi, când cortina se lăsă, la sfârşitul celui de al doilea act, privirea lui sigură şi fără greş îl urmări pe tânăr ieşind de la orchestră, însoţit de cei doi prieteni ai săi.

Apoi, revăzu acelaşi chip, trecând prin spatele unei loji din faţa lojii sale. Contele simţea furtuna venind către el şi, când auzi cheia învârtindu-se în broasca lojii, deşi în clipa aceea vorbea cu Morrel şi expresia feţei sale era dintre cele mai surâzătoare, contele ştia la ce trebuia să se aştepte şi era pregătit pentru orice.

Uşa se deschise.

Numai atunci Monte-Cristo se întoarse şi-l zări pe Albert, livid şi tremurând. În spatele lui erau Beauchamp şi Château-Renaud.

— Hei! exclamă el, cu acea politeţe binevoitoare, care îi deosebea, de obicei, salutul, de banalele politeţuri ale restului lumii. Iată-mi călăreţul ajuns la destinaţie! Bună seara, domnule de Morcerf.

Şi chipul bărbatului acestuia, atât de stăpân pe sine, arăta o desăvârşită prietenie.

Abia atunci îşi aminti Morrel de scrisoarea primită de la viconte, în care, fără altă explicaţie, Albert îl ruga să vină în seara aceea la Operă, şi pricepu că avea să se întâmple ceva cumplit.

— N-am venit aici ca să schimbăm politeţuri făţarnice sau gesturi prefăcute de prietenie, zise tânărul. Am venit să vă cerem o explicaţie, domnule conte.

Vocea tremurătoare a tânărului abia de răzbătea printre dinţii săi strânşi.

— O explicaţie, la Operă? întrebă contele, pe un ton atât de liniştit şi cu o privire atât de pătrunzătoare, încât se putea recunoaşte, după această dublă trăsătură, firea omului întotdeauna sigur de sine. Oricât de puţin obişnuit aş fi cu obiceiurile pariziene, n-aş fi crezut, domnule, că aici este locul în care se cer explicaţii.

— Totuşi, atunci când oamenii se ascund, zise Albert, când nu se poate ajunge până la ei, sub pretextul că sunt în baie, că sunt la masă sau în pat, trebuie să li te adresezi acolo unde-i întâlneşti.

— Eu nu sunt greu de întâlnit, zise Monte-Cristo, căci, nu mai departe de ieri, dacă nu mă înşală memoria, dumneata erai la mine.

— Ieri, domnule, răspunse tânărul, căruia începuse să i se înfierbânte capul, eram la dumneavoastră acasă, pentru că nu ştiam cine sunteţi.

Şi, rostind aceste cuvinte, Albert ridică vocea astfel încât să fie auzit de persoanele din lojile vecine şi de cele care treceau pe culoar. De aceea, persoanele din loji întoarseră capul, iar cei de pe culoar se opriră în spatele lui Beauchamp şi Château-Renaud, la zgomotul acestei dispute.

— De unde vii, deci, domnule? zise Monte-Cristo, fără să trădeze vreo emoţie. Pari să nu fii în toate minţile.

— Cât să vă înţeleg perfidiile, domnule, şi cât să vă fac să înţelegeţi că vreau să mă răzbun, o să fiu întotdeauna destul de zdravăn la cap, răspunse Albert furios.

— Domnule, nu te înţeleg, replică Monte-Cristo. Şi dacă te-aş înţelege, tonul dumitale este oricum prea ridicat. Aici sunt la mine, domnule, şi numai eu am dreptul să ridic glasul deasupra celorlalţi. Ieşi, domnule!

Şi Monte-Cristo îi arătă uşa lui Albert, cu un impresionant gest poruncitor.

— Ah! O să vă fac eu să ieşiţi de la dumneavoastră! răspunse Albert mototolind în mâinile sale tremurătoare mănuşa pe care contele n-o slăbea din ochi.

— Bine, bine! zise nepăsător Monte-Cristo. Văd eu că-mi cauţi ceartă, domnule. Dar am să-ţi dau un sfat, viconte, şi ţine-l bine minte: este un obicei prost să faci zarvă când provoci pe cineva. Zarva nu le prieşte tuturor, domnule de Morcerf.

La auzul acestui nume, un murmur de uimire străbătu ca un fior spectatorii acestei scene. Încă din ajun numele lui Morcerf era pe toate buzele.

Albert pricepu aluzia mai bine decât toţi şi înaintea tuturor. Făcu un gest, voind să-şi arunce mănuşa în faţa contelui, dar Morrel îl prinse de încheietura pumnului, în vreme ce Beauchamp şi Château-Renaud, temându-se ca scena să nu depăşească limitele unei provocări, îl opriră şi ei, din spate.

Însă Monte-Cristo, fără să se ridice, înclinându-şi scaunul, întinse doar mâna şi luând dintre degetele crispate ale tânărului mănuşa umedă şi mototolită:

— Domnule, zise el pe un ton impunător, consider că ai aruncat mănuşa şi o să ţi-o trimit înapoi, înfăşurată în jurul unui glonţ. Acum, ieşi din loja mea, altminteri pun servitorii să te zvârle pe uşă afară.

Ameţit, înspăimântat, cu ochii injectaţi de sânge, Albert făcu doi paşi înapoi.

Morrel se folosi de prilej pentru a închide uşa.

Monte-Cristo îşi reluă binoclul şi reîncepu să privească prin sală, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic neobişnuit.

Omul acesta avea o inimă de bronz şi un obraz de marmură. Morrel se aplecă la urechea lui.

— Ce i-aţi făcut? întrebă el.

— Eu? Nimic — cel puţin nu personal, răspunse Monte-Cristo.

— Totuşi, scena aceasta ciudată trebuie să aibă o cauză.

— Aventura contelui de Morcerf l-a scos din fire pe nefericitul tânăr.

— Aţi avut vreun amestec?

— Camera a aflat de la Haydée despre trădarea tatălui său.

— Într-adevăr, zise Morrel, mi s-a povestit, dar nu mi-a venit să cred că sclava grecoaică, pe care am văzut-o aici, cu dumneavoastră, chiar în loja aceasta, era fiica lui Ali-Paşa.

— Totuşi, acesta este adevărul.

— Oh, Doamne! zise Morrel. Atunci înţeleg totul! Scena de adineauri a fost premeditată!

— Cum adică?

— Da, Albert mi-a scris să vin în seara aceasta la Operă. Voia să fiu martor când avea să vă insulte.

— Probabil, zise Monte-Cristo, cu liniştea lui de netulburat.

— Dar ce o să-i faceţi?

— Cui?

— Lui Albert.

— Lui Albert? continuă Monte-Cristo pe acelaşi ton. Ce-o să-i fac, Maximilien? La fel de adevărat cum este faptul că te afli aici şi că îţi strâng mâna, îl voi ucide mâine, până în ora zece dimineaţa. Iată ce o să-i fac.

Morrel, la rândul său, îi luă mâna lui Monte-Cristo în mâinile sale şi se înfioră, simţind-o rece şi neşovăitoare.

— Ah, conte, zise el, tatăl său îl iubeşte atât de mult!

— Nu-mi vorbi despre asta! strigă Monte-Cristo, cu un gest care-i trăda pentru prima dată mânia. O să-l fac să sufere!

Morrel, uluit, îi dădu drumul mâinii lui Monte-Cristo.

— Conte! Conte! zise el.

— Dragă Maximilien, îl întrerupse contele, ascultă cât de frumos cântă Duprez această frază:

„*O, Matilda! idol al sufletului meu*”.[118]

Uite, eu am ghicit cel dintâi ce mare artist este Duprez, la Neapole, şi l-am aplaudat cel dintâi. Bravo! Bravo!

Maximilien înţelese că nu mai avea rost să spună ceva şi se înfrână.

Cortina, care se ridicase la sfârşitul izbucnirii lui Albert, recăzu curând. Se auzi o bătaie în uşă.

— Intră! zise Monte-Cristo, fără ca vocea lui să trădeze nici cea mai uşoară emoţie.

Apăru Beauchamp.

— Bună seara, domnule Beauchamp, zise Monte-Cristo, ca şi cum atunci l-ar fi văzut pe ziarist pentru prima dată în seara aceea. Ia loc, te rog!

Beauchamp salută, intră şi se aşează.

— Domnule, îi zise el lui Monte-Cristo, după cum aţi putut vedea, adineauri îl însoţeam pe domnul de Morcerf.

— Ceea ce vrea să însemne, răspunse Monte-Cristo râzând, că aţi luat probabil masa împreună. Îmi pare bine, domnule Beauchamp, să văd că dumneata eşti mai sobru decât el.

— Domnule, zise Beauchamp, trebuie să recunosc că Albert a greşit lăsându-se pradă mâniei şi vin, din proprie iniţiativă, să vă cer scuze. Acum, după ce mi-am cerut scuze, numai scuzele mele, înţelegeţi, domnule conte, că vă cred mult prea galant ca să refuzaţi să-mi daţi câteva lămuriri despre legăturile dumneavoastră cu oamenii din Ioannina. Apoi, voi adăuga două cuvinte despre tânăra grecoaică.

Monte-Cristo făcu din buze şi din ochi un gest uşor, care poruncea tăcere.

— Ei, poftim! adăugă el râzând. Iată-mi spulberate toate speranţele.

— Cum adică? întrebă Beauchamp.

— Fără îndoială, v-aţi grăbit să-mi faceţi o reputaţie de excentric. După voi, sunt un fel de Lara, de Manfred sau de lord Ruthwen. Apoi, după ce trece momentul de a mă mai considera un excentric, vă rataţi personajul şi

încercaţi să faceţi din mine un om banal. Vreţi să fiu comun, vulgar, şi, în cele din urmă, mă luaţi la întrebări. Haide, domnule Beauchamp, glumeşti!

— Totuşi, zise Beauchamp, vorbindu-i de sus, există nişte împrejurări în care onestitatea porunceşte...

— Domnule Beauchamp, îl întrerupse omul acesta ciudat, contelui de Monte-Cristo îi poate porunci numai contele de Monte-Cristo. Aşadar, nici un cuvânt despre toate astea, te rog. Fac ce vreau, domnule Beauchamp, şi, crede-mă, întotdeauna este foarte bine făcut.

— Domnule, răspunse tânărul, oamenilor cinstiţi nu li se plăteşte cu o astfel de monedă. Onoarea cere garanţii.

— Eu sunt o garanţie vie, răspunse Monte-Cristo netulburat, dar în ai cărui ochi se aprindeau fulgere ameninţătoare. Amândoi avem în noi un sânge pe care vrem să-l vărsăm, iată garanţia noastră reciprocă. Du-i acest răspuns vicontelui şi spune-i că, mâine, înainte de ora zece, o să-i văd culoarea sângelui său.

— Atunci, zise Beauchamp, nu-mi mai rămâne decât să stabilesc condiţiile duelului.

— Mi-e absolut egal, domnule, zise contele de Monte-Cristo. Aşadar, n-avea rost să veniţi să mă mă deranjaţi în timpul spectacolului numai pentru atât. În Franţa, oamenii se duelează cu spada sau cu pistolul, în colonii se folosesc carabinele, în Arabia, pumnalul. Spuneţi-i celui pe care-l reprezentaţi că, deşi m-a insultat, ca să rămân excentric până la capăt, îi las alegerea armelor şi primesc orice, fără discuţie, fără proteste. Orice, înţelegeţi bine? Orice, chiar şi lupta prin tragere la sorţi, care este întotdeauna prostească, dar pentru mine este altceva — eu sunt sigur de câştig.

— Sigur de câştig! repetă Beauchamp, uitându-se înspăimântat la conte.

— Ei, fără îndoială! zise Monte-Cristo, ridicând uşor din umeri. Altminteri nu m-aş duela cu domnul de Morcerf. Îl voi ucide, trebuie şi aşa va fi. Numai să-mi trimiteţi în seara aceasta un bileţel, acasă, aducându-mi la cunoştinţă arma şi ora. Nu-mi place să fiu lăsat să aştept.

— Atunci, cu pistolul, la opt dimineaţa, în pădurea Vincennes, zise Beauchamp descumpănit, neştiind dacă are de-a face cu un lăudăros arogant sau cu o fiinţă supranaturală.

— Bine, domnule, răspunse Monte-Cristo. Acum, când totul a fost stabilit, lasă-mă să ascult spectacolul, te rog, şi spune-i prietenului dumitale

Albert să nu se mai întoarcă în seara asta — şi-ar face singur rău cu brutalităţile sale de prost gust. Să se ducă acasă şi să se culce.

Beauchamp plecă, amuţit de uimire.

— Acum, zise Monte-Cristo, întorcându-se către Morrel, pot să mă bizui pe dumneata, nu-i aşa?

— Desigur, răspunse Morrel, sunt la dispoziţia dumneavoastră, conte. Totuşi...

— Ce?

— Ar fi important, conte, să cunosc adevărata cauză...

— Adică, mă refuzi?

— Ba nu.

— Adevărata cauză, Morrel? zise contele. Până şi tânărul acesta acţionează orbeşte şi n-o cunoaşte. Adevărata cauză n-o cunosc decât eu şi Dumnezeu. Însă, îţi dau cuvântul meu de onoare, Morrel, că Dumnezeu, care o cunoaşte, o să fie de partea noastră.

— Îmi este de ajuns, conte, răspunse Morrel. Cine este al doilea martor al dumneavoastră?

— Nu cunosc pe nimeni la Paris căruia să vreau să-i fac o asemenea cinste, în afară de dumneata, Morrel, şi de cumnatul dumitale, Emmanuel. Crezi că Emmanuel o să vrea să-mi facă acest serviciu?

— Garantez pentru el ca pentru mine însumi, conte.

— Bine! Asta este tot ce-mi trebuie. Mâine, la ora şapte dimineaţa, o să fiţi la mine, nu-i aşa?

— O să fim.

— Sst! Uite că se ridică cortina. Să ascultăm! Am obiceiul să nu pierd nici o notă din opera asta. Este minunată muzica din *Wilhelm Tell*.

---

[118] Din opera *Wilhelm Tell* de Gioacchino Rossini.

LXXXIX Noaptea

Domnul de Monte-Cristo aşteptă, după obiceiul său, până ce Duprez cântă faimoasa arie „Urmează-mă!” şi numai după aceea se ridică şi plecă.

La uşă, Morrel îşi luă la revedere, reînnoindu-şi făgăduiala de a veni împreună cu Emmanuel la conte acasă, a doua zi, la orele şapte fix. Apoi Monte-Cristo se urcă în cupeu, mereu calm şi zâmbitor. Cinci minute mai târziu, era acasă. Numai că ar fi trebuit să nu-l cunoşti pe conte ca să te poţi lăsa înşelat de tonul cu care-i spuse lui Ali, când intră:

— Ali, pistoalele mele cu mâner de fildeş!

Ali îi aduse stăpânului său cutia şi acesta începu să cerceteze armele cu o grijă firească pentru un om care urma să-şi încredinţeze viaţa unei bucăţi de fier şi unui grăunte de plumb. Pistoalele fuseseră făcute anume pentru Monte-Cristo, ca să le exerseze trăgând la ţintă în casă. O capsă era de ajuns să trimită glonţul şi, dintr-o încăpere alăturată, nimeni n-ar fi putut bănui că Monte-Cristo îşi făcea mâna, cum se zice în termeni de tir.

Tocmai se pregătea să-şi strângă arma în mână şi să ia linia ochire pe o plăcuţă de tablă, care-i servea drept ţintă, când uşa cabinetului său se deschise şi intră Baptistin.

Însă, mai înainte ca valetul să fi deschis gura, contele zări prin uşa rămasă deschisă, stând în picioare, în penumbra camerei vecine, o femeie acoperită cu un văl, care venise în urma lui Baptistin.

Ea îl văzu pe conte cu pistolul în mână, apoi zări cele două spade de pe masă şi înaintă grăbită.

Baptistin îşi întrebă din ochi stăpânul. Contele îi făcu un semn, iar Baptistin ieşi, închizând uşa în urma lui.

— Cine sunteţi, doamnă? o întrebă Monte-Cristo pe femeia cu văl.

Necunoscuta aruncă o privire în jur, ca să se asigure că erau singuri, apoi, înclinându-se, ca şi cum ar fi vrut să îngenuncheze, şi împreunându-şi mâinile:

— Edmond, zise ea cu deznădejde în glas, n-o să-mi ucizi fiul!

Contele făcu un pas înapoi, lăsă să-i scape un strigăt înăbuşit şi dădu drumul armei din mână.

— Oh, ce nume aţi rostit, doamnă de Morcerf? întrebă el.

— Pe-al tău! strigă ea, ridicându-şi vălul. Pe-al tău, pe care poate eu sunt singura care nu l-a uitat. Edmond, nu doamna de Morcerf vine la tine, ci Mercédès.

— Mercédès a murit, doamnă, zise Monte-Cristo, şi nu mai cunosc pe nimeni cu acest nume.

— Mercédès trăieşte, domnule, şi Mercédès îşi aminteşte, căci numai ea te-a recunoscut de când te-a văzut, ba chiar dinainte să te vadă, doar după glasul tău, Edmond, doar după sunetul glasului tău. Şi, de atunci, ea te urmăreşte pas cu pas, te supraveghează, se teme de tine şi n-a avut nevoie să caute mâna care l-a lovit pe domnul de Morcerf.

— Pe Fernand, vreţi să spuneţi, doamnă, răspunse Monte-Cristo cu o ironie amară. De vreme ce am pornit să ne reamintim numele, atunci să ni le reamintim pe toate.

Iar Monte-Cristo rostise numele lui Fernand cu o expresie de asemenea ură, încât Mercédès simţi un fior de groază străbătând-o din cap până-n picioare.

— Vezi bine că nu m-am înşelat, Edmond, exclamă Mercédès, şi că am dreptate să-ţi spun: cruţă-mi fiul!

— Dar cine v-a spus, doamnă, că aş avea ceva împotriva fiului dumneavoastră?

— Nimeni, Doamne sfinte! Dar o mamă poate vedea de două ori mai profund. Am ghicit totul. L-am urmărit în seara aceasta la Operă şi, ascunsă într-un benoar, am văzut totul.

— Atunci, dacă aţi văzut totul, doamnă, aţi văzut şi că fiul lui Fernand m-a insultat în public, zise Monte-Cristo, cu un calm înfricoşător.

— Oh, fie-ţi milă!

— Aţi văzut, continuă contele, că mi-ar fi aruncat mănuşa în plin obraz, dacă unul dintre prietenii mei, domnul Morrel, nu i-ar fi oprit braţul.

— Ascultă-mă! Şi fiul meu te-a ghicit, singur. Te socoteşte vinovat de nenorocirile care-i lovesc tatăl.

— Greşiţi, doamnă, zise Monte-Cristo. Nu sunt deloc nenorociri, ci este o pedeapsă. Nu îl lovesc eu pe domnul de Morcerf, ci îl pedepseşte Providenţa.

— Şi de ce îi iei tu locul Providenţei? strigă Mercédès. De ce îţi aduci tu aminte, dacă ea uită? Ce-ţi pasă ţie, Edmond, de Ioannina şi de vizirul său? Ce rău ţi-a făcut ţie Fernand Mondego trădându-l pe Ali-Tebelen?

— Într-adevăr, doamnă, toată povestea este o răfuială între căpitanul francez şi fiica lui Ali-Tebelen. Pe mine nu mă priveşte deloc, aveţi dreptate, şi, dacă am jurat să mă răzbun, n-am făcut-o nici împotriva căpitanului francez, nici a contelui de Morcerf, ci împotriva pescarului Fernand, soţul catalanei Mercédès.

— Ah, domnule! strigă contesa. Ce răzbunare cumplită pentru o greşeală pe care fatalitatea m-a făcut s-o săvârşesc! Căci vinovată sunt eu, Edmond, şi dacă vrei să te răzbuni pe cineva, atunci pe mine trebuie să te răzbuni, căci eu n-am avut puterea să rezist la absenţa ta şi la singurătatea mea.

— Dar eu, strigă Monte-Cristo, eu de ce eram absent? Tu de ce ai rămas singură?

— Pentru că fuseseşi arestat, Edmond, şi pentru că erai închis.

— Dar de ce fusesem arestat? De ce fusesem închis?

— Nu ştiu, zise Mercédès.

— Da, nu ştiţi, doamnă, cel puţin aşa sper. Ei bine, o să vă spun eu. Fusesem arestat, fusesem închis, pentru că sub umbrarul de la *Réserve*, chiar în ajunul zilei în care trebuia să mă căsătoresc cu dumneavoastră, un om, pe nume Danglars, scrisese această scrisoare, pe care pescarul Fernand s-a însărcinat s-o pună el însuşi la poştă.

Şi Monte-Cristo, ducându-se la un birou, deschise un sertar din care scoase o hârtie, care îşi pierduse culoarea originală şi pe care cerneala căpătase culoarea ruginei, şi i-o întinse lui Mercédès.

Era scrisoarea lui Danglars către procurorul regelui, scrisoare pe care, în ziua când îi plătise domnului de Boville cele două sute de mii de franci, contele de Monte-Cristo, deghizat în împuternicitul casei Thompson şi French, o furase din dosarul lui Edmond Dantès.

Mercédès citi îngrozită rândurile următoare:

„Domnul procuror al regelui este prevenit, de către un prieten al tronului şi al religiei, că numitul Edmond Dantès, secund pe corabia *Faraonul*, sosită în această dimineaţă de la Smirna, după ce a făcut escală la Neapole şi la Porto-Ferrajo, a fost însărcinat de către Murat să-i ducă o scrisoare uzurpatorului şi de către uzurpator să ducă o scrisoare comitetului bonapartist din Paris.

Dovada vinovăţiei sale se poate obţine arestându-l, căci această scrisoare se va găsi fie asupra lui, fie în casa tatălui său, fie în cabina sa de la bordul *Faraonului*”.

— Oh, Dumnezeule! îngăimă Mercédès, trecându-şi mâna peste fruntea asudată. Şi scrisoarea aceasta...

— Am cumpărat-o cu două sute de mii de franci, doamnă, răspunse Monte-Cristo. Dar a fost un chilipir, căci îmi îngăduie astăzi să mă dezvinovăţesc în faţa dumneavoastră.

— Iar rezultatul acestei scrisori?...

— Îl ştiţi, doamnă. Rezultatul a fost arestarea mea. Dar ceea ce nu ştiţi, doamnă, este cât timp a durat acest arest. Ceea ce nu ştiţi este că am rămas paisprezece ani, la un sfert de leghe depărtare de dumneavoastră, într-o celulă a castelului If. Ceea ce nu ştiţi este că, în fiecare zi din aceşti paisprezece ani, mi-am reînnoit jurământul de răzbunare pe care-l făcusem în prima zi — deşi nu aflasem că v-aţi căsătorit cu Fernand, denunţătorul meu, şi că tatăl meu murise şi murise de foame!

— Dumnezeule drept! strigă Mercédès, clătinându-se.

— Dar, aceste lucruri le-am aflat odată ce-am ieşit din închisoare, la paisprezece ani după ce am intrat, şi aceste lucruri m-au făcut să jur, pe Mercédès în viaţă şi pe tatăl meu mort, că mă voi răzbuna împotriva lui Fernand şi... mă răzbun.

— Eşti sigur că nefericitul de Fernand a făcut asta?

— Pe sufletul meu, doamnă, el a făcut-o, cum v-am spus! De altfel, nu este o josnicie mai mare decât aceea că, francez prin adopţie, a trecut de partea englezilor! Nu este o josnicie mai mare decât aceea că, spaniol din naştere, a luptat împotriva spaniolilor sau că, fiind în solda lui Ali, l-a trădat şi l-a asasinat pe Ali. Faţă de asemenea lucruri, ce mai înseamnă, oare, scrisoarea pe care aţi citit-o? Înşelătoria unui îndrăgostit, pe care, mărturisesc că i-o înţeleg, trebuie să i-o ierte femeia care s-a căsătorit cu el, dar pe care nu i-o iartă iubitul care trebuia s-o ia de nevastă. Ei bine, francezii nu s-au răzbunat pe trădător, spaniolii nu l-au împuşcat pe trădător, Ali, coborât în mormânt l-a lăsat nepedepsit pe trădător. Dar eu, trădat, asasinat, azvârlit, de asemenea, într-un mormânt, am ieşit la lumină din mila Domnului şi sunt dator în faţa lui Dumnezeu să mă răzbun. Pentru asta m-a trimis El şi iată-mă!...

Biata femeie îşi lăsă fruntea în jos, cu obrajii în palme, picioarele i se înmuiară şi căzu în genunchi.

— Iartă, Edmond, iartă, pentru mine, care încă te mai iubesc!

Demnitatea soţiei stăvili avântul îndrăgostitei şi al mamei. Fruntea i se înclină, aproape gata să atingă covorul.

Contele se repezi la ea şi-o ridică.

Apoi, aşezată într-un fotoliu, ea putu să-i privească printre lacrimi chipul bărbătesc al lui Monte-Cristo, căruia suferinţa şi ura îi întipăriseră încă o expresie ameninţătoare.

— Să nu zdrobesc neamul ăsta blestemat? murmură el. Să nu mă supun poruncii lui Dumnezeu, care m-a readus la viaţă ca să-l pedepsesc? Cu neputinţă, doamnă, cu neputinţă!

— Edmond, zise biata mamă, încercând toate mijloacele, Dumnezeule mare, de ce nu-mi spui Mercédès, când eu îţi spun Edmond?

— Mercédès, repetă Monte-Cristo, Mercédès! Ei bine, da, ai dreptate, mi-e încă drag să rostesc numele acesta şi iată, este pentru prima oară, după atâta vreme, când el răsună atât de limpede pe buzele mele. Oh, Mercédès! De atâtea ori ţi-am rostit numele cu suspinele tristeţii, cu geamătul durerii, cu ultimul efort al deznădejdii. Ţi l-am rostit îngheţat de frig, ghemuit în paiele din celula mea, ţi l-am rostit, mistuit de febră şi zvârcolindu-mă pe lespezile temniţei mele. Mercédès, trebuie să mă răzbun, fiindcă paisprezece ani am suferit, paisprezece ani am plâns, am blestemat. Acum, îţi spun, Mercédès, trebuie să mă răzbun!

Şi contele, temându-se să nu cedeze rugăminţilor celei pe care o iubise atât de mult, îşi chemă amintirile în ajutorul urii sale.

— Răzbună-te, Edmond, strigă sărmana mamă, dar răzbună-te pe vinovaţi! Răzbună-te pe el, răzbună-te pe mine, dar nu te răzbuna pe fiul meu!

— Stă scris în Cartea sfântă, răspunse Monte-Cristo: „Păcatele părinţilor vor cădea pe capetele copiilor, până la a treia şi a patra generaţie”. Dacă Dumnezeu i-a dictat cuvintele acestea profetului Său, de ce aş fi eu mai îngăduitor ca Dumnezeu?

— Pentru că Dumnezeu are timpul şi veşnicia, aceste două lucruri care scapă puterii oamenilor.

Monte-Cristo scoase un suspin care semăna a răcnet înăbuşit şi îşi înfipse mâinile în părul său frumos.

— Edmond, continuă Mercédès, cu braţele întinse către conte, Edmond, de când te-am cunoscut ţi-am adorat numele, ţi-am respectat amintirea. Edmond, dragul meu, nu mă sili să întinez icoana aceasta nobilă şi curată, răsfrântă fără încetare în oglinda sufletului meu. Edmond, dacă ai şti de câte ori m-am rugat la Dumnezeu pentru tine, atât atunci când mai nădăjduiam că eşti viu, cât şi după ce te-am crezut mort, da, mort! Vai! Îmi închipuiam

trupul tău neînsufleţit, îngropat în adâncul vreunui turn întunecos, îmi închipuiam trupul tău neînsufleţit căzut în fundul vreuneia dintre prăpăstiile în care temnicerii îi aruncă pe deţinuţii morţi, şi plângeam! Ce altceva puteam eu face pentru tine, Edmond, dacă nu să mă rog sau să plâng? Ascultă-mă! Zece ani am visat în fiecare noapte acelaşi vis. S-a zvonit că ai vrut să fugi, că ai luat locul unui deţinut şi că te-ai strecurat în giulgiul unui mort. Apoi, temnicerii au azvârlit cadavrul viu din vârful castelului If şi că numai strigătul pe care l-ai scos când te-ai zdrobit de stânci le-a dat de veste despre înlocuirea aceasta groparilor tăi, deveniţi călăii tăi. Ei bine, Edmond, îţi jur pe capul fiului meu, pentru care te implor să ai milă, Edmond, că timp de zece ani am văzut, în fiecare noapte, nişte oameni legănând ceva fără formă şi necunoscut în vârful unei stânci; timp de zece ani am auzit, în fiecare noapte, un strigăt cumplit, care mă trezea din somn, îngheţată şi tremurând. Oh, crede-mă, Edmond, şi eu, aşa criminală cum am fost, oh, da, şi eu am suferit mult!

— Ai simţit oare că tatăl tău murea în lipsa ta? strigă Monte-Cristo, înfundându-şi mai adânc mâinile în păr. Ţi-ai văzut femeia pe care o iubeai întinzându-i mâna rivalului tău, în timp ce tu te zvârcoleai în fundul unei prăpăstii?...

— Nu, îl întrerupse Mercédès. Dar l-am văzut pe cel care-l iubeam gata să devină ucigaşul fiului meu!

Mercédès rosti cuvintele acestea cu o durere atât de mare, cu un glas atât de deznădăjduit, încât auzind-o, un suspin îi sfâşie contelui pieptul.

Leul era îmblânzit; răzbunătorul era învins.

— Ce-mi ceri? întrebă el. Să-l las pe fiul tău în viaţă? Prea bine, va trăi!

Mercédès scoase un strigăt care făcu să ţâşnească două lacrimi dintre pleoapele lui Monte-Cristo, dar aceste lacrimi se uscară aproape imediat, căci, fără îndoială, Dumnezeu trimisese un înger ca să le culeagă, fiindcă în ochii Domnului erau mai preţioase decât cele mai bogate perle din Guzarat şi Ophir.

— Oh! strigă ea, apucându-i mâna contelui şi ducând-o la buze. Oh, îţi mulţumesc, îţi mulţumesc, Edmond! Iată-te aşa cum te-am visat întotdeauna, aşa cum te-am iubit întotdeauna. Oh, acum pot s-o spun.

— Cu atât mai mult, răspunse Monte-Cristo, cu cât bietului Edmond nu-i mai rămâne multă vreme ca să fie iubit de tine. Mortul o să se întoarcă în mormânt, năluca o să piară în beznă.

— Ce spui tu, Edmond?

— Spun că, dacă tu îmi porunceşti, Mercédès, atunci trebuie să mor.

— Să mori? Dar cine ţi-a spus asta? Cine vorbeşte de moarte? De unde-ţi vin asemenea gânduri de moarte?

— Doar nu-ţi închipui că, insultat în public, în faţa unei săli întregi, în prezenţa prietenilor tăi şi ai fiului tău, provocat la duel de un copil, care se va mândri cu iertarea mea ca de-o victorie, doar nu-ţi închipui, spuneam, că aş mai avea vreo clipă dorinţa să trăiesc! Ceea ce am iubit cel mai mult după tine, Mercédès, am fost eu însumi, adică demnitatea mea, adică acea putere care mă făcea să fiu mai presus de ceilalţi oameni. Puterea aceasta era viaţa mea. Ai frânt-o cu un singur cuvânt. Şi o să mor.

— Dar duelul n-o să aibă loc, Edmond, fiindcă tu ierţi.

— O să aibă loc, doamnă, răspunse Monte-Cristo solemn. Numai că pământul, în loc să bea sângele fiului dumitale, o să fie udat de al meu.

Mercédès scoase un ţipăt şi se repezi spre Monte-Cristo, dar, deodată, se opri.

— Edmond, zise ea, există un Dumnezeu deasupra noastră, pentru că tu trăieşti şi pentru că te-am revăzut. Mă încred în El, din adâncul inimii mele. În aşteptarea sprijinului Său, mă bizui pe cuvântul tău. Ai spus că fiul meu o să trăiască; o să trăiască, nu-i aşa?

— O să trăiască, da, doamnă, răspunse Monte-Cristo, uimit că, fără vreo altă exclamaţie, fără vreo altă nedumerire, Mercédès primise eroica jertfă pe care el avea să i-o facă.

Mercédès îi întinse mâna contelui.

— Edmond, zise ea, în vreme ce ochii i se umpleau de lacrimi, privindu-l pe cel căruia îi vorbea, cât de frumos este din partea ta, cât de măreţ este ceea ce faci acum, cât de sublim este faptul că ţi-a fost milă de o biată femeie, care vine la tine să te roage, atunci când totul părea potrivnic speranţelor sale! Vai! Am îmbătrânit de atâta suferinţă mai mult decât de vârstă şi nu i-o mai pot reaminti lui Edmond al meu, nici măcar printr-un zâmbet sau printr-o privire, pe Mercédès aceea pentru care, altădată, el îşi petrecea atâtea ore contemplând-o. Ah, crede-mă, Edmond, ţi-am spus că şi eu am suferit mult. Ţi-o repet, este într-adevăr cumplit să-ţi vezi cum ţi se trece viaţa, fără să-ţi aminteşti de nici o bucurie, fără să păstrezi nici măcar o nădejde. Însă gestul tău îmi dovedeşte că nu-i încă totul pierdut pe lume. Nu! Nu-i totul pierdut, o simt după ceea ce mi-a mai rămas în inimă. Oh, îţi repet, Edmond, este frumos, este măreţ, este sublim să ierţi aşa cum ai iertat tu!

— Tu spui asta, Mercédès? Şi ce ai spune dacă ai şti cât de mare este jertfa pe care o fac în numele tău? Închipuie-ţi că Stăpânul suprem, după ce a creat lumea, după ce a făcut haosul fecund, s-ar fi oprit la o treime din actul Său creator, ca să cruţe unui înger lacrimile pe care, într-o bună zi, crimele noastre aveau să le facă să curgă din ochii lui nemuritori. Închipuie-ţi că, după ce a pregătit totul, după ce a plămădit totul, după ce a făcut totul să rodească, în clipa când îşi admira opera, Dumnezeu ar fi stins soarele şi ar fi dat cu piciorul lumii, împingând-o din nou în noaptea veşnică. Închipuie-ţi asta şi o să-ţi poţi face o idee sau, de fapt nu, nu, nici aşa n-ai putea să-ţi faci o idee despre cât pierd eu, pierzându-mi viaţa în acest moment.

Mercédès îl privea pe conte cu un aer care îi arăta deopotrivă mirarea, admiraţia şi recunoştinţa.

Monte-Cristo îşi sprijini fruntea în palmele fierbinţi, ca şi cum fruntea sa n-ar mai fi putut să poarte singură povara gândurilor.

— Edmond, zise Mercédès, nu mai am să-ţi spun decât un singur cuvânt.

Contele zâmbi amar.

— Edmond, continuă ea, o să vezi că, deşi obrazul mi s-a ofilit, deşi ochii mi s-au stins, deşi frumuseţea îmi este pierdută, deşi, în sfârşit, la trăsăturile chipului Mercédès nu mai seamănă cu ea însăşi, o să vezi că are însă aceeaşi inimă!... Aşadar, adio, Edmond! Nu mai am nimic să-i cer lui Dumnezeu... Te-am revăzut, la fel de nobil şi de generos ca şi odinioară. Adio, Edmond... adio şi îţi mulţumesc!

Dar contele nu-i răspunse.

Mercédès deschise uşa cabinetului şi dispăru, mai înainte ca el să se trezească din visarea dureroasă şi profundă în care îl cufundase răzbunarea sa pierdută.

Orologiul de la Invalizi bătu ora unu, când zgomotul trăsurii care o ducea pe doamna de Morcerf pe pavajul bulevardului Champs-Élysées îl făcu pe conte să-şi ridice capul.

„Nesăbuit ce-am fost, îşi zise el, că în ziua când am hotărât să mă răzbun nu mi-am smuls inima din piept!”

XC Duelul

După plecarea lui Mercédès, totul recăzu în întuneric, la Monte-Cristo acasă. Pentru lucrurile din jurul său şi pentru cele lăuntrice, gândirea lui se oprise. Spiritul său energic amorţi, cum amorţeşte trupul din cale-afară de ostenit.

„Aşa, deci! îşi zicea el, în vreme ce lampa şi lumânările se mistuiau triste în odaie, iar, în anticameră, servitorii îi aşteptau poruncile neliniştiţi. Aşa, deci! Iată că edificiul pregătit cu atâta migală, ridicat cu atâta trudă şi atâtea frământări, se prăbuşeşte dintr-odată, la un singur cuvânt, la o singură adiere! Aşa, deci! Acest eu despre care credeam că înseamnă ceva, acest eu de care eram atât de mândru, acest eu pe care îl văzusem atât de mărunt în temniţa castelului If şi pe care am ştiut să-l fac atât de mare, o să devină, mâine, doar un pumn de ţărână! Vai! Nu moartea trupească o regret — căci, oare, nimicirea principiului vital nu este însăşi odihna către care tinde totul, la care năzuieşte orice nefericit, nu este însăşi liniştea materiei, după care am tânjit atâta vreme, în întâmpinarea căreia mă îndreptam, alegând calea dureroasă înfometării, în momentul în care Faria a apărut în celula mea? Ce este moartea? O treaptă mai mult în linişte şi poate două în tăcere. Nu, nu viaţa o regret, ci spulberarea planurilor mele, întocmite atâta amar de vreme, clădite cu atâta migală. Providenţa, pe care am crezut-o de partea lor, le era, aşadar, potrivnică! Aşadar, Dumnezeu nu voia ca ele să se îndeplinească!

Povara pe care am ridicat-o, aproape la fel de grea cât o lume întreagă, şi pe care am crezut că o voi duce până la capăt, am cântărit-o după dorinţele mele şi nu după puterile mele, după voinţa mea şi nu după tăria mea, şi iată că, ajuns abia la jumătatea drumului, trebuie s-o las jos. Oh! Aşadar o să devin iarăşi fatalist, eu, care, după paisprezece ani de deznădejde şi zece ani de speranţă, mă socoteam întruparea Providenţei.

Şi toate astea, Doamne sfinte! pentru că inima mea, pe care o credeam moartă, nu era decât amorţită; pentru că s-a trezit, pentru că a bătut iarăşi, pentru că am cedat durerii acestei pulsaţii stârnite în adâncul pieptului meu de glasul unei femei!

Cu toate acestea, continuă Monte-Cristo, cufundându-se din ce în ce mai adânc în previziuni despre cumplita zi de mâine, pe care Mercédès o

acceptase, cu toate acestea este cu neputinţă ca această femeie, cu o inimă atât de nobilă, să fi consimţit, din egoism, să mă las ucis, tocmai eu, plin de putere şi de viaţă! Este cu neputinţă ca ea să împingă atât de departe dragostea sau mai bine zis nebunia maternă! Există virtuţi a căror exagerare ar fi o crimă. Nu, probabil că şi-a imaginat vreo scenă patetică, probabil că o să vină să se arunce între săbii, ceea ce o să fie, pe teren, tot atât de ridicol pe cât de măreţ a fost aici.”

Şi roşeaţa orgoliului năpădi obrajii contelui.

„Ridicol, repetă el, iar ridicolul acesta o să se reverse asupra mea... Eu, ridicol! Nici chiar aşa! Mai bine mor.”

Şi, tot exagerând astfel, convins de nenorocul care avea să-l aştepte în ziua următoare şi la care se condamnase, când îi făgăduise lui Mercédès că o să-l lase pe fiul ei în viaţă, contele ajunse să-şi zică:

„Prostie, prostie, prostie! Să faci astfel pe mărinimosul, aşezându-te ca o ţintă nemişcată în faţa pistolului acestui tânăr! Niciodată n-o să creadă că moartea mea a fost o sinucidere şi, totuşi, este foarte important pentru onoarea memoriei mele... (şi aceasta nu este o trufie din partea mea, nu-i aşa, Doamne? Este numai o dreaptă mândrie, atâta tot). Este important pentru onoarea memoriei mele ca lumea să ştie că am consimţit eu însumi, de bunăvoie, din proprie iniţiativă, să-mi opresc braţul deja ridicat să lovească şi că, prin acest braţ, atât de puternic înarmat împotriva altora, m-am lovit eu însumi — dacă trebuie, o s-o fac!”.

Şi apucând o pană, scoase o hârtie din sertarul secret al biroului său şi scrise, în josul acestei hârtii, care nu era altceva decât testamentul său, întocmit de când sosise la Paris, un soi de codicil, prin care îşi explica moartea şi pentru cei mai puţin ageri de minte.

— Fac acest lucru, Doamne! zise el, cu ochii ridicaţi spre Cer, atât pentru slava ta, cât şi pentru cinstea mea. M-am socotit, în ultimii zece ani, o, Dumnezeul meu, drept trimisul răzbunării Tale şi nu trebuie ca alţi ticăloşi asemenea acestui Morcerf, nu trebuie ca vreun Danglars, vreun Villefort, nu trebuie, în sfârşit, ca acest Morcerf însuşi să-şi închipuie că întâmplarea i-a descotorosit de duşmanul lor. Dimpotrivă, trebuie să ştie că Providenţa, care le hotărâse deja pedepsirea, a fost îmbunată doar prin puterea voinţei mele, că pedeapsa de care au scăpat pe lumea asta îi aşteaptă pe lumea cealaltă şi că doar au schimbat timpul pe veşnicie.

Pe când era cufundat în aceste întunecate incertitudini, ca un vis urât al unui om trezit din somn de durere, zorile albiră geamurile şi-i luminară sub

mâini hârtia palidă şi albăstrie pe care tocmai scrisese suprema explicaţie a Providenţei.

Era ora cinci dimineaţa.

Deodată, un zgomot uşor îi ajunse la urechi. I se păru că aude un soi de suspin înăbuşit. Întoarse capul, se uită în jur, dar nu văzu pe nimeni. Numai că zgomotul se repetă destul de desluşit, cât să nu mai aibă nici o îndoială.

Atunci, contele se ridică, deschise încetişor uşa salonului şi, pe un fotoliu, cu braţele atârnând pe lângă el, cu frumosul său cap răsturnat pe spate şi chipul foarte palid, o văzu pe Haydée, care se aşezase dinaintea uşii, astfel încât el să nu poată ieşi fără s-o vadă, dar pe care somnul, atât de puternic asupra tinereţii, o doborâse după oboseala unei veghi atât de îndelungate.

Zgomotul făcut de uşă când se deschise nu izbuti s-o smulgă pe Haydée din braţele somnului.

Monte-Cristo fixă asupra ei o privire plină de blândeţe şi de părere de rău.

„Ea şi-a amintit că are un fiu, îşi zise el, dar eu am uitat că am o fiică.”

Apoi, clătinând trist din cap:

„Biata Haydée! zise el. A vrut să mă vadă, a vrut să-mi vorbească, s-a temut sau a ghicit ceva... Oh! Nu pot să plec fără să-i spun adio, nu pot să mor fără să i-o încredinţez cuiva.”

Şi, întorcându-se încetişor la birou, scrise în josul primelor rânduri:

„Îi las moştenire lui Maximilian Morrel, căpitan de spahii şi fiul fostului meu patron, Pierre Morrel, armator din Marsilia, suma de douăzeci de milioane, din care o parte i-o va dărui surorii sale Julie şi cumnatului său Emmanuel, în caz că nu va crede de cuviinţă, totuşi, că acest surplus de avere le va dăuna fericirii lor. Aceste douăzeci de milioane sunt îngropate în grota mea de pe Insula Monte-Cristo, al cărei secret îl cunoaşte Bertuccio.

Dacă inima sa este liberă şi dacă va fi de acord să o ia în căsătorie pe Haydée, fiica lui Ali, paşa din Ioannina, pe care am crescut-o cu dragostea unui tată şi care are pentru mine dragostea unei fiice, atunci îmi va îndeplini, n-o să spun ultima dorinţă, ci ultimul vis.

Prezentul testament a împuternicit-o deja pe Haydée ca moştenitoare a restului averii mele, constând din moşii, rente în Anglia, Austria şi Olanda, mobilier din palatele şi casele mele, avere care, mai puţin cele douăzeci de milioane şi diferitele sume lăsate moştenire servitorilor mei, se ridică la aproape şaizeci de milioane”.

Tocmai sfârşise de scris ultimul rând, când un strigăt izbucnit în spatele său îl făcu să scape pana din mână.

— Haydée, întrebă el, ai citit?

Într-adevăr, tânăra femeie, trezită de lumina zorilor care-i atinsese pleoapele, se ridicase şi se apropiase de conte, fără ca el să-i audă paşii uşori, înăbuşiţi de covorul gros.

— Oh, stăpâne! zise ea împreunându-şi mâinile. De ce scrii aceste lucruri, la o asemenea oră? De ce îmi laşi moştenire toată averea ta, stăpâne? Aşadar, mă părăseşti?

— O să plec într-o călătorie, îngerul meu drag, zise Monte-Cristo cu expresie de nesfârşită melancolie şi duioşie. Şi, dacă o să mi se întâmple ceva rău...

Contele se opri.

— Atunci?... întrebă fata pe un ton de o autoritate pe care contele nu i-o cunoştea şi care îl făcu să tresară.

— Atunci, dacă o să mi se întâmple ceva rău, reluă Monte-Cristo, vreau ca fiica mea să fie fericită.

Haydée zâmbi trist, clătinând din cap.

— Te gândeşti la moarte, stăpâne? întrebă ea.

— Este un gând folositor, copila mea, după cum a zis înţeleptul.

— Atunci, dacă mori, zise ea, mai bine lasă-ţi averea altora, căci, dacă tu mori... eu n-o să mai am nevoie de nimic.

Şi, luându-i hârtia, o rupse în patru, azvârlind bucăţile în mijlocul salonului. Apoi, pentru că hotărârea aceasta, atât de puţin obişnuită la o sclavă, îi istovise puterile, Haydée căzu, de data asta nu adormită, ci leşinată la podea.

Monte-Cristo se aplecă, o ridică în braţe şi, văzându-i frumosul ei obraz palid, încântătorii ei ochi închişi, minunatul ei trup fără vlagă şi parcă abandonându-se, pentru prima oară îi fulgeră prin minte gândul că poate ea îl iubea altfel decât îşi iubeşte o fiică tatăl.

— Vai! murmură el, cu o adâncă descurajare. Aşadar încă aş mai fi putut să fiu fericit!

Apoi o duse pe Haydée până în apartamentul ei, o lăsă, leşinată mai departe, în grija cameristelor sale şi, întorcându-se în cabinetul său, încuind de data aceasta uşa cu grijă în urma lui, recopie testamentul rupt.

Tocmai când termina, se auzi zgomotul unei cabriolete intrând în curte. Monte-Cristo se apropie de fereastră şi-i văzu coborând pe Maximilien şi pe

Emmanuel.

— Bun, zise el, era şi timpul!

Şi îşi pecetlui testamentul cu un întreit sigiliu.

O clipă mai târziu, auzi zgomot de paşi în salon şi se duse să le deschidă el însuşi. Morrel se ivi în prag.

Sosise cu douăzeci de minute mai devreme.

— Poate că vin prea devreme, domnule conte, zise el, dar vă mărturisesc sincer că n-am putut dormi nici o clipă, nici eu, nici toţi ai casei. Simţeam nevoia să vă văd, puternic în încrederea curajului dumneavoastră, ca să-mi revin în fire.

Monte-Cristo nu se putu stăpâni la această dovadă de dragoste şi nu îi întinse tânărului mâna, ci îşi deschise larg braţele.

— Morrel, îi zise el, cu o voce emoţionată, este o zi de sărbătoare pentru mine aceasta în care mă simt îndrăgit de un om ca dumneata. Bună ziua, domnule Emmanuel. Aşadar, sunteţi gata să veniţi cu mine, Maximilien?

— Desigur! zise tânărul căpitan. Vă îndoiaţi?

— Totuşi, dacă eu aş fi cel care a greşit?...

— Ascultaţi, v-am privit, ieri, tot timpul cât a ţinut scena provocării. M-am gândit toată noaptea la siguranţa dumneavoastră şi mi-am spus că dreptatea trebuie să fie de partea dumneavoastră, altminteri n-are rost să te mai încrezi în chipurile oamenilor.

— Totuşi, Albert îţi este prieten, Morrel.

— O simplă cunoştinţă, conte.

— L-ai văzut prima oară în aceeaşi zi în care m-ai văzut pe mine?

— Da, adevărat. Dar nu mi-aş fi adus aminte, dacă nu mi-aţi fi spus dumneavoastră.

— Mulţumesc, Morrel.

Apoi, lovind o dată în gong:

— Poftim! îi zise Monte-Cristo lui Ali, care se ivise numaidecât, pune să-i fie dusă hârtia aceasta notarului. Este testamentul meu, Morrel... Odată ce-o să fiu mort, o să iei cunoştinţă de el.

— Cum adică? sări Morrel. Dumneavoastră mort?

— Ei! Nu trebuie să fii pregătit pentru orice, dragă prietene? Dar dumneata ce ai mai făcut ieri, după ce ne-am despărţit?

— Am fost la Tortoni, unde, după cum mă aşteptam, i-am găsit pe Beauchamp şi pe Château-Renaud. Vă mărturisesc că îi căutam.

— La ce bun, din moment ce totul fusese hotărât?

— Ascultaţi, conte, problema este gravă, de neînlăturat.

— Te îndoiai de asta?

— Nu. Insulta a fost publică şi toată lumea vorbea deja despre aceasta.

— Şi atunci?

— Ei bine, nădăjduiam să-i fac să schimbe armele, să aleagă spada în locul pistolului. Pistolul este orb.

— Ai reuşit? întrebă grăbit Monte-Cristo, cu un licăr scurt de speranţă în ochi.

— Nu, fiindcă se ştie cât de bine mânuiţi spada.

— Aş! Cine m-a trădat?

— Profesorii de scrimă pe care i-aţi învins.

— Vasăzică, ai dat greş?

— Au refuzat ferm.

— Morrel, zise contele, m-ai văzut vreodată trăgând cu pistolul?

— Niciodată.

— Ei bine, mai avem timp. Priveşte!

Monte-Cristo luă pistoalele pe care le ţinuse în mâini când intrase Mercédès şi, lipind un as de treflă pe placă, din patru gloanţe nimeri, una după alta, cele patru codiţe ale treflei.

La fiecare împuşcătură, Maximilien pălea.

Cercetă gloanţele cu care Monte-Cristo reuşise acest tur de forţă şi văzu că nu erau mai groase ca alicele.

— E de groază! zise el. Uite-te şi tu, Emmanuel!

Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Conte, zise el, în numele Cerului, nu-l ucideţi pe Albert! Nefericitul are o mamă!

— Asta e adevărat, răspunse Monte-Cristo, iar eu n-am nici una.

Cuvintele acestea fură rostite cu un ton care-l înfioră pe Morrel.

— Dumneavoastră sunteţi cel insultat, conte.

— Fără îndoială. Ce vrea să însemne asta?

— Asta vrea să însemne că dumneavoastră o să trageţi primul.

— O să trag primul?

— Oh! Asta am obţinut-o sau, mai curând, am cerut-o cu tot dinadinsul. Le-am făcut şi aşa destule concesii ca să ne-o îngăduie şi ei pe aceasta.

— De la câţi paşi?

— De la douăzeci.

Un zâmbet înfricoşător trecu pe buzele contelui.

— Morrel, zise el, să nu uiţi ceea ce ai văzut adineauri.

— Tocmai de aceea, zise tânărul, nu contez decât pe emoţia dumneavoastră ca Albert să scape cu viaţă.

— Eu emoţionat? făcu Monte-Cristo.

— Sau pe mărinimia dumneavoastră, prietene. Atât de bun ţintaş cum sunteţi, v-aş putea spune un lucru, care ar părea ridicol, dacă l-aş spune altcuiva.

— Care anume?

— Zdrobiţi-i un braţ, răniţi-l, dar nu-l ucideţi.

— Morrel, ascultă-mă bine, zise contele, nu trebuie să fiu îndemnat să-l cruţ pe domnul de Morcerf. Domnul de Morcerf, ţi-o spun dinainte, o să fie într-atât de cruţat, încât se va întoarce acasă liniştit, împreună cu cei doi prieteni ai săi, pe când eu...

— Şi dumneavoastră?

— Oh, asta e altceva! Eu unul voi fi adus acasă.

— Nu se poate! strigă Maximilien, pierzându-se cu firea.

— O să fie aşa cum te anunţ, dragul meu Morrel. Domnul de Morcerf o să mă ucidă.

Morrel îl privi pe conte ca şi cum nu l-ar mai fi înţeles.

— Ce vi s-a întâmplat de aseară încoace?

— Ceea ce i s-a întâmplat lui Brutus în ajunul bătăliei de la Filipi: am văzut o stafie.

— Şi stafia aceasta?

— Stafia aceasta, Morrel, mi-a spus că am trăit destul.

Maximilien şi Emmanuel se uitară unul la altul. Monte-Cristo îşi scoase ceasul.

— Să mergem, zise el. Este ora şapte şi cinci minute, iar întâlnirea este stabilită la ora opt.

O trăsură, cu caii gata înhămaţi, îi aştepta. Monte-Cristo şi cu cei doi martori ai săi urcară.

Pe când străbătea culoarul, Monte-Cristo se oprise ca să asculte în faţa unei uşi, iar lui Maximilien şi Emmanuel, care, din discreţie, făcuseră câţiva paşi înainte, li se păruseră că-l aud răspunzând printr-un suspin unui hohot de plâns dinăuntru.

La ora opt fix, ajunseseră la locul de întâlnire.

— Iată-ne ajunşi, zise Maximilien, scoţându-şi capul pe fereastra portierei, şi suntem primii.

— Să mă ierte domnul, zise Baptistin, care-şi urmase stăpânul cu o spaimă de nespus, dar cred că zăresc, la copacii de colo, o trăsură.

— Într-adevăr, zise Emmanuel, văd doi tineri care se plimbă pe lângă ea şi par a fi în aşteptare.

Monte-Cristo sări sprinten din trăsură şi le întinse mâna, lui Emmanuel şi Maximilien, ca să-i ajute să coboare.

Maximilien îi opri mâna contelui între ale sale.

— E semn bun! zise el. Iată o mână cum îmi place să văd, la un om a cărui viaţă se bizuie pe dreptatea cauzei sale.

Monte-Cristo îl trase pe Morrel, nu de o parte, ci la vreo doi paşi în spatele cumnatului său.

— Maximilien, îl întrebă el, inima dumitale este liberă?

Morrel îl privi pe conte uluit.

— Nu-ţi cer să-mi faci o confidenţă, dragă prietene, ci îţi pun o simplă întrebare. Răspunde-mi doar cu da sau ba, asta e tot ce-ţi cer.

— Iubesc o fată, conte.

— O iubeşti mult?

— Mai mult decât viaţa.

— Haide! zise Monte-Cristo. Iată încă o speranţă pierdută pentru mine.

Apoi, cu un suspin:

— Biata Haydée! murmură el.

— Pe cuvânt, conte! exclamă Morrel. Dacă v-aş cunoaşte mai puţin, v-aş crede mai puţin curajos decât sunteţi.

— Pentru că mă gândesc la cei pe care am să-i părăsesc şi oftez! Bine, Maximilien, atât de puţin se pricepe un soldat în materie de curaj? Crezi că viaţa o regret eu? Cât poate conta pentru mine, care mi-am petrecut douăzeci de ani între viaţă şi moarte, dacă mai trăiesc sau dacă mor? De altfel, fii liniştit, Morrel! Slăbiciunea aceasta, dacă slăbiciune este, o arăt numai faţă de dumneata. Ştiu că lumea este un salon din care trebuie să ieşi cuviincios şi cinstit, adică salutând şi plătindu-ţi datoriile la joc.

— Aşa mai zic şi eu! zise Morrel. Iată cum trebuie să vorbiţi! Apropo, v-aţi adus armele?

— Eu? La ce bun? Sper că domnii aceştia le-au adus pe ale lor.

— Mă duc să întreb, zise Morrel.

— Bine, dar fără alte propuneri, mă auzi?

— Oh, fiţi liniştit!

Morrel se îndreptă către Beauchamp şi Château-Renaud. Aceştia, zărindu-l venind, îi ieşiră câţiva paşi în întâmpinare.

Cei trei tineri se salutară, dacă nu cu plăcere, cel puţin curtenitor.

— Iertaţi-mă, domnilor, zise Morrel, dar nu-l văd pe domnul de Morcerf!

— Azi-dimineaţă, răspunse Château-Renaud, ne-a anunţat că o să ne întâlnim de-a dreptul pe teren.

— Aha! făcu Morrel.

Beauchamp îşi scoase ceasul.

— Opt şi cinci. Nu este o întârziere prea mare, domnule Morrel, zise el.

— Oh, răspunse Maximilien, nu cu această intenţie am întrebat de dumnealui.

— De altfel, interveni Château-Renaud, iată o trăsură!

Într-adevăr, o trăsură se apropia în mare viteză pe unul dintre drumurile ce se încrucişau în locul unde se aflau.

— Domnilor, zise Morrel, fără îndoială că aţi adus nişte pistoale. Domnul de Monte-Cristo declară că renunţă la dreptul de a se servi de ale sale.

— Domnule Morrel, am prevăzut această delicateţe din partea domnului conte, răspunse Beauchamp, şi am adus nişte arme pe care le-am cumpărat acum opt sau zece zile, crezând că o să am eu nevoie de ele pentru o chestiune asemănătoare. Sunt noi-nouţe şi până acum nu le-a folosit încă nimeni. Vreţi să le cercetaţi?

— Oh, domnule Beauchamp, zise Morrel înclinându-se, de vreme ce mă asiguraţi că domnul de Morcerf nu cunoaşte aceste arme, puteţi fi sigur că îmi este de ajuns cuvântul dumneavoastră.

— Domnilor, zise Château-Renaud, nu domnul de Morcerf a venit cu trăsura aceasta, ci, pe legea mea, sunt Franz şi Debray!

Într-adevăr, cei doi tineri anunţaţi se apropiară.

— Dumneavoastră aici, domnilor? zise Château-Renaud, schimbând cu fiecare câte o strângere de mână. Cum se face?

— Pentru că Albert ne-a rugat, azi-dimineaţă, să ne aflăm pe teren, răspunse Debray.

Beauchamp şi Château-Renaud se priviră cu un aer uluit.

— Domnilor, zise Morrel, cred că înţeleg.

— Nu mai spune!

— Ieri după-amiază am primit o scrisoare de la domnul de Morcerf, care mă ruga să vin la Operă.

— Şi eu la fel, zise Debray.

— Şi eu la fel, zise Franz.

— Şi noi la fel, ziseră Château-Renaud şi Beauchamp.

— Voia să fiţi de faţă la provocare, zise Morrel, iar acum vrea să fiţi de faţă la duel.

— Da, răspunseră tinerii, aşa trebuie să fie, domnule Maximilien. După toate probabilităţile, aţi ghicit.

— Cu toate acestea, murmură Château-Renaud, Albert nu mai vine o dată! A întârziat zece minute.

— Iată-l, zise Beauchamp, vine călare! Poftim! Vine mâncând pământul, urmat de servitorul său.

— Ce nesăbuinţă, zise Château-Renaud, să vii călare când te baţi în duel cu pistolul! Şi eu care îl instruisem doar atât de bine!

— Şi apoi, ia uitaţi-vă, zise Beauchamp, are gulerul răsfrânt peste cravată, haina deschisă, vesta albă... De ce nu şi-o fi desenat şi o ţintă pe burtă? Ar fi fost mai simplu şi s-ar fi terminat mai repede!

Între timp, Morcerf ajunsese la zece paşi de grupul celor cinci tineri. Îşi opri calul, sări pe pământ şi-i aruncă servitorului frâul.

Albert se apropie.

Era palid şi avea ochii umflaţi şi înroşiţi. Se vedea că nu dormise o clipă toată noaptea.

Răspândită pe toată faţa, avea un aer de seriozitate tristă, neobişnuită pentru el.

— Vă mulţumesc, domnilor, zise el, că aţi binevoit să răspundeţi invitaţiei mele. Vă rog să credeţi că vă sunt cum nu se poate mai recunoscător pentru dovada aceasta de prietenie.

Morrel, când se apropiase Albert, se dăduse câţiva paşi înapoi şi acum se găsea mai la o parte.

— Şi dumitale de asemenea, domnule Morrel, zise Albert, îţi datorez mulţumirile mele. Te rog să te apropii, nu eşti în plus.

— Domnule, zise Maximilien, poate nu ştii că sunt martorul contelui de Monte-Cristo.

— Nu eram sigur, dar bănuiam. Cu atât mai bine. Cu cât vor fi mai mulţi oameni de onoare aici, cu atât voi fi mai satisfăcut.

— Domnule Morrel, zise Château-Renaud, puteţi să-l anunţaţi pe domnul conte de Monte-Cristo că domnule de Morcerf a sosit şi că noi îi stăm la dispoziţie.

Morrel făcu o mişcare, voind să transmită mesajul.

În acelaşi timp, Beauchamp scoase cutia sa de pistoale din trăsură.

— Aşteptaţi puţin, domnilor, zise Albert. Trebuie să-i spun două vorbe domnului conte de Monte-Cristo.

— Între patru ochi? întrebă Morrel.

— Nu, domnule, în faţa tuturor.

Martorii lui Albert se priviră surprinşi. Franz şi Debray schimbară câteva cuvinte în şoaptă, iar Morrel, bucuros de întâmplarea aceasta neaşteptată, se duse să-l cheme pe conte, care se plimba, împreună cu Emmanuel, pe o alee lăturalnică.

— Ce vrea de la mine? întrebă Monte-Cristo.

— Nu ştiu, dar cere să vă vorbească.

— Oh! zise Monte-Cristo. Numai să nu stârnească mânia lui Dumnezeu cu vreo nouă insultă!

— Nu cred că asta intenţionează, zise Morrel.

Contele înaintă, însoţit de Maximilien şi de Emmanuel. Chipul său calm şi senin făcea un ciudat contrast cu chipul răvăşit al lui Albert, care se apropia, la rândul său, urmat de cei patru tineri.

Când ajunseră la trei paşi unul de altul, Albert şi contele se opriră.

— Domnii mei, zise Albert, apropiaţi-vă. Vreau să nu pierdeţi nici un cuvânt dintre cele pe care o să am cinstea să i le spun domnului conte de Monte-Cristo. Pentru că dumneavoastră va trebui să repetaţi întru totul lucrurile pe care o să i le spun oricui va dori să le afle, oricât de ciudate o să vi se pară.

— Ascult, domnule, zise contele.

— Domnule, zise Albert, la început cu un glas tremurător, apoi din ce în ce mai sigur, domnule, vă reproşam că aţi dezvăluit purtarea domnului de Morcerf în Epir; căci, oricât de vinovat ar fi fost domnul conte de Morcerf, nu credeam că dumneavoastră aţi avea dreptul să-l pedepsiţi. Însă, astăzi, domnule, ştiu că v-aţi dobândit dreptul acesta. Nu trădarea lui Fernand Mondego faţă de Ali-Paşa mă îndeamnă să mă grăbesc astfel să vă cer scuze, ci trădarea pescarului Fernand faţă de dumneavoastră şi nenorocirile nemaipomenite care au fost rezultatul acestei trădări. De aceea, o spun şi o

declar cu glas tare: da, domnule, aţi avut dreptate să vă răzbunaţi pe tatăl meu, iar eu, fiul lui, vă mulţumesc că nu aţi făcut mai mult!

Trăsnetul dacă ar fi căzut în mijlocul spectatorilor la această scenă neaşteptată, nu i-ar fi împietrit mai tare decât această declaraţie a lui Albert.

Cât despre Monte-Cristo, ochii săi se ridicaseră încet spre Cer, cu o expresie de nemărginită recunoştinţă şi nu se mai sătura admirând cum firea pătimaşă a lui Albert, al cărui curaj îl cunoscuse prea bine în mijlocul bandiţilor romani, se plecase dintr-odată la umilinţa aceasta subită. Recunoscu în aceasta influenţa lui Mercédès şi pricepu de ce inima sa nobilă nu se împotrivise jertfei lui, despre care ea ştia dinainte că avea să fie inutilă.

— Acum, domnule, continuă Albert, dacă dumneavoastră găsiţi că scuzele pe care vi le-am adresat sunt de ajuns, vă rog să-mi daţi mâna. După meritul atât de rar al purtării fără cusur pe care dumneavoastră se pare că o aveţi, cel mai de seamă merit, după părerea mea, este cel de a şti să-ţi mărturiseşti greşelile. Însă mărturisirea aceasta mă priveşte numai pe mine. Eu m-am purtat cum se cuvine, după criteriile oamenilor, dar dumneavoastră v-aţi purtat cum se cuvine după preceptele lui Dumnezeu. Numai un înger l-ar fi putut salva pe unul dintre noi de la moarte, iar îngerul a coborât din cer, dacă nu ca să facă din noi doi prieteni (din păcate, fatalitatea vrea ca acest lucru să fie cu neputinţă!), măcar să facă doi oameni care se respectă.

Monte-Cristo, cu ochii umeziţi de lacrimi, cu respiraţia grea, cu gura întredeschisă, îi întinse lui Albert o mână pe care acesta o apucă şi o strânse cu un sentiment care semăna cu spaimă respectuoasă.

— Domnilor, zise el, domnul de Monte-Cristo are bunăvoinţa să-mi primească scuzele. M-am purtat pripit faţă de el. Pripeala este un sfetnic rău: m-am purtat cum nu trebuia. Acum, mi-am îndreptat greşeala. Nădăjduiesc că lumea n-o să mă socotească un laş pentru că am făcut ceea ce mi-a poruncit conştiinţa. Dar, în orice caz, dacă cineva o să se înşele în privinţa mea, adăugă tânărul ridicându-şi fruntea cu mândrie şi de parcă ar fi lansat o sfidare deopotrivă prietenilor şi duşmanilor săi, o să încerc să-i schimb părerile.

— Ce s-o fi întâmplat astă-noapte? îl întrebă Beauchamp pe Château-Renaud. Mi se pare că jucăm un rol jalnic aici.

— Într-adevăr, ceea ce a făcut Albert adineauri este fie o josnicie, fie un lucru foarte frumos, răspunse baronul.

— Ah! Ce înseamnă asta? îl întrebă Debray pe Franz. Cum adică? Contele de Monte-Cristo îl dezonorează pe domnul de Morcerf şi are dreptate să procedeze astfel în ochii fiului său? La naiba, să fi avut şi zece Ioannine în familia mea, nu m-aş fi crezut silit să fac decât un lucru, şi anume să mă duelez de zece ori.

Cât despre Monte-Cristo, cu fruntea plecată, cu braţele atârnând pe lângă corp, strivit sub povara celor douăzeci şi patru de ani de amintiri, nu se gândea nici la Albert, nici la Beauchamp, nici la Château-Renaud, nici la vreunul dintre cei de faţă, ci se gândea la curajoasa femeie care venise să-i ceară viaţa fiului ei, căreia el i-o oferise pe a sa şi care îl salvase prin destăinuirea cumplită a unei taine de familie, în stare să ucidă pentru totdeauna în inima acelui tânăr sentimentul respectului filial.

„Mereu Providenţa! murmură el. Ah, abia de astăzi sunt foarte sigur că sunt trimisul lui Dumnezeu.”

XCI Mama şi fiul

Contele de Monte-Cristo îi salută pe cei cinci tineri cu un zâmbet plin de melancolie şi demnitate, apoi se urcă din nou în trăsura sa, împreună cu Maximilien şi Emmanuel.

Albert, Beauchamp şi Château-Renaud rămaseră singuri pe câmpul de luptă.

Tânărul îndreptă spre martorii săi o privire care, fără a fi timidă, părea totuşi să le ceară părerea despre ceea ce se întâmplase.

— Pe legea mea! Dragă prietene, zise Beauchamp cel dintâi, fie din pricină că era mai simţitor, fie pentru că era mai puţin prefăcut, dă-mi voie să te felicit. Iată un deznodământ foarte neaşteptat pentru o afacere foarte neplăcută.

Albert rămase mut, pierdut în reveria sa. Château-Renaud se mulţumi să se plesnească peste cizmă cu bastonul său flexibil.

— Nu plecăm? întrebă el, după această tăcere stânjenitoare.

— Ba da, când vrei, răspunse Beauchamp. Lasă-mă numai să-l mai felicit pe domnul de Morcerf, care a dat astăzi dovadă de o generozitate atât de cavalerească... atât de rară!

— Oh, da! zise Château-Renaud.

— Este minunat, continuă Beauchamp, să poţi să-ţi păstrezi atât de bine sângele-rece.

— Fără îndoială. Eu unul sigur n-aş fi fost în stare, zise Château-Renaud cu o răceală dintre cele mai grăitoare.

— Domnilor, îi întrerupse Albert, cred că n-aţi înţeles că între domnul de Monte-Cristo şi mine s-a petrecut ceva foarte grav...

— Ba da, ba da! zise numaidecât Beauchamp. Dar nu toţi gură-cască de la noi vor fi în stare să-ţi înţeleagă eroismul şi, mai devreme sau mai târziu, o să fii silit să le explici cu mai multă energie decât le-ar prii sănătăţii şi lungimii vieţii tale. Vrei să-ţi dau un sfat prietenesc? Pleacă la Neapole, la Haga sau la Sankt-Petersburg, în ţinuturi liniştite, unde oamenii sunt mai perspicace în ceea ce priveşte onoarea decât exaltaţii noştri de parizieni. Odată ajuns acolo, să tragi cât poţi mai mult la ţintă cu pistolul şi exersează la nesfârşit contrele şi parările din scrimă. Fă-te destul de uitat cât să te poţi întoarce, în linişte, peste câţiva ani, în Franţa, sau destul de priceput în

mânuirea armelor, cât să-ţi poţi cuceri liniştea. N-am dreptate, domnule de Château-Renaud?

— Sunt cu totul de aceeaşi părere, zise gentilomul. Nimic nu stârneşte mai multe dueluri serioase decât un duel rămas fără rezultat.

— Vă mulţumesc, domnilor, răspunse Albert cu un zâmbet rece. O să vă urmez sfatul, nu pentru că mi-l daţi dumneavoastră, ci pentru că însăşi intenţia mea era să părăsesc Franţa. Vă mulţumesc deopotrivă pentru serviciul cu care m-aţi îndatorat, fiindu-mi martori. Vă asigur că mi s-a întipărit adânc în inimă, căci, după cuvintele pe care tocmai le-am auzit, n-o să-mi mai amintesc decât de acesta.

Château-Renaud şi Beauchamp se priviră. Amândoi simţeau acelaşi lucru, iar tonul cu care Morcerf îşi rostise mulţumirile era atât de plin de hotărâre, încât situaţia ar fi devenit stânjenitoare pentru toţi, dacă discuţia s-ar mai fi prelungit.

— Adio, Albert, făcu deodată Beauchamp, întinzându-i tânărului mâna cu nepăsare, fără ca acesta să dea vreun semn că s-ar fi trezit din amorţirea sa.

Într-adevăr, nu răspunse nimic la această mână întinsă.

— Adio, zise la rândul său Château-Renaud, păstrându-şi bastonaşul în mâna stângă şi salutându-l cu dreapta.

Buzele lui Albert murmurară încet un „Adio!”. Privirea sa era însă mai grăitoare — se desluşeau în ea o întreagă pleiadă de mânii înăbuşite, de sfidări trufaşe şi de indignări generoase.

După ce martorii săi se urcară în trăsură, Albert mai rămase un timp nemişcat şi melancolic. Apoi, deodată, îşi dezlegă calul de trunchiul copacului în jurul căruia servitorul legase frâul, sări sprinten în şa şi porni în galop pe drumul spre Paris. Un sfert de oră mai târziu, Albert intra în curtea locuinţei de pe strada Helder.

Când descălecă, i se păru că zăreşte, după perdelele dormitorului contelui, faţa palidă a tatălui său. Albert întoarse capul cu un suspin şi se duse în micul său pavilion.

Ajuns acolo, aruncă o ultimă privire spre toate bogăţiile dinăuntru, care îi făcuseră traiul atât de plăcut şi de fericit încă din copilărie. Se mai uită o dată la tablourile de pe pereţi, din care portretele păreau că îi surâd şi în care peisajele păreau că se însufleţesc în culori vii.

Apoi desprinse de pe panoul de stejar portretul mamei sale, pe care-l strânse sul, lăsând rama aurită goală şi întunecată.

După aceea îşi puse în ordine frumoasele sale arme turceşti, minunatele puşti englezeşti, porţelanurile japoneze, cupele incrustate, bronzurile artistice semnate de Feuchères sau Barye; îşi cercetă dulapurile şi puse cheile în încuietorile fiecăruia; aruncă într-un sertar al biroului, pe care-l lăsă deschis, toţi banii pe care îi avea, adăugă miile de podoabe care-i umpleau cupele, scrinurile şi etajerele; făcu un inventar exact şi precis al tuturor şi aşeză acest inventar în locul cel mai vizibil de pe o masă, după ce o golise de cărţile şi hârtiile care o acopereau.

La începutul acestei activităţi, servitorul său, în pofida ordinului pe care i-l dăduse Albert de a-l lăsa singur, intrase în odaie.

— Ce vrei? îl întrebă Morcerf, cu un ton mai degrabă mâhnit decât furios.

— Iertaţi-mă, domnule, spuse valetul. Este adevărat că domnul mi-a interzis să-l deranjez, dar m-a chemat domnul conte de Morcerf.

— Ei şi? întrebă Albert.

— N-am vrut să mă duc la domnul conte fără să întreb ce porunceşte stăpânul meu.

— De ce?

— Pentru că domnul conte ştie, fără îndoială, că l-am însoţit pe stăpânul meu la locul duelului.

— Probabil, zise Albert.

— Şi dacă mă cheamă, fără îndoială o să mă întrebe ce s-a petrecut acolo. Ce trebuie să-i spun?

— Adevărul.

— Atunci o să-i spun că duelul n-a avut loc?

— O să-i spui că i-am cerut iertare domnului conte de Monte-Cristo. Du-te!

Valetul se înclină şi ieşi.

Albert continuase apoi să-şi facă inventarul.

Când îşi termină munca, tropotul unor cai trecând prin curte şi uruitul unei trăsuri care făcu geamurile să zăngăne îi atrase atenţia. Se apropie de fereastră şi-l văzu pe tatăl său urcându-se în trăsura lui şi plecând.

Pe când se închidea poarta locuinţei în urma contelui, Albert ieşi, îndreptându-se spre apartamentul mamei sale. Fiindcă nu se afla nimeni acolo ca să-l anunţe, ajunse până la uşa camerei lui Mercédès, unde, cu inima grea de ceea ce vedea şi de ceea ce ghicea, se opri în prag.

Ca şi cum acelaşi suflet le-ar fi animat amândurora trupurile, Mercédès făcea în apartamentul ei ceea ce şi Albert făcuse într-al lui. Totul era pus în ordine: dantelele, podoabele, bijuteriile, rufăria, banii fuseseră aranjate în sertarele cărora contesa le potrivea cu grijă cheile în încuietori.

Albert văzu toate aceste pregătiri, le pricepu şi, strigând „Mamă!”, se repezi să o îmbrăţişeze pe Mercédès.

Pictorul care ar fi putut reda expresiile acestor două chipuri, ar fi creat, fără îndoială, un tablou foarte frumos.

Toate pregătirile de plecare, dovedind o hotărâre neînduplecată, care nu-l speriaseră pe Albert în privinţa lui, îl înspăimântară văzându-le la mama sa.

— Bine, dar ce faci? o întrebă el.

— Tu ce ai făcut? replică ea.

— O, mamă! exclamă Albert, emoţionat într-atât încât abia mai putea vorbi. Cu tine nu e acelaşi lucru. Nu, nu se poate să fi luat aceeaşi hotărâre pe care am luat-o eu, căci am venit să te anunţ că spun adio casei tale şi... şi ţie.

— Şi eu, Albert, răspunse Mercédès, şi eu plec. Îţi mărturisesc că mă bizuiam pe faptul că fiul meu mă va însoţi. M-am înşelat?

— Mamă, zise Albert cu fermitate, nu pot să te silesc să împărtăşeşti soarta pe care mi-am ales-o. Eu trebuie să trăiesc, de acum încolo, fără nume şi fără avere. Ca să-mi încep ucenicia acestui trai aspru, trebuie să împrumut de la vreun prieten pâinea pe care o voi mânca din clipa aceasta până când o să izbutesc să-mi câştig singur una. De aceea, buna mea mamă, mă voi duce direct la Franz, ca să-l rog să-mi împrumute mica sumă pe care am socotit-o trebuincioasă.

— Tu, bietul meu copil! strigă Mercédès. Tu să suferi de sărăcie, să suferi de foame! Oh, nu spune asta, o să-mi dai peste cap toate hotărârile mele.

— Dar nu şi pe-ale mele, mamă, răspunse Albert. Sunt tânăr, sunt puternic şi cred că sunt şi curajos. Începând de ieri, am învăţat ce poate voinţa. Vai, mamă! Există oameni care au suferit nespus de mult şi care nu doar că n-au murit, dar şi-au mai şi clădit o nouă avere pe ruina tuturor făgăduielilor de fericire pe care le primiseră de la Cer, pe rămăşiţele tuturor nădejdilor pe care le avuseseră de la Dumnezeu! Am aflat acest lucru, mamă, şi i-am văzut pe aceşti oameni. Ştiu că din fundul prăpastiei unde îi azvârlise duşmanul lor, ei s-au ridicat cu atâta vigoare şi atâta strălucire,

încât şi-au îngenuncheat fostul învingător şi l-au nimicit, la rândul lor. Nu, mamă, nu! Începând de astăzi, am terminat cu trecutul şi nu mai primesc nimic de la el, nici măcar numele meu, pentru că — mă înţelegi, nu-i aşa, mamă? — fiul tău nu poate purta numele unui om care trebuie să roşească în faţa altui om!

— Albert, copilul meu! zise Mercédès. Dacă aş fi avut o inimă mai puternică, tot sfatul acesta ţi l-aş fi dat. Conştiinţa ta a vorbit când vocea mea stinsă a tăcut. Ascultă-ţi conştiinţa, fiul meu. Aveai prieteni, Albert, rupe prietenia cu ei, pentru o vreme, dar nu deznădăjdui, te rog, în numele mamei tale! Viaţa este încă frumoasă la vârsta ta, dragul meu Albert, căci ai doar douăzeci şi doi de ani. Şi, cum unei inimi atât de curate ca a ta îi trebuie un nume fără pată, ia numele tatălui meu: se numea Herrera. Te cunosc, Albert, orice cale vei apuca, vei face faimos, în scurt timp, acest nume. Atunci, dragul meu, o să te întorci în lume, cu şi mai multă strălucire din pricina necazurilor tale trecute. Şi dacă, în ciuda previziunilor mele, nu va fi aşa, lasă-mi barem nădejdea asta, mie, care nu voi mai avea decât acest gând, mie, care nu mai am viitor şi pentru care mormântul se deschide dincolo de pragul casei acesteia.

— O să fac precum doreşti, mamă, zise tânărul. Da, îţi împărtăşesc speranţa. Mânia Cerului n-o să ne urmărească, nici pe dumneata, atât de curată, nici pe mine, atât de nevinovat. Dar, fiindcă suntem hotărâţi, hai să nu mai pierdem vremea! Domnul de Morcerf a plecat de acasă acum aproape o jumătate de ceas. După cum vezi, este un bun prilej ca să ocolim tărăboiul şi explicaţiile.

— Te aştept, fiule, zise Mercédès.

Albert dădu fuga neîntârziat până pe bulevard, de unde aduse un fiacru cu care să plece amândoi. Îşi aminti că exista o căsuţă mobilată pe strada Saints-Pères, unde mama sa şi-ar fi putut găsi o locuinţă modestă, dar cuviincioasă. Aşadar, se întoarse la contesă.

În clipa în care fiacrul se opri în faţa porţii şi Albert coborî, un om se apropie de el şi îi întinse o scrisoare.

Albert îl recunoscu pe intendent.

— De la conte, zise Bertuccio.

Albert luă scrisoarea, o deschise şi o citi.

Când sfârşi, îl căută din ochi pe Bertuccio, dar, cât timp citise el, Bertuccio dispăruse.

Atunci Albert, cu ochii în lacrimi, cu pieptul sufocat de emoţie, se întoarse la Mercédès şi, fără să rostească vreun cuvânt, îi arătă scrisoarea:

Mercédès citi:

—„Albert,

Arătându-ţi că am ghicit planul pe care eşti gata să-l pui în aplicare, cred, de asemenea, că o să te conving că ştiu ce înseamnă delicateţea. Iată-te liber, o să părăseşti locuinţa contelui şi o s-o iei cu dumneata şi pe mama dumitale, de asemenea, liberă. Însă, gândeşte-te bine, Albert, biată inimă nobilă ce eşti, că îi datorezi mai mult decât poţi să-i dăruieşti. Păstrează lupta pentru dumneata, cere suferinţa pentru dumneata, dar cruţ-o pe ea de sărăcia de început, care o să-ţi însoţească inevitabil primele strădanii, pentru că ea nu merită nici măcar umbra nenorocirii care o loveşte astăzi, iar Providenţa nu vrea ca nevinovatul să plătească pentru vinovat.

Ştiu că o să părăsiţi amândoi casa din strada Helder, fără să luaţi nimic. Cum am aflat asta, nu încerca să descoperi. Ştiu — şi atâta tot.

Ascultă-mă, Albert!

Acum douăzeci şi patru de ani, mă întorceam voios şi foarte mândru în ţinutul meu. Aveam o logodnică, Albert, o tânără sfântă pe care o adoram, şi îi aduceam logodnicii mele o sută cincizeci de ludovici, adunaţi cu trudă, printr-o muncă fără răgaz. Banii aceştia erau pentru ea, hotărâsem să-i dau ei şi, ştiind cât de vicleană este marea, îngropasem comoara noastră în mica grădină a casei în care locuia tatăl meu, la Marsilia, pe Aleile Meilhan.

Mama dumitale, Albert, cunoaşte bine căsuţa aceasta dragă.

De curând, venind spre Paris, am trecut prin Marsilia. M-am dus să văd casa aceea, cu amintiri atât de dureroase, iar, seara, am săpat cu o cazma în ungherul unde îmi îngropasem comoara. Caseta de fier era încă acolo, neatinsă de nimeni. Se află în colţul pe care îl umbreşte un smochin frumos, sădit de tatăl meu în ziua în care m-am născut eu.

Ei bine, Albert, banii aceştia, care odinioară trebuia să fie de ajutor vieţii şi liniştii acelei femei pe care o adoram, iată că, astăzi, printr-o întâmplare stranie şi dureroasă, şi-au regăsit aceeaşi menire. Oh, înţelege-mă bine, pe mine, care i-aş putea dărui milioane acestei biete femei şi care îi dau numai bucata de pâine neagră, uitată sub acoperişul meu sărman, din ziua în care am fost despărţit de cea pe care o iubeam.

Dumneata eşti un om generos, Albert, dar poate că totuşi eşti orbit de mândrie sau de supărare. Dacă mă refuzi, dacă o să ceri altuia ceea ce eu am dreptul să-ţi ofer, o să spun că nu este deloc generos din partea dumitale,

să-i refuzi mamei dumitale traiul pe care i-l dăruieşte un om al cărui tată a murit, din pricina tatălui dumitale, în chinurile foamei şi ale disperării”.

După citirea scrisorii, Albert rămase palid şi nemişcat, aşteptând hotărârea mamei sale.

Mercédès ridică spre Cer o privire cu o expresie greu de descris.

— Primesc, zise ea. Are dreptul să plătească dota pe care o voi duce cu mine la o mănăstire!

Şi, punându-şi scrisoarea la piept, îl luă de braţ pe fiul său şi, cu un pas mai hotărât poate decât s-ar fi aşteptat ea însăşi, porni către scară.

XCII Sinuciderea

În acest timp, Monte-Cristo se întorsese, de asemenea, în oraş, împreună cu Emmanuel şi Maximilien.

Întoarcerea fu veselă. Emmanuel nu-şi ascunse bucuria de a fi văzut pacea urmându-i războiului şi mărturisi cu glas tare plăcerea pe care i-o făceau gesturile filantropice. Morrel, într-un colţ al trăsurii, îşi lăsa cumnatul să-şi reverse bucuria în cuvinte, păstrând pentru el o bucurie la fel de sinceră, dar care îi lucea numai în priviri.

La bariera Trône, se întâlniră cu Bertuccio. Intendentul aştepta acolo, neclintit ca o santinelă în post.

Monte-Cristo îşi scoase capul pe fereastra portierei, schimbă cu el câteva cuvinte cu voce joasă, apoi intendentul dispăru.

— Domnule conte, zise Emmanuel când ajunseră în dreptul pieţei Royale, duceţi-mă, vă rog, până la poarta casei mele, astfel încât soţia mea să nu-şi mai facă nici o clipă griji, nici pentru dumneavoastră, nici pentru mine.

— Dacă n-ar fi caraghios să facem paradă cu izbânda noastră, zise Morrel, l-aş invita pe domnul conte să treacă puţin pe la noi. Însă, de bună seamă că şi domnul conte are nişte inimi tremurătoare pe care trebuie să le liniştească. Iată-ne ajunşi, Emmanuel. Să ne luăm la revedere de la prietenul nostru şi să-l lăsăm să-şi continue drumul.

— Un moment, zise Monte-Cristo, nu-mi răpiţi aşa, dintr-odată, ambii tovarăşi. Dumneata întoarce-te la încântătoarea dumitale soţie, căreia te rog să-i transmiţi sincerele mele complimente, iar dumneata, Morrel, însoţeşte-mă până acasă, în Champs-Élysées.

— Bucuros! zise Maximilien. Cu atât mai mult cu cât am şi treabă în cartierul dumneavoastră, conte.

— Să te aşteptăm la masă? întrebă Emmanuel.

— Nu, răspunse tânărul.

Portiera se închise şi trăsura îşi urmă calea.

— Aţi văzut că v-am purtat noroc? zise Morrel când fu singur cu contele. Nici nu v-aţi gândit la asta, aşa-i?

— Ba da, răspunse Monte-Cristo. Tocmai de aceea aş avea să te ţin mereu lângă mine.

— Miraculos! continuă Morrel, răspunzându-şi propriilor gânduri.

— Ce anume? întrebă Monte-Cristo.

— Ce s-a întâmplat.

— Da, răspunse contele zâmbind. Ai spus cuvântul potrivit, Morrel, este miraculos!

— Pentru că, orice s-ar zice, Albert este curajos, adăugă Morrel.

— Foarte curajos, întări Monte-Cristo. L-am văzut dormind cu sabia rotindu-se deasupra capului său.

— Şi eu ştiu că s-a duelat de două ori şi s-a luptat chiar foarte bine, zise Morrel. Cum să împaci asta cu purtarea lui din dimineaţa aceasta?

— Prin influenţa dumitale, ca întotdeauna, răspunse zâmbind Monte-Cristo.

— Ce bine pentru Albert că nu este militar, zise Morrel.

— De ce?

— Să-ţi ceri scuze pe teren! făcu tânărul căpitan, clătinând din cap.

— Haide, zise contele cu blândeţe, nu face greşeala să cazi în prejudecăţile oamenilor de rând, Morrel. Gândeşte-te că, de vreme ce Albert este curajos, nu poate fi laş, că trebuie să fi avut vreun motiv întemeiat ca să să poarte aşa cum s-a purtat azi-dimineaţă şi că tocmai de aceea purtarea lui este mai eroică decât oricare alta.

— Fără îndoială, fără îndoială, răspunse Morrel. Dar o să zic ca spaniolul: „A fost mai puţin curajos astăzi decât ieri”.

— Iei masa cu mine, nu-i aşa, Morrel? zise contele, punând scurt capăt subiectului.

— Nu pot. La ora zece vă părăsesc.

— Atunci, ai aranjat o întâlnire la masă?

Morrel zâmbi şi clătină din cap.

— Totuşi, oricum trebuie să iei masa undeva.

— Dar dacă nu mi-e foame? zise tânărul.

— Aha! făcu Monte-Cristo. Nu cunosc decât două sentimente care taie astfel pofta de mâncare: durerea (şi cum, din fericire, te văd foarte vesel, nu este vorba despre asta) şi dragostea. Or, după cele ce mi-ai spus despre inima dumitale, îmi este îngăduit să cred că...

— Pe legea mea, conte, răspunse cu voie bună Morrel, nu zic nu.

— Şi nu-mi povesteşti şi mie, Maximilien? întrebă contele cu un ton atât de însufleţit, încât se vedea limpede cât de bucuros ar fi să i se împărtăşească această taină.

— V-am arătat azi-dimineaţă că am o inimă, nu-i aşa, conte?

În loc de orice răspuns, Monte-Cristo îi întinse tânărului mâna.

— Ei bine, continuă acesta, de când această inimă nu mai este împreună cu dumneavoastră în pădurea Vincennes, ea bate în altă parte, unde mă duc s-o regăsesc.

— Du-te, zise tărăgănat contele, du-te prietene! Dar, te rog, dacă întâlneşti vreo piedică, aminteşte-ţi că am şi eu o oarecare putere pe lumea asta, că aş fi fericit să folosesc această putere pentru cei care îmi sunt dragi şi că dumneata îmi eşti tare drag, Morrel.

— Bine, zise tânărul, o să-mi amintesc, cum îşi amintesc copiii egoişti de părinţii lor, când au nevoie de ei. Când o să am nevoie de dumneavoastră — poate că o să vină şi momentul acela — o să vă cer ajutorul, conte.

— Bine, mă bizui pe cuvântul dumitale. Atunci, la revedere!

— La revedere!

Ajunseseră la poarta casei din Champs-Élysées. Monte-Cristo deschise portiera şi Morrel sări din trăsură.

Bertuccio aştepta pe peron.

Morrel dispăru pe bulevardul Marigny, iar Monte-Cristo se apropie grăbit de Bertuccio.

— Ei? întrebă el.

— Ei bine, o să-şi părăsească locuinţa.

— Şi fiul ei?

— Florentin, valetul lui, crede că şi el va face la fel.

— Vino!

Monte-Cristo îl duse pe Bertuccio în cabinetul său, scrise biletul pe care îl cunoaştem şi i-l înmână intendentului.

— Du-te, zise el, şi grăbeşte-te! Nu uita s-o anunţi şi pe Haydée că m-am întors.

— Iată-mă! zise fata care, la zgomotul trăsurii, coborâse într-un suflet şi al cărui chip radia de fericire, văzându-l pe conte teafăr şi nevătămat.

Bertuccio ieşi.

În aceste prime clipe ale întoarcerii contelui, aşteptat de ea cu atâta nelinişte, Haydée simţi toată bucuria unei fiice revăzându-şi tatăl drag, toată patima unei îndrăgostite revăzându-şi iubitul adorat.

Desigur, cu toate că era mai puţin expansivă, nici bucuria lui Monte-Cristo nu era mai mică. Pentru inimile care au suferit multă vreme, bucuria este ca roua pentru pământurile arse de soare; inima şi pământul

sorb această ploaie binefăcătoare care cade peste ele, iar pe afară nu se vede nimic. De vreo câteva zile, Monte-Cristo înţelegea un lucru în care de multă vreme nu mai îndrăznea să creadă, şi anume că existau două Mercédès în lume şi că mai putea fi încă fericit.

Privirea lui înflăcărată de fericire se adâncea lacomă în ochii umezi ai lui Haydée, când, deodată, uşa se deschise. Contele se încruntă.

— Domnul de Morcerf! zise Baptistin, de parcă numele acesta era singura lui scuză.

Într-adevăr, chipul contelui se însenină.

— Care dintre ei? întrebă el. Vicontele sau contele?

— Contele.

— Doamne! strigă Haydée. Nu s-a sfârşit încă?

— Nu ştiu dacă s-a sfârşit, copila mea mult iubită, zise Monte-Cristo, prinzând-o de mâini pe fată, dar ceea ce ştiu sigur este că nu mai ai de ce te teme.

— Oh! Totuşi acesta este ticălosul...

— Omul acesta nu poate să-mi facă mie nici un rău, Haydée, zise Monte-Cristo. Doar când am avut de-a face cu fiul său aveai motiv să te temi.

— N-o să ştii niciodată, stăpâne, cât am suferit! zise fata.

Monte-Cristo zâmbi.

— Pe mormântul tatălui meu, continuă Monte-Cristo, întinzându-şi mâna deasupra creştetului fetei, îţi jur că, dacă se va întâmpla o nenorocire, nu pe mine mă va lovi!

— Te cred, stăpâne, ca şi cum mi-ar vorbi însuşi Dumnezeu, răspunse fata, întinzându-şi fruntea contelui.

Monte-Cristo îşi lipi buzele de fruntea aceea atât de pură şi de frumoasă, iar sărutul acesta făcu să bată două inimi deodată, una cu putere, cealaltă înăbuşit.

„Oh, Doamne! gândi el. Oare îmi îngădui să pot iubi din nou?”...

— Condu-l pe domnul conte de Morcerf în salon, îi porunci el lui Baptistin, în timp ce o însoţea pe frumoasa grecoaică spre o scară ascunsă.

Trebuie să spunem câteva cuvinte lămuritoare despre vizita aceasta, aşteptată poate de Monte-Cristo, dar, fără îndoială, neaşteptată pentru cititorii noştri.

Când Mercédès, după cum am spus, întocmea, la ea în apartament, un inventar asemănător celui pe care îl întocmise Albert la el, când îşi ordona

bijuteriile, îşi încuia sertarele, îşi aduna cheile într-un mănunchi, ca să lase toate lucrurile în deplină rânduială, ea n-a observat că, la un moment dat, un chip sinistru şi palid s-a ivit la geamul uşii prin care pătrundea lumina din coridor. Din acel loc, nu doar că se putea vedea, dar se putea şi auzi ce se petrecea înăuntru. Iar cel care iscodea astfel, fără să fie nici văzut, nici auzit, văzu şi auzi în schimb tot ce se întâmplă la doamna de Morcerf.

De la această uşă cu geamuri, omul cu obrajii fără culoare se târî în camera de culcare a contelui de Morcerf şi, ajuns acolo, se duse la o fereastră care dădea spre curte, ridicându-i perdeaua, cu o mână crispată. Rămase astfel timp de zece minute, încremenit, mut, ascultând bătăile propriei inimi. Pentru el, zece minute însemnară un timp destul de lung.

Atunci, Albert, venind de la întâlnirea cu Monte-Cristo, îşi zărise tatăl, care îi pândea întoarcerea din spatele unei perdele, şi îşi întoarse capul.

Contele făcuse ochii mari. Ştia că insulta adusă de Albert lui Monte-Cristo fusese cumplită şi că o asemenea insultă, în orice ţară din lume, atrăgea după sine un duel pe viaţă şi pe moarte. Or, Albert se întorsese teafăr şi nevătămat, aşadar contele de Morcerf fusese răzbunat.

O rază de nespusă bucurie lumină acest chip lugubru, aşa cum se iveşte o ultimă rază de soare înainte să se piardă în norii care par mai degrabă mormântul decât culcuşul său.

Dar, cum am spus, aşteptă zadarnic ca tânărul să urce în apartamentul contelui şi să îi povestească despre triumful său. Că fiul său, înainte de a se duela, nu voise să-şi vadă tatăl, a cărui onoare pornea s-o răzbune, era de înţeles. Dar, odată răzbunată onoarea tatălui, de ce fiul nu venea să se arunce în braţele sale?

Atunci, contele, neputând să-l vadă pe Albert, trimise după servitorul acestuia. Se ştie că Albert îi poruncise valetului să nu-i ascundă contelui nimic.

Peste zece minute, pe peron se văzu apărând generalul de Morcerf, îmbrăcat într-o redingotă neagră, cu guler de militar, cu pantaloni negri şi mănuşi negre. După cum se părea, dăduse dinainte nişte ordine, căci, abia atinse ultima treaptă a peronului, când trăsura sa, gata pregătită de drum, ieşi din şopron şi se opri în dreptul său.

Valetul veni în fugă, aruncând în trăsură o mantie militărească, în care erau înfăşurate două săbii, apoi, închizând portiera trăsurii, se urcă pe capră, lângă vizitiu.

Vizitiul se aplecă, aşteptând porunca.

— Pe Champs-Élysées, zise generalul, la contele de Monte-Cristo. Repede!

Caii se smuciră sub biciului care şfichiui pe lângă ei, iar, peste numai cinci minute, se opriră în faţa casei contelui.

Domnul de Morcerf îşi deschise el însuşi portiera şi sări tinereşte din mers, pe alee, sună şi dispăru, împreună cu servitorul său, prin uşa larg deschisă...

Peste o secundă, Baptistin îi anunţa lui Monte-Cristo vizita contelui de Morcerf, iar Monte-Cristo, reconducând-o pe Haydée în apartamentul ei, ordona ca vizitatorul să fie poftit în salon.

Generalul măsura pentru a treia oară salonul în lung, când, întorcându-se, îl zări pe Monte-Cristo în prag.

— Ei! Într-adevăr este domnul de Morcerf, zise liniştit Monte-Cristo. Credeam că n-am auzit bine.

— Da, eu însumi, răspunse contele, strângându-şi buzele înfricoşător, încât abia de putea rosti cuvintele.

— Atunci, zise Monte-Cristo, nu-mi rămâne decât să aflu cauza care-mi prilejuieşte plăcerea de a-l vedea pe domnul conte de Morcerf atât de devreme.

— Aţi avut, azi-dimineaţă, o întâlnire cu fiul meu, domnule? întrebă generalul.

— Ştiţi acest lucru? îi întoarse Monte-Cristo.

— Şi mai ştiu că fiul meu avea motive întemeiate să-şi dorească să se bată cu dumneavoastră şi să facă tot ce i-ar fi stat în puteri ca să vă ucidă.

— Într-adevăr, domnule, avea motive foarte întemeiate! Numai că, vedeţi, în pofida acestor motive, nu m-a ucis, ba chiar nici nu s-a bătut.

— Cu toate acestea, el vă socotea cauza dezonoarei tatălui său, cauza prăbuşirii înfricoşătoare, care, în clipa de faţă, copleşeşte casa noastră.

— Este adevărat, domnule, zise Monte-Cristo, cu stăpânirea sa netulburată. Însă eram o cauză secundară, fireşte, nu una principală.

— Fără îndoială că i-aţi cerut scuze sau i-aţi dat vreo explicaţie?

— Nu i-am dat nici o explicaţie, iar scuze mi-a cerut el mie.

— Şi cărui motiv îi atribuiţi dumneavoastră această purtare?

— Convingerii, probabil, că în cele întâmplate exista un om mai vinovat decât mine.

— Şi cine anume era acest om?

— Tatăl său.

— Fie! zise contele pălind. Dar dumneavoastră ştiţi că vinovatului nu-i place să i se dovedească vinovăţia.

— Ştiu... De aceea mă aşteptam la ceea ce se petrece acum.

— Vă aşteptaţi ca fiul meu să fie un laş? strigă contele.

— Domnul Albert de Morcerf nu este deloc un laş, zise Monte-Cristo.

— Un om care ţine o spadă în mână, un om care, în dreptul spadei acesteia, are un duşman de moarte, este un laş dacă refuză să se bată! Ah, de ce nu este aici, ca să i-o spun în faţă!

— Domnule, răspunse rece Monte-Cristo, nu-mi închipui că aţi venit să mă căutaţi numai ca să-mi povestiţi micile dumneavoastră probleme de familie. Mergeţi să-i spuneţi asta lui Albert, poate că el va şti ce să vă răspundă.

— Oh, nu, nu! replică generalul cu un zâmbet care îi pieri de îndată ce înflori. Nu, aveţi dreptate, nu pentru asta am venit! Am venit să vă spun că şi eu vă privesc ca pe duşmanul meu! Am venit să vă spun că vă urăsc din instinct! Că mi se pare că v-am cunoscut dintotdeauna şi că v-am urât dintotdeauna! Şi că, în sfârşit, dacă tinerii din zilele noastre nu se mai bat, atunci ne revine nouă datoria să ne batem... Sunteţi de aceeaşi părere, domnule?

— Bineînţeles. De aceea, când v-am spus că mă aşteptam la ceea ce mi se întâmplă, mă referam la onoarea vizitei dumneavoastră.

— Cu atât mai bine... Atunci, sunteţi pregătit?

— Întotdeauna, domnule.

— Ştiţi că ne vom bate până la moartea unui dintre noi doi? întrebă generalul, cu dinţii încleştaţi de furie.

— Până la moartea unuia dintre noi doi, repetă contele de Monte-Cristo, făcând un semn uşor cu capul de sus în jos.

— Atunci să mergem! N-avem nevoie de martori.

— Într-adevăr, zise Monte-Cristo, ar fi zadarnic. Ne cunoaştem, doar, atât de bine!

— Dimpotrivă, răspunse contele, nu ne cunoaştem deloc.

— Aş! făcu Monte-Cristo, cu aceeaşi nepăsare exasperantă. Ia să ne gândim puţin! Nu sunteţi dumneavoastră soldatul Fernand, care a dezertat în ajunul bătăliei de la Waterloo? Nu sunteţi dumneavoastră locotenentul Fernand, care a servit drept călăuză şi spion armatei franceze în Spania? Nu sunteţi dumneavoastră colonelul Fernand, care şi-a trădat, vândut şi asasinat

binefăcătorul, Ali-Paşa? Iar toţi aceşti Fernand la un loc nu fac, oare, generalul-locotenent conte de Morcerf, pair al Franţei?

— Oh! strigă generalul, ars de cuvintele acestea ca de un fier înroşit în foc. Oh, ticălosule! Îmi reproşezi ruşinea tocmai în clipa în care, poate, mă vei ucide? Nu, n-am spus că tu nu mă cunoşti pe mine. Ştiu prea bine, blestematule, că ai pătruns în noaptea trecutului şi că ai citit acolo, la lumina nu ştiu cărei făclii, fiecare pagină a vieţii mele! Dar poate că există încă mai multă onoare în mine, în oprobriul meu, decât în tine, sub aparenţele tale pompoase. Nu, nu, tu mă cunoşti, dar eu nu te cunosc, aventurier ticsit de aur şi de giuvaieruri! La Paris ţi-ai dat numele de Monte-Cristo, în Italia ţi-ai zis Sindbad Marinarul, în Malta cine mai ştie cum? Eu unul am uitat. Însă eu îţi cer numele tău adevărat, vreau să ştiu numele tău adevărat, dintre cele o sută pe care ţi le dai, ca să-l rostesc pe terenul de luptă, în clipa când îţi voi înfige spada în inimă!

Contele de Monte-Cristo păli îngrozitor. În privirea lui sălbatică se aprinse un foc mistuitor. Dintr-un salt fu în cabinetul de lângă salon şi, în mai puţin de o secundă, smulgându-şi cravata, redingota şi jiletca, îmbrăcă o vestă scurtă de marinar şi îşi puse pe cap o tichie marinărească, de sub care se răsfirau lungile sale plete negre.

Se întoarse astfel, înfricoşător, necruţător, înaintând cu braţele încrucişate spre generalul care nu pricepuse nimic din dispariţia lui, care îl aştepta şi care, simţind că începe să-i clănţăne dinţii şi că îl lasă picioarele, se trase înapoi pas cu pas şi nu se opri decât atunci când mâna lui crispată găsi un punct de sprijin într-o masă.

— Fernand! îi strigă Monte-Cristo. Dintre cele o sută de nume ale mele, n-aş avea nevoie să-ţi spun decât unul singur ca să te trăsnesc. Dar numele acesta îl ghiceşti singur, nu-i aşa? Sau, mai bine zis, ţi-l aminteşti, nu-i aşa? Căci, în pofida tuturor necazurilor mele, tuturor chinurilor mele, îţi arăt, astăzi, un chip pe care fericirea răzbunării îl întinereşte, un chip pe care trebuie să-l fi văzut adeseori în visele tale, de când te-ai însurat... cu Mercédès, logodnica mea!

Generalul, cu capul răsturnat pe spate, cu mâinile întinse, cu privirea fixă, se uita în tăcere, hipnotizat, la această cumplită apariţie. Apoi, căutând să se sprijine de zid, se strecură încet până la uşa prin care ieşi cu spatele, lăsând să-i scape un singur strigăt, lugubru, jalnic, sfâşietor:

— Edmond Dantès!

Apoi, cu suspine care nu aveau nimic omenesc, se târî până la peristilul casei, traversă curtea ca un om beat şi căzu în braţele valetului său, izbutind să îngaime, cu o voce de nerecunoscut:

— Acasă! Acasă!

Pe drum, aerul proaspăt şi ruşinea pe care i-o stârni atenţia cu care îl priveau servitorii săi, îl făcură în stare să-şi adune gândurile. Dar drumul era scurt şi, cu cât se apropia de casă, contele simţea reînviind toate durerile sale.

La câţiva paşi de casă, contele opri trăsura şi coborî. Poarta era larg deschisă; un birjar, uluit că fusese chemat la o reşedinţă atât de bogată, stătea cu fiacrul în mijlocul curţii; contele privi înspăimântat la fiacru, dar fără să îndrăznească să întrebe pe cineva, dădu buzna în apartamentul lui.

Două persoane coborau scara şi Morcerf abia avu timp să intre repede într-un cabinet, ca să nu le întâlnească.

Era Mercédès, sprijinită de braţul fiului său, şi amândoi părăseau casa.

Trecură la un pas de nefericitul care, ascuns după draperia de damasc din faţa uşii, aproape că fu atins de rochia de mătase a acesteia şi aproape că simţi în obraz suflul cald al cuvintelor rostite de fiul său:

— Curaj, mamă! Haide, vino, aici nu mai este casa noastră.

Cuvintele se stinseră, paşii se îndepărtară.

Generalul se ridică, ţinându-se strâns cu mâinile de draperie. Îşi înăbuşi cel mai sfâşietor hohot de plâns care ieşise vreodată din pieptul vreunui tată, părăsit în acelaşi timp şi de soţie şi de fiu...

Curând, auzi trântindu-se portiera de fier a fiacrului, apoi vocea birjarului, apoi uruitul greoiului vehicul făcu să zăngăne geamurile. Atunci, se năpusti în dormitor, ca să mai vadă o dată tot ceea ce iubise pe lume. Dar fiacrul plecă fără ca Mercédès sau Albert să scoată capul pe fereastră, pentru a-i dărui căminului singuratic, tatălui şi soţului părăsit, o ultimă privire, un ultim rămas-bun şi un ultim regret, adică iertarea.

Şi chiar în clipa când roţile trăsurii zdroncăneau pe pavajul de sub arcada porţii, răsună un foc de armă şi un fum mohorât ieşi pe unul din geamurile ferestrei de la dormitor, spart de suflul exploziei.

XCIII Valentine

Putem să ghicim cu uşurinţă unde avea treabă Maximilien şi la cine avea întâlnire.

Plecând de la Monte-Cristo, Morrel se îndrepta agale spre casa lui de Villefort.

Am spus că mergea agale, din pricină că Morrel avea la dispoziţie mai bine de o jumătate de oră pentru a străbate o distanţă de cinci sute de paşi. Dar, cu tot acest răgaz mai mult decât suficient, el se grăbise să-l părăsească pe Monte-Cristo, arzând de nerăbdare să rămână singur cu gândurile sale.

Ştia prea bine ora lui, ora când Valentine, asistând la dejunul lui Noirtier, era sigură că nu va fi tulburată în această pioasă îndatorire. Noirtier şi Valentine îi îngăduiseră să vină de două ori pe săptămână şi acum el tocmai urma să profite de acest drept.

Când ajunse, Valentine îl aştepta. Nelinişţită, aproape înnebunită, ea îl prinse de mână şi-l aduse în faţa bunicului ei.

Această nelinişte, împinsă, după cum am spus, până aproape de delir, se datora răsunetului pe care aventura lui Morcerf îl stârnise în lume. Se ştia (lumea ştie întotdeauna) despre întâmplarea de la Operă. În casa lui Villefort, nimeni nu se îndoia că duelul avea să fie consecinţa obligatorie a acestei întâmplări. Valentine, cu instinctul ei de femeie, bănuise că Morrel avea să fie martorul lui Monte-Cristo şi, cunoscând curajul tânărului şi prietenia adâncă pe care el i-o purta contelui, se temea că Morrel n-o să reziste să se mărginească la rolul pasiv ce-i fusese rezervat.

Se înţelege, aşadar, cu câtă lăcomie fură cerute, date şi primite amănuntele. Iar Morrel putu să citească o bucurie de nespus în ochii iubitei sale, când află că înfricoşătoarea întâmplare avusese un sfârşit deopotrivă fericit şi neaşteptat.

— Acum, zise Valentine făcându-i semn lui Maximilien să se aşeze lângă Noirtier şi aşezându-se, la rândul ei, pe scăunelul de la picioarele bătrânului, acum hai să vorbim puţin despre treburile noastre. Ştii, Maximilien, că bunicul se gândise o clipă să părăsească această casă şi să-şi ia un apartament în afara locuinţei domnului de Villefort?

— Da, fireşte, zise Maximilien. Îmi amintesc de acest plan, ba chiar l-am aprobat cu mare bucurie.

— Ei bine, zise Valentine, bucură-te din nou, Maximilien, căci bunicul şi-a reluat planul.

— Bravo! făcu Maximilien.

— Ştii oare, continuă Valentine, şi ce motiv invocă bunicul pentru a părăsi casa?

Noirtier îşi privi nepoata, vrând să-i facă semn să tacă. Dar Valentine nu se mai uita la Noirtier. Ochii, privirea, zâmbetul, toate erau pentru Morrel.

— Oh, oricare ar fi motivul pe care l-ar invoca domnul Noirtier, exclamă Morrel, spun dinainte că este bun.

— Excelent, zise Valentine. Bunicul pretinde că aerul foburgului Saint-Honoré nu-mi prieşte.

— La drept vorbind, zise Morrel, chiar aşa, Valentine, domnul Noirtier s-ar putea să aibă mare dreptate. De vreo cincisprezece zile, găsesc că sănătatea ta suferă.

— Da, puţin, este adevărat, răspunse Valentine. De aceea, bunicul s-a transformat în medicul meu şi, cum el se pricepe la toate, am cea mai mare încredere în el.

— Atunci, înseamnă că eşti într-adevăr bolnavă, Valentine? întrebă neliniştit Maximilien.

— Oh, Doamne! Nu se poate spune că sunt chiar bolnavă. Am un fel de stare generală proastă, atâta tot. Mi-am pierdut pofta de mâncare şi mi se pare că stomacul meu duce o luptă ca să se deprindă cu ceva.

Noirtier nu pierdea nici unul dintre cuvintele ei.

— Şi ce tratament urmezi pentru boala asta necunoscută?

— Ei, e foarte simplu, zise Valentine. Înghit, în fiecare dimineaţă, o lingură din doctoria care îi este adusă bunicului. Când spun o lingură, vreau să spun că am început cu una şi acum am ajuns la patru. Bunicul susţine că este un panaceu.

Valentine zâmbea, dar exista o undă de tristeţe şi de suferinţă în zâmbetul său.

Maximilien, îmbătat de iubire, o privea în tăcere. Era la fel de frumoasă, dar albeaţa chipului ei nu mai avea aceeaşi strălucire, în ochi îi ardea un foc mai puternic decât de obicei, iar mâinile sale, de obicei albe ca sideful, păreau acum nişte mâini de ceară, pe care, în timp, o nuanţă gălbuie pusese stăpânire.

De la Valentine, tânărul îşi întoarse ochii spre Noirtier. Acesta o cântărea cu profunda şi ciudata lui inteligenţă pe fata absorbită de dragostea

ei. Şi el, ca şi Morrel, urmărea semnele acelei suferinţe înăbuşite, atât de puţin vizibile, de altfel, încât ar fi putut scăpa atenţiei tuturor, în afară de bunic şi de iubit.

— Dar, zise Morrel, credeam că doctoria din care ai ajuns să iei patru linguri era prescrisă numai pentru domnul de Noirtier.

— Eu nu ştiu decât că este foarte amară, zise Valentine, atât de amară, încât tot ce beau după aceea mi se pare că are acelaşi gust.

Noirtier se uită întrebător la nepoata sa.

— Da, bunicule, răspunse Valentine, aşa este. Adineauri, înainte de a coborî la tine, am băut un pahar de apă cu zahăr; ei bine, n-am putut înghiţi decât jumătate, într-atât de amară mi s-a părut apa.

Noirtier păli şi-i făcu semn că vrea să-i vorbească.

Valentine se ridică şi căută dicţionarul.

Noirtier o urmărea din ochi, vădit îngrijorat.

Într-adevăr, lui Valentine i se ridică sângele la cap, iar obrajii i se împurpurară.

— Poftim! exclamă ea, fără a-şi pierde nimic din voioşia de până atunci. Ciudat lucru! Ameţesc! Să fie de la soarele care mi-a orbit ochii?...

Şi se sprijini de fereastră.

— Azi nu este soare, zise Morrel, simţindu-se mai neliniştit din pricina expresiei feţei lui Noirtier decât de starea iubitei.

Şi alergă la Valentine.

Fata zâmbi.

— Linişteşte-te, bunicule, îi zise ea lui Noirtier. Linişteşte-te şi tu, Maximilien. Nu-i nimic. Mi-a trecut deja... dar, ia ascultaţi! Nu s-aude un zgomot de trăsură în curte?

Deschise uşa odăii lui Noirtier, dădu fuga la o fereastră de pe culoar şi se întoarse în grabă.

— Da, zise ea, este doamna Danglars şi fiica ei, care au venit la noi în vizită. La revedere! Fug, altminteri o să trimită pe cineva să mă caute aici... Sau, mai bine zis, pe curând. Rămâi lângă bunicul, domnule Maximilien. Îţi făgăduiesc să nu le reţin.

Morrel o urmări din ochi, o văzu închizând uşa şi o auzi urcând scara cea mică, dând spre odaia doamnei de Villefort şi spre odaia ei.

De îndată ce Valentine dispăru, Noirtier îi făcu semn lui Morrel să ia dicţionarul. Morrel îl ascultă. Valentine îl învăţase repede cum să-l înţeleagă pe bătrân.

Totuşi, oricât de obişnuit ar fi fost, fiindcă trebuia să recite mereu câte o parte din cele douăzeci şi patru de litere ale alfabetului şi apoi să găsească fiecare cuvânt în dicţionar, de abia peste zece minute izbuti să tălmăcească dorinţa bătrânului în următoarele cuvinte:

„Adu paharul de apă şi carafa folosite de Valentine”.

Morrel sună îndată servitorul care-l înlocuise pe Barrois şi, în numele lui Noirtier, îi dădu acest ordin.

Servitorul se întoarse peste câteva clipe.

Carafa şi paharul erau complet goale.

Noirtier făcu semn că voia să vorbească.

„De ce paharul şi carafa sunt goale? întrebă el. Valentine a zis că n-a băut decât o jumătate de pahar.”

Traducerea acestei noi întrebări mai luă încă cinci minute.

— Nu ştiu, răspunse servitorul. Dar în apartamentul domnişoarei Valentine se află camerista; poate că ea le-a golit.

— Întreab-o! zise Morrel, ghicind de data aceasta gândul lui Noirtier din priviri.

Servitorul ieşi, dar se întoarse aproape numaidecât.

— Domnişoara Valentine a trecut prin camera sa, ca să intre în aceea a doamnei de Villefort, zise el. În trecere, fiindcă îi era sete, a băut ce mai rămăsese în pahar. Cât despre carafă, a golit-o domnişorul Édouard, ca să le facă un heleşteu raţelor dumnealui.

Noirtier înălţă ochii spre Cer, aşa cum ar face un jucător care ar miza pe o singură carte tot ce are.

Din momentul acela, ochii bătrânului se aţintiră asupra uşii, fără să-şi mai schimbe această direcţie.

Într-adevăr, Valentine nu se înşelase spunând că le văzuse pe doamna Danglars şi pe fiica ei. Vizitatoarele fuseseră conduse în salonul doamnei de Villefort, care spusese servitorilor că le va primi la ea. Iată de ce trecuse Valentine prin apartamentul ei, fiindcă acesta se afla la acelaşi etaj cu cel al mamei sale vitrege, despărţite doar de odaia lui Édouard.

Cele două femei intrară în salon cu atitudinea aceea rece şi oficială, care prevesteşte o comunicare importantă.

Între oamenii de acelaşi rang social, orice nuanţă este numaidecât interceptată. Doamna de Villefort răspunse la această solemnitate tot prin solemnitate.

În clipa aceea, intră Valentine şi reîncepură reverenţele.

— Dragă prietenă, zise baroana, în timp ce fetele se luau de mână, am venit împreună cu Eugénie ca să-ţi anunţ, eu cea dintâi, căsătoria foarte apropiată a fiicei mele cu prinţul Cavalcanti.

Danglars păstrase titlul de prinţ. Bancherul popular socotise că acest titlu făcea o mai bună impresie decât acela de conte.

— Atunci, îngăduiţi-mi să vă adresez sincerele mele felicitări, răspunse doamna de Villefort. Domnul prinţ Cavalcanti pare un tânăr plin de însuşiri alese.

— Ascultă, zise baroana zâmbind, vorbind ca între prietene, trebuie să-ţi spun că prinţul nu ni se pare că este încă ceea ce va fi. Mai are în el un pic din acea ciudăţenie care ne face, pe noi, francezii, să recunoaştem de la prima privire un gentilom italian sau german. Totuşi, dă semne că ar avea o inimă foarte largă, multă fineţe în gândire şi, cât priveşte partea materială, domnul Danglars pretinde că averea sa ar fi impresionantă. Acesta a fost chiar cuvântul folosit de el.

— Şi apoi, zise Eugénie răsfoind albumul doamnei de Villefort, poţi să adaugi, mamă, că dumneata ai o atracţie deosebită pentru acest tânăr.

— Şi, zise doamna de Villefort, probabil eu n-ar trebui să te mai întreb dacă dumneata împărtăşeşti atracţia aceasta?

— Eu? făcu Eugénie, cu îndrăzneala ei obişnuită. Oh, nici pe departe, doamnă! Înclinaţia mea de căpetenie nu este să mă înjug la grijile unei gospodării sau la mofturile unui bărbat, oricine ar fi el. Eu una năzuiesc să fiu artistă şi, prin urmare, să fiu liberă pe inima, pe fiinţa şi pe gândirea mea.

Eugénie rosti aceste cuvinte cu un ton atât de pasionat şi de ferm, încât Valentine se îmbujoră. Sfioasa fată nu putea înţelege această fire atât de viguroasă, care i se părea lipsită de orice timiditate feminină.

— De altfel, continuă ea, de vreme ce sunt destinată să mă mărit, cu sau fără voia mea, trebuie să-i mulţumesc Providenţei care, cel puţin mi-a dăruit dispreţul domnului Albert de Morcerf. Fără această Providenţă, aş fi fost astăzi soţia unui om care şi-a pierdut onoarea.

— Asta este foarte adevărat, zise baroana cu acea stranie naivitate care se întâlneşte, uneori, la doamnele din lumea bună şi pe care legăturile cu oamenii de rând n-o fac să dispară pe deplin. Dacă Morcerf n-ar fi şovăit, fiica mea s-ar fi măritat cu acest domn Albert. Generalul ţinea foarte mult la această căsătorie, ba chiar venise să îi forţeze mâna domnului Danglars. Am scăpat ca prin urechile acului.

— Dar, zise timid Valentine, oare toată ruşinea tatălui trebuie să se răsfrângă asupra fiului? Domnul Albert mi se pare nevinovat de toate aceste trădări ale generalului.

— Iartă-mă, dragă prietenă, răspunse neînduplecata tânără, dar domnul Albert îşi cere şi îşi merită partea lui de vină. Am auzit că după ce l-a provocat, ieri, la Operă, pe domnul de Monte-Cristo, astăzi i-a cerut scuze pe teren.

— Nu se poate! exclamă doamna de Villefort.

— Ah, dragă prietenă, zise doamna Danglars cu aceeaşi naivitate pe care am subliniat-o mai devreme, este un lucru sigur. L-am aflat de la domnul Debray, care a fost de faţă la prezentarea scuzelor.

Şi Valentine cunoştea adevărul, dar nu mai răspunse nimic. Adâncită, printr-un cuvânt, în amintirile ei, se întoarse cu gândul în odaia lui Noirtier, unde o aştepta Morrel.

Pierdută în acest soi de contemplare lăuntrică, de câteva clipe Valentine încetase să mai ia parte la discuţie. I-ar fi fost cu neputinţă să repete ce se spusese în jurul său în ultimele minute, când, deodată, mâna doamnei Danglars, sprijinindu-se pe braţul ei, o smulse din visare.

— Ce s-a întâmplat, doamnă? întrebă Valentine, tresărind când simţi degetele doamnei Danglars, cum ar fi tresărit la atingerea unui corp încărcat de electricitate.

— S-a întâmplat, dragă Valentine, zise baroana, că fără îndoială nu ţi-e bine.

— Mie? făcu Valentine, trecându-şi mâna peste fruntea înfierbântată.

— Da! Uită-te aici, în oglindă, ai roşit şi ai pălit, una după alta, de vreo trei sau patru ori într-un singur minut.

— Într-adevăr, exclamă Eugénie, eşti foarte palidă!

— Oh, nu-ţi face griji, Eugénie. Aşa păţesc de vreo câteva zile.

Şi oricât de puţin dibace ar fi fost, fata pricepu că acela era un bun prilej să plece. De altfel, doamna de Villefort îi veni în ajutor.

— Du-te la tine, Valentine, zise ea. Eşti, într-adevăr, bolnavă şi doamnele te vor ierta, cu siguranţă. Bea un pahar de apă şi o să te simţi mai bine.

Valentine o sărută pe Eugénie, o salută pe doamna Danglars, care deja se ridicase să plece, şi ieşi.

— Biata copilă! zise doamna de Villefort, când Valentine nu mai fu de faţă. Mă îngrijorează în mod serios şi nu m-aş mira să i se întâmple ceva

grav.

Între timp, Valentine, cuprinsă de un soi de exaltare de care nu-şi dădea prea bine seama, trecu prin camera lui Édouard, fără să răspundă la tachinările copilului, şi apoi, prin camera ei, ajunse la mica scară. Coborâse treptele, în afară de ultimele trei, şi deja îi auzea glasul lui Morrel, când, pe neaşteptate, un nor îi trecu pe dinaintea ochilor, piciorul i se înţepeni şi călcă alături de treaptă, mâinile nu mai avură putere să se ţină de balustradă şi, ştergând peretele, ea mai mult se prăbuşi decât coborî aceste ultime trei trepte.

Dintr-un salt, Morrel deschise uşa şi o găsi pe Valentine căzută pe palier.

Repede ca fulgerul, o ridică în braţe şi o aşeză într-un fotoliu. Valentine redeschise ochii.

— Oh, cât sunt de stângace! zise ea, cu un soi de vorbărie febrilă. Nu mai ştiu nici să merg. Uit că mai sunt trei trepte până jos!

— Probabil că te-ai lovit, Valentine? exclamă Morrel. Oh, Doamne, Doamne!

Valentine privi în jur. În ochii lui Noirtier citi cea mai adâncă groază.

— Linişteşte-te, bunicule, zise ea, străduindu-se să zâmbească. Nu-i nimic, nu-i nimic... Am avut o ameţeală, atâta tot.

— Iarăşi o ameţeală! zise Morrel, împreunându-şi mâinile. Oh, bagă de seamă, Valentine, te implor.

— Ba nu, ba nu, zise Valentine. Ţi-am spus doar că mi-a trecut şi că n-am nimic. Acum, lasă-mă să-ţi dau o veste: peste opt zile, Eugénie se mărită, iar peste trei zile va avea loc un mare ospăţ, o masă de logodnă. Suntem invitaţi cu toţii, tata, doamna de Villefort şi eu... cel puţin, după cum mi s-a părut că înţeleg.

— Când ne va veni şi nouă rândul să ne ocupăm de astfel de detalii? Oh, Valentine, tu ai atâta putere asupra bunicului, încearcă să-l faci să ne răspundă: *curând*!

— Aşadar, întrebă Valentine, te bizui pe mine să înviorez încetineala şi să-i trezesc memoria bunicului?

— Da, strigă Morrel. Doamne, Dumnezeule! Fă-o cât mai repede. Până când nu vei fi a mea, Valentine, o să am mereu impresia că o să te pierd.

— Oh! răspunse Valentine, cu o mişcare convulsivă. Oh, pe cuvânt, Maximilien, eşti prea temător, pentru un ofiţer, pentru un soldat care, după câte se spune, n-a cunoscut niciodată teama. Ha! ha! ha!

Şi izbucni într-un râs strident şi dureros, braţele i se înţepeniră şi i se chirciră, capul i se răsturnă pe fotoliu şi rămase nemişcată.

Strigătul de groază pe care Dumnezeu îl pecetluise pe buzele lui Noirtier îi izbucni din privire.

Morrel pricepu că trebuia să cheme ajutor.

Tânărul se atârnă de cordonul soneriei; camerista care se afla în odaia lui Valentine şi servitorul care îl înlocuise pe Barrois veniră fuga, amândoi o dată.

Valentine era atât de palidă, atât de îngheţată şi de nemişcată, încât, fără să asculte ce li se spunea, spaima care domnea fără încetare în casa aceasta blestemată îi cuprinse pe amândoi servitorii, care se repeziră pe culoare, strigând după ajutor.

În acel moment, doamna Danglars şi Eugénie tocmai ieşeau. Mai avură răgazul să afle pricina întregii agitaţii.

— V-am spus eu! exclamă doamna de Villefort. Biata copilă!

XCIV Mărturisirea

În aceeaşi clipă, se auzi vocea domnului de Villefort, care, din cabinetul său, strigă:

— Ce s-a întâmplat?

Morrel îl întrebă din ochi pe Noirtier, care îşi recăpătase, între timp, sângele-rece şi, dintr-o privire, îi arătă cabinetul unde, într-o împrejurare aproape identică, se mai ascunsese o dată.

Abia avu timp să-şi ia pălăria şi să se repeadă, cu sufletul la gură, în ascunzătoare. Se auzeau paşii procurorului regelui pe culoar.

Villefort se năpusti în odaie, dădu fuga la Valentine şi o luă în braţe.

— Un doctor! Un doctor!... Domnul d'Avrigny! strigă Villefort. Sau mai degrabă mă duc chiar eu.

Şi ieşi în fugă din apartament.

Pe cealaltă uşă, ieşi în goană Morrel.

O amintire înspăimântătoare îi strângea inima. Îi revenea în minte discuţia dintre Villefort şi doctor, pe care o auzise el în noaptea în care murise doamna de Saint-Méran. Aceleaşi simptome, într-un grad mai puţin înfricoşător, le avusese şi Barrois, înainte să moară.

În acelaşi timp, i se părea că aude zumzăindu-i în urechi vocea lui Monte-Cristo, care, cu numai două ceasuri mai devreme, îi spusese:

„De orice ai avea nevoie, Morrel, vino la mine. Eu pot multe". Mai iute ca gândul, porni, aşadar, din foburgul Saint-Honoré pe strada Matignon şi, din strada Matignon, pe bulevardul Champs-Élysées.

În acest timp, domnul de Villefort sosea, într-o birjă luată de pe stradă, la poarta domnului d'Avrigny. Sună cu atâta violenţă, încât portarul veni să-i deschidă cu un aer speriat. Villefort se repezi pe scară fără să mai aibă puterea să spună ceva. Portarul îl cunoştea şi-l lăsă să treacă, strigându-i doar:

— În cabinetul dumnealui, domnule procuror al regelui, în cabinetul dumnealui!

Villefort deja deschidea sau, mai bine zis, dădea uşa de perete.

— Ah, zise doctorul, dumneata erai!

— Da, răspunse Villefort, închizând uşa în urma lui. Da, doctore, eu sunt cel care vin acum, la rândul meu, să te întreb dacă suntem singuri.

Doctore, casa mea este o casă blestemată.

— Cum? făcu doctorul, în aparenţă nepăsător, dar profund tulburat în sinea sa. Ai din nou pe cineva bolnav?

— Da, doctore! strigă Villefort, înfigându-şi spasmodic o mână în păr. Da!

Privirea lui d'Avrigny îi spunea:

„Ţi-am prezis acest lucru!".

Apoi, buzele sale rostiră răspicat aceste cuvinte:

— Cine este pe cale să moară în casa dumitale şi care nouă victimă o să ne învinovăţească de slăbiciune în faţa lui Dumnezeu?

Un hohot îndurerat izbucni din adâncul inimii lui Villefort. Se apropie de medic, apucându-l de braţ:

— Valentine! zise el. Este rândul ei!

— Fiica dumitale? strigă d'Avrigny, cuprins de durere şi de surpriză.

— Vezi că te înşelai? şopti magistratul. Vino s-o vezi şi, pe patul suferinţei sale, cere-i iertare pentru că ai bănuit-o.

— De fiecare dată când m-ai chemat, zise domnul d'Avrigny, a fost prea târziu. N-are a face, o să vin. Dar să ne grăbim, domnule, căci cu duşmanii care lovesc în casa dumitale, nu-i timp de pierdut.

— Oh, de data aceasta, doctore, n-o să-mi mai reproşezi slăbiciunea. De data aceasta, o să-l găsesc pe ucigaş şi-o să-l dobor!

— Să încercăm să salvăm victima, mai înainte de a ne gândi s-o răzbunăm, zise d'Avrigny. Vino!

Şi cabrioleta care îl adusese pe Villefort, îl duse înapoi, însoţit de d'Avrigny, în goana mare, tocmai în momentul în care, la rândul său, Morrel bătea la uşa lui Monte-Cristo.

Contele se afla în cabinetul său şi, foarte îngrijorat, citea un bilet, trimis în grabă de Bertuccio.

Auzind că este anunţat Morrel, de care se despărţise de numai două ceasuri, contele îşi înălţă capul.

Pentru tânăr, ca şi pentru conte, se întâmplaseră, fără îndoială, o mulţime de lucruri în aceste două ore, căci tânărul pe care îl lăsase cu zâmbetul pe buze, se întorcea acum cu chipul răvăşit.

Monte-Cristo se ridică şi se grăbi să-i iasă înainte.

— Ce s-a întâmplat, Maximilien? îl întrebă el. Eşti alb ca varul şi fruntea îţi şiroieşte de sudoare.

Morrel mai curând se prăbuşi, decât se aşează într-un fotoliu.

— Da, zise el, am venit în fugă. Simţeam nevoia să vă vorbesc.

— Sunt toţi sănătoşi în familia dumitale? întrebă contele, cu o bunăvoinţă drăgăstoasă, de a cărei sinceritate nu s-ar fi putut îndoi nimeni.

— Mulţumesc, conte, mulţumesc, răspunse tânărul, în mod vădit stingherit, neştiind cum să înceapă discuţia. Da, în familia mea, toată lumea e sănătoasă.

— Cu atât mai bine. Totuşi, vrei să-mi spui ceva, nu-i aşa? urmă Monte-Cristo, din ce în ce mai neliniştit.

— Da, zise Morrel, este adevărat. Tocmai am ieşit dintr-o casă în care a intrat moartea, ca să dau fuga la dumneavoastră.

— Aşadar, vii de la domnul de Morcerf? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, zise Morrel. Ce, a murit cineva la domnul de Morcerf?

— Generalul şi-a zburat creierii, răspunse Monte-Cristo.

— Oh, ce groaznică nenorocire! strigă Maximilien.

— Nu şi pentru contesă, nu şi pentru Albert, zise Monte-Cristo. Mai bine un tată şi un soţ mort, decât un tată şi un soţ dezonorat. Sângele o să spele ruşinea.

— Biata contesă! zise Maximilien. Mai cu seamă pe ea o plâng, o femeie atât de nobilă!...

— Plânge-l şi pe Albert, Maximilien, căci, crede-mă, este un fiu demn de contesă. Dar să revenim la dumneata: ai dat fuga la mine, ziceai. O să am fericirea să te pot ajuta cumva?

— Da, am nevoie de dumneavoastră, adică aşa am crezut, ca smintitul, că m-aţi putea ajuta într-o împrejurare în care numai Dumnezeu mă poate ajuta.

— Spune-mi, totuşi, zise Monte-Cristo.

— Oh! făcu Morrel. Într-adevăr, nu ştiu dacă mi-e îngăduit să dezvălui un asemenea secret în faţa oamenilor. Dar fatalitatea îmi dă ghes, necesitatea mă sileşte s-o fac, conte.

Morrel se opri, şovăind.

— Eşti convins că îmi eşti drag? îl întrebă Monte-Cristo, strângându-i tânărului cu blândeţe mâna între ale sale.

— Oh, poftim! Dumneavoastră îmi daţi curaj şi, apoi, ceva îmi spune mie, aici (Morrel îşi duse mâna la inimă), că nu trebuie să am secrete faţă de dumneavoastră.

— Nu greşeşti, Morrel. Dumnezeu îi vorbeşte inimii dumitale şi inima îţi vorbeşte dumitale. Repetă-mi ce-ţi spune inima.

— Conte, îmi daţi voie să-l trimit pe Baptistin să ceară, din partea dumneavoastră, veşti despre o persoană pe care o cunoaşteţi?

— Dacă eu îţi stau la dispoziţie, cu atât mai mult îţi vor sta servitorii mei.

— Oh, n-o să trăiesc câtă vreme n-o să am certitudinea că ea se simte mai bine.

— Vrei să-l sun pe Baptistin?

— Nu, o să-i vorbesc chiar eu.

Morrel ieşi, îl chemă pe Baptistin şi-i spuse câteva cuvinte în şoaptă. Valetul plecă în goană.

— Ei bine, s-a făcut? întrebă Monte-Cristo, văzându-l pe Morrel întorcându-se.

— Da. O să fiu ceva mai liniştit.

— Ştii că aştept, zise Monte-Cristo zâmbind.

— Da, iar eu o să vorbesc. Ascultaţi! Într-o seară, mă aflam într-o grădină. Stăteam ascuns după un pâlc de copaci şi nu bănuia nimeni că aş putea fi acolo. Două persoane au trecut pe lângă mine, şi îngăduiţi-mi ca, deocamdată, să le trec sub tăcere numele. Vorbeau în şoaptă şi, totuşi, mă interesa atât de tare să le aud discuţia, încât n-am pierdut nici un cuvânt din cele ce-şi spuneau.

— Se anunţă a fi o poveste lugubră, judecând după paloarea şi după tremurul dumitale, Morrel.

— Oh, da! Foarte lugubră, prietene! Tocmai murise cineva în casa stăpânului grădinii unde mă găseam. Una dintre cele două persoane a căror discuţie le-am ascultat-o era stăpânul grădinii, iar cealaltă era medicul. Or, stăpânul îi încredinţa doctorului spaimele şi suferinţele sale, căci era a doua oară într-o lună când moartea se abătea, fulgerător şi pe neaşteptate, asupra casei sale, despre care îţi venea să crezi că vreun înger nimicitor o menise mâniei Domnului.

— Aha! zise Monte-Cristo, ţintuindu-l cu privirea pe tânăr şi întorcându-şi fotoliul, printr-o mişcare aproape neobservată, astfel încât el să intre în umbră şi lumina să cadă din plin pe chipul lui Maximilien.

— Da, continuă acesta din urmă. Moartea călcase de două ori într-o lună în casa aceea.

— Şi doctorul ce spunea? întrebă Monte-Cristo.

— Spunea... spunea că morţile acestea nu erau deloc naturale şi că trebuiau puse pe seama...

— Pe seama?...

— Otrăvii!

— Pe cuvânt? zise Monte-Cristo, tuşind uşor, aşa cum făcea în momentele de mare emoţie, ca să-şi ascundă fie roşeaţa, fie paloarea, fie marea atenţie cu care asculta. Pe cuvânt, Maximilien, chiar ai auzit asemenea lucruri?

— Da, dragă conte, chiar le-am auzit. Şi doctorul a adăugat că, dacă urma să se repete o întâmplare asemănătoare, el avea să se creadă obligat să anunţe justiţia.

Monte-Cristo asculta sau părea că ascultă cu o linişte desăvârşită.

— Ei bine, zise Maximilien, moartea a lovit şi a treia oară, dar nici stăpânul, nici doctorul n-au spus nimic. Moartea va lovi, probabil, şi a patra oară. Conte, ce credeţi că trebuie să fac, cunoscând această taină?

— Dragul meu prieten, răspunse Monte-Cristo, mi se pare că-mi povesteşti o întâmplare pe care o ştim cu toţii pe de rost. Casa în care dumneata ai auzit toate acestea o cunosc şi eu sau, cel puţin, cunosc una asemănătoare. O casă unde se află o grădină, un tată de familie, un doctor, o casă unde s-au petrecut trei morţi ciudate şi neaşteptate. Ei bine, uită-te la mine, la mine care n-am surprins asemenea destăinuiri şi care, totuşi, cunosc situaţia la fel de bine ca şi dumneata. Mă mustră oare conştiinţa? Nu! Povestea aceasta, pe mine unul, nu mă priveşte. Dumneata spui că un înger nimicitor pare să fi menit casa aceasta mâniei lui Dumnezeu. Prea bine, atunci, de unde ştii că presupunerea aceasta nu-i foarte adevărată? De ce să vezi dumneata lucrurile pe care nu vor să le vadă cei care au interesul să le vadă? Dacă dreptatea şi nu mânia lui Dumnezeu este cea care bântuie prin casa aceasta? Iar dacă aşa este, atunci, Maximilien, mai bine îţi întorci capul şi laşi să se împlinească dreptatea lui Dumnezeu.

Morrel se cutremură. Exista ceva deopotrivă lugubru, solemn şi cumplit în glasul contelui.

— De altfel, continuă acesta, schimbându-şi tonul într-atât încât ai fi zis că aceste cuvinte din urmă nu ieşeau din gura aceluiaşi om, de altfel, cine-ţi spune dumitale că povestea o să înceapă din nou?

— A şi început, conte! strigă Morrel. Şi iată de ce am alergat la dumneavoastră.

— Şi ce vrei să fac eu în situaţia asta, Morrel? Ai vrea, oare, să-l previn pe domnul procuror al regelui?

Monte-Cristo rosti aceste ultime cuvinte atât de limpede şi cu un accent atât de vibrant, încât Morrel se ridică deodată şi strigă:

— Conte, conte! Dumneavoastră ştiţi despre cine vorbesc, nu-i aşa?

— Ei, bineînţeles, bunul meu prieten. Şi o să ţi-o dovedesc punând punctul pe *i* sau, mai curând, numindu-ţi personajele. Dumneata te-ai plimbat, într-o seară, prin grădina domnului de Villefort; după câte mi-ai spus, presupun că a fost în seara morţii doamnei de Saint-Méran. L-ai auzit pe domnul de Villefort vorbind cu domnul d'Avrigny despre moartea domnului de Saint-Méran şi despre moartea, nu mai puţin surprinzătoare, a marchizei. Domnul d'Avrigny spunea că el crede că ar fi vorba despre o otrăvire, ba chiar două. Şi iată-te pe dumneata, ca om cinstit prin excelenţă, iată-te, din momentul acela, cercetându-ţi inima, sondând în adâncul conştiinţei dumitale încercând să afli dacă trebuie să destăinuieşti secretul sau să taci. Nu mai suntem în Evul Mediu, prietene, nu mai există Saint-Vehme[119], nici judecătorii franci. Ce naiba ceri de la oamenii aceştia? „Conştiinţă, ce vrei de la mine?", cum spunea Sterne[120]. Ei, dragul meu, lasă-i să doarmă, dacă dorm, lasă-i să pălească, în ceasurile lor de nesomn şi, pentru numele lui Dumnezeu, dormi liniştit, dumneata, care nu ai mustrări de conştiinţă care să te împiedice să dormi!

O durere îngrozitoare se zugrăvi pe chipul lui Morrel. Îi prinse mâna lui Monte-Cristo:

— Dar vă spun că a început din nou!

— Ei bine, răspunse contele, mirat de stăruinţa aceasta pe care n-o înţelegea deloc şi privindu-l atent pe Maximilien, las-o să înceapă! Aceasta este o familie de Atrizi[121]. Dumnezeu i-a osândit şi o să-şi primească pedeapsa. O să piară cu toţii, cum pier castelele făcute de copii din cărţi de joc, care cad, una după alta, la primul suflu al creatorului lor, chiar dacă sunt două sute. Acum vreo trei luni, a fost domnul de Saint-Méran, acum două luni a fost doamna de Saint-Méran, alaltăieri a fost Barrois, astăzi este rândul bătrânului Noirtier sau al tinerei Valentine.

— Ştiaţi? strigă Morrel în culmea groazei, încât Monte-Cristo, pe care şi prăbuşirea Cerului l-ar fi lăsat nepăsător, tresări. Ştiaţi şi n-aţi spus nimic?

— Ei! Ce-mi pasă mie? răspunse Monte-Cristo, ridicând din umeri. Oare îi cunosc eu pe oamenii aceştia şi ar trebui să-l fac pe unul să piară, ca să-l salvez pe celălalt? Pe legea mea, nu, căci, între vinovat şi victimă, eu n-am preferinţe.

— Dar eu, strigă Morrel, gemând de durere, eu o iubesc!

— Iubeşti pe cine? strigă Monte-Cristo, sărind în picioare şi apucându-l pe Morrel de mâinile pe care şi le frângea şi le înălţa spre Cer.

— O iubesc din tot sufletul, o iubesc ca un nebun, o iubesc încât mi-aş da tot sângele ca să-i cruţ o lacrimă! O iubesc pe Valentine de Villefort, care în clipa de faţă este asasinată, înţelegeţi-mă bine! O iubesc şi îl întreb pe Dumnezeu şi vă întreb şi pe dumneavoastră cum aş putea s-o salvez!

Monte-Cristo scoase un răcnet atât de sălbatic, cum numai cei care au auzit vreodată răgetul unui leu rănit îşi pot face o idee.

— Nefericitule! strigă el, frângându-şi mâinile, la rândul său. Nefericitule! O iubeşti pe Valentine! O iubeşti pe această fiică a unui neam blestemat!

Niciodată nu mai văzuse Morrel o asemenea expresie. Niciodată vreo privire atât de cumplită nu fulgerase în faţa lui, niciodată duhul groazei, pe care-l văzuse ivindu-se de atâtea ori, fie pe câmpurile de bătălie, fie în nopţile masacrelor din Algeria, nu aprinsese în jurul lui flăcări mai sinistre.

Se trase înapoi, îngrozit.

Cât despre Monte-Cristo, după izbucnirea şi apostrofările acestea, îşi închise pentru o clipă ochii, parcă orbit de fulgerele lăuntrice. În clipa aceea, se reculese cu atâta putere, încât i se văzu domolindu-se, încetul cu încetul, zbuciumul pieptului răscolit de furtuni, cum se văd talazurile revoltate şi înspumate, topindu-se sub soare, după ce s-au destrămat norii.

Tăcerea, reculegerea, lupta durară nu mai mult de douăzeci de secunde.

Apoi, contele îşi ridică fruntea palidă.

— Vezi, zise el, cu glas schimbat, vezi dumneata, prietene, cum ştie Dumnezeu să-i pedepsească pentru nepăsarea lor şi pe oamenii cei mai lăudăroşi şi mai nesimţitori, prin înfricoşătoarele privelişti pe care el le înfăţişează? Eu care priveam, ca un spectator impasibil şi curios, eu care priveam desfăşurarea acestei tragedii sinistre, eu care, asemenea unui înger al răului, râdeam de răul pe care-l fac oamenii, adăpostit în spatele secretului (şi secretul este uşor de păstrat pentru cei bogaţi şi puternici), iată că, la rândul meu, mă simt muşcat de şarpele căruia îi priveam mersul întortocheat — şi sunt muşcat de inimă!

Morrel scoase un geamăt surd.

— Haide! continuă contele. Ajunge cu tânguiri din acestea. Fii bărbat, fii puternic, fii plin de speranţă, căci sunt eu aici şi veghez asupra dumitale.

Morrel clătină trist din cap.

— Îţi spun să speri! Mă înţelegi? strigă Monte-Cristo. Ţine minte că eu nu mint niciodată şi că nu mă înşel niciodată. Este amiază, Maximilien, mulţumeşte-i Cerului că ai venit la amiază, în loc să fi venit seara, în loc să fi venit mâine-dimineaţă. Ascultă ce-ţi spun eu, Morrel! Este amiază şi, dacă Valentine nu este moartă la ora aceasta, atunci nici n-o să mai moară.

— Oh, Doamne, Dumnezeule! strigă Morrel. Eu am lăsat-o în agonie!

Monte-Cristo îşi duse o mână la frunte.

Ce se petrecea în mintea aceasta, atât de împovărată de taine înfricoşătoare?

Ce i-a şoptit acestui spirit, deopotrivă neîndurător şi uman, îngerul luminii sau îngerul întunericului?

Dumnezeu ştie!

Monte-Cristo îşi ridică încă o dată fruntea şi, de data aceasta, era senin ca un prunc trezit din somn.

— Maximilien, zise el, întoarce-te liniştit acasă la dumneata. Îţi poruncesc să nu faci un pas, să nu încerci nimic, să nu laşi să ţi se vadă pe faţă nici umbra vreunei îngrijorări. O să-ţi trimit veşti. Du-te!

— Doamne, Dumnezeule! zise Morrel. Mă speriaţi, conte, cu atâta sânge-rece! Aşadar, puteţi face ceva împotriva morţii? Sunteţi mai mult decât un om? Sunteţi un înger? Sunteţi un Dumnezeu?

Şi tânărul, pe care nici un pericol nu-l făcuse vreodată să dea înapoi, nici măcar un pas, se trase înapoi în faţa lui Monte-Cristo, cuprins de o nespusă groază.

Însă Monte-Cristo îl privi cu un zâmbet atât de melancolic şi de blând totodată, încât Maximilien simţi că îl podidesc lacrimile.

— Eu pot multe, prietene, răspunse contele. Du-te! Trebuie să fiu singur.

Morrel, subjugat de copleşitoarea influenţă pe care Monte-Cristo o exercita asupra tuturor celor din jurul său, nici nu încercă măcar să se smulgă din puterea ei. Îi strânse mâna contelui şi ieşi.

Numai că, ajuns la poartă, se opri ca să-l aştepte pe Baptistin, pe care-l zări ivindu-se în colţul străzii Matignon şi care se întorcea alergând.

În acest timp, şi Villefort şi d’Avrigny se grăbiseră cât putuseră. La sosirea lor, Valentine era în continuare leşinată, iar medicul examină bolnava cu grija impusă de împrejurări şi cu o atenţie mult sporită din cauza secretului pe care îl cunoştea.

Villefort, urmărindu-i cu sufletul la gură ochii şi buzele medicului, aştepta rezultatul examinării. Noirtier, mai palid şi decât fata, mai lacom decât Villefort de a afla decizia doctorului, aştepta şi el, devenit întru totul numai agerime şi simţământ.

În sfârşit, d'Avrigny rosti tărăgănat:

— Trăieşte încă.

— Încă? strigă Villefort. Oh, doctore! Ce cuvânt groaznic!

— Da, zise medicul, repet ce-am spus. Trăieşte încă şi asta mă miră foarte tare.

— Dar este salvată? întrebă tatăl.

— Da, de vreme ce trăieşte.

În momentul acela, privirea lui d'Avrigny întâlni ochii lui Noirtier, strălucind de o bucurie atât de neobişnuită, de un înţeles atât de bogat şi de efervescent, încât doctorul rămase surprins.

Îi dădu drumul fetei, lăsând-o să cadă înapoi în fotoliu — buzele lui Valentine abia se mai vedeau, într-atât erau de livide şi de lipsite de culoare, încât păreau şterse de pe chip — şi rămase nemişcat, privindu-l pe Noirtier, care părea că îi ştia dinainte, pe de rost, fiecare mişcare.

— Domnule, îi zise atunci d'Avrigny lui Villefort, cheam-o, te rog, pe camerista domnişoarei Valentine.

Villefort lăsă capul fiicei sale, pe care îl sprijinea, şi ieşi în fugă s-o cheme el însuşi pe cameristă.

De îndată ce Villefort închise uşa, d'Avrigny se apropie de Noirtier.

— Vreţi să-mi spuneţi ceva? întrebă el.

Bătrânul clipi grăitor din ochi. Acesta, după cum ne amintim, era singurul semn afirmativ pe care-l putea face.

— Numai mie?

„Da", făcu Noirtier.

— Bine. O să rămân cu dumneavoastră.

În clipa aceea se întoarse Villefort, urmat de cameristă. În urma cameristei venea doamna de Villefort.

— Dar ce-a păţit scumpa noastră copilă? exclamă ea. Tocmai a ieşit de la mine şi s-a plâns, într-adevăr, că nu se simte bine, dar n-am crezut că este atât de grav.

Şi tânăra femeie, cu lacrimi în ochi şi cu toate semnele dragostei unei adevărate mame, se apropie de Valentine şi îi luă mâna.

D’Avrigny continuă să se uite la Noirtier. Văzu ochii bătrânului ieşindu-i din orbite şi obrajii pălind şi tremurând, în vreme ce fruntea i se acoperi de broboane de sudoare.

— Ah! făcu el fără să vrea, urmărind direcţia privirii lui Noirtier, adică aţintindu-şi ochii asupra doamnei de Villefort, care repeta:

— Biata copilă, o să se simtă mult mai bine în patul ei. Vino, Fanny, hai s-o culcăm!

Domnul d’Avrigny, care vedea în propunerea aceasta un mijloc de a rămâne singur cu Noirtier, făcu semn din cap că, într-adevăr, era cel mai bun lucru de făcut, dar ceru răspicat să nu i se dea pentru nimic în lume decât numai ceea ce îi va prescrie el.

Valentine fu dusă pe braţe afară din odaie. Fata îşi revenise din leşin, dar nu era în stare să se mişte, nici să vorbească, într-atât de istovit îi era tot trupul de şocul pe care îl suferise. Cu toate acestea, găsi puterea să-l salute cu o privire pe bunicul ei, căruia i se păru că i se smulge sufletul din piept când o luară de acolo.

D’Avrigny porni după bolnavă, îşi scrise reţeta, şi-i spuse lui Villefort să ia o birjă şi să se ducă el însuşi la farmacist, să ceară să fie preparate chiar în faţa lui doctoriile prescrise, pe care să le aducă el însuşi acasă şi să-l aştepte în camera bolnavei.

Apoi, după ce îşi reînnoi porunca de a nu i se da nimic acesteia, d’Avrigny coborî iarăşi la Noirtier, închise uşile cu grijă şi, după ce se asigură că nu-i asculta nimeni:

— Ia să vedem, zise el, ştiţi ceva despre această boală a nepoatei dumneavoastră?

„Da”, făcu bătrânul.

— Uitaţi, n-avem timp de pierdut, eu o să vă întreb, iar dumneavoastră o să-mi răspundeţi.

Noirtier făcu semn că era gata să răspundă.

— Aţi prevăzut accidentul care i s-a întâmplat astăzi?

„Da.”

D’Avrigny chibzui o clipă, apoi, apropiindu-se de Noirtier:

— Iertaţi-mă pentru ceea ce o să vă spun, adăugă el, dar nici un amănunt nu trebuie neglijat, în groaznica situaţie în care ne aflăm. Aţi văzut cum a murit bietul Barrois?

Noirtier îşi înălţă ochii spre Cer.

— Ştiţi de ce a murit? întrebă d’Avrigny, aşezându-şi o mână pe umărul lui Noirtier.

„Da”, răspunse bătrânul.

— Credeţi că moartea lui a fost naturală?

Un soi de zâmbet se schiţă pe buzele nemişcate ale lui Noirtier.

— Adică v-a trecut prin minte că Barrois a fost otrăvit?

„Da.”

— Credeţi că otrava căruia Barrois i-a căzut victimă îi era destinată?

„Nu.”

— Credeţi că mâna care l-a lovit pe Barrois, voind să lovească în altul, este aceeaşi mână care a lovit-o astăzi pe Valentine?

„Da.”

— Aşadar, o să moară şi ea? întrebă d’Avrigny, uitându-se pătrunzător în ochii lui Noirtier.

Aştepta să vadă ce efect produce fraza aceasta asupra bătrânului.

„Nu”, răspunse Noirtier, cu un aer de triumf, care l-ar fi putut încurca şi pe cel mai priceput ghicitor în presupunerile sale.

— Atunci, dumneavoastră speraţi? întrebă d’Avrigny uimit.

„Da.”

— Ce anume speraţi?

Bătrânul îi dădu de înţeles, cu un semn din ochi, că nu putea răspunde.

— Ah, da! E adevărat, murmură d’Avrigny.

Apoi, reîndreptându-şi atenţia asupra lui Noirtier:

— Speraţi, întrebă el, că ucigaşul o să renunţe?

„Nu.”

— Atunci, speraţi că otrava nu va avea efect asupra nepoatei?

„Da.”

— Bănuiesc că nu vă spun o noutate, nu-i aşa, adăugă d’Avrigny, dacă vă spun că a încercat cineva s-o otrăvească.

Bătrânul făcu semn din ochi că nu avea nici o îndoială în privinţa aceasta.

— Atunci, cum speraţi că Valentine va scăpa?

Noirtier îşi aţinti cu stăruinţă ochii într-un singur punct. Urmărindu-i direcţia privirii, d’Avrigny văzu că se fixase pe sticluţa cu doctoria care i se aducea bătrânului în fiecare dimineaţă.

— Aha! zise d’Avrigny, fulgerat de un gând. V-a trecut prin minte să...

Noirtier nu-l lăsă să termine.

„Da”, făcu el.

— Să o pregătiţi împotriva otrăvii...

„Da.”

— Obişnuind-o încetul cu încetul...

„Da, da, da!” făcu Noirtier, încântat că fusese înţeles.

— Desigur, m-aţi auzit spunând că în doctoria pe care v-am prescris-o intra şi brucina?

„Da.”

— Şi, obişnuind-o cu otrava aceasta, aţi dorit să zădărniciţi efectele unei otrăvi asemănătoare?

Aceeaşi bucurie triumfătoare luci în ochii lui Noirtier.

— Şi într-adevăr aţi reuşit! exclamă d’Avrigny. Fără această măsură de prevedere, Valentine ar fi fost ucisă astăzi, ucisă fără putinţă de ajutor, ucisă fără milă. Criza a fost violentă, dar n-a făcut decât s-o zdruncine, fără s-o doboare, şi, cel puţin de data aceasta, Valentine n-o să moară.

O bucurie supraomenească înflori în ochii bătrânului, ridicaţi spre Cer cu o expresie de nesfârşită recunoştinţă.

În clipa aceea, se întoarse Villefort.

— Poftim, doctore! zise el. Am adus ce mi-ai cerut.

— Doctoria aceasta a fost preparată în faţa dumitale?

— Da, răspunse procurorul regelui.

— Şi n-ai lăsat-o nici o clipă din mână?

— Nu.

D’Avrigny luă sticluţa, turnă câteva picături din licoarea ce o conţinea în căuşul palmei şi le înghiţi.

— Bine, zise el. Să urcăm la Valentine. O să le spun tuturor ce trebuie făcut şi o să veghezi dumneata însuţi, domnule Villefort, ca nu se abată nimeni de la aceste instrucţiuni.

În momentul în care d’Avrigny intră în camera fetei, însoţit de Villefort, un preot italian, cu ţinută severă, cu vorbire domoală şi hotărâtă, închiria, pentru a locui în ea, casa din imediata apropiere a reşedinţei familiei de Villefort.

Nu se poate şti în virtutea cărei înţelegeri ceilalţi trei locatari ai casei se mutară peste două ore, dar în întregul cartier se răspândi zvonul potrivit căruia casa nu se mai ţinea bine în temelii şi că ameninţa să se dărâme, ceea ce nu-l împiedică pe noul locatar să se stabilească în ea, cu modestul său mobilier, chiar în aceeaşi zi, pe la orele cinci.

Contractul de închiriere fu semnat pentru trei, şase sau nouă ani de către locatar, care, după obiceiul stabilit de proprietari, plăti pe şase luni înainte. Acest nou chiriaş, care, după cum am spus, era italian, se numea *il signor* Giacomo Busoni.

Fură chemaţi neîntârziat nişte meşteri şi, în aceeaşi noapte, rarii trecători întârziaţi prin foburg văzură, cu uimire, dulgherii şi zidarii ocupaţi să întărească fundaţia casei şubrede.

---

[119] Ansamblul tribunalelor secrete, de justiţiari din afara legii, apărute în Westfalia în secolul al XI-lea, pentru a condamna răufăcătorii şi cavalerii-tâlhari.

[120] Lawrence Sterne (1713–1786), scriitor britanic, autorul cunoscutului roman Viaţa şi principiile lui Tristram Shandy.

[121] Legenda Atrizilor, copiii lui Atreus, dintre care cei mai cunoscuţi sunt Agamemnon şi Menelaus, cu destine tragice (adulter, incest, paricid), osândiţi să piară din pricina crimei tatălui lor, care şi-a ucis fratele, Thyeste.

XCV Tatăl şi fiica

După cum am văzut, în capitolul anterior, doamna Danglars venise s-o anunţe, în mod oficial, pe doamna de Villefort despre apropiata căsătorie a domnişoarei Eugénie Danglars cu domnul Andrea Cavalcanti.

Anunţul oficial, care arăta sau părea să arate o hotărâre luată de toţi cei interesaţi de această importantă afacere, fusese totuşi precedat de o scenă pe care trebuie să le-o povestim şi cititorilor noştri.

Îi rugăm, aşadar, să facă un pas înapoi, şi să se întoarcă în dimineaţa acestei zile a marilor nenorociri, în salonul frumos şi poleit cu aur, pe care l-am mai prezentat şi care reprezenta mândria proprietarului său, domnul baron Danglars.

În acest salon, pe la orele zece dimineaţa, se plimba în sus şi-n jos, de vreo câteva minute, gânditor şi vădit neliniştit, baronul însuşi, uitându-se la fiecare uşă şi oprindu-se la fiecare zgomot.

Când îşi pierdu definitiv răbdarea, îl chemă pe valetul său.

— Etienne, îi zise el, du-te şi vezi de ce m-a rugat domnişoara Eugénie s-o aştept în salon şi întreabă de ce mă face s-o aştept aici atâta vreme!

După ce îşi descărcă astfel nervii, baronul se mai calmă puţin.

Într-adevăr, domnişoara Danglars, după ce se trezise, îi trimisese vorbă tatălui ei că ar dori o audienţă, indicând salonul aurit ca loc de desfăşurare al acestei audienţe. Ciudăţenia cerinţei şi mai ales caracterul ei oficial îl mirase foarte tare pe bancher, care se supusese neîntârziat dorinţei fiicei sale, venind primul în salon.

Etienne se întoarse curând din misiunea sa.

— Camerista domnişoarei, zise el, m-a anunţat că domnişoara este pe cale să-şi încheie toaleta şi că, îndată după aceea, o să vină.

Danglars dădu din cap, în semn că era satisfăcut. Danglars, faţă de străini şi chiar faţă de servitorii săi, juca rolul omului cumsecade şi al tatălui îngăduitor. Aceasta era o altă faţetă a personajului pe care alesese să-l interpreteze în comedia de-a omul popular — înfăţişarea adoptată părea că i se potriveşte tot aşa cum li se potrivea, în rolurile de oameni drepţi, măştilor părinţilor teatrului din antichitate să aibă, pe partea dreaptă, colţul gurii ridicat în sus şi zâmbitor, în timp ce, pe stânga, era lăsat în jos şi plângăreţ.

Să ne grăbim să spunem că, în intimitate, colţul gurii ridicat şi zâmbitor cobora la nivelul celui căzut şi plângăreţ, astfel încât, în cea mai mare parte a timpului, omul cumsecade dispărea, lăsându-i locul soţului brutal şi tatălui tiran.

— De ce naiba, bombănea Danglars, nebuna asta, dacă vrea să-mi vorbească, după cum susţine, nu vine pur şi simplu la mine în cabinet? Şi de ce vrea să-mi vorbească?

Tocmai răsucea pentru a douăzecea oară gândul acesta neliniştitor în cap, când uşa se deschise şi Eugénie îşi făcu apariţia, îmbrăcată într-o rochie de satin negru, broşat cu flori mate, de aceeaşi culoare, coafată şi înmănuşată de parcă urma să se ducă să-şi ocupe locul în loja ei de la Teatrul Italian.

— Ei bine, Eugénie, ce s-a întâmplat? o întâmpină tatăl său. Şi de ce ai ales să ne vedem în salonul oficial, când cabinetul meu de lucru era atât de comod?

— Ai perfectă dreptate, domnule, răspunse Eugénie, făcându-i semn tatălui său că putea să se aşeze. Tocmai ai pus două întrebări care rezumă dinainte întreaga discuţie pe care urmează s-o purtăm. O să-ţi răspund, aşadar, la amândouă şi, contrar regulilor obişnuite, mai întâi la cea de-a doua, ţinând cont că este mai puţin complicată. Am ales salonul, domnule, ca loc de întâlnire, ca să mă feresc de impresiile neplăcute şi de influenţele unui cabinet de bancher. Acele registre de casă, oricât de aurite sunt, acele sertare încuiate ca porţile fortăreţelor, acele grămezi de bancnote care vin de nu ştiu unde şi acele maldăre de scrisori sosite din Anglia, din Olanda, din Spania, din Indii, din China şi din Peru, au în general o influenţă ciudată asupra minţii unui tată şi-l fac să uite că există pe lume un interes mai mare şi mai sfânt decât cel al poziţiei sale sociale şi al părerii corespondenţilor săi. De aceea am ales salonul, unde poţi vedea, zâmbitoare şi fericite, în ramele lor minunate, portretele dumitale, al meu, al mamei şi tot felul de peisaje, câmpeneşti şi pastorale, înduioşătoare. Cred cu tărie în puterea impresiilor exterioare. Poate că, mai ales faţă de dumneata, aceasta este o greşeală, dar, ce să-i faci, n-aş mai fi artistă, dacă nu mi-aş păstra câteva iluzii.

— Prea bine, răspunse domnul Danglars, care-i ascultase tirada cu un sânge-rece netulburat, dar fără să înţeleagă nici un cuvânt, preocupat cum era, ca orice om cu o mulţime de gânduri ascunse, să caute firul propriei sale idei în ideile vorbitorului.

— Iată, aşadar, al doilea punct lămurit sau aproape lămurit, zise Eugénie, fără nici cea mai mică tulburare şi cu îndrăzneala tipic masculină, care-i caracteriza gesturile şi vorbirea. Mi se pare că eşti satisfăcut de explicaţie. Acum, să revenim la primul punct. Mă întrebi de ce ţi-am solicitat această audienţă. O să-ţi răspund foarte scurt, domnule, iată: nu vreau să mă căsătoresc cu domnul conte Andrea Cavalcanti.

Danglars tresăltă în fotoliu şi, din acelaşi imbold, îşi ridică şi ochii şi braţele spre Cer.

— Oh, Doamne, da, continuă Eugénie, la fel de calmă. Eşti mirat, văd bine, pentru că, de când a început această mică afacere, eu nu mi-am manifestat nici cea mai mică împotrivire, fiind sigură că o să fiu oricând în stare, la momentul potrivit, să-mi expun, în mod deschis, voinţa sinceră şi absolută, împotriva oamenilor care nu mi-au cerut părerea şi lucrurilor care nu-mi plac. Totuşi, de data asta, lipsa mea de reacţie, pasivitatea, cum spun filosofii, izvora din altă sursă. Izvora din faptul că, fiică supusă şi devotată... (un zâmbet uşor flutură pe buzele purpurii ale fetei) mă străduiam să mă supun.

— Ei, şi? întrebă Danglars.

— Ei bine, domnule, urmă Eugénie, m-am străduit până la capătul puterilor mele, iar acum, când a sosit momentul, în ciuda tuturor eforturilor pe care le-am depus să mă schimb, mă simt incapabilă să mă supun.

— Dar, în sfârşit, care este motivul acestui refuz, Eugénie, motivul? întrebă Danglars care, cu mintea sa îngustă, păru la început năucit de greutatea acestei logici nemiloase, expusă cu atâta nepăsare încât dovedea, fără putinţă de tăgadă, premeditarea şi tăria voinţei fetei.

— Motivul? răspunse Eugénie. Oh, Doamne! Nu este faptul că bărbatul acesta ar fi mai urât, mai neghiob sau mai neplăcut decât un altul. Nu. Domnul Andrea Cavalcanti chiar poate trece, în ochii celor ce privesc oamenii după obraz şi după talie, drept un exemplar destul de reuşit. Nu este nici faptul că inima îmi este mai puţin mişcată de el decât de vreun altul — acesta ar fi un motiv de fată de pension, pe care îl consider cu totul sub demnitatea mea. Nu iubesc pe absolut nimeni, domnule, ştii prea bine, nu-i aşa? Aşadar, nu văd de ce, fără să fie neapărat necesar, mi-aş încurca viaţa cu un tovarăş veşnic. Nu spunea oare înţeleptul, undeva: „Nimic prea mult”, iar, într-altă parte: „Tot ce ai duci cu tine însuţi”? Am fost învăţată aceste două aforisme în latină şi în greacă: unul este, cred, al lui Fedru, celălalt al lui Bias. Ei bine, dragă tată, în naufragiul vieţii, căci viaţa este un

veşnic naufragiu al speranţelor noastre, eu arunc în mare tot bagajul care îmi este de prisos, atâta tot, şi rămân cu voinţa mea, dispusă să trăiesc absolut singură şi, prin urmare, absolut liberă.

— Nefericito! Nefericito! murmură Danglars pălind, căci cunoştea, dintr-o lungă experienţă, tăria obstacolului de care se ciocnea atât de brusc.

— Nefericită, reluă Eugénie, nefericită spui, domnule? Nicidecum, iar exclamaţia mi se pare cu totul teatrală şi nenaturală. Dimpotrivă, sunt fericită, căci, te întreb eu, ce-mi lipseşte? Lumea consideră că sunt frumoasă şi este un atu pentru a fi primită cu plăcere. Mie personal îmi plac primirile frumoase — înseninează chipurile şi cei care mă înconjoară mi se par, astfel, mai puţin urâţi. Sunt înzestrată cu un oarecare spirit şi cu o relativă sensibilitate, care îmi îngăduie să extrag din existenţa generală şi să aduc într-a mea ce găsesc a fi bun, cum face maimuţa când sparge nuca verde ca să-i scoată miezul. Sunt bogată, pentru că dumneata ai una dintre cele mai mari averi din Franţa, pentru că sunt singura dumitale fiică, iar dumneata nu eşti atât de sever cum sunt părinţii de la Porte-Saint-Martin sau de la Gaîté, care îşi dezmoştenesc fiicele pentru că nu vor să le dăruiască nepoţi. De altfel, legea prevăzătoare ţi-a răpit puterea de a mă dezmoşteni, cel puţin nu în totalitate, aşa cum ţi-a răpit puterea de a mă constrânge să mă căsătoresc cu domnul cutare sau cutare. Astfel, fiind frumoasă, deşteaptă, dăruită cu un oarecare talent, cum se spune în operele comice, şi bogată pe deasupra! Oh, dar asta înseamnă fericire, domnule! Atunci, de ce-mi spui nefericită?

Danglars, văzându-şi fiica zâmbitoare şi trufaşă până la neobrăzare, nu-şi putu stăpâni un val de brutalitate, care se trădă printr-o pufnire, dar atâta tot. Sub privirea întrebătoare a fiicei sale, în faţa frumoaselor ei sprâncene negre, încruntate a mirare, el întoarse prudent foaia şi se potoli numaidecât, strunit de mâna de fier a precauţiei.

— Într-adevăr, fiica mea, răspunse el cu un zâmbet, eşti tot ceea ce te lauzi că eşti, în afară de un singur lucru, draga mea. N-aş vrea să-ţi spun chiar dintr-odată care, mai bine te las să-l ghiceşti singură.

Eugénie se uită la Danglars, foarte mirată că i se contesta una din florile cununei orgoliului pe care şi-o pusese cu atâta aroganţă pe cap.

— Fiica mea, continuă bancherul, mi-ai explicat foarte limpede care sunt sentimentele care influenţează hotărârile unei fete ca tine, atunci când ea decide că n-o să se mărite. Acum, este rândul meu să-ţi spun care sunt motivele unui tată ca mine când hotărăşte că fiica lui o să se mărite.

Eugénie se înclină, nu precum o fiică ascultând supusă, ci precum un adversar aşteptând, gata să-şi dea replica.

— Fata mea, continuă Danglars, când un tată îi cere fiicei sale să-şi ia un soţ, are întotdeauna un motiv să vrea căsătoria ei. Unii suferă de mania despre care vorbeai adineauri, adică doresc să se vadă retrăind în nepoţii lor. Eu nu am slăbiciunea asta, ţi-o spun de la început. Bucuriile familiei îmi sunt aproape indiferente. Pot să-i mărturisesc acest lucru unei fete pe care o ştiu destul de filosoafă ca să-mi înţeleagă această indiferenţă şi să nu mi-o socotească drept o crimă.

— Prea bine! făcu Eugénie. Să vorbim deschis, domnule, asta-mi face plăcere.

— Oh! zise Danglars. Vezi că, în general, fără să-ţi împărtăşesc simpatia pentru sinceritate, mă supun, atunci când cred că se potriveşte împrejurărilor. Aşa că merg mai departe. Ţi-am propus un soţ, nu pentru tine, fiindcă într-adevăr nu m-am gândit nicicum la tine în momentul acela — îţi place sinceritatea, atunci, poftim! sper că eşti mulţumită —, ci fiindcă aveam nevoie să-l iei în căsătorie pe acest bărbat cât mai curând posibil, pentru unele combinaţii comerciale, pe care încerc să le pun la punct în momentul de faţă.

Eugénie făcu o mişcare.

— Lucrurile sunt aşa cum am onoarea să ţi le spun, fata mea, şi nu trebuie să-mi porţi pică, pentru că tu mă sileşti să ţi le spun. Îţi dai seama că intru, fără voia mea, în aceste explicaţii aritmetice faţă de o artistă ca tine, care se teme să intre în cabinetul unui bancher, ca să nu simtă acolo impresii sau senzaţii neplăcute şi antipoetice.

Dar în acest cabinet de bancher, în care, totuşi, ai binevoit să intri alaltăieri, ca să-mi ceri mia de franci pe care ţi-o dau în fiecare lună, ca bani de buzunar, să ştii, draga mea domnişoară, că se învaţă multe lucruri, folositoare chiar şi tinerelor persoane care nu vor să se căsătorească. Se învaţă, de pildă — şi, din consideraţie pentru susceptibilitatea ta nervoasă, eu o să te informez în acest salon —, că pentru un bancher creditul este viaţa sa fizică şi morală, că pe el creditul îl susţine, aşa cum răsuflarea animă trupul, şi că domnul de Monte-Cristo mi-a ţinut, acum câteva zile, cu privire la asta, o lecţie pe care n-am s-o uit niciodată. În cabinetul unui bancher se învaţă că, pe măsură ce creditul se retrage, trupul devine cadavru, şi că acest lucru urmează să i se întâmple foarte curând unui

bancher care are cinstea de a fi tatăl unei fiice atât de pricepute într-ale logicii.

Însă Eugénie, în loc să se plece, dimpotrivă, se răzvrăti sub lovitură.

— Ruinat! zise ea.

— Ai găsit cuvântul potrivit, fiica mea, cuvântul potrivit, răspunse Danglars, înfigându-şi unghiile în piept, păstrându-şi totuşi pe faţa lui aspră zâmbetul de om fără inimă, dar nu fără minte. Ruinat, asta e!

— Ah! făcu Eugénie.

— Da, ruinat! Ei bine, iată că acum cunoşti secretul plin de grozăvii, cum spune poetul tragic. Acum, fiica mea, află de la mine cum poate, prin tine, ca nenorocirea să fie mai mică, nu pentru mine, ci pentru tine.

— Oh! strigă Eugénie. Eşti un foarte slab fizionomist, domnule, dacă îţi închipui că pentru mine deplâng nenorocirea despre care îmi pomeneşti.

Eu ruinată! Şi ce-mi pasă? Nu-mi rămâne talentul? N-o să pot, ca Pasta, Malibran sau Grisi, să-mi câştig ceea ce dumneata nu mi-ai fi dat niciodată, oricâtă avere ai fi avut, adică vreo sută sau o sută cincizeci de mii de livre rentă, pentru care îmi voi fi datoare numai mie şi care, în loc să le obţin, cum obţin acele amărâte douăsprezece mii de franci, pe care mi le dai cu priviri piezişe şi cuvinte de reproş pentru risipa mea, să le obţin însoţite de aclamaţii, de strigăte de bravo şi de flori? Şi dacă n-aş avea talentul acesta, de care zâmbetul dumitale îmi dovedeşte că te îndoieşti, nu mi-ar rămâne totuşi patima aceasta sălbatică pentru libertate, care îmi va ţine întotdeauna loc de toate comorile din lume şi care este mai puternică, în mine, până şi decât instinctul de conservare?

Nu, nu pentru mine mă întristez. Eu una o să ştiu întotdeauna s-o scot la capăt. Cărţile mele, creioanele mele de desen, pianul meu, toate aceste lucruri care nu costă mult şi de care o să pot să-mi fac rost oricând, o să-mi rămână întotdeauna. Poate crezi că sufăr pentru doamna Danglars? Nu te amăgi nici de data aceasta. Ori mă înşel eu în mod grosolan ori mama şi-a luat toate prevederile împotriva ruinii care te ameninţă pe dumneata şi care va trece fără s-o atingă şi pe ea. S-a pus la adăpost, nădăjduiesc, şi nu veghind asupra mea a putut să scape de grijile averii, căci, slavă Domnului, mi-a lăsat întotdeauna deplina libertate, sub pretextul că îmi iubeam libertatea.

Oh, nu, domnule! Încă din copilărie am văzut petrecându-se prea multe lucruri în jurul meu. Le-am înţeles pe toate prea bine, pentru ca nefericirea să facă asupra mea o mai profundă impresie decât ar merita. De când mă

cunosc, n-am fost iubită de nimeni. Cu atât mai rău! Acest lucru m-a făcut, în mod firesc, să nu iubesc nici eu pe nimeni. Cu atât mai bine! Acum, îmi cunoşti profesiunea de credinţă.

— Atunci, zise Danglars, galben de o furie care nu izvora din dragostea sa paternă jignită, atunci, domnişoară, stăruieşti în hotărârea ta de a-mi desăvârşi ruina?

— Ruina dumitale? Eu, făcu Eugénie, să-ţi desăvârşesc ruina? Ce vrei să spui? Nu înţeleg!

— Cu atât mai bine, căci asta îmi dă o rază de speranţă. Ascultă!

— Ascult, zise Eugénie, privindu-şi tatăl atât de fix, încât acesta trebui să facă un mare efort ca să nu-şi plece ochii sub puterea privirii fiicei sale.

— Domnul Cavalcanti, continuă Danglars, se căsătoreşte cu tine şi, căsătorindu-se cu tine, îţi aduce o zestre de trei milioane, pe care le plasează la banca mea.

— Ah, foarte bine! făcu Eugénie cu un dispreţ suveran, netezindu-şi mănuşile una peste alta.

— Crezi că o să-ţi răpesc aceste trei milioane? întrebă Danglars. Nicidecum. Aceste trei milioane sunt destinate să producă pe puţin zece. Am obţinut, împreună cu un bancher, confratele meu, concesiunea unei căi ferate, singura ramură de activitate care, în zilele noastre, mai prezintă acele şanse fabuloase de câştig imediat, pe care, odinioară, Law le aplica pentru bunii parizieni, aceşti veşnici gură-cască ai speculaţiei, la un Mississippi imaginar. După socotelile mele, ar trebui să ai o milionime de cale ferată, aşa cum unii, pe vremuri, aveau un stânjen de pământ înţelenit pe malurile lui Ohio. Acesta este un plasament ipotecar, ceea ce înseamnă un progres, după câte vezi, fiindcă poţi avea cel puţin zece, cincisprezece, douăzeci, o sută de livre de fier în schimbul banilor. Ei bine, de azi în opt zile trebuie să depun partea mea de patru milioane! Aceste patru milioane, îţi spun, o să producă zece sau douăsprezece.

— Dar, în timpul vizitei pe care ţi-am făcut-o alaltăieri, domnule, despre care binevoieşti să-ţi aminteşti, răspunse Eugénie, te-am văzut încasând — acesta este termenul, nu? — cinci milioane şi jumătate. Dumneata chiar mi le-ai arătat, în două bonuri de tezaur, şi te-ai mirat că o hârtie cu o asemenea valoare nu mi-a orbit ochii ca un fulger.

— Da, însă aceste cinci milioane şi jumătate nu sunt ale mele şi reprezintă doar o dovadă a încrederii pe care ceilalţi o au în mine. Titlul meu de bancher popular m-a făcut să dobândesc încrederea unor instituţii

caritabile, iar cele cinci milioane şi jumătate sunt ale lor. În oricare alt moment, n-aş fi şovăit să mă servesc de ele, dar, astăzi, se cunosc pierderile mari pe care le-am suferit şi, după cum ţi-am spus, creditul a început să mi se retragă. Dintr-o clipă într-alta, administraţia poate să-şi ceară banii depuşi şi, dacă ar descoperi că i-am folosit pentru altceva, aş fi silit să dau un faliment ruşinos. Nu desconsider falimentele, fii convinsă, dar îmi plac falimentele care îmbogăţesc, nu cele care ruinează. Fie că te măriţi cu domnul Cavalcanti şi pun mâna pe cele trei milioane ale dotei, fie că numai se crede că o să pună mâna pe ele, creditul meu se întăreşte şi, averea mea, care de vreo două luni încoace s-a prăbuşit în prăpăstiile căscate sub picioarele mele printr-o fatalitate de necrezut, se restabileşte. Mă înţelegi?

— Perfect! Mă pui zălog pentru trei milioane, nu-i aşa?

— Cu cât suma este mai mare, cu atât este mai măgulitoare. Ea îţi dă o idee despre valoarea ta.

— Mulţumesc. Un ultim cuvânt, domnule: îmi făgăduieşti că o să te foloseşti cât vei dori de cifra acestei dote pe care trebuie să ţi-o aducă domnul Cavalcanti, dar să nu te atingi de bani? Asta nu ţi-o cer din egoism, ci din delicateţe. Te ajut cu bucurie să-ţi reclădeşti averea, dar nu vreau să-ţi fiu complice în ruinarea altora.

— Dar, de vreme ce îţi spun, strigă Danglars, că dispunând de aceste trei milioane...

— Crezi că poţi să-ţi restabileşti poziţia, domnule, fără să fie nevoie să te atingi de aceste trei milioane?

— Sper! Însă, bineînţeles, cu condiţia ca această căsătorie să se încheie şi să-mi consolideze, astfel, creditul.

— Ai putea să-i plăteşti domnului Cavalcanti cele cinci sute de mii de franci pe care mi le dai, prin contractul de căsătorie?

— Când o să se întoarcă de la primărie, o să le aibă.

— Bine.

— Cum bine? Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că, cerându-mi semnătura pe contractul de căsătorie, o să mă laşi absolut liberă?

— Absolut.

— Atunci, *bine*. Cum îţi spuneam, domnule, sunt gata să mă mărit cu domnul Cavalcanti.

— Dar ce planuri ai?

— Ah! E secretul meu! Unde ar mai fi superioritatea mea faţă de dumneata, dacă, ştiindu-ţi secretul, ţi l-aş destăinui şi eu pe al meu?

Danglars îşi muşcă buzele.

— Aşadar, zise el, eşti gata să faci cele câteva vizite oficiale, care sunt absolut necesare?

— Da, răspunse Eugénie.

— Şi să semnezi contractul, peste trei zile?

— Da.

— Atunci, la rândul meu, îţi spun şi eu: bine!

Şi Danglars, luând mâna fiicei sale, o strânse într-ale sale.

Dar, lucru nemaipomenit, în timpul acestei strângeri de mână, tatăl nu îndrăzni să zică: „Mulţumesc, copila mea”, iar copila nu-i dărui nici un zâmbet tatălui său.

— Discuţia noastră s-a încheiat? întrebă Eugénie, ridicându-se.

Danglars îi făcu semn din cap că nu mai avea să-i spună nimic.

Peste cinci minute, pianul răsuna sub degetele domnişoarei d’Armilly, iar domnişoara Danglars cânta blestemul lui Brabantio asupra Desdemonei.

La sfârşitul bucăţii, Etienne intră şi-o anunţă pe Eugénie că se înhămaseră caii la trăsură şi că baroana o aştepta pentru a face vizitele.

Le-am văzut pe cele două femei trecând pe la Villefort, de unde plecară ca să-şi continue cursa.

XCVI Contractul de căsătorie

La trei zile după scena pe care tocmai am povestit-o, mai precis pe la ora cinci din după-amiaza stabilită pentru semnarea contractului de căsătorie dintre domnişoara Eugénie Danglars şi Andrea Cavalcanti, pe care bancherul se încăpăţâna să-l numească prinţ, o adiere răcoroasă făcea să tremure tot frunzişul din mica grădină situată în faţa casei contelui de Monte-Cristo. Tocmai în clipa când acesta se pregătea să iasă, iar caii îl aşteptau, bătând din copite, ţinuţi în frâu de vizitiul gata aşezat pe capră de vreun sfert de ceas, elegantul faeton cu care am făcut deja, în mai multe rânduri, cunoştinţă, şi mai ales în timpul serii de la Auteuil, îşi făcu apariţia, trecând în viteză de colţul porţii de intrare, faeton din care ţâşni, mai degrabă decât coborî, pe treptele peronului, domnul Andrea Cavalcanti, la fel de aurit şi la fel de strălucitor de parcă el, la rândul său, ar fi fost pe punctul de a se căsători cu o prinţesă.

Tânărul se interesă de sănătatea contelui cu familiaritatea sa obişnuită şi, urcând sprinten până la primul etaj, îl întâlni pe Monte-Cristo în capul scării.

Văzându-l pe tânăr, contele se opri. Cât despre Andrea Cavalcanti, era pornit, iar când era pornit, nimic nu-l mai oprea.

— Hei! Bună ziua, dragă domnule de Monte-Cristo, îi zise el contelui.

— Ah, domnul Andrea! făcu acesta din urmă, cu vocea sa pe jumătate zeflemitoare. Ce mai faci?

— Minunat, după cum vedeţi. Am venit să discut cu dumneavoastră despre o mie de lucruri. Dar, întâi de toate, plecaţi acum sau tocmai v-aţi întors?

— Plecam, domnule.

— Atunci, ca să nu vă fac să întârziaţi, o să urc şi eu, dacă n-aveţi nimic împotrivă, în trăsura dumneavoastră şi Tom o să ne urmeze, mânând faetonul meu după noi.

— Nu, zise Monte-Cristo, cu un zâmbet de dispreţ greu de observat, căci nu ţinea deloc să fie văzut în compania tânărului. Nu, prefer să te ascult aici, dragă domnule Andrea. Se stă mai bine de vorbă într-o cameră şi nici nu avem în preajmă vizitiul care să ne prindă cuvintele din zbor.

Cu acestea, contele se întoarse într-un salonaş de la primul etaj, se aşeză şi, punându-şi picior peste picior, îi făcu semn tânărului să ia şi el loc.

Andrea îşi luă aerul său cel mai vesel.

— Ştiţi, dragă conte, zise el, că în seara aceasta o să aibă loc ceremonia. La ora nouă, o să semnăm contractul, la tata-socru acasă.

— Ah, da? făcu Monte-Cristo.

— Cum? Vă spun o noutate? N-aţi fost anunţat de această solemnitate de către domnul Danglars?

— Ba da, zise contele, am primit ieri o scrisoare din partea lui, dar cred că nu era trecută şi ora.

— Se prea poate. Socrul o fi socotit-o cunoscută de toată lumea.

— Ei bine, zise Monte-Cristo, iată-te fericit, domnule Cavalcanti! Este una dintre cele mai potrivite căsătorii. În plus, domnişoara Danglars este o fată drăguţă.

— Oh, da, răspunse Cavalcanti cu un accent plin de modestie.

— Şi mai ales este foarte bogată, cel puţin aşa cred, urmă Monte-Cristo.

— Foarte bogată, credeţi? repetă tânărul.

— Fără îndoială. Se zice că domnul Danglars îşi ascunde pe puţin jumătate din avere.

— Şi mărturiseşte că are cincisprezece sau douăzeci de milioane! exclamă Andrea, cu ochii sclipind de bucurie.

— Fără să mai punem la socoteală, adăugă Monte-Cristo, faptul că este la un pas de a intra într-un gen de speculaţii deja puţin depăşite în Statele Unite şi în Anglia, dar cu totul noi în Franţa.

— Da, da, ştiu despre ce vorbiţi: despre calea ferată căreia tocmai i-a dobândit cesiunea, nu-i aşa?

— Exact! Părerea generală este că o să câştige cel puţin zece milioane din această afacere.

— Zece milioane! Credeţi? Este minunat, zise Cavalcanti, care se îmbăta de zgomotul metalic al cuvintelor de aur.

— Fără să mai punem la socoteală, continuă Monte-Cristo, că toată această avere îţi va reveni şi că este drept aşa, pentru că domnişoara Danglars este unica lui fiică. De altfel, şi averea dumitale, cel puţin după cum am aflat de la tatăl dumitale, este aproape egală cu a logodnicei dumitale. Dar să lăsăm puţin afacerile băneşti. Ştii dumneata, domnule Andrea, că ai mânuit cu dibăcie şi abilitate toată afacerea asta?

— Nu-i rău, nu-i rău! răspunse tânărul. Am fost născut pentru diplomaţie.

— Ei bine, o să ţi se înlesnească intrarea în diplomaţie, Diplomaţia, după cum ştii, nu se învaţă, este o treabă de instinct... Aşadar, ţi s-a furat inima?

— Într-adevăr, mă tem că da, răspunse Andrea cu tonul cu care îi auzise, la Teatrul Francez, pe Dorante sau pe Valère, răspunzându-i lui Alceste[122].

— Şi eşti şi dumneata puţin iubit?

— De bună seamă, zise Andrea cu un zâmbet de învingător, de vreme ce se mărită cu minte. Totuşi, să nu uităm un aspect important.

— Care?

— Am fost ajutat într-un mod deosebit în toate astea.

— Ei aş!

— Desigur.

— De împrejurări?

— Nu, de dumneavoastră.

— De mine? Să lăsăm gluma, prinţe, zise Monte-Cristo, rostind cu multă afectare acest titlu. Ce crezi că am putut eu face pentru dumneata? Oare numele, poziţia socială şi meritul dumitale n-au fost de ajuns?

— Nu, zise Andrea, nu. Şi orice aţi spune, domnule conte, eu unul susţin că poziţia unui om ca dumneavoastră a făcut mai mult decât numele, poziţia socială şi meritul meu.

— Te înşeli cu totul, domnule, răspunse Monte-Cristo, care simţi manevra perfidă a tânărului şi pricepu înţelesul cuvintelor lui. Protecţia mea n-ai dobândit-o decât după ce am aflat despre influenţa şi averea venerabilului dumitale tată. Căci, la urma urmelor, cine mi-a făcut bucuria de a vă cunoaşte, eu, care niciodată nu vă întâlnisem înainte, nici pe dumneata, nici pe ilustrul dumitale genitor? Doi dintre bunii mei prieteni, Lordul Wilmore şi abatele Busoni. Cine m-a încurajat, nu să-ţi servesc drept garanţie, ci să te patronez? Numele tatălui dumitale, atât de cunoscut şi de onorat în Italia. Eu, personal, nu te cunosc.

Calmul acesta, dezinvoltura aceasta desăvârşită îl făcură pe Andrea să înţeleagă că, pentru moment, era strâns de o mână mai puternică decât a lui şi că din strânsoarea aceasta nu se putea scăpa prea uşor.

— Ei nu mai spuneţi! zise el. Aşadar, tata are într-adevăr o mare avere, domnule conte?

— Se pare că da, domnule, răspunse Monte-Cristo.

— Ştiţi, cumva dacă mi-a sosit dota pe care mi-a făgăduit-o?

— Am primit, ieri, scrisoarea de înştiinţare.

— Dar cele trei milioane?

— Cele trei milioane sunt pe drum, după toate probabilităţile.

— Aşadar, chiar le voi primi?

— Păi, la naiba, zise contele, mi se pare că nici până acum, domnule, banii nu ţi-au lipsit!

Andrea fu atât de surprins, încât nu se putu împiedica să rămână o clipă pe gânduri.

— Atunci, zise el, smulgându-se din meditaţie, nu-mi rămâne, domnule, decât să vă adresez o ultimă cerere — şi aceasta, înţelegeţi, chiar dacă va trebui să vă fie neplăcută.

— Spune! zise Monte-Cristo.

— Mulţumită averii mele, am intrat în legătură cu mulţi oameni distinşi şi, cel puţin pentru moment, am o mulţime de prieteni. Însă, căsătorindu-mă, cum urmează să fac, trebuie ca, în faţa întregii societăţi pariziene, să fiu susţinut de un nume ilustru. Şi, lipsit de ocrotirea mâinii paterne, trebuie să mă conducă la altar o mână puternică. Or, tatăl meu nu mai vine la Paris, nu-i aşa?

— Este bătrân, ciuruit de răni vechi şi zice că suferă îngrozitor, de fiecare dată când călătoreşte.

— Înţeleg. Ei bine, vin să vă adresez o cerere.

— Mie?

— Da, dumneavoastră.

— Care? Doamne sfinte!

— Să-i ţineţi dumneavoastră locul.

— Ah, dragă domnule! Cum aşa? După atâtea diverse întâlniri pe care am avut fericirea să le am cu dumneata, mă cunoşti atât de puţin încât să-mi ceri un asemenea lucru?

Cere-mi o jumătate de milion cu împrumut şi, cu toate că un astfel de împrumut este destul de rar, pe cuvântul meu de onoare că m-aş simţi mai puţin încurcat. Află, aşadar, credeam că ţi-am spus-o deja, că în participarea sa, mai ales morală, la treburile din această lume, niciodată contele de Monte-Cristo n-a renunţat la scrupulele, ba, aş spune chiar mai mult, la superstiţiile unui om din Orient.

Eu, care am un serai la Cairo, unul la Smirna şi unul la Constantinopol, să joc un rol de frunte într-o căsătorie? Niciodată!

— Adică, mă refuzaţi?

— Hotărât! Chiar dacă ai fi fiul meu, chiar dacă ai fi fratele meu, te-aş refuza în acelaşi fel.

— Alta acuma! strigă Andrea, dezamăgit. Şi atunci, ce să fac?

— Tocmai ai spus că ai o sută de prieteni.

— De acord, dar dumneavoastră m-aţi prezentat în casa domnului Danglars.

— Nicidecum! Să ne reamintim faptele exact aşa cum s-au petrecut: eu te-am invitat să iei masa, odată cu el, la Auteuil, şi dumneata te-ai prezentat singur. Drace, este cu totul altceva!

— Da, însă căsătoria mea... Dumneavoastră aţi ajutat...

— Eu? N-am ajutat cu nimic, te rog să mă crezi. Adu-ţi aminte ce ţi-am răspuns, când ai venit să mă rogi să-i fac eu cererea în căsătorie. Oh, eu personal nu fac niciodată cereri în căsătorie, dragul meu prinţ. Este un principiu de la care nu mă abat niciodată.

Andrea îşi muşcă buzele.

— Dar, în sfârşit, zise el, veţi fi măcar de faţă?

— Va fi întregul Paris?

— Oh, bineînţeles!

— Atunci, o să fiu şi eu, ca întregul Paris, zise contele.

— O să semnaţi şi dumneavoastră contractul?

— Oh, în asta nu văd nici un inconvenient. Scrupulele mele nu merg până acolo.

— Mă rog, dacă nu vreţi să-mi acordaţi mai mult, trebuie să mă mulţumesc şi cu atât. Dar, un ultim cuvânt, conte!

— Care?

— Un sfat.

— Bagă de seamă! Un sfat este mai rău ca un serviciu.

— Oh, pe acesta mi-l puteţi da fără să vă compromiteţi.

— Ascult!

— Zestrea soţiei mele este de cinci sute de mii de livre.

— Aceeaşi cifră mi-a comunicat-o şi mie domnul Danglars.

— Trebuie s-o primesc sau s-o las în mâinile notarului?

— Uite cum se petrec lucrurile, în general, atunci când ţii să se petreacă în mod cuviincios. Cei doi notari ai voştri o să-şi dea întâlnire, la semnarea contractului, pentru a doua sau a treia zi. A doua sau a treia zi, o să facă schimb cu cele două dote, dându-şi, unul altuia, nişte înscrisuri de primire.

Apoi, după celebrarea căsătoriei, o să-ţi pună dumitale milioanele la dispoziţie, în calitatea dumitale de cap al familiei.

— Întreb pentru că, zise Andrea cu o nelinişte prost ascunsă, mi se pare că l-am auzit pe socrul meu spunând că are intenţia să plaseze fondurile noastre în faimoasa afacere a căii ferate, despre care mi-aţi vorbit mai devreme.

— Ei, şi? răspunse Monte-Cristo. După cum spune toată lumea, o să fie un mijloc prin care capitalurile voastre o să se tripleze într-un an de zile. Domnul baron Danglars este un tată bun şi se pricepe la socoteli.

— Atunci, totul e perfect, zise Andrea, în afară de refuzul dumneavoastră, care mi-a frânt inima.

— Nu trebuie să-l pui decât pe seama unor scrupule foarte fireşti, în asemenea împrejurări.

— Fie cum doriţi! Rămâne pe diseară, la ora nouă.

— Pe diseară!

Şi, în ciuda unei uşoare reticenţe a lui Monte-Cristo, ale cărui buze păliră, dar care îşi păstră, totuşi, zâmbetul său ceremonios, Andrea îi prinse mâna contelui, i-o strânse, sări în faetonul său şi dispăru.

Cele patru sau cinci ore care-i mai rămăseseră până la ora nouă, Andrea le petrecu în vizite, menite să-i hotărască pe acei prieteni despre care pomenise să se prezinte acasă la bancher cu echipaje cât mai luxoase, luându-le ochii cu făgăduielile de participare la afacerile care, până atunci, dăduseră ameţeală tuturor creierelor, şi în care, în momentul acela, Danglars avea iniţiativa.

Într-adevăr, la ora opt şi jumătate seara, salonul cel mare al lui Danglars şi galeria alăturată, ca şi celelalte trei saloane de la etaj, erau pline de o mulţime parfumată, atrasă prea puţin de simpatie, ci mai mult de nevoia irezistibilă de a fi prezentă acolo unde se ştia că se petrece un lucru nou.

Un academician ar spune că seratele din lumea bună sunt nişte adunări de flori, care atrag fluturii nestatornici, albinele flămânde şi trântorii zumzăitori.

Se înţelege de la sine că saloanele erau încărcate de lumânări, că lumina curgea în valuri de pe ornamentele aurite, pe tapiseriile de mătase şi că tot prostul gust al acestui decor, care n-avea alt merit decât bogăţia, strălucea în întreaga sa splendoare.

Domnişoara Eugénie era îmbrăcată cu elegantă simplitate — o rochie de mătase albă, broşată, un trandafir alb, pe jumătate pierdut în părul său negru

ca smoala, îi alcătuiau toată găteala, pe care n-o îmbogăţise nici prin cea mai mică bijuterie.

Totuşi, se putea citi în ochii ei acea deplină siguranţă de sine, hărăzită să contrazică aerul de candoare conferit de acest veşmânt simplu, care ei i se părea vulgar de feciorelnic.

Doamna Danglars, la vreo treizeci de paşi distanţă de fiica sa, stătea de vorbă cu Debray, Beauchamp şi Château-Renaud. Debray fusese din nou admis în casa Danglars cu prilejul acestei mari ceremonii, dar era tratat ca toţi ceilalţi, fără vreun privilegiu anume.

Domnul Danglars, înconjurat de deputaţi şi de bancheri, explica o teorie a noilor impozite, pe care voia să le pună în practică, în momentul în care, prin forţa lucrurilor, guvernul avea să fie constrâns să-l cheme în minister.

Andrea, ţinându-l de braţ pe unul dintre cei mai sclivisiţi dandy de la Operă, îi dezvăluia, cu destulă impertinenţă, dat fiind că avea nevoie să fie îndrăzneţ ca să pară în largul lui, planurile sale de viitor şi noul lux pe care, după moda pariziană, avea de gând să-l etaleze graţie celor o sută şaptezeci şi cinci de mii de livre rentă.

Mulţimea trecea de colo-colo prin saloane, ca un flux şi un reflux de turcoaze, rubine, smaralde, opale şi diamante.

Ca pretutindeni, se putea observa că femeile cele mai bătrâne erau şi cele mai împopoţonate şi că femeile cele mai urâte ieşeau în evidenţă cu cea mai mare încăpăţânare.

Dacă exista vreun frumos crin de fată, vreo roză suavă şi parfumată, trebuia s-o cauţi nu glumă şi s-o descoperi ascunsă în vreun ungher de către o mamă cu turban sau de către o mătuşă cu pasărea paradisului pe creştet.

În fiecare clipă, peste această mulţime pestriţă, peste zumzet şi râsete, glasurile uşierilor strigau, în fiecare clipă, vreun nume cunoscut în finanţe, respectat în armată sau ilustru în literatură. Atunci, o tresărire uşoară a grupurilor întâmpina acel nume.

Dar, pentru unul care avea privilegiul de a face să freamăte oceanul acesta de valuri omeneşti, câţi nu erau primiţi cu priviri nepăsătoare sau cu un rânjet de dispreţ!

În clipa în care acele pendulei masive, pendulă care îl înfăţişa pe Endimion adormit, arătară orele nouă pe un cadran de aur şi în care dangătul, interpret fidel al gândirii mecanismului, răsună de nouă ori, numele contelui de Monte-Cristo răsună, la rândul său şi, ca acţionată de o scânteie electrică, întreaga adunare se întoarse spre uşă.

Contele era îmbrăcat în negru şi cu simplitatea lui obişnuită. Jiletca sa albă îi contura pieptul larg şi nobil, gulerul său negru părea deosebit de intens, într-atât de tare contrasta cu paloarea bărbătească a obrazului său; purta, ca singura bijuterie, un lănţişor atât de fin, încât abia se zărea, ca un fir subţire de aur, pe vesta albă.

Într-o clipă se formă un cerc în jurul uşii.

Contele o zări dintr-o privire pe doamna Danglars, într-un capăt al salonului, pe domnul Danglars în celălalt capăt, iar, în faţa lui, pe domnişoara Danglars.

Se apropie, mai întâi, de baroană, care stătea de vorbă cu doamna de Villefort, venită singură, căci Valentine era în continuare suferindă. Fără să facă vreun ocol, pentru că mulţimea se trăgea deoparte din calea sa, contele trecu de la baroană la Eugénie, pe care o felicită, în cuvinte atât de grăbite şi de rezervate, încât mândra artistă rămase mirată.

Lângă ea stătea domnişoara Louise d’Armilly, care îi mulţumi contelui pentru scrisorile de recomandaţie pe care el i le dăduse, cu atâta bunăvoinţă, pentru Italia şi pe care nădăjduia, spuse ea, să le folosească foarte curând.

Părăsind grupul doamnelor, se întoarse şi se trezi faţă în faţă cu Danglars, care se apropiase ca să-i strângă mâna.

După îndeplinirea acestor trei îndatoriri de societate, Monte-Cristo se opri, plimbându-şi în jur privirea aceea sigură, cu acea expresie specifică oamenilor dintr-o anumită clasă şi mai ales cu o anumită însemnătate, privire care părea că spune:

„Am făcut ce eram dator să fac, acum ceilalţi să facă ce-mi datorează!”.

Andrea, care se afla într-un salon alăturat, simţi freamătul stârnit în mulţime de Monte-Cristo şi se grăbi să vină să-l salute.

Îl găsi înconjurat de oaspeţi, care se întreceau să-l asculte, aşa cum se întâmplă întotdeauna cu oamenii care vorbesc puţin şi nu rostesc niciodată vreun cuvânt fără greutate.

În acel moment, îşi făcură intrarea notarii. Ei îşi instalară dosarele mâzgălite pe catifeaua brodată cu fir de aur, care acoperea masa de lemn aurit, pregătită pentru semnarea contractului.

Unul dintre notari se aşează, celălalt rămase în picioare.

Se pregăteau să înceapă citirea contractului pe care jumătate din Paris, prezentă la această solemnitate, avea să-l semneze.

Fiecare luă loc sau, mai bine zis, femeile făcură cerc, pe când bărbaţii, mai puţin interesaţi de „stilul energic”, cum îl numeşte Boileau, îşi făcură

comentariile pe marginea nerăbdării febrile a lui Andrea, a încordării domnului Danglars, a nepăsării lui Eugénie şi a modului prompt şi vesel în care baroana trata acest eveniment important.

Contractul fu citit într-o tăcere adâncă. Dar, de îndată ce lectura se încheie, rumoarea reîncepu în saloane, cu mai multă energie decât înainte. Sumele uriaşe, milioanele care se învârteau în viitorul celor doi tineri şi care veneau să completeze impresia expoziţiei, într-o încăpere consacrată exclusiv acestui scop, a trusoului miresei şi a diamantelor tinerei, stârniseră la culme invidia adunării.

Nurii domnişoarei Danglars crescuseră încă pe atât în ochii tinerilor şi, pentru moment, făceau să pălească lumina soarelui.

Cât despre femei, este de la sine înţeles că, deşi pizmuiau milioanele, nu credeau că ele ar avea nevoie de acestea ca să fie frumoase.

Andrea, împresurat de prieteni, felicitat, măgulit, începând să creadă în realitatea visului său, era pe punctul de a-şi pierde capul.

Notarul luă pana, solemn, o ridică deasupra capului şi spuse:

— Domnilor, începem semnarea contractului!

Baronul trebuia să semneze cel dintâi, apoi împuternicitul domnului Cavalcanti tatăl, apoi baroana şi apoi viitorii consorţi, cum se spune în jalnicul stil întrebuinţat în actele legalizate.

Baronul luă pana şi semnă, iar după el semnă împuternicitul.

Baroana se apropie, la braţul doamnei de Villefort.

— Dragul meu, îi spuse ea lui Danglars, pe când lua pana, nu este de-a dreptul supărător? Un incident neaşteptat, ivit în afacerea asasinatului şi furtului căruia era să-i cadă victimă domnul conte de Monte-Cristo, ne împiedică să-l avem printre noi pe domnul de Villefort.

— Oh, Doamne! făcu Danglars cu tonul cu care ar fi spus: „Pe legea mea, puţin îmi pasă!”.

— Vai! zise Monte-Cristo apropiindu-se. Tare mă tem că, fără să vreau, eu sunt pricina acestei absenţe.

— Cum? Dumneavoastră, conte? făcu doamna Danglars, semnând. Dacă este aşa, luaţi seama, n-am să v-o iert niciodată.

Andrea ciuli urechile.

— Totuşi eu n-am nici o vină, zise contele, după cum voi încerca să vă dovedesc.

Toată lumea asculta cu mare atenţie: Monte-Cristo, care deschidea atât de rar gura, urma să vorbească.

— Vă mai amintiţi, începu contele, în mijlocul cele mai adânci tăceri, că în casa mea a murit acel nefericit care venise să mă jefuiască şi care, pe când ieşea de la mine, a fost ucis, după cum se bănuieşte, de către complicele său?

— Da, răspunse Danglars.

— Ei bine, ca să i se dea ajutor, a fost dezbrăcat, iar hainele i-au fost zvârlite într-un colţ, de unde le-au ridicat oamenii legii. Dar, când au luat haina şi pantalonii, ca să-i depună la grefă, au uitat de vestă.

Andrea păli vădit şi se retrase încetişor spre uşă. Vedea cum apare un nor la orizont şi acest nor i se părea greu de furtună.

— Ei şi vesta cu ghinion a fost găsită astăzi, plină de sânge şi găurită în dreptul inimii.

Doamnele scoaseră un strigăt de spaimă şi vreo două sau trei se pregătiră să leşine.

— Vesta mi-a fost adusă mie. Nimeni nu putea ghici de unde apăruse zdreanţa aceea, numai eu m-am gândit că era, probabil, vesta victimei. Deodată, valetul meu, cercetând cu silă şi cu băgare de seamă această relicvă funebră, a simţit o hârtie într-unul din buzunare şi a scos-o. Era o scrisoare, adresată, cui credeţi? Dumneavoastră, baroane!

— Mie? se miră Danglars.

— Oh, Doamne! Da, chiar dumneavoastră. Am izbutit să vă citesc numele, sub sângele cu care era pătat biletul, răspunse Monte-Cristo, în mijlocul exclamaţiilor de uimire generale.

— Dar, întrebă doamna Danglars, uitându-se cu îngrijorare la soţul ei, cum l-a împiedicat acest lucru pe domnul de Villefort să fie prezent?

— Foarte simplu, doamnă, răspunse Monte-Cristo. Vesta şi scrisoarea constituiau probe de culpabilitate, cum li se spune. I le-am trimis pe amândouă domnului procuror al regelui. Înţelegeţi, dragă baroane, calea legală este cea mai sigură în materie de crime. Poate că era vreo uneltire împotriva dumneavoastră.

Andrea îl privi fix pe Monte-Cristo şi o şterse în al doilea salon.

— Se poate, zise Danglars. Omul ucis nu era parcă un fost ocnaş?

— Ba da, răspunse contele. Un fost ocnaş, pe nume Caderousse.

Danglars păli uşor. Andrea ieşi din cel de-al doilea salon şi ajunse în anticameră.

— Dar semnaţi, semnaţi! zise Monte-Cristo. Observ că povestirea mea a emoţionat pe toată lumea şi îmi cer umil iertare pentru aceasta, doamnă

baroană şi domnişoară Danglars.

Baroana, care tocmai semnase, îi întinse înapoi pana notarului.

— Domnul prinţ Cavalcanti! zise acesta. Domnule prinţ Cavalcanti, unde sunteţi?

— Andrea! Andrea! repetară mai mulţi tineri, care ajunseseră deja destul de buni prieteni cu nobilul italian, ca să-şi îngăduie să-l cheme pe numele său de botez.

— Cheamă-l, te rog, pe prinţ! Anunţă-l că este rândul lui să semneze! strigă Danglars unui uşier.

Dar, în aceeaşi clipă, mulţimea oaspeţilor se întoarse, îngrozită, în salonul principal, de parcă vreun monstru înfricoşător ar fi intrat în apartamente, *quaerens quem devoret*[123].

Într-adevăr, oaspeţii aveau de ce să dea înapoi, să se înspăimânte şi să strige.

Un ofiţer de poliţie postă câte doi jandarmi la uşa fiecărui salon şi înaintă spre Danglars, precedat de un comisar de poliţie încins cu eşarfa autorităţii sale.

Doamna Danglars scoase un ţipăt şi leşină.

Danglars, care se credea ameninţat (unele conştiinţe nu sunt niciodată împăcate), oferi ochilor invitaţilor săi un chip răvăşit de groază.

— Ce s-a întâmplat, domnule? întrebă Monte-Cristo, ieşind în întâmpinarea comisarului.

— Care dintre dumneavoastră, domnilor, întrebă magistratul fără să-i răspundă contelui, se numeşte Andrea Cavalcanti?

Un strigăt de uimire izbucni din toate colţurile salonului.

Căutară, întrebară pretutindeni.

— Dar cine este acest Andrea Cavalcanti? întrebă Danglars, aproape năucit.

— Un fost ocnaş, scăpat din ocna de la Toulon.

— Şi ce crimă a săvârşit?

— Este acuzat, răspunse comisarul, cu vocea sa netulburată, că l-a ucis pe numitul Caderousse, fostul său tovarăş de lanţ, în momentul în care acesta ieşea din locuinţa contelui de Monte-Cristo.

Monte-Cristo aruncă o privire rapidă în jur.

Andrea dispăruse.

122 Personaje din comedia *Mizantropul* (1666), de Molière.

123 Căutând să mănânce pe careva (în limba latină, în original).

XCVII Drumul spre Belgia

La câteva clipe după scena tulburătoare petrecută în saloanele domnului Danglars la apariţia neaşteptată a trupei de jandarmi şi la dezvăluirea care urmase, impresionanta locuinţă se golise de lume, cu aceeaşi grabă pe care ar fi stârnit-o anunţarea unui caz de ciumă sau de holeră printre invitaţi. În câteva minute, pe toate uşile, pe toate scările şi pe toate ieşirile, fiecare se zorise să se retragă sau, mai bine zis, să fugă, căci era una dintre acele situaţii în care nici nu trebuia să încerci să-ţi exprimi vreuna dintre obişnuitele păreri de rău, care, în marile nenorociri, îi fac nesuferiţi până şi pe cei mai buni prieteni.

În casa bancherului nu mai rămăseseră decât Danglars, închis în cabinetul său şi făcându-şi depoziţia în faţa ofiţerului de jandarmi, doamna Danglars, îngrozită, închisă în budoarul pe care i-l cunoaştem, şi Eugénie, care, cu privirea semeaţă şi zâmbetul dispreţuitor, se retrăsese în camera ei, împreună cu prietena sa de nedespărţit, domnişoara Louise d’Armilly.

Cât despre liota de servitori, mai numeroşi în seara aceea decât de obicei, căci li se alăturaseră, în vederea ceremoniei, cofetarii, bucătarii şi ospătarii de la Café de Paris, revărsându-şi asupra stăpânilor mânia pentru ceea ce numeau o bătaie de joc la adresa lor, stăteau grupuri-grupuri în oficiu, în bucătării, în camerele lor, păsându-le prea puţin de serviciul lor, care, de altfel, se întrerupsese în mod firesc.

Dintre aceste diferite personaje, fremătând de interese diverse, numai două merită atenţia noastră: domnişoara Eugénie Danglars şi domnişoara Louise d’Armilly.

Tânăra logodnică, după cum am spus, se retrăsese în apartamentul său, cu privirea semeaţă, cu zâmbetul dispreţuitor şi cu atitudinea unei regine ofensate, urmată de prietena ei, mai palidă şi mai emoţionată decât ea.

Ajunsă în camera ei, Eugénie încuie uşa pe dinăuntru, în vreme ce Louise se prăbuşi pe un scaun.

— Oh, Doamne, Dumnezeule! E oribil, zise tânăra muziciană. Cine ar fi putut bănui una ca asta? Domnul Andrea Cavalcanti... un ucigaş... un puşcăriaş evadat... un ocnaş!...

Un zâmbet ironic îi schimonosi buzele lui Eugénie.

— Într-adevăr, eram predestinată, zise ea. Am scăpat de Morcerf ca să dau peste Cavalcanti!

— Oh, nu-i pune pe amândoi în aceeaşi balanţă, Eugénie!

— Mai taci! Toţi bărbaţii sunt nişte ticăloşi şi sunt fericită că acum pot nu doar să nu-i plac, ci să-i dispreţuiesc!

— Ce-o să facem? întrebă Louise.

— Ce-o să facem?

— Da.

— Ce trebuia să facem peste trei zile... Să plecăm!

— Aşadar, deşi nu te mai măriţi, tot mai vrei?...

— Ascultă, Louise, nu pot suferi viaţa asta a lumii bune, ordonată, măsurată, plină de reguli, ca portativele noastre. Dintotdeauna, tot ce mi-am dorit, tot ce m-a ambiţionat, tot ce am vrut a fost viaţa de artistă, viaţa liberă, independentă, în care nu depinzi decât de tine, în care nu-ţi dai socoteală decât ţie. De ce aş mai rămâne? Ca să încerce ei din nou, peste o lună, să mă mărite? Cu cine? Poate cu domnul Debray, cum fusese vorba la un moment dat? Nu, Louise, nu. Întâmplarea din seara asta îmi va servi drept scuză. N-am căutat-o eu, n-am cerut-o eu, ci Dumnezeu mi-a trimis-o şi este bine-venită.

— Cât eşti de puternică şi de curajoasă! îi zise blonda şi plăpânda fată tovarăşei sale brunete.

— Nu mă cunoşteai încă? Haide, Louise, să vorbim despre treburile noastre. Trăsura de călătorie...

— Din fericire, este cumpărată de trei zile.

— Ai spus să fie dusă în locul de unde o s-o luăm noi?

— Da.

— Şi paşaportul?

— Iată-l!

Eugénie, cu hotărârea sa obişnuită, despături o hârtie şi citi:

—„Domnul Léon d’Armilly, în vârstă de douăzeci de ani, de profesie artist, părul negru, ochii negri, călătorind împreună cu sora lui”.

Minunat! Cum ai reuşit să faci rost de paşaportul ăsta?

— Ducându-mă să-i cer domnului de Monte-Cristo nişte scrisori de recomandaţie pentru directorii teatrelor din Roma şi din Neapole, i-am mărturisit temerile mele de a călători ca femeie. El m-a înţeles foarte bine şi s-a oferit să-mi facă rost de un paşaport de bărbat. Peste două zile, l-am

primit pe acesta, la care am adăugat, cu mâna mea: „călătorind împreună cu sora lui”.

— Ei bine, zise înveselită Eugénie, nu mai avem decât să ne facem bagajele. În loc să plecăm în noaptea nunţii, plecăm în seara semnării contractului, atâta tot.

— Gândeşte-te bine, Eugénie.

— Oh! M-am gândit la tot. Sunt sătulă să aud vorbindu-se numai despre rapoarte, de bilanţuri lunare, de creşteri şi scăderi de acţiuni, de fondurile spaniole, de poliţele haitiene. În loc de asta — înţelegi, Louise? —, aerul, libertatea, cântecul păsărilor, câmpiile Lombardiei, canalele Veneţiei, palatele Romei, ţărmul din Neapole. Câţi bani avem, Louise?

Fata întrebată scoase dintr-un birou incrustat un mic portofel cu încuietoare, pe care îl deschise şi din care numără douăzeci şi trei de bancnote.

— Avem douăzeci şi trei de mii de franci, zise ea.

— Şi cel puţin încă pe atât în perle, diamante şi bijuterii, adăugă Eugénie. Suntem bogate. Cu patruzeci şi cinci de mii de franci avem din ce să trăim ca nişte prinţese, timp de doi ani, sau să trăim acceptabil, timp de patru ani.

Dar în mai puţin de şase luni, tu cu muzica ta şi eu cu vocea mea, o să ne dublăm capitalul. Hai, tu iei în păstrare banii, iar eu, caseta cu giuvaieruri, astfel încât, dacă una dintre noi ar avea nefericirea să-şi piardă comoara, să mai rămână totuşi a celeilalte. Şi acum, valiza! Să ne grăbim, valiza!

— Stai! zise Louise, ducându-se să tragă cu urechea la uşa doamnei Danglars.

— De ce ţi-e frică?

— Să nu ne surprindă.

— Uşa e încuiată.

— Să nu ni se ceară să deschidem.

— N-are decât să ni se ceară, noi n-o să deschidem.

— Eşti o adevărată amazoană, Eugénie!

Şi cele două fete se apucară, cu mare hărnicie, să îngrămădească într-un geamantan toate lucrurile de care socoteau că o să aibă nevoie în timpul călătoriei.

— Aşa! Acum, zise Eugénie, până îmi schimb eu hainele, tu închide geamantanul.

Louise apăsă cu toată puterea mânuţelor ei albe pe capacul geamantanului.

— Of, nu pot! zise ea. N-am atâta putere. Închide-l tu!

— Ah! Ai dreptate, zise râzând Eugénie. Uitasem că eu sunt Hercule, iar tu nu eşti decât palida Omphala.

Şi Eugénie, apăsând geamantanul cu genunchiul, îşi încordă braţele albe şi musculoase până când capacul se închise şi domnişoara d'Armilly putu să vâre cârligul lacătului printre cele două belciuge.

Odată sfârşind această operaţiune, Eugénie deschise un scrin, a cărui cheie o purta la ea, şi scoase o mantie de călătorie din mătase violet, vătuită.

— Poftim! zise ea. Vezi că m-am gândit la toate? Cu mantia asta, n-o să-ţi fie frig.

— Dar ţie?

— Oh! Mie nu mi-e niciodată frig, ştii prea bine. De altfel, în costumul ăsta bărbătesc...

— O să te îmbraci aici?

— Bineînţeles.

— Dar o să ai timp?

— Nici o grijă, fricoaso! Toţi ai casei nu se preocupă decât de marele eveniment. De altfel, ce ar fi atât de uimitor, ţinând seama de cât de disperată se crede că aş fi, în faptul că m-am încuiat la mine în odaie? Spune şi tu!

— Nimic, este adevărat, m-ai liniştit.

— Vino şi ajută-mă!

Şi din acelaşi sertar, din care scosese mantia pe care i-o dăduse domnişoarei d'Armilly şi cu care aceasta îşi acoperise deja umerii, Eugénie scoase un costum bărbătesc întreg, de la ghete până la redingotă, şi nişte lenjerie de rezervă, în care nimic nu era de prisos, ci numai lucruri strict necesare.

Apoi, cu o uşurinţă care arăta că, fără îndoială, nu era pentru prima dată când îmbrăcase, în joacă, veşminte bărbăteşti, Eugénie îşi încălţă ghetele, îşi puse pantalonii, îşi legă cravata, îşi încheie până la gât vesta cu guler înalt şi îşi puse redingota, care îi punea în evidenţă talia zveltă şi arcuită.

— Oh, este foarte bine! Într-adevăr, este foarte bine! zise Louise, privind-o cu admiraţie. Dar părul ăsta negru şi bogat, cosiţele tale minunate, care le făceau să suspine de invidie pe toate femeile, o să încapă sub o pălărie de bărbat ca aceea pe care o zăresc acolo?

— O să vezi, zise Eugénie.

Şi apucând cu mâna stângă coada groasă, pe care abia o putea cuprinde în palmă, ea luă cu mâna dreaptă o pereche de foarfece lungi şi, curând, oţelul scrâşni în părul bogat şi minunat, care, retezat în întregime, căzu la picioarele fetei, care se lăsase pe spate, ca să-şi ferească redingota.

Apoi, după ce îşi tunsese părul din creştet, Eugénie trecu la şuviţele de pe tâmple, pe care le dădu jos, una după alta, fără nici o umbră de regret, ba dimpotrivă, cu ochi luminoşi, mai scânteietori şi mai veseli ca de obicei, sub sprâncenele sale negre ca abanosul.

— Oh, părul tău atât de frumos! făcu Louise, cu părere de rău.

— Ei! Nu-mi şade de o sută de ori mai bine aşa? exclamă Eugénie, netezindu-şi buclele răvăşite ale părului tuns bărbăteşte. Nu ţi se pare că sunt mai frumoasă aşa?

— Oh, tu eşti frumoasă, eşti frumoasă oricum! răspunse Louise. Şi acum, unde mergem?

— Păi, la Bruxelles, dacă vrei. Este cea mai apropiată graniţă. O să trecem prin Bruxelles, Liège, Aix-la-Chapelle, apoi o să urcăm pe Rhin până la Strasbourg, o să traversăm Elveţia şi o să coborâm în Italia, prin Saint-Gothard. Îţi convine?

— Cum să nu!

— La ce te uiţi?

— Mă uit la tine. Într-adevăr, eşti adorabilă astfel. S-ar putea spune că mă răpeşti.

— Ei, la dracu! Nu-i prea departe de adevăr.

— Oh, mi se pare că ai înjurat, Eugénie!

Şi cele două fete, pe care oricine le-ar fi putut crede scăldate în lacrimi, una din pricina necazului său, cealaltă din dragoste pentru prietena sa, izbucniră în râs, apoi se apucară să şteargă urmele cele mai bătătoare la ochi ale dezordinii care însoţise, în mod firesc, pregătirile lor de fugă.

Apoi, stingând lumânările din odaie, cu ochii în patru, cu urechile la pândă, cu gâturile întinse, cele două fugare deschiseră uşa care dădea pe o scară de serviciu şi coborâră până în curte. Eugénie mergea înainte, ţinând cu o mână de geamantanul pe care, de toarta cealaltă, domnişoara d’Armilly abia de-l putea duce cu amândouă mâinile.

Curtea era goală. Bătu miezul nopţii.

La portar încă era lumină.

Eugénie se apropie pe nesimţite şi-l văzu pe bravul elveţian dormind într-un jilţ din ghereta sa.

Ea se întoarse lângă Louise, apucă din nou geamantanul, lăsat jos pentru o clipă, şi amândouă, mergând în umbra zidului, ajunseră sub bolta porţii.

Eugénie o ascunse pe Louise în colţul porţii, astfel încât, dacă portarul s-ar fi întâmplat să se trezească, să nu vadă decât o singură persoană.

Apoi, intrând în mijlocul conului de lumină al lămpii din curte:

— Poarta! strigă ea, pe cel mai pur ton al vocii sale de altistă, bătând în fereastră.

Portarul se ridică, după cum prevăzuse Eugénie, şi făcu vreo câţiva paşi, ca să încerce să recunoască persoana care ieşea. Dar, văzând un tânăr care-şi plesnea nerăbdător pantalonii cu cravaşa, îi deschise pe loc.

Louise se strecură numaidecât, ca o năpârcă, pe poarta întredeschisă şi sări sprintenă afară. Eugénie, aparent calmă, deşi, după toate probabilităţile, inima îi bătea mai iute ca de obicei, ieşi, la rândul ei.

Întâlnind un hamal pe drum, îi dădură geamantanul şi-i spuseră să-l ducă în Rue de la Victoire, la numărul 36. Fetele merseră în urma acestui bărbat a cărui prezenţă o liniştea pe Louise. Cât despre Eugénie, era la fel de stăpână pe sine ca Iudita sau ca Dalila.

Ajunseră la numărul indicat. Eugénie îi porunci hamalului să lase geamantanul jos, îi dădu câţiva bănuţi şi, după ce bătu într-un oblon, îl lăsă să plece.

Oblonul în care bătuse Eugénie era al ferestrei unei mici lenjerese, prevenite dinainte. Fata nu se culcase încă şi le deschise.

— Domnişoară, zise Eugénie, spune-i portarului să scoată trăsura din şopron şi trimite-l să aducă nişte cai de la staţia de poştă. Iată cinci franci pentru osteneala sa.

— Pe cuvântul meu, zise Louise, te admir şi aproape că te respect.

Lenjereasa se uita mirată. Dar, fiindcă se înţeleseseră să primească douăzeci de ludovici, partea ei, nu făcu nici cea mai mică remarcă.

Peste un sfert de oră, portarul se întorcea, aducând surugiul şi caii, care, cât ai clipi, fură înhămaţi la trăsură, deasupra căreia portarul legă geamantanul cu o frânghie şi-l propti cu un drug.

— Iată paşaportul, zise surugiul. Pe care drum pornim, tinere gentilom?

— Spre Fontainebleau, răspunse Eugénie, cu un glas aproape bărbătesc.

— Ei, dar ce-ai spus? întrebă Louise.

— I-am spus alt drum, fiindcă această femeie, căreia îi dăm douăzeci de ludovici, ne poate trăda pentru patruzeci. Când vom ajunge pe bulevard, o să schimbăm direcţia.

Şi tânăra sări, aproape fără să atingă scăriţa, în trăsura de minune aranjată pentru dormit.

— Tu ai dreptate întotdeauna, Eugénie, zise profesoara sa de canto, aşezându-se lângă prietena sa.

Peste încă un sfert de oră, surugiul, repus pe calea cea bună, trecea, pocnind din bici, de bariera Saint-Martin.

— Ah! zise Louise, răsuflând uşurată. Iată-ne ieşite din Paris!

— Da, draga mea, răpirea a devenit un fapt împlinit, răspunse Eugénie.

— Dar fără violenţă, zise Louise.

— Am să subliniez acest lucru, ca circumstanţă atenuantă, răspunse Eugénie.

Aceste cuvinte se pierdură în zgomotul pe care îl făcea trăsura pe pavajul de la Villette.

Domnul Danglars nu mai avea fiică.

XCVIII Hanul Clopotul şi clondirul

Şi acum să le lăsăm pe domnişoara Danglars şi pe prietena sa pe drumul spre Bruxelles şi să ne întoarcem la bietul Andrea Cavalcanti, atât de nefast oprit în zborul său spre bogăţie.

În pofida vârstei sale puţin înaintate, domnul Andrea Cavalcanti era un flăcău foarte dibace şi foarte isteţ.

De aceea, la prima rumoare care se stârnise în salon, l-am văzut apropiindu-se încetul cu încetul de uşă, străbătând una sau două camere şi, în sfârşit, făcându-se nevăzut.

Un amănunt pe care am uitat să-l menţionăm şi care totuşi nu trebuie omis, este că într-una din cele două camere pe care le traversase Cavalcanti era expus trusoul miresei, scrinurile cu diamante, şalurile de caşmir, dantelele de Valenciennes, văluri englezeşti, în sfârşit, tot ceea ce alcătuieşte universul obiectelor ispititoare, care doar numite fac să tresalte de bucurie inima fetelor şi cărora li se mai spune daruri de nuntă.

Or, trecând prin camera aceasta, Andrea îşi însuşi cele mai scumpe dintre podoabele expuse, lucru care dovedeşte că era nu doar un flăcău foarte isteţ şi foarte dibace, dar şi prevăzător.

Înarmat cu asemenea provizii de drum, Andrea se simţise pe jumătate mai uşor, cât să poată sări pe fereastră şi să se strecoare printre mâinile jandarmilor.

Înalt şi bine făcut, ca un gladiator antic, musculos ca un spartan, Andrea făcu o cursă de vreun sfert de oră, fără să ştie încotro se îndrepta, numai în scopul de a se îndepărta de locul unde fusese cât pe-aci să fie prins.

Pornind din strada Mont-Blanc, ferindu-se de obstacole cu acel instinct pe care îl au hoţii, asemenea instinctului iepurelui de a-şi găsi vizuina, se trezi în capătul străzii Lafayette.

Acolo, cu răsuflarea tăiată, gâfâind, se opri.

Nu era nici ţipenie de om. În stânga lui, se desfăşura grădina Saint-Lazare, uriaşă pustietate, iar, în dreapta, Parisul în toată întinderea lui.

„Sunt oare pierdut? se întrebă el. Nu, dacă pot să depun un plus de efort faţă de duşmanii mei. Salvarea mea a devenit pur şi simplu o chestiune de distanţă.”

În clipa aceea, zări, venind din dreptul foburgului Poissonnière, o cabrioletă de-a regiei, al cărei vizitiu, morocănos şi fumându-şi pipa, părea că vrea să ajungă la marginea foburgului Saint-Denis, unde, fără îndoială, îşi făcea popasul obişnuit.

— Hei! Prietene! strigă Benedetto.

— Ce doreşte conaşul? întrebă vizitiul.

— Calul dumitale este obosit?

— Obosit? De bună seamă! N-a făcut nimic toată ziulica. Patru curse amărâte şi douăzeci de gologani bacşiş, în total şapte franci, şi trebuie să-i dau zece patronului!

— N-ai vrea să adaugi la cei şapte franci pe aceştia douăzeci de la mine, ce zici?

— Cu plăcere, conaşule. Douăzeci de franci nu-s de aruncat. Ce trebuie să fac pentru asta?

— O nimica toată, dacă, totuşi, calul dumitale nu este obosit.

— Vă spun eu că o să zboare ca vântul. Totul este să numiţi direcţia în care s-o apuc.

— Spre Louvres.

— Aha! Cunosc! Ţinutul lichiorurilor de fructe?

— Întocmai. Vreau pur şi simplu să-mi prind din urmă un prieten, cu care urmează să vânez, mâine, la Chapelle-en-Serval. Trebuia să mă aştepte aici, cu trăsura lui, până la ora unsprezece şi jumătate. Acum este miezul nopţii. S-o fi săturat să mă aştepte şi o fi plecat singur.

— Probabil.

— Ei, ce zici, vrei să încerci să-l ajungi din urmă?

— Nu-mi doresc altceva.

— Dar, dacă nu-l ajungem până la Bourget, o să-ţi dau douăzeci de franci, iar dacă nu-l ajungem până la Louvres, îţi dau treizeci.

— Şi dacă-l ajungem?

— Patruzeci! zise Andrea, care şovăise o clipă, dar care îşi amintise că nu risca nimic făgăduindu-i.

— S-a făcut! răspunse vizitiul. Urcaţi şi la drum! Ptruuu!

Andrea se urcă în birja care străbătu repede foburgul Saint-Denis, apoi de-a lungul foburgului Saint-Martin, trecu de barieră şi porni pe nesfârşita Villette.

Nu-şi dădea nici o osteneală să-şi întâlnească prietenul imaginar. Totuşi, din când în când, Cavalcanti se interesa, la trecătorii întârziaţi sau la

crâşmele care nu închiseseră încă, despre o cabrioletă verde, trasă de un cal murg. Şi, cum pe drumul spre Belgia trec nenumărate cabriolete, cum nouă din zece sunt verzi, informaţiile curgeau cu nemiluita, la fiecare pas.

Întotdeauna cabrioleta urmărită fusese văzută trecând; abia dacă avea cinci sute, două sute sau o sută de paşi avans. În sfârşit, o ajungeau din urmă, dar nu era cea căutată.

O dată, însă, fu şi birja lor depăşită, de către o caleaşcă trasă de doi cai de poştă mânaţi la galop.

„Ah! îşi zise Cavalcanti. Dacă aş avea eu caleaşca asta, bidiviii aceştia neîntrecuţi şi, mai ales, paşaportul de care ar fi fost nevoie ca să-i capăt!”

Şi oftă adânc.

Caleaşca era cea care le ducea pe domnişoara Danglars şi domnişoara d’Armilly.

— La drum! La drum! strigă Andrea. O să-l ajungem curând!

Şi bietul cal porni iarăşi în trapul lui turbat, în care venise încă de la barieră şi ajunse în spume la Louvres.

— Hotărât lucru, zise Andrea, văd că nu-i chip să-mi prind din urmă prietenul şi c-o să-ţi omor calul degeaba. De aceea, mai bine mă opresc. Iată cei treizeci de franci ai dumitale. Mă duc să mă culc la Calul Roşu şi-o să iau prima trăsură în care voi găsi un loc. Noapte bună, omule!

Şi Andrea, după ce puse şase monezi de câte cinci franci în palma birjarului, sări sprinten pe pavajul drumului.

Birjarul vârî cu veselie banii în buzunar şi se întoarse la pas spre Paris. Andrea se prefăcu că se îndreaptă spre hanul Calul Roşu, dar, după ce se opri o clipă la poartă, ascultând zgomotul trăsurii care se pierdea în depărtare, porni iar la drum şi, cu un pas întins, mai făcu vreo două leghe.

Apoi, se opri. Trebuia să se afle foarte aproape de Chapelle-en-Serval, unde spusese că se duce.

Nu oboseala îl oprise pe Andrea Cavalcanti, ci nevoia de a lua o hotărâre, necesitatea de a-şi stabili un plan.

Să urce într-o diligenţă, era cu neputinţă. Să ia poştalionul era la fel de greu. Ca să călătorească, fie cu una, fie cu cealaltă, i-ar fi trebuit neapărat un paşaport.

Să rămână în districtul Oise, adică într-unul dintre cele mai lipsite de ascunzişuri şi mai supravegheate districte ale Franţei, ar fi fost, de asemenea, cu neputinţă, mai ales pentru un cunoscător, ca Andrea, în ceea ce privea mersul justiţiei.

Andrea se aşeză pe marginea şanţului, îşi prinse capul în palme şi chibzui.

Peste zece minute, îşi ridică fruntea. Se hotărâse.

Îşi presără ţărână pe o parte a paltonului pe care avusese timp să-l ia din cuierul anticamerei şi să-l îmbrace pe deasupra toaletei sale de bal, şi, ajungând la Chapelle-en-Serval, bătu cu îndrăzneală la uşa singurului han de prin partea locului.

Hangiul veni să-i deschidă.

— Prietene, zise Andrea, veneam de la Montrefontanie la Senlis, când, calul meu, care este un animal năzuros, a făcut un salt brusc într-o parte şi m-a azvârlit din şa. Trebuie să ajung în noaptea asta la Compiègne, altminteri o să stârnesc o mare îngrijorare în familia mea. Ai un cal de închiriat?

Bun sau rău, un hangiu are întotdeauna un cal.

Hangiul de la Chapelle-en-Serval îşi chemă rândaşul, îi porunci să pună şaua pe *Bălanul* şi îşi trezi fiul, un băiat de vreo şapte ani, care urma să încalece în spatele domnului şi apoi să aducă patrupedul acasă.

Andrea îi dădu hangiului douăzeci de franci şi, scoţându-i din buzunar, lăsă să-i scape o carte de vizită.

Această carte de vizită era a unuia dintre prietenii săi de la Café de Paris. Iată de ce, după ce Andrea plecă, hangiul, ridicând cartea de vizită care-i căzuse din buzunar, fu convins că îşi închiriase calul domnului conte de Mauléon, de pe strada Saint-Dominique, numărul 26 — acestea erau numele şi adresa înscrise pe carte.

Bălanul nu mergea repede, dar avea un pas egal şi sârguincios. În trei ore şi jumătate, Andrea străbătu cele nouă leghe care-l despărţeau de Compiègne. Când ajunse în piaţa unde se opresc diligenţele, orologiul primăriei bătu ora patru.

La Compiègne există un han foarte bun, despre care îşi amintesc toţi cei care au tras măcar o dată la el.

Andrea, care mai poposise aici în timpul uneia din plimbările sale prin împrejurimile Parisului, îşi aminti de Hanul Clopotul şi clondirul. Se orientă, văzu firma la lumina unui felinar şi, după ce îl lăsă să plece pe copilul căruia îi dărui tot mărunţişul de prin buzunare, se duse să bată la uşa hanului, gândindu-se, pe bună dreptate, că avea înaintea lui trei sau patru ore şi că lucrul cel mai bun de făcut ar fi să îşi ia măsuri de precauţie, cu un somn bun şi o masă bună, împotriva ostenelilor ce-l aşteptau.

Un ajutor de hangiu veni să-i deschidă.

— Prietene, zise Andrea, vin de la Saint-Jean-au-Bois, unde am luat masa. Aveam de gând să iau diligenţa care trece la miezul nopţii, dar m-am rătăcit ca un neghiob şi de vreo patru ceasuri tot umblu prin pădure. Dă-mi una din odăiţele acestea drăguţe, care dau spre curte, şi pune să mi se aducă sus un pui fript rece şi o sticlă cu vin de Bordeaux.

Nimic nu-i dădu de bănuit feciorului de la han. Andrea vorbea cât se poate de liniştit, îşi ţinea ţigara în gură şi mâinile în buzunarele paltonului. Cu hainele lui elegante, cu obrazul proaspăt ras, cu ghetele fără cusur, părea un vecin întârziat şi atâta tot.

În timp ce feciorul îi pregătea odaia, se trezi hangiţa. Andrea o întâmpină cu cel mai fermecător zâmbet al său şi o întrebă dacă n-ar putea să-i dea odaia cu numărul 3, unde mai stătuse şi ultima oară când trecuse prin Compiègne. Din nefericire, odaia de la numărul 3 fusese ocupată de către un tânăr care călătorea împreună cu sora sa.

Andrea păru foarte dezamăgit şi nu se împăcă decât atunci când hangiţa îl asigură că numărul 7, care i se pregătea, era situată întocmai ca şi numărul 3. Şi, încălzindu-şi picioarele şi vorbind despre ultimele curse de la Chantilly, tânărul aşteptă până veniră să-l anunţe că odaia sa era gata.

Nu fără motiv stăruise Andrea să i se dea una dintre odăile drăguţe, cu vedere spre curte. Curtea Hanului Clopotul, cu trei rânduri de galerii care îi dădeau înfăţişarea unei săli de spectacole, cu iasomia şi clematitele sale care urcau în jurul colonadelor zvelte ca un ornament natural, era una dintre cele mai frumoase intrări de han de pe lume.

Puiul era proaspăt, vinul era vechi, focul viu şi neastâmpărat. Andrea se pomeni mâncând cu aşa o poftă de parcă nu i s-ar fi întâmplat nimic.

Apoi se culcă şi adormi aproape imediat, cuprins de acel somn, întotdeauna de nestăvilit, al omului de douăzeci de ani, chiar şi atunci când are remuşcări.

Or, suntem siliţi să mărturisim că Andrea, deşi ar fi putut avea remuşcări, nu avea nici una.

Iată care era planul lui Andrea, plan care îi readusese, într-o bună măsură, siguranţa.

Avea să se trezească în zori, să iasă din han, după ce şi-ar fi plătit riguros toate cheltuielile; să ajungă în pădure, unde, sub pretextul că face studii de pictură, să închirieze o cameră la vreun ţăran; să-şi facă rost de un costum de pădurar şi de o secure, să-şi lepede înfăţişrea de gentilom elegant

şi să o împrumute pe aceea de muncitor; şi, cu mâinile murdare de pământ, cu părul înnegrit cu un pieptene de plumb, cu obrazul tuciuriu, colorat cu ajutorul unei licori a cărei reţetă i-o dăduseră foştii lui tovarăşi de ocnă, avea să ajungă, din pădure în pădure, până la graniţa cea mai apropiată, mergând noaptea, dormind ziua prin păduri sau prin cariere, fără să se apropie de zonele locuite decât pentru a-şi cumpăra, din când în când, o pâine.

Odată ce-ar fi trecut graniţa, Andrea se gândea să facă rost de bani vânzându-şi diamantele, adăugând suma obţinută la cele vreo zece bilete de bancă, pe care le purta întotdeauna la el, pentru orice eventualitate, şi, astfel, ar fi avut vreo cincizeci de mii de livre, ceea ce, după filosofia lui, nu i se părea o situaţie prea rea, la urma urmelor.

Pe de altă parte, se bizuia în mare măsură pe interesul familiei Danglars de a înăbuşi vâlva în jurul păţaniei lor.

Iată de ce, exceptând oboseala, Andrea adormi atât de repede şi de profund.

De altfel, ca să se trezească cât mai devreme, Andrea nu trăsese obloanele de la fereastră şi se mulţumise să pună doar zăvorul la uşă şi să ţină pe noptieră, la îndemână, un anumit cuţit, foarte ascuţit, căruia îi cunoştea rezistenţa excelentă şi de care nu se despărţea niciodată.

Pe la şapte dimineaţa, Andrea fu trezit de o rază de soare, călduţă şi strălucitoare, care îi juca pe faţă.

În orice creier bine organizat, ideea dominantă — şi într-un astfel de creier există neapărat una — ideea dominantă, ziceam, este aceea care, după ce a adormit cea din urmă, răsare cea dintâi în minte, la deşteptare.

Andrea abia mijise ochii, când ideea sa dominantă îl stăpânea deja şi îi şoptea la ureche că dormise prea mult.

Sări jos din pat şi dădu fuga la fereastră.

Un jandarm străbătea curtea.

Jandarmul este una dintre apariţiile cele mai surprinzătoare din câte există pe lume, chiar pentru ochiul unui om cu conştiinţa curată, darămite pentru o conştiinţă temătoare, şi nu fără motiv, pentru care galbenul, albastrul şi albul din uniforma jandarmilor capătă nişte nuanţe înfricoşătoare.

„De ce este un jandarm aici?” se întrebă Andrea.

Deodată, îşi răspunse singur, cu acea logică pe care cititorul deja i-a remarcat-o:

„Nu este nimic surprinzător într-un jandarm la un han. Dar, să mă îmbrac!”.

Şi tânărul se îmbrăcă cu o repeziciune de care valetul său nu-l putuse dezobişnui, în timpul celor câteva luni de viaţă mondenă dusă la Paris.

„Bun! îşi spuse Andrea, pe când se îmbrăca. O să aştept până pleacă şi, odată plecat, o s-o întind şi eu.”

Spunându-şi aceste cuvinte, Andrea, încălţat şi îmbrăcat din cap până-n picioare, se apropie cu grijă de fereastră şi ridică, pentru a doua oară, perdeaua de muselină.

Nu numai că primul jandarm nu plecase, dar tânărul mai zări încă o uniformă cu albastru, galben şi alb, în capul scării, singura pe care ar fi putut coborî, în vreme ce o a treia uniformă, călare şi cu flinta în mână, se postase ca santinelă la poarta mare dinspre drum, singura prin care ar fi putut ieşi.

Acest al treilea jandarm lămurea totul, căci în faţa lui se strânseseră în semicerc mai mulţi curioşi, care blocau în totalitate poarta hanului.

„Pe mine mă caută! fu cel dintâi gând al lui Andrea. Drace!”

Paloarea îi năpădi fruntea. Tânărul se uită neliniştit în jur.

Odaia lui, ca toate celelalte de la acel etaj, nu avea altă ieşire decât în galeria exterioară, expusă tuturor privirilor.

„Sunt pierdut!” fu cel de-al doilea gând al său.

Într-adevăr, pentru un om în situaţia lui Andrea, arestarea însemna curtea cu juri, judecata, moartea, moartea fără milă şi fără amânare.

O clipă, îşi strânse spasmodic tâmplele în palme.

În clipa aceea, Andrea fu la un pas de a înnebuni de spaimă.

Dar, curând, din vârtejul gândurilor ce i se ciocneau în cap îi răsări un gând de speranţă. Un zâmbet şters i se schiţă pe buzele albite şi pe obrajii pungiţi.

Mai privi o dată în jur. Obiectele pe care le căuta se găseau rânduite pe marmura unui birou: o pană, cerneală şi hârtie.

Înmuie pana în cerneală şi scrise, silindu-se să nu-i tremure mâna, următoarele rânduri, pe prima filă a caietului:

„N-am nici un ban ca să plătesc, dar sunt un om cinstit, las ca zălog acul acesta de cravată, care preţuieşte de zece ori cât cheltuiala pe care am făcut-o. Să fiu iertat că am fugit în zori. Îmi era ruşine!”.

Andrea îşi scoase acul de la cravată şi-l aşeză pe hârtie.

Apoi, în loc să lase zăvoarele puse, el le ridică, ba chiar întredeschise uşa odăii, ca şi cum ar fi ieşit din cameră uitând să o închidă în urma lui, şi, strecurându-se în şemineu, ca un om obişnuit cu acest tip de gimnastică, trase spre el paravanul de hârtie reprezentându-l pe Ahile la Deidamia, şterse cu propriile picioare urma paşilor săi în cenuşă şi începu să se caţere pe hornul arcuit, singura cale de salvare în care mai putea nădăjdui.

Chiar în momentul acela, primul jandarm zărit de Andrea urca scara, precedat de comisarul de poliţie şi susţinut de al doilea jandarm, care păzea în josul scării, care, la rândul lui, putea fi ajutat de jandarmul călare de la poartă.

Iată cărei împrejurări îi datora Andrea vizita pe care se pregătea cu atâta trudă s-o primească.

În zorii zilei, staţiile telegrafice transmiseseră în toate direcţiile şi, fiecare localitate, anunţată aproape numaidecât, îşi trezise oamenii de ordine şi lansase forţa publică în căutarea ucigaşului lui Caderousse.

Compiègne, reşedinţă regală, Compiègne, oraş de vânătoare, Compiègne, oraş cu garnizoană, este prevăzut din belşug cu oameni de ordine, jandarmi şi comisari de poliţie. Inspecţiile porniseră, aşadar, îndată după sosirea ordinului telegrafic, şi cum Hanul Clopotul şi clondirul era cel mai de seamă din oraş, începuseră, în mod firesc, cu el.

De altfel, după raportul santinelelor care, peste noapte, fuseseră de gardă la Primărie (Primăria se află imediat lângă Hanul Clopotul), după raportul santinelelor, ziceam, se constatase că mai mulţi călători sosiseră în timpul nopţii la han.

Santinela care fusese schimbată la ora şase dimineaţa îşi amintea că, în momentul când îşi luase postul în primire, adică pe la patru şi câteva minute, văzuse un tânăr călare pe un cal alb, având în spate, pe şa, un copil de ţăran. Tânărul descălecase în piaţă, dăduse drumul micului ţăran şi calului şi bătuse la poarta Hanului Clopotul, care se deschisese pentru el şi se închisese în urma lui.

Mai cu seamă asupra acestui tânăr, a cărui venire târzie părea ciudată, se fixaseră toate bănuielile.

Or, tânărul acela nu era altul decât Andrea.

Având toate aceste informaţii, comisarul de poliţie şi jandarmul, care era caporal, se îndreptau acum spre uşa camerei lui Andrea. Uşa era întredeschisă.

— Oho! exclamă caporalul, vulpe bătrână, cunoscând bine toate dedesubturile meseriei. O uşă deschisă este semn rău! Mi-ar fi plăcut mai mult să fi fost ferecată cu trei zăvoare!

Într-adevăr, bileţelul şi acul de cravată lăsate de Andrea pe masă adeveriră sau, mai bine zis, întăriră tristul adevăr. Andrea fugise.

Am spus că întăriră, deoarece caporalul nu era dintre cei care se lasă convinşi de o singură dovadă.

El se uită prin odaie, aruncă o privire sub pat, desfăcu perdelele, deschise dulapurile şi, în sfârşit, se opri în faţa şemineului.

Mulţumită precauţiilor lui Andrea, cenuşa nu păstrase nici o urmă a trecerii sale pe acolo.

Totuşi, şemineul era o ieşire, iar, în situaţia în care se aflau, orice ieşire trebuia cercetată cu deosebită luare-aminte.

Caporalul ceru să i se aducă nişte vreascuri şi paie, încărcă şemineul ca pe un tun şi dădu foc.

Flăcările făcură să trosnească pereţii de cărămidă. O coloană groasă de fum se ridică prin horn şi urcă spre cer, ca lava întunecată zvârlită de un vulcan, dar caporalul nu-l văzu pe fugar căzând, aşa cum se aşteptase.

Şi asta din pricină că Andrea, războindu-se încă din copilărie cu societatea, era la fel de ager la minte cât un jandarm, chiar dacă acest jandarm ar fi fost ridicat la respectabilul grad de caporal. Aşadar, prevăzând focul, el ajunsese pe acoperiş şi stătea ghemuit după horn.

Pentru o clipă, Andrea avu o rază de speranţă că scăpase, căci îl auzi pe caporal chemându-şi cei doi jandarmi şi strigând cu glas tare:

— Nu mai e aici!

Dar, întinzându-şi binişor gâtul, văzu că cei doi jandarmi, în loc să-şi părăsească posturile, cum ar fi fost firesc, încă de la prima chemare a caporalului, deveniseră, dimpotrivă, şi mai atenţi.

La rândul său, se uită şi el în jur. Primăria, o clădire masivă, din secolul al XVI-lea, se înălţa ca un bastion întunecat. La dreapta acesteia, de la ferestrele monumentului, se putea vedea ca-n palmă acoperişul hanului, aşa cum din vârful unui munte se poate privi în vale.

Andrea pricepu că, dintr-o clipă în alta, avea să zărească apărând capul caporalului de jandarmi la vreuna dintre aceste ferestre.

Dacă l-ar fi descoperit, ar fi fost pierdut, căci o urmărire pe acoperişuri nu-i prezenta nici o şansă de izbândă.

Aşadar, se hotărî să coboare, nu pe acelaşi drum pe care venise, ci pe un altul, asemănător.

Căută din ochi un horn din care să nu iasă fum, ajunse până la el târându-se pe acoperiş şi îşi dădu drumul în jos, pe gura lui, fără să fi fost observat de careva.

În aceeaşi secundă, o ferestruică a Primăriei se deschidea şi prin ea se iţea capul caporalului de jandarmi.

Acest cap rămase câteva clipe nemişcat, asemenea unuia dintre reliefurile de piatră care împodobeau clădirea. Apoi, cu un lung oftat de dezamăgire, dispăru.

Caporalul, calm şi demn ca legea al cărei reprezentant era, trecu fără să răspundă puzderiei de întrebări ale mulţimii adunate în piaţă şi intră din nou în han.

— Ei bine? îl întrebară, la rândul lor, cei doi jandarmi.

— Ei bine, băieţi, răspunse caporalul, se pare că tâlharul într-adevăr şi-a luat tălpăşiţa dimineaţa devreme. Dar o să trimitem oameni pe drumul spre Villers Cotteret şi spre Noyon şi o să răscolim pădurea, unde o să punem mâna pe el, fără îndoială.

Abia de rostise onorabilul funcţionar aceste cuvinte sonore, cu intonaţia caracteristică a caporalilor din jandarmerie, când un lung ţipăt de groază, însoţit de clinchetul repezit al unei sonerii, răsună în curtea hanului.

— Hopa! Ce e asta? strigă caporalul.

— Vreun călător care pare foarte grăbit, răspunse hangiul. De la ce număr s-a sunat?

— De la numărul 3.

— Dă fuga, băiete!

În momentul acela, ţipetele şi chemarea soneriei se repetară.

Feciorul voi să pornească.

— Nu! zise caporalul, oprindu-l pe servitor. Mie mi se pare că persoana care sună cere altceva decât să vină feciorul, aşa că o să-i servim un jandarm. Cine stă la numărul 3?

— Băieţandrul sosit astă-noapte împreună cu sora lui, cu o trăsură de poştă, şi care a cerut o cameră cu două paturi.

Soneria răsună a treia oară, ca un strigăt de groază.

— Veniţi, domnule comisar! strigă caporalul. Urmaţi-mă şi ţineţi-vă aproape.

— O clipă! zise hangiul. Către camera numărul 3 sunt două scări, una exterioară şi alta interioară.

— Bun! răspunse caporalul. Eu o să urc pe scara din interior, fiindcă şi ministerul meu e tot de interne. Carabinele sunt încărcate?

— Da, caporale.

— Atunci, voi păziţi scara de afară şi, dacă vrea să fugă, trageţi! După câte spune telegraful, este un criminal de temut.

Caporalul, urmat de comisar, dispăru îndată pe scara interioară, însoţit de rumoarea pe care dezvăluirile sale despre Andrea o stârnise în mulţime.

Iată ce se întâmplase.

Andrea coborâse cu foarte multă abilitate cam până la două treimi pe hornul căminului, dar, ajuns acolo, îi alunecase piciorul şi, cu toate că se sprijinea în mâini, coborâse cu mai mare viteză şi, mai cu seamă, cu mai mult zgomot decât ar fi vrut. N-ar fi fost nimic, dacă odaia ar fi fost goală, dar, din nefericire, avea locatari.

Zgomotul le trezise pe cele două fete care dormeau într-un pat.

Privirile lor se aţintiseră spre locul de unde venea zgomotul şi, prin şemineu, văzură apărând un bărbat.

Una dintre ele, cea blondă, scosese ţipătul cumplit care răsunase în toată casa, în timp ce fata cealaltă, care era brunetă, se repezise la cordonul soneriei şi dăduse alarma, trăgând din toate puterile.

După cum se vede, Andrea era urmărit de ghinion.

— Fie-vă milă! strigă el, palid, răvăşit, fără să vadă persoanele cărora le vorbea. Fie-vă milă! Nu strigaţi, salvaţi-mă! Nu vreau să vă fac nici un rău!

— Andrea, ucigaşul! strigă una dintre fete.

— Eugénie! Domnişoară Danglars! bâigui Andrea, trecând din spaimă în uimire.

— Ajutor! Ajutor! strigă domnişoara d’Armilly, smucind cordonul soneriei din mâinile inerte ale prietenei sale şi sunând cu şi mai multă forţă.

— Salvaţi-mă, sunt urmărit! zise Andrea, împreunându-şi mâinile a rugă. Fie-vă milă, îndurare, nu mă predaţi!

— E prea târziu, urcă aici, răspunse Eugénie.

— Atunci, ascundeţi-mă undeva. O să spuneţi că v-aţi speriat fără motiv. O să le îndepărtaţi bănuielile şi o să-mi salvaţi viaţa.

Cele două fete, strâns lipite una de alta, înfăşurându-se în păturile lor, rămaseră mute la această voce imploratoare. Toate temerile şi toate aversiunile se învolburau în minţile lor.

— Ei bine, fie! zise Eugénie. Pleacă pe unde ai venit, nefericitule! Pleacă şi n-o să spunem nimic.

— Iată-l! Iată-l! strigă o voce pe palier. Iată-l, îl văd!

Într-adevăr, caporalul îşi lipise ochiul de gaura cheii şi îl zărise pe Andrea stând în picioare şi implorând.

O lovitură puternică dată cu patul puştii sfărâmă broasca, iar alte două făcură să sară balamalele. Uşa spartă căzu înăuntru.

Andrea alergă spre cealaltă uşă, care dădea în galeria dinspre curte, şi o deschise, gata să se arunce în gol.

Acolo, însă, se aflau cei doi jandarmi cu carabinele lor, care îl luară la ochi.

Andrea se opri scurt; în picioare, palid, cu trupul puţin lăsat pe spate, ţinea cuţitul nefolositor în mâna crispată.

— Fugi odată! strigă domnişoara d'Armilly, în inima căreia, pe măsură ce pierea spaima, pătrundea mila. Fugi odată!

— Sau omoară-te! zise Eugénie cu tonul şi cu atitudinea uneia dintre acele vestale care, la circ, îi poruncea cu degetul mare gladiatorului învingător să-l ucidă pe adversarul doborât.

Andrea se înfioră şi o privi pe fată cu un zâmbet de dispreţ, care dovedea că, în denaturarea sa, nu înţelegea această sublimă cruzime a onoarei.

— Să mă omor? zise el, aruncându-şi cuţitul. De ce?

— Păi, tu ai spus-o! strigă domnişoara Danglars. O să te condamne la moarte şi o să te execute ca pe cel mai josnic criminal!

— Aş! răspunse Cavalcanti, încrucişându-şi braţele. Avem prieteni.

Caporalul se apropie de el, cu sabia în mână.

— Hai, hai! îi zise Cavalcanti. Bagă-ţi sabia în teacă, bravul meu domn. Nu-i nevoie să faci atâta pe grozavul, din moment ce mă predau.

Şi îşi întinse mâinile spre cătuşe.

Cele două fete priveau înspăimântate oribila metamorfoză care se producea sub ochii lor: omul de lume îşi zvârlea masca şi redevenea ocnaş.

Andrea se întoarse spre ele şi, cu un zâmbet insolent:

—Ai vreun mesaj pentru tatăl dumitale, domnişoară Eugénie? zise el. Căci, după toate probabilităţile, mă întorc la Paris.

Eugénie îşi ascunse faţa în palme.

— Oho! zise Andrea. N-ai de ce să te ruşinezi şi nu-ţi port pică pentru faptul că ai luat trăsura ca să alergi după mine... Nu eram eu aproape soţul

dumitale?

Şi cu această batjocură, Andrea ieşi, lăsându-le pe cele două fugare în prada suferinţelor ruşinii şi a bârfelor celor de faţă.

O oră mai târziu, îmbrăcate amândouă în hainele lor de femeie, se urcau în trăsura lor de călătorie.

Poarta hanului fusese închisă, ca să le ferească de privirile iscoditoare. Dar, când această poartă fu deschisă, tot fură silite să treacă printre două rânduri de curioşi, cu ochii aprinşi şi cu şoapte pe toate buzele.

Eugénie lăsă jaluzelele în jos. Dar dacă nu-i mai vedea, în schimb continuă să-i audă, iar zumzetul zeflemelelor ajungea până la ea.

— Oh! De ce pământul nu este pustiu? strigă ea, aruncându-se în braţele domnişoarei d’Armilly, cu ochii scânteind de aceeaşi ură care îl făcuse pe Nero să spună că şi-ar dori ca întreaga lume romană să aibă un singur cap, ca să-l poată reteza dintr-o singură lovitură.

A doua zi, fetele se opriră la Hotelul Flandra, în Bruxelles.

Din ajun, Andrea era întemniţat la Conciergerie.

XCIX Legea

S-a văzut că, nestingherite de nimeni, domnişoara Danglars şi domnişoara d’Armilly putuseră să-şi schimbe înfăţişarea şi să fugă, din pricină că toţi ceilalţi erau prea ocupaţi cu treburile lor, ca să se mai ocupe şi de ale fetelor.

Să-l lăsăm pe bancher, cu fruntea asudată, înşiruind, în faţa spectrului falimentului, uriaşele coloane ale pasivului său, şi s-o urmărim pe baroană, care, după ce rămăsese câteva clipe zdrobită sub greutatea loviturii primite, plecase să-l întâlnească pe consilierul său obişnuit, Lucien Debray.

Adevărul este că baroana mizase pe această căsătorie ca să scape, în sfârşit, de o tutelă care, ţinând cont de caracterul lui Eugénie, nu era deloc uşoară. Şi asta din pricină că în înţelegerile nescrise care menţin legăturile ierarhice ale familiei, mama nu este în realitate stăpâna fiicei sale decât cu condiţia să-i fie permanent un exemplu de înţelepciune şi un model de desăvârşire.

Or, doamna Danglars se temea de puterea de pătrundere a fiicei şi de sfaturile domnişoarei d’Armilly. Surprinsese nişte priviri dispreţuitoare aruncate de Eugénie lui Debray, priviri care păreau să însemne că fiica sa cunoştea întregul mister al legăturilor ei amoroase şi băneşti cu secretarul ministrului. Cu toate acestea, o interpretare mai ageră şi mai aprofundată i-ar fi demonstrat baroanei că, dimpotrivă, Eugénie îl dispreţuia pe Debray, nu pentru că el era o permanentă piedică şi pricină de scandal în casa părintească, ci pentru că ea îl punea pur şi simplu în categoria bipezilor pe care Diogene încerca să nu-i mai numească oameni şi pe care Platon îi desemna, perifrastic, drept animale cu două picioare şi fără pene.

Doamna Danglars, din punctul ei de vedere — şi, din nenorocire, pe lumea asta fiecare îşi are punctul său de vedere care-l împiedică să vadă punctele de vedere ale celorlalţi — doamna Danglars, ziceam, din punctul ei de vedere, regreta din toată inima că dăduse greş căsătoria fetei, nu pentru că ar fi fost o căsătorie potrivită, bine înzestrată, care trebuia să-i asigure fericirea, ci numai pentru că aceasta i-ar fi redat ei libertatea.

Baroana dădu fuga, după cum am spus, la Debray, care, după ce asistase, ca întreg Parisul, la seara semnării contractului şi la scandalul care se iscase de aici, se grăbise să plece la clubul său, unde, împreună cu vreo

câţiva prieteni, discuta despre evenimentul care reprezenta, la ora aceea, subiectul de discuţie pentru trei sferturi din locuitorii Parisului, oraşul acesta eminamente interesat de cancanuri, căruia i se spune capitala lumii civilizate.

În momentul în care doamna Danglars, înveşmântată într-o rochie neagră şi cu faţa ascunsă sub un voal, urca scara care conducea la apartamentul lui Debray, în ciuda asigurărilor portarului că tânărul nu era acasă, Debray încerca să combată insinuările unui prieten, care căuta să-l convingă că, după groaznica scenă care avusese loc, ar fi fost de datoria lui, în calitate de prieten al familiei, să se însoare cu domnişoara Eugénie Danglars şi cu cele două milioane ale ei.

Debray se apăra ca unul care nici nu dorea altceva decât să se dea bătut, căci, de multe ori îi trecuse şi lui prin minte ideea asta. Însă, cum o cunoştea pe Eugénie, caracterul ei independent şi trufaş, Debray adopta, din când în când, o atitudine înverşunat defensivă, spunând că o asemenea căsătorie era imposibilă — cu toate că se lăsa ispitit, în sinea sa, de gândul cel rău, care, după spusele tuturor moraliştilor, îl preocupă negreşit până şi pe omul cel mai cinstit şi mai neprihănit, stând la pândă în străfundul sufletului său, aşa cum stă Satana la pândă în spatele crucii. Ceaiul, jocul, discuţia — interesantă, după cum se vede, fiindcă se discutau lucruri atât de grave — ţinură până la ora unu noaptea.

În acest timp, doamna Danglars, căreia valetul lui Lucien îi dăduse drumul înăuntru, aştepta, învoalată şi emoţionată, în salonaşul verde, stând între două coşuri de flori, trimise chiar de ea, în dimineaţa aceea, şi pe care Debray, trebuie s-o spunem, le aşezase el însuşi, le potrivise şi le curăţase cu atâta grijă, încât biata femeie se simţi îndemnată să-i ierte absenţa.

La ora unsprezece şi patruzeci de minute, doamna Danglars, sătulă să aştepte degeaba, se urcă înapoi în trăsură şi se întoarse acasă.

Femeile dintr-o anumită clasă socială seamănă cu femeiuştile uşuratice prin faptul că, de obicei, nu se întorc niciodată acasă după miezul nopţii. Baroana intră, aşadar, în casă cu tot atâtea precauţii cât îşi luase şi Eugénie când fugise. Urcă uşor şi cu inima strânsă scara spre apartamentului ei, care, după cum ştim, era alături de cel locuit de al lui Eugénie.

Se temea foarte tare să stârnească bârfe. Biata femeie, respectabilă, cel puţin din acest punct de vedere, credea cu atâta tărie în nevinovăţia fiicei sale şi în fidelitatea sa faţă de căminul părintesc!

Odată ce ajunse la ea, baroana ascultă la uşa alăturată, apoi, neauzind nici un zgomot, încercă să intre, dar erau zăvoarele puse.

Doamna Danglars îşi închipui că Eugénie, ostenită de emoţiile cumplite din timpul serii, se culcase şi dormea.

Îşi chemă camerista şi o descusu.

— Domnişoara Eugénie, răspunse camerista, s-a întors în apartamentul său împreună cu domnişoara d'Armilly. Apoi, au luat ceaiul împreună, după care mi-au spus că pot pleca şi că nu mai aveau nevoie de mine.

Din acel moment, camerista stătuse în oficiu şi, ca toată lumea, credea că cele două fete sunt în apartamentul lor.

Doamna Danglars se culcă, aşadar, fără nici cea mai mică bănuială, dar, liniştindu-se asupra persoanelor, începu să se gândească la evenimente.

Şi pe măsură ce ideile i se limpezeau în minte, proporţiile scenei semnării contractului creşteau. Acum nu i se mai părea un scandal, ci un adevărat vacarm; nu i se mai părea o ruşine, ci o mârşăvie.

Atunci, fără să vrea, baroana îşi aminti cât de nemiloasă se arătase faţă de biata Mercédès, lovită cu puţin timp înainte, în onoarea soţului şi a fiul ei, de o nenorocire la fel de mare.

„Eugénie, îşi zise ea, este pierdută şi noi, de asemenea. Afacerea, aşa cum o să fie înfăţişată, o să ne umple de ocară, căci, într-o societate ca a noastră, unele batjocuri sunt răni vii, sângerânde, de nevindecat.

Ce fericire, murmură ea, că Dumnezeu i-a hărăzit fiicei mele o firea atât de ciudată, care m-a făcut să tremur de atâtea ori!"

Şi privirea ei recunoscătoare se ridică spre Cer, a cărui misterioasă Providenţă hotărăşte totul dinainte, după evenimentele care trebuie să se întâmple, şi face uneori o fericire dintr-un defect sau chiar dintr-un viciu.

Apoi, gândurile sale străbătură spaţiul, cum fac păsările când îşi întind aripile ca să treacă peste vreo prăpastie, şi se opriră la Cavalcanti.

„Acest Andrea era un ticălos, un hoţ, un ucigaş. Totuşi avea nişte maniere care arătau o oarecare bună creştere, dacă nu chiar o creştere aleasă. Şi-a făcut intrarea în lume lăsând impresia că are o mare avere şi bucurându-se de sprijinul unor oameni onorabili."

Cum să vadă limpede în labirintul acesta? Cui să se adreseze ca să iasă din situaţia ei cumplită?

Debray, la care alergase cu primul avânt al femeii care caută un sprijin în bărbatul pe care îl iubeşte şi care, uneori, o pierde, Debray nu putea să-i

dea decât un sfat. Trebuia, aşadar, să se adreseze altcuiva, mai puternic decât el.

Baroana se gândi atunci la domnul de Villefort.

Domnul de Villefort fusese cel care voise să-l aresteze pe Cavalcanti. Domnul de Villefort fusese cel care, fără milă, abătuse necazul asupra familiei sale, ca şi când ar fi fost vorba despre o familie străină.

Dar nu! La urma urmelor, procurorul regelui nu era un om nemilos. Era un magistrat, sclav al îndatoririlor sale, un prieten cinstit şi hotărât, care, în mod brutal, dar cu o mână sigură, împlântase cuţitul în inima corupţiei. Nu era un călău, ci un chirurg, un chirurg care voise să separe, în ochii lumii, onoarea membrilor familiei Danglars de mârşăvia tânărului denaturat, pe care ei îl prezentaseră în lume drept ginerele lor.

Din moment ce domnul de Villefort, prieten al familiei Danglars, acţiona astfel, nu mai încăpea îndoială că procurorul regelui nu ştiuse nimic dinainte şi că nu se lăsase implicat în nici una dintre uneltirile lui Andrea.

Gândindu-se mai bine, purtarea lui de Villefort îi apărea baroanei într-o lumină care o arăta a fi spre folosul tuturor.

Dar inflexibilitatea procurorului regelui trebuia să se oprească aici. Avea să-l caute, a doua zi, ca să-l facă, dacă nu să-şi încalce datoria de magistrat, cel puţin să fie cât se poate mai îngăduitor faţă de ei.

Baroana avea să invoce trecutul, să-i împrospăteze amintirile, să-l roage în numele timpurilor vinovate, dar fericite. Domnul de Villefort trebuia să înăbuşe afacerea sau măcar să-l lase pe Cavalcanti să fugă (şi, pentru asta, n-avea decât să-şi întoarcă privirile în altă parte) şi să nu acuze pentru crimă decât umbra ucigaşului, ceea ce se numeşte contumacie.

Abia în momentul acesta, baroana adormi, mai liniştită.

A doua zi, baroana se trezi pe la orele nouă şi, fără să-şi cheme camerista, fără să dea vreun semn de viaţă nimănui, se îmbrăcă. Apoi, înveşmântată la fel de simplu ca şi în ajun, coborî scara, ieşi din casă, merse pe jos până pe strada Provence, luă o birjă şi ceru să fie dusă la locuinţa domnului de Villefort.

De o lună de zile, casa aceasta blestemată avea înfăţişarea lugubră a unui lazaret în care s-ar fi declarat ciuma. O parte din camere fuseseră închise şi pe dinăuntru şi pe din afară. Obloanele închise nu se deschideau decât pentru a lăsa câteva clipe să pătrundă aerul proaspăt. Şi atunci se vedea ivindu-se la fereastra respectivă capul speriat al vreunui lacheu, apoi

fereastra se închidea din nou, ca lespedea pe un mormânt, iar vecinii şuşoteau:

— Oare o să mai vedem şi astăzi ieşind vreun sicriu din casa domnului procuror al regelui?

Doamna Danglars se înfioră văzând înfăţişarea sumbră a casei. Coborî din trăsură şi, simţind că i se taie picioarele, se apropie de poarta închisă şi sună.

Abia a treia oară când răsună clopoţelul, al cărui clinchet lugubru părea să împărtăşească tristeţea generală, se ivi un portar care întredeschise poarta doar atât cât să poată vorbi.

Omul văzu o femeie, o femeie din lumea bună, o femeie îmbrăcată elegant şi, cu toate acestea, poarta rămase în continuare aproape închisă.

— Deschide o dată! zise baroana.

— Mai întâi, doamnă, cine sunteţi? întrebă portarul.

— Cine sunt? Doar mă cunoşti foarte bine.

— Nu mai cunoaştem pe nimeni, doamnă.

— Eşti nebun, omule! strigă baroana.

— Din care parte veniţi?

— Oh, asta-i prea de tot!

— Doamnă, aşa mi s-a poruncit, iertaţi-mă. Cum vă numiţi?

— Doamna baroană Danglars. M-ai mai văzut de douăzeci de ori până acum.

— Se prea poate, doamnă. Şi acum, ce doriţi?

— Oh, eşti extraordinar! O să mă plâng domnului de Villefort de neobrăzarea servitorilor săi.

— Doamnă, nu este neobrăzare, este precauţie. Nimeni nu intră aici, fără un bilet de voie de la domnul d’Avrigny sau dacă nu are de vorbit cu domnul procuror al regelui.

— Păi, tocmai cu domnul procuror al regelui am treabă.

— Ceva urgent?

— Poţi să-ţi dai singur seama, de vreme ce nu m-am urcat însă în trăsură. Dar, să sfârşim odată, iată cartea mea de vizită. Du-o stăpânului dumitale.

— Doamna va aştepta până mă întorc?

— Da, du-te!

Portarul încuie din nou poarta, lăsând-o pe doamna Danglars în stradă.

Este adevărat că baroana nu aşteptă prea mult. Peste câteva clipe, poarta se redeschise, destul ca s-o lase să treacă. Baroana intră şi poarta fu încuiată în urma ei.

Când ajunse în curte, portarul, fără s-o scape nici o clipă din ochi, scoase un fluier din buzunar şi suflă.

Pe peron se ivi valetul domnului de Villefort.

— Doamna este rugată să-l ierte pe acest om cumsecade, zise el, ieşind în întâmpinarea baroanei, dar a primit ordine stricte, iar domnul de Villefort m-a însărcinat să-i spun doamnei că nu putea face altfel decât a făcut.

În curte se afla un furnizor, lăsat să intre cu aceleaşi precauţii şi căruia i se cercetau mărfurile aduse.

Baroana urcă treptele peronului. Se simţea adânc impresionată de tristeţea aceasta care, ca să spunem aşa, lărgea cercul tristeţii sale. Călăuzită de valet, ea fu condusă în cabinetul magistratului, fără ca ghidul s-o fi scăpat o clipă din ochi.

Oricât de absorbită ar fi fost doamna Danglars de motivul care o aducea, primirea care i se făcuse de către slugi i se păru atât de înjositoare, încât voi să înceapă prin a se plânge de ei.

Dar Villefort îşi ridică fruntea împovărată de suferinţă şi o privi cu un zâmbet atât de trist, încât nemulţumirile i se stinseră baroanei pe buze.

— Iartă-mi servitorii că sunt cuprinşi de o groază de care nu-i pot învinui. Fiind bănuiţi, au devenit ei înşişi bănuitori.

Doamna Danglars auzise adeseori lumea vorbind despre groaza aceasta pomenită de magistrat, dar niciodată n-ar fi crezut, dacă n-ar fi văzut cu ochii ei, că acest sentiment putea fi dus până acolo.

— Aşadar, întrebă ea, şi dumneata eşti nefericit?

— Da, doamnă, răspunse magistratul.

— Şi mă plângi?

— Din toată inima, doamnă.

— Înţelegi ce mă aduce aici?

— Ai venit să-mi vorbeşti despre ce vi s-a întâmplat, nu-i aşa?

— Da, domnule, o cumplită nenorocire.

— Adică o neplăcere.

— O neplăcere? strigă baroana.

— Vai, doamnă! răspunse procurorul regelui cu liniştea sa netulburată. Am ajuns să nu mai numesc nenorociri decât lucrurile ireparabile.

— Ei, domnule! Şi crezi că se va uita?...

— Totul se uită, doamnă, răspunse Villefort. Căsătoria fiicei dumitale se va face mâine, dacă nu s-a făcut azi, sau peste opt zile, dacă nu se va face mâine. Cât despre a regreta viitorul domnişoarei Eugénie, nu pot să cred că aceasta este ceea ce gândeşti dumneata.

Doamna Danglars se uită la Villefort, uluită să vadă la el această linişte aproape batjocoritoare.

— Am venit oare la un prieten? întrebă ea, cu un glas plin de o îndurerată demnitate.

— Ştii bine că da, doamnă, răspunse Villefort, ai cărui obraji roşiră uşor, când o asigură de acest lucru.

Într-adevăr, asigurarea aceasta făcea aluzie la alte întâmplări decât cele care îi preocupau în acel moment pe baroană şi pe el.

— Atunci, fii mai prietenos, dragă Villefort, zise baroana. Vorbeşte-mi ca un prieten şi nu ca un magistrat, iar, când sunt profund nefericită, nu-mi spune că ar trebui să fiu veselă.

Villefort se înclină.

— De trei luni încoace, doamnă, când aud vorbindu-se despre nenorociri, am căpătat supărătorul obicei de a mă gândi la ale mele şi, atunci, fără voia mea, mi se face în minte comparaţia aceasta egoistă. Iată de ce, pe lângă ale mele, nenorocirile dumitale mi se par simple neplăceri. Iată de ce, pe lângă situaţia mea funestă, situaţia dumitale mi se pare demnă de invidiat. Dar văd că asta te supără, aşa că să nu mai vorbim... Ce voiai să-mi spui, doamnă?

— Am venit să aflu de la dumneata, prietene, răspunse baroana, unde s-a ajuns în cazul impostorului?

— Impostor? repetă Villefort. Hotărât lucru, doamnă, vrei dinadins să micşorezi unele fapte şi să exagerezi altele. Domnul Andrea Cavalcanti sau, mai bine zis, domnul Benedetto, impostor? Te înşeli, doamnă. Domnul Benedetto este un ucigaş în toată puterea cuvântului.

— Domnule, n-o să neg că ai dreptate corectându-mă, dar cu cât o să te înarmezi cu mai multă severitate împotriva nenorocitului acestuia, cu atât vei lovi mai tare în familia noastră. Haide, uită-l pentru o clipă! În loc să-l urmăreşti, lasă-l să fugă.

— Vii prea târziu, doamnă. Ordinele s-au dat deja...

— Ei bine, dacă o să fie arestat... Crezi că o să-l aresteze?

— Sper.

— Dacă o să fie arestat (ascultă, aud mereu spunându-se că închisorile sunt pline), ei bine, lasă-l în închisoare.

Procurorul regelui făcu un semn negativ.

— Cel puţin până mi se mărită fiica, adăugă baroana.

— Cu neputinţă, doamnă. Justiţia îşi are procedurile ei.

— Chiar pentru mine? întrebă baroana, pe jumătate surâzătoare, pe jumătate serioasă.

— Pentru toţi, răspunse Villefort. Şi pentru mine însumi, ca şi pentru ceilalţi.

— Ah! făcu baroana, fără să mai adauge cuvinte pe lângă ceea ce gândul ei tocmai trădase prin această exclamaţie.

Villefort o privi cu acea privire cu care sonda gândurile celorlalţi.

— Da, ştiu ce vrei să spui, urmă el. Te referi la zvonurile îngrozitoare răspândite în lume, că toate morţile care m-au îndoliat de trei luni încoace, ca şi moartea de care a scăpat ca prin minune Valentine, n-ar fi naturale.

— Nu mă gândeam la asta, răspunse repede doamna Danglars.

— Ba da, la asta te-ai gândit, doamnă, şi ai tot dreptul, pentru că nu poţi face altceva decât să te gândeşti la asta şi să-ţi şopteşti: „Tu, care pedepseşti crima, răspunde: de ce sunt în preajma ta atâtea crime care rămân nepedepsite?”.

Baroana păli.

— Asta îţi spui, nu-i aşa, doamnă?

— Mărturisesc că da.

— Atunci, o să-ţi răspund.

Villefort îşi trase fotoliul mai aproape de scaunul doamnei Danglars, apoi, sprijinindu-şi coatele pe birou şi vorbind cu o voce mai înăbuşită decât de obicei, continuă:

— Există crime care rămân nepedepsite, pentru că nu se ştie cine sunt criminalii şi pentru că te temi să nu loveşti o fiinţă nevinovată în locul celei vinovate. Dar, când aceşti criminali vor fi cunoscuţi (Villefort întinse mâna spre un crucifix, aşezat în faţa biroului său), când aceşti criminali vor fi cunoscuţi, repetă el, îţi jur pe Dumnezeul cel viu, doamnă, că oricine ar fi ei, vor muri! Acum, după jurământul pe care l-am făcut şi pe care o să mi-l ţin, doamnă, îndrăzneşte să-mi mai ceri iertare pentru ticălosul acela!

— Ei, domnule, întrebă doamna Danglars, eşti sigur că este atât de vinovat pe cât se zice?

— Ascultă, iată-i dosarul! Benedetto, osândit mai întâi la cinci ani de galere pentru fals, la vârsta de şaisprezece ani — după cum vezi, tânărul promitea —, apoi evadat, apoi ucigaş.

— Şi cine este nenorocitul ăsta?

— Parcă poţi să ştii? Un vagabond, un corsican.

— N-a fost recunoscut de nimeni?

— De nimeni. Nu i se cunosc părinţii...

— Dar omul acela, care venise din Lucca?

— Un alt escroc ca şi el, complicele său, probabil.

Baroana îşi împreună mâinile.

— Villefort! zise ea, cât putu mai dulce şi mai mângâietor.

— Pentru numele lui Dumnezeu, doamnă! răspunse procurorul regelui cu o hotărâre destul de seacă. Niciodată să nu-mi ceri îndurare pentru un vinovat!

Ce sunt eu? Legea. Oare legea are ochi ca să-ţi vadă tristeţea? Oare legea are urechi ca să-ţi audă glasul blând? Oare legea are memorie, ca să-i pese de gândurile dumitale delicate? Nu, doamnă. Legea porunceşte şi, o dată ce legea a poruncit, loveşte.

O să-mi spui că sunt o fiinţă vie şi nu un cod, un om şi nu o carte. Uită-te la mine, doamnă, uită-te în jurul meu. M-au tratat oare oamenii ca pe un frate? M-au iubit ei pe mine? Mi-au arătat îngăduinţă? M-au cruţat? A cerut cineva iertare pentru domnul de Villefort şi i s-a dăruit acestui cineva iertarea domnului de Villefort? Nu! Nu! Nu! Am fost lovit, lovit mereu.

Dumneata stărui, femeie, adică sirenă amăgitoare ce eşti, să-mi vorbeşti cu ochi fermecători şi grăitori, care-mi amintesc că trebuie să roşesc. Ei bine, fie! Da, să roşesc pentru ceea ce ştii şi poate, poate pentru încă vreun lucru.

Dar, în sfârşit, de când am căzut în păcat eu însumi, poate mai adânc decât alţii, de atunci i-am zgâlţâit fără milă pe ceilalţi ca să găsesc buba şi am găsit-o întotdeauna, ba aş zice chiar că am găsit cu plăcere, cu bucurie, pecetea aceasta a slăbiciunii sau a perversităţii omeneşti.

Căci fiecare om pe care-l găseam vinovat, şi fiecare vinovat pe care-l loveam, mi se părea o dovadă vie, o probă nouă că eu nu eram o monstruoasă excepţie! Vai, vai, vai! Tată lumea este rea, doamnă. Să-i dovedim şi să-i lovim pe cei răi.

Villefort rosti aceste cuvinte din urmă cu o furie înfrigurată, care dădea limbajului său o elocvenţă feroce.

— Dar, mai încercă un ultim efort doamna Danglars, dumneata spui că tânărul acesta este vagabond, orfan, părăsit de toţi?

— Cu atât mai rău, cu atât mai rău sau, mai degrabă, cu atât mai bine. Providenţa l-a făcut aşa, ca să nu-l plângă nimeni.

— Asta înseamnă să te înverşunezi împotriva celui slab, domnule!

— A celui slab care ucide!

— Necinstea lui va cădea asupra casei mele.

— Oare eu nu am moartea în casă?

— Oh, domnule! strigă baroana. Nu ţi-e milă de ceilalţi! Ei bine, atunci, ţi-o spun eu: nimănui nu-i va fi milă de dumneata!

— Fie! răspunse Villefort, ridicând braţul spre Cer, într-un gest ameninţător.

— Măcar amână procesul acestui nefericit, dacă a fost arestat, până la sesiunea viitoare de judecată. Asta ne va da un răgaz de şase luni ca să se uite.

— Nu! zise Villefort. Mai am numai cinci zile. Dosarul de instrucţie este întocmit. Cinci zile înseamnă mai mult decât am nevoie. De altfel, nu înţelegi, doamnă, că şi eu trebuie să uit? Ei bine, când lucrez — şi lucrez zi şi noapte —, când lucrez există momente în care nu-mi mai amintesc şi, când nu-mi mai amintesc, sunt fericit, aşa cum sunt fericiţi morţii. Oricum, tot e mai bine aşa, decât să sufăr!

— Domnule, Andrea a fugit, lasă-l să fugă! Să nu faci nimic este o îngăduinţă uşor de arătat.

— Dar nu ţi-am spus că este prea târziu? În zori, telegraful a transmis ordinul, iar, la ora aceasta...

— Domnule, zise valetul intrând, un dragon a adus depeşa aceasta, de la Ministerul de Interne.

Villefort apucă scrisoarea şi îi rupse grăbit peceţile. Doamna Danglars se înfioră de groază. Villefort tresări de bucurie.

— Arestat! strigă Villefort. L-au arestat la Compiègne. S-a sfârşit!

Doamna Danglars se ridică, rece şi palidă.

— Adio, domnule! zise ea.

— Adio, doamnă! răspunse procurorul regelui aproape vesel, conducând-o până la uşă.

Apoi, întorcându-se la biroul său:

— Haide! zise el, lovind scrisoarea cu dosul palmei drepte. Aveam un fals, aveam trei furturi şi aveam trei incendii. Nu-mi lipsea decât o crimă.

Iat-o! Sesiunea va fi frumoasă.

C Vedenia

După cum îi spusese procurorul regelui doamnei Danglars, Valentine nu se refăcuse încă.

Frântă de oboseală, continua să zacă în pat. Şi, în camera ei, din gura doamnei de Villefort, află despre evenimentele pe care tocmai le-am povestit, adică despre fuga domnişoarei Eugénie, despre arestarea lui Andrea Cavalcanti sau, mai precis, a lui Benedetto şi despre acuzaţia de asasinat îndreptată împotriva lui.

Dar Valentine era atât de slăbită, încât istorisirea acestor întâmplări poate că nu produse asupra ei întregul efect pe care l-ar fi produs dacă ar fi fost sănătoasă.

Într-adevăr, abia dacă i se închegară câteva idei nedesluşite, împletite cu gânduri ciudate, în creierul ei bolnav, sau abia dacă îi trecură pe dinaintea ochilor câteva forme nesigure, îngemănate cu năluci fugare şi, numaidecât, totul se şterse, pentru a-i lăsa simţămintele personale s-o stăpânească din nou, cu toată forţa lor.

Ziua, Valentine mai păstra încă o legătură cu realitatea, datorită prezenţei lui Noirtier, care cerea să fie dus în camera nepoatei şi rămânea acolo, învăluind-o pe Valentine în privirile lui părinteşti. Mai târziu, când se întorcea de la tribunal, era rândul lui Villefort să vină să-şi petreacă o oră sau două cu tatăl şi copila sa.

La ora şase, Villefort se retrăgea în cabinetul său de lucru. La ora opt, sosea domnul d’Avrigny, care aducea el însuşi doctoria pentru noapte, pregătită pentru Valentine. Apoi, Noirtier era dus la el în cameră.

O soră aleasă de doctor îi înlocuia pe toţi şi nu pleca de la căpătâiul bolnavei decât pe la orele zece sau unsprezece, după ce Valentine adormea.

Coborând, sora îi dădea cheile de la camera lui Valentine domnului Villefort personal, aşa că nu se mai putea intra la bolnavă decât străbătând apartamentul doamnei de Villefort şi camera micului Édouard.

În fiecare dimineaţă, Morrel venea în vizită la Noirtier, ca să afle veşti despre Valentine. Dar, ciudat lucru, Morrel părea din zi în zi mai puţin neliniştit.

În primul rând pentru că, din zi în zi, Valentine, deşi era încă în prada unei violente iritaţii nervoase, se simţea mai bine şi, în al doilea rând,

pentru că Monte-Cristo îi spusese, când alergase la el înnebunit, că, dacă Valentine nu avea să moară în două ceasuri, atunci Valentine avea să fie salvată?

Or, Valentine încă mai trăia, şi trecuseră patru zile de atunci.

Agitaţia nervoasă despre care am vorbit o urmărea pe Valentine până şi în somn sau, mai bine zis, în starea de toropeală, care venea după starea de veghe. Şi atunci, în tăcerea nopţii şi în semiîntunericul pe care îl oferea candela, aşezată pe poliţa căminului şi arzând în suportul ei de alabastru, ea vedea trecând acele umbre care se ivesc de obicei în camerele bolnavilor şi pe care le scutură febra din aripile sale tremurătoare.

Atunci, i se năzărea că îi vede apărând când pe mama ei vitregă, care o ameninţa, când pe Morrel, care întindea braţele spre ea, când nişte fiinţe aproape străine de viaţa ei obişnuită, precum contele de Monte-Cristo. În momentele sale de delir, i se părea că toate, până şi mobilele din odaie, se mişcă şi hoinăresc. Şi asta dura până la ora două sau trei dimineaţa, moment în care un somn de plumb punea stăpânire pe fată şi care n-o mai părăsea până în zori.

În aceeaşi zi în care, dimineaţa, Valentine aflase despre faptul că Eugénie fugise şi despre arestarea lui Benedetto, când aceste evenimente, după ce se amestecaseră o clipă cu senzaţiile proprii, începuseră să-i iasă puţin câte puţin din minte, seara, după retragerea lui de Villefort, a lui d’Avrigny şi a lui Noirtier, când orologiul de la Saint-Philippe-du-Roule suna ora unsprezece şi când sora, după ce îi pusese bolnavei la îndemână băutura preparată de doctor şi îi încuiase uşa camerei, asculta, în oficiu, cutremurându-se, comentariile servitorilor şi îşi vâra în cap lugubrele povestiri care, în ultimele trei luni, întreţineau în fiecare seară discuţiile în anticamera procurorului regelui, o scenă neaşteptată se petrecea în camera bolnavei, încuiată cu atâta grijă.

Trecuseră aproape zece minute de la plecarea sorei.

Valentine, aflată de vreo oră în prada febrei de care suferea în fiecare noapte, îşi lăsase creierul, rebel la voinţa ei, să-şi continue lucrarea, monotonă şi de neînlăturat, istovindu-se în reproducerea necontenită a aceloraşi gânduri sau în crearea aceloraşi imagini.

Din fitilul candelei se răspândeau mii şi mii de raze, toate pline de semnificaţii neînţelese, când, deodată, în lumina tremurătoare, lui Valentine i se păru că vede biblioteca, aşezată lângă cămin, într-o nişă a peretelui,

deschizându-se încet, fără ca balamalele, în care, aparent, se învârtea, să scoată vreun cât de mic zgomot.

În oricare alt moment, Valentine ar fi întins mâna spre sonerie şi ar fi tras de cordonul de mătase, chemând după ajutor. Dar, în starea în care se afla, nimic nu o mai mira. Era încredinţată că toate nălucile din jur erau doar roadele delirului său, iar convingerea aceasta i se înrădăcinase în minte din cauză că, dimineaţa, niciodată nu mai rămânea vreo urmă din toate aceste fantome ale nopţii, care dispăreau odată cu ivirea zorilor.

De după uşă se ivi o siluetă omenească.

Din pricina febrei, Valentine se obişnuise prea tare cu asemenea apariţii, ca să se mai înspăimânte. Deschise doar ochii mari, nădăjduind să-l recunoască pe Morrel.

Silueta continua să înainteze către patul ei, apoi se opri şi păru să asculte cu cea mai mare atenţie.

În clipa aceea, o rază de-a candelei se jucă pe obrazul vizitatorului nocturn.

— Nu este el! murmură Valentine.

Şi, încredinţată că visa, aşteptă ca omul să dispară sau să se preschimbe în vreo altă persoană, aşa cum se întâmplă în vise.

Însă, când îşi atinse încheietura mâinii şi îşi simţi pulsul zvâcnind puternic, îşi aminti că mijlocul cel mai bun pentru a face să dispară nălucile supărătoare era să bea — licoarea răcoritoare, preparată, de altfel, tocmai ca să-i calmeze agitaţiile de care Valentine i se plânsese doctorului, îi scădea febra şi îi împrospăta senzaţiile din creier. După ce bea, pentru câteva clipe suferea mai puţin.

Aşadar, Valentine ridică mâna ca să ia paharul de pe vasul de cristal, unde se afla, dar, în timp ce îşi întindea braţul, scuturat de frisoane, în afara patului, apariţia mai făcu doi paşi spre pat, mai iute ca niciodată, şi ajunse atât de aproape de fată, încât ea îi auzi răsuflarea şi i se păru că-i simte apăsarea mâinii.

De data asta, iluzia sau mai degrabă realitatea depăşea tot ceea ce simţise Valentine până atunci. Începu să se creadă într-adevăr trează şi vie. Îşi dădu seama că este în deplină stăpânire a minţii sale şi se înfioră.

Apăsarea pe care o simţise Valentine avea drept scop să-i oprească braţul.

Valentine şi-l trase încet, înapoi.

Atunci, năluca aceasta, de a cărei privire nu-şi putea desprinde ochii, privire ce părea, de altfel, mai curând ocrotitoare decât ameninţătoare, luă paharul, se apropie de candelă şi privi băutura în lumină, ca şi cum ar fi vrut să-i cerceteze transparenţa şi limpezimea.

Însă, această primă examinare nu-i fu de ajuns.

Omul sau, mai degrabă, fantoma, căci călca atât de uşor, încât covorul îi înăbuşea cu totul zgomotul paşilor, luă o lingură din licoarea din pahar şi o înghiţi. Valentine privea ceea ce se petrecea sub ochii ei cu un sentiment de uimire profundă.

Ea era convinsă că vedenia avea să dispară curând, ca să-i facă loc unui alt tablou. Dar omul, în loc să se destrame ca o umbră, se apropie de ea şi, întinzându-i paharul, cu o voce plină de emoţie:

— Acum, zise el, poţi să bei!...

Valentine tresări.

Era pentru prima oară când una dintre vedeniile sale îi vorbea cu acest accent vibrant.

Deschise gura, gata să ţipe.

Omul îşi duse un deget la buze.

— Domnul conte de Monte-Cristo! murmură Valentine.

După groaza care se zugrăvi în ochii fetei, după tremurul mâinilor, după gestul repezit pe care îl făcu ca să se ascundă sub cearşafuri, se putea recunoaşte ultima luptă a îndoielilor sale împotriva convingerii. Totuşi, prezenţa lui Monte-Cristo la ea în odaie, la o asemenea oră, intrarea lui misterioasă, fantastică, inexplicabilă, printr-un zid, păreau lucruri cu neputinţă pentru judecata sa zdruncinată.

— Nu striga şi nu te speria! îi zise contele. Nu lăsa, nici măcar în străfundul sufletului, vreun licăr de bănuială sau vreo umbră de nelinişte. Omul pe care îl vezi în faţa dumitale (fiindcă, de data aceasta, ai dreptate, Valentine, nu este o halucinaţie), omul pe care-l vezi în faţa dumitale îţi este cel mai drăgăstos părinte şi cel mai respectuos prieten la care ai fi putut visa.

Valentine nu găsi nimic de răspuns. Îi era atât de frică de glasul acesta, care îi dovedea prezenţa reală a celui care îi vorbea, încât nu îndrăznea să vorbească. Dar privirea ei înspăimântată părea că spune: Dacă aveţi gânduri curate, de ce sunteţi aici?

Cu deosebita sa putere de pătrundere, contele pricepu tot ceea ce se petrecea în mintea fetei.

— Ascultă-mă, zise el, sau mai curând priveşte-mă! Vezi că am ochii mai roşii şi obrajii mai palizi ca de obicei. Asta-i din pricină că, de patru nopţi, n-am pus geană pe geană, nici măcar o clipă. De patru nopţi veghez asupra dumitale, te ocrotesc şi te păstrez în viaţă pentru prietenul nostru Maximilien.

Un val de sânge năpădi voios obrajii bolnavei, căci numele pe care îl rostise contele îi înlătură ultima rămăşiţă de neîncredere pe care i-o insuflase.

— Maximilien!... repetă Valentine, într-atât de plăcut găsea să rostească acest nume, Maximilien! Aşadar, v-a mărturisit totul?

— Totul. Mi-a spus că viaţa dumitale este viaţa lui şi eu i-am făgăduit că o să trăieşti.

— I-aţi făgăduit că o să trăiesc?

— Da.

— De altfel, domnule, vorbeaţi adineauri despre veghere şi despre ocrotire. Sunteţi cumva medic?

— Da, cel mai bun pe care Cerul ţi l-ar fi putut trimite în clipa de faţă, crede-mă.

— Spuneaţi că aţi vegheat? întrebă Valentine neliniştită. Unde? Nu v-am văzut.

Contele întinse mâna în direcţia bibliotecii.

— Am stat ascuns în spatele uşii acesteia, zise el. Uşa aceasta dă în casa vecină, pe care am închiriat-o.

Valentine, într-un gest de mândrie pudică, îşi întoarse ochii şi, cu o maiestuoasă groază:

— Domnule, zise ea, ceea ce aţi făcut este o sminteală fără seamăn, iar ocrotirea pe care mi-aţi acordat-o seamănă foarte tare cu o insultă.

— Valentine, reluă el, o să-ţi spun singurele lucruri pe care le-am văzut în timpul acestei îndelungate vegheri. Am văzut oamenii care veneau la dumneata, alimentele care ţi se pregăteau, băuturile care ţi s-au dat. În plus, când băuturile mi se păreau periculoase, intram, aşa cum am intrat acum, îţi goleam paharul şi înlocuiam otrava cu o băutură binefăcătoare, care, în locul morţii care ţi se pregătise, îţi făcea viaţa să-ţi circule prin vene.

— Otravă? Moarte? exclamă Valentine, crezându-se din nou în prada vreunei halucinaţii febrile. Ce tot spuneţi, domnule?

— Sst, copila mea! zise Monte-Cristo, ducându-şi din nou degetul la buze. Am spus otravă, da, am spus moarte şi repet: moarte, dar mai întâi bea

asta. (Contele scoase din buzunar o sticluţă cu o licoare rubinie, din care şi vărsă în pahar câteva picături). Şi, după ce bei, să nu mai pui nimic în gură, în noaptea aceasta.

Valentine întinse mâna, dar, abia atinse paharul, că şi-o trase înapoi, speriată.

Monte-Cristo luă paharul şi bău jumătate din el, apoi i-l oferi din nou lui Valentine, care înghiţi, zâmbind, restul lichidului.

— Oh! zise ea. Da, recunosc gustul băuturilor mele din timpul nopţii, al acestei ape care îmi aducea puţină răcoare în piept şi puţină linişte în creier. Mulţumesc, domnule, mulţumesc.

— Uite aşa ai trăit patru nopţi, Valentine, zise contele. Dar eu cum am trăit? Oh, prin ce cumplite ceasuri m-ai făcut să trec! Oh, ce groaznice chinuri m-ai făcut să îndur, când vedeam cum ţi se toarnă în pahar otrava ucigătoare şi când tremuram să n-o bei înainte să am eu timp s-o arunc în sobă!

— Spuneaţi, domnule, răspunse Valentine în culmea groazei, că aţi îndurat mii de chinuri văzând cum mi se turna otrava ucigătoare în pahar? Dar, dacă aţi văzut că mi se turna otravă în pahar, atunci trebuie să fi văzut şi persoana care o turna, nu-i aşa?

— Da.

Valentine se ridică în capul oaselor şi, ducându-şi la pieptul mai alb ca zăpada batista brodată, încă umedă de năduşeala rece a delirului, care începuse să se amestece cu năduşeala şi mai îngheţată a groazei:

— Aţi văzut-o? repetă fata.

— Da, răspunse pentru a doua oară contele.

— Este înfiorător ce-mi spuneţi, domnule. Vreţi să mă faceţi să cred într-o faptă diabolică. Cum aşa? În casa tatălui meu, în camera mea, pe patul meu de suferinţă, cineva stăruieşte să mă ucidă? Oh, plecaţi, domnule! Mă ispitiţi să gândesc de rău, huliţi bunătatea divină, este cu neputinţă, nu se poate!

— Eşti prima pe care o loveşte mâna aceasta, Valentine? Nu i-ai văzut căzând seceraţi, în jurul dumitale, pe domnul de Saint-Méran, pe doamna de Saint-Méran, pe Barrois? Nu l-ai fi văzut căzând şi pe domnul Noirtier, dacă tratamentul pe care-l urmează de aproape trei ani nu l-ar fi protejat împotriva otrăvii, obişnuindu-l, treptat, cu ea?

— Oh, Doamne! făcu Valentine. De aceea, de aproape o lună, îmi cere bunicul să beau şi eu din toate doctoriile sale?

— Şi doctoriile acestea, strigă Monte-Cristo, au un gust amar ca de coajă de portocală pe jumătate uscată, nu-i aşa?

— Oh, Doamne, da!

— Ah, asta îmi explică totul, zise Monte-Cristo. Şi el ştie, de asemenea, că aici se otrăvesc oamenii şi probabil ştie şi cine otrăveşte.

Te-a întărit pe dumneata, nepoata lui dragă, împotriva substanţei ucigătoare şi substanţa ucigătoare n-a mai avut putere, fiindcă organismul dumitale începuse deja să se deprindă cu ea. Iată cum se face că mai trăieşti încă, lucru pe care nu mi-l puteam explica, după ce ai fost otrăvită, acum patru zile, cu o otravă care, de obicei, nu iartă.

— Dar cine este asasinul, ucigaşul?

— O să te întreb şi eu, la rândul meu: N-ai văzut niciodată pe nimeni intrând, noaptea, în camera dumitale?

— Ba da. Adeseori mi s-a părut că văd pe cineva trecând, ca un fel de umbră, umbră care ba se apropia, ba se depărta, ba dispărea... Dar am luat-o drept nălucire de-a febrei mele. Şi adineauri, când aţi intrat dumneavoastră, am crezut multă vreme fie că deliram, fie că visam.

— Aşadar, nu cunoşti persoana care vrea să-ţi ia viaţa?

— Nu, zise Valentine. De ce mi-ar dori cineva moartea?

— O s-o cunoşti acum, răspunse Monte-Cristo, ciulind urechea.

— Cum adică? întrebă Valentine, uitându-se îngrozită în jur.

— O s-o cunoşti, pentru că, în seara aceasta, nu mai ai nici febră, nici delir, pentru că în seara asta eşti pe deplin trează şi pentru că, iată, bate miezul nopţii, ora asasinilor.

— Doamne, Dumnezeule! şopti Valentine, ştergându-şi cu mâna fruntea brobonită de sudoare.

Într-adevăr, miezul nopţii bătea rar şi trist, de ai fi zis că fiecare bătaie a ciocanului de bronz lovea în inima fetei.

— Valentine, continuă Monte-Cristo, cheamă-ţi toate puterile în ajutor, înăbuşă-ţi inima în piept, opreşte-ţi glasul în gâtlej şi prefă-te că dormi — şi ai să vezi, ai să vezi!

Valentine îi prinse mâna contelui.

— Mi se pare că aud un zgomot, zise ea. Plecaţi!

— Adio sau, mai degrabă, la revedere! răspunse contele.

Apoi, cu un zâmbet atât de trist şi de părintesc încât inima fetei se simţi pătrunsă de recunoştinţă, el ajunse în vârful picioarelor la uşa bibliotecii.

Dar, întorcându-se înainte s-o închidă în urma lui:

— Nici un gest, zise el, nici un cuvânt! Să te creadă adormită, altminteri s-ar putea să te ucidă până să am eu timp să intervin.

Şi, cu această poruncă înfricoşătoare, contele dispăru în spatele uşii care se închise fără zgomot în urma lui.

CI Locusta

Valentine rămase singură. Alte două pendule, rămase în urmă faţă de orologiul de la Saint-Philippe-du-Roule, sunară miezul nopţii, la intervale diferite.

Apoi, în afară de uruitul îndepărtat al câtorva trăsuri, totul se cufundă din nou în tăcere.

Atunci, întreaga atenţie a lui Valentine se concentră asupra pendulei din odaia sa, a cărei limbă marca secundele.

Se apucă să numere aceste secunde şi îşi dădu seama că erau de două ori mai rare decât bătăile inimii sale. Totuşi, mai avea încă îndoieli. Cum ea nu putea face rău nimănui, îi venea greu să-şi închipuie că i-ar dori cineva moartea. De ce? În ce scop? Ce făcuse ea de stârnise duşmănia cuiva?

De adormit, nu-i era teamă că va adormi.

O singură idee, o idee cumplită, îi ţinea simţurile încordate — aceea că exista pe lume o fiinţă care încercase s-o ucidă şi care avea să mai încerce o dată.

Dar dacă, de data aceasta, persoana respectivă, sătulă să vadă cum otrava nu are efect, o să recurgă, cum spuse contele, la pumnal? Dacă Monte-Cristo nu va avea timp să-i sară în ajutor? Dacă i se apropiase clipa din urmă? Dacă n-avea să-l mai vadă vreodată pe Maximilien?

La gândul acesta, care o acoperea deopotrivă cu o paloare lividă şi cu o năduşeală înghetaţă, Valentine fu gata să apuce cordonul soneriei şi să cheme după ajutor.

Dar i se păru că vede sclipind, prin uşa bibliotecii, ochii lui Monte-Cristo, ochii aceia care-i rămăseseră vii în amintire şi care, când se gândi la ei, se simţi atât de ruşinată, încât se întrebă dacă recunoştinţa va putea vreodată să şteargă efectul stingheritor al indiscretei prietenii a contelui.

Douăzeci de minute, cât douăzeci de veşnicii, se scurseră astfel, apoi încă zece şi, în sfârşit, pendula, după ce hârâi o secundă mai înainte, sfârşi prin a lovi o dată în gongul sonor.

Chiar în momentul acela, un râcâit foarte uşor, de unghie pe lemnul bibliotecii, îi dădu de veste că Monte-Cristo veghea şi o sfătuia şi pe ea să vegheze.

Într-adevăr, din partea cealaltă, adică dinspre odaia lui Édouard, i se păru că aude parchetul scârţâind. Îşi ascuţi auzul, ţinându-şi respiraţia, aproape sufocându-se. Clanţa scrâşni şi uşa se răsuci în balamale.

Valentine, care se ridicase în coate, abia avu timp să se întindă înapoi în pat şi să-şi acopere ochii cu un braţ.

Apoi, tremurând, agitată, cu inima strânsă de o groază de nespus, aşteptă.

Cineva se apropie de pat şi atinse uşor perdelele.

Valentine îşi adună toate puterile şi lăsă să se audă murmurul egal al respiraţiei care anunţă un somn liniştit.

— Valentine! şopti o voce.

Tânăra se înfioră până în străfundul inimii, dar nu răspunse.

— Valentine! repetă aceeaşi voce.

Aceeaşi tăcere: Valentine făgăduise să nu se trezească.

Apoi, totul rămase nemişcat.

Numai că Valentine auzi zgomotul abia simţit al unei licori picurând în paharul pe care tocmai îl golise.

Atunci, îndrăzni să întredeschidă pleoapele, la adăpostul braţului ridicat.

Şi văzu o femeie în capot alb, care turna în paharul ei o licoare pregătită dinainte într-o fiolă.

În acest timp, foarte scurt, Valentine îşi ţinuse probabil respiraţia sau făcuse vreo mişcare, căci femeia, îngrijorată, se opri şi se aplecă peste patul ei, ca să vadă mai bine dacă dormea cu adevărat — era doamna de Villefort.

Valentine, recunoscându-şi mama vitregă, fu cuprinsă de un tremur atât de puternic, încât patul începu să se zgâlţâie.

Doamna de Villefort se trase imediat lângă zid şi, de acolo, adăpostită în spatele perdelelor patului, mută, atentă, iscodi până şi cele mai slabe mişcări făcute de Valentine.

Fata îşi aminti cumplitele cuvinte ale lui Monte-Cristo. I se păruse că, în mâna care nu ţinea fiola, văzuse lucind un fel de cuţit lung şi ascuţit. Atunci, Valentine, chemându-şi în ajutor toată puterea voinţei, se strădui să-şi închidă ochii. Dar, funcţia aceasta a pleoapelor, atât de lesne de îndeplinit de obicei, îi devenise, în acel moment cu neputinţă de înfăptuit, într-atât i se căznea curiozitatea nestăvilită să-i deschidă pleoapele şi să afle adevărul.

Totuşi, încredinţată că fata doarme, după liniştea în care reîncepuse să se audă zgomotul egal al respiraţiei ei, doamna de Villefort întinse din nou

braţul şi, ieşind pe jumătate de după perdelele strânse la căpătâiul patului, sfârşi de turnat conţinutul fiolei în pahar.

Apoi se retrase, fără ca nici cel mai slab zgomot să dea de veste că plecase.

Fata văzuse dispărând braţul, şi atâta tot. Un braţ fraged şi rotund, al unei femei de douăzeci şi cinci de ani, tânără şi frumoasă, care turna moarte.

Este cu neputinţă de descris în cuvinte ce simţise Valentine în acel minut şi jumătate cât rămăsese doamna de Villefort în camera ei.

Râcâitul unghiei în spatele bibliotecii o scoase pe fată din toropeala în care se îngropase şi care semăna cu un fel de amorţeală.

Îşi ridică anevoie capul.

Uşa se răsuci încă o dată, fără zgomot, în balamale, şi contele de Monte-Cristo îşi făcu din nou apariţia.

— Ei bine, întrebă contele, acum te mai îndoieşti? o întrebă el.

— Oh, Doamne! şopti fata.

— Ai văzut?

— Vai!

— Ai recunoscut-o?

Valentine scoase un geamăt.

— Da, zise ea, dar nu pot să cred!

— Atunci, ţi-ar plăcea mai mult să mori şi să-l faci şi pe Maximilien să moară?...

— Doamne, Dumnezeule! repetă fata, aproape năucită. Dar n-aş putea oare să părăsesc casa, să scap?...

— Valentine, mâna care te urmăreşte te-ar ajunge oriunde. Ţi-ar cumpăra servitorii cu aur şi ţi-ar oferi moartea, mascată sub orice înfăţişare: în apa pe care ai bea-o de la izvor, în fructul pe care l-ai culege din pom.

— Dar nu mi-aţi spus dumneavoastră că măsurile de precauţie ale bunicului m-au întărit împotriva otrăvii?

— Împotriva unei singure otrăvi, nici aceea folosită într-o doză prea mare. O să se schimbe otrava sau o să se mărească doza.

El luă paharul şi îşi umezi buzele.

— Şi, poftim! zise el. A şi făcut-o! Nu mai eşti otrăvită cu brucină, ci cu un simplu narcotic. Recunosc gustul alcoolului în care a fost dizolvat. Dacă ai fi băut ce ţi-a turnat doamna de Villefort în acest pahar, Valentine, ai fi fost pierdută.

— Doamne! suspină fata. Oare de ce este atât de îndârjită împotriva mea?

— Cum? Eşti atât de blândă, atât de bună, atât de puţin încrezătoare în rău, încât n-ai înţeles încă, Valentine?

— Nu, nu înţeleg, zise fata. Nu i-am făcut niciodată vreun rău.

— Păi, eşti bogată, Valentine, ai două sute de mii de livre rentă şi aceste două sute de mii de livre rentă i le răpeşti fiului ei.

— Cum adică? Averea mea nu este a ei, căci o am de la rudele mele.

— Fără îndoială, şi tocmai de aceea domnul şi doamna de Saint-Méran au murit: ca dumneata să-ţi moşteneşti rudele. Tocmai de aceea, din ziua în care te-a numit moştenitoarea lui, domnul Noirtier a fost condamnat. Tocmai de aceea, la rândul dumitale, ar trebui să mori, Valentine, pentru ca, în acest fel, tatăl dumitale să te moştenească, iar fratele dumitale, rămânând unicul fiu, să-şi moştenească tatăl.

— Édouard! Bietul copil, pentru el se săvârşesc toate aceste crime?

— Ah! În sfârşit înţelegi?

— Oh, Doamne! De n-ar cădea toate asupra capului său!

— Eşti un înger, Valentine.

— Dar pe bunicul a renunţat să-l omoare?

— A chibzuit că, dacă dumneata mori, în afară de cazul unei dezmoşteniri, averea îi revine, în mod firesc, fratelui dumitale şi s-a gândit că, la urma urmelor, uciderea bunicului dumitale n-are nici un rost, iar înfăptuirea acesteia este de două ori mai periculoasă.

— Şi toate astea au luat naştere în mintea unei femei?! Oh, Doamne Dumnezeule!

— Aminteşte-ţi de Perugia, de umbrarul de la hanul Poştei, de omul cu mantia cafenie, pe care mama dumitale vitregă îl descosea despre *aqua-tofana*. Ei bine, încă de pe atunci cocea în minte tot planul acesta drăcesc.

— Oh, Domnule! strigă blânda fată, izbucnind în lacrimi. Văd bine că, dacă aşa stau lucrurile, sunt condamnată la moarte.

— Nu, Valentine, nu, fiindcă i-am prevăzut toate uneltirile. Nu, căci duşmana noastră este învinsă, de vreme ce am ghicit-o. Nu, o să trăieşti, Valentine, o să trăieşti ca să iubeşti şi să fii iubită, o să trăieşti ca să fii fericită şi să aduci fericirea unei inimi nobile. Dar, ca să trăieşti, Valentine, trebuie să ai încredere deplină în mine.

— Porunciţi, domnule! Ce trebuie să fac?

— Trebuie să iei orbeşte tot ce o să-ţi dau eu.

— Oh, Dumnezeu mi-e martor, strigă Valentine, că, dacă aş fi sigură, aş prefera să fiu lăsată să mor!

— Să nu destăinuieşti nimic nimănui, nici măcar tatălui dumitale.

— Tata nu are nici un rol în acest îngrozitor complot, nu-i aşa, domnule? întrebă Valentine, împreunându-şi mâinile.

— Nu ştiu. Totuşi, tatăl dumitale, omul obişnuit cu acuzaţiile juridice, tatăl dumitale ar trebui să bănuiască faptul că toate morţile acestea, care se abat asupra casei sale, nu sunt fireşti! Tatăl dumitale ar fi trebuit să vegheze asupra dumitale, el ar fi trebuit să fie, în momentul acesta, în locul meu. El ar fi trebuit să-ţi fi golit, până acum, paharul acesta. El ar fi trebuit să se ridice, până acum, împotriva ucigaşului. Spectrul împotriva spectrului! şopti Monte-Cristo la sfârşitul frazei rostite cu voce tare.

— Domnule, zise Valentine, o să fac totul ca să trăiesc, pentru că există pe lume două fiinţe care mă iubesc într-atât încât ar muri, dacă aş muri eu: bunicul şi Maximilien.

— O să veghez asupra lor, cum am vegheat şi asupra dumitale.

— Ei bine, domnule, faceţi ce vreţi cu mine, zise Valentine. Apoi, adăugă în şoaptă: Doamne! Doamne! Ce-o să mi se întâmple?

— Orice ţi s-ar întâmpla, Valentine, să nu te sperii! Dacă suferi, dacă-ţi pierzi vederea, auzul, pipăitul, nu te teme de nimic! Dacă te trezeşti fără să ştii unde te afli, nu-ţi fie frică, nici de-ar fi ca, la trezire, să-ţi dai seama că te afli într-un cavou sau că eşti într-un sicriu cu capacul bătut în cuie. Încearcă să-ţi ţii de îndată firea şi spune-ţi aşa: În clipa aceasta, un prieten, un tată, un om care vrea binele meu şi al lui Maximilien veghează asupra mea.

— Vai! Vai! Ce cumpănă groaznică!

— Valentine, ţi-ar plăcea mai mult s-o denunţi pe mama ta vitregă?

— Mai degrabă mor de o sută de ori! Oh, da, o să mor!

— Nu, n-o să mori. Şi, orice ţi s-ar întâmpla, îmi făgăduieşti că n-o să te plângi şi că o să speri?

— O să mă gândesc la Maximilien.

— Eşti fiica mea dragă, Valentine. Numai eu te pot salva şi o să te salvez.

Valentine, îngrozită la culme, îşi împreună mâinile (căci simţea că a venit timpul să-i ceară lui Dumnezeu să-i dea curaj) şi se ridică, începând să se roage, murmurând cuvinte fără şir, uitând că umerii ei albi nu aveau alt

acoperământ decât părul ei lung şi că sub dantela fină a cămăşii de noapte i se vedea inima zvâcnind.

Monte-Cristo îşi aşează cu blândeţe mâna pe braţul fetei, trăgându-i până la gât cuvertura de catifea, şi cu un zâmbet părintesc:

— Fiica mea, îi zise el, crede în devotamentul meu, la fel cum crezi în bunătatea lui Dumnezeu şi în dragostea lui Maximilien.

Valentine îndreptă către el o privire plină de recunoştinţă şi rămase învelită cuminte ca un copil în scutecele lui.

Atunci, contele scoase din buzunarul vestei sale bomboniera de smarald, îi ridică capacul de aur şi-i puse în mâna dreaptă o pilulă rotundă, de mărimea unui bob de mazăre.

Valentine o luă cu cealaltă mână şi se uită la conte cu atenţie. Pe chipul neobositului său ocrotitor se răsfrângea o rază a măreţiei şi puterii divine. Era limpede că Valentine îl întreba din ochi.

— Da, răspunse acesta din urmă.

Valentine duse pastila la gură şi o înghiţi.

— Şi acum, la revedere, copila mea, îi zise el. Mă duc să încerc să dorm şi eu, căci eşti salvată.

— Duceţi-vă, zise Valentine. Orice mi s-ar întâmpla, vă făgăduiesc că n-o să-mi fie frică.

Monte-Cristo îşi ţinu multă vreme privirea aţintită asupra fetei, care adormea, încetul cu încetul, învinsă de puterea narcoticului pe care i-l dăduse contele.

Atunci, luă paharul, vărsă trei sferturi din conţinutul lui în cămin, ca să se creadă că Valentine îl băuse, şi-l aşeză din nou pe noptieră. Apoi, ducându-se iarăşi la uşa bibliotecii, dispăru, după ce mai aruncă o ultimă privire către Valentine, care se lăsa pradă somnului, cu încrederea şi nevinovăţia unui înger culcat la picioarele Domnului.

CII Valentine

Candela continua să ardă pe cămin, consumând şi ultimele picături de ulei care mai pluteau încă pe apă. Un cerc mai roşiatic deja colora globul de alabastru, flacăra mai vie deja răspândea acele ultime pâlpâiri care, pentru obiectele neînsufleţite, par ultimele spasme ale agoniei, adeseori comparate cu acelea ale sărmanelor fiinţe omeneşti. O zi mohorâtă şi sinistră începuse să înmoaie într-o baie de opal perdelele albe şi aşternutul fetei.

De data asta, toate zgomotele străzii se stinseseră, iar tăcerea din odaie era înfricoşătoare.

Atunci, uşa camerei lui Édouard se deschise şi un cap, acelaşi pe care l-am văzut şi mai devreme, se ivi în oglinda de pe peretele opus uşii — era doamna de Villefort, care intră din nou ca să vadă ce efect avusese băutura.

Se opri în prag, ascultă sfârâitul feştilei candelei, singurul zgomot ce se mai desluşea în această odaie în care ai fi putut crede că nu era nimeni, apoi înaintă încetişor spre noptieră, ca să se uite dacă paharul lui Valentine era gol.

În pahar, după cum am spus, mai era încă un sfert din licoare.

Doamna de Villefort îl luă şi se duse să-l golească în cenuşa căminului, pe care o scormoni ca să absoarbă mai uşor lichidul, apoi clăti cu grijă cristalul, îl şterse cu propria batistă şi-l aşeză din nou pe noptieră.

Dacă cineva ar fi putut atunci să arunce o privire în odaie, ar fi văzut că doamna Villefort şovăia să se uite la Valentine şi să se apropie de pat.

Zorii lugubri, liniştea profundă şi cumplita tragedie a nopţii, se împletiseră, fără îndoială, cu înfricoşătoarea lamentaţie a conştiinţei sale — otrăvitoarea se temea de opera ei.

În cele din urmă, făcându-şi curaj, dădu la o parte perdeaua, se aplecă la căpătâiul patului şi o privi pe Valentine.

Fata nu mai respira. Gura ei, deschisă pe jumătate, nu mai lăsa să iasă nici un fir din acea răsuflare care dovedeşte viaţa. Buzele sale lipsite de culoare încetaseră să freamăte. Ochii ei, înecaţi într-un abur violet, care părea să se fi ridicat prin porii pielii, erau ca două umflături mai albe pe sub pleoapa întinsă peste globi şi lungile ei gene negre umbreau o piele care se făcuse deja mată precum ceara.

Doamna de Villefort privi lung acest chip, cu o expresie foarte grăitoare în neclintirea ei. Apoi, deveni mai cutezătoare şi, ridicând cuvertura, îşi apăsă mâna pe inima fetei.

Inima era mută şi îngheţată.

Bătaia pe care o simţea sub palmă era doar zvâcnirea arterelor din degetele ei. Îşi retrase mâna, cu un fior.

Un braţ al fetei atârna afară din pat. Braţul acesta, de la umăr până la cot, părea turnat după modelul uneia dintre cele trei *Graţii* ale lui Germain Pilon[124], dar antebraţul era uşor deformat de o crispare, iar mâna, de o formă atât de pură, se odihnea, puţin înţepenită şi cu degetele răşchirate, pe cadrul de mahon al patului.

Rădăcina unghiilor era vineţie.

Pentru doamna de Villefort nu mai încăpea îndoială — totul se sfârşise, opera cumplită, ultima pe care o avusese de îndeplinit, era, în sfârşit, încheiată.

Otrăvitoarea nu mai avea ce face în această odaie. Se retrase, călcând cu atâta băgare de seamă, încât era vădit că se temea de zgomotul propriilor săi paşi pe covor, dar, dându-se înapoi, încă mai ţinu perdeaua ridicată, sorbind din ochi tabloul morţii, care poartă în sine o atracţie irezistibilă, câtă vreme moartea nu înseamnă încă descompunere, ci numai nemişcare, câtă vreme rămâne numai mister şi nu este încă dezgust.

Minutele treceau. Doamna de Villefort nu putea să mai dea drumul perdelei pe care o ţinea, atârnată ca un giulgiu peste Valentine. Plătea tributul visării sale, iar visarea crimei trebuie să fie mustrarea de cuget.

În momentul acela, pâlpâirile candelei se înteţiră.

La acest zgomot, doamna de Villefort tresări şi lăsă perdeaua să cadă.

În aceeaşi clipă, candela se stinse, iar odaia se cufundă într-o beznă înfricoşătoare.

În mijlocul acestei bezne, pendula se trezi şi sună ora patru şi jumătate.

Otrăvitoarea, înspăimântată de aceste izbucniri succesive, ajunse pe bâjbâite până la uşă şi se întoarse în camera ei, cu sudoarea groazei pe frunte.

Întunericul mai ţinu încă două ore.

Apoi, încetul cu încetul, lumina alburie a zorilor inundă apartamentul, strecurându-se printre lamelele persienelor. Şi, tot încetul cu încetul, se înstăpâni pe deplin, dând o culoare şi o formă lucrurilor şi corpurilor.

Pe la momentul acesta se auzi pe scară tusea infirmierei, după care femeia intră la Valentine, cu o ceaşcă în mână.

Pentru un tată sau pentru un îndrăgostit, prima privire nu le-ar fi lăsat nici o umbră de îndoială că Valentine era moartă. Pentru această angajată, Valentine nu era decât adormită.

„Bine, zise ea, apropiindu-se de noptieră. A băut o parte din doctorie, paharul este pe trei sferturi gol.”

Apoi se îndreptă spre cămin, reaprinse focul, se aşeză în fotoliu şi, deşi abia se dăduse jos din pat, profită de somnul fetei ca să mai moţăie câteva clipe.

Pendula o trezi, când sună ora opt.

Atunci, uimită de somnul profund în care Valentine se încăpăţâna să rămână, speriată de braţul care tot atârna în afara patului şi pe care fata adormită nu şi-l mai trăsese, se apropie de pat şi numai atunci îi observă buzele reci şi pieptul încremenit.

Încercă să-i aducă braţul pe lângă corp, dar braţul nu se supuse decât cu acea înţepeneală înfricoşătoare, despre care o infirmieră nu se putea înşela.

Scoase un ţipăt înfiorător.

Apoi, alergând la uşă:

— Ajutor! strigă ea. Ajutor!

— Cum adică ajutor? îi răspunse, din josul scării, vocea domnului d’Avrigny.

Era ora când venea doctorul de obicei.

— Cum adică ajutor? zise şi de Villefort, ieşind atunci în mare grabă din cabinetul său. Doctore, n-ai auzit strigându-se ajutor?

— Ba da. Să urcăm, răspunse d’Avrigny, să urcăm repede la Valentine!

Însă, mai înainte ca medicul şi tatăl să ajungă în odaie, servitorii care se aflau la acelaşi etaj, prin camere sau pe culoare, dăduseră buzna şi, văzând-o pe Valentine palidă şi neclintită pe pat, îşi ridicau braţele spre Cer şi se clătinau, ca loviţi de ameţeală.

— Chemaţi-o pe doamna de Villefort! Treziţi-o pe doamna de Villefort! strigă procurorul regelui din uşa camerei în care părea că nu îndrăzneşte să intre.

Dar servitorii, în loc să-i dea ascultare poruncii, se uitau la domnul d’Avrigny, care intrase şi se repezise la Valentine, ridicând-o în braţe.

— Iarăşi asta..., şopti el, lăsând-o pe fată să cadă înapoi pe pat. Oh, Doamne, Dumnezeule! Când ai să te saturi?

Villefort se năpusti în odaie.

— Ce spui, Doamne sfinte?! strigă el, ridicându-şi mâinile spre Cer. Doctore!... Doctore!...

— Spun că Valentine a murit! răspunse d’Avrigny cu o voce solemnă şi cumplită în solemnitatea ei.

Domnul de Villefort se prăbuşi, ca şi cum i s-ar fi retezat picioarele, şi căzu cu capul pe patul ei.

La cuvintele doctorului, la strigătele tatălui, servitorii, îngroziţi, o rupseră la fugă, cu ocări printre dinţi. Li se auziră paşii grăbiţi pe scări şi pe culoare, apoi o mare învălmăşeală în curte, apoi totul se sfârşi, zgomotul se stinse — de la primul până la ultimul, părăsiseră casa blestemată.

În momentul acela, doamna de Villefort, cu braţele pe jumătate vârâte în capotul de dimineaţă, ridică draperia din faţa uşii. Rămase o clipă în prag, având aerul că îi întreabă pe cei de faţă ce s-a întâmplat şi căznindu-se să cheme în ajutorul său câteva lacrimi rebele.

Deodată, făcu un pas sau, mai bine zis, un salt înainte, cu braţele întinse spre măsuţa de noapte.

Tocmai îl văzuse pe d’Avrigny aplecându-se curios deasupra măsuţei şi luând paharul, pe care ea era sigură că îl golise în timpul nopţii.

În pahar mai era încă o treime de lichid, întocmai cum fusese atunci când ea îi aruncase conţinutul în cenuşă.

Nici spectrul lui Valentine dacă s-ar fi înălţat deodată în faţa otrăvitoarei n-ar fi înspăimântat-o mai tare.

Într-adevăr, lichidul avea aceeaşi culoare ca licoarea pe care ea o turnase în pahar şi pe care Valentine o băuse. Era într-adevăr aceeaşi otravă, care nu putea să înşele ochiul lui d’Avrigny şi pe care d’Avrigny o cerceta cu atenţie. Era într-adevăr un miracol pe care, fără îndoială, Dumnezeu îl făcuse, ca să rămână, în ciuda precauţiilor asasinului, o urmă, o dovadă, un denunţ al crimei.

Totuşi, în timp ce doamna de Villefort împietrise ca o statuie a terorii, în timp ce Villefort, cu capul ascuns în cearşafurile patului mortuar, nevăzând nimic din ce se petrecea în jurul lui, d’Avrigny se apropie de fereastră, ca să examineze mai bine conţinutul paharului şi să guste o picătură luată pe vârful degetului.

— Aha! şopti el. Acum nu mai este brucină. Să vedem ce este!

Atunci, dădu fuga spre unul dintre dulapurile din cameră, dulap transformat în farmacie, şi, scoţând din cutiuţa sa de argint o sticluţă cu acid

nitric, lăsă să cadă câteva picături în licoarea de culoarea opalului, care se preschimbă numaidecât în roşu ca sângele.

— Ah! făcu d'Avrigny, cu oroarea judecătorului căruia i se dezvăluie adevărul, împletită cu bucuria savantului căruia i se dezleagă o problemă.

Doamna de Villefort se învârti o clipă în jurul ei. Ochii săi aruncară flăcări, apoi se stinseră. Împleticindu-se, căută uşa cu mâna şi dispăru.

O clipă mai târziu, se auzi zgomotul îndepărtat al unui trup care cădea pe podea.

Însă nimeni nu-i dădu atenţie. Infirmiera era absorbită să privească analiza chimică, iar Villefort era zdrobit de durere.

Numai domnul d'Avrigny o urmărise din ochi pe doamna de Villefort şi observase retragerea ei grăbită.

Ridică draperia uşii şi privirea sa, străbătând odaia lui Édouard, putu să pătrundă până în apartamentul doamnei de Villefort, pe care o văzu întinsă, fără mişcare, pe podea.

— Du-te şi ajut-o pe doamna de Villefort, îi zise el infirmierei. Doamna de Villefort se simte rău.

— Dar, domnişoara Valentine? bolborosi aceasta.

— Domnişoara Valentine nu mai are nevoie de ajutor, zise d'Avrigny, căci domnişoara de Villefort e moartă.

— Moartă! Moartă! suspină Villefort, în culmea unei dureri cu atât mai sfâşietoare, cu cât era nouă, necunoscută, nemaipomenită pentru inima sa de bronz.

— Moartă spuneţi? strigă un al treilea glas. Cine a spus că Valentine ar fi moartă?

Cei doi bărbaţi se întoarseră şi îl zăriră în uşă pe Morrel, încremenit, palid, răvăşit, înfricoşător.

Iată ce se întâmplase.

La ora obişnuită de vizită şi la uşiţa care conducea în apartamentul lui Noirtier, se prezentase Morrel.

Contrar obiceiului, găsise uşa deschisă şi, nemaifiind astfel nevoit să sune, intrase.

În vestibul, aşteptase o clipă, chemând un servitor oarecare, ca să-l introducă la bătrânul Noirtier.

Însă nu-i răspunsese nimeni. Servitorii, cum se ştie, părăsiseră casa.

În ziua aceea, Morrel n-avea nici un motiv deosebit de nelinişte. Avea făgăduiala lui Monte-Cristo că Valentine o să trăiască şi, până atunci,

făgăduiala fusese ţinută cu fidelitate. În fiecare seară, contele îi dăduse veşti bune, pe care, a doua zi, i le confirmase Noirtier însuşi.

Totuşi, pustietatea din casă i se păru ciudată. Mai strigă o dată şi încă o dată — aceeaşi tăcere.

Atunci, se hotărî să urce.

Uşa lui Noirtier era deschisă ca şi celelalte uşi.

Primul lucru pe care îl văzu fu bătrânul în fotoliul său, în locul său obişnuit, dar ochii săi holbaţi păreau să exprime o spaimă lăuntrică, pe care o confirma paloarea neobişnuită răspândită pe faţa sa.

— Ce mai faceţi, domnule? întrebă tânărul, simţind o strângere de inimă.

„Bine!” făcu bătrânul, clipind din ochi.

Dar chipul lui părea tot mai neliniştit.

— Sunteţi îngrijorat? continuă Morrel. Aveţi nevoie de ceva? Vreţi să chem vreun servitor?

„Da”, făcu Noirtier.

Morrel se atârnă de cordonul unei sonerii. Dar degeaba îl trase mai să-l rupă, nu veni nimeni.

Se întoarse iarăşi spre Noirtier. Paloarea şi spaima sporeau din ce în ce pe chipul bătrânului.

— Oh, Doamne, Doamne! zise Morrel. De ce nu mai vine nimeni o dată? Este cineva bolnav în casă?

Ochii lui Noirtier părură gata să-i sară din orbite.

— Oh, dar ce-aţi păţit? continuă Morrel. Mă speriaţi. Valentine? Valentine?...

„Da! Da!” făcu bătrânul.

Maximilien deschise gura ca să spună ceva, dar limba nu putu articula nici un sunet. Se clătină şi se ţinu de lambriuri.

Apoi, întinse mâna spre uşă.

„Da, da, da!” continuă bătrânul.

Maximilien se năpusti pe scara cea mică, pe care o urcă din două salturi, în timp ce Noirtier părea că-i strigă din ochi:

„Mai repede! Mai repede!”

Un minut îi fu suficient tânărului ca să străbată mai multe camere, pustii ca şi restul casei, şi să ajungă până la Valentine.

N-avu nevoie să deschidă uşa, căci era deschisă larg.

Un hohot de plâns fu primul lucru pe care îl auzi. Văzu, ca prin ceaţă, o siluetă neagră, îngenuncheată şi pierdută într-un morman învălmăşit de aşternuturi albe. Teama, groaznica teamă, îl ţintui în prag.

Şi atunci auzi un glas care spuse că „Valentine e moartă” şi un al doilea glas care îi răspunse, ca un ecou: „Moartă! Moartă!”.

---

[124] Germain Pilon (1528–1590), sculptor francez, dintre operele căruia amintim mormintele regelui Henric al II-lea şi al Caterinei de Medici, de la Saint-Denis, şi grupul statuar al celor trei Graţii (astăzi, la muzeul Luvru).

CIII Maximilien

Villefort se ridică, aproape ruşinat că fusese surprins în culmea durerii sale.

Cumplita meserie pe care o îndeplinea de douăzeci şi cinci de ani, ajunsese să-l facă mai mult sau mai puţin decât om.

Privirea lui, răvăşită pentru o clipă, se aţinti asupra lui Morrel.

— Cine eşti dumneata, domnule, zise el, care uiţi că nu se dă astfel buzna într-o casă locuită de moarte?

Ieşi afară, domnule! Ieşi!

Însă Morrel rămase neclintit. Nu-şi putea desprinde ochii de la tabloul înspăimântător al patului în dezordine şi al siluetei palide, întinse pe el.

— Ieşi, mă auzi?! strigă Villefort, în timp ce d'Avrigny, la rândul lui, se apropie ca să-l scoată afară pe Morrel.

Tânărul se uită cu un aer rătăcit la cadavru, la cei doi bărbaţi, apoi îşi roti ochii prin întreaga cameră, păru că şovăie o clipă, deschise gura şi, în sfârşit, negăsind nici un cuvânt de răspuns, în ciuda puzderiei de gânduri fatale care îi năpădiseră creierul şi îi roiau prin minte, porni deodată înapoi pe acelaşi drum pe care venise, înfigându-şi mâinile în păr, astfel încât Villefort şi d'Avrigny, smulşi pentru o clipă din grijile lor, îl urmăriră din ochi, apoi schimbară o privire care voia să spună:

„E nebun!".

Însă, nu trecuseră nici cinci minute, când auziră scara gemând sub o greutate considerabilă şi îl văzură pe Morrel care, cu o forţă supraomenească, ridicase în braţe fotoliul lui Noirtier şi îl aducea pe bătrân la primul etaj al casei.

Ajuns în vârful scării, Morrel puse fotoliul jos şi-l împinse pe rotilele sale până la Valentine în odaie.

Toată această manevră putu să fie înfăptuită datorită puterilor înzecite ale tânărului în culmea agitaţiei.

Însă, cel mai cumplit la vedere era chipul lui Noirtier, înaintând spre pat, împins de Morrel, chipul lui Noirtier, pe care forţa neatinsă a minţii sale îşi zugrăvea toate gândurile şi ai cărui ochi îşi adunau toate puterile ca să înlocuiască celelalte simţuri.

Chipul acesta palid, cu priviri de foc, fu o apariţie înspăimântătoare pentru Villefort.

De fiecare dată când se intrase în contact cu tatăl său, se petrecuse câte ceva groaznic.

— Priveşte ce i-au făcut! strigă Morrel, cu o mână încă rezemându-se de spătarul fotoliului pe care-l împinsese până la pat şi cu cealaltă întinsă spre Valentine. Priveşte, tată, priveşte!

Villefort se dădu un pas înapoi şi se uită uimit la acest tânăr care, deşi lui îi era aproape necunoscut, îi spunea lui Noirtier „tată”.

În momentul acela, tot sufletul bătrânului păru că i se revarsă în ochi, care i se injectară. Apoi, venele gâtului i se umflară, o culoare vineţie, asemănătoare celei ce năpădeşte pielea epilepticilor în criză, îi acoperi gâtul, obrajii şi tâmplele. Nu-i lipsea decât strigătul acestei exploziei lăuntrice a întregii sale fiinţe.

Strigătul acesta izbucni, ca să zicem aşa, din toţi porii, înfricoşător în mutismul lui, sfâşietor în tăcerea lui.

D’Avrigny se repezi la bătrân şi-i dădu să respire nişte săruri puternice, care puneau sângele în mişcare.

— Domnule, strigă atunci Morrel, prinzând mâna neputincioasă a infirmului, sunt întrebat cine sunt şi ce drept am eu să fiu aici. Oh, dumneavoastră care ştiţi totul, spuneţi-le, spuneţi-le!

Şi vocea tânărului se pierdu într-un hohot.

Cât despre bătrân, respiraţia sa întretăiată îi zguduia pieptul. S-ar fi spus că era pradă zbuciumului de dinainte de agonie.

În sfârşit, lacrimile ţâşniră din ochii lui Noirtier, mai fericit decât Morrel, care suspina fără să poată plânge. Neputându-şi pleca fruntea, bătrânul îşi închise ochii.

— Spuneţi-le, continuă Morrel cu glasul sugrumat, spuneţi-le că eu eram logodnicul ei!

Spuneţi-le, spuneţi-le că ea era prietena mea respectată, singura mea dragoste pe pământ!

Spuneţi-le, spuneţi-le că acest trup neînsufleţit îmi aparţine!

Şi tânărul, oferind cumplitul spectacol a unei uriaşe forţe care se frânge, căzu cu o buşitură înfundată în genunchi, lângă patul în care degetele lui crispate se încleştară cu violenţă.

Durerea sa era atât de sfâşietoare încât d’Avrigny se întoarse cu spatele ca să-şi ascundă emoţia, iar Villefort, fără să mai ceară altă lămurire, pradă

acelui magnetism care ne atrage spre cei care i-au iubit pe cei pe care-i plângem, îi întinse tânărului mâna sa.

Dar Morrel nu mai vedea nimic. Îi prinsese mâna îngheţată a lui Valentine şi, neizbutind să plângă, muşca cearşafurile, gemând.

Câtva timp, nu se auziră în cameră decât gemete împletite cu blesteme şi cu rugăciuni. Totuşi, un zgomot le întrecea pe toate celelalte — respiraţia horcăitoare şi sfâşietoare care părea că, la fiecare gură de aer, mai rupea unul din firele vieţii în pieptul lui Noirtier.

În sfârşit, Villefort, cel mai stăpân pe sine dintre toţi, după ce îi cedase, ca să zicem aşa, rolul principal lui Maximilien, reluă acum cuvântul.

— Domnule, îi zise el lui Maximilien, spui că o iubeai pe Valentine şi că erai logodnicul ei. Nu ştiam despre dragostea aceasta, nu ştiam despre logodna aceasta. Totuşi eu, tatăl ei, te iert, căci văd că durerea dumitale este mare, adevărată şi sinceră.

De altfel şi în inima mea durerea este prea mare ca să mai lase loc mâniei.

Însă, după cum vezi, îngerul la care ai năzuit şi-a luat zborul. Nu mai are nevoie de adoraţiile oamenilor, fiindcă acum, în acest moment, îl adoră ea pe Dumnezeu. Aşadar, ia-ţi rămas-bun, domnule, de la tristele rămăşiţe pământeşti pe care le-a uitat printre noi. Ia-i pentru ultima dată mîna pe care i-o aşteptai şi desparte-te de ea pentru vecie. Acum Valentine nu mai are nevoie decât de preotul care trebuie s-o binecuvânteze.

— Vă înşelaţi, domnule! strigă Morrel, ridicându-se într-un genunchi, cu inima străpunsă de o durere mai ascuţită decât oricare dintre cele simţite până atunci. Vă înşelaţi! Valentine, murind aşa cum a murit, nu are nevoie numai de un preot, dar şi de un răzbunător.

Domnule de Villefort, trimiteţi să se caute preotul. Răzbunătorul voi fi eu.

— Ce vrei să spui, domnule? îngăimă Villefort, tremurând în faţa acestei noi idei, insuflate lui Morrel de către delirul său.

— Vreau să spun, continuă Morrel, că în dumneavoastră sunt doi oameni, domnule. Tatăl a plâns destul pentru ca procurorul regelui să înceapă să-şi facă datoria.

Ochii lui Noirtier scăpărară, iar d’Avrigny se trase mai aproape.

— Domnule, urmă tânărul, citind toate sentimentele zugrăvite pe chipurile celor de faţă, ştiu ce spun şi dumneavoastră toţi ştiţi la fel de bine ca şi mine ce vreau să spun.

Valentine a murit asasinată!

Villefort îşi plecă fruntea, d’Avrigny mai făcu un pas, Noirtier aprobă din ochi.

— Or, domnule, continuă Morrel, în vremurile noastre, nici o fiinţă, chiar dacă n-ar fi fost tânără, chiar dacă n-ar fi fost frumoasă şi fermecătoare, cum era Valentine, nici o fiinţă nu poate să dispară din lume prin mijloace violente, fără să ceară socoteală pentru dispariţia ei.

Hai, domnule procuror al regelui, adăugă Morrel, cu o vehemenţă crescândă. Fără milă! Vă denunţ crima! Căutaţi-l pe ucigaş!

Şi privirea lui neîndurătoare se îndreptă întrebătoare spre Villefort, care, la rândul său, căuta privirile când ale lui Noirtier, când ale lui d’Avrigny.

Însă, în loc să găsească vreun sprijin în tatăl său şi în doctor, Villefort nu întâlni decât priviri la fel de neînduplecate ca şi a lui Morrel.

„Da!” făcu Noirtier.

— Sigur! zise d’Avrigny.

— Domnule, greşeşti! răspunse Villefort, încercând să lupte împotriva acestei triple forţe şi împotriva propriei emoţii. Te înşeli, în casa mea nu se săvârşesc crime. Sunt lovit de fatalitate, sunt pus la încercare de Dumnezeu. Este cumplit, când te gândeşti, dar aici n-a fost nimeni ucis!

Ochii lui Noirtier aruncau flăcări, d’Avrigny deschise gura ca să vorbească.

Morrel întinse braţul, poruncind tăcere.

— Eu vă spun că aici se ucide! zise răspicat Morrel, a cărui voce coborî, fără a pierde nimic din vibraţia sa ameninţătoare.

Vă spun că, iată, aceasta este a patra victimă lovită în ultimele patru luni.

Vă spun că s-a mai încercat o dată, acum patru zile, să fie otrăvită Valentine şi că încercarea a dat greş mulţumită precauţiilor luate de către domnul Noirtier!

Vă spun că a fost dublată doza sau schimbată otrava şi că, de data aceasta, a izbutit!

Vă spun că dumneavoastră ştiţi toate astea la fel de bine ca şi mine, fiindcă, în sfârşit, domnul de aici de faţă v-a prevenit, şi ca medic, şi ca prieten.

— Oh, delirezi, domnule! răspunse Villefort, încercând zadarnic să se zbată ca să scape din laţul în care se simţea prins.

— Delirez? strigă Morrel. Ei bine, îl invit să vorbească pe domnul d’Avrigny însuşi!

Întrebaţi-l, domnule, dacă îşi mai aminteşte cuvintele rostite în grădina casei acesteia, chiar în seara morţii doamnei de Saint-Méran, atunci când amândoi, dumneavoastră şi el, crezându-vă singuri, discutaţi despre acest tip de moarte tragică, în care fatalitatea, despre care pomeneaţi adineauri, şi Dumnezeu, pe care-l învinovăţiţi pe nedrept, nu pot fi responsabili decât pentru un singur lucru, şi anume că l-au creat pe cel ce a ucis-o pe Valentine!

Villefort şi d’Avrigny se uitară unul la altul.

— Da, da, amintiţi-vă, zise Morrel, căci acele cuvinte, pe care le credeaţi încredinţate numai tăcerii şi singurătăţii, au ajuns la urechea mea. Desigur, încă din seara aceea, văzând vinovata îngăduinţă a domnului de Villefort pentru ai săi, ar fi trebuit să dezvălui totul autorităţilor. Şi astfel n-aş mai fi fost complice, cum sunt în momentul de faţă, la moartea ta, Valentine, iubita mea Valentine! Dar complicele o să devină răzbunătorul. Această a patra crimă este atât de flagrantă şi de vizibilă de ochii tuturor, încât, chiar dacă tatăl tău te părăseşte, Valentine, îţi jur că eu, eu, eu o să-l dau pe ucigaş pe mâna justiţiei.

De data aceasta, de parcă naturii i s-ar fi făcut, în sfârşit, milă de vigurosul organism gata să se frângă prin propriile sale forţe, lui Morrel i se stinseră în gâtlej ultimele cuvinte, pieptul i se umplu de suspine, iar lacrimile, atâta vreme îndărătnice, îi ţâşniră din ochi. Se surpă lăuntric şi căzu din nou în genunchi, plângând lângă patul iubitei.

Atunci, fu rândul lui d’Avrigny să vorbească.

— Şi eu, zise el, cu o voce hotărâtă, şi eu mă alătur domnului Morrel, ca să cer să se facă dreptate pentru această crimă, căci inima mi se răzvrăteşte la gândul că îngăduinţa mea laşă l-a încurajat pe asasin!

— Oh, Doamne, Dumnezeule! îngăimă Villefort zdrobit.

Morrel ridică fruntea şi citind în ochii bătrânului care aruncau flăcări supraomeneşti:

— Uitaţi-vă, zise el, iată că vrea să vorbească domnul Noirtier!

„Da!” făcu Noirtier, cu o expresie cu atât mai teribilă cu cât toate facultăţile acestui biet bătrân neputincios se concentraseră în privire.

— Îl cunoaşteţi pe ucigaş? întrebă Morrel.

„Da!” răspunse Noirtier.

— Şi o să ne ajutaţi să-l găsim? strigă tânărul. Să ascultăm, domnule d’Avrigny, să ascultăm!

Noirtier se uită la nefericitul Morrel cu unul dintre acele zâmbete triste, care de atâtea ori o făcuse pe Valentine fericită şi deveni atent.

Apoi, ţintuind, ca să zicem aşa, privirea tânărului în ochii săi, el se uită spre uşă.

— Vreţi să ies, domnule? strigă Morrel îndurerat.

„Da”, făcu Noirtier.

— Vai, vai, domnule! Fie-vă milă de mine!

Ochii bătrânului rămaseră aţintiţi neîndurător spre uşă.

— Cel puţin, mai pot să mă întorc? întrebă Morrel.

„Da.”

— Trebuie să ies singur?

„Nu.”

— Pe cine să iau cu mine? Pe domnul procuror al regelui?

„Nu.”

— Pe doctor?

„Da.”

— Vreţi să rămâneţi singur cu domnul de Villefort?

„Da.”

— Dar o să vă poată înţelege?

„Da.”

— Oh! zise Villefort, aproape bucuros că ancheta avea să se facă între patru ochi. Fii liniştit, îl înţeleg foarte bine pe tatăl meu.

Şi, spunând acestea, cu expresia de bucurie despre care am pomenit, dinţii procurorului regelui scrâşniră violent.

D’Avrigny îl luă de braţ pe Morrel şi îl trase pe tânăr în camera învecinată.

Atunci, în toată casa se lăsă o tăcere mai adâncă decât cea a morţii.

În sfârşit, peste vreun sfert de oră, se auzi un pas împleticit şi Villefort apăru în pragul salonului unde aşteptau d’Avrigny şi Morrel, unul căzut pe gânduri, altul înăbuşindu-se.

— Veniţi! zise el.

Şi-i aduse lângă fotoliul lui Noirtier.

Atunci, Morrel îl cercetă cu atenţie pe Villefort.

Chipul procurorului regelui era livid. Dâre late, de culoarea ruginei, îi brăzdau fruntea, iar între degete sale, o pană răsucită în fel şi chip trosnea,

rupându-se în bucăţi.

— Domnilor, zise el, cu o voce sugrumată, adresându-se lui d’Avrigny şi lui Morrel, daţi-mi cuvântul dumneavoastră de onoare că secretul acesta cumplit va rămâne înmormântat între noi!

Cei doi făcură un gest.

— Vă implor!... continuă Villefort.

— Dar, zise Morrel, vinovatul?... Ucigaşul?... Asasinul?

— Nici o grijă, domnule, se va face dreptate, răspunse Villefort. Tatăl meu mi-a dezvăluit numele vinovatului. Tatăl meu este la fel de însetat de răzbunare ca şi dumneata, totuşi, tatăl meu vă roagă, ca şi mine, să păstraţi secretul crimei.

Nu-i aşa, tată?

„Da”, făcu Noirtier hotărât.

Morrel lăsă să-i scape un gest de groază şi de neîncredere.

— Oh! strigă Villefort oprindu-l pe Morrel, apucându-l de braţ. Oh, domnule, dacă tata, omul neînduplecat pe care îl cunoşti, îţi cere acest lucru, o face pentru că ştie că Valentine va fi răzbunată fără cruţare.

Nu-i aşa, tată?

Bătrânul făcu semn că da.

Villefort continuă.

— El unul mă cunoaşte şi i-am dat cuvântul meu. Aşadar, fiţi liniştiţi, domnilor. Trei zile, vă cer trei zile — este mai puţin decât v-ar cere justiţia — şi, în trei zile, răzbunarea pe care o s-o îndeplinesc pe seama morţii copilei mele îi va face să se cutremure până în străfundul inimii şi pe cei mai nepăsători dintre oameni. Nu-i aşa, tată?

Rostind aceste cuvinte, Villefort scrâşnea din dinţi şi scutura mâna fără vlagă a bătrânului.

— Tot ce s-a făgăduit o să se înfăptuiască, domnule Noirtier? întrebă Morrel, în timp ce d’Avrigny îl întreba şi el din ochi.

„Da”, făcu Noirtier, cu o privire plină de bucurie sinistră.

— Aşadar, îmi juraţi, domnilor, zise Villefort, împreunând mâinile lui d’Avrigny şi Morrel, îmi juraţi că veţi cruţa onoarea casei mele şi că-mi veţi lăsa mie grija răzbunării?

D’Avrigny se întoarse şi şopti un „da” foarte slab, dar Morrel îşi smulse mâna dintr-a magistratului, se repezi către pat, îşi apăsă buzele pe buzele îngheţate ale iubitei şi fugi, scoţând geamătul prelung al unui suflet care se îneacă în deznădejde.

Am spus că toţi servitorii plecaseră.

Domnul de Villefort fu silit, deci, să-l roage pe d’Avrigny să se ocupe de îndeplinirea demersurilor, atât de numeroase şi de delicate, pe care le atrage după sine moartea în marile noastre oraşe, mai ales când este însoţită de circumstanţe atât de suspecte.

Cât despre Noirtier, bătrânul infirm oferea un tablou cumplit la vedere, al durerii fără mişcare, al disperării fără gesturi, al lacrimilor fără glas.

Villefort intră din nou în cabinetul său de lucru. D’Avrigny se duse să-l aducă pe medicul Primăriei, a cărui funcţie este de a constata decesele şi pe care lumea îl numeşte, atât de hotărât, medicul morţilor.

Noirtier nu voi să-şi părăsească nepoata.

Peste o jumătate de ceas, domnul d’Avrigny se întoarse împreună cu confratele său. Porţile dinspre stradă fuseseră închise şi, cum portarul dispăruse odată cu ceilalţi servitori, veni să le deschidă Villefort în persoană.

Pe palier, însă, se opri. Nu mai avea curajul să intre în camera mortuară.

Aşadar, cei doi doctori continuară drumul singuri până în odaia lui Valentine.

Noirtier era lângă pat, palid, neclintit şi mut la fel ca ea.

Medicul morţilor se apropie cu indiferenţa omului care-şi petrece jumătate din viaţă între cadavre, ridică cearşaful ce acoperea fata şi îi întredeschise numai buzele.

— Oh! zise d’Avrigny. Biata fată este moartă de-a binelea, recunoaşte!

— Da, răspunse laconic medicul, lăsând să cadă înapoi cearşaful peste Valentine.

Noirtier făcu să se audă un geamăt înăbuşit.

D’Avrigny se întoarse spre el; ochii bătrânului scânteiau. Blajinul doctor pricepu că Noirtier cerea să-şi vadă nepoata. Îi apropie fotoliul de pat şi, în vreme ce medicul morţilor îşi înmuia în apă clorurată degetele cu care atinsese buzele moartei, d’Avrigny descoperi chipul împăcat şi palid, ca al unui înger adormit.

O lacrimă ivită în colţul ochilor lui Noirtier fu mulţumirea pe care o primi d’Avrigny.

Medicul morţilor îşi întocmi procesul-verbal pe colţul unei mese, din odaie, şi, după ce îndeplini această ultimă formalitate, plecă, recondus de colegul său.

Villefort îi auzi coborând şi ieşi din nou în pragul uşii cabinetului său.

Îi mulţumi în câteva cuvinte medicului, apoi, întorcându-se spre d’Avrigny:

— Şi acum, făcu el, preotul?

— Ai vreun preot anume pe care vrei să-l însărcinezi să se roage pentru Valentine? întrebă d’Avrigny.

— Nu, răspunse Villefort. Du-te la cel mai apropiat.

— Cel mai apropiat, zise medicul morţilor, este un cucernic abate italian, care s-a mutat în casa vecină cu a dumneavoastră. Vreţi să trec pe la el să-l anunţ?

— D’Avrigny, zise Villefort, fii bun, te rog, şi condu-l pe domnul!

Iată cheia, ca să poţi intra şi ieşi când vrei.

Adu preotul şi ai dumneata grijă să-l duci în camera sărmanei mele copile.

— Vrei să stai de vorbă cu el, prietene?

— Vreau să rămân singur. O să mă scuzi dumneata, nu-i aşa? Un preot trebuie să înţeleagă toate durerile, chiar şi durerea unui tată.

Şi domnul de Villefort, dându-i cheia lui d’Avrigny, îl salută pentru ultima oară pe doctorul străin şi se întoarse la el în cabinet, unde începu să lucreze.

Pentru unele firi, munca este leacul tuturor suferinţelor.

În clipa în care coborâră în stradă, cei doi medici zăriră un om în sutană, care stătea în pragul porţii vecine.

— Iată-l pe cel despre care îţi vorbeam, îi zise medicul morţilor lui d’Avrigny.

D’Avrigny se apropie de preot.

— Domnule, îi zise el, aţi fi dispus să faceţi un mare serviciu unui nefericit tată care tocmai şi-a pierdut fiica, adică domnului procuror al regelui, Villefort?

— Ah, domnule! răspunse preotul cu un accent italian dintre cele mai pronunţate. Da, ştiu, moartea este în casa lui.

— Atunci, nu mai trebuie să vă spun ce fel de serviciu îndrăzneşte să aştepte din partea dumneavoastră.

— Voiam să vin chiar eu să mă ofer, domnule, răspunse preotul. Misiunea noastră este s-o luăm înaintea îndatoririlor.

— Este vorba despre o fată.

— Da, ştiu şi asta. Am aflat de la servitorii pe care i-am văzut fugind din casă. Ştiu că se numea Valentine. M-am rugat deja pentru sufletul ei.

— Mulţumesc, mulţumesc, domnule, zise d’Avrigny. Şi pentru că tot aţi început să vă îndepliniţi sfânta dumneavoastră îndatorire, binevoiţi să o continuaţi. Veniţi să vă aşezaţi la căpătâiul moartei şi o întreagă familie, cufundată în doliu, o să vă fie profund recunoscătoare.

— Mă duc, domnule, răspunse abatele. Şi nu mă codesc să spun că nicicând rugăciunile n-o să fie mai înflăcărate ca ale mele.

D’Avrigny îl luă pe abate de braţ şi, fără să mai dea ochii cu Villefort, închis în cabinetul său, îl conduse la Valentine, pe care slujbaşii de la pompe funebre aveau să o ia în primire abia în noaptea următoare.

Când intră în cameră, privirea lui Noirtier o întâlni pe aceea a abatelui şi fără îndoială i se păru că citeşte ceva deosebit în ea, căci n-o mai părăsi.

D’Avrigny îl rugă pe abate să aibă grijă nu doar de moartă, dar şi de cel în viaţă, iar preotul îi făgădui lui d’Avrigny că o să-şi dedice rugăciunile pentru Valentine şi atenţia pentru Noirtier.

Abatele făgădui în mod solemn şi, de bună seamă pentru a nu fi întrerupt în rugăciunile sale şi pentru ca Noirtier să nu fie stingherit în durerea sa, de îndată ce domnul d’Avrigny părăsi odaia, el trase nu doar zăvoarele de la uşa pe care tocmai ieşise doctorul, dar şi pe cele de la uşa care ducea la doamna de Villefort.

CIV Semnătura lui Danglars

A doua zi începu mohorâtă şi înnorată.

Slujbaşii de la pompe funebre îşi îndepliniseră, în timpul nopţii, oficiul funerar şi cususeră trupul neînsufleţit, aşezat pe pat, în giulgiul în care sunt înfăşuraţi lugubru morţii, lucru care, orice s-ar spune despre egalitatea în faţa morţii, este o ultimă mărturie a luxului pe care aceştia l-au iubit în timpul vieţii.

Giulgiul era o bucată de batist minunat, pe care fata îl cumpărase cu numai cincisprezece zile înainte.

Încă de cu seară, nişte oameni tocmiţi special pentru aceasta îl duseseră pe Noirtier din odaia lui Valentine într-a sa şi, împotriva tuturor aşteptărilor, bătrânul nu se lăsă deloc greu de dus de lângă trupul neînsufleţit al nepoatei sale.

Abatele Busoni veghease până la ziuă şi, în zori, plecase acasă, fără să stea de vorbă cu nimeni.

Pe la ora opt dimineaţa, d’Avrigny reveni. Îl întâlnise pe Villefort, care se ducea pe la Noirtier, şi i se alăturase, ca să-l întrebe pe bătrân cum se simţise peste noapte.

Îl găsiră în marele fotoliu care-i servea drept pat, odihnindu-se într-un somn tihnit şi aproape surâzător.

Vizitatorii se opriră uimiţi în prag.

— Uite! îi zise d’Avrigny lui Villefort, care-şi privea tatăl adormit. Iată cum ştie natura să aline şi cele mai ascuţite dureri! Desigur, nu se poate spune că domnul Noirtier nu şi-a iubit nepoata — totuşi, doarme.

— Da, ai dreptate, răspunse Villefort cu mirare. Doarme şi este destul de ciudat, căci, de obicei, şi cea mai mică supărare îl ţine treaz nopţi întregi.

— L-a covârşit durerea, răspunse d’Avrigny.

Şi amândoi se întoarseră gânditori spre cabinetul procurorului regelui.

— Vezi? Eu n-am dormit, zise Villefort, arătându-i lui d’Avrigny patul neatins. Pe mine, durerea nu mă covârşeşte. De două nopţi n-am închis ochii, dar, în schimb, priveşte-mi biroul! Cât am mai scris, Doamne, Dumnezeule, în aceste două zile şi două nopţi!... Cât am mai răsfoit dosarul ăsta şi ce de însemnări am mai făcut pe marginea actului de acuzare al

ucigaşului Benedetto!... Oh, muncă, muncă! Patima mea, bucuria mea, turbarea mea, numai tu poţi să-mi nimiceşti toate durerile!

Şi îi strânse convulsiv mâna lui d'Avrigny.

— Ai nevoie de mine? întrebă doctorul.

— Nu, răspunse Villefort. Te rog numai să te întorci pe la ora unsprezece. Ştii, la prânz are loc... plecarea... Doamne! Biata mea copilă! Biata mea copilă!

Şi procurorul regelui, redevenind om, îşi îndreptă ochii spre Cer, suspinând.

— Asta înseamnă că o să stai în salonul de primire?

— Nu, am un văr care o să se însărcineze cu această tristă onoare. Eu o să lucrez, doctore. Când lucrez, uit de toate.

Într-adevăr, doctorul nici nu ajunsese la uşă, iar procurorul regelui îşi reîncepuse munca.

Pe peron, d'Avrigny întâlni ruda despre care îi vorbise Villefort, un personaj lipsit de importanţă atât pentru povestirea noastră, cât şi pentru familie, una din acele fiinţe hărăzite prin naştere să fie folosite de alţii.

Sosise punctual, înveşmântat în negru, cu o panglică neagră la braţ şi se prezentase la vărul său cu o expresie studiată a chipului, pe care îşi pusese în minte s-o păstreze cât timp avea să fie nevoie şi apoi s-o părăsească.

La ora unsprezece, trăsurile de înmormântare uruiră pe pavajul curţii, iar foburgul Saint-Honoré se umplu de murmurele mulţimii, la fel de dornice de bucuriile ca şi de doliile bogătaşilor, care dă fuga la o înmormântare pompoasă cu aceeaşi grabă ca la nunta unei ducese.

Încetul cu încetul, salonul mortuar se umplu. Sosiră, mai întâi, câteva dintre vechile noastre cunoştinţe, adică Debray, Château-Renaud, Beauchamp, apoi toţi reprezentanţii Parchetului, ai literaturii şi ai armatei, căci domnul de Villefort ocupa, mai puţin prin poziţia socială, cât prin meritul său personal, unul dintre locurile de frunte din societatea pariziană.

Vărul stătea la uşă şi poftea pe toată lumea înăuntru şi trebuie să spunem că pentru indiferenţi era o mare uşurare să vadă la uşă o persoană indiferentă, care nu le impunea oaspeţilor o înfăţişare mincinoasă sau lacrimi prefăcute, cum s-ar fi întâmplat cu un tată, un frate sau un logodnic.

Cei care se cunoşteau se chemau din priviri şi se strângeau în grupuri.

Unul dintre aceste grupuri era alcătuit din Debray, Château-Renaud şi Beauchamp.

— Biata fată! zise Debray, plătind un tribut, cum, de altfel, fiecare făcea, fără voia sa, la acest dureros eveniment. Biata fată! Atât de bogată, atât de frumoasă! Te-ai fi gândit la una ca asta, Château-Renaud, când am văzut-o, acum cât timp?... Trei săptămâni, cel mult o lună, atunci, la semnarea contractului de nuntă care n-a mai fost semnat?

— Pe legea mea, nu, răspunse Château-Renaud.

— O cunoşteai?

— Am vorbit o dată sau de două ori cu ea, la balul doamnei de Morcerf. Mi s-a părut fermecătoare, deşi cu o înclinaţie puţin cam melancolică. Unde este mama vitregă? Nu ştii?

— S-a dus să-şi petreacă ziua cu soţia venerabilului domn care ne-a întâmpinat la intrare.

— Şi cine este?

— Cine să fie?

— Domnul care ne-a întâmpinat. Un deputat?

— Nu, zise Beauchamp. Pe onorabilii noştri deputaţi sunt condamnat să-i văd în fiecare zi, dar chipul acestuia îmi este necunoscut.

— Ai pomenit despre moartea aceasta în ziarul dumitale?

— Articolul nu este al meu, dar s-a vorbit despre aceasta. Chiar nu ştiu dacă o să-i placă domnului de Villefort. S-a zis, cred, că dacă patru morţi una după alta s-ar fi întâmplat în altă parte decât în casa domnului procuror al regelui, cu siguranţă că domnul procuror al regelui ar fi fost mai emoţionat.

— Totuşi, zise Château-Renaud, doctorul d’Avrigny, care este medicul mamei, susţine că ar fi în culmea disperării.

— După cine te uiţi, Debray?

— Îl caut pe domnul de Monte-Cristo, răspunse tânărul.

— L-am întâlnit pe bulevard, când veneam încoace. Cred că este pe picior de plecare, fiindcă se ducea la bancherul său, zise Beauchamp.

— La bancherul său? Bancherul lui nu este Danglars? îl întrebă Château-Renaud pe Debray.

— Cred că da, răspunse secretarul ministrului, uşor încurcat. Dar nu lipseşte numai domnul de Monte-Cristo. Nu-l văd nici pe Morrel.

— Morrel? Dar ce, o cunoştea? întrebă Château-Renaud.

— Mi se pare că i-a fost prezentat numai doamnei de Villefort.

— Nu contează, ar fi trebuit să vină, zise Debray. Despre ce o să mai discute, diseară? Înmormântarea aceasta este ştirea zilei. Dar, sst! Tăcere,

iată-l pe domnul ministru al Justiţiei şi al Cultelor; o să se creadă obligat să-i ţină un mic „speech” vărului plângăreţ.

Şi cei trei tineri se apropiară de uşă ca să audă micul „speech” al domnului ministru al Justiţiei şi al Cultelor.

Beauchamp spusese adevărul. Răspunzând invitaţiei la înmormântare, îl întâlnise pe Monte-Cristo, care, la rândul lui, se îndrepta spre reşedinţa lui Danglars, pe strada Chaussée-d’Antin.

Bancherul zărise de la fereastra sa trăsura contelui intrând în curte şi îi ieşise înainte, cu o înfăţişare tristă, dar binevoitoare.

— Aşadar, conte, zise el, întinzându-i mâna lui Monte-Cristo, veniţi să-mi adresaţi condoleanţe din partea dumneavoastră? Într-adevăr, a intrat ghinionul în casa mea, până într-acolo încât, atunci când v-am zărit, m-am întrebat în sinea mea dacă nu cumva le-am dorit nenorocirea bieţilor Morcerf şi s-a adeverit proverbul: „Cine sapă groapa altuia cade singur în ea”. Ei bine, nu, pe cuvântul meu, nu i-am dorit moartea lui Morcerf! Poate că era cam prea orgolios pentru un om pornit de la nimic, ca şi mine, datorându-şi totul lui însuşi, ca şi mine. Dar, fiecare are cusururile sale. Ah, dar ţineţi seama, conte, că oamenii din generaţia noastră... Iertaţi-mă, dumneavoastră nu sunteţi din generaţia noastră, dumneavoastră sunteţi tânăr... Dar, cum spuneam, oamenii din generaţia noastră nu sunt deloc norocoşi anul acesta. Dovadă puritanul nostru de procuror al regelui, dovadă Villefort, care şi-a mai pierdut acum şi fiica. Aşadar, recapitulaţi: Villefort, cum spuneam, pierzându-şi întreaga familie într-un mod bizar; Morcerf dezonorat şi sinucis; eu, făcut de râs prin ticăloşia acelui Benedetto; şi, apoi...

— Apoi ce? întrebă contele.

— Vai, nu ştiţi?

— Vreo nouă năpastă?

— Fiica mea...

— Domnişoara Danglars?

— Eugénie ne-a părăsit.

— Oh, Doamne! Ce spuneţi?

— Adevărul, dragul meu conte. Ce fericit sunteţi dumneavoastră că nu aveţi nici soţie, nici copil.

— Credeţi?

— Ei, Doamne!

— Şi spuneaţi că domnişoara Eugénie...

— N-a putut să îndure ocara pe care ne-a făcut-o mizerabilul acela şi mi-a cerut voie să plece în călătorie.

— Şi a plecat?

— Ieri-noapte.

— Cu doamna Danglars?

— Nu, cu o rudă... Dar chiar am pierdut-o, pe draga noastră Eugénie, căci mă îndoiesc că, având caracterul pe care i-l cunosc, o să mai consimtă vreodată să revină în Franţa!

— Ce să-i faci, dragă baroane? zise Monte-Cristo. Necazuri de familie, necazuri care ar fi strivitoare pentru un biet nenorocit care n-ar avea altă avere decât copilul său, dar suportabile pentru un milionar. Zadarnic spun filosofii ce spun, căci oamenii practici o să-i contrazică întotdeauna în această privinţă: banii te consolează pentru o mulţime de lucruri. Iar dumneavoastră ar trebui să vă consolaţi şi mai repede, orice vi s-ar întâmpla, dacă admiteţi virtuţile acestui leac suveran, căci dumneavoastră sunteţi regele finanţelor, punctul de întâlnire al tuturor puterilor.

Danglars aruncă o privire piezişă spre conte, ca să vadă dacă îşi bătea joc de el sau dacă vorbea serios.

— Da, zise el. Fapt este că, dacă averea consolează, eu trebuie să fiu consolat, căci sunt bogat.

— Atât de bogat, dragul meu baron, încât averea dumneavoastră seamănă cu piramidele. Dacă ar vrea cineva să le dărâme, n-ar îndrăzni, iar dacă ar îndrăzni, n-ar putea.

Danglars zâmbi de această încrezătoare naivitate a contelui.

— Acest lucru îmi aduce aminte, zise el, că, în momentul în care aţi intrat, eram pe cale să fac cinci bonuleţe. Semnasem deja două. Îmi daţi voie să le închei şi pe celelalte trei?

— Încheiaţi-le, dragă baroane, încheiaţi-le!

Se lăsă o clipă de tăcere, în timpul căreia se auzi scârţâind pana bancherului, în vreme ce Monte-Cristo se uita la ornamentele aurite ale tavanului.

— Bonuri spaniole, bonuri haitiene sau bonuri napolitane? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, răspunse Danglars, râzând cu râsul lui înfumurat. Sunt bonuri la purtător, bonuri asupra Băncii Franţei. Iată, domnule conte, adăugă el, dumneavoastră care sunteţi împăratul finanţelor, aşa cum eu sunt regele lor,

aţi văzut multe petice de hârtie de mărimea aceasta, valorând fiecare câte un milion?

Monte-Cristo luă, ca pentru a le cântări, cele cinci petice de hârtie pe care i le întindea Danglars, plin de îngâmfare, şi citi:

„Domnul guvernator al băncii este rugat să dispună a se face plata, la ordinul meu şi din fondurile depuse de mine, a sumei de un milion, valoare care să fie trecută în cont.

BARONUL DANGLARS”

— Unu, doi, trei, patru, cinci! făcu Monte-Cristo. Cinci milioane! Drace! Cum progresaţi, senior Cresus!

— Iată cum fac eu afacerile, zise Danglars.

— E minunat, mai ales dacă, după cum nu mă îndoiesc, suma aceasta este plătibilă în bani gheaţă.

— Aşa va fi, zise Danglars.

— Este frumos să ai un asemenea credit. Într-adevăr, numai în Franţa se pot vedea astfel de lucruri: cinci petice de hârtie valorând milioane. Şi trebuie să le vezi ca să crezi.

— Aveţi cumva vreo îndoială?

— Nu.

— Spuneţi aceasta cu un ton... Uite, convingeţi-vă! Duceţi-vă împreună cu agentul meu la bancă şi o să-l vedeţi ieşind cu bonuri de tezaur pentru aceeaşi sumă.

— Nu, zise Monte-Cristo, împăturind cele cinci bilete, pe legea mea că nu. Este un lucru foarte interesant şi o să fac eu însumi experienţa. Creditul meu la dumneavoastră era de şase milioane, am luat nouă sute de mii de franci, aşa că îmi mai datoraţi cinci milioane o sută de mii. Iau eu peticele astea de hârtie, pe care le socotesc valabile numai văzându-vă semnătura pe ele, şi iată o chitanţă generală, pentru şase milioane, care pune ordine în socotelile noastre. O pregătisem dinainte, căci trebuie să vă spun că am mare nevoie de bani astăzi.

Şi, cu o mână, Monte-Cristo vârî cele cinci bilete în buzunar, în timp ce cu cealaltă îi întinse bancherului chitanţa sa.

Trăsnetul să fi căzut la picioarele lui Danglars şi nu l-ar fi doborât cu o groază mai mare.

— Ce? bolborosi el. Cum, domnule conte, luaţi dumneavoastră banii aceştia? Dar, iertare, iertare, sunt banii pe care-i datorez instituţiilor caritabile, un depozit, şi făgăduisem să plătesc în dimineaţa aceasta.

— Ah! zise Monte-Cristo. Atunci, e altceva. Nu ţin neapărat să am biletele acestea, plătiţi-mi în alte valori. Le luasem pe acestea doar din curiozitate, ca să pot spune în lume că, fără nici o înştiinţare prealabilă, fără să-mi ceară nici măcar cinci minute de răgaz, casa Danglars mi-a plătit cinci milioane bani gheaţă! Ar fi fost remarcabil! Dar, poftim înapoi valorile dumneavoastră. Vă repet, daţi-mi altele.

Şi îi întinse cele cinci bonuri lui Danglars, care, livid, îşi lungi mai întâi mâna, cum îşi lungeşte vulturul ghearele printre gratiile coliviei sale, ca să păstreze bucata de carne care i se ia.

Deodată, se răzgândi, se sforţă din răsputeri şi se stăpâni.

Apoi, începu să zâmbească, chipul său răvăşit revenind, încetul cu încetul, la trăsăturile obişnuite.

— În fond, chitanţa dumneavoastră înseamnă bani.

— Oh, Doamne, da! Şi, dacă aţi fi fost la Roma, pe baza chitanţei mele, banca Thompson şi French ar plăti la fel de fără de probleme, cum aţi plătit şi dumneavoastră.

— Iertaţi-mă, domnule conte, iertaţi-mă!

— Atunci, pot să păstrez banii aceştia?

— Da, răspunse Danglars, ştergându-şi broboanele de sudoare de la rădăcina părului, păstraţi-i, păstraţi-i!

Monte-Cristo vârî din nou cele cinci bilete în buzunar, cu acea expresie greu de descris, care părea să spună:

„Bagă de seamă! Gândeşte-te bine! Dacă îţi pare rău, mai e încă timp”.

— Nu, zise Danglars, hotărât nu! Păstraţi semnăturile mele. Dar, ştiţi dumneavoastră, nu există om mai formalist decât bancherul. Destinasem banii aceştia fundaţiilor caritabile şi mi s-a părut că le fur dacă nu i-aş fi dat exact pe aceştia, ca şi cum un scud n-ar avea aceeaşi valoare cu un altul. Scuzaţi!

Şi începu să râdă, zgomotos, dar nervos.

— Vă scuz, răspunse amabil Monte-Cristo, şi încasez.

Şi vârî bonurile în portofelul său.

— Însă, zise Danglars, mai avem un rest de o sută de mii de franci, nu-i aşa?

— Oh, un fleac! zise Monte-Cristo. Comisionul tranzacţiei se ridică aproape la această sumă. Păstreaz-o şi suntem chit!

— Conte, întrebă Danglars, vorbiţi serios?

— Nu glumesc niciodată cu bancherii, răspunse Monte-Cristo, cu o seriozitate vecină cu impertinenţa.

Şi se îndreptă spre uşă, tocmai în clipa când valetul anunţa:

— Domnul de Boville, casier general al fundaţiilor caritabile.

— Pe legea mea, zise Monte-Cristo, s-ar părea că am sosit la timp ca să mă bucur de semnăturile dumitale — e bătaie pe ele.

Danglars păli încă odată şi se grăbi să-şi ia rămas-bun de la conte.

Contele de Monte-Cristo schimbă un salut ceremonios cu domnul de Boville, care stătea în picioare, în salonul de aşteptare şi care, o dată Monte-Cristo ieşit, fu primit imediat în cabinetul domnului Danglars.

S-ar fi putut observa chipul atât de serios al contelui luminându-se de un zâmbet de-o clipă văzând portofelul pe care îl ţinea în mână domnul casier al fundaţiilor de caritate.

La uşă, îşi regăsi trăsura şi ceru să fie dus de-a dreptul la bancă.

În acest timp, Danglars, înăbuşindu-şi orice urmă de emoţie, veni în întâmpinarea casierului general.

Se înţelege de la sine că zâmbetul şi politeţea îi erau întipărite pe buze.

— Bună ziua, dragul meu creditor, zise el, căci pun rămăşag că ai venit în calitate de creditor.

— Ai ghicit exact, domnule baron, răspunse domnul de Boville. Fundaţiile caritabile se prezintă la dumneata prin mine. Văduvele şi orfanii vin să-ţi ceară, prin mijlocirea mâinilor mele, o pomană de cinci milioane.

— Şi se mai spune că orfanii sunt de plâns! zise Danglars, prelungind gluma. Bieţii copii!

— Iată-mă, aşadar, venit în numele lor, reluă Boville. Ieri ai primit, desigur, scrisoarea mea?

— Da.

— Iată-mă, cu chitanţa mea.

— Dragul meu domn de Boville, zise Danglars, văduvele şi orfanii dumitale, dacă îmi dai voie, trebuie să aibă bunătatea să mai aştepte douăzeci şi patru de ore, dat fiind că domnul de Monte-Cristo, pe care tocmai l-ai văzut ieşind de aici... L-ai văzut, nu-i aşa?

— Da. Ei, şi?

— Domnul de Monte-Cristo ducea cu el cele cinci milioane ale lor.

— Cum aşa?

— Contele avea un credit nelimitat la mine, credit deschis de casa Thompson şi French din Roma. A venit să-mi ceară cinci milioane

dintr-odată. I-am dat un bon pentru bancă, fiindcă acolo sunt depuşi banii mei. Şi, înţelegi, mă tem că, dacă iau din mâinile domnului guvernator zece milioane în aceeaşi zi, asta o să i se pară ciudat.

În două zile, adăugă Danglars zâmbind, nu zic nu.

— Ei nu spune! făcu domnul de Boville, cu tonul cel mai neîncrezător. Cinci milioane la domnul care a ieşit adineauri şi care m-a salutat de parcă l-aş fi cunoscut?

— Poate că el te cunoaşte pe dumneata, chiar dacă dumneata nu-l cunoşti. Domnul de Monte-Cristo cunoaşte pe toată lumea.

— Cinci milioane?

— Iată-i chitanţa. Fă ca Sfântul Toma: vezi şi pipăie!

Domnul de Boville luă hârtia pe care i-o întindea Danglars şi citi:

— „Am primit de la domnul baron Danglars suma de cinci milioane o sută de mii de franci, pe care-i va primi, la cerere, de la casa Thompson şi French, din Roma”.

Este adevărat, pe legea mea! mai zise acesta.

— Cunoşti casa Thompson şi French?

— Da, răspunse domnul de Boville, am făcut odată o afacere de două sute de mii de franci cu ea. Dar, de atunci, n-am mai auzit vorbindu-se despre ea.

— Este una dintre cele mai trainice bănci din Europa, zise Danglars, aruncând cu nepăsare pe birou chitanţa pe care o luase din mâinile domnului de Boville.

— Şi avea, aşa, cinci milioane numai la dumneata? Măi, să fie! Înseamnă că este un nabab acest conte de Monte-Cristo!

— Pe legea mea, habar n-am ce este. Însă avea trei credite nelimitate: unul la mine, unul la Rotschild, unul la Laffitte. Şi, după cum vezi, adăugă Danglars nepăsător, m-a preferat pe mine, lăsându-mi o sută de mii de franci drept comision.

Domnul de Boville afişă toate semnele celei mai mari admiraţii.

— Va trebui să-i fac o vizită, zise el, şi să obţin vreo donaţie pentru noi.

— Oh, este ca şi cum ai avea-o deja în mână. Numai milosteniile sale se ridică la mai mult de douăzeci de mii de franci pe lună.

— E minunat! De altfel, o să-i citez exemplul doamnei de Morcerf şi al fiului său.

— Ce exemplu?

— Şi-au donat toată averea lor fundaţiilor caritabile.

— Care avere?

— Averea lor, a generalului de Morcerf, răposatul.

— Şi din ce motiv?

— Pentru că nu mai voiau nişte bunuri atât de mârşav dobândite.

— Păi, şi din ce o să trăiască?

— Mama se retrage în provincie, iar fiul se înrolează.

— Ca să vezi! făcu Danglars. Scrupule, nu glumă!

— Am înregistrat, ieri, actul de donaţie.

— Şi cât aveau?

— Oh, nu cine ştie ce, între un milion două sute şi un milion trei sute de mii de franci. Dar să revenim la milioanele noastre.

— Bucuros, zise Danglars, pe tonul cel mai firesc din lume. Aşadar, eşti foarte grăbit să iei banii?

— Păi, da. Mâine se face verificarea caselor noastre.

— Mâine? De ce n-ai spus aşa de la început? Până mâine mai este un veac! La ce oră are loc verificarea?

— La două.

— Trimite pe cineva după ei, pe la prânz, zise Danglars, zâmbind.

Domnul de Boville nu răspunse, dădu doar din cap, învârtindu-şi portofelul în mână.

— Ei, dar, dacă mă gândesc, zise Danglars, poţi face un lucru şi mai bun.

— Ce să fac?

— Chitanţa domnului de Monte-Cristo valorează bani. Du-te cu chitanţa aceasta la Rothschild sau Laffitte. O să ţi-o primească numaidecât.

— Deşi e plătibilă la Roma?

— Desigur. O să te coste numai un scont de vreo cinci sau şase mii de franci.

Casierul făcu un salt înapoi.

— Pe legea mea, nu! Mai bine aştept până mâine. Ce propunere!

— Iartă-mă, făcu Danglars, cu maximă neobrăzare. Am crezut că ai vreun mic deficit de acoperit.

— Zău! făcu domnul casier.

— Ascultă, s-a mai văzut aşa ceva şi, într-un astfel de caz, se face un sacrificiu.

— Slavă Domnului, nu, zise domnul de Boville.

— Atunci, pe mâine, nu-i aşa? dragă domnule casier.

— Da, pe mâine; dar, negreşit?

— Asta-i bună! Glumeşti, desigur. Trimite pe cineva la prânz şi banca va fi înştiinţată.

— O să vin chiar eu.

— Cu atât mai bine, căci o să am şi plăcerea de a te vedea.

Îşi strânseră mâinile.

— Apropo, mai zise domnul de Boville. Nu te duci la înmormântarea bietei domnişoare de Villefort? Am întâlnit cortegiul pe bulevard.

— Nu, răspunse bancherul. Încă sunt puţin arătat cu degetul după treaba cu Benedetto şi vreau să rămân la fund.

— Ei, greşeşti! Ce vină ai dumneata în toate astea?

— Ascultă, dragul meu casier, când porţi un nume fără pată ca al meu, eşti mai sensibil.

— Toată lumea te deplânge, fii convins, şi, mai ales, toată lumea o deplânge pe fiica dumitale.

— Biata Eugénie! făcu Danglars oftând din rărunchi. Ştiai că intră la mănăstire, domnule?

— Nu.

— Vai! Din nefericire este prea adevărat. A doua zi după eveniment, s-a hotărât să plece cu o prietenă de-a ei, călugăriţă. O să caute o mănăstire cât mai severă, prin Italia sau Spania.

— Oh, este cumplit!

Şi, după această exclamaţie, domnul de Boville plecă, asigurându-l pe tată de întreaga sa simpatie.

Însă, nici nu ajunse bine afară, că Danglars, cu o energie a reacţiei pe care n-o vor înţelege decât cei ce au văzut piesa *Robert Macaire*, de Frédérik, exclamă:

— Neghiobule!

Şi punând la adăpost, într-un mic portofel, chitanţa lui Monte-Cristo:

— Vino tu la prânz, adăugă el, căci atunci eu o să fiu departe.

Apoi, se încuie pe dinăuntru, învârtind cheia de două ori în broască, îşi goli toate sertarele casei de bani, strânse vreo cincizeci de mii de franci în bancnote, arse diverse documente, puse altele la suprafaţă şi începu să scrie o scrisoare pe care, după ce o sigilă, scrise următoarele cuvinte: „Doamnei baroane Danglars”.

— În seara aceasta, şopti el, i-o voi pune eu însumi pe masa de toaletă.

Apoi, scoţând un paşaport din sertar:

— Bun, zise el, este valabil pentru încă două luni.

CV Cimitirul Père-Lachaise

Într-adevăr, domnul de Boville întâlnise alaiul funerar care o conducea pe Valentine spre lăcaşul de veci.

Vremea era mohorâtă şi înnorată. Un vânt călduţ încă, dar ucigător pentru frunzele îngălbenite, le smulgea de pe crengile despuiate, încetul cu încetul, şi le rotea în vârtejuri deasupra mulţimii nesfârşite care umplea bulevardele.

Domnul de Villefort, ca un parizian pur, socotea cimitirul Père-Lachaise singurul demn să primească rămăşiţele pământeşti ale unei familii pariziene. Celelalte i se păreau cimitire de ţară, locuinţe mobilate ale morţii. Numai la Père-Lachaise un răposat din cercurile înalte putea să se odihnească în pace, ca la el acasă.

După cum am văzut, acolo îşi cumpărase el dreptul de folosinţă veşnică a terenului pe care se înălţa cavoul, atât de grabnic populat de către toţi membrii primei sale familii.

Pe frontispiciul mausoleului se putea citi: „Familia Saint-Méran şi Villefort”, căci aceasta fusese ultima dorinţă a sărmanei Renée, mama lui Valentine.

Aşadar, către Père-Lachaise se îndrepta cortegiul fastuos, pornit din foburgul Saint-Honoré. Străbătând tot Parisul, o luă prin foburgul du Temple, apoi pe bulevardele de la periferie, până la cimitir. Mai mult de cincizeci de trăsuri private urmau cele douăzeci de trăsuri de la pompele funebre, iar în urma celor cincizeci de trăsuri mai veneau, pe jos, încă vreo cinci sute de oameni.

Aproape toţi erau tineri pe care moartea tinerei Valentine îi lovise ca un trăsnet şi care, în pofida aerului glacial al secolului şi al prozaismului epocii, sufereau influenţa poetică a acestei frumoase, neprihănite şi fermecătoare fete, răpite în floarea vârstei.

La ieşirea din Paris, se văzu venind o trăsură trasă în goană de patru cai, care se opriră deodată, înţepenindu-şi încheieturile picioarelor nervoase ca nişte arcuri de oţel. Cu ea sosi contele de Monte-Cristo.

Contele coborî din caleaşca sa şi se apropie, amestecându-se în mulţimea care urma pe jos carul funerar.

Château-Renaud îl zări. Coborî numaidecât din cupeu şi veni să-l însoţească. Beauchamp se dădu şi el jos din aceeaşi trăsurică închiriată în care se afla.

Contele privea cu atenţie prin toate golurile dintre rândurile mulţimii. În mod vădit căuta pe cineva. În cele din urmă, nu se mai abţinu.

— Unde este Morrel? întrebă el. Ştie cineva dintre dumneavoastră, domnilor, unde este?

— Ne-am pus şi noi aceeaşi întrebare, în casa îndoliată, răspunse Château-Renaud, căci nici unul dintre noi nu l-a zărit.

Contele tăcu, dar continuă să se uite în jur.

În sfârşit, ajunseră la cimitir.

Privirea pătrunzătoare a lui Monte-Cristo cercetă dintr-odată pâlcurile de tisă şi de pin şi, curând, neliniştea îi pieri: o umbră se strecurase pe sub şirurile de carpeni negri, iar Monte-Cristo îl recunoscuse, fără îndoială, pe cel căutat.

Se ştie ce înseamnă o înmormântare în această magnifică necropolă: grupuri negre răspândite pe aleile albe, tăcerea cerului şi a pământului, tulburată de trosnetul unor crenguţe rupte, din gardurile vii sădite în jurul vreunui mormânt; apoi, psalmodierea tristă a preoţilor, în care intervine, ici-colo, câte un suspin scăpat din vreo tufă de flori, sub care se vede vreo femeie deznădăjduită, cu mâinile împreunate.

Umbra pe care o observase Monte-Cristo trecu repede printre cele cinci pietre de mormânt aruncate în spatele mormântului lui Héloïse şi Abélard, şi se vârî între ciocli, în fruntea cailor care purtau trupul neînsufleţit şi, ţinând pasul cu ei, ajunse la locul ales pentru groapă.

Fiecare se uita la câte ceva.

Monte-Cristo nu avea ochi decât pentru această umbră, abia remarcată de cei din preajma sa.

De două ori ieşi contele din rând, ca să vadă dacă mâinile celui urmărit nu căutau vreo armă ascunsă sub haină.

Când cortegiul se opri, această umbră fu recunoscută a fi Morrel, care, în redingota sa neagră, încheiată până sub bărbie, cu fruntea livid şi obrajii traşi, mototolindu-şi spasmodic pălăria în mâini, se rezemase cu spatele de un copac aflat pe o movilă mai înaltă decât mausoleul, astfel încât să nu piardă nici unul dintre amănuntele ceremoniei funebre, care avea să se îndeplinească.

Totul se petrecu după obicei. Câţiva — şi, ca întotdeauna, aceştia erau cel mai puţin impresionaţi — rostiră discursuri. Unii deplângeau moartea aceasta înainte de vreme; alţii stăruind asupra durerii tatălui, şi se găsiră unii destul de ingenioşi ca să afirme că fata îi ceruse, nu o dată, iertarea domnului de Villefort pentru vinovaţii deasupra capetelor cărora el ţinea paloşul justiţiei. În sfârşit, se epuizară metaforele înflorite şi frazele ample dureroase, comentându-se în toate chipurile stanţele lui Malherbe dedicate lui Du Périer.

Monte-Cristo nu asculta nimic, nu vedea nimic sau, mai degrabă, nu-l vedea decât pe Morrel, care, calm şi nemişcat, înfăţişa un tablou înfricoşător pentru conte, singurul care putea citi ce se petrecea în adâncul sufletului tânărului ofiţer.

— Hei, făcu deodată Beauchamp către Debray, uită-l pe Morrel! De ce naiba s-o fi vârât acolo?

Şi amândoi i-l arătă lui Château-Renaud.

— Ce palid este! zise acesta din urmă, tresărind.

— Îi este frig, răspunse Debray.

— Ba nu, zise tărăgănat Château-Renaud. Eu unul cred că este emoţionat. Maximilien este foarte impresionabil.

— Aş! făcu Debray. Abia dacă o cunoştea pe domnişoara de Villefort. Chiar dumneata ai spus-o.

— Este adevărat. Totuşi, îmi amintesc că la balul de la doamna Morcerf, a dansat cu ea de trei ori. Ştiţi, conte, balul la care dumneavoastră aţi produs atâta efect.

— Nu, nu ştiu, răspunse Monte-Cristo, fără să ştie ce şi cui îi răspunde, absorbit cum era să-l supravegheze pe Morrel ai cărui obraji se împurpurau, cum li se întâmplă celor care-şi înăbuşă sau îşi ţin răsuflarea.

— Discursurile s-au terminat. La revedere, domnilor! zise pe neaşteptate contele.

Şi dădu semnul de plecare, dispărând, fără să ştie cineva încotro o luase.

Ceremonia mortuară se încheiase, iar spectatorii porniră înapoi spre Paris.

Numai Château-Renaud îl mai căută o clipă din ochi pe Morrel, dar, cât îl urmărise cu privirea pe contele care se îndepărta, Morrel îşi părăsise locul şi Château-Renaud, după ce îl căută zadarnic, se duse după Debray şi Beauchamp.

Monte-Cristo se vârâse într-un desiş şi, ascuns în spatele unui mormânt mare, pândea până şi cele mai mici gesturi ale lui Morrel, care, încetul cu încetul, se apropiase de mausoleul părăsit mai întâi de curioşi şi apoi de gropari.

Morrel se uită în jur, rotindu-şi ochii fără grabă, fără ţintă. Însă, în clipa în care privirea sa îmbrăţişa porţiunea cercului din partea opusă locului unde se afla el, Monte-Cristo se apropie cu încă vreo zece paşi, fără să fie zărit.

Tânărul îngenunche.

Contele, cu gâtul întins, cu ochii ţintă şi holbaţi, cu genunchii îndoiţi ca pentru a se repezi la primul semn, continua să se apropie de Morrel.

Acesta, îşi plecă fruntea până ce atinse lespedea, îmbrăţişă grilajul cu ambele mâini şi murmură:

— O, Valentine!

Inima contelui se frânse de izbucnirea acestor două cuvinte. Mai făcu încă un pas şi, bătându-l uşurel pe umăr:

— Dumneata erai, dragă prietene! îi zise el lui Morrel. Te căutam.

Monte-Cristo se aştepta la o ieşire pătimaşă, la reproşuri şi învinovăţiri. Se înşela.

Morrel se întoarse către el şi, părând liniştit:

— Vedeţi, zise el, mă rugam!

Cu privirea sa pătrunzătoare, Monte-Cristo îl cercetă din cap până-n picioare.

După această examinare, păru mai puţin îngrijorat.

— Vrei să te duc înapoi, în oraş? întrebă el.

— Nu, mulţumesc.

— În fine, doreşti ceva?

— Lăsaţi-mă să mă rog.

Contele se îndepărtă fără vreun cuvânt de protest, dar nu făcu decât să-şi găsească un alt loc de unde nu pierdu nici un gest de-al lui Morrel. În cele din urmă, tânărul se ridică, îşi şterse genunchii albiţi de lespede şi o luă pe drumul spre oraş, fără să întoarcă nici măcar o dată capul.

Merse agale pe strada Roquette în jos.

Contele, trimiţându-şi acasă trăsura care-l aşteptase la Père-Lachaise, îl urmă, la vreo sută de paşi distanţă. Maximilien trecu peste canal şi, străbătând bulevardele, intră pe strada Meslay.

La cinci minute după ce poarta se închisese în urma lui Morrel, se redeschise pentru Monte-Cristo.

Julie era la intrarea în grădină, unde se uita cu cea mai mare atenţie la jupânul Penelon, care, luându-şi în serios meseria de grădinar, făcea butaşi din trandafiri de Bengal.

— Ah! Domnul conte de Monte-Cristo! strigă ea, cu bucuria aceea pe care o arăta, de obicei, fiecare membru al familiei, când Monte-Cristo venea în vizită pe strada Meslay.

— Maximilien s-a întors de curând, nu-i aşa, doamnă? întrebă contele.

— Parcă l-am văzut trecând, da, răspunse tânăra femeie. Dar, vă rog, chemaţi-l pe Emmanuel.

— Iertaţi-mă, doamnă, însă trebuie să urc chiar în clipa aceasta la Maximilien, zise Monte-Cristo. Am să-i spun ceva de cea mai mare importanţă.

— Duceţi-vă, făcu ea, însoţindu-l cu zâmbetul ei fermecător, până ce el dispăru pe scară.

Monte-Cristo urcă îndată cele două etaje care despărţeau parterul de apartamentul lui Maximilien. Ajuns pe palier, ciuli urechea. Nu se auzea nici un zgomot.

Ca în cea mai mare parte a caselor vechi, locuite de un singur stăpân, palierul nu se închidea decât printr-o uşă cu geamuri.

Numai că, în uşa aceasta nu exista vreo cheie. Maximilien se încuiase pe dinăuntru şi contelui îi era cu neputinţă să vadă dincolo de uşă, din cauza unei perdele de mătase roşie, care acoperea ochiurile de geam.

Neliniştea contelui se traduse printr-o roşeaţă intensă, semn al unei emoţii puţin obişnuite la omul acesta foarte stăpân pe sine.

— Ce-i de făcut? murmură el.

Şi chibzui o clipă.

— Să sun? continuă el. Oh, nu! Adesea anunţul unei sonerii, adică al unei vizite, grăbeşte hotărârea celor care se află în starea în care trebuie să fie acum Maximilien şi atunci, după zgomotul soneriei, se aude încă un zgomot.

Monte-Cristo se înfioră din cap până-n picioare şi pentru că, la el, hotărârea avea iuţeala fulgerului, dădu o lovitură de cot într-unul din geamurile uşii de sticlă, care zbură în mii de cioburi, apoi ridică perdeaua şi-l văzu pe Morrel care, în faţa biroului, cu o pană în mână, sărise de pe scaun la zgomotul geamului spart.

— Nu s-a întâmplat nimic, zise contele. Mii de scuze, dragă prietene! Am alunecat şi, pierzându-mi echilibrul, am dat cu cotul de geam. Dacă tot s-a spart, o să profit ca să intru la dumneata. Nu te deranja, nu te deranja!

Şi trecându-şi braţul prin geamul spart, contele descuie uşa.

Morrel se ridică, în mod vădit cu neplăcere, şi veni în întâmpinarea lui Monte-Cristo, mai puţin să-l primească politicos, cât să-i împiedice trecerea.

— Pe legea mea, este vina servitorilor voştri, zise Monte-Cristo, frecându-şi cotul. Podelele lucesc ca oglinzile.

— V-aţi rănit, domnule? întrebă rece Morrel.

— Nu ştiu. Dar ce făceai aici? Scriai?

— Eu?

— Ai degetele pătate de cerneală.

— Adevărat, răspunse Morrel, scriam. Mi se mai întâmplă, câteodată, chiar şi aşa militar cum sunt.

Monte-Cristo înaintă câţiva paşi în odaie. Maximilien fu silit să-l lase să treacă, dar îl urmă îndeaproape.

— Scriai? reluă Monte-Cristo, cu o privire obositoare prin stăruinţa ei.

— Am avut deja onoarea să vă spun că da, făcu Morrel.

Contele aruncă o privire în jur.

— Cu pistoalele lângă trusa de scris! exclamă el, arătându-i cu degetul lui Morrel armele aşezate pe birou.

— Plec într-o călătorie, răspunse Maximilien.

— Prietene! zise Monte-Cristo, cu o nemărginită blândeţe în glas.

— Domnule?

— Prietene, dragul meu Maximilien, fără soluţii disperate, te implor!

— Eu? Ce soluţii disperate? răspunse Maximilien ridicând din umeri. De ce, mă rog, o călătorie ar fi o soluţie disperată?

— Maximilien, zise Monte-Cristo, să punem amândoi de o parte măştile pe care le purtăm.

Maximilien, nu mă duci cu liniştea aceasta prefăcută, cum nici eu nu te duc cu stăruinţa mea uşuratică.

Înţelegi bine, nu-i aşa, că pentru a face ceea ce-am făcut, pentru a sparge geamuri, pentru a încălca intimitatea camerei unui prieten, înţelegi, te întreb, că pentru toate acestea trebuie să fi fost pradă unei îngrijorări autentice sau, mai bine zis, a unei convingeri cumplite.

Morrel, dumneata vrei să-ţi iei zilele!

— Bun! zise Morrel tresărind. De unde vă vin asemenea gânduri, domnule conte?

— Îţi spun că vrei să-ţi iei zilele! continuă contele cu acelaşi ton al glasului. Iată şi dovada!

Şi, apropiindu-se de birou, ridică foaia albă pe care tânărul o aruncase peste o scrisoare începută şi luă scrisoarea.

Morrel se repezi să i-o smulgă din mână.

Dar Monte-Cristo îi prevăzuse gestul şi îl împiedică, prinzându-l pe Maximilien de încheietura pumnului, oprindu-l cum opreşte un lanţ de oţel zvâcnirea unui arc în mijlocul avântului.

— Vezi bine că voiai să-ţi iei zilele! Morrel, zise contele, stă scris aici!

— Ei şi? strigă Morrel, trecând deodată de la calmul aparent la furie. Ei şi, dacă ar fi aşa, dacă m-aş fi hotărât să întorc spre mine ţeava pistolului ăstuia, cine m-ar putea împiedica?

Cine ar putea avea curajul să mă împiedice?

Când o să spun:

„Toate speranţele mele s-au năruit, inima mea s-a frânt, viaţa mea s-a stins, nu mai există decât doliu şi dezgust în jurul meu, pământul a devenit cenuşă, orice glas omenesc mă sfâşie”.

Când o să spun:

„Este o dovadă de milă creştinească să fiu lăsat să mor, căci dacă nu sunt lăsat să mor, o să-mi pierd minţile, o să înnebunesc”.

Ei, ziceţi, domnule, când o să spun asta, când se va vedea că o spun cu zbuciumul şi lacrimile inimii mele, oare o să mi se poată răspunde:

„N-ai dreptate”?

Oare o să fiu scutit de a nu mă mai simţi cel mai nefericit om?

Ziceţi, domnule, ziceţi, o să aveţi dumneavoastră curajul?

— Da, Morrel, zise Monte-Cristo, cu o voce a cărei stăpânire de sine contrasta în mod ciudat cu înflăcărarea tânărului. Da, eu o să fiu acela!

— Dumneavoastră! strigă Morrel, cu o expresie de furie crescândă şi reproş. Dumneavoastră, care m-aţi amăgit cu o speranţă nesăbuită? Dumneavoastră, care m-aţi oprit, m-aţi legănat, m-aţi adormit cu făgăduieli zadarnice, când aş fi putut, prin vreo soluţie disperată, s-o salvez sau, cel puţin, s-o văd murind în braţele mele? Dumneavoastră, care pretindeţi că stăpâniţi toate resursele minţii şi toate forţele materiei, dumneavoastră, care jucaţi sau, mai bine zis, vă prefaceţi că jucaţi rolul Providenţei şi care n-aţi

avut puterea nici măcar să-i daţi un antidot unei fete otrăvite? Într-adevăr, domnule, mi-aţi stârni mila, dacă nu m-aţi îngrozi!

— Morrel...

— Da, mi-aţi spus să las masca de o parte. Ei bine, fiţi mulţumit, o las.

Da, când m-aţi urmărit la cimitir, v-am mai răspuns, căci am o inimă bună. Când aţi intrat, v-am lăsat să ajungeţi până aici... Dar, fiindcă întreceţi măsura, fiindcă veniţi să mă înfruntaţi până şi în camera aceasta, unde m-am retras ca într-un mormânt, fiindcă mi-aduceţi un chin nou, mie, care crezusem că le-am îndurat pe toate, conte de Monte-Cristo, aşa-zisul meu binefăcător, conte de Monte-Cristo, salvator al tuturor, fiţi mulţumit, o să vă vedeţi prietenul murind!...

Şi Morrel, cu râsul nebuniei pe buze, se repezi a doua oară la pistoale.

Monte-Cristo, palid ca o stafie, dar zvârlind fulgere din ochi, întinse mâna peste arme şi-i zise smintitului:

— Iar eu îţi repet că n-o să-ţi iei zilele!

— Opriţi-mă, dacă puteţi! replică Morrel, luându-şi încă o dată avânt, care, ca şi cel dintâi, se izbi de braţul de oţel al contelui.

— O să te opresc!

— Dar, la urma urmelor, cine sunteţi dumneavoastră de vă arogaţi dreptul acesta tiranic asupra unor fiinţe libere şi cugetătoare? strigă Maximilien.

— Cine sunt? repetă Monte-Cristo.

Ascultă:

Sunt singurul om din lume care are dreptul să-ţi spună: Morrel, nu vreau ca fiul tatălui dumitale să moară astăzi!

Şi Monte-Cristo, impunător, transfigurat, sublim, înaintă cu braţele încrucişate pe piept spre tânărul tulburat care, învins, fără voia sa, de influenţa aproape divină a acestui om, se dădu un pas înapoi.

— De ce îmi vorbiţi dumneavoastră de tata? bolborosi el. De ce amestecaţi amintirea tatălui meu în ceea ce mi se întâmplă mie azi?

— Pentru că eu sunt cel care a salvat şi viaţa tatălui tău, într-o zi, când voia să-şi ia viaţa, aşa cum vrei tu să faci azi; pentru că eu sunt omul care le-a trimis punga de mătase surorii tale şi *Faraonul* bătrânului Morrel; pentru că eu sunt Edmond Dantès, care te juca pe genunchii lui, pe când erai copil!

Morrel se mai trase un pas înapoi, clătinându-se, sufocat, gâfâind, copleşit. Apoi, puterile îl părăsiră şi cu un răcnet, căzu prosternat la

picioarele lui Monte-Cristo.

Dintr-odată, în această făptură minunată, se petrecu o regenerare bruscă şi desăvârşită. Se ridică, se năpusti afară din cameră, se repezi pe scară, strigând cât îl ţinea gura:

— Julie! Julie! Emmanuel! Emmanuel!

Monte-Cristo voi să se repeadă după el, dar Maximilien s-ar fi lăsat mai curând ucis decât să dea drumul uşii, pe care o închise în faţa contelui.

La strigătele lui Maximilien, Julie, Emmanuel, Penelon şi alţi câţiva servitori veniră în fugă, speriaţi.

Morrel îi luă de mâini şi deschizând din nou uşa:

— În genunchi! strigă el, cu o voce gâtuită de suspine. În genunchi! El este binefăcătorul, el este salvatorul tatei! El este...

Era cât pe-aci să spună:

„El este Edmond Dantès!”.

Contele îl opri, apucându-l de braţ.

Julie se repezi la mâna contelui. Emmanuel îl îmbrăţişă ca pe un zeu ocrotitor. Morrel căzu pentru a doua oară în genunchi şi îşi lovi fruntea de podea.

Atunci, omul de bronz simţi cum i se revarsă inima de preaplin şi o văpaie mistuitoare îi urcă din piept în ochi şi, atunci, îşi lăsă capul în jos şi plânse!

În odaia aceasta, timp de câteva clipe, fu un concert de lacrimi şi de suspine înălţătoare, care ar fi putut părea armonioase chiar şi celor mai dragi îngeri ai lui Dumnezeu.

Julie, abia revenindu-şi din emoţia adâncă pe care o simţise, se năpusti afară din odaie, coborî un etaj, dădu fuga în salon, cu o bucurie copilărească şi ridică globul de cristal, care proteja punga dăruită de necunoscutul din Aleile Meilhan.

În acelaşi timp, Emmanuel îi spunea contelui, cu o voce întretăiată:

— Oh, domnule conte! Cum aţi putut, când ne-aţi auzit vorbind atât de des despre binefăcătorul nostru necunoscut, când ne-aţi văzut înconjurând o amintire cu atâta recunoştinţă şi adoraţie, cum aţi putut aştepta până astăzi ca să ne spuneţi cine sunteţi? Oh, este o cruzime faţă de noi şi aş îndrăzni să spun, domnule conte, că este o cruzime chiar faţă de dumneavoastră înşivă.

— Ascultă, prietene, răspunse contele, căci te pot numi astfel, pentru că, fără să bănuieşti, eşti prietenul meu de unsprezece ani. Dezvăluirea acestei

taine a fost impusă de un eveniment important, pe care nu trebuie să-l cunoşti.

Dumnezeu mi-e martor că mi-aş fi dorit s-o îngrop pentru toată viaţa mea, în străfundul inimii mele. Cumnatul dumitale, Maximilien, mi l-a smuls printr-o pornire violentă, de care sunt sigur că acum se căieşte.

Apoi, văzând că Maximilien se trăsese mai la o parte, înfundându-şi capul într-un fotoliu, rămânând mai departe în genunchi:

— Veghează asupra lui! adăugă în şoaptă Monte-Cristo, strângându-i cu înţeles mâna lui Emmanuel.

— De ce? întrebă tânărul uluit.

— Nu pot să-ţi spun, dar veghează asupra lui!

Emmanuel îmbrăţişă dintr-o privire camera şi zări pistoalele lui Morrel.

Ochii i se ţintuiră înspăimântaţi asupra armelor, pe care i le arătă, întrebător, lui Monte-Cristo, ridicând încet degetul spre ele.

Monte-Cristo înclină capul.

Emmanuel făcu un gest către pistoale.

— Lasă-le! zise contele.

Apoi, ducându-se la Morrel, îi luă mâna. Momentele tulburătoare care mişcaseră, pentru o clipă, inima tânărului, lăsaseră locul unei stări de o profundă amorţeală.

Julie urcă din nou, cu punga de mătase în mână şi cu două lacrimi strălucitoare, de bucurie, şiroindu-i pe obraji, ca două picături de rouă.

— Iată relicva, zise ea. Să nu credeţi că o să ne fie mai puţin scumpă, de când am aflat cine este salvatorul nostru.

— Copila mea, răspunse Monte-Cristo roşind, îngăduie-mi să iau punga înapoi. Acum, că îmi cunoaşteţi chipul, vreau să vă amintiţi de mine numai prin prietenia pe care vă rog să mi-o dăruiţi.

— Oh! zise Julie, strângând punga la piept. Nu, nu, vă implor, căci s-ar putea să ne părăsiţi, într-o zi, căci, din nefericire, ne veţi părăsi într-o zi, nu-i aşa?

— Ai ghicit, doamnă! răspunse Monte-Cristo zâmbind. Peste opt zile, o să părăsesc ţara aceasta, unde atâţia oameni, care meritau răzbunarea Cerului, trăiau fericiţi, în vreme ce tatăl meu pierea de foame şi de durere.

Anunţându-şi plecarea apropiată, Monte-Cristo îşi ţinea ochii îndreptaţi asupra lui Morrel şi observă că nici cuvintele „o să părăsesc ţara aceasta” nu izbutiseră să-l smulgă pe tânăr din letargie. Înţelese că trebuia să mai dea o ultimă bătălie cu durerea prietenului său şi, luându-le mâinile lui Julie şi lui

Emmanuel, pe care le uni, strângându-le într-ale sale, le zise, cu blânda autoritate a unui tată:

— Bunii mei prieteni, lăsaţi-mă singur cu Maximilien, vă rog.

Pentru Julie fu un prilej să-şi ia înapoi preţioasa relicvă, despre care Monte-Cristo uitase să mai vorbească.

Îl trase grăbită pe soţul său după ea.

— Să-i lăsăm! zise Julie.

Contele rămase cu Morrel, care stătea neclintit ca o statuie.

— Haide, zise contele, atingându-i umărul cu degetul, vrei să redevii în sfârşit bărbat, Maximilien?

— Da, căci încep din nou să sufăr.

Fruntea contelui se încruntă, părând pradă unei sumbre şovăieli.

— Maximilien! Maximilien! zise el. Gândurile în care te cufunzi sunt nedemne de un creştin!

— Oh, liniştiţi-vă, prietene! răspunse Morrel ridicându-şi capul şi arătându-i contelui un zâmbet încărcat de o nespusă tristeţe. N-o să-mi mai caut moartea.

— Aşadar, zise Monte-Cristo, gata cu armele, gata cu deznădejdea?

— Nu, căci am ceva mai bun ca să-mi vindec durerea decât ţeava unui pistol sau vârful unui pumnal.

— Sărman nebun!... Ce altceva ai?

— Am însăşi durerea, care o să mă ucidă.

— Prietene, îi zise Monte-Cristo, cu o tristeţe la fel de mare ca a lui, ascultă-mă:

Într-o zi, într-un moment de deznădejde la fel de crâncenă ca a dumitale, care mă adusese la o hotărâre asemănătoare, am vrut, ca şi dumneata, să-mi curm zilele. Într-o altă zi, tatăl dumitale, la fel de deznădăjduit, a vrut să-şi ia viaţa.

Dacă i s-ar fi zis tatălui dumitale, în momentul în care îşi îndrepta ţeava pistolului spre frunte, dacă mi s-ar fi zis mie, în momentul în care îndepărtam de lângă patul meu bucata de pâine a deţinutului, de care nu mă mai atinsesem de trei zile, dacă ni s-ar fi zis amândurora, în acel moment suprem:

„Trăiţi! O să vină o zi când o să fiţi fericiţi şi o să binecuvântaţi viaţa!”, de oriunde ar fi venit sfatul, l-am fi primit cu zâmbetul îndoielii sau cu spaimele neîncrederii. Şi, cu toate acestea, de câte ori, îmbrăţişându-te, tatăl dumitale n-a binecuvântat viaţa, de câte ori eu însumi...

— Ah! strigă Morrel întrerupându-l pe conte. Dumneavoastră nu vă pierduserăţi decât libertatea, tatăl meu nu-şi pierduse decât averea, dar eu, eu am pierdut-o pe Valentine!

— Uită-te la mine, Morrel, zise Monte-Cristo, cu acea solemnitate care, în anumite ocazii, îl făcea atât de puternic şi de convingător. Uită-te la mine! Nu am nici lacrimi în ochi, nici fierbinţeală în vene, nici bătăi de moarte în inima mea, totuşi te văd suferind, pe dumneata, Maximilien, pe dumneata care-mi eşti drag ca un fiu. Ei bine, oare asta nu-ţi şopteşte, Morrel, că durerea este ca viaţa şi că, dincolo de ea, există întotdeauna ceva necunoscut? Or, dacă eu te rog, dacă eu îţi poruncesc să trăieşti, Morrel, o fac din convingerea că, într-o bună zi, îmi vei mulţumi că ţi-am păstrat viaţa.

— Doamne! strigă tânărul. Ce-mi puteţi spune, conte! Luaţi seama! Poate că dumneavoastră unul n-aţi iubit niciodată!

— Copile! răspunse contele.

— Vreau să zic, o iubire adevărată, urmă Morrel.

Eu, vedeţi dumneavoastră, sunt un soldat, de când am devenit bărbat. Am ajuns la douăzeci şi nouă de ani fără să iubesc, căci nici unul dintre sentimentele pe care le-am simţit până la vârsta aceea nu merită numele de dragoste. Ei bine, la douăzeci şi nouă de ani, am văzut-o pe Valentine. Aşadar, de aproape doi ani o iubesc, de aproape doi ani am putut citi virtuţile fetei şi ale femeii, scrise de însăşi mâna Domnului în inima ei deschisă pentru mine ca o carte.

Conte, cu Valentine, pentru mine ar fi fost o fericire nemărginită, uriaşă, necunoscută, o fericire prea mare, prea deplină, prea sfântă pentru lumea asta. Şi, pentru că lumea asta nu mi-a dat-o, conte, trebuie să vă mărturisesc că, fără Valentine, pentru mine nu mai există decât deznădejde şi pustietate pe pământ.

— Eu ţi-am mai spus să speri, Morrel, repetă contele.

— Atunci, vă spun şi eu încă o dată: luaţi seama! Căci dumneavoastră încercaţi să mă convingeţi şi, dacă o să mă convingeţi, o să mă faceţi să-mi pierd minţile, sădindu-mi nădejdea că aş putea s-o revăd pe Valentine.

Contele zâmbi.

— Prietene, tată! strigă Maximilien înflăcărat, luaţi seama! V-o spun pentru a treia oară, căci influenţa pe care o aveţi asupra mea mă înspăimântă. Luaţi seama la înţelesul cuvintelor dumneavoastră, căci iată că

ochii mi se reînsufleţesc, iată că inima mi se reaprinde şi renaşte. Luaţi seama, căci o să mă faceţi să cred în lucruri supranaturale!

Dacă o să-mi porunciţi să ridic piatra mormântului care o acoperă pe fiica lui Iair, o să mă supun. Dacă o să-mi faceţi un singur semn din mână, ca să merg pe ape, o să merg pe ape, ca apostolul. Luaţi seama, o să vă dau ascultare!

— Speră, prietene! repetă contele.

— Ah! făcu Morrel, recăzând din vârful înflăcărării în prăpastia tristeţii sale. Ah, vă jucaţi cu mine! Faceţi ca mamele iubitoare sau, mai precis, ca mamele egoiste, care alină prin cuvinte mieroase durerea copilului, pentru că sunt sătule de ţipetele lui.

Nu, prietene. Am greşit când v-am spus să luaţi seama. Nu, nu vă temeţi de nimic. O să-mi îngrop durerea cu atâta grijă în cel mai întunecat ungher al inimii mele, o s-o ţin atât de ascunsă, atât de tainică, încât nici n-o să vă mai treacă prin minte s-o deplângeţi.

Adio, prietene, adio!

— Dimpotrivă, zise contele. Începând din clipa aceasta, Maximilien, o să stai lângă mine şi împreună cu mine, n-o să mă mai părăseşti, iar, peste opt zile, o să lăsăm Franţa în urma noastră.

— Stăruiţi să-mi spuneţi să sper?

— Îţi spun să speri, pentru că ştiu un mijloc de a te tămădui.

— Conte, mă mâhniţi şi mai tare, dacă este cu putinţă aşa ceva. Nu vedeţi, ca rezultat al loviturii pe care am primit-o, decât o suferinţă obişnuită şi credeţi că mă puteţi consola printr-un mijloc obişnuit, călătoria.

Şi Morrel clătină din cap, cu o neîncredere dispreţuitoare.

— Ce altceva ai vrea să-ţi spun? răspunse Monte-Cristo.

Eu cred în făgăduielile mele. Lasă-mă să încerc!

— Conte, îmi prelungiţi agonia, atâta tot.

— Vasăzică, inimă slabă ce eşti, n-ai nici măcar atâta putere cât să-i dăruieşti prietenului dumitale câteva zile pentru încercarea pe care vrea s-o facă!

Păi, ştii dumneata de ce este în stare contele de Monte-Cristo?

Ştii dumneata că el porunceşte multor puteri pământeşti?

Ştii dumneata că are destulă credinţă în Dumnezeu, încât poate să obţină miracole de la Cel care a spus că omul poate urni şi muntele din loc cu credinţa lui?

Ei bine, aşteaptă miracolul pe care-l sper, altminteri...

— Altminteri? repetă Morrel.

— Altminteri, bagă de seamă, Morrel, o să te numesc nerecunoscător.

— Fie-vă milă de mine, conte!

— Mi-e atât de milă de dumneata, Morrel, ascultă-mă, atât de milă încât, dacă n-o să te vindec într-o lună, după exact o lună, în ultima zi, în ultimul ceas, ţine bine minte cuvintele mele, Morrel, o să te aşez eu însumi în faţa pistoalelor încărcate şi a unei cupe cu cea mai sigură otravă din Italia, o otravă mai sigură şi mai rapidă decât aceea care a răpus-o pe Valentine.

— Îmi făgăduiţi?

— Da, pentru că şi eu sunt om, pentru că şi eu, după cum ţi-am spus, am vrut să mor şi, nu o dată, de când nenorocirea s-a îndepărtat de mine, am visat desfătările somnului veşnic.

— Oh, sigur îmi făgăduiţi asta, conte? strigă Maximilien îmbătat.

— Nu ţi-o făgăduiesc, ţi-o jur! zise Monte-Cristo, întinzându-i mâna.

— Peste o lună, pe onoarea dumneavoastră, dacă n-o să fiu consolat, o să mă lăsaţi să fac ce vreau cu viaţa mea şi, orice aş face, n-o să mă numiţi nerecunoscător?

— Peste exact o lună, în ultima zi, Maximilien. Peste exact o lună, în ultimul ceas, iar data aceasta rămâne sfântă, Maximilien. Nu ştiu dacă te-ai gândit şi dumneata, dar astăzi suntem în 5 septembrie.

Astăzi se împlinesc zece ani de când l-am salvat pe tatăl dumitale, care voia să moară.

Morrel îi luă mâinile contelui şi i le sărută. Monte-Cristo îi îngădui s-o facă, de parcă ar fi încuviinţat că adoraţia aceasta i se cuvenea.

— Peste o lună, continuă Monte-Cristo, o să găseşti, pe masa la care ne vom aşeza, şi unul, şi altul, nişte arme bune şi o moarte blândă. Dar, în schimb, îmi făgăduieşti să aştepţi până atunci şi să trăieşti?

— Oh, şi eu, la rândul meu, v-o jur! strigă Morrel.

Monte-Cristo îl trase pe tânăr la pieptul său şi-l ţinu multă vreme aşa.

— Şi, acum, îi zise el, începând de astăzi, o să vii să locuieşti la mine. O să iei apartamentul lui Haydée şi, astfel, măcar fiica mea o să fie înlocuită de fiul meu.

— Haydée? zise Morrel. Ce s-a întâmplat cu Haydée?

— A plecat astă-noapte.

— Ca să vă părăsească?

— Ca să mă aştepte...

Pregăteşte-te să vii să stai la mine, pe Champs-Élysées, şi scoate-mă de aici, fără să mă mai vadă nimeni.

Maximilien îşi plecă fruntea şi se supuse, ca un copil sau ca un apostol.

CVI Împărţirea bunurilor

În casa de pe strada Saint-Germain-de-Prés, pe care o alesese Albert de Morcerf pentru mama sa şi pentru el, primul etaj, alcătuit dintr-un mic apartament, fusese închiriat unui personaj foarte misterios.

Acest personaj era un bărbat căruia nici măcar portarul nu izbutise vreodată să-i vadă chipul, nici când intra, nici când ieşea. Pentru că, iarna, îşi înfunda bărbia într-o cravată roşie, dintr-acelea cum au vizitiii de casă mare, care-şi aşteaptă stăpânii la ieşirea de la spectacole, iar, vara, îşi ştergea de fiecare dată nasul, tocmai în clipa în care ar fi putut fi zărit, trecând pe dinaintea gheretei portarului. Trebuie să spunem că, împotriva tuturor obiceiurilor împământenite, locatarul acesta nu era iscodit de nimeni, iar zvonul că, de fapt, ar fi fost o persoană sus-pusă, *cu mâna lungă*, care se ascundea, făcuse ca misterioasele lui apariţii să fie respectate.

Vizitele sale erau, în general, la aceeaşi oră, deşi, câteodată, venea mai devreme sau mai târziu, dar aproape întotdeauna, fie iarnă, fie vară, cam pe la ora patru îşi lua în stăpânire apartamentul, în care niciodată nu rămânea peste noapte.

Iarna, la ora trei şi jumătate, servitoarea discretă, care avea în grijă micul apartament, aprindea focul. Vara, la ora trei şi jumătate, aceeaşi servitoare aducea gheaţă.

La ora patru, după cum am spus, sosea misteriosul personaj.

La douăzeci de minute după el, în faţa casei oprea o trăsură. O femeie înveşmântată în negru sau în albastru-închis, dar întotdeauna acoperită de un văl bogat, cobora din trăsură, trecea ca o umbră pe dinaintea gheretei portarului şi urca scara, fără să se audă scârţâind nici măcar o singură treaptă sub paşii ei uşori.

Niciodată nu i se întâmplase să fie întrebată unde se duce.

Chipul ei, ca şi cel al necunoscutului erau, aşadar, cu totul necunoscut celor doi paznici ai intrării, portari model, probabil singurii, din uriaşa breaslă a portarilor din capitală, în stare de o asemenea discreţie.

Se înţelege de la sine că femeia nu urca niciodată mai sus de primul etaj. Acolo, râcâia la o uşă, într-un fel anume, uşa se deschidea, apoi se închidea ermetic, şi cu asta basta.

Ca să iasă din casă, efectua aceeaşi manevră ca şi la intrare.

Necunoscuta ieşea prima, întotdeauna cu vălul lăsat, şi se urca din nou în trăsura ei, care dispărea când la un capăt al străzii, când la celălalt. Apoi, după douăzeci de minute, ieşea şi necunoscutul, la rândul său, înfofolit în cravată sau ascuns de batistă, şi dispărea, de asemenea.

A doua zi după ce contele de Monte-Cristo îl vizitase pe Danglars, în ziua în care a fost înmormântată Valentine, locatarul misterios intră pe la zece dimineaţa, în loc să intre, ca de obicei, la ora patru după-amiaza.

Aproape imediat şi fără ca să păstreze intervalul de timp obişnuit, sosi o trăsură de piaţă, iar doamna cu vălul urcă grăbită scara.

Uşa se deschise şi se închise.

Însă, mai înainte ca uşa să se închidă, doamna strigase:

— Lucien! Oh, dragul meu!

Astfel încât, fără să vrea, portarul care auzise această exclamaţie, află atunci, pentru prima dată, că locatarul se numea Lucien, dar, cum era un portar model, îşi făgădui să nu-i împărtăşească taina nici măcar nevestei lui.

— Ei bine, ce s-a întâmplat, draga mea? întrebă cel căruia tulburarea sau pripeala doamnei cu văl îi deconspirase numele. Hai, spune!

— Dragul meu, mă pot bizui pe tine?

— Sigur, o ştii foarte bine.

Dar ce s-a întâmplat?

Biletul pe care mi l-ai trimis azi-dimineaţă m-a nedumerit grozav.

Graba aceasta, scrisul tău dezordonat... hai, linişteşte-mă sau sperie-mă de tot!

— Lucien, este un lucru foarte serios, zise ea privindu-l întrebătoare: domnul Danglars a plecat azi-noapte!

— A plecat? Domnul Danglars a plecat?

Şi unde s-a dus?

— Nu ştiu.

— Cum nu ştii? Aşadar, a plecat pentru totdeauna?

— Fără îndoială!

La ora zece seara, trăsura sa l-a dus până la bariera Charenton. Acolo, a găsit o berlină de poştă, cu caii gata înhămaţi. S-a urcat în ea, împreună cu valetul, spunându-i vizitiului său că se duce la Fontainebleau.

— Ei, ce vrei să spui?

— Aşteaptă, prietene. Îmi lăsase o scrisoare.

— O scrisoare?

— Da. Citeşte!

Şi baroana scoase din buzunar un plic desfăcut şi i-l întinse lui Debray.

Debray, înainte de a citi, şovăi o clipă, de parcă ar fi încercat să ghicească ce era scris înăuntru sau, mai curând, de parcă, indiferent ce ar fi conţinut, ar fi vrut să ia dinainte o hotărâre.

Peste câteva clipe, ideile i se statorniciseră, fără îndoială, căci citi.

Iată ce cuprindea biletul care neliniştise atât de tare sufletul doamnei Danglars:

—„Doamnă şi preacredincioasă soţie”...

Fără să-şi dea seama, Debray se opri şi se uită la baroană, care roşi până în albul ochilor.

— Citeşte! zise ea.

Debray continuă:

— „Când o să primeşti scrisoarea aceasta, n-o să mai ai soţ! Oh, nu trebuie să te îngrijorezi prea tare! N-o să mai ai soţ, la fel cum nu mai ai fiică, adică eu o să fiu pe unul din cele treizeci sau patruzeci de drumuri care duc în afara Franţei.

Îţi datorez nişte explicaţii şi, cum tu eşti o femeie în stare să le înţeleagă pe deplin, o să ţi le dau.

Ascultă, aşadar:

A trebuit să fac o plată de cinci milioane azi-dimineaţă şi am făcut-o; aproape imediat după aceasta, a urmat o altă cerere de plată pentru aceeaşi sumă. Am amânat-o pe mâine. Eu, însă, plec de astăzi, ca să scap de acest mâine, care mi-ar fi prea neplăcut ca să-l suport.

Înţelegi acest lucru, nu-i aşa, doamnă şi preapreţioasă soţie?

Spun:

Înţelegi, pentru că ştii la fel de bine ca şi mine afacerile mele. Ba chiar le cunoşti mai bine decât mine, dat fiind că dacă ar fi vorba să răspund unde s-a dus jumătate din averea mea, odinioară destul de frumuşică, mi-ar fi cu neputinţă, în timp ce tu, dimpotrivă, sunt sigur că ai izbuti să explici cum nu se poate mai bine.

Căci femeile au nişte instincte sigure şi fără greş. Ele îţi pot explica, printr-o algebră pe care au inventat-o ele însele, până şi minunile. Eu, care nu cunoşteam decât cifrele mele, n-am mai ştiut nimic din ziua în care cifrele mele m-au înşelat.

Ai admirat vreodată viteza căderii mele, doamnă?

Ai fost măcar puţin nedumerită de incandescenta topire a lingourilor mele?

Eu mărturisesc că n-am văzut decât focul; să nădăjduim că tu ai mai găsit puţin aur prin cenuşă.

Cu această speranţă consolatoare mă îndepărtez, doamnă şi foarte prudentă soţie, fără să mă mustre câtuşi de puţin conştiinţa pentru faptul că te-am părăsit. Îţi rămân prietenii, cenuşa despre care vorbeam şi, culmea fericirii, libertatea pe care mă grăbesc să ţi-o redau.

Totuşi, doamnă, a sosit momentul să strecor în acest paragraf şi un cuvânt de lămurire a treburilor dintre noi doi.

Atâta timp cât am sperat că lucrai pentru bunăstarea casei noastre, pentru averea fiicei noastre, am închis, filosofic, ochii. Dar, cum ai prefăcut casa într-o mare ruină, nu mai vreau să slujesc drept temelie la averea altuia.

Te-am luat bogată, dar cu onoare îndoielnică.

Iartă-mă că-ţi vorbesc cu atâta sinceritate, dar, cum nu vorbesc decât pentru noi doi, nu văd de ce mi-aş înfrumuseţa cuvintele.

Am sporit averea noastră, care, timp de mai bine de cincisprezece ani a tot crescut, până în momentul în care nişte catastrofe, necunoscute şi încă de neînţeles pentru mine, au venit s-o ia la trântă şi s-o doboare, şi pot să spun că eu n-am avut nici o vină.

Tu, doamnă, ai muncit numai ca să-ţi sporeşti averea personală, misiune în care ai reuşit, sunt pe deplin convins.

Te las, aşadar, la fel cum te-am luat, bogată, dar cu onoare îndoielnică.

Adio.

De azi încolo, o să încep şi eu să lucrez pentru mine personal.

Fii convinsă că-ţi sunt pe deplin recunoscător pentru pilda pe care mi-ai dat-o şi pe care o voi urma.

Soţul tău prea devotat,

Baron Danglars”

Baroana nu-l slăbise nici o clipă din ochi pe Debray în tot timpul acestei lecturi lungi şi stingheritoare. În ciuda puterii de stăpânire bine cunoscute a tânărului, ea îl văzuse schimbându-se la faţă o dată sau de două ori.

Când termină, el împături la loc, meticulos, scrisoarea, pe îndoiturile sale, şi îşi reluă atitudinea gânditoare.

— Ei bine? întrebă doamna Danglars, cu o nerăbdare lesne de înţeles.

— Ei bine, doamnă? repetă fără şovăială Debray.

— Ce părere îţi insuflă scrisoarea asta?

— Una foarte simplă, doamnă. Părerea mea este că domnul Danglars a plecat bănuind ceva.

— Fără îndoială. Dar asta-i tot ce poţi să-mi spui?

— Nu înţeleg, zise Debray, cu o răceală de gheaţă.

— A plecat! A plecat pentru totdeauna! A plecat şi nu se mai întoarce.

— Oh! făcu Debray. Să nu crezi asta, baroană!

— Nu, îţi spun eu că nu se mai întoarce. Îl cunosc eu. Este de neclintit în toare hotărârile luate în privinţa intereselor sale.

Dacă ar fi socotit că i-aş fi fost de folos la ceva, m-ar fi luat cu el. Dacă mă lasă la Paris, înseamnă că despărţirea noastră i-ar putea servi planurilor sale. Aşadar, despărţirea noastră este fără cale de întoarcere şi eu sunt liberă pentru totdeauna! adăugă doamna Danglars, cu aceeaşi expresie imploratoare.

Însă Debray, în loc să-i răspundă, o lăsă să întrebe mai departe, nelinişţită, din privire şi din gând.

— Cum? zise ea, în cele din urmă. Nu-mi răspunzi, domnule?

— N-am decât o întrebare să-ţi pun: ce ai de gând să faci?

— Tocmai asta voiam să te întreb, răspunse baroana, cu sufletul la gură.

— Ah! făcu Debray. Aşadar, îmi ceri un sfat?

— Da, îţi cer un sfat, răspunse baroana, simţind cu inima strânsă.

— Atunci, dacă-mi ceri un sfat, răspunse tânărul cu răceală, te sfătuiesc să pleci în călătorie.

— Să plec în călătorie? îngăimă doamna Danglars.

— Desigur. Aşa cum a spus domnul Danglars, eşti bogată şi pe deplin liberă. Este neapărată nevoie să lipseşti din Paris, cel puţin aşa cred eu, după dublul scandal al căsătoriei anulate a domnişoarei Eugénie şi al dispariţiei domnului Danglars.

Contează doar ca toată lumea să te ştie părăsită şi să te creadă săracă. Altfel, nu-i vor ierta soţiei unui bancher care a dat faliment traiul îmbelşugat şi faptul că ţine o casă mare.

În ceea ce priveşte prima condiţie, va fi de ajuns să rămâi numai cincisprezece zile la Paris, spunând în dreapta şi în stânga că ai fost părăsită şi povestind celor mai bune prietene ale tale cum a avut loc această părăsire, ca ele s-o repete pretutindeni. Apoi o să-ţi laşi casa, o să-ţi laşi giuvaierurile, o să-ţi laşi partea din averea cuvenită soţiei, şi toată lumea îţi va admira dezinteresul şi te va lăuda.

Abia atunci o să te ştie părăsită şi o să te creadă săracă, fiindcă numai eu îţi cunosc situaţia financiară şi sunt gata să-ţi dau socoteală, ca un asociat cinstit ce-ţi sunt.

Baroana, palidă, zdrobită, ascultase această cuvântare, cu atât mai îngrozită şi mai disperată, cu cât Debray se arătase mai calm şi mai nepăsător rostind-o.

— Părăsită! repetă ea. Oh, părăsită cu adevărat! Da, ai dreptate, domnule, şi nimeni n-o să se îndoiască de părăsirea mea.

Aceasta fu singura replică pe care această femeie, atât de mândră şi de pătimaş îndrăgostită, putu să i-o dea lui Debray.

— Dar eşti bogată, chiar foarte bogată, continuă Debray, scoţând din portofelul său şi întinzând pe masă cele câteva hârtii pe care le conţinea.

Doamna Danglars nu îi dădu atenţie, concentrată să-şi înăbuşe bătăile nebuneşti ale inimii şi să-şi stăpânească lacrimile pe care le simţea mijind la marginile pleoapelor. În cele din urmă, sentimentul demnităţii fu mai puternic, iar, dacă nu izbuti să-şi domolească inima, izbuti măcar să nu verse vreo lacrimă.

— Doamnă, zise Debray, de aproape şase luni suntem asociaţi.

Dumneata ai furnizat un capital iniţial de o sută de mii de franci.

În luna aprilie a acestui an, a început asocierea noastră.

În mai, ne-am început operaţiile.

În mai, am câştigat patru sute cincizeci de mii de franci.

În iunie, beneficiul a urcat la nouă sute de mii.

În iulie, am adăugat un milion şapte sute de mii de franci. Aceasta a fost, după cum ştii, luna acţiunilor spaniole.

În august, la începutul lunii, am pierdut trei sute de mii de franci, dar, la 15 ale lunii, îi recuperaserăm, iar la sfârşitul lunii ne-am luat revanşa, căci conturile noastre, înregistrate cu grijă, de la începutul asocierii şi până ieri, când le-am închis, ne dau un activ de două milioane patru sute de mii de franci, adică un milion două sute de mii de franci pentru fiecare din noi.

Acum, continuă Debray, cercetându-şi carnetul cu grijă şi cu liniştea unui agent de schimb, mai găsim optzeci de mii de franci, ca dobândă la această sumă, rămasă în mâinile mele.

— Dar, îl întrerupse baroana, ce este cu dobânda asta, de vreme ce n-ai folosit niciodată banii?

— Îţi cer iertare, doamnă, răspunse rece Debray, eu aveam împuternicirea dumitale să-i folosesc şi m-am folosit de aceasta.

Aşadar, sunt patruzeci de mii de franci dobândă partea dumitale, plus suta de mii de franci adusă la început, înseamnă un milion trei sute patruzeci de mii de franci, partea dumitale.

Or, doamnă, continuă Debray, eu am avut prevederea să-ţi strâng banii alaltăieri, nu mai demult, după cum vezi, ca şi cum m-aş fi aşteptat să fiu chemat să-ţi dau socoteală. Banii dumitale sunt aici, jumătate în bancnote, jumătate în bonuri la purtător.

Am spus că sunt aici şi este adevărat, căci, deoarece nu-mi consideram casa destul de sigură, după cum nu-i consideram nici pe notari destul de discreţi şi, din pricină că proprietăţile vorbesc încă şi mai tare decât notarii, cum, în sfârşit, dumneata n-ai dreptul nici să cumperi ceva, nici să posezi ceva în afara comuniunii conjugale, am păstrat toată suma aceasta, astăzi singura dumitale avere, într-un seif, zidit în dulapul de colo, şi, pentru o şi mai mare siguranţă, am făcut eu însumi pe zidarul.

Acum, continuă Debray, deschizând mai întâi dulapul şi apoi casa de bani, iată opt sute de bilete, de câte o mie de franci fiecare. După cum vezi, seamănă cu un album gros, legat în fier. Adaug la acestea şi un cupon de rentă de douăzeci şi cinci de mii de franci; apoi, în ceea ce priveşte suma în completare, care cred că trebuie să se ridice cam la o sută zece mii de franci, iată un cec la vedere pentru bancherul meu şi, cum bancherul meu nu este domnul Danglars, puteţi fi liniştită, că o să onoreze cecul.

Doamna Danglars luă, maşinal, chitanţa, cuponul de rentă şi teancul de bilete de bancă.

Averea aceasta uriaşă părea o nimica toată, întinsă aşa, pe o masă.

Doamna Danglars, cu ochii uscaţi, dar cu pieptul plin de suspine, o adună şi închise etuiul de oţel în geantă, puse cuponul de rentă şi cecul la vedere în portofel, şi, în picioare, palidă, fără grai, aştepta un cuvânt drăguţ, care s-o împace pentru faptul că era atât de bogată.

Dar aşteaptă zadarnic.

— Acum, doamnă, zise Debray, ai asigurată o viaţă minunată, cu o rentă în jur de şaizeci de mii de livre, sumă uriaşă pentru o femeie care n-o să-şi poată permite o casă mare cel puţin un an de acum încolo.

Acesta este un avantaj pentru a-ţi îndeplini toate fanteziile care-ţi vor trece prin minte. Fără a mai pune la socoteală că, dacă socoteşti că partea dumitale nu este de ajuns, de dragul trecutului pe care îl pierzi, poţi să te foloseşti de partea mea, doamnă. Sunt gata să-ţi ofer — oh, bineînţeles, cu

titlu de împrumut! — tot ceea ce am, adică un milion şase sute de mii de franci.

— Mulţumesc, domnule, mulţumesc, răspunse baroana. Uitaţi că ceea ce mi-aţi dat aici este mult mai mult decât i-ar trebui unei biete femei, care n-o să se gândească, multă vreme de acum încolo, să-şi facă din nou apariţia în lume.

Debray fu descumpănit, pentru câteva clipe, dar îşi reveni şi făcu un gest care s-ar putea traduce prin cea mai politicoasă formă de a exprima această idee:

„Cum vrei!”.

Până în acel moment, doamna Danglars poate încă mai sperase ceva. Însă, când văzu gestul nepăsător scăpat de către Debray şi privirea piezişă care însoţi acest gest, precum şi reverenţa adâncă şi tăcerea plină de înţeles care urmă, îşi ridică fruntea, deschise uşa şi, fără mânie, fără bruscheţe, dar fără şovăială, începu să coboare scara, neluându-şi, din prea mult dispreţ, nici măcar un ultim rămas-bun de la cel care o lăsa să plece în acest fel.

— Aş! zise Debray, după plecarea ei. Toate astea nu sunt decât vise frumoase. O să rămână în casa ei, o să citească romane şi o să joace cărţi, dacă nu mai poate să joace la bursă.

Şi luă din nou carnetul, trăgând cu deosebită grijă o linie peste sumele pe care tocmai le plătise.

— Mai am un milion şase sute de mii de franci, zise el.

Ce ghinion că a murit domnişoara de Villefort! Femeia aceea îmi convenea din toate punctele de vedere şi aş fi luat-o de nevastă.

Şi, flegmatic, după cum îi era obiceiul, aşteptă să treacă douăzeci de minute de la plecarea doamnei Danglars, mai înainte să plece şi el, la rândul său.

În timpul acestor douăzeci de minute, Debray făcu socoteli, cu ceasul pus lângă el.

Asmodeu[125], acest personaj diabolic, pe care orice imaginaţie iubitoare de aventuri l-ar fi putut crea, mai mult sau mai puţin bine, dacă Lesage[126] n-ar fi dobândit întâietatea prin capodopera lui, Asmodeu care ridica acoperişurile caselor ca să se uite înăuntru, s-ar fi bucurat de o privelişte neobişnuită, dacă ar fi înlăturat acoperişul micului imobil din strada Saint-Germain-de-Prés, în clipa când Debray îşi făcea socotelile.

Deasupra camerei în care Debray tocmai împărţise două milioane şi jumătate cu doamna Danglars, exista o altă cameră, locuită, de asemenea,

de nişte cunoştinţe de-ale noastre, care au jucat un rol destul de important în întâmplările povestite până acum, ca să le reîntâlnim cu un oarecare interes.

În camera aceasta se aflau Mercédès şi Albert.

Mercédès se schimbase mult în ultimele zile. Şi asta nu din pricină că, pe timpul când fusese în culmea bogăţiei, şi-ar fi afişat vreodată fastul trufaş, care contrastează vizibil cu toate condiţiile sociale şi care te face să nu mai recunoşti femeia, de îndată ce ţi se înfăţişează în veşminte mai simple. Nici pentru că ar fi căzut în acea stare de înjosire în care ar fi fost silită să poarte veşmintele sărăciei. Nu, Mercédès se schimbase pentru că ochii săi nu mai străluceau, pentru că gura sa nu mai zâmbea, pentru că, în sfârşit, nu mai izbutea să scape de o stinghereală care îi oprea pe buze cuvintele, odinioară curgătoare, în pas cu mintea sa, întotdeauna pregătită să le rostească.

Nu sărăcia îi veştejise spiritul lui Mercédès, nu lipsa de curaj o făcea să i se pară apăsătoare sărăcia.

Coborâtă din mediul ce-i fusese familiar, pierdută acum în noua lume în care alesese să trăiască, asemenea persoanelor care ies dintr-un salon iluminat din belşug, ca să intre dintr-odată în beznă, Mercédès părea o regină venită din palatul său într-o colibă, care, având doar strictul necesar ca să nu moară de foame, nu se împăca nici cu vasele de lut, pe care era nevoită să le aducă ea însăşi la masă, nici cu culcuşul sărăcăcios, care îi înlocuise patul.

Într-adevăr, frumoasa catalană sau nobila contesă nu mai avea nici privirea mândră, nici zâmbetul fermecător, pentru că, oprindu-şi ochii pe lucrurile din jur nu vedea decât nişte obiecte jalnice — o odaie cu tapet de hârtie cu imprimeuri gri pe fond gri, din cele pe care le aleg, de preferinţă, proprietarii economi, căci se murdăresc mai greu, o podea fără covor, nişte mobile care atrăgeau atenţia şi sileau vederea să se oprească asupra sărăciei unui lux fals, în sfârşit, numai lucruri care, prin tonurile lor ţipătoare, destrămau armonia atât de trebuincioasă unor ochi obişnuiţi cu un decor elegant.

Aici trăia doamna de Morcerf, de când îşi părăsise locuinţa. În mijlocul acelei tăceri veşnice, simţea că ameţeşte, cum i se întâmplă călătorului ajuns pe marginea unei prăpăstii. Dându-şi seama că, în fiecare clipă, Albert o privea pe furiş, ca să-i descopere adevărata stare sufletească, ea se obligase să păstreze un zâmbet monoton pe buze, zâmbet care, în absenţa razelor atât

de plăcute răspândite de zâmbetul ochilor, părea doar o simplă reflexie a luminii, adică o lumină fără căldură.

La rândul său, Albert era preocupat, încurcat, stingherit de un rest de lux care îl împiedica să fie un om din condiţia sa din prezent. Când voia să iasă fără mănuşi, vedea că mâinile îi sunt prea albe, când voia să meargă pe jos prin oraş, cizmele i se păreau prea lăcuite.

Totuşi, aceste două fiinţe atât de nobile şi de inteligente, strâns unite prin legătura de nedesfăcut a dragostei de mamă şi de fiu, izbutiseră să se înţeleagă fără să-şi vorbească, trecând peste toate pregătirile care se cuvin între doi oameni apropiaţi, pentru a stabili realitatea materială de care atârnă traiul lor.

Albert putuse să-i spună, în sfârşit, mamei sale, fără s-o facă să păleasscă:

— Mamă, nu mai avem nici un ban.

Mercédès nu cunoscuse niciodată adevărata sărăcie lucie. În tinereţea sa, ea vorbise adeseori despre sărăcie, dar era cu totul altceva — nevoie şi necesitate sunt două sinonime între care există o uriaşă depărtare.

La catalani, Mercédès avusese nevoie de mii de lucruri, dar nu-i lipsiseră niciodată multe altele. Câtă vreme plasele erau bune, se prindea peşte; câtă vreme se vindea peşte, se cumpăra fir pentru a întreţine plasele.

Pe de altă parte, neavând prieteni, neavând decât o dragoste care n-avea nimic de a face cu amănuntele materiale ale situaţiei, se gândea la sine, numai la sine.

Din puţinul pe care-l avea, împărţea şi altora cu cea mai mare largheţe de mână cu putinţă. Astăzi, însă, trebuia să împartă în două şi n-avea ce.

Se apropia iarna. În camera goală şi rece de acum, Mercédès n-avea foc, ea, căreia, odinioară, un calorifer cu o mie de braţe îi încălzea casa, din anticamere până în budoar. Nu mai avea nici măcar o amărâtă de floare, ea, al cărei apartament fusese o seră caldă, cu plante cumpărate pe bani grei.

Dar îl avea pe fiul său...

Până acum, înflăcărarea pentru o îndatorire, poate exagerată, îi susţinuse în sferele superioare.

Înflăcărarea este aproape entuziasm, iar entuziasmul te face nepăsător la lucrurile lumeşti.

Dar entuziasmul se potolise şi a trebuit să coboare, încetul cu încetul, din ţara viselor în lumea realităţilor.

Trebuia să vorbească despre lucruri practice, după ce secătuiseră tot domeniul idealului.

— Mamă, zicea Albert, chiar în momentul în care doamna Danglars cobora scara, să ne socotim puţin toate bogăţiile, dacă nu te superi. Am nevoie de un total, pe care să-mi clădesc planurile.

— Total: nimic, răspunse Mercédès cu un zâmbet îndurerat.

— Ba nu, mamă. Total, trei mii de franci, mai întâi, şi cu aceşti trei mii de franci pretind că o să ducem amândoi o viaţă foarte plăcută.

— Copilule! oftă Mercédès.

— Vai, mamă dragă! zise tânărul. Din nefericire, eu ţi-am cheltuit destui bani ca să le cunosc preţul.

Trei mii de franci, vezi dumneata, este o sumă uriaşă şi am construit pe această sumă un viitor miraculos, de siguranţă veşnică.

— Asta spui tu, dragul meu, continuă biata mamă. Dar, întâi de toate, crezi că se cuvine să acceptăm aceste trei mii de franci? întrebă Mercédès roşind.

— Dar aşa a rămas stabilit, dacă nu mă înşel, răspunse Albert, pe un ton ferm. Le acceptăm, cu atât mai mult cu cât nu-i avem, căci sunt, după cum ştii, îngropaţi în grădina căsuţei aceleia din Aleile Meilhan, la Marsilia.

Cu două sute de franci, adăugă Albert, o să ne ducem amândoi la Marsilia.

— Cu două sute de franci! exclamă Mercédès. Eşti sigur, Albert?

— Oh, în privinţa asta, m-am informat la diligenţe şi la vapoarele cu aburi, şi mi-am făcut socotelile.

Pentru dumneata, o să reţinem locuri, până la Châlon, în cupeu — după cum vezi, mamă, te tratez ca pe o regină — treizeci şi cinci de franci.

Albert luă o pană şi scrise:

„Cupeu, treizeci şi cinci de franci, adică ..... 35 F

De la Châlon până la Lyon, vei merge cu vaporul cu aburi, şase franci, adică ..... 6 F

De la Lyon la Avignon, din nou cu vaporul cu aburi, şaisprezece franci, adică ..... 16 F

De la Avignon la Marsilia, şapte franci, adică ..... 7 F

Cheltuieli de drum, cincizeci de franci, adică ..... 50 F

TOTAL ..... 114 F.”

— Să punem o sută douăzeci, adăugă Albert zâmbind, vezi că sunt mărinimos, nu-i aşa, mamă?

— Dar tu, bietul meu copil?

— Eu? N-ai văzut că îmi păstrez optzeci de franci?

Un tânăr, mamă, n-are nevoie de toate înlesnirile. De altfel, eu ştiu ce înseamnă să călătoreşti.

— Da, cu trăsura ta de călătorie şi cu valetul tău!

— Ba oricum, mamă.

— Ei bine, fie! zise Mercédès. Dar aceste două sute de franci?

— Aceste două sute de franci, iată-le! Şi încă alte două sute.

Uite, să-ţi spun, mi-am vândut ceasul cu o sută de franci şi brelocurile cu trei sute.

Ce fericire! Să ai nişte brelocuri care preţuiesc de trei ori cât ceasul! Aceeaşi poveste cu importanţa bagatelelor.

Aşadar, iată-ne bogaţi, fiindcă, în loc de o sută paisprezece franci care ţi-ar fi trebuit pentru călătorie, o să ai două sute cincizeci.

— Dar nu mai datorăm ceva şi în casa asta?

— Treizeci de franci, dar pe aceştia îi plătesc din cei o sută cincizeci de franci ai mei.

Ne-am înţeles. Şi, pentru că, la rigoare, nu-mi trebuie decât optzeci de franci pentru drum, vezi bine că mă scald în lux.

Dar asta nu-i tot!

Ia spune, ce părere ai, mamă?

Şi Albert scoase dintr-un carneţel cu închizătoare de aur, rămas dintre vechile lui fantezii sau poate chiar o amintire de inimă, de la vreuna din acele femei misterioase şi cu voal pe faţă, care-i bătuseră la portiţă, Albert scoase o bancnotă de o mie de franci.

— Ce-i asta? întrebă Mercédès.

— O mie de franci, mamă. Oh, nu-i lipseşte nici un colţişor!

— Dar de unde ai aceşti o mie de franci?

— Ascultă, mamă, şi nu te emoţiona prea tare.

Şi Albert, ridicându-se, îşi sărută mama pe amândoi obrajii, apoi se opri ca s-o privească.

— Nici n-ai idee, mamă, cât de frumoasă găsesc că eşti! zise tânărul, cu un profund sentiment de dragoste de fiu. Eşti, într-adevăr, cea mai frumoasă, după cum eşti şi cea mai nobilă femeie pe care am văzut-o vreodată!

— Copilul meu drag! zise Mercédès, străduindu-se zadarnic să-şi reţină o lacrimă care-i apăruse în colţul ochiului.

— Pe cuvânt, nu-ţi mai lipsea decât să fii nefericită ca să-mi schimbi dragostea în adoraţie.

— Nu sunt nefericită, câtă vreme îl am pe fiul meu, zise Mercédès. Şi n-o să fiu nefericită niciodată, câtă vreme o să-l am.

— Ah, păi, tocmai asta este! zise Albert. Iată unde începe marea încercare, mamă. Ştii ce ne-am înţeles?

— Aşadar, ne-am înţeles ceva? întrebă Mercédès.

— Da. Ne-am înţeles că dumneata o să locuieşti la Marsilia, şi că eu o să plec în Africa, unde, în locul numelui la care am renunţat, o să mi-l fac pe cel pe care mi l-am luat.

Mercédès scoase un oftat.

— Ei bine, mamă, de ieri sunt înrolat la spahii, adăugă tânărul, plecându-şi ochii oarecum ruşinat, fiindcă nici el nu-şi dădea seama cât de sublimă era înjosirea aceasta. Sau, mai precis, am considerat că trupul meu îmi aparţine şi că-l puteam vinde. De ieri, ţin locul altuia.

M-am vândut, cum se spune, şi, adăugă el, încercând să zâmbească, mai scump decât aş fi crezut că preţuiesc, adică pentru două mii de franci.

— Atunci, mia aceasta?... zise Mercédès tresărind.

— E jumătate din sumă, mamă. Cealaltă o să vină peste un an.

Mercédès îşi înălţă ochii spre Cer, cu o expresie cu neputinţă de descris, şi cele două lacrimi oprite mai devreme în colţurile ochilor, din preaplinul emoţiei lăuntrice, acum i se rostogoliră în linişte de-a lungul obrajilor.

— Preţul sângelui său! murmură ea.

— Da, dacă o să fiu ucis, zise Morcerf râzând. Dar te asigur, bună mamă, că, dimpotrivă, mi-am pus în cap să-mi apăr pielea cu încrâncenare. N-am simţit niciodată mai multă poftă de viaţă ca acum.

— Doamne, Dumnezeule! făcu Mercédès.

— De altfel, de ce crezi că o să fiu ucis eu, mamă?

Lamoricière, acest al doilea Ney al Sudului, a fost ucis?

Changarnier a fost ucis?

Bedeau a fost ucis?

Morrel, pe care-l cunoaştem amândoi, a fost ucis?

Gândeşte-te, aşadar, la bucuria dumitale, mamă, atunci când o să mă vezi întorcându-mă cu uniforma mea brodată!

Îţi spun eu că sunt sigur c-o să-mi stea minunat şi că mi-am ales regimentul acesta din cochetărie.

Mercédès suspină, încercând totodată să zâmbească. Mama aceasta sfântă înţelegea că nu se cuvenea, din partea ei, să-l lase pe copilului ei să poarte întreaga povară a jertfei.

— Aşadar, reîncepu Albert, înţelegi, mamă? Iată deja peste patru mii de franci asiguraţi pentru dumneata. Cu aceşti patru mii de franci, o să trăieşti doi ani buni.

— Crezi tu? zise Mercédès.

Cuvintele acestea îi scăpaseră fără voie contesei, cu o durere atât de vie, încât Albert le pricepu adevăratul înţeles. Îşi simţi inima strânsă şi, luându-i mâna mamei sale, i-o ţinu cu duioşie într-ale sale.

— Da, o să trăieşti! zise el.

— O să trăiesc! strigă Mercédès. Dar tu n-o să pleci, nu-i aşa, fiul meu?

— Mamă, o să plec, răspunse Albert cu o voce fără tremur şi fermă. Mă iubeşti prea mult ca să mă ţii lângă dumneata, trândav şi nefolositor. De altfel, am semnat.

— Fă cum vrei, fiul meu, iar eu o să fac cum o vrea Dumnezeu.

— Nu-i doar cum vreau, mamă, ci cum îmi dictează raţiunea şi necesitatea. Suntem două fiinţe deznădăjduite, nu-i aşa? Ce înseamnă viaţa pentru dumneata, astăzi? Nimic! Ce înseamnă viaţa pentru mine? Oh, fără dumneata, nu mare lucru, mamă, crede-mă! Căci, fără dumneata, îţi jur că viaţa mea ar fi încetat din ziua în care m-am îndoit de tatăl meu şi i-am renegat numele! În sfârşit, trăiesc, dacă îmi făgăduieşti că o să nădăjduieşti încă. Iar, dacă o să-mi încredinţezi mie grija fericirii dumitale viitoare, o să-mi înzeceşti forţele. Atunci, o să mă duc să-l caut, acolo, pe guvernatorul Algeriei. Este o inimă deschisă şi, mai presus de toate, este soldat. O să-i spun sinistra mea poveste, o să-l rog să-şi întoarcă ochii, din când în când, spre locul unde o să fiu eu şi, dacă o să-şi ţină cuvântul, dacă o să se uite la mine cum îmi fac datoria, în cel mult şase luni o să fiu ofiţer sau o să mor. Dacă o să fiu ofiţer, viitorul dumitale e asigurat, mamă, căci o să am bani pentru amândoi şi, în plus, o să am un nume nou, cu care o să ne mândrim şi unul şi celălalt, pentru că va fi adevăratul dumitale nume. Dacă o să fiu ucis... ei bine, dacă o să fiu ucis, atunci, scumpă mamă, o să mori şi dumneata, dacă vrei, iar acesta o să fie sfârşitul prea marilor noastre nenorociri.

— Bine, răspunse Mercédès, cu privirea sa nobilă şi grăitoare. Ai dreptate, fiul meu. Să le dovedim unor oameni care ne privesc şi ne aşteaptă

faptele ca să ne judece, să le dovedim că suntem cel puţin demni de a fi plânşi.

— Dar fără gânduri negre, dragă mamă! strigă tânărul. Îţi jur că noi suntem sau, cel puţin, putem fi foarte fericiţi. Dumneata eşti, deopotrivă, o femeie plină de spirit şi de resemnare. Eu am devenit un om cu gusturi simple şi fără pasiune, sper. Odată intrat în armată, iată-mă bogat. Odată în casa domnului Dantès, iată-te liniştită. Hai să încercăm! Te rog, mamă, hai să încercăm!

— Da, să încercăm, fiule, căci tu trebuie să trăieşti, căci tu trebuie să fii fericit, răspunse Mercédès.

— Astfel, mamă, iată că am făcut împărţirea bunurilor, adăugă tânărul, prefăcându-se foarte în largul lui. Putem să plecăm chiar astăzi. Hai, o să-ţi rezerv locul, după cum am stabilit.

— Dar al tău, fiule?

— Eu trebuie să mai rămân încă vreo două-trei zile, mamă. Este ca un început de despărţire şi ne prinde bine să ne obişnuim cu ea. Am nevoie de vreo câteva recomandaţii şi de câteva informaţii despre Africa. O să te reîntâlnesc la Marsilia.

— Ei bine, fie! Să plecăm! spuse Mercédès, acoperindu-se cu singurul şal pe care îl luase cu ea şi care, din întâmplare, era un şal de caşmir negru, foarte preţios. Să plecăm!

Albert îşi strânse în grabă hârtiile, sună ca să plătească cei treizeci de franci datoraţi proprietarului casei şi, oferindu-i mamei sale braţul, coborî scara.

Cineva cobora în faţa lor. Acest cineva, auzind foşnetul unei rochii de mătase pe trepte, întoarse capul.

— Debray! murmură Albert.

— Dumneata, Morcerf? răspunse secretarul ministrului, oprindu-se pe treapta pe care se afla.

Pentru Debray, curiozitatea fu mai tare decât dorinţa de a-şi păstra incognito. De altfel, fusese recunoscut.

I se părea interesant, într-adevăr, să-l întâlnească în clădirea aceasta neînsemnat, pe tânărul a cărei nefericită aventură stârnise de curând atâta vâlvă în tot Parisul.

— Morcerf! repetă Debray.

Apoi, zărind în semiîntuneric silueta încă tânără şi vălul negru al doamnei de Morcerf:

— Oh, pardon! adăugă el cu un zâmbet. Te-am lăsat, Albert.

Albert îi pricepu gândul lui Debray.

— Mamă, zise el, întorcându-se spre Mercédès, dumnealui este domnul Debray, secretar al ministrului de Interne, un fost prieten de-al meu.

— Cum fost prieten? îngăimă Debray. Ce vrei să zici?

— Am spus aşa, domnule Debray, răspunse Albert, pentru că, astăzi, nu mai am prieteni şi nu trebuie să mai am. Îţi mulţumesc mult că ai binevoit să mă recunoşti, domnule.

Debray urcă două trepte şi veni să-i strângă mâna cu putere celui cu care vorbea.

— Crede-mă, dragul meu Albert, zise el, cu emoţia pe care uneori părea să o aibă, crede-mă că am fost profund mişcat de nenorocirea care v-a lovit şi că, pentru orice ai avea nevoie, îţi stau la dispoziţie.

— Mulţumesc, domnule, zise Albert zâmbind, dar, chiar şi în mijlocul nenorocirii acesteia, am rămas destul de bogaţi ca să nu avem nevoie de ajutorul nimănui. Părăsim Parisul şi, după ce ne vom plăti călătoria, tot ne mai rămân cinci mii de franci.

Debray, care avea un milion în portofel, simţi că roşeşte puternic. Şi, oricât de puţin poetică ar fi fost firea lui calculată, nu se putu împiedica să se gândească la faptul că, în aceeaşi casă, se aflaseră mai adineauri două femei, dintre care una, dezonorată pe bună dreptate, pleca sărăcită, cu un milion cinci sute de mii de franci sub faldurile mantiei ei, iar cealaltă, lovită pe nedrept, dar sublimă în nenorocirea sa, se considera bogată cu doar câţiva gologani.

Comparaţia aceasta îi încurcă savantele sale formule de politeţe, iar filosofia exemplului îl strivi. Bolborosi câteva cuvinte banale şi coborî în mare grabă.

În ziua aceea, funcţionarii ministerului, subalternii lui Debray, avură mult de suferit din pricina negrei sale dispoziţii.

Seara, însă, se făcu posesorul unui imobil foarte frumos, situat pe bulevardul Madeleine şi aducând un venit de cincizeci de mii de livre.

A doua zi, la ora la care Debray semna actul de cumpărare, adică pe la cinci după-amiaza, doamna de Morcerf, după ce îşi îmbrăţişase cu dragoste fiul şi după ce fusese îmbrăţişată cu aceeaşi dragoste de către el, se urcă în diligenţă, a cărei portieră se închise în urma ei.

În curtea mesageriilor Laffitte, în spatele uneia dintre ferestrele arcuite de la mezanin, care se ridică deasupra fiecărui birou, se ascundea un bărbat.

El o văzu pe Mercédès urcându-se în trăsură, văzu diligenţa plecând şi-l văzu pe Albert îndepărtându-se.

Atunci, îşi trecu mâna peste fruntea împovărată de îndoieli, spunând:

Vai! Cum voi putea oare să le redau acestor doi nevinovaţi fericirea pe care le-am răpit-o? Dumnezeu mă va ajuta.

---

125 Demonul plăcerilor vinovate, păcătoase; personaj al Cărţii lui Tobie şi al mai multor scrieri evreieşti, frecvent întâlnit şi în literatura europeană.

126 Alain René Lesage (1668–1747), scriitor francez; cele mai cunoscute romane ale sale Diavolul şchiop şi Gil Blas de Santillane, ca şi comediile sale, reprezintă un tablou satiric al moravurilor timpurilor sale.

CVII Groapa cu Lei

Una dintre aripile închisorii Force, cea în care sunt ţinuţi deţinuţii cei mai decăzuţi şi mai periculoşi, se numeşte curtea Saint-Bernard.

Deţinuţii au poreclit-o, în limbajul lor energic, Groapa cu Lei, probabil pentru că întemniţaţii au dinţi care muşcă adeseori gratiile, iar câteodată şi pe gardieni.

Groapa cu Lei este un soi de închisoare în închisoare. Zidurile sale sunt de două ori mai groase decât ale celorlalte aripi. În fiecare zi, un temnicer verifică atent gratiile masive şi se vede, după statura herculeană şi după privirile reci şi tăioase ale acestor gardieni, că au fost aleşti ca să domnească asupra poporului lor prin teroare şi perspicacitate.

Curtea interioară a acestei aripi este împrejmuită de ziduri uriaşe, pe care soarele alunecă pieziş, atunci când se hotărăşte să pătrundă în genunea aceasta de sluţenie morală şi fizică. Acolo, pe pavaj, încă de la răsărit rătăcesc îngrijoraţi, buimăciţi, gălbejiţi, ca nişte umbre, oamenii pe care Justiţia îi ţine încovoiaţi sub cuţitul ghilotinei pe care ea îl ascute.

Îi vezi lipindu-se sau ghemuindu-se de-a lungul zidurilor care absorb şi păstrează cea mai multă căldură. Rămân acolo, trăncănind doi câte doi sau, cel mai adesea, stând departe de ceilalţi, cu privirea atrasă neîncetat de poarta care se deschide ca să-l cheme pe vreunul dintre locuitorii acestui lugubru lăcaş sau ca să scuipe în această prăpastie o nouă pleavă a societăţii, aruncată din creuzetul său.

Curtea Saint-Bernard are un vorbitor aparte, un fel de dreptunghi lung, împărţit în două, prin două rânduri paralele de gratii, la trei paşi distanţă unul de altul, în aşa fel încât vizitatorul să nu-i poată strânge mâna deţinutului sau să-i dea ceva pe ascuns. Vorbitorul este întunecos, umed şi groaznic din toate punctele de vedere, mai ales dacă te gândeşti la înspăimântătoarele destăinuiri care s-au strecurat printre grilaje şi au ruginit fierul gratiilor.

Totuşi, locul acesta, aşa cumplit cum este, este raiul în care vin să se călească într-o societate sperată, savurată, aceşti indivizi ale căror zile sunt numărate — foarte rar se întâmplă să iasă cineva din Groapa cu Lei, ca să meargă în altă parte decât la bariera Saint-Jacques, la ocnă sau la carcerele furioşilor.

În această curte pe care tocmai am descris-o, şi care şiroia de o umezeală rece, se plimba, cu mâinile în buzunare, un tânăr privit cu multă curiozitate de către chiriaşii Gropii.

Ar fi putut trece drept un bărbat elegant, datorită croielii veşmintelor sale, dacă veşmintele acestea n-ar fi fost zdrenţuite. Totuşi, nu fuseseră purtate prea mult: postavul, fin şi mătăsos în locurile întregi, îşi recăpăta cu uşurinţă lustrul sub mâna mângâietoare a deţinutului, care încerca să-l facă să pară un costum nou.

Manifestă aceeaşi grijă ca să-şi încheie o cămaşă de batist, a cărei culoare se schimbase considerabil de când intrase în închisoare, şi, peste cizmele sale lăcuite, îşi trecea un colţ de batistă brodată, cu iniţiale şi cu o coroană heraldică deasupra literelor.

Câţiva clienţi ai Gropii cu Lei se uitau cu un pronunţat interes la încercările deţinutului de a-şi reface toaleta.

— Ia te uită, prinţul se face frumos! zise unul dintre hoţi.

— E frumos şi de felul lui, zise un altul. Dacă ar avea măcar un pieptene şi niţică pomadă, i-ar pune în umbră pe toţi domnii cu mănuşi albe.

— Se vede că ţoalele i-au fost nou-nouţe, iar ghetele îi lucesc al naibii. Este o mândrie pentru noi că există tovarăşi de-ai noştri aşa cum trebuie. Tâlharii de jandarmi sunt o nimica toată! Pizmaşii! Să sfâşie ei nişte ţoale ca astea!

— Se zice că este unul vestit, zise un altul. A făcut de toate... şi în stil mare... Vine de dincolo, de la ocnă, şi este atât de tânăr! Oh, este grozav!

Şi subiectul acestei admiraţii hidoase părea că soarbe cu plăcere laudele sau, mai precis, aburii laudelor, căci nu le auzea cuvintele.

După ce îşi termină toaleta, se apropie de vizeta cantinei, de care stătea rezemat un gardian.

— Ia să auzim, domnule, îi zise el, împrumută-mi douăzeci de franci. O să ţi-i dau înapoi, curând. Cu mine nu rişti nimic. Gândeşte-te că am nişte rude care au mai mult în milioane decât ai dumneata în gologani... Hai, scoate douăzeci de franci, te rog, ca să-mi iau o celulă cu plată şi un halat. Nu pot să sufăr să stau mereu îmbrăcat şi încălţat. Şi ce mai îmbrăcăminte, domnule, pentru un prinţ Cavalcanti!

Gardianul îi întoarse spatele şi înălţă din umeri. El nici măcar nu râse de cuvintele acestea, care ar fi descreţit toate frunţile, fiindcă auzise multe altele sau mai curând fiindcă auzise mereu acelaşi lucru.

— Hei! făcu Andrea. Eşti un om fără inimă şi o să te fac să-ţi pierzi slujba!

Aceste cuvinte îl făcură pe gardian să se întoarcă şi, de data aceasta, izbucni într-un hohot de râs zgomotos.

Atunci, deţinuţii se apropiară şi făcură un cerc.

— Îţi repet, continuă Andrea, că aş putea, cu suma asta mizeră, să-mi fac rost de o haină şi de o celulă, ca să primesc cum se cade vizita ilustră, pe care o aştept de la o zi la alta.

— Are dreptate! Are dreptate! ziseră deţinuţii... De bună seamă! Se vede cu ochiul liber că e un gentilom.

— Atunci, împrumutaţi-i voi douăzeci de franci, zise gardianul, sprijinindu-se în celălalt umăr uriaş al său. Nu puteţi să faceţi barem atâta lucru pentru un tovarăş de-al vostru?

— Eu nu sunt tovarăşul acestor indivizi! zise cu trufie tânărul. Nu mă insulta, n-ai dreptul!

Hoţii se priviră cu murmure surde şi o furtună, stârnită mai degrabă din pricina sfidării gardianului decât a cuvintelor lui Andrea, începu să se adune ameninţătoare deasupra capului deţinutului aristocrat.

Gardianul, sigur că va putea face un *quos ego*, când valurile s-ar înteţi prea tare, le lăsă să se înalţe, încetul cu încetul, ca să joace un renghi cerşetorului pisălog şi să-şi ofere o distracţie în timpul îndelungatei sale zile de gardă.

Deja hoţii se apropiau de Andrea. Unii dintre ei spuneau:

— Să-l cârpăcim! Să-l cârpăcim!

Crudă operaţie, care constă în a stâlci sub lovituri date nu cu un pantof scâlciat, ci cu un bocanc cu blacheuri, pe vreun confrate căzut în dizgraţia acestor domni.

Alţii propuneau ţiparul, alt soi de distracţie constând în umplerea cu nisip, cu pietricele şi cu bani de metal, când există, a unei batiste răsucite, cu care călăii descarcă o ploaie de lovituri ca de îmblăciu pe umerii şi pe capul vinovatului.

— Să-l biciuim pe spilcuitul domn, ziseră unii, pe domnul ăsta preacinstit!

Însă Andrea, întorcându-se spre ei, le făcu cu ochiul, îşi umflă obrazul cu limba şi făcu să se audă acel plescăit din buze, care echivalează o mie de semne de înţelegere printre bandiţii siliţi la tăcere.

Semnul acesta, Andrea îl învăţase de la Caderousse.

Atunci, fu recunoscut ca de-al lor.

Numaidecât, batistele căzură, bocancul cu blacheuri încălţă din nou piciorul principalului călău. Se auziră câteva glasuri susţinând că domnul avea dreptate, că domnul putea fi cinstit în felul lui şi că deţinuţii voiau să dea o pildă de libertate a conştiinţei.

Răzmeriţa se potoli. Gardianul fu într-atât de uluit, încât îl apucă pe Andrea de mâini şi începu să-l percheziţioneze, atribuind schimbarea neaşteptată a locatarilor din Groapa cu Lei vreunei manifestări mai substanţiale, decât simplului fapt că îi fermecase pe ceilalţi.

Andrea se lăsă pe mâna lui, deşi nu fără proteste verbale.

Deodată, se auzi o voce răsunând la vizeta porţii.

— Benedetto! strigă un inspector.

Gardianul îi dădu drumul prăzii sale.

— Sunt chemat? întrebă Andrea.

— La vorbitor! zise vocea.

— Vedeţi, sunt vizitat? Ah, dragul meu domn, o să vezi tu dacă poţi să te porţi cu un Cavalcanti cum te porţi cu un om de rând!

Şi Andrea, strecurându-se prin curte ca o umbră neagră, se repezi pe poarta întredeschisă, lăsându-şi confraţii şi chiar pe gardian pierduţi în admiraţie.

Într-adevăr, era chemat la vorbitor şi nimeni nu era mai mirat ca Andrea însuşi, căci vicleanul tânăr, de când intrase la Force, în loc să folosească dreptul de a-i scrie cuiva ca să vină să întrebe de el, aşa cum făceau ceilalţi, păstrase cea mai stoică tăcere.

„Este cât se poate de limpede, îşi zicea el, că sunt ocrotit de cineva sus-pus. Toate mi-o dovedesc: şi averea neaşteptată, şi uşurinţa cu care am trecut peste toate obstacolele, şi familia improvizată, şi numele ilustru care a devenit al meu, şi aurul care a plouat asupra mea, şi alianţele cele mai strălucite făgăduite ambiţiei mele. Numai o nefericită scăpare a sorţii sau vreo absenţă de-a ocrotitorului meu m-a pierdut. Da, dar nu de tot şi nu pentru totdeauna! Mâna s-a retras pentru o clipă, dar trebuie să se întindă iarăşi către mine şi să mă apuce din nou, chiar în clipa când o să cred că sunt gata să cad în prăpastie.

De ce aş risca un pas nesăbuit? Dacă mi-aş îndepărta, astfel, ocrotitorul? Are două mijloace să mă scoată de la ananghie: evadarea misterioasă, cumpărată cu aur, şi forţarea mâinii judecătorilor, ca să capăt o graţiere. Mai

înainte să deschid gura, mai înainte să fac ceva, mai bine aştept să mi se dovedească faptul că sunt părăsit cu totul şi abia atunci...”

Andrea îşi făurise un plan, despre care s-ar putea zice că era isteţ. Ticălosul era îndrăzneţ în atac şi dârz în apărare. Îndurase şi mizeria închisorii la comun, şi lipsurile de toate felurile. Totuşi, încetul cu încetul, firea lui sau, mai de grabă deprinderea, îl învinseseră. Andrea suferea că este dezbrăcat, murdar, flămând. Timpul i se părea foarte lung.

Şi tocmai în momentul acela de mare neplăcere, vocea inspectorului îl chemase la vorbitor.

Andrea îşi simţi inima tresăltând de bucurie. Era prea devreme ca să se gândească la vizita vreunui judecător de instrucţie şi prea târziu ca să fie vorba despre chemarea la directorul sau la medicul închisorii. Aşadar, nu putea fi decât vizita aşteptată.

Dincolo de grilajului vorbitorului, unde fu introdus, Andrea zări cu ochii măriţi de o curiozitate lacomă, chipul încruntat şi inteligent al domnului Bertuccio, care privea şi el, cu o mirare îndurerată, zăbrelele, porţile zăvorâte şi umbra care se mişca în spatele gratiilor încrucişate.

— Ah! făcu Andrea, lovit drept în inimă.

— Bună ziua, Benedetto, zise Bertuccio, cu glasul său adânc şi limpede.

— Dumneata! Dumneata! îngăimă tânărul, privind cu spaimă în jurul său.

— Nu mă recunoşti, zise Bertuccio, copil nenorocit?

— Taci! Taci o dată! făcu Andrea, care ştia ce auz ascuţit au zidurile închisorii. Doamne, Doamne, vorbeşte mai încet!

— Ai vrea să stai de vorbă cu mine între patru ochi, nu-i aşa? întrebă Bertuccio.

— Oh, da! zise Andrea.

— Bine.

Şi Bertuccio, căutându-se prin buzunare, îi făcu un semn pazniculuі care se zărea pe după geamul vizetei din poartă.

— Citeşte! zise el.

— Ce e ăsta? întrebă Andrea.

— Ordinul de a te duce într-o celulă separată, de a te instala acolo şi de a mă lăsa să stau de vorbă cu tine.

— Oh! făcu Andrea, tresărind de bucurie.

Şi numaidecât venindu-şi în fire, îşi zise:

„Iarăşi mâna ocrotitorului meu necunoscut! Nu mă uită! Se caută să rămână totul secret, dacă se vrea discuţia într-o celulă separată. Îl am la mână... Bertuccio a fost trimis de ocrotitorul meu”!

Gardianul schimbă câteva cuvinte cu superiorul său, apoi deschise cele două porţi zăbrelite şi îl conduse pe Andrea, beat de bucurie, într-o celulă de la primul etaj, cu vedere spre curte.

Celula era văruită, aşa cum se obişnuieşte în închisori. Avea un aspect de voioşie care i se păru radios deţinutului: o sobă, un pat, un scaun şi o masă îi alcătuiau somptuosul mobilier.

Bertuccio se aşează pe scaun. Andrea se trânti în pat. Gardianul îi lăsă singuri.

— Hai, zise intendentul, ce-ai să-mi spui?

— Dar dumneata? făcu Andrea.

— Mai întâi, vorbeşte tu...

— Oh, nu! Dumneata ai mai multe veşti să-mi dai, fiindcă ai venit să mă cauţi.

— Bine, fie! Ai continuat să mergi pe calea ticăloşiilor tale: ai furat, ai ucis.

— Bun! Dacă m-ai adus într-o celulă separată numai ca să-mi spui lucrurile astea, nu merita să te osteneşti. Ştiu bine toate lucrurile astea. Dar sunt unele pe care nu le ştiu, dimpotrivă. Hai să începem cu astea, dacă nu te superi. Cine te-a trimis?

— Oho! O iei cam repede, domnule Benedetto!

— Nu-i aşa? Şi drept la ţintă! Haide, mai ales, să nu spunem vorbe de pomană. Cine te trimite?

— Nimeni.

— De unde ai aflat că sunt la închisoare?

— Te-am recunoscut de mult în tânărul de lume şi obraznic, care mâna cu atâta graţie un cal pe Champs-Élysées.

— Aha! Pe Champs-Élysées!... Foc-foc-foc, cum se spune în jocul copiilor... Champs-Élysées!... Bun, hai să vorbim puţin despre tatăl meu, vrei?

— Păi, şi-atunci, eu cine mai sunt?

— Dumneata, bravul meu domn, eşti tatăl meu adoptiv... Însă, îmi închipui că nu dumneata mi-ai pus la îndemână o sută de mii de franci, pe care i-am tocat în patru sau cinci luni. Nu dumneata mi-ai făurit un tată italian şi gentilom. Nu dumneata m-ai făcut să intru în lume şi m-ai invitat

la o anumită masă, la care mă văd parcă şi acum mâncând, la Auteuil, în cea mai aleasă societate din Paris, cu un anumit procuror al regelui, faţă de care tare am mai greşit când nu i-am cultivat prietenia, care mi-ar fi fost atât de folositoare, în acest moment. Şi, în sfârşit, nu dumneata o să mă scoţi pe cauţiune, pentru un milion sau două, acum, când mi s-a întâmplat accidentul fatal de am fost prins cu mâţa-n sac... Hai, vorbeşte, stimabile corsican, vorbeşte...

— Ce vrei să-ţi spun?

— Să te ajut.

Vorbeai despre Champs-Élysées, mai adineauri, preademnul meu tată adoptiv.

— Ei şi?

— Ei şi pe Champs-Élysées locuieşte un domn, foarte, foarte bogat.

— În a cărui casă tu ai furat şi ai ucis, nu-i aşa?

— Cred că da.

— Domnul conte de Monte-Cristo?

— „Dumneata l-ai numit”, cum zice domnul Racine. Ei bine, trebuie să mă arunc în braţele lui, să-l strâng la piept, strigându-i: „Tatăl meu! Tată!”, cum zice domnul Pixérécourt[127]?

— Să lăsăm gluma! răspunse Bertuccio serios. Un astfel de nume nu trebuie rostit aici, aşa cum îndrăzneşti tu să-l rosteşti.

— Aş! făcu Andrea, puţin buimăcit de sobrietatea atitudinii lui Bertuccio. De ce nu?

— Pentru că acela care poartă acest nume este prea îndrăgit de Ceruri ca să fie tatăl unui mizerabil ca tine.

— Oh, ce vorbe mari!...

— Şi cu mari consecinţe, dacă n-o să iei seama!

— Ameninţări!... Nu mi-e frică de ele... Aş spune...

— Crezi că ai de-a face cu nişte trepăduşi de teapa ta? zise Bertuccio, pe un ton atât de calm şi cu o privire atât de directă, încât Andrea se simţi tulburat până în rărunchi. Crezi că ai de-a face cu ticăloşii tăi, obişnuiţii ocnelor, sau cu fraierii lumii tale?... Benedetto, ai căzut pe o mână cumplită şi mâna asta chiar vrea să se deschidă pentru tine. Foloseşte-te de prilej! Nu te juca cu trăsnetul, pe care mâna aceasta l-a pus deoparte, pentru o clipă, dar pe care îl poate relua oricând, dacă încerci să-i stinghereşti mişcările.

— Tatăl meu! Vreau să ştiu cine este tatăl meu!... zise încăpăţânatul tânăr. Pot să şi pier, dacă trebuie, dar tot o să aflu. Ce-aş pierde eu dintr-un

scandal? Averile?... reputaţia?... „popularitatea”, cum spune Beauchamp, ziaristul? Pe când voi ceilalţi, oamenii din lumea mare, aveţi întotdeauna ceva de pierdut de pe urma scandalului, în ciuda milioanelor şi blazoanelor voastre... Aşadar, cine este tatăl meu?

— Am venit ca să-ţi spun.

— Aha! strigă Benedetto, cu ochii sclipind de bucurie.

În clipa aceea, uşa se deschise şi gardianul, vorbind către Bertuccio:

— Iertaţi-mă, domnule, zise el, dar judecătorul de instrucţie îl aşteaptă pe deţinut.

— Pentru încheierea interogatoriului meu, îi explică Andrea demnului intendent. Să-l ia naiba de nepoftit!

— Mă întorc mâine, zise Bertuccio.

— Bun! făcu Andrea. Domnilor jandarmi, sunt cu totul la dispoziţia dumneavoastră... Ah, dragul meu domn, lasă vreo zece scuzi la grefă, ca să mi se dea lucrurile de care am nevoie.

— S-a făcut, răspunse Bertuccio.

Andrea îi întinse mâna. Bertuccio şi-o păstră pe a sa în buzunar, făcând doar să-i sune nişte arginţi.

— Este exact ce voiam să spun şi eu, făcu Andrea, schimonosind un zâmbet, dar subjugat cu totul de ciudata linişte a lui Bertuccio.

„Să mă fi înşelat? se întrebă tânărul, urcându-se în trăsura lunguiaţă şi zăbrelită, căreia i se spune «coşul cu salată». O să vedem!”

— Aşadar, pe mâine! adăugă el, cu voce tare, întorcându-se spre Bertuccio.

— Pe mâine! răspunse intendentul.

---

[127] Guilbert de Pixérécourt (1773-1844), dramaturg francez, unul dintre maeştii melodramei.

CVIII Judecătorul

Ne amintim că abatele Busoni rămăsese singur cu Noirtier, în camera moartei, şi că bătrânul şi preotul fuseseră cei care îşi asumaseră datoria de a priveghea trupul neînsufleţit al fetei.

Poate că îndemnurile creştineşti ale abatelui, poate că mângâietoarea sa milă, poate cuvintele sale convingătoare îi dăduseră curaj bătrânului, căci, din momentul în care putuse să stea de vorbă cu preotul, în locul disperării care pusese stăpânire pe el, la început, totul, la Noirtier, arăta o împăcare desăvârşită, o linişte de-a dreptul uluitoare pentru cei care îşi aminteau dragostea profundă pe care i-o purta el lui Valentine.

Domnul de Villefort nu-l mai văzuse pe bătrân din dimineaţa morţii fiicei sale. Întreaga servitorime fusese reînnoită: un alt valet fusese tocmit pentru procuror, un alt servitor pentru Noirtier; două femei intraseră în slujba doamnei de Villefort; toţi, până şi portarul şi vizitiul, ofereau chipuri noi, care se ridicaseră, ca să zicem aşa, între diferiţii stăpâni ai acestei case blestemate şi care surprinseseră relaţiile dintre aceştia, deja destul de reci. De altfel, sesiunea curţii cu juri avea să se deschidă peste trei zile, iar Villefort, închis în cabinetul său, lucra cu o râvnă febrilă la procedura începută împotriva ucigaşului lui Caderousse. Afacerea aceasta, ca toate celelalte în care se găsea amestecat contele de Monte-Cristo, stârnise mare vâlvă în lumea pariziană. Dovezile nu erau convingătoare, de vreme ce constau în cele câteva cuvinte scrise de un ocnaş pe moarte, fostul tovarăş de ocnă al celui pe care îl acuza şi care se putea să-şi fi acuzat tovarăşul din ură sau din răzbunare. Dar magistratul îşi făcuse deja o părere fermă. Procurorul regelui sfârşise prin a-şi impune lui însuşi cumplita convingere că Benedetto era vinovat şi că el trebuia să scoată din reuşita în procesul acesta dificil una dintre satisfacţiile amorului-propriu, singurele care mai puteau să-i atingă puţin corzile inimii sale îngheţate.

Aşadar, procesul se instruia, datorită muncii fără răgaz a lui Villefort, care voia să deschidă cu el apropiata sesiune a curţii cu juri. De aceea, fusese silit să se izoleze mai mult ca oricând, pentru a evita să răspundă uriaşului număr de cereri care i se adresau în vederea obţinerii învoirii de a asista la proces.

Şi apoi, trecuse atât de puţină vreme de când biata Valentine fusese coborâtă în mormânt, durerea familiei era încă atât de proaspătă, încât nimeni nu se mira să-l vadă pe tată atât de absorbit în munca sa, adică în unica îndeletnicire care putea să-i mai alunge mâhnirea.

O singură dată, adică a doua zi după ce Benedetto primise cea de a doua vizită a lui Bertuccio, când intendentul trebuia să-i spună numele tatălui său, a doua zi, spuneam, care era duminică, Villefort îl zărise pe Noirtier. Şi aceasta s-a întâmplat într-un moment în care, magistratul, sleit de oboseală, coborâse în grădina casei sale şi, posomorât, încovoiat sub apăsarea unui gând stăruitor, ca Tarquinius care reteza cu nuiaua capetele cele mai înalte ale macilor, domnul de Villefort reteza cu bastonul tulpinele lungi şi veştejite ale nalbelor care se înălţau de-a lungul aleilor ca nişte spectre ale florilor atât de strălucitoare în anotimpul trecut.

Procurorul ajunsese de vreo câteva ori până în fundul grădinii, adică până la faimoasa portiţă zăbrelită care dădea spre terenul părăsit, întorcându-se mereu pe aceeaşi alee, reluându-şi plimbarea cu acelaşi pas şi cu acelaşi gest, când, deodată, îşi îndreptă ochii maşinal către casă, din care îl auzea pe fiul său jucându-se gălăgios, fiul său adus de la pension ca să-şi petreacă zilele de duminică şi luni lângă mama sa.

În momentul acela, procurorul regelui îl văzu, la una din ferestrele deschise, pe domnul Noirtier, care ceruse să fie împins cu fotoliul până acolo, ca să se bucure de ultimele raze călduţe ale unui soare care saluta florile muribunde ale zorelelor şi frunzele ruginii ale viţei sălbatice care îmbrăca balconul.

Ochii bătrânului erau aţintiţi, ca să zicem aşa, într-un punct pe care Villefort abia îl desluşea. Iar în această privire a lui Noirtier mustea atâta ură, atâta cruzime, atâta arzătoare nerăbdare, încât procurorul regelui, obişnuit să citească toate impresiile pe această faţă pe care o cunoştea atât de bine, se abătu din traseul pe care şi-l stabilise, ca să vadă pe cine cădea privirea aceasta grea.

Atunci o văzu, sub un pâlc des de tei, cu ramurile desfrunzite, pe doamna Villefort, care, aşezată cu o carte în mână, îşi întrerupea, din când în când, lectura, ca să-i zâmbească fiului ei sau să-i arunce înapoi mingea pe care el o azvârlea cu încăpăţânare din salon în grădină.

Villefort păli, căci înţelegea ce voia bătrânul.

Noirtier privea mai departe la acelaşi lucru. Dar, deodată, ochii lui se mutară de la soţie la soţ şi, atunci, însuşi Villefort avu de îndurat atacul

acestor ochi fulgerători care, schimbându-şi punctul de atracţie, îşi schimbaseră totodată şi limbajul, fără să piardă totuşi nimic din expresia lor ameninţătoare.

Neavând habar de pasiunile ale căror focuri încrucişate treceau pe deasupra capului ei, doamna de Villefort tocmai prinsese mingea fiului său, făcându-i semn copilului să vină s-o ia, cu o sărutare. Dar Édouard se lăsă multă vreme rugat. Probabil că mângâierea maternă nu i se părea o recompensă satisfăcătoare pentru efortul pe care trebuia să-l depună. În cele din urmă, băiatul se hotărî, sări pe fereastră în mijlocul unei tufe de heliotropi şi de crizanteme, şi dădu fuga la doamna de Villefort, cu fruntea lac de sudoare. Doamna de Villefort îi şterse fruntea, îşi lipi buzele de fildeşul acesta umed, apoi îl lăsă să plece, cu mingea într-o mână şi cu un pumn de bomboane în cealaltă.

Villefort, atras ca de o putere nevăzută, ca pasărea de şarpe, se apropie de casă. Pe măsură ce se apropia, privirea lui Noirtier se pleca, urmărindu-l, iar focul pupilelor sale părea să crească la un asemenea grad de incandescenţă, încât Villefort se simţea mistuit până în străfundul sufletului. Într-adevăr, în privirea aceasta se putea citi o mustrare sângeroasă şi, deopotrivă, o ameninţare cumplită. Apoi, pleoapele şi ochii lui Noirtier se ridicară spre Cer, de parcă îi amintea fiului său un jurământ uitat.

— Bine, domnule! îi răspunse Villefort, de jos, din curte. Prea bine! Mai ai răbdare încă o zi. Ce-am spus, rămâne spus!

Noirtier păru liniştit de aceste cuvinte şi îşi întoarse nepăsător ochii în altă parte.

Villefort îşi descheie repezit redingota care-l înăbuşea, îşi trecu o mână lividă pe frunte şi se duse iarăşi în cabinetul său.

Noaptea se scurse rece şi liniştită. În casă, toată lumea se culcă şi dormi, ca de obicei. Numai Villefort, ca de obicei, nu se culcă odată cu ceilalţi şi lucră până la cinci dimineaţa, revăzând ultimele interogatorii luate în ajun de către judecătorii de instrucţie, comparând depoziţiile martorilor şi limpezindu-şi actul de acuzare, unul dintre cele mai energice şi mai iscusit concepute din toate cele întocmite de el vreodată.

A doua zi, luni, trebuia să aibă loc prima şedinţă a curţii cu juri. Ziua aceea, Villefort o văzu mijind lăptoasă şi sinistră, iar lumina ei albăstruie făcu să strălucească pe hârtie rândurile scrise cu cerneală roşie. Magistratul aţipise o clipă, în timp ce lampa scotea ultimele sale supine — la pâlpâielile

sale, Villefort se trezi şi îşi văzu degetele umede şi înroşite, de parcă şi le-ar fi muiat în sânge.

Deschise fereastra. O fâşie lată, portocalie, străbătea cerul în zare şi tăia în două plopii subţiri, care se profilau coloraţi în negru. În pajiştea cu lucernă, dincolo de portiţa zăbrelită de sub castani, o ciocârlie se ridică în zbor până în înalturi, slobozindu-şi cântul limpede şi matinal.

Aerul jilav al zorilor pătrunse în capul lui Villefort şi-i împrospătă mintea.

„O să fie astăzi, zise el cu o sforţare. Astăzi, omul care o să ţină paloşul justiţiei în mână trebuie să lovească pretutindeni unde sunt vinovaţi.”

Şi privirile i se îndreptară fără voie spre fereastra lui Noirtier, unde în ajun îl zărise pe bătrân.

Perdeauna era trasă.

Totuşi, imaginea tatălui său i se părea atât de prezentă, încât el vorbi spre fereastra închisă, ca şi cum ar fi fost deschisă şi ca şi cum l-ar mai fi văzut încă, prin ea, pe bătrân ameninţând.

— Da, şopti el, da, fii liniştit!

Apoi capul îi căzu din nou în piept şi făcu astfel, de câteva ori, ocolul camerei de lucru. După aceea, în sfârşit, se întinse pe o canapea, îmbrăcat cum era, nu atât să doarmă, cât să-şi dezmorţească membrele înţepenite de oboseală şi de înfrigurarea muncii care-i pătrunsese până în măduva oaselor.

Încetul cu încetul, toată lumea se trezi. Din cabinetul său, Villefort auzi răsunând, unul după altul, zgomotele care constituiau, ca să zicem aşa, viaţa casei: uşi mişcându-se, clinchetul soneriei doamnei de Villefort, care îşi chema camerista, primele chiote ale copilului, care se trezea voios, cum se trezesc de obicei copiii de vârsta lui.

La rândul său, sună şi Villefort. Noul său valet intră şi-i aduse ziarele.

Odată cu ziarele, el îi aduse şi o ceaşcă de ciocolată fierbinte.

— Ce-mi aduci acolo? întrebă Villefort.

— O ceaşcă de ciocolată.

— N-am cerut-o. Cine are astfel grijă de mine?

— Doamna. Mi-a spus că domnul o să vorbească astăzi mult, fără îndoială, în procesul asasinatului, şi că are nevoie să prindă puteri.

Iar valetul aşeză pe măsuţa de lângă canapea, încărcată cu hârtii ca şi toate celelalte mese, ceaşca poleită.

Valetul ieşi.

Villefort privi o clipă ceaşca, posomorât. Apoi o luă cu un gest nervos şi-i înghiţi dintr-odată băutura pe care o conţinea. S-ar fi zis că nădăjduia ca această băutură să fie ucigătoare şi că îşi chema moartea ca să-l scutească de o îndatorire care-i poruncea să facă un lucru mult mai chinuitor decât să moară. Apoi, se ridică şi se plimbă prin cabinet, cu un soi de zâmbet care i s-ar fi părut cumplit, oricui l-ar fi zărit.

Însă ciocolata nu fusese otrăvită, iar domnul de Villefort nu simţi nimic.

Veni ora dejunului, însă domnul de Villefort nu apăru la masă. Valetul intră iar în cabinet.

— Doamna îl anunţă pe domnul, zise el, că s-a făcut ora unsprezece şi că procesul are loc la prânz.

— Ei şi? făcu Villefort. Ce-i cu asta?

— Doamna şi-a făcut toaleta, este gata şi întreabă dacă o să vă însoţească.

— Unde?

— La tribunal.

— Ce să facă acolo?

— Doamna spune că îşi doreşte foarte mult să asiste la acest proces.

— Aha! zise Villefort cu un accent aproape înfricoşător. Îşi doreşte asta!

Valetul se dădu un pas înapoi şi zise:

— Dacă domnul vrea să iasă singur, o să-i comunic doamnei.

Villefort rămase mut o clipă, trecându-şi unghiile peste obrazul palid, încadrat de o barbă neagră ca abanosul.

— Spune-i doamnei, răspunse el în cele din urmă, că vreau să-i vorbesc şi că o rog să mă aştepte la ea.

— Da, domnule.

— Apoi să te întorci să mă ajuţi să mă bărbieresc şi să mă îmbrac.

— Imediat.

Valetul dispăru şi se întoarse, într-adevăr, foarte repede. Îl bărbieri pe Villefort şi-l îmbrăcă într-un costum negru, solemn.

Apoi, când termină:

— Doamna a zis că îl aşteaptă pe domnul de îndată ce îşi va încheia toaleta, zise el.

— Mă duc.

Şi Villefort, cu dosarele sub braţ, cu pălăria în mână, se îndreptă spre apartamentul soţiei sale.

La uşă, se opri o clipă şi îşi şterse cu batista sudoarea care-i şiroia pe fruntea lividă.

Apoi deschise uşa.

Doamna de Villefort era aşezată pe un divan, răsfoind cu nerăbdare ziarele şi broşurile, pe care Édouard se distra să le ciopârţească mai înainte ca mama lui să fi avut timp să termine lectura. Era gata îmbrăcată pentru oraş; pălăria o aştepta alături, pe un fotoliu; îşi pusese până şi mănuşile.

— Ah! Ai venit, domnule! zise ea cu vocea netulburată şi calmă. Doamne! Eşti foarte palid, domnule! Aşadar, iar ai lucrat toată noaptea? De ce n-ai venit să iei masa cu noi? Ei bine, mă iei cu dumneata sau mă duc singură, cu Édouard?

După cum se vede, doamna de Villefort îşi înmulţise întrebările, ca să obţină un răspuns. Dar, la toate aceste întrebări, Villefort rămăsese rece şi mut ca o statuie.

— Édouard, zise Villefort privindu-şi poruncitor fiul, du-te şi te joacă în salon, dragul meu! Trebuie să vorbesc cu mama ta.

Doamna de Villefort, văzând atitudinea aceasta rece, auzind tonul acesta hotărât şi introducerea aceasta ciudată, tresări.

Édouard îşi ridicase capul şi se uitase la mama sa. Apoi, văzând că ea nu îi confirma ordinul domnului de Villefort, se apucase din nou să taie capetele soldaţilor de plumb.

— Édouard! strigă domnul de Villefort, atât de aspru încât copilul zvâcni pe covor. Nu m-auzi? Du-te!

Copilul, neobişnuit cu un asemenea tratament, se ridică în picioare şi se albi la faţă — cu greu s-ar fi putut spune dacă de mânie sau de teamă.

Tatăl său se apropie de el, îl luă de braţ şi îl sărută pe frunte.

— Du-te, băiatul meu, du-te!

Édouard ieşi.

Domnul de Villefort îl condusese până la uşă, pe care acum o încuie cu zăvorul.

— Oh, Doamne! făcu tânăra femeie, privindu-şi soţul până în fundul sufletului şi schiţând un zâmbet, pe care neclintirea lui Villefort i-l îngheţă pe buze. Ce s-a întâmplat?

— Doamnă, unde îţi ţii otrava pe care o foloseşti de obicei? zise magistratul răspicat şi fără altă pregătire, stând între soţia sa şi uşă.

Doamna de Villefort simţi ceea ce trebuie să simtă ciocârlia când vede şoimul strângându-şi deasupra creştetului său rotirile ucigaşe.

Un sunet răguşit, frânt, care nu era nici ţipăt, nici geamăt, îi scăpă din piept doamnei de Villefort, care păli, devenind cadaverică.

— Domnule, îngăimă ea, nu... nu înţeleg!

Şi, cum se ridicase în picioare, când atinsese culmea groazei, când atinse şi cea de-a doua culme a groazei, mai puternică, fără îndoială, decât cea dintâi, se prăbuşi pe sofa, printre perne.

— Te întrebam, continuă Villefort, cu glasul netulburat, în ce loc ascunzi otrava cu ajutorul căreia i-ai ucis pe socrul meu, domnul de Saint-Méran, pe soacra mea, pe Barrois şi pe fiica mea, Valentine?

— Ah, domnule! strigă doamna de Villefort împreunându-şi mâinile. Cum poţi să spui asta?

— Nu ţi se cade dumitale să mă întrebi pe mine, ci să-mi răspunzi.

— Soţului sau judecătorului? îngăimă, doamna de Villefort.

— Judecătorului, doamnă, judecătorului!

Paloarea femeii, frica din privirea ei, tremurul întregului corp, alcătuiau un spectacol înspăimântător la vedere.

— Ah, domnule! murmură ea. Ah, domnule!...

Atâta putu să spună.

— Nu mi-ai răspuns, doamnă! strigă ameninţător magistratul.

Apoi adăugă, cu un zâmbet încă şi mai înfricoşător decât mânia lui:

— Este adevărat că nici n-ai negat!

Ea făcu un gest.

— Şi n-ai putea nega, continuă Villefort, întinzând braţul spre ea, parcă pentru a o aresta în numele justiţiei. Ai săvârşit aceste crime cu abilitate, fără frică de nimic, care totuşi nu-i putea înşela decât pe oamenii dispuşi să se lase orbiţi în privinţa dumitale, din pricina dragostei lor. Încă de la moartea doamnei de Saint-Méran, am ştiut că exista un otrăvitor în casa mea. Domnul d’Avrigny m-a prevenit. După moartea lui Barrois, Dumnezeu să mă ierte, bănuielile mele au căzut pe altcineva, pe un înger, pe Valentine! Bănuielile mele, care, chiar şi acolo unde nu există crimă, veghează, neîncetat aprinse în adâncul inimii mele. Dar, după moartea ei, n-a mai încăput îndoială, pentru mine, doamnă, şi nu numai pentru mine, dar şi pentru alţii. De aceea, crima dumitale, acum cunoscută de două persoane, deşi bănuită de mai mulţi, o să devină publică şi, cum îţi spuneam adineauri, doamnă, nu-ţi mai vorbesc în calitatea mea de soţ, ci în calitatea mea de judecător!

Tânăra femeie îşi ascunse faţa în palme.

— O, domnule! bolborosi ea. Te implor, nu da crezare aparenţelor!

— Eşti cumva laşă? strigă Villefort, cu dispreţ. Într-adevăr, am observat că otrăvitorii sunt întotdeauna laşi. Eşti cumva laşă, dumneata, care ai avut cumplitul curaj să vezi cum îşi dau sufletul în faţa ta doi bătrâni şi o fată, ucişi de tine?

— Domnule, domnule!

— Eşti laşă? continuă Villefort, din ce în ce mai înfierbântat. Dumneata, care ai numărat, una câte una, ultimele clipe ale celor patru agonii? Dumneata, care ţi-ai urzit planurile infernale şi ţi-ai preparat băuturile josnice cu o abilitate şi o precizie de-a dreptul miraculoase? Dumneata, care ai calculat atât de bine toate, ai uitat oare să iei în calcul un singur lucru, adică unde te putea duce descoperirea crimelor dumitale? Oh, cu neputinţă! Fără îndoială că ţi-ai păstrat vreo otravă mai blândă, mai subtilă, mai puternică decât restul, ca să scapi de pedeapsa pe care o meriţi... Ai făcut asta, nu? Eu cel puţin aşa sper.

Doamna de Villefort îşi împreună mâinile şi căzu în genunchi.

— Cunosc... cunosc, zise el. Vrei să mărturiseşti. Dar mărturisirea făcută judecătorilor, mărturisirea făcută în ultima clipă, mărturisirea făcută atunci când nu mai poţi să negi nu uşurează cu nimic pedeapsa care i se dă vinovatului.

— Pedeapsa? strigă doamna de Villefort. Pedeapsa? De două ori ai rostit cuvântul acesta, domnule.

— Desigur. Oare pentru că eşti de numai patru ori vinovată ai crezut că dumneata ai să scapi? Oare pentru că eşti soţia celui care cere pedeapsa ai crezut că dumneata o să fii cruţată? Nu, doamnă, nu! Oricine ar fi ea, eşafodul o aşteaptă pe otrăvitoare, mai ales dacă, aşa cum îţi spuneam adineauri, otrăvitoarea n-a avut grijă să păstreze şi pentru ea câteva picături din cea mai sigură otravă a ei.

Doamna de Villefort scoase un răcnet sălbatic şi groaza hidoasă şi nestăpânită îi năpădi chipul răvăşit.

— Oh, nu-ţi fie teamă de eşafod, doamnă, zise magistratul. Nu vreau să te dezonorez, căci asta ar însemna să mă dezonorez, totodată, pe mine. Nu, dimpotrivă, dacă m-ai ascultat cu atenţie, ai înţeles că dumneata nu poţi muri pe eşafod.

— Nu, n-am înţeles. Ce vrei să spui? bolborosi nefericita femeie cu desăvârşire înfrântă.

— Vreau să spun că soţia primului magistrat al capitalei n-o să întineze cu josnicia sa un nume rămas până azi fără pată şi n-o să-şi dezonoreze, dintr-o lovitură, şi soţul şi copilul.

— Nu! Oh, nu!

— Prea bine, doamnă! Atunci, asta o să fie o faptă bună din partea dumitale şi pentru fapta asta bună, îţi mulţumesc.

— Îmi mulţumeşti? Pentru ce?

— Pentru ce mi-ai făgăduit.

— Dar ce-am făgăduit? Mi-am pierdut capul, nu mai înţeleg nimic. Doamne, Dumnezeule!

Şi se ridică în picioare, cu părul în dezordine şi spume pe buze.

— Mi-ai răspuns, doamnă, la întrebarea pe care ţi-am pus-o când am intrat aici: Unde este otrava pe care o foloseşti de obicei, doamnă?

Doamna de Villefort îşi ridică braţele spre Cer şi îşi încleştă convulsiv mâinile una într-alta.

— Nu, nu! protestă ea. Nu, nu asta vrei!

— Ceea ce nu vreau eu, doamnă, este să pieri pe un eşafod, mă înţelegi? răspunse Villefort.

— Oh, domnule! Iertare!

— Ceea ce vreau eu este să se facă dreptate. Eu sunt pe lume ca să pedepsesc, doamnă, adăugă el cu o privire înflăcărată. Pe oricare altă femeie, fie ea şi regină, i-aş trimite-o călăului. Dar faţă de dumneata voi fi milostiv. Dumitale îţi spun: Nu-i aşa, doamnă, că ai mai păstrat câteva picături din otrava dumitale cea mai blândă, cea mai rapidă şi cea mai sigură?

— Oh, iartă-mă, domnule, lasă-mă să trăiesc!

— Eşti laşă! zise Villefort.

— Gândeşte-te că sunt soţia dumitale!

— Eşti o otrăvitoare!

— În numele Cerului!...

— Nu!

— În numele dragostei pe care mi-ai purtat-o!...

— Nu! Nu!

— În numele copilului nostru! Ah! Pentru copilul nostru, lasă-mă să trăiesc!

— Nu, nu, nu! îţi spun. Dacă o să te las să trăieşti, într-o bună zi, poate că o să-l ucizi şi pe el, cum i-ai ucis pe ceilalţi.

— Eu! Să-mi ucid fiul? strigă mama aceasta sălbatică, repezindu-se spre Villefort. Eu! Să-l ucid pe Édouard al meu?... Ha, ha!...

Şi un râs cumplit, un râs drăcesc, un râs de nebună îi încheie fraza şi se pierdu într-un horcăit sângeros.

Doamna de Villefort se prăbuşise la picioarele soţului ei.

Villefort se apropie de ea.

— Gândeşte-te, doamnă, zise el, că, dacă până la întoarcerea mea nu s-a făcut dreptate, atunci o să te denunţ cu gura mea şi o să te arestez cu mâinile mele.

Ea îl ascultă, gâfâind, doborâtă, strivită. Doar ochii îi mai erau vii şi în ei mocnea un foc cumplit.

— Mă înţelegi? zise Villefort. Mă duc acolo să cer pedeapsa cu moartea pentru un ucigaş... Dacă te găsesc în viaţă, diseară vei dormi la Conciergerie.

Doamna de Villefort scoase un suspin, nervii i se destinseră şi ea se prăbuşi, zdrobită, pe covor.

Procurorul regelui păru să simtă un val de milă. O privi cu mai puţină asprime şi, înclinându-se uşor în faţa ei:

— Adio, doamnă! zise el, tărăgănat. Adio!

Acest adio căzu ca tăişul ghilotinei asupra doamnei de Villefort. Leşină.

Procurorul regelui plecă şi, ieşind, răsuci de două ori cheia în broască.

CIX Curtea cu Juri

Afacerea Benedetto, cum i se spunea pe atunci la tribunal şi în lume, stârnise senzaţie. Obişnuit al localului Café de Paris, al bulevardului du Gand şi al pădurii Boulogne, falsul Cavalcanti, în timpul cât locuise la Paris, timp de două sau de trei luni cât durase strălucirea sa, îşi făcuse o mulţime de cunoştinţe. Ziarele povestiseră despre diversele isprăvi ale arestatului în viaţa sa elegantă şi în viaţa de ocnă. Rezultatul fusese cea mai vie curiozitate, mai ales printre cei care îl cunoscuseră personal pe prinţul Andrea Cavalcanti. Şi tocmai aceştia erau hotărâţi să facă orice ca să-l vadă pe banca acuzaţilor pe Benedetto, asasinul tovarăşului său de ocnă.

Pentru mulţi oameni, Benedetto era, dacă nu o victimă, cel puţin o eroare a justiţiei. Fusese văzut şi domnul Cavalcanti tatăl la Paris şi se aşteptau să-l vadă apărând din nou, ca să-şi ceară înapoi ilustrul vlăstar. Un mare număr dintre cei care nu auziseră niciodată vorbindu-se despre faimoasa redingotă cu care se înfiinţase acasă la contele de Monte-Cristo, se simţiseră mişcaţi de aerul demn, de purtările de gentilom şi de manierele de lume pe care le arătase bătrânul patrician, care, trebuie spus, părea un senior desăvârşit, ori de câtre ori nu deschidea gura şi nu făcea aritmetică.

Cât despre acuzat, mulţi îşi aminteau că-l văzuseră atât de amabil, atât de frumos, atât de risipitor, încât mai curând le venea să creadă în vreo uneltire din partea vreunui duşman de-al său, cum se găsesc atâţia în lumea asta în care marile averi urcă mijloacele de a face binele şi răul la înălţimea neînchipuitului şi puterea la înălţimea nemaipomenitului.

Aşadar, cu toţii dădură fuga să asiste la şedinţa curţii cu juri, unii ca să se bucure de spectacol, alţii ca să-l comenteze. Încă de la ora şapte dimineaţa se făcuse coadă la poartă şi, cu o oră înainte de deschiderea şedinţei, sala era deja plină de norocoşi.

În zilele marilor procese, înainte de intrarea curţii şi, adeseori, chiar şi după aceea, o sală de tribunal seamănă foarte tare cu un salon în care mulţi oameni se recunosc, îşi vorbesc, când stau destul de aproape unii de alţii, ca să nu-şi piardă locurile şi îşi fac semne, când sunt despărţiţi de prea mult public, avocaţi şi jandarmi.

Era una din acele minunate zile de toamnă, care ne despăgubesc uneori pentru o vară absentă sau prea scurtă. Norii, pe care domnul de Villefort îi

văzuse dimineaţa dungând răsăritul, se împrăştiaseră ca prin farmec, lăsând să strălucească, în toată puritatea ei, una din ultimele şi cele mai blânde zile de septembrie.

Beauchamp, unul dintre regii presei şi, prin urmare, având un tron pretutindeni, privea cu lornionul în dreapta şi în stânga. Îi zări pe Château-Renaud şi pe Debray, care, câştigând bunăvoinţa unui poliţai, îl hotărâseră pe acesta să treacă în spatele lor, în loc să le acopere vederea, după cum avea dreptul. Onorabilul agent adulmecase că are de-a face cu secretarul ministrului şi cu un milionar şi se arătă plin de bunăvoinţă faţă de nobilii săi vecini, îngăduindu-le chiar să meargă până la Beauchamp şi făgăduindu-le să le păstreze locurile.

— Ei bine, zise Beauchamp, aşadar, am venit să ne vedem prietenul?

— Ei, Doamne, da! răspunse Debray. Nobilul prinţ! La naiba cu toţi prinţii italieni!

— Un om al cărui genealogist fusese Dante şi ale cărui origini coborau până la *Divina Comedie*!

— Nobleţe de şţreang, zise flegmatic Château-Renaud.

— O să fie condamnat la moarte, nu-i aşa? îl întrebă Debray pe Beauchamp.

— Ei, dragul meu, răspunse ziaristul, mi se pare că trebuie să te întreb eu pe dumneata acest lucru! Dumneata recunoşti mai bine decât noi, ceilalţi, ce vânt bate prin birouri. L-ai întâlnit pe preşedinte la ultima serată a ministrului dumitale?

— Da.

— Şi ce ţi-a spus?

— Un lucru care o să te mire.

— Ah! Atunci, zi numaidecât! De mult nu mi se mai spun lucruri de acest gen.

— Ei bine, mi-a spus că Benedetto, care e privit ca un fenix al subtilităţii, ca un titan al vicleniei, nu este decât un pungaş de rând, un neghiob, cu totul nevrednic de experienţele care se vor face după moartea sa pe organele lui frenologice.

— Aş! făcu Beauchamp. Îşi juca, totuşi, destul de bine rolul de prinţ.

— Pentru dumneata, Beauchamp, care nu poţi să-i suferi pe aceşti prinţi nefericiţi şi eşti încântat să le găseşti cusururi. Dar nu şi pentru mine, care simt din instinct gentilomul şi care adulmec o familie aristocratică, oricare ar fi ea, ca un adevărat copoi al blazoanelor.

— Adică, dumneata n-ai crezut niciodată în rangul său de prinţ?

— În titlul său de prinţ, da. În principatul său, nu.

— Bine spus, zise Debray. Te asigur, totuşi, că pentru oricare altul, în afară de dumneata, putea trece drept prinţ... L-am văzut în casele miniştrilor.

— Ah, da! zise Château-Renaud. Numai că ar trebui ca şi miniştrii dumitale să se priceapă la prinţi!

— E plin de miez ceea ce ai spus, Château-Renaud! răspunse Beauchamp, izbucnind în râs. Fraza e scurtă, dar plăcută. Îţi cer îngăduinţa s-o folosesc în raportul meu.

— Ia-o, dragul meu domn Beauchamp, răspunse Château-Renaud. Ia-o! Ţi-o vând cu cât face.

— Dar, îi zise Debray lui Beauchamp, dacă eu am vorbit cu preşedintele, atunci şi dumneata trebuie să fi vorbit cu procurorul regelui, nu-i aşa?

— A fost cu neputinţă. De opt zile, domnul de Villefort s-a închis în casă. Este firesc, cu lanţul ciudat de dolii în familie, încoronat cu moartea ciudată a fiicei sale...

— Moarte ciudată? Ce tot zici, Beauchamp?

— Ei, da, fă-te acum că nu ştii, sub pretext că toate astea se petrec în nobilimea de robă! zise Beauchamp, ducându-şi lornionul la ochi şi silindu-l să rămână lipit de orbită.

— Dragul meu, zise Château-Renaud, dă-mi voie să-ţi spun că, în ceea ce priveşte lornionul, nu te compari cu Debray. Debray, dă-i o lecţie domnului de Beauchamp!

— Aha! zise Beauchamp. Nu cumva mă înşel?

— Ce este?

— Ea este!

— Care ea?

— Se zicea că a plecat!

— Domnişoara Eugénie? întrebă Château-Renaud. S-a şi întors?

— Nu ea, mama sa.

— Doamna Danglars?

— Haida-de! făcu Château-Renaud. Cu neputinţă! La numai zece zile după ce i-a fugit fiica şi la trei zile după ce soţul a dat faliment?

Debray se înroşi uşor şi se uită în direcţia privirii lui Beauchamp.

— Aş! zise el. Aceasta este o femeie cu voal pe faţă, o doamnă necunoscută, vreo prinţesă străină, poate mama prinţului Cavalcanti. Dar spuneai sau mai precis erai pe cale să spui nişte lucruri foarte interesante, Beauchamp, nu-i aşa?

— Eu?

— Da. Vorbeai despre Valentine, despre moartea ei ciudată.

— Ah, da, adevărat! Dar oare de ce n-o fi venit doamna de Villefort?

— Biata femeie! zise Debray. De bună seamă că este ocupată să distileze nişte apă de melisă pentru spitale şi să prepare nişte cosmetice pentru ea şi pentru prietenele sale. Doar ştiţi că pentru distracţia asta cheltuie două-trei mii de scuzi pe an, după cum se spune. La urma urmelor, ai dreptate, de ce nu-i prezentă şi doamna de Villefort? Aş fi revăzut-o cu plăcere. Mie îmi place mult femeia aceasta.

— Iar eu, zise Château-Renaud, nu pot s-o sufăr!

— De ce?

— Habar n-am. De ce se iubeşte şi de ce se detestă, în general? Nu pot s-o sufăr pentru că îmi este antipatică.

— Sau tot din instinct.

— Poate... Dar, să revenim la ceea ce spuneai dumneata, Beauchamp.

— Ei bine, reluă Beauchamp, nu sunteţi curioşi să aflaţi, domnilor, de ce se moare cu atâta spor în familia Villefort?

— Cu spor, frumos spus, făcu Château-Renaud.

— Dragul meu, şi în Saint-Simon găseşti cuvântul ăsta.

— Dar faptul îl găsim în familia domnului de Villefort, aşa că să revenim la subiect.

— Pe legea mea! zise Debray. Mărturisesc că de vreo trei luni nu scap din ochi casa asta îndoliată. Ba, chiar alaltăieri, venind vorba despre Valentine, doamna mi-a pomenit despre ea.

— Care „doamnă”?... întrebă Château-Renaud.

— Soţia ministrului, desigur!

— Ah, iartă-mă! făcu Château-Renaud. Eu unul nu mă duc pe la miniştri. Îi las pe prinţi s-o facă.

— Erai numai frumos, dar acum devii sclipitor, baroane. Fie-ţi milă de noi, altfel o să ne arzi ca un Jupiter.

— N-o să mai spun nimic, zise Château-Renaud. Dar, ce naiba, fie-vă milă de mine, nu-mi mai tot daţi replici!

— Hai, Beauchamp! Să încercăm să ajungem la capătul subiectului nostru. Îţi spuneam, aşadar, că doamna îmi cerea, alaltăieri, informaţii despre ea. Dă-mi tu informaţii, ca să i le pot da şi eu, la rândul meu.

— Ei bine, domnilor, dacă se moare cu atâta spor, îmi menţin expresia, în familia Villefort, este din pricină că există un asasin în casă!

Cei doi tineri tresăriră, fiindcă şi lor le trecuse prin minte, nu o dată, gândul acesta.

— Şi cine este acest asasin? întrebară ei în cor.

— Micul Édouard.

Hohotul de râs al celor doi ascultători nu-l descumpăni deloc pe vorbitor, care continuă:

— Da, domnilor, micul Édouard, copil fenomenal, care ucide de pe acum, ca şi tatăl şi mama sa.

— Este o glumă?

— Nicicum. Ieri mi-am tocmit un servitor, proaspăt ieşit din casa domnului de Villefort. Ascultaţi-mă cu atenţie.

— Te ascultăm.

— Pe servitor o să-l dau afară mâine, fiindcă mănâncă extrem de mult, ca să se refacă de pe urma postului pe care şi l-a impus dincolo de groază. Ei bine, se pare că acest copil drăgălaş a pus mâna pe vreo sticluţă de otravă, pe care o foloseşte, din când în când, împotriva celor care nu-i plac lui. Mai întâi, nu i-a plăcut pe bunicul şi pe bunica de Saint-Méran, aşa că le-a turnat trei picături din elixirul lui — trei picături sunt de ajuns. Apoi, a venit rândul bravului Barrois, bătrânul servitor al bunicului Noirtier, care îl bruftuluia, din când în când, pe fermecătorul drăcuşor pe care îl cunoaşteţi. Drăguţul drăcuşor i-a turnat şi lui trei picături de elixir. Şi la fel i s-a întâmplat şi bietei Valentine, care nu-l bruftuluia, dar pe care el era invidios: i-a turnat trei picături din elixir, şi pentru ea, ca şi pentru ceilalţi, totul s-a sfârşit.

— Ce naiba de poveste ne tot îndrugi? întrebă Château-Renaud.

— E drept, răspunse Beauchamp, o poveste de pe lumea cealaltă, nu-i aşa?

— E absurd! zise Debray.

— Aha! urmă Beauchamp. Iată că ai şi început să cauţi mijloace dilatorii. Ce naiba! Întreabă-l pe servitorul meu sau, mai precis, pe omul care mâine n-o să mai fie servitorul meu. Aşa se discuta în casă.

— Dar elixirul ăsta unde este? Şi ce este?

— Păi, copilul îl ascunde.

— De unde l-a luat?

— Din laboratorul mamei sale.

— Vasăzică, mama sa are otrăvuri în laborator?

— De unde să ştiu eu? Mă iei la întrebări ca procurorul regelui. Repet şi eu ce mi s-a spus, atâta tot. Îţi citez şi autorul, mai mult chiar că nu pot face. Bietul nenorocit nu mai mânca de spaimă.

— De necrezut!

— Ba nu, dragul meu, nu-i deloc de necrezut. Doar l-ai văzut şi dumneata, anul trecut, pe băiatul acela din strada Richelieu, care se amuza ucigându-şi fraţii şi surorile, înfigându-le câte un ac în ureche, în timp ce dormeau. Generaţia de după noi este foarte precoce, dragul meu.

— Dragul meu, zise Château-Renaud, pariez că dumneata nu crezi nici un cuvinţel din tot ce ne povesteşti nouă... Dar nu-l văd pe contele de Monte-Cristo. Cum de nu-i aici?

— S-a blazat, făcu Debray. Şi apoi, poate că nu vrea să mai dea ochii cu lumea, de când a fost păcălit de toţi seniorii Cavalcanti, care au venit la el, după cum se pare, cu scrisori de credit false, astfel încât datorează vreo sută de mii de franci, ipotecaţi pe principatul lor.

— Apropo, domnule de Château-Renaud, cum o mai duce Morrel? întrebă Beauchamp.

— Pe legea mea, zise gentilomul, până acum am fost de trei ori pe la el şi nici urmă de Morrel. Totuşi, sora lui nu mi s-a părut deloc îngrijorată şi mi-a spus, cu faţă senină, că nici ea nu l-a mai văzut de vreo două sau trei zile, dar că este sigură că este sănătos.

— Ah, cred că ştiu de ce nu poate contele de Monte-Cristo să fie în sală! zise Beauchamp.

— De ce?

— Pentru că este actor în drama aceasta.

— A ucis şi el pe cineva? întrebă Debray.

— Nu, dimpotrivă, pe el au vrut să-l ucidă. Doar ştiţi bine că onorabilul domn Caderousse a fost asasinat de către micul său Benedetto, pe când ieşea din casa contelui. Ştiţi bine că la el acasă s-a descoperit faimoasa vestă, în care era scrisoarea buclucaşă, aceea care a întrerupt semnarea contractului de căsătorie. Vedeţi faimoasa vestă? E acolo, plină de sânge, pe birou, ca probă a acuzării.

— Aha! O văd.

— Sst! Domnilor, intră curtea. Să mergem la locurile noastre!

Într-adevăr, în sală se iscă un mare freamăt. Poliţaiul îl chemă pe cei doi protejaţi ai săi printr-un „hei!” energic, iar aprodul, ivindu-se în pragul sălii de şedinţe, strigă cu vocea aceea stridentă, pe care aprozii o aveau încă de pe vremea lui Beaumarchais:

— Curtea, domnilor!

CX Actul de acuzare

Judecătorii intrară, în mijlocul celei mai profunde tăceri. Juraţii se aşezară la locurile lor. Domnul de Villefort, ţinta atenţiei, ba am putea spune chiar a admiraţiei generale, se aşeză în fotoliul său, plimbându-şi liniştit privirile în jur.

Fiecare se uita cu mirare la chipul său grav şi sever, pe care durerea de părinte părea că n-o tulburase deloc şi fiecare simţea un fel de groază faţă de acest om străin de sentimentele omeneşti.

— Jandarmi! zise preşedintele. Aduceţi acuzatul!

La aceste cuvinte, atenţia publicului deveni mai încordată şi toţi ochii se aţintiră pe uşa pe unde trebuia să intre Benedetto.

Curând, uşa se deschise şi acuzatul îşi făcu apariţia.

Impresia fu una pentru toată lumea şi nimeni nu se înşelă asupra expresiei de pe faţa lui.

Trăsăturile sale nu purtau nici o urmă de acea adâncă emoţie care strânge tot sângele în inimă şi albeşte fruntea şi obrajii. Mâinile sale, aşezate cu graţie, una pe pălărie, cealaltă în deschizătura vestei de pichet alb, nu erau scuturate de nici un fior. Privirea îi era calmă şi chiar strălucitoare. Abia intrat în sală, privirea tânărului se apucă să treacă peste toate rândurile judecătorilor şi juraţilor şi se opri mai mult asupra preşedintelui curţii şi mai cu seamă asupra procurorului regelui.

Lângă Andrea se aşeză avocatul său, numit din oficiu (căci Andrea nu voise să se ocupe de aceste amănunte cărora păruse că nu le dă nici o importanţă), un tânăr cu părul blond spălăcit, cu faţa roşie de o emoţie de o sută de ori mai mare decât a acuzatului.

Preşedintele ceru să se dea citire actului de acuzare, redactat, după cum se ştie, de pana atât de iscusită şi neînduplecată a lui Villefort.

În timpul acestei lecturi, care fu lungă şi care, pentru oricare altul ar fi fost copleşitoare, atenţia publicului nu încetă să se îndrepte asupra lui Andrea, care îi suportă povara cu seninătatea sufletească a unui spartan.

Poate că niciodată Villefort nu fusese atât de concis şi de elocvent. Crima era înfăţişată în culorile cele mai vii. Antecedentele acuzatului, transfigurarea sa, şirul faptelor sale, de la o vârstă destul de fragedă, erau prezentate cu talentul pe care numai experienţa vieţii şi cunoaşterea

sufletului omenesc i-l puteau oferi unei minţi atât de luminate ca aceea a procurorului regal.

A fost de ajuns numai această introducere, pentru ca Benedetto să fie pierdut pe totdeauna în ochii publicului, până când legea avea să-l pedepsească într-un mod mai concret.

Andrea nu acordă însă nici cea mai mică atenţie acuzaţiilor succesive care i se ridicau împotrivă şi cădeau din nou asupra lui. Domnul de Villefort, care îl examina adesea şi care, fără îndoială, îşi continua asupra lui studiile psihologice pe care avusese de atâtea ori prilejul să le facă pe acuzaţi, nu izbuti, nici măcar o dată, să-l facă să-şi plece ochii, oricât de fixă şi de pătrunzătoare i-a fost privirea.

În sfârşit, lectura se încheie.

— Acuzat, zise preşedintele, numele şi prenumele!

Andrea se ridică.

— Iertaţi-mă, domnule preşedinte, zise el cu o voce al cărei timbru sună cu desăvârşire netulburat, dar văd că alegeţi o ordine a întrebărilor în care eu nu vă pot urma cu răspunsurile. Pretind că este interesul meu să dovedesc mai târziu că eu sunt o excepţie faţă de acuzaţii obişnuiţi. Binevoiţi, aşadar, să-mi daţi voie să răspund într-o altă ordine. Vă asigur că, până la sfârşit, o să vă răspund la toate.

Preşedintele, surprins, se uită la juraţi care, la rândul lor, se uitară la procurorul regelui.

O mare mirare se manifestă în întreaga adunare. Dar Andrea nu păru deloc emoţionat.

— Vârsta? zise preşedintele. La întrebarea asta răspunzi?

— La întrebarea asta, ca şi la celelalte, o să răspund, domnule preşedinte, dar când o să le vină rândul.

— Vârsta? repetă magistratul.

— Am douăzeci şi unu de ani sau, mai precis, o să-i împlinesc peste vreo câteva zile, fiind născut în noaptea de 27 spre 28 septembrie 1817.

Auzind data aceasta, domnul de Villefort, care nota ceva, îşi înălţă capul.

— Unde te-ai născut? continuă preşedintele.

— La Auteuil, lângă Paris, răspunse Benedetto.

Domnul de Villefort mai ridică o dată capul, se uită la Benedetto cum s-ar fi uitat la capul Meduzei şi deveni livid.

Cât despre Benedetto, îşi trecu peste buze, cu multă graţie, colţul brodat al unei batiste fine.

— Meseria? întrebă preşedintele.

— Mai întâi, am fost falsificator, răspunse Andrea cu cea mai mare linişte din lume. Apoi, m-am făcut hoţ şi, de curând, m-am făcut ucigaş.

Un murmur sau mai curând o furtună de indignare şi uimire izbucni din toate colţurile sălii. Până şi judecătorii se priviră stupefiaţi. Juraţii manifestară cel mai mare dezgust pentru cinismul la care se aşteptau atât de puţin din partea unui om elegant.

Domnul de Villefort îşi duse o mână la fruntea care, la început palidă, acum devenise roşie şi clocotitoare. Deodată, se ridică, privind în jurul lui ca un om rătăcit: nu mai avea aer.

— Căutaţi ceva, domnule procuror al regelui? întrebă Benedetto cu cel mai îndatoritor surâs al său.

Domnul de Villefort nu răspunse nimic. Se aşeză din nou sau, mai bine zis, se prăbuşi în fotoliul său.

— Acuzat, vrei să ne spui acum numele dumitale? întrebă preşedintele. Infatuarea grosolană cu care ai ţinut să-ţi enumeri diversele fărădelegi, pe care le numeşti meserii, faptul că te mândreşti, într-un fel, cu acestea, adică tocmai cu faptele pentru care curtea, în numele moralei şi al respectului faţă de societate, trebuie să te condamne cu toată asprimea, iată probabil adevăratul motiv care te-a determinat să întârzii să-ţi spui numele! Voiai ca numele să-ţi încoroneze titlurile înşirate mai dinainte.

— Este de necrezut, domnule preşedinte, zise Benedetto, pe tonul cel mai graţios al vocii sale şi cu manierele cele mai politicoase, este de necrezut cât de bine aţi putut citi până în străfundul minţii mele! Într-adevăr, în acest scop v-am rugat să schimbaţi ordinea întrebărilor.

Stupoarea ajunsese la culme. În cuvintele acuzatului nu mai era nici pic de fanfaronadă sau de cinism. Publicul, emoţionat, presimţea că din miezul acestui nor întunecat urma să izbucnească un fulger orbitor.

— Ei bine, zise preşedintele, care îţi este numele?

— Nu pot să vă spun numele meu, pentru că nu-l ştiu. Dar îl ştiu pe cel al tatălui meu şi vi-l pot spune.

O ameţeală dureroasă îl orbi pe Villefort. De pe obrajii lui se văzură căzând picături de sudoare acră şi grăbită pe hârtiile pe care le frământa cu o mână convulsivă şi înnebunită.

— Atunci, spune numele tatălui dumitale! continuă preşedintele.

Nici un suflu, nici o respiraţie nu tulbura tăcerea lăsată peste această uriaşă adunare. Toată lumea aştepta.

— Tatăl meu este procuror al regelui, răspunse Andrea liniştit.

— Procuror al regelui! făcu preşedintele uluit, fără să observe zbuciumul care avea loc pe chipul lui Villefort. Procuror al regelui!

— Da. Şi, de vreme ce vreţi să-i ştiţi numele, o să vi-l spun: se numeşte de Villefort!

Explozia, reţinută atâta vreme din respectul care, în timpul proceselor, i se arată justiţiei, izbucni ca un tunet, din adâncul tuturor piepturilor. Nici măcar curţii nu-i trecu prin minte să stăvilească această revoltă a mulţimii. Blestemele, insultele adresate lui Benedetto, care rămânea nepăsător, gesturile energice, agitaţia jandarmilor, ocările scursorilor societăţii care, în orice mulţime mare, ies la suprafaţă în clipele de tulburare şi de scandal, toate acestea ţinură vreo cinci minute, până când magistraţii şi aprozii izbutiră să restabilească liniştea în sală.

Peste toată această larmă, se auzi vocea preşedintelui, care strigă:

— Îţi baţi joc de justiţie, acuzat! Îndrăzneşti să dai concetăţenilor dumitale spectacolul unei degenerări fără egal, chiar şi în vremurile noastre, care abundă de exemple în privinţa aceasta?

Zece persoane se grăbiră către procurorul regelui, pe jumătate zdrobit în fotoliul său, şi începură să-l consoleze, să-l încurajeze, cu protestele zelului şi ale simpatiei lor.

Calmul se restabilise peste sală, mai puţin, totuşi, într-un singur punct, unde un grup destul de numeros se agita şi şuşotea.

Se spunea că o femeie leşinase. Dar i se dăduseră săruri şi îşi revenise în simţiri.

În tot timpul acestui tumult, Andrea îşi ţinuse chipul zâmbitor îndreptat spre curte. Apoi, sprijinindu-se cu o mână de marginea de stejar a băncii, în cea mai graţioasă atitudine:

— Domnilor, zise el, Dumnezeu mi-e martor că nu încerc să insult curtea şi să stârnesc, în prezenţa acestei onorabile adunări, un scandal zadarnic. Am fost întrebat câţi ani am, am spus; am fost întrebat unde m-am născut, am răspuns; mi s-a cerut să-mi spun numele şi n-am putut să-l spun, pentru că părinţii mei m-au abandonat. Dar, fără să-mi spun numele, fiindcă eu n-am un nume, pot să-l spun pe cel al tatălui meu. Or, vă repet, tatăl meu se numeşte domnul de Villefort şi sunt gata s-o dovedesc.

Exista în glasul tânărului o siguranţă, o convingere, o energie care prefăcu tot vuietul din sală într-o tăcere deplină. Privirile se îndreptară, un moment, către procurorul regelui, care stând mai departe în fotoliul său, avea neclintirea cuiva pe care trăsnetul tocmai îl transformase într-un cadavru.

— Domnilor, continuă Andrea, poruncind să se facă tăcere cu gestul şi cu glasul, vă datorez dovada şi explicaţia cuvintelor mele.

— Bine, dar, strigă preşedintele mânios, la anchetă ai declarat că te numeşti Benedetto, că eşti orfan şi că patria dumitale este Corsica!

— La anchetă am spus ce mi-a convenit să spun atunci, pentru că nu voiam să fie înăbuşit sau stăvilit, cum s-ar fi întâmplat negreşit, răsunetul solemn pe care voiam să-l dau cuvintelor mele.

Acum, vă repet că m-am născut la Auteuil, în noaptea de 27 spre 28 septembrie 1817, şi că sunt fiul domnului procuror al regelui, de Villefort. Acum, vreţi amănunte? O să vi le dau.

M-am născut la primul etaj al casei cu numărul 28, pe strada La Fontaine, într-o cameră tapisată cu damasc roşu. Tata m-a luat în braţe, spunându-i mamei că eram mort, m-a înfăşurat într-un scutec însemnat cu un *H* şi cu un *N*, şi m-a dus în grădină, unde m-a îngropat de viu.

Un fior străbătu mulţimea când se văzu că pe măsură ce sporea siguranţa acuzatului, sporea şi groaza domnului de Villefort.

— De unde ştii toate amănuntele acestea? întrebă preşedintele.

— O să vă spun, domnule preşedinte. În grădina unde tatăl meu tocmai mă îngropase, intrase, chiar în aceea noapte, un om care îi voia moartea şi care îl pândea de multă vreme, voind să înfăptuiască împotriva lui o răzbunare corsicană. Omul era ascuns într-un desiş. El l-a văzut pe tata îngropând ceva în pământ şi l-a lovit cu pumnalul, chiar în mijlocul acestei operaţiuni. Apoi, crezând că tata îngropase vreo comoară, a scormonit iarăşi groapa şi m-a găsit încă în viaţă. Omul m-a dus la azilul Copiilor Găsiţi, unde am fost înscris cu numărul 57. Peste trei luni, cumnata omului a venit de la Rogliano la Paris, ca să mă caute, m-a cerut spunând că eram fiul ei şi m-a luat de acolo.

Iată cum, deşi născut la Auteuil, am fost crescut în Corsica.

O clipă se lăsă tăcerea, dar o tăcere atât de profundă încât, dacă n-ar fi fost neliniştea care părea că se revarsă din mii de piepturi, s-ar fi putut crede că sala era goală.

— Continuă! zise preşedintele.

— Desigur, urmă Benedetto, aş fi putut fi fericit la oamenii aceia cumsecade, care mă iubeau foarte mult. Dar firea mea nemernică a învins toate virtuţile pe care încerca să mi le sădească în suflet mama mea adoptivă. Am crescut în fărădelege şi am ajuns la crimă. În sfârşit, într-o zi, pe când îl blestemam pe Dumnezeu că mă făcuse atât de rău şi îmi dăduse o soartă atât de scârnavă, tatăl adoptiv mi-a spus:

„Nu blestema, nefericitule! Căci Dumnezeu ţi-a dat viaţa fără mânie. Crima ţi se trage de la tatăl tău, care te hărăzise iadului, dacă ai fi murit, şi mizeriei, dacă un miracol te-ar fi redat vieţii!”.

De atunci, nu l-am mai blestemat pe Dumnezeu, ci mi-am blestemat tatăl. Şi iată de ce am rostit aici cuvintele pe care mi le-aţi reproşat, domnule preşedinte. Iată de ce am stârnit scandalul de care se mai înfioară încă adunarea. Dacă aceasta este o crimă în plus, atunci pedepsiţi-mă; dar, dacă v-am convins că, încă din ziua în care m-am născut, soarta mi-a fost fatală, dureroasă, amară, jalnică, atunci plângeţi-mă!

— Dar mama dumitale? întrebă preşedintele.

— Mama m-a crezut mort. Aşadar, ea nu este vinovată. Numele mamei n-am vrut să-l aflu şi nu-l cunosc.

În momentul acela, un ţipăt ascuţit, care se sfârşi într-un hohot de plâns, răsună din mijlocul grupului care înconjura, după cum am spus, o femeie.

Femeia aceasta fu cuprinsă de o violentă criză de nervi şi fu scoasă din sală. În timp ce o duceau pe braţe, vălul des care îi ascundea chipul se dădu la o parte şi atunci fu recunoscută doamna Danglars.

În pofida covârşirii simţurilor sale cu nervii istoviţi, în pofida zumzetului neîncetat din urechi, în pofida valului de nebunie care-i zăpăcea creierul, Villefort o recunoscu şi se ridică.

— Dovezile! Dovezile! ceru preşedintele. Acuzat, adu-ţi aminte că toată ţesătura asta de grozăvii are nevoie să fie susţinută prin dovezile cele mai grăitoare.

— Dovezile? întrebă Benedetto, râzând. Vreţi dovezile?

— Da.

— Atunci, priviţi-l întâi pe domnul de Villefort şi mai cereţi-mi apoi vreo dovadă!

Toate privirile se întoarseră spre procurorul regelui care, sub povara miilor de ochi aţintiţi asupra lui, înaintă până în mijlocul tribunalului, clătinându-se, cu părul zbârlit şi cu faţa învineţită de apăsarea unghiilor.

Întreaga adunare scoase un murmur lung de uluire.

— Mi se cer dovezi, tată, zise Benedetto. Vrei să le dau?

— Nu, nu, îngăimă domnul de Villefort, cu voce gâtuită. Nu, degeaba!

— Cum degeaba? strigă preşedintele. Ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun, strigă procurorul regelui, că m-aş zbate zadarnic în strânsoarea mortală care mă striveşte, domnilor. Recunosc că sunt în mâna lui Dumnezeu răzbunătorul. Nici o dovadă! Nu este nevoie. Tot ceea ce a spus tânărul acesta este adevărat!

O tăcere mohorâtă şi apăsătoare, ca aceea care precede câte o catastrofă de-a naturii, îi învălui în mantia ei de plumb pe toţi spectatorii, care simţeau cum li se ridică părul în cap.

— Cum, domnule de Villefort? strigă preşedintele. Nu vă lăsaţi pradă unei năluciri? Cum? Sunteţi în deplinătatea facultăţilor dumneavoastră? S-ar putea crede că o învinovăţire atât de ciudată, de neaşteptată şi de cumplită v-a tulburat minţile! Hai, veniţi-vă în fire!

Procurorul regelui clătină din cap. Dinţii îi clănţăneau cu putere, ca ai unui om mistuit de febră şi, cu toate acestea, era de o paloare cadaverică.

— Sunt în deplinătatea facultăţilor mele, domnule, zise el. Numai trupul suferă şi este de înţeles. Mă recunosc vinovat de tot ceea ce a rostit tânărul acesta împotriva mea şi, din clipa de faţă, stau la dispoziţia domnului procuror al regelui care îmi va lua locul meu.

Spunând aceste cuvinte, cu o voce joasă şi aproape înăbuşită, domnul de Villefort se îndreptă clătinându-se către uşă, pe care i-o deschise, cu o mişcare reflexă, uşierul de serviciu.

Întreaga adunare rămase mută şi consternată de această destăinuire şi de această mărturisire, care aduceau un deznodământ atât de cumplit diverselor întâmplări care zbuciumau, de cincisprezece zile, înalta societate pariziană.

— Ei bine, zise Beauchamp, să mai spună acum cineva că drama nu există în realitate!

— Pe cinstea mea, zise Château-Renaud, mi-ar plăcea mai mult să-mi sfârşesc zilele ca domnul de Morcerf. Un glonţ pare mai blând decât o asemenea catastrofă.

— Şi mai şi ucide, zise Beauchamp.

— Şi eu care m-am gândit o clipă să mă însor cu fiica lui! zise Debray. Mai bine că a murit, biata copilă!

— Şedinţa s-a încheiat, domnilor, rosti preşedintele. Procesul se amână pentru sesiunea viitoare. Afacerea trebuie instruită din nou şi încredinţată altui magistrat.

Cât despre Andrea, la fel de liniştit, dar mult mai interesant, părăsi sala sub escorta jandarmilor care, fără voia lor, îi arătau respect.

— Ei, ce părere ai, dragul meu? îl întrebă Debray pe poliţai, strecurându-i un ludovic în palmă.

— O să aibă circumstanţe atenuante, răspunse acesta.

CXI Ispăşirea

Domnul de Villefort văzuse despicându-se în faţa lui rândurile mulţimii, oricât de strânse erau. Marile dureri sunt atât de respectate, încât nu există vreun exemplu, nici măcar în vremurile cele mai de restrişte, în care primul impuls al mulţimii adunate laolaltă să nu fie unul de compătimire pentru o mare nenorocire. Mulţi oameni urâţi au fost ucişi într-o răscoală. Rareori un nefericit, chiar şi criminal, a fost insultat de oamenii care asistau la condamnarea sa la moarte.

Aşadar, Villefort trecu printre şirurile de spectatori, de paznici, de funcţionari ai Palatului de Justiţie şi se îndepărtă, recunoscut drept vinovat prin propria lui mărturisire, dar ocrotit prin suferinţa sa.

Există unele situaţii pe care oamenii le înţeleg din instinct, dar nu le pot explica prin puterea minţii. Într-un astfel de caz, cel mai mare poet este cel care scoate strigătul cel mai nestăvilit şi mai firesc. Mulţimea îi ia strigătul drept o întreagă povestire şi are dreptate să se mulţumească doar cu atât şi are încă şi mai multă dreptate să-l găsească sublim, când este adevărat.

De altfel, ar fi greu de descris stare de năucire a lui Villefort, la ieşirea din tribunal; ar fi greu de zugrăvit febra care-i făcea să zvâcnească fiecare arteră, îi înţepenea fiecare fibră, îi umfla până la refuz fiecare venă şi-i sfârteca fiecare bucăţică a trupului său muritor în milioane de dureri.

Villefort se târî de-a lungul culoarelor, ghidat numai de obişnuinţă. Îşi zvârli de pe umeri toga de magistrat, nu pentru că s-ar fi gândit s-o lepede de ochii lumii, ci pentru că i se părea o povară copleşitoare pentru umerii săi, o cămaşă a lui Nessus, dătătoare de chinuri.

Ajunse, împleticindu-se, până la curtea Dauphine, îşi zări trăsura, îl trezi pe vizitiu deschizându-şi singur portiera şi se lăsă să cadă pe perne, arătând cu degetul în direcţia foburgului Saint-Honoré. Vizitiul porni.

Toată greutatea sorţii sale năruite căzuse din nou pe capul său. Greutatea aceasta îl strivea, dar nu-şi dădea seama de urmările ei, nu le prevăzuse. Le simţea, fără să le judece însă după lege, ca un ucigaş cu sânge-rece care comentează un articol pe care-l cunoaşte.

În străfundul inimii sale încă îl mai avea pe Dumnezeu.

„Dumnezeu! murmură el, fără să-şi dea seama ce spunea. Dumnezeu, Dumnezeu!”

Nu vedea decât voinţa lui Dumnezeu în spatele prăbuşirii care se petrecuse.

Trăsura gonea cu viteză. Villefort, frământându-se pe pernele trăsurii, simţi că îl stânjeneşte ceva.

Căută cu mâna şi găsi un evantai uitat de doamna Villefort între pernă şi speteaza banchetei. Evantaiul acesta îi trezi o amintire, iar amintirea fu ca un fulger în mijlocul beznei.

Villefort se gândi la soţia sa...

— Oh! răcni el, de parcă un fier roşu i-ar fi străbătut inima.

Într-adevăr, în ultima oră, nu mai avusese dinaintea ochilor decât o latură a nenorocirii sale şi iată că, pe neaşteptate, îi apăru în minte o altă latură, nu mai puţin cumplită.

Pe femeia aceasta, purtându-se cu ea ca un judecător neînduplecat, o condamnase la moarte. Şi ea, cuprinsă de groază, copleşită de remuşcări, prăbuşită sub ruşinea cu care el o acoperise, cu elocvenţa virtuţii lui fără reproş, ea, sărmană femeie, slabă şi fără apărare împotriva unei puteri absolute şi supreme, ea poate se pregătea să moară, chiar în momentul acela!

Trecuse o oră de la condamnarea ei. Fără îndoială că, în momentul acela, ea îşi reamintea de toate crimele, îi cerea iertare lui Dumnezeu, scria o scrisoare, în care îl implora, în genunchi, pe virtuosul ei soţ să-i acorde iertarea, iertare pe care o cumpăra cu moartea.

Villefort scoase un al doilea răcnet de durere şi de furie.

„Ah! strigă el, zvârcolindu-se pe mătasea trăsurii sale. Femeia aceasta n-a devenit criminală decât pentru că m-a atins pe mine. Eu sunt bolnav de crimă, eu! Iar ea s-a molipsit de crimă cum te molipseşti de tifos, de holeră şi de ciumă!... Iar eu o pedepsesc!... Eu am îndrăznit să-i spun ei: ”Căieşte-te şi mori!„ — tocmai eu! Oh, nu! Nu! O să trăiască!... o să mă însoţească... O să fugim amândoi, o să părăsim Franţa, o să mergem unde-om vedea cu ochii, cât ne va îndura pământul. Îi vorbeam despre eşafod! Dumnezeule mare! Cum de-am îndrăznit să rostesc cuvântul ăsta? Doar şi pe mine mă aşteaptă tot eşafodul!... O să fugim... Da, o să mă spovedesc ei. Da, o să-i spun, în fiecare zi, umilindu-mă, că şi eu am săvârşit o crimă... Oh! Unirea tigrului cu şarpele! Oh! Soţie vrednică de un soţ ca mine!... Trebuie să trăiască, trebuie ca ticăloşia mea s-o şteargă pe a ei!”

Şi Villefort nu deschise, ci izbi în lături micul geam din faţă al cupeului său.

— Mai repede, mai repede! strigă el, cu o voce care-l făcu pe vizitiu să zvâcnească pe capră.

Caii, mânaţi de spaimă, zburară până acasă.

„Da, da, îşi repeta Villefort, pe măsură ce se apropia de casă. Da, trebuie ca această femeie să trăiască, trebuie să se căiască şi să-mi crească fiul, bietul meu copil, singurul, împreună cu nepieritorul bătrân, care a supravieţuit nimicirii familiei! Ea îl iubea. Pentru el a făcut totul. Nu trebuie să-ţi pierzi niciodată speranţa în inima unei mame care îşi iubeşte copilul. O să se căiască şi nimeni n-o să ştie că ea a fost vinovata. Crimele acestea, săvârşite în casa mea, despre care lumea a început deja să se intereseze, o să fie uitate, cu timpul, sau, dacă vreun duşman o să-şi amintească de ele, ei bine, o să le trec şi pe acestea pe lista crimelor mele. Una, două, trei în plus, ce importanţă are! Soţia mea o să scape, luând cu ea aurul şi mai ales luându-l cu ea pe fiul său, o să fugă departe de prăpastia în care mi se pare că lumea o să se prăbuşească odată cu mine. O să trăiască, o să mai fie încă fericită, întrucât toată dragostea sa este în fiul său şi întrucât fiul ei n-o s-o părăsească. O să fac o faptă bună — asta alină sufletul.”

Şi procurorul regelui respiră mai uşurat, cum nu i se mai întâmplase de mult.

Trăsura se opri în curtea reşedinţei.

Villefort sări de pe scăriţa trăsurii pe peron. Îşi văzu servitorii miraţi să-l vadă întorcându-se atât de repede. Altceva nu putu să le citească pe chip. Nimeni nu avea ceva să-i spună. Se opreau în faţa lui, ca de obicei, ca să-i facă loc, şi atâta tot.

Trecu prin dreptul camerei lui Noirtier, şi, prin uşa întredeschisă, zări parcă două umbre, dar nu se interesă de persoana care era la tatăl său. Neliniştea îl trăgea în altă parte.

„Hai! zise el, urcând mica scară care ducea spre apartamentul soţiei sale şi, pe acelaşi palier, spre camera goală a fiicei sale. Hai, că nu s-a schimbat nimic pe aici!”

Înainte de toate, închise uşa dinspre scară.

„Trebuie să nu ne întrerupă nimeni, zise el. Trebuie să-i pot vorbi în voie, să mă pot învinovăţi în faţa ei, să-i spun totul...”

Se apropie de uşă, puse mâna pe mânerul de cristal şi uşa se deschise.

„Neîncuiată! Oh, e bine, foarte bine!” şopti el.

Şi intră în salonul cel mic, unde, seara, i se făcea patul lui Édouard. Căci, deşi la pension, Édouard se întorcea acasă în fiecare seară: mama sa nu se învoise niciodată să se despartă de el.

Îmbrăţişă dintr-o privire întregul salonaş.

„Nimeni, îşi zise el. Este în dormitor, fără îndoială.”

Se repezi spre uşă. Acolo, era pus zăvorul. Villefort se opri cutremurându-se.

— Héloïse! strigă el.

I se păru că aude o mobilă mişcată.

— Héloïse! repetă el.

— Cine e? întrebă glasul celei pe care o striga.

I se păru că glasul acesta era mai slab decât de obicei.

— Deschide! Deschide! strigă Villefort. Eu sunt!

Dar, în ciuda acestei porunci, în ciuda tonului de mare nelinişte cu care fusese dată, nu-i deschise.

Villefort sparse uşa cu o lovitură de picior.

La intrarea în camera care dădea în budoarul său, doamna de Villefort, stătea în picioare, palidă, cu trăsăturile crispate, privindu-l cu nişte ochi de o fixitate înfricoşătoare.

— Héloïse! Héloïse! zise el. Ce ai păţit? Vorbeşte!

Tânăra femeie îşi întinse către el mâna ţeapănă şi lividă.

— S-a făcut, domnule, zise ea cu un horcăit care părea că-i sfâşie gâtlejul. Ce mai vrei acum?

Şi se prăbuşi pe covor.

Villefort alergă la ea şi-i prinse mâna. Mâna aceasta strângea spasmodic o sticluţă de cristal, cu dop de aur.

Doamna de Villefort murise.

Villefort, ameţit de groază, se dădu înapoi până în pragul camerei, privind cadavrul.

— Fiul meu! răcni el deodată. Unde este fiul meu? Édouard! Édouard!

Şi se năpusti afară din apartament, strigând:

— Édouard! Édouard!

Strigă numele acesta cu atâta groază în glas, încât servitorii veniră în fugă.

— Fiul meu! Unde este fiul meu? întrebă Villefort. Duceţi-l departe de casă, să nu vadă...

— Domnişorul Édouard nu este jos, domnule, îi răspunse valetul.

— Se joacă, fără îndoială, prin grădină. Căutaţi-l! Căutaţi-l!

— Nu, domnule. Doamna şi-a chemat fiul, acum aproape o jumătate de oră. Domnişorul Édouard a intrat la doamna şi de atunci n-a mai coborât.

O sudoare îngheţată îi năpădi fruntea lui Villefort. Picioarele i se împleticiră pe dale, gândurile începură să i se învârtă în cap, ca rotiţele scăpate de sub control ale unui ceas stricat.

— La doamna! îngăimă el. La doamna!

Şi făcu încet drumul înapoi, cu o mână ştergându-şi fruntea şi cu cealaltă sprijinindu-se de pereţi.

Intrând în cameră, ar fi trebuit să vadă iarăşi trupul nefericitei femei.

Ca să-l cheme pe Édouard, ar fi trebuit să retrezească ecoul acestui apartament preschimbat în sicriu. Să vorbească ar fi însemnat să profaneze tăcerea mormântului.

Villefort simţi cum i se înţepeneşte limba în gură.

— Édouard, Édouard, bolborosi el.

Băiatul nu răspundea. Unde oare putea fi copilul care, după spusele servitorilor, intrase la mama sa şi nu mai ieşise?

Villefort făcu un pas înainte.

Cadavrul doamnei de Villefort zăcea întins de-a curmezişul uşii spre budoar, unde era obligatoriu să se afle Édouard. Cadavrul acesta părea că păzeşte în prag, cu ochii ficşi şi deschişi, cu o ironie înfricoşătoare şi misterioasă pe buze.

În spatele cadavrului, draperia ridicată lăsa să se vadă o parte din budoar, un pian şi capătul unui divan de mătase albastră.

Villefort mai făcu vreo doi paşi în faţă şi îşi zări copilul culcat pe canapea.

Fără îndoială, Édouard dormea.

Nefericitul simţi un avânt de bucurie de nespus, o rază de lumină pură coborâtă în iadul în care se zbătea.

Aşadar, trebuia doar să păşească peste cadavru, să intre în budoar, să ia copilul în braţe şi să fugă cu el, departe, cât mai departe.

Villefort nu mai era omul dinainte, pe care ticăloşia de soi îl făcea să pară tipul omului civilizat; era un tigru rănit de moarte, care îşi lăsa colţii sfărâmaţi în ultima rană făcută.

Nu-i mai era teamă de prejudecăţi, ci de fantome. El îşi luă elan şi sări peste cadavru, de parcă ar fi trecut peste tăciuni aprinşi.

Îşi ridică fiul în braţe, strângându-l, zgâlţâindu-l, strigându-l. Copilul nu răspunse. Îşi lipi buzele lacome de obrajii lui, dar obrajii erau livizi şi îngheţaţi. Îi pipăi trupul înţepenit, îşi aşeză mâna pe inima lui. Inima copilului nu mai bătea.

Édouard era mort.

O hârtie împăturită în patru căzu de la pieptul băiatului.

Villefort, ca lovit de trăsnet, căzu în genunchi. Copilul îi scăpă din braţele sale fără vlagă şi se rostogoli spre mama sa.

Villefort ridică hârtia, recunoscu scrisul soţiei sale şi citi pe nerăsuflate.

Iată ce scria:

„Ştii că am fost o mamă bună, căci pentru fiul meu am devenit ucigaşă!

O mamă bună nu pleacă fără fiul ei!”.

Villefort nu-şi putea crede ochilor, nu putea crede în raţiunea lui. Se târî spre trupul lui Édouard, pe care îl mai cercetă o dată, cu atenţia amănunţită cu care leoaica îşi priveşte puiul mort.

Apoi, un ţipăt sfâşietor îi izbucni din piept.

„Dumnezeu! murmură el. Mereu Dumnezeu!”

Cele două victime îl înspăimântau. Simţea cum urcă în el groaza de această singurătate populată de două cadavre.

Cu puţin înainte, fusese susţinut de turbare, imensa capacitate a oamenilor puternici, de deznădejde, suprema virtute a agoniei, care îi îndemna pe Titani să ia cerul cu asalt şi pe Aiax să ridice pumnii spre zei.

Villefort îşi plecă fruntea sub povara durerilor, se ridică din genunchi, îşi scutură părul lac de sudoare, zburlit de groază, şi omul acesta, căruia nu-i fusese niciodată milă de nimeni, se duse să-l caute pe bătrânul său tată, ca să aibă, în slăbiciunea sa, pe cineva căruia să-i povestească nenorocirea sa, pe cineva lângă care să plângă.

Coborî scara pe care o cunoaştem şi intră la Noirtier.

Când Villefort intră, Noirtier părea să-l asculte, cu atenţie şi cu toată duioşia pe care i-o îngăduia imobilitatea sa, pe abatele Busoni, la fel de calm şi de rece ca de obicei.

Zărindu-l pe abate, Villefort îşi duse mâna la frunte. Trecutul îi reveni în minte, ca unul dintre acele talazuri cărora hula le stârneşte mai multă spumă decât celorlalte.

Îşi aminti de vizita pe care i-o făcuse abatelui, la două zile după dineul de la Auteuil, şi despre vizita făcută de abatele lui însuşi, în ziua în care a murit Valentine.

— Dumneata aici, domnule? zise el. Aşadar, îţi faci întotdeauna apariţia doar ca să însoţeşti Moartea?

Busoni se ridică. Văzând faţa răvăşită a magistratului, licărirea sălbatică din ochi, el înţelese sau crezu că înţelege că scena de la curtea cu juri fusese jucată. De restul, nu ştia nimic.

— Atunci venisem să mă rog la căpătâiul fiicei dumneavoastră neînsufleţite! răspunse Busoni.

— Şi astăzi, ce ai venit să faci?

— Am venit să vă spun că mi-aţi plătit destul ce îmi datoraţi şi că, începând din clipa de faţă, o să-l rog pe Dumnezeu să fie şi el mulţumit cu atât, ca şi mine.

— Doamne! făcu Villefort trăgându-şi înapoi, cu groaza pe chip. Vocea asta nu este a abatelui Busoni!

— Nu!

Abatele îşi smulse peruca falsă, îşi clătină capul şi lungul lui păr negru, nemaifiind strâns, i se răsfiră pe umeri, încadrându-i chipul bărbătesc.

— Acesta este chipul contelui de Monte-Cristo! strigă Villefort, cu priviri înnebunite.

— N-aţi ghicit întru totul, domnule procuror al regelui. Căutaţi mai bine şi mai departe în amintiri.

— Vocea asta! Vocea asta! Unde am auzit-o prima oară?

— Prima oară aţi auzit-o la Marsilia, acum douăzeci şi trei de ani, în ziua căsătoriei dumneavoastră cu domnişoara de Saint-Méran! Căutaţi în dosarele dumneavoastră.

— Nu eşti Busoni? Nu eşti Monte-Cristo? Doamne, tu eşti duşmanul acela ascuns, neînduplecat, ucigător! Ţi-am făcut vreun rău la Marsilia, oh, nefericire mie!

— Da, ai dreptate, asta este, zise contele, încrucişându-şi braţele pe pieptul său larg. Caută, caută!

— Dar ce ţi-am făcut? strigă Villefort, a cărui minte plutea deja la hotarul unde deja se îngemănează judecata cu demenţa, în ceaţa aceea care nu mai este vis, dar care nu este încă trezie. Ce ţi-am făcut? Spune! Vorbeşte!

— M-ai condamnat la o moarte înceată şi oribilă, mi-ai ucis tatăl, mi-ai răpit dragostea odată cu libertatea, şi norocul odată cu dragostea!

— Cine eşti? Aşadar, cine eşti? Doamne!

— Sunt stafia unui nefericit pe care l-ai înmormântat în temniţele castelului If. Stafiei acesteia, ieşită în sfârşit din mormânt, Dumnezeu i-a pus masca lui Monte-Cristo şi l-a acoperit cu diamante şi cu aur, ca să nu-l recunoşti decât astăzi.

— Ah! Te recunosc, te recunosc! strigă procurorul regelui. Tu eşti...

— Sunt Edmond Dantès!

— Eşti Edmond Dantès! strigă procurorul regelui prinzându-l pe conte de încheietura mâinii. Atunci, vino!

Şi-l trase după el pe scară, Monte-Cristo urmându-l cu mirare, neştiind unde îl ducea procurorul regelui şi presimţind vreo nouă nenorocire.

— Uite, Edmond Dantès! zise Villefort, arătându-i contelui cadavrul soţiei sale şi trupul neînsufleţit al fiului său. Uite! Priveşte! Te-ai răzbunat îndeajuns?...

În faţa tabloului înfiorător, Monte-Cristo păli. Înţelese că depăşise drepturile răzbunării, înţelese că nu mai putea spune:

„Dumnezeu e pentru mine şi cu mine...”

Se repezi, cu un sentiment de nelinişte de nedescris, la trupul copilului, îi deschise ochii, îl pipăi pulsul şi alergă, cu el în braţe, la Valentine în cameră, a cărei uşă o încuie de două ori.

— Copilul meu! strigă Villefort. A luat cadavrul copilului meu! Oh! Blestem, nefericire, moarte ţie!

Şi voi să se repeadă după Monte-Cristo, dar, ca într-un vis, îşi simţi picioarele prinzând rădăcini, ochii i se holbară gata să-i sară din orbite, degetele răşchirate pe piept i se înfundară treptat în carne până ce sângele îi înroşi unghiile. Venele tâmplelor i se umflară de energii clocotitoare, care se porniră să încerce să-i ridice bolta prea strâmtă a ţestei şi care îi inundară creierul, ca într-un potop de foc.

Împietrirea lui Villefort dură mai multe minute, până ce înfiorătoarea zdruncinare a minţii fu desăvârşită.

Atunci, scoase un răcnet puternic, urmat de un lung hohot de râs şi se năpusti pe scări.

Peste un sfert de oră, camera se redeschise şi contele de Monte-Cristo reapăru.

Palid, cu privirea îndoliată, cu inima grea, toate trăsăturile acestui chip, de obicei atât de calm şi de nobil, erau răvăşite de durere.

Ţinea în braţe copilul, căruia nici un ajutor nu-i putuse reda viaţa.

Contele puse un genunchi pe podea, şi-l aşează cu religiozitate lângă mama sa, cu capul sprijinit de pieptul ei.

Apoi, ridicându-se, ieşi. Pe scară întâlni un servitor:

— Unde este domnul de Villefort? îl întrebă el.

Servitorul, fără să-i răspundă, întinse mâna înspre grădină.

Monte-Cristo coborî peronul, înaintă spre locul arătat şi-l văzu pe Villefort cu o cazma în mână, în mijlocul servitorilor care-l înconjurau, răscolind pământul cu un soi de turbare.

— Nu-i nici aici, zicea el, nu-i nici aici!

Şi săpa ceva mai departe.

Monte-Cristo se apropie de el.

— Domnule, îi zise cu un glas aproape umil, v-aţi pierdut un fiu, dar...

Villefort îl întrerupse. Nu-l ascultase, nu-l auzise.

— Ei! O să-l regăsesc, zicea el. N-aveţi decât să pretindeţi cât vreţi că nu-i aici, o să-l regăsesc, chiar de-ar fi să-l caut până în ziua de apoi!

Monte-Cristo se dădu înapoi, îngrozit.

— Vai! zise el. A înnebunit!

Şi, de parcă i-ar fi fost teamă ca zidurile casei blestemate să nu se năruiască peste el, Monte-Cristo se repezi în stradă, îndoindu-se pentru prima oară că avusese dreptul să facă ce făcuse.

„Oh! Gata! Destul cu lucruri dintr-acestea! îşi zise el. Să-l salvăm pe ultimul!”

Întorcându-se acasă la el, Monte-Cristo îl întâlni pe Morrel, care rătăcea prin locuinţa din Champs-Élysées, fără zgomot, ca un suflet care aşteaptă momentul hotărât de Dumnezeu ca să reintre în mormântul său.

— Pregăteşte-te, Maximilien, îi zise contele zâmbind. Mâine părăsim Parisul.

— Nu mai aveţi nimic de făcut aici? întrebă Morrel.

— Nu, răspunse Monte-Cristo. Să dea Dumnezeu să nu fi făcut chiar prea mult!

CXII Plecarea

Evenimentele care tocmai se petrecuseră preocupau întregul Paris. Emmanuel şi soţia lui şi le povesteau, cu o uimire firească, în salonaşul lor, de pe strada Mesley, şi făceau comparaţii între cele trei nenorociri, tot atât de năprasnice pe cât de neaşteptate, care se abătuseră asupra lui Morcerf, a lui Danglars şi a lui Villefort.

Maximilien, venit în vizită, îi asculta sau, mai precis, asista la discuţia lor, cufundat în letargia sa obişnuită.

— Într-adevăr, dragă Emmanuel, zicea Julie, nu-ţi vine să crezi că toţi bogătaşii aceştia, atât de fericiţi ieri, uitaseră, din calculul pe care îşi clădiseră bogăţia, fericirea şi consideraţia, de partea duhului rău şi că acesta — ca ursitoarele rele din poveştile lui Perrault, pe care nu avuseseră grijă să le poftească la nu mai ştiu ce nuntă sau botez — a apărut, pe neaşteptate, ca să se răzbune pentru uitarea aceasta fatală?

— Câte nenorociri! spunea Emmanuel, gândindu-se la Morcerf şi la Danglars.

— Câte suferinţe! spunea Julie, aducându-şi aminte de Valentine, căreia, cu instinctul său de femeie, nu voia să-i pomenească numele în faţa fratelui său.

— Dacă Dumnezeu i-a lovit, zicea Emmanuel, trebuie să fi fost din pricină că Dumnezeu, care este bunătatea supremă, n-a găsit în trecutul oamenilor acestora nimic vrednic să le îndulcească pedeapsa. Trebuie să fi fost din pricină că toţi oamenii aceştia erau blestemaţi.

— Nu eşti prea îndrăzneţ în aprecierea ta, Emmanuel? întrebă Julie. Când tatăl meu, cu pistolul în mână, era gata să-şi zboare creierii, dacă ar fi spus cineva, aşa cum spui tu acum: „Omul acesta şi-a meritat pedeapsa”, acel cineva nu s-ar fi înşelat?

— Ba da, însă Dumnezeu n-a îngăduit ca tata să moară, după cum n-a îngăduit nici ca Abraham să-şi jertfească fiul. Patriarhului, ca şi nouă, i-a trimis un înger care a tăiat, la jumătatea drumului, aripile Morţii.

Abia de rostise Emmanuel aceste cuvinte, când se auzi soneria.

Semnalul dat de portar arăta că sosise un oaspete.

Aproape în aceeaşi clipă, uşa salonului se deschise şi în prag se ivi contele de Monte-Cristo.

Cei doi tineri scoaseră în cor un strigăt de bucurie.

Maximilien îşi înălţă capul şi îl lăsă iarăşi în piept.

— Maximilien, zise contele, fără să pară că bagă se seamă impresiile diferite pe care prezenţa sa le stârnea asupra gazdelor, am venit după tine.

— După mine? repetă Morrel, ca ieşind dintr-un vis.

— Da, zise Monte-Cristo. Nu ne-am înţeles că o să te iau cu mine şi nu te-am prevenit să fii gata?

— Iată-mă, spuse Maximilien. Venisem să le spun lor bun rămas.

— Şi unde vă duceţi, domnule conte? întrebă Julie.

— Mai întâi, la Marsilia, doamnă.

— Iar Marsilia? repetară amândoi odată cei doi tineri.

— Da. Şi îl iau şi pe fratele dumneavoastră cu mine.

— Vai! Domnule conte, zise Julie, să ni-l aduceţi înapoi vindecat!

Morrel întoarse capul, ca să-şi ascundă roşeaţa.

— Aşadar, v-aţi dat seama că suferă? zise contele.

— Da, zise tânăra femeie. Şi mă tem că se plictiseşte cu noi.

— O să-l distrez eu, răspunse contele.

— Sunt gata, domnule, spuse Maximilien. Adio, dragii mei! Adio, Emmanuel! Adio, Julie!

— Cum adio? strigă Julie. Pleci aşa, numaidecât, fără pregătiri, fără paşaport?

— Amânările fac şi mai grea tristeţea despărţirilor, zise Monte-Cristo, şi sunt sigur că Maximilien a avut grijă de toate lucrurile sau, cel puţin, eu aşa îl sfătuisem.

— Am paşaportul, iar bagajele sunt gata, zise Morrel cu liniştea lui monotonă.

— Foarte bine, zise Monte-Cristo zâmbind. După asta se cunoaşte ordinea unui ostaş disciplinat.

— Şi ne părăsiţi aşa, imediat? întrebă Julie. Nu ne mai dăruiţi o zi, măcar o oră?

— Trăsura mea este la poartă, doamnă. Peste cinci zile, trebuie să fiu la Roma.

— Dar Maximilien nu merge la Roma? întrebă Emmanuel.

— Merg oriunde îi va place contelui să mă ducă, zise Morrel, cu un zâmbet trist. Îi aparţin pentru încă o lună.

— Oh, Doamne! Cum a spus asta, domnule conte!

— Maximilien mă însoţeşte, zise contele cu îngăduinţa sa convingătoare. Aşadar, nu vă faceţi griji pentru fratele dumneavoastră!

— Adio, sora mea! repetă Morrel. Adio, Emmanuel!

— Îmi sfâşie inima cu nepăsarea lui, zise Julie. Oh, Maximilien, Maximilien, tu ne ascunzi ceva!

— Aş! făcu Monte-Cristo. O să-l vedeţi întorcându-se vesel, râzând şi voios.

Maximilien îi aruncă o privire contelui, pe jumătate dispreţuitoare, pe jumătate nervos.

— Să mergem! zise contele.

— Înainte de a pleca, domnule conte, zise Julie, îngăduiţi-mi să vă spun tot ceea ce, deunăzi...

— Doamnă, răspunse contele, apucându-i ambele mâini, tot ce o să-mi spuneţi acum, n-o să preţuiască niciodată ceea ce vă citesc în ochi, ceea ce v-a gândit inima şi ceea ce a simţit şi inima mea. Ar fi trebuit să plec fără să vă mai văd, ca binefăcătorii din romane. Dar virtutea aceasta este mai presus de puterile mele, pentru că eu sunt un om slab şi vanitos şi pentru că privirea umedă, voioasă şi duioasă a semenilor mei îmi face bine. Acuma plec şi o să-mi împing egoismul până la a vă spune: Nu mă uitaţi, prieteni, căci probabil n-o să mă mai vedeţi niciodată.

— Nu vă mai vedem? strigă Emmanuel, în timp ce două lacrimi mari se rostogoleau pe obrajii lui Julie. Nu vă mai vedem? Aşadar, nu un om, ci un zeu ne părăseşte, şi zeul acesta o să se înălţe înapoi la Ceruri, după ce a apărut pe pământ ca să facă bine!

— Nu vorbi aşa! răspunse cu însufleţire Monte-Cristo. Să nu mai spuneţi niciodată asta, prieteni. Zeii nu fac niciodată rău, zeii se opresc acolo unde vor să se oprească. Întâmplarea nu este mai puternică decât ei, ci, dimpotrivă, ei stăpânesc întâmplătorul. Nu, Emmanuel, eu sunt un om, iar admiraţia dumitale este la fel de nedreaptă pe cât îţi sunt de profanatoare cuvintele.

Şi, apăsându-şi buzele pe mâna Juliei, care i se aruncă în braţe, îi întinse cealaltă mână lui Emmanuel. Apoi, smulgându-se din casa aceasta, cuib plăcut al cărui locatar era fericirea, îl chemă aproape, cu un semn, pe Maximilien, fără voinţă, apatic şi încremenit cum era de când murise Valentine.

— Redaţi-i bucuria fratelui meu! şopti Julie la urechea lui Monte-Cristo.

Monte-Cristo îi strânse mîna cum i-o strânsese şi cu unsprezece ani mai înainte, pe scara ce ducea la cabinetul lui Morrel.

— Mai ai încredere în Sindbad Marinarul? o întrebă el, zâmbind.

— Da! Da!

— Atunci, dormi liniştită şi încrede-te în Domnul!

După cum am spus, diligenţa aştepta. Patru cai viguroşi îşi zburleau coamele şi izbeau cu nerăbdare în pavaj.

La capătul peronului, aştepta Ali, cu faţa lac de sudoare. Părea să fi ajuns după o cursă lungă.

— Ei, îl întrebă Monte-Cristo în arabă, ai fost pe la bătrân?

Ali făcu semn că da.

— Şi i-ai despăturit scrisoarea sub ochi, cum îţi poruncisem?

„Da”, făcu sclavul cu respect.

— Şi ce-a zis sau, mai exact, ce-a făcut?

Ali se aşează în lumină, astfel încât stăpânul său să-l poată vedea, şi, imitând cu mintea sa ageră chipul bătrânului, închise ochii, cum făcea Noirtier când voia să spună da.

— Bine, acceptă, zise Monte-Cristo. Să plecăm!

Nici nu rostise bine cuvintele acestea, că deja trăsura se pusese în mişcare şi caii făceau să sară o puzderie de scântei pe pavaj. Maximilien se aşează în colţul său, fără nici un cuvânt.

Trecu o jumătate de oră. Caleaşca se opri pe neaşteptate. Contele trăsese cordonul de mătase, legat de degetul lui Ali.

Nubianul coborî şi deschise portiera.

Noaptea scânteia de stele. Se aflau în vârful dealului Villejuif, pe platoul de unde Parisul, ca o mare întunecată, se vedea agitându-şi milioanele de lumini ca nişte valuri fosforescente. Valuri, într-adevăr, valuri mai zgomotoase, mai pătimaşe, mai mişcătoare, mai furioase şi mai lacome decât ale oceanului mânios, valuri care nu cunosc acalmia ca acelea ale nemărginitei mări, valuri care se sparg mereu, spumegă mereu şi se înghit mereu!...

Contele rămase singur şi, la un semn al mâinii sale, trăsura se îndepărtă câţiva paşi.

Apoi, contemplă îndelung, cu braţele încrucişate pe piept, cuptorul acesta unde se topiseră, se deformaseră şi se modelaseră toate gândurile care ţâşnesc din hăul clocotitor, venind să tulbure lumea. Când îşi aţintise

adânc privirea pătrunzătoare asupra Babilonului acestuia, care îi face să viseze atât pe poeţii religioşi cât şi pe materialiştii ironici:

„Măreţ oraş! murmură el, înclinându-şi capul şi împreunându-şi mâinile ca pentru rugăciune. Iată mai puţin de şase luni de când am intrat pe porţile tale. Cred că duhul lui Dumnezeu m-a adus aici şi tot el mă duce, acum, triumfător. Taina prezenţei mele între zidurile tale i-am încredinţat-o lui Dumnezeu, singurul care mi-a citit în inimă; singurul care ştie că plec fără ură şi fără trufie, dar nu fără căinţă; singurul care ştie că n-am folosit puterea pe care mi-o încredinţase, nici pentru mine, nici pentru cauze deşarte. Măreţ oraş! În sânul tău plin de viaţă am găsit ceea ce căutam. Ca un miner răbdător, ţi-am răscolit măruntaiele ca să scot răul din ele. Acum, opera mea este încheiată, misiunea mea s-a sfârşit. Acum, tu nu-mi mai poţi oferi nici bucurii, nici dureri. Adio, Paris! Adio!”.

Privirea lui se mai plimbă un timp peste întinderea uriaşă, ca privirea unui duh al nopţii. Apoi, trecându-şi mâna peste frunte, se urcă din nou în trăsura care se închise în urma lui şi care dispăru, curând, de cealaltă parte a dealului, într-un vârtej de praf şi de zgomot.

Făcură încă două leghe, fără să zică nici un singur cuvânt. Morrel visa, Monte-Cristo îl privea visând.

— Morrel, îi zise contele, îţi pare rău că ai venit cu mine?

— Nu, domnule conte! Dar, să părăsesc Parisul...

— Dacă aş fi crezut că fericirea te aşteaptă la Paris, Morrel, te-aş fi lăsat acolo.

— La Paris se odihneşte Valentine. Să părăsesc Parisul înseamnă să o pierd a doua oară.

— Maximilien, zise contele, prietenii pe care i-am pierdut nu se odihnesc în pământ. Ei sunt înmormântaţi în inima noastră şi Dumnezeu a vrut să fie aşa, ca să ne însoţească veşnic. Eu am doi prieteni care mă însoţesc întotdeauna astfel: unul este cel care mi-a dat viaţa, celălalt este cel ce mi-a dat inteligenţa. Duhul lor, al amândurora, trăieşte în mine. În clipele de îndoială le cer sfatul, iar, dacă am făcut vreun bine, asta le-o datorez sfaturilor lor. Ascultă-ţi vocea inimii, Morrel, şi întreab-o dacă trebuie să-mi mai arăţi un chip atât de prost dispus.

— Prietene, zise Maximilien, vocea inimii mele este foarte tristă şi nu-mi făgăduieşte decât nefericiri.

— Este caracteristic minţilor slăbite să vadă totul ca printr-o pânză cernită. Sufletul îşi deschide singur orizonturile. Sufletul îţi este întunecat şi

el îţi arată un cer furtunos.

— Aici s-ar putea să aveţi dreptate, zise Maximilien.

Şi recăzu în visare.

Călătoria urmă cu acea minunată viteză, care era una dintre puterile contelui. Oraşele treceau ca nişte umbre de-a lungul drumului lor, iar copacii, clătinaţi de primele răbufniri de vânt ale toamnei, păreau că le vin înainte, ca nişte uriaşi cu părul vâlvoi, şi că dispar cu iuţeală, îndată ce-i întâlniseră. A doua zi, dimineaţa, ei sosiră la Châlon, unde îi aştepta vaporul cu aburi al contelui. Fără să piardă nici o clipă, trăsura fu urcată la bord; cei doi călători se îmbarcaseră deja.

Vaporul era construit pentru viteză. Ai fi zis că era o pirogă indiană. Cele două roţi ale sale păreau două aripi cu care zburau la rasul apei, ca păsările călătoare. Şi Morrel simţea un fel de beţie a vitezei şi, uneori, vântul care-i flutura părul părea gata să-i alunge, pentru o clipă, norii de pe frunte.

Cât despre conte, pe măsură ce se îndepărta de Paris, o seninătate aproape supraomenească părea că-l învăluie ca un nimb. S-ar fi zis că era un surghiunit care se întorcea în patrie.

Curând, Marsilia, albă, călduţă, vie, Marsilia, sora mai mică a Tyrului şi a Cartaginei, cărora le urmase la stăpânirea Mediteranei, Marsilia, cu atât mai tânără cu cât îmbătrâneşte, le apăru în faţa ochilor. Pentru amândoi, turnul său rotund, fortul Saint-Nicolas, Primăria lui Puget[128], portul pe ale cărui cheiuri din cărămidă se jucaseră amândoi în copilărie, treziră la viaţă o mulţime de amintiri.

De aceea, de comun acord, se opriră amândoi pe Canebière.

O corabie pleca spre Alger. Baloturile, pasagerii îngrămădiţi pe punte, mulţimea rudelor şi a prietenilor care îşi spuneau rămas-bun, care strigau sau plângeau, spectacol întotdeauna impresionant, chiar pentru cei care asistă zilnic la vreo astfel de reprezentaţie — toată vânzoleala aceasta nu putu să-i alunge lui Maximilien o idee care-i venise încă din clipa când pusese piciorul pe dalele largi ale cheiului.

— Uite, zise el, luându-l pe Monte-Cristo de braţ, acesta este locul unde s-a oprit tata, când *Faraonul* a intrat în port. Aici, bravul om, pe care l-aţi salvat de la moarte şi de la dezonoare, s-a aruncat în braţele mele. Mai simt încă şi acum urma lacrimilor sale pe obrazul meu. Şi nu plângea numai el, plângea o mulţime întreagă văzându-ne.

Monte-Cristo zâmbi.

— Eu eram acolo, zise el, arătându-i lui Maximilien colţul unei străzi.

Când spuse acestea, din direcţia pe care tocmai i-o arăta, se auzi un geamăt îndurerat şi văzură o femeie, care-i făcea semne de adio unui pasager al corabiei gata de plecare. Femeia aceasta purta un văl pe cap. Monte-Cristo o urmări din ochi, cu o emoţie pe care Morrel i-ar fi remarcat-o cu uşurinţă, dacă, spre deosebire de conte, ochii lui n-ar fi fost fixaţi asupra corabiei.

— Oh, Doamne! strigă Morrel. Nu mă înşel! Tânărul care salută cu pălăria, tânărul acela în uniformă, este Albert de Morcerf!

— Da, zise Monte-Cristo. Îl recunoscusem.

— Cum aşa? Dumneavoastră vă uitaţi în partea opusă!

Contele zâmbi, cum făcea când nu voia să răspundă.

Şi ochii lui se îndreptară din nou spre femeia cu văl, care dispăru la colţul străzii.

Atunci, se întoarse către tânăr.

— Dragă prietene, îi zise el, n-ai nimic de făcut prin locurile acestea?

— Doar să plâng la mormântul tatălui meu, răspunse Maximilien cu glas înăbuşit.

— Bine. Du-te şi aşteaptă-mă acolo. O să vin şi eu.

— Mă părăsiţi?

— Da... Şi eu am o vizită pioasă de făcut.

Morrel lăsă să-i cadă mâna în mâna pe care i-o întindea contele. Apoi, cu o mişcare a capului de o tristeţe cu neputinţă de tradus în cuvinte, se despărţi de conte şi se îndreptă spre răsăritul oraşului.

Monte-Cristo îl lăsă pe Maximilien să se îndepărteze, stând în acelaşi loc până ce nu-l mai zări, după care porni spre Aleile Meilhan, cu gând să caute căsuţa pe care cititorii noştri o cunosc încă de la începutul povestirii.

În locul ştiut, casa încă se mai înălţa la umbra marii alei de tei, care serveşte drept promenadă marsiliezior leneşi, tapisată cu perdele lungi de viţă, care îşi încrucişau, pe piatra îngălbenită de soarele arzător al Sudului, braţele lor înnegrite şi îmbucătăţite de vreme. Două trepte de piatră, tocite de paşi, conduceau la uşa de la intrare, uşă făcută din trei scânduri, care niciodată, în ciuda reparaţiilor suferite anual, nu cunoscuseră chitul sau vopseaua, aşteptând, cu răbdare, vremea ploioasă ca să se umfle şi să stea lipite una de alta.

Fermecătoare, în pofida vechimii sale, veselă, în pofida înfăţişării sale sărăcăcioase, era aceeaşi casă în care locuise odinioară tatăl lui Dantès.

Numai că bătrânul locuise la mansardă, iar contele îi pusese la dispoziţie lui Mercédès întreaga casă.

Acolo intră femeia cu văl lung, pe care Monte-Cristo o văzuse îndepărtându-se de corabia gata de plecare. Ea închise uşa, chiar în momentul în care el se ivea la colţul unei străzi, astfel încât o văzu dispărând aproape în aceeaşi clipă în care o ajunsese din urmă.

Pentru el, treptele tocite erau vechi cunoştinţe. Ştia mai bine ca oricine să deschidă uşa veche, căreia un cui cu floarea mare îi ridica ivărul dinăuntru.

De aceea, intră fără să bată, fără să se anunţe, ca un prieten, ca un stăpân.

La capătul unei alei pavate cu cărămizi se deschidea o mică grădină, plină de căldură, de soare şi de lumină, aceeaşi grădină în care, în locul indicat, Mercédès găsise banii pe care, din delicateţe, contele spusese că-i îngropase cu douăzeci şi patru de ani înainte. Din pragul uşii dinspre stradă se zăreau primii copaci ai grădinii.

Ajuns în prag, Monte-Cristo auzi un suspin, care semăna a hohot de plâns. Suspinul acesta îi conduse privirile şi, sub o boltă de iasomie de Virginia, cu frunze dese şi cu flori lungi, purpurii, o zări pe Mercédès aşezată, încovoiată, şi plângând.

Îşi scosese vălul şi, singură sub ochii cerului, cu obrajii ascunşi în palme, îşi dădea frâu liber suspinelor şi hohotelor sale, stăpânite atâta vreme din pricina prezenţei fiul său.

Monte-Cristo făcu vreo câţiva paşi înainte. Nisipul scârţâi sub tălpile sale.

Mercédès înălţă capul şi ţipă speriată, văzând un bărbat în faţa ei.

— Doamnă, zise contele, nu mai stă în puterea mea să-ţi aduc fericirea, dar îţi ofer alinarea. Vrei s-o primeşti, ca venind din partea unui prieten?

— Sunt, într-adevăr, tare nefericită, răspunse Mercédès. Singură pe lume... Nu-l mai aveam decât pe fiul meu, dar acum şi el m-a părăsit.

— A făcut bine, doamnă, zise contele, şi este o inimă nobilă. A înţeles că orice bărbat îi datorează un tribut patriei — unii talentul lor, alţii hărnicia lor; unii veghea lor, alţii sângele lor. Rămânând aici, şi-ar fi irosit pe lângă dumneata viaţa, devenită nefolositoare, şi nu s-ar fi putut obişnui cu suferinţele dumitale. Ar fi devenit duşmănos din pricina neputinţei. Însă, astfel, o să devină mare şi puternic, o să lupte împotriva sorţii potrivnice, pe

care o s-o schimbe în noroc. Lasă-l să reclădească el viitorul, pentru voi amândoi. Îmi îngădui să-ţi făgăduiesc că o să fie pe mâini sigure.

— Oh! zise biata femeie, clătinând trist din cap, de norocul acesta despre care vorbeşti, şi pentru care îl rog din adâncul sufletului pe Dumnezeu să i-l dăruiască, eu n-am să mă bucur. S-au frânt atâtea lucruri în mine şi în jurul meu, încât mă simt aproape de mormânt. Ai făcut bine, domnule conte, aducându-mă înapoi în locul unde am fost atât de fericită. Acolo unde am fost fericiţi se cuvine să murim!

— Vai! zise Monte-Cristo. Toate cuvintele dumitale, doamnă, picură amare şi arzătoare în inima mea, cu atât mai amare şi mai arzătoare cu cât ai dreptate să mă urăşti. Eu ţi-am provocat toate necazurile. De ce nu mă deplângi, în loc să mă învinovăţeşti? Aşa mă faci doar şi mai nefericit...

— Să te urăsc, să te învinovăţesc... pe dumneata, Edmond? Să-l urăsc, să-l învinovăţesc pe omul care i-a salvat viaţa fiului meu, căci, nu-i aşa, ai avut intenţia, fatală şi însetată de sânge, să i-l ucizi domnului de Morcerf pe fiul cu care se mândrea atât? Oh, uită-te la mine şi vezi dacă există în mine o cât de mică umbră de reproş.

Contele îşi ridică privirea şi o fixă asupra lui Mercédès, care se ridicase, pe jumătate, de pe bancă şi îi întindea amândouă mâinile.

— Oh, uită-te la mine! continuă ea, cu un sentiment de o profundă melancolie. Astăzi, poate oricine să-mi îndure strălucirea ochilor. S-a dus timpul când veneam să îi zâmbesc lui Edmond Dantès, care mă aştepta acolo, sus, la fereastra mansardei în care locuia bătrânul lui tată... De atunci au trecut multe zile dureroase, care au săpat un soi de prăpastie între mine şi timpul acela. Cum să te învinovăţesc, Edmond, cum să te urăsc, prietene? Nu, pe mine mă învinovăţesc şi mă urăsc! Oh, josnică făptură ce sunt! strigă ea, împreunându-şi mâinile şi înălţându-şi ochii spre Cer. Am fost pedepsită!... Aveam credinţa, neprihănirea, dragostea, aceste trei haruri îngereşti, şi eu, ca o ticăloasă ce sunt, m-am îndoit de Dumnezeu!

Monte-Cristo făcu un pas spre ea şi îi întinse mâna, tăcut.

— Nu, zise ea, retrăgându-şi mâna cu blândeţe. Nu, prietene, nu mă atinge! M-ai cruţat, deşi, dintre toţi cei pe care i-ai lovit, eu eram cea mai vinovată. Toţi ceilalţi au fost mânaţi de ură, de lăcomie, de egoism, numai eu am făcut ce-am făcut din laşitate. Ei râvneau, mie îmi era frică. Nu, nu-mi strânge mâna! Edmond, simt că te gândeşti să-mi spui vreun cuvânt bun, de mângâiere. Nu mi-l spune mie, păstrează-l pentru alta, eu nu-l mai merit. Uite... (şi îşi descoperi toată faţa.) Vezi? Nefericirea mi-a încărunţit

părul, ochii mei au vărsat atâtea lacrimi, încât s-au înconjurat de cearcăne vinete, fruntea mi s-a brăzdat. Tu, dimpotrivă, Edmond, ai rămas tot tânăr, tot frumos, tot mândru. Asta din pricină că tu ai avut credinţă, ai avut putere, ai avut încredere în Dumnezeu şi Dumnezeu te-a sprijinit. Eu am fost laşă, am lepădat credinţa, Dumnezeu m-a părăsit şi iată-mă!

Mercédès izbucni în lacrimi. Inima sa de femeie se frângea sub povara amintirilor.

Monte-Cristo îi luă mâna şi o sărută cu respect. Dar ea simţi că sărutul acesta era lipsit de căldură, de parcă Edmond ar fi sărutat mâna de marmură a statuii vreunei sfinte.

— Există vieţi predestinate, continuă ea, cărora o primă greşeală le năruie tot viitorul. Eu te-am crezut mort şi ar fi fost mai bine să mor şi eu. Căci la ce mi-a folosit că am purtat veşnic în inimă doliul după tine? Doar ca să fac dintr-o femeie de treizeci şi nouă de ani una de cincizeci, atâta tot. La ce mi-a folosit că, recunoscându-te, eu singură dintre toţi, mi-am salvat numai fiul? N-ar fi trebuit să-l salvez, de asemenea, pe bărbatul pe care îl acceptasem ca soţ, oricât de vinovat ar fi fost el? Totuşi, l-am lăsat să moară. Ce spun eu, Doamne? Am contribuit la moartea lui prin laşa mea lipsă de simţire, prin dispreţul meu, neamintindu-mi, nevrând să-mi amintesc că pentru mine se făcuse el sperjur şi trădător! Şi, în sfârşit, la ce-mi foloseşte că mi-am însoţit fiul până aici, dacă aici l-am abandonat, dacă l-am lăsat să plece singur, dacă l-am lăsat pradă pământului nesăţios al Africii? Oh, am fost laşă, îţi repet. Mi-am renegat dragostea şi, ca toţi renegaţii, aduc nenorocire tuturor celor din jur!

— Nu, Mercédès, zise Monte-Cristo, nu! Trebuie să-ţi faci o părere mai bună despre dumneata. Nu! Eşti o femeie nobilă şi sfântă şi m-ai dezarmat prin suferinţa dumitale. Dar, în spatele meu, nevăzut, necunoscut, mânios, se afla Dumnezeu, căruia eu nu-i eram decât trimisul şi care n-a vrut să oprească fulgerul pe care eu îl aruncasem. Oh, martor mi-e Dumnezeu, la picioarele căruia de zece ani mă prosternez, în fiecare zi, martor mi-e Domnul că ţi-am jertfit viaţa mea şi, în acelaşi timp, toate planurile de viitor legate de aceasta. Dar îţi spun cu mândrie, Mercédès, că Dumnezeu avea nevoie de mine şi am trăit. Cercetează trecutul, cercetează prezentul, încearcă să ghiceşti viitorul şi convinge-te că eu sunt unealta lui Dumnezeu. Cele mai groaznice nenorociri, cele mai crude suferinţe, părăsirea de către toţi cei care mă iubeau, persecutarea din partea celor care nu mă cunoşteau — iată prima parte a vieţii mele. Apoi, pe neaşteptate, după captivitate,

singurătate şi mizerie au urmat aerul, libertatea, o avere atât de orbitoare, atât de valoroasă, atât de nemăsurată, încât ar fi trebuit să fi fost orb ca să nu-mi dau seama că Dumnezeu mi-o trimitea pentru nişte scopuri măreţe. De atunci, bogăţia aceasta mi s-a părut că are o menire sfântă. De atunci, nu m-am gândit nici o clipă la viaţa aceasta, căreia tu, biată femeie, i-ai gustat uneori dulceaţa. N-am mai avut nici un ceas de linişte, nici unul. Mă simţeam mânat ca norul de foc coborând din cer ca să prefacă în scrum cetăţile blestemate. Precum căpitanii aceia aventuroşi, care se îmbarcă pentru o călătorie primejdioasă sau plănuiesc o expediţie periculoasă, îmi pregăteam merindele, îmi încărcam armele, îmi adunam mijloacele de atac şi de apărare, deprinzându-mi trupul cu exerciţiile cele mai violente, desprinzându-mi sufletul cu loviturile cele mai crude, obişnuindu-mi braţul să ucidă, ochii să privească suferinţa, gura să zâmbească la priveliştile cele mai cumplite. Din bun, încrezător şi lesne iertător cum eram, am devenit răzbunător, prefăcut, rău sau, mai curând, nepăsător ca surda şi oarba fatalitate. Apoi, m-am năpustit pe drumul care-mi era deschis, am străbătut spaţiul şi am ajuns la ţintă. Vai de cei pe care i-am întâlnit în cale!

— Destul! zise Mercédès. Destul, Edmond! Fii sigur că aceea care te-a putut recunoaşte, singura, te-a putut şi înţelege, singura, de asemenea. Or, Edmond, aceea care a ştiut să te recunoască, aceea care te-a putut înţelege, chiar dacă ai fi întâlnit-o în cale şi ai fi sfărâmat-o ca pe o cupă, aceea tot te-ar fi admirat, Edmond! După cum există o prăpastie între mine şi trecut, există o prăpastie şi între tine şi ceilalţi oameni, iar chinul cel mai greu de îndurat pentru mine, îţi spun, este să compar. Căci nu există nimic pe lume la fel de preţios ca tine, nimic care să-ţi semene. Şi acum, spune-mi adio, Edmond, şi să ne despărţim!

— Înainte de a te părăsi, spune-mi ce-ţi doreşti, Mercédès? întrebă Monte-Cristo.

— Nu-mi doresc decât un lucru, Edmond: ca fiul meu să fie fericit.

— Roagă-te Domnului, care ţine toate vieţile oamenilor în mâinile Sale, să îndepărteze moartea din jurul lui. De rest, o să am eu grijă.

— Mulţumesc, Edmond!

— Da, pentru tine, Mercédès?

— Eu n-am nevoie de nimic. Trăiesc între două morminte: unul este cel al lui Edmond Dantès, mort de atâta vreme. Îl iubeam. Cuvântul ăsta nu mai şade bine pe buzele mele ofilite, dar inima mea încă îşi mai aminteşte şi pentru nimic în lume n-aş vrea să pierd această memorie a inimii. Celălalt

este mormântul omului pe care Edmond Dantès l-a ucis. Aprob uciderea, dar trebuie să mă rog pentru mort.

— Fiul tău o să fie fericit, doamnă, repetă contele.

— Atunci, o să fiu şi eu fericită, atât cât o să pot.

— Dar... în sfârşit... ce-ai să faci?

Mercédès zâmbi cu tristeţe.

— Dacă ţi-aş spune că o să trăiesc în ţinutul acesta ca Mercédès cea de altădată, adică muncind, nu m-ai crede. Nu mai ştiu decât să mă rog, dar nu mai este nevoie să muncesc. Micuţa comoară pe care ai îngropat-o a fost găsită în locul indicat de dumneata. Lumea o să cerceteze cine sunt eu, o să se întrebe ce fac, n-o să ştie cum trăiesc, dar ce contează? Asta ne priveşte numai pe Dumnezeu, pe dumneata şi pe mine.

— Mercédès, zise contele, nu-ţi fac un reproş, dar ai exagerat sacrificiul, renunţând la toată averea strânsă de domnul de Morcerf, din care jumătate îi revenea de drept economiei şi prudenţei tale.

— Bănuiesc ce te pregăteşti să-mi propui, dar nu pot să primesc, Edmond. Fiul meu mi-ar interzice-o.

— De aceea o să mă feresc să fac ceva pentru dumneata, fără încuviinţarea domnului Albert de Morcerf. O să aflu ce are de gând şi o să mă supun hotărârii sale. Dar, dacă primeşte ce vreau eu să fac, o să-i urmezi pilda, fără aversiune?

— Ştii, Edmond, că eu nu mai sunt o făptură cu judecată. Hotărâre nu mai am — sau poate doar aceea de a nu lua nici o hotărâre. Dumnezeu m-a zgâlţâit atât de tare în furtunile Sale, încât mi-am pierdut voinţa. Mă simt în mâinile Sale ca o pasăre în ghearele unui vultur. Dacă trăiesc înseamnă că El nu vrea să mor. Dacă îmi trimite ajutoare înseamnă că va fi voia Sa şi o să le primesc.

— Ia seama, doamnă, zise Monte-Cristo, nu aşa trebuie să-l iubeşti pe Dumnezeu! Dumnezeu vrea să-l înţelegem şi să-i discutăm puterea. Pentru asta ne-a lăsat liberul-arbitru.

— Nefericitule! strigă Mercédès. Nu-mi vorbi aşa! Dacă aş crede că Dumnezeu mi-a dat liberul-arbitru, atunci ce mi-ar mai rămâne ca să scap de disperare?

Monte-Cristo păli uşor şi îşi plecă fruntea, înfrântă de această izbucnire a durerii.

— Nu vrei să-mi spui la revedere? făcu el, întinzându-i mâna.

— Dimpotrivă, îţi spun la revedere! răspunse Mercédès, arătându-i Cerul cu un gest solemn. Asta ca să-ţi dovedesc că încă mai sper.

Şi, după ce atinse mâna contelui cu mâna ei tremurătoare, Mercédès urcă în grabă scara şi dispăru din ochii contelui.

Atunci, Monte-Cristo ieşi agale din casă şi porni înapoi pe drumul către port.

Dar Mercédès nu-l văzu îndepărtându-se, deşi se afla la fereastra odăiţei bătrânului Dantès. Ochii ei căutau în zare corabia care îi ducea fiul pe întinderea mării.

Este adevărat că, glasul ei, parcă fără voia sa, murmura foarte încet:

— Edmond, Edmond, Edmond!

---

[128] Pierre Puget, sculptor şi arhitect francez, născut la Marsilia în 1622.

CXIII Trecutul

Monte-Cristo ieşi cu inima sfâşiată din casa unde o lăsa pe Mercédès, pe care, după toate probabilităţile, nu avea s-o mai revadă niciodată.

De la moartea micului Édouard, o mare schimbare se petrecuse în Monte-Cristo. Ajuns pe culmea răzbunării, după ce-i urcase povârnişul pe cărări lungi şi întortocheate, zărise de cealaltă parte a crestei prăpastia îndoielii.

Mai mult decât atât, discuţia pe care tocmai o purtase cu Mercédès îi trezise în suflet atâtea amintiri, încât acum trebuia să se lupte şi cu ele.

Un om cu firea oţelită a lui Monte-Cristo nu putea pluti multă vreme în melancolia aceasta, care poate hrăni spiritele obişnuite, dându-le o aparenţă de originalitate, dar care ucide sufletele superioare. Contele îşi spuse că, dacă ajunsese aproape la a se învinovăţi pe sine, era limpede că undeva se strecurase o greşeală în calculele sale.

„Nu privesc corect trecutul, îşi zise el, căci nu se poate să mă fi înşelat astfel.

Cum aşa? continuă. Scopul pe care mi l-am propus să fi fost unul nesăbuit? Cum aşa? De zece ani să fi mers pe o cale greşită? Cum aşa? O oră să fie de ajuns ca să-i dovedească arhitectului că întreaga construcţie a speranţelor sale era, dacă nu imposibilă, cel puţin nelegiuită?

Nu vreau să mă împac cu gândul ăsta, m-ar înnebuni. Ceea ce lipseşte din raţionamentele mele de astăzi este aprecierea corectă a trecutului, fiindcă privesc înapoi spre trecut de la capătul acesta al zării. Într-adevăr, cu cât înaintezi în timp, trecutul, asemenea unui peisaj prin care mergi, se şterge pe măsură ce te îndepărtezi. Mi se întâmplă cum li se întâmplă oamenilor care s-au rănit în vis: îşi văd şi îşi simt rana, dar nu-şi amintesc când au primit-o.

Haide, omule renăscut, bogătaşule extravagant, visătorule cu ochii deschişi, vizionarule atotputernic, milionarule de neînvins! Mai cercetează o dată priveliştea funestă a vieţii tale chinuite şi înfometate, mai treci o dată pe căile pe care te-a împins fatalitatea, pe care te-a condus nenorocirea şi pe care te-a întâmpinat deznădejdea. Prea multe diamante, prea mult aur şi prea multă fericire se răsfrâng astăzi în apele acestei oglinzi în care Monte-Cristo îl priveşte pe Dantès. Ascunde diamantele, îngroapă aurul,

acoperă razele. Bogatule, regăseşte-l pe sărac, omule liber regăseşte-l pe deţinut, omule reînviat regăseşte cadavrul!”

În timp ce îşi spunea aceste lucruri, Monte-Cristo mergea de-a lungul străzii Caisserie. Era aceeaşi stradă pe care, cu douăzeci şi patru de ani înainte, fusese dus sub pază, într-o noapte, până în port. Casele de acum, cu înfăţişare veselă şi însufleţită, erau în noaptea aceea întunecate, mute şi închise.

„Totuşi, sunt aceleaşi, murmură Monte-Cristo. Numai că pe atunci era noapte, iar acum e ziua în amiaza mare. Deosebirea este din pricina soarelui care le luminează şi le înveseleşte pe toate.”

Coborî spre chei, apucând-o pe strada Saint-Laurent, şi înaintă spre Consigne. Aici era locul de unde fusese îmbarcat atunci. Tocmai trecea o barcă de plimbare, cu tendă de postav. Monte-Cristo îl strigă pe cârmaci, care vâsli numaidecât spre el, cu graba obişnuită a barcagiilor care adulmecă un chilipir.

Vremea era minunată, iar plimbarea fu o desfătare. La orizont, soarele cobora, roşu şi învăpăiat, aprinzând în flăcări valurile sub el. Marea, netedă ca o oglindă, se încreţea uneori sub salturile peştilor care, urmăriţi de cine ştie ce duşman ascuns, ţâşneau din apă căutând salvare în celălalt element. În sfârşit, în zare se vedeau trecând, albe şi graţioase, ca pescăruşii călători, bărcile pescarilor care se duceau la Martigues sau corăbiile negustorilor cu încărcătură pentru Corsica sau Spania.

În pofida acestui cer senin, în pofida acestor ambarcaţiuni cu forme zvelte, în pofida luminii aurii care inunda peisajul, contele, înfăşurat bine în mantia sa, îşi amintea, unul câte unul, toate amănuntele din cealaltă călătorie de demult. Lumina aceea, singuratică şi izolată, care ardea la catalani, vederea castelului If care îl lămurise unde îl duceau, lupta cu jandarmii când voise să se arunce în mare, deznădejdea sa când se văzuse înfrânt şi răceala simţită când îi lipiseră de tâmplă gura ţevii carabinei, ca un inel de gheaţă.

Şi, încetul cu încetul, ca acele pâraie secătuite de arşiţa verii, care, atunci când se adună norii de toamnă, se umezesc puţin câte puţin şi reîncep să curgă, picătură cu picătură, contele de Monte-Cristo simţi reizvorând în pieptul său acea fiere care, odinioară, se revărsase, ieşind din matcă, în tot sufletul lui Edmond Dantès.

În momentul acela, pentru el dispărură şi cerul senin şi bărcile graţioase şi lumina soarelui. Cerul i se acoperi cu un linţoliu, iar când se ivi uriaşul

negru, numit castelul If, tresări puternic, de parcă i-ar fi apărut deodată fantoma unui duşman de moarte.

Ajunseră.

Instinctiv, contele se trase înapoi, până la marginea bărcii. Degeaba îi spuse barcagiul, cu cel mai blând ton al glasului său:

— Suntem la mal, domnule.

Monte-Cristo îşi aminti că exact în acelaşi loc, pe aceeaşi stâncă, fusese târât fără milă de paznicii săi şi silit să urce panta, împuns în şale cu vârful baionetei.

Drumul i se păruse, odinioară, destul de lung lui Dantès. Monte-Cristo îl găsise foarte scurt. Fiecare lovitură de vâslă făcuse să ţâşnească, odată cu stropii mărunţi de apă din mare, un milion de gânduri şi amintiri.

De la revoluţia din Iulie, nu mai existau deţinuţi la castelul If. În corpul de gardă al fortăreţei se mai afla un singur post de pază, împotriva contrabandei. Un portar aştepta la intrare vizitatorii, ca să le arate acest monument al terorii, devenit un monument al curiozităţii.

Şi, cu toate acestea, deşi observase toate aceste schimbări, atunci când intră pe sub arcada de piatră, când coborî scara întunecată, când fu condus la carcerele pe care ceruse să le vadă, o paloare îngheţată îi năpădise fruntea, de pe care picurii de sudoare rece i se retraseră până în inimă.

Contele întrebă dacă mai rămăsese la castel vreun fost temnicer de pe timpul Restauraţiei. Toţi fuseseră scoşi la pensie sau trecuseră la alte slujbe. Portarul care îi era ghid acum se afla aici doar din 1830.

Fu condus la propria sa celulă.

Revăzu lumina cenuşie care abia se strecura prin răsuflătoarea îngustă; revăzu locul unde se afla patul, scos din celulă între timp, şi, în spatele lui, deşi astupată, dar încă vizibilă, din pricina pietrelor mai noi, deschizătura săpată de abatele Faria.

Monte-Cristo simţi că-l lasă puterile. Luă un scăunel de lemn şi se aşeză.

— Se mai cunosc alte poveşti din acest castel, în afară de aceea a întemniţării lui Mirabeau? întrebă contele. Există vreo legendă despre lăcaşurile acestea de groază, unde nu-ţi vine să crezi că oamenii şi-au putut vreodată înmormânta de viu un semen?

— Da, domnule, răspunse portarul. Temnicerul Antoine mi-a povestit una chiar despre această celulă.

Monte-Cristo tresări. Temnicerul Antoine fusese temnicerul său. Aproape că uitase cum îl chema şi cum arăta la chip. Dar, auzindu-i numele, îl revăzu deodată aşa cum era pe atunci, cu faţa năpădită de barbă, cu vesta cafenie şi cu mănunchiul lui de chei, al căror clinchet parcă îl mai auzea încă şi acum.

Contele se întoarse şi i se păru că-l vede în bezna culoarului, mai groasă încă din pricina luminii torţei care strălucea în mâna portarului.

— Domnul vrea să i-o povestesc? întrebă portarul.

— Da, zise repede Monte-Cristo, spune!

Şi îşi apăsă cu mâna pieptul, ca să-şi domolească bătăile puternice ale inimii, îngrozit să audă povestindu-i-se propria poveste.

— Spune! repetă el.

— În celula aceasta, începu portarul, era închis un deţinut, cu mult timp în urmă, un individ foarte periculos, după cât se pare, şi cu atât mai periculos cu cât era foarte iscusit. Mai era un deţinut, închis tot aici, în castel, în acelaşi timp cu el, dar acesta nu era om rău, ci era un sărman preot nebun.

— Ah, da, nebun, repetă Monte-Cristo. Şi care era nebunia lui?

— Oferea milioane dacă ar fi fost pus în libertate.

Monte-Cristo ridică ochii spre Cer, dar nu văzu cerul. Era un văl gros de piatră între el şi boltă. Se gândi că exista un văl la fel de gros între ochii celor cărora abatele Faria le oferea comorile şi acele comori pe care le oferea el.

— Deţinuţii se puteau vedea între ei? întrebă Monte-Cristo.

— Oh, nu, domnule! Era cu totul interzis. Dar ei au încălcat interdicţia, săpând un tunel de la o celulă la alta.

— Şi care dintre cei doi a săpat tunelul?

— Oh, cel tânăr, bineînţeles, zise portarul. Tânărul era foarte priceput şi puternic, în vreme ce bietul abate era bătrân şi neputincios; de altfel, avea mintea prea rătăcită pentru a duce un gând până la capăt.

— Orbilor!... şopti Monte-Cristo.

— Astfel s-a făcut că tânărul a săpat, deci, un tunel, continuă portarul. Cu ce? Nu se ştie. Dar l-a săpat şi drept dovadă se mai vede încă urma. Iată, o vedeţi?

Şi omul apropie torţa de zid.

— Ah, da, adevărat, răspunse contele cu glasul înăbuşit de emoţie.

— Şi aşa, cei doi deţinuţi vorbeau unul cu altul. Cât timp a durat treaba asta? Nu se ştie. Or, într-o bună zi, bătrânul deţinut s-a îmbolnăvit şi a murit. Ghiciţi ce a făcut tânărul? se întrerupse portarul.

— Spune!

— L-a luat pe mort, l-a culcat în patul lui, cu faţa la perete, apoi s-a întors în celula goală, a astupat gura tunelului şi s-a vârât în sacul mortului. Aţi mai auzit una ca asta?

Monte-Cristo închise ochii şi se simţi trecând din nou prin toate senzaţiile încercate atunci, când pânza grosolană a sacului, încă purtând răceala trupului neînsufleţit, îi zgâriase faţa.

Portarul continuă:

— Vedeţi dumneavoastră, iată ce plan îşi făcuse el: credea că morţii de la castelul If sunt îngropaţi ca toţi ceilalţi şi, cum era foarte sigur că nu se cheltuiau bani pentru sicriul deţinuţilor, socotea că va putea ridica pământul cu umerii. Dar, din păcate, la castel era un obicei care i-a dat planul peste cap: morţii nu erau îngropaţi; se mulţumeau să le atârne o ghiulea de picioare şi să-i arunce în mare. Asta s-a întâmplat şi cu el. Omul nostru a fost zvârlit în mare din vârful terasei. A doua zi, a fost găsit adevăratul mort în patul lui şi s-a ghicit toată tărăşenia, căci, atunci, şi cioclii au spus ceea ce nu îndrăzniseră să mărturisească până în momentul acela, şi anume că, în momentul în care aruncaseră cadavrul în gol, auziseră un ţipăt cumplit, astupat imediat de apa care l-a înghiţit.

Contele respira greu, năduşeala îi curgea pe frunte, groaza îi strângea inima dureros.

„Nu! gândi el. Nu! Îndoiala pe care am simţit-o mai devreme nu era decât un început de uitare. Dar, aici, rana din inimă s-a redeschis şi-a devenit iar însetată de răzbunare.”

— Şi despre deţinut nu s-a mai auzit nimic niciodată? întrebă el, cu voce tare.

— Nimic niciodată! Înţelegeţi, din două una: ori a căzut de-a latul şi, cum a venit de la cincizeci de picioare înălţime, a murit izbindu-se de apă...

— Ai spus că i se legase o ghiulea de picioare. Atunci, a căzut în picioare.

— Ori a căzut în picioare, urmă portarul, şi, atunci, greutatea ghiulelei l-a târât la fund, de unde n-a mai ieşit, sărmanul!

— Îl plângi?

— Pe legea mea, da, cu toate că acolo era în elementul lui.

— Ce vrei să spui?

— Că exista un zvon că nefericitul ăsta fusese, la viaţa lui, un ofiţer de marină, închis pentru bonapartism.

„Adevăr, gândi contele, Dumnezeu te-a făcut să fii veşnic, mai presus de ape şi mai presus de flăcări. Aşadar, bietul marinar trăieşte încă în amintirea câtorva povestitori, care îi mai deapănă cumplita lui poveste, la gura sobei, şi care se înfioară când ajung să spună cum a despicat aerul şi s-a cufundat în adâncurile mării.”

— Nu s-a aflat niciodată cum îl chema? întrebă, cu voce tare, contele.

— Ba da! Cum nu? zise paznicul. Dar nu era cunoscut decât sub numele de „numărul 34”.

„Villefort, Villefort! îşi zise în gând Monte-Cristo. Iată ce trebuia să-ţi spui necontenit, când spectrul meu îţi bântuia ceasurile de nesomn.”

— Domnul doreşte să continue vizita? întrebă portarul.

— Da, mai ales dacă ai vrea să-mi arăţi celula bietului abate.

— Ah, a numărului 27?

— Da, a numărului 27, repetă Monte-Cristo.

Şi i se păru că aude din nou glasul abatelui Faria, când îl întrebase cum îl cheamă şi când bătrânul îi strigase, prin zid, acest număr.

— Veniţi!

— O clipă! zise Monte-Cristo. Să mai arunc o ultimă privire şi să cercetez bine celula asta.

— Se nimereşte bine, zise ghidul, căci am uitat cheia de la cealaltă.

— Du-te s-o cauţi.

— Vă las torţa.

— Nu, poţi s-o iei.

— Păi, o să rămâneţi fără lumină.

— Văd şi pe întuneric.

— Poftim! La fel ca el.

— Care el?

— Numărul 34. Se zice că se obşnuise într-atât cu bezna că ar fi văzut şi un ac în colţul cel mai întunecos al celulei.

„I-a luat zece ani până să ajungă la asta”, murmură contele neauzit.

Călăuza plecă, luând torţa cu el.

Contele spusese adevărul. După numai câteva secunde de stat în beznă, desluşi totul, ca în plină zi.

Atunci, privi în jur şi îşi recunoscu, într-adevăr, celula.

„Da, îşi zise el. Iată aici piatra pe care mă aşezam! Iată urma spatelui meu care s-a întipărit în zid! Iată dâra sângelui care a curs din fruntea mea, în ziua în care am vrut să-mi sparg capul, izbindu-l de zid!... Oh, cifrele astea!... Îmi amintesc... Le-am scris într-o zi când am socotit vârsta tatălui meu, ca să aflu dacă o să-l mai găsesc în viaţă, şi vârsta lui Mercédès, ca să aflu dacă o voi mai găsi nemăritată... Am sperat atunci o clipă, după ce mi-am terminat calculul... Dar nu pusesem la socoteală foamea şi necredinţa!”

Şi un râs amar îi scăpă contelui de pe buze. Parcă îi şi vedea, ca într-un vis, pe tatăl său condus la groapă... pe Mercédès mergând la altar!

Pe peretele opus, o inscripţie îi atrase atenţia. Se contura încă destul de clar, pe zidul năpădit de mucegai:

„Dumnezeul meu! citi Monte-Cristo. Nu-mi lua ţinerea de minte!”.

„Oh, da! tresări el. Iată singura mea rugăciune din ultimele zile. Nu mai ceream libertatea, ceream ţinerea de minte. Mă temeam că am să înnebunesc şi am să uit. Doamne! Mi-ai lăsat ţinerea de minte şi mi-am amintit. Mulţumesc, mulţumesc, Doamne!”

În momentul acela, lumina torţei se reflectă pe ziduri. Cobora ghidul.

Monte-Cristo îi ieşi în întâmpinare.

— Urmaţi-mă! îi zise acesta.

Şi, fără a mai fi nevoie să urce din nou la lumina zilei, îl conduse pe un culoar subteran, care dădea în cealaltă celulă.

Şi aici Monte-Cristo fu asaltat de o puzderie de gânduri.

Primul lucru care îi sări în ochi, fu meridianul desenat pe zid, cu ajutorul căruia abatele Faria număra orele. Apoi, văzu rămăşiţele patului în care sărmanul deţinut îşi dăduse duhul.

La vederea acestuia, în locul spaimelor pe care le simţise contele în celula sa, un sentiment de recunoştinţă îi umplu deodată inima şi două lacrimi i se rostogoliră pe obraji.

— Aici, zise ghidul, a stat abatele nebun. Iar pe acolo venea tânărul în celula sa.

Şi îi arătă lui Monte-Cristo gura tunelului care, pe partea aceasta, rămăsese neastupată.

— După culoarea pietrei, urmă portarul, un învăţat a descoperit că cei doi deţinuţi se întâlneau de aproape zece ani de zile. Bieţii oameni, cât trebuie să se fi plictisit în aceşti zece ani!

Dantès scoase câţiva ludovici din buzunar şi îi întinse acestui om care, pentru a doua oară, îl compătimea fără să-l fi cunoscut.

Portarul acceptă, crezând că primeşte vreo câţiva bănuţi, mărunţiş. Dar, la lumina torţei, văzu valoarea sumei dăruite de vizitator.

— Domnule, zise el, v-aţi înşelat.

— Cum adică?

— Mi-aţi dat monede de aur.

— Ştiu.

— Cum? Ştiţi?

— Da.

— Aşa aţi vrut dumneavoastră, să-mi daţi aurul ăsta?

— Da.

— Adică, pot să-i păstrez cu conştiinţa împăcată?

— Da.

Portarul îl privi uluit pe Monte-Cristo.

— Şi cu cinstea nepătată! recită contele din *Hamlet*.

— Domnule, stărui portarul, căruia nu-i venea să creadă atâta noroc pe capul lui, nu vă înţeleg mărinimia!

— Totuşi, e uşor de înţeles, prietene, zise contele. Am fost marinar, iar povestea pe care mi-ai spus-o m-a mişcat mai mult ca oricare alta.

— Atunci, domnule, zise ghidul, dacă sunteţi atât de generos, meritaţi să vă ofer şi eu ceva.

— Ce ai tu să-mi oferi, prietene? Cochilii, împletituri de paie? Nu, mulţumesc.

— Nu, domnule, nu. Ceva care are legătură cu povestea de adineauri.

— Adevărat? întrebă cu însufleţire contele. Despre ce e vorba?

— Ascultaţi, zise portarul. Iată ce s-a întâmplat. Mi-am zis: Întotdeauna se mai găseşte ceva într-o celulă în care un deţinut a fost închis cincisprezece ani. Şi m-am apucat să cercetez cu atenţie zidurile.

— Ah! strigă Monte-Cristo, amintindu-şi de cele două ascunzători ale abatelui. Foarte adevărat!

— În urma cercetărilor, continuă portarul, am descoperit că suna a gol la căpătâiul patului şi sub vatra şemineului.

— Aşa, zise Monte-Cristo, aşa!

— Am ridicat pietrele şi am găsit...

— O scară de frânghie, nişte unelte? strigă contele.

— De unde ştiţi? întrebă uimit portarul.

— Nu ştiu, ghicesc, zise contele. De obicei, lucruri din acestea se găsesc în celulele deţinuţilor.

— Da, domnule, zise ghidul. O scară de frânghie şi unelte.

— Şi le mai ai? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, domnule. Am vândut obiectele acestea, foarte ciudate, la vizitatori. Dar mi-a mai rămas ceva.

— Ce anume? întrebă contele nerăbdător.

— Mi-a mai rămas un soi de carte, scrisă pe fâşii de pânză.

— Oh! strigă Monte-Cristo. Ţi-a rămas cartea asta?

— Nu ştiu dacă este chiar o carte, zise portarul. Dar mi-a rămas ce v-am spus.

— Du-te şi adu-mi-o, prietene, du-te! zise contele. Iar, dacă este ceea ce bănuiesc eu, fii liniştit!

— Dau fuga, domnule!

Şi ghidul ieşi.

Atunci, contele îngenunche, plin de cucernicie, înaintea resturilor acelui pat pe care moartea abatelui îl preschimbase, pentru el, într-un altar.

„O, al doilea tată al meu, zise el, tu, care mi-ai dat libertatea, învăţătura, bogăţia; tu, care, aidoma făpturilor dintr-o plămadă superioară oamenilor, aveai ştiinţa binelui şi-a răului, dacă, în străfundul mormintelor noastre, ne mai rămâne ceva care să tresară la glasul celor care sunt încă pe pământ, dacă în transformarea pe care o suferim în moarte, ceva din sufletul nostru încă mai pluteşte deasupra locurilor unde am iubit mult sau unde am suferit mult, tu, nobilă inimă, culme a minţii, suflet nemărginit, printr-un cuvânt, printr-un semn, printr-o revelaţie oarecare, te conjur, în numele iubirii de tată pe care mi-ai dăruit-o şi a respectului de fiu pe care ţi l-am închinat, risipeşte-mi această ultimă îndoială care, dacă nu se preface în convingere, o să devină o mustrare de cuget!”

Contele îşi plecă fruntea şi îşi împreună mâinile.

— Poftim, domnule! zise o voce în spatele său.

Monte-Cristo tresări şi se întoarse.

Portarul îi întindea fâşiile de pânză pe care abatele Faria îşi aşternuse toate comorile învăţăturii sale. Manuscrisul acesta era marea lucrare a abatelui Faria despre monarhia din Italia.

Contele o înşfăcă grăbit, iar ochii săi îi fură atraşi, în primul rând, de epigraful lucrării. Citi:

„Vei smulge dinţii balaurului şi vei strivi în picioare leii, a spus Domnul”.

— Ah! strigă el. Iată răspunsul! Mulţumesc, tată, mulţumesc!

Şi, scoţând din buzunar un portofel, în care se aflau zece bilete de bancă de câte o mie de franci fiecare:

— Ţine, zise el. Ia portofelul ăsta!

— Mi-l daţi mie?

— Da, dar cu condiţia să nu te uiţi înăuntru decât după ce plec eu.

Şi, ducându-şi la piept relicva pe care tocmai o regăsise şi care, pentru el, preţuia mai mult ca oricare altă comoară, se repezi afară din subterană şi, urcând în barcă:

— La Marsilia! porunci el.

Apoi, pe când se îndepărta, cu ochii aţintiţi asupra închisorii mohorâte, îşi zise în gând:

„Blestem pe capul celor care m-au închis în temniţa asta întunecată şi-al celor care au uitat că eram închis aici!”.

Trecând din nou prin dreptul satului catalanilor, contele întoarse capul şi, trăgându-şi pelerina peste cap, murmură numele unei femei.

Izbânda era desăvârşită. Contele învinsese de două ori îndoiala.

Numele acesta, pe care îl rostea cu o duioşie ce aducea a iubire, era numele lui Haydée.

Punând piciorul pe uscat, Monte-Cristo apucă pe drumul către cimitir, unde ştia că o să-l întâlnească pe Morrel.

Căci şi el, cu zece ani mai înainte, căutase cu evlavie un mormânt în acest cimitir şi îl căutase zadarnic. El, care se întorsese în Franţa cu milioane, nu izbutise să regăsească mormântul tatălui său, mort de foame.

Domnul Morrel plătise, desigur, pentru a fi pusă acolo o cruce, dar crucea căzuse, iar groparul îşi făcuse focul cu ea, cum fac groparii cu toate aceste lemne vechi ce zac prin cimitire.

Demnul armator fusese mai norocos. Mort în braţele copiilor săi, fusese dus de aceştia să se odihnească alături de soţia sa, care trecuse porţile veşniciei cu doi ani înaintea lui.

Două lespezi mari de marmură, pe care erau gravate numele lor, stăteau una lângă alta, înconjurate cu un gard de fier şi umbrite de patru chiparoşi.

Maximilien era sprijinit de unul dintre aceşti copaci, privind cele două morminte cu ochii goi.

Durerea sa era profundă, aproape delirantă.

— Maximilien, îi zise contele, nu aici trebuie să priveşti, ci acolo!

Şi îi arătă cerul.

— Morţii sunt pretutindeni, zise Morrel. Nu aşa mi-aţi spus dumneavoastră, când m-aţi convins să părăsesc Parisul?

— Maximilien, zise contele, mi-ai cerut voie, în timpul călătoriei, să te opreşti câteva zile la Marsilia. Mai ai şi acum această dorinţă?

— Nu mai am nici o dorinţă, conte. Dar mi se pare că aşteptarea mi-ar fi mai suportabilă aici decât în altă parte.

— Cu atât mai bine, Maximilien, căci te las aici şi iau cu mine cuvântul dumitale, nu-i aşa?

— Ah! O să mi-l uit, conte, o să mi-l uit! zise Morrel.

— Nu! N-o să ţi-l uiţi, Morrel, pentru că eşti un om de onoare, mai înainte de toate, pentru că ai jurat şi pentru că o să mai juri o dată!

— O, conte, fie-vă milă de mine! Conte, sunt atât de nefericit!

— Am cunoscut un om mai nefericit decât tine, Morrel.

— Cu neputinţă!

— Vai! zise Monte-Cristo. Acesta este unul dintre orgoliile sărmanei noastre naturi umane: fiecare om se crede mai nefericit decât nefericitul care plânge şi geme lângă el.

— Cine este mai nefericit decât cel care şi-a pierdut singurul bine pe care îl iubea şi îl dorea pe lume?

— Ascultă, Morrel, zise Monte-Cristo, şi încearcă să fii puţin atent la ce îţi spun eu. Am cunoscut un om care, la fel ca dumneata, îşi pusese toate speranţele de fericire în femeia pe care o iubea. Acest om era tânăr, avea un tată bătrân pe care îl iubea şi o logodnică pe care o adora. Trebuia să o ia în căsătorie când, pe neaşteptate, unul dintre acele capricii ale sorţii, care te-ar face să te îndoieşti de bunătatea lui Dumnezeu, dacă Dumnezeu nu ţi-ar dovedi mai târziu că totul n-a fost pentru El decât unul dintre mijloacele care te conduc în unitatea nemărginită, când, pe neaşteptate, ziceam, un capriciu al sorţii i-a răpit libertatea, iubita, viitorul pe care îl visa şi pe care îl credea deja în mâinile sale (căci, orb cum era, nu putea citi decât în prezent), pentru a-l azvârli în fundul unei temniţe.

— Ah! făcu Morrel. Dintr-o temniţă tot se mai iese, după opt zile, după o lună, după un an.

— El a rămas acolo paisprezece ani, Morrel, zise contele punându-şi mâna pe umărul tânărului.

Maximilien tresări.

— Paisprezece ani!

— Paisprezece ani, repetă contele. Şi el, de-a lungul acestor paisprezece ani, a avut multe clipe de deznădejde. Şi el, ca şi dumneata, Morrel, s-a crezut cel mai nefericit dintre oameni şi a vrut să-şi ia viaţa.

— Şi? întrebă Morrel.

— Şi, în clipa din urmă, Dumnezeu i s-a arătat prin mijlocirea unui om, căci Dumnezeu nu mai face miracole. Poate că, la prima privire (căci trebuie să treacă un timp pentru ca ochii înceţoşaţi de lacrimi să se deschidă într-adevăr), n-a înţeles această milostivire a Domnului. Dar, până la urmă, s-a înarmat cu răbdare şi a aşteptat. Într-o bună zi, a ieşit din mormânt, transfigurat, bogat, puternic, aproape ca un dumnezeu. Prima sa chemare a fost pentru tatăl său, dar tatăl său murise!

— Şi mie mi-a murit tatăl, zise Morrel.

— Da, numai că tatăl tău a murit în braţele dumitale, iubit, fericit, onorat, bogat, la sfârşitul zilelor sale, iar tatăl lui a murit sărac, deznădăjduit, îndoindu-se de existenţa lui Dumnezeu. Iar când, la zece ani după moarta sa, fiul i-a căutat mormântul, până şi mormântul i se ştersese şi nimeni nu i-a putut spune: „Aici odihneşte întru Domnul inima care te-a iubit atât de mult”.

— Oh! şopti Morrel.

— Iar omul acela era, aşadar, un fiu mai nefericit decât dumneata, Morrel, căci nu ştia nici măcar unde să regăsească mormântul tatălui său.

— Dar, zise Morrel, cel puţin, îi mai rămânea femeia pe care o iubise.

— Te înşeli, Morrel. Femeia aceea...

— Murise şi ea? exclamă Maximilien.

— Mai rău, îi fusese necredincioasă. Se căsătorise tocmai cu unul dintre persecutorii logodnicului său. Aşadar, vezi dumneata, Morrel, că omul acela era un îndrăgostit mai nefericit decât dumneata!

— Şi omului acela, întrebă Morrel, Dumnezeu i-a mai trimis o mângâiere?

— I-a trimis măcar linişte.

— Şi va putea el să mai aibă zile fericite de-acum înainte?

— Aşa nădăjduieşte, Maximilien.

Tânărul lăsă să-i cadă capul în piept.

— Aveţi făgăduiala mea, zise el, după câteva clipe de tăcere, şi, întinzându-i mâna lui Monte-Cristo, adăugă: Numai că, ţineţi minte...

— La 5 octombrie, Morrel, te aştept pe Insula Monte-Cristo. Pe 4, un iaht o să te aştepte în port, la Bastia. Iahtul se numeşte *Eurus*. O să-i spui căpitanului cum te cheamă şi el o să te conducă la mine. Ne-am înţeles, nu-i aşa, Maximilien?

— Ne-am înţeles, conte, şi o să fac întocmai cum ne-am înţeles. Dar, ţineţi minte că, la 5 octombrie...

— Copil ce eşti, nu cunoşti încă făgăduiala unui bărbat... Ţi-am spus de douăzeci de ori că, în ziua aceea, dacă tot o să mai vrei să mori, eu însumi te voi ajuta, Morrel. Adio!

— Mă părăsiţi?

— Da, am treabă în Italia. Te las singur, singur în lupta corp la corp cu nefericirea, singur cu acest vultur cu aripi puternice, pe care Dumnezeu îl trimite aleşilor Săi, ca să-i aducă la picioarele Sale. Povestea lui Ganimede nu este o născocire, Maximilien, este o alegorie.

— Când plecaţi?

— Chiar acum. Vaporul cu aburi mă aşteaptă. Într-o oră, voi fi departe de dumneata. Mă conduci până în port, Maximilien?

— Sunt al dumneavoastră, conte.

— Îmbrăţişează-mă!

Morrel îl însoţi pe conte până în port. Deja, din coşul negru, fumul ieşea, ca un panaş imens, îndreptându-se către cer. Curând, vaporul plecă şi, o oră mai târziu, după cum spusese Monte-Cristo, chiar şi acest panaş de fum alburiu se ştergea, abia vizibil, pe zarea dinspre răsărit, întunecată de cele dintâi ceţuri ale nopţii.

CXIV Peppino

Chiar în clipa în care vaporul cu aburi al contelui dispărea în spatele Capului Morgion, un bărbat, gonind într-un poştalion pe drumul de la Florenţa la Roma, tocmai trecea de Aquapendente. Călătorea destul de repede cât să parcurgă o mare distanţă, totuşi fără să devină suspect.

Îmbrăcat într-o redingotă sau, mai bine zis, într-un surtuc pe care călătoria îl ponosise rău, dar care încă mai lăsa să se vadă o panglică a Legiunii de Onoare, proaspătă şi strălucitoare, prinsă, de asemenea, şi de vestă, omul acesta, nu doar după acest semn dublu, dar chiar şi după accentul cu care îi vorbea surugiului, putea fi recunoscut drept francez. Încă o dovadă că se născuse în ţara limbii universale era aceea că nu ştia alte cuvinte în italiană decât cele din muzică şi care pot, ca *goddam* al lui Figaro, să înlocuiască toate subtilităţile unei limbi anume.

— *Allegro*! îi striga surugiului la fiecare pantă de urcat.

— *Moderato*! striga el, la fiecare pantă de coborât.

Şi Dumnezeu ştie câte suişuri şi coborâşuri există pe drumul de la Florenţa la Roma, trecând prin Aquapendente!

Aceste două cuvinte, de altfel, îi amuza copios pe oamenii de toată isprava cărora le erau adresate.

În apropierea Cetăţii Eterne, adică ajungând la Storta, punctul de unde se zăreşte Roma, călătorul nu simţea nici pe departe acea curiozitate entuziastă care îl îndeamnă pe orice călător să se ridice din fundul cupeului ca să încerce să zărească faimosul dom al lui San Pietro, care se poate vedea cu mult înainte de a se desluşi orice altceva. Nu, el îşi scoase doar portofelul din buzunar şi, din portofel, o hârtie împăturită în patru, pe care o despături şi o reîmpături cu o grijă ce semăna cu respectul, mulţumindu-se să spună doar:

— Bun, încă o mai am.

Diligenţa ajunse la poarta del Popolo, cârmi la dreapta şi se opri în faţa Hotelului Spania.

Jupânul Pastrini, vechea noastră cunoştinţă, îl întâmpină pe călător în prag, cu pălăria în mână.

Călătorul coborî, comandă o masă bună şi întrebă de adresa firmei Thomson şi French, care îi fu indicată imediat, această firmă fiind una

dintre cele mai cunoscute din Roma.

Era situată pe *via* dei Banchi, în apropiere de San Pietro.

La Roma, ca pretutindeni, sosirea unei trăsuri a poştei este un eveniment. Zece tineri descendenţi de-ai lui Marius[129] şi de-ai Gracchilor[130], desculţi, zdrenţăroşi, dar ţinându-şi o mână în şold şi un braţ pitoresc îndoit deasupra capului, se zgâiau la călător, la poştalion şi la cai. Acestor vagabonzi ai oraşului prin excelenţă, li se adăugaseră vreo cincizeci de gură-cască de prin statul Sanctităţii Sale, dintr-aceia care bat străzile în sus şi în jos, scuipând în Tibru din înaltul podului Santangelo, când Tibrul are apă.

Or, cum vagabonzii şi gură-cască din Roma, mai fericiţi decât cei din Paris, înţeleg toate limbile şi mai ales limba franceză, îl auziră pe călător cerând un apartament, cerând de mâncare şi cerând, în sfârşit, adresa firmei Thomson şi French.

Astfel se întâmplă că, atunci când nou-sositul ieşi din hotel însoţit de ciceronele de rigoare, un bărbat se desprinse din grupul curioşilor şi, fără a fi observat de călător, aparent fără a fi observat nici de ghidul acestuia, porni la mică distanţă după străin, urmărindu-l cu tot atâta abilitate cum ar fi putut s-o facă un agent al poliţiei pariziene.

Francezul era atât de grăbit să viziteze firma Thomson şi French, că nu avu răbdare să i se înhame caii la trăsură. Trăsura trebuia să-l ia de pe drum sau să-l aştepte la poarta băncii.

Ajunse la destinaţie fără ca trăsura să-l prindă din urmă.

Francezul intră, lăsându-şi ghidul în anticameră, care intră numaidecât în vorbă cu cei doi sau trei meseriaşi fără meserie sau, mai bine zis, cu o mie de meserii, dintr-aceia care, la Roma, îşi duc zilele la uşile bancherilor, bisericilor, ruinelor, muzeelor sau teatrelor.

În acelaşi timp cu francezul, intră şi omul care se desprinsese din grupul curioşilor. Francezul sună la ghişetul birourilor şi pătrunse în prima cameră. Umbra lui făcu la fel.

— Domnii Thomson şi French? întrebă străinul.

Un soi de lacheu se ridică la semnul unui comis de încredere, paznic solemn al primului birou.

— Pe cine să anunţ? întrebă lacheul, pregătindu-se să îl conducă pe străin.

— Domnul baron Danglars, răspunse călătorul.

— Veniţi! zise lacheul.

O uşă se deschise. Lacheul şi baronul dispărură, luând-o pe uşa aceea. Omul care intrase în spatele lui Danglars, se aşeză pe o bancă de aşteptare.

Comisul continuă să scrie, timp de cinci minute. În aceste cinci minute, omul aşezat păstră cea mai deplină tăcere, fără să facă nici un gest.

Apoi, pana comisului încetă să scârţâie pe hârtie. Ridică fruntea, privi atent în jurul lui, apoi, asigurându-se că sunt între patru ochi:

— Aha! zise el. Tu erai, Peppino!

— Da, răspunse laconic acesta din urmă.

— Ai adulmecat vreo pleaşcă la grăsanul ăsta?

— Eu n-am făcut mai nimic, căci fuseserăm anunţaţi dinainte.

— Atunci ştii de ce a venit aici, băgăciosule?

— Desigur, a venit să încaseze. Rămâne de aflat numai ce sumă.

— O să ţi se spună, curând, prietene.

— Prea bine. Dar să nu faci ca data trecută, când mi-ai dat informaţii false.

— Ce vrei să spui, despre cine vorbeşti? Despre englezul care a ridicat de aici trei mii de scuzi, alaltăieri?

— Nu, acela chiar a avut trei mii de scuzi, pe ăia i-am găsit. Vorbesc despre prinţul rus.

— Ei, ce-i cu el?

— Păi, ni l-ai indicat ca având treizeci de mii de livre şi nu i-am găsit decât douăzeci şi două.

— N-aţi căutat bine.

— L-a percheziţionat Luigi Vampa în persoană.

— În cazul ăsta, ori şi-a plătit datoriile...

— Un rus?

— Ori şi-a cheltuit banii.

— Se poate şi aşa.

— Cu siguranţă! Dar, dă-mi voie să mă duc în observatorul meu, altminteri francezul o să-şi termine treaba fără ca eu să mai aflu exact suma.

Peppino făcu un gest de încuviinţare, şi, scoţând un şirag de mătănii din buzunar, se apucă să bolborosească o rugăciune, în vreme ce comisul dispăru pe aceeaşi uşă pe care ieşiseră lacheul şi baronul.

După vreo zece minute, comisul se întoarse, radios.

— Ei bine? îl întrebă Peppino pe prietenul său.

— Păzea, păzea! făcu omul. Suma e grasă.

— Cinci sau şase milioane, nu-i aşa?

— Da... ştiai şi cifra?

— Pe o poliţă a Excelenţei Sale contele de Monte-Cristo.

— Îl cunoşti pe conte?

— Şi care i-a fost creditată la Roma, Veneţia şi Viena.

— Aşa, aşa! strigă comisul. Cum de eşti atât de bine informat?

— Ţi-am spus că am fost anunţaţi dinainte.

— Atunci, de ce-ai mai venit la mine?

— Ca să fiu sigur că el este omul cu care avem treabă.

— Chiar el este... Cinci milioane. O sumă frumuşică, nu, Peppino?

— Da.

— Noi n-o să avem niciodată atâta.

— Dar, cel puţin, răspunse cu înţelepciune Peppino, o s-apucăm şi noi câte o ciozvârtă din viţelul ăsta.

— Sst! Iată-l pe omul nostru!

Comisul îşi reluă pana, iar Peppino şiragul de mătănii. Iar, când uşa se deschise, unul scria cu sârg şi celălalt se ruga de zor.

Danglars apăru radios, însoţit de bancherul care îl conduse până la ieşire.

În spatele lui Danglars coborî Peppino.

După cum se înţeleseseră, trăsura care trebuia să-l ia pe Danglars, aştepta în faţa băncii Thomson şi French. Ghidul îi ţinea portiera deschisă. În general, ghidul este o fiinţă foarte îndatoritoare, care se poate folosi drept orice.

Danglars sări în trăsură, sprinten ca unul de douăzeci de ani.

Ghidul închise portiera şi se căţără lângă vizitiu.

Peppino se urcă pe băncuţa din spate.

— Excelenţa Sa vrea să vadă San Pietro? întrebă ghidul.

— De ce? răspunse baronul.

— Ei! Ca să vedeţi!

— N-am venit la Roma ca să văd, zise cu voce tare Danglars. Apoi, adăugă în şoaptă, cu un zâmbet: Am venit să încasez.

Şi îşi mângâie portofelul, în care tocmai vârâse o scrisoare.

— Atunci, Excelenţa Sa merge...?

— La hotel.

— Casa Pastrini! îi transmise ghidul vizitiului.

Peste alte zece minute, baronul se întorsese în apartamentul său, iar Peppino se instalase pe banca lipită de faţada hotelului, după ce îi şoptise

câteva cuvinte la ureche unuia dintre acei descendenţi ai lui Marius şi ai Gracchilor, pe care i-am descris la începutul acestui capitol, care descendent luă drumul către Capitoliu, gonind de-i sfârâiau călcâiele.

Danglars era obosit, sătul şi i se făcuse somn. Se culcă, îşi puse portofelul sub pernă şi adormi.

Peppino avea program de voie. Jucă *morra*[131] cu nişte hamali, pierdu trei scuzi şi, ca să-i treacă supărarea, bău o sticlă de vin de Orvietto.

A doua zi, Danglars se trezi târziu, deşi se culcase destul de devreme. Dar în ultimele cinci sau şase nopţi dormise foarte prost, când reuşise să adoarmă, de bine de rău.

Mâncă bine şi cu poftă şi, foarte puţin dornic, după cum spusese, să vadă frumuseţile Cetăţii Eterne, îşi ceru caii de poştă înhămaţi de plecare pentru amiază.

Caii sosiră abia la ora două, iar ghidul îi aduse înapoi paşaportul vizat abia la ora trei.

Toate aceste pregătiri adunase în faţa uşii jupânului Pastrini o grămadă de pierde-vară.

Nu lipseau nici descendenţii Gracchilor şi ai lui Marius.

Baronul traversă falnic grupul celor care îl numeau Excelenţă, nădăjduind să primească vreun *bajocco*.

Pentru că Danglars, om foarte popular, cum se ştie, se mulţumise să le ceară servitorilor să-i spună baron şi nu fusese până atunci numit vreodată Excelenţă, titulatura aceasta îl măguli şi împărţi o duzină de bănuţi de argint întregii gloate, gata să-l numească şi Alteţă, pentru alţi doisprezece arginţi.

— Încotro? întrebă surugiul în italiană.

— Spre Ancona, răspunse baronul.

Jupânul Pastrini traduse întrebarea şi răspunsul, iar diligenţa porni la galop.

Danglars voia, într-adevăr, să treacă prin Veneţia, de unde să-şi ridice o parte din sumă, iar de la Veneţia să se ducă la Viena, de unde să-şi obţină restul.

Avea de gând să se stabilească în aceast al doilea oraş, despre care primise asigurări că ar fi fost un oraş al plăcerilor.

Abia de se făcuse vreo trei leghe prin câmpia Romei, că începu să se însereze. Danglars nu crezuse că o să plece atât de târziu, altminteri ar fi rămas. Îl întrebă pe surugiu cât mai era până să ajungă în următorul oraş.

— *Non capisco*[132], răspunse surugiul.

Danglars făcu un gest din cap care voia să spună „Prea bine”.

Diligenţa îşi continuă drumul.

„La primul popas, se gândi Danglars, o să mă opresc.”

Danglars încă mai avea o rămăşiţă din starea de bine pe care o resimţise în ajun şi care îi dăruise o noapte atât de liniştită. Se lăfăia, leneş, într-o caleaşcă englezească cu arcuri duble, dus la galop de doi cai buni, iar până la prima staţie de poştă erau şapte leghe, o ştia. Ce să faci când eşti bancher şi când ai dat un faliment norocos?

Danglars se gândi vreo zece minute la soţia lui, rămasă la Paris, alte zece minute la fiica lui, cutreierând prin lume cu domnişoara d’Armilly. Le consacră alte zece minute creditorilor săi şi modului cum avea să le folosească banii. Apoi, nemaiavând la ce altceva să se gândească, închise ochii şi adormi.

Uneori, totuşi, scuturat de vreo zdruncinătură mai puternică decât celelalte, Danglars deschidea, o clipă, ochii. Atunci, îşi dădea seama că era purtat cu aceeaşi viteză, prin aceeaşi câmpie a Romei, presărată din belşug cu apeducte în ruină, care păreau nişte uriaşi de granit împietriţi în timp ce fugeau. Dar noaptea era răcoroasă, întunecoasă, ploioasă, şi era mult mai plăcut pentru un om pe jumătate aţipit să rămână în fundul caleştii sale, cu ochii închişi, decât să scoată capul pe fereastra portierei şi să-l întrebe unde se aflau pe un surugiu care nu ştie să răspundă altceva decât „Non capisco”.

Aşadar, Danglars continuă să moţăie, zicându-şi că o să aibă destul timp să se trezească la prima staţie de poştă.

Diligenţa se opri. Danglars se gândi că ajunseseră, în sfârşit, la ţinta mult dorită.

Deschise ochii, se uită pe fereastră, aşteptându-se să se vadă în mijlocul vreunui oraş sau măcar al vreunui sat. Dar nu văzu decât un soi de cocioabă singuratică şi vreo trei sau patru indivizi care se foiau de colo-colo ca nişte năluci.

Danglars aşteptă câteva clipe ca surugiul care îşi încheiase bucata de drum să vină să-şi ceară plata. Socotea să profite de prilej pentru a obţine nişte informaţii de la noul surugiu. Dar caii fuseseră deshămaţi şi înlocuiţi, fără să vină nimeni să-i ceară bani călătorului. Danglars, mirat, deschise portiera. Numaidecât, o mână energică o împinse la loc, iar diligenţa reporni la drum.

Baronul, uluit, se trezi de-a binelea.

— Hei! strigă el surugiului. Hei, *mio caro*[133]!

Şi aceasta era tot o fărâmă din italiana romanţată pe care Danglars o prinsese din zbor pe când fiica sa cânta duete cu prinţul Cavalcanti.

Dar mio caro nu răspunse nimic.

Danglars se mulţumi atunci să deschidă geamul portierei.

— Hei, prietene! Încotro mergem? zise el, scoţându-şi capul afară.

— *Dentro la testa*! strigă o voce groasă şi poruncitoare, însoţită de un gest de ameninţare.

Danglars pricepu că *dentro la testa* însemna să-şi tragă capul înăuntru. Făcea, după cum se vede, progrese rapide în învăţarea limbii italiene.

Dădu ascultare ordinului, nu fără îngrijorare şi, cum această îngrijorare creştea cu fiecare minut, după alte câteva clipe mintea sa, în locul golului de gânduri pe care l-am descris, când pornise la drum şi care îl îmbiase la somn, mintea sa, spuneam, se văzu asaltată de o sumedenie de gânduri care mai de care mai potrivite de a ţine trează atenţia unui călător şi, mai ales, a unui călător în situaţia lui Danglars.

Ochii lui căpătară, în întuneric, acea putere de pătrundere pe care o dau, în primele momente, emoţiile puternice şi care slăbeşte, mai târziu, din exces de solicitare. Mai înainte de a ţi se face frică, vezi limpede; când ţi se face frică, vezi dublu, iar după ce-ţi trece frica, vezi tulbure.

Danglars văzu un călăreţ, înfăşurat într-o mantie, care galopa în dreptul portierei din dreapta.

„Vreun jandarm, îşi zise baronul. Oare să mă fi semnalat francezii prin telegraf autorităţilor pontificale?”

Se hotărî să scape de această nelinişte.

— Unde mă duceţi? întrebă el.

— Dentro la testa! repetă aceeaşi voce, cu acelaşi ton ameninţător.

Danglars se întoarse către portiera din stânga.

Un alt om călare galopa în dreptul portierei stângi.

„E clar, îşi zise Danglars, cu fruntea lac de sudoare. E clar că m-au prins!”

Şi se aruncă din nou în fundul cupeului, de data asta nu pentru a dormi, ci pentru a se gândi.

O clipă după aceea, răsări luna.

Din fundul trăsurii, îşi îndreptă privirea cercetând peisajul. Văzu din nou acele apeducte, ca nişte fantome de piatră, pe care le observase şi mai devreme. Numai că, în loc să le vadă pe partea dreaptă, le avea acum pe stânga.

Atunci pricepu că trăsura fusese întoarsă din drum şi că îl aduceau înapoi la Roma.

„Oh! Vai de mine, murmură el, probabil c-au obţinut extrădarea!”

Trăsura continua să gonească cu o viteză înspăimântătoare. Trecu astfel o oră chinuitoare, căci, cu fiecare nou reper recunoscut pe drum, fugarul îşi dădea seama, până ce nu mai avu nici o îndoială, că era adus înapoi. În sfârşit, văzu din nou un masiv întunecat, de care trăsura părea că avea să se ciocnească. Dar trăsura coti, trecând pe lângă masivul întunecat, care nu era altceva decât zidul de apărare care împrejmuieşte Roma.

„Oh! murmură Danglars. Nu ne întoarcem în oraş, aşadar nu oamenii legii m-au oprit. Dumnezeule mare! Altă variantă ar fi...”

I se ridică părul în cap de groază.

Îşi aminti interesantele povestiri despre bandiţii romani, atât de puţin crezute la Paris, pe care Albert de Morcerf le povestise doamnei Danglars şi tinerei Eugénie, când încă mai era vorba, pentru tânărul viconte, să devină ginerele uneia şi soţul celeilalte.

„Nişte hoţi, probabil!” murmură el.

Deodată, trăsura începu să uruie pe un teren mai dur decât un drum cu nisip. Danglars îşi luă inima în dinţi să privească de-o parte şi de alta drumului. Zări nişte monumente cu forme ciudate, iar mintea sa, preocupată de povestirea lui Morcerf, care acum îi reînvia în toate amănuntele, îi spuse că trebuia să fie pe *via* Appia.

În stânga diligenţei, într-un soi de văioagă, se vedea o mare groapă rotundă.

Era circul lui Caracalla.

La un cuvânt, omul care călărea la portiera din dreapta se opri.

În acelaşi timp, portiera din stânga se deschise.

— *Scendi*[134]! porunci un glas.

Danglars coborî fără întârziere. Încă nu vorbea italiana, dar deja o înţelegea.

Mai mult mort decât viu, baronul privi în jurul său.

Patru oameni îl înconjurau, fără a-l mai socoti pe surugiu.

— *Di qua*[135]! zise unul din cei patru, coborând pe o cărare îngustă, care ducea de la via Appia în mijlocul şesului neregulat numit câmpia Romei.

Danglars îşi urmă ghidul fără discuţie şi nu avu nevoie să se uite înapoi ca să-şi dea seama că era urmat de ceilalţi trei.

Cu toate acestea, i se păru că escorta se împuţina, oamenii oprindu-se, ca santinelele, din loc în loc, la distanţe egale.

După aproape zece minute de mers pe jos, timp în care Danglars nu schimbă nici un cuvânt cu ghidul său, se trezi între un tumul şi un hăţiş de ierburi înalte, cu trei oameni în jur, muţi şi aşezaţi într-un triunghi în care Danglars reprezenta centrul.

Ar fi vrut să vorbească, însă limba i se încurcă în gură.

— *Avanti*[136]! zise aceeaşi voce, scurt şi poruncitor.

De data aceasta, Danglars înţelese dublu — înţelese şi din cuvânt şi din gest, căci omul din spatele lui îl îmbrânci atât de rău încât era cât pe-aci să se ciocnească de ghid.

Ghidul acesta era prietenul nostru Peppino, care o luă printre ierburile înalte, pe o potecă şerpuită pe care numai dihorii şi şopârlele ar fi recunoscut-o ca pe o cale bătută.

Peppino se opri în faţa unei stânci, desupra căreia se înălţa un mărăciniş. Stânca aceasta era crăpată ca pleoapa unui ochi mijit, iar prin deschizătură se strecură înăuntru tânărul bandit, dispărând cum dispar diavolii din feeriile noastre prin trapele scenei.

Vocea şi gestul celui din spatele lui Danglars îl îndemnară pe bancher să facă la fel. Nu mai încăpea îndoială, falitul francez avea de-a face cu bandiţii romani.

Danglars se supuse ca un om aflat între două primejdii cumplite, pe care frica îl face cutezător. În ciuda burţii sale, destul de nepotrivită pentru a pătrunde prin crevasele şesului Romei, se strecură în urma lui Peppino şi, lăsându-se să alunece şi închizând ochii, căzu în picioare.

Atingând pământul, deschise ochii.

Drumul era destul de larg, dar întunecat. Peppino, fără să-şi dea osteneala să-şi mai ascundă faţa, odată ce, acum, se afla la el acasă, scăpără cremenea şi aprinse o torţă.

Alţi doi oameni coborâră în spatele lui Danglars, alcătuind ariergarda, şi, împingându-l pe bancher, când, din întâmplare, se mai oprea, îl făcură să coboare o pantă uşoară şi să ajungă în mijlocul unei răspântii cu înfăţişare sinistră.

Într-adevăr, pereţii galeriilor, scobiţi în sicrie suprapuse, în piatra albă, păreau nişte găvane de ochi, negri şi adânci, căscate la privitori, ca ale craniilor de morţi.

O santinelă plesni cu mâna stângă în inelele carabinei şi strigă:

— Stai! Cine-i?

— Prieten, prieten! răspunse Peppino. Unde e căpitanul?

— Acolo! zise santinela, arătându-i peste umăr un soi de sală mare, săpată în stâncă, din care lumina se răsfrângea în galerie prin nişte largi deschideri arcuite.

— Bogată pradă, căpitane, bogată pradă, zise Peppino în italiană.

Şi, apucându-l pe Danglars de gulerul redingotei îl conduse către o deschizătură asemănătoare cu o poartă, prin care se ajungea în sala din care căpitanul părea să-şi fi făcut lăcaş.

— Acesta-i omul? întrebă acesta din urmă, care citea cu foarte mare atenţie *Viaţa lui Alexandru*, din Plutarh.

— Chiar el, căpitane, chiar el.

— Foarte bine. Arătaţi-mi-l!

La acest ordin destul de necuviincios, Peppino îşi apropie atât de brusc torţa de obrazul lui Danglars, că acesta se trase repede înapoi, de teamă să nu-şi pârlească sprâncenele.

Chipul său răvăşit purta toate semnele groazei de moarte.

— Omul ăsta este obosit, zise căpitanul. Duceţi-l la patul lui!

„Oh, gândi Danglars. Patul ăsta este probabil unul dintre sicriele scobite în zid. Iar somnul ăsta este somnul morţii pe care o să mi-l dea vreunul dintre aceste pumnale pe care le văd lucind în întuneric.”

Într-adevăr, în cotloanele întunecate ale sălii uriaşe, se vedeau ridicându-se, din culcuşurile lor de paie sau de piei de lup, tovarăşii acestui om, pe care Albert de Morcerf îl găsise citind *Comentariile lui Cezar* şi pe care Danglars îl găsise citind *Viaţa lui Alexandru*.

Bancherul scoase un geamăt surd şi îşi urmă ghidul. Nu încercă nici să roage, nici să strige. Nu mai avea nici forţă, nici voinţă, nici vlagă, nici sentiment. Mergea pentru că era mânat de la spate.

Se împiedică de o treaptă şi, pricepând că avea o scară înaintea lui, se aplecă, instinctiv, ca să nu se dea cu fruntea de tavan şi se trezi într-o celulă, tăiată în inima stâncii.

Celula era curată, deşi fără nimic înăuntru, uscată, deşi era situată la o foarte mare adâncime sub pământ.

Un pat din ierburi uscate, acoperit cu piei de capră, era, nu făcut, ci zvârlit într-un colţ al acestei celule. Danglars, dând cu ochii de el, crezu că vede simbolul luminos al salvării sale.

„Oh! Slavă Domnului! murmură el. E un pat adevărat!”

Era a doua oară, în ultima oră, când invoca numele Domnului. Asta nu i se mai întâmplase de zece ani!

— *Ecco*[137]! zise ghidul.

Şi, împingându-l pe Danglars în celulă, închise uşa în urma lui.

Un zăvor se auzi scrâşnind. Danglars era prizonier.

De altfel, şi dacă n-ar fi existat un zăvor, ar fi trebuit să fie Sfântul Petru şi să aibă drept călăuză un înger din cer, ca să treacă prin mijlocul armatei aceleia care ocupase catacombele Sfântului Sebastian şi care făcuse tabără în jurul şefului — în care cititorii noştri l-au recunoscut, fireşte, pe faimosul Luigi Vampa.

Danglars îl recunoscuse şi el pe acest bandit, în existenţa căruia nu voise să creadă, atunci când Morcerf încercase să-l popularizeze în Franţa. Nu numai că îl recunoscuse pe el, dar recunoscuse şi celula în care fusese închis Morcerf şi care, după toate probabilităţile, era destinată străinilor.

Aceste amintiri, pe care Danglars şi le evoca destul de vesel, îi aduseră liniştea. Din moment ce nu-l uciseseră pe loc, bandiţii nu aveau intenţia să-l ucidă deloc.

Îl prinseseră pentru a-l jefui şi, cum nu avea asupra lui decât vreo câţiva ludovici, aveau să-l pună la răscumpărare.

Îşi aminti că Morcerf fusese taxat cu o sumă de vreo patru mii de scuzi. Cum, comparativ cu Morcerf, îşi acorda în ochii săi o mai mare importanţă, îşi stabili el însuşi răscumpărarea la opt mii de scuzi.

Opt mii de scuzi însemnau patruzeci şi opt de mii de livre.

Îi mai rămânea ceva, în jurul a cinci milioane cincizeci de mii de franci.

Cu banii aceştia, ar fi scos-o la capăt oriunde.

Aşadar, aproape convins că va ieşi basma curată, de vreme ce nu se pomenise ca un om să fie taxat la cinci milioane cincizeci de mii de livre, Danglars se întinse în patul lui, unde, după ce se suci şi răsuci de vreo două sau trei ori, adormi, cu liniştea eroului istoric a cărui viaţă o citea Luigi Vampa.

---

129 Marius (157–86 î.Hr.), general şi om politic roman, plebeian, s-a erijat în conducătorul şi apărătorul poporului de rând.

130 Fraţii Tiberius (162–133 î.Hr.) şi Caius (154–121 î.Hr.) Sempronius Gracchus, tribuni ai plebei romane, au încercat să realizeze la Roma o reformă agrară, distribuind cetăţenilor celor mai săraci pământurile acaparate de patricieni. Amândoi au fost masacraţi, victime ale împotrivirii marilor proprietari la reformă.

131 Un soi de barbut.

132 Nu înţeleg (în limba italiană, în original).

133 Dragul meu (în limba italiană, în original).

134 Coboară (în limba italiană, în original).

135 Pe aici (în limba italiană, în original).

136 Înainte (în limba italiană, în original).

137 Iată (în limba italiană, în original).

CXV Meniul lui Luigi Vampa

După orice somn, în afară de acela de care se temuse Danglars, urmează o trezire.

Danglars se trezi.

Pentru un parizian obişnuit cu perdele de mătase, cu pereţi căptuşiţi în catifea, cu mireasma care urcă din lemnul ce arde frumos în şemineu şi care coboară din bolţile de satin, trezirea într-o grotă de piatră calcaroasă trebuie să fie ca un vis urât.

Pipăindu-şi perdelele patului din piele de ţap, Danglars trebuie să fi fost convins că se visează printre siberieni sau laponi.

Dar, în împrejurări ca acestea, o singură secundă este de ajuns pentru a preschimba şi cea mai puternică îndoială într-o certitudine.

„Da, da, murmură el. sunt în mâinile bandiţilor despre care ne-a vorbit Albert de Morcerf.”

Primul său imbold fu să respire, ca să se încredinţeze că nu era rănit — aflase despre metoda aceasta în *Don Quijote*, singura carte, nu pe care o citise, ci din care ţinuse minte câte ceva.

„Nu, zise el, nici nu m-au ucis, nici nu m-au rănit. Dar poate că m-au jefuit?”

Şi îşi duse grăbit mâna la buzunare. Erau neatinse. Îşi pusese deoparte o sută de ludovici pentru a face călătoria de la Roma la Veneţia, pe care îi găsi tot în buzunarul pantalonilor, iar portofelul în care se afla scrisoarea de credit de cinci milioane cincizeci de mii de franci, o găsi tot în buzunarul redingotei sale.

„Ciudaţi bandiţi, se miră el, dacă mi-au lăsat şi punga cu bani şi portofelul! Cum spuneam ieri, la culcare, o să mă pună la răscumpărare. Poftim! Mai am încă şi ceasul! Ia să vedem niţel ce oră este!”

Ceasul lui Danglars, o capodoperă de-a meşterului Bréguet, pe care îl întorsese cu grijă, în ajun, mai înainte de a porni la drum, îi arătă ora cinci şi jumătate dimineaţa. Fără el, Danglars ar fi rămas lipsit de orice noţiune a timpului, căci lumina zilei nu pătrundea în celula sa.

Oare trebuia să-i provoace pe bandiţi la negociere? Trebuia să aştepte, răbdător, s-o înceapă ei? Ultima alternativă i se păru cea mai prudentă. Danglars aşteptă.

Aşteptă până la prânz.

În tot acest timp, o santinelă păzise la uşa lui. La ora opt dimineaţa, santinela fusese schimbată.

Atunci, pe Danglars îl apucase pofta de a vedea cine îl păzeşte.

Băgase de seamă că nişte raze de lumină, nu de ziuă, ci de lampă, se strecurau printre scândurile uşii, prost îmbinate; se apropie de una de aceste crăpături, tocmai când banditul bea câteva înghiţituri de rachiu, care, mulţumită burdufului din piele de capră în care se afla, răspândi un iz care îl îngreţoşă pe Danglars.

— Pfui! făcu el trăgându-se înapoi, în fundul celulei sale.

La prânz, omul cu rachiul fu înlocuit de o altă santinelă. Danglars avu curiozitatea să-şi privească noul paznic. Se apropie iarăşi de crăpătură.

Era un bandit musculos, un Goliat cu ochii mari, cu buze groase şi nasul turtit. Părul roşcat îi atârna pe umeri în şuviţe încolăcite ca năpârcile.

„Oho! îşi zise Danglars. Ăsta seamănă mai curând cu un căpcăun decât cu o fiinţă omenească. În orice caz, sunt bătrân şi am pielea tăbăcită; marele alb nu-i bun de mâncat.”

Cum se vede, Danglars avea încă destulă prezenţă de spirit cât să glumească.

În aceeaşi clipă, parcă pentru a-i dovedi că nu era un căpcăun, paznicul său se aşeză cu faţa la uşa celulei sale, îşi scoase din desagă o pâine neagră, nişte ceapă şi brânză, pe care se apucă să le înfulece cu o poftă de nestăvilit.

„Fir-aş al naibii! zise Danglars, aruncând printre crăpăturile uşii o ocheadă către mâncarea banditului. Fir-aş al naibii, dacă înţeleg cum se pot mânca asemenea scârnăvii!”

Şi se întoarse să se aşeze pe pieile sale de ţap, care îi aduceau aminte de miasma rachiului primei santinele.

Însă Danglars se străduia zadarnic. Tainele naturii sunt de neînţeles. Pentru stomacurile supuse la post negru, cele mai de rând alimente sunt nespus de grăitoare când te îmbie!

Danglars simţi deodată că stomacul său era foarte gol, în momentul acela. Şi începu să vadă paznicul mai puţin urât, pâinea mai puţin neagră, brânza mai proaspătă.

În sfârşit, cepele crude, înfiorătoarea hrană a sălbaticului, îi aduseră aminte de unele sosuri Robert şi de unele tocăniţe, pe care bucătarul său i le pregătea ca nimeni altul, când Danglars îi spunea: „Domnule Deniseau, să-mi faci, pentru astăzi, o mâncărică ţărănească!”.

Se ridică şi bătu în uşă.

Banditul ridică ochii.

Danglars văzu că fusese auzit şi bătu încă o dată.

— *Che cosa*[138]? întrebă banditul.

— Auzi, ia spune, prietene! făcu Danglars, bătând darabana în uşă. Mi se pare că ar fi vremea să vă gândiţi să-mi daţi ceva de mâncare şi mie!

Dar, fie că nu pricepu, fie că nu primise ordine în legătură cu hrana lui Danglars, uriaşul se apucă din nou să mănânce.

Danglars îşi simţi mândria rănită şi, nevrând să se înjosească mai mult cu această brută, se culcă din nou pe pieile sale de ţap şi nu mai scoase nici un cuvânt.

Se scurseră încă patru ore. Uriaşul fu înlocuit de un alt bandit. Danglars, care simţea nişte crampe teribile la stomac, se ridică încetişor, îşi lipi din nou ochiul de crăpătura din uşă şi recunoscu mutra isteaţă a ghidului său.

Într-adevăr, era Peppino, care se pregătea să se arate paznicul cel mai îngăduitor cu putinţă, aşezându-se cu faţa la uşă şi punând pe genunchi o strachină mare, care conţinea, cald şi înmiresmat, năut asezonat cu slănină prăjită.

Lângă strachina cu năut, Peppino puse şi un drăguţ coşuleţ cu struguri de Velletri şi un fiasco de vin de Orvietto.

Hotărât lucru, Peppino era un epicurian.

Văzând aceste pregătiri gastronomice, lui Danglars îi lăsă gura apă.

„Aha! zise prizonierul. Ia să vedem dacă acesta e mai de înţeles decât celălalt.”

Şi bătu încetişor la uşă.

— *On y va!*[139] zise banditul care, frecventând casa jupânului Pastrini, sfârşise prin a învăţa franceza până şi-n idiomurile sale.

Într-adevăr, veni să deschidă.

Danglars îl recunoscu drept cel care îi strigase atât de mânios: „Capul înăuntru!” Dar nu era momentul pentru reproşuri. Dimpotrivă, luă cea mai plăcută înfăţişare a sa şi, cu un zâmbet graţios:

— Iartă-mă, domnule, zise el, dar mie nu mi se va da nimic de mâncare?

— Cum aşa? exclamă Peppino. Excelenţei Voastre îi este foame, din întâmplare?

„Din întâmplare, da, foarte drăguţ, murmură Danglars. Sunt exact douăzeci şi patru de ore de când n-am mâncat.”

— Păi, da, domnule, adăugă cu voce tare. Mi-e foame şi încă destul de tare.

— Şi Excelenţa Voastră doreşte să mănânce?

— Imediat, dacă se poate.

— Nimic mai simplu! zise Peppino. Aici se găseşte tot ce doriţi, contra cost, fireşte, cum se întâmplă la toţi creştinii cinstiţi.

— Asta se înţelege de la sine! strigă Danglars. Cu toate că, de fapt, oamenii care te răpesc şi te închid ar trebui, cel puţin, să-şi hrănească prizonierii.

— Ah, Excelenţă, răspunse Peppino, nu se obişnuieşte.

— Este un motiv destul de slab, răspunse Danglars, care voia să-şi îmbuneze paznicul prin amabilitatea sa. Totuşi, mă mulţumesc şi cu acesta. Hai, daţi-mi de mâncare!

— Numaidecât, Excelenţă. Ce doriţi?

Şi Peppino îşi puse blidul pe pământ, astfel încât aburii să ajungă direct la nările lui Danglars.

— Comandaţi! zise el.

— Aveţi, aşadar, şi bucătării aici? întrebă bancherul.

— Cum? Dacă avem bucătării? Nişte bucătării minunate!

— Şi bucătari?

— Maeştri!

— Atunci, un pui, un peşte, nişte vânat, nu contează ce, numai să mănânc.

— Cum doreşte excelenţa Voastră! Zicem, deci, un pui, nu-i aşa?

— Da, un pui.

Peppino, ridicându-se, strigă din toţi bojocii:

— Un pui pentru Excelenţa Sa!

Vocea lui Peppino mai vibra încă pe sub bolţi, când deja apăru un tânăr, frumos, zvelt şi pe jumătate despuiat, ca sclavii care aduceau peştii în Antichitate. Venea cu un pui pe o tipsie de argint, purtându-l pe creştet, fără să se ajute de mâini.

— Ai zice că suntem la *Café de Paris*, murmură Danglars.

— Iată, Excelenţă, zise Peppino luând puiul de la banditul tânăr şi aşezându-l pe o masă roasă de cari, care, împreună cu un scăunel şi patul cu piei de ţap, alcătuiau tot mobilierul din celulă.

Danglars ceru un cuţit şi o furculiţă.

— Iată, Excelenţă! zise Peppino, oferindu-i un cuţitaş cu vârful tocit şi o furculiţă din lemn.

Danglars luă cuţitul cu o mână, furculiţa cu cealaltă şi se apucă să taie harnic puiul în bucăţi.

— Iertaţi-mă, Excelenţă, zise Peppino punând o mână pe umărul bancherului. Aici se plăteşte mai înainte de a mânca. S-ar putea să nu fiţi mulţumit şi, la plecare...

„Aha! gândi Danglars. Nu mai e ca la Paris, fără să mai punem la socoteală că probabil o să mă jupoaie. Dar, hai să facem lucrurile ca la carte. Să vedem, am auzit întotdeauna vorbindu-se despre viaţa ieftină din Italia. Un pui trebuie să coste vreo douăsprezece parale la Roma.”

— Ţine! zise el şi îi zvârli un ludovic lui Peppino.

Peppino luă ludovicul de jos, iar Danglars apropie din nou cuţitul de pui.

— O clipă, Excelenţă! zise Peppino ridicându-se. O clipă! Excelenţa Voastră îmi mai datorează ceva bani.

„Când ziceam eu c-o să mă jupoaie!”, bombăni Danglars.

Apoi, hotărât să ţină piept acestei extorcări:

— Atunci, cât vă datorez pentru pasărea asta slăbănoagă?

— Excelenţa Voastră a dat un ludovic acont.

— Acont de un ludovic pentru un pui?

— Acont, fără îndoială.

— Bine... Hai, zi!

— Excelenţa Voastră nu-mi mai datorează decât patru mii nouă sute nouăzeci şi nouă de ludovici.

Danglars holbă nişte ochi cât cepele la auzul acestei glume monstruoase.

„Ah! Foarte amuzant, într-adevăr!” mormăi el.

Şi voi să se reapuce de tăiat puiul, dar Peppino îi opri mâna dreaptă, cu mâna lui stângă şi îşi întinse dreapta către el.

— Hai! zise el.

— Ce? Adică nu glumiţi? făcu Danglars.

— Noi nu glumim niciodată, Excelenţă, răspunse Peppino, grav ca un quaker.

— Cum, o sută de mii de franci puiul ăsta?

— Excelenţă, e de necrezut cât ne chinuim să creştem nişte orătănii în blestematele astea de grote.

— Haida-de! zise Danglars. Găsesc asta foarte nostim, foarte amuzant, pe cuvânt. Dar, fiindcă mi-e foame, lasă-mă să mănânc. Poftim, mai ia un ludovic, pentru tine, prietene!

— Atunci, nu vă mai costă decât patru mii nouă sute nouăzeci şi opt de ludovici, zise Peppino, păstrându-şi sângele-rece. Cu răbdare, ajungem până la urmă la înţelegere.

— Oh, cât despre asta, zise Danglars, revoltat de această stăruinţă în a-l lua peste picior, cât despre asta, niciodată! Să vă ia naiba! Nu ştiţi cu cine aveţi de-a face!

Peppino făcu un semn, băiatul îşi întinse mâinile şi ridică imediat puiul de pe masă. Danglars se aruncă pe patul său cu piei de ţap, Peppino închise din nou uşa şi se apucă să-şi mănânce năutul cu şuncă.

Danglars nu putea vedea ce făcea Peppino, dar clănţănitul din dinţi al banditului nu-i îngăduia să facă prea multe presupuneri despre îndeletnicirea sa din acel moment.

Era limpede că mânca, ba chiar mânca plescăind zgomotos, ca un om prost crescut.

— Mojic! zise Danglars.

Peppino se prefăcu surd şi, fără să întoarcă măcar capul, continuă să mănânce cu o încetineală plină de înţelepciune.

Lui Danglars i se părea că stomacul lui era găurit ca butoiul Danaidelor şi nu-i venea să creadă că nu va mai ajunge niciodată să şi-l umple.

Cu toate acestea, avu răbdare încă o jumătate de oră, dar trebuie să spunem adevărul: că această jumătate de oră i se păru cât un secol.

Se ridică şi se îndreptă din nou spre uşă.

— Haide, domnule, zise el, nu mă mai faceţi să mi se lungească urechile şi spuneţi-mi imediat ce vreţi de la mine?

— Bine, dar, Excelenţă, spuneţi mai degrabă dumneavoastră ce vreţi de la noi... Daţi-ne ordine şi vi le vom executa!

— Atunci, mai întâi, deschide-mi!

Peppino deschise.

— Vreau, zise Danglars, ce naiba! Vreau să mănânc!

— Vă este foame?

— Ştii foarte bine.

— Ce doreşte Excelenţa Voastră să mănânce?

— O coajă de pâine uscată, de vreme ce puii sunt extraordinar de scumpi în blestematele astea de peşteri!

— Pâine? Se face! zise Peppino.

Apoi:

— Hei! Pâine! răcni el.

Băiatul aduse o pâinică.

— Iată! zise Peppino.

— Cât? întrebă Danglars.

— Patru mii nouă sute nouăzeci şi opt de ludovici, căci doi ludovici i-aţi plătit dinainte.

— Cum, o pâine, o sută de mii de franci?

— O sută de mii de franci, zise Peppino.

— Dar, pentru un pui ai cerut tot o sută de mii de franci!

— Nu servim pe alese, din lista de bucate, ci doar meniu fix. Că se mănâncă puţin, că se mănâncă mult, că se cer zece feluri de mâncare sau numai unul, preţul este acelaşi.

— Iar gluma asta! Dragul meu prieten, îţi declar că e absurdă, că e stupidă! Spune-mi mai curând că vreţi să mor de foame şi mai degrabă asta o să fac!

— Ba nu, Excelenţă, dumneavoastră vreţi să vă sinucideţi. Plătiţi şi mâncaţi!

— Cu ce să plătesc, dobitocul dobitocilor? strigă Danglars, la capătul răbdării. Oare crezi că lumea umblă cu o sută de mii în buzunare?

— Aveţi cinci milioane cincizeci de mii de franci în buzunarul dumneavoastră, Excelenţă, zise Peppino. Asta înseamnă cincizeci de pui la o sută de mii de franci bucata şi o jumătate de pui la cincizeci de mii.

Danglars se înfioră. I se făcu deodată lumină: era într-adevăr o glumă, dar, în sfârşit, o înţelegea.

Ba chiar am putea spune că n-o mai găsea atât de nesărată ca până acum.

— Haide, zise el, haide! Dacă dau suta de mii de franci, o să recunoaşteţi măcar că v-am plătit şi o să pot mânca după voie?

— Fără îndoială, zise Peppino.

— Dar cum să vi-i dau? întrebă Danglars respirând mai uşurat.

— Nimic mai uşor! Aveţi un credit deschis la domnii Thomson şi French, pe *via* dei Banchi, la Roma. Daţi-mi o împuternicire de plată pentru patru mii nouă sute nouăzeci şi opt de ludovici, pentru aceşti domni, iar bancherul nostru o să-i ridice pentru noi.

Danglars voi, cel puţin, să lase impresia că era binevoitor. Luă pana şi hârtia pe care i le întindea Peppino, scrise bonul şi semnă.

— Poftim! zise el. Iată-ţi bonul la purtător!

— Şi iată puiul dumneavoastră!

Danglars tăie pasărea oftând. I se părea destul de slabă la preţul ei.

Cât despre Peppino, după ce citi cu atenţie hârtia, o vârî în buzunar şi continuă să-şi mănânce năutul.

---

138 Ce-i? (în limba italiană, în original).

139 Vine! (în limba franceză) — răspuns specific ospătarilor.

CXVI Iertarea

A doua zi, lui Danglars i se făcu din nou foame. Atmosfera din catacombă îi stârnea o poftă de mâncare grozavă. Prizonierul crezuse că, pentru ziua aceea, nu avea cheltuieli de făcut, căci, ca un om chibzuit ce era, ascunsese o jumătate de pui şi un codru de pâine într-un colţ al celulei sale.

Dar, nu terminase bine de mâncat şi i se făcu sete — la asta nu se gândise.

Se luptă cu setea până în clipa în care simţi că, de atâta uscăciune, i se lipeşte limba de cerul gurii.

Atunci, nemaiputând să reziste focului ce-l mistuia, strigă.

Santinela deschise uşa. Era o faţă nouă.

Danglars se gândi că ar fi fost mai bine să aibă de-a face cu o veche cunoştinţă. Îl chemă pe Peppino.

— Iată-mă, Excelenţă, zise Banditul prezentându-se cu o grăbire care i se păru de bun augur lui Danglars. Ce doriţi?

— De băut, zise prizonierul.

— Excelenţă, zise Peppino, ştiţi că vinul este neînchipuit de scump în împrejurimile Romei.

— Atunci, dă-mi apă, zise Danglars, încercând să pareze lovitura.

— Oh, Excelenţă, apa este şi mai rară decât vinul. E aşa o secetă!

— Haide, zise Danglars, iar începem, după cât se pare.

Şi, cu toate că rămase zâmbitor, ca să dea impresia că glumeşte, nefericitul simţi cum i se umezesc tâmplele de sudoare.

— Hai, prietene, continuă Danglars, văzând că Peppino rămâne netulburat. Îţi cer un pahar de vin. O să mi-l refuzi?

— V-am mai spus deja, Excelenţă, răspunse cu seriozitate Peppino, că noi nu vindem cu bucata.

— Bine, atunci, dă-mi o sticlă.

— Din care?

— Din cel mai ieftin.

— Toate au acelaşi preţ.

— Şi cât costă?

— Douăzeci şi cinci de mii de franci sticla.

— Ascultă, zise Danglars cu amărăciunea pe care numai Harpagon ar fi putut-o nuanţa într-o voce omenească, recunoaşteţi că vreţi să mă lăsaţi sărac lipit. E mai simplu decât să mă înghiţiţi aşa, bucată cu bucată!

— Se poate, zise Peppino, se poate ca ăsta să fie planul stăpânului nostru.

— Stăpânul? Şi cine e stăpânul vostru?

— Cel la care v-am dus alaltăieri.

— Şi unde este acum?

— Aici.

— Spune-i că vreau să-l văd.

— Asta e simplu.

O clipă mai târziu, Luigi Vampa era în faţa lui Danglars.

— M-aţi chemat? îl întrebă el pe prizonier.

—Dumneata, domnule, eşti şeful persoanelor care m-au adus aici?

— Da, Excelenţă.

— Cât vrei de la mine, drept răscumpărare? Vorbeşte!

— Păi, pur şi simplu cele cinci milioane pe care le aveţi la dumneavoastră.

Danglars simţi o gheară cumplită strivindu-i inima.

— Asta-i tot ce am pe lume, domnule, şi este rămăşiţa unei averi uriaşe. Dacă mi-o luaţi şi pe aceasta, luaţi-mi atunci şi viaţa.

— Ni s-a interzis să vă vărsăm sângele, Excelenţă.

— Cine v-a interzis asta?

— Cel căruia ne supunem.

— Adică, vă supuneţi cuiva?

— Da, unui şef.

— Eu credeam că dumneata eşti şeful.

— Eu sunt şeful acestor oameni. Dar un alt om este şeful meu.

— Iar şeful ăsta este şi el supus altcuiva?

— Da.

— Cui?

— Lui Dumnezeu.

Danglars rămase un moment pe gânduri.

— Nu te înţeleg, zise el.

— Se poate.

— Şeful acesta v-a poruncit să vă purtaţi cu mine astfel?

— Da.

— În ce scop?

— Habar n-am.

— Dar punga mea o să se golească.

— Se poate.

— Ei, hai! zise Danglars. Vrei un milion?

— Nu.

— Două milioane?

— Nu.

— Trei milioane?... Patru?... Zi, vrei patru? Ţi le dau, cu condiţia să mă lăsaţi să plec.

— De ce ne oferiţi patru milioane pentru ceva care valorează cinci? făcu Vampa. Asta e camătă curată, domnule bancher, să nu-mi spuneţi mie pe nume!

— Luaţi tot! Luaţi tot, vă zic! strigă Danglars. Şi omorâţi-mă!

—Haide, calmaţi-vă, Excelenţă, o să vă aţâţaţi sângele şi asta o să vă dea o poftă de mâncare de un milion pe zi! Fiţi mai econom, ce naiba!

— Şi când n-o să mai am bani să vă plătesc? strigă Danglars scos din răbdări.

— Atunci, o să suferiţi de foame.

— O să sufăr de foame? zise Danglars, pălind.

— Se poate, răspunse Vampa nepăsător.

— Păi, ai spus că nu vreţi să mă omorâţi!

— Nu.

— Dar o să mă lăsaţi să mor de foame?

— Nu-i acelaşi lucru.

— Ei bine, ticăloşilor! strigă Danglars. O să vă dau peste cap socotelile voastre mârşave. Moarte pentru moarte! Mai bine se sfârşeşte totul pe loc. Faceţi-mă să sufăr, supuneţi-mă la cazne, ucideţi-mă, dar n-o să mai vedeţi semnătura mea!

— Cum doriţi, Excelenţă, zise Vampa.

Şi ieşi din celulă.

Danglars se aruncă mugind pe pieile sale de ţap.

Cine erau oamenii ăştia? Cine era acel şef neştiut? Ce planuri aveau în privinţa lui? Şi când toată lumea se putea răscumpăra, de ce numai el nu putea?

Oh, de bună seamă, moartea, o moarte rapidă şi violentă, era un mijloc foarte potrivit pentru a-i înşela pe aceşti duşmani înverşunaţi, care păreau să

dorească să se răzbune, dintr-un motiv de neînţeles, asupra lui.

Da, dar chiar să moară?

Pentru prima oară în lunga sa viaţă, Danglars se gândea la moarte cu un amestec de dorinţă şi de spaimă. Sosise şi pentru el momentul să-şi oprească privirile asupra acestui spectru neînduplecat, care există în orice făptură şi care, cu fiecare bătaie a inimii, îi şopteşte lăuntric: O să mori!

Danglars semăna cu acele animale sălbatice pe care vânătoarea le însufleţeşte, apoi le deznădăjduieşte şi care, la capătul puterilor, izbutesc, uneori, să se salveze.

Danglars se gândi să evadeze.

Dar zidurile erau însăşi stânca, iar pe singura cale de ieşire din celula sa, se afla un om care citea şi, în spatele acestui om, se vedeau trecând în sus şi în jos umbre înarmate cu puşti.

Hotărârea sa de a nu semna dură două zile, după care ceru de mâncare şi oferi un milion.

I se servi o masă regească şi i se luă milionul.

Din momentul acela, viaţa nefericitului prizonier fu o continuă îngenunchere. Suferise atât de mult încât nu mai voia să fie iar ameninţat cu suferinţa şi încuviinţa toate pretenţiile. După douăsprezece zile, într-o după-amiază, după ce mâncase ca în zilele sale de bogăţie, îşi făcu socotelile şi îşi dădu seama că dăduse atâtea poliţe plătibile la purtător, încât nu-i mai rămăseseră decât cincizeci de mii de franci.

Atunci, se produse în el o reacţie ciudată. El, care tocmai cedase cinci milioane, încercă să-şi salveze cei cincizeci de mii de franci rămaşi. Se hotărî să îndure mai degrabă toate lipsurile, decât să dea şi aceşti cincizeci de mii de franci. Avu o sclipire de nădejde vecină cu nebunia. El, care de atâta amar de vreme uitase de Dumnezeu, se gândi din nou la Dumnezeu, spunându-şi că făcuse adesea miracole, spunându-şi că şi peştera se putea prăbuşi, că şi carabinierii pontificali ar fi putut descoperi această vizuină blestemată, venindu-i în ajutor şi, atunci, i-ar fi rămas încă aceşti cincizeci de mii de franci, spunându-şi că şi cincizeci de mii de franci însemnau o sumă suficientă pentru a-l împiedica pe un om să moară de foame. Se rugă la Dumnezeu să-i păstreze cei cincizeci de mii de franci şi, rugându-se, plânse.

Trei zile se scurseră astfel, în timpul cărora numele Domnului fu, statornic, dacă nu în inima lui, cel puţin pe buzele lui. Din când în când,

delira, crezând că vede, pe-o fereastră, într-o odaie sărăcăcioasă, un bătrân agonizând pe un pat mizerabil.

Şi bătrânul acela, de asemenea, murea de foame.

În cea de-a patra zi, nu mai era un om, era un mort viu. Adunase de pe pământ şi ultima firimitură de la mesele sale de dinainte şi începu să mănânce rogojina de pe jos.

Atunci, îl imploră pe Peppino, cum şi-ar implora cineva îngerul păzitor, să-i dea ceva de mâncare. Îi oferi o mie de franci pentru o îmbucătură de pâine.

Peppino nu-i răspunse.

În cea de-a cincea zi, se târî până la intrarea celulei.

— Bine, dar nu eşti creştin? zise el, ridicându-se în genunchi. Vrei să ucizi un om care este fratele tău, în ochii lui Dumnezeu?

„Oh, prietenii mei de odinioară, prietenii mei de odinioară!” murmură el.

Şi căzu, cu faţa la pământ.

Apoi, ridicându-se din nou, cu un soi de nădejde:

— Şeful! strigă. Şeful!

— Iată-mă! zise Vampa, apărând deodată. Ce doriţi iarăşi?

— Ia şi aurul meu din urmă, bolborosi Danglars, întinzându-i portofelul, şi lasă-mă să trăiesc aici, în grota asta. Nu mai cer libertatea, nu mai cer decât să fiu lăsat în viaţă!

— Aşadar, suferiţi mult? întrebă Vampa.

— Oh, da! Sufăr crâncen!

— Cu toate acestea, există oameni care au suferit mai mult decât dumneavoastră.

— Nu cred.

— Ba da! Cei care au murit de foame.

Danglars se gândi la acel bătrân pe care, în ceasurile sale de năluciri, îl vedea, prin fereastra odăii sale sărăcăcioase, gemând în patul lui.

Se izbi cu fruntea de pământ, scoţând un vaiet.

— Da, este adevărat. Sunt unii care au suferit mai mult ca mine, dar, cel puţin, aceia au fost nişte martiri.

— Dar te căieşti, măcar? zise o voce ameninţătoare şi solemnă, care îl făcu pe Danglars să simtă cum i se ridică părul în cap.

Cu privirea lui slăbită încercă să desluşească obiectele din jur şi atunci zări, în spatele banditului, un bărbat înfăşurat într-o mantie largă, ascuns în

umbra unui stâlp de piatră.

— Pentru ce trebuie să mă căiesc? îngăimă Danglars.

— Pentru răul pe care l-ai săvârşit, zise aceeaşi voce.

— Oh, da! Mă căiesc! Mă căiesc! strigă Danglars.

Şi îşi lovi pieptul cu pumnul descărnat.

— Atunci, te iert, zise omul, aruncându-şi mantia de pe umeri şi făcând un pas înainte, ca să intre în lumină.

— Contele de Monte-Cristo! exclamă Danglars, mai alb de groază decât fusese cu o clipă mai înainte, de foame şi lipsuri.

— Te înşeli, nu sunt contele de Monte-Cristo.

— Atunci, cine eşti?

— Sunt cel pe care l-ai vândut, pe care l-ai dat pe mâna asupritorilor, pe care l-ai dezonorat. Sunt cel căruia i-ai împins logodnica să se prostitueze. Sunt cel pe care l-ai călcat în picioare ca să te înalţi până la avere. Sunt cel căruia i-ai silit tatăl să moară de foame, care te-a osândit şi pe tine să mori de foame şi care, totuşi, te iartă, căci are nevoie el însuşi de a fi iertat. Sunt Edmond Dantès!

Danglars nu scoase decât un strigăt şi căzu, prosternat.

— Ridică-te, zise contele, viaţa ta e salvată! Norocul acesta nu l-au avut şi ceilalţi doi complici ai tăi, căci unul a înnebunit, iar celălalt a murit! Păstrează-ţi cei cincizeci de mii de franci care ţi-au mai rămas, ţi-i dăruiesc. Cât despre cele cinci milioane ale tale, pe care le-ai furat de la azile, au fost deja date înapoi, de către o mână necunoscută.

Şi, acum, mănâncă şi bea! În seara aceasta o să fii oaspetele meu.

Vampa, după ce omul acesta se va sătura, va fi liber!

Danglars rămase prosternat, în vreme ce contele plecă. Când îşi ridică fruntea, nu mai văzu decât un soi de umbră, care dispărea pe culoar şi în faţa căreia bandiţii se înclinau cu respect.

După cum poruncise contele, Danglars fu servit de către Vampa, care îi aduse cel mai bun vin şi cele mai frumoase fructe din Italia şi care, după ce-l urcă în diligenţa sa, îl lăsă undeva pe drum, sprijinindu-l de un copac.

Rămase acolo până la ziuă, neştiind unde se află.

Când se făcu ziuă, îşi dădu seama că era lângă un izvor. Îi era sete şi se târî până acolo.

Aplecându-se să bea, îşi zări în apă părul complet albit.

CXVII Ziua de 5 octombrie

Se apropia ora şase seara. O zi de culoarea opalului, în care un strălucitor soare de toamnă îşi cernea din cer razele de aur peste marea azurie.

Căldura de peste zi se risipise încetul cu încetul şi începuse să se simtă acea briză uşoară, care pare a fi răsuflarea naturii trezindu-se după odihna fierbinte de la amiază, o răsuflare plăcută, care înviorează coastele Mediteranei şi care poartă, dintr-un ţărm în altul, parfumul copacilor, amestecat cu izul înţepător al mării.

Pe acest uriaş lac care se întinde de la Gibraltar la Dardanele şi de la Tunis la Veneţia, un iaht uşor, cu forme simple şi elegante, se strecura printre cei dintâi aburi ai serii. Mişcarea lui semăna cu a unei lebede care-şi deschide aripile în vânt şi care pare să alunece pe apă. Înainta, rapid şi graţios totodată, lăsând în urmă o dâră fosforescentă.

Puţin câte puţin, soarele, ale cărui ultime raze le-am salutat, dispăruse în zarea dinspre Apus. Dar, ca pentru a îndreptăţi visurile strălucitoare ale mitologiei, focurile sale indiscrete, reapărând pe creştetul fiecărui val, păreau să arate că zeul flăcării se pitise la sânul lui Amfitrite, care încerca zadarnic să-şi ascundă iubitul cu faldurile mantiei sale de azur.

Iahtul înainta rapid, deşi, în aparenţă, vântul abia de ar fi avut putere să fluture părul ondulat al unei fecioare.

În picioare la provă, un bărbat înalt, cu obrazul arămiu, cu ochii măriţi, vedea apropiindu-se de el pământul, sub forma unei îngrămădiri conice de stânci întunecate, ieşind din mijlocul valurilor ca o imensă pălărie de catalan.

— Acolo este Monte-Cristo? întrebă cu un glas grav şi marcat de o tristeţe profundă călătorul, de ordinele căruia micuţul iaht părea să asculte, pe moment.

— Da, Excelenţă, răspunse căpitanul. Sosim de îndată.

— Sosim! murmură călătorul, cu un ton de melancolie cu neputinţă de descris.

Apoi, adăugă în şoaptă:

— Da, acolo va fi portul.

Şi se cufundă din nou în gândurile sale, care se trădară printr-un zâmbet mai trist decât ar fi putut fi lacrimile.

Câteva minute mai târziu, se zări dinspre ţărm lumina unei flăcări, care se stinse cât ai clipi, iar detunătura unei arme de foc ajunse până la iaht.

— Excelenţă, zise căpitanul, iată semnalul de uscat. Vreţi să răspundeţi dumneavoastră?

— Ce semnal? întrebă călătorul.

Căpitanul întinse mâna către insula pe panta căreia urca, singuratic şi alburiu, un norişor de fum care se destrăma pe măsură ce se lărgea.

— Ah, da! zise călătorul, ca trezit dintr-un vis. Daţi-mi!

Căpitanul îi întinse o carabină gata încărcată. Călătorul o luă, o ridică încet şi trase în aer.

Peste alte zece minute se strângeau pânzele şi se arunca ancora la cinci sute de paşi distanţă de un mic port.

Barca era deja lăsată la apă, cu patru vâslaşi şi un cârmaci. Călătorul coborî şi, în loc să se aşeze la pupa, împodobită, pentru el, cu un covor albastru, rămase în picioare, cu braţele încrucişate.

Vâslaşii aşteptau, cu ramele pe jumătate ridicate în aer, ca păsările care îşi usucă aripile.

— Daţi-i drumul! zise călătorul.

Cele opt vâsle intrară toate odată în apă, fără să facă să sară nici un strop, apoi barca, supunându-se imboldului, porni să alunece rapid.

În câteva clipe intrară într-un mic golfuleţ, format într-o scobitură naturală a ţărmului; barca atinse un fund de nisip fin.

— Excelenţă, zise pilotul, urcaţi pe umerii a doi dintre oamenii noştri, ca să vă ducă până pe uscat.

Tânărul răspunse la această invitaţie printr-un gest de nepăsare desăvârşită, îşi trecu picioarele peste marginea bărcii şi se lăsă s-alunece în apa care îi ajungea până la brâu.

— Ah, Excelenţă, murmură cârmaciul. Nu faceţi bine ce faceţi. O să ne certe stăpânul din pricina asta.

Tânărul continuă să înainteze către ţărm, urmându-i pe marinarii care alegeau cel mai bun vad.

După vreo treizeci de paşi ieşiseră la mal. Tânărul îşi scutură picioarele pe un loc uscat, apoi căută din ochi cărarea probabilă pe care aveau să-l conducă, fiindcă se făcuse noapte deplină.

În clipa în care întorcea capul, o mână i se aşeza pe umăr şi o voce îl făcea să tresară:

— Bună seara, Maximilien, zise această voce. Eşti punctual, îţi mulţumesc!

— Dumneavoastră eraţi, conte! exclamă tânărul cu un gest ce semăna cu bucuria, strângându-i cu amândouă mâinile mâna lui Monte-Cristo.

— Da, după cum vezi, la fel de punctual ca şi dumneata, dragul meu prieten. Dar şiroieşti de apă, dragul meu prieten. Trebuie să te schimb, cum i-a zis Calipso lui Telemac. Vino, deci, există pe-aici o locuinţă gata pregătiră pentru dumneata, în care vei uita de oboseală şi de frig.

Monte-Cristo observă că Morrel se întorcea. Aşteptă.

Tânărul, într-adevăr, vedea cu mirare că nici un cuvânt nu fusese rostit de cei care îl aduseseră şi cărora nu le plătise, dar care plecaseră. Se auzeau deja vâslele lovind apa, dinspre barca pornită pe drumul de întoarcere către iaht.

— Ah, da! zise contele. Te uiţi după marinari?

— Desigur! Nu le-am plătit nimic şi totuşi au plecat.

— Nu-ţi face griji din pricina asta, Maximilien, zise Monte-Cristo râzând. Am o înţelegere cu marina, pentru ca accesul pe insula mea să fie scutit de orice taxe de tranzit şi de călătorie. Sunt abonat, cum se spune în ţările civilizate.

Morrel îl privi pe conte uimit.

— Conte, îi zise el, nu mai sunteţi acelaşi om ca la Paris.

— Cum aşa?

— Păi, da, aici râdeţi.

Fruntea lui Monte-Cristo se întunecă deodată.

— Ai dreptate să mă trezeşti la realitate, Maximilien, zise el. M-am bucurat să te revăd şi am uitat că orice bucurie este trecătoare.

— Oh, nu, nu, conte! exclamă Morrel, prinzându-l din nou pe prietenul său de mâini. Dimpotrivă, râdeţi, fiţi dumneavoastră fericit şi dovediţi-mi, prin nepăsarea dumneavoastră, că viaţa nu este amară decât pentru cei care suferă. Oh, prietene! Sunteţi iertător, sunteţi bun, sunteţi un om mare şi doar ca să-mi daţi mie curaj arătaţi această veselie.

— Te înşeli, Morrel, zise Monte-Cristo. Nu de aceea râdeam, ci pentru că eram într-adevăr fericit.

— Atunci, aţi uitat de mine. Cu atât mai bine!

— Cum adică?

— Da, căci o ştiţi, prietene. La fel cum îi spunea gladiatorul marelui împărat, când intra în arena circului, şi eu vă spun: „Cel ce va muri, te salută”.

— Tot nu te-ai împăcat cu gândul? întrebă Monte-Cristo, cu o privire ciudată.

— Oh, făcu Morrel, răspunzându-i cu o privire plină de amărăciune, chiar aţi crezut că aş putea?

— Ascultă, îi zise contele, o să-mi înţelegi bine cuvintele, nu-i aşa, Maximilien? N-o să mă socoteşti drept un oarecare, drept unul care turuie vrute şi nevrute, rostind doar cuvinte goale, fără nici o noimă. Când te-am întrebat dacă te-ai împăcat cu gândul, ţi-am vorbit ca un om pentru care inima omenească nu mai are taine. Ei bine, Morrel, hai să coborâm împreună în adâncul inimii dumitale şi hai s-o cercetăm! Mai există încă nerăbdarea arzătoare de-a suferi, care să-ţi facă trupul să salte, la fel cum saltă leul pişcat de ţânţar? Mai există încă setea aceea mistuitoare, care să nu se ostoiască decât în mormânt? Mai există încă idealul acela al regretului, care să-l azvârle pe cel viu dincolo de viaţă, în urmărirea morţii? Sau a rămas doar prostraţia curajului pierdut, mâhnirea care înăbuşă raza de speranţă ce ar vrea să strălucească? Oare n-ai început să-ţi pierzi amintirile şi lucrul acesta ţi-a secat izvorul lacrimilor? Oh, prietene, dacă asta se întâmplă, dacă nu mai poţi să plângi, dacă socoteşti că ţi-a murit inima amorţită, dacă nu mai tragi nădejde decât de la Dumnezeu, dacă nu mai ai ochi decât pentru Ceruri, hai să lăsăm deoparte cuvintele, prea înguste pentru înţelesul pe care li-l dă sufletul nostru! Maximilien, eşti consolat, nu te mai plânge!

— Conte, zise Morrel, cu glasul său blând şi hotărât totodată. Conte, ascultaţi-mă, cum se ascultă un om care vorbeşte de aici, de pe pământ, dar care are ochii ridicaţi la cer. Am venit la dumneavoastră ca să mor în braţele unui prieten. Desigur, mai există oameni pe care îi iubesc. O iubesc pe sora mea, Julie, îl iubesc pe soţul ei, Emmanuel. Dar am nevoie să mi se deschidă nişte braţe puternice şi să mi se zâmbească, în ultimele clipe de viaţă. Sora mea ar izbucni în lacrimi şi ar leşina. Emmanuel mi-ar smulge arma din mână şi-ar umple toată casa de strigăte. Dumneavoastră, conte, care mi-aţi dat cuvântul de onoare, dumneavoastră care sunteţi mai mult decât un om, dumneavoastră pe care v-aş numi un zeu, dacă n-aţi fi muritor, dumneavoastră o să mă conduceţi blând şi cu dragoste, până la porţile morţii, nu-i aşa?

— Prietene, zise contele, mai am o ultimă îndoială. Nu cumva ai atât de puţină forţă, încât din trufie te arăţi îndurerat?

— Nu, vedeţi doar că sunt sincer, zise Morrel, întinzându-i mâna contelui. Pulsul nu-mi bate nici mai repede, nici mai încet ca de obicei. Nu, mă simt la capăt de drum. Nu, n-am să merg mai departe. Mi-aţi spus să aştept şi să nădăjduiesc. Ştiţi ce aţi reuşit să faceţi, nefericit înţelept ce sunteţi? Am aşteptat o lună, adică am suferit o lună! Am nădăjduit (omul este aşa o sărmană şi jalnică făptură!), am nădăjduit... ce? Habar n-am. Ceva necunoscut, absurd, smintit! Un miracol... Care anume? Numai Dumnezeu ar putea spune, El care a împletit în mintea noastră şi firul acesta de nebunie care se numeşte nădejde. Da, am aşteptat. Da, am nădăjduit, conte! Şi de un sfert de oră, de când vorbim acum, fără să vă daţi seama, mi-aţi zdrobit şi mi-aţi chinuit inima de o sută de ori, căci fiecare dintre cuvintele dumneavoastră mi-a dovedit că nu mai există nici o nădejde pentru mine. O, conte! Ce odihnă plăcută şi voluptuoasă voi găsi în moarte!

Morrel rosti aceste ultime cuvinte cu o izbucnire de energie care-l făcu pe conte să tresară.

— Prietene, continuă Morrel, văzând că Monte-Cristo tăcea, mi-aţi stabilit ziua de 5 octombrie ca termenul amânării pe care mi-aţi cerut-o... Prietene, astăzi este 5 octombrie...

Morrel îşi scoase ceasul.

— Este ora nouă şi mai am încă trei ore de trăit.

— Fie! răspunse Monte-Cristo. Vino!

Morrel îl urmă fără să se gândească la nimic şi, mai înainte ca să-şi dea seama, ajunseseră amândoi în grotă.

Simţi covoare sub picioare. O uşă se deschise, miresme dulci îl învăluiră şi o lumină vie îi luă ochii.

Morrel se opri, şovăind să mai înainteze. Sâcâitoarele delicii care-l înconjuraseră îi stârneau bănuieli.

Monte-Cristo îl trase uşurel înăuntru.

— Oare nu se cuvine, zise el, să petrecem cele trei ore care ne-au mai rămas ca vechii romani care, condamnaţi de Nero, împăratul lor, moştenitorul lor, se aşezau la masă, punându-şi coroniţe de flori pe cap, şi lăsau moartea să-i pătrundă uşor, o dată cu parfumul heliotropilor şi al trandafirilor?

Morrel zâmbi.

— Cum doriţi, zise el. Moartea este tot moarte, adică uitare, adică odihnă, adică absenţa vieţii şi, prin urmare, a durerii.

Se aşeză, iar Monte-Cristo luă loc în faţa lui.

Se aflau în minunata sufragerie pe care am mai descris-o cititorilor noştri şi unde statuile de marmură purtau pe creştet coşuleţe pline, ca întotdeauna, cu flori şi fructe.

Morrel îşi plimbase ochii în treacăt asupra lor şi se prea poate să nu fi văzut, de fapt, nimic.

— Să vorbim ca între bărbaţi, zise el, aţintindu-şi privirea asupra contelui.

— Zi! răspunse acesta din urmă.

— Conte, începu Morrel, dumneavoastră sunteţi întruparea tuturor cunoştinţelor omeneşti şi îmi lăsaţi impresia că aţi coborât dintr-o lume mai înaintată şi mai învăţată ca a noastră.

— Există o fărâmă de adevăr în toate acestea, Morrel, zise contele cu acel zâmbet melancolic care îl făcea atât de frumos. Am coborât de pe o planetă numită durere.

— Eu cred tot ceea ce îmi spuneţi, fără să caut să adâncesc înţelesurile, conte. Dovada este că mi-aţi cerut să trăiesc, iar eu am trăit. Mi-aţi cerut să nădăjduiesc, iar eu aproape că am nădăjduit. De aceea, îndrăznesc să vă întreb, conte, ca şi când dumneavoastră aţi mai fi murit o dată: conte, doare rău când mori?

Monte-Cristo îl privi pe Morrel cu o expresie de tandreţe cu neputinţă de descris.

— Da, zise el. Da, fără îndoială, doare foarte rău, dacă rupi deodată învelişul acesta muritor, care-ţi cere cu atâta încăpăţânare să trăieşti. Dacă-ţi faci carnea să strige sub dinţii nevăzuţi ai unui pumnal, dacă îţi găureşti, cu vreun glonţ nepriceput şi gata oricând să greşească drumul, creierul pe care şi cel mai mic şoc ţi-l îndurerează, da, desigur, suferi şi părăseşti viaţa în mod îngrozitor, considerând-o, în mijlocul agoniei deznădăjduite, mai bună decât o odihnă cumpărată atât de scump.

— Da, înţeleg, zise Morrel. Moartea, ca şi viaţa, îşi are tainele sale de durere şi de voluptate. Totul e să le cunoşti.

— Exact, Maximilien, tocmai ai rostit esenţa. Moartea este, potrivit grijii noastre de a ne pune bine sau rău cu ea, o prietenă care ne leagănă la fel de îmbietor ca o doică sau un duşman care ne smulge violent sufletul din trup. Într-o bună zi, când lumea noastră va fi trăit încă vreo mie de ani, când

omul va fi devenit stăpân pe toate forţele nimicitoare ale naturii, pentru a le pune în folosul binelui general al omenirii, când omul va cunoaşte, aşa cum spuneai adineauri, tainele morţii, moartea va deveni la fel de dulce şi la fel de voluptuoasă ca somnul gustat în braţele iubitei.

— Şi, dacă dumneavoastră aţi vrea să muriţi, conte, aţi şti să muriţi astfel?

— Da.

Morrel îi întinse mâna.

— Acum înţeleg, zise el, de ce mi-aţi dat întâlnire aici, pe insula aceasta pustie, în mijlocul apelor, în acest palat subteran, mormânt pe care l-ar putea râvni orice faraon: pentru că mă iubiţi, nu-i aşa, conte? Pentru că mă iubiţi destul pentru a-mi dărui una dintre aceste morţi despre care mi-aţi vorbit mai devreme, o moarte fără agonie, o moarte care să-mi îngăduie să mă sting rostind numele Valentine şi strângându-vă mâna.

— Da, ai ghicit, Morrel, zise contele cu simplitate. Aşa o înţeleg eu.

— Mulţumesc. Gândul că mâine nu o să mai sufăr este o alinare pentru biata mea inimă.

— Nu regreţi nimic? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, răspunse Morrel.

— Nici măcar pe mine? întrebă contele, cu o emoţie profundă.

Morrel se opri, ochii săi limpezi se tulburară deodată, apoi străluciră cu o lumină neobişnuită. O lacrimă grea ţâşni din ei şi i se rostogoli pe obraz, lăsând o dâră argintie.

— Cum aşa? zise contele. Îţi mai rămâne ceva de regretat pe pământ şi totuşi mori?

— Oh, vă implor, strigă Morrel cu o voce frântă, nici un cuvânt în plus, conte! Nu-mi prelungiţi chinurile!

Contele crezu că Morrel cedează.

Impresia aceasta de o clipă îi reînvie în suflet cumplita îndoială, pe care o mai învinsese o dată, la castelul If.

— Ascultă, Morrel, îi zise el. Durerea dumitale este uriaşă, văd bine. Cu toate acestea crezi în Dumnezeu şi nu vrei să-ţi pierzi cumva mântuirea sufletului.

Morrel zâmbi trist.

— Conte, răspunse el, ştiţi că nu fac poezie de dragul poeziei. Dar, vă jur, sufletul meu nu mai este al meu.

— Ascultă, Morrel, zise Monte-Cristo. Nu am pe nimeni pe lume, după cum ştii. M-am obişnuit să te privesc ca pe fiul meu. Ei bine, pentru a-mi salva fiul, mi-aş jertfi viaţa şi cu atât mai mult averea.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun, Morrel, că dumneata vrei să părăseşti viaţa, pentru că nu cunoşti toate desfătările pe care viaţa le îngăduie cuiva care are o mare avere. Morrel, am aproape o sută de milioane, ţi le dăruiesc. Cu o asemenea avere o să poţi atinge orice ţintă pe care ţi-ai propune-o. Eşti ambiţios? Toate carierele îţi vor fi deschise. Urneşte lumea din loc, schimbă-i faţa, dă-ţi frâu liber în toate faptele nesăbuite, fii criminal, dacă trebuie, dar trăieşte!

— Conte, mi-aţi dat cuvântul dumneavoastră, răspunse cu răceală Morrel. Şi, adăugă el, scoţându-şi ceasul, este ora unsprezece şi jumătate.

— Morrel! Vrei s-o faci aici, în ochii mei, în casa mea?

— Atunci, daţi-mi voie să plec, zise Maximilien, devenit posomorât. Altminteri o să cred că nu mă iubeaţi pentru mine, ci pentru dumneavoastră.

Şi se ridică.

— Bine, zise Monte-Cristo, a cărui faţă se lumină auzind aceste cuvinte. O vrei, Morrel, şi eşti de neînduplecat. Da! Eşti profund nefericit şi, cum ai spus-o chiar dumneata, numai un miracol te mai poate tămădui. Aşază-te, Morrel, şi aşteaptă!

Morrel se supuse. Monte-Cristo se ridică, la rândul său şi se duse să ia dintr-un dulap, încuiat cu grijă şi a cărui cheie o purta atârnată de un lănţişor de aur, un mic cufăraş de argint, minunat sculptat şi cizelat, ale cărui muchii reprezentau patru siluete arcuite, asemenea cariatidelor cu avânturi zadarnice, siluete de femei, simboluri de îngeri care năzuiesc să zboare la cer.

Contele aşează cufăraşul pe masă.

Apoi, deschizându-l, scoase o casetuţă de aur, al cărei capac se ridica apăsând un resort secret.

Caseta conţinea o substanţă groasă ca mierea, vâscoasă, a cărei culoare nu se putea descrie, din pricina razelor pe care le răsfrângeau aurul cizelat, rubinele şi smaraldele care împodobeau caseta.

Era ca o undă de azur, de purpură şi de aur.

Contele luă cu o linguriţă de argint aurit din această substanţă şi i-o întinse lui Morrel, însoţindu-şi mişcarea de o privire lungă.

Atunci se putu vedea că substanţa aceea era verzuie.

— Iată ceea ce mi-ai cerut, zise el. Iată ceea ce ţi-am făgăduit.

— Cât încă mai trăiesc, zise tânărul, luând linguriţa din mâna lui Monte-Cristo, vă mulţumesc din adâncul inimii.

Contele luă o a doua linguriţă şi o cufundă iarăşi în caseta de aur.

— Ce vreţi să faceţi, prietene? întrebă Morrel, oprindu-i mâna.

— Pe legea mea, Morrel, îi zise el zâmbind, cred că, Dumnezeu să mă ierte, sunt la fel de sătul de viaţă ca şi dumneata. Şi, de vreme ce mi se prezintă prilejul...

— Opriţi-vă! strigă tânărul. Oh, dumneavoastră care iubiţi, dumneavoastră care sunteţi iubit, dumneavoastră care aveţi credinţa în nădejde, oh! Nu faceţi ce voi face eu! Din partea dumneavoastră ar fi o crimă! Adio, prietenul meu nobil şi generos! O să-i povestesc şi iubitei Valentine tot ceea ce aţi făcut pentru mine!

Şi, încet, fără nici o şovăială, doar strângându-l pe conte cu mâna stângă, pe care i-o întinsese, Morrel înghiţi sau, mai curând, savură substanţa oferită de Monte-Cristo.

Apoi, amândoi tăcură. Ali, atent şi fără să facă zgomot, aduse tutunul şi narghilelele, servi cafeaua şi dispăru.

Încetul cu încetul lămpile păliră în mâinile statuilor de marmură care le ţineau, iar fumul din casoletele cu mirodenii i se păru mai puţin pătrunzător lui Morrel.

Aşezat în faţa lui, Monte-Cristo îl privea din umbra adâncă, iar Morrel nu mai vedea decât strălucirea ochilor contelui.

O nesfârşită durere îl cuprinse pe tânăr. Simţi narghileaua căzându-i din mână. Obiectele îşi pierdeau, treptat, forma şi culoarea. Ochii săi tulburi vedeau deschizându-se un fel de uşi şi trăgându-se un soi de draperii din perete.

— Prietene, zise el, simt că mor. Îţi mulţumesc.

Făcu o strădanie pentru a-i întinde mâna pentru ultima oară, dar mâna îi căzu, moale, pe lângă trup.

Atunci, i se păru că Monte-Cristo îi zâmbeşte, nu cu acel zâmbet straniu şi înspăimântător, pe sub care de mai multe ori întrezărise tainele acestui suflet adânc, ci cu mila binevoitoare pe care taţii o arată faţă de micii lor fii, care spun năzbâtii.

În acelaşi timp, contele creştea în ochii lui. Înălţimea lui, aproape dublă, se desena pe draperiile roşii. Îşi dăduse pe spate părul său negru şi-i stătea

înainte drept şi mândru, ca unul dintre acei îngeri cu care sunt ameninţaţi cei răi în ziua Judecăţii de Apoi.

Morrel, înfrânt, subjugat, se lăsă pe spate, în fotoliul său. O amorţeală catifelată se strecura în fiecare dintre venele sale. O schimbare de gânduri îi apăru, ca să zicem aşa, pe frunte, aşa cum o nouă dispunere a desenelor apare mişcând caleidoscopul.

Culcat, lipsit de vlagă, gâfâind, Morrel nu mai simţea nimic viu în el decât acest vis — i se părea că pătrunde cu toate pânzele sus în valul delirului, care precedă celălalt necunoscut numit moarte.

Încercă încă o dată să întindă mâna către conte, dar, de data aceasta, mâna nici măcar nu i se clinti. Voi să rostească un ultim adio, limba i se rostogoli greoi în gură, astupându-i vorbele din gât, ca o piatră care ar acoperi un mormânt.

Ochii lui îngreunaţi şi moleşiţi i se închideau fără voie. Cu toate acestea, în spatele pleoapelor, îi tremură o imagine pe care o recunoscu în pofida întunericului de care se credea învăluit.

Era contele care tocmai deschisese uşa.

Numaidecât, o lumină orbitoare pătrunzând dintr-o încăpere învecinată sau, mai curând, dintr-un palat minunat inundă sala în care Morrel se lăsa pradă dulcii sale agonii.

Atunci, văzu venind în pragul acestei săli şi la hotarul dintre cele două încăperi, o femeie de o nemaivăzută frumuseţe.

Palidă şi surâzând dulce, părea îngerul milostivirii luându-i locul îngerului răzbunării.

„Oare acesta este cerul care se deschide pentru mine? gândi muribundul. Îngerul acesta seamănă cu cel pe care l-am pierdut.”

Monte-Cristo îi arătă cu degetul tinerei femei divanul pe care se odihnea Morrel.

Ea înaintă către el, cu mâinile împreunate şi cu zâmbetul pe buze.

„Valentine, Valentine!” strigă Morrel din străfundurile sufletului.

Dar gura lui nu lăsă să iasă nici un sunet şi, ca şi cum toate forţele i se adunaseră în această emoţie lăuntrică, scoase un oftat şi închise ochii.

Valentine se grăbi spre el.

Buzele lui Morrel mai făcură o mişcare.

— Te cheamă, zise contele. Te cheamă din străfundurile somnului său, cel căruia i-ai încredinţat soarta ta şi de care moartea a vrut să te despartă. Dar, din fericire, mă aflam şi eu acolo şi am învins moartea! Valentine, de

acum înainte, nu trebuie să vă mai despartă nimic pe pământ, căci, pentru a te regăsi, el s-ar fi aruncat şi în mormânt. Fără de mine, aţi fi murit amândoi. Eu v-am redat unul altuia. Fie ca Domnul să ţină seama de aceste două vieţi pe care le-am salvat!

Valentine îi apucă mâna contelui şi, dintr-un imbold de fericire de nestăvilit, o duse la buzele sale.

— Oh, mulţumeşte-mi din toată inima, zise contele. Oh, spune-mi iar şi iar, fără să osteneşti să mi-o repeţi, spune-mi că te-am făcut fericită! Nici nu ştii câtă nevoie am de această încredinţare!

— Oh, da, da! Vă mulţumesc din tot sufletul, zise Valentine, şi, dacă vă îndoiţi că mulţumirile mele nu sunt sincere, atunci, întrebaţi-o pe Haydée, întrebaţi-o pe iubita mea soră Haydée, care de la plecarea noastră din Franţa m-a îndemnat să aştept răbdătoare, vorbindu-mi despre dumneavoastră, fericita zi care străluceşte astăzi pentru mine.

— O îndrăgeşti, aşadar, pe Haydée? întrebă Monte-Cristo, cu o emoţie pe care se străduia zadarnic s-o ascundă.

— Oh, din toată inima!

— Ei bine, ascultă, Valentine, zise contele, am să-ţi cer o favoare.

— Mie, Doamne sfinte! Să fiu eu oare atât de norocoasă?...

— Da. Ai numit-o pe Haydée sora dumitale. Să fie sora dumitale într-adevăr, Valentine. Dăruieşte-i ei tot ceea ce crezi că îmi datorezi mie. Ocrotiţi-o, Morrel şi cu dumneata, căci (vocea contelui aproape că i se stinse în gât), căci, de acum înainte, o să fie singură pe lume...

— Singură pe lume! repetă un glas din spatele contelui. De ce?

Monte-Cristo se întoarse.

Haydée stătea în prag, cu răsuflarea tăiată, palidă şi îngheţată, privindu-l pe conte, încremenită într-o atitudine de uimire supremă.

— Pentru că, mâine, fiica mea, tu o să fii liberă, răspunse contele. Pentru că o să-ţi reiei în lume locul care ţi se cuvine, pentru că nu vreau ca soarta mea să ţi-o întunece pe a ta. Fiică de prinţ, îţi dau înapoi bogăţiile şi numele tatălui tău!

Haydée păli, îşi deschise braţele diafane cu gestul fecioarei care se consacră Domnului şi, cu o voce înecată de lacrimi:

— Aşdar, stăpâne, mă părăseşti? întrebă ea.

— Haydée, Haydée! Eşti tânără, eşti frumoasă. Uită-mă, uită-mi până şi numele şi fii fericită!

— Bine, zise Haydée, poruncile îţi vor fi îndeplinite, stăpâne. O să-ţi uit până şi numele şi o să fiu fericită.

Şi făcu un pas înapoi, ca să plece.

— Oh, Dumnezeule! strigă Valentine, în vreme ce sprijinea capul îngreunat al lui Morrel pe umărul său. Nu vedeţi cât este de palidă, nu înţelegeţi cât suferă?

Haydée îi răspunse, cu un glas sfâşietor:

— De ce ai vrea să mă înţeleagă el, sora mea? Este stăpânul meu, iar eu sunt sclava lui. Are dreptul să nu vadă nimic.

Contele se cutremură la accentele acestei voci, care îi mişcă până şi corzile cele mai tainice ale sufletului său. Ochii lui îi întâlniră pe aceia ai fetei şi nu izbutiră să le înfrunte strălucirea.

— Dumnezeule, Dumnezeule! zise Monte-Cristo. Ceea ce m-ai lăsat să bănuiesc era, aşadar, adevărat! Haydée, chiar ai fi fericită, dacă nu m-ai părăsi?

— Sunt tânără, răspunse ea cu blândeţe, iubesc viaţa pe care tu mi-ai făcut-o întotdeauna atât de dulce şi mi-ar părea rău să mor.

— Asta vrea să însemne că, dacă te-aş părăsi, Haydée...

— Aş muri, stăpâne, da.

— Atunci, înseamnă că mă iubeşti?

— Oh, Valentine, mă întreabă dacă îl iubesc! Valentine, spune-i tu dacă îl iubeşti pe Maximilien!

Contele îşi simţi pieptul umflându-i-se şi inima crescându-i. Îşi deschise braţele, iar Haydée se azvârli la pieptul său, scoţând un strigăt.

— Oh, da, te iubesc! Te iubesc cum îşi iubeşte cineva tatăl, fratele, soţul! Te iubesc cum îşi iubeşte cineva viaţa, cum îşi iubeşte Dumnezeul, căci tu eşti, pentru mine, cel mai frumos, cel mai bun şi cel mai mare dintre toţi oamenii pe care i-a creat!

— Atunci, fie cum vrei tu, îngerul meu drag! zise contele. Dumnezeu, care m-a îndârjit împotriva duşmanilor mei şi care m-a ajutat să îi înving, văd bine că Dumnezeu n-o să mă lase să-mi sfârşesc triumful cu această mustrare de cuget. Voiam să mă pedepsesc, Dumnezeu vrea să mă ierte. Iubeşte-mă, Haydée! Cine ştie? iubirea ta mă va face, poate, să uit ceea ce trebuie să uit.

— Dar ce tot spui, stăpâne? întrebă fata.

— Spun că un cuvânt de al tău, Haydée, m-a luminat mai mult decât douăzeci de ani de înţelepciune. Nu te mai am decât pe tine pe lume,

Haydée. Prin tine mă întorc la viaţă, prin tine pot să sufăr, prin tine pot fi fericit.

— Îl auzi, Valentine? strigă Haydée. Zice că prin mine poate să sufere! Prin mine, care mi-aş da şi viaţa pentru el!

Contele se reculese o clipă.

— Să fi întrezărit adevărul? făcu el. O, Doamne! Nu contează Răsplată sau pedeapsă, accept acest destin. Vino, Haydée, vino!...

Şi, petrecându-şi braţele în jurul mijlocului fetei, îi strânse mâna lui Valentine şi dispăru.

Se scurse aproape o oră, timp în care, cu răsuflarea tăiată, fără grai, cu ochii ficşi, Valentine rămase lângă Morrel. În sfârşit, ea îi auzi inima bătându-i, o suflare abia simţită îi întredeschise buzele, iar înfiorarea uşoară, care anunţă reîntoarcerea la viaţă, îi străbătu tânărului întreg trupul.

În cele din urmă, ochii i se deschiseră, dar goi şi parcă fără sensibilitate, la început. Apoi, vederea îi reveni, clară şi reală. Odată cu vederea, veni şi simţirea, iar, o dată cu simţirea, durerea.

— Oh, strigă el cu accentul deznădejdii, încă mai trăiesc! Contele m-a înşelat!

Iar mâna lui se întinse către masă şi apucă un cuţit.

— Dragul meu, zise Valentine cu surâsul ei încântător, trezeşte-te, dară, şi uită-te la mine!

Morrel scoase un strigăt puternic şi, în delir, plin de îndoială, orbit ca de o vedenie cerească, căzu în genunchi...

A doua zi, la primele raze ale zilei, Morrel şi Valentine se plimbau, braţ la braţ, pe ţărm, Valentine povestindu-i lui Morrel cum venise Monte-Cristo la ea în odaie, dezvăluindu-i totul, cum o făcuse să se convingă neîndoielnic de crimă şi, în sfârşit, cum o salvase, în chip miraculos de la moarte, lăsând pe toată lumea să creadă că murise, într-adevăr.

Găsiseră deschisă poarta grotei şi ieşiseră. Cerul încă mai lăsa să licărească, în azurul dimineţii, ultimele stele ale nopţii.

Atunci, Morrel zări, în penumbra unui grup de stânci, un bărbat care aştepta un semn ca să se apropie. I-l arătă lui Valentine pe omul acela.

— Ah, este Jacopo, zise ea, căpitanul iahtului.

Şi, cu un gest, îl chemă.

— Ai ceva să ne spui? întrebă Morrel.

— Aveam să vă înmânez această scrisoare din partea contelui.

— Din partea contelui! exclamară în cor amândoi tinerii.

— Da, citiţi!

Morrel deschise scrisoarea şi citi:

— „Dragul meu Maximilien,

Este o felucă ancorată pentru voi. Jacopo o să vă conducă la Livorno, unde domnul Noirtier îşi aşteaptă nepoata, pe care vrea s-o binecuvânteze înainte de a te urma la altar. Tot ceea ce există în grota aceasta, prietene, casa mea din Champs-Élysées şi micul meu castel de la Tréport sunt darul de nuntă pe care i-l face Edmond Dantès fiului patronului său, Morrel. Domnişoara de Villefort va avea bunăvoinţa să accepte jumătate, căci o implor să doneze săracilor din Paris toată averea care îi revine din partea tatălui său, care a înnebunit, şi din partea fratelui său, decedat în septembrie, împreună cu mama sa vitregă.

Spune-i îngerului care o să vegheze asupra vieţii dumitale, Morrel, să se mai roage, câteodată, pentru un om care, aidoma lui Satan, s-a crezut o clipă egalul lui Dumnezeu şi care a recunoscut, cu toată umilinţa unui creştin, că numai în mâinile lui Dumnezeu sunt puterea supremă şi înţelepciunea fără de margini. Rugăciunile sale vor mai îmblânzi, poate, mustrările de cuget pe care acest om le poartă în străfundul sufletului.

În ceea ce te priveşte, Morrel, iată dezlegarea misterului purtării mele faţă de dumneata. Nu există nici fericire, nici nefericire pe lumea aceasta; există numai comparaţia dintre o stare şi o altă stare, atâta tot. Numai cel care a atins nefericirea extremă este apt să resimtă extrema fericire. Trebuia să fi vrut să mori, Maximilien, ca să ştii cât de bine este să trăieşti.

Trăieşte, aşadar, şi fiţi fericiţi, copii dragi ai sufletului meu, şi nu uitaţi niciodată că, până în ziua în care Dumnezeu va binevoi să-i dezvăluie omului viitorul, întreaga înţelepciune omenească va sta în aceste două cuvinte:

Aşteaptă şi *speră!*

Prietenul vostru,

EDMOND DANTÈS

Conte de Monte-Cristo”

În timpul lecturii acestei scrisori, care o înştiinţa despre înnebunirea tatălui şi despre moartea fratelui său, moarte şi nebunie de care nu ştiuse nimic, Valentine păli, scăpă un suspin dureros din piept, şi lacrimi, nu mai puţin mişcătoare prin muţenia care le însoţea, i se rostogoliră pe obraji. Fericirea o costa destul de scump.

Morrel se uită în jurul lui cu nelinişte.

— Dar, zise el, pe cuvântul meu, contele exagerează cu generozitatea sa. Valentine se va mulţumi cu modesta mea avere. Unde este contele, prietene? Du-mă până la el.

Jacopo întinse mâna către orizont.

— Ce? Ce vrei să spui? întrebă Valentine. Unde este contele? Unde este Haydée?

— Priviţi! răspunse Jacopo.

Ochii tinerilor se aţintiră pe direcţia arătată de marinar şi, pe fâşia de un albastru-închis care despărţea, la orizont, cerul de apele Mediteranei, zăriră o pânză albă, mare cât aripa unui pescăruş.

— Plecat! strigă Morrel. Plecat! Adio, prietene, adio, tată!

— Plecată! murmură şi Valentine. Adio, prietenă, adio, soră!

— Cine ştie dacă o să-i mai vedem vreodată? făcu Morrel ştergându-şi o lacrimă.

— Dragul meu, zise Valentine, oare nu ne-a zis contele că toată înţelepciunea omenească este cuprinsă în aceste două cuvinte:

„*Aşteaptă* şi *speră*!”